6
34 N
6

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12. e

8 C 14

R. P. DIDACI
DE BAEZA,
PONFERRADIENSIS,
SOCIETATIS IESV THEOLOGI,

COMMENTARIORVM ALLEGORICORVM,
& Moralium de CHRISTO *figurato in veteri Teſtamento,*

TOMVS TERTIVS:
COMPLECTENS
Vitam ABRAHAMI & IOSVE.

Indice quadruplici locupletatus; Priori continetur Librorum, Capitum, Partium & Paragraphorum ſeries; Altero ſumma Concionum totius anni ad vſum Concionatorum maximè vtilis; Tertio ſacræ Scripturæ loca; Poſteriori demum Res ſelectiores indicantur.

NVNC PRIMVM PRODIT.

Coll: Rom: Soc: Jesu. Catal: Inscrip.

LVGDVNI,
Sumptibus Gabrielis Boiſſat, & Sociorum.

M. DC. XXXVII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

B. S.

ILLVSTRISSIMO DOMINO

D. LVDOVICO GARSIA,

EPISC. AVRIENSI, ET ELECTO ASTVRICENSI.

MIRABERIS forſitan, Modeſtiſſime Præſul (ſit enim hæc Tui veriſſima præfatio, dum arrogante conſeneſcit in Mundo:) Miraberis, quòd intra Modeſtiæ metas, & Virtutis latentem, mortaliumque vitantem commercia, vt totus Superis liberiùs adſpirans, ex æquo cum Deo viuas; meæ laudes repererint: Quaſi non inſectetur fugientem Honos, eaque multis retrò ſæculis Gloriæ indoles fuerit, vt repudiantem ambitioſiùs ſolicitet, eo ſolùm nimirum titulo conſtans, alioquì fluxa & lubrica. Sed iamdiu poſſes admirationem pòſuiſſe, & Honoris agnouiſſe naturam, qui toties ab Honoribus inuentus es, inter Silentij bona latere cupidus, quoties ad Dignitates aſcendiſti, Modeſtiam Tuam ambientes. Accepimus enim ab iis, quibus te coràm venerari, Numinis beneficio, datum eſt, cum ad Aurienſis Epiſcopatus ſolium, meritis exigentibus, vocareris, non aliter, quàm renitentem, ac iuſſum, aduenisse: Ingentis vtrobique Moderationis; & quòd meritum Dignitatis Honorem aſpernatus; & quòd iuſſus adeptus ſis. Illud enim Modeſtiam Tuam decebat, hoc Obedientiam; quæ Tibi non permiſit vetare, quòd Rex ſeriò iuberet. Seriò namque imperare opus fuit, quod mentis Tuæ candor ardentiſſimè recuſabat: neque con-

 ſtantiam

ſtantiam tuam flectere valuit oblatus meritiſſimè Honor, quandiu ex indulgentia profectus, non ex decretorio imperantis arbitrio manaſſe credebatur. Sed ceſſit, poſtquàm de iuſſu conſtitit; licuit enim modeſtiæ tuæ munificentiam Regis abnuere, ſed non licuit Imperium. Cogendus ergo fuiſti, vt imperares; qui alioqui, ingenio obſecundante, iubentis nutum ſolicito adimplebas miniſterio. Paruiſti tandem, Præſul, & ad Epiſcopatum obſequio perueniſti, nullo maiori ſummiſſioris animi indicio, quàm quòd cæperas imperare. Optabas pacis & ſilentij amantiſſimus in tuo lare ſeneſcere; ſed tuæ te virtutes non ſinebant ignobili latitare ſilentio: nimirũ igneum eſt virtutibus ingenium, quæ vel aduſto obſtaculo, vel ſe per commiſſuras inſinuant feruentiùs ſcintillantes. Tibi igitur imputa quidquid modeſtiſſimi ſenſus ex electione paſſus es; non enim aliter Rex tecum agere potuiſſet; qui non tam tibi illo honore conſuluit, quàm ſibi; inuidiam meritò apud omnes timenti, ſi qualicunque illo præmio virtutis tuæ merita non donaſſet. O nouam in ambitioſo ſæculo ad dignitatem viam, atque poſt Ambroſiana, & Auguſtiniana tempora inauditam! Cum te non blandiens adulatio, non auita nobilitas, non opulentia domus, non preces, aut purpuratorum potentia, non ſubornatæ manus, non denique ipſius Principis prolixiſſimus fauor; ſed dignitatis metus, ſed multa virtus, ſed profunda ſcientia, ſed candor mentis, ſed religio morum, ſed ſtimulata demum conſcientia Regis Epiſcopum inſtituit. Nec alium eſſe oportuit, quem exorati terris Superi dediſſent: communicato quippe cum Deo, vt ipſe Rex aiebat, conſilio, electionem tuam decreuit, vt conſtaret, cœlitum illud opus, illud decretum fuiſſe, qui ſibi vendicauerunt hanc gloriam, vt iuſtiſſimam tui promotionem ipſis auctoribus, Rege miniſtrante procederet; neque enim nihil intereſſe dicebat inter Antiſtitem, quem homines, & quem Deus feciſſet.

Verùm vt retrò, quò me tua pietas vocat, orationem conuertam; cum in Abulenſi Eccleſia Canonici Concionatoris munus obires, quàm moribus ad virtutem compoſitis prædicabas! Erant, qui, te alacriter facem præferente, ad virtutis & ſapientiæ ſacrarium conſcenderent. Habet enim neſcio quid incitamenti eximia vitæ ſanctitas, quæ ad ſui imitationem etiam incogitantium animos rapit. Sed nimirum bono tum etiam omine, virtutis aſſueſcebas magiſterio, vt poſſes poſtmodum ad omnem ſanctimoniam religioſiſſimas erudire Moniales. Quippe Rege ſolicitè quærente, quem Conuentui præficeret, qui ſub Incarnationis Dominicæ titulo illuſtri Religione Matriti floret; tu dignus, aptúſque inuentus es, cui caſtiſſimæ fœminæ puras mentes ad pietatem promouendas committerent. Nec illas cogitatio fefellit; quantum enim ſub tua diſciplina profecerint, declarant voces illarum, & blandæ ad Regem querimoniæ ad Epiſcopa-

tum

tum vocantem. Quippe iam olim eligi merebaris, niſi tuam modeſtiam Rex offendere collata dignitate vereretur. Sed expectatum eſt tempus, in quo iuſtè non poſſes de iuſtiſſimo Rege cauſari; qui ſua conſcientia & virtutibus tuis coactus Epiſcopum non ſponte, ſed cogente neceſſitate creauit. Magna profectò, & inuſitata modeſtiæ tuæ gloria, quæ ſpontaneam à Rege benefaciendi ſuſtulit libertatem, eripuítque, quod eſt in Principatu beatiſſimum, *Nihil cogi*. Si tamen ſola erat hæc ratio, quæ te ſalutis publicæ gubernaculis admoueret, prope eſt, vt exclamem, tanti fuiſſe. Sed his vocibus iuuat, vt voces tuas addidiſſe, quæ non minus tuæ laudi; ſed præter intentionem tuam conferent. Scribis enim in familiari ad quendam ex Noſtris epiſtola, cum ex Aurienſi Eccleſia ad Aſturicenſem promouereris: *Ex obedientia quaſi de Collegio in Collegium migrare* (noſtrum more minuendo) O verè ingenuam vocem, & à tua modeſtia emiſſam! Sic debes, ſic debes, Præſul Obedientiſſime, (patitur enim tua moderatio interpellationem) nec liceret imperanti ſubditum repugnare, Principi ciuem. Eodem enim illum iure vti putas, cùm ad ditiorem vocat Epiſcopatum, ac cùm miſit ad pauperiorem; nihílque intereſſe autumas, an aſcendere, an deſcendere iuſſerit obedientem.

En, Præſul Illuſtriſſime, cauſam vnam, cur tuæ Dominationi librum meum dicauerim; vt ſcilicet tuam orbi pietatem, & modeſtiam aperiam, quas tu celare nimis curioſè ſatagis. Sed adeſt alius neque minor huius Dedicationis titulus, paternus in Societatem amor, quo te totum ſingulis, totíque deuouiſti. Quid igitur ſinguli ſe, ſuáque tibi grato animo deuoueant? Adde, me ex patria Aſturicenſis ditionis ouiculam, quæ in immenſum lætatur aduiuens tanto Paſtori. Debita ſunt enim obſequia, quæ beneficio præcedente offeruntur; nec gratuitò dare cenſendus eſt, qui ſoluit. Accipe igitur benigna manu, quod tibi, Iucundiſſime Antiſtes, mille nominibus obnoxius ſacraui; maiora, ſi vota reſpicis, oblaturus. Vale, & fruere, vt

Dominationi tuæ addictiſſimus optat

DIDACVS DE BAEÇA.

PROVINCIALIS LICENTIA.

EGo Michaël de Vrueña, Societatis IESV, in Prouincia Castellæ Præpoſitus Prouincialis: Poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre Noſtro Mucio Vitelleſchi Præpoſito Generali, facultatem facio, vt Tomus 3. inſcriptus, *Commentaria Allegorica Moralia de Chriſto figurato Auctore Patre Didaco de Baeça, Ponferradienſi*, Noſtræ Societatis Theologo, & eiuſdem Societatis grauium, doctorúmque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem, has literas manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Salmanticæ, in Regio noſtro Spiritus Sancti Collegio, die vigeſima ſexta Martij, anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto.

Michaël de Vrueña.

APPROBATIO R. ADMODVM P. M. F. FRANCISCI SVAREZ, ORDINIS D. AVGVST. & Regij Concionatoris.

SEnatus ſupremi iuſſu vidi (& gauiſus ſum) *Commentaria Allegorica Moralia de Chriſto figurato, à Patre Didaco de Baeça, Societatis* IESV, dilucidè in hoc tertio Tomo elucubrata. Et admiror Euangelicum Patremfamilias de Theſauro ſuo noua, & vetera mirè, & nouiter Euangelizantibus proferentem. Opus verè magnum, & magno inuentore dignum. Nihil diſſonum veritati ſacræ, autoritati Patrum, & vtilitati Eccleſiæ reperio: omne conſonum Scripturæ, Doctoribus, & dogmatibus inuenio; & verbi Dei Præconibus agrum plenum, & planum ad ambulandum in via Dei mirificè offerendo. Dignus inuenitur obtinere quod cupit. Sic iudico, ſic approbo, ſic deſidero, in Conuentu Sancti Filipi Matritenſis. Die 17. Martij, anno 1636.

Fr. Franciſcus Suarez.

Approbatio

Approbatio R. admodum Patris Fr. Didaci Fernandez Lectoris Theologiæ, in Conuentu D. Franc. Vallisol.

PRÆCLARA hæc *Commentaria Allegorica, Moralia de Chriſto in Abrahamo, & Ioſue figurato*, à P. DIDACO DE BAEÇA Societatis IESV elaborata, ex commiſſione D. D. Auguſtini Rodriguez de Peſquera, in Alma apud Pincianos Cathedrali Eccleſia Canonici, & Illuſtr. D. D. Gregorij de Pedroſa Valliſolerani Præſulis, Vicarij Generalis, accuratè vidi, & expendi, ſummáque voluptate perlegi. Opus ſanè ſuo dignum Auctore. Nullum lubrici lapſus rebus fidei periculum, nullum moribus honeſtis barathrum minatur. Cuius commendatio digna ſat eſſet ſcripſiſſe BAEÇAM. Auctor fronti adſcriptus ſuum ipſe probat opus. Hic ille eſt, cuius ad Doctrinam, inſtar puriſſimi ſpeculi, totus in hoc ſæculo componitur orbis. Quem ſolitarium Prophetis vacantem, occulta Prouerbiorum exquirentem, Sanctorum PP. volumina nocturnâ, diurnáque manu verſantem, eorum parœmias ſubtiliter rimantem, tacitúmque moribus efformandis applicantem, fideles cuncti audiunt è ſuggeſtu, variis linguis, idiomate vario permultorum verbi Diuini præconum ora clamantem, docentem, increpantem, denique mores efformantem. Sex priorum voluminum ſummam eruditionem, Chriſtianam pietatem, Religioſum animarum zelum, aſſiduam antiquorum PP. vſque ad miraculum lectionem, probarunt ſapientes omnes: eorum vtilitatem ſanctæ Eccleſiæ filij ſunt experti. Tertius adeſt hic Tomus ſuper veterem Scripturam, qui ſeptimus in ordine eſt, prioribus non abſimilis: ſuum ſapit Auctorem: eiuſdem ingenij eſt fœlix partus: eiuſdem eruditionis, & pietatis eſt legitimus filius, neſcit inde aliquid naſci mediocre, nihil non grande: fœlix hæc & nobiliſſima vena fructus emittit ſemper primarios. Eximio enim huic Interpreti ſemper adeſt in tractandis verbis Chriſti mira quædam diligentia, in eruendis per Allegoriam figuratis myſteriis ſedulitas, in componendis per tropologiam moribus emunctum iudicium: & ideò ſemper erit conſtans, & inuariata eius gloria. Quem ſi cum vetuſtis illis ſacrarum literarum illuſtratoribus comparare voles, vt in dictionis ſuauiſſima copia, cum paraphraſeos maieſtate reperies parem; ita in ſenſus grauitate, in ſententiarum pondere, in expoſitione myſteriorum, in efformandis Chriſtianæ vitæ moribus non inuenies inferiorem. Quare ſi in commentariis moralibus diuinarum literarum BAEÇAM meum coryphæum fuiſſe, & omnium conſenſu tenuiſſe dictaturam aſſeram; puto me nemini hyperbolicum laudatorem videri debere, puto hoc ſine vllius iniuria à me affirmari: nec poteſt me fallere mei amantiſſimi magiſtri amor (ſub cuius diſciplina, fœlix ego, adoleſcens dialecticam, logicam, & naturalem philoſophiam ſum profeſſus) mihi enim aſſentiunt probi quique. Ita de opere, ita de Auctore ſentio, & ſubſcribo. In hoc D. Franciſci Conuentu Valliſoletano Ianuarij 27. die, ann. 1636.

Fr. DIEGO FERNANDEZ.

Facultas

Facultas R. P. Prouincialis Societatis Ieſu in Prouincia Lugdunenſi.

EGo Claudius Boniellus, Societatis Iesv in Prouincia Lugdunenſi Præpoſitus Prouincialis; Opus, quod inſcribitur: *P. Didaci de Baëça Societatis* Iesv *Theologi Commentariorum Allegoricorum & Moralium de* Christo *figurato, Tomus tertius*, &c. trium Societatis eiuſdem Theologorum iudicio probatum, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante, 14. Februarij 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab hominibus noſtræ Societatis compoſitos, abſque Superiorum eius permiſſione imprimant: Permitto Gabrieli Boissat, ac Sociis, Bibliopolis Lugdunenſibus, vt ad ſex proximos annos excudere, ac liberè diuendere poſſint. Datum Lugduni, 28. Nouembr. 1636.

CLAVDIVS BONIELLVS.

CENSVRA OPERIS.

NOs infraſcripti teſtamur, nihil nobis in hoc Opere morali P. Didaci de Baeza è Societate Iesv, prorſus occurriſſe à bonis moribus, & Catholica fide, Theolorúmque placitis alienum. In cuius rei fidem hoc teſtimonium manu noſtra ſubſcriptum, & ſigillo Societatis noſtræ obſignatum dedimus. Lugduni 28. Nouembris 1636.

Theophilvs Raynavdvs, è Soc. Iesv. Ioseph Gibalinvs, è Soc. Iesv.

Christophorvs Planchette, è Soc. Iesv.

FACVLTAS IMPRIMENDI.

HEctor de Cremeavlx Chamosset, Comes, & Decanus Lugdunenſis, Vicarius Generalis in Archiepiſcopatu Lugdunenſi: Opus inſcriptum, *R. P. Didaci de Baëza Ponferradienſis Societatis* Iesv *Theologi, Commentariorum Allegoricorum & Moralium de* Christo *figurato, Tomus tertius*, &c. à Theologis viſum, & approbatum, in lucem edendi facultatem concedimus. Datum Lugduni die 16. Aprilis 1637.

CREMEAVLX.

Summa Priuilegij à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege conceſſi.

LVdovici XIII. Galliæ, & Nauarræ Regis authoritate ſancitum eſt, ac præſentibus literis cautum, ne quis in Regno ſuo, aliíſve locis ditioni ſuæ ſubiectis, intra proximos annos ſex à die impreſſionis primæ inchoandos ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo, & ratione conetur Librum, qui inſcribitur: *R. P. Didaci de Baëça, Ponferradienſis Societatis* Iesv *Theologi, Commentariorum Allegoricorum & Moralium de Chriſto figurato, Tomus tertius*, &c. præter Gabrielem Boissat, & Socios, Bibliopolas Lugdunenſes, aut illos, quibus ipſimet conceſſerint. Prohibitum inſuper eadem authoritate Regia omnibus ſuis ſubditis, eundem Librum extra Regni ſui limites imprimendum curare, vel quenquam, vbicunque fuerit, ad id agendum impellere ac inſtigare, ſine conſenſu dictorum Gabrielis Boissat, & Sociorum. Idque omne ſub confiſcatione librorum, aliíſque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Pariſiis, decimaquinta die Decembris, anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto.

De mandato Regis Signatum,

PETIT.

Deſiit excudi decimaquinta Octobris 1637.

SERIES

SERIES
LIBRORVM, CAPITVM, PARTIVM ET PARAGRAPHORVM HVIVS TOMI.

LIBER SEXTVS.

Abrahamus, ſiue Jeſus extra cognatos.

Capvt Primvm.

Abrahami egreſſus à patria Chaldaa. pag. 1

Pars Prima.

Abrahami & Ieſu duodeni ſimilia.

PARAGRAPHI.

1 ABrahamvs & Iesvs pueri ſeniores docent; eſt enim in ſancta pueritia magiſterium. pag. 1
2 Abrahamus vt Ieſus feſtinatè vixit, vbi quòd virtus breui longa percurrit ſæcula. p. 2
3 Abrahami & Ieſu præſtantiſſima in parentes pietas, & vt hæc vtrumque fecit in vniuerſos homines pium. 3
4 Abrahamus, vt Ieſus, carnalem cognationem contemnit in Dei ſeruitium, ex quo Abrahamus Ieſum videre meruit. 4
5 Abrahamus, & Ieſus, ab obedientia fœliciſſimæ vitæ auſpicium præbent. 4

PARS SECVNDA MORALIS circa textus literam.

Geneſ. 11. Vixitque Thare, &c.

PARAGRAPHI.

1 NOmina præcellentium virorum vt auſpi- [illegible]
2 In re Chriſti nullum naturæ ſuffragium neceſſariò require. 5
3 In Dei libro illorum nomina maximè ſcribuntur qui fidelium populo augendo proficiunt. 6
4 Vbi finis, morſue conſpicitur, tota euanet, & [illegible] gmina. 6
5 Quò notior ſponſa, eò gratiùs eligenda. 7
6 Diuinæ apparitiones non adotium, ſed ad labores ſtimulant. 7
7 In re virtutis ne dedignentur parentes ſequi ductum filiorum. 8
8 Præſtantia iubentis præceptorum facit obſeruantiam. 8
9 Virtutis præſtantia clarior in alienis, quàm in propriis. 9
10 Filiorum virtutibus aſſentiendo parentes cas [illegible] 9
11 Dimittendi ſunt aliquando qui veritati nolunt acquieſcere. 10
12 Vxoris erga virum pertinaciſſimus amor. 10
13 Ea homini chariſſima patria, vbi chariſſimorum oſſa requieſcunt. 11
14 Fidelis populi commodis qui propria poſtponit, maximè Chriſto Domino appropinquat. 11
15 Id à nobis Deus requirit, quòd præſtantiori genere concedere amat. 12
16 Nihil carnale permittitur vbi Chriſtus. 12
17 Ille bonus gubernator qui omnia facit quæ à ſubditis requirit. 13
18 Nomen hominis in ſolo Deo amplificatur, æternatur. 14
19 In re virtutis ille præſtantior, qui ſibi priùs conſulit. 15
20 Cognati, qui cum Deo haberi poſſunt, non relinquendi. 16
21 Patriæ, cognationique renuntians vt Deo adhæreat, validiſſimum habet præſidium ex Deo. 17
22 Virtus in maioribus ætate efficaciſſimum magiſterium eſt pro iuuenibus inſtituendis. 17
23 Nulla ætatis infirmitas impedit vbi fides viget. 18

Capvt II.

Abrahami deſcenſus in Ægyptum. 18

PARS VNICA MORALIS circa textus litteram.

Geneſ. 12. Apparuit autem Domino, &c.

PARAGRAPHI.

1 DIuinitatis eſt nudis ſe manifeſtare hominibus. 19
2 Magna gloria viri eſt, cuius nomen per longiſſimas filiorum generationes in omnibus clareſcat. Vbi pulchra de Iesv. 20

3 Chriſtianum eſt feſtinare in munere ad ſalutem ſpectante. 21
4 Nihil potentius, quàm frugalis vita, quæ neceſſariis contenta ſit, & fugiat ſuperflua. 22
5 Nomen Dei puro ore verſatum, validiſſimum munimen hominis eſt. Vbi de D. Thoma doctore Angelico. 22
6 Benedictiones cœleſtes inde tibi accreſcent, ſi proximis vtilis ſias. 24
7 Nomen Dei hoſtibus ſuis extremam affert ruinam. 24
8 In virtutibus progrediendum. 25
9 Pœnæ & opprobria non maculant hominem. 25
10 Interna animi pulchritudo externam corporis auget. 26
11 Vbi laſciuia, ibi omne ſcelus. 26
12 In arcto diſcriminum prudentiſſimum eſt illud eligere, quod longiores inducias præbeat imminenti malo. 27
13 In tuenda pudicitia, illud prudentius conſilium eſt, quod magis remouet & differt violentiam. 27
14 In pudicitiæ violendæ diſcrimine, illud debent omnes ſeruare, quod ament mori, antequam aſſentiri voluptati. 28
15 Verba à pulchro ore profecta efficaciſſima. 29
16 Satius eſt quodlibet ſubire periculum quàm retro reſpicere. 30
17 Carnales homines in bonis temporalibus ſolùm vident externũ ſplendorem; ſpirituales autem magis ad mala ibi latentia proſpiciunt. 30
18 Vel vna formoſa puella vniuerſas rapit & afficit principum, nobiliúmque turbas. 31
19 Vbi laſciuia eſt, nequeunt eſſe bona temporalia. 31
20 Fœminarum victoria in ſilentio conſiſtit. 32
21 Vel in mediis facinoribus vix deſunt circumſtantiæ, quæ peccati ingerant notitiam. 32
22 Quæ à præſtantiſſimo iudice veniunt flagella, ſcelerum fontes non debent augere, ſed tollere. 33

Capvt III.

Abrahamus ſeiungitur à Lotho. pag. 33.

PARS VNICA MORALIS circa textus litteram.

Geneſ. 13. Aſcendit ergo Abraham, &c.

PARAGRAPHI.

1 ÆGyptius panis aurum retinet; cœleſtis [illegible]
2 Priuatus homo forte innocentius poteſt retinere aurum quàm Regius. 35
3 Non qui poſſeſſionem, ſed qui [illegible] utem auri in ſe oſtendit, malè audit apud D[illegible]. 35
4 Nomen Dei iunctum myſteriis paſſioni[s] & crucis efficaciſſimum. 36
5 Iuſtorum [illegible] 36
6 Vbi eſt multitudo, vix deſunt lethalia multa. 37
7 Non à natura, ſed à Dei gratia venit, quòd primas alteri cedas minori. 37
8 Cœleſtis politia à mundiali diſtinguitur in eo, quod cœleſtis Princeps ſe ſuaque poſtponit [illegible] lis princeps. 38
9 In bonis temporalibus figura ſolum eſt, in æternis veritas. 39
10 Peſſima hominum mundialium electio eſt, quia in hac vita beari amant. 39
11 Impiorum conuerſatio dolori eſt iuſto viro. 40
12 Eleemoſyna auget bona. 41
13 Deus quaſi neſcit parua donare, ſed à magnis incipit. Vbi quàm periculoſum ſit à magnis venire ad parua. 41
14 Virtus fœcundior in ſemine quàm natura. 42
15 Dum Deus non relinquatur, nihil intereſt cætera omnia relinqui. 42

Capvt IV.

Abrahami prælium & victoria.

PARS VNICA MORALIS circa textus litteram.

Geneſ: 14. Factum eſt autem in illo tempore, vt Amraphel, &c.

PARAGRAPHI.

1 PEccatori nunquam deficiunt pœnæ, & moleſtiæ mille. 43
2 Monimenta peccatorum punitorum ſapidiſſima. 44
3 Tolerabilior eſt ſeruitus duriſſimis exactionibus potentiori exhibita, quàm defectio expoſita be[illegible]
4 Auſpicata congreſſio eſt, in qua Principes appareant primi. Vbi de Chriſtiano triumpho. 45
5 Cadat neceſſum eſt, qui inexpertus venit ad pericula. 46
6 Timenda perditio eſt, ſi te inter delicias agentem hoſtes impetant. 47
7 Mala vel bona accidentia hominibus iuſtis reſpondent his, quæ implent eorum populos. 48
8 Concordiæ amatores ex ſolo auditu mala ſolent percipere. 48
9 Carnalis fortitudo temeri[tat]em pudendam facit; ſpiritualis autem fortitudo cautelam gignit tri[u]mphal[e]m. 49
10 De ſolius Dei poteſtate venit, quòd de numera[illegible] ciat. 50
11 In eo eſt vi[c]trix fortitudo, quod rem aggrediaris to[t]o animi conatu. 50
12 Dei vmbra vel in viliſſimo valentias mundi ſibi proſternit. 51
13 Lauta conuiuia Regibus fatalia. 52
14 Calix Euchariſtiæ neceſſarius, vt cum [illegible] humana duritie nos arctius Deo coniungat. 52
15 Euchariſtiæ epulum nos filios D[ei] facit. 53
16 Non mediocribus, non [illegible] hæreat, ſed ſublimibus, qui menſæ diuinæ particeps ſit. 53
17 De Maria venit, quòd nos in Euchariſtia verè ditat. 54

18 Euch[ariſ]tia

18 Euchariſtia ſignũ pacis inter Deũ & homines. 55
19 Ab Euchariſtia omnes benedictiones veniũt. 55
20 Regij fauores haud leuiter nocere ſolent magnis ſacerdotibus. 56
21 Præſentiſſimi Dei teſtimonium eſt, quod bona aliena ſemel accepta reſtituas. 56

Capvt V.

Abrahamidum ſeruitus, & liberatio prædicitur.

PARS VNICA MORALIS.

Geneſ. 15. His itaque tranſactis, factus, &c.

PARAGRAPHI.

1 PRæſtantis animi eſt inter proſpera non obliuiſci timoris modeſtiam. 57
2 Splendidæ familiæ ſatores non inter negotiatorum rationes & litteraturas alendi. 58
3 In Dei manibus veram ſecuritatem & tranquillitatem habemus. 59
4 Præſtantiſſimum quid eſt, quod generis nobilitati claritas accedat virtutum. 59
5 Deus in ſuis non patitur eſſe carnalis nobilitatis præſumptionem. 60
6 Virtutum lumina nobiliſſimos quoſque extollunt. 60
7 De pulueris beneficio homines exurgunt vſque ad ſydera. 61
8 Chriſti paſſio ob oculos poſita hominibus maximè confirmat promiſſiones diuinas. 62
9 In Chriſti paſſione propoſita habent homines quo efficaciter ad fidem alliciant. 63
10 Manſuetudo diuinitati amica. 63
11 Manſuetudini & humanitati adiuncta eſt veracitas. 64
12 Res meritorum non ex diuturnitate temporis, ſed ex corde metienda eſt. 64
13 A perfectis viris non omnia præceptis extorquẽda, ſed multa credenda, cõmittendáque illis. 65
14 Mundo mortuos falſis rumoribus fœdant mundiales. 65
15 A malo venit, quòd non niſi mala in proximo notes. 66
16 Vbi diuiſio, ibi præda eſt poteſtatibus hoſtilibus.
17 De Iuſtorũ cõſortio peccator ſeruatur in vitã. 67
18 Filiorum calamitas, & mors nunquam non duriſſima parentibus. 67
19 Parenti optimo filiorum ſpirituales ruinæ ſummi doloris ſunt. 68
20 Aduerſis aſſuuntur proſpera ex Deo. 69
21 Vnus Iesvs horrores mortis aufert. 69
22 Quælibet iuſtorum mors quaſi inglòria videtur comparata cum morte illorum, qui in conflicto pro Chriſto moriuntur. 70
23 Perfectionis gratiæ eſt, quòd parentes velint filios in cœlum præmittere. 71
24 Iesvs glorioſior apparet ex his, qui pro illo ſanguinem fundũt Quibus maximè applaudit. 71
25 Ea ſenectus veniat homini, quæ prorſus ſit aliena à vitiorum malis. 72
26 Tunc prælium ſecurè indicitur, quando Deus contra hoſtium peccata creditur vindex. 72
27 Quæ afflictio & ærumna fœlicem exitum trahit, nõ pro pœna venit, ſed pro præmio virtutis. 73

Capvt VI.

Nuptiæ cum Agar.

PARS VNICA MORALIS.

Geneſ. 16. Igitur Sarai vxor Abram non genuerat liberos, &c.

PARAGRAPHI.

1 DEi ſerui eam ſolent habere poteſtatem diuinam, & authoritatem in iubendo, vt vel inſenſibilia ſibi faciant ſeruire. 74
2 Vbi ærumnæ æquanimiter tolerantur, ibi clariſſimè apparet eſſe Deus. 75
3 Ingenuus eſt, qui in qualibet fortuna ſeſe ſcit cõtinere intra ſuæ naturæ, ſuique ſtatus fines. 75
4 Ille familiæ bonus, cui ordo in primis charus eſt. 76
5 Durities gubernatoris non ad ſalutem, ſed ad fugam eſt ſubditis. 77
6 Illud extremæ miſeriæ & ignominiæ eſt, quod quis à virtutis cultu, & ſtatu in vitia relabatur. 78
7 Ingenuum eſt præponere ſeruitutem vtilem libertati perituræ. 78
8 Magnis mentibus opportunum eſt frænum ſeruitutis. 79
9 Patientia humilis aduerſarios quoſque, & vniuerſa odia lenit & mollefacit. 79
10 A Dei ſpiritu venit quòd ſocialis hominibus ſis. 80
11 Chriſtianæ virtuti multum officit fœminea leuitas. 81
12 Afflictio noſtra ad ſe inclinat Deũ miſericordẽ. 81
13 Deus attẽtiſſimus eſt, & expeditiſſimus, vt vel primo accedentium peccatorũ motui accurrat. 82
14 Maritus ſanctus vxorem Deo acquirit. 82
15 Magna Dei fortitudo, quæ facit fœminam in virtute perſeuerare. 83
16 Ille aſpicit ſibi ſalutaria & diuina, qui prius à Deo aſpicitur. 83
17 Ab aqua Chriſtianorum vita. 84
18 De vera pœnitentiæ vena oritur vnda peccatorum contritio. 84

Capvt VII.

Circumciſio mandatur Abrahæ.

PARS VNICA MORALIS.

Geneſ. 17. Poſtquam verò nonaginta nouem annorum eſſe cœperat, &c.

PARAGRAPHI.

1 NIhil poteſt eſſe perfectio, niſi vbi eſt Chriſtus. 85
2 Validiſſimæ virtutis poteſtatiſue ſignũ eſt, quòd bonis, perfectiſque vtaris miniſtris. 86
3 Nomina quæ à Deo veniunt, non vacua sũt, ſed iuncta peractis operibus, vt & Dei voces. 87
4 In quo Dei nomen debitè affulget, quidquid virtutis in illo nomine eſt, expecta quodammodo ab illo. 87
5 Cordato & prudenti viro fœdum eſt, ſi pro alio nomine iter, quam pro diuino. 88
6 Vt facile ſuperentur res duræ, non illæ, ſed Deus aſpiciendus. 89

7 Veræ religionis fœdera eò ſpectant, vt carni & ſanguini indicetur bellum. 89
8 Laſciuia Chriſto inimica, & lethalis. 90
9 Ad perfectionem paulatim & per partes accedendum. 91
10 Perfecti viri eſt vel vmbras vel imagines implere Chriſtianarum virtutum. 91
11 Dei ſpiritus eſt, quòd præſtes minima vt in minimis videaris præſtare vulnera. 92
12 Deus cordis humani deſiderio afficitur. 93
13 Vna Chriſti paſſio nequit abſcondi, ſed verſari ab oculos. 93
14 Firmiora ſunt merita, quæ in maceratione carnis propter Deum fundantur. 94
15 Tolerantia virtutis infantilis altrix. 95
16 Nihil alienum Deo non ingratum, vt qui ſola æſtimat propria. 95
17 Inclinata Dei ad terram altitudo facit, vt ſe inchoent, & humilient præcelſæ quæuis creaturæ. 96
18 Gaudium quod à Chriſto eſt, vt cordi ineſt ſic permanentius & durabilius. 97
19 Beneficentia diuina longè à creaturarum beneficentia diſtat, vt quæ non exhauritur ab vno. 97
20 Deus nunquam non beneficentiſſimus in eos, à quibus aliquid accipit. 98
21 Non heriliter, ſed humanè, ſed humiliter præcipienda dura, quæ fieri cupias. 99
22 Diuina præcepta vim afferunt, quæ mandantur exequutioni. 100

Capvt VIII.

De hoſpitio Angelis exhibito.

MORALIA CIRCA textus litteram.

Geneſ. 18. Apparuit ei Dominus in conualle mambre, &c.

PARAGRAPHI.

1 DEus omnium feraciſſimus ager in reddendis fructibus 100
2 Menſa Dominica clariſſimum infert luminum meridiem. 101
3 Sic beneficentia egentibus exhibenda, vt in dando accipere magis videaris, quàm dare. 102
4 Vbi Deus præſentitur, diſparet præſentiſſima quæque creatura, imò & moleſta eſt. 102
5 Diuinitatis præſentia nihil priuſquàm reuerentiam extorquet. 103
6 Euchariſtiæ panis efficaciſſimus eſt ad animos explicandos. 103
7 In bonorum operum communionem trahendi chariores. 104
8 A magna virtute venit, quod virtutes abſcondas. 105
9 A Dei ſpiritu alienæ conuiuiorum expediæ. 105
10 Id præſtantiſſimum in principe, quod ſic ſe principem in operibus oſtendit, vt & ſubditus æquetur. 106
11 Ad crucis Domini conſpectum mundialia decora vileſcunt. 106
12 Crux Chriſti humanæ virtutis fulcrum. 107
13 Intra ipſas res eleemoſynæ præmium proſilit largitori profuturum. 107
14 Fœminæ nomen vni Deo notum ſit. 108
15 Creaturarum proprium eſt, quod neceſſariò abſint. 108
16 Riſui & deſpectui ſubiacet ſenectus deliciis dedita. 109
17 Primarios viros, vt maximè decet natalium nobilitas. 109
18 Eo præcellentior quiſ, quominus de hominibus accepit. 110
19 Hominem exuas vt Deum dignè accipias. 110
20 Eleemoſyna facit, vt ſupremus iudex in pœnam peccatoris exurgat. 111
21 Deus vt iuſtis gratiam, ſic peccatoribus infert pœnam. 112
22 Diuinæ gloriæ manifeſtatio, diuinorúmque fauorum communicatio maior in illis inuenitur, qui vtiliores plurimis ſunt. 112
23 In doctrina vtilitas maximè reſpicienda, vbi de Chriſti Domini ſpecu. 113
24 Apud præſtantem principem peccata publica reputantur, in cæteris ſic ſe habent quaſi non eſſent. 114
25 Peccati conſuetudo lapideam grauedinem, & duritiem hominibus infert. 114
26 Bonus Princeps nullum etiam præſtantiſſimorum teſtimoniis ſic credat, vt non ipſe per ſe reos conueniat, & interroget. 115
27 Princeps interceſſionibus debet concedere. 115
28 Ex iuſtorum conſortio multa commoda obueniunt etiam impiis. 116
29 Hoc præſtantiſſimæ virtutis eſt quòd ſcias humiliari & miteſcere erga eum cui benefeceris. 116
30 Impiis excidium ſalutare eſt. 117
31 Quòd Deus peccatorem fugiat, hoc ad ſummam Dei pertinet iram. 118

Capvt IX.

Abimelechi ſupplicium ob Saram. 118

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Geneſ. 20. Profectus inde Abraham, &c.

PARAGRAPHI.

1 HOminem exuat neceſſe eſt, qui veritatem periculoſam manifeſtat. 119
2 Quæ à Deo vel per ſomnium venit diſciplina efficaciſſima eſt, vt hominem contineat. 119
3 Apud mundiales Principes in maiore pretio ſunt quæ circa ſomnia. 120
4 Fœminæ pudicitia vel in leuiſſimis ipſa poteſt ſordeſcere, & nocere aliis. 121
5 In quouis culmine dignitatum poſſunt inueniri perfectiſſimæ vitæ actus. 121
6 Qui ſeruos Dei lædunt, & in ipſum Deum irruent. 122
7 Proficientes vel diris cogendi ſunt, vt prorſus à carnalibus decedant. 122
8 Res virtutis & perfectionis maturè, & cum conſiderationis pondere arripienda. 123
9 Sic ſe habeat Princeps quaſi vnus è ſubditis ſi velit illos ſibi deuincire. 123
10 Timor Dei efficaciſſimum frænum contra laſciuiam. 124
11 Principibus beneficentia glorioſa & vtilis. 125

12 Aurea

12 Aurea munera nunquam non rubori, & dedecori fœminæ. 125
13 Res diuinæ non ſunt ordinandæ ad lucra temporalia. 126

CAPVT X.

Fœdus Abrahami cum Abilemech.

PARS MORALIS CIRCA textus literam.

Geneſ. 21. Viſitauit Dominus Saram ſicut promiſerat, &c.

PARAGRAPHI.

1 MAgnorum virorum præſagia in natiuitatis
2 Natiuitatis miracula ingens bonum in naſcituro portendunt. 127
3 Magna viri gloria eſt, quod in nullo videatur bono, in quo non magis dare quàm accipere videatur. 127
4 Peccatores homines meritò ſibi poſſunt timere à iuſtis hominibus. 128
5 Mundiales Principes etiam inter pacis fœdera non obliuiſcantur ſui munitionem. 128
6 Maximè nocet Principibus, eóſque funditus perdit, qui eis non veritatem, ſed mendacia loquitur. 129
7 Principibus maximè colenda eſt fama poſthuma. 129
8 Princeps vt ſeuerus in reos, ſic beneficus ſit in correctos. 130
9 Præſtantis principis eſt, in aliquibus priuatorum officia non defugere. 131
10 Religio & Dei cultus validiſſimum hominum munimen eſt. 131

CAPVT XI.

Abraham litat filium.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Geneſ. 22. Tentauitque Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham, &c.

PARAGRAPHI.

1 GRauiſſimum homini tormentum eſt, quod
2 Locus facer templorum fauſtiſſimus hominibus eſt. 132
3 Vbi Patris magnalia vocant filium, non acquieſcendum matris ſuſpiriis. 132
4 Vileſcunt duriſſima quæque Dei amatori. 133
5 Similitudo Christi in pœnis vel ipſas pœnas ſuauiat. 134
6 Reſurrectionis expectatio facit nos lætos in mortem ire. 134
7 Vt Deus in ſuorum pœnis dolet. 134
8 A C[illegible] Dominus magis innoteſcit hominibus, illiſque magis gratus eſt. 135

CAPVT XII.

Abraham ſepelit Saram. 135

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Geneſ. 23. Vixit autem Sara centum viginti ſeptem annis, &c. 136

PARAGRAPHI.

1 MOrs præſtantiſſimorum maximè nos mu- 6
2 Quo præſtantior quis in bonis operibus, eo ruinæ proximior. 136
3 De Mariæ patrocinio venit, quòd difficilia quæque vincamus. 136
4 In nullis diuitiis tanta lucratur homo, quanta lucratur in Deo. 137
5 In exercenda iuſtitia Deus manifeſtè claret. 138
6 Reges, Principéſque non tam ex ſubiectis prouinciis, quàm ex virtutibus clarent. 138
7 Munera datoris manibus correſpondent. 139
8 Pro terra mortis habenda multis ſe ſubdis ærumnis, non ſic pro Deo. 139
9 Boni præſtantiſque viri eſt commoda nolle, quæ de aliorum periculis calamitatibuſque naſcuntur. 140
10 Quòd humilis obſequij gratia nolle videris, id efficaciſſimè extorques à probis viris. 141
11 Bona temporalia honorantur, dum bonis ſeruiunt. 142
12 Illa perfecta vnitas & aliis vtilis, quæ è duobus aut pluribus eſt. 142

CAPVT XIII.

De morte Abrahami.

PARS VNICA MORALIS.

Geneſ. 24. Erat autem Abraham ſenex, dierumque multorum, &c.

PARAGRAPHI.

1 VXor bona commodiſſima viro. 143
2 Improbitas matris validiſſimà ad perdendos filios. 144
3 Temporalium negotia maximè cauenda ab iis, qui ad Christum pertinent. 144
4 In coniugiis ineundis maximè ſpectanda eſt educatio. 145
5 Christi mortificatio in corpore noſtro maximè conducit ad rem ſalutis. 145
6 Feliciſſima illa familia eſt, in qua tota bonorum ſubſtantia ſic à patre tranſit ad filium vt in filio non minuatur, ſed magis patri aſſeruetur. 146
7 Largitas in donando Regnorum ſtabilimentum eſt. 146
8 Frugalitas in principe nunquam non abundat bonis. 147
9 Pulchrè conſulit filiis qui illis non tam diuitias relinquit, quàm diſcordiæ aufert cauſas. 147
10 Quod à primis vnguiculis ebibit homo,

id ſolet eſſe vſque in finem vitæ. 148
11 Primus alicuius virtutis introductor nunquam eſt ſine ſpeciali aliqua prærogatiua. 148
12 Humana caro ex morte habet, quòd à bonis ſuſtineatur. 149
13 Nulla acerbitas temporalis non minor apparet ex ſuſtinentium multitudine. 149

LIBER SEPTIMVS.

Ioſue, ſiue Ieſus in Iordane.

Capvt I.

Ioſue & Chriſti ſymbola in Iordane

PARAGRAPHI.

1 Vt Ioſue, ſic Ieſus maximè exaltatur ab aquis Baptiſmatis. 151
2 Vt Ioſue per Iordanem tranſtulit ſuos in terram promiſſionis, ſic Ieſus nos transfert per baptiſmum in cælum. 152
3 Vt vnus Ioſue in ſuperando Iordane ſuffecit populo, ſic à baptiſmo vnus Ieſus debet ſufficere Chriſtianis. 152
4 In Chriſti baptiſmo nihil tenebroſum, ſed omnia lucida, vt in tranſitu Iordanis ſub Ioſue. 153
5 Ad alta nos impulit Ieſus in baptiſmo Iordanis, vt Ioſue ſuos. 154
6 Ioſue in Iordane familiaritatem cum Deo habuit, quam fecit Ieſus vt haberemus per baptiſmum. 154
7 Sub Ioſue Iordanis aquæ in primam originem refluxerunt, vt ſub Ieſu baptiſmi aquæ nos ad primum gratiæ ſtatum redire faciunt. 155

Capvt II.

Ioſue natales, & vita vſque ad Moyſi mortem.

PARS MORALIS IN textus litteram. 155.

PARAGRAPHI.

1 PErfectus Chriſti aſſecla in nullo patitur illi
2 Maria optimè primogenitæ munus impleuit proſpiciens fratribus ſuis. 156
3 Mariæ debetur cœli terræque regnorum reſtauratio. 157
4 Ieſus noſter ex Maria habuit, quò amabilis fiat hominibus. 157
5 In vna Maria Saluatoris omnipotentia manifeſtè claret. 158
6 A Maria efficaciſſima medela infirmitatum humanarum. 158
7 Nati in principatu, cæteris paribus, præſtantiores ad regimen populorum. 158
8 In Principibus auſpicata pulchritudo non fucata, ſed quæ à virtutibus venit. 159
9 In nominibus clariſſima futurorum auſpicia ſolent eſſe. 160
10 Diuinum nomen maximum munimen ſuis. 160
11 Ex nomine diuino quaſi populo ſuorum agmine firmatus exurgit homo. 161
12 Principis nomen præclaris & dilatari & æternari debet facinoribus. 161
13 Non humanæ, ſed diuinæ poteſtatis eſt ſibi miniſtros aptos eligere. 161
14 Fidelium Principum vexilla non committenda niſi fideli iudici. 162
15 Non ſufficit Ducis fortitudo ad victoriam niſi concurrat & principis pietas. 163
16 Princeps ad dignitates promoueat, quos in facinorum, virtutumque exercitiis ſodales diu expertus eſt. 163
17 Principibus virtus in miniſtris pacatis animos bellicoſiſſimos gignit. Vbi quòd præſtantis Regis cubicula faciunt duces validos. 164
18 Ille Regij miniſtri munus perfectè adimplet, qui primus in rectè factis Principis eſt, in malè factis nullus. 164
19 Miniſter bonus vni ſtudet laudi Principis ſui, non ſibi. 165
20 Qui Dei ſpiritu agitur, mandata ſolet præuenire operibus. 166
21 Principes malè gradientes & hypocritæ exitiales ſunt Ieſu. 166
22 Legalis rigor, niſi leniatur benignitate, & manſuetudine Principis, non durabit Reſpublica. 167
23 Non excedit ſanctorum hominum vires, quòd ſuperent famem amore virtutis. 168
24 Temporalia feſta & bona & deliciæ bellum atrociſſimum in ſe continent, quo ſuos aſſeclas perimant. 168
25 Mundialia idola nil niſi ruinam, & calamitates pariunt cultoribus ſuis. 169
26 A conuiuiis & compotationibus in diſſenſiones itur, & rixas. 170
27 Iuuentus religioſa in templorum cultu virum diuiniſſimum oſtendit. 170
28 Templorum cura & religio nunquam non auſpicatiſſima imperatoris. 171
29 A vera virtute & humilitate diſcit, qui amat ſolus eſſe in diuinis. 171
30 Non ita attendendum peccatis proximorum, vt eorum virtutes obliuiſcamur. 172
31 Nuditas & abiectio ob fugienda vitia non opprobrio, ſed gloriæ eſt, vel principibus. 172
32 In re virtutis parem habere ne refugias. 173
33 Valentia & animoſitas aduerſus iniquitatem ad Principatum ex Deo contendit. 173
34 A Dei magno fauore & gratia venit, quòd nec tu, nec tui eleuemini ad dignitatem, cui idonei non eſtis. 174
35 Ille ſuam dignitatem Deo acceptam referat, qui virtutes ad illam requiſitas adimplet. 175
36 Principatum, qui ſola coactus obedientia acceptat, præſtantiſſimus eſt. 175
37 Hoc in principibus mandatur à Deo quod ſui obliuiſcantur, vt populis prouideant. 176

Capvt III.

Deus Ioſue adeſt poſt Moyſem.

MORALIA CIRCA textus litteram.

Ioſue 1. Et factum eſt poſt mortem Moyſi ſerui Domini, &c.

PARAGRAPHI.

1 [illegible] feſta nouiſſima. 177
2 Duce Ieſu aſpera quæque ſuauiantur. 178
3 Illud præſtantius cenſetur, quod pluribus proficit. 179
4 Creaturarum auxilia & progreſſus multis impediuntur; vnus Ieſus nulla non ſuperat impedimenta vt faueat. 179
5 Tunc homo ſenior, quando non ſibi, ſed Deo creditur. 180
6 Semel guſtatis Dei bonis, ægrè & difficulter ab illo auellimur. 181
7 Diſtributio bonorum in egentes maximè hominem roborat & confortat, ne incidat in manus hoſtium. 181
8 Primum obtineat à Deo, quòd peccatum fugiat, qui cupit bona ea eius manu obtinere. 182
9 Diuinarum legum meditatio nos certiſſimè dirigit ſalutis viam. 183
10 Sapiens dilectio maximè ornat principem & gubernatorem. 183
11 Præcepta diuina mentem illuminant. 183
12 Infelix & deploratus qui ſacris epulis abſtinet. 184
13 Etiam ſapientiſſimi ex verbis exhortatoriis multum vtilitatis recipiunt. 185
14 Apud Deum nihili æſtimatur prærogatiua antiquioris ætatis, 185
15 In pugna ſub Iesv ſoli excluduntur immaturi & adhuc luxuriantes animi. 186
16 Apud quos charitas fraterna viget, non neceſſarius eſt Iudex, nec vllus magiſtratus. 187
17 N[illegible] tari, niſi cuius virtutem, ſanctitatemque probauerit. 188
18 A ſeruili animo venit ſeueritas, & rigor, ab ingenuo & nobili [illegible] 188

Capvt IV.

Exploratores [illegible]

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 2. Miſit igitur Ioſue filius Nun de Setim duos viros, &c. 189

PARAGRAPHI.

1 NVnquam prætermittenda opera, quæ recta poſtulat ratio, etiamſi diuinum auxilium certò ſperetur. 190
2 Publica laſciuia prorſus abſumit nomen in viris bonis. 190
3 In laſciuiæ ſedibus euidentiſſima ſpecula eſt, vt explorentur peritura regna. 191
4 Nullum efficacius aut ſecurius medium ad tenendos homines quàm fœmina. 192
5 Vt vilis & procax fœmina efficax ad perdendum, ſic nobilis caſtéque educata neſcit perdere. 192
6 [illegible] cupiditates, quam totius regni conſeruatio[illegible] 193
7 Mendacium annexum impudicitiæ. 193
8 Vera virtus vel mundi ſalutem, & vitam poſtponit veritati. 194
9 [illegible] terram deiectos. 194
10 Vt vilis ſpecies hominem abſcondit potentiſſimis, ſic pretioſa ſpecies abſconditum tradit. 195
11 Vilis ornatus homines hoſtibus eripit. 196
12 Non ſub vili, ſed ſub cultiori operimento ſunt doli & fallaciæ. 196
13 Fortitudo non virilis, ſed muliebris eſt, quæ vitam poſtponat deformitati ſpeciei. 197
14 Nihil tam vile & abiectum eſt, quod diuinis fauoribus in bonum electorum non valeat ſeruire. 198
15 Quæ Deus facienda decernit, quaſi iam facta putentur. 199
16 Fœlix ille eſt cui is timor accidit, qui poteſt proficere in ſalutem. 199
17 Spiritus Dei eſt cognatis proſpicere ſalutem. 200
18 Quam ſalubre facit qui ſuis priùs quàm ſibi conſulit in temporalibus. 200
19 Veritas apud pacificos magiſtratus ignotior 201
20 Diutina cum viris conuerſatio & commoratio cauenda honeſtæ fœminæ. 202
21 Nomen Iesv efficaciſſimum ad ſapiendos humanos affectus. 202
22 Et locus & inſtrumentum beneficij, viuidiſſimi ſtimuli ſunt ad gratiam referendam. 203
23 Dei ſpiritus & poteſtatis eſt hoſtilia arma in ſalutaria conuertere. 204
24 Vbi Chriſti mortis vel vmbra, ibi omnia fœlicia. 204
25 Virtus chriſtiana ſe ad proditores etiam extendit, & inde proficit. 205
26 Fœminea facies fugienda ſtrenuo bellatori. 206
27 [illegible] præſeferat vir ſapiens. 206
28 Chriſti paſſio efficaciſſima vt faciat difficilia quæque votari. 207
29 [illegible] 208
30 Vbi multitudo, ibi & error. 208

Capvt V.

Iordanis tranſitus.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 3. Igitur Ioſue de nocte conſurgens mouit caſtra, &c.

PARAGRAPHI.

1 PEriculoſè à communibus procedendi modis ad ſingularia deflectis. 209
2 Qui non potius in omnibus Deum ſpectat, periculosè aget. 210

3 Religio ſacrorum, cultuſque maximè excitat, confirmatque regna. 211
4 Periculosè quis nocumentum capit ex iis, ex quibus alius ſalutem. 212
5 Vox ſapientiæ efficaciſſima eſt, vt viros perfectos penetret. Imperfectis autem aptius quandoque flagellum. 212
6 Mirabilia Dei circa nos, nouis in dies ſunt ſanctitatis virtutiſque operibus comitanda, & excitanda.
7 Vt diuinorum mirabilium participetur fructus, interna animi puritas requiritur. 213
8 Tunc victoria & triumphus conſtantiſſimè fundantur, quando præſtantes viri non ſefugiunt opera humilitatis. 214
9 Quo nobilior & magis ingenuus quis eſt animo, eo promptior ad excipiendam Ieſu humilitatem. 215
10 Magnitudo & præcellentia veritatis non niſi à cruce & paſſione IESV. 215
11 Tunc te Deo viuere puta, cum aliis procuras vitam ſpiritualem. 216
12 Gratius in viuidis cordibus, quàm in manu factis lignis habitat Deus. 217
13 Ex Dei viui præſentia, & coniunctione intima per fidem & charitatem non poteſt non venire ad nos vitalis halitus. 217
14 Intrepidum pro Deo animum ipſa diſcrimina fugiunt. 218
15 Vbi manus Dei accedit, inſuperabilem virtutem vel ipſi infirmitati tribuit. 219
16 Nullus eſt tantus malorum impetus, qui non ſuperetur à te, dum tamen tibi Deus in honore ſit. 219
17 Fœlix ille, cui obſequia Dei exhibenda, honori ſunt, non oneri. 225
18 Nulla repletio, aut ſatiatio, niſi quæ venit à melle cæleſtis viuificique panis. 221
19 Diuitiæ Deo ſubditæ faciunt vniuerſa alia in eius obſequium venire. Vbi de D. Paulo, D. Auguſtino, & D. Ignatio 222
20 Vbi Chriſtus, omnia ibi ſuppetunt, defectus ibi nullus. 223
21 Maior virtus oſtenditur in conſtruendis hominibus, ne exorbitent, quam in retinendis fluminibus. 224
22 A baptiſmi aquis ſuperiores ſumus hoſtibus. 224
23 A Chriſti virtute venit, quod medius fluctibus tentationum, calcantes ipſas ſecuri accedamus ad patriam. 225
24 Humiliatio voluntaria non derogat gloriæ ſe humiliantis. 226

CAPVT VI.

Lapides eriguntur.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 4. Quibus tranſgreſſis dixit Dominus ad Ioſue: Elige, &c. 226

PARAGRAPHI.

1 EXpenda eſt duritiæ ei, qui velit mira facere.
2 Magnæ virtutis eſt, beneficia à te in aliquem profecta potius extenuare quàm amplificare. 227

3 Vbi Ieſus interuenit, nullo alio egemus adiutorio ad ardua quæuis conficienda. 228
4 Ingratis ſic præſtanda beneficia, ne poſſint occultari. 228
5 Labor fœlicitatibus mediis immixtus benefactoris Dei nos facit recordari. 229
6 Infamis pœnæ terror maximè debet continere ingenuos homines. 229
7 Paupertas ſecura ab omni mali incurſu, & conſpicua. Diuitiæ è contra. 230
8 Neſcit Deus aliquid ſumere è nobis, quin aliud ſimile impendat. 231
9 Mundus tunc ſuis contemptoribus fauet, quando magis ab illis contemnitur, & poſthabetur. 232
10 Bonus præſul, qui initio principatus ſub prædeceſſoris legibus viuere aliquando gaudet. 232
11 Nullo magis homo terrendus, metuendúſve ſit, quam propriis facinoribus. 233
12 Vbi multi ad ſalutem tendunt, manifeſtiſſimè Deus intereſſe monſtratus. 234
13 Caue Dei abſentiam, ni velis ad conſueta labentis naturæ redire. 234
14 Sine Maria nec gradum faciat, qui ſecurè amat procedere. 235
15 A[illegible] affulget. 236
16 Ab aquis baptiſmi ob oculos eſt nobis cæleſtis ciuitas patens. 236
17 Vbi vel vmbra boni à Deo venit, ab eo & ipſum veniet bonum. 237
18 Ornatus ſacrorum carnalibus oculis religionem faciunt. 237
19 Nuditas Apoſtolica validiſſima turris eſt. 238
20 Firmæ inconcuſſæque virtutis eſſe debet, qui priſtinas maiorum virtutes corruptis poſteris perſuadeat. 239
21 Vbi peccatum abeſt, ibi firmitas, & perpetuitas fundari poteſt, non vbi peccatum eſt. 239

CAPVT VII.

Geſta in Galgalis. pag. 239

MORALIA CIRCA textus litteram. p. 240

Ioſue 5. Poſtquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui &c.

PARAGRAPHI.

1 BOnus timor opera extorquet. p. 240
2 Timor Dei, & timor temporalium mutuo ſe expellunt. 240
3 Illam induat formam, quæ amabilior hominibus eſt, qui amat homines Deo capere. 241
4 Sacræ exhibita Deo maximè hominem in bono firmant. 242
5 Vbi Deus ſtricto iuſtitiæ gladio apparet, cum peccatoribus metum infert, quo ſalutaria ſibi vix facere valeant. 242
6 Magnum opprobrium eſt ingenuitatis humanæ, quòd improbo ſeruias Domino. 243
7 Tandiu nos comitantur mala, & opprobria, quandiu religioni non damus operam. 244
8 Vbi præparatio virtutum facinoribus conſtans præcedit, debitè viuificus agnus immolatur. 244
9 Vitæ nouitas amplectenda ei, qui diuino epulo ſaginatur. 245

10 Vbi

10 Vbi diuinum epulum non eſt, nihil eſt ad robur pertinens verum. 245
11 Epulæ diuinæ ſic ſumi debent, vt earum virtus appareat in operibus. 246
12 Qualis tu Deo, talis tibi Deus. 247
13 Charior Deo eſt qui eum in paſſione, quàm qui in gloria ſequitur. 147
14 Tepiditas exoſa Ieſu. 248
15 Arrogantia maximè excludenda ab eo, qui velit Deum ſibi intereſſe. 249
16 Diuinis multa reuerentia exhibenda. 249

CAPVT VIII.

Iericho expugnatur.

MORALIA CIRCA textus litteram.

Ioſue 6. Iericho autem clauſa erat, atque munita timore filiorum Iſraël, &c.

PARAGRAPHI.

1 Religio validior eſt omnibus telis ad hoſtes [illegible]. 250
2 Morti inferendæ à Deo non patet aditus. 251
3 Impiorum conſiliis Deus vtitur, vt eos in pœnas debitas trahat. 251
4 Chriſti paſſio efficaciſſima ex ſe vt homines à peccatis deterreat. 252
5 Agni diuini vel balatu fortitudo mundialis peccati cadit. 253
6 Silentium in ſacris non paruæ virtutis eſt. Vbi periculum eorum qui in domo Dei inter ſacra agunt de carnalibus augmentis. 253
7 Non parua infirmitas eſt homini, qui nullus eſt in orationibus vocalibus. 254
8 Voius diuini ſpiritus proprium, quòd tibi primas non aſſeras. 255
9 Fœlix ille, qui ſe Deo adiungit in iis in quibus ab aliis deſeritur. 255
10 Magna gloria Principis eſt, ſub cuius halitu etiam ignobiles deben ſibi magnorum glorias efficiant. 256
11 Vox precantis iuſti validiſſima eſt, vt hoſtilia impedimenta demoliatur. 256
12 In difficilioribus exercitati, ad facilia neceſſum eſt, vt fiant promptiores. 257
13 Magna Dei gratia eſt, quòd & nos cooperemur virtutibus. 257
14 Magna hominis calamitas eſt, quod perdatur ab iis, qui lætentur & feſtum agant in eius caſu. 258
15 Mala immerentibus parata inciduntt in eum qui parabat. 259
16 Principum cura ſit, ne vel inter populares frangatur iuramenti religio, ſi multa velint cauere diſcrimina. 259
17 Ab vno Ieſu ſpiritu venit, quòd vilium homuncionum ſaluti conſulas. 260
18 Iuſtus homo refugium ſalutis multis. 260
19 Dei Spiritus eſt in principibus, quòd ſciant retardare fauores in aliquos, ne offenſa aliis generetur. 261
20 In malorum diminutione vbi ſteteris, non longè abes vt ad Deum accedas. 262
21 Parentes in filiis acriùs caſtigantur. 263

CAPVT IX.

De furto Acham.

MORALIA CIRCA textus litteram.

Ioſue 7. Filij autem Iſraël præuaricati ſunt mandatum, &c. p.263

PARAGRAPHI.

1 Vbi adeſt auaritia, abeſt veritas. 264
2 Mundialis nobilitas vix poteſt auaritiæ non ſeruire. 264
3 Nobilitas vera non à parentibus, atauiſque, ſed à pulchris operibus. 265
4 Non in multitudine, ſed in numero ſufficienti pugnatorum victoria. 265
5 Humanæ fragilitatis eſt, quòd magna ſuperans, in minimis decidas. 266
6 Melior conditio innocentis eſt ſub nocentium ſuppliciis, quàm eſt conditio nocentis ſub innocentis libertate. 266
7 Nihil æquè confirmat in ſpem humana corda, vt ſigna Ieſu paſſi. 267
8 Pœnitentia principum magnum eſt præſidium ſubditorum. 268
9 Quod tibi à Deo vis fieri, fac tu propter Deum 268
10 Ad diuini nominis virtutem pertinet quòd non audeant hoſtes aduerſus fideles. 269
11 Non inuenietur Deus, vbi regnat auaritia. 270
12 Auaritia valde infirmat Eccleſiaſticos viros, ne contra ſcelera ſtent. 270
13 Ride nobilitatem, quæ primi parentis Dei virtutes non refert. 271
14 Auro præpeditum etiam validiſſimi auxiliatores non iuuabunt ad ſalutem. 272
15 Peccator induratus, etiam inter apertiſſima ſigna ſui facinoris, latere poſſe confidit. 272
16 Suauitas imperantis extorquet vel difficillima obſequia à ſubditis. 273
17 Præſtantis & diuini principis eſt non tam ad propriam poteſtatem reſpicere, quàm ad id quod magis ad ſubditos condocit. 273
18 Reus ad nullum magis reſpiciat quàm ad Deum, niſi velit funditus perire. 274
19 Auri amor præcipuus Dei hoſtis cenſetur. 274
20 Auaritia lethalis. 275
21 Veſtium pretioſitas ſubſtantiæ diuitiarum debet correſpondere in politica Repub. 275
22 Auri cupiditas terræ hominem tradit. 276
23 Maiorum ſuorum deuia qui ſequitur, pereat neceſſum eſt. 276
24 Magnopere exacerbatur pœna, quam non ſolùm patens, ſed vides moleſtam eſſe tuis. 277
25 Mala temporalia ex bonis ſpiritualibus maximè leuantur. 278
26 Vnius peccatoris ſocietas ingentes turbationes ſolet parturire. 278

CAPVT

Capvt X.

Hai euertitur.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 8. Dixit autem Dominus ad Ioſue: Ne timeas, neque &c.

PARAGRAPHI.

1 D[illegible] operibus acquirenda p. 279
2 Neque Chriſtum, neque eius regnum habere potes ſine labore & certamine. 280
3 In abſconſione virtutum conſiſtit triumphus Chriſtianus. 281
4 [illegible] non ſolùm agere verbis, ſed & operibus. 282
5 Deus efficaciſſimè hominis humilitate capitur. 282
6 Bona opera ſub humilitate abſcondita præſentiſſima ſunt Deo. 283
7 Quæ in perditionem facta ſunt à te, eadem feliciter in bonum præſtas. 283
8 Non qui hæc ima, ſed qui alta ſectatur, poteſt vacare certamine. 284
9 Non qui perſequitur, ſed qui ſequitur Ieſum, deſerti fugit ſterilitatem & penuriam. 284
10 Magnæ prudentiſque mentis eſt non detrectare abiectionem, quæ proprio muneri adimplendo conducat. 285
11 Sub ſigno crucis à Iesv leuato euaneſcunt pericula. 286
12 Diuina non ſunt nimis examinanda, ſed ad amuſſim exequenda. 286
13 Ad magnum ſpectat reproborum dolorem, quòd [illegible] 287
14 Maximum reproborum ſupplicium, quod in perditione bonorum ſuorum, non inueniant pœnarum effugium. 288
15 Ieſu infirmitas validiſſima ſuper vniuerſas poteſtates mundi. 288
16 Vbi Iesvs eſt, nihil aliud ſuſpiciendum colendúmve. 289
17 Ambitioſorum caſus nemini miſerandus accidit. 289
18 Gratus diuinis beneficiis ſemel acceptis, illa maximè in poſterum confirmat. 290
19 Iesvs in humilitate & abiectione, non in mundiali & peritura gloria conſpicitur. 291
20 Iesvs à mitibus & pacificis inuenitur. 291
21 Lex Chriſti nō in lapide, ſed in corde proficit. 292

Capvt XI.

Gabaonitarum fœdus.

PARS MORALIS CIRCA textum.

Ioſue 9. Quibus auditis, cuncti reges trans Iordanem, qui &c. p. 292

PARAGRAPHI.

1 IN diuini obſequij proſequutione multos ad- [illegible] 293
2 Impij in hoc vno conueniunt, quòd iuſtum perdant. 293
3 Magna eſt gloria hominis, qui eoſdem cum Ieſu perſequutores patitur. 294
4 Humilitas & abiectio externi cultus validiſſima ad comparandam ſalutem. 294
5 Potentiſſima adulatio eſt apud Principes. 295
6 Simulatio cum pietate coniuncta vt proſperatur. 296
7 Proſperatur via illorum qui à Deo trahūtur. 296
8 Ex Dei nomine nunquam non fœlix venit nomen ad triumphos, ad victorias. 297
9 Cultus & honor Deo exhibitus maximè Deum trahit ad homines. 297
10 Ab acceptione munerum nunquam non iudicium peruertitur. 298
11 Ad laudem hominis pertinet, quòd nihil ſuæ ſoli prudentiæ credat. 298
12 Quod ipſe non es, ægrè & difficulter de alus perſuaderis. 299
13 Non penitus malè audiunt fraudulenti, & mendaces homines apud principes mundiales. 300
14 A rerum veterum propinquis, vel minimis, vel vmbris maximè eauendum. 300
15 Vel reprobi homines ingentes vtilitates Dei populo afferunt, inter quas ipſi pereunt. 301
16 Viri fortis eſt, non ſolùm in magnis, ſed etiam in vilibus ſe grauiter & ſtrenuè gerere. 302
17 Exuant omnino veterem hominem, qui ad menſam filiorum Dei admitti volunt. 303

Capvt XII.

Quinque Regum expugnatio.

PARS MORALIS CIRCA textum.

Ioſue 10. Quæ cum audiſſet Adoniſedec rex Ieruſalem, &c.

PARAGRAPHI.

1 SVmma miſeria eſt in ipſis diſcriminibus [illegible]
2 Reprobi animi vile putant non ad maiora crimina audere cum poſſunt. 305
3 Ita quod cupit malum, certo inferendum præſumit. 305
4 Regum notio ex bellis. 306
5 In conſpectu diuini gladij, eò peruenimus vt ea quæ modò hoſtilia videntur, appetamus, & amata fugiamus. 306
6 Iesvs non patitur ſuos ſub alterius dominio videri. 307
7 Deus nunquam non aderit iis qui propter ſe malum patiuntur. 308
8 Quod perſuaſus ab alio facis, id non tam tuum, quàm perſuaſoris videtur. 309
9 Iacula Dei certiſſima in perdendis impiis. 310
10 A peccatis certiſſimæ veniunt pœnæ in peccatores. 310
11 Oratio Deo facta efficaciſſima ad omnia. 311
12 Virginibus vel cæleſtia ſydera ſubiiciuntur. 312
13 Sub Iesv halitu non aſtrorum imperium, aut prædominatio, ſed obſequium ſentitur. 312
14 Felicitas humana à nomine Chriſtiano operibus declarato. 313
15 Non in aſtrorum virtute, ſed in Dei auxilio & homini-

hominis cooperatione victoriæ veniunt. 313
16 Non ſeruiendum eſt,ſed imperandum temporalitati. 314
17 Chriſtianæ virtutis eſt ſic ſuæ vtilitati conſulere, vt minimè communi bono officiat. 314
18 Prudentiſſimi hominis eſt,ſic occurrere præſentibus, vt maximè caueantur futura mala ingruentia. 315
19 Humana conditio neſcit ſe intra neceſſitatem continuere. 315
20 Sub vno Ieſu Dei filio dona ſuperabundantia ſunt. 316
21 Io omnibus præſentiſſima eſt Dei potentia ſuis affectis. 316
22 A IESV cum Maria omnis victoria venit. 317
23 In aulis Principum religioſiſſimi quique periclitantur. 318
24 Non eſt, qui in aulis principum putas monſtret veritates cæleſtes. 318
25 Nulli poteſtati inglorium eſt, quod propter ſeruorum vtilitatem aliqua in ſe exhibeat ſeruilia. 319
26 Nulla abiectio ſponte ſumpta ob bonum aliquod honeſtum indecora eſt Maieſtati. 319
27 Hoc valde lethale peccatori, quod ſe tenebris obnubilet, ne appareat. 320
28 Quàm parem dolorem pariūt gaudia mundi. 320
29 Pœnalia hominum mala redduntur à vero IESV in bonorum cauſas. 321
30 Tota miſerorum felicitas in eo eſt, quòd Ieſu non pateat acceſſus ad illos. 321
31 Tunc euidentiſſimè regnum cadit peccati, cum muta fiunt homini labia, ne iuſtis obloquantur. 322
32 Non parui doloris & pœnæ res eſt ingenuo viro, quòd teneatur Reges coram offendere. 323
33 Ad magnam Dei veritatem ſpectat, quòd quis etiam contra animam ſuam non vereatur Reges. 323
34 Maximè ad ſalutem populi conducit extirpatio nefariorum. 324
35 Se [illegible] & benigniſſimos in ſe continet. 325
36 Ex damnatorum numero nullum refrigerium miſeris oritur. 325
37 Ingens pondus ſuſtinet ſupplicij, qui euolantes [illegible]
38 In ipſis peccatorum penetralibus pœna ſumenda eſt, pro eo quòd retraxeris aliquem à Deo 326
39 Peccatorum pœna non eſt actus naturæ infirmæ, ſed quaſi violentia latronis. 327

CAPVT XIII.

Bellum Iabinicum.

PARS MORALIS IN textus litteram.

Ioſue 11. Quæ cum audiſſet Iabin rex Aſor, miſit ad Ioab, &c.

PARAGRAPHI.

1 Obduratus hominis furor cæciſſimus. 328
2 Conſcientia reprobi ipſa ſibi ſupplicium eſt, etiam dum abeſt pœna. 323
3 Hic in hominibus lethalis prorſus affectus, quo in omnibus victoriæ de proximis ſtudent, nec vnquam vinci ſuſtinent. 329
4 Hoſtis virtutum cunabulis maximè obſiſtit. 330
5 Perditio nulla eſt ei qui Deo ſeruit in bonū. 330
6 Vel Dei halitus potentior ingenti exercitu aduerſus hoſtes. 331
7 Fiducia in vno Deo validior omnibus armis. 332
8 Obedientiæ virtus ſupra meritum munerari ſolet à Deo. 332
9 Laſciuia perdit vrbes, deſertaque facit regna. 333
10 Non opera in ſe nudè ſumpta, ſed in cauſa, & fine eorum habent pretium & æſtimationem coram Deo. 334
11 Triumphus Chriſtianorum breuioris eſt conflictus. 335
12 Dona Dei, quæ in cooperatione hominis fundantur, firmiora & ſecuriora eſſe ſolent. 335
13 Nullum eſt malum, quod Ieſus non expellat. 336
14 A diuinæ lucis radio molleſiunt corda humana, vt ſalutem capiant. 336
15 A verò Ieſu quotidie noſtri inſtaurantur triumphi, noſtra multiplicantur bona. 337
16 Validiſſimo quouis vitio extinſſlato, reliqua facilè depellentur. 338
17 Non parua Dei miſeratio eſt, quod infirmas mentes ad gaudia amoris, non ad paſſionis bella vocet. 338

CAPVT XIV.

Diſtributio terræ per tribus Iſraël. p.339

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 13. Ioſue ſenex prouectæque ætatis erat, &c.

PARAGRAPHI.

1 Dona ſemper referunt donatoris manum. 339
2 Exſuperabundantia promiſſionum maximè confirmantur, rapiunturque humana corda. 340
3 Præſentia Dei nonquam ferè non in ſpirituale bonum cedit peccatoribus. 341
4 Maximè deitatis oſtenditur virtus in ſuperabundantia donorum. 341
5 Quod à Ieſu eſt, omnibus prodeſſe amat. 342
6 Non paruæ virtutis eſt quod habens homo ex Deo ſufficientia, nihil ab alio velit. 342
7 Miniſtris Dei indecorum eſt, quòd terram ſapiant. 343
8 Luxuriæ pœnas ægrè effugient qui ſunt in eo crimine. [illegible]
9 Proprium eſt Ieſu filij Dei non labentia, ſed æterna magis nobis parare. 345
10 Nihil permanens, nihil non fluxum in terra. 345
11 In Ieſu affectis non diuiſio, ſed vnitas. 346
12 Plus rapitur homo morum quàm ſanguinis cognatione. 346
13 Non parum accreſcit diligentia virtutis ex conſortio ſimilium. 347
14 Qui diuinis accedunt, terrena expuant 347
15 Duplicandus eſt virtutis conatus, vbi maius periculum timetur. 348

CAPVT XV.

Calebo datur Hebron.

MORALIA IN TEXTVS litteram.

Ioſue 14. Sicut præceperat Dominus Moyſi, ita fecerunt illi, &c.

PARAGRAPHI.

1 COEleſtia bona ea ſunt, quæ neſciant diuidi, ſed plena & integra veniunt ſingulis. 349
2 A IESV Spiritu potius ſpiritualia in ipſis carnalibus, & terrenis donis ſpectantur. 350
3 In negotiis mundialibus nulla ſolida, & certa veritas. 350
4 Auſpicatum eſt, quidquid in conſortio IESV aggrederis. 451
5 Amor in Deum facit hominem mundialibus dominari. 352
6 Verbum Dei hominis firmitudo & valcotia. 353
7 Gratitudo exhibita Deo maximè hominem in vita confirmat. 353
8 Magna non ſimplici petitione, ſed magnarum virium poſitione obtinentur. 354
9 Reciocideotia in peccata maiorem Dei iram trahit. 354

CAPVT XVI.

Tribus Iudæ ſors.

PARS MORALIS IN textus literam.

Ioſue 15. Igitur ſors filiorum Iudæ per cognationes iſta fuit: A termino, &c. pag. 355

PARAGRAPHI.

1 IIdem regnis qui verbi Dei præconio fines ſunt. 355
2 Petrus Apoſtolus regnorum firmitudo. 356
3 In regnis politicis linguæ cultus florere debet. 356
4 Frequentiſſimum in aulis principum, quòd ſub ſpecie laudatoris venena odij diffundant. 357
5 Studia ſapientiæ maxima ſunt munimenta regnorum. 357
6 Litterarum proſequutores præmiis alendi. 358
7 Humana ſtultitia vilibus inhiat, & leuidenſibus. 358
8 Hoc vnius ſpiritus diuini eſt, quòd optima quæque cum ſuis partiatur. 359
9 IESVS docet homines non madefieri ſuo pretioſo ſanguine. 360
10 Diuina & cœleſtia ſemina dum corde excipiantur, ipſa pluuiam afferunt. Vbi de Euchariſtia. 360

CAPVT XVII.

Ephraim & Manaſſe ſors.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 16. Cecidit quoque ſors filiorum Ioſeph à Iordane, &c.

PARAGRAPHI.

1 SVb nimis ſcoibos gubernatoribus nunquam non vitia conſurgunt. 361
2 Temporalibus lucris addictus animus facilè abnegabit Deum. 362
3 Ingens dolor quòd ſe in illa ſede quis videat deiectum, in qua ipſe triumpharat. 362
4 Fœminarum nomina pro ingenti virtutum cumulo ponuntur in ſcriptura. 363
5 Non parua calamitas eſt, quæ nobiles fœminas cogit adire magiſtratuum fora. 363
6 Dei eſt tam viris quàm fœminis prouidere. 364
7 Quæ peculiari Dei fauore nituntur, vel abſque vllis mediis fieri ſolent. 364
8 Dona ad potentes facile currunt, non ſic ad imbecilles. 365
9 Infirmis, fœmineiſque mentibus difficultates tollere cura. 365

CAPVT XVIII.

Sortes datæ in Silo.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 18. Congregatique ſunt omnes filij Iſrael in Silo, &c.

PARAGRAPHI.

1 FAuſtum tibi erit, quod tibi aliquid auferas, quod religioni exhibeas. 366
2 Quod quis fuerit Deo, id ſibi inueniet in Deo. 367
3 Non ſic diuinitatis decora repræſentata, vt paſſionis benignitas humanos animos afficit. 367
4 Dei dona maiora ſolent inueniri in re, quàm apparebant in promiſſione. 368
5 In IESV non admittenda diuiſio, ſed amanda vnitas & integritas. 368
6 Quod ex Deo habes, validius eſt omnibus aduerſis. 369
7 Auſpicatiſſima ſunt loca virtutibus præſtandis dicata. 370
8 Vbi diuini myſterij gratia adeſt, non ſpectandus eſt ordo naturæ. 370
9 IESV adiungeris per ſolas animi virtutes. 370
10 Quod libenti animo proximis præbes, minimè à te alienas. 371
11 Ariditas cordis & viſcerum cauenda. 372
12 Bonus Princeps non aliam quàm ſubditorum ſortem ſibi æſtimat. 372
13 Præclari Principis eſt, nil priùs à populo accipere, quàm ipſe populo dederit. 373

14 Quidquid

14 Quidquid verus Iesvs pertingit, maximè ornat & illuſtrat. 373
15 Quominus de terrenis bonis in corde habueris, eo firmior eris in via virtutis. 374

Capvt XIX.

Aſyla deſignantur.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 20. Et locutus eſt Dominus ad Ioſue dicens: Loquere, &c.

PARAGRAPHI.

1 Patentiſſimi Dei Spiritus eſt, quòd in primis damna innocentum caueantur, etiam cum nocentum imponitate. 375
2 Apud ſolum Iesvm nocentes & innocentes refugium habent. 375
3 Ad ſedandam Dei iram non tam aſſumenda innocentiæ teſtatio quàm culparum confeſſio. 376
4 Deo maximè cordi eſt ſtudium pacis. 376
5 A morte Chriſti magnæ vtilitates in nos veniunt. 377
6 Sanguis Chriſti diuinæ iræ flammas extinguit. 378
7 Ieiunium luxuriam perimit. 378
8 Oratio tota debet eſſe ſpiritualibus intenta. 379
9 Eleemoſyna præſtanda niſi velis perire. 379

Capvt XX.

Vrbes dantur Leuitis. p. 370.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

Ioſue 21. Acceſſerunt Principes familiarum Leui ad Eleazarum, &c.

PARAGRAPHI.

1 Efficaciſſima eſt in oratione ſimilitudo peccatoris cum eo à quo petimus. 380
2 Ille ad Deum beneficum parentem, non indigens pergit, qui mundialia omnia ab affectu depellit. 370
3 Vnus Iesvs eſt, qui humanas mentes in mundi abnegatione facit quieſcere. 381
4 In ſolo Iesv ſolida veritas iouenitur. 382
5 Præſtantes viri vel à carnaliſſimis & temporaliſſimis poſſunt accipere quo æternum viuant. 382
6 Pro carnalibus dooit ſpiritualia multa accipit à ſtoctis. 383
7 Ille præſtantior, qui ſibi aufert, quod offerat Deo. 383
8 In donis datis illud attendendum, quòd nullam Dei iniuriam inuoluant. 384
9 His malis dominatis, ex quibus vtilitatem ſpiritualem excipis. 384

Tim. 3.

10 Concordibus ad vnum nullus obex ad bona ſolet eſſe. 385

Capvt XXI.

Rubenitæ cum ſociis dimittuntur.

MORALIA CIRCA textus litteram.

Ioſue 22. Eodem tempore vocauit Ioſue Rubenitas, & Gaditas, &c. pag. 386

PARAGRAPHI.

1 Magnum facinorum præmium eſt, præſtantiſſimorum virorum præconium meteri. 386
2 Non parum commendatur ille, cuius imperia mandantur executioni. 386
3 Magna apud Deum gloria eſt hominis, qui minorum imperia iuſti ſequi minimè detrectat. 387
4 Propter vnius Dei reſpectum poteris diu in bono perſeuerare. 388
5 Deus & terrena bona ægrè & difficulter conueniunt. 389
6 Pax vera, & quies à ſolo Deo & Chriſto eius. 389
7 Neſcit Deus in corde teneri quin exterius multæ affulgeant virtutes. 390
8 A Iesv ſpiritu benedictiones ſcaturiunt. 391
9 Non ſomno ſtertentes, ſed operoſi fratrum pugnatorum fortunas participant. Vbi de ſauctorum patrocinio. 391
10 Fortiſſimorum lachrymæ non tam pro caſibus quàm pro triumphis. 392
11 Quidquid magnum eſt, vni Deo debetur. 393
12 Sine Iesv nulla Deo grato religio, nulla virtus. 393
13 Hæc hoſtis noſtri cura, vt arma ſalotis noſtræ noſtram conuertat in perniciem. 394
14 Humanæ prudentiæ eſt præſtantia, & magna non expectare à paruis. 395
15 Præſtantis principis eſt ſe alienare à iudicio imperitæ multitudinis. 396
16 Quæ ſemel te Deo iunxerunt opera, nunquam dimittenda. 397
17 Sic homo rapitur ad honorem, vt vel lapis ſi in honore ſit, Deus illi habeatur viuidiſſimus. 397
18 Diſcrimen periculúmque vitæ ob oculos poſitum efficax, vt faciat ſugere vel ab vmbra peccati. 398
19 Tota fortitudo hominis in Dei adiutorio, & cuſtodia. 399
20 Veræ religioni ſtudentes, hæteotéſque maximè implet fortitudo ex Deo. 399
21 De magna Dei fortitudine venit, quòd quis manſuetè iniurias audiat, illiſque reſpondeat. 400
22 Fratrum diſſidiâ non ſtant, vbi Chriſti vel vmbra apparet. 400
23 Concordia cum bonis Deum tenet. 401
24 Vnaoimis in fide nihil non lætum accidere ſolet. 402
25 Vnanimitas fratrum in fide & pietate ferrum non patitur. 402

CAPVT XXII.

Concio Ioſue ſeneſcentis.

MORALIA CIRCA TEXTVM.

Ioſue 23. Euoluto autem multo tempore poſtquam pacem dederat Dominus, &c.

PARAGRAPHI.

1 SEnes ad res ſpirituales tractandas valentiores ſunt, non ad ſeculares. pag 403
2 Infirma hominis nihil magnum à Deo non veniſſe cognoſci faciunt. 404
3 Qualis tu Deo fueris, tales tibi creaturas inuenies. 405
4 Conformes in virtutibus, conformes erunt & in præmio. 405
5 Vni Deo ſi ſeruias, nihil eſt temporale, quod non poſſis obtinere. 406
6 Temporalia bona iuſti ſæpe habent ne putentur ea à diabolo venire. 407
7 Dilectio Dei vera nihil admittit dilecto contrarium. 408
8 Dilectio Dei perfecta, & ſecura, eſt bonorum noſtrorum cuſtodia. 408
9 Carnalis amor maximè dilectioni Dei contrariatur. 409
10 In defectu inſtrumentorum diuina virtus euidentiſſimè claret. 409
11 Temporalia Dei dona, dum non culpabiliter perduntur, æterna ſolent ſignare. 410
12 Sub IESV radiis, vel carneus homo angelus apparebit. 411
13 Cæleſtia omnia cōmouentur in peccatores. 411
14 Magna eſt malitia peccatoris quæ beneficum ſibi priùs querulum facit, quàm vindicem. 412
15 Quæ de propriis Dei nobis dantur, maiora ſunt, quàm quæ ab alio poſſint recenſeri. 413
16 Illæ lachrymæ & fletus ſunt ſaluti, quibus opera virtutis adduntur. 413
17 Sacrificia Deo de lachrymis pingueſcunt. 414

CAPVT VLTIMVM.

Mors Ioſue.

MORALIA CIRCA textum. pag. 414.

Ioſue 24. Congregauitque Ioſue omnes tribus Iſrael in Sichem, &c. pag. 415.

PARAGRAPHI.

1 NIhil eſt in IESV, quod noſtrum non ſit, nempe nobis datum, nobis natum. 415
2 Baptiſmi aqua facit, vt verum Deum non alienum, ſed patrem ſentiamus. 415
3 Quidquid allectiuum in idolis mundi, alienum eſt illis. 416
4 De religione & pietate in Deum cenſetur hominis proſapia. 416
5 Suauitas in fratres aptiſſima virtus eſt excipiendis diuinis. 417
6 Præſtantia hominis non à bonis temporalibus. 417
7 Bona terrena maximè traducuntur ex perſonis, à quibus retinentur, & à quibus deſpiciuntur. 418
8 Boni viri eſt maiorum ſuorum errores tegere. 419
9 Vel vnus pauper homo Deo plenus validiſſimos quoſque Reges proſternere ſufficit. vbi de reliquiis ſanctorum. 419
10 Quidquid mali, aut pœnæ, aut culpæ, in aliis videmus, quaſi nobis remiſſum æſtimandum. 420
11 Ille præcipuè tibi hoſtis habendus, qui te ad peccandum allicit. 421
12 Vnius Dei virtus, & valentia eſt, quòd præponat veritatem regiis fauoribus. 422
13 Vbi Dei fauor adeſt, quidquid moleſtiæ & laboris eſt, in operibus virtutis abeſt. 423
14 Timor reuerentialis erga Deum maximè nos conducit ad vitam. 423
15 Ea ſit erga tuos inſtitutio, qua nihil rectum ſperare dubites de illis. 424
16 Ea ſingulis diebus cura nobis ſit & ſolicitudo, quæ idola cordis abiiciat. 425
17 Duriſſima eſt homini accuſatio propriæ conſcientiæ. 425
18 Qui non ſtudet veritati, aduerſarium habet IESVM. 426
19 In IESV omnium virtutum bonorúmque firmitas. 427
20 Nullius hominis opera ſuperant leges, ſub quibus viuitur; niſi vbi veri IESV gratia aſpirat. 427
21 Reſpectus temporales non valent homines in virtute firmare. 428
22 Fœlix qui in morte retinet quidquid virtutis habuit in principio vitæ. 429
23 Fœlix ille diſceſſus qui nulli eſt calamitoſi luctus. 429
24 Præſentia IESV efficaciſſima, vt homines in bonum trahat. 430
25 Mortis meditatio vtiliſſima homini. 430
26 Virginitati addictus eſt principatus. 431
§. Vlt. Præſtantes virtute viri etiam poſt abſceſſum ſalutares ſuis ſunt. 432

INDEX
AD CONCIONATORVM
vſum perutilis.

Dominica 1. Aduentus.

LVc. 21. *Erunt ſigna in Sole, & Luna, & ſtellis, &c.* Quæ luciddiſſimè oculos oblectabant ſydera, in fine & occaſu mundi lethalia apparebunt hominibus. Sic bona cuncta temporalia in fine vitæ nil oſtendent præter ſpicula mortifera. pag. 168. & 169. §. 24. & 25.

Item : *Erunt ſigna in Sole, &c.* Non infame, nec abiectum eſt Soli, quòd tenebris offundatur in peccatorum vindictam. Abiectio enim, & nuditas ob perdenda vitia non opprobrio, ſed gloriæ eſt vel Principibus. p. 172. §. 31

Areſcentibus hominibus præ timore, &c. Non putes malum, quòd homines tanto afficiantur timore; inde enim fœlices ſunt, quòd timeant, quando timor poteſt ſaluti ſeruire. pag. 199. §. 16. Timent, & nihil faciũt ſalutare: quod iuſtitiæ diuinæ opus eſt. 242. §. 5

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube, &c. Inter ſyderum caſus, maris fremitus, terræ motus apparet Ieſus; ſolus enim eſt, qui omnia vincit impedimenta, vt faueat ſuis. 179. §. 4

Venientem in nube, &c. Ieſus inter ſublimia petentes, non inter ad terram deiectos. 194. §. 9

Venientem in nube. Forte in nube venit. Quia hominum corda ſibi inuenit clauſa; alioquin gratius in viuidis cordibus ambularet. 217 §. 12

His fieri incipientibus, reſpicite, & leuate capita veſtra. Inter tot mala iubentur iuſti caput leuare, cum Ieſus in throno nubis appareat: & meritò; nullus eſt enim malorum concurſus, qui non ſuperetur, vbi Deus in honore ſit. 219. §. 16

Domin. 2. Aduent.

Matth. 11. *Cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti, &c.* Vinculis obſtrictus Ioannes, totus in Chriſtum fertur: & meritò; Charior enim Deo eſt qui eum in paſſione, quàm qui in gloria ſequitur. p. 247. §. 13. Item: In vinculis audit opera Chriſti, quo vincula ſuauiat; dum enim Ieſu aſpera quæque ſuauiantur, &c. 178. §. 2

Mittens duos ex diſcipulis ſuis, &c. Non iuſſus, ſed ſponte præmittit diſcipulos ad Ieſum; qui enim virtute Dei agitur, mandata ſolet præuenire operibus. p. 166. §. 20. Item: mittit diſcipulos ad Ieſum, vt illi adhæreant iuxta D. Chryſoſtomum, non enim refugit illos in ſe virtutis habere pares. p. 173. §. 31. Nec ſolus amat eſſe in diuinis. 171. §. 29

Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, pauperes euangelizantur, &c. Multitudo currentium ad ſalutem Deum teſtatur. 224. §. 12

Pauperes euangelizantur, &c. Inter cæcorum oculos illuminatos, & mortuos exſuſcitatos ponit, quòd pauperes ad Euangelium pertinent; nec miror, maior enim virtus oſtenditur in continendis hominibus in virtute, quàm in immutandis creaturis. 224. §. 21

Hominem mollibus veſtitum, &c. Non precioſus, ſed vilis veſtitus in Ioanne, quo ſecurus ab hoſtibus. pag. 195. §. 11. In cultiori veſtitu doli, &c. pag. 196. §. 12.

Dom. 3. Aduentus.

Ioann. 1. *Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem, &c.* Dum Ioannes fugitat homines, & in deſerto agit; mittunt ad eum Ieroſolymitani. Sic mundus tunc ſuis contemptoribus fauet, quando magis ab illis fugitur, contemnitur. 232. § 9

Confeſſus eſt, & non negauit: Quia non ſum ego Chriſtus. Non ſupra ſe exilit Ioannes, ſed intra ſuam ſe continet fortunam, quod præſtantiſſimorum eſt. lib. 6. cap. 6. § 3.

Non ſum. Magna eſt præcellentia Ioannis, quando ſe eſſe negat; tunc enim præcellentior quis eſt, cum minus de homine ſe oſtendit habere. lib. 6. cap. 8. §. 18.

Non ſum. Index Chriſti præſentis Ioannes ſe hominem negat: & meritò; cauendus enim tibi eſt homo, vt Chriſtum excipias. lib. 7. cap. 8. §. 19.

Qui poſt me venturus eſt, &c. Non refugit Ioannes Ieſum poſteriorem ſe ætate vocare: vt oſtendat, quàm parui momenti ſit apud Deum prærogatiua ætatis. 185. §. 13

Domin. 4. Aduentus.

Luc. 3. *Anno quinto decimo imperij Tiberij Cæſaris, &c.* Iidem Regnis, qui Verbi Dei præconio fines ſunt. lib. 7. cap. 15. §. 1.

Factum eſt Verbum Domini ſuper Ioannem, &c. Verbum Dei tota hominis fortitudo, & valentia eſt. lib. 7. cap. 14. §. 6.

Prædicans baptiſmum pœnitentiæ. Ab aquis baptiſmi cælum patet. p. 236. §. 16. Item de baptiſmo. 224. §. 22

Vox clamantis in deſerto. Agni diuini vel balatu fortitudo peccati cadit. 253. §. 5.

Parate viam Domini. Præparatio præcedat Deo excipiendo. 244. §. 8

Domin. in Septuageſ.

Matth. 20. *Exiit primo manè.* Non nocturnis tenebris, ſed clara iam die exiit Dominus operarios conducere; vt eius beneficia pateant. Ingratis enim

ſic benefacienda, ne poſſint occultari. 228.§.4

Conducere operarios. Conductionem vocat, quod erat liberaliſſimæ beneficentiæ munus. Sic magnæ virtutis eſt beneficia prorſus extenuare, quam ampliare. 227 §.2

Miſit eos in vineam, &c. Cant. 1. *Poſuerunt me cuſtodem vineæ.* Ieſus in vineam mittit, ſponſa mittebatur in vineas. Et cur in ſponſa vineæ ſunt, in Ieſu vinea? Ea ſpectabant ad temporalia, illa ad æterna; pro temporalibus autem multis te ſubdis, non pro æternis lib.6.cap.12.§.8.

Ite & vos in vineam meam, &c. Serò ſatis vocantur hi in vineam; & tamen non refugiunt labores, qui tot ſuſtinent à primo manè. Nulla enim acerbitas temporalis non lenitur ex ſuſtinentium multitudine. lib.6.cap.13.§.13.

Incipiens à nouiſſimis vſque ad primos. Qui primi venerunt ad vineam, etiam in fine operis vocantur primi. Quid fœlicius? Sanè fœlix eſt, qui in morte retinet, quidquid virtutis habuit in principio vitæ. lib.7.cap.vlt.§.22.

Acceperunt ſingulos denarios. Conformes in labore virtutum, conformes erunt in præmio. lib. 7. cap.22.§.4.

Domin. in Sexageſ.

Luc.8. *Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum.* Dei gratia, & fauor cui ſemini comparatur? Vt ſemen non poteſt teneri in corde terræ, quin inde in fructus exeat: ſic Deus non tenetur in corde hominis, quin ſe externis virtutibus prodat. lib. 7. cap. 21.§.7.

Aliud cecidit ſecus viam. Vt via multis patet, & inde nihil ſeruare poteſt illæſum; ſic qui multitudini ſe addixit, inde ſolam perditionem metit. p.208. §.30

Aliud cecidit ſupra petram, & natum aruit, &c. Quod ſupra petram cecidit, aruit ex defectu humoris; non enim vllius temporalitatis reſpectu, ſed ſolius Dei in bono perſeuerabis, lib.7.cap.21 § 4.

Aliud cecidit inter ſpinas, &c. Etiam perit, quod inter ſpinas cecidit; quia bonis temporalibus addictus animus facilè Deum abnegabit. lib.7.cap. 16. §. 2. Et ideò quominus de terrenis bonis in corde habueris, eò firmior eris in virtute. lib. 7. cap.18. §.15.

Aliud cecidit ſupra terram bonam, &c. Diuina ſemina dum corde excipiantur, ipſa ſibi pro pluuia ſufficiunt ad fructus edendos.lib.7.cap.15.§.10.

Domin. in Quinquag.

Luc.18. *Tradetur enim gentibus, & illudetur, &c.* Cur tantus eſt Ieſus in proponenda modò morte ſua diſcipulis ſuis. Inſtabat hora, qua illi ſe fugæ daturi erant, & ſcandalum paſſuri; ideò meritò ob oculos eis mortem ſuam proponit quæ validiſſima eſt, vt homines à peccatis deterreret. pag.252.§.4. Et magnitudo virtutis non niſi à paſſione.215.§.10

Cæcus quidam ſedebat ſecus viam mendicans, &c. Magna ſecuritas in paupertate. 250.§.7

Quod Ieſus Nazarenus tranſiret. Nomen Ieſu efficaciſſimum, vt rapiat animos. 202.§.21

Et clamauit dicens: Ieſu fili Dauid, miſerere mei, &c. Audit Ieſum Nazarenum, & vocat Ieſum filium Dauidis. Vbi enim Deus in honore eſt, nullus eſt malorum incurſus. p.219.§.16. Diuinis reuerentia, & honor habeatur. 249.§.16

Ipſe verò multo magis clamabat, &c. Etſi increpabatur, vt deſiſteret; ipſe tamen multò magis clamabat. Nunquam enim ſunt dimittenda, quæ ſemel te Deo iungebant. lib.7.cap.21.§.16.

Et cum appropinquaſſet, &c. Præſentia Ieſu efficaciſſima ad trahendos homines in ſalutem. lib. 7. cap. vlt. §.24.

Reſpice. Menſa Domini illuminat. lib.6.cap.8.§.

Feria 4. in Cinerum.

Matth. 6. *Nolite fieri ſicut hypocritæ, &c.* A magna virtute venit, quòd virtutes celentur.lib.6.cap. 8. §.8.

Exterminant enim facies. Peccatori nunquam pœna deeſt. lib.6.cap.4 §.1.

Tu autem, cum ieiunas, vnge caput tuum, &c. Tam in ieiunio, quàm in vnctione capitis mortificationem proponit. Quæ enim in mortificatione merita fundantur, firmiora ſunt. lib.6.cap.7.§.14.

Tu autem cum ieiunas, &c. Semper religio vera aduerſatur carnis cupiditatibus.lib.6.cap.7.§.7.Item de ieiunio habes. lib.7 cap. 9.§.7. & alibi.

Sed Patri tuo, qui eſt in abſcondito. Vnus Deus ſpectandus in mortificatione, vt facilitetur. lib.6. cap.7.§. 6.

Et Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi. *Nolite theſaurizare vobis in terra.* Vbi cœleſtem Patrem meminit, cauet ne in terra theſaurizemus. Ille enim Deum Patrem inuenit, qui affectum à mundialibus ſeparat. lib.7.cap.10.§.7.

Nolite Theſaurizare vobis theſauros in terra. Solus Ieſus eſt, qui nos in terrenorum abnegatione poteſt facere quieſcere. lib.7.cap.20.§.5.

Theſaurizate vobis theſauros in cælo. Deus & terrena bona ægre conueniunt. lib.7.cap.1.§.5. In nullis diuitiis tantum lucrum, quantum in Deo. lib.6. cap.12.§.4.

Memento homo, quia puluis es. De pulueris beneficio homines exurgunt vſque ad ſydera. lib. 6. cap.5.§.7. Mortis meditatio vtiliſſima homini.lib.7. cap.vlt.§.25. Maximè nos munit aduerſus carnalia. lib.6. cap.12.§.1.

Feria 5. Cinerum.

Matth.8. *Acceſſit autem Centurio, rogans eum, & dicens, &c.* Benè Centurio ad Ieſum acceſſit petiturus filij ſalutem: nihil temporale ex Deo non poteris habere, ſi illi ſeruias.lib.7.cap.22.§.5. Vxor precantis iuſti validiſſima. 257.§.11

Puer meus iacet, &c. Dei ſpiritus eſt cognatis proſpicere. 200.§.17

Ego veniam, & curabo eum. Vnde Centurio tam citò obtinet ex Deo, quod petebat? Fraterna charitas, qua pueri procurabat ſalutem, ea fuit in cauſa. Aptiſſima enim hæc virtus eſt excipiendis diuinis. lib.7.cap.vlt.§ 5.

Domine non ſum dignus, &c. Humiliatio voluntaria nulli derogat dignitati. pag. 328. Centurio eſt, qui ſe indignum prædicat Quò enim quis nobilior, eò promptior ad humilitatem chriſtianam.p.215.§.9 Per humilitatem victoriæ. p.114.§.8

Dic verbo, & ſanabitur puer meus, &c. Maxima eſt commendatio eius, cuius imperia oſtenduntur executioni mandari. lib.7.cap.21.§.2.

Non inueni tantam fidem, &c. Magnum præmium hoc Centurionis eſt, quòd tanti Domini præconia meruerit. lib.7.cap.21.§.1.

Fer. 6. Cinerum.

Matth. 5. *Odio habebis inimicum tuum.* Hoc dicebat lex antiqua; ſed puta, nullum alium tibi inimicum eſſe, niſi qui te ad peccatum ducit. lib. 7. cap. vlt. §. 51.

Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros. Virtus chriſtiana ad proditores, & hoſtes ſe extendit cum lucro. 205. §. 25

Orate pro perſequentibus, & calumniantibus, &c. De magna Dei fortitudine venit, quòd quis manſuetè iniurias audiat. lib. 7. cap. 21. §. 21.

Eſtote ergò vos perfecti, &c. Iubet Ieſus nos eſſe perfectos, à Ieſu enim ſolo perfectio poteſt venire. lib. 6. cap 7 § 1.

Cum ergo facis eleemoſynam, &c. Eleemoſyna præſtanda, niſi velis perire. lib. 7. cap. 19. §. 9. Facit tua, quæ das. Ibi, §. 7. Auget bona. lib. 6. cap. 3 §. 12. & alibi.

Sabbat. poſt Cineres.

Marc. 6. *Vidit diſcipulos ſuos laborantes, &c.* Chriſti diſcipuli in laboribus viſuntur, in eorum enim tolerantia adoleſcit infantia chriſtiana. lib. 6. cap. 7. §. 15.

Circa quartam vigiliam noctis venit ad eos. Qui potuit aliquando abſens eſſe, manifeſtè oſtenditur non eſſe purus Deus, ſed & hominis naturam habere. Cuius proprium eſt, quòd neceſſariò abſit; vt Dei eſt, quòd ſemper ſit præſens. lib. 6. cap. 8. §. 15. Vbi tolerantur ærumnæ, ibi Deus. lib 6. cap 6. §. 2.

Confidite: Ego ſum, nolite timere. Habentes Ieſum nullo alio indigent aduerſus mala omnia. lib. 7. cap. 6. §. 3.

Aſcendit ad illos in nauim, & ceſſauit ventus. Vbi Ieſus eſt, ventorum leuitas ceſſat, quia in illo vera eſt firmitudo. lib. 7 cap. vlt. §. 19.

Non intellexerunt de panibus. Erat enim cor eorum obcæcatum. Quia de panibus Ieſu myſterium non intellexerant, in cæcitate, & tenebris erant. Menſa enim Domini illuminat. lib. 6. cap 8. §. 2.

Domin. in Quadrag.

Matth 4. *Ductus eſt Ieſus in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* A regeneratione baptiſmi proſilient, ſtatim in arenam deſcendit præliaturus cum diabolo. Oſtendit enim ſub Ieſu nullam ætatem ineptam eſſe præliis, niſi quæ à vitiorum venit infirmitate. 186 §. 15

In deſertum. Cur in deſertum? Ibi Deus pauerat, & protexerat Iſrael. Locus autem beneficij ſtimulus eſt ad gratiam referendam, & ſimilem ſperandam. 203. § 22

Poſtea eſuriit: Fames à ſanctis viris poteſt vinci. 168 §. 23

Accedens tentator, &c. Accedit, non irruit, non inuadit. Et cur non irruit, ſed blandè accedit? Nouerat Ieſum ſeſe malis intrepidè obiicientem, & ideò non audet irruere in illum. Intrepidum enim pro Deo diſcrimina fugiunt. 218. § 14

Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Non enim panis creatus, nec creatura aliqua, ſed viuus Deus potens eſt homines ſatiare. 221. §. 18

Aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem. Sic Ieſus diaboli impulſui quaſi obtemperat; vt in ſanctam ciuitatem feratur. Magna enim gloria eſt hominis, qui ſciat infimis obtemperare in bonum. lib. 7. cap. 21. §. 3.

Illi ſoli ſerues. Vni Deo ſeruiendum, non diabolo. Magnum enim opprobrium eſt ingenuitatis humanæ, quòd improbo domino ſeruias. 243. §. 6

Feria 2. Domin. 1.

Matth. 25. *Filius hominis in maieſtate ſua.* In ſolo Ieſu vera gloria; & maieſtas lib. 7 cap. 20 §. 3.

In ſede maieſtatis. Quidquid Ieſum tangit, magnam gloriam & maieſtatem ſumit. lib. 7. cap. 18. §. 14.

Et ſeparabit eos, &c. Ecce Ieſus in iudicio ſeparat bonos à malis, & malos ad ſiniſtram abiicit. Verum ante iudicium nullam diuiſionem facit: & mali, & boni apud eum refugium habent. lib 7. cap. 19 § 2.

Venite benedicti Patris mei. A Ieſu benedictiones ſcaturiunt. lib. 7. cap. 21. §. 8.

Poſſidete Regnum, &c. Vnus Deus eſt, qui optima quæque ſuis communicat lib. 7. cap. 15. §. 8

Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare. De Eleemoſyna, vt iudicem mitigat, & nos protegit, multa in indice rerum. Et pag. 264. & lib. 6. cap. 8. §. 20.

Ite maledicti. Non dicit, *maledicti Patris mei*, ſed ſolum *maledicti*: vt innuat, impios non à ſolo Deo; ſed ab omnibus maledici creaturis. Cœleſtia enim omnia in illos inſurgunt. lib 7. cap. 22. §. 13.

Feria 3. à Dom 1.

Matth. 21. *Hic eſt Ieſus.* Nomen Ieſu efficaciſſimum ad humanos animos capiendos. 202. §. 28.

Intrauit in templum Dei, & eiiciebat, &c. Templi religio illi cordi erat à primis vnguiculis, quo ſe diuiniſſimum oſtendebat. pag. 57. §. 27. & 171. § 18. Et de religione obſeruanda. 244. §. 7. 242. §. 4. & 211. §. 3.

Menſas nummulariorum ſubuertit, &c. In nummularios auaros iraſcitur Deus. Auri enim amor præcipuus Dei hoſtis. 274. §. 19

Feciſtis illam ſpeluncam latronum. Non Dei, ſed latronum locus eſt, in quo auaritia regnat. Quia Deus non inuenitur, vbi auaritia eſt. 270. §. 11

Et ecce acceſſerunt ad eum cæci, &c. Dum Ieſus auaros è templo eiicit, accedunt ad eum cæci, qui ſanitatem ſuam petant; non qui pro eiectis illis intercedant. Via enim eſt, qui iuuet ad ſalutem auro præpeditos. 272. §. 14

Fer. 4. à Domin. 1.

Matth. 12. *Magiſter volumus à te ſignum videre.* Meritò repelluntur, qui tam leui oratione nitebantur miracula diuina extorquere. Magna enim, non leui, & facili oratione extorquentur. lib. 7. cap. 14. §. 8 Sine vitæ puritate mirabilia Dei non percipiuntur. 213. §. 7

Generatio praua & adultera, &c. Cum filij Abrahæ eſſent, cur vocantur generatio praua, & adultera? Ridenda, & contemnenda nobilitas, quæ primi parentis Dei virtutes non refert. pag. 271. § 13. Item: Nobilitas vera non ab atauis, ſed à pulchris operibus. 265 §. 3

Niſi ſignum Ionæ, &c. Signum Ionæ erat ſignum Ieſu mortui, & ſepulti in corde terræ. Nihil enim confirmat æque humana corda in ſpem, vt ſignum Ieſu paſſi. 267. §. 7

Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, &c.

Pœnitentia Principum magnum eſt præſidium ſubditorum. 268.§ 8

Regina Auſtri ſurget in iudicio, &c. Regina dicitur in iudicio condemnatura Iudæos, nemo enim efficacior ad perdendos viros, quàm fœmina. p. 192. §. 9

Surget in iudicio. Benè fœmina quaſi in iudicio oſtenditur; ne quid blandum, ſed ſeuerum illi loquantur homines. p.206.§.27

Feria 5. à Domin 1.

Matth 15. *Miſerere mei, Domine fili David.* Quàm multi erant in populo ex Dauide genus ducentes; vnus Ieſus hoc ſibi peculiare accepit, vt ipſe communiter Dauid filius diceretur. Petebant id quidem virtutes eius notiſſimæ; de illarum enim calculo certiùs proſapia cenſetur. lib.7.cap.vlt.§ 4.

Miſerere mei, Domine fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur. Non ait, miſerere filiæ, ſed miſerere mei, quaſi ipſa torqueatur. Et meritò; quando parentes acriùs in filiis ſolent torqueri. p.263. §.21

Malè à dæmonio vexatur. Parenti optimo filiorum ſpirituales ruinæ ſummi doloris ſunt. lib.6.cap. 5.§.19.

Miſerere mei, &c. Prius miſericordiam de ſuis peccatis poſtulat, deinde ſanitatem filiæ; primum enim petat quis à peccatis liberari, qui cupit bona ex Deo obtinere. p.182.§.8

Etiam Domine, nam & catelli, &c. Efficaciſſima hæc oratio fuit, ex ſimilitudine in ſuſtinendis opprobiis cum Ieſu. lib.7.cap.20.§.1.

Fer. 6. à Domin. 1.

Ioan.5. *Iacebat multitudo magna languentium::: expectantium aquæ motum.* Longa expectatio ſalutis miſeros vexabat: ad inualidos enim, & infirmos dona lentiſſimè veniunt; quæ ad potentes currunt. lib.7.cap.16.§ 8.

Angelus Domini ſecundum tempus deſcendebat in piſcinam, & mouebatur aqua. Ecce quot requirebantur, nimirum deſcenſus Angeli, motus aquæ, prioris deſcenſus. Non ſic in eo, qui Ieſu peculiari nititur fauore; is enim, vel nullis præmiſſis mediis, ſolet capere optata. lib.7.cap. 16.§.7.

Angelus Domini, &c. Ab Angelo expectabant languidi iſti ſalutem; præſtantes autem viri, vel ex carnaliſſimis, abiectiſſimiſque ſciunt accipere, quò æternum viuant. lib.7.cap.20.§.3.

Cum vidiſſet Ieſus iacentem. De Ieſu ſpiritu eſt, quòd vilium ſaluti conſulas. p.260.§.17

Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Priùs de ſola ſalute ſpem dederat; in re non ſolum ſalutem, ſed tantum robur dat, quo grabatum tollat. Sic dona Dei in re maiora inueniuntur, quàm in promiſſione. lib.7.cap 18.§ 4.

Quis eſt ille homo, qui dixit tibi: tolle grabatum tuum? De onere aſportandi mandata quærunt, tacent de ſalute data. Miſeri errones cæcutientes ad bona, ſola ſpectant mala. p.172.§ 30

Noli peccare, ne deterius tibi, &c. Reincidentia in peccata cauenda. lib.7.cap. 14.§.9.

Sabbat. à Domin. 1.

Vide Dominicam ſecundam.

Domin. 2. Quadrag.

Matth. 17. *Duxit illos in montem excelſum.* Docentur montium cacumina ſuperare, vt facilius eant in planis. Qui enim in difficilioribus exercitantur, promptiores fiunt ad facilia. p.257.§.12

Facies eius ſicut Sol: inde in Pſalm. *Fulgebunt iuſti ſicut Sol.* Neſcit enim Ieſus ſibi de noſtris ſumere, niſi vt eadem nobis det. p.231.§.8

Reſplenduit facies eius ſicut Sol, &c. Qui præſepis extremam paupertatem aſſumpſerat, & vltimam ignominiam crucis, cur modò ſub ſplendoribus apparet? Vt doceat bonorum temporalium ſplendores non à diabolo, ſed à Deo venire. lib. 7. cap.21. §. 6.

Reſplenduit facies eius ſicut Sol. Non de Solis radiis ſplendebat, ſed ipſa facies de ſuo ſplendorem mittebat. A malo enim; non à Deo eſt, alienis niti. lib.7.cap.vlt.§.3.

Facies eius ſicut Sol. Solis hominibus gratiſſimi ſyderis ſplendorem exhibet, vt diſcipulos alliciat. Qui enim amat homines Deo capere, illam formam induat, quæ illis grata eſt. p.241.§.3

Cum eo loquentes, &c. Luc.9. *Dicebant exceſſum eius, &c.* Inter fœlicitatis oſtenſionem, de paſſionis exceſſu verba miſcent Et meritò; quia vbi paſſionis Chriſti Dom. vel vmbra, ibi omnia fœlicia. p.204. §. 24.

Bonum eſt nos hic eſſe. Vbi Ieſus, omnia ibi ſuppetunt, defectus ibi nullus. p.223.§.20

Faciamus hic tria tabernacula. Non ſolum ſe, ſed omnes præſentes ad tabernaculorum opus offert. Et quando Elias, & Moyſes in maieſtate ibi erant, vt ait Luc 9. illis non indecorum, ſed glorioſum putat, quòd tali operi incombant. Fœlix inde, quòd Dei obſequium non oneroſum, ſed honoratum putat. p.221.§.17

Faciamus, &c. Ad tantam gloriam admiſſos non detrectat vili operi inſeruire. Nec infructuosè; magna enim gloria fundatur in eo, quòd præſtantes viri opera humilitatis non refugiant. p.214 §.8

Tibi vnum, Moyſi vnum, &c. Diuini ſpiritus eſt, non humani, alteri cedere primas. p.255 §.8

Neſciens quid diceret. Id habet Luc.9. Et cur neſcius vocatur Petrus? Se contentum oſtendebat in illa momentanea gloria Et ſtultitia eſt, quòd paruis iis contentus ſis. lib 7.cap.15. § 7. Item contentus erat gloria in paucis terminata; quando præſtantior eſt, quæ ad plures. p.179.§.3

Feria 2. à Domin. 2.

Ioann. 8. *Ego vado ::: & in peccato veſtro moriemini.* Abſente Ieſu mala reuireſcunt, in quæ decidas. pag. 234.§.13. Quòd Deus peccatorem fugiat, ad ſummam Dei pertinet iram. lib. 6. cap.8. §. 31.

Quò ego vado, vos non poteſtis venire. Ieſu appropinquare nemo poteſt, niſi per ſolas animi virtutes. lib.7.cap.18 §.9.

Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis, &c. Præſtantia hominis non ſumenda ex iis, quæ deorſum ſunt, videlicet ex bonis temporalibus; ſed ex ſupernis. lib. 7.cap.vlt.§.6.

Item videndi, qui deorſum valeant, & qui in ſupernis. Deorſum Iudæi; in ſupernis Ieſus: bona autem terrena maximè infamantur ex perſonis, à quibus tenentur, & à quibus reiiciuntur. Vbi ſuprà §.7.

Ego

Ego non ſum de hoc mundo. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccato, &c. Ex eo quòd ſe oſtenderit non eſſe de hoc mundo, infert quòd dixerit, eis morituros eſſe in peccato. Hominem enim exuat, neceſſum eſt, qui veritatem periculoſam manifeſtat. lib.6. cap.9.§.1.

Cum exaltaueritis filium hominis, cognoſcetis, &c. A cruce Dominus magis innoteſcit hominibus. lib. 6.cap.11.§.8.

Feria 3. à Domin. 2.

Matth. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, &c.* In eàdem cathedra, in qua peſſimi erant Scribæ, fuit ſanctiſſimus Moyſes; in quouis enim dignitatum, ſeu bonorum temporalium culmine, poſſunt inueniri perfectiſſimæ virtutes. lib.6.cap.9. §. 5.

Sederunt Scribæ, & Phariſæi. Fœlicius illis fuiſſet, ſi non illam cathedram attigiſſent; à magno enim Dei fauore venit, quòd non attingas ea, ad quæ inidoneus es. p.174.§.34

Alligant onera grauia, & importabilia. Sic peſſimi iſti duriſſimis operibus populos affligebant, non fouebant. Qui autem homines trahere velit, duritiem exuat. pag.227.§.1.Suauitas imperantis extorquet duriſſima obſequia. p.273.§.16

Amant primos recubitus. Vnius diuini ſpiritus eſt, quòd tibi primas non affectas. p.255.§.8

Nolite vocari Rabbi. Tantùm ab arrogantia fugere debemus, vt vel honoris nomina fugiamus. A rerum enim veritatum vel vmbris cauendum eſt nobis. lib.7.cap. 10.§.14.

Feria 4. à Domin.2.

Matth.20. *Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur, &c.* Aſcendentibus Ieroſolymam paſſio Chriſti proponitur, quæ maximè amœnat noſtram viam in vitam. lib.7.cap.19.§.5. Et hoſtes arcet. Ibi. §.6.

Tunc acceſſit mater filiorum Zebedæi, &c. Filij Zebedæi non audent accedere ad Ieſum, niſi matre ſua præmiſſa. Nec nos accedemus ſecuri niſi præmiſſa matre Maria.p.235.§.14. De Mariæ patrocinio venit, quòd difficilia quæque vincamus. lib.6. cap. 12. §. 3.

Adorans, & petens, &c. Cultus, & honor Deo exhibitus, maximè Deum trahit ad homines. lib. 7. cap,10. §.5.

Poſſumus. Vt Ieſum amant, ſic nullum detrectant calicem paſſionis. Valeſcunt enim amariſſima quæque Dei amatoribus. lib.6.cap.11.§.4.

Calicem quidem meum bibetis, &c. Similitudo Chriſti in pœnis, ipſas maximè ſuauiat. lib.6. cap. 11. §.5.

Feria 5. à Domin. 2.

Luc. 16. *Homo quidam erat diues, & induebatur purpurâ, &c.* Peſſima hominum mundialium electio eſt; qui in hac vita beari volunt. lib. 6. cap. 3. §. 10.

Epulabatur quotidie ſplendidè, &c. Fatalia ſunt principibus lauta conuiuia. lib.6. cap.4. §.13. Aliena à Dei ſpiritu conuiuiorum cupediæ. lib. 6. cap. 8.§.9.

Erat quidam mendicus, &c. Omnia deficiebant huic mendico; ſed quia illi Deus minimè deficiebat, fœlix erat. lib.6.cap.3.§.15.

Vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis: Mortuus eſt autem & diues, &c. Duo erant in eâdem domo, mendicus, & diues; ira Dei diuitem rapuit ad pœnam. Certiſſima enim ſunt Dei iacula in peccatores. lib.7.cap.11.§.9.

Sepultus in inferno. Non immeritò huius diuitis ſepultura in inferno reculitur; munimenta enim peccatorum punitorum vtiliſſima ſunt. lib. 6. cap. 4. §. 2.

Mitte Lazarum. In conſpectu diuini gladij, quæ fuerant deſpecta, amantur. lib.7.cap.11.§.5.

Feria 6. à Dom. 2.

Matth.21. *Et locauit eam agricolis.* Dominus vineam ſuam, à ſe plantatam, & cultam non tradidit Dominis, ſed locauit eam agricolis. Non enim patitur Ieſus videre ſuos ſub alterius dominio. lib. 7. cap.12.§.6. Optima ſolus partitur cum ſuis. lib.7. cap.15.§.8.

Et locauit eam agricolis, &c. Vineam ſuam dedit agricolis; nihil eſt à Ieſu, quod noſtrum non ſit, vt viuamus ex illo. lib.7.cap.vlt.§.1.

Alium ceciderunt, alium occiderunt. Quando audio iſtos in Dei ſeruos inſurgere, non dubito, quòd inſurgerent etiam in ipſum Deum. Qui enim ſanctum lædit, & Deum lædet. lib.6.cap.9.§.6.

Alium occiderunt, &c. Magna gloria ſeruorum, quòd pro Domino Deo occumbant. lib. 6. cap. 5. §. 22.

Alium occiderunt, &c. Cur ante filium Dei tot ſerui eius perhibeantur occiſi? In ſanguine ſuorum pro Deo effuſo maximè exaltatur Dei filius. lib.6. cap.5.§.24.

Occidamus eum, & habebimus hereditatem eius. Vt peſſimi erant, non detrectant ſibi accipere bona cum damno alterius. Boni autem viri eſt nolle commoda ſua aliorum diſpendio. lib. 6. cap. 12. §. 9.

Malos male perdet. Rectè iudicant iſti, vt Deus malum malis inferat; is enim Deus cuique eſt, quod ille eſt Deo. lib.cap.18.§.2.

Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti. Summus dolor eſt, quòd ſe quis in ea ſede videat deiectum, in qua triumpharat. lib.7.cap.17.§.3.

Sabbat. à Dom. 2.

Luc.15. *Diuiſit illis ſubſtantiam* Quæ creata ſubſtantia diuiſiones non admittat, imò & pariat? In ſolo Ieſu vnitatem, & indiuiſionem habes. lib. 7. cap.18.§.5.

Diuiſit illis ſubſtantiam. Ergo ipſe pater ſine vlla bonorum ſubſtantia manſit, quando illam filiis diuiſit? Abſit, imò tunc illam ſuam magis fecit, quando illam dedit; quod enim das, id habes tuum. lib.7. cap.18.§.10.

Diſſipauit ſubſtantiam viuendo luxurioſè. Vbi laſciuia eſt, nequeunt eſſe bona temporalia. lib. 6. cap. 2.§.19.

Facta eſt fames valida. In luxurioſum iuuenem fames immittitur à Deo, ieiunium enim luxuriam perimit. lib.7.cap.19.§.7.

Cœpit egere. A peccatis certiſſimæ veniunt pœnæ in peccatores. lib.7.cap.11.§.10.

Peccaui in cœlum, & coram te. Confeſſio erroris vtilior, quàm oſtentatio innocentiæ. lib.7. cap.19. §. 3.

Surgens venit ad Patrem, &c. Reus ad nullũ magis

reſpiciat, quàm ad Deum. 274 §.18

Cum longè eſſet, vidit illum Pater, &c. Deus expeditiſſimus, vt vel primo accedentis motui accurrat. lib.6. cap.6.§.13.

Domin 3. Quadrag.

Luc. 11. *Erat Ieſus eiiciens dæmonium, &c.* In congreſſu cum hoſte communi primus oſtenditur Ieſus aduerſus illum Auſpicata enim congreſſio eſt, in qua ſe patent Principes primi lib.6.cap 4.§.4.

Item : *Erat Ieſus eiiciens* : Nimirum integro conatu, & attentione animi Ieſus expellendo aderat dæmoni. In eo enim eſt victrix fortitudo, quòd rem aggrediaris toto animi conatu, lib.6.cap.4.§.11.

Item : *Erat Ieſus, &c.* In verbo *Erat* oſtenditur indeficiens Ieſu cura circa dæmones eiiciendos. Vt oſtendat, quàm nos indeſinenter debeamus incumbere tali muneri, ne vllum prætermittamus diem, quin excludendis peccatis demus operam. lib.7.cap. vlt.§.16.

Et illud erat mutum : Hoc ad miſeriam huius hominis ſpectabat, quòd diabolus eius linguam teneret. Quæ cum efformata erat ad Dei laudes canendas, miſerum erat, quòd illam diabolus ſibi faceret ſeruire. lib.7.cap.21.§.13.

Et cùm eiecisſet dæmonium, &c In aliis vel verbo, vel opere aliquo vtebatur Ieſus; in præſenti nullum eius verbum, aut particulare factum exprimitur, ſed ſolùm dicitur diabolus eiectus, vt credamus vel abſque mediis fieri poſſe, quæ Dei fauore nituntur. lib. 7.cap.16.§.7.

Feria 2. à Domin. 3.

Luc 4. *Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua* Quod ſolum patriam Ieſu dederat, merito ab illo virtutum opera petit. Quando Deus neſcit aliquid ſumere è nobis, quin aliud ſimile impendat. pag. 231. §. 8. Vide etiam lib. 6. cap.7. §.10.

Nemo propheta acceptus eſt in patria ſua. Virtutum præſtantia clarior eſt in alienis, quàm in propriis. lib.6 cap.1. parte 2.§.9.

Ad nullam illarum miſſus eſt Elias niſi in Sarepta Sidoniæ, &c. Ieſu in præſenti aſſimilatur Elias, dum relicta patria ad Sarepta Sidoniæ init benefacturus viduæ. Qui enim propria poſtponit fidelis hominis commodis, maximè appropinquat Chriſto. lib. 6. cap. 1. parte 2.§.14.

Et repleti ſunt omnes in Synagoga irà, &c. Vide, vt irati inſurgunt in Ieſum. Vbi enim in Dei obſequio perſtas, multos aduerſarios, & inimicos excitas. lib.7.cap.10.§.1.

Et ſurrexerunt, & eiecerunt eum, &c. Impij in hoc vno conueniunt, vt iuſtum perdant. lib. 7. cap.10. §. 2.

Feria 3. à Domin. 3.

Matth. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum.* Non ad iudicem, ſed ad fraternam correctionem primò iubemur ire; quia ſi fraterna charitas vigeat, non neceſſarius eſt Iudex. 187 § 16

Lucratus es fratrem tuum, &c. Ad lucrum illius redncit, quòd commodos fratri fuerit. Nunquam enim non accreſcunt cœleſtes benedictiones illi, qui proximis vtilis eſt. lib 6 cap.2. §.6. Suauitas in fratres vtilis. lib.7.cap.vlt.§.5.

Adhibe tecum adhuc vnum, vel duos. Iubentur duo adhiberi rebelli peccatori conuincendo, non ſolum vt teſtentur; ſed etiam, quia de conſortio iuſtorum peccator ſeruatur in vitam. lib.6.cap. 5.§.17.

Sit tibi ſicut ethnicus, & publicanus. Iohannis pœnæ terror maximè debet continere ingenuos viros. pag. 229. §.6.

Si duo ex vobis conſenſerint, &c. Concordibus nullus obex ad bona ſolet eſſe. lib. 7.cap.20.§.50.& cap.21.§.23.

Feria 4. à Dom. 3.

Matth 15. *Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur, &c.* A malo venit ſolas tranſgreſſiones proximi videre. lib.6.cap.5.§.15.

Item : *Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur, &c.* Mirum eſſet, quòd tanti peccatores Apoſtolis non obloquerentur. Caderet enim Regnum peccati, ſi impiorum labia tacerent aduerſus ſanctos. lib.7.cap. 11. §. 31.

Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei, &c. Tacentibus diſcipulis Ieſus pro illis reſpondit. Afflictio enim iuſtorum protectionem Dei trahit. lib. 6. cap.6. §. 22.

Tranſgredimini mandatum Dei propter traditiones veſtras. Stultiſſimum eſt currere ad hominum traditiones, & mandata Dei relinquere : Quando Dei mandata vim, & robur præſtant ad executionem. lib.6.cap.7.§.22. Adeò vt vel in ſomnis data, ſint ad executionem efficaciſſima. lib.6.cap.9.§.2. Et mentem illuminant lib 7.cap 2.§ 15.

Deus dixit : Honora patrem tuum, &c. Spiritus Dei eſt cognatis proſpicere in ſalutem. lib.7.cap.3 §. 17.

Hypocritæ bene prophetauit de vobis, &c. Principes hypocritæ Regna perdere valent. lib.7.cap.2.§.22.

Populus hic labiis me honorat. Quam miſer qui nec mouet labia in Dei laudes. lib.7.cap.8.§.7.

Cor autem eorum longè eſt à me. Deus amat hominis cordi eſſe. lib.7.cap.8.§.7.

Feria 5. à Domin. 3.

Luc. 4. *Surgens Ieſus : : : introiuit in domum Simonis.* Ecce poſtquam dixerat Petrus omnia à ſe relicta fuiſſe; adhuc habet & domum, & ſocrum. Et meritò, quia cognati, qui cum Ieſu poſſunt teneri, non ſunt deſerendi. lib.6.cap.1 pat.2 §.20.

Socrus Simonis tenebatur magnis febribus, &c. Pœnæ, & ærumnæ non maculant hominem niſi infligantur pro culpa lib. 6. cap.2. §.9. Et vbi æquanimiter tolerantur, ibi manifeſtè apparet Deus. lib. 6. cap.6.§.2.

Rogauerunt illum pro ea. Bonus interceſſionibus plis debet concedere. lib 6.cap 8 §.27,

Stans ſuper illam, &c. Ex Dei viui præſentia per fidem, & charitatem non poteſt non venire ad nos vitalis halitus. 217 § 13

Singulis manus imponens curabat omnes. Vbi manus Dei accedit, inſuperabilem virtutem vel ipſi infirmitati tribuit. 219.§.15

Feria 6. à Domin. 3.

Ioan. 4. *Fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem.* Et cur ſic fatigatus ſedet, & non magis deponit fatigationem ? Veniebat daturus aquam viuam; aquam, quæ æternatet vitam, quæ ſanè non ſcaturit niſi de Ieſu laboribus & paſſione. lib. 6. cap 5.§.8.

Item : *Fatigatus ex itinere ſedebat, &c.* Fatigationem

nem præ ſe fert, vt trahat fœminam ad fidem, quia ex labore, & paſſione Ieſu habent homines, quo efficaciter ad fidem alliciant. lib.6.cap.5.§.9.

Venit mulier de Samaria, &c. Is eſt Ieſus, qui non ſolum viris, ſed etiam fœminis prouideat. lib.7.cap. 17.§.6.

Da mihi bibere. Id à nobis Deus requirit, quod præſtantiori genere concedere amat. lib. 2. cap. 1. parte 2.§.15.

Quomodo tu Iudæus cum ſis, bibere à me poſcis? &c. Meritò miratur, quòd religioſus Iudæus velit cum Samaritanis communicare; quando impiorum conſortium dolori eſt viro iuſto. lib.6.cap.3.§.11.

Dediſſet tibi aquam viuam. Ab aqua vita Chriſtianorum eſt. lib.6. cap.6.§.17.

Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Vt Ieſus æterna eſt ſaturitas creaturarum, ſic dona, quæ ab ipſo in æternum ſatiant. Munera enim datoris manibus correſpondent. lib. 6. cap.12.§.7.

Voca virum tuum. Petens fœmina diuina dona audit, vt vocet virum ſuum, & meritò; diuina enim dona non exhauriuntur ab vno. lib. 6. cap. 7.§.19.

Sabbat. à Domin. 3.

Ioan.8. *Adducunt Phariſæi mulierem deprehenſam in adulterio, &c.* Magna hæc fuit calamitas adulteræ, quòd caperetur in peccato, quòd traduceretur. Sed tota hæc calamitas maximè leuatur, ex eo quòd occaſio fuit ſalutis ex Deo acquirendæ. lib. 7. cap. 9.§.25.

Statuerunt eam in medio. Peccati manifeſtatio ad ſalutem accedit peccatoris. lib.7.cap.12.§.27.

Deprehenſa eſt in adulterio. In lege autem Moyſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare. Quam parem dolorem pariunt gaudia mundi! Quæ ſe pluribus tradidit viris ad luxuriam; pluribus tradenda erat lapidanda. lib.7. cap.12.§.28.

Ieſus autem inclinans ſe, &c. Quam Moyſes lapidandam proponebat; vbi illi Ieſus affuit, in ſpem vitæ ibat. Tota enim miſerorum fœlicitas in eo eſt, quod Ieſu pateat acceſſus ad illos. lib.7.cap 12.§.30.

Et remanſit ſolus Ieſus, & mulier, &c. Vt Iudæi mulierem vexabant non ob adulterij odium, ſed vt Ieſum accuſarent, & affligerent: ſic Ieſus affuit mulieri. Nunquam enim non adeſt illis, qui propter ſe mala patiuntur. lib.7.cap.12.§.7.

Domin. 4. Quadrag.

Ioan. 6. *Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, &c.* Prius Ieſus vidit multitudinem, cui ſtatim prouidit: Sic enim qui priùs à Deo aſpicitur, in ſalutem ibit. lib.6.cap.6 §.16.

Multitudo maxima venit ad eum. Quando multitudo veniebat, nec deſertum locum, nec penuriam deſerti attendens; vnde hoc eueniebat? Ait: *Venit ad eum*: Vbi enim Deus aſpicitur, facilè ſuperantur aduerſa. lib.6. cap. 7.§.6. Proſperatur via illorum, qui ad Ieſum vadunt. lib.6 cap.11.§.7.

Dicit ad Philippum: Vnde ememus, &c. Non parum amabatur Philippus à Ieſu, quando cum illo agit de paſcendis illis. In bonorum enim operum communionem trahendi ſunt chariores. lib.6. cap. 8.§.7.

Accepit ergo Ieſus panes. Munificentiſſimus Dominus, dum paſcere vult homines, panes ipſe accipit, non tam dantis, quàm accipientis formam induens. Vt & nos doceamur ſic dare, vt videamur magis in eo accipere. lib.6.cap.8.§.3.

Cum gratias egiſſet, &c. Gratus animus confirmat beneficia. lib.7.cap.10.§.18.

Diſtribuit diſcumbentibus. Ex paucis panibus ingentem panis copiam diſtribuit; eſt enim Deus omnium feraciſſimus ager in reddendis fructibus. lib.6. cap 8.§.1.

Quæ ſuperauerunt, &c. Sub vno Ieſu dona ſuperabundantia ſunt. lib.7.cap.12.§.20.

Feria 2. à Domin. 4.

Ioan. 2. *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo.* Durities gubernatoris non tam ad detinendos, quàm ad fugandos ſubditos conducit. lib.6. cap 6.§.5.

Effudit æs, & menſas ſubuertit. Peccatoribus excidium ſalutare eſt. lib.6 cap.8.§.30.

Item: *Menſas ſubuertit.* Temporalium enim bonorum negotiatio cauenda ab iis, qui ad Chriſtum pertinent, lib.6. cap.13.§.3.

Item: *Menſas ſubuertit.* Menſæ nummulariorum in templo ſubuertuntur, quia res diuinæ non ſunt ordinandæ ad lucrum temporale. lib. 6. cap. 9. §.13.

Auferte iſta hinc. Mitius agit cum iis, qui columbas ſolum vendebant. Quia in malorum diminutione vbi ſteteris, non longè abes, vt ad Deum accedas. lib 7.cap.8.§.20.

Nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis. Meritò gloriæ domus diuinæ ſtudet; religio enim bonorum fundamentum eſt. Vide lib. 7. cap. 8.§.1. Et cap.4 §.3.& cap.11.§.9. & cap. 6. §.4. & lib.6.cap.10.§.11.

Feria 3. à Domin. 4.

Ioan. 7. *Mea doctrina non eſt mea, ſed eius, qui miſit me.* Hinc doctrinæ ſuæ firmitatem inexpugnabilem probat, quòd non meri hominis, ſed Dei ſit. Quod enim ex Deo habetur, validius eſt omnibus aduerſis. lib.7.cap.19.§.6. & lib.6.cap.4 §.12.

Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina, &c. Cognitio diuinæ doctrinæ non datur niſi facientibus voluntatem Dei. Dona enim Dei multis laboribus ſunt acquirenda. pag.279.§.1

Item: *Cognoſcet de doctrinâ, &c.* Ad chriſtianæ doctrinæ cognitionem iuberis facere diuinam voluntatem. Ad Ieſu enim adiungeris per ſolas animi virtutes. lib.7.cap.19.§.9.

Hic verax eſt, &c. In ſolo Ieſu ſolida veritas inuenitur. lib.7.cap.21.§.4.& lib.6.cap.3.§.9.

Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem. Fortitudo legis adimplendæ non à Moyſe, ſed à Deo; à quo ſolo noſtra fortitudo venit. lib.7.cap. 22.§.19.

Feria 4. à Dom. 4.

Ioan. 9. *Vidit hominem cæcum à natiuitate, &c.* Diuinitatis proprium eſt nudis ſe manifeſtare hominibus. lib.6.cap.2.§.1.

Opera Dei manifeſtentur in illo. Cæcitas & pœna, quæ non à culpa venit, ad gloriam hominis magis pertinet. lib.6.cap.2.§.9.

Vade, & laua in Natatoria Siloe, &c. Lauari cogitur antequàm miraculosè lumina percipiat. Requiritur enim maximè animi interna puritas, vt diuinorum mirabilium percipiatur fructus. lib.7.c.5.§.6.

Lauit.

Lauit, & venit videns. In lauacro baptiſmi omnia lucida, plenáque luminum. lib.7.cap.1.§.4.

Abij, laui, & vidi, &c. Non parua eſt gratia Dei, quòd & nos cooperemur virtutibus eius. lib.7. cap 8 §.3.

Lutum poſuit mihi ſuper oculos, &c. Qui verbo poſſet lumina reſtituere; maluit luto oculis impoſito illos ſanare. Labor enim mixtus muneri facit beneficatorem meminiſſe. lib.7.cap.6.§ 1.

Adducunt eum ad Phariſæos, qui cæcus fuerat. Et pauper, & mendicus homo coram Principibus ſiſtitur. Sed vel vnus pauper Deo plenus validiſſimos quoſque Principes proſternet. lib. 7. cap. vlt. §. 9.

Eiecerunt eum, &c. Glorioſum homini, quòd eoſdem patiatur hoſtes, quos Ieſus. lib.7.cap.11.§.3.

Fer.5. à Domin. 4.

Luc. 7. *Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris ſuæ, &c.* Non ſolum in hac calamitate dicitur, quòd adoleſcens defunctus erat; ſed & quòd matrem viduam plenam luctu, & orbitate relinqueret. Quod valde miſerandum eſt; quando ad fœlicitatem ſpectat diſceſſus, quòd nulli relinquat materiam luctus. lib. 7.cap.vlt.§.23.

Vnicus matris ſuæ. Filiorum calamitas duriſſima parentibus. lib.6.cap.5.§ 18.

Et turba ciuitatis multa cum illo. Meritò notatur turba multa eſſe circa defunctum; vbi enim multitudo eſt hominum, non poteſt lethale quid deficere. lib. 6.cap 3.§.6.

Noli flere. Fœlix mulier, cui Dominus lacrymas eripit; gaudia enim, quæ à Ieſu veniunt, permanentia ſunt. lib.6.cap.7.§ 18.

Tetigit loculum. Vbi manus Dei accedit, inſuperabilem virtutem vel ipſi infirmitati attribuit. lib.7. cap.5.§.14 Item ex Dei præſentia, & coniunctione per fidem, & charitatem, non poteſt non venire ad nos vitalis halitus. lib.7.cap.5.§.12.

Feria 6. à Dom. 4.

Ioan.11. *Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria, &c.* Quæ afflictio fœlicem exitum habet, non pro pœna venit, ſed pro præmio virtutis lib.6. cap.5.§.27.

Vado, vt à ſomno excitem eum. Vt à Lazari familia hoſpitium accipiebat Ieſus, ſic vadit illi vitam daturus. Deus enim nunquam non beneficentiſſimus in eos, à quibus aliquid accipit. lib.6.cap.7.§ 1b.

Vt à ſomno excitem. Reſurrectionem à mortuis præſtandam vocat excitationem à ſomno; magnæ enim præſtantiæ eſt beneficia potius extenuare, quàm exaggerare. p.227.§.2

Lazarus mortuus eſt, & gaudeo. Non miror, quòd in morte iuſti viri gaudium prædicetur; quando humana caro ex morte habet, quòd à iuſtis poſſit ſuſtineri. lib. 6. cap.13.§ 12.

Et lacrymatus eſt Ieſus. Vt Deus in ſuorum pœnis dolet lib 6.cap.11.§.7.

Venit ad monumentum: Erat autem ſpelunca, &c. Mortis ſedes adit Dominus, vt inde vitæ viam ſtruat. Is enim eſt Ieſus, qui mala pœnalia ſciat in bonorum cauſas conuertere. lib.7.cap.12.§.29.

Eleuatis oculis ſurſum. Magnum opus reſurrectionis peracturus, vocémque adeò magnam editurus, quæ inferos penetraret, Patri Deo oculos eleuat, vt doceat vni Deo omnia magna referenda. lib. 7. cap.21.§.11.

Lazare, veni foras, &c. Deus abſque mediis operatur. lib.7.cap.17.§.7.

Sabbat. à Dom. 4.

Ioan. 8. *Ego ſum lux mundi.* Cur non ſe potius comparat cœli luminibus? Lumina mundi hoc habent præcipuum, quòd de ſui minutione luceant. Sic ille apud Deum præſtantior, qui de ſe tollit, quod præbeat in Dei obſequium. lib.7. cap.21.§.7. & cap.19.§.1.

Item: *Ego ſum lux mundi.* Qui ſub Ieſu radiis viuit, non ſpectet alia lumina, nec ſtellarum prædominationem, aut imperium patiatur. lib. 7. cap.12. §. 13.

Habebit lumen vitæ. Qui ſeſe tradidit, Ieſum ſequendo, non paruum lumen vitæ ſuſcipit, de virtutum enim ſplendore maximè extolleris ſupra ſydera. lib.6.cap.5.§.6.

Teſtimonium tuum non eſt verum. Imò inde maximè verum probatur, quòd ab eis reiicitur. Nam apud illos magis probaretur, ſi falſum eſſet: quando apud mundiales Principes non malè audiunt mendaces. lib.7.cap.11. §.13.

Sed ego, & qui miſit me Pater. Non à ſola ſua propria ſcientia teſtimonium ſuum confirmat, ſed etiam à Dei Patris conſilio. Vt doceat, quàm debeant puri homines nihil ſoli ſuæ prudentiæ abſque Deo credere. lib.7.cap.11.§.11.

Domin. 5. Quadrag.

Ioan.8. *Si veritatem dico vobis, &c.* Vt diuinitatem ſuam teſtatam Ieſus faciat; adducit in medium profeſſionem dicendæ veritatis. Et meritò, quia Principibus loquebatur, apud quos nullus homo purus cœleſtes loquitur veritates. lib. 7. cap. 12. §. 24. Solus enim Deus facit, quòd homo præponat veritatem Regum fauoribus. lib. 7. cap. vlt. §.12.

Item: *Si veritatem dico, &c.* Qui non ſtudet veritati, aduerſarium habet Ieſum. lib.7.cap.vlt.§.18. Vera virtus vel mundi ſalutem, & vitam poſtponit veritati. lib.7.cap.4 §.8.

Verba Dei audit. Vt à Deo oſtenduntur eſſe verba, inde habent efficaciam, qua homines in opus trahant. Præſtantia enim iubentis præceptorum facit obſeruantiam. lib.6.cap.1.part 2 §.8.

Ego dæmonium non habeo. Repellit calumniam, qua dæmonium habere dicebatur; non autem repellit, quòd Samaritanus dictus ſit; vt doceat ſuos à carnalis nobilitatis præſumptione longè eſſe. lib.6. cap.5.§.5.

Ego non quæro gloriam meam. Bonus miniſter vni ſtudet laudi Principis ſui, non ſuæ. lib. 7. cap.2, §. 19.

Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non videbit, &c. Verbum Dei tota hominis firmitudo, & valentia eſt. lib.7.cap.15.§.6.

Feria 2. à Domin. 5.

Cap. 7. *Miſerunt Principes miniſtros, vt apprehenderent Ieſum.* Peſſimi hi miniſtri Phariſæorum pergunt Ieſum comprehendere; quando boni miniſtri munus in eo eſt, quòd primus ſit in rectè factis Principis, in malè autem factis nullus. lib. 7. cap. 2. §. 18.

Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, &c. Inter Phariſæorum miniſtros, qui ad eum comprehendendum·

dum venerant, ſic ſecurus loquitur, & ſic ſe ſecretum aſſetit, vt nullus in eum audeat. Sic ſanè intrepidum pro Deo animum ipſa diſcrimina fugiunt. lib. 7. cap. 5. §. 13.

Quæretis me, & non inuenietis. Ieſus in humilitate, & abiectione; non in mundiali ſplendore, & gloria conſpicitur. lib. 7. cap. 10. §. 19. Item: A ſolis pacificis inuenitur §. 20.

Si quis ſitis, veniat ad me, & bibat. Præſentes habens Phariſæorum miniſtros; ſitientes quærebat magna voce, quos ſatiaret. Non enim qui perſequitur, ſed qui ſequitur Ieſum, ſterilitatem fugit, & inuenit abundantiam. lib. 7. cap. 10. §. 9.

Et bibat. Sitit Ieſus, quòd homines eius pretioſo ſanguine non madeſiant. lib. 7. cap. 16. §. 9.

Flumina de ventre eius fluent. In ſuis cauet Dominus duritiem, & ariditatem cordis. lib. 7. cap. 19. §. 11.

Feria 3. à Domin. 5.

Ioan. 7. *Quia quærebant eum Iudæi interficere.* In diuini obſequij proſecutione multos in te aduerſarios excitas, à quibus te protegas. lib. 7. cap. 11. §. 1.

Manifeſta te ipſum mundo. Hoc erat infidelium, & ignorantium conſilium, quod Chriſtus ſeſe oſtentaret, vt mundialem gloriam acquireret. Triumphus autem Chriſtianus non in oſtentatione, ſed in abſconſione virtutum conſiſtit. pag. 281. §. 3. & lib. 7. cap. 10. §. 6.

Tempus meum nondum aduenit. Vt Ieſu opera erant magnæ virtutis, ſic non præproperè, ſed maturè, & cum magno circunſtantiarum pondere exequenda erant. Sic omnes, &c. lib. 6. cap 9 §. 8.

Vos aſcendite ad diem feſtum hunc; ego autem non aſcendam. Non ſequitur Ieſus fratrum ſuorum ductum, quem ſibi deuium putabat. Qui enim maiorum ſuorum deuia ſequitur, pereat neceſſum eſt. lib. 7. cap. 9. §. 23.

Teſtimonium perhibeo de illo, quia opera eius mala. Nunquam non veritatem denuntiabat Ieſus. Funditus enim perdit homines, qui eis mendacia loquitur. lib. 6. cap. 10. §. 6.

Feria 4. à Domin. 5.

Ioan. 10. *Facta ſunt Encænia, &c.* In Encæniis celebrabatur renouatio templi, cui renouationis feſto Ieſus aderat. De renouatæ enim mentis beneficio ad Ieſum accedimus. lib. 7. cap. 7. §. 9.

Quouſque tollis animam noſtram? Non poſſunt negare Iudæi ſe in magna eſſe anxietate; dum nil non temporale in Ieſu quærunt. Neſcit enim animus eſſe ſine certamine, dum iis imis & temporalibus vacat. lib 7. cap. 10. §. 8.

Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, &c. Et opera, & nomen Patris iungit. Diuinum enim nomen operibus declaratur; vt ſciamus quantæ fœlicitatis eſt, operibus declarari nomen Chriſtianum. lib. 7. cap. 11. §. 14.

Ego cognoſco eas, & ſequuntur me. Sub nullo alio domino patitur Ieſus eſſe oues ſuas. lib. 7. cap. 12. §. 6.

Sequuntur me; & ego vitam æternam do eis, & non peribunt. Vt proſperatur via illorum, qui à Deo trahuntur lib. 7. cap 11 §. 7.

Item: *Sequuntur me.* Vbi eſt Ieſus, nihil aliud ſuſpiciendum, colendumve. lib. 7. cap. 10. §. 16.

Non rapiet eas quiſquam de manu mea. In Dei manu veram ſecuritatem habemus. lib. 6. cap: 5. §. 3.

Feria 5. à Dom. 5.

Luc. 7. *Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix.* Publica laſciuia abſumit nomen in perſonis bonis. lib. 7. cap. 4. §. 2.

In ciuitate peccatrix. Mulier malæ indolis, & malæ educationis præſentiſſima ruina eſt ciuitatum. lib. 7. cap. 4. §. 5.

Vt cognouit, quòd Ieſus accubuit in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum, &c. Vt cognouit Ieſu præſentiam, valedixit laſciuiæ. Timor enim Dei efficaciſſimum frænum contra laſciuiam eſt. lib. 6. cap. 9. §. 10.

Attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retrò ſecus pedes Domini, lachrymis cæpit, &c. Vnguenta, crines, oſcula Deo præſtat, quæ perditioni ſolebat. Et tu fœlix eris, ſi in bonum vertis, quæ in perditionem feceras. lib. 7. cap. 10. § 7.

Lacrymis capue rigare, &c. Sacrificia Deo exhibita de lacrymis pingueſcunt. lib. 7 cap. 23. §. 17.

Et oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Lachrymis pedum oſculationes, & vnguenti profuſiones adiungebat. Ille enim fletus, & lachrymæ ſaluti ſunt, quibus opera virtutis adduntur. lib. 7. cap. 23 §. 16.

Simon habeo aliquid tibi dicere, &c. Ieſus Phariſæum pungit, & peccatricem defendit; vt enim ſeuerus eſt in reos, ſic beneficus in correctos. lib. 6. cap. 10. §. 8.

Feria 6. à Domin. 5.

Ioan. 11. *Collegerunt Pontifices, & Phariſæi concilium aduerſus Ieſum, &c.* Impij in hoc vno conueniunt, vt iuſtum perimant. lib. 7. cap 11. §. 2.

Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum. Et venient Romani, &c. Quod conſulebant, vt Romanorum impetum cauerent, hoc illis hoſtes traxit Romanos. Sic Deus vtitur conſiliis impiorum, vt eos in pœnas debitas trahat. lib. 7. cap. 8. §. 3.

Venient Romani, & tollent locum noſtrum, &c. Non ſi dimittatur Ieſus, venient hoſtiliter Romani; ſed magis venient, ſi non dimittatur. Qualis enim tu fueris Deo, tales tibi creaturæ erunt. lib. 7. cap. 23. §. 3. Et pax, & quies à ſolo Ieſu. lib. 7. cap. 21. §. 6.

Tollent locum noſtrum, &c. Paſſi ſunt, quod timebant; quia fortitudo inexpugnabilis ex ſola religione, & pietate in Deum venire conſueuit. lib. 7. cap. 22. §. 20.

Vnus homo moriatur pro populo, &c. Hoc aſſertum, vt ab ingenio Cayphæ exibat, & nefariiſſimum & iniuſtiſſimum erat, nunquam enim innocenti ſupplicium licet inferri. lib. 7. cap. 20. § 1. Quando autem homo nocens eſt, tum eius pœna ad ſalutem populi conducit. lib. 7. cap. 12. §. 34.

Quia Ieſus moriturus erat pro gente. Nulli poteſtati ingloriumeſt, quòd propter ſeruorum vtilitatem aliqua in ſe exhibeat ſeruilia. lib. 7. cap. 12. §. 25.

Sabbat. à Domin. 5.

Ioan. 11. *Cogitauerunt principes Sacerdotum, vt Lazarum interficerent, quia multi, &c.* Expende illud: *Cogitauerunt*; non interfecerunt de facto; quia nulla perditio eſt ei, qui Deo ſeruit. lib. 7. cap. 13. §. 15.

Item:

Item : *Cogitauerunt : vt Lazarum interficerent.* Nec vllis alijs mirabilibus, nec Lazari reſurrectione ſe victos Iudæi oſtendunt, quod lethaliſſimum illis fuit. Vt eſt lethale, quòd nullis vinci ſuſtineas in bonum. lib.7.cap.13.§.3.

Item : *Cogitauerunt : : : vt Lazarum interficerent.* Quem viderant de morte triumphaſſe, adhuc quærunt interficere. Cæciſſimus eſt impiorum obduratus furor. lib.7.cap.13.§.1.

Videtis, quia nihil proficimus? Ecce mundus totus, &c. Magna Dei virtus eſt, quod repellantur Principum conatus à priuatis. lib.7.cap.12.§.33.

Domin. in Ramis.

Matth. 21. *Dicite filiæ Sion : Ecce Rex tuus venit tibi.* Rex tuus dicitur, vt qui ad propria veniret. Nihil enim alienum Deo non ingratum. lib. 6. cap. 7. §. 16.

Manſuetus, ſedens ſuper aſinam. Manſuetudo Diuinitati amica. lib.6.cap.5.§.10. Docturus humilitatem & abiectionem, manſuetus venit Ieſus. Non enim heriliter, ſed humanè, & humiliter præcipienda dura, quæ fieri cupias. lib. 6. cap.7.§.21.

Euntes autem diſcipuli fecerunt, &c. Solo Iesv verbo ſitentes audent diſcipuli aſellum ſoluere, remque abſque vlla dominorum reſiſtentia perficiunt. Fiducia enim in Deo validior omnibus armis eſt. lib.7.cap.13.§.7.

Strauerunt veſtimenta ſua. Cultus, & honor Deo exhibitus maximè Deum trahit ad homines. lib. 7. cap.11.§.9. De religione multa in indice rerum.

Qui venit in nomine Domini. Ex Dei nomine, nunquam non fœlix nomen venit ad victorias. lib. 7. cap.11.§.8.

Feria 2 à Dom. in Ramis.

Ioann. 12. *Maria accepit libram vnguenti, &c.* Iam iterum Maria cum vnguento ad Ieſum venit. Magna enim eſt Dei poteſtas quòd fœminas faciat in bono perſeuerare. lib.6.cap.6.§.15.

Maria accepit, &c. Fœminarum nomina pro ingenti virtutum cumulo ponuntur in ſcriptura. lib.7. cap.17.§.4.

Accepit libram vnguenti. In vnguentis, & odoribus eſt tota materia virtutis huius fœminæ. Fœmineis enim mentibus auferenda eſt difficultas virtutis. lib.7. c.17.§.9.

Vnxit pedes Ieſu. Semel, & bis ad pedes Ieſu vngendos venit Magdalena. Quæ enim te Deo iunxerunt opera, nunquam dimittenda. lib.7. cap. 22. §. 16.

Vnus ex diſcipulis eius, Iudas nomine, &c. Qui diſciplinæ Chriſtianæ magna ſubierat, offendit in paucis denariis, quibus poſſet vnguentum vendi. Et ſanè hoc eſt maximè infirmitatis indicium, quòd magna ſuperans, in minimis decidas. p.226.§.5

Datum eſt egenis. Præ ſe ferebat malus curam egenorum, quam ſanè mentiebatur; vbi enim adeſt auaritia, abeſt veritas. p.264.§.1

Feria 5. In Cœna Domini.

Ioan.13. *Vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem.* Ille ad Deum beneficum parentem accedit, qui mundialia omnia ab affectu depellit. lib.7.cap.21.§.2.

In finem dilexit eos. Solus Ieſus res in finem, perfectumque deducit. Nulla enim poteſt eſſe perfectio, niſi vbi eſt Chriſtus. lib.6.cap.7.§.1.

Item : *In finem dilexit eos.* Dilexit eos in Deum, vt illos ad Deum duceret, quo maximè charitas diuina adſtruitur. Carnalis autem amor prorſus contrariatur dilectioni diuinæ. lib.7.cap.23.§.9.

In finem dilexit eos. Non equidem Iesvs amabat ſuos, niſi ob Deum : & ideò cuſtodiebat illos vſque in finem. Dilectio enim Dei bonorum noſtrorum eſt firma cuſtodia. lib.7.cap.23.§.8.

Sciens, quia omnia dedit in manus. Omnia non ſolum æterna, ſed & temporalia : hæc enim ſæpè dantur iuſtis, ne à diabolo venire putentur. lib. 7. cap 23 §.6.

Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua. Vbi cœna dominica guſtatur, veſtes deponuntur. Cæleſtis enim panis temporalia bona dimittit. lib.6.cap.3.§.1.

Cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe. Ornatus abiectio, & humilitas, maximè trahit Deum. pag.294. §. 4.

Si ergo ego laui pedes, &c. Lib. 6. cap. 1. part. 2. §. 17.

Feria 6. *In Paraſceue.*

Multa habes in Indice de Chriſti Domini paſſione, & cruce.

Domin. Reſurr.

Reſurrectionis expectatio facit nos lætos in mortem ire. p.134.§.6.

LIBER SEXTVS.

Abrahamus, ſiue Iesvs extra cognatos.

INFANTIAM egreſſus Dominus Iesvs, vt duodecim anni circulum peregit, celebri feſtiuitatis die carnalibus ſe ſubtraxit parentibus; vnà cum prætexta cognatorum dimiſit delinimenta, vt viriles oſtenderet virtutes in cæleſtis parentis obſequio, in legis doctoribus edocendis. Duodenis etat, cùm cognationem carnis euacuat, vt impleat templum, in quo ſapientioribus eſt manifeſtatus ſapientior; iterum abſcondit regias virtutes, vt obedientiſſimi ſubditi ſe præbeat exemplar. Quod præmonſtrabat antiquitus vnus Abrahamus, dum Dei ſecutus oraculum, cognationem carnalem effugit, & fit gentium doctor, præſtantiſſimæque obedientiæ ſingulare delubrum.

Capvt I.

Abrahami egreſſus à patria Chaldæa.

Textvs Historia.

FAVSTISSIMVS poſt diluuium annus affulſit trecenteſimus octogeſimus primus, quo Thare centum, & triginta annis narus, tertiam dedit ſuæ prolem familiæ, orbi venturi Solis aurotam affudit, & ore dentibus ſingulare calcar adhibuit ad fidem. Ætatis anno ſeptuageſimo cœperat Thare parer eſſe, dum Aranum primogenitum edidit. Poſt hunc Nachor, tandem Abram à nobili heroum vena tertius proſiliuit. Meritò tertius naſcitur, qui arcana Trinitatis ingreſſus fecir Dei Filium innoteſcere mundo, & rertiæ ætatis fundamina iecit, & mediatorem egit, vt pater Thare abiectis idolis, vnicum, & verum coleret numen. Nec ægrè adducor, vt credam idola abiecta fuiſſe à Thare, qui primus, teſte Epiphanio, illa ex luto confixerat; ea enim ſunt idola mundi quæ primus ſpernat qui adorauerat primus. Habuir tamen Thare duo peragendi facinoris incitamenta in duobus filiis; in altero ſupplicium, in altero conſilium. Vidit enim ante ſe primogenitum Aranum, & mortuum, (res nunc temporis parentibus inſolens) dum ipſe emortuos Deos ex argilla effingit, relicto viuo. Cuius rei indignitate Abram filius tertius, quatuordecim annis natus commotus multis perſuadet parentem, ne relicto viuendi fonte ad mortis currat domicilia. Ne terram effodiat pro quærendo eo, qui ſupra pennas euolat ventorum, & cælorum tener altiſſima. Videres patris canitiem attonitam ad verba pueruli filij, & filium puerulum ſeni patri inſtillantem viuidæ diuinitatis doctrinam. Iam tunc in noua pueritia potens erat ſenes dirigere in viam ſalutis, diuinitatiſque arcana illis aperire. Parentem ergo & verbis, & exemplis Abramus dum per non paucos annos inſtituit, ſic ſibi Deum deuinxit, vt ad eius familiarem vocatus conſuetudinem, carratiſſimom oraculum accipiat, quo iubetur natales ſuos deſerere, & ad cæleſtia feſtinare promiſſa. Deſponderat iam ſibi ingenuus vir Saram fratris Arani defuncti filium, quam vocans, & eius fratrem Loth, ſimúlque vtriuſque auum, ſuúmque parenrem Thare, & Nachorem fratrem, eos de nraculo monet diuino. Vr erat relinquenda Chaldæa; & Vr ciuitas natiua ſpernenda, & Chananitides luſtrandæ regiones. Hæſit plus debito Nachor patriis delitiis; at Abrahamus cum ſene patre & Sara vxore & Lotho arripit iter, & Chaldæam egreſſus, ad Charan properans peruenit Haran, ibique non paucorum dierum inſtituit commorationem.

Auctam ſeruorum filiis, & non parua ſubſtantia familiam Abrami exhibebat Haran. Vbi multa expertus fœlicia, illud accepit triſte quod Thare pater exceſſit è viuis. Quo expeditior ad peregrinationem factus iterum oraculo monetur diuino cognationem relinquere, & domum paternam, vt cæleſtis illum perfundat benedictio; quæ tam copioſa deſcendet, vt ex illo ad vniuerſas mundi nationes exundet. His monitus non diu hæſit, ſed cum omni familia ſua, cum Sara vxore, cum Lotho, cum ſeruis, & famulis proficiſcitur, donec Sichem veniret, & inde in conuallem, quæ dicitur *Illuſtris*.

PARS PRIMA.

Abrahami, & Jeſu duodenis ſimilia.

VIDENDVS iam venit nobis nobilis Abrahamides Ieſus, qui vt à Matthæo vocatur Abrahami filius, ſic vel à primis vnguiculis & virtute. & ſapientia patriſſare incipit.

§. I.

Abrahamus & Ieſus pueri, ſeniores docent; eſt enim in ſancta pueritia magiſterium ſalutis.

VIx prima egreſſus eunabula Abrahamus ad magiſterium peruenit, quo patrem ſuum veri Dei cultum doceret; dicit enim de illo Suidas apud noſtrum Salianum: *Abrahamus natus annos quatuordecim Dei cognitione illuſtrans patrem idola fingentem his verbis commonuit. Quid seducis homines ob perniciosum lucrum, hoc eſt ob imagines? Non eſt alius Deus niſi cæleſtis ille totius mundi opifex. Itaque cùm videret homines creaturæ cultum deferentes magno labore oberrans verum Deum animo religioſo exquirebat.* Quid pulchrius in puero quatuordecim annis nato? ipſe cum ſenioribus diſputat, & illis veram diuinitatem, verámque ſalutis viam oſtendit. Haud dubium quin in eo diuini pueruli Ieſu fulgor prælucerct, qui duodenis inuentus eſt Ieroſolymis de ſalutari Saluatoris aduentu diſputans inter ſenes. Ait enim Luc. cap. 2. *Cum factus eſſet Ieſus annorum duodecim, & aſcendentibus illis in Ieroſolymam ſecundùm conſuetudinem diei feſti, conſumptiſq́; diebus cùm redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem. Et factum eſt poſt triduum, inuenerunt illum in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos,* &c. Compone modò puerum, & puerum Abrahamum & Ieſum, illum quatuordecim, hunc duodecim annis natum, vtriuſque tamen pueritiam eam eſſe, quæ aſſumatur ad docendos ſenes viam cæleſtem. Nec miror, à ſancta enim pueritia non abeſt perfectiſſimum magiſterium, quo poſſint ſeniores quique edoceri. Quod vt perſuadeamus, proponenda ob oculos eſt caritatiſſima illa cæleſtium ſpirituum cohors, qui vocantur Cherubini, quibus communiter Theologi ſapientiæ excellentiam attribuunt. Imò vel in ipſo ſolo Cherubinorum vocabulo plenitudinem ſcientię recognoſcunt cum Dionyſio Areopag. de cæleſt. Hierarch. cap. 7. innumeri alij patres, quos citat & ſequitur noſter Alcaſſar cap. 4. Apocalyp. verſ. 7. annotat. 7. §. 5. à quo etiam adducuntur duæ etymologiæ vocabuli *Cherub*, quæ rem noſtram pulcherrimè confirmant. *Cherub* enim multis dicitur eſſe *quaſi magiſter*, aliis autem ſonare *quaſi puer*. Bene quidem plenitudini ſcientiæ conuenit vox *quaſi magiſtri*; at vox illa *quaſi puer*, quid poteſt habere commune cum ſapienti magiſtro? Dà puerum ſanctis ornatum moribus, pluribus inſignem virtutibus, & crede mihi in nullo aptius inſidet perfectum magiſterium ſalutis. Accipite ex 1. Regum 3. *Puer autem Samuel miniſtrabat Domino coram Heli. Factum eſt ergo in die quadam Heli iacebat in loco ſuo, & oculi eius caligauerant, nec poterat videre lucernam Dei antequam extingueretur. Samuel autem dormiebat in templo Domini, vbi erat arca Dei. Et vocauit Dominus Samuel,* &c. Erant ſenex Heli, & puer Samuel in domo Domini; volens autem Dominus Heli de imminentibus malis docere, vocat puerum Samuelem ad ſe, illique mandat multa conuenientia Heli ſeni. Et cur non magis ea ſeni ſuggerit quàm puero? Nónne indecens eſt & inſolens quod puer fiat magiſter ſenis? Rem pulchrè diſcutit Theodoret. quæſt. 12. ibi: *Ad arguendum Pontificem, qui ſenuerat, adoleſcentulus dignus eſt habitus, cui Deus appareret. Erat enim adeò iuuenis, vt Dei doctrinam nondum poſſet ſuſcipere. Sed tamen eam ætatem antiquæ prætulit Deus, & eum, qui octoginta & ſex annos vixerat, & quadraginta annos duplici magiſtratus honore dignus fuerat habitus, (erat enim & iudex, & pontifex) deſpiciens, locutus eſt cum paruo puero dicens: quantum canitie eſt melior iuuentus ornata virtute.* Da puerulum ornatum virtutibus, & puta ab illo non abſurdè poſſe doceri ſapientiſſimos ſenes, qui nolint legibus parere. Similiter duodenis erat Daniel cùm vidit caſtiſſimam fœminam Suſannam rapi ad mortem iniquorum ſenum iudicio. Quid tunc? Ait textus cap. 13. *Suſcitauit Dominus ſpiritum ſanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel, & exclamauit,* &c. Quæ verba notans D. Auguſtinus vehementer extollit caſtiſſimæ fœminæ merita, quibus datus eſt iudex puerulus, qui eius innocentiam doceat. Ait enim ſermone 118 de tempore: *Atque tandem iudicem meretur caſtitas Danielem puerum iuniorem nec dum pubeſcentis ætatis.* Poſt multas meritorum exaggerationes hæc in vltimis ponitur, quòd detur puerulus iudex, qui ſenum malitiam promat. Non equidem ſic in canitie, & multi temporis ſtudijs, vt in pueritia ſancta elucet iudicium, quo mala perdantur, & ſalutaria prodeant.

§. II.

Abrahamus vt Ieſus feſtinatè vixit, vbi quòd virtus breuis longa percurrit ſæcula.

DVodenis Ieſus erat, & inuenerunt illum inter ſeniores. Sic Luc. 2. *Inuenerunt illum in templo ſedentem inter Doctores,* &c. vel vt canit Iuuencus:

—— vatumq́; corona
Inuenit inſertum, legumq́; obſcura ſenili
Tractantem cœtu.

Et Sedul. lib. 2. Paſcal.

Aſt vbi biſſenos ætatis contigit annos,
Corde videbatur ſenior ſenioribus eſſe.

Puer grauiores ſenum materias tractabat, & inter ſenes figurabatur doctrina, & virtute tranſſenex. Sic Abrahamus quatuordecim natus annis Dei agnitionem patrem edocebat, vterque puer Abrahamus & Ieſus, vterque ſeniores docet, & libenter de Deo diſputat apud ſenes, & puerilibus dimiſſis canam virtutem inter ſeniſſimos repræſentat. Proh fœlices pueri quorum fuit vitæ ſpatia anteuertere, & feſtinatò venire ad noniſſimas viuendi metas! Præclarè aiebat D. Cyprian. epiſtol. ad Demetr. loquens de pueritia canos oſtendente: *Canos videmus in pueris, capilli deficiunt antequam creſcant, nec ætas in ſenectutem deſinit, ſed incipit a ſenectute, ſic in ortu adhuc ſuo ad finem natiuitas adhuc properat.* Sic vbi anteuertitur ætas, & iuuenem implent & conſilia, & ſtudia ſenum; iam clarè oſtenditur quàm properet natiuitas ad fines viuendi, & quàm feſtinatis clauſulis vita protendatur, vt breui longiſſima tempora expleat. Quò ſpectans Pſalm. 85. ait: *Poſuiſti ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui.* Vbi quinta editio apud D. Hieronymum legit: *Poſuiſti adoleſcentiam noſtram,* &c. Quod noſter legit *ſæculum*, illa legit *adoleſcentiam.* Sed ſæculum ſignificat integram, & perfectam annorum ætatem; adoleſcen

adoleſcentia autem eſt prima ætatis aurora. At talis poteſt eſſe adoleſcentia iuſtorum, quæ integri ſæculi percurrat merita, & primo ſuo curſu totam viuendi maturitatem prætervolet. Et cui citius virtutes adſunt, is longiſſima anteuertit ſpatia viuendi. Vnde de Abrahamo dicitur Geneſ. 24. *Erat autem Abraham ſenex, dierúmque multorum, & Dominus in cunctis benedixerat ei.* Sed anteà fuerant homines longioris multo æui, quàm Abraham; nullus tamen illorum vocatus fuit ſenex. Cur ergo Abrahamus, qui pauciores dies egit, vocatur ſenex? Expende illam quaſi ſenectutis cauſam, nimirum, *Dominus in cunctis benedixerat ei.* Etenim Abrahamus à primis vnguiculis virtutum omnium benedictiones acceperat, ſic feſtinatò vixit, vt breui ingentia percurreret tempora, & longa expleret viuendi ſæcula. Quò reſpiciens Philo lib. ad illa verba: *Reſipuit Noe*, fatur: *Quis verſatus in ſacris libris ignorat quod ille ſapientiſſimus Abraham breuioris æui quàm vllus penè omnium maiorum ſuorum inducitur? Illorum tamen, qui diutiſſimè vixerant nemo, quod ſciam, ſed ſolus hic deſcribitur ſenior. Dicunt igitur ſacra oracula quòd Abraham erat ſenior ætatis prouecta, & Dominus benedixit Abrahamo, rebúſque ipſius omnibus. Quod mihi videbatur ſubiunctum tanquam cauſa præcedentium cur ſenior dicatur ille ſapiens.* Et meritò diuinæ benedictiones Abrahamo collatæ cenſentur cauſæ, quòd ille breuioris æui cum fuerit, tamen præ aliis ſenex haberetur. Facit enim antelucana virtus, quòd breui vitæ clauſula longiſſimum prætercurratur ſæculum. Et quod vitæ tempus breui non expleat, qui ab infantia glorioſis virtutibus ſplendet? Ait Hierem. Thren. 3. *Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua, ſedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuauit ſe ſupra ſe, ponet in puluere os ſuum*, &c. D. Ambroſius legit: *Dabit in ſepultura foſſuram os ſuum*, &c. Et quale eſt hoc bonum adoleſcenti viro quòd det in ſepulturam os ſuum? Quòd ſe in ſepultura videat? Sanè de adoleſcente frugi, & adeò ſtrenuo, qui ſe ſupra ſe, ſupra propriam naturam eleuare poſſit, ſanus diceretur quòd diuturniorem vitam degat. Quale hoc bonum, quòd vel in limine vitæ ſepulchrum cernat? Sanè ſpectat hoc ad commendationem maximam ſtrenui adoleſcentis quòd ſic feſtinatò vixerit, vt breui clauſula adoleſcentiæ, ſic vniuerſa viuendi ſæcula explerit, vt iam illi ſolum ſepulchrum reſtet viuendum.

§. III.

Abrahami, & Ieſu præſtantiſſima in parentes pietas. Et hac vtrumque fecit in vniuerſos homines pium.

DEcreuerat duodenis Ieſus ſuam ſapientiam Hieroſolymis manifeſtare, ad quod vt remaneret, ſe ſubduxit parentibus, nec eorum attendit placitum. At vt iret Hieroſolymam, ad id præſtandum parentibus morem geſſit, illóſque itineris ſocios imò quoad nos duces habuit. Sic loquitur D. Lucas cap. 2. *Cum factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſque diebus cum redirēt, manſit puer Ieſus in Hieruſalem, & non cognouerunt parentes eius.* Sanè vt diuina operaretur Ieſus duodenis, vtrumque videbatur neceſſarium, & quòd Hieroſolymam iret, & quòd ibi remaneret. Vt autem iret, parentes expectauit; vt remaneret, ſe prorſus illis ſubtraxit. Et quando vt ibi remaneret, noluit expectare parentum terrenorum beneplacitum, cur ſimiliter vt illò iret non ſe ſubtraxit parentum ſocietati? Cur expectauit parentes in aſcendendo Hieroſolymam, quos in remanendo ibi non expectauit? Bonus filius, in quibus virtutibus parentes non impedientes ſed comitantes videbat, illis ſeſe prorſus accommodabat, eorúmque ſeruiebat beneplacito. Et quia parentibus & grata, & ſalutaris erat aſcenſio ad Hieroſolymam; ideò in hoc prorſus eorum nutus ſequebatur, in quo nullum ſibi futurum impedimentum prænotabat. Sic prorſus Abrahamus dum in Chaldæa eſſet, accepit præceptum ab eundi in aliam regionem; de quo ait Actor. 7. *Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, cum eſſet in Meſopotamia priùs quàm moraretur in Charan, & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtrauero tibi. Tunc exijt de terra Chaldæorum, & habitauit in Charan.* Verum vbi narratur in Geneſi vt egreſſus fuerit Abraham à Chaldæis iuxta præceptum Domini dicit cap. 11. *Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Loth filium Aran filium filij ſui, & Sarai nurum ſuam vxorem Abram filij ſui, & eduxit eos de Vr Chaldæorum vt irent in terram Chanaan, veneruntque vſque Haran, & habitauerunt ibi.* Itaque fuerat iuſſus Abrahamus vt Chaldæam relinqueret, & patriam, & cognationem ſuam, & vt iret in Chanaan, quod præceptum ipſe executus venit in Charan ſiue Haran vnà cum patre ſuo, & conſobrino, & vxore, imò in eo patris ſui ſequitur ductum, dicit namque textus: *Tulit itaque Thare Abram filium ſuum*, &c. Quando ergo & patria & cognati relinquendi erant iuxta Dei præſcriptum, quare Abrahamus expectat patris ductum, & cum patre & cognato arripit iter? Cur non magis ſe patri & cognatis ſe ſubtrahit, vt viam, ad quam Deus vocabat, arriperet? Equidem paratus erat, & patriæ, & cognatis Dei vocationem præferre; ſed vt nouit patrem cognatúmque non impedientes, ſed ſolicitantes, & adornantes iter, illos comites admiſit, & eorum meritò ſuſcepit curam. Ait D. Chryſoſt. homil. 36. in Geneſim: *Elegit Abrahamus paternam regionem relinquere, & alienam inhabitare, vt præceptum Dei perficeret, & paratus erat etiam abſque familiaribus peregrinus fieri; ſed viri virtus, & inſignis erga parentes pietas effecit, vt pater comes fieret itineris.* Pietas patribus debita fecit ne Abrahamus patrem cognatúmq; relinqueret, quando in illis non frænum ſed calcar experiebatur, vt Dei ſequeretur nutum. Ita Ieſus, & Abrahamus vt cognationem vocanti Deo aduerſariam fugere parati erant, ſic in præcipuis habebant, paternis nutibus inſeruire, quando in illis nullum ad Dei opera impedimentum ſentiebant, ſed auxilium. Ait Ioannes cap. 19. *Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Cum vidiſſet ergo Ieſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus*, &c. Aliæ etiã dicuntur mulieres ſimul cum matre Ieſu adſtitiſſe cruci, ille autem nullam aliam memorans vnius matris tunc curam ſuſcepit. Cur & aliis etiam aliquod verbum non dicit? Pulchrè D. Chryſoſtom. homil. 84. in Ioannem inquit: *Cur non alterius cuiuſpiam mulieris meminit, cum adeſſent? Admonens quiddam aliud matribus tribuendum. Vt enim cum ſpiritualia impediunt, parentes ne cognoſcendi quidem ſunt, ita cum nihil impediunt, meritò omnia his tribuenda, & omnibus præferendi.* Sic Ieſus, ſic Abrahamus parentum ductum ſequuntur, eiſque in omnibus morem gerunt, dum nullum

nullum impedimentum afferunt in obſequio diuino. Et tales debebant eſſe in parentes qui ordinabantur vt vniuerſos fideles in ſinu ſuæ pietatis ſuſciperent. De Ieſu namque & ſuſceptore & ſeruatore noſtro non otioſè credo dictum illud Luc. 2. *Deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Sed vt oſtenderetur quàm pius in omnes foret qui ſic pietati à primis annis nouerat ſeruire. Hinc Caſſiodor. lib. 11. var. 1. extollebat fœlicitatem temporis, quo regnabat Rex, qui educatus fuerat ſub matris diſciplina. Sic enim ait: *O ſaculi beata fortuna! ſub principe feriato matris regnat affectio, per quam totum ſic peragitur, vt generalis nos regere charitas ſentiatur. Huic glorioſum præſtat obſequium, cui omnia ſeruiunt, & mirabili temperamento concordiæ antequam poſſit populos regere, ſuis iam cœpit moribus imperare. Gaudeamus, & supernæ maieſtati gratias agamus, quoniam nulla erit acceſſu temporis difficilis clementia noſtro principi, qui in annis puerilibus didicit ſeruire pietati.* Quid pulchrius? Profectò vt rector omnium Ieſus antequam regat populos, matri ſe ſubdat, in eam ſententiam adducimur vt credamus nullam illi fore difficilem clementiam quando ſic nouit puer pietati ſeruire.

§. IV.

Abrahamus, vt Ieſus, carnalem cognationem contemnit in Dei ſeruitium, ex quo Abrahamus Ieſum videre meruit.

PRimus cognationem carnis contemnit Abrahamus pro Deo, vt diuiniſſimi Ieſu virtutes adumbret, qui vt cæleſti patri morem gerat, inter cognatos carnales noluit inueniri. De illo namque ait Luc. cap. 2. *Et requirebant eum inter cognatos, & notos, & non inuenientes eum*, &c. Vbi ſummo parenti ſeruiendum erat, cognationem neſcit carnalem, eiúſque abigit retinacula. Quam pulchrè hæc virtus in Abrahamo delineabatur illo præcepto Geneſ. 12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui*, &c. Quod Ieſus facturus erat, iam hoc præmonſtrabat Abrahamus; ille cognatos dimittit, parentibus ſe ſubtrahit, vt Dei opera exerceat; ſic Abrahamus Deo parens, vt eius nutum ſequatur, & patriam & cognationem dimittit, dimiſſurus & patrem: ſicque cognationem carnis & patrem dimiſit ipſum in Dei cauſa, quaſi affectus illos penitus ignoraſſet. Vnde & Geneſ. 22. iuſſus filium immolare minimè cunctatur, ſed præparatis omnibus, *Extendit manum, & arripuit gladium vt immolaret filiū ſuū* Sic bone aduerſus filium armaris? vbi eſt affectus patris? Pulchrè D. Zeno ſermone de Abrah. 1. *Spiritum captans, corpus mortémque contemnis. O qui ſeruum Dei ita ſe eſſe memineras vt patrem ſe eſſe neſciret!* Sic vt Deo ſeruiat, totam cognationem abigit carnalem, vt ipſam in ſe patris ſubſtantiam ignoret, dum Dei ſeruum neceſſum eſt agere. Proh Chriſtianam Abrahami virtutem! Merito de illo dicebat Ieſus Ioan. 19. *Abraham exultauit vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt.* Inter tot veterum virtutum Heroes vnus Abrahamus dicitur Ieſu diem vidiſſe. Et cur potius Abrahamus accepit vt tanti luminis natales videret, niſi quia ſingulariter & proprios natales, & quidquid patris erat præ Deo contempſit? Ait Cant. 3. *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua in die deſponſationis illius.* Inuitantur vt videant filiæ Sion regem Salomonem in die deſponſationis illius, quando de vtero virginali ortus tanquam ſponſus proceſſit de thalamo ſuo. Sed prius quàm hunc ſponſum videant, egredi iubentur, ait enim: *Egredimini filiæ Sion & videte.* Et vnde egrediantur? Sanè de cognatione ſua, de domo patris ſui egrediendum illi eſt, qui velit mitem videre Chriſtum. Ait D. Bernardus ſermone 2. in Epiphan. *Egredimini de terra veſtra, de cognatione veſtra, & de domo patris veſtri, & videte Regem Salomonem; alioquin non erit tutum videre eum Eccleſiaſten.* Illis tutum eſt videre Ieſum, qui egreſſi de terra ſua, & cognatione ſua, & domo paterna eius guſtauerunt ſapientiam.

§. V.

Abrahamus & Ieſus ab obedientia fœlicißimæ vitæ auſpicium præbent.

HOc primum Abrahami ſcimus facinus, quòd iuſſus egredi è cognatione ſua non diſtulit egreſſum. Sic ait Geneſ. 12. *Egreſſus itaque eſt Abram, ſicut præceperat ei Dominus.* Sic in primo vitæ facinore oſtenditur iuſtus vir ſubditus diuinis præceptis. Nec aliter de duodeni Ieſu habes in Euangelio Lucæ 2. vbi ait: *Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Sic duo perfectionis lumina Abrahamus, & Ieſus luminare maius, & luminare minus ab obedientia vitam exordiuntur auſpicatiſſimam. Et quando obedientia non tribuit fœlicitatis auſpicium? De Iſraëlitis Ægyptum fugientibus locutus textus Exod. 13. ait: *Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, vt dux eſſet itineris vtroque tempore. Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem coram populo.* Dederat anteà præſtantiſſimum ducem populo, nempe Moyſem, cuius imperia ſecuti præcincti iam erant ad capeſſendam viam. Cur neceſſum fuit ſeſe insuper addere ducem in nubis & ignis columnis? Nonne Moyſes à Deo informatus ſufficeret populo dirigendo? Cur ergo addita columnarum illa præſentia? Planè Moyſes ſufficeret, ſed dum populus Moyſi imperium ſecutus arripit viam, ſub hac obedientia ſic Deum ſibi deuincit, vt velit & per ſe ipſum adeſſe, & eius proſperare iter. Ait enim D. Cæſarius Arelatenſis homilia 4. de Paſcha. *Dum quidem erat eis beatus Moyſes, ſed eos in columna lucis & nubis filius, & Spiritus Sanctus præcedebat, hoc loco agnoſcamus in primis quod plebs, quæ præpoſitos ſuos ſtudet audire, Deum ſequetur, & per Deum hominem perueniet ad ſalutem. Ergo filij Iſrael ad libertatis & quietis, & regni ſedem per difficiles itineris vias ducis Moyſi, & ſacerdotis ſui non reluctantes imperio, Dei meruere comitatum. Nec immeritò eos hoſtis non attigit; lux præceſſit, fluctus expauit.* Sic omnia mala fugiunt eos, qui obedientiæ operam nauant, & adeſt illis quaſi inſeparabilis diuinitatis comitatus. Luc. 17. iubet Ieſus leproſis, vt irent ad ſacerdotes, & ſalutis offerrent munus. Quid illi? adhuc ſe immundos videbant, & nihiloſminus pergunt ad ſacerdotes ire: *Et dum irent, mundati ſunt.* Quando Ieſu adſtant non mundantur, dum pergunt ire ad ſacerdotes tunc mundantur. Et cur non magis mundantur quando erant cum Ieſu? cur tunc ſani fiunt, cum à Ieſu recedunt, & nō anteà?

Tunc

Tunc enim abeunt, opus obedientiæ perficiunt, ne miremur illis obuenire ſalutem. Ait Tertullian. lib. 4. in Marcion. *Ideò illos remodiatos putem, quia iuſſi abire ad ſacerdotes obaudierant.* Sciuerunt linquere Ieſum, vt mandatis eius obedirent euntes ad ſacerdotes, & tunc obedire incipiunt, ſtatim negotiantur ſalutem.

PARS SECVNDA MORALIS circa textus litteram.

EGREDIENTE Abrahamo de cognatione ſua, æquum erit reſte D. Bernard. ſerm. 2. de Epiphania, vt egrediamur nos de cortice litteræ, *de ſenſu carnis ad intellectum mentis, & ad libertatem ſpiritualis intelligentia*, in qua Chriſtianæ vitæ continetur ſuccus.

Geneſis 11. Vixítque Thare ſeptuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran. Porrò Aran genuit Loth, mortuuſq; eſt Aran ante Thare patrem ſuum in terra natiuitatis ſuæ in Vr Chaldæorum. Duxerunt autem Abram, & Nachor vxores: nomen vxoris Abram Sarai, & nomen vxoris Nachor, Melcha filia Aran patris Melchæ, & patris Ieſchæ. Erat autem Sarai ſterilis, nec habebat liberos.

§. I.

Nomina præcellentium virorum vt auſpicium præbent rebus gerendis.

ID in primis in nomine celeberrimæ patriarchiæ notandum venit, quòd Abram nominetur. Dicit enim: *Genuit Abram*, &c. Eſt autem Abram idem quod *pater excelſus*, vt præclarè notat Salianus noſter; & meritò nomine patris inſignitur, quem penè innumera credentium proles expectabat parentem. Solent enim nomina in præcellentibus viris non paruum auſpicium rebus gerendis præbere. Ex quo cuidam Cancellario dicebat Caſſiodor. lib. 11. variar. 6. *Reſpice quo nomine nuncuperis. Latere non poteſt, quod inter cancellarios egeris. Tenes quippe lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas ianuas. Et quamuis ſtudiosè claudas, neceſſe eſt vt è cunctis aperias. Vide quò te antiquitas voluerit collocari, vndique circumſpiceris, qui in illa claritate verſaris.* Sic de Cancellarij nomine oſtendit quàm debeat lumine digna opera profiteri. Nil enim magis antiquum hominibus, quàm quod præclaris nominibus res gerendæ conueniant. De magno Elia ait 4. Reg. 2. *Ecce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt vtrumque, & aſcendit Elias per turbinem in cœlum.* Res prorſus noua, & inaudita quòd homo igneo curru raperetur per cælum. Sed adeò inſuetum euentum iam ipſum Eliæ nomen præſagiebat. Eſt enim Elias idem quod Sol, quem non mirum ſi ardens currus per cæleſtia ferat. Quò ſpectans Sedulius lib. 1. Paſch. ait: *Quam bene vocabulo pariter conuenientes, ac merito Elia, vel nomini fulgentis ſemita maieſtas arriſit. Cui ſi Græco ſermone queat vna per accentum littera commutari, Sol ſpecialiter exprimi videatur.* Cui nomen Sol erat iam de nominis præſagio, & illi debebatur præfulgens currus, & equi ignei, quibus cæleſtia cuncta valeat luſtrare. Nunquam, mihi crede, magno viro impoſitum eſt nomen fruſtrà. Legis illuſtrem virum nomine Saturum, damnatum ab Hunerico Arriano niſi veræ fidei renuntiaſſet, cuius vxor inducias à Iudice petit, vt expugnaret maritum. Quod vxoris bellum pulchrè componit Victor Vticenſis cum illo quod Adamo fuit etiam per vxorem illatum. Vtrobique aduerſus virum fœmina militat, ſed Adamus concidit, Saturus triumphat. Et vnde Saturus Adamo fortior? Acutè S. Victor ait lib. 1. de perſecutione Vandalica: *Vxor eius inducias viſa eſt ab ijs, qui exequebantur, neſciente marito, petiiſſe. Accedit ad maritum alia Eua conſilio magiſtrata ſerpentis. Sed ille Adam non fuit, qui illecebroſa vetitæ arboris poma contingeret, quia non indigens, ſed Saturus vocabatur, ſaturatus ab vbertate domus Dei, & torrente deliciarum eius potatus.* Quid pulchrius? in nomine Saturi prænotabantur virtutes, quibus Adamum excederet, & Chriſto iunctus vxoris blanditias ſuperaret.

§. II.

In re Chriſti nullum naturæ ſuffragium neceſſariò requiri.

CAntatiſſima eſt ſententia doctorum aſſerentium Abrahamum non fuiſſe patris ſui primogenitum; prius namque natus fuit Aran, poſt hunc Nachor, tertius Abran, quem genuit Thare anno ætatis ſuæ centeſimo trigeſimo. Quod ex Procopio, Caietano, & aliis patribus & doctoribus latè probat noſter Salianus in annalibus. Cur ergo poſtremus filius ſit primus, & primò numeratur in hoc Heroum catalogo? Dicit enim: *Thare genuit Abram, & Nachor, & Aran.* Si quidem Abram vltimus erat, cur primus oſtenditur? Parabatur genus, ex quo author gratiæ Chriſtus generaretur, & ideò primus ponitur poſtremus, ne in re Chriſti natura ſuffragium præbere videretur. Similiter ſtatim datur Abrahamo vxor, quæ ſit ſterilis; ait enim textus: *Erat autem Sarai ſterilis*, &c. Et cur ingentis populi progenitori paratur vxor ſterilis, niſi quia prorſus repellebatur naturæ ſuffragium, vbi Chriſtus generandus erat? Ait Theodoret. quæſt. 74. in Geneſ. *Quamobrem vxores Patriarcharum erant ſteriles? volens Deus componere genus Iſraeliticum, oſtendit illud non naturali ſucceſſione, ſed gratia, & fauore multiplicandum. Hanc autem prouidentiam adeptus eſt genus illud, quia Chriſtus Dominus vnigenitus filius Dei inde ſecundùm carnem naſci debebat.* Meritò vnde author gratiæ naſcitur Chriſtus, tollitur vniuerſum ſuffragium naturæ; non enim naturæ ſtricti calles ſpectandi vbi aduenit amplitudo Chriſti. Hinc de virgineo conceptu, & partu quærenti Mariæ Luc. 1. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* ait Chryſolog ſerm. 142. *Qui conceptu ſuo virginem ſeruat, & ortu ſuo relinquit virginem, non terrenus homo eſt, ſed cæleſtis. Noſtra ergo carnis ordo ſecedat, hic ſibi natura noſtra nil vendicet, vbi ad diuinam progeniem cæleſtis ordo diuinam inſtituitur in naturam.* Vbi diuinæ propaginis ordo parabatur, nil ſibi debebat vendicare natura: ſed prorſus quidquid de naturæ lege veniebat, tollendum erat, vt ſic notior fieret proceſſus gratiæ diuinæ. Quapropter 1. Reg. 16. minimus Iſai filius Dauid coram præſtantibus adoleſcentibus fratribus ſuis maioribus in Regem eligitur. Dicit enim Deus Samueli; *Surge & vnge eum; ipſe eſt enim: Tulit ergo Samuel cornu olei, & vnxit eum in medio fratrum ſuorum.* Itaque poſthabitis maio-

ribus fratribus, qui minimus & vltimus erat, fit primus, ne quæ in gratiam naſcituri Chriſti fiebant, viderentur ſecuta leges naturæ. Meritò aiebat aliò datus D. Baſilius Seleu. orat. 14. *Subitò primus fratrum conſpiciebatur, qui poſtremus, ordoq́; natura cedebat gratia.* Sic debebat contemni naturæ ſuffragium, vbi inaugurandus erat pater authoris gratiæ.

§. III.

In Dei libro illorum nomina maximè ſcribuntur, qui fidelium populo augendo proficiunt.

QVando per totam generationum ſeriem ſolus vnus filius nominabatur, vbi ad Thare ventum eſt, non ſolùm dicitur genuiſſe Abram, ſed & addidit fratres eius, nimirum Nachor & Aran. Dicit namque: *Thare ſeptuaginta annis vixit, & genuit Abram, Nachor & Aran.* Cur modò meminit nomina fratrum, quod minimè fecerat antea? Et quando Abrahami ſolius propago oſtendebatur, quid neceſſum fuit meminiſſe Nachor, & Aran? Sanè Aran, & Nachor etiam concurrerunt ad procreationem fidelis populi; filia enim Aran Sarai erat vxor Abrami, ex qua natus eſt Iſaac, qui etiam duxit Rebeccam filiam Nachor ex Melcha. Meritò ergo ſcriptor ſacer nomina eorum non præterit, qui in promotione fidelis populi partem habuerunt. Semper enim nomen habent apud Deum qui proficiunt fidelium populo augendo. Vnde Iſaiæ cap. 45. ait Dominus: *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro cuius apprehendi dexteram: propter ſeruum meum Iacob, & Iſrael electum meum, & vocaui te nomine tuo,* &c. Mirabar infidelis principis nomen ſic eſſe in memoria, imò in ore Dei. Sed Deus cauſam oſtendit tanti memorati nominis, nimirum quia ille Rex fidelem populum à Babylonica captiuitate in proprias ſedes reduxit, ibique eum florere fecit, ideò clariſſimum nomen habuit apud Deum. Et Matth. cap. 1. Proſapiam Ieſu recenſens ait: *Iacob autem genuit Iudas & fratres eius.* Non meminit in aliis fratres. Cur ergo eos ſolum meminit in præſenti? Ait Chryſoſtomus homil. 3. in Matth. *Propterea illos reticuit, & feſtinauit ad alios ex quibus naſcitur Chriſtus, & vnde propagatur populus Iudæorum.* Vbi Chriſti generatio diceb. tur, meritò prætermittuntur, qui ad eius generationem non pertinebant, at non prætermittuntur, qui licet patres Chriſti Domini non erant, tamen ad fidelis populi propagationem conduxerant. Tunc enim nomen cenſetur quis apud Deum habere, quando populo fideli propagationem tribuit. Quò reſpiciebat illud Deuteron. 25. *Quando habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui, & primogenitum ex ea filium illius nomine appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Iſrael.* Dum enim quis fideli populo augmentum non tribuit, non cenſetur habere nomen apud Deum: ſed tunc incipit nomen habere, quando incipit habere aliquem, qui illi aliquo modo debeat quod in populo Dei viuat, & fideliter viuat. Hinc defuncto Chriſto Ieſu Hieroſolymis, vt maneret ibi nomen Chriſtianum, factus eſt Iacobus, qui dicebatur frater Chriſti, Epiſcopus eius ciuitatis, quod notabat Lorinus noſter in Acta Apoſtolorum cap. 1. Et grauiùs D. Bernard. lib. 2. de conſiderat. fatus: *Denique Iacobus qui videbatur columna Eccleſiæ vnâ contentus eſt Hieroſolymâ.* Pulchrè vero *ibi poſitus eſt ſuſcitare ſemen defuncti fratris, vbi occiſus eſt ille. Nam dictus eſt frater Domini.* Ecce tibi vt Chriſtianum nomen non periret de Hieruſalem, acceſſit frater Domini Iacobus, & ſibi deſpondit Eccleſiam illam, vt ibi daret Chriſto Domino filios. Niſi enim in filiis regeneratis in Chriſto Chriſtianum nomen non poſſet conſiſtere.

§. IV.

Vbi finis mórſve conſpicitur, tota euaneſcit, & diſparet vita quaſi nihil fuerit, licèt fuerit longiſſima.

NOuum hoc & inuſitatum in præſenti oſtenditur, quod non dicitur Aran ætas, & dicitur genuiſſe. Quippe ait: *Aran genuit Loth, mortuuſq; eſt Aran ante Thare patrem ſuum.* Cæteri omnes non dicuntur genuiſſe, quin priùs notentur quot annis vixerint. Nimirum: *Vixit autem Nachor viginti nouem annis, & genuit Thare,* &c. Sic de omnibus ante generationis opus, notantur anni vitæ eorum. Cur in ſolo Arano non dicuntur anni vitæ? Dicitur eius mors, & finis; vbi autem finis ponitur, ſic diſparet, quidquid eſt vitæ quaſi fuerit nihil. Eccleſiaſt. cap 3. *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt vniuerſa ſub cælo, tempus naſcendi, tempus moriendi.* Ecce tibi poſuit natiuitatis, & mortis tempus; vitæ autem tempus minimè meminit. Siquidem eſt tempus naſcendi, & tempus moriendi, nónne eſt aliquod viuendi tempus? Cur etiam non recenſes viuendi tempus? Dictum fuit tempus moriendi, & vbi mors apparuit, vitæ tempus quaſi nunquam fuiſſet, prorſus obſoleuit. Ex quo eleganter ridet antiquorum prolixas vitas Sedulius lib. 2. Paſchali in initio.

Quid numeroſa dies, quid tempore proderat illo
Cernere nongentos vltra fœliciter annos,
Progenieḿq; ſenum decimam expectare nepotum,
Iamq́; ſuum neſcire genus? Cum victa ſupremus
Curſibus, extrema ſors irreparabilis hora
Sera licet ventura foret, longumq́; per æuum
Viſa breuis nil eſſe diu cum fine, doceret.

Quid pulchrius? Expende hoc vltimum, nimirum, *nil eſſe diu cum fine.* Quippe diuturniſſima ſæcula cum fine nil ſunt. Vbi finis eſt, omnes longinquitates, & diuturnitates viuendi ſic euanent, quaſi nihil fuiſſent. Vt in fine poſiti dicant illi Sap. 5. *Nos nati continuò deſinimus eſſe.* Ex quo lucem capit illa Dei ſententia aduerſus Adamum lata Gen 2. *Quacumque die comederis, morte morieris.* Sed vt ſapienter notat D. Gregor. comedit Adamus de vetito cibo; & tamen poſtea vixit ſupra annos nongentos. Quare ergo dicebatur eadem die comeſtionis moriturus? Planè ex quo illi denuntiatur mors certò futura, ſic diſparent etiam longiſſimi anni vitæ quaſi vna dies. Mihi crede, *nihil eſt diu cum fine.* Ad quod ait putatus Hieronymus ad Demetr. de Virg. *Etſi vita noſtra tendatur per mille annos, & ad extremum illum totius diem ætatis quotidiana deliciarum voluptate viuamus, quale hoc, quaſo, diu eſt, quod fine deletur? Aut quis illius voluptatis fructus eſt, qui ſtatim vt ceſſauerit, videbitur tibi non fuiſſe?* Quare meritò dicebat Pſalm. 36. *Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut cedros Libani, & tranſiui, & ecce non erat.* Et quò tranſiuit, vt tanta altitudo ſic euaneſceret, quaſi non fuiſſet? Tranſiuit ad extremum iudicij diem, & vbi illum extremum diem animaduertit, nihil temporale quamuis maximum apparuit diſtinctum

ctum

ctum à nihilo. Ait Elias Cretenſis in oratione 3. Nazianzeni, *Intueamur iudicij diem, & ita mente noſtra cernemus illum, qui ſuperexaltatus eſt, & elatus ſicut cedrus Libani, in die iudicij non eſſe.* Vt omnium temporalium ſplendidiſſima, & maxima videantur non eſſe, cenſeantur indiſtincta à nihilo, hoc ſufficit, ſi cum extremo componantur die. Conice oculos ad Deum vltimum, & temporalia nihil tibi erunt. Nihil enim æſtimandum eſt quod finitur ſiue citiùs, ſiue tardiùs debeat finiri. Matth.8. querebantur dæmones de Ieſu dicentes: *Veniſti ante tempus torquere nos.* Quaſi citiùs quàm putarant, mitterentur in ignem. Quibus Dominus reſpondit Iſaiæ cap.30. vbi enim noſter legit: *Præparata eſt ab heri Tophet*, &c. legit D. Cyrill. *Non enim ante dies lues, numquid etiam tibi paratum eſt regnare?* Expende qua ratione probet dæmones non torqueri ante diem, nimirum quia illis non datum erat regnare æternùm in mundo, ſed temporaliter. Quippe ait Cyrillus: *Non enim ante tempus luit. Nec enim comparatum eſt ei, vt ille perpetuò regnet.* Quando illorum regnum finiendum erat, meritò colligit non ante tempus poſſe finiri. Plures enim vel pauciores anni nullius momenti faciunt differentiam in fine. Nihil plus habes ſi finiaris in centeſimo anno quàm ſi in primo, dum tamen adſit finis.

§. V.

Quò notior ſponſa, eò gratiùs eligenda.

DVæ ſunt cantatiſſimæ ſententiæ de vxore Abrahami, altera eam Thare filiam, & Abrahami ipſius ex patre tantùm ſororem putat; altera verò non Thare, ſed Arani filiam, & Abrahami aſſerit conſobrinam. Vtramque ſententiam probabilem ducit noſter Salianus, ſed probabiliorem ſecundam. Sit autem vel ſoror vel conſobrina Abrahami Sara, neceſſum erat vt illi eò notior, quò coniunctior extiterit. Sapiens enim vir nullam magis debet in vxorem eligere quàm quæ notior ſibi. Vbi Adamo parabatur vxor, ait Geneſ.2. *Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam, cumq́; obdormiſſet, tulit vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam: dixitq́; Adam: Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea*, &c. Vnde ſciuit Adam illam eſſe os de oſſibus ſuis? Quando coſta eripiebatur, Adam dormiebat? Si ergo dormiebat, quomodo ſciebat fœminam de oſſibus ſuis factam? Non erat ſomnus ille communis, ſed extaſis erat, quo arreptus fuit Adamus, vt videret mente qualiter Eua ex eius coſta fiebat. Data enim illi conſpicienda fuit tota futuræ vxoris conſtructio, vt nihil illius ignoraret. Et quando aliarum rerum conditionem non viderat, adductus eſt, vt futuræ vxoris creationem videret, vt tanto viro non niſi notiſſima fœmina in vxorem daretur. Quò ſpectans D. Baſil. Seleu. orat. 2. ait: *Porrexit Deus ambitum firmamenti, luminoſas faces accendit, animantium greges à ſolo fructificare fecit. Verum hæc priùs fuerunt, quàm ab Adamo ſpectarentur; ipſe, cum fierent, nullo ſenſu facientem percepit. Eapropter ipſius ante oculos fœminam extruxit; & tulit Deus vnam de coſtis eius, & ædificauit coſtam, quam tulerat in mulierem, & fictam monſtrauit, & ſponſam dedit è latere.* Non remotam, & de ignotis penetralibus adduxit: ſed è latere excitauit fœminam, quæ illi eſſet cognita ab ipſo ortu, quæ vel in ipſa conditione frequens eſſet illius obtutibus, vt ſic in eius veniret coniugium. Et quando nulla aliarum creaturarum ei oſtenſa fuit, niſi poſtquam conditæ fuerunt, tunc primùm, & fuerunt adductæ vt noſcerentur, & nomine inſignirentur ab illo. Quæ futura erat ſponſa in ipſa conditione vel, vt philoſophi dicerent, in ipſo fieri, innotuit illi; ſic enim decet ſapientes viros quòd penitus ſibi notas virgines in ſponſas accipiant.

Actor.7. Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ cum eſſet in Meſopotamia priùs quàm moreretur in Charan, & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtrauero tibi. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitauit in Charan.

Geneſ.11. Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Loth filium Aran, filium filij ſui, & Sarai nurum ſuam, vxorem Abram, vt irent in terram Chanaam: veneruntque vſque ad Haran, & habitauerunt ibi. Et facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Haran.

§. VI.

Diuinæ apparitiones non ad otium, ſed ad labores ſtimulant.

ECce vt Deus Abrahamo apparet, non illum in patrio ſolo quieſcere ſinit, ſed ei longæ peregrinationis labores indicit. Ait enim: *Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ: & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua*, &c. Non parum enim fallunt mulierculæ, quæ vt otioſè viuant, cæleſtes ſibi apparitiones affingunt: quando cæleſtes apparitiones non otia amant, ſed labores accumulant. Sic Geneſ.28. Iacob. *Viditq́; in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum; Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam; & Dominum innixum ſcalæ, dicentem ſibi: Ego ſum Dominus Deus*, &c. Bonus Iacob à paterna domo exulans, & ſolus ſuper lapidem incubans, vidit ſcalam, & in ſcala Deum apparentem ſibi; & quid attulit hæc apparitio Dei Iacobo? An apparuit Deus peregrino ſuo, vt illum à laboribus faceret quieſcere? Vt iuberet quietum eſſe in materna domo, & laborum moleſtias fugere? Abſit; imò eo ipſo quòd Deus ſcalæ innixus apparet Iacobo, non paucos labores ſubeundos indicit. Vt meritò dicat D. Hieronymus epiſt. ad Iulianum, in fine: *Vidit ſcalam de terra vſque ad cælum, & aſcendentes per eam Angelos, & deſcendentes, & deſuper innitentem Dominum, vt laſſis manum porrigeret, vt aſcendentes ſuo ad laborem prouocaret aſpectu. Vnde & vocatur locus ipſe Bethel, id eſt domus Dei, in qua quotidie aſcenditur, & deſcenditur. Et ſancti corruunt, ſi fuerint negligentes, & peccatores priſtinum recipiunt gradum, ſi ſordes fletibus lauerint.* Expende illa: *Suo ad laborem prouocaret aſpectu.* Quæ clarè oſtendunt ad quid Deus ſeſe conſpiciendum dedat; non equidem vt otium ſuadeat, & negligentiam, ſed vt ad laborem impellat. Fallitur qui diuinas apparitiones non putat ſtimulos, quibus ad maximos labores ſit illi currendum. Actor.7. ait D. Stephanus: *Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum. Et eijcientes*

cientes eum extra ciuitatem lapidabant, &c. Vide quo fine decidat apparitio Dei, & cæli aperiuntur Stephano, & Dei Filius ſe ſe illi oſtendit, & ſimul rapitur ab hoſtibus, extra ciuitatem trahitur, & ibi multis lapidum oimbis feritur. Quid mirum? Ad hæc certamina vocant apparitiones Dei. Ait D. Hilar. Arel. ſermone de S Stephano: *Ecce video cælos apertos. Iste incunctanter offert ſanguinem ſuum, qui præ oculis habet Regem ſuum ſimul, & brachium ſuum, & filium hominis à dextris virtutis Dei. Vides quod expectantis intuitus armat conſtantiam triumphantis? Dignè patentibus cæli portis comparatur cælum, & bella deſudant.* Quid pulchrius? Patentibus cæleſtibus *bella deſudant*. Non enim Deus ſe aperit ſuis, quin & bella vocet, & labores, & ſudores, longáque certamina intimet.

§. VII.

In re virtutis ne dedignentur parentes ſequi filiorum ductum.

NEmini dubium eſt ſoli Abrahamo datum fuiſſe præceptum de dimittenda terra cognationis, vt teſtatur Stephanus Actorum 7. Cur ergo Geneſ 11. dicitur Thare egreſſus fuiſſe cum Abram? ſic enim habes: *Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & eduxit eos de Vr Chaldæorum.* Quando Abramus ſolus iuſſus fuerat exire, cur dicitur Thare adornaſſe profectionem illam? Rem ſic diffinit Chryſoſtomus homil. 3. in Geneſim, dicens: *Animaduertere licet quod cùm filius Deo acceptus eſſet, viſus ei Deus imperauit, vt inde migraret. Quod vt agnouit Thare pater eius, licet infidelis eſſet; attamen ob amorem in filium ſocius illi peregrinationis eſſe voluit.* Audiuit pater filium ſub Dei præceptis abire, nec illum retardare curauit, ſed magis abeuntem ſecutus idem diſponebat iter, non dedignatus pater in re virtutis fieri ſectator filij. Vtinam omnes parentes hanc ebiberent diſciplinam, qua currentes ad virtutem filios non retinerent, ſed ſequerentur. Nunquam enim non decorum eſt patri ſugere vel à filio virtutem. Luc. 2. ait de Ieſu puerulo: *Mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo.* De quo Ioannes Geometra in cat. Græca ait: *Conſidera prudentiſſimam mulierem Mariam vera ſapientia, ineffabilisq; ſcientia matrem, qualiter ſcholaris ſit pueri.* Fœmina erat Maria prudentiſſima, & ineffabilis ſapientiæ mater, nihilominus vt in filio puerulo Ieſu audiuit verba vitæ, non dubitat eius fieri diſcipula; & fœmina puerum, mater filium in re virtutis habere magiſtrum. Actorum 7. dicitur de Stephano ſub lapidantium manibus occumbente: *Et cum hoc dixiſſet, obdormiuit in Domino.* Et ſtatim cap. 4. *Facta eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia, quæ erat Hieroſolymis, & omnes diſperſi ſunt per regiones Iudææ & Samariæ præter Apoſtolos.* Poſt Stephani interfectionem omnes fideles fugiunt Hieroſolymam, ſoli Apoſtoli non fugerunt, ſed ibi manſerunt expoſiti furoribus Iudæorum vorantes mortem. Sed cur Apoſtoli non fugiunt, qui alijs fugam conſulebant? Cur & ipſi non magis cauent Iudæorum rabiem? ait D. Maxim. Taurinenſis ſermone de S. Stephano: *Cum S. Stephanus ab Apoſtolis diaconus ordinatus ſit; Apoſtolos ipſos beata ac triumphali morte præceſſit, ac ſic qui erat inferior ordine, prior factus eſt paſſione, & qui erat diſcipulus gradu, magiſter cæpit eſſe martyrio.* Itaque Apoſtoli magiſterium Stephani ſecuti non fugiunt perſecutores rabidiſſimos, ſed ſe morti exponunt pro Chriſto. Nec dedignantur præſtantiſſimi viri in re virtutis & filium, & minorem gradu habere ducem, ac magiſtrum ad martyrium. Nec aliter 2. Machabæorum 7. poſt ſeptem fratrum expenſos triumphos dicitur: *Nouiſſimè autem poſt filios & mater conſumpta eſt.* Non enim ad matris dedecus, ſed ad gloriam dicitur nouiſſima poſt filios perueniſſe. Vt dicat D Chryſoſtomus de illa: *Sicut corona cuidam pretioſiſſimis lapidibus compoſita eminentem gemmam, ita carnem ſuam choro filiorum coaptans ad deſiderabilem Ieſum pullos ſuos vt aquila ſubſequens euolauit.* Sic ibi de matre ſecuta filios in virtutum certamine. Sic Zachariæ non credenti Angelo nuntianti natiuitatem filij ait Angelus Luc. 1. *Eris tacens, nec poteris loqui vſque in diem, quo hæc fient.* Mutus cogitur ſperare natiuitatem filij, vt à filio nato verba recipiat. Quid ille? Chryſolog. ſerm. 86. *Ille non dedignatur à filio verba recipere cui dederat vitam.* Sic ibi.

§. VIII.

Præſtantia iubentis præceptorum facit obſeruantiam.

NOtanter Stephanus Deum gloriæ dicit apparuiſſe Abrahamo, ait enim: *Deus gloriæ apparuit*, &c. Quippe Deus non vtrumque ſed ſub glorioſa imagine tunc Abrahamo affuit, vt Salianus noſter cum aliis notabat. Et meritò ſe glorioſum oſtendit Dominus præcepturus profectionem à patria; præſtantia namque iubentis magni intereſt ad præceptorum obſeruantiam. Sic ait D. Ambroſius lib. de virginibus: *Primus diſcendi ardor nobilitas eſt magiſtri.* Quot enim præſtantiæ in magiſtro, in præceptore apparent, tot ſunt calcaria, quæ nos impellunt, vt eius monita & præcepta exequamur. Hinc 3. Regum 20. *Vir quidam de viris Prophetarum dixit ad ſocium ſuum: In ſermone Domini percute me.* Iubebat ſe à ſocio percuti, & vt id facilius perſuadeat, addidit illud; *in ſermone Domini*, oſtendens non ſe, ſed Dominum eſſe authorem illius percuſſionis. Quis enim vereatur præceptum, cuius author Dominus, & rex eſt? Ait D. Chryſoſtomus orat. 1. aduerſus Iudæos: *Etenim ne ille veritus parceret Propheta, non dixit illi ſimpliciter, percute me, ſed addidit, in verbo Domini, hoc eſt, Deus præcepit, ne quæro vlterius, Rex eſt qui hanc præſcribit legem.* Præſcripſit regiam diuinámque authoritatem præcipientis, vt ſic præceptum faciliùs executioni mandaretur. Iam iam exigebatur ſanguis à D. Stephano Actorum 7. & petebatur ad necem, & ait ipſe: *Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei.* Ituro ad mortem apparet Ieſus à dextris Dei, vt ſic acerba mortis præcepta Martyris animo magis infigerentur. Pulchrè enim dicit D. Auguſtinus homil. 11. de S. Stephano: *Illius præceptum geſtabat in animo, cuius præſentiam cernebat in cælo, & ad eum flagrantiſſimo amore ſuſpenſus carnem quantocius relinquere, & ad eum cupiebat euolare.* Equidem quem in cælis conſidere cernebat, duriſſima etiam præcipientem amabat, & eius præcepta animo infigebat, etiam ſi neceſſum eſſet, relicta carne ad illum euolare. Et ſimul in cæleſtibus præſentem vidit, & præceptum eius de vita contemnenda infixit animo. Nihil enim prius eſt in præceptis exequendis quàm gloria, & maieſtas imperantis. Ex quo dicebat Tertull. lib. de pœnit. *Audaciam exiſtimo de bono diuini præcepti diſputare. Nec enim quia bonum*

idcirco

idcirco auſcultare debemus, ſed quia Deus præcipit. Ad exhibitionem obſequij prior eſt maieſtas diuinæ poteſtatis, prior eſt authoritas imperantis, quam vtilitas ſeruientis. Nunquam non eſt prior præſtantia iubentis vt præcepta obſeruentur. Vnde ſapienter dicebat Titus Romanus Imperator apud Egeſippum lib.5.de Excid.Hieroſolymit.cap 7. *Pronuntiatur enim de duce, cuius præceptum diſſoluitur.* Non equidem oſtenditur dux præſtans, nec in officio illuſtris, ſed vilis, ſed contemptibilis, quãdo eius præcepta contemnuntur. Vnde Paulus de diuinis præceptis monebat: *Omnia facite ſine murmuratione, & hæſitatione.* Quæ verba pulchrè expendit putatus Hieronymus ad Demetriad. de virgin. aiens: *Nec aliqua præcepta Dei quaſi vilia munuſcula debemus contemnere, ſed imperantis in omnibus maieſtatem aſpicere. Viles, & ignobiles dominos palàm contemni videmus à ſeruis. at hoc in perſonas nobiles non admittitur. quantoq́; potentiores domini, tanto ſerui ad obedientiam promiores ſunt. Certe ad Regis imperium ita omnes parati ſunt, vt etiam optent iuberi. Et non ſolum bene merituros ſe eſſe credunt, ſi iuſſa fecerint, ſed tanquam iam meruiſſent quod iuſſi ſunt, ita pro dignitate præcipientis ſeruitium beneficij loco inducitur.* Sic ibi, & ſapientiſſimè; præcipientis enim præſtantia glorioſam facit præceptorum obedientiam.

§. IX.

Virtutis præſtantia clarior in alienis, quàm in proprijs.

HAbes Abrahami euocationem à patria, dum ait: *Exi de terra tua, & de cognatione tua,* &c. Et quidem Abrahamus in patria ſua imperterritus erat veræ religionis cultor; & patrem, & cognatos, & ciues ab idolorum adoratione euocabat. Cur ergo non magis ſinitur eſſe in patria? Cur exire compellitur à patria, cui viam ſalutis monſtrabat, præcipuè cum ceteræ omnes regiones etiam eſſent idololatræ? Sanè à patria educitur Abrahamus, cogiturque per barbaras, & ignotas nationes peregrinari, vt euidentiùs virtutis in eo oſtendatur præſtantia, quæ in alienis triumphans ſemper eſt clarior. Audiebam 1. Regum 5. arcam Domini à proprijs ſedibus ablatam, in exercitum ductam, imò ab hoſtibus captam, qui eam in templo idolorum ſuorum collocarunt. Dicit enim textus: *Philiſthijm autem tulerunt arcam Dei, & aſportauerunt eam à lapide adiutorij in Azotum. Tuleruntq́; Philiſthijm arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & ſtatuerunt eum iuxta Dagon. Cùmque ſurrexiſſent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam,* &c. Mirabar quòd permiſiſſet Deus arcam à ſedibus ſuis extrahi, & captiuam duci ad Philiſthinorum regionem, & inter idola conſtitui. Cur Domine non magis curas, vt arca teſtamenti tui propria in ſede maneat, vbi ſub eius præſentia & veræ religionis cultus, & Iſraëlitarum pietas eſt? Cur mauis quòd ſit in alienis captiua quàm in proprijs culta? Pertinebat ad gloriam arcæ, vt in alienis vim ſuam oſtenderet, deſtruens, & comminuens idola, vt dicat: *Ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam.* Quod notabat Chryſoſtomus orat.3. aduerſus Iudæos aiens: *Arca capta in aliena terra vim ſuam oſtendit, idolo bis in ſolum deiecto, effecit vt etiam comminueretur.* Non equidem arcæ in alienis peregrinatio indecora, nec infructuoſa fuit, quin ibi eius virtus, & vis magis oſtendebatur, quando in alienis etiam triumphans, & glorioſa non paruum gentium idolis inferebat damnum. Et quæ peregrinans apud gentes, eò deducta eſt, vt fieret lateri turpiſſimi Dagonis, non inde maculam vllam accepit, quin potius cultoribus ſuis manifeſtè oſtendit Dagonis infirmitatem, vanitatem. Quid glorioſius arcæ? De Verbo diuino aiebat Ioann cap. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Ecce quàm erat Verbum velut in propria ſede in excelſo ſolio Diuinitatis. Quid tunc? *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi Vnigeniti à Patre.* Prius ſolum dicebat quòd Verbum erat apud Deum, & quod Deus erat Verbum; nec quid de eius gloria enuntiabat, modò ait: *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi Vnigeniti a Patre.* Cur & non dicitur antea glorioſè viſus? Sanè ex quo propriam diuinitatis ſedem diſſimulans, in mundum venit homo factus, imò hominum factus latero, publicanorum menſis accumbens, cum mulierculis conuerſatus, nec inde maculam contraxit, ſed potius omnium abſtergebat maculas, in ea puritate nitens, qua erat in ſinu patris. Hoc glorioſiſſimum, & omnium admiratione erat dignum in verbo Patris. Ait S. Athanaſius lib. de incarnat. citatus in cat. Græca D. Lucæ ad cap. 2. *Hoc admiratione dignum erat, quod hominum more viueret, & vt verbum Patris omnia viuificaret, & vt filius Patri adeſſet.* Hoc vel in Verbo Dei æſtimabatur miraculum, quòd in mundo peregrinatus, varijſque hominibus, & peccatoribus & prophanis aſſociatus, eorum aſſiſtens conuiuijs, confabulationibus; vt tamen verbum Patris omnia viuificaret, & ſic in alienis ageret quaſi nunquam exiſſet à ſinu Patris. Quam gloriam miratus in Iacob poſt longas eius peregrinationes aiebat S Ambroſius lib. 2. cap 9. *Quis tam potens in ſuo domicilio quam iſte in alieno? Quis tam diues in regno quàm iſte in peregrino loco?* Nunquam quidem non eſt magna virtutis præſtantia, quæ vel in alienis peragat, quæ magnum eſſet, ſi in proprijs peragerentur.

§. X.

Filiorum virtutibus aſſentiendo parentes eas ſibi appropriare poſſunt.

POſt acceptum præceptum de cognatione relinquenda, dicit Actorum 7. *Tunc Abraham exijt de terra Chaldæorum, & habitauit in Charan.* Sed Geneſ. 11. de hac ipſa profectione dicit: *Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Loth filium Aran, & eduxit eos de Vr Chaldæorum,* &c. Sanè Abram præceptum ſolus accepit iuxta quod dicitur ipſe exiſſe de Chaldæa; & nilominus in Geneſi exitus ille non tam Abramo, quàm Thare patri eius tribuitur. Et cur quod à ſolo Abramo petebatur, & ipſe exequebatur, dicitur à Thare factum? Crediderim, quod dum Abram præceptum ſibi intimatum oſtendit, & profectionem parat, id animaduertens Thare pater non ſolùm non impediuit, ſed ſe ſocium oſtendit itineris, & filium properantem ſtimulauit. Quo meritò ſibi facinus appropriauit, & ſuum fecit eſſe quod erat Abrahami. Sic parentes filiorum aſſentientes virtutibus eas ſibi nouerunt appropriare. Sic putatus Hieronymus epiſtol. ad Demetriad. de vera virg. ait: *Reſpice obſecro quantum a te ſanctitatis auia materque expectant: quarum egregia erga Deum fides in profeſſione tua maximè claruit, cum te iam nuptijs præparatam, ſimúlque aliud velle didicerunt*

runt, mira continuo aſſenſus celeritate ad id, quod elegeras, cohortata ſunt, & trepidam pro ætate ſententiam voluntatis ſua authoritate firmarunt, ſuúmque votum commune fecerunt. Erat virgo Demetriades nuptiis à parentibus deſtinata. Inter ipſas nuptiarum præparationes, in eam mentem virgo deuenit, vt ſe Deo dicaret. Nouerunt puellæ propoſitum auia eius, & mater. Quid tunc? Filiam à decreto animi nituntur reuocare? Abſit: imò quàm celerrimæ eius propoſito ſuffragantur, impedimenta tollunt, in virtutis itinere nouitiam confirmant, quibus illius votum ſuum faciunt. Sic enim ait: *Tuumque votum commune fecerunt.* Non aliter Machab. 2. cap. 7. de cantatiſſima ſeptem martyrum matre dicebatur. *Supra modum mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios ſub vnius diei tempore conſpiciens bono animo ferebat: ſingulos eorum hortabatur,* &c. Currebant generoſi adoleſcentes ad tormenta, quos currentes ad mortem mater videns adhibebat ſuæ exhortationis calcaria, Quid inde? Pulchrè de illa Fortunatus cecinit lib. 5. electionis Calaritanæ:

Fœlix hic meritis ſibi Machabæa vel orbi
Nobilitas generis, nobiliter genitis:
Quæ ſeptem palmas cælo tranſmiſit ab vlna.

Ecce tibi quando ipſi currebant ad certamina, dicuntur à matre tranſmiſſi in cælum; quæ enim currentes ſtimulabat, illorum ſibi & curſus appropriabat, & facinus. Sic parentes filiorum vota ſua poſſunt facere. Et de horum patre Eleazaro ait Nazianzenus: *Septem inſuper filios obtulit inſtitutionis ſuæ fructum. filiorum enim virtutes parentibus adſcribere æquiſſimum eſt.* ſic ibi.

§. XI.

Dimittendi ſunt aliquando qui veritati nolunt acquieſcere.

ET defuncti Arani filios & Abram cum vxore ſua Sara eduxit Thare de Chaldæa; ſed adhuc illi reſtabat alius filius, nempe Nachor, cum vxore Melcha, de quo in hac profectione nihil dicit. Quippe ait: *Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Loth filium Aran filium filij ſui, & Sarai nurum ſuam, & eduxit eos de Vr Chaldæorum,* &c. Loth, Sarai, Abram educuntur per Thare, at Nachor non dicitur modò eductus. Sed cur bonus pater relinquit Nachorem apud impios? Cur non magis inſtat, vt & hic egrediatur inde? D. Auguſtinus lib. 16. de ciuit. Dei, cap. 13. putat Nachorem tunc temporis magis addictum fuiſſe idololatriæ, & ideò monitionibus egreſſum non acquieuiſſe, & ideò meritò fuiſſe relictum. Relinqui enim poſſunt, & dimitti, qui pertinaciter veritatem nolunt audire. Matth. 27. multa dicentibus Iudæis aduersùs Ieſum, ait illi Pilatus: *Non audis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur Præſes.* Hoc mirum, & inſolitum erat Præſidi quòd homo tot tantiſque tumultuariè accuſatus clamoribus nullum pro diluendis obiectis verbum faceret, ſed prorſus tacens ab vniuerſis accuſari dimitteret. Cur non magis obiecta diſſoluit? Cur non magis in re aperta pro ſe loquitur? Pulchre Euſebius Emiſſenus fatur: *Non enim conueniens erat, vt tunc Pilato Dominus reſponderet, quando eum ad litigandum contra falſos, & timides prouocabat. Nihil enim eſt niſi labor, reſpondere iis, qui veritatem audire nolunt.* Tacet Dominus & dimittit illos, qui pertinaciter hærebant mendaciis, & nolebant attendere ad veritatem; cum iis enim agere labor inutilis eſt, & ideò frequentius ſunt dimittendi. Non aliter faciebat bonus ille latro Luc. 23. de quo blaſphemantem ſocium audiente ait textus: *Reſpondens autem alter increpabat eum dicens: Nec tu times Deum, qui in eâdem damnatione es. Et nos quidem iuſtè, nam digna factis recipimus; hic autem nil mali geſſit. Et dicebat ad Ieſum: Domine memento mei,* &c. Bonus latro factus concionator in cruce Ieſu reſtatur innocentiam, ſed de illa pauciſſima fecit verba ſoli ſocio ſuo, & non populo circumſtanti. Et quando nouiſti Ieſum regem omni culpa immunem, cur non pluribus eius gloriam reſtaris? Cur non eam procuras multis perſuadere circumſtanti populo? Cur relicto populo ad ſolum ſocium conuerteris, illique pauca dicis, & ſtatim ad Dominum euolas? Vidit bonus omnium auditus ad veritatem obtuſos percipiendam, & ideò non longum ſermonem tenet, ſed illis relictis ad Dominum pro ſe oraturus conuertitur. Ait D. Thomas in cat. ex D. Chryſoſtom. *Beatus igitur latro adſtantes docebat talia differens, quibus alterum increpabat. Sed vt videt extinctos auditus adſtantium, redit conſequenter ad eum, qui nouit præcordia.* Non multis agit cum iis, qui auditum obturabant veritati, ſed illis breuiter dimiſſis, ad Deum ipſe tranſit; cum quo de propria ſalute agit.

§. XII.

Vxoris erga virum pertinaciſſimus amor.

IN peregrinatione ſuſcepta habet Abrahamus ſocium parentem, & conſobrinum, & vxorem Sarai: *Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Loth filium Aran, & Sarai nurum ſuam vxorem Abram,* &c. Nequiuit bona vxor à coniuge ſuo ſeparari, etſi obeunda eſſent diſcrimina, etſi pericula ſuperanda. Conſtantiſſimus enim eſt erga virum vxoris amor. Amiſerat Iob vniuerſam ſubſtantiam ſuam, amiſerat filios, & ab omnibus deſtitutus ſedens in ſterquilinio extra domum, extra ciuitatem, adhuc ſociam habebat vxorem à latere. Ait textus cap. 2. *Egreſſus Satan a facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis vſque ad verticem eius, qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio. Dixit autem illi vxor ſua,* &c. Ecce tibi quem manantem ſanie ſedentem in ſterquilinio reliquerant ciues, reliquerant famuli, non illum reliquit vxor, ſed illi adſtat, & cum illo verba facit. Et eſto quòd fuerint illius verba ſtulta & crimino ſa, at eius aſſiſtentiam marito deſolato quis non laudet? Dicebat illa D. Aſterius Epiſcop. Amaſei homil. 5. fatur: *Talem etiam patientiſſimi Iobi coniugem fuiſſe reperimus. Deſeruerunt eum omnes, vnàque cum opibus adulatores defluxerunt, amici ipſi rebus ſecundis amicitiam æſtimantes cum fortuna mutarunt. Sola autem hæc primaria paulo antè, & ornatiſſima fœmina nuſquam à viro diſceſſit, aſſeditque, vel in ſterquilinio ſaniem, & tabum abſtergens, vermeſque plagis educens. Verè quidem illa vitæ ſocia, indiuidua cultrix amicitiæ, vnum denique de tanta fortuna, ac de tota cognatorum, & beneuolentium cohorte reliquum marito bonum.* Nihil in hac fœmina inuenies, quod non oriatur à pertinaciſſimo amore in virum. In quo ſanè exceſſit, cum blaſphemiam conſulit, ne cum tot malis conflictantem videat. At maximum oſtendebat, & primaria fœmina dignum, cum ab omnibus derelictum ſola fouebat, ſola comitabatur, non detrectans ſterquilinium, nec fugiens vermes, ſed per hæc omnia indiuiduæ

amici

amicitiæ, & vxoriæ ſocietatis oſtendebatur cultrix. Nullúmque locum ſibi alienum putabat, in quo cernebat vel vmbram ſui viri. Huc etiam traho Rutham Moabitidem, quæ viduata viro, ſic hæſit ſocrui, vt pauperem ſequeretur, nullo longæ peregrinationis diſcrimine deuicta. Imò aiebat cap. 1. *Ne aduerſeris mihi, vt relinquam te, & abeam; quocumque enim perrexeris, pergam: & vbi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus, populus meus, & Deus tuus, Deus meus. Quæ te terra morientem ſuſceperit in ea moriar, ibique locum accipiam ſepulturæ.* Sed vnde tantus affectus in Rutha erga pauperé ſocerum pergentem ad ſibi ignotam regionem, vt inſeparabilem ſociam ſe illi adiungeret? Erat in ſocru memoria defuncti mariti, quem ſic amabat, vt vel ab vmbra eius nullis poſſet ſeparari periculis. De illa Theodoretus aiebat: *Ruth ſocrum ſenio confectam, & paupertate laborantem prætulit parentibus propter animi pietatem, & coniugij memoriam.* Vel memoriam coniugis ſequebatur Rutha per omnia peregrinationis longæ diſcrimina, per rerum omnium penuriam. Et quem bonorum ſubſtantia dimiſerat, imò & vita ipſa, vxor bona non valebat dimittere.

Geneſ. 12. Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrauero tibi. Faciámque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eríſque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur vniuerſæ cognationes terræ.

§. XIII.

Ea homini cariſſima, vbi cariſſimorum oſſa requieſcunt.

DVm eſſet Abram in ea parte Meſopotamiæ, quæ ad Chaldæos pertinet, in Vr Chaldæorum præceptum accepit à Deo, vt exiret de patria, & de cognatione ſua; quod protinus exequens vnà cum patre ſene, & vxore Sarai, & Lotho venit in Haran, qui populus extra ſortem Chaldææ erat pertinens ad Meſopotamiam Syriæ; ibique habitauit donec mortuus eſt Thare pater eius, & ſepultus; tunc enim ſtatim adeſt Deus, & monet hominem iterum, vt patriam & cognationem relinquat. Quippe ait: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui*, &c. Et quando vt vidimus ſuprà iuxta primum Dei præceptum, iam Abraham patriam Chaldæam, terram natiuitatis ſuæ reliquerat, & erat in Haran: cur iterum iubet Deus, vt terram, patriam nimirum relinquat? An poſt relictam Chaldæam habebat Abram aliam patriam, quam relinqueret? Aut quæ terra illi patria eſſe poterat præter terram natiuitatis ſuæ? Illa terra, quæ patris Thare ſeruabat oſſa, nimirum Haran erat Abramo patria, quam modò iubetur relinquere. Vt enim natiuitatis iure patriam acquirimus, ſic & patriam dulciorem ſolemus putare, quæ tenet chariſſimorum ſepulchra. Quò ſpectabat Ruricius Lemouicenus Epiſcopus lib. 2. epiſtol. 3. de morte conſobrinæ fatus: *Solam tamen patriam, quæ mihi per ipſam acquiſita fuerat, non amittam; qui hanc mihi potiſſimùm terram, quam illa corpore ſuo occupat, patriam iudicabo.* Sic patriam, ſic natale ſolum æſtimant communiter illud, in quo cognatorum oſſa requieſcunt. De quo vide dicta in 2. tom. in vetus teſtam. lib. 5. cap. 10. §. 10.

§. XIV.

Fidelis populi commodis qui propria poſtponit, maximè Chriſto Domino appropinquat.

PAtriam parentéſque relinquere Abram iubetur, vt in gentem magnam fiat; quo eò perueniet benedictionis, vt fontem benedictionum gignat nempe Chriſtum, à quo vniuerſæ nationes benedictionem acquirant. Sic enim habes: *Egredere de terra tua, faciámque te in gentem magnam, atque in te benedicentur vniuerſæ cognationes terræ.* Iis vltimis putat Rupertus & Caietan. imò ferè omnes expoſitores putant promiſſionem fieri de ortu Chriſti, & ſemine Abrahami. Sed notanda quæ præmittuntur ad hoc, vt eò dignitatis deueniat quòd inter ſuos habeat Chriſtum: præmittuntur namque ea: *Egredere de terra tua, faciámque te in gentem magnam.* Sic exire iubetur de propriis, vt magnum illum populum fidelium fundet. Qui autem propria contemnit, vt mentem fideli populo augendo adhibeat, is non miror quòd numeretur inter parentes, & propinquos Chriſti. Matth. 1. recenſeos Chriſti primogenitores, duas aut tres fœminas non tantum meminit; quarum vna fuit Ruth, Moabitis, ait enim: *Booz autem genuit Obed ex Ruth.* Multis aliis ſilentio ſepultis, Rutham nobis ob oculos proponit quaſi mirabundus quòd alienigena, & ethnica fœmina annumerata fuerit inter Chriſti propinquos. Vnde adeò vilis puella in tantum cenſum potuit peruenire? Ait Imperfectus homil. 1. in Matth. *Ruth pro merito fidei ſuæ nupſit Booz, qui propriam gentem contempſit, & terram, & elegit Iſrael, & non deſpexit ſocrum viduam ſimul, & peregrinam deſiderio ducta generis eius magis quàm ſui.* Alienigena erat Ruth, & gentilis, quæ habebat ſocrum fidelem Iſraëlitam, à qua cum rogaretur vt maneret in patria, & inter gentiles iuuenes nuptias apud cognatos requireret; ipſa & patriam, & genus proprium contemnens adhærebat ſocrui deſiderio ducta generis fidelis magis quàm ſui. Dum ergo & patriam ſedem, & genus proprium dimittit, vt fidelem populum impleat, eò deuenit vt annumeretur inter Chriſti propinquos. Quis enim non maximè Chriſto Domino appropinquet, genus ſuum obliuiſcens, vt populum fidelem impleat? Matth. 12. *Extendens Ieſus manus in diſcipulos ſuos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.* Et eſto quòd Apoſtoli viri fiant Chriſti fratres ex regeneratione, & ex muneris communione; at mater Chriſti qualiter quis fieri poteſt? Ait Beda ibi: *Sicut quis frater Domini efficitur in eum credendo, ita etiam mater prædicando.* Nulla eſt maior propinquitas ad Chriſtum quàm illa, qua eius mater fit: ſed ad hanc propinquitatem accedis per hoc quod prædicatione tua populos trahas ad fidem; vt enim domeſticis etiam curis abiectis eò ſpectes, vt fidelem populum exhibeas, non dubium quin numeretis inter Chriſti Domini propinquos. Sic Matth. 1. *Salmon autem genuit Booz de Rahab.* Noluit inter primogenitores Chriſti ſilentio obtegere vilem meretriculam Rahab. Et vnde Rahab tantum meruit? Habes ex Ioſue 2. vt illa propriam ciuitatem contempſit,

tempſit, & fideli Iſraëlitarum populo ſeruando operam dedit; de qua fatus Theodoretus ſermone 10. de prouidentia, ait: *Et hac quidem vera eſſe Rahab meretrix teſtatur, qua alienigena quidem, & meretrix exiſtens, ſola tamen fama contenta per hanc pietatem ſuſcepit, & domeſticos quidem deſtituit, alienes autem amplexa eſt.* Non dubitauit bona poſtponere domeſticos malos alienis fidelibus. Vt enim animaduertit ſe proficere poſſe populo fideli, propria contempſit, & patriam negauit, & tota incubuit io ſeruandis fidelibus: ne miremur quòd io Chriſti propinquorum legatur cenſu. Quis enim populo fideli augendo ſtuduit, & inter Chriſti propinquos non ſcriptus eſt? Matth 1. *Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius, Iudas autem genuit Phares*, &c. Animus Euangeliſtæ erat progenitores Chriſti Domini percenſere: at Iudæ fratres oon fuerunt progenitores Chriſti, nec ad eius ex carne generationem pertiouerunt. Cur ergo eum reliquis progenitoribus recenſentur? Nou generarunt illi Chriſtum, fateor, ſed generaruor populum fidelem, ex quo meritò inter Chriſti propinquos, & parentes cenſentur. Ait D. Chryſoſtomus homil. 3. in Matth. *Cuius verè rei gratia cum meminiſſet Abraha, atque dixiſſet, quia genuerit Iſaac, & Iſaac Iacob, nec fratris eius mentionem facere curaſſet, ad Iacob veniens non ſolum Iudam, ſed etiam fratres eius ennmerat? Quia videlicet nihil alij habebant cum Iſraelitarum genere commune, Saraceni & Iſmaelitæ, & Arabes, & quotquot ſunt ex illorum patribus procreati. Propterea igitur quidem illos reticuit, feſtinat verò ad eos, ex quibus naſcitur Chriſtus, & vnde propagatur populus Iudæorum.* Ecce tibi eodem cenſu ponuntur Chriſti progenitores, & fidelis populi propagatores; qui enim facit, vt fidelis plebs in Chriſto naſcatur, augeatur & conſeruetur, is non diſtat à Chriſti ipſius propinquis & progenitoribus, is verè illius frater & mater eſt. Fœlix qui ſic ſtudet augendo fidelium populo, maximè ſibi inde deuinciet Dominum, & vix interitum noſcet, qui familiaris eſt illis, à quibus deſtruitur fidelis populus. Aiebat enim Arnob. lib. 7. *Sybilla tamen apertè interituram eſſe Romam loquuntur, & quidem iudicio Dei, quod nomen eius habuerunt inuiſum, & alumnum veritatis populum trucidarit.* Et cur non pereat qui veritatis alumnum cruciat populum?

§. XV.

Id à nobis Deus requirit, quod præſtantiori genere concedere amat.

MVlti perfecti viri præceſſerant, nimirum Abel, Seth, Enoch, & alij, quorum nulli dixerat Dominus, quòd exiret de terra & de cognatione ſua. Id autem Abrahamo fuit primò notificatum. Ait enim Dominus illi: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua*, &c. Et cur ab Abrahamo primò requirit Deus hanc profectionem ex patria? Subdit tantæ perfectionis præmium, quòd ipſe Deus deſcendet de cælis, & de eius ſemine natus ingentem hominibus benedictionem afferet. Sic intelligunt patres verba illa: *Et benedicentur in te vniuerſa cognationes terra.* Petit ergo Deus ab Abrahamo id, quod diuiniori genere illi præſtabit. Petit vt exeat à terra ſua, quia iam illi præſtabitur quod ipſe Deus exeat de cælis, & de ſemine Abrahæ natus peregrinus apud homines habitet. Sic ſolet Deus à ſuo homine requirere quod illi diuiniori genere amat præſtare. Aiebat Matth. 3. *Tunc venit Ieſus à Galilaa ad Iordanem vt baptizaretur ab eo.* Mirabar ſæpè, quòd candidiſſimus Ieſus lauactum requireret ex Ioanne? Bone Deus, qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet, & tu lotus es, & vel minimæ expers maculæ; cur ergo ſubmittis caput baptiſmo Ioannis? Baptiſmum petit à Ioanne diuiniorem alium hominibus dandum meditatus. Ait Sedul. lib. 2. Paſchal.

——Placidam Iordanis ad vndam
Venit, vt acciperet hoc, quod dare venerat ipſe.

Requirit à te lauacrum aquæ daturus lauacrum ſpiritus; tunc enim ex te Dominus petit minima, cùm in ſimili genere & maxima tibi parat, & diuiniſſima. Matth. 1. *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid.* Nihil prius nominat acceptum ex hominibus, quàm carnem Dauidis, quia innoteſcebat populo paſſim vocatus filius Dauid. Sed cur magis ex Dauid accepit, quo agnoſceretur à populis? Requirebat ab hominibus regium patrem, daturus illis patrem diuinum. Chryſoſtomus homil. 2. in Matth. *Cum filius ſempiterni eſſet Dei, etiam filius Dauid eſſe dignatus eſt, modò vt te filium faceret Dei. ſeruum patrē habere dignatus eſt, vt tibi ſeruum patrem faceret Deum.* Nil à te petit humanum, quod non det diuinum. Exinde & petit, & accipit aliquid à te, ex quo diuiniori modo tibi parat offerre ſimilia. Matth. 2. Redeuntem ex Ægypto Ieſum proponens, inquit: *Veniens habitauit in ciuitate, qua vocatur Nazareth.* Eſt autem *Nazareth* idem quod *florida.* Et mirabar, quòd veniens Ieſus humanas calcaturus delicias patriam acciperet, quæ vel nomine ipſo flores deliciarum prætenderet. Cur Deus in terra germinante tribulos, & ſpinas, floridum locum requiris? Requirit flores daturus iam ex tuoc floridas corollas hominibus. De quo pulchrè D. Bernard. *In Nazareth annuntiatur Chriſtus naſciturus, quia in flore ſperatur fructus proceſſurus. Nomen igitur ciuitatis in qua concipitur, exprimit ſtatum temporis, & finem operis, ad quem venit. Cùm enim Chriſtus in Nazareth concipitur, iam hyems tranſiit, tempus innouationis aduenit, fructus appropinquauit, coronans peccatores aduenit.* Sic Bernardus in homil. ſuper *Miſſus eſt*, ponderat quòd Ieſus Nazareth locum eligat, vt annuntietur, vt concipiatur, vt moretur. Nec mirot, quòd locum floridum requirat quando *coronans peccatores aduenit.* Semper enim ex nobis accipit quod magis ſolet reſpondere diuiniſſimis donis eius. Ait enim Iſaias cap. 9. *Paruulus enim natus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum eius.* Ex quo ſapientiſſimè argumentatur Euſebius Gallicanus homil. 1. de Natiuitate. *Sicut totus Deus ex Deo, ita totum hominis corpus ex homine de carne Maria coagulatus, de eius formatus viſceribus, & ſanguinem, quem pro matre obtulit, de ſanguine matris accepit. Sed & quoniam legimus, paruulus natus eſt nobis, non nobis natus eſt, ſi nihil ſumpſit ex nobis, nihil ex noſtro ſuſcepit, nihil nobis contulit.* Quid pulchrius? A matre requiſiuit ſanguinem, quem pro illa in pretium daret, à nobis naturam ſumpſit, vt præberet gratiam; adeò enim expectat recipere à nobis, quod det, vt ſi nil recepiſſet noſtræ carnis, nil largiretur ſuę diuinitatis.

§. XVI.

Nihil carnale permittitur vbi Chriſtus.

ECce tibi Deus, & promittit ſe Abrahæ ſemini miſcendum illis verbis: *Et benedicentur in te vniuerſa cognationes terra.* Et priùs ab illo petit quòd carnales omnes affectus eruat. Ait enim: *Egredere*

de

de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui. Nihil enim carnis eſſe permittitur, vbi Chriſtus oriri debet. Deſinant neceſſum eſt in nobis carnales cognationes, carnales affectus, ſi nobis Chriſtum natum tenere debemus. Sapienter notabat Paulus ad Galat. 4. *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere.* Et cur neceſſum fuit Dei filium naſci ex muliere? Adamus homo erat, nec tamen natus fuit ex muliere; ſic etiam Dei filius potuit fieri homo, quin ex homine naſceretur. Cur magis voluit naſci ex muliere? Ait Chryſoſtomus homil. 2. in Matth. *Natus eſt Ieſus ſecundùm carnem, vt tu naſcereris ſpiritu; natus eſt ex muliere, vt tu deſineres filius eſſe mulieris.* Nihil carnale eſt quod non debeat deficere, vt Ieſus Dei filius adueniat; ipſa caro, carnales ipſæ natiuitates abſcedant neceſſum eſt, vbi Chriſtus ad accedit. Deſinat matrem carnalem habere, cognationem omnem ſpernat quiſquis amat ſibi naſci Dei verbum ex fœmina. O quàm ſe inſinuat Verbum diuinum menti vacuatæ omni carnali affectu! Aiebat Sapient. cap. 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, ſcientiam habet vocis.* Duo diuino ſpiritui attribuuntur, & quòd repleat, & quòd vocem habeat, qua ſe prodat. Replere autem non poteſt, niſi vacuum inueniat; nam qui in plenum emittit, effundit; qui in vacuum, ille replere poteſt. Perderentur diuina dona, & effunderentur prorſus, ſi in plenas carnalibus mentes mitterentur. Quapropter vacuas mentes expectat Dominus, & cum primum vacuum apparet, non ſe continet, nec in ſua ſede morari patitur, ſed vel à ſuis exiens vacuum replet, & voce ſe prodit. Erat Sanctus Romanus coram Tyranno imperterritus prædicans diuina magnalia. Tunc Tyrannus iubet illi linguam auferri. Quid tunc? Lingua Martyri eripitur, & ille adhuc glorias diuinas loquitur: ſed quomodo fieri potuit, quod ora lingua vacuata diuinis laudibus ſonent? Ideò veriùs ſonant, quia vacuata linguis: vt enim in ore Martyris vacuum carneæ linguæ apparuit, ſtatim Deus ſuas ſedes diſſimulans aduolat, vt repleat Martyris ora, pulchriſque ſuam præſentiam inſinuet vocibus. Ait Euſebius Gallicanus ſermone de S. Romano: *Damnum non ſentit in voce, cui verbum regnat in pectore. Quàm tibi tardum eſt diuina benignitas ſanctos tuos in poſterum glorificari! Subitò impleturus vacuum ſubditur nouum rediuiua vocis officium.* Quid pulchrius? De Philoſophia ſumpſit, quo Dei in nos affectum extollat. Eſt enim elementorum naturis propria ſedes, ſunt leges propriæ, quas præterire naturaliter non poſſunt. At cum caſu contigit quod vacuum aliquod ſpatium detur, tunc vniuerſa elementa proprias obliuiſcuntur & leges, & ſedes, vnum attendentia, vt in primis quàm citò vacuum implere poſſint. Sic Deus leges ſuas habet, & decreta, quæ regulariter minimè præterit. at cum videt cor hominis vacuatum; cum primum vacuum hoc apparet eius ob oculos, non patitur communium decretorum moras, ſed omnes abrumpit, *ſubitò impleturus vacuum*, ſuámque ibi præſentiam inſinuaturus vocibus, etiam ſi à propria ſede exeundum illi ſit, etiam ſi nocte intempeſta proſilire debeat in mediam exterminij terram, etiam ſi tempora ſint anteuertenda, vt det coronas. Fœlix ille, qui ſic carne vacuatur, niſi cæleſtia omnia ad illum volent. Matth. 2. Ingreſſi ſunt Magi Hieroſolymam quærentes Dominicæ natiuitatis locum, quorum voce commotus Rex Herodes congregat ſapientes omnes, à quibus requirit locum, in quo naſciturus expectabatur Dominus. Nec mora & Rex, & ſapientes omnes Hieroſolymitani conueniunt Magos, illóſque informant de loco, & viam oſtendunt, & nomen oppidi. Egrediuntur ergo illi Hieroſolymis; petunt Bethlehem: *Et inuenerunt puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem per aliam viam reuerſi ſunt*, &c. Ecce tibi Deus per Angelum ſuum in ſomnis adeſt Magis, illóſque admonet de reditu in patriam, & de via ineunda. At dum Hieroſolymis erant, non Deus, nec Angelus, ſed & Herodes, & ſapientes illos de via, & loco admonent. Et cælorum lingua ibi immuteſcit, ſoli principes Hieroſolymitani loquuntur, quando itur ad locum natiuitatis; quando autem inde redituri ſunt, tunc Deus per Angelum ſuum illis adeſt. Quando ibant Bethlehem, ibant muneribus pretioſis pleni; ſic enim dicunt: *Venimus cum muneribus adorare eum*, in qua munerum bonorúmque plenitudine non miror, quòd Deus ſe abſcondat, & quòd illam æſtiment principes mundiales. Licet enim religiosè Magi munera Deo deferrent, at Deus volebat perſuadere, vt magis placeat ſibi in paupertate, quàm in auro. At cùm redeunt, iam omnia illa munera ad Ieſu pedes poſuerant, iam apparent omni auro, omniſque temporali bono vacuati; vbi autem vacuati ſunt, & Deum, & cæleſtes ſpiritus ad ſe maximè trahunt. Ait D. Hieronymus epiſtol. de vera circumciſ. *Magi tamen ex illo veteris vitæ reliquerunt veſtigia, nouúmque iter ingreſſi, vacui ſarcinis, non vacui benedictionibus. Hi vero ſuis affectibus ſpoliati in auro, thure, & myrrha conuerſationum itinere mutato, qui per Herodem venerant, per Angelum redeuntes.* Itaque in auro, & thure, & myrrha ſuis carnalibus affectibus ſpoliati, in reditu vacui vt apparent, cæleſtes trahunt benedictiones, & qui per Herodem venerant, reuertuntur per Angelum. Vt enim mundiales principes ad plenos euolant bonis temporalibus, ſic diuini ſpiritus veniunt ad vacuos.

§. XVII.

Ille bonus gubernator qui omnia facit quæ a ſubditis fieri exigit.

NOuum fateor, & anteà minimè exauditum præceptum Abrahæ imponitur, dum dicitur illi: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua*, &c. Et cur non antea ſed primò tantum præceptum Abrahæ imponitur? in Abrahamo primò oſtenditur Deus egreſſurus è cælis, & peregrinaturus in mundo factus homo, & ideò tunc primò Deus exigit ab homine quod patriam relinquat, quando ipſe oſtenditur etiam relicturus ſua propter hominem. Boni enim gubernatoris eſt, ea à ſubditis ſolum exigere, quæ ipſe facere ſolet. Lucæ cap. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel ad Virginem deſponſatam viro.* Et quando virginem requirebat Deus, ex qua naſceretur, mittit Angelum ſuum ad Virginem deſponſatam, an vt ſponſalia ſoluat, vnionémque caſtiſſimi coniugij diuidat præripiens ſibi Ioſephi ſponſam, & volens vt ab illa dimittatur ſponſus? Abſit: Non enim deceret quod Deus peteret à ſuis diuiſionem vnionis, quando ipſe tractabat ſibi adiungere totum hominem. Quæ facit ipſe, non contraria ex ſubditis petuntur à bono gubernatore. Pulchrè ad hæc D. Chryſolog. ſermone 140. *Peruolat ad ſponſam feſtinus interpres, vt à Dei ſponſa humana deſponſationis arceat, & ſuſpendat affectum; nec auferat à Ioſeph Virginem, ſed reddat Chriſto. Chriſtus ergo ſuam ſponſam recipit, non præripit alienam, nec ſepa-*

rationem facit, quando ſuam ſibi totam iungit in vno corpore creaturam. Expende ab illis: *Nec ſeparationem facio*, &c. Quippe cum ipſe totus erat in vniendis diuiſis, non poterat petere à ſuis, vt facerent inter ſe ſeparationem. Conueniant huc mundiales multi gubernatores, qui minimè detrectant multa à ſuis petere eo præcipuè tempore, quando ipſi ſibi prorſus contraria volunt. Sanè is non eſt ſpiritus diuinus, ſed diabolicus, ſed extremæ damnationis. Aiebat Paulus ad Epheſ. 2. *Chriſtus pax noſtra, qui fecit vtraque vnum.* Duo erant antea populi, Iudæus, & Græcus; venit Chriſtus, & fecit vt duo hi fierent vnum. Ex quo loco argumentantur Catholici aduerſus Arrianos, illóſque notant homines extremæ damnationis, qui negabant Chriſtum vnum eſſe cum Patre. Nunquam enim bonus mundi moderator, ſi ipſe à Patre eſſet diuiſus, poſſet petere in populis coniunctionem. Ait enim Proclus de fide ad Armenos: *Iudæum & Græcum per Baptiſmum in vnum hominem condidit vniens potentia, quæ conuerſatione diſſidebant. Horreant damnationem noua impietatis authores; ſiquidem cum diſſidentia in vnam concordiam vnita ſint, is qui vniuit quantum in illis fuit, in duo eſt diuiſus.* Expende ab illis: *Horreant damnationem*, &c. Hominis enim damnati dominatricem potentiam putare in ſe diſſitam, & diſiunctam, quando ipſa ad vnionem populos inclinat. In ſolum namque damnatum animum cadere poteſt quòd poteſtas aliqua petat à ſuis id, quod minimè ipſa in ſe admittit. Matth. 8. Centurio præclarè ſentiebat de poteſtate, quæ erat in Chriſto Domino, à quo petebat vt ſolo verbo ſanaret puerum paralyticum. Et cur ſolo verbo ſanaret illum Chriſtus Dominus? Ait ipſe: *Nam ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, & dico huic, vade, & vadit.* Et quidem ſapientiſſimè ex iis, quæ ipſe ſubditus faciebat, colligebat quæ deberet facere poteſtas, quæ erat ſupra illum, quando & poteſtates & ſubditis eadem ſibi opera præfigunt. Quod meditatus D. Baſilius Sel. orat. 19, inquit: *Admiremur fidem, prudentiam, religionem Centurionis. Fides vno verbo curationem menſa eſt. Prudentia ex iis, quæ circa ſe, quæ circa Dominum colligebat.* Prudentiſſimè agit quiſquis ex iis, quæ videt peragi à ſubditis, æſtimat ipſa dominatoris facinora: quando nullus bonus debet exigere alia quàm quæ facit ipſe. Hinc Ieſus ſpirans in cruce Ioan. 19. dicit Mariæ: *Mulier ecce filius tuus*, quaſi ab illa ablegaret, non matrem vocat, ſed mulierem, & in locum ſui illi Ioannem in filium attribuit. Quæ verba adeò dura fuerunt Mariæ, vt illis impletam fuiſſe putet Bernard. Simeonis prophetiam, dicentis Luc. 2. *Tuam ipſius animam doloris gladius pertranſiuit.* Ait enim Bernard. ſermone ſuper cap. 12. Apocalypſ. *At non tibi plus quàm gladius fuit ſermo ille (reuera pertranſiens animam, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus) Mulier, ecce filius tuus? O commutationem! Ioannes tibi pro Ieſu traditur.* Sanè gladius fuit acutiſſimus verbum illud, nomen matris præteriens, & Mariam à Ieſu pauliſper diuidens. Et cur Domine tam acutum gladium exeris in Mariam? Cur neceſſum fuit ſic matrem afficere? Erat Ieſus, qui dicebat Matth. 10. *Non veni pacem mittere, ſed gladium; veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum*, &c. Qui ergo gladium porrigebat ſuis, quo ſe pro Deo vel à parentibus diuiderent, meritò & ipſe gladium exerit, qui maternam teneritudinem diuidat, dum pro mundo ſatisfacit diuinæ iuſtitiæ. Boni namque principis eſt facere ipſe, quæcumque exigit à ſubditis. Hinc Deuteronom. 15. Cauet Deus: *Si vnus de fratribus tuis ad paupertatem deuenerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ſed aperies eam pauperi*, &c. Sic ibi iubebantur fratri pauperi aliquid dare. At Matth. 5. Dominus aiebat: *Qui petit à te, da ei.* Non ſolùm fratri, ſed quiſquis ſit, qui petat, illi iuxta Chriſti monitum eſt dandum. Et cur in lege ſolis fratribus explicitè, in Euangelio autem & extraneis erat eleemoſyna danda? Ait Tertullianus lib. 4. in Mar. *Quamdiu intra Iſraelem erat ſacramentum, meritò in ſolos fratres miſericordiam mandabat. At vbi Chriſto dedit gentes in hæreditatem, exinde Chriſtus in omnes legem paternæ benignitatis extendit.* Bonus gubernator Dominus ſola petebat à ſubditis, quæ ipſe præſtabat. Et ideò quamdiu in ſolos Iſraëlitas fratres ſuos effundebatur; ſic petebat à ſuis, vt in ſolos effunderetur fratres. Vbi autem ſe extendit ad gentes, ſic iuſſi ſumus extendi ad extraneos.

§. XVIII.

Nomen hominis in ſolo Deo amplificatur, æternatur.

PRo virtutis præmio hoc dicit Dominus Abrahæ: *Benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum.* A ſolo enim Deo, & virtute venit, quòd hominis nomen amplificetur, & maneat. Rem ſapienter ponderat Theodoretus ſermone 5. de natura hominis fatus: *Factum eſt vt cuncti mortales Italica quidem, Ionicaq́; ſecta ac Eleatica, ne nomina quidem ſciant; eorum namque memoriam temporis longinquitas aboleuit. Prophetarum verò nomina, quanquam pluribus quàm mille, ac quingentis annis eiuſmodi philoſophis antiquiorum loquentes huc illúcque circumferunt. Quin eos quoque patres, qui prophetas tempore præceſſerunt, Abraham, inquam, filióſque Abrahæ, ipſiſq; vetuſtiores Noe, Enoch, & Abel, ceteróſque quoscumque laudabilis vita illuſtres fecit, norunt quàm optimè.* Euanuerunt ſanè & nomina cum præſtantiſſimis ſæculi hominibus, aut ſi aliqua manent, tam pauci ea norunt, vt meritò putentur ab omnibus ignorari. At illorum nomina, qui Deo ſeruierunt, etſi antiquiora, multo tamen modo & ſplendida, & recentia per omnium ora volitant. Quis ignoret Iacob? Quis Iſaac? Quis Abraham? Quis Noë? Quis Abel? Et tamen iis nil antiquius. Et pergit Theodoretus: *Septem illos ſapientes, qui longo poſt prophetas tempore nati ſunt, eorúmque præterea nomen, qui ſapientibus illis ſucceſſerunt, ne illi quidem, qui Græco fauent idiomati, ſatis ſciunt. Matthæum verò, Bartholomæum, & Iacobum, Moyſem, Dauid, Eſaiam, aliosq́; item Apoſtolos, & Prophetas, æquè nunc homines tenent, ac illorum nomina.* Fulgent equidem nomina iuſtorum in terra; nomina autem impiorum euaneſcunt cum illis. Quod meditatus Pſalm. 61. conſulebat: *Rapinas nolite concupiſcere.* Vbi ex Hebræo legitur: *In rapina ne euaneſcatis.* Simul enim cum mundialibus bonis raptis euaneſcunt impij, & abeunt in fumos, nec nominum eorum manent veſtigia. Luc. 16. *Homo quidam erat diues, & induebatur purpura, & epulabatur quotidie.* Ecce cuius narrantur deliciæ, & diuitiæ; nec nomen ſcitur. Et quare cuius theſauri aperiuntur, nomen non explicatur? Ait author Cat. Græcæ in Lucam: *Hunc tanquam durum, & in pauperes inhumanum Dominus anonymum inducit, vt per prophetam de Deum non timentibus ait: Non memor ero nominum illorum per labia mea.* Meritò anonymus, id eſt,

id eſt,ſine nomine proponitur, qui ſic erat immiſericors & durus; impietas enim vel nomina abſumit. Matth. 1. *Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ.* In cenſu progenitorum IESV tacetur nomen Berſabee, quæ verè fuit auia Saluatoris, & ponitur nomen Vriæ, qui ad eam proſapiam non pertinuit; dicitur enim: *Ex ea, quæ fuit Vriæ.* imò in Græca lectione, quam meminit P. Zerda in Aduerſariis cap. 187. ſolum legitur: *Dauid genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ,* non enim ſolum nomen talis fœminæ excluditur, ſed nec pronomen admittitur demonſtratiuum illius. Et cur quando & Dauidis, & Vriæ mentio fit, nec Berſabee nomen admittitur, quod magis ad rem conducebat quàm nomen Vriæ? Accipite Paſcaſium de hac quæſtione diſſerentem lib. 1. in Matth. *Hæc quoque adulterio fuſcata, ſimul & viri homicidio cruentata, meritò videtur prætermiſſa, ſaltem vt ſilentio nominis quia loquendo nequiuerat, quod turpe videbatur omnino, tacendo retegeret. Vnde & nomen viri eius, quod eſt Vrias, velut iuſti hominis ponitur. Et notandum quòd non ſolum indulgentia criminis, ſed & ſatisfactio in Dauid legitur: Berſabea autem, nec pœnitentia quod conſenſerit in adulterium Regis, crimen ſuum diluiſſe ſcribitur.* Iuſtitiam, & ſanctitatem ſequitur nominis celebratio, ideò Vrias, quia iuſtus, & Dauid quia pœnitens, inter nominatos Chriſti progenitores cenſentur: Berſabeæ autem nomen inde excluditur, quia cum peccaſſet, quòd pœnituerit non legitur. De impio namque dicebat Iob. cap. 18. *Non celebretur nomen eius in plateis.* Quæ verba exponens Philippus presbyter ait: *In plateis, atque portis Reges quondam, & iudices reſidebant. Et ideò ait; nec ibi laudem, & prædicabilem famam impius homo integritatis, ac iuſtitiæ habeat, vbi Regum, & potentiorum nomen ſolet virtutum ſuarum merito celebrari.* Cum nominis celebritatem ex virtutibus Reges, & Principes conſequantur, vbi horum nomina præfiguntur, nullum locum impiorum nomen habet. Niſi fortè ibi cum execratione, & odio audiatur. Quò ſpectat prædictorum verborum lectio Græca in Catena, nimirum: *Et erit nomen ipſi in faciem exterius.* Ad quæ Olympiodor. ibi: *Nomen eius vſque adeò dirum erit, atque execrabile, vt quicumque illud auditurus eſt, ſolius nominis odio ſit ab eo, qui illud appellarit, os ſuum auerſurus.* Sic turpant impij nomina, quæ ſolùm à virtute clareſcunt.

§. XIX.

In re virtutis ille præſtantior, qui ſibi priùs conſulit.

NOta ordinem benedictionis Abrahamo collatæ: *Benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eriſque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque inde benedicentur vniuerſæ cognationes terræ.* Priùs benedictio Abrahamo promittitur, deinde ex illo ad alios deriuatur. Priùs benedictio datur Abrahamo; & poſtquam ipſe dicitur benedictus, deinde ait: *Benedicam benedicentibus tibi,* in te benedicentur vniuerſi. Decebat enim tantum virum, ne ab illo benedictiones in alio proficiſcerentur priuſquam ipſe ſibi ſuam benedictionem aſſereret. Turpe enim eſt in re virtutis ad alios deriuare fluenta gratiarum, & ipſum areſcere. Iudæus quidam vehementer gloriabatur, quòd ipſe haberet prophetam tantæ virtutis, quanta in nullo Chriſtianorum erat. Is erat Eliſæus, cuius cadauer cum ſepulturæ inferretur, vt attigit defuncti alterius oſſa, illum ad vitam reuocauit. Ait enim 4. Regum 13. *Quidam ſepelientes hominem viderunt latrunculos, & proiecerunt cadauer in ſepulchrum Eliſæi. Quod cum tetigiſſet oſſa Eliſæi, reuixit homo.* Hæc tota erat gloriatio, & inſultatio Iudæi, quòd defuncti prophetæ cadauer vitam alteri dedit, quam non habebat ſibi. Verùm componamus hoc facinus cum Chriſti Domini facinore, qui mortuus in cruce, clauſus in ſepulchro tertia die ſurrexit ipſe de tumulo. Vter ergo præſtantior in virtute, qui mortuus alium ſuſcitat, an qui ſuſcitat ſeipſum? Eliſæus an Chriſtus? Crediderim in ſolo Chriſto Domino præſtantem eſſe virtutem qua ſibi priùs reſurrectionem prouidit; in Eliſæo autem nullam eſſe propriam virtutem, quando non ſibi, ſed alij præbuit vitam. Ait putatus D. Hieronym. epiſt. de viro perfecto: *Subitò Chriſtus infernis terræ cardinibus concuſſis cum ſtupore militum & ruina ſaxorum, non alium aliquem, ſed ſe ſuſcitauit in lucem. Eliſæi hæc ſi propria dona fuiſſent, ſibi dare maluiſſet, nec præſtare alij poterat quæ indigeret ipſe ſibi. Denique hoc maius eſſe veſtri prodiderunt maiores.* Maius equidem eſt in re ſalutis quòd quis ſibi prius, quàm aliis conſulat. Sic facit Ieſus meus reſuſcitans ſeipſum; ſic deberet facere Eliſæus ſi haberet virtutem propriam: quod autem non ſe, ſed alium exſuſcitat potius prouenit ex defectu virtutis. Hinc Ieſum crucifixum blaſphemabant Iudæi quòd ipſe in tormento crucis maneret, cùm alios à malis plurimos liberaſſet. Ait enim Matth. 27. *Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum ſcribis, & ſenioribus dicebant: alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Si rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei.* Fatebantur apertè quòd Ieſus plurimos alios ſaluos fecerat quod è feretro adoleſcentem, è tumulo Lazarum in vitam traxerat: & tamen ex iis non credunt diuinam eſſe virtutem in Ieſu, quando putant ſeipſum non poſſe ſaluum facere. Sed eſto quòd ſeipſum non poſſit ſaluare, ſi alios verè ſaluauit, cur non eſſe virtus Dei credatur? An diuinius eſt ſibi quàm aliis ſalutem afferre? Haud dubium quin hoc clariſſimum ſit opus diuinitatis, quod in re ſalutis ne totus fias aliis, & minimè tibi ſalutaris. Ex quo pulchrè aduerſus Iudæos neothericos concludit putatus ſanctus Hieronymus ſuprà: *Veſtrorum ergo ſententia vicimus. Veſtri promiſerunt ſe credituros eſſe. Si præſtitiſſet Ieſus ſalutem ſibi, quam aliys præſtare conſueuerat, cur non creditis quod eſſe præſtantius non negatis?* Non poſſunt negare vel obduriſſimi homines illum eſſe præſtantiorem in re ſalutis, qui ſibi priùs proſpicit, quàm aliis. Luc. 2. dicitur: *Tulerunt Ieſum in Ieruſalem, vt ſiſterent eum Domino ſicut ſcriptum eſt in lege Domini, quia omne maſculinum adaperiens vuluam ſanctum Domino vocabitur.* Quæ lex iuxta communem expoſitorum ſententiam vnum maſculum diuinum Ieſum reſpiciebat, in primis, vt qui ſanctus in vtero matris exiſtens, inde etiam exiuit ſanctus. Sed cur neceſſum fuit lege notari ſanctitatem Ieſu in vtero etiam matris? Nimirum vt inde clareſceret eius præſtantia, qui ſibi habuit, quod iam dederat aliis, ſcilicet Hieremiæ, & Ioanni. Ait D. Ambroſ. ibi: *Hic ſolus aperuit vuluam, nec mirum; hoc enim dixerat Hierem. 1. Prius quàm te formarem, in vtero noui te, & in vulua matris ſanctificaui. Qui ergo vuluam ſanctificauit alienam, vt naſceretur propheta, hic eſt, qui aperuit matris ſuæ vuluam, vt immaculatus exiret.* Expediebat hoc Saluatoris præſtantiæ, vt nihil ſalutis aliis daret, quod ſibi non præſumeret, & cum alios in vtero ſanctificaſſet, ſic ſe ſe ſanctitatis plenum ab vtero matris exhibuit. Ne quis manens in ſe infirmus glorietur ſe dediſſe aliis ſalutem.

Geneſis 12. Egreſſus eſt itaque Abram ſicut præceperat ei Dominus, & iuit cum eo Loth: ſeptuaginta quoque annorum erat Abram, cum egrederetur de Haran. Tulitque Sarai vxorem ſuam, & Loth filium fratris ſui, vniuerſámque ſubſtantiam, quam poſſederant, & animas quas fecerant in Haran: & egreſſi ſunt vt irent in terram Chanaan. Cúmque veniſſent in eam, pertranſiuit Abram terram vſque ad locum Sichem, vſque ad conuallem illuſtrem, &c.

§. XX.

Cognati, qui cum Deo haberi poſſunt, non relinquendi.

ILlud notandum, quod dicatur Abram præceptum de relinquenda cognatione impleuiſſe, quando ſimul dicitur Lothum conſobrinum retinuiſſe. Dicit enim: *Egreſſus eſt itaque Abram ſicut præceperat ei Dominus, & iuit cum eo Loth*, &c. At ſi præceptum erat de relinquenda cognatione, qualiter dicitur iuxta præceptum exiſſe, qui ſecum cognatum retinuit? Sanè erat præceptum de relinquenda cognatione impediente negotia diuina, qui autem cum Deo eiúſque perfectiſſimis obſequiis teneri valent cognati, ij minimè dimittendi in periculis. Dimiſit ergo Abram cognationem Deo reſiſtentem; at Lothum retinuit, qui Deum ſequebatur, & nullo modo obſtabat, ſed proficiebat obſequiis diuinis. Matth. 19. dicebat Petrus: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Magnum hoc audet dicere Petrus quod omnia reliquerit; & tamen & domum, & ſocrum adhuc ſecum habebat. Ait enim Luc. cap. 4. *Surgens autem Ieſus de Synagoga introiuit in domum Simonis; ſocrus autem Simonis tenebatur magnis febribus*, &c. Ecce tibi Petrus habebat domum ſuam, & in ea ſecum habebat ſocrum, & nihilominus dicit ſe reliquiſſe omnia. Quomodo reliquiſti, ſi adhuc non reliquiſti cognationem? Verè omnia reliquit Petrus & ſubſtantiam, & paternam domum, & cognationem, quando ſecutus Chriſtum nihil illorum habet, niſi quod poteſt habere cum Domino. Pulchrè enim de illo dicebat D. Hieronymus epiſt. de vera circumciſ. *Abraham reformatur in Petro, omnia ſe reliquiſſe teſtatur: non fluctuat in alto, artis cura non geritur, nec ſocrus ægra ſine Domino viſitatur. Omnis ſingularis viri affectus in Chriſto eſt. Hanc ſequitur ſubſtantiæ contemptor, ſtudij negligens, uſſinitatis oblitus.* Expende illud: *Nec ſocrus ægra ſine Domino viſitatur.* Verè enim putantur relicta omnia, & à corde hominis expulſa, quæ non niſi cum Domino habentur. Meritò ergo tota Abrahæ perfectio in Petro reformatur, quando vtriuſque affectus in Chriſto eſt, quando vterque omnia reliquit, & ipſam cognationem abiecit, & cognatum retinuit, qui cum Domino poterat retineri. Quæ impediunt Dei congreſſum cognationes, relinquendæ ſunt viro fideli, ſed retinendæ quæ ſimul poſſunt currere ad Deum. Apud 2. Machabæorum 7 dicitur: *Contigit autem ſeptem fratres vnà cum matre ſua apprehenſos compelli à Rege edere contra fas carnes porcinas.* An minus venerabiles ij fratres quòd non ſinguli, & ſine matre ibant in vincula? An hæc mater ideò in gloria quæ non filios reliquerat, ſed nec noluerit ſeparari ab illis vſque ad extremum halitum vitæ? Abſit; imò hinc glorioſiores omnes, quòd nec filij matrem, nec mater filios in curriculo virtutis relinquerent, vt pulchrè de tanta hac matre dicat D. Ambroſius lib. 2. de Iacob cap. 9. *Non ſic luna inter ſtellas refulget, vt inter filios mater; & cum eos ad martyrium illuminatura deduceret refulgebat, & cum amplexata victores in medio filiorum iaceret. O vera mater! ô indiſſolubile pietatis vinculum! ô verè valida charitas!* Totum charitatis punctum attigit hæc fœmina cum filios noluit dimittere; cùm nec ad horam ſeparari potuit ab illis, qui in eodem virtutis ſtadio currebant. Et meritò inter filios eſſe dicitur ſicut luna inter ſtellas; quemadmodum enim luna, cum lucet, ſimul collucentes ſecum ſtellas admittit, ſic bona mater filios ſecum habet, qui poſſint collucere ſimul. Quò ſpectans ſanctiſſima illa Paula; vbi filiis, & cognationi carnali valedixit, virgunculam filiam Euſtochium ſecum retinuit, & voti comitem, & itineris. Rem pulchrè ponderat D. Hieronymus in eius Epitaphium: *Paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in littore. Rufina iam nubilis vt ſuas expectaret nuptias tacens fletibus obſecrabat. Et tamen Paula ſiccos ad cælum tendebat oculos pietatem in filios pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, vt Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera, & quaſi à ſuis membris diſtraheretur, cum dolore pugnabat. In eo cunctis admirabilior quòd magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus, & captiuitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quàm parentes à liberis ſeparari. Hoc contra iura naturæ plena fides patiebatur, imò gaudens animus appetebat, & amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens in ſola Euſtochio, quæ & propoſiti, & nauigationis eius comes erat, acquieſcebat.* Ecce tibi vt cognationem, patriámque relinquens, imò teneros filios pro Deo animoſa contemnens adhuc in vna filia Euſtochio quieſcebat, à qua non patiebatur diuelli. Sed cur hanc & hanc cum aliis non relinquis? Cur etiam non ab huius amplexibus te expedis? Inſinuant verba illa: *Quæ & propoſiti, & nauigationis comes erat.* Non equidem relinqui debebat filia, quæ matris ſanctiſſimum propoſitum non impediebat, ſed quæ in omni virtutis aggreſſu ſocia poterat percenſeri. Tales filij, tales cognati non relinquendi, ſed indiſſolubili pietatis vinculo amplectendi. Habes 3. Regum 17. mulierem pro filio defuncto orantem ad Eliam. Quid tunc Elias? *Da mihi filium tuum, tulitque eum de ſinu eius, & portauit in cœnaculum vbi ipſe manebat: & poſuit ſuper lectulum ſuum, & clamauit ad Dominum, & reuerſa eſt anima pueri*, &c. Puerum à matris ſinu, imò à matris conſpectu ſeparat Elias, vt illi vitam refundat: ſed Ieſus Luc. cap. 8. ſuſcitaturus puellam, hoc primum agit, vt facinori adſint parentes eius. Ait enim textus: *Cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam, niſi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ.* Elias matrem ablegat, vt filium ſuſcitet; Ieſus & matrem, & patrem vult adeſſe ſuſcitandæ puellæ, cur & à Ieſu non dimittuntur parentes ſuſcitandæ puellæ, vt ab Elia dimittitur mater pueri? Aiebat Gilib. Abbas ſermone 16. in Cant. *Sinus ille matris defunctum premere poterat, non viuificare.* Et quando virilibus animis non officiunt blanditiæ parentum? Equidem vbi puer, vbi animus virilis in vitam excitandus erat, non miror quòd fugiatur ſinus maternus, cuius blanditiæ ſolent perimere adoleſcentes. At vbi ſuſcitanda puella eſt, vt timidæ puellarum virtuti maximè prodeſt præſentia parentum,

rum, ſic nec ad momentum permittitur viuere puella, niſi ſub parentum conſpectu. Crede mihi, ablegandi ſunt, & fugiendi parentes, qui poſſunt nocere; at qui proficiunt parentes, & cognati prorſus debent retineri. Eunti ad ſupplicium ſeptimo Machabæorum filio, Mater dicebat 2. Machabæorum 7. *Fili mi, miſerere mei, quæ te in vtero nouem menſibus portaui, & lac triennio dedi, & alui, & in hanc ætatem perduxi. Peto te nate, vt ad cælum aſpicias.* Quid ad hæc filius? an voces matris effugit? an matrem contempſit? abſit; imò ait Marius Victorinus in carm de illa:

Sicut erat monitus matrem cælumq́; videre
Conſtituit, atque hilari vultu contemnere Regem
Cœpit, & vt ridens ardentes irruit ignes, &c.

Simul & cælum, & matrem conſpiciebat in tali conflicto, vt quem & matris & cæli conſpectus ad victoriam iuuabant.

§. XXI.

Patriæ, cognationíque renuntians, vt Deo adhæreat, validiſſimum habet præſidium ex Deo.

QVis non miretur Abrahæ facinus ſic imperterrité egredientis ignotas ſibi, & feraliſſimas regiones? Ait enim: *Septuaginta quinque annorum erat Abram cum egrederetur de Haran, tulitque Sarai vxorem ſuam, & Loth filium fratris ſui, vniuerſamq́; ſubſtantiam, quam poſſederant in Haran, & egreſſi ſunt vt irent in terram Chanaan,* &c. Ecce tibi ſenex homo, & inermis cum vxore ſua, & ſubſtantia ſua non veretur peregrinari in aliena terra apud nationes feraliſſimas, & prorſus ignotas ſibi. Et cur non magis timet inermis ire cum vxore, & ſubſtantia per ignotas regiones? Et eſto quod in eo ſe Dei præceptis obedientem præbeat, cur non adhibet auxilia ſibi, quibus tuetur ſe, & audaciam impetus retundat? Sanè in eo, quòd patriæ cognationique pro Deo renuntiat, non parua auxilia habet, quibus ſecutus per media pericula tranſeat. In 4. Regum. 4. cum Sunamitidis filius mortuus fuiſſet, mater poſuit defunctum puerum in lecto Eliſæi: *Ingreſſus eſt ergo Eliſæus domum, & ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius, ingreſſuſq́; clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerum, & orauit ad Dominum.* Erat equidem puerulus defunctus in lectulo Eliſæi, & vnus Eliſæus clauſo oſtio puerulo defuncto aderat, vt eum ad vitam reuocaret. At de Salomonis lecto locutus textus ait Cant. 3. *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi,* &c. Compone modò lectulum Salomonis & lectulum Eliſæi: in Eliſæi lectulo habente defunctum puerum vnus cernitur Eliſæus; in Salomonis lectulo ſexaginta fortes excubant de fortiſſimis Iſraël. Et cur tot milites excubant pro Salomonis lectulo, & nullus pro lecto Eliſæi? Nonne Eliſæus ille erat, de quo dicitur 4. Regum 6. *Ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Eliſæi?* Cur modò ſuſcitaturus puerum in lecto ſuo, nullum ibi militem exhibet, nulla arma bellica; quando Salomon in lecto ſuo tot phalanges militares oſtendit? In Eliſæi lectulo res agebantur puerulí defuncti in domo paterna, & in ea remanſori; in lectulo autem Salomonis ſponſalitium quid oſtendebatur, vt ſponſa relictis parentibus diuino Sponſo adhæreſcat. Per id autem quod quis relinquat parentes, vt vniatur Deo, non pauca ſibi auxilia negotiatur è cælis. Sic enim rem claudit Gilliber. Abbas ſermone 16. in Cant. *Maior in Salomonis lectulo gratia, in quo ſponſa matrem carnalem derelinquens perpetuo iure dilecto adhæret, & vnus cum illo efficitur ſpiritus.* O gratia hominis renuntiantis cognatis, & parentibus, vt ſe vniat Deo! Quàm fœlix hic eſt, pro quo excubat totum armatum cælum! Dum adhuc apud parentes & cognatos es, dum non te expedis carnalibus parentum affectibus, fieri poterit, vt decumbens in lectulo prophetam vnum habeas, ſacerdotem vnum, qui te à mortis vmbris in vitam reuocet. At dum cæleſtes nuptias appetens parentes relinquis, vt adhæreſcas ſponſo Deo, non vnum, ſed ſexaginta validiſſimos duces trahis è cælis, qui pro te excubent, téque tutum & penè inuulnerabilem conſeruent. Huc ſpectans Pſaltes monebat Pſalm. 44. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiſcet Rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.* Petit vt relinquatur paterna domus, & patria pro Deo, de quo ſtatim pronuntiat: *Et adorabunt eum.* Sed quid hoc cum primo? Quòd omnes Deum adorent quid conſequentiæ habet cum eo, quod pater relinquatur? Meritò ad parentum obliuionem pro Deo hortatur ex eo quod omnes adorent, vt inde oſtendat quanta poteſtate, & valentia Deus adſit parentum contemptoribus. Ait D. Chryſoſtomus ibi: *Et adorabunt eum. Quænam eſt hæc conſequentia? vel optima; eſt enim optimum genus exhortationis. Accede, inquit, ſunt maxima eius vxores, & omnes ei obediunt.* Simul, & perſuadet cognationis carnalis obliuionem, & ſuas maximas vires oſtendit, vt ſubiectas habet poteſtates omnes, vt omnes velociſſimè accurrent ad minimam eius vocem. Eò enim quo cognationem obliuiſcaris, habes pro te illum validiſſimum Deum, cui omnes aſſeruiunt, qui ad nutum habet vniuerſas phalanges Angelorum, quas in auxilium tuum mittat, & defenſionem.

§. XXII.

Virtus in maioribus ætate efficaciſſimum magiſterium eſt pro iuuenibus inſtituendis.

NOn otiosè obedientis Abrahæ notatur ætas. Ait enim: *Septuaginta quinque annorum erat Abram cum egrederetur de Haran,* &c. Non adoleſcens, ſed ſenex, ſed ſeptuagenarius vocatur Abram ad difficillimæ obedientiæ, & peregrinationis certamina: virtus enim in ætate maioribus efficacius magiſterium habet, vt ſe ſe iuuenibus perſuadeat. Quis non feratur in facinus, quod videt à ſenioribus fieri? Euſebius Gallicanus homil. de Martyribus Lugdunenſibus ſic aiebat: *Rapitur ad impiam quæſtionem grandæuus, & plenus dierum beatus pater noſter Photinus Eccleſiæ huius antiſtes, ac poſt Dominici Corporis ſacrificium prophanis tribunalibus nouam de ſe oblaturus hoſtiam infertur. Fœlix cui in ipſo vitæ limine conſtituto finem ſuum non tam naturæ contigit debere quàm gloriæ; corroborantur hinc piæ mentes tanti parentis exemplo, & parata ſupplicia non tam ſuſcipiunt, quàm inuadunt.* Sic in ſenis antiſtis certamine corroborantur reliqui, vt potius videantur inuadere paratas carnificinas quàm perferre. Nunquam enim non de ſeniorum exemplo in facinora iuuentus deſcendit. Luc. 2. Machab. 6. dum Antiochus nitebatur Iudæos à patriis legibus de-

terrere, incidit in glorioſam Machabæorum familiam, in qua ſeptem iuuenes fratres erant cum matre, & patre Eleazaro ſene. Quid tunc? Vt iuuenes frangantur, rapitur ſenex ad quæſtionem. Ait enim: *Igitur Eleazarus vnus de primoribus ſcribarum, vir ætate prouectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens voluntariè præibat ad ſupplicium*, &c. Et ſtatim ſubdit: *Et iſte quidem hoc modo vita deceſſit non ſolùm iuuenibus, ſed & vniuerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis, & fortitudinis ſuæ derelinquens.* Ex quo D. Ambroſius lib. 2. de Iacob. cap. 11. acriter pungit Tyrannum, vt qui captus ſit in aſtutia ſua; cœpit torquere ſenem, vt propter fragilitatem deuictus cæteris iuuenibus perſuaderet perfidiam. At vbi in ſene apparuit virtus, nullus remanſit, qui non euolaret ad illam. Fatur Ambroſius: *Poſt Eleazarum ſtatuti ſunt ſeptem pueri cum matre. Inſultare licet Tyranne, qui dum callidè à ſene incipiendum putat, magiſtrum eligit, quo diſcipulos faceret fortiores.* Non decipulam parat iuuenibus cana virtus, quin potius diſcipulos facit ſuæ generoſitatis auidiſſimos, qui quodam ingenuo pudore verecundentur non currere ad facinus, quod vel à ſenibus peragi vident. Quando enim minores non rapiuntur maiorum diſciplina? Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Quibus videtur cælum in creatione fuiſſe præpoſitum terræ, habuiſſéque in aliquo ſaltem excellentiæ priori eſſendi initium. Quid inde? Omnes cæleſtium vices æmulatur terra auidiſſimè. Accipite Tertullianum lib. de reſurrect. carnis fantem: *Redaccenduntur & ſtellarum globi, reducuntur & ſyderum abſentia, quas temporalis diſtinctio exemerat. Redornantur & ſpecula lunæ, quæ menſtruus numerus attriuerat. Reuoluuntur hyemes & æſtates, verna, & autumna. Quippe etiam terræ de cælo diſciplina eſt, arbores veſtire poſt ſpolia, flores denuò colorare*, &c. Expende illa: *Terræ de cælo diſciplina eſt*, &c. Vbi enim cælum maius natu ſtellas ſemel, & iterum reaccendit, lunæ defectus reficit, & tenebrarum luminúmque facit vices, ſimilem diſciplinam terræ indit, vt poſt ſpolia arbores veſtiat, & flores denuò coloret, vicéſque temporum ſuſtineat. A maiorum enim virtutibus non poteſt non venire in minores eadem virtutum diſciplina.

§. XXIII.

Nulla ætatis infirmitas impedit vbi fides viget.

SEptuagenarius Abraham ad ardua peregrinationis vocatur. Quippe: *Septuaginta annorum erat Abram, cùm egrederetur de Haran.* In quo enim fides valebat, ſenectus impedimentum afferebat nullum, quominus præſtantiſſima Dei facinora perficeret. Ea enim ſunt diuina facinora, quæ nulla impediantur ætatis infirmitate, ſi ſola conualeat fides. In 2. Machabæorum cap. 7. poſt ſenem Eleazarum trahuntur ſeptem filij cum matre, qui Tyrannum rabidiſſimum ſuperent. Ait enim: *Contigit autem ſeptem fratres vna cum matre apprehenſos compelli à Rege edere contra fas carnes porcinas flagris & taureis cruciatos.* Quale certamen? Senex pater, ſenex mater, & ſeptem teneri filij deſcendunt in arenam, vt cum Tyranno, & tormentis dimicent, imò vt vincant, & triumphent. Proh Deus! quando duriſſimi certaminis triumphatores quæris, cur ad homines, aut ſenes aut pueros confugis? Cur non magis requiris viros validiſſimos? Non curat Deus in ſuis Athletis infirma, vbi animaduertit robuſtam fidem. Meritò enim dicit D. Chryſoſtomus homil. de Natiuit. ſeptem Machabæorum: *Agonem proponens Chriſtus iuuenes exercitatos ad certamina, ſed primanos adoleſcentulos, & cum ipſis ſenem Eleazarum, ſimúlque mulierem anum matrem ſeptem adoleſcentum vult conſiderari. Non eſt ſenſibilis hæc pugna, nec ſenſibile certamen. Noli ergo illos Athletas extrinſecus conſiderare, ſed ingredere ad interiorem eorum habitudinem. Conſpice fidei eorum fortitudinem, vt intelligas, quoniam qui contra dæmones pugnat, non robore corporali, nec valida compage membrorum indiget; ſed & tener adhuc adoleſcentulus in flore primæuo agit, & ſi ſenex ad extremos ætatis ſuæ metas peruenerit, animam verè fortem habeat, & corroboratam fidem, nihil de ætate vel immodica, vel extrema ab affectu certaminis impeditur.* Sic ætatis infirma in re virtutis nullo impedimento eſſe poſſunt, vbi fidei in animo creſcit robur. Deficiat quamuis corpus præ ſenio, ſi habeat fidei robur, omnia peraget, quæ ad Dei obſequium eſſe poſſunt. Hinc Petrus Damian. opuſc. de perfect. Monachor. cap 23. poſt laudatum ſeniſſimum Leonem, hoc mirum de illo profert: *Illud etiam valde mirandum, quia nunquam eſurit, nunquam ſitit, nunquam eius oculos acedia tædium deprimit. Adde etiam quod cùm præ ſenectutis caligine faciem hominis diſcernere nequeat; literas diſcernit, & legit, quotidie pſalterium bis lectitando percurrit.* Quid mirabilius? Potuerat ſenectus ſenſus hebetare, ne mundialia perciperent, oculos obnubilare caligine ne vel inter homines diſcernerent; at vbi ad virtutum munera ventum eſt, ſic omnia ſenectutis impedimenta excluduntur, vt vel minutiſſimæ pſalterij literæ poſſint percurri.

Capvt II.

Abrahami deſcenſus in Ægyptum.

Textvs Historia.

IGitvr peregrinum Abrahamum confinia Sichem tranſeuntem excepit planities gratiſſima, celſiſſimis quercetis nobiliſſima, præſtantiſſimarum frugum copia diues. Hæc Chananæis regio tunc erat, ſed iam Abrahamitis à Deo præſcripta. Inibi enim erranti Abrahamo adeſt Dominus, vberem ſoli amœnitatem indigitat, eiúſque ſemini poſſidendam promittit. Pro cuius promiſſionis gratia aram ſtruxit Abrahamus, quamuis non ſibi, ſed ſuis amœniſſimam terram videret adſcriptam, magis de filiis ditatis, quàm de ſe bonus pater gauiſus. Hinc per totius vallis amœna dilapſus vbique diuinitatis veræ ingenerat notitiam, & ferales homines ad humanitatem reducit. At non diu ibi morari licuit per temporum ſterilitatem, quando vel regionis incolas dira fames inde compellebat exire. Eundum erat Abrahamo in Ægyptum, ſi famis rabiem vellet effugere, imminebat tamen homini non paruum aliud in Ægypto diſcrimen. Præſtantia enim formæ in Sara etiam ſexagenaria adeò ſplendebat inter Ægyptias, vt meritò ſibi vir prudens timeret à

procis

procis omnium impudentiſſimis, ſi propugnator noſcetetur illius. Iniro igitnr cum Sara conſilio progrediens vxorem diſſimulat, ſororem acclamat vt nupðarum ſpes procaciſſimorum homioum tantiſper deludat luxuriem, donec Deus ſceuriorem ſternat viam peregrinorum ſuorum, & pudicitiæ, & ſaluti. Reuera rara erat in fœmina pulchritudo, cujos conſpectus vt vacuat theatra ſpectatoribus, ſic fama totam regiam ſubitò implet. Ardet rex ad formam peregrinæ, & non veritus maritum, quem fratrem putat, ſibi, ſuiſque gratiſſimas adornat nuptias. Dum tamen nuptialis thalamus apparatur, lectum exire requiritur, quo multis doloribus agitatus rex decumbat. Manus enim diuina Regis laſciuiæ exuberanti dolorum frænum præmiſit, & interea qua ratione ipſa nouit, dolenò explicat, vt Sara coniux Abrahami erat, & vt reddeoda ſtatim viro ſuo. Nec mora de Regis imperio formoſiſſima Sara regale gynæceum reliquit, & comitanobus proceribus Aulæ redit ad virum, qui ounquam non ſperauit, & vxorem inuiolatam, & Ægyptiorum gratiam ex Deo habiturum.

PARS VNICA MORALIS
circa textus litteram.

NVnc primùm fames expulit Abrahamom in Ægyptum, quæ & nos impellit, vt inde ſapidiſſimos metamus diuini Verbi fructus.

Geneſ. 12. Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. Et inde tranſgrèdiens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum ſuum ab occidente habens Bethel, ab oriente Hai: ædificauítque ibi altare Domino, & inuocauit nomen eius.

§. I.

Diuinitatis eſt nudis ſe manifeſtare hominibus.

NVſquam dictum eſt in Scriptura, quòd viſus Deus alicui ſit, ſicut dicitur in præſenti viſus Abrahamo, ait enim: *Apparuit autem Dominus Abram.* Apud Chryſoſtomum legitur: *Viſus eſt Dominus Abra.* Non ſic dicitur viſus Adamo, noo ſic Abelo, non ſic Setho, non ſic Noëmo. Et cur magis dictus eſt viſus Abræ, quàm illis proceribus, & maximis viris? Abram à patria, & cognatis eductus, in alienis errans habebatur abiectior, & omnibus vilior, ideò ad illum Deus aduolat, qui oon externotum ſplendorum reſpectibus, ſed nudis homioibus delectatur. Aiebat D. Chryſoſtomus homilia 22. io Geneſ. *Quandoquidem Abram diuerſa à promiſſione videbat fieri, & ſe obambulare vti abiectum, & vilem, & omni præſidio deſtitutum, nec habentem vbi diuerteret. Vt igitur mentem eius excitet, inquit: Et viſus eſt Dominus Abra.* Primò in eo ſtatu conſtituitur Abram, vt quaſi abiectus, & vilis, & reiectaneus oberret ab omni deſtitutus præſidio, & tunc Deus adeſt, illique apparet; diuinitatis enim eſt ad nudum hominem euolare. Nec in alio quàm in nudo homine diuinitas magis apparet. Luc. cap. 2. immediatè poſt narratam Dominicam natiuitatem, vt peperit Virgo, vt paruum in præſepio reclinauit, ſtatim pergit: *Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Et Angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus: Nolite timere; ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus eſt nobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid. Et hoc vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio. Et ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo cæleſtis exercitus laudantium Deum, & dicentium, gloria in altiſſimis Deo.* Ecce tibi apud quos, & pueri Ieſu natiuitas, & laudes diuinæ celebrantur, nimirum apud viles & abiectos, & ſolitarios paſtores. Et erant tunc temporis in eadem regione multi proceres, regio ſanguine orti, & puero nato ſecundùm carnem coniuncti, & ij minimè videot Angelos, nec eorum cantus audiuot, ſed tota laudatio Angelica, & totus ille pueruli panegyricus ab Angelis decaotatus abiectis & vilibus paſtoribus audiendus datur. Cur Aogeli procerum aures fugitis, & in re tantæ lætitiæ ad viles homunciones euolatis? Res erat illis, & negotium totum patefaciendæ latentis in puerulo diuinitatis, quæ in eo patentiſſimè viſitur, quod externos reſpectus abiicit, & nudos homines amplexatur. Quò ſpectans aiebat S. Hyppolitus Martyr apud Gelaſium Papam, lib. aduersùs Eutichem fatus: *Diuinitatem eius rurſus videre clarum eſt. Quando laudatur ab Angelo, & hoc à paſtoribus inſpicitur.* Meritò clarum putat ſignum patentis diuinitatis, quòd ab Angelis laudetur, non apud principes, non apud regios homines, ſed apud paſtores viles. Ea enim eſt diuinitas, quæ hominem nacta deſpicit omnes alios mundialis fortunæ ornatus. Ioann. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum,* &c. Sic verbum inuenit quidquid contemplatur in Dei filio; qui tamen proceſſu temporis factus homo, & à Iudæis accuſatus coram Romano principe, ſic tacebat quaſi non eſſet Verbum diuinum. Dicit enim Ioannes cap. 19. *Ieſus autem tacebat ita, vt miraretur Præſes.* Et cur tantum ſilentium in Verbo? Inde oſtendebatur Verbum diuinum, quod non quærit faſtuoſas homioum pompas, ſed homines nudos. Vt dicat D Hieronymus epiſtol. de vera circumciſ. *Apud diſcipulos Dei Verbum eſt, & apud principes homo verbum non habens inuenitur.* Quot adhibes mundialium excellentiarum prærogatiuas, tot oppònis nubes, quibus ſe ſe obnubilet Verbum diuinum, quod tunc apparet, cum reiectis mundialibus reſpectibus homines inuenit nudos. Ideò obmuteſcens apud principes ſe ſe inſinuat pauperibus & vilibus diſcipulis. Sicut enim nullam mundialem gloriam æſtimat; ſic nullam erubeſcit vilitatem, vt ſe prodat, dum hominem inuenit. Videns Iſai validiſſimos filios ſuos repudiatos à Propheta ne eligerentur in Reges quaſi deſperans de tanta gloria ſuis euentura aiebat 1. Regum 16. *Adhuc reliquus eſt Paruulus, & paſcit oues.* Meritò abiectum puerulum dicit, & munus eius vile in paſcendis ouibus proponit, vt oſtendat quàm alienus ſit ab hoc vt rex fiat. Hic tamen à Propheta eligitur. Et cur abiectis militibus validiſſimis puerulus paſtor vocatùr ad regnum? Res erat gratiæ diuinæ, quæ in eo oſtendebatur, quòd nacta hominem, nec æſtimat magnalia æterna, nec erubeſcit vilia. Ad hæc aiebat D. Baſilius Sel. oratione 15. *Cur à gregis di-*

ſtentum gratia vocauit ad regnum. Nam cognita animi mente minimè erubeſcit artem. Placet ſibi Deus abſtruſum in deſpecto corpore margaritum conſpicatus. Hoc eſt diuinitatis proprium, quòd vnam quærat mentem humanam, hâncque nactus, cætera externi ſplendoris ſiue vilitatis nihili facit. Quò ſpectant illa verba nimirum: *Cognita animi mente minimè erubeſcit artem.* Et quid æſtimet Deus, aut reſpuat de externis mentem hominis habens? Cæteri ſpectent pulchritudinem faciei, integritatem corporis, formæ venuſtatem, regios natales, diuitias, ſtudia litterarum, fugiántque his contraria. At Deus hoc reſpicit, vt ſit anima, cui ſe poſſit communicare. Aiebat Malachias cap. 4. *Orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ.* Et cur Domini aduentum in carnem Soli comparat? Sol enim prodiens ſe ſe manifeſtat; Deus autem oriens in carne ſe ſe occultat, & obnubilat. Quid ergo habet Deus naſcens commune cum Sole? Pulchram inuenit ſimilitudinem Ruffinus in Symbolum fatus: *Lux omnia membra corporis illuſtrare poteſt, à nullo tamen eorum, niſi à ſolo oculo capi poteſt. Solus enim eſt oculus, qui capax eſt lucis. Et filius ergo Dei naſcitur ex Virgine non principaliter ſoli carni ſociatus, ſed in anima inter carnem, Deúmque media generatur. Anima ergo media, & in ſecreta rationabilis ſpiritus arce verbum Dei capiente, abſque vlla, quam ſuſpiceris iniuria Deus eſt natus ex Virgine.* Obiiciebant Hæretici quòd Deus in obſcuro, & abiecto fœminei vteri eſſe vellet, vt inde poſſet naſci. Quos pulchrè exemplo Solis confodit Ruffinus; vt enim Sol propriam ſedem, à qua capi poſſet, oculos habeat animalium, & dum ſint oculi, quibus capiatur, cætera nihili facit. Licet enim claudus ſis, aut mancus, aut toto corpore putridus, ſi oculos claros habes, Solem ſuſpicis nulla illata iniuria eius radiis. Sic Deus propriam ſedem habet animam hominis, à qua poteſt capi, & in qua requieſcere, & quaſi in proprio throno triumphare; & præter hanc cætera nihili facit vel vilia ſint, vel glorioſa. Vnde nactus in Maria animam capacem non erubeſcit vterum, nec ſordes humanæ carnis. Nullæ vilitates fugiuntur à Deo, ſi in eis ſit anima hominis, à qua poſſit capi; vt præter hanc nihili æſtimet cæteras fortunas humanas. De Ieſu in domum Matthæi intrante dicit Matth. 9. *Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes diſcumbebant cum Ieſu, & diſcipulis eius. Et videntes Phariſæi dicebant diſcipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter?* Sic obiiciebatur Deo, quòd viliſſimorum hominum conſortia non fugeret, quòd aſſideret menſæ hominis turpiter diuitis. Et quid in talium menſa potuit eſſe gratum Domino Chriſto? Ait Chryſoſtomus ſermone 29. *Diſcumbebat Ieſus plus in Matthæi mente quàm ſigmate.* Non ad ferculorum pretium, nec ad conuiuantium vilitatem aſpiciebat Ieſus nactus in Matthæi mentem, in qua poſſet ſuſcipi. Hanc vnam ſpectat Ieſus, nimirum hominis animam, quam habens, cætera omnia mundialia ſiue vilia, ſiue ſpecioſa parui ducit.

§. II.

Magna gloria viri eſt, cuius nomen per longiſſimas filiorum generationes in omnibus clareſcat. Vbi pulchra de Societate IESV.

NOn aliis promittitur Chananæorum terra, quàm his qui de facto illam poſſederunt; qui quidem multis iam generationibus ab Abraham diſtabant. De illis ſanè dicit Dominus modo: *Semini tuo dabo terram hanc.* Non ipſi Abrahamo, nec filiis eius, ſed quàm longiſſimè diſſitis Nepotibus fit promiſſio. Sed quantum hoc præmij ad Abrahami virtutes, quod poſt mille nepotum generationes ab iis ſati regnent? Regnant nunc Adami, & Noëmi filij, & minimè Adami Noëmique virtuti datum fuit, quod tam longinqui eorum poſteri ſub eorum nomine regnum in mundo capiant. Cur ergo quod non æſtimatum eſt in Noëmo, nec in Adamo, id æſtimatum eſt in Abrahamo adeò vt illi datum ſit in præmium virtutis? Fateor Noëmi, Adamíque longiſſimos poſteros regnare in mundo; ſed ij non ſic regnant, vt in eis nomen Adami, & Noëmi effulgeat. At Abrahami ſemen vocatum ad poſſeſſionem terræ, non eſt nudum ſemen Abrahæ, ſed ipſius parentis nomine inſignitum, in quo æquali virtutum ſplendore idem ſemper Abrahami nomen effulgeat. Hoc autem quò longius propagatur, eo glorioſius accidit parenti primo, nec immeritò pro præmio detur Abrahæ, quòd tales poſteros ſit habiturus, in quibus poſt mille generationes clariſſimum eius nomen ſonet, adeò vt Dominum terræ percipiat. Quò ſpectans D. Chryſoſtomus homil. 22. in Geneſ. ait: *Et viſus eſt Dominus Abrahæ, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Eſt & hæc pollicitatio magna, & aſſimilis illi per quam eum à domo euocarat. Dixerat enim: Magnificabo nomen tuum, & propterea nunc dicit: Semini tuo dabo terram hanc.* Non nudè ſumendum eſt quòd regnaturum ſit in Chanaan ſemen Abrahæ, vt nunc etiam regnat in mundo ſemen Noëmi, quin hoc ad Noëmi præſtantiam faciat. Sed ſumendum eſt ſemen Abrahæ cum magnifico eius nomine retento, vt idem ſit vocari poſteros eius ad poſſeſſionem Chanaan, quod eius nomen magnificari, dum per tot ætates ſic floruit, vt nunquam non eſſet gloriæ Abrahamides vocari. Quod quis neget Abrahamo fuiſſe decoris ſingularis? Sanè Caſſiodorus quæſt. variar. 22. de familia Deciorum locutus ait: *Nihil vobis ætas longa ſubduxit. Antiquos in te Decies Roma cognouit, Decios inquam priſcis ſæculis honeratam proſapiam, libertatis auxilium, curiæ decus, Romani nominis ſingulare præconium. Vos enim complexus paginam conſularem, vos crebrò nominat curſus annorum, & dum copia plurimum ſoleat habere faſtidium, veſtrum nomen repetitum ſemper efficitur glorioſum. Hunc denique generi ſemper ſuperna fauerunt praſtando deſideriis patrum fœlicia germina maſculorum. O temporum ſingulare præconium! Curia Romana completur penè veſtra familia.* Hæc de Deciorum familia dicebat ille: & veriùs nos eadem de Abrahamidum generatione dicere poſſumus. Sanè in recentibus Iſraëlitis ſemper Dominus Abrahamum antiquum recognouit. Quid dico in recentibus Iſraëlitis? In nuperis fidelibus veteres Abrahamos ſpectat Dominus. Sic de Zachæo dicit Luc. 19. *Hodie ſalus domui huic facta eſt, eo quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.* Nihil tanto homini longa ætas ſubduxit; crebrò Abrahamides nominat curſus annorum, nunquam enim non fuit, qui ſub tanti parentis nomine noluerit prædicari. Et dum copia ſoleat faſtidium afferre, Abrahamidum nomen repetitum ſemper efficitur glorioſum. Nulli hoc nomen viluit, imò ſi à vilitate ad gloriam quis transfertur, *portatur ab Angelis in ſinum Abrahæ*, Lucæ 16. Et quod magis eſt, cæleſtis curia completur Abrahamidum familia, dicente Domino Matth. 8. *Multi ab oriente, & occidente venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Iacob in*

regno

regno cælorum. Ecce tibi multitudo recumbentium in cæleſtibus ad Abrahamum ſpectat. Vbi D. Thomas ait: *Cum Abraham recumbent, qui eſt pater credentium, in cuius ſemine benedicentur omnes gentes.* Sic cæleſtis curia cõmpletur Abrahamidum familia, & genere. Et negem glorioſum fuiſſe præmium Abrahamo promiſſum, quod nomen eius per tot filiorum, nepotum, & pronepotum generationes nouo ſplendore fulgere deberet, & in tot Regum Aulis, imò in cæleſti Curia omnia Abrahamidû inſignibus impleri? Sic Luc.1. Zachariæ dum vxor aſſeritur, dicit: *Vxor eius de filiabus Aaron.* Et erat hæc fœmina longiſſimis iam generationibus ab Aaron diſtans; patres, & auos, & proauos, & atauos immediatores habebat. Nilominus iis prætermiſſis immediatis parentibus ad antiquiſſimum confugit Aaronem? Aaronis gloriæ multum deferebat, cuius nomen per tot poſterorum generationes refuſum adhuc glorioſè ad alios pergebat. Ait D. Chryſologus ſermone 89. *Aaron primus pontifex in lege ſuit ſacerdotij origo; propterea merito prætermiſſis omnibus eius filia dicitur, cuius in ſe memoria pratulit ſanctitatem, quam tanti generis pia cuſtos glorioſiſſimè transfudit ad filium.* In re gloriæ, & laudis aliis prætermiſſis parentibus, vnius antiquiſſimi Aaronis fit recordatio, cui nihil ætas longa ſubduxit, ſed Aaronicas proles numerans curſus annorum adhuc glorioſiſſimè Aaronicum munus ad filios alios transfundebat. Quo nihil Aaroni accidebat in terra præſtantius. Nec me tempero quin huc reuocem ſanctiſſimi parentis mei gloriam, qui vbi familiam condere in mundo aggreſſus eſt, ad nomen IESV encurrit, vt ſub tanto nomine familia fulgeret ſua; vt credam de illo dictum illud Numerorum 26. *A quo familia Ieſuitarum.* Et quid tanto Ieſuitarum fundatori glorioſius dicam? Repetam illi glorias, quas ſuprà Deciorum familiis dedit Caſſiodorus, vt nihil nobis ætas longa ſubduxerit. Vt antiquos Ieſuitas in Neotericis mundus agnoſcat. Vt huic generi cæleſtia ſemper fauerint, præſtando deſideriis patrum fœlicia germina maſculorum. Vt curia cęleſtis compleatur penè Ieſuitarum familia, quando innumeri ſub hoc nomine in cæleſtibus triumphant; quando & vniuerſi cælites, vt alibi dixi, vocantur Ieſuitæ. Quid plura? Quod Abrahamo, quod Aaroni glorioſum fuit, idem parenti meo gloriæ tribuo, quod in longa poſteritate adhuc non ſordeat Ieſuitarum nomen, ſed & glorioſiſſimè transfundatur in alios filios. Centum anni iam ſunt, ex quo Ignatius nomen dedit diuinæ militiæ, & inter mille tempeſtates iactata, eius in dies nouis rutilat familia luminibus. Cui tribuerim verba data Hieremiæ 1. *Ego dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum ſuper omnem terram Regibus Iuda, principibus eius & ſacerdotibus, & populo terræ. Et bellabunt aduerſum te, & non præualebunt, quia ego tecum ſum, ait Dominus.* Ecce tibi vnus iuſtus mittendus non ad barbaros, & exleges homines, ſed ad popolum fidelem, ad populum Iſraëlitem, vt armatur à Deo, vt fiat ciuitas munita, columna ferrea, murus æreus, qui duriſſimas impugnationes ab ipſis legis propugnatoribus ſuſtineat. Et quid in ciuitate munita, in columna ferrea, & in æreo muro prætereo-ditur? Do Hieronymum fantem in rem præſentem. *Ego, inquit, poſui te quaſi in ciuitatem munitam; quia glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. Et in columnam, inquit, ferream, de qua ſcribit Apoſtolus: Columna, & firmamentum veritatis. Nec hoc ſufficit, ſed in murum ait æneum, qui nulla violatur rubigine, nec caſus imbribus deperit, ſed vetuſtate fit fortior. Eris autem talis contra reges, & principes, & populum terræ, qui terrena ſapiunt, & cæleſtia non nouerunt. Hi bellabunt aduerſum te, & non præualebunt. Cur quæſo? Quia ego tecum ſum, ait Dominus.* Pergo cum Hieronymo, ſed hîc ſiſto, permittens aliis, quòd ponderent vt Ignatij familia ſit ciuitas glorioſa, vt ſit columna veritatis, vt impugnata à principibus, & ſacerdotibus, & populo terræ, vt tandem victrix, quia nomen Domini nobiſcum eſt. Illud modò pondero, quod de æneo muro dictum eſt, nimirum: *Qui nulla violatur rubigine, nec caſus imbribus deperit, ſed vetuſtate fit fortior.* Equidem hæc Ieſuitarum familia, iam per centum annos florens ſub diuiniſſimo IESV nomine nulla rubigine violatur, ſed vetuſtate fit fortior; quo enim vetuſtior eſt, nobis obſeruantiarum carceribus arctatur. Tantum abeſt, vt antiquam ſtrictionem deſerat, vt quo vetuſtior, eò ſtrictior in obſeruantia appareat. Quod non parum ad fundatoris Ignatij gloriam facit, cui iam adſcribo has glorias illas, & maiores aliis non nego. Sed nunc libuit filio immorari in laude parentis, de aliis alibi dicam prout occaſio tulerit.

§. III.

Chriſtianum eſt feſtinare in munere ad ſalutem ſpectante.

NOſcit ex Deo Abram terram illam ſemini ſuo dandam, vt in ea idololatria ablata, verus Deus colatur. Quo audito abſque vlla mora altare Deo ibi facit. Dicit enim: *Qui ædificauit ibi altare Domino, qui apparuerat ei.* Ibi ait: Altare ædificat vero Deo, cui poſt longa tempora ibidem & templum, & aræ erant ab eius poſteris ædificandæ. In re enim ad ſalutem ſpectante maluit bonus Chriſtianus feſtinare, nec vllas moras facere. Et fallor, ſi in aliqua circumſtantia magis appareat animus Chriſtianus, quàm in feſtinatione adimplendi muneris ad ſalutem ſpectantis. Quæ ex Iuda conceperat Thamar, ad partum peruenit Geneſ. 38. *Atque ipſa effuſione infantum vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum dicens: Iſte egredietur prior.* Equidem duo paruuli erant in vtero matris, quorum alter, qui poſtea Zara nominatus eſt, primùm manum protulit. Inſuetus modus naſcendi eſt, quòd infans proferat primùm manum. Cur iuxta naturæ legem non priùs caput, ſed manum protulit? Erat in illo infante Chriſtus præfiguratus, cuius muneris erat manum porrigere Adamo lapſo; & ideò nihil prius in illo apparuit quàm porrecta manus, vt adimplendo numero feſtinaret. Id ponderabat Coſmas Hieroſolymitanus in car. Græca ad cap. 2. D. Luc. fatus: *Primogenitus ex patre ante ſæcula, primogenitus infans ex Virgine incorrupta, Adamo manum porrigens apparuit.* Vt Chriſtiani erat muneris Adamum lapſum à ruina ad ſalutem ſubleuare; ſic vel in antiquis vmbris feſtinationem ſuam Chriſtus delineabat in porrigenda manu lapſis, vt vel naſcentis nil prius appareret quàm porrecta manus. Sic Chriſtianum eſt feſtinare in munere ad ſalutem ſpectante. Dicit Luc. cap. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen erat Nazareth ad Virginem deſponſatam viro*, &c. In multis & nobiliſſimis mundi ciuitatibus erant tunc temporis Iudæi, & virgines Iſraëlitæ, vnde præſtantiſſimum Paulum diſcipulum ex Tharſo Siciliæ traxit ciuem Romanum. Et cur ſimiliter matrem ſuam non de nationum ciuitatibus, ſed de Galilæa traxit? Vt veniebat

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

niebat ſaluare prius quod perierat ex populo Iſraël; ſic omnes alias moras abrupit, naſcens inter Iſraëlitas, feſtinans illis ſalutem dare. Vt dicat Tertullianus lib. 4. in Marcion. *Prophetiam interim de loco adimpleuit, de cælo ſtatim ad Synagogam, vt dici ſolet, ad quod venimus hoc age.* Noluit moras nectere in accedendo ad Iſraëlem ſaluandum: ſed vt ad Iſraëlem veniebat; ſic inter Iſraëlitas concipitur, & naſcitur, oſtendens quàm feſtinatò, & ſine mora officium ſuum peragerer. Quem ſpiritum Chriſtianum notans Iſaias cap. 9. clamabat: *Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon*, &c. Quæ verba ſic legit Tertullianus lib. 4. in Marcion. *Hoc primum ebibe, cito facito regio Zabulon*, &c. Quibus vt anthor eſt Euſebius lib. 7. de præparatione, inuitantur Apoſtoli, qui de tribu Zabulon, & Nephtali erant, ne moras necterent in munere Apoſtolico exequendo: ſed cum primum feſtinent munus ſuum obire, vt ſeſe oſtendant Chriſtiano ſpiritu moueri.

§. IV.

Nihil potentius, quàm frugalis vita, quæ neceſſarijs contenta ſit, & fugiat ſuperflua.

AVdita Dei promiſſione, procedens inde Abraham tabernaculum tetendit. Quippe ait: *Et inde tranſgrediens ad montem, qui erat contra Orientem Bethel tetendit ibi tabernaculum ſuum.* In quo non deſinit mirari Chryſoſtomus frugalitatem viri, ait enim: *Tumultuarium, inquit, domicilium fecit. Vide quomodo erat frugalis, & luxum fugiebat. Nam ſæpè in villam ire volentes, multa indigemus mechanica, valdéq; anxioſi ſumus, vt multa nobiſcum attrahamus, quæ non ſolùm non ſunt nobis vſui, ſed & ſupervacanea & inutilia; & pompæ gratia apparata, vt ea nobiſcum circumferamus. Verum iuſtus ille non ſic egit*, &c. Equidem non pompoſam ſuperfluitatem quærebat, ſed ea quæ ſufficerent vitæ frugali. Quid inde? Ait Rupert. *Tandem ergo demonſtrata ſibi terra, quam Deus promiſerat, habitat confidenter.* Solus & peregrinus agens apud barbaras nationes, apud gentes ignotas ea confidentia inter illos verſabatur, ac inter fratres, ac ſub paſtoritiis tabernaculis ſic viuebat, quaſi in munitiſſimis arcibus. Nec miror validiſſima eſt, & potentiſſima vita frugalis, quæ ſolis contenta eſt neceſſariis. Dicebat pulchrè Tertullianus lib. de anima: *Omnis natura, aut defraudatione, aut enormitate reſcinditur, pro pietate natura conſeruatur.* Nequit ſtare creatura creata, ſi deficiant neceſſaria, nec ſi ſuperfluant, tam perit ſuperfluitate, quàm defectu, adeò vt ſi valere amat, contenta debeat eſſe ſolis neceſſariis. Crede mihi, valentia hominis non in ſuperfluis, & pompoſis bonis, ſed in neceſſariis, & vtilibus ponderatur. De Iobo dicitur cap. 1. *Fuit poſſeſſio eius ſeptem millia ouium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga boum, & quingentæ aſinæ, & familia multa nimis; erátque vir ille magnus inter Orientales.* Ecce tibi omnia bona Iobi non extollebant hominem ſupra vitam paſtoris, & nihilominus inde apparebat magnus, & validus. Quod ponderans Chryſoſtomus in cat. Græca fatus: *Vide hominem agreſtibus diuitijs affluentem, nec numerauit auratas laquearibus ornatas domos, oues, & boues, & quæ ex agricultura percipiuntur, recenſuit. Non quemadmodum dixi, non in pretioſa materia gloriabatur, ſed ijs rebus, quæ indigentia modicè ſubuenirent, contentus erat. Huic nobis Regem ſcriptura proponit, non equorum mentionem facit, non auro conglutinatorum curruum, non argenti, atque auri theſauros meminit, non lapidum precioſorum, non cæterarum rerum, quibus hominum diuitijs inhiantium morbus inflammatur, ſed illa enumerat, quæ ad vitæ neceſſitatem ſunt accommodata.* Sanè ad validiſſimam regiam Iobi hoc magni faciebat, quòd non ibi auri, argentive theſauri, non lapilli pretioſi, non aureæ gazæ, ſed quæ paſtorem decerent bona ſeruientia ſolùm vitæ neceſſitati. Et vtinam ab Hiſpanorum hominum domibus excluderetur aurum, argentúmve, pretioſique ornatus; & darentur illis bona ex gregibus, ex cultis agris, quæ ſeruirent neceſſitati. Fallar, niſi potentiſſima eſſet Hiſpania. Modò pleni argento, & auro pretioſiſque ornatibus euidentiſſimè Hiſpani infirmantur. Intra vnius Matriti domos, & vel apud mediocres, & plebeios ciues, tantam argenti, aurive copiam inuenies in vrceolis, in ferculis, in ſupellectili, quanta nunquam fuerit apud antiquos Hiſpaniæ principes. Imò nec in tota regione fuit tantum argenti antiquitus, quantum modò eſt in vna ciuitate. Sed in illa penuria erat incredibilis familiarum multitudo, valor, & potentia ciuium orbi notiſſima. Nunc in hac argenti, auri, ſericive abundantia, nil oppidatim cernitur quàm domorum, familiarúmque ruina. Proh pompoſus diuitiarum ſplendor, clariſſima regnorum infirmitas! Proh frugalitas vitæ validiſſimum prouinciarum munimen! Legi in Hiſpanorum hiſtoriis pulchram vnius philoſophiam principis. Is erat Aſturicenſis Marchio, qui noſcens Regem Caſtellæ per villam ditionis ſuæ tranſiturum, illò aduolat, regale præparat hoſpitium, regalique Regem excipit conuiuio. At in pretioſiſſimarum eſcarum copia illud erat frugaliſſimum, quòd fercula vniuerſa erant lignea. Rex Marchionis penuriam augurans ex ferculis ligneis iuſſit illi dari ſtatim ex argento totum vrceorum, ferculorúmque apparatum, qui ad regale conuiuium ſufficeret. Poſt plurimos dies iterum Rex venit in eandem villam, iterum Marchio Regem excipit conuiuio, iterum lignea fercula apponuntur. Quibus viſis Rex de argenteis à ſe datis requiſiuit. Proferuntur ſtatim ex cuſtodiis ſuis in præſentiarum, ait Marchio, nec mora, vix finitur conuiuium, & militares tubæ omnia clamoribus implent. Ecce tibi quadringenti equites frementibus equis, coruſcantibus armis, pulchro incedentes ordine Regium conſpectum alliciunt. Tunc Marchio, & miranti, & ſciſcitanti Regi ait: Hæccine ſunt fercula argentea mihi ex Regis liberalitate conceſſa, quæ quia domi aſſeruata nullius erant vtilitatis, & ad eſcas trahendas ſufficiebant lignea, vendidi illa, & illorum pretio hos militares operarios conduxi, qui me ſpoliis implent, & faciunt hoſtibus formidabilem, & fructuoſum amicis. Quid pulchrius? O lignea fercula Hiſpanorum quàm validos efficitis principes! O argentea fercula, quàm teneris infirmos!

§. V.

Nomen Dei puro ore verſatum, validiſſimum munimen hominis eſt. Vbi pulchra de D. Thoma doctore Angelico.

MIrabar hominem peregrinum inter efferas, & barbaras nationes ſecurè degentem. Vnde inermis & peregrinus Abraham poteſt ſecurè verſari inter barbaras gentes? Ait textus: *Ædificauitque ibi altare Domino, & inuocauit nomen eius.* Proh

Deus

Deus immortalis, quàm ſecurus noſter peregrinus erit paſſim inuocans nomen Domini! Fallar, niſi ex hoc muniatur, & conualeat aduerſùs hoſtiles gentes. Cantatiſſima eſt fortitudo & victoria ſeptem iuuenum Machabæorum, de quibus 2. Machab. 7. vbi: *Contigit autem ſeptem fratres vnà cum matre ſua apprehenſos compelli à Rege edere contra fas carnes porcinas flagris, & taureis cruciatos. Vnus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? Parati ſumus mori magis quam patrias Dei leges præuaricari.* Sed vnde tanta innata eſt iuuenibus valentia aduersùs mortem, & & horrendos cruciatus? Rem pulchrè tractat Euſebius Gallicanus homil. 4. de Epiphan. fatus: *Quæ tandem cauſa paruulis vires dedit, & inter tam exquiſitos nouóſque cruciatus infatigabiles Iudæ confeſſione durarent? Quæ, inquam, alia cauſa, niſi diuina gratia, & doctrina domeſtica? Quæ cauſa, niſi quia poſt tranſacta cunabula inter annos infantiæ religionis affectum de inſtitutione piæ parentis acceperant, & in nomine Domini vincula linguæ trepidantis abſoluerant?* Hæc ſingularis cauſa eſt valentiæ, & fortitudinis ad ſuperandas cunctorum hoſtium rabies; ſi prima hominis vox Dei nomine formetur, ſi balbutiens infantis lingua in nomine Dei repetito ſoluatur. Conueniant hîc matres, & patres, & diſcant vt poſſint filios inſuperabiles facere, ſi nimirum eorum in ore faciant Dei nomen verſari. Huc traho validiſſimam Eccleſiæ columnam D. Thomam in omnibus vincentem, à nemine vſque adhuc ſuperatum, nec vnquam ſuperandum. Hic adhoc infans nomen Mariæ ſcriptum in chartula nactus ori applicuit, & ſalutare nomen Mariæ mandit. Ne miremur, ſi hoſtes non timeat, ſi totum orbem terrarum penetret inuulnerabilis eius doctrina. Cuius ponebatur balbuties infantilis in adeò ſalutari nomine Dei genitricis, non mirer, ſi prorſus inſuperabilis poſtea conditionis maneat. Ait enim Prouerb. 18. *Turris fortiſſima nomen Domini; ad ipſam currit iuſtus, & exaltabitur.* Planè in ſalutari Dei nomine inuenit iuſtus totum ſuæ vitæ munimen, qui poſſit ſe ab omni hoſte tutari, & quo vel mediis periculis inoffensè ad maximam exaltationem tranſeat. Geneſ. 32. Requiſitus Dominus de nomine ſuo nomen negat, vt oſtendat ſe ineffabilem: at Exod. 3. ſtatim ait: *Hæc dices filijs Iſrael: Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob miſit me ad vos: hoc nomen mihi eſt in æternum.* Et cur qui ineffabilis erat, qui nullo nomine comprehendebatur, modò nomen ſibi appropriat, quod Moyſi amat reuelare? Cur non magis manet in ſua incomprehenſibilitate? Vbi in præſenti ſeſe iam Deus accingebat, vt populum ſuum Tyrannis educeret, & ad promiſſam deduceret hæreditatem, nil prius prouidit, quàm vt ſibi aliquod nomen affingat, quod oſtenſum ſuis in primo anſpicio libertatis iam haberent, in quo vniuerſos poſſent deuincere aduerſarios. Quò ſpectans Philo lib. de Abraham ait: *Deus non habet opus nomine: attamen humano generi ſuum nomen largitus eſt, vt habentes refugium ad preces, & ſupplicationes à ſpe bona non excluderentur.* Ad id finxit ſibi nomen Deus, illúdque hominibus reuelauit, vt homines haberent refugium ne ſub hoſtibus caderent, ſed ſemper ad fœliciora euolarent. Et cur Deiparæ nomen eandem virtutem non habeat? Crediderim & nomen Domini, & nomen Dominæ ſimili modo ſuis eſſe ſalutaria; & quòd Angelicus Doctor in nomine Deiparæ ederit eam virtutem, quæ eius vox ab omnibus ſapientibus inoffensè audiri habeat. Cui etiam apto illud Exod. 23. *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, vt cuſtodiat in via, & introducat in locum, quem præparaui, obſerua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes, quia non dimittet, cum peccaueris, & eſt nomen meum in illo.* Ecce tibi Angelus datur ſequendus fideli populo, & in omnibus audiendus, & qui Angelus? Iam explicat, dicens: *Eſt nomen meum in illo.* Caietanus legit ex Hebræo: *Et nomen meum in intus eius.* Eſt equidem ſingulariſſimè in intimis Angelici Doctoris nomen ſalutare, nomen Deiparæ, quando infans vorauit illud, & tranſtulit in viſcera. Hic ergo Angelicus Doctor, cuius in intimis inſeminatum fuit ſalutare nomen Deiparæ, audiendus, & ſequendus eſt ab omnibus, qui velint habere patentis ſalutis vias. Et quid non pateat Angelo huic? Stephanus in concilio Iudæorum poſitus clamabat, Actorum 7. *Ecce video cælos apertos, & Ieſum ſtantem,* &c. Et vnde tantus vir credibile facit quòd ſibi cæleſtia pateant? Vel cur non veretur in tanto conſeſſu dicere rem prorſus illis incredibilem, quæ magis videretur eſſe præſumptionis quàm virtutis? Teſtimonium in Stephano prænotabat credibile Actorum 6. dicens: *Et intuentes eum omnes, qui ſedebant in concilio, viderunt faciem eius, quaſi faciem Angeli.* Vbi facies eius quaſi facies Angeli apparuit, credibile erat vel apud hoſtes, quòd ei poſſent patere cæleſtia omnia. Ad quæ ait D. Auguſtinus homilia 15. de ſancto Stephano: *Tanquam oſtenſo ſignaculo in ſpecie Angelorum patefacta ſunt porta cælorum.* Pateant neceſſum eſt, cæleſtia ſigno dato in ſpecie Angelica. Ne miremur quòd Angelico Doctori pateant vniuerſa ſecreta cælorum. Angelus eſt Thomas in communi omnium ſapientium acceptione, inſuper eſt Angelus in intimis habens ſaluberrimum Deiparæ nomen; qua, fallar, ſi illi via aliqua veritatis, aut difficilis, aut abſtruſa eſſe poſſit. Nec multum eſt, quòd Angelicam ſapientiam tribuamus Doctori habenti in intimis Deiparæ nomen: hoc namque nomen, non niſi in diuinis recondi ſolet. Quippe ait Petrus Damianus ſermone de Annunt. Mariæ: *De theſauro Diuinitatis Mariæ nomen euoluitur.* Vt putes diuinum aliquid eſſe in intimis eius, in quibus tantum nomen reconditur. Et quid diuinum in Thoma claudente in viſceribus Mariæ nomen? Hoc putarim in Thoma diuinum, quòd vnus Theologiæ lumina ab errorum tenebris diſtinxit, vt in ſedes proprias ordinémque præclarum compulerit. Geneſis 2. dicitur: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuerſis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea; omne enim, quod vocauit Adam, ipſum eſt nomen eius.* Sic vni Adamo tribuuntur vniuerſa viuentium nomina. Omnia vocauit Adam, & Deus quid vocauit? Ait Geneſis 1. *Diuiſit lucem à tenebris, vocauitque lucem diem, & tenebras noctem.* Lucis, noctíſque nominis impoſitionem ſibi reſeruat Dominus; cæterorum autem nomina imponi permittit ab homine. Et cur hoc? Ait Theophilus Antiochen. lib. 2. ad Autholium: *Lucem Deus vocauit diem, tenebras nominauit noctem; nullus enim mortalium potuiſſet luci, aut tenebris, vt par erat, nomina imponere. Alij alijs nomina indiderunt: at illa à ſolo Deo nomina ſua acceperunt, vt qui ea creaſſet.* Quòd animalium naturas nominibus diſtingueret, explicarétque, hoc non excedebat prudentiam hominis; at quod inter lucem, tenebráſque diſtingueret, id prorſus erat ſupra naturam hominis. Et non diuinum putem aliquid in Thoma cui datum fuit lucem à tenebris diſtinguere; & tenebras, lucémque in certas ſedes redigere,

&

& in certum ordinem: Sanè Ariſtoteli, Euclydi, Vitruuio, Iuſtiniano datum eſt quòd nominibus ſuis diſtinguerent, & deſignarent facultates, quæ pertinent ad vitam terrenam hominum. At diſtinguerè inter errorum tenebras, ſupernaturaliàque lumina, illáque in ſedes ordinémque certum redigere, terminis, nominibúſque inſignire, id vni traditum eſt D.Thomæ: *Nullus equidem mortalium potuiſſet luci, aut tenebris, vt par erat, nomina imponere.* Nec vllus antea valuit ſapientiæ diuinæ nomina, claſſes, ſedes, ordinem à tenebris diſtinctum tribuere, vt Angelicus Doctor attribuit. Quid hoc diuinius?

§. VI.

Benedictiones cæleſtes inde tibi accreſcent, ſi proximus vtilis fias.

ACcepta promiſſione terræ Chananitidis perrexit Abraham, & ædificato altari, *inuocauit nomen Domini.* Legit ibi Vatablus: *Prædicauit alijs in eo loco Dominum.* Non cogitauit de ſpoliandis Chananæis, ſed de prædicando, & annuntiando illis nomen Domini. Et quando acceperat illius terræ promiſſionem, cur non magis tractat ea, quæ incolas inciperent perdere, ſed maluit tractare ea, quæ magis incolis benefacerent; nempe veræ notitiam deitatis? Sanè nullo magis in promiſſionibus diuinis firmabatur; nullo magis in augmentum ducebat ſibi benedictiones factas, quàm dum incipit aliis eſſe ſalutaris. Luc. 19. dicebat ille cantatiſſimus bonorum negotiator: *Domine, Mna tua fecit quinque Mnas.* Magnum hoc fuit, quod ſic ſciuit bona ſua multiplicare, vt ex vno quinque faceret; & optatem quòd nobis modum ſic multiplicandarum rerum oſtenderet. Qualiter ô bone, quinque ſupra vnum anges? An vicinos ſpoliando? Abſit; imò tunc ſolùm ditior fit in diuinis benedictionibus, cum ſciuit proximis ſuis eſſe ſalutaris. Ait D.Chryſoſtomus citatus in Cat. Græca D.Lucæ: *In pecunijs quidem nequit fieri, vt quiſque euadat diues, niſi alius prius factus ſit pauper. In ſpiritualibus autem non ita, ſed omnino contrarium fieri non poteſt, vt quiſpiam fiat diues, niſi alterum fecerit opulentum; nam ſi nemini profueris, non poteris effici opulentus.* Curet aliis proficere qui diuitiis augeri amat ſpiritualibus; tunc enim ſolùm diues es, tunc in immenſum benedictiones cæleſtes in te auges, cum aliorum ſaluti acquirendæ operam natas. Quanto enim minus ſalutaris es aliis, tantum es magis pauper, & egenus factus. Mulier vidua, & pauper, relicto à viro ſuo ære alieno oppreſſa, in eas anguſtias deuenerat, vt tantùm haberet parum olei in vaſe, 4. Regum 4. cùm Eliſæus ait: *Vade, pete mutuò ab omnibus vicinis vaſa vacua non pauca, & mitte inde in omnia vaſa, &c.* Quæ parum ſibi olei habebat, de illo in vicinorum vaſa vacua mittere Eliſæus mandat. Ait D.Auguſtinus ſermone 206. de tempore. *Quamdiu vidua illa oleum in vaſculo proprio habuit, nec ſibi ſufficiebat, nec debitum reddere poterat. Verum eſt chariſſimi, qui ſe ſolum diligit, nec ſibi ſufficit, nec peccatorum ſuorum debitum reddit. Cum verò omnibus vicinis, & propinquis, & omnibus omnino hominibus cœperit oleum charitatis infundere, tunc & ſibi ſufficere, & ab omnibus ſe debitis poterit liberare.* Neſcit penuriam pati, qui omnibus procurat bene facere in ſpiritualibus. De quo vide tom. 1 in vetus Teſtament. lib. 2. cap 3. §. 5. ex Actorum 25.

§. VII.

Nomen Dei hoſtibus ſuis extremam affert ruinam.

POndero adhuc Abrahami ſapientiam, qui accepta repromiſſione terræ Chananitidis, ſtatim cœpit prædicare illis Dei nomen. Vbi enim noſter ait: *Inuocauit nomen Domini*; ex Vatablo dicitur, vt vidimus: *Prædicauit alijs in eo loco Dominum.* Quid hoc cum promiſſione accepta de habenda terra illa nepotibus ſuis? An ad prædicationem nominis diuini tunc confugit, vt iam repugnantem nationem diſponat ruinæ? Sanè primi illi Hiſpani Indorum Mexicanorum expugnatores dicuntur priùs propoſuiſſe euangelia ſcripta Indis, illiſque annuntiaſſe nomen diuinum, & ſtatim in contradicentes, & repugnantes arma ſumpſiſſe. Et forſitan tot hominum myriades in patria ſua à paucis peregrinis debellati ſunt, quia nomen diuinum illis annuntiatum proſternebat aduerſarios ſuos. At quidquid fecerint Hiſpani, id prudentiſſimè factum ab Abrahamo crediderim, qui poſt acceptam promiſſionem de expugnanda à ſuis Chananitide, ſtatim eò tendit, vt Chananæis annuntiaret diuinum nomen, nec vnquam terra illa proprior apparuit ex termino, quàm ex quo in illa diuinum nomen cœpit prædicari, & malè audiri. Nunquam enim nomen diuinum non perdit contemptores ſuos. Quò ſpectans D.Cyprianus epiſtul. ad Demetrianum dicebat: *Nec vnquam impiorum ſcelere in noſtrum nomen exurgitur, vt non ſtatim diuinitùs diuina vindicta comitetur.* Nunquam nomini diuino ſub quo Chriſtiani militant, contradictum fuit ab impiis, quin diuina vindicta illos non miſerrimè percuteret. Vnde monebat Dominus Exod. 23. *Ecce ego mittam Angelum meum qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum, quem præparaui, obſerua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes, quia non dimittet, cum peccaueris, & eſt nomen meum in illo.* Expende ab illis: *Quia non dimittet, &c.* tam ſeuerus enim in peccatores, vt nulli parcat, ſed omnes ſtatim puniat. Et vnde tantam ſeueritatem induet? Cauſam ſeueritatis innuunt verba illa: *Et eſt nomen meum in illo*; quaſi hoc ſit proprium nominis diuini, quòd non parcat contemptoribus ſuis. Sic Caietanus ibi: *Quia nomen meum erit in inimicis eius, ideo non parcet vindicando iniurias nominis diuini.* In quo eſt nomen diuinum, eſt quo inexorabiliter pereant diuini nominis contemptores. Venit enim de nomine Dei offenſo quòd non parcatur offenſoribus illius. Quò trabo illud Iſaiæ cap. 30. *Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius, & grauis ad portandum; labia eius repleta ſunt indignatione, & lingua eius quaſi ignis deuorans, &c.* Eſto ſententia Vatabli & aliorum putantium iis denotari ruinam Aſſyriorum, quando Sennacherib exercitus iuxta Ieroſolymam ab Angelo interfectus eſt. Quo ſuppoſito notat Hieronymus non dici Dominum veniſſe ad hos perdendos, ſed *nomen Domini.* Ecce, ait, nomen Domini venit. Et cur in hac cantatiſſima Aſſyriorum ſtrage nomen Domini dicitur, & non Dominus miſeros perdidiſſet? Res tunc erat blaſphematoribus diuini nominis. Dicit Ezechias 4. Regum 16. *Dies tribulationis & blaſphemiæ dies iſta*; blaſphemauerat namque Rapſaces Aſſyriorum Dux nomen Domini. Ergo aduersùs blaſphematores, & contemptores diuini nominis ipſum ſufficit Dei nomen, vt eos irremediabiliter conterat.

Geneſis 12. Perrexitque Abram vadens, & vltra progrediens ad meridiem. Facta eſt autem fames in terra, deſcenditq; Abram in Ægyptum, vt perigrinaretur ibi, prævaluerat enim fames in terra.

§. VIII.

In virtutis via progrediendum.

NOn hæſit Abram incœpto curriculo, ſed perrexit, vt dicit textus: *Perrexit Abram vadens, & vltrà progrediens ad meridiem.* Talis enim eſt ſemper greſſus iuſtorum, de quo ait Prouerb 4 *Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem.* Non enim eſt iuſtorum hærere in primo lucis exortu, ſed ſic pergere vſque dum perfectum exhibeant diem. Quo ſpectans Rupert. ſic greſſus ponderat Abrahami: *Perrexit vltrà vadens, & proficiſcens vſque ad meridiem. Bene ergo progredi dicitur ad meridiem qui ab aurora iam dicta fidei ſuæ vltra vadens, & progrediens de virtute in virtem, ſine dubio ad plenum & æternum peruenit perfectionis diem.* Sic ſemper pergat qui ſectatur iuſtitiam, non hæreat in primo exortu lucis, non in vno cardine voluetur, ſed ad altiora ſe ſe extendere in dies feſtinet. Luc. 16. dum diues rogat pro Lazaro mittendo ad propinquos reſpondit Dominus: *Habent Moyſem, & prophetas audiant illos.* At longè aliter dum in Thabor Ieſus transfiguratus apparet inter Moyſem, & Eliam: tunc enim Moyſe & Elia dimiſſis vox paterna de Ieſu ſolo dicit Math. 17. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite.* Non Moyſem, non prophetam Eliam, ſed ipſum Patris Filium mandat audiri. Diuitis propinquis mandat, vt Moyſem, & prophetas audiant, nihil de Ieſu audiendo illis dicit. Petro autem, & condiſcipulis, non Moyſem, nec prophetam, ſed vnum Ieſum audiendum proponit. Et cur nec illis de Ieſu nec iis de prophetis, ſed de Ieſu audiendo mandat? Diuitis propinqui vt impij erant, ſatis eſſet, ſi prophetas audirent; Petrus autem, & condiſcipuli, iam prophetas, & Moyſem audierant, ſatiſque erant in horum doctrina verſati, ideò ad maiora vocantur, nec in eiſdem permanere permittuntur, ſed ad progrediendum excitantur, vt Ieſum audiant. Quò ſpectans Tertullianus lib. 4. in Marcion. fatur: *Non Moyſem, & prophetas, iuſſit audiri à diſcipulis, ſed Chriſtum. Merito. Tunc enim Apoſtoli ſatis iam audierant Moyſem & prophetas, qui ſecuti erant Chriſtum credendo Moyſi, & prophetis. Apud inferos autem de eis dictum eſt: Habent Moyſem & prophetas, audiant illos, qui non credebant, vel qui non omnino ſic credebant eſſe poſt mortem ſuperbiæ, & deliciarum annuntiata ſupplicia.* Quando cum infidelibus res erat, ſatis erat, ſi ab illis petebatur, vt prophetas audirent, è quibus vel prima fidei elementa perciperent: at quando cum diſcipulis fidelibus agit, iam non gaudet illos in prophetis morari, ſed mauult, vt inde aſcendant ad altiora alia, & de ipſis Saluatoris fontibus doctrinam hauriant. Non enim fidelis perfecti eſt diu manere in primis virtutum elementis, ſed magis expedit, vt ad celſiora ſemper proficiſcatur. Ait Cant. 4. *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro.* Hac dentium figura notantur præſtantiſſimi Eccleſiæ filij, qui in regenerationis lauacrum venerunt, & ibi poſuere veteris Adami ſpurcitias. De quibus illud dicitur, quòd non diu in lauacro manſerunt, ſed ſtatim inde aſcenderunt ad ſublimia. Quod notabat Gillibertus Abbas ſermone 23. in Cant. inquiens: *Veterem deponentes hominem, & onere ſupernacuo leuati, & loti alacriùs ad ſuperiora conſcendunt. Attendis quod non tibi ſufficit deſcendere, non ſufficit exonerari, non ſufficit lotum, & nouum fieri, niſi ſtatim aſcendas, & ſpiritu incedas qui renouatus in ſpiritu.* Equidem non ad regenerationis lauacrum vocamur, vt renati ibi, & mundati in illo infantili candore gratiæ maneamus, ſed vt inde ad ſublimiora aſcendamus. De hoc paſſim in aliis tomis.

§. X.

Pœnæ, & opprobria non maculant hominem, niſi infligantur pro culpa.

FAme præmiſſa compellit Deus Abrahamum deſcendere in Ægyptum, nimirum ait: *Facta eſt fames in terra, deſcenditque Abraham in Ægyptum vt peregrinaretur ibi.* Et quòd mirere magis, ideò in Ægyptum impellitur à Deo, vt eius nomen magnificetur apud Ægyptios, dicente Chryſoſtomo: *Vt igitur opere impleret promiſſionem Deus, quam illi fecerat, dicens: Et magnificabo nomen tuum, propterea & famem oriri permittit, & cogente neceſſitate in Ægyptum eum ire facit, &c.* At Abrahamidi ſemini nunquam non fuit opprobrio terra Ægypti. Dicit enim Dominus Ioſue 5. poſtquàm vltra Iordanem circumcidit Iſraëlitas: *Hodie abſtuli opprobrium Ægypti à vobis:* non enim Ægyptus ſine opprobrio tenuerat Iſraëlitas. Et quando Ægyptus opprobrio erat Abrahamidi ſemini, cur illò mittitur Abrahamus, vt nomen eius fiat illuſtre? aut qualiter poterat eſſe honori parenti terra, quæ tanto opprobrio erat filiis? Mittebatur eò Abrahamus neceſſitate, non culpa; filij autem eius culpa ſua detinebantur in Ægypto, ideò Abrahamo honori fuit, quæ terra erat opprobrio eius filiis: Pœnæ enim ſolùm maculant hominem ratione culpæ. Ex quo D. Zeno lib. 2. ſermone 11. ait: *Verum tamen Iudæe, quid monumentis tui criminis gratularis? In Ægypto ſeruiſti diu non neceſſitate, ſed merito.* Inde infamantur Iudæi, quòd Ægypti duritiem merito ſuo, culpa ſua tuliſſent, inde honoratur Abrahamus, quod eandem duritiem tulerit non merito, non culpa, ſed neceſſitate, ſed ſorte peregrini compulſus. Fœlix ille, qui mala mundi patitur, non culpa, ſed ſorte peregrini, quia nimirum peregrinus habetur in mundo, vt infœlix eſt, qui verbera patitur mundi vitio ſuo, vt miſerum eius mancipium. Meritò Dominus extollens ſuos dicebat Ioan. 15. *Quia verò non eſtis de mundo, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Suſtinebant equidem mundi odia, non merito ſuo, ſed ſorte peregrini, quia nimirum peregrini erant in mundo; quod maximè faciebat ad commendationem eorum. Hinc Paul. 2. ad Corinth. 11. ſe plurimùm commendans aiebat: *A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi, ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci.* Ecce tibi Paulus in ſui commendationem percenſet ea, quæ maculare ſolent latrones. ij autem magna diligentia abſcondunt, quòd vel ſemel vapulauerint: Paulus verò gaudens prædicat accepta verbera quinquies, lapidationes, naufragia, & innumeras alias calamitates. Et cur patiens Paulus eadem, quæ patiuntur latrones, ea in ſui commendationem prædicat, quod non faciunt latrones? Sanè Paulus patiens illa non merito, ſed ſorte peregrini,

ſed neceſſitatem in nomine Domini, illa pro ornamento habet, non ſic latro, qui ad illa venit non neceſſitate, ſed culpa. Ait D. Zeno lib. 2. ſermone 38. *Clamat Paulus obrutus calamitatibus beatis, cum pro nomine Domini latrones in itineribus, latrones in ciuitatibus patitur. Cum à Iudæis virgis ter cæſus naufragio triduo diluitur. Cum inſani populi furibunda tempeſtate lapideis vndis fæliciter grandinatur.* Itaque Paulus lapidatus, verberatus, naufragus, non veretur tam beatas calamitates prædicare, vt quæ non vitio, ſed pro nomine Domini obuenerint. Sic miles generoſus oſtentat vulnera, plagas in conflictu acceptas, ſic Maurorum triremium verbera iactat; at fur prorſus tacet de flagris, de triremibus, vt qui merito culpæ ſuæ illa ſibi traxerit. Quæ enim huic dedecori ſunt, gloriæ fuerunt Paulo. Nunquã enim nõ gloriæ tribuenda ſunt mala, in quæ quis deuenit non culpa, non merito, ſed ſorte peregrini. Vnde Iſaias videns Ieſum medio in puluere paſſionis ait, cap. 28. *Vt operetur opus ſuum peregrinum eſt opus eius ab eo. Et nunc nolite illudere*, &c. Non patitur ludibrio tribui, ſed gloriæ quòd Ieſus crucifixus inter iniquos reputetur, quando mala illa ſuſceperat, non culpa, ſed peregrini ſorte, quippe peregrinum erat tale opus ab eo.

Geneſis 12. Cúmque propè eſſet vt ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai vxori ſuæ: Noui quòd pulchra ſis mulier, & quòd cum viderint te Ægyptij, dicturi ſunt: Vxor illius eſt, & interficient me, & te reſeruabunt. Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror mea ſis, vt bene ſit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui.

§. X.

Interna animæ pulchritudo externam corporis auget.

SExagenaria erat tunc temporis Sara Abrahami vxor, & tamen eius pulchritudinem commendat Abrahamus, fatus: *Noui quòd pulchra ſis*, &c. Et quomodo in longæua ætate adeò pulchra apparebat Sara? Author Cat. Græcæ ad cap. 20. Geneſ. ait: *Quę gratia ſterilitatem naturæ emendauerat, eadem corporis nitorem velut aquilæ renouauit.* Quippe diuina gratia intus in anima agens, ſic externa omnia radiabat, vt miram pulchritudinem efformaret. De ſancto Stephano ait Actorum 6. *Et intuentes eum omnes, qui ſedebant in Concilio, viderunt faciem eius quaſi faciem Angeli.* Nota erat omnibus Stephani facies, ſed nunquam adeò pulchra, adeò angelica apparuit vt nunc, cùm in concilio pro Chriſto ſtaret. Et vnde modò tanta faciei pulchritudo aduenit, vt angelica facies putaretur? Ait S. Hilarius Arelat. homil. de Stephano: *Abſcondita pectoris ornamenta ſpeculum frontis irradiant, habens intra ſe Spiritum ſanctum os præ ſe geſtabat angelicum.* O quàm augent decorem frontis externi radij virtutis internæ! Sanè de intimis virtutibus animi ea compoſitio naſcitur externa, quæ nimium faciat hominem pulchreſcere. Vbi Dauid in arenam deſcendit cum Philiſthæo ait textus de illo 1. Reg. 17. *Erat autem adoleſcens rufus, & pulcher aſpectu.* Theodoret. legit: *Rufus cum pulchritudine oculorum.* Et vnde tanta pulchritudo in Dauidis oculis? Si eius internos oculos ſpectes, ſic videbis illos intentos ad Deum, vt nihil totius illius certaminis non tribuant Domino. Ait enim ad hoſtem: *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Iſrael, quibus exprobraſti hodie, & dabit te Dominus in manum mea*, &c. Quando ergo internus animi oculus tam clarus erat in agnoſcendo, & prædicando Domino, non miror quòd externis oculis præberet nouum, & pulcherrimum ſplendorem. Ait Theodoret. quæſt. 40. *Et ipſe erat rufus cum pulchritudine oculorum. Imitabantur enim animi oculos oculi corporis. Illi enim acutum cernebant, & contemplabantur eum, qui non cadit ſub aſpectum; dicebat itaque: Ecce ego ad te venio in nomine Domini*, &c. Sic de imitatione oculorum internorum Deum aſpicientium veniebat nouus decor, & pulchritudo externis oculis.

§. XI.

Vbi laſciuia, ibi omne ſcelus.

ET ſimul timet Ægyptiorum luxuriem, & homicidia. Dicit enim: *Cum viderint te Ægyptij, dicturi ſunt: Vxor illius eſt, & interficient me, & te reſeruabunt.* Et meritò ſimul & laſciuos, & homicidas putat; in quo enim luxuria eſt, nunquam ſola eſt, ſed omnia ibi debent timeri crimina. Dicebat enim Gildas ſapiens lib. de excidio Britanniæ. *Auditur fornicatio qualis nec inter gentes, non ſolùm verò hoc vitium, ſed & omnia, quæ humanæ naturæ accidere ſolent.* Nullum ſcelus, nullum nefas debet timeri, vbi apparet laſciuiæ ardor. Neſcit hic affectus ſolus eſſe, nec contentus eſt, niſi ad omnia facinora audere faciat. Luc. 7. *Ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix vt cognouit*, &c. Laſciuiæ infamem fœminam voluit magis peccatricem in genere quàm laſciuiam in ſpecie vocare. Et cur maluit ad genericum, & commune recurrere vocabulum, niſi vt oſtenderet cum laſciuia ſemper eſſe omnigena peccata? Ait Seruius in Cat. Græca D. Lucæ: Appoſitè dixit: *Ecce mulier peccatrix, vtpote non vni, ſed omnibus peccatis adeoq; fornicationi obnoxia.* Quam nouerat laſciuam, nullum ibi ſcelus deficere putabat, & periurium, & furtum, & Dei contemptus, & quidquid à peſſimis timeri ſolet, id laſciuæ mentis eſt proprium. Sapientiæ cap. 2. dicebant illi: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant, nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Nemo noſtrũ exors ſit luxuriæ noſtræ, vbique relinquamus ſigna lætitiæ, quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors. Opprimamus pauperem iuſtum, & non parcamus viduæ, nec veterano*, &c. Expende ordinem, primò ſe ſe luxuriæ, deliciis committunt, & exinde ad nefariiſſima quæque deueniunt. Sapienter enim D. Auguſtinus ſermone 146. de tempore, ait: *Ex hac autem enumeratione libidinum, & putredinum, videte in quæ facinora, & in quàm immania ſcelera proſiliunt. Omnia horrenda facinora, quæ timentur, in ſceleratis hominibus videte de qua labe conſurgant. Quid mollius quàm illa luxuria? Quid durius quàm iſta crudelitas?* Expende illud, *omnia horrenda, quæ timentur in ſceleratis.* Quæcumque timenda nobis ſunt, à truculentiſſimis latronibus, hæc ſunt etiam nobis à luxuria timenda. Nihil timoris eſt, quod non inueniatur in animo luxuriæ dedito. Quò ſpectans D. Athanaſius oratione de paſſ. & cruce, Chriſtianorum victoriam de laſciuia ſic expendebat: *Voluptatem, cui in idololatria ſua metuebant, in Chriſto modò aſpernantur.* Equidem in Chriſto contemni poteſt voluptas, quæ ex ſe nihil gignit, niſi metus, vt & illi, & ab

illa.

illa omnia nefaria debeant timeri. Vnde in luxuriæ ſede circumciſio Iſraëlitica fuit à Deo decreta, vt in luxuriæ vulnere omnia oſtenderentur peccata fugienda, & amputanda, quæ ibi tanquam in radice erant. Quippe ait D. Zeno lib. 3. ſermone 8. *Neceſſariò luxurioſo populo Deus hoc circumciſionis ſignum dedit, vt locum matricalis culpa cum denotat, etiam alia crimina fugienda cognoſcat.* Et meritò luxuriæ ſedem matricem vocat omnium ſcelerum, quæ debent à nobis caueri; nullum enim eſt adeò atrox, quod inde non veniat. Ideo Adamus Geneſ. 3. poſt facinus admiſſum clamat: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* In quo lepidè ludens Tertullianus lib. 2. in Marcion. ait: *Adam confeſſus eſt ſeductionem* (non autem ipſe ſeductus fuit) *non occultauit ſeductricem rudis adhuc hæreticus.* Sic bonus hæreticos irridet, quorum errores omnes à laſciuia procedunt, vt indicauit manifeſtè Adamus nondum inſtructus aſtutia hæreticorum, qui aliam cauſam ſuorum errorum prætendunt. Rudis autem huius aſtutiæ Adamus; vt ſcelus ſuum confitetur, non occultauit ſeductricem, ſed manifeſtè propoſuit fontem, ex quo omnia nefaria veniant.

§. XII.

In arcto diſcriminum prudentiſſimum eſt illud eligere, quod longiores inducias præbeat imminenti malo.

APud impudentiſſima luxuriæ mancipia, qualia erant Ægyptij, maluit Abrahamus Saram haberi ſororem ſuam, quàm vxorem. Dicit enim: *Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror mea ſis.* Et quando vel ſorór eius crederetur vel vxor, eodem modo periclitabatur eius pudicitia apud laſciuos, & potentes homines, cur maluit illam ſororem dici, & non coniugem? Si coniugem diceret, res erat præſentiſſimi periculi tam contra vitam viri, quàm contra pudicitiam fœminæ. Quod oſtendunt ipſius verba dicentis: *Cum viderint te Ægyptij, dicturi ſunt, vxor illius eſt. & interficient me, & te reſeruabunt.* Equidem cum primùm dixerint illam eſſe eius vxorem, ſtatim nullâ interpoſitâ morâ inſurgerent in viri necem, & in raptum fœminæ. Deſperantes enim de aſſenſu tanti mariti & tantæ coniugis in nefarium opus quàm primum vellent impedimenta ſuæ effrænis cupiditatis tollere. At ſi ſororem putent, ſpe potiundi detineri poſſunt, lenociniis vacantes, liberæ fœminæ affectum obſequiis, muneribúſque ſolicitantes, quod etiam feraliſſimi homines facere ſolent. Prudentiſſimè ergo Abrahamus confugit ad illud, quod ſpes ambientium alendo, longiores inducias dabat, quæ prouidente Deo poſſent ſeruire euaſioni. Ea eſt enim ſumma prudentia in arcto diſcriminum ad inducias confugere, quæ dum dentur, intereà Deus aditus oſtendit ſaluti, qui diſponit omnia ſuauiter. Accipite ex Matth. 1. Ioſephum turbatum de vxoris vtero, quam nouerat virginem puriſſimam, videbat prægnantem. Et quid iuſtus faceret in re adeò difficili? Ait Matth. 1. *Ioſeph autem vir eius, cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam*, &c. In vxoris traductione damna erant præſentiſſima, & ineuitabilia, in fuga occulta induciæ multæ dabantur damnis. Iuſtiſſimus, & prudentiſſimus vir ad rem confugiebat, quæ inducias dabat, & inde meruit immunis euadere ab indebita infamia vxoris, & ab omni crimine. Vt ſapienter dicat Chryſologus ſermone 2. de Chriſti generatione: *Dum vindictam differt, crimen euaſit.* In eo ſtetit magna euaſionis ratio, quòd inducias dedit excogitationi ſuæ, quæ dum differuntur Deus aſſuit, & ſecura omnia monſtrauit. O ſi in imminentibus periculis diſcriminibúſque ſimile omnes facerent, fallar niſi intereà Deus euaſiones multas præſtaret. Sapientiſſimus ille Chuſai Dauidis amicus, vbi vidit Abſalon volentem inſequi patrem, ſe etiam Dauidis hoſtem præmonſtrans ait 2. Regum 17. *Hoc mihi videtur rectum eſſe conſilium; congregetur ad te vniuerſus Iſrael à Dan vſque Berſabee, quaſi arena maris innumerabiles: & tu eris in medio eorum. Et irruemus ſuper eum in quocumque loco inuentus fuerit: & operiemus eum, ſicut cadere ſolet ros ſuper terram, & non relinquemus de viris, qui cum eo ſunt, ne vnum quidem.* Sic bonus aduersùs Dauidem conſilium dabat, quòd infinitus, & potentiſſimus congregaretur exercitus, cuius vel multitudine prorſus opprimi deberet. Sic bone aduerſus amicum tantam manum procuras parari? Veniſti vt eius conſuleres incolumitati, & ineuitabilem illi perniciem meditaris? hoc eſt fauere amico, dum conſulis maiorem & potentiorem aduerſus illum, exercitum congregari? Equidem ſic ſapientiſſimus homo prudentiſſimè fauebat amico; quando enim conſilium de illo perdendo erat dandum, ad rem confugit, quæ in ſpecie certiorem perditionem illi afferre videbatur; at in re multas inducias Dauidi præſtabat, quibus incolumitas poſſet ſperari. Præſtantiſſimum enim damnum, & ineuitabile erat, quod ſtatim licet parua manu Abſalon inſequeretur patrem, præſens autem damnum prudenter deuitat proponens aliud, quod etſi maius erat, tamen dilationem afferebat neceſſariam, quæ poſſet ſaluti multos oſtendere aditus. Id noſcens D. Chryſoſtomus in Pſalm. 7. aiebat: *Hæc autem dicebat Chuſai volens Dauidi dare tempus, vt ſe parum recrearet, ac reſpiraret.* Hæc fuit prudentiſſimi viri ſapientia, quæ in iam inſtanti diſcrimine modum inuenit, licet in maioris periculi ſpecie, quo inducias dabat afflicto, in quibus poſſet ſperare remedium. Sed & quod materiæ præſenti magis correſpondet, cum formoſiſſima Thamar 2. Regum 13. vim pateretur ſibi à fratre Ammone illatam dicebat: *Quin potius loquere ad Regem, & non negabit me tibi.* At coniugium inter fratres vetitum erat, dicente Deuteronom. 7. *Maledictus qui dormit cum ſorore ſua filia patris ſui, aut matris ſuæ.* Quare ergo puella confugit ad nefariſſimum coniugium? Et quidem grauius eſſet, quòd fratres coniugio nefario copularentur quàm ſi ſemel libidini ſeruirent. Cur ergo ad grauius confugit? Ait Ioſephus in Gloſſa: *Thamar locuta eſt, vt ad tempus petulantem fratris impetum valeret refrænare.* Et quidem bona puella vnum hoc ſpectabat, vt malo imminenti darentur induciæ.

§. XIII.

In tutanda pudicitia illud prudentius conſilium eſt, quod magis remouet, & differt violentiam.

MEritò Abrahamus in Ægypto vxorem diſſimulat, & vocat ſororem aiens: *Dic, obſecro te, quòd ſoror mea ſis.* Mariti enim cuſtodiæ libera fœmina facilius fouet ſpes adoleſcentium, ne vim inferant, ſed nuptias ſperent, vel aliter alliciant eius affectum. Vnde in pudicitiæ diſcrimine prudentius fuit ad illud confugere quod remouebat, aut diffe-

rebat violentiam. Sanè Iudith cap. 10. ſe ſplendentibus ornamentis componit, & vnà cum ancillula Aſſyriorum caſtra ingreditur. Ait enim textus: *Impoſuit itaque Abra ſua aſcoperam vini, & vas olei, & poletam, & palathas, & panes, & caſeum, & profecta eſt.* Sic ſola cum ancilla ſe in conſpectum, imò in manus barbariſſimi exercitus dedit. Et cur non maiori famulorum comitatu deſcendit? Hæc prudentia fuit, quòd puella pulchra ſola ſe in virorum procacium conſpectum dederit? Ait D. Auguſtinus ſermone 229. de tempore: *Pergit diuino Spiritu ducta, & ſingularis ancilla ſolatio contenta. Species cuſtodit, qua blanditur ac violenter pudicitia eius caſto dita ladatur.* In illa ſpecie pergebat, quæ magis ablegabat violentiam. Pulchra enim fœmina ex ſe ſola, vt ambitores procos ſolicitat, ſic violentos differt; nemo enim amat ab inuita extorquere, quod obſequiis, & muneribus voluntariè demereri, & obtinere ſperat. Coſtodiæ valentia magis ſolicitat vim, quam prorſus fugat fiducia faciliter obtinendi cupita. Thamar 2. Regum 13. vim patiens à fratre aiebat: *Quin potius loquere ad Regem, & non negabit me tibi. Noluit autem acquieſcere eius precibus Ammon.* Addit Carthuſian. *rationabiliſſimus.* Vbi duo ſunt conſideranda, & quòd Ammon non acquieſcat ſororis pulcherrimæ precibus, & quòd preces puellæ dicantur rationabiliſſimæ, cum coniugium conſulerent. Et cur Ammon tantæ pulchritudinis verbis non acquieſcit, niſi quia nulla alia via poſſibilis apparebat illi fruendi deliciis ſuis? Quis non antea obſequiis, blanditiis, muneribus volentem curaret allicere, niſi qui omnes vias obtinendi occluſas ſciret? Ardenter amabat, & protſus deſperatè, adeò vt propter deſperationem tabeſceret; quod prænoſcens amicus dedit conſilium, vt ſimularet ægritudinem, in qua peteret à patre vt de cuſtodia virginum regalium exiret ſoror, cuius leuaretur blanditiis. Hic vnus aditus poſſibilis inuentus eſt, vt poteretur Ammon libidine ſua, qui ſic occluderetur, res erat deſperata, ex quo orta eſt violentia illata virgini. at prudentiſſima puella rationabiliſſimum aliud conſilium dabat, nimirum *loquere ad Regem, & non negabit me tibi.* Quaſi certum & ſecurum proponebat coniugium. Et cur puella, & virgo honeſtiſſima inſcus parentibus ſic loquebatur de coniugio? Ait Carthuſ. *Ideò Thamar protulit verba hac, vt auerteret fratrem ſuum à tanto facinore ſpe obtinendi eam licitè & honeſtè.* Sanè nihil ſic fugat violentiam quàm ſpes potiundi cupita. Prudentiſſimum conſilium eſt eius, qui vim fugare cupit in arcto periculo non omnes obcæcare vias, quibus poſſerit ſperari ventura cupita. Iudith ſplendentis ornatu, & nimia pulchritudine fœmina non veretur aulam procaciſſimi ducis Holophernis ingredi, imò in eius conclaui morari, longas fabulationes texere cum illo, prompta enim obſequio, facilis ad mandata venire. Ita fuit tres integros dies in Holophernis cubiculo. Denique cap. 12. *Et factum eſt in quarto die Holophernes fecit cœnam ſeruis ſuis, & dixit ad Vagao Eunuchum ſuum; vade & ſuade Hebræam illam, vt ſpontè conſentiat habitare mecum,* &c. Mirabar Iudithum pulcherrimè ornatam, & ſplendentem pulchritudine audentem manere tres integros dies in ſalaciſſimi Holophernis triclinio, ſolam cum ſolo fabulari, & obſequiis omnibus promptiſſimam. Sed illud magis mirandum, quòd ferociſſimus dux per tres dies nihil laſciuum dicat puellæ pulcherrimæ, & quod die quarto hoc ſolum curet, vt illa ſponte in eius corrat delicias. Cur ferox homo, ſi ſpontaneam ſperet potius quàm vi trahat? Sanè dum vna fœmina ſola ſic ſe gerit, vt virorum conuentus non fugiat, nec reſpuat manere in viri conclaui, nec ſe illi officioſam inſinuare refugiat, ſpem viri maximè fouet fore, vt voluntaria veniat in eius libidinem. Et quis adeò barbarus ab inuita vellet, quod ab ſpontanea ſperat citò obtenturus? O ſanctiſſimæ fœminæ conſilium prudentiſſimum! In neceſſitate arctiſſimi patriæ periculi, dum ſe inter hoſtes proiicit, illud aſſumit quod violentiam fuget, vt dum ſpe congreſſus hoſtis deluditur, violentia differatur, & aditus pateat procuratæ ſaluti. Pulchrè D. Ambroſius lib. de viduis ait: *Quid Iudithæ ſapientiam prædicemus, quod huiuſmodi eſt commenta conſilium, vt dum potentem elicit intemperantia, à ſe inferiores arceret, occaſionem pararet victoria, pudicitia gratiam reſeruaret?* Habuit omnia hæc conſilium Iudithæ, quod pudicitiam ſeruaret, violentias arceret, occaſionem victoriæ pararet. Et quale hoc conſilium fuit? Nimirum, quòd caſtiſſimè, & in verbis, & in animo ſe gereret, nihilominus adeò ſe promptam, & facilem communibus officiis viri præberet, vt inde dux ſpem aleret, fore, vt eius illa aſſentiretur cupiditati. Nulli ego fœminæ conſulerem, vt ſe in hæc pericula daret: at ſi qua vel fortè, vel Dei impulſu, vel aliqua neceſſitate in ea pericula venerit, quibus violentiam timeat, hoc ſumat conſilium, & ſic ſe gerat in caſtiſſimis verbis & factis, vt hoſtis vana ſpe deludatur, vt à violentia abſtineat, & intereà paretur locus incolumitati.

§. XIV.

In pudicitia violanda diſcrimine illud debent omnes ſeruare quòd ament mori, antequàm aſſentiri voluptati.

IN depulſione tanti periculi quid neceſſum eſt quod Abraham ſic roget, ſic obſecret Saram? Ait enim: *Dic ergo obſecro te quòd ſoror mea ſis vt bene ſit mihi,* &c. An in re mariti à morte liberandi ſic ſegnis erat Sara, vt indigeret rogari? Quæ tot ſponte peregrinationes, tot incommoda ſubierat ne maritum deſereret; cur modò rogatur, & obſecratur, vt ne perdat maritum, ſe eius vxorem vellet vocare? Cur difficilius haberet dicere ſe ſororem, quàm vxorem, quando in hoc maritus perdebatur, in illo ſaluabatur? Sanè in ſororis vocabulo ſe iis periculis bona fœmina exponebat, quibus neceſſe erat mortem propriam vorare, virámque prorſus exponere; quod non erat neceſſarium in vxoris vocabulo. Nam ſi vxor haberetur, poſſet ipſa ſperare, quòd mortuo marito aſſumeretur in principis vxorem ſine vllo vel pudicitiæ, vel ſaluus damno: ſi autem ſoror putaretur, ſola ipſa periclitabatur, quæ vbi ad rem ventum fuerit, deberet reſiſtere impudicis procorum conatibus, etiam vſque ad mortem. Nemo etiam in periculo impudicitiæ, non debet ita eſſe paratus, vt morti occumbat antequàm aſſentiatur voluptati, adeò vt in tali conflictu nil prius debeas agere quàm mortem vorare. Sic Iudith vt adiret hoſtiles exercitus, ſe ornauit, & qua potuit arte pulchritudinem acuit, non ignorans quantis violentiis exponeret pudicitiam ſuam apud effetos homines, & barbaros, imò vt ſua pulchritudine caperetur Holophernes exorabat, aiens cap. 9. *Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me.* Sed quomodo bona fœmina ſe ſe conſpectui barbari amaſij tradit? Quo prætextu audet ſtare in tam difficili pudicitiæ duello? Equidem iſta ibat compoſita vt tur-

pitudinem

pitudinem omnem deuitaret, quòd ſi per vim aliquam tractanda eſſet laſciuè, prius mille pateretur neces, quàm aſſentiretur voluptati. Ait D. Ambroſius lib. 3. de officiis, cap. 13. *Non expauit mortis periculum, ſed neque pudoris, quod eſt grauius bonis fœminis, neu vnius ictum carnificis, ſed nec totius exercitus tela trepidauit. Stetit inter cuneos bellatorum fœmina inter victricia arma ſecura mortis. Quantum ad molem ſpectat periculi moritura proceſſit; quantum ad fidem dimicatura.* Expende illud: *Moritura proceſſit.* Quippe ſimul vt pro ſaluanda patria, tanto ſe ſe credidit pudicitiæ diſcrimini, hoc primum animo ſuo præfixit, quod mori eligeret antea quàm vel minimum contra pudicitiam admitteret, ſic dum vorat mortem pro caſtitate tuenda, in mediis periculis fortiter, ſapientérque dimicat pro patria ſalute. Quam fortiſſimæ huic fœminæ comparem, niſi Suſannam caſtiſſimam? Hæc dum ſe lauat in pomario ſuo nuda armatos poteſtate, & malitia hoſtes incurrit. Quid faceret fœmina in tam difficili caſtitatis periculo, vbi à potentibus conſenſus requiritur turpitudinis, aut mors decernitur, & infamia totius familiæ, ſi reſiſtat? O ſapiens Suſannæ conſilium! Elegit mori, & rapi ad ſupplicium. Magnum hoc, ſed accipe aliud fortè maius. Statuitur coram omni populo, coram propinquis, coram marito, accuſatur violatæ caſtitatis, vt nuda deprehenſa fuit cum iuuene. Quid ad tam manifeſta mendacia fœmina innocens? Cur non loquitur de ſenum laſciuia in ſe? ſanè elegit mori, antequam tantam euolueret turpitudinem lingua ſua; ſed interea ait Dan. 13. *Erat cor eius fiduciam habens in Deum.* Quantum ad molem periculi procedebat moritura, vorans mortem, ne vel in lingua turpitudinis verba admitteret, quantum ad fidem fortiter dimicabat apud Deum, & pro ſalute, & pro honore familiæ. Quod & obtinuit, ex quo maluit mori, quàm turpitudinis verba referre. Ad hæc pulchrè D. Auguſtinus ſermone 142. de tempore, inquit: *Propter damna pudoris ſalutis vota compreſſit, & cui fuerunt chara præmia caſtitatis, vitaq́; gaudium non amiſit. Contempſit vnum, & conſecuta eſt totum, & quæ mori voluit, cum gloria caſtitatis euaſit.* Adeò fortis hæc fœmina fuit, & mediis periculis inuincibilis, vt ne verbis pudori officeret, elegerit mori antequàm aliorũ turpitudinem volueret lingua ſua. Quid tunc? Vnum contempſit, & conſecuta eſt totum; dum contempſit vitam, dum mortem vorauit, & vitam, & caſtitatem & honorem obtinuit mariti, & totius familiæ. Sic in periculis violandæ pudicitiæ contemnenda eſt vita illi, qui voluerit incolumis euadere ab illis.

§. XV.

Verba à pulchro ore profecta efficaciſſima.

HOc ſæpe mirabar in præſenti quòd res diſſimulandi coniugij tota credatur vni Saræ, dicit enim: *Dic obſecro te, quòd ſoror mea ſis.* Multi erant in Abrahami filia, qui nouerant Abrahami, & Saræ coniugium, quibus ſimiliter debebat intimare, vt diſſimularent illud, & dicerent fratres eſſe; imò & ipſe Abrahamus poterat cum vxore ſic conuenire: dicamus quòd fratres ſumus. Et nihil horum fecit, ſed vni Saræ fidit, quòd ipſa ſe ſororem dicat. Et cur id non petit etiam à famulis vel ipſe de ſe promittit? Cur vni Saræ rem totam credit? Sciebat Saræ pulchritudinem, & quàm valeant verba à pulchro ore profecta, vt credibilia faciant omnibus quæcumque dicunt. Adſtitit pulcherrima Iudith barbariſſimo Holopherni, multáque illi de ciuitate Bethulia, vt eius obſidione in ſummas erat redacta miſerias, vt Dei adiutorium demeruerit, vt ipſa viam facilis ingreſſus ex Deo oſtenſura erat, & reuelatura quidquid Deus de ciuitate decreuerat. Quid tunc? Ait textus cap. 11. *Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holopherne, & coram pueris eius, & mirabantur ad ſapientiam eius, & dicebant alter ad alterum: Non eſt talis mulier ſupra terram in aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborum. Et dixit ad illam Holophernes: Bona eſt promiſſio tua ſi feceris mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus,* &c. Iudithæ loquenti nullus eſt, qui non aſſentiatur, imò feraliſſimus Holophernes ſic manſueſcit, vt promittat ſe in religionem eius iturum. Veniebat autem iſte à Nabuchodonoſor, vt terram expugnaret, vt vniuerſos nationum Deos expungeret. Quod cum ipſe ferociſſimus aggrederetur, & verba Iudith percepit, ſic captus eſt ſermonibus illius, vt vero Deo adorationem promittat, inquiens: *Deus tuus erit Deus meus.* Proh efficacia verborum proſilientium ab ore pulchro! Ait D. Auguſtinus ſermone 228. de tempore: *Iudith enim tam barbaros animos inſidioſi ſui vultus fraude confuderat, vt eum ligaret multarum arte fabularum, vt redderet inter exercitus vinctum, & inter arma captiuum.* Expende ordinem, prius eos tenuit vultus ſui pulchritudine, deinde dum multa fabulatur, ſic verbis eos ligat, quaſi ferreis catenis ligaret captiuos. Adeò valent verba, quæ à pulchro ore proferuntur. Ideò ipſa Iudith cap. 9. ſic orat ad Deum: *Domine Deus patris mei Simeonis, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum.* Et poſt pauca ad rem accedens Holophernis proſequitur: *Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me, & percuties eum ex labijs charitatis meæ.* Expende à quo præmio in quam orationem deueniat. In proœmio proponit Deo, vt iam antiquitus fauerit Iſraëli dans gladium Simeoni aduerſus gentes, & inde petit ſibi dari decorem, in facie, & verba charitatis in labiis ad Tyrannum perdendum; cur gladium meminit peritura decorem, & verba? Cur ab eo, qui gladium dare aſſueuerat, non ſimilem gladium petit, ſed oblita gladij ea petit, quæ ad decorem, & linguam pertinent? Equidem norat fortius quid omni gladio eſſe ad captiuandos homines, ſi duo hæc copulentur, nimirum & lingua & decor. Hinc Pſalm. 44. *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime. Specie tua, & pulchritudine tua intende proſperè, procede, & regna.* Quæ verba ponderans Tertullianus lib. 3. in Marcion. ait: *Rideo, ſi quem enſe ad bellum cingebat, ei de tempeſtiuitate decoris, & labiorum gratia blandiatur.* Equidem quem gladio horrere iubebat dicens: *accingere gladio*, in ſpecie, & pulchritudine, & decore extollit, aiens: *Specie tua, & pulchritudine tua intende.* Quid gladius ad pulchritudinem? Formoſo adoleſcenti merito dicebat alius:

Bella gerant alij, tu Pari ſemper ama.

Qui ergo gladius eſt iſte, qui pulchro, & formoſiſſimo Deo conueniat? Apocalypſ. 1. vbi Deus filius depingitur ad nos veniens ait: *De ore illius gladius ex vtraque parte acutus exibat.* Hinc enim eſt gladius formoſorum, nimirum ſermo, qui ab eorum ore procedit, qui omni gladio efficacior eſt ad captiuandas gentes. Sic Tertullianus ſuprà: *Licuit ergo Chriſto Creatoris enſe ſermonis præcingi, cui ſupra dicta tempeſtiuitas congruat, & gratia labiorum, quo tunc iam cingebatur ſuper femur apud Dauidem. Hoc eſt enim quod ait: Extende, proſperare & regna.* Extendens ſermonem in omnem terram *proſpera-turu*

turus ſucceſſu fidei. Et quis non credat verbis Specioſi præ filiis hominum?

Geneſ. 12. Cum itaque ingreſſus eſſet Abram Ægyptum, viderunt Ægyptij mulierem, quòd eſſet pulchra nimis. Et nuntiauerunt principes Pharaoni, & laudauerunt eam apud illum, & ſublata eſt mulier in domum Pharaonis; Abram verò bene vſi ſunt propter illam. Fuerúntque ei oues, & boues, & aſini, & ſerui, & famulæ, & aſinæ, & cameli.

§. XVI.

Satius eſt quodlibet ſubire periculum quàm retrò reſpicere.

QVam pudicitiæ vxoris aut vitæ propriæ periculoſam nouerat ingreditur Abram Ægyptum, quando ait textus: *Cum itaque ingreſſus eſſet Abram Ægyptum*, &c. Et cur non magis vir iuſtus fugit hæc pericula? Vt in Ægypto, ſic in Chaldæa erat frumenti copia. Cur non cauit Ægyptiòs, apud quos tot videbat pericula, & redit in Chaldæam, vbi tale periculum erat nullum? An vir iuſtus poterat amare pericula? Abſit quòd iuſtus vir amet pericula ſecundùm ſe conſiderata, certiſſimè namque periret in illis. At maius aliud nocumentum fugiendo innocentiùs, & prudentiùs poſſunt adiri pericula. Et quando iubente Deo Chaldæam Abram reliquerat, ne in id quod pro Deo dimiſerat, damnabiliter rediret, laudabilius amauit in Ægypto pericula ſubire. Quò reſpiciens Rupertus in præſenti fatur: *Iam quidem in aperto apparet victrix obedientis Abrahæ perſeuerantia, quippe qui facta fame in terra promiſſionis ſuæ, maluit adhuc in terra Cham, quæ eſt Ægyptus, peregrinando aliena ſolatia quærere, quàm ad patriam, & ad cognationem ſuam, de qua iubente Deo fuerat egreſſus, aliquando reſpicere.* Hæc eſt victrix ſapientia ſanctorum, qui ſemel manu ad aratrum miſſa, neſciant reſpicere retrorſum, etiamſi in progreſſione multa ſint voranda pericula. Dicebat ille Centurio Matth. 8. *Ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, & dico huic, vade; & vadit; & alij, veni, & venit.* Expende verba, quibus dicit vt vnum miſſum fecerit, & alium vocarit, non quem miſſum fecerit reuocauit, ſed alium. Et quidem non abſurdè exprimeretur eius poteſtas, ſi ita loqueretur: dico huic, vade, & vadit; & eidem dico, veni, & venit. Cur igitur non ſic reſpectu eiuſdem ſuam poteſtatem monſtrauit? Equidem pertinebat ad Chriſtianam philoſophiam ne ſemel ex Dei præcepto amandatum reuocaret, ne ad ſemel dimiſſum rediret. Ait D. Nyſſen. homil. 10. in Cant. *Ineſt etiam quadam in Centurionis voce philoſophia quòd videlicet ſemel à ſe dimiſſum reducat nunquam, ſed alterum in dimiſſi locum reſtituat. Nam cum ei dixiſſet, vade, & vadit: dicit ſe alium accerſere, non eum, quem amandauit.* Loquebatur iam ille de iuſtorum omnium philoſophia, cuius eſt dimiſſa ſemel pro Deo nunquam repetere, nec retroſpicere ad ea, quæ præcipiente Deo dimiſſa ſunt. Crede mihi, nullum periculum ſic cauere debet iuſtus, vt periculum quod eſt in reuerſione ad ea, quæ ſunt pro Deo relicta. Matth. 24. *Cum videritis abominationem deſolationis in loco ſancto, tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua.* In bellorum periculis quando ciuitas ab hoſtibus expugnatur, vt bene notat D. Hilarius & Imperfect. in præſenti, qui in domorum tectis ſunt, maiori in periculo ſunt, quàm qui fugam capeſſunt: faciliori enim modo poſſunt in tectis capi, aut comburi cum domibus quàm in fuga; & magis expoſiti ſunt tormentis militaribus qui in tecto ſunt, quàm qui in infimis domorum verſantur. Cur ergo in re militaris periculi, bellicique furoris tam ſeriè cauetur, ne qui in tecto eſt, deſcendat tollere aliquid de domo? imò cur non magis deſcendat, vt miſſilia hoſtium volitantia caueat? Non tam ibi Dominus monebat de periculis materialibus corporis, quàm de periculis ſpiritualibus animæ, è quibus illud magis cauendum, quod in deſcenſu, & reditu ad dimiſſa inuenitur, quàm quod in progreſſu perfectionis apparet. Quò ſpectans Euthymius monebat: *Qui verò in tecto eſt, ſiue qui conuerſatione elatus, & excelſior per vitam effectus fuerit, non deſcendat, vt tollat mundi affectus, quos reliquerat.* In eo maximè conſiſtit periculum progredientium, ſi ad relicta redeat; ſi enim ſic cauet relicta, vt nihil vnquam de illis in ſe velit, cætera pericula ne nimis pauefcat. Iacob. Geneſ. 31. domum ſoceri ſui Labani fugit, & cum iam non paucos progreſſus in via feciſſet, audit ſoceri irati aduentum contra ſe; imò illum armatum iam proximè vidit. Quid tunc Iacob? tractat ne de reditu cum ſocero, vt eius fugiat iram? Abſit, ſed hoc ait illi: *Apud quem inueneris Deos tuos, necetur coram fratribus noſtris, ſcrutare*, &c. Cur tem ad diſcrimen mortis adducit? Cur tantum periculum amat fieri in familia ſua? Cur non magis amat redire cum ſocero, quàm tantum periculum ſubire? Equidem notat maius eſſe periculum in reditu, quàm in progreſſu, cuius omnia pericula per id putat facilè vinci, ſi nihil relictorum in ſe queat inueniri. Ex quo ſapienter monet Origen. homil. 29. in Matth. *Bonum eſt fugere etiam à Laban, à conciliatore carnalium qualitatum. Nam etſi voluerit perſequi poſt eum, Deus illum auertet à fugientibus eum, vt & ſi comprehenderit eum, poſtmodum aliquando nihil malefacere ei poſſit fiducialiter pronuntianti: Apud quem inueneris Deos tuos, non viuat in conſpectu fratrum: cognoſce, quid tuorum eſt apud me, & accipe. Nec enim cognoſci poteſt aliquid apud Iacob de rebus Laban.* Quæ in progreſſu euenerint pericula, nec pertimeſcas, quando in iis Deum auxiliatorem habebis, qui ea propellat. Imò & omnia facilè deuinces, per hoc, quòd in te nihil appareat eorum, quæ relicta fuerunt, & quæ decreuiſti fugere propter Deum.

§. XVII.

Carnales homines in bonis temporalibus ſolùm vident externum ſplendorem; ſpirituales autem magis ad mala ſibi latentia proſpiciunt.

ECce tibi Ægyptij vt vident Saræ pulchritudinem, ibi ſiſtunt, nihil inde mali ſuſpicantur, ſed omnia putant fœlicia, & proſpera. Ait enim: *Viderunt Ægyptij mulierem quòd eſſet pulchra nimis. Et nuntiauerunt Principes Pharaoni, & laudauerunt eam*, &c. Si in pulchritudine omnia laudis & fauſti nuntij autumant; longè aliter Abrahamus: is enim dicebat paulò antè: *Noui quòd pulchra ſis mulier, & quòd cùm viderint te Ægyptij dicturi ſunt; vxor illius eſt, & interficient me, & te reſeruabunt.* Compone

modò

modò Abtahamum cum Ægyptiis; & Abtahamus videt Saræ pulchritudinem,& eandem Ægyptij vident; at ille in pulchritudine, & necem ſuam, & mulieris calamitates timet; ij autem nihil non fauſtum,& laudabile augurantur in illa. Et cur, quam fauſtam,& laudabilem putant Ægyptij, Abrahamus plenam putat luctu, & diſcrimine? Carnales ſunt Ægyptij, quorum eſt in bonis temporalibus ſola videre pulchra,& ſplendida; at qui ſpiritalis eſt, vt Abrahamus, horrendum quid, & formidabile ſpectat in illis. Daniel cap.2. oſtendebantur mundi regna Nabucbodonoſori in imagine ſplendenti: ait enim: *Tu Rex videbas, & ecce quaſi ſtatua vna grandis.... Huius ſtatuæ caput ex auro optimo erat; pectus autem & brachia de argento; porrò venter & fœmora ex ære; tibia autem ferrea*, &c. Quatuot mundi monarcbiæ oſtendebátur Nabuchodonoſori,& Danieli, illi in metallorum ſplendore,& pulchritudine,in auro,& argento, & ære imaginis; huic in ferarum repræſentatione. Nabucbodonoſor nil videt, quod non ſplendeat, & fulgeat in metallis. Daniel nil non borrendum, & tremendum videt in inferis. Et quando eadem imperio repræſentabantur vtrique; cur Nabuchodonoſor aurea, Daniel feralia videt? Ille temporalis princeps, cuius eſt in bonis temporalibus ſolos ſplendores videre: hic ſanctiſſimus propheta, qui ſub bonis latentia mala celerius videt. Ait Euſebius in cat.Græca D.Luc. cap. 1. *Regi itaque per modum imaginis ſomnium apparebat; propheta autem belluarum ſub formis brutorum atque ferarum oſtendebantur.* Quæ carnali regi erant aurea, argenteáve imperia, nihilque illi aliud referebant, niſi ſplendentem imaginem; ſancto prophetæ erant horribiles metuendæque feræ plenæ ſæuitia, plenæ crudeliſſimis malis. In florentiſſimo Iſraëlitarum ſtatu Iſaias nudus apparet in foro. Sic enim habet cap.20. *In tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaia filij Amos, dicens: Vade, & ſolue ſaccum de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic, vadens nudus, & diſcalceatus.* Et cur propbeta in populo florenti, multiſque ſplendentibus veſtibus ornato, ſummáque tranquilla libertate glorioſa nudus,& diſcalceatus præmittitur? Cur prophetæ nuditas mandatur, quando populo & libertas, & ornatus glorioſus finitur? Populus carnalis in florenti ſtatu nil videt non ſplendidum: at propheta in quauis opulenta libertate iam præſentit mala, quæ ſub illis bonis imminent. D. Hieronymus de vera circũciſ.ait: *Fit ſignum de vate, & in libero adhuc populo amaritudinem ſentit propheta captiui.* Expende illud: *In libero adhuc populo.* Cùm populus nil niſi libertatem videt,& bona omnia,quæ ad libertatem conſequuntur; propheta inibi omnes videt captiuorum miſerias, imò iam in ſe præſentit illas. Sic Luc.19. dicitur de Ieſu: *Vt appropinquauit videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem ſunt abſcondita ab oculis tuis: quia veniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo*, &c. Floridiſſima erat tunc ciuitas, plena populo, plena diuitiis, præter quæ nihil aliud videbat. At Ieſus in illo florenti ſtatu nil non flendum videt, & in ſe præſentit lachrymarum imminentium amaritudinem, quando cæteri ſola vident,quæ afferunt lætitiam,& riſum. Ex quo D.Gregor.PP.homil.39. in Euangel. *Fleuit enim pius Redemptor ruinam perfida ciuitatis, quam ipſa ſibi ciuitas non cognoſcebat eſſe venturam. Cùm enim carnis ſe voluptatibus daret, & ventura mala non proſpiceret in die ſua, quæ ad pacem eſſe poterat, habebat.* Nihil deſiderabat ad pacem in die ſua, cùm dedita carnalibus imminentia mala non videt: at Ieſus & mala eius videt, & bella, & extremam ruinam, & præſentit illam. Heu quoties hoc accidit carnalibus, qui dum ſectantur ſuas delicias, nil, quod ad pacem faciat, deſiderant! Omnia ſibi fœlicia prompta, & ad manum vident: at qui veris nititur, & claris oculis vtitur, omnia ibi metuenda cernit, nihil non flendum videt.

§. XVIII.

Vel vna formoſa puella vniuerſas rapit, & afficit principum, nobiliúmque turbas.

VIx Sara cum viro ſuo Ægypti ſolum ingreſſa, & ecce ad eius pulchritudinem vniuerſi commouentur principes,& palatini. Habes enim: *Viderunt Ægyptij mulierem quòd eſſet pulchra nimis. Et nuntiauerunt principes Pharaoni*, &c. Non vnus aut alius vidit, nec vnus aut alius nuntiat, ſed omnes principes, & palatini eius commouentur pulchritudine, & eius præcones fiunt. Et quem palatinum non rapiat mulier pulchra? Iudith cap.10.vt coram Holoferne apparuit pulchra fœmina, quales putas voces palatinorum omnium? Ait textus: *Dixerúntque ad eum ſatellites eius: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habet?* Præſtat horum verba ex textu Græco depromere, vbi ſic dicunt: *Quis contemnat populum hunc, qui habet in ſeipſo mulieres tales? quoniam non bonum eſt relinqui ex eis virum vnum, qui dimiſſi poterunt decipere omnem terram.* Sic cenſent palatini Holofernis; quòd ſi vel vnus Hebræus relinqueretur cum vxore adcò pulchra, nullus hominum poſſet effugere pulchritudinis retia. Hæc eſt ferè omnium principum, & nobilium palatinorum ſententia, qua putant ſibi prorſus ineuitabilem decipulam pulchræ mulieris. Quò ſpectabat aſtus ille Holofernis Iudith cap.12. de quo dicit: *Et factum eſt in quarto die Holofernes fecit cœnam ſeruis ſuis*, &c. Quæ in Græco ſic leguntur apud Serarium in præſenti: *Fecit Holofernes conuiuium ſeruis ſuis ſolis, & ad cœna huius vſum vocauit eorum neminem, qui negotijs præerant.* Ecce tibi in conuiuio, cui intereſſe pulchra Iudith debebat; contentus Holofernes ſuis ſolis ſeruis, cauit vocare dynaſtas, & præſides exercitus. Et quando maximus Dux conuiuit ſine dynaſtis, ſine centurionibus,& proceribus ſuis, niſi quando timet illis à pulchritudine fœminæ, vel ſibi timet ab illis propter fœminam? Propter quam enim nihil ſeruis timet, multa timet principibus, & nobilibus, vt quorum ſit rapi citius in pulchram fœminam.

§. XIX.

Vbi laſciuia eſt, nequeunt eſſe bona temporalia.

RApitur Abrahami vxor in regiam, & Abrahami bona ditiſſima recenſentur. Quippe ait textus: *Sublata eſt mulier in domum Pharaonis; Abraham verò bene vſi ſunt propter illam. Fuerúntque ei oues, & boues, & aſini, & ſerui*, &c. Cur bone Abrahami auctas diuitias cum raptu vxoris coniungis? An dum virum in raptu vxoris diteſcentem oſtendis, morem geris Fauſto Manichæo, Abrahamum coniugij nundinatorem faciens? Abſit; imò nullo clarius aſſeritur Abrahami coniugij caſtitas, & vxoris pudicitia

intaminata, quàm dum eorum bona temporalia ſtabilita magis oſtenduntur & aucta. Ait Egeſippus lib. 5. de Excidio Hieroſolymit. cap 16. *Eijciebat Pharao alienam, & damnato crimine honorabat caſtimoniam. additur aurum, & argentum ad Saræ pudorem. Remeat Sara ditior ſalua pudore.* Sic in pudore ſeruato diuitiæ ſeruabantur. Laſciuiæ enim opus non eſt augmentum diuitiarum, ſed potius eſt omnium bonorum temporalium ruina, & diſſipatio. Aiebat ſapienter Iulius Firmic. lib. 3. Matheſeos. *Si Mercurius cum Venere fuerit, vel cum Mercurio Venerem in hoc loco poſitam maleuola ſtella reſpexerit per quadratum, vel diametrum, vel ſi cum illa in hoc loco fuerit inuenta, omne eius qui natus fuerit, patrimonium diſſipabitur.* Qui ſub Mercurio naſcuntur, augendis opibus aptiſſimi ſunt, at ſi Mercurio ſimul Venus adſit, nullum exinde puta patrimonium non diſſipandum. Nequeunt ſtare humanæ fortunæ, & diuitiæ, vbi venereæ dominãtur cupiditates; quin potius neceſſum eſt, vt inde diſſipari incipiant omnia temporalia. Vt dicat de prodigo filio Lucas cap. 15. *Ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè.* Venit equidem cum Venere diſſipatio ſubſtantiæ. Nec miror, nunquam enim ſimplicia, ſed dupla ſolent in luxurioſos venire mala. lib. 4. Regum 19. dicitur: *Venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia.* Verùm Geneſ. 19. *Venerunt duo Angeli Sodomam veſpere,* &c. Vt perderet Aſſyrios, vnus Angelus venit, qui omnes interfecit; vt autem perderent Sodomitas, duo Angeli venerunt. Et cur aduerſus illos vnus mittitur, aduerſus hos duos veniunt? Caſtiganda erat in Sodomitis laſciuia, aduersùs quam non ſimplicia, ſed duplicia mala venire conſueuerunt, vt funditus omnia euertant. Pulchrè ait D. Cyril. lib. 1. de adorat. *Venerunt ſumpturi de gente, quos impotens libidinis rabies exagitabat. Par autem erat Angelorum.* Non ab vno, aut alio ſingulari malo, ſed à duplicibus fulminantur malis fortunæ laſciuorum. Væ tibi miſer, qui te tradis venereis voluptatibus, nequit fieri, vt diu bona ſua conſiſtant, ſed hinc inde duplicata exurgent mala, quibus premaris, & cum omnibus bonis tuis funditus euertaris.

Geneſis 12. Flagellauit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Sarai vxorem Abrahæ. Vocauitque Pharao Abram, & dixit ei: Quidnam eſt hoc, quod feciſti mihi? Quare non indicaſti mihi quòd vxor tua eſſet? Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam, vt tollerem eam mihi in vxorem? Nunc igitur, ecce coniux tua, accipe eam, & vade. Præcepitque Pharao ſuper Abram viris, & deduxerunt eum, & vxorem eius, & omnia quæ habebat.

§. XX.

Fœminarum victoria in ſilentio conſiſtit.

NOn Saræ vitio vertitur à Rege, quòd celaret coniugium cum Abrahamo; id reprehendit Rex dicens: *Quare non indicaſti mihi, quòd vxor tua eſſet? Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam, vt tollerem eam mihi in vxorem?* Et quidem Abrahamus à Sara petierat vt ſororem ſe coram Rege diceret, ait enim: *Dic ergo obſecro te, quod ſoror mea ſis.*

Cùm ergo Saræ potius mandatum fuerat, quòd ſororem ſe diceret Abrahami; cur Rex non de Sara, ſed de Abrahamo queritur? cur non magis Saræ fraudem tribuit? Meritò id fraudis Abrahamo tribuitur, quia licet iuſſa fuiſſet dicere ſe ſororem Abrahami; nihil tamen inuenitur locuta, ſciens ſapiens mulier victoriam fœminarum, non in dicendo, ſed in tacendo conſiſtere. Vt meritò de illa dicat Egeſippus lib. 5. de Excid. Hieroſolymit. cap. 16. Redit *Sara ſine armis referens viro triumphalem victoriam.* Sine virorum armis, non ſine armis fœminarum, quæ in tacendo conſiſtunt, victoriam triumphalem Sara viro referebat, victoriam, inquam, partam de Ægyptiorum Rege. Et quando mulier Reges non vincat tacendo? Dum ſeptem præſtantiſſimi iuuenes propter religionem patriam Antiocho Tyranno ſiſterentur 2. Machab. 7. *Antiochus iuſſit ei, qui prior fuerat locutus, linguam amputari.* Ecce tibi veri Dei martyr ſine lingua! quomodo Deum confitebitur, quomodo in confeſſione, & prædicatione fidei vincet? Ad illum ſic loquitur mater apud Marium Victorinum pulchro in carmine.

Intereà fœcunda parens iam pectore nudo
Vbera protendens:
Tu mea progenies, tu primus reſpice matrem:
Te primum peperi, iam nunc imitare parentem;
Sume meos mores, & Regem vince tacendo.

Expende totum hunc integrum verſiculum, nimirum; *Sume meos mores, & Regem vince tacendo.* Hi enim ſunt fœminarum mores, quòd tacendo vincant vel feraliſſimos Reges. Taceat mulier, & illi iam applaudit victoria. Dan. 13. Suſanna iudicio ſiſtitur, multis accuſatur, quid illa? *Quæ flens ſuſpexit ad cælum; erat enim cor eius fiduciam habens in Deum,* & oculos, & cor ad Deum tollit, linguam nec mouet? Et cur non magis loquitur, & propria lingua refellit obiectum crimen? Ait D. Ambroſius lib. de Ioſeph. cap. 5. *Suſanna dum tacet in iudicio, melius locuta eſt oraculo, & ideò Prophetæ meruit defenſionem, quæ propria vocis non quæſiuit auxilium.* Vbi caſtiſſima fœmina propriæ vocis auxilium recuſauit, & elegit tacere, & defenſionem accepit, quò Princeps nefariiſſimos vinceret. Ex quo elegãter D. Maxim. ſermone 1. de paſſione ait: *Suſanna mulier inimicos ſuos tacuit, & vicit.* Sed illud maximè notandum eſt in Eſther, quæ cùm decerneret intrare ad regem iratum contra Iudæos, & pro illis ſupplicare, ſic ad Deum orabat cap. 14. *Tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis.* Carthuſianus explicat *ſermonem ornatum* placentem Regi, nimirũ qui ex artificioſa compoſitione, & ornatu Regem emolliat. Et qualis in re fuit hic ſermo Eſtheris ad Regem? Ait cap. 5. *At illa reſpondit: Si Regi placet, obſecro, vt venias ad me hodie & Amman tecum ad conuiuium.* Ecce tibi quàm pauca, quàm ſimplicia verba Eſther profert ad Regem, & hæc pauca locutura petebat à Deo ſermonem compoſitum, & ornatum: quæ in his erat compoſitio? qui ornatus? Equidem tota compoſitio, & ornatus fœminei ſermonis, qui reges deuincat, in eo eſt, quòd pauca, & ſimplicia verba proferant. Huc trahe dicta tom. 1. de Chriſto figurato lib. 1. cap. 2. part. 2. §. 1.

§. XXI.

Vel in medijs facinoribus vix deſunt circumſtantiæ, quæ peccati ingerant notitiam.

POſt raptam Saram intrat aulam flagellum, & rex vocans Abram ait illi: *Quid eſt hoc quod feciſti?*

ciſti mihi ? Quare non indicaſti mihi quòd vxor tua eſt ? Sed vnde nouit Pharao Saram vxorem eſſe, & non ſororem Abrahæ ? Lippoman. ait in Cat. Græc. *Vexatio Pharaonem erudiuit.* Dum enim ille formoſiſſimæ fœminæ amplexus appetit, tantam dolorum ſegetem cœpit inde metere, vt adulterij ſpicula præſentiret. Raro enim vel in mediis facinoribus non ſunt, quæ præſage menti criminis ingerant notitiam. Sic Actorum 7. adducitur Stephanus in concilium, vt damnaretur: *Et intuentes in eum omnes qui ſedebant in concilio viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.* Dum petitur ad mortem Stephanus quaſi Angelus perſecutoribus ſuis apparet, vt angelica ſpecie percuſſi proprij facinoris præſentirent malignitatem. Aiebat enim ibi S. Hilarius Arelat. *Aſpectu Angeli facies impiorum caduntur, & lapidantium conſcientia lapidati lumine repercuſſi agnitionis cereis lapidantur. Videmus itaque humanam mentem tanta præditam eſſe ratione, vt nullus ſit etiam in medio facinoris tempore, cui facinus ſuum liceat ignorare.* Itaque dum lapidant Iudæi Stephanum, ipſius facie angelica fulminati, quaſi ardentibus cereis agnitionis lapidabantur; non enim poterat mens criminoſorum, vel in medio facinoris tempore non agnoſcere nefarium ſuum facinus. Quò ſpectans Iob cap. 5. ait de impio: *Cùm ſe mouerit ad quærendum panem, nouit quòd paratus ſit in manu eius tenebrarum dies.* Quæ refert Caietanus ad omnes illos, qui per fas nefaſve lucris inhiant; ij enim quantumuis cæcè, & ſecurè procedant, cum primùm rem alienam tangunt, ſtatim noſcunt, & ſcelus, & pœnam paratam. Græcus autem explicatiùs loquitur. *Nouit autem in ſeipſo, quia manet ſu ruina.* Non aliorum teſtimonia requiret malè agens, ſed in ſeipſo præſentit eos ſtimulos, quibus in cognitionem criminis, & ſupplicij vadit. Vnde Olympiodorus in Cat. fatur: *Illud grauius, quod idem impius conſcientia coactus talia ſibi prænuntiat, ac vaticinatur, is inquam eſt ſibi conſcius conſequentis exitij, vidétque ſibi tenebras, perturbationem, afflictionem.* Sic res facinoris ſtimular peccatoris animum, vt nequeat & crimina & tormenta imminentia ignorare. Quod in illo epulone manifeſtum eſt, de illo namque ait D. Luc. 16. *Homo quidam erat diues, & induebatur purpura, & byſſo, & epulabatur quotidie.* Verum D. Chryſoſtomus homil. 1. de Lazaro fatur: *Nemini dixeris illum menſa ſumptuoſa frui, veſtibus circumdari ſericis, mancipiorum greges circumferre; ſed explica mihi ipſius conſcientiam, & videbis intus grauem peccatorum tumultum, ingem metum, tempeſtatem, turbationem; videbis velut in curia mentem ad thronum aſcendiſſe regalem, & tanquam iudicem quempiam ſedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in equuleo ſuſpendentem, lateráque conſcientiæ radentem vngulis. Etenim qui commiſit adulterium, etiam ſi nullum habeat accuſatorem, non deſinit tamen intus ſeipſum accuſare,* &c. Ecce tibi res criminis, res adulterij quot afflictionum ſegetes inferat menti, quantis ſtimulis agat miſerum animum, ne liceat illi ignorare perpetratum ſcelus. Quæ ſpicula dum Pharaonem diuexant, in raptu Saræ animaduertere potuit ille fœminæ ingreſſum non futuræ vxoris eſſe, ſed diſcrimen adulterij.

§. XXII.

Quæ à præſtantiſſimo iudice veniunt flagella, ſcelerum fontes non debent augere, ſed tollere.

RVentem in ſcelus Regem meritò dicitur flagellaſſe Dominus, quando ex flagello ſe Rex continuit ab ſcelere. Dicit enim textus: *Flagellauit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Sarai vxorem Abram. Vocauit autem Pharao Abram,* &c. Vt flagellum ſenſit, Abrahamum vocat, illi reſtituit vxorem. Sic flagella à bono profecta ſcelerum occaſiones tollant, non foueant. Ex quo pulchrè ſatis deſtruitur doctrina Pythagoræ aſſerentis tranſmigrationem animorum hominum in brutorum corpora, vt laſciui hominis anima pro ſupplicio tranſeat in aſinum emiſſarium, prædonis anima tranſeat in lupum. Quam ſectam prorſus perimit Theophraſtus apud Æneam Gezeum in Dialog. hac pulchra ratione ſumpta ex præſtantia iudicis flagellantis, qui vt bonus debet eſſe, flagellis ſuis non fouere ſcelera, ſed tollere, & eradicare tenetur. Quippe ait: *Si in laſciuiam prouoluta anima mille libidinibus ſeruierit, quæ ratio ſuaſerit, vt ob hoc ipſum ſupplicio afficienda in hominem aſininum reuiuiſcat ? Nimirum, vt ſuæ libidini magis inſeruiat, ac ſupplicio illo non tollatur, ſed firmetur magis ipſa laſciuia. Atqui pœna vitioſorum quaſi medicina quadam exiſtimatur, quæ coërceat, truncet, ſecet, & penitus exſcindat, non autem ſuſcitet, inflammet, vllam materiam vitioſo motui ſuppeditet.* Talis ſit, quæ à bono iudice pœna in vitioſos homines proficiſcitur, quæ prorſus reſecet vitia, non quæ vitiis nouam materiam ſubminiſtret. Hinc Matth. 16. Petro monenti fugam paſſionis reſpondet Dominus: *Vade poſt me Satana,* &c. at Iudæ irruenti cum aduerſariis Chriſti dicit ipſe Matth. 26. *Amice ad quid veniſti ?* Petrum Satanæ agnomine ferit, & Iudam amici nomine delinit. Cur non magis Iudam, quàm Petrus verbis flagellat ? Sanè præclarus Iudex abſtinet à flagello, vbi flagellum minimè reſecaturum erat vitium. Sic D. Baſilius Sel. orat. 31. *Vbi vulnus eſt immedicabile, ibi pharmacũ inutile; vbi autem curationis ſpes, ſectionem inducit curationi.* Neſcit flagelli aculeus prodire à bono iudice, quando nulla ſperatur vitiorum cura, ſed timetur ſcelere augmentum. Similiter Matth. 26. murmurante Iuda Dominus omnes Apoſtolos reprehendit. *Vt quid moleſti eſtis huic mulieri?* &c. Cur non magis Iudam in particulari pungit ? Ait D. Gaudent. ſermone 13. *Quamuis Dominus Ieſus conſcientiæ Iudex eſſet, noluit tamen Iudam de occultis eius acriùs increpare. Nihil ergo acerbum Chriſtus voluit pro merito ſceleratæ mentis illius loqui, ne Iudas cum tradere videretur iratus.* Bonus Iudex cauit flagellum inferre quando poſſet videri non tollere peccatum, ſed iram prouocare.

CAPVT III.

Abrahamus ſeiungitur à Lotho.

TEXTVS HISTORIA.

CONTINVÒ & Abrahamus, & vxor, & Loth ab Ægypto diſcedentes Auſtralem plagam repetunt, quos pecus ingens, multáque auri, argentique copia vbique oſtendit ditiſſimos. Excepit redeuntes Bethel, & ara illa, quam prima Deo ſacrarat Abrahami religio. Ibi cœpit anguſta videri terra pene infinito gregi, qui de Abrahami & Lothi pecore conſurgit. Nec minori anguſtia afficiebant

iuſti

iuſti animum paſtorum diuerſorum nunquam ſatis ſopitæ rixæ; ſemper enim lucri amor diſcordes facit etiam coniunctiſſimos. Senior itaque iuniori cedit (quod inſulens & Abrahamus Lotho permittit religionis eligendæ conditionem, quà ſeparatim paſcat greges ſuos. Regio erat verſus orientem ſine retractatione Chananæorum prima, quà Iordanis fluuius illabebatur, cuius fluentis impetu Zephyris aſſiduò per ea locorum aſpirantibus Pentapolis momentis propè omnibus refrigeratur, vt orienus in partibus orientem abſcondat. Inde dulces aquæ finitimum nemus intentum arboribus crebris proluebant, paradiſum vocates, quòd nunquam deponeret viriditatem. Frequens & lætior ibi populus, facetiórque propè omnibus, ſed proprior laſciuiæ. Situs amœnitate captus Loth euolat ad hanc partem, nihil ſibi timens ab incolarum corruptiſſimis moribus. Nec diu Abrahamus diſceſſum guſtat nepotis, & Deum ſibi accedentem experitur, à quo ſibi multa audit promitti, vt verſùs omnem mundi plagam dilatandum erat eius dominium, vt futurus tot filiorum pater, qui terreni pulueris valeant exæquare numerum. Iis ex Deo perceptis progreditur Abrahamus pauliſper donec in Hebron peruenitet, vbi iuxta conuallem Mambre, & ſibi habitationem parat, & Deo erigit altare gratiſſimum.

PARS VNICA MORALIS circa textus litteram.

RApiunt Loth Sodomorum amœniſſima imagine paradiſi; fœliciores nos, ſi rapiamur vera paradiſi ſubſtantia, quæ latet in cortice literæ.

Geneſis 13. Aſcendit ergo Abraham ipſe, & vxor eius, & omnia, quæ habebat, & Loth cum eo ad Auſtralem plagam. Erat autem diues valdè in poſſeſſione auri, & argenti. Reuerſuſq; eſt per iter quo venerat à Meridie in Bethel, vſque ad locum, vbi prius fixerat tabernaculum inter Bethel, & Hai in loco altaris, quod fecerat prius, & inuocauit nomen Domini.

§. I.

Ægyptius panis aurum retinet; cæleſtis autem panis aurum dimittit.

NOtandum maximè, quando dicatur Abrahamus *diues in poſſeſſione auri, & argenti*, nimirum, quando exſaturatus pane Ægyptio redibat. Ait ibi D. Chryſoſtomus: *Nec enim temerè, & in vanum diuitem nunc vocat Patriarcham, id quod nullibi alias meminit; ſed nunc primùm dicit, quod diues fuerit. Quare hoc? Vt diſcas diuina ſapientia ſolertiam. Nam qui famis neceſſitate in Ægyptum peregrinari coactus fuit, is ſubditò diues factus eſt, & diues non tantùm pecoribus, ſed argento, & auro: Abit, vt aliquam famis conſolationem inueniat, & redit non ſolùm fame mitigata, ſed & diuitijs conſpicuus.* Ecce tibi quid fecerit in Abrahamo Ægyptius panis, & hominem liberauit à fame, & impleuit auro: nunquam antea diues in auro dictus fuit, niſi poſtquam depulit famem Ægyptio pane. Facit hoc panis Ægyptius, vt aurum teneatur, & in diuitias inclinent mentes humanæ. Longè aliter cæleſtis panis, qui facit aurum reijci, & egenibus dari. Cautiſſimi illi Magi Matth. 2. Bethlehem abierunt, quæ interpretatur *domus panis*, quæſituri inter paleas cæleſtem panem. Quid tunc? *Inuenerunt Puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera*, &c. Vt cæleſti panis domum intrant, nil citius faciunt quàm adorato Puero, theſauros reſerare, aurum deſpicere, eiúſque pedibus præbere conculcandum. Cur ſapientes viri ſic aurum à ſe ablegant? Fecit hoc guſtus cæleſtis panis, qui vehementer contrariatur diuitijs temporalibus aſſeruandis. Ex quo D. Chryſoſtomus homil. 7. in Matth. monet: *Fallacem iſtius ſaculi vmbram relinquens, in Bethlehem feſtinus accurre, ac domum ſpiritualis panis ingredere. Caue ne Herodi efficiaris ſimilis: Huius enim ſimiles ſunt, qui indignè abutuntur communione myſterij. Qui enim huiuſmodi ſunt, habent in ſe tyrannum, & regno Chriſti inuidentem, longè ſanè Herode illo nequiorem, Mammonam ſcilicet. Hoc enim in homines teneri imperium geſtit, ſuos cultores ſimulat, & mittit ad Chriſtum, vt ſpecie quidem adorare videantur, quantum in ipſis eſt, interimunt eum. Igitur adoraturi Chriſtum cuncta proyciamus è manibus, ſi habuerimus aurum, offeramus ipſi, non terra defodiamus.* Sic pulcherrima tanti doctoris verba conſtrinxi, quibus docemur quid in domo cæleſtis panis cauere debeamus, nimirum Herodis ſimilitudinem, & tyrannidem, quæ quidem in Mammona, hoc eſt, in diuitiis, & auro apprimè adumbrata conſiſtit. Herodes mittebat ad Chriſtum Magos; at ipſe cupiebat Chriſtum interimere. Sic Mammon, ſic aurum in ſpecie videtur permittere ſuos ire ad Chriſtum, cæleſtem panem ab altari ſumere, adorare, & non adorat, ſed peſſundat Chriſtum; ſciat hoc Chriſtianus, & caueat pectora plena auro, plena diuitiis, coniungere cæleſti pani, contrarium eſt Chriſto aurum reconditum magis quàm Herodes. Neceſſum eſt, vt qui cæleſtem menſam participat, aurum prodat, aurum exhibeat, quod egenis poſſit tranſmitti. Alioquin fallar, niſi pereat in contrarietate cæleſtis panis, & auaritiæ. De Iuda dicitur Actorum 1. *Suſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius.* Suſpenditur gutture, & finditur eius venter, ſcinditúrque. Quis vnquam tale putaret? aut quæ ratio fuit rei adeò nouæ? Ait Ioann. cap. 13. *Cum accepiſſet ille buccellam, continuo exiuit.* Exiuit enim poſt buccellam acceptam recepturus nummos, & Chriſtum proditurus. Nec miror quòd in cogitatione auri accipiendi & perceptione buccellæ diuinæ diſrumperetur; nequeunt enim commorari ſimul auaritia, & panis cæleſtis. Vt dicat D. Petrus Cellenſ. lib. 4. de panibus, cap. 4. *Iudas buccellam panis quidem azimi accepit, ſed medius crepuit. Vis enim magna diſcernens mundum ab immundo in pane illo cum ſtercoribus auaritia non patitur commorari.* Auri cupiditas, & diuini panis buccella non potuerunt ſimul in eodem pectore commorari, ſed neceſſum fuit, vt diſrumperetur auarus, qui auri cupiditate plenus auſus eſt diuinum ſumere panem. Vel crediderim diuini epuli ſacrum non eſſe in eo, qui auro tradidit viſcera ſua. Amos cap. 5. *Nunquid hoſtias obtuliſti mihi in deſerto quadraginta annis?* Quibus queritur Deus non fuiſſe ſibi oblatas hoſtias ab Iſraëlitis in deſerto. Sed Exod. 24. *Miſitq; iuuenes de filijs Iſraël, & obtulerunt holocauſta, immolaueruntq; victimas pacificas Domino.* Ecce tibi dicuntur Iſraëlitæ in de-

ſerto

ſerto obtuliſſe hoſtias Domino : quod videtur negare Dominus per Amos ſuprà. Cur igitur negat Deus ſibi offerri hoſtias, quas videmus oblatas ? Ait D.Hieronymus in Amos : *Ex eo tempore quo aurum in caput vituli non transformarunt dicentes : Hi ſunt Dy tui Iſrael : omnia, quæ fecerunt, non Deo, ſed Idolis feciſſe monſtrantur.* Sanè ex quo aurum adorauere ; nil verè in illis fuiſſe dicitur Deo ſacrum , ſed idolis.

§. II.

Priuatus homo fortè innocentiùs poteſt retinere aurum quàm Regius.

MIrabar, quòd de auri poſſeſſione laudetur à Deo Abrahamus. Dicit enim textus : *Erat autem diues in poſſeſſione auri , & argenti.* Sic aurum in Abrahamo erat laudabile ; è priuatis enim hominibus forſan non difficile inueniatur , qui poſſit in poſſeſſione auri laudari : non ſic è regiis hominibus quando à Regibus aurum aſſeruatum vix inuenitur ſine malo. Ait D. Syneſius lib. de Regno : *Bono Principi quid tantis pecunÿs opus eſt ? Cum neque inſolenti animi faſtu ſumptuoſa opera moliatur, nec temperati vſus loco inanem, atque ambitioſam magnificentiam affectet , neque iuuenili conſilio in ſcenicos ludos gnauorum hominum labores perperam conſumat , ſed nec plurimorum bellorum neceſſitate cogatur. Ab inſidÿs enim & inuaſione eum qui bonus ſit , noſtra faciebat oratio.* Et poſt pauca addit : *Rex autem pecuniæ appetens multo eſt inſtitore turpior : hic enim familiæ egeſtati ſubuenit, in illo verò animi nequitia omni prorſus excuſatione caret.* Sic bonus paſtor Regem bonum talem effingit , vt in illo anxietas coaceruandæ pecuniæ , auriue , quàm vel in mercatore priuato turpior appareat. Eccleſiaſtes cap.2. dicebat : *Coaceruaui mihi argentum & aurum , & ſubſtantias Regum,* &c. Quibus nefarium quid putant ſignificari, ſed vnde oſtenditur nefas ? Nónne aurum poteſt innocenter congregari ? Nónne Abrahamus immaculatè fuit diues in argento & auro ? Vnde ergo elicitur in præſenti nefas aliquod ? Crediderim aliquid culpæ inſinuari per id quod dicit, *ſubſtantias Regum.* Vbi enim aurum coaceruatum numeratur inter Regum ſubſtantias, vix id poteſt eſſe non culpabile. Ait D.Niſſen. homil.4.in Eccleſiaſt. *An hæc fortaſſe nulli eſſe crimini affinia exiſtimaueris ſi tibi pecuniam congregare ex metallis terræ ? Sed quoniam additur orationi Regum & prædiorum copias mens congregandi non poteſt eſſe à culpa immunis.* Poteſt fortè priuatus animus operam dare auro congregando ſine culpa : at Regius animus qui incubet auro vix inueniri poteſt non culpabilis. Hinc de Iobo cap.1. *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille ſimplex, & rectus , ac timens Deum , & recedens à malo : Et fuit poſſeſſio eius ſeptem millia ouium, & tria millia camelorum , quingenta quoque iuga boum , & quingenta aſinæ, ac familia multa nimis.* In tantis homini diuitiis , nulla mentio fit auri argentiue , & cur non etiam ibi aurum annumeratur ? Exprimebatur rex prorſus innocens, prorſus immaculatus, ideò placuit nullam mentionem fieri auri aſſeruati. Vix enim credi poſſet innocentia in Rege , qui abit poſt aurum. Pulchrè ait Chryſoſtomus in Cat. Græca : *Hunc nobis Regem ſcriptura proponit , non equorum mentionem facit , non auro conglutinatorum curruum, non argenti atque auri theſauros meminit , non lapidũ pretioſorum , non cæterarum rerum quibus hominum diuitÿs inhiantium morbus inflammatur.* In ſancto, & iuſto Rege extollendo. merito cauit textus ſacer meminiſſe auri argentiue theſauros ; vt enim iÿ regiè eroganiur , ſic vix ſine culpa Regibus aſſeruantur. Quàm regium ſit aurum virtuti præmium, patet tom.2.in vetus teſtament.lib.5.cap.10.§.9.

§. III.

Non qui poſſeſſionem , ſed qui ſeruitutem auri in ſe oſtendit, malè audit apud Deum.

DIcitur Abrahamus *diues in poſſeſſione auri , & argenti.* Quando diuites ſic apud Deum periclitantur , vt *facilius ſit camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem introire in regnum Dei.* Matth. 19. Ergo ſi Abraham diues eſt , etiam periclitatur? Abſit ; eſt enim Abrahamus diues in poſſeſſione, non in ſeruitute ; ſic dominatur auri quaſi eius verus dominus , & poſſeſſor ; non illi ſubiacet quaſi ſeruus , in quo difficultas ſalutis verſatur. Sophonias cap.1. *Diſperierunt omnes inuoluti argento.* Ecce tibi qui pereunt ſub argento , nimirum omnes illo inuoluti. Et quis eſt inuolutus ? Crediderim iis verbis inſinuari quendam ſtatum infantiæ , quando pueruli dum faſciis , panniſque inuoluuntur , licet domini ſint bonorum ; tamen ſe habent , quaſi domini non ſint , ſed ſerui. De quibus ait Paulus ad Galat.cap.1. *Quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt a ſeruo cum ſit dominus omnium.* Et quidem pannis faſciiſque inuolutus puer licet magnæ hæreditatis ſit dominus , tamen nihil differt à ſeruo. Eodem modo inuoluti argento illi ſunt , qui licet videantur domini diuitiarum ſuarum ; tamen nihil differunt à ſeruis, ſed quaſi vera mancipia auro ſubiacent, ex quo in perditionem eunt. Ad hæc Rupertus ibi : *Non dixit , diſperierunt omnes habentes argentum, ſed diſperierunt omnes inuoluti argento. Longè aliud eſt habere argentum , quàm eſſe argento inuolutum ; ſiquidem & Abraham, & Dauid, & multi alÿ ſancti, & iuſti argentum habuerunt, in auro, & argento diuites fuerunt ; & tamen non diſperierunt. Quare? quia pecunias tanquam domini poſſederunt , non tanquam ſerui pecunia in pecunÿs argenti ſperauerunt.* Itaque non in poſſeſſione, ſed in ſeruitute argenti periclitantur homines , qui tanquam veri poſſeſſores dominantur auri, iÿ facilem habent ingreſſum in regnum cælorum ; non ſic qui tanquam ſerui ſubiiciuntur argento. Quod reſpiciens Eccleſiaſt.31. dicebat : *Beatus vir , qui inuentus eſt ſine macula, qui poſt aurum non abit.* Dominus namque præcedit, ſeruus ſequitur , & qui poſt aurum non abit, eſt , qui auro minimè ſeruit , ſed tanquam dominus præcedit, in quo eius beatitudo expenditur. Sapienter enim dicit Caſſiodor. in rem præſentem quæſt. variar.3. *Gryphes aurum inguer leguntur effodere, atque huius metalli ſuſpectione gaudere, quibus, quia non eſt ambitus lucri, cupiditatis crimine non dicuntur accendi , ſcilicet quia omnis actus in qualitate poſiti eſt, & non eſt vituperandum , quod nulla fuerit voluptate laſciuum.* Volant gryphes ad aurum, & volant laudabiliter , quia nulla cupiditate lucri raptæ euolant auro ſeruituræ. Quid tunc ? Non damnanda eſt poſſeſſio auri, ſed damnanda ſeruitia , in ſeruitio eſt vituperanda turpitudo , nihil autem turpe in eo reperitur quod aurum poſſideas. Poſſidet aurum Deus Pſalm.49. *Meus eſt orbis terrarum , pulchritudo agri mecum eſt.* Non eſt ergo turpe in auri poſſeſſione, ſed in ſeruitio. Vnde Mar.3. de electione diſcipulorum Chriſti Domini locutus ait : *Et impoſuit Simoni*

nomen

nomen Petrus, & Iacobum Zebedai, & Ioannem fratrem Iacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt filij tonitrui. Et cur filij tonitrui? Vt ſicut tonitruum facit ſub ſe tremere terram, & ſeruus tremit ſub voce Domini; ſic ipſi ſe gerant, vt ſub illis tanquam ſub Dominis vniuerſa tremant bona terrena. Ex quo D. Ambroſius lib. 7. in Lucam, in principio, ait: *Dices, quomodo poſſum eſſe filius tonitrui? Potes eſſe, ſi non in terra, ſed in pectore Domini recumbas. Potes eſſe filius tonitrui, ſi te terrena non moueant, ſed ipſe potius ea, quæ terrena ſunt, mentis tuæ virtute concutias, tremat terra, non capiat, vereatur poteſtatem animi tui, & concuſſa ſubdatur.* Talis ſis, vt te terrena omnia, carnalia omnia tremant, non capiant, vt ſubdita tibi vereantur tuam poteſtatem, ne tu illis ſubdaris.

§. IV.

Nomen Dei iunctum myſterijs paſſionis & crucis efficaciſſimum.

NOn anteà inuocat Abrahamus nomen Dei, quàm venit in locum vbi aram ſtruxerat. Dicit enim textus: *In loco altaris, quod fecerat prius, & inuocauit ibi nomen Domini.* Et cur non anteà inuocat nomen Domini, ſed in loco altaris? Fuit patribus altare memoriale Chriſti paſſionis, eiúſque crucis, ideò non niſi in loco altaris inuocat nomen diuinum, ſciens de adiuncta paſſione, crucéve eſſe Dei nomen efficaciſſimum. Exod. 17. *Fecit Ioſue vt locutus erat Moyſes, & pugnauit contra Amalech: Cúmque leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael.* Moyſes in monte erat leuatis manibus orans pro exercitu ſuo: intereà Ieſus Naue pugnabat contra Amalech, ſed tunc vincebat Ieſus cum Moyſes in oratione leuatas manus haberet. Quæ ergo erat cauſa, quare Ieſus vinceret? An Moyſis oratio? Ait D. Iuſtinianus Martyr cap. 21. document. *Nec enim quia precabatur Moyſes, propterea vincebat populus; ſed quoniam nomine Ieſu in prima acie verſante, ipſe crucis ſignum efformabat.* Non de oratione Moyſis veniebat victoria, ſed de coniunctione nominis Ieſu, & crucis efformationis. Dum nomini Ieſu verſanti in acie adiungitur crucis efformatio per manus Moyſis in monte leuatas, inde triumphus, inde victoria plauſit. Accinit Tertullianus lib. 3. in Mat. fatus: *Niſi quia illic, vbi nomen Domini dimicabat, dimicaturi quoque contra Diabolum, crucis quoque erat habitus neceſſarius, per quam victoria Ieſus eſſet relaturus.* Quippe vbi nomen Domini dimicabat, dimicaturi, crucíſque habitus erat neceſſarius, vt de cruce addita haberet diuinum nomen maiorem efficaciam, qua de hoſtibus triumpharet. Ioſue 2. *Raab meretrix, dimiſſis exploratoribus, appendit funiculum coccineum in feneſtra.* Et cur funiculum coccineum appendit? Quando Ieſus Naue expugnaturus orbem, daturúſque illi ſalutem veniebat, rectè coccineum obiecit, in quo paſſionis oſtenderetur myſterium, vt de adiuncto ſigno paſſionis diuinum nomen in duce victorias obtineret. Quò reſpiciens D. Ambroſius lib. 5. de fide, cap. 4. *Coccum in feneſtra ligauit, vt ſpecies cruoris myſtici, quæ foret mundum redemptura, vernaret. Ita foris Ieſu nomen fuit præliantibus ad victoriam intus ſpecies Dominicæ paſſionis periclitantibus ad ſalutem. Vnde quia intellexit Raab cæleſte myſterium, dicit Dominus in Pſalmo: Memor ero Raab, & Babylonis ſcientium me.* Illi enim ſciunt diuinæ fortitudinis auxiliatricis myſterium, qui paſſionis ſignum adiungunt nomini diuino. Vbi enim & nomen Domini, & paſſio concurrunt, nulla deſideratur protectio, nulla victoria non exurgit.

Geneſis 13. Sed & Loth, qui erat cum Abram, fuerunt greges ouium, & armenta, & tabernacula, nec poterat eos capere terra, vt habitarent ſimul. Erat quippe ſubſtantia eorum multa, & nequibant habitare communiter. Vnde facta eſt rixa inter paſtores gregum Abram, & Loth. Eo autem tempore Chananæus, & Pherezæus habitabant in terra illa.

§. V.

Iuſtorum ſocietas lucroſa homini.

NOn ſolùm Abrahamo, ſed & ſocio eius Lotho augebantur greges. Sic ait textus: *Sed & Loth, qui erat cum Abram, fuerunt greges*, &c. Non enim ſolitariè Lothum nominat, ſed addens: *qui erat cum Abram.* Vt ſubſtantiæ augmentum illi obueniſſe oſtendat de Abrahami conſortio. Et quando iuſti ſocietas non fuit homini lucroſa? Dicebat Geneſ. 30. Iacob Labano: *Modicum habuiſti antequàm venirem ad te, & nunc diues effectus es. Benedixitque Deus tibi ad introitum meum.* Ex Hebræo: *Benedixit te Dominus ad pedem meum.* Simul & iuſti pes ad nos accedit, vel nos prouoluimur iuſtorum pedibus, & diuinis benedictionibus, multíſque implemur, nunquam non bona proſiliunt multa de ſocietate, & conſortio iuſtorum. Daniel 1. *Venit Nabuchodonoſor Rex Babylonis in Hieruſalem, & obſedit eam, & tradidit Dominus in manu eius Ioacim Regem Iuda, & partem vaſorum domus Dei*, &c. Non miror, quòd impij Iſraëlitæ tradantur in manum Nabuchodonoſoris, & in captiuitatem ducantur ad Babylonios. Sed illud mirandum, quòd etiam piiſſimi, & ſanctiſſimi ducantur captiui; erant enim ibi tres candidiſſimi pueri, qui ſe flammis pro Deo deuouerent, erat Daniel ipſe omni virtute ornatiſſimus. Cur ergo Deus iuſtos ſuos ſic patitur affligi? Cur immerentes in captiuitatem duci? Volebat Dominus Babylonios augere bonis, & ideò ad illos adducit Danielem cum ſociis ſanctiſſimis, ſciens ex nullo maiora bona frequentiùs venire, quàm ex conſortio, & ſocietate iuſti. Sic diſputat ibi Theodot. ſermone 8. de prouidentia: *Quanam de cauſa eos, qui iniuſtè vixerant, ſummus Deus Babyloniorum regi ſubiecit, ſimúlque iuſtos quoque captiuos duci paſſus eſt? Porro quod fuerunt captiuitas non contribulibus modò ſalutis cauſa fuerit, ſed & alienigenas Dei cognitione illuminauerit, abundè ſatis hiſtoria teſtatur. Concaptiui autem fuerunt cauſa ſalutis, & argumentum, ſed & barbaros iuuerunt*, &c. Eò diuina prouidentia ſpectabat, vt impij captiui leuamen haberent, & in captiuitate proſperè viuerent, & ipſi barbari dona reciperent nō parua. Ideo vtriſq; iuſtos ſociauit, ex quorum ſocietate omnia illa bona pullularunt. Mihi crede, neſcis ſociari iuſto, quin inde maxima bona acquiras. Luc. 9. dum oraret Ieſus: *Facta eſt ſpecies vultus eius altera, & veſtitus eius albus, & refulgens. Ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes, & Elias, viſi in maieſtate.* Vnde tanta maieſtas, & gloria accreuit Moyſi, & Eliæ, niſi ex Ieſu conſortio? Ait Ioannes Geometra in Cat. Græca D. Lucæ: *Vidit Moyſem, & Eliam in gloria,*

quando

quando vidit illos cum Ieſu. Sanè Elias diſcipulo apparuit raptus in turbine, Moyſes erat in mortis caligine, ſed ex quo apparuerunt cuncti Ieſu, in maieſtate, & gloria fuerunt viſi. Sic de iuſti conſortio ingentia bona parturiuntur. Vnde dicebat Dominus Matth. 19. *Multi autem erunt primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi.* Et mirarer, quòd nouiſſimus quis ad primatum aſcenderet, niſi me perſuaderet Iacob, qui cum vltimus eſſet filius maiori natu primas eripuit. Sed vnde minimo primatus obtigit, niſi de ſocietate, & conſortio Rebeccæ matris ſanctiſſimæ? Erat Eſau maior, erat Iacob minor; Eſau in agro frequens feris ſociatus venationi operam dabat, & primatum amiſit, Iacob domi ſedens à matris latere non diſcedebat, de cuius conſortio habuit, vt è nouiſſimo fieret primus. Quò reſpexiſſe crediderim D. Damaſcenum, dum rem ad Mariam Deiparam deducit, inquiens oratione 1. de Nat. eius: *Certabant inter ſe ſæcula quodnam ortu tuo gloriaretur. At poſtrema prima facta ſunt dum ipſis fœlici fato natiuitas tua obtigit.* Dum certant ſæcula de primatu, illa poſtrema prima facta ſunt, quibus contigit ſocietate Mariæ poſſe potiri. De conſortio enim tantæ ſanctitatis non potuerunt ingentia bona non proſilire.

§. VI.

Vbi eſt multitudo, vix deſunt lethalia multa.

CVm ſubſtantia Abrahami, & Lothi, creuit etiam famulorum numerus, & ſtatim exorta ſunt odia, & rixæ. Quippe ait: *Vnde facta eſt rixa inter paſtores gregum Abram, & Loth.* Dum ambo cum parua familia de terra ſua, & cognatione ſua egrediuntur, nil habent non pacificum; vbi creſcit paſtorum multitudo, de multitudine non potuerunt non exire lethales rixæ. Sic cap. 4. Geneſ. *Adam cognouit vxorem ſuam Euam, quæ concepit, & peperit Cain, dicens: Poſſedi hominem per Deum. Rurſumq; peperit fratrem eius Abel.* Ecce tibi vt creſcebat hominum numerus. Quid tunc? *Conſurrexit Cain aduerſus fratrem, interfecitque eum.* Vt cœpit creſcere numerus, cœperunt apparere rixæ, & lethalia vulnera. Pulchrè ait Sedulius lib. 2. Paſchal. cap. 1. *Proh dolor! duo tantum fuerant æterni: poſtquam cœpit creſcere origo, tunc periit, cladémque parturiens à ſemine detrimenta ſuſcepit.* Cùm duo tantum erant, tunc pax æternabatur cum vita; at vbi ad multitudinem itur, & calamitates oriuntur, & rixæ. Dicebat Iſaias cap. 9. *Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam.* Et meritò; vbi enim multitudo eſt, non lætitia de gaudio aucto, ſed lachrymæ oriuntur de luctu. Res enim gaudij non augentur in multitudine, ſed minuuntur. Vt dicat D. Hieronymus in vita Malchi: *Poſtquam Eccleſia ad Chriſtianos principes venit, potentia quidem, & diuitiis maior, ſed virtutibus minor facta eſt.* Quis ignoret ſanctitatem, vnanimitatem in primis illis paucis Chriſtianis? Quis non videat ſcaturientia vitia in multitudine? Vt dicat etiam D. Bernard. ſermone de conuerſ. ad clericos, cap. 29. *Et ſi multiplicaſti gentem Domine, non magnificaſti lætitiam; dum nil minus apparet deceſſiſſe meriti quam numeri acceſſiſſe.* Rarò cum multitudine non apparet clades. Geneſ. 6. de diluuio ait: *Deleuit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram ab homine vſque ad pecus: Remanſit ſolus Noë, &c.* Vbi ait D. Baſilius Sel. orat. 5. *Noe ſolus in communi creaturarum naufragio conſeruatur, iuſtitiam comitem nactus ad ſalutem. tunc gentes denſiſſimæ profuſè fluctibus hauriebantur iniuſtitia merito demerſæ.* Ecce in vno Noëmo iuſtitia, & ſalus ſeruabatur, in gentium denſitate & multitudine, & iniuſtitiæ, & ruinæ.

Geneſis 13. Dixit ergo Abram ad Loth: Ne, quæſo, ſit iurgium inter me, & te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos; fratres enim ſumus. Ecce vniuerſa terra coram te eſt; recede à me obſecro; ſi ad ſiniſtram ieris, egó dexteram tenebo; ſi tu dexteram elegeris; ego ad ſiniſtram pergam.

§. XII.

Non à natura, ſed à Dei gratia venit, quòd primas alteri cedas minori.

QVis non miretur Abrahami facinus? Ipſe grandæuus, & ſenior, & in illa familia primus, minori eligendi terram primas concedit. Quippe ait: *Ecce vniuerſa terra coram te eſt,* &c. Poſſet equidem ipſe ſibi priùs terræ partem aſſerere, & reliquam Lotho permittere. Sic dicebat Elias mulieri Sareptanæ 3. Regum 17. *Mihi primum fac de ipſa farinula ſubcinericium panem paruulum, & affer ad me; tibi autem & filio tuo facies poſteà.* Cur ſimiliter Abrahamus non ſibi priùs elegit terram, & reliquam Lotho poſtea dimiſit? Erat in Abrahamo diuinæ virtutis abundantia, de qua ſola venit quòd primus ipſe minori cedat primas. Chryſoſtomus homil. 33. ibi: *Magna eſt iuſti huius philoſophia. Per omnia non vult eſſe oneroſus fratrueli, quaſi diceret; vt ceſſent contentiones, propterea te dominum electionis & arbitrum conſtituo, omnem tibi poteſtatem do, vt terram, quam meliorem cenſes, tu eligas, & reliquam ſinas eſſe meam. Nam hoc quis vnquam vel æquali, vel fratri faciendum cenſuit, id quod fratrueli Abrahamus? At excellentis virtutis ſua exhibet exemplum.* Non equidem à communi hominum conſuetudine, non à natura, ſed ab excellentis virtutis gratia venit, quòd minori primas cedas. Geneſ. 38. Res accidit mirabilis, & inaudita. Habebat Thamar duos in vtero; cum verò partus appropinquaret, *in ipſa effuſione infantium vnus protulit manum, in qua obſtetrix coccinum ligauit, dicens: Iſte egredietur prior. Illo verò retrahente manum, egreſſus eſt alter.* Vnde venit res adeò mirabilis? An à natura potuit venire, quòd qui prolata manu primatum arriperet, eandem retraheret concedens primas naſcendi alteri? Minimè id natura feciſſet, ſed fecit id Dei gratia gubernans manum infantis. Ait D. Chryſoſtomus homil. 3. in Matth. *Nec enim erat conſequentia naturalis, vt is, qui emiſiſſet manum, eandem poſtquam eſſet vincta reuocaret. Nam præmiſſa quidem huius manu, alterum egredi naturale fortaſſe ſit, retrahi vero iſtam, & tranſitum alteri cedere, non iam fit lege naſcentium, ſed profectò ex Dei gratia, quæ tunc pueris aderat.* Sola Dei gratia eſt, quæ poteſt facere, vt qui primus in aliquo erat, ſe cohibeat, & primas alteri cedat. Quòd alter primas præripiat abſque eo, quod tu cedas, id fortaſſe contingit lege naſcentium; at quod te cohibeat, vt alter progrediatur, id à ſola Dei gratia venit. Ioan. 1 magnus ille Baptiſta aiebat de Ieſu: *Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius ego non ſum dignus, vt ſoluam eius corrigiam calceamenti.* Et poſteriorem in aduentu Ieſum prædicat, & nihilominus illi primas cedit, quod ſanè non lege naſcen-

rium, ſed gratia ipſius Dei faciebat. Vt dicat Guerricus Abb. ſermone 3. *Nobis non ſolum miranda, ſed imitanda proponitur virtus humilitatis Ioannis, qua maior ſe credi cum poſſet, noluit, imò credentes, ne errarent, compeſcuit. Fidelis enim amicus ſponſi magis amator Domini ſui, quàm ſui, ſe minui, vt ille creſceret, optabat, & de minoratione ſui gloriam illius augere ſatagebat, ideo nimirum magna eſt gloria in ſalutari tuo, in Ieſu tuo Domine.* Quidquid magnum, quidquid glorioſum in Ioanne à Ieſu venit, à ſalutari Dei procedit; vt qui in minoratione ſui Chriſti gloriam augebat, ei in omnibus primas cedit. Nullo enim clarius in ſe Dei ſpiritum quis oſtēdit quàm dum alteri primas cedens de minoratione ſui facit vt ille creſcat. Ieſus duodenis ſuam diuinitatem oſtendens parentibus aiebat Luc. 2. *Neſciebatis, quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad illos. Et deſcendit cum eis, & venit in Nazareth, & erat ſubditus illis.* Expende ordinem, in primis illis cæleſtem patrem proponit, quo ſe ſuper creata omnia conſtituit; at dum illi verba proponentes cæleſtem originem non percipiunt, ipſe tacet, deſcendit cum illis, ſe ſéque illis ſubiicit, & primas cedit. Quid agis Domine? ſic modò exaltabaris, & ſic modò ſubmitteris? modò te ſuperiorem illis proponebas, & filium Dei, & ſtatim te illis inferiorem, & ſubditum facis. Cur hæc? Dum de ſuprema Deitate differentem non percipiunt, qua ſe ſuper illos extollebat, ſe ſe contrahit, & inferiorem ſe illis facit, vt inde clarius ſe illis diuinitas expediat. In illo enim clariſſimè apparet Deus, qui ſe contrahere nouit, & primas alteri cedere. Ait Beda homil. 2. ibi: *Cum arcem tanti myſterij aſcendere intelligendo non poſſent, deſcendit ipſe cum ipſis ad inferiora conuerſationis eorum, cœpitque manere in his, quæ illorum erant, & erat eis pia diſpenſatione ſubiectus, donec proficiente humilitatis magiſterio, quantum omnibus creaturis eſſet præferendus agnoſcerent.* Itaque ſe ſubdidit illis, vt ex hac humilitate deducat in cognitionem diuinæ altitudinis, quæ cunctas creaturas excedit. Non enim ex creata aliqua natura, ſed ex Deo aſſiſtente venire poterat, quod ſic ſe præſtantiſſimus contraheret, & minoribus ſubiaceret.

§. VIII.

Cæleſtis politia à mundiali diſtinguitur in eo, quòd cæleſtis princeps ſe ſuàque poſtponit paci, & incolumitati ſuorum, non ſic mundialis princeps.

TErram vniuerſam cedit Abrahamus minori fratrueli Lotho, vt ſic paci, & incolumitati ſuorum proſpiciat. Quippe ait: *Ne, quæſo, ſit iurgium inter me, & te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos; fratres enim ſumus. Ecce vniuerſa terra coram te eſt, recede à me obſecro; ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo.* Itaque bonus Abrahamus vt paſtores ſuos, ſubditos ſuos, iurgiis belliſque liberaret, libentiſſimè omnem terram cedit Lotho, vt ipſe eligat diuiorem, & amœniorem ſibi. Quàm aliter de Achabo legitur, 3. Regum 22. ſic: *Transierunt igitur tres anni abſque bello inter Syriam, & Iſrael. Dixitque rex Iſrael ad ſeruos ſuos. Ignoratis quod noſtra ſit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis Syriæ? Aſcendit itaque rex Iſraël, &c.* Non tulit Achab rex tres annos pacis in regno ſuo; ſed vbi aduertit ciuitatem Ramoth Galaad à Syro rege teneri, non dubitat ſuos ad periculoſiſſimum certamen educere, vt vel eorum ſanguine ſibi ciuitatem acquirat. Quantum hoc? Abrahamus vt ſuos contentionibus liberet, vniuerſam terram minori cedit. Achab, vt vel vnam ciuitatulam non cedat, ſed ſibi acquirat, non dubitat ſuos contentionum lethalium, præliorumque diſcrimini offerre. Sed erat in Abrahamo cæleſtis regni politia, cuius eſt ſe, ſuaque poſtponere paci, & incolumitati ſubditorum. Erat autem in Achabo politia mundialis regni, quæ pro ſuis ſtabiliendis ſubditos bellicis contentionibus tradere non dubitat. Attila Gothorum rex cum in acie ſtaret aduerſus Theodoricum, & Valentinianum, eius rei occaſione ait Iordanus Epiſcopus Rauenatis lib. de rebus Geticis: *Conferuntur acies, vtraque fortiſſima, quæ poteſt digna cauſa tantorum motibus inueniri? aut quod odium in ſe cunctos animauit armari? Probatum eſt humanum genus regibus viuere quando vnius mentis inſano impetu ſtrages ſit facta populorum, & arbitrio ſuperbi regis momento deiicitur, quod tot ſæculis natura progenuit.* Pulchrè bonus author mundialium principum politiam expendit, quæ nullis ſuorum parcit contentionibus, nullis præliis, nullis periculis, vt vel particulam terræ acquirant. Quod notans Dominus Ioann. 18. dum de affectato regno apud Pilatum accuſaretur ait: *Regnum meum non eſt de hoc mundo; ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis.* Ecce tibi vnde probat Ieſus Dominus regnum ſuum longè abſimile eſſe regnis mundialibus, quia nimirum ſi mundiale eſſet, *miniſtri decertarent*, &c. Eſt enim mundialis politiæ inſeparabilis proprietas, quòd ſubditi ſuis principibus viuant, pro quibus augendis, ditandis, mille ſe dantur iurgiis, contentionibus, præliis periculoſiſſimis. à quo quàm longiſſimè abeſt cæleſtis politia, vt quæ ſe ſuaque perdat, vt ſui pacificè, & incolumes viuant. Quod in Chriſto Ieſu aduertens Paulus ad Colloſſenſ. cap. 1. ait: *Vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens, quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt.* Vide politiam cæleſtis imperij; nimirum *pacificans per ſanguinem crucis ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis.* Vt enim pace, quieteque fruerentur, quæcunque erant ſiue in cælo, ſiue in terra, proprio ſanguini non pepercit, ſed totum ſe pro illis impendit. In mundialibus viuunt ſubditi Regi, in cæleſtibus ſubdito Rex viuit, & moritur, vt ipſi pacificè viuant. Quod crediderim reſpexiſſe Caſſiodorus 2. variarum 29. inquiens: *Regnantis eſt gloria ſubditorum otioſa tranquillitas.* Sed longe aliter aiebat D. Syneſ. libro de regno: *Bellorum imperator artifex eſt, vti ſutor calceamentorum.* Hic de mundiali regno, ille de cæleſti loquebatur, quando mundiales principes bellicis pugnis intenti nihili æſtimant, quòd ſui in perpetua ſint lucta, dum terras ſuas ſtabiliant; cæleſtis autem Princeps tunc ſe glorioſum reputat, quando vel ſanguinis proprij diſpendio ſui apparent incolumes, & tranquilli.

Geneſis

Geneſis 13. Eleuatis itaque Loth oculis vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ vniuerſa irrigabatur, antequàm ſubuerteret Dominus Sodomam & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini, & ſicut Ægyptus venientibus in Segor. Elegitq; Loth ſibi regionem circa Iordanem, & receſſit ab Oriente, diuiſiq; ſunt alterutrum à fratre ſuo.

§. IX.

In bonis temporalibus figura ſolùm eſt, in æternis veritas.

AMœniſſima tota illa Iordanis regio à Lotho viſa in florenti ſtatu ſuo erat. *Sicut paradiſus Domini.* Expende illud? *Sicut paradiſus Domini*, ad ſummum enim exprimit aliqualem ſimilitudinẽ, ſeu figuram. Et quidem in mundialibus bonis nil aliud inuenitur quàm ſimilitudo, quàm figura. In ſolis diuinis veritas eſt, & ſoliditas. Aiebat Pſal. 16. de terrena Ieruſalem loquens: *Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te.* Vbi præclarè D. Hieronymus ait: *Quare non dixit: Lætantium omnium habitatio eſt in te, ſed ſicut lætantium? Quoniam in iſto præſenti ſæculo non eſt certa lætitia, ſed quaſi lætitia.* Mihi crede, nullum bonum certum, nec ſolidum, nec verum inuenies in iſto ſæculo, quaſi bona ſunt terrena omnia; at cœleſtia in veritate, & ſoliditate bona ſunt. Dum ſe tibi obiiciunt mundi bona figuram quandam & ſimilitudinem obiiciunt, vt quæ præter has habeant nihil. at in Dei bonis nihil non verum, & ſolidum obiicitur. Aiebat procax illa fœmina amatoribus Prouerb. 7. *Intexui funibus lectulum meum, ſtraui tapetibus pictis, ex Ægypto aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo. Veni, inebriemur vberibus.* Sic illa lectuli ſui voluptates propinat in ipſo lectuli ornatu; ſed qualem aſſerit ornatum? Ait; *Straui pictis tapetibus ex Ægypto.* Non ſic Cant. 3. legitur de lectulo veriſſimi Salomonis, de quo ait: *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt*, &c. Nil ibi de pictis tapetibus, ſed nudus lectulus proponitur. Et cur etiam diuina ſponſa in lectulo dilecti ſui non commendat aromatum pretioſitatem, tapetum picturam? Ait Gillib. Abbas ſermone 16. in Cant. *Nihil in ſe habet lectulus Salomonis alienı ornatus, nihil picti, nihil mundani; ſed totum ſancta voluptas, & ſolida veritas.* In mundialibus bonis figura eſt, pictura eſt; verum in cæleſtibus totum ſancta voluptas, & ſolida veritas. Fallar, ſi in tota mundi opulentia aliquid inuenias, quod excedat ſpeciem picturarum, ſi ſolidum, ſi verum amas, illud de cæleſti eſt requirendum promptuario. Dum haberent lampades paratas prudentiſſimæ illæ virgines Matth. 25. *Clamor factus eſt, Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerant lampades ſuas.* Nec partem olei dederunt ſororibus, ſed illas ad vendentes miſerunt. *Ite potius ad vendentes.* Ecce tibi vt prudentes virgines remittunt fatuas ad vendentes, ad quos ipſæ ire detrectant, ſed accenſis lampadibus malunt ſponſum domi expectare. Et cur & ipſæ cum ſororibus ad vendentes non eunt? Cur malunt ſine illis ſponſum accenſis expectare lampadibus? In vendentibus erant bonorum ſplendores temporalium, quare prudentiſſimè talium venditores meritò cauent, & diuinum ſponſum ſolum expectant, vt à quo ſolo poſſint habere bonorum ſoliditatem, veritatem. Ait enim Clemens Alexand. lib. 5. ſtromat. *Prudentes animæ mundæ vt virgines, cum intelligant ſe eſſe ſitas in mundana inſcitia, lumen accendunt, & mentem excitant, & tenebras illuminant, & quærunt veritatem, & expectant aduentum præceptoris.* Videbant bonæ omnia plena erroribus, plena fallaciis, & ideo accenſis lucernis veritatem quærebant magiſtri, & ſponſi ſui præſtolabantur aduentum, in quo veritas inueniri poterat, temporalium cauebant venditores, apud quos nihil verum, ſed adumbrata ſunt omnia.

§. X.

Peſſima hominum mundialium electio eſt, quia in hac vita beari amant.

MVndialium hominum præcipites electiones in hac Lothi electione taxantur. De quo dicit: *Elegitque ſibi Loth regionem circa Iordanem, & receſſit ab oriente.* Dixerat immediatè ante quòd hæc regio rigabatur *ſicut paradiſus Domini.* Quam videns Loth, & eligens meritò dicitur receſſiſſe ab oriente. Metuendum enim ſemper eſt, quòd recedat à luce, & eat in tenebras, qui ſibi in hac vita paradiſum nitatur aſſerere. Aiebat Eccleſiaſtes cap. 10. *Væ tibi terra cuius rex puer eſt, & cuius principes manè comedunt.* Et quantum malum eſt quòd principes manè comedant, vt ideò illis væ annuntietur? Sanè multa ſunt in principibus deteſtabilia facinora, adulteria, tyrannides, pauperum ſpoliationes, ſeruorum inediæ, contemptus diuinorum, & iis omnibus prætermiſſis, hoc vnum illis ad damnationem obiicit quòd manè comedant. Quid in hoc intelligitur, quod damnabilius ſit illis omnibus? Putarim ibi intelligi radicem malorum omnium, de qua dicit Auguſtinus lib. 17. de ciuit. cap. 2. *Principes ciuitatis Diabolicæ manè manducantes ſunt, id eſt ante horam congruam; quia non expectant opportunam, quæ vera eſt, in futuro ſæculo fœlicitatem feſtinanter beari huius ſæculi celebritate cupientes.* In præſenti labor, & opus conſtitutum eſt à Deo, in futuro requies & indeficiens fœlicitas, at miſeri errores omnia peruertunt, & quæ pro futura vita ſeruantur, ea modò præoccupare ſtudent. Ante tempus currunt ad fœlicitatem, cupientes habere in principio, quæ in fine laborum datur. Paulus ad Roman. 2. *Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.* Expendo progreſſum fœlicium, nimirum oblatis comeſſationibus priùs proponuntur iuſtitiæ opera & pacis, & deinde in fine ſtatuitur gaudium. Sed miſeri filij hominum, quod in fine eſt, ad principium trahunt, volentes gaudere vbi debebant ſudare. Pro quo D. Bernardus ſermone 2. *Attendis quia gaudium in fine eſt? Sed fatui filij Adam, & præcipiti ſaltu iuſtitiam tranſilientes, & pacem, rem finalem in principium conuertere, & præuertere volunt.* Maxima hæc eſt hominum peruerſorum ſtultitia, quòd rem finalem ad principium conuertant, & quod eſt gaudij in fine, id ex nunc ante tempus velint habere. Sanè Pſalm. 127. aiebat: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.* Alij legunt cum D. Zenone: *Labores manuum tuarum quia manducabis.* Quaſi inde quis beatitudinem expectet, quia manducat, non fructus laborum ſed labores fructuum. At minimè id accidere ſolet; communiter enim non manducantur labores fructuum, ſed qui laboribus fructus decerpitur,

is manducari ſolet. Cur ergo res inuſitata ad beatitudinem proponitur? Quis manducat anteà labores quàm fructus? Equidem in re corporali fructus manducatur: at in re ſpirituali etiam manducantur labores, imò qui ad æternam contendunt beatitudinem, ſic ſe componunt, vt priùs ad labores quàm ad fructus cant. Laboris, ſudoriſque panis in præſenti vita apponitur; fructus autem laborum in cæleſtibus poſthac nos expectat. Ille fœlix, qui non inuertit ordinem, ſed dum in præſenti eſt, labores guſtat, labores comedit, comeſturus in futuro fructus eorum. Ait D. Zeno ibi: *Horum laboram fructus in æternitate eſt, ſed labor hic æternorum fructuum ante comedendus eſt, eo quòd in vita hac corporali anima noſtra alenda eſt per cibum horum laborum obtinens panem viuum. Hi ſunt labores fructuum manducandi, coraua ſcilicet fructuum, qui in cælis meremtar.* Dum hîc ſumus, labor comedendus eſt, ad labores ire debemus, & non niſi de laboribus alamus animas noſtras, vt in futuro percipiamus fructus, qui ſine labore aſſeruantur in cæleſtibus hortis. Ne fallaris homo, malè tibi eueniet, ſi in præſenti velis manducare panem ſine labore; is enim cibus in futura tempora reponitur. Cum dabatur Manna, ſingulis diebus debebat colligi, adeò vt ſi quis aſſeruaret aliquid in craſtinum, in vermes abiret totum. Ait enim Exod. 16. *Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis in manè, & ſcatere cæpit vermibus*, &c. Id ſolum quod iuxta Dei placitum aſſeruabatur in ſabbathum, integrum, & ſanum permanebat. Et cur quod aſſeruabatur in ſabbathum integrum manebat, quod autem aſſeruabatur in alium diem ebulliebat vermibus? In ſabbatho adumbrabatur futurum ſæculum, cuius eſt proprius cibus ſine labore vllo; in aliis autem diebus repræſentabatur vita præſens, cuius eſt non niſi de laboribus edere. Ideò quod reponebatur pro hac vita præſenti, vt ſine collectionis labore in aliquo die comederetur, meritò conuertebatur in vermes. Quò ſpectans Origen homil. 7. dicebat: *Illud quod pro die ſabbathi reponebatur, non eſt corruptum, nec vermes ebullierunt in eo, ſed permanet integrum. Et tu ergo propter præſentem vitam theſaurizes, continuò vermes ebullient.* Non panem, ſed vermes, quibus corrodatur, inueniet quiſquis in præſenti vita ex repoſitis ſine labore manducare velit.

Geneſis 13. Abram habitauit in terra Chanaan: Loth verò moratus eſt in oppidis, quæ erant circa Iordanem, & habitauit in Sodomis. Homines autem Sodomitæ peſſimi erant, & peccatores coram Domino nimis.

§. XI.

Impiorum conuerſatio dolori eſt iuſto viro.

NOn ad paruam iuſti Lothi ærumnam dicuntur quales fuerint Sodomitæ, apud quos degebat: *Homines autem Sodomitæ peſſimi erant.* Et quantum hoc malum Lothi? Sanè illi erat dolor inter tam peſſimos viuere. Dominus Ieſus Luc. 9. ad Synagogæ principes aiebat: *O generatio infidelis & peruerſa! vſquequo ero apud vos, & patiar vos?* Verba equidem ſunt rem Ieſu duriſſimam exprimentia, nimirum quòd adeò grauem experiretur eorum conuerſationem, vt ardenter cuperet vel à mundo abire, dum ſe ab illis liberaret. Sed ô Domine diſceſſio tua plena erit tormentis, quando per crucem diſcedere debes. Quid ergo maius in cruce iam eſſe, quàm apud impios Iudæos? Erat ſanè iuſtiſſimo Ieſu mors ipſa crucis tolerabilior quàm impiorum conſortium. Ait D. Chryſoſtomus in Cat. Græca D. Lucæ homil. 58. in Matth. *Dicens autem illud, Quouſque vobiſcum ero? oſtendit deſiderium diſceſſus, & quod non tam crucifigi quàm cum illis commorari ſibi eſſet graue.* Super tormenta crucis æſtimabat Dominus malorum conſortium, vt mallet crucifigi quàm cum illis morari. Nec miror quòd malorum conſortium adeò fuerit graue Ieſu, quando tanta eſt illorum peſtis, vt vel in Ieſu miretur D. Athanaſius, quod inter latrones immaculatus omnibus appareat. Dicit enim Luc cap. 23. de crucifixo Domino: *Ibi crucifixerunt eum, & latrones, vnum à dextris, alterum à ſiniſtris.* Quod notans D. Athanaſius in Cat. Græca: *Cum iniquis reputatus eſt. Verum non communicauit iniquitati, aut ſuſpicioni eorum: nam quod mirandum eſt, illis coniunctus nullum ab iis accepit nocumentum.* Expende illud: *Quod mirandum eſt.* Quaſi ſapientiſſimus Doctor miraculo Saluatoris tribuat, quòd verſatus inter iniquos, ab illis non acciperet nocumentum. Inſolitum hoc eſt, & rarum, & in ſolo Ieſu viſum, quando vix alius poſſet inueniri, qui ſic exiret illæſus de malorum conſortio. Ioſue cap. 3. locutus de aquis Iordanis in mare prolabentibus ait: *Quæ inferiores erant in mare ſolitudinis, quod nunc vocatur mortuum, deſcenderunt.* Iordanis quippe per regionem Sodomorum tranſiens in mare ſolitudinis influebat. Quod mare poſt regionis illius ruinam cæpit *mortuum* appellari; de infandæ enim regionis vicinitate non potuit non participare mortis ſubſtantiam. Ait Tertullianus lib. de pallio, cap. 2. *Hactenus & nulla Gomorrha, & cinis omnia, & propinquitas iuxta cum ſolo mortem bibit.* Quid mali non bibatur de malorum propinquitate? Arſit Sodoma, & in cineres tota abiit, & illi propinquum mare, mortem illam non potuit non participare. Sic afficiuntur omnia propinquitate. Hinc Dauid dum ſe in terra perſequentium Chriſtum videbat, fortiter clamabat Pſalm. 68. *Ne me demergat tempeſtas aquæ.* Præuidebat enim horrendam illam tempeſtatem, qua Iudæi perſequendo Chriſtum naufragabantur, & meritò cauebat ne ipſe, vt illis proximus ſimul cum illis inuolueretur. Sic D. Cyrillus Alexand. lib. 3. in Ioan. cap. 11. fatus: *Naufragium enim hoc Iudæorum ſignificans deprecabatur, ne cum illis in profundo impietatis ſubmergeretur.* Timendum ſemper eſt illi, qui eſt iunctus malis, ne ſimul ab eorum malitia rapiatur in facinus. Hinc Iſraëlitas ingredientes per mare aquæ maris fugiebant hinc, inde, vt dicat Pſalm. 113. *Quid eſt tibi mare, quod fugiſti?* &c. Nec immeritò refugiunt aquæ, vel tangere eos, qui madidi Saluatoris ſui ſanguine præſentiebantur. Dicit enim D. Zeno lib. 2. ſermone 13. *Per mare ambulat Iſrael, veloces pedes ſuos ad effundendum ſanguinem dextrâ læuâque ia ſe refugiens vnda teſtatur.* Iam in aquarum fuga Deicida populus notabatur, cui proprias ſedes cedebant aquæ, ne de conſortio illorum poſſent fœdari. Vtinam & Petrus eorum conſortium fugiſſet, & minimè inficeretur negationis crimine. At dicit de illo Ioannes cap. 18. *Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe, dixerunt ergo ei. Numquid & tu ex diſcipulis eius es? Negauit ille*, &c. Quid miſerius? Sed in hoc malum deuenit, quia impiorum conuerſationi ſe immiſcuit. Rem pulchre tractat D. Laurent. Iuſtinian. lib. de triumph.

Agon. cap. 8. *Qui Dei filij vſus fuerat contubernio, atque ſapientiæ audierat verba, nunc ſceleratorum hominum reſidebat in medio, & illorum potiſſimum, qui dominum ipſius ligauerant, atque percuſſerant. Tales equidem obſcœna ſemper, & impudica conſueuerunt proferre eloquia. Vnde tanta ô Petre, mutatio, tanta tibi repentina deiectio contigit?* Et quid non contingeret ei, qui vtebatur impiorum conſortio? Sic cauenda eſt impiorum conuerſatio. Huc trahe dicta tom. 1. in vetus teſtament. lib. 2. cap. 4. §. 7. & alibi.

Geneſis 13. Dixitq; Dominus ad Abram, poſtquam diuiſus eſt ab eo Loth: Leua oculos tuos in directum, & vide à loco, in quo nunc es ad aquilonem, & meridiem, ad orientem, & occidentem. Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſque in ſempiternum. Faciamq; ſemen tuum ſicut puluerem terræ: ſi quis poteſt hominum numerare puluerem terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit.

§. XII.

Eleemoſyna auget bona.

Diuiſas regiones primas dedit Abrahamus Lotho, & ſtatim à Deo accipit integras totius regionis partes. Sic ait textus: *Dixit Dominus Abram, poſtquam diuiſus eſt Loth ab eo: Leua oculos tuos in directum, & vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem, & meridiem, ad orientem, & occidentem. Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo.* Quid plenius lucro? Ipſe partem dederat vnam, ſiue dexteram, ſiue ſiniſtram, & omnes integrè à Deo accipit partes. Et cur ſic numeratis omnibus partibus terræ, eius integram poſſeſſionem Deus mandat Abrahamo? Inſinuat textus aiens: *Dixitque Dominus ad Abram poſtquàm diuiſus eſt Loth: Leua oculos*, &c. Ex eo quod diuiſæ terræ partem obtulit, totam accepit. Ait D. Chryſoſtomus in præſenti: *Vt diſcamus quod Deus remunerauerit eum pro ijs, quæ in Loth collocauerat, hæc addidit; dixitque Dominus ad Abram, poſtquam diuiſus eſt Loth, quaſi manifeſtè dicens: Partem terræ ceſſiſti. Ecce ego totam tibi terram polliceor: vidiſti quantis ceſſit, & quanta eſt aſſecutus? Hic erudiamur, vt magna in dandis eleemoſynis largitate vtamur, quo datis paruis adipiſcamur magna.* Abrahamus totam terram ob oculos Loth poſuit, vt quam vellet partem acciperet: Deus ſtatim totam terram ob oculos poſuit Abrahami, vt totam, & integram perciperet. Sic augeri ſolent parua, quæ à nobis in egenos proficiſcuntur. Ioan. 6. accepit Ieſus quinque panes, quos manibus ſuis fregit, & dedit ingenti virorum, puerorum, & mulierum multitudini, qua ſaturata, iubet colligi fragmentorum reliquias. *Collegerunt ergo & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* Ecce tibi Apoſtoli exhibuerant quinque panes dandos multitudini, & duodecim cophinos fragmentorum accipiunt. Cur hæc? Ait D. Cyrillus Alexandr. lib. 3 in Ioan. cap. 18. *Liberalitas nobis hoc miraculo commendatur, & quaſi magna voce dicitur: Quanto plura dabis liberaliter, atque miſericorditer, tanto tibi plura largitas confluet.* Mihi crede, creſcunt ſemper bona, quæ cum egenis diuiduntur, & omnibus ſufficiunt, & poſſeſſorum

implent. Sic 4. Regum 4. iuſſit diuidi viginti panes inter centum homines, dicens: *Da populo vt comedat; hæc enim dicit Dominus, comedent, & ſupererit, poſuitque coram eis qui comederent, & ſuperfuit.* Et vnde ex tam paucis paruiſque panibus poſt ſaturatum populum, potuit aliquid ſupereſſe? Pulchrè D. Ambroſius lib. 6. Examer. cap. 2. *Diuidere omnibus voluit, & ſufficere in omnibus indicauit.* Nunquam ex eo quod egenis datur, non maximum redundat lucrum. Geneſ. 24. Puella Rebecca audiuit ſitibundum virum, qui aquam petebat, cui bona puella ſtatim porrexit hydriam, quin & eius camelis dedit etiam bibere. *Poſtquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas appendentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclos decem*, &c. Dedit illa aquam, & accepit inaures, & armillas aureas pro auribus, manibúſque ditandis. Sed cur beneficæ puellæ aures, manuſque auro implentur? Theodoret. ſermone 8. de prouident. *Aures quidem vtpote quæ hoſpitum petitiones facilè excipiebant, auro exornant; ſimiliter & manus, vtpote animæ magnanimitati pulchrè ſubſeruientes eodem veſtit.* Sic quæ aquam dabat, aureis impletur muneribus, vt videas quàm creſcant bona, quæ liberaliter exhibentur.

§. XIII.

Deus quaſi neſciet parua donare, ſed à magnis incipit. Vbi quàm periculoſum ſit à magnis venire ad parua.

Ecce quàm largiter donat Deus, quippe ait: *Vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem, & meridiem, ad orientem, & occidentem. Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo.* Simul omnes terræ partes proponit, & omnes ſimul largitur, quaſi neſciat non magna, & integra largiri dona. Sanè Abrahamus dimidium regionis ſibi volebat, dum ait: *Si tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.* At Dominus illi offert omnes ſimul partes, quaſi neſciat non niſi magna, & integra ſuis præſtare. Luc. 12. *Ait ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem. At ille dixit ei, homo, quis me conſtituit iudicem, aut diuiſorem ſuper vos?* Sic Ieſus à ſe ablegat munus diuiſoris, nec vult cum fratribus agere de hæreditate diuidenda vt quiſque ſuam partem tollat. Et cur qui hominum languores tulit, & infirmitates portauit, ſic ſe negat diuidendæ hæreditati? Vix erat Dei quod hæreditariæ terrenæ particulæ hominibus darentur, de cuius munere voiebat, quòd totam, & maximam ipſi acciperent cælorum hæreditatem. Ait D. Auguſtinus ſermone 196. de Tempore: *Petebat ille dimidiam hæreditatem, petebat in terra dimidiam, in cælo Dominus offerebat totam.* Equidem detrectat Dominus dare dimidium in terra; quia non eſt eius beneficentiæ particulas dare, ſed totam & integram tem in cælis parat. Hinc beneficiorum ſuorum receptorem hominem creaturus, prius ei habitaculum parat. Et quale habitaculum? Ait Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Vt homo exiſteret, ſufficeret, quòd illi terram crearet; cur ſtatim maluit & terram, & cælum illi creare? Parua res erat terra, vt ſola à Dei beneficentiſſima manu daretur; additum fuit cælum, vt diuina largitas inciperet à magnis; ſolet enim Deus nó tam à paruis ire ad magna, quam à magnis ad maiora extendere ſuam largitatem. Sic Tertullianus lib. 2. contra Marc. fatur: *Hæc præconio ſuo addidit bonitas Dei quòd primo*

domicilium Domini commenta eſt, aliquam poſtmodum molem maximam, poſtmodum & maiorem, vt in magna tanquam in minore proluderet, atque proficeret, & ita de bono Dei, id eſt, de magno ad optimum quoquo eius, id eſt maximum habitaculum promoueretur. Hoc eſt diuinæ bonitatis, largitatiſque præconium ſingulare, quòd magnum quid ſemper ſuis aſſeclis meditetur, & non tam de paruo ad maius, quàm de magno ad maximum in ſuis donis procedat. Datum fuit homini à Deo prius domicilium non in parua caſa, ſed in maxima vniuerſi mole, vt de hoc magno ad maximum cæleſtis gloriæ procederet. Fœlix, qui benefactorem ſuum Deum ſic æmuletur, vt de magnis ad maxima tendat. Nunquam mihi crede, ſine periculo de magnis ad parua venies. Geneſ. 6. *Videntes filij Dei filias hominum quòd eſſent pulchra, acceperunt ſibi vxores*, &c. Eucherius legit: *Videntes filij Dei filias hominum quia bona*, &c. Sed quale flagitium fuit quòd filij Dei de bonis filiabus hominum vxores acciperent? Si ipſæ filiæ hominum bonæ apparebant, cur culpantur filij Dei eas accipientes? Ait ibi Eucherius: *Deſerto itaque bono magno lapſus eſt factus ad bonum minimum, non bonis proprium, ſed bonis maliſque commune.* Vt filij Dei erant, in magno iam verſabantur bono, & de magno ad maximum, & præſtantiſſimum debebant currere. At illi videntes bonum nimium pulchritudinis in hominum filiabus, quod eſt bonis maliſque commune, de magno ſe ſe inclinarunt ad hoc minimum, & lapſi ſunt miſerè. Caueat quiſquè in magnis eſt, ne deſcendat ad minima, niſi velit in magnum venire diſcrimen.

§. XIV.

Virtus fœcundior in ſemine quàm natura.

MAgna erat illa Dei promiſſio Abrahæ facta, vt daret ſemini eius terram, quippe ait: *Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſque in ſempiternum.* Verùm ſemen Abrahæ talem promiſſionem amiſit eiectum à terra ſua. Quomodo ergo fuit vera promiſſio de æternanda terra in ſemine Abrahæ, ſi nullum eſt Abrahæ ſemen, quod regnet in terra? Reſpiciebat promiſſio non ſemen Abrahæ naturale, ſed morale; quod apparet in doctrina fidei, in exemplis virtutum: quod & in Abrahamo, & in omnibus fœcundius eſt ad æternandam ſortem promiſſionis diuinæ. Canebat enim lex Leuit. 24. *Accipies quoque ſimilam, coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas, quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam ſtatues coram Domino, & pones ſuper eos thus lucidiſſimum, vt ſit panis in monimentum oblationis Domino. Per ſingula ſabbatha mutabuntur coram Domino ſuſcepti à filijs Iſrael fœdero ſempiterno.* Atqui filij Iſraël ſuſcipientes panes illos, & illis veſcentes, minimè inuenti ſunt poſt ruinam templi Ieroſolymitani: Quomodo ergo in illis ſeruari potuit fœdus ſempiternum? Non loquitur ibi ſpiritus diuinus carnaliter ſolùm, ſed magis ſpiritualiter, vocans filios Iſraël illos, qui maiorum virtutibus, & exemplis bonorum operum paſcuntur; qui paſtus adeò fœcundus eſt, vt nunquam non nutriat veri Iſraëlis filios. Ex quo ait D. Petrus Cellen. lib. de panibus, cap. 9. *Forte ij panes ſunt propoſitionis, quorum facta, & dicta, poſteris tanquam forma, & exempla proponuntur imitanda virtutis: virtutis enim opera tam authorem ſuum, quàm & authoris imitatores ſufficienti pabulo inconſumptibili paſcunt. Nam quo plures ſuperueniunt virtutis deguſtatores, eò ſemper ſuperadhæreſcunt reliquiæ vberiores.* Neſcit ſterileſcere ſemen virtutis, ſed in dies augetur ſupra modum. Natura quot venas aperit naſcentium, tot perdit. At qui virtutis ſemina in mundum mittit, indefectibiles trahit ſegetes imitatorum, vt numeroſiores appareant, & diuturniores familiæ, quæ maiorem virtutem æmulis concitant. Hinc Apocalypſ. 7. *Audiui numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum Iſrael, ex tribu Iuda duodecim millia ſignati*, &c. Quæuis tribus multis filiorum agminibus ſtipata Deo aſſiſtit. Et vnde tanta fœcunditas in tribubus? Ait D. Petrus Cellen. ſuprà: *Vnde enim cuiuſque tribus Patriarcharum tanta filiorum numeroſitas, vt duodecim habeat millia ſignata, niſi quia vera virtus ſterilitate remota propagatur etiam in mille generationes? Tanta namque Iuda ſucreſcit proles virtutis, quanti fuerunt æmulatores confeſſionum*, &c. Semper virtutum ſatores numeroſioribus gaudent imitatorum prolibus.

Geneſis 13. Surge ergo, & perambula terram in longitudine & latitudine ſua, quia tibi daturus ſum eam. Mouens igitur Abram tabernaculum ſuum venit, & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron. Ædificauitq; ibi altare Domino.

§. XV.

Dum Deus non relinquatur, nihil intereſt cætera omnia relinqui.

IN loco diuiſionis habuit Abrahamus Deum & apparentem ſibi, & colloquentem; imò & pollicentem multa; & tamen inde ſurgit, & mouet tabernaculum ſuum. Ait enim: *Mouens igitur Abram tabernaculum ſuum venit, & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron. Ædificauitque ibi altare Domino.* Cur bone inde tabernaculum moues? Cur locum dimittis, in quo Deum vides, cum Deo loqueris, & multa pollicentem experiris? In loco diuiſionis Deum habes pollicentem; cur hunc dimittens locum iuberis mouere tabernaculum, & Hebron ire? Etiam in Hebron Deum ſpectat, cui aram erigit. Et dum non diſcedit à Deo, cui etiam in Hebron litat, arámque illi ſtruit, non æſtimat alia relinquere. Nulli alligatur niſi Deo, quæuis alia facilè dimittit, dum ob oculos habeat Deum, cui exhibeat cultum. Cant. 3. *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem. Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in Diademate*, &c. Erant puriſſimæ puellæ in ferculo aureo inter Salomonis veri diuitias, & delicias, nil ibi non diues, non pulchrum, non delectabile; & tamen iubentur egredi inde. Cur non magis hæreant ibi? Cur relinquant tantum ferculum? Cur non magis delicientur ibi cum dilecto ſuo? Ait: *Egredimini, & videte Regem Salomonem.* Iubentur egredi, ſed vt Salomonem verum videant, & dum veriſſimum Salomonem non relinquant, ſed vbivis ad illum feſtinent, nil intereſt quòd cætera omnia relinquant. Pulchrè ait Gillib. ſermone 10. in Cant. *In reclinatorio aureo erant, de quo proceſſit ſermo heſternus. Delectabilis ille locus eſt, & vberior ad lætitiam, quam humana queat affectio capere. Vicibus alternatur hoc gaudium,*

gaudium , nec poteſt eſſe continuum , quod eſt nimium. Bona tamen vices vbi non diſceditur ab ſponſo. Egredimini,inquit, & videte Regem Salomonem. Non vult eas diſcedere à Chriſto. Equidem dum minimè nobis diſcedendum eſt, nihil intereſt quod diſcedamus ab aliis quibuſcumque, etiamſi diſcedamus ab omni fortuna, & ab omni gaudio mundi. Dicebat Iob cap. 17. *Pone me iuxta te , & cuiuſuis manus pugnet contra me.* Quaſi cum omnibus pugnis belliſque hoſtium vellet comparare , quòd apud Deum quietus eſſet , ſedens cum Magdalena ſecus pedes eius,hanc optimam eligens partem. At ſponſa ait Cant. 1. *Trahe me poſt te,curremus*,&c. Non ſedere , ſed currere amat ; non ſecus pedes poni , ſed trahi huc, illucque gaudet. Cur non magis ſecus pedes manere poſtulat ? Nónne ibi optima eſt pars fœlicium ? Cur ergo ab optimæ partis quiete adduci amat , & magis in motu,& curſu eſſe gaudet ? Ipſa ait ? *Curremus poſt te*,dum & in curſu Deum habeat,Deo adhæreat , nil æſtimat aliud , licet diſcedendum ſit ab optimis partibus. Quò reſpiciens D.Ambroſius lib. de Iſaac cap.3. ait : *Anima ergo bona contemnit viſibilia,& ſenſibilia , nec conſiſtit in eis,nec in ſuſcipiendis his immoratur,& reſidet,ſed aſcendit ad illa æterna,& inuiſibilia,& plena miraculis. Etenim perfectioni ſtudens,ſolum illud bonum diuinitatis intendit , nec aliud quidquam requirendum putat , quia tenet quod ſummum eſt.* Sic faciat qui ſapit , vnum Deum attendat , quem dum præ manibus habeat,nihili æſtimet alia,ſiue amittéda ſint omnia,ſiue perdenda ſint vniuerſa ; hoc ſolum ſpectet,quòd Deum habeat.

Capvt IV.

Abrahami prælium , & victoria.

AT verò Amraphel rex Sennaar , & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum & Thadal rex gentium, quod erat in Aſſyria pubis validæ congregantes Pentapolim hoſtiliter petunt,amplam quidem , & vrbibus frequentem regionem , ſed opis , ſubſidij indigam , quæ deliciis ſuis incolas eneruatāt , & tantum nōn in fœminas redegerat. Præerant tunc regioni quinque reges, Sodomæ,Baræ,Gomorrhæ,Berſæ,Adamę,Senaab, & Seboim , Semeber , & innominatus alius Balæ quæ eſt Segor. Hi omnes poſt duodecim annos ſeruitutis à Chodorlahomor defecerant , quem armatum,amiciſque munitum iam inuadentem perduelles , multáque vaſtantem innolant cohibituri. Tenuit vtriuſque partis agmina vallis ſilueſtris nota Pentapolitis, & ſecura,Aſſyriis autem vt ignota, ſic plena diſcriminum propter frequentes bituminis puteos. Sed Chodorlahomor dominij memor antiqui , malos ſeruos aggreditur, voce turbat,turbatos fugat,totóque campo inſectatur palantes, fusóque & contrito bellatorum exercitu, ditiſſimas ſpolia vibes , imbellémque turbam , cum qua & Lothum Abrahami propinquum rapit in ſeruitutem. Non diu tamen Pentapolitæ inulta regni ſui viderunt diſpendia. Volgata namque eorum ſtrages , vt Abrahamum impleuit , ſic affectus eſt Lothi deſiderio,vt numeratis vernaculorum trecentis, & decem & octo auxilio futurus miſero aduolaret. Quamuis vni aduerſus quatuor exercitus numero inferior certandum foret. Non paruo itinere ſuperato vſque Dan nocturnis tenebris nihil ſuſpicantes hoſtes aggreditur , prælio delet , captiuas opes occupat,Lothum , cæteróſque omnes Pentapolitas in libertatem reſtituit. Triumphatori tanto redeunti obuij fuere Sodomorum rex, & rex Salem Melchiſedech ; hic , qui viro cæleſtem benedictionem adiungeret , ſacerdos enim erat ; ille, qui tantæ offerret præmia victoris. At Abrahamus vt fortis fuerat in pugna,ſic in victoria religioſus,& pius cum Melchiſedech in pane , & vino Chriſtianorum ſacramenta delineat : à Rege autem Sodomorum nec filum accipit , nolens alteri debere bona ſua , quàm Deo vero & ſummo.

PARS VNICA MORALIS
circa textus litteram.

NOTVM eſt in Abrahamo vt viro fideli cum pugnis venit victoria , & triumphus , ne ſit Chriſtianus qui triumphi ſpe non amet pro virtute pugnas ſubire.

Geneſis 14. Factum eſt autem in illo tempore , vt Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chadorlahomor rex Elamitarum , & Thadal rex gentium , inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Berſa regem Gomorrhę,& contra Sennaab regem Adamæ, & contra Semebet regem Seboim , contráque regem Balæ, ipſa eſt Segor , omnes ij conuenerunt in vallem ſilueſtrem , quæ nunc eſt mare ſalis. Duodecim annis ſeruierant Chadorlahomor, & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo. Igitur decimoquarto anno venit Chadorlahomor,&c.

§. I.

Peccatori nunquam deficiunt pœnæ , & moleſtiæ mille.

ECce tibi quid ſibi metant Pentapolitæ , quippe quatuor valdiſſimi reges dicuntur venire contra illos ; quia cùm duodecim annos ſeruitutis ſuſtinuiſſent , ruperunt iugum , quippe ait , quod illi *inierunt bellum contra Bara regem Sodomorum,& contra Berſa regem Gomorrha* , &c. Et ſtatim belli cauſam oſtendens ait: *Duodecim annis ſeruierāt Chodorlahomor*,&c. Igitur antea Pentapolitas longa ſeruitus preſſerat , modò duriſſimum prælium eoſdem concutit. Cur tot moleſtiæ in miſeros inſurgunt ? Dixerat ſupra cap. 13. *Homines autem Sodomitæ peſſimi erant,& peccatores*,&c. Nec miror , quod peccatores tot moleſtiæ affligant ; nequit enim peccator ſine moleſtiis , pœniſve diu agere vitam. Pulchrè enim Nazianz. homines peccatores vocat architectos , ſabróſque peccati. Quippe ait orat. in ſanctum Baptiſma. *Crede nullam mali eſſentiam eſſe , nec principatum : ſed nos peſtiferúmque ſpiritum fabros eius,& architectos eſſe.* Architecti , fabríve , vt operam dent arti ſuæ , neceſſe habent ingentes trabes

volnere, ſub illis ſæpe gemere. Sic peccatores dum ſe tradunt peccatis, fabri ſunt, architecti ſunt, ingentia mouentes pondera, & ſub ponderibus gementes, ſudantes. Hinc Caino Geneſ. 4. iuxta Septuag. *Peccaſti, quieſce.* Petitur ex peccatore vt quieſcat, quaſi peccatori non quies ſit, ſed moleſtia, ſed labor. Vt dicat D. Auguſtinus lib. de vera & falſa pœnit. *Qui ergo nunc quieſcit, dolere oportet quòd non prius quieuit.* Equidem priùs nulla quies poterat eſſe peccanti; nunquam enim peccatoribus non ſunt moleſtiæ, non adſunt pœnæ. Geneſ. 8. emiſit Noë columbam de arca, de qua dicit: *Quæ cum non inueniſſet vbi requieſceret pes eius*, &c. Ecce tibi columba dum ab arca ſe ſubducit, non inuenit requiem: ſic peccator ſeparatus à Deo nullam requiem habet, ſed vndique illum exagitant moleſtiæ. Ait D. Cyprianus ad Nouatianum: *Columba, quæ pedibus ſuis requiem habere non poterat, lapſorum imaginem portabat, qui immemores diuinarum prædictionum ceciderunt, quorum Dominus ruinam his verbis ſignificarat, dicens: Qui audit verba mea, & non facit ea, ſimilabo eum viro ſtulto, qui ædificat domum ſuam ſuper arenam; venerunt tempeſtates, & impegerunt in domum illam, & cecidit, & facta eſt ruina eius magna.* Sic qui à Deo deficit, ſine requie manet tempeſtatibus nullis obiectus, mille onuſtus moleſtiis. Iſaias cap. 1. de peccatoribus conuerſis ad Chriſtum ait: *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui.* Nomine bouis, & aſini populos ſignificat, nimirum Iudaicum, & Gentilem. Iudaicus populus bos dicitur propter legis iugum; Gentilis autem meritò aſinus, vt quem idola importabilibus oneribus ſoleant comprimere. Ait Niſſen. homil. in Nat. *Bos autem eſt Iudæus legi ſubiugatus, aſinus verò animal ferendis oneribus aptum gentilis eſt ſub grauiſſimo idololatriæ onere gemens.* Quæ malorum onera imponit ſuis idolum quodque mundi, non ſine ingenti gemitu feruntur. Heu miſeri homines, qui aſinino ſtupore tapimini, vt idola mundi colatis, vt ſeruitia impendatis vitiis; fallat niſi multum gematis ſub oneribus grauiſſimis. Pſalm. 77. *Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam.* Et cur lætabitur iuſtus de vindicta? An quia gaudet in malis aliorum? Abſit; ſed quia videns pœnas vitioſorum etiam in hac vita, dum ſe impendunt voluptatibus, ipſe de ſuis bonis lætatur. Ait Ruffinus ibi: *Ideò lætabitur, quia ipſe non erit particeps impiorum pœnæ; attende pœnam malorum etiam inter ſuas voluptates. Ecce ille æſtuat auaritia, alius feruet luxuria, alius iracundia accenditur, alius inuidia facibus inflammatur. Sic ſe Deus in præſenti à malis vindicat, eóſque ipſis ſuis vitiis flagellat; vt nemo ſit qui ſub onere ſuorum idolorum non gemat.* Hinc Dominus conuocans ad ſe peccatores aiebat Matth. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis. Ego reficiam vos.* Vnum offert leuamen laborum, & onerum, & innumeros rapit, qui ſeruiebant vitiis. D. Baſilius Sel. orat. 29. ait: *Huius vocis hæreditatem obtinuit Apoſtolorum cœtus, hanc in manibus habentes non inflata tuba cælum hominibus peruium reddiderunt, terras integras peruaſit ea vox, Sine vi capta ſunt ciuitates.*

Rapiuntur ad Deum ciuitates vbi audiunt ſubleuandæ eſſe oneribus, & laboribus ſub quibus gemebant ſeruiendo idolis, & aliis.

* * *

§. II.

Monimenta peccatorum punitorum ſapidiſſima.

De campo pugnantium regum propter frequentes ſyluas, & nemora amœniſſima locutus ait: *Quæ nunc eſt mare ſalis.* totus enim ille campus fulminatus à Deo propter incolarum vitia conuerſus fuit in lacum, qui dicebatur *lacus Aſphaltes*, vt notat Caietanus, & *mare mortuum*, vt ait D. Hieronymus. Cur relictis illis notiſſimis nominibus laci iſtius maluit textus noſter illud vocare in præſenti *Mare ſalis?* Diuinè author noſtri textus recurrit ad nomen, quod lacum illuſtriorem conſtitueret; ſapidiſſima enim ſunt, & grauiſſima monimenta, quæ perduellium pœnas ob oculos conſtituunt. Hinc cum Theodoricus rex perduelles ſuos prælio fudiſſet, campóſque imò & fluuium Atheſim eorum cadaueribus impleſſet, ait D. Ennodius in eius panegyrico: *Salue fluuiorum ſplendidiſſime, qui ex maiore parte ſordes Italiæ cluſiſti, mundi fæcem ſuſcipiens ſine diſpendio puritatis. Ecce ille tectus armatis campus enituit humanorum oſſium candore nobiliſſimus, ſcœnam pulcherrimam ſeruet terra ſublimis; tamdiu maneat, quod paſſi ſunt, quamdiu deleat obliuio quod fecerunt.* Ecce tibi quot illuſtria nomina congerat Ennodius in campum, & fluuium, qui cadauera perduellium receperat. Exinde fluuius ſplendidior, vt qui fæces abſorbuerat Reipublicæ ſine puritatis diſpendio. Exinde campus tot nitoribus fulget, quot cadaueribus. In tanta oſſium humanorum congerie, non funeſtus tumulus, ſed ſcœna pulcherrima apparebat, & ſapidiſſima. Sic bonus ſcœnarum ſales in loco peccatorum punitorum guſtat. Sapidiſſimum enim eſt ſpectantibus ſupplicium iunctum delictis. Hinc Ieſus noſter trophæo ſuo elegit locum punitorum cadaueribus conſpicuum. Dicit enim Matth. 27. *Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Caluariæ locus, & dederunt ei*, &c. Erat celebris collis decollatorum reorum caluariis, oſſibuſque plenus. Et cur hunc locum ſibi Dominus ad triumphum elegit? Meritò mundaturus mundum, effecturúſque riuos gratiarum elegit locum, qui punitorum oſſibus albicabat. Ex punitis enim peccatis gratiarum fontes, virtutúmque propagines mirificè ſaporantur, vt ab hominibus capiantur. Quò ſpectans D. Hieronymus ibi fatur: *Apparet Caluariam locum ſignificare decollatorum, vt vbi abundauit peccatum, ſuperabundaret gratia.* Equidem vbi abundans peccatum puniebatur, locus erat aptiſſimus, vt inde oriretur ſuperabundans gratia. Et Chriſtianus Druchmarus etiam ibi ait: *Quia ibi caluariæ auferebantur reis hominibus, placuit Deo ibi mori, vbi rei puniebantur, vt erigeretur vexillum virtutum.* Ibi tempeſtiuiſſimè vexilla virtutum figebantur, vbi rei puniebantur, quorum punitionibus ſic virtutes ſaporabantur, vt ad ſe homines raperent. Vt dicat Pſalm. 67. *Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.* Ecce tibi ex punitione peccatoris iuſtus recipit & lætitiam, & munditiem, éſtque illi ſanguis peccatoris effuſus pro lauacro. Et qualiter eſt pro lauacro ſanguis peccatoris effuſus? Ait Ruffinus ibi: *Actiones ſuas mundauit iuſtus ex conſideratione vindictæ reproborum, quando videt peccatoris pœnam, proficit ipſe, & mors alterius valet ad vitam.* Sic locus punitorum peccatorum oſſibus illuſtris ſcœnam pulcherrimam præbet, qua in ſua innocentia læte-

tur

tur iuſtus, & ſordes abluit vt feſtinantius currant homines ad munditiem.

§. III.

Tolerabilior eſt ſeruitus durißimis exactionibus potentiori exhibita, quàm defectio expoſita bellorum periculis.

DEbellati ab Aſſyriis Pentapolitæ duodecim annis ſeruierunt Chodorlahomor, cuius ſeruitutis duritiem non ſuſtinentes rebellarunt aduersùs eum, & quem Dominum noluerunt, ſuſtinuerunt violentiſſimum hoſtem. Ait enim: *Duodecim annis ſeruierunt Chodorlahomor, & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo. Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, & reges qui erant cum eo, percuſſerúntque, &c.* Venit, inquam, Chodorlahomor in bello aduersùs rebelles ſuos, quorum exercitum contriuit, vrbes ſpoliauit, fœminas, & paruulos in miſeram redegit captiuitatem. Quis vel ex hoc facto neget tolerabiliorem ſeruitutem fuiſſe Pentapolitis quàm defectionem in bello? Dum ſeruiebant, erant ſub domino, fateor; exactiones duriſſimas perſoluebant, non nego. At dum deficiunt à Domino, manent ſub hoſte, & quem refugiunt exactorem, patiuntur deprædatorem, interfectorem. Herodes callidiſſimus princeps hac ratione cohibebat Iudæos ſuos, ne ſeruitutem negarent Romanis iam pridem datam apud Ægeſippum lib. 2. cap. 9. *Duo ſunt itaque, quibus reſpondendum arbitror, quæ in maximo ſunt querelarum pondere. Quod plerique vociferantur de iniurijs præſidum: & quòd plerique periſſe ſibi libertatem gemant. Conſideremus ergo, ne in vtroque eorum non perfunctoria materia bellorum ſit; quid enim ineptius quàm de iniurijs queri, & bellum ſubtexere, ac periculis mutare contumelias? Dum iudicem refugias, hoſtem inducas, cum iudex iniquus plerumque iuris interpres ſit, hoſtis autem etiam iuſtus ſemper ſit appetitor ſalutis.* Hoc indubitatum eſt, quod vel iniquiſſimus dominus, aut iudex non tam intolerabilis eſt ſubditis quàm hoſtis; dominus enim quamuis duriſſimus tuam inſectatur crumenam, dum hanc ſugat, in cæteris poteſt eſſe proficuus. At factus hoſtis in totum damnoſus eſt, & crumenam inſectatur & ſalutem. Quis populo intolerabilior, quàm Roboam Salomonis filius? Ipſe ait 3. Regum 12. *Pater meus poſuit ſuper vos iugum graue, ego autem addam ſuper iugum veſtrum: Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus.* Quid durius? Non mirum, quòd decem tribus deficiant à tam ſæuo domino; defecerunt quidem decem tribus ab illo, cum quo manſerunt ſolæ duæ. Sed in defectione inuenerunt mitius aliquid? Ait 2. Paralipom. cap. 12. *Pugnaueruntque aduerſus ſe Roboam, & Ieroboam cunctis diebus.* Fugientes pacificas exactiones inciderunt in ſumptus pertinaciſſimi belli. imò cap. 13. Egreſſus Abias contra iſtos rebelles bellum intulit. *Fugerúntque filij Iſrael Iudam, & tradidit eos Dominus in manu eorum. Percuſſit ergo eos Abia, & populus eius plaga magna, & corruerunt vulnerati ex Iſrael quingenta millia virorum fortium. Humiliatique ſunt filij Iſrael in tempore illo: Perſecutus eſt autem Abia fugientem Ieroboam, & cepit ciuitates eius.* Compone modò cum tota duritie illa ſæuiſſimi domini hæc munera hoſtis. Haud dubium, quin ſub illius domini ſcorpionibus non paſſi fuiſſent Iſraëlitæ quod paſſi ſunt ſub eodem hoſte. Nec tot ſumptus facerent bonorum in exactionibus Roboami, quot ſumptus fecerunt in ſuſtentando bello aduersùs eum, & in cogendo exercitu quingentorum millium hominum, prætetquà quod perdiderunt in tanti exercitus contritione, in tantarum vrbium populatione. Suauiùs equidem tribum Iudam haberent decem tribus ſociam in ſoluendis tributis auariſſimo Roboamo, quàm deficientes ab illius ſeruitute, ſe exponerent violentiſſimis mortibus, & rapinis. Ex quo Paulus Oroſius lib. 5. cap. 2. componit fœlicitatem æui, quando patria habebat Romam dominam, cum miſeria temporis, quando illam hoſtem patiebatur. Ait enim: *Tantum intereſt inter præſentia, præteritáque tempora, vt quod Roma in vſum luxuriæ ſuæ ferro extorquebat à noſtris, nunc in vſum communis Reipublicæ conferat ipſa nobiſcum.* Sanè Domini licet multa exigant à nobis, multa & ipſi conferant nobiſcum in communes vſus Reipublicæ: at hoſtis nullum bonum nobis commune reſpicit, ſed ferro extorquet quidquid ſuis commodis putat vtile. Præferenda ergo ſeruitus eſt tot aliis ſpoliationis, ſalutis vitæ periculis. Id quod ſuis perſuadebat Ioſephus apud Ægeſippum lib. 6. cap. 15. *Refertis mori præſtare, quam libertatem amittere. Quando nobis iſta Iudæis ſucceſſit ſententia? aut quando apud Hebræos vtilis ſit ſeruitus libertati inutili non prælata? Iacob ipſe Patriarcha in Ægyptum deduxit Hebræos ne perirent fame. Deſcenderunt Patriarchæ ſimul & duodecim filij eius præclara generis noſtri exordia. Ibi Iudas ille nobilis Iudæorum proſapia, qui nomen populo dedit. Ibi Ioſeph curru ſublimis, & equis ſubijcere ſe in poteſtatem maluit, vt aleret ſuos, quàm ad originis propria libertatem redire. quia non erat crimen ſeruire potentioribus. Sic patribus veſtris etiam dura ſeruitus non diſplicebat, vt periculis anteferretur.* Nec vlli prudenti viro non debet magis placere duriter in pace ſeruire quàm ſe ſubmittere extremis periculis. Et vt ait ipſe Ioſephus lib. 6. de bello Iud. *Licet pulchrum ſit pro libertate pugnare, tamen id in principio decet fieri. Semel autem ſubditus, qui multo tempore paruiſſet imperio, iugum excutiens, mala mortis cupidus non libertatis amator videtur.*

Geneſis 14. Et egreſſi ſunt Rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexq; Adamæ, & rex Seboim, necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor, & direxerunt aciem contra eos in valle Silueſtri, ſcilicet aduersùs Chadorlahomor regem Elamitarum, & Thadal, &c. Quatuor reges contra quinque. Vallis autem Silueſtris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ terga verterunt, cecidérúntque ibi, & qui manſerant fugerunt ad montem.

§. IV.

Auſpicata congreßio eſt, in qua principes appareant primi. Vbi de Chriſtiano triumpho.

NOn negem hoc auſpicatiſſimum fuiſſe in hac congreſſione, quòd primi in illa recenſentur principes; dicit enim: *Egreßi ſunt rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, réxque Adamæ, & rex Seboim, necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor, & direxerunt aciem*

contra

contra eos, &c. Itaque in re congreſſionis reges primi, & ſoli numerantur, quod multum faciebat ad victoriæ auſpicium. Pulchrè enim de Theodoſio Imperatore dicit Oroſ. lib. 7. cap. 35. *Signo crucis ſe muniens, ſignum prælio dedit, ac ſe in prælium etiamſi nemo ſequeretur, victor futurus immiſit.* Præmonſtrabat iam bonus imperator futuram victoriam, ex eo quod primus nullis expectatis comitibus ſe in prælium immiſerit. De quo etiam D. Ambroſius orat. in eius obitu ait: *Cum locorum anguſtijs & impedimentis Calonum agmen paulo ſerius in aciem deſcenderet, deſilijt equo princeps, & ante aciem ſolus progrediens ait: Vbi eſt Theodoſij Deus? Quo audito excitauit omnes, & exemplo omnes armauit.* Crede mihi, nullis auſpicatioribus armis munimur in periculis, quàm ſi videamur principes præeuntes. Quò traho illud 3. Regum 20. Vbi dum Achab rex Iſraël cum paucis ſuis circumdatus eſſet à penè innumera Syrorum multitudine. *Ecce propheta vnus accedens ad Achab regem Iſrael ait ei: Hæc dicit Dominus: Certè vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam? Ecce ego tradam eam in manum tuam hodie, & ſcias quia ego ſum Dominus. Et ait Achab: Per quem? Dixit ei: Hæc dicit Dominus; per pediſſequos principum prouinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit, Tu.* Vbi Abulenſis quæſt. 7. ait: *Ita quòd Achab iret in prima acie contra exercitum*, &c. Expende modò auſpicati certaminis, venientiſque victoriæ, quale detur ſignum, nempe quòd rex ſit in primis, quòd ipſe præliari incipiat ante ſuos. Et quis non putet victuros illos, qui principem ſuum præeuntem in certaminibus vident? Sapienter D. Ennodius in Panegyrico Theodoricum ſuum media in arena poſitum, ſic loquentem inducit: *Qui in hoſtili acie viam deſiderat, me ſequatur. Non reſpiciat alternis, qui dimidicandi poſcit exemplum. Virtus multitudinem non requirit. Ad paucos vadunt bella, bellorum fructus ad plurimos. De me æſtimabitur exercitus, & in his, quæ geſſero, gens triumphabit. Attollite ſigna, per quæ ne lateam prouidetur. His dictis poculum cauſa popoſcit auſpicij, & laxatis in prælium habenis effuſus, vt torrens ſata, vt leo armenta vaſtaſti.* Sic rex triumphantium militum ſe componebat, vt ipſe præiret, & ſuis, & hoſtibus primis eſſet notiſſimus, vt ſui haberent quem ſequerentur, & hoſtes, in quem primos certaminis impetus confringant, notiſſimis ſignis vult ſignis præcedere. Quo facto auſpicium capit, & hoſtes victurus aggreditur. Auſpicium victæ eſt in Regibus, in Principibus, quod in re congreſſus ſuos conſpicui præcedant. In funeſtiſſimo illo Iſraëlitarum certamine cum Syris ſocium habuit Achab regem Iuda Ioſaphat. Cui ait 3. Regum 22. *Dixit itaque Rex Iſrael ad Ioſaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & induere veſtibus tuis. Porrò Rex Iſraël mutauit habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum.* Præmittit ſocium Regem in bellum regiis ornamentis indutum, & ipſe diſſimulato habitu poſtremus accedit. Et cur præmiſſo ſocio ſub regio habitu, ipſe habitum regium exuit? Ait Carthuſianus: *Ne ipſe Achab cognoſceretur a Syrijs, ſicq; minus impugnaretur ab illis, vel vt pondus belli ſupra Ioſaphat immineret.* Cum habitu regio pondus belli à ſe depellebat, & in Ioſaphat moriturus Rex immittebat. Iam inde Ioſaphat auſpicem præbens victæ, & ſibi & populo ſuo extremum protendebat exitium. Ominoſum eſt enim Principi, quod in congreſſibus amet neſciri, vt auſpicatum eſt quod primus pergat & notiſſimus, ſicque Achab in illo certamine, quo ablatis regiis ornamentis intrauit vltimus periit cum populo ſuo; & ſolus Ioſaphat vixit, qui in habitu proprio ſplenduit primus. Quod fœlicitatis auſpicium ſuis ſectatoribus dedit Ieſus, qui cum verberibus nudaretur, & apud Herodem albis veſtibus indueretur, & apud Pilatum coccinis, tandem crucifigendus proprias veſtes reſumit. Ait Matt. cap. 27. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis eius, & duxerunt eum vt crucifigerent.* Vnde hæc cura proceſſit, vt crucifigendus Ieſus non mutato habitu, ſed in propriis veſtibus procederet? Quippe Rex regum, & Dominus dominantium in eo dabat auſpicium detriumphati mundi, peccatique, quod vel à veſtibus notiſſimus præcedebat in periculis, non aliis remittens, ſed ſibi pondus certaminum reſumens. Quò reſpiciens Hieronymus ait: *Tunc priſtinas veſtes recepit, & proprium aſſumit ornatum, ſtatimque elementa turbantur, & creatori teſtimonium dat creatura.* Quid auſpicatius? Vbi Rex omnium in bello aduerſus mundi poteſtates à ſuis propriis agnitus veſtibus præcedit, ſe ſe illi ſubdit orbis vniuerſus. Eſt noſtræ auſpicium victoriæ in eo quod Regem noſtrum videamus in certamina præcedentem. Hinc Luc. 19. videns Zachæum in arbore clamat: *Zachæe feſtinans, deſcende.* Cur Zachæus ab arbore deſcendat, quando in arbore Dominus detriumphaturus eſt poteſtates aduerſas? Pulchrè D. Chryſologus ſermone 64. *Antea Zachæus aſcenderat arborem, quàm Ieſus crucem aſcenderat. Hinc eſt quod dicitur, Feſtinans deſcende. Deſcende ante Dominum de Adami arbore, vt poſt crucem Dominicæ paſſionis aſcendas. Niſi quis tulerit crucem, & ſecutus fuerit me, non dixit, præceſſerit me.* In eo erat ſitum Chriſtianæ victoriæ auſpicium, quòd videamus in congreſſionibus noſtrum Regem præeuntem.

§. V.

Cadat neceſſum eſt, qui inexpertus venit ad pericula.

QVinque erant Pentapolitæ reges aduerſus quatuor, ſed vix illi quinque appropinquant iſtis quatuor. Et ecce palantes fugiunt, & pereunt in fuga. Dicit namque: *Itaque rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ terga verterunt, ceciderúntque*, &c. Et quid aliud poſſet euenire vel in conſpectu periculi delicioſiſſimis, & prorſus mali inexpertibus hominibus? Duodecim annis ſeruierant Pentapolitæ, & decimo tertio anno excuſſerant ſeruitutis iugum, interea nihil militare nouerant, nullum fecerant tentamentum virium, nullum certaminis meditamentum, tunc primum cùm hoſtem vident, ſentiunt bellorum duritiem. Cur non cadant? cur non pereant primo in congreſſionis impetu? Pulchrè ingentes Iudæorum exercitus deſpiciebat Titus iis verbis apud Egeſippum lib. 3. cap. 24. *Nec vos numerus moueat plebis Iudææ, cum illos tot veſtræ virtutis inſignia non deterreant, quæ validiora ſunt. Nec enim vlla in Hebræis vel rei militaris ſcientia, vel præliandi peritia, vel moderandi gratia, nullus diſciplinæ vſus, nulla tolerandi patientia. Illi noſcunt arma niſi in bello, nos in pace armis exercemur, vt in bello caſus belli dubios non ſentiamus. Inſueti enim euentus dubij, veteranis ſolemnis triumphus. Quid enim aliud agimus quotidie, niſi vt nobis vana nunquam prælia ſint? Vnuſquiſque domi, quaſi in prælio exercetur, vt in prælio meditatio quædam certaminis ſit.* Hinc bonus princeps pandit Iudæorum infirmitatem, & certam fugam, & oſtentat ſuorum virtutem etiam in paruo numero militum

tum validiſſimam. quia nimirum Iudæi ſine diſciplinæ vſu, ſine vlla tolerandi patientia, prorſus inexperti, & inuen periculis ſe obiiciebant bellorum: Romani autem non præliabantur niſi poſt multa exercitia, poſt longa in pace meditamenta certaminum. Cur illi non pereant? Cur hi non triumphent? Crede mihi, illi inſuperabiles ſunt, qui poſt multa meditamenta veniunt ad diſcrimina. Iob cap. 15. locutus de malis irremediabiliter afficientibus impium ait: *Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut regem, qui præparatur ad prælium.* Legunt multi: *Vallabit eum anguſtia ſicut rex, qui præparatur ad prælium.* Ecce vt tibi tota valentia rei inſuperabilis cõparetur regi, qui præparatur ad prælium, qui non init certamen, niſi poſt abſoluta multa bellorum meditamenta. Quò ſpectans Vatablus ait: *Circumdabit eum anguſtia inſtar regis parati ad bellum, quod eſt Chidor. Quidam exiſtimant eſſe genus preludij.* Et fortè ex Vatablo regia apud Pinedam in præſenti pro verbo *Chidor* poſuit *haſtiludium*, quod Hiſpani vocant *Torneo*. Sunt nimirum militares ludi, quibus viri in feſtis pacificis, omnia militaria pericula ſine ſanguine exercent, vt in vero certamine nullum impetum, nullum hoſtium aſſultum inexperti præſentiant. Vt de his validiſſimis dicat Titus: *Nos in pace armis exercemur, vt in bello caſus belli dubios non ſentiamus.* Sanè ſic roborant hominem hæc malorum præmeditamenta, quibus extra occaſionem periculi exercetur, vt penè inſuperabilis reddatur quando poſtea pericula obueniunt. Noui Iacobum paſcendis ouibus aſſuetum, vbi fratri armato appropinquabat, in maximo fuiſſe timore, & metu. Et cur non timeat inermis paſtor armatum bellatorem. Sed ait textus Geneſ. 32. *Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus. Et ecce vir luctabatur cum eo vſque mane.* Timebat Iacob diem, ne cum fratre congrederetur; & ecce ex Deo venit, qui cum illo nocte congrediatur, & luctetur. Bone Deus ſic premis alumnum tuum. De Ioſue dicitur cap. 5. *Cum eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentem gladium. Perrexitque ad eum, & ait: Noſter es, an aduerſariorum? Qui reſpondit, Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio,* &c. Vterque erant ſolitarij in agro Iacob, & Ioſue, vterque ſpectabat hoſtiles congreſſus armatorum. At Ioſue apparet ex Deo vir ſtricto gladio, qui illum in certamina ducat, & confortet, Iacobo autem apparet vir, qui cum eo luctetur, & tota nocte luctis exerceat. Cur Ioſue venit auxiliator, & comes; Iacobo autem magis luctator venit? Sanè Iacob in maiori erat metu, & infirmitate, quàm Ioſue; & ideò illud ei datur, quo magis roboratur; nimirum, quòd in ſolitudine, & pace luctas agat, hoſtiles luctatoris impetus excipiat, & repellat. Id quod ſupra omne externum auxilium hominem inexpugnabilem reddit, cum ad hoſtilem arenam peruenit Ad hæc D. Chryſoſtomus homil. 58. in Geneſ. *Magna Domini miſericordia, quoniam occurſurus erat fratri, vt ſciret re ipſa quod nihil aſperum laturus eſſet, in figura hominis luctari cum iuſto voluit.* Tunc prorſus illi ademit malorum incurſorum metus, & oſtendit illi Dominus fratris arma minimè pauenda, quando illi in ſolitudine extra occaſionem periculi exiſtenti luctas obiicit, quibus ſe exerceat. Luctatur cum illo nocte Deus in ſolitudine, vt expertus luctarum impetus, nil ſibi mali timeat in arena. Proh Deus, quàm nobiſcum miſericorditer agitur, ſi in pace luctis exercemur! ſi cùm ſumus extra occaſionem, nobis obiiciat Deus diſcrimina incurſorum, impetus hoſtiles, cum quibus in pace luctemur, vt de his præmeditamentis inſuperabiles progrediamur ad vera bella, & ſanguinolenta! Sanè infrà vbi Abrahamus ſciuit captum Loth, volens eum liberare; *Numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos, & decem & octo.* Hebraicè legitur apud Caietanum: *Et armauit vſitatos ſuos.* Alij apud Lippoman. *Et expediuit exercitatos adoleſcentes ſuos.* Et quidem Abrahamo nullum fuerat antea bellum, quomodo dicitur expediuiſſe exercitatos, & vſitatos ſuos? Equidem ſapientiſſimus vir præcauens pericula, quæ poſſent occurrere, ſic ſuam regebat familiam, vt iuuenes in pace meditamenta haberent bellorum, & militares ludos, quibus exercebantur, vt in re periculi inſuperabiles exiſterent.

§. VI.

Timenda perditio eſt, ſi te inter delicias agentem hoſtes impetant.

NEc miror, quòd Pentapolitæ reges cadant coram hoſtibus, quos excipiunt, in valle ſilueſtri, dicit enim: *Vallis ſilueſtris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & rex Gomorrhæorum terga verterunt, & ceciderunt ibi.* Erat vallis ſilueſtris in ſuburbiis Sodomæ, & placet Saliano noſtro, & vocem *ſilueſtrem* Theodotion interpretatur *amœna nemora.* Vt videas Pentapolitarum ignauiam, qui excepturi hoſtes crudeliſſimos in amœnis hortis, & nemoribus ſuburbij ſui morantur, nec extra delicias ſuas pedem mouent. Cur non cadant ibi percuſſi ab hoſtibus? Crede mihi, tunc tibi maximè timenda eſt ruina, cum inter delicias tuas te impetit hoſtis. Iob cap. 17. de impio locutus ait: *Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut Regem, qui præparatur ad prælium.* Sto à lectione Tygurina dicente: *Anguſtia & circumuallatio eum circumſtant, vt Regem conſertus globis præliaturum.* Vbi Tygurina lectio legit *globis*, Regia iuxta noſtrum Pinedam ponit *haſtiludijs*. Sic enim inuadunt mala impium, vt Regem agentem haſtiludiis inuadunt hoſtes, quod non poteſt fieri ſine ingenti ruina. Quis enim non timeat Regi exiſtenti in ludis, & feſtis, & amœnitatibus, cum hoſtes in illum irruunt? Et quis non timeat ſibi ab hoſtibus, ſi tunc impetant, cum ipſe ſit inter delicias? Ait Egeſippus lib. 3. cap. 5. de expugnatione Antiochiæ Syriæ locutus: *Cum ludi ſcenici in ea celebrarentur vrbe, ferunt quendam authorem mimorum eleuatis oculis ad montem, Perſas vidiſſe aduenientes, & continuo dixiſſe: Aut ſomnium video, aut magnum periculum: Ecce Perſæ.* Et meritò magnum periculum putauit, quòd hoſtes irruerent in populum agentem in ludis. Ægrè enim homo, dum in ludis, & deliciis eſt, impetum inimicorum ſuſtinet. Achab ab ingenti Syrorum exercitu impugnabatur. 3. Regum 20. tamen de ſententia Dei ducentos viros principes in Syros emittit. De quibus ait textus: *Egreſſi ſunt meridie. Benadab autem bibebat temulentus in vmbraculo ſuo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium eius venerant.* Ecce tibi ad Regem, qui munitus erat auxiliaribus copiis triginta duorum regum, mittuntur ducenti viri. Cur tam pauci in tot, tam validóſque reges mittuntur? Erant reges Syrij in vmbraculorum deliciis, in conuiuiis feſtiuiſſimis, ideo meritò putantur fore, vt vel ſub paucorum hoſtium cadant impetu. Ait Ioſephus lib. 8. de Ant. cap. 8. *Accitis igitur principum filijs.*

qui

qui triginta duo erant ſupra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas, & luxum ſe dediſſet, patefactis repentè portis emittit iuuenes. At illi repentino impetu in Syros delati facilè eos profligant, &c. Nullum non perdit hoſtis, ſi tunc inuadat, quando inuadendi agunt in amœnitatibus, in deliciis. Vt hinc Chriſtianus diſcat, quàm ſibi in amœniſſimis recreationum debeat cauere ab inimicis.

Geneſis 14. Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum, & vniuerſa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt: Necnon & Loth, & ſubſtantiam eius, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis. Et ecce vnus qui euaſerat, nuntiauit Abram Hebræo, qui habitabat in conualle Mambre Amorrhæi fratris Eſcol, & fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.

§. VII.

Mala vel bona accidentia hominibus iuſtis reſpondent his, quæ implent eorum populos.

NOn miror captiuos, & ſpoliatos fuiſſe Pentapolitas ab hoſtibus; ſed illud mirandum, quòd textus loquens de eorum ſpoliatione, de captiuitate nec verbum proferat. Sic enim ait: *Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum, & vniuerſa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt: Necnon & Loth, & ſubſtantiam eius*, &c. De Sodomitis ſolum dicit ablatam eſſe ſubſtantiam, non explicat captiuatas eſſe perſonas, quæ ſanè captiuatæ fuerunt, vt conſtat infrà petente Sodomorum rege ab Abrahamo perſonas redemptas. De Lotho autem explicat & ipſum captiuatum, & bonis nudatum. Cur ergo explicans Lothi captiuitatem, non ſimiliter explicat captiuitatem Pentapolitarum? In Lothi captiuitate ſufficienter explicata eſt captiuitas eorum; quæ enim accidunt iuſtis piiſque hominibus, reſpondere ſolent iis, quæ accidunt populis eorum, quos ipſi colunt. Habes ex 3. Regum 11. vt Ahias propheta occurrerit Ieroboamo pallio nouo indutus, & vt Ieroboamum vidit: *Apprehendens Ahias pallium ſuum nouum, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes*, &c. Hoc in pallio viri prophetæ factum eſt, longè aliter in tunica Ieſu inconſutili. De qua Ioan cap. 19. *Erat autem tunica inconſutilis deſuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem: Non ſcindamus eam*, &c. Non paſſus eſt Ieſus tunicam ſcindi ſuam, ſed id paſſus eſt Ahias propheta videns ſuum pallium in duodecim partes ſciſſum. Et cur quod patitur Ahias, non patitur Chriſtus? An Ieſus minorem patiendi habebat ſitim, quàm Ahias? Abſit; ſed in Ieſu, & in Ahia ſignabatur quod erat futurum in populo vtrioſque in Ahiæ ſciſſuris, vt erat ſcindendus populus eius Hebræus; in Ieſu minimè ſcindendus erat populus Eccleſiæ, quam copulabat ſibi. Ait enim D. Cyprianus lib. de vnitat. Eccleſiæ: *Cum duodecim tribus ſcinderentur, veſtimentum ſuum propheta Ahias diſcidit. At vero quia Chriſti populus non poteſt ſcindi, tunica eius per totum textilis & cohærens diuiſa à poſſidentibus non eſt: ſacramento veſtis & ſigno declarauit Eccleſiæ vnitatem.* Vt populus à Chriſto Domino collectus ſeruaturus erat vnitatem; ſic nec in tunica Chriſti admiſſa eſt ſciſſura; Ahiæ autem veſtis ſcinditur, quia ſcindendus erat populus ipſius. Sic enim mala vel bona iuſtorum hominum accidentia reſpondere ſolent iis, quæ eorum populos implent. Fallar, niſi in iuſtorum hominum accidentibus clariſſimè pateant quæ accidant eorum vrbibus. Ionas ingreſſus Niniuem eius ſubuerſionem ſtatuebat, euentum autem ſpectabat ſub viridantibus foliis cucurbitæ, quæ in modum vmbraculi adaptauerat ſibi. Sed vermis aſcendens corroſit cucurbitam, folia exſiccata ſunt, & propheta ingemiſcere cœpit amiſſionem ſui tugurioli. Cui ſtatim Deus cap. 3. *Tu doles ſuper hederam, in qua tu non laboraſti. Ego non parcam Niniuæ ciuitati magnæ?* Quaſi neceſſum eſſet quod hedera Ionæ reſponderet ciuitati Niniuæ, vt nihil accideret Prophetæ tuguriolo ſiue mali, ſiue boni; quod etiam ciuitati, in qua inſtrauerat, non accideret. Rem pulchriùs exprimit ipſe Dominus apud D. Ephrem dicens: *Debes in vili, ac miſeranda cucurbita, quaſi per experientiam addiſcere, quanta ſit vis miſerationum Dei. Tu parcis cucurbitæ, ego ciuitati. Tugurium tuum ſit ſpeculum ciuitatis.* Et quidem iuſti hominis tugurium ſpeculum eſt, in quo relucent, & in quo videas quidquid boni, vel mali venit eius ciuitati, in qua viuit. Conueniant huc qui velint ſcire quæ mala bonave ciuitatibus & regnis ſunt ventura. Accedant ad iuſtorum religioſorumque hominum tuguria, in illis quaſi in ſpeculis clariſſimis omnia relucent. Sunt bona iuſtis? Certum eſt quod implebunt bona eorum concives. Sunt iuſtis mala? Væ tibi regnum, væ tibi ciuitas; duriſſima iam tibi mala imminent. *Tugurium tuum ſit ſpeculum ciuitatis.* Malum, quod in viro iuſto cernitur, mirum erit, ſi lethalius non appareat in Republica. Exemplo rem illuſtro: Homo quidam febri maligna corripitur; accedit medicus, pulſum hominis tentat, digito linguam pertingit, & hæret dubius, iubet infirmum diſcooperiri, & accenſa lucerna pectus, tergumque attentiſſimè luſtrat, cernit tandem in extima cute minutiſſimas quaſdam maculas nigras, non maiores quàm puncta quædam indiuiſibilia. Quid tunc? Deſperat prorſus de infirmi ſalute. Sed cur maculæ illæ adeò minimæ tantam deſperationem gignunt? Equidem quando in extima cute illæ maculæ apparent, clarè deſignant ingens, & irremediabile malum latêre intrinſecus. Sic in viris iuſtis, qui extra vulgus ſunt, ſi mala vel minima apparent, clariſſimè indicant lethalioribus perfundi intima Reipublicæ. Quanta enim neceſſum eſt, vt ſint mala in multitudine, quæ vel poſſunt iuſtos viros pertingere?

§. VIII.

Concordiæ amatores ex ſolo auditu mala ſolent percipere.

CApto Lotho ab hoſtili agmine, res Abrahamo nuntiatur; ait enim: *Ecce vnus, qui euaſerat, nuntiauit Abram Hebræo, qui habitabat in conualle Mambre Amorrhæi fratris Eſcol, & fratris Aner, hi enim pepigerant fœdus cum Abram.* Et ſimul dicitur Lothi clades nuntiata Abrahamo, & ſimul numerantur hi, cum quibus Abrahamus erat fœderatus, & viuebat in pace. Et quid neceſſum erat meminiſſe in Abrahamo pacis fœdera, quando nuntium accipit de Lothi clade? Quia, vt notat Chryſoſtomus, Loth hoſtibus traditus diſcordiæ pœnas ſubibat;

bene

bene notatur concordia Abrahæ, dum illius cladem audit, vt ſciatur differentia inter eos, qui concordiam vel oderunt vel amant. Vt enim diſcordes in ipſis inueniuntur malis, ſic concordes ſolo auditu ſolent noſcere mala. Sic Dominus diſcipulis ſuis dicebat Matth. 24. *Audituri eſtis prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini.* Origen. legit: *Auditu prælia, & auditiones præliorum*, &c. Ecce tibi non dicit, quia erunt in præliis, nec quia præliorum ſtrages videbunt, ſed quod audient præliorum rumores, non viſu, ſed auditione tantùm prælia percipient. Et cur auditione tantum? Filij pacis ſunt, non miror quòd ſolo auditu prælia nouerint. Ait Origen. homil. 28. in Matth. *Ponamus audire quidem prælia eſſe quando filij pacis à prælijs cuſtodiunt oculos ſuos, vt non videant maligna, & quoniam non poſſunt reſpicere ſuper labores, & dolores, audiunt de prælijs, qualis ciuitas pugnet aduerſus qualem ciuitatem, aut qualis gens à quali expugnetur gente.* Vt ſunt filij pacis, & inter ſe concorditer & pacificè viuunt, ſic prælia, eorúmque ſtrages minimè vident, ſed ſolùm de illis audiunt. Et quidquid bellici laboris eſt, quidquid ſæui doloris, non viſu, nec vſu, ſed auditione ſola percipiunt. Hinc quando Angelus Domini ſtricto gladio Ægyptiorum percutiebat primogenitos, de Iſraëlitis dicit Sapiens cap. 18. *Abſconsè enim ſacrificabant iuſti pueri bonorum, & iuſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt. Similiter & mala, & bona recepturos iuſtos patri omnium decantantes laudes. Reſonabat autem inconueniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium*, &c. Ecce tibi iuſti intra domos ſuas ſacrificabant, & Deum laudabant, interea durus debellator Angelus Ægyptios miſerè conficiebat, quorum vox, & lamenta ad aures perueniebat Iſraëlitarum. Non videbant, ſed tantum audiebant interfectorum planctus. Ægyptij videbant cladem, & manum interfectoris experiebantur, quem multis perſequebantur planctibus, Iſraëlitæ ſolas audiebant voces. Et cur apud Ægyptios ipſa materia planctus verſabatur, apud Iſraëlitas ſolæ voces illorum audiebantur? De Iſraëlitis dicit: *Iuſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt.* Meritò qui in pace, & concordia agunt, ſolas percipiunt voces calamitatum. Ait Hugo Cardin. *Dum Hebræi concorditer immolarent Paſcha, Ægyptij econtrariò diſcorditer vlulabant, & clamabant propter mortem primogenitorum ſuorum.* Sic apud diſcordes animos erat materia, & vſus calamitatis; apud concordes autem tantùm erat auditio illarum. Hinc Deus perditurus funditus Babylonem clamabat Hierem. 51. *Egredimini de medio eius populus meus vt ſaluet vnuſquiſque animam ſuam ab ira furoris Domini. Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra, & veniet in anno auditio, & poſt hunc annum auditio, & iniquitas in terra, & dominator ſuper dominatorem.* Iubet Dominus Iſraëlitas exire de ciuitate Babylonis antequam eius ruina, & perditio extrema veniat, de qua locutus ait: *Veniet in anno auditio*, quia nimirum poſt annum venturus erat exercitus Medorum, & expugnaturus Babylonem, Regémque, & Principes interfecturus. Et cur non magis dicit, veniet in anno exercitus Medus, & mors Regis Babylonis, ſed maluit dicere; *Veniet in anno auditio?* Loquebatur tunc cum pacificis ſeruis ſuis Iſraëlitis, quos longè facit à Babylone, in qua quotidie diſcordiæ & diſſenſiones erant; alij partes Medorum imminentium, alij partes Perſarum agebant, vt ait noſter Cornelius ibi. Reſpectu autem Iſraëlitatum à diſſidentibus ſeparatorum, bene dicit, quòd *veniet auditio.* Qui enim à diſcordibus ſeparatur, non rem calamitatis, & belli, ſed auditionem ſolam ſentiet. Miſeri Babylonij diſſidentes inter ſe paſſi ſunt Medorum exercitum, viderunt & Regem ſuum, & populum interfectum. Iſraëlitæ autem pacifici ſolam auditionem tantæ cladis perceperunt.

Geneſis 14. Quod cum audiſſet Abram captum videlicet fratrem ſuum, numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem & octo, & perſecutus eſt eos vſque Dan. Et diuiſis ſociis irruit ſuper eos nocte; percuſſitque eos, & perſecutus eſt vſque Hoba, & Phœnicem, quæ eſt ad læuam Damaſci. Reduxitque omnem ſubſtantiam, & Loth fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres quoque & populum.

§. IX.

Carnalis fortitudo temeritatem pudendam facit; ſpiritualis autem fortitudo cautelam gignit triumphalem.

CVm electis, & notis iuuenibus ſuis, & cum amicorum manu pergit Abrahamus aduersùs Aſſyrios Sodomæ expugnaturus, & inueniens eós apud Dan, *irruit ſuper eos nocte.* Quod expeditos elegit, res erat fortitudinis; quod nocte irruit, res apparet timoratæ cautelæ. Cur bonæ noctis quietem expectas, vt cum inopinatis confligas? An metuis fortitudini tuæ, & tuorum ne fortè aperto Marte non poſſit vincere? Cur non magis adoleſcentum expertorum valentiæ confidis? Vnus erat Philiſthæus ille ſpurius 1. Regum 17. qui exprobrabat agminibus Iſraël prouocans ſingulos ad ſingulare certamen. *Procedebat verò manè, & veſpere, & ſtabat quadraginta diebus.* Non tenebras noctis operiebatur, ſed ipſa in luce diei, ſe ſolitarium exponebat aduerſus Iſraëlitatum agmina? Cur ſimiliter Abrahamus electos ſuos media die non producit in certamen aduersùs Aſſyrios? An fortitudo Abrahamidum minor, quàm fortitudo ſpurij illius? Non minor, ſed ſpiritualior, ſed diuinior, in ſpurio carnalis fortitudo temeritatem gignebat, qua periret, in Abrahamo ſpiritualis fortitudo metuentis cautelam adſciſcebat, quæ Dei æmulum triumphantem efficeret. Hinc S. Ennodius in Panegyric. commendabat valentiam Theodorici Regis, inquiens: *Nec viri fortis in te deeſt ſecuritas, nec cautela metuentis. O geminam in vno principe virtutum plenitudinem, quæ Deum deſignat authorem! quia non habet inter homines à quo videatur ſumpſiſſe, quod exhibet.* Duæ virtutes ſunt, quæ mortalem diuinæ valentiæ faciunt participem, ſi ſimul ſint, nimirum & fortitudinis ſecuritas, & metuentis cautela. Fortia pectora res difficiles aggrediuntur, timida cauent ſibi à periculis, diuinæ valentiæ hos duos affectus ſic in ſe coniungat, vt quaſi fortis ſecurè, & alacriter omnia aggrediatur difficilia, & quaſi timidus caueat vt ſuſpecta quæuis pericula. Ride fortitudinem, quæ nihil cauet; non enim ſtabit coram Deo. Validiſſimus, & potentiſſimus Philiſtinorum exercitus erat in ſtatione ſua, aduerſus quem tendens vnus Ionathas cum ſingulari armigero dicebat 1. Regum 14. *Ecce nos tranſimus ad viros iſtos,*

cúmque apparuerimus eis, ſi taliter locuti fuerint ad nos: Manete, donec veniamus ad vos, ſtemus in loco noſtro, ac aſcendamus ad eos. Si autem dixerint: Aſcendite ad nos, aſcendamus; quia tradidit eos Dominus in manibus noſtris. Hoc erit nobis ſignum. Itaque hoc ſignum præfixit Ionathas, per quod apertè videret validiſſimum exercitum à ſe facilè expugnandum, ſi nimirum militares acies videntes ipſum Ionatham cum armigero, vocarent eos ad ſe. Dicebat enim vt ait Theodoretus quæſt. 31. *Si ab hoſtibus eſſent vocati, in eos irrueret tanquam Deo apertè opem ferente.* Sed vnde apertam Dei opem videbat aduerſus validiſſimum exercitum ex eo ſolùm, quòd hoſtes vocarent eos ad ſe? Quid habebat commune cum infirmitate, aut cum valentia hoſtis, quòd tantus exercitus, & tam validus vocaret ad ſe milites vel arceret? Sanè in eo quòd exercitus vel duos contrarios milites arceret, nec permitteret ad ſe in ſtationibus ſuis accedere; oſtendebatur non ſolùm ſecuritas fortis in munimentis ſtationis, ſed etiam metuentis cautela, quibus duobus munitum exercitum merito vinci poſſe Ionathas deſperat. At in eo, quòd vocarent eos ad ſe, & acceſſum facilem ſine reſiſtentia præberent, oſtendebatur ſecuritas fortis munimenti abſque vllo prorſus metu, nec cautela, quæ non fortitudo, ſed præſumptio eſt, & temeritas inimica Deo. Aduerſus quam ſapientiſſimè Ionathas Deum ſibi propitium fore contendit. Illa ſola fortitudo triumphat apud Deum, quæ cum ſecuritate valentiæ, & alacritate habet etiam metuentis cautelam. Iudic. 6. Gedeonem ſic ſalutat Angelus: *Dominus tecum virorum fortiſſime.* Et continuò: *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael de manu Madian.* Sic Gedeon à Deo ponitur in catalogo fortiſſimorum, cuius fortitudo de triumphatura ſit Madianitis. Quid tunc Gedeon? Iuſſus eſt ſuccidere idolorum lucos, & taurum Deo immolare, tunc ipſe: *Aſſumptis ergo Gedeon decem viris de ſeruis ſuis, fecit ſicut præceperat ei Dominus, timens autem domum patris ſui, & homines illius ciuitatis, per diem noluit facere, ſed omnia nocte compleuit.* Expende illa: *Timens domum patris ſui, per diem noluit facere.* Diem cauit, noctem expectat, vt cum aſſumptis ſeruis lucos ſuccidat. Timebat enim homines idololatras repugnaturos. Timet ergo ille, qui à Deo habebatur fortiſſimus, & cauit diei lucem. Et quomodo in fortiſſimo inuenitur timor? Crediderim ideò fortiſſimum haberi à Deo, & in fortitudine egredi putari, quia in re periculi ſcit timentis cautelam aſſumere. Quod aſſumptis decem ſeruis ſolùm, aggreſſus eſt imperata perficere, res fuit ſecuritatis validiſſimæ: quòd cauit diei lucem, & idololatrarum reſiſtentiam fugiat, cautela fuit metuentis, quibus diuinæ fortitudinis æmulatus eſt plenitudinem. Vt dicat Pſalm. 17. *Deus qui præcinxit me virtute, & poſuit immaculatam viam meam, qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuens me. Qui docet manus meas ad prælium, & poſuiſti vt arcum æreum brachia mea. Et dediſti mihi protectionem ſalutis.* Quid fortius ære? Quid timidius ceruo? Sed qui virtute ex alto præcinguntur, vt triumphent, de ceruorum metu, & de æris valentia debent compungi. Quaſi ærei ſint in difficultates proſiliant, & quaſi cerui timentium cautelam aſſumant. Hæc eſt virtutis plenitudo, qua principes ſapientes æmulantur diuinam fortitudinem. Fortiſſimus enim Saluator, qui ad duellum paſſionis feſtinabat, vt cum aereis poteſtatibus confligeret, ſimul clamat in horto: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Noluit enim timentium cautelam obliuiſci, quando eſt in fortitudine ſua de hoſtibus triumphaturus.

§. X.

De ſolius Dei poteſtate venit, quòd de numeratis nullus deficiat.

NOn confusè, ſed numeratis diſtinctíſque ſociis in certamen Abrahamus accingitur, ait enim: *Numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem & octo.* Circa quæ non otioſa eſt D. Chryſoſtomi quæſtio apud Lyppoman. inquiens: *Quare numerauit trecentos & decem & octo vernaculos? Dicet quis: Quare non ſimpliciter omnes accepit & vernaculos, & qui cum Loth nati erant?* Potuit equidem Abrahamus nullo præmiſſo cenſu non paruam manum ſeruorum aſſumere, & cum omnibus proficiſci: ſed maluit ſocios numerare priùs, & non niſi cum ſelectis, & numeratis ire. Cur ergo non niſi cum numeratis iuit? Vt ſeruatis omnibus oſtenderetur res eſſe halitus diuini. De ſolo enim Deo venit, quòd de numeratis deficiat nullus. Hinc à Philone introducitur Melchiſedech miratus ſalutis omnibus redeuntem, ait enim: *Abrahamum redeuntem conſpicatus ille magnus Pontifex reducentémque ſuos omnes ad vnum incolumes.* Solus enim Deus eſt, qui numeratos ſic ſeruat, vt non pereat vnus de numeto. De Ieſu ait Luc. cap. 6. *Cum dies factus eſſet, vocauit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominauit.* Sic collegij ſui Apoſtolici numerum deſignauit Ieſus. At Matth. 26. de proditoro locutus dicit: *Tunc abijt vnus de duodecim, &c.* Ergo mancus permanſit electorum numerus abeunte vno in locum ſuum? Abſit; Sapienter enim dicit Philippus Abb. lib. de ſalute primi hominis cap. 10. *Adeo autem Chriſtus ſecum volūt eſſe duodecim, vt nec Iudas poſſet efficere, vt tantum eſſent vndecim, ſed eo corruente in præcipitium, ſua tamen perfectio ſeruauit duodenarium.* Eſt hoc diuinitatis propriiſſimum, vt aſſignatus numerus per nullam malorum ingruentium violentiam deficiat. Non creatura, ſed Deus indefectibiliter ſeruat numeratos ſuos. Hinc Luc. 15. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam, &c.* Non adeo humani eſt vſus, ſed diuini, quod relictis nonaginta ouibus, curratur ad vnam, ne numerus deficiat. Deus eſt, vt bene notat Chryſologus, qui vnam de centum requiſiuit ouem. Et cur vnam? Cur non magis quatuor inquirendas propoſuit? Pulchrè ait Chryſologus ſermone 168. *Quare non quatuor, quare non quinque, ſed vnam? Vt oſtenderet non ex damno fuiſſe, ſed ex numero plus dolorem. Namque auiſſe vnius totum diſſipauerat centenarium numerum... ideò reliſctis nonaginta nouem, vnam ſequatur, vt redintegraret omnes in vna.* Sanè hæc eſt cura, & valentia Dei, quòd nullam de numeratis amittat; quòd ſelectus ſemel ſemper ſit integer numerus.

§. XI.

In eo eſt victrix fortitudo, quòd rem aggrediaris toto animi conatu.

VBi noſter dicit: *Numerauit expeditos.* Ait D. Ambroſius: *Quid eſt, numerauit, niſi elegit?* Quos enim præſtantes habebat in familia, hos ſibi adſciſcit,

ſcit, & à turba ſelegit ſibi ſocios, vt omnibus ſibi pretioſis, & magis æſtimabilibus adiunctis integro animo pergat, & fortiter certamen conficiat. Quò ſpectans aiebat Philo: *Itaque magna contentione properauit, nunquam remittens celeritatem, donec potitus occaſione, noctu ſuperueniens hoſtibus iam ſumpta cœna ad ſomnum ſe componentibus, in quos irruens alios trucidauit in cubilibus, alios reſiſtere conatos fugauit, atque ita omnes deuicit, non tam armorum apparatu quàm virtute animi.* Itaque non ab armorum apparatu, ſed ab animi virtute venit fortitudo, qua Abrahamus hoſtes deuicit. Et in quo conſiſtit hæc animi fortitudo? Crediderim inde coaleſcere animi fortitudinem victricem, quod quis non partito, ſed toto, & integro animo rem aggrediatur. Sic lex debellatoribus cauebat Deuteronom. 20. *Quis eſt homo, qui ædificauit domum nouam & non dedicauit eam? Vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius dedicet eam? Quis eſt homo, qui plantauit vineam, & necdum fecit eam eſſe communem, de qua veſci omnibus liceat? Vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo eius fungatur officio. Quis eſt homo, qui deſpondit vxorem, & non accepit eam? Vadat, & reuertatur in domum, ne fortè moriatur in bello, & alius homo accipiat eam.* Ecce tibi lex bellatorum excludit ab exercitu eum, qui vel domum ædificauit, vel vineam plantauit, vel deſpondit vxorem, nec dum tamen horum fructibus eſt potitus. Et cur legiſlator tanta cura dictos homines ab exercitu ſuo excludit? Pulchrè ait Philo lib. de fortitudine: *Altera cauſa eſt, ne præſentes corpore in exercitu, abſint animo. Neceſſe eſt enim mentem illo tendere quò deſiderio trahitur. Nam quemadmodum eſurientes ad conſpectum cibum accurrunt, ad eundem modum, quicumque vxorem, aut domum, aut prædium parauerunt, ægrè ferunt ſperatum fructum intercipi ſibi. Vt quamuis verſentur inter ſocios, meliore tamen ſui parte abſint animo, quo ſolo res fortiter geritur.* Equidem in quibus neceſſum eſt animum diuidi, neceſſum eſt, vt deſit illis fortitudo, qua hoſtes ſuperent. Ineptos puta victoriæ, & triumpho eos, qui ad certamen non accedunt mente integra, ſed partem eius relinquunt traditam aliis curis. Fortiſſimus ille Samſon poſt ſemel, & bis deluſam Dalidam in oſtendenda radice fortitudinis, tertiò ait Iudic. 16. *Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris, & clauum hic circumligatum terra fixeris, infirmus ero.* Nec nunc prodit fortitudinis radicem, ſed continuò prodibit. Fallar enim, niſi iam cadat in retia, & omnia prodat, vt reddatur verè infirmus. Et ratio eſt, quia fortitudo erat in eo, quòd omnes ſuos crines Deo dicauerat ab adoleſcentia ſua, modò autem iam diuidit inter crines & illorum partem, nempe ſeptem, amaſiæ prodit. Vnde fieri nequit, quòd maneat fortis, qui partitis crinibus non ex toto incumbit operi diuino. Ad hæc alibi datus Ioachimus Abbas inquit: *Iam fortiter agere non potuit, quia veluti laſis crinibus ex parte, & non ex toto ſpiritus aſſiſtit.* Fortitudinem ablegat quiſquis diuiſo animo operi incumbit diuino. Ex quo mentem partitur, infirmus eſt, & inualidus ad obtinendos triumphos.

Geneſis 14. Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum eius poſtquam reuerſus eſt à cæde Chodorlahomor, & Regum, qui cum eo erant in valle Saue, quæ eſt vallis Regis. At verò Melchiſedech rex Salem proferens panem, & vinum (erat enim ſacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creauit cælum & terram, & benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt.

§. XII.

Dei vmbra, vel in viliſſimis valentias mundi ſibi proſternit.

QVis tale vidit? Rex Sodomorum fauſtiſſimus non dubitat obuiam ire peregrino. Sic enim ait: *Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum eius poſtquam reuerſus eſt à cæde Chodorlahomer.* Dauid audita victoria exercitus ſui, qua ſibi reſtitui nouit regnum, vt victoribus gratificaret, in portæ limine poſuit ſuas ſedes. Dicit enim 2. Regum 19. *Surrexit ergo Rex, & ſedit in porta, & omni populo nuntiatum eſt, quòd ſederet Rex in porta, venitq́; vniuerſa multitudo coram Rege.* Itaque in porta expectat victorioſum exercitum, rex autem Sodomæ mauult obuiam ire Abrahamo humili, & peregrino homini. Et cur rex Sodomæ adeò ſe demittit priuato homini, vt illi procedat obuiam, quod minimè Reges facere ſolent? Nouit in Abrahamo Dei adiutorium, & in quo vel vmbra Dei apparet, non miror, quòd ſibi ſternat valentias orbis. Ait D. Chryſoſtomus apud Lyppoman. *Attende quanta ſit virtus aliquem diuino frui adiutorio. Rex peregrino, & ſeni in occurſum egreditur, & omnem honorem impendit. Iam enim didicerat, quòd nihil potentius ſit eo, qui manu Dei adiuuatur.* Subduntur Reges, & proſternuntur ſuperbiſſimi principes ei, in quo vel vmbram Dei eſſe proſpiciunt. Nonne Nabuchodonoſor, & potentiſſimus, & ſuperbiſſimus erat? Huic tamen diuinitus imbutus Daniel ignotas regnorum vices reuelat. Quid tunc? Daniel. 2. *Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit, vt ſacrificarent ei.* Rem miratus Porphyrius negat id potuiſſe accidere, quod Rex ſuperbiſſimus ſic ſe ad captiui Danielis pedes deiiceret, & eum adoraret. Cui obtrudens D. Hieronymus ait: *Nabuchodonoſor non tam Danielem, quàm in Daniele adorat Deum, qui myſteria reuelauit.* Agnouit Rex in myſteriis à Daniele dictis Deum illi neceſſariò aſtitiſſe, & vbi apparuit vel veſtigium Dei, non mirum eſt, quòd ſuperbiſſimi Reges ſe ſubſternant, vel captiuo. Ex quo patienter Theodor. ibi fatur: *Conſidera autem quantum ſit arrogantem illum inſania morbo correptum, qui etiam ſe Deum eſſe exiſtimauerat, qui omnes homines in ſuam ditionem redegerat, eo adductum eſſe vt captiuum adoret Iudæum in mancipiorum ordinem redactum, ſibique perſuadeat per ipſum ipſius Deum adorare.* Magnum ſanè hoc, ſed quod ſæpe facit vel vmbra Dei apparens in ſeruis ſuis. Quis Princeps ſeruuli homini humili non adſit, ſi in illo virtutem diuinam relucere videat? Ipſe barbariſſimus Nabuchodonoſor tres pueros Hebræos in fornacem flammantem coniecit, vt ibi redigerentur in cinerem, at vbi illos inibi audit lætos, & liberos, & inter flammas deambulantes aſſociatos filio Dei, thronum dimittit, fornaci appropinquat, in oſtióque illius poſito clamat Dan. 3. *Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi, egredimini, & venite.* Vnde tam manſuetus, & humilis Rex feraliſſimus, & ſuperbiſſimus deprecatur dam-

domicilium Domini commenta eſt, aliquam poſtmodum molem maximam, poſtmodum & maiorem, vt in magna tanquam in minore preluderet, atque proficeret, & ita de bono Dei. id eſt, de magno ad optimum quoque eius, id eſt maximum habitaculum promoueretur. Hoc eſt diuinæ bonitatis, largitatiſque præconium ſingulare, quòd magnum quid ſemper ſuis aſſeclis meditetur, & non tam de paruo ad maius, quàm de magno ad maximum in ſuis donis procedat. Datum fuit homini à Deo prius domicilium non in parua caſa, ſed in maxima vniuerſi mole, vt de hoc magno ad maximum cæleſtis gloriæ procederet. Fœlix, qui benefactorem ſuum Deum ſic æmuletur, vt de magnis ad maxima tendat. Nunquam mihi crede, ſine periculo de magnis ad parua venies. Geneſ. 6. *Videntes filij Dei filias hominum quòd eſſent pulchra, acceperunt ſibi vxores*, &c. Eucherius legit: *Videntes filij Dei filias hominum quia bona*, &c. Sed quale flagitium fuit quòd filij Dei de bonis filiabus hominum vxores acciperent? Si ipſæ filiæ hominum bonæ apparebant, cur culpantur filij Dei eas accipientes? Ait ibi Eucherius: *Deſerto itaque bono magno lapſus eſt factus ad bonum minimum, non bonis proprium, ſed bonis maliſque commune.* Vt filij Dei erant, in magno iam verſabantur bono, & de magno ad maximum, & præſtantiſſimum debebant currere. At illi videntes bonum nimium pulchritudinis in hominum filiabus, quod eſt bonis maliſque commune, de magno ſe ſic inclinatunt ad hoc minimum, & lapſi ſunt miſerè. Caueat quiſque in magnis eſt, ne deſcendat ad minima, niſi velit in magnum venire diſcrimen.

§. XIV.

Virtus fœcundior in ſemine quàm natura.

MAgna erat illa Dei promiſſio Abrahæ facta, vt daret ſemini eius terram, quippe ait: *Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſque in ſempiternum.* Verùm ſemen Abrahæ talem promiſſionem amiſit eiectum à terra ſua. Quomodo ergo fuit vera promiſſio de æternanda terra in ſemine Abrahæ, ſi nullum eſt Abrahæ ſemen, quod regnet in terra? Reſpiciebat promiſſio non ſemen Abrahæ naturale, ſed morale; quod apparet in doctrina fidei, in exemplis virtutum: quod & in Abrahamo, & in omnibus fœcundius eſt ad æternandam ſortem promiſſionis diuinæ. Cauebat enim lex Leuit. 24. *Accipies quoque ſimilam, coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas, quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam ſtatues coram Domino, & pones ſuper eos thus lucidiſſimum, vt ſit panis in monimentum oblationis Domino. Per ſingula ſabbatha mutabuntur coram Domino ſuſcepti à filijs Iſrael fœdere ſempiterno.* Atqui filij Iſraël ſuſcipientes panes illos, & illis veſcentes, minimè inuenti ſunt poſt ruinam templi Ieroſolymitani: Quomodo ergo in illis ſeruari potuit fœdus ſempiternum? Non loquitur ibi ſpiritus diuinus carnaliter ſolùm, ſed magis ſpiritualiter, vocans filios Iſraël illos, qui maiorum virtutibus, & exemplis bonorum operum paſcuntur; qui paſtus adeò fœcundus eſt, vt nunquam non nutriat veri Iſraëlis filios. Ex quo ait D. Petrus Cellen. lib. de panibus, cap. 9. *Forte ij panes ſunt propoſitionis, quorum facta, & dicta, poſteris tanquam forma, & exempla proponuntur imitanda virtutis: virtutis enim opera tam authorem ſuum, quàm & authoris imitatores ſufficienti pabulo inconſumptibili paſcunt. Nam quo plures ſupernenunt virtutis deguſtatores, eò ſemper ſuperadhereſcunt reliquia vberiores.* Neſcit ſterileſcere ſemen virtutis, ſed in dies augetur ſupra modum. Natura quot venas aperit naſcentium, tot perdit. At qui virtutis ſemina in mundum mittit, indefectibiles trahit ſegetes imitatorum, vt numeroſiores appareant, & diuturniores familiæ, quæ maiorem virtutem æmulis concitant. Hinc Apocalypſ. 7. *Audiui numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum Iſrael, ex tribu Iuda duodecim millia ſignati*, &c. Quæuis tribus multis filiorum agminibus ſtipata Deo aſſiſtit. Et vnde tanta fœcunditas in tribubus? Ait D. Petrus Cellen. ſuprà: *Vnde enim cuiuſque tribus Patriarcharum tanta filiorum numeroſitas, vt duodecim habeat millia ſignata, niſi quia vera virtus ſterilitate remota propagatur etiam in mille generationes? Tanta namque Iuda ſuccreſcit proles virtutis, quanti fuerint æmulatores confeſſionum*, &c. Semper virtutum ſatores numeroſioribus gaudent imitatorum prolibus.

Geneſis 13. Surge ergo, & perambula terram in longitudine & latitudine ſua, quia tibi daturus ſum eam. Mouens igitur Abram tabernaculum ſuum venit, & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron. Ædificauitq; ibi altare Domino.

§. XV.

Dum Deus non relinquatur, nihil intereſt cætera omnia relinqui.

IN loco diuiſionis habuit Abrahamus Deum & apparentem ſibi, & colloquentem; imò & pollicentem multa; & tamen inde ſurgit, & mouet tabernaculum ſuum. Ait enim: *Mouens igitur Abram tabernaculum ſuum venit, & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron. Ædificauitque ibi altare Domino.* Cur bone inde tabernaculum moues? Cur locum dimittis, in quo Deum vides, cum Deo loqueris, & multa pollicentem experiris? In loco diuiſionis Deum habes pollicentem; cur hunc dimittens locum iuberis mouere tabernaculum, & Hebron ire? Etiam in Hebron Deum ſpectat, cui aram erigit. Et dum non diſcedit à Deo, cui etiam in Hebron litat, arámque illi ſtruit, non æſtimat alia relinquere. Nulli alligatur niſi Deo, quæuis alia facilè dimittit, dum ob oculos habeat Deum, cui exhibeat cultum. Cant. 3. *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem. Egredimini, & videte filia Sion Regem Salomonem in Diademate*, &c. Erant puriſſimæ puellæ in ferculo aureo inter Salomonis veri diuitias, & delicias, nil ibi non diues, non pulchrum, non delectabile; & tamen iubentur egredi inde. Cur non magis hæreant ibi? Cur relinquant tantum ferculum? Cur non magis delicientur ibi cum dilecto ſuo? Ait: *Egredimini, & videte Regem Salomonem.* Iubentur egredi, ſed vt Salomonem verum videant, & dum veriſſimum Salomonem non relinquant, ſed vbiuis ad illum feſtinent, nil intereſt quòd cætera omnia relinquant. Pulchrè ait Gillib. ſermone 10. in Cant. *In reclinatorio aureo erant, de quo proceſſit ſermo heſternus. Delectabilis ille locus eſt, & vberior ad lætitiam, quam humana queat affectio capere. Vicibus alternatur hoc gaudium,*

gaudium, nec poteſt eſſe continuum, quod eſt nimium. Bona tamen vices vbi non diſceditur ab ſponſo. Egredimini, inquit, & videte Regem Salomonem. Non vult eas diſcedere à Chriſto. Equidem dum minimè nobis diſcedendum eſt, nihil intereſt quod diſcedamus ab aliis quibuſcumque, etiamſi diſcedamus ab omni fortuna, & ab omni gaudio mundi. Dicebat Iob cap. 17. *Pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet contra me.* Quaſi cum omnibus pugnis belliſque hoſtium vellet comparare, quòd apud Deum quietus eſſet, ſedens cum Magdalena ſecus pedes eius, hanc optimam eligens partem. At ſponſa ait Cant. 1. *Trahe me poſt te, curremus,* &c. Non ſedere, ſed currere amat; non ſecus pedes poni, ſed trahi huc, illucque gaudet. Cur non magis ſecus pedes manere poſtulat? Nónne ibi optima eſt pars fœlicium? Cur ergo ab optimæ partis quiete adduci amat, & magis in motu, & curſu eſſe gaudet? Ipſa ait? *Curremus poſt te,* dum & in curſu Deum habeat, Deo adhæreat, nil æſtimat aliud, licet diſcedendum ſit ab optimis partibus. Quò reſpiciens D. Ambroſius lib. de Iſaac cap. 3. ait: *Anima ergo bona contemnit viſibilia, & ſenſibilia, nec conſiſtit in eis, nec in ſuſcipiendis his immoratur, & reſidet, ſed aſcendit ad illa æterna, & inuiſibilia, & plena miraculis. Etenim perfectioni ſtudens, ſolum illud bonum diuinitatis intendit, nec aliud quidquam requirendum putat, quia tenet quod ſummum eſt.* Sic faciat qui ſapit, vnum Deum attendat, quem dum præ manibus habeat, nihili æſtimet alia, ſiue amittēda ſint omnia, ſiue perdenda ſint vniuerſa; hoc ſolum ſpectet, quòd Deum habeat.

CAPVT IV.

Abrahami prælium, & victoria.

AT verò Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum & Thadal rex gentium, quod erat in Aſſyria pubis validæ congregantes Pentapolim hoſtiliter petunt, amplam quidem, & vrbibus frequentem regionem, ſed opis, ſubſidij indigam, quæ deliciis ſuis incolas eneruarat, & tantum nòn in fœminas redegerat. Præerant tunc regioni quinque reges, Sodomæ, Baræ, Gomorrhæ, Berſæ, Adamę, Sennaab, & Seboim, Semeber, & innominatus alius Balæ quæ eſt Segor. Hi omnes poſt duodecim annos ſeruitutis à Chodorlahomor defecerant, quem armatum, amiciſque munitum iam inuadentem perduelles, multáque vaſtantem innolant cohibituri. Tenuit vtriuſque partis agmina vallis ſilueſtris nota Pentapolitis, & ſecura, Aſſyriis autem vt ignota, ſic plena diſcriminum propter frequentes bituminis puteos. Sed Chodorlahomor dominij memor antiqui, malos ſeruos aggreditur, voce turbat, turbatos fugat, totóque campo inſectatur palantes, fuſóque & contrito bellatorum exercitu, ditiſſimas nullat vrbes, imbellémque turbam, cum qua & Lothum Abrahami propinquum rapit in ſeruitutem. Non diu tamen Pentapolitæ inulta regni ſui viderunt diſpendia. Vulgata namque eorum ſtrages, vt Abrahamum impleuit, ſic affectus eſt Lothi deſiderio, vt numeratis vernaculorum trecentis, & decem & octo auxilio futurus miſero aduolaret. Quamuis vni aduerſus quatuor exercitus numero inferiore certandum foret. Non paruo itinere ſuperato vſque Dan nocturnis tenebris nihil ſuſpicantes hoſtes aggreditur, prælio delet, captiuas opes occupat, Lothum, cæteróſque omnes Pentapolitas in libertatem reſtituit. Triumphatori tanto redeunti obuij fuere Sodomorum rex, & rex Salem Melchiſedech; hic, qui viro cæleſtem benedictionem adiungeret, ſacerdos enim erat; ille, qui tantæ offerret præmia virtutis. At Abrahamus vt fortis fuerat in pugna, ſic in victoria religioſus, & pius cum Melchiſedech in pane, & vino Chriſtianorum ſacramenta delineat: à Rege autem Sodomorum nec filium accipit, nolens alteri debere bona ſua, quàm Deo vero & ſummo.

PARS VNICA MORALIS
circa textus litteram.

NOTVM eſt in Abrahamo vt viro fideli cum pugnis venit victoria, & triumphus, ne ſit Chriſtianus qui triumphi ſpe non amet pro virtute pugnas ſubire.

Geneſis 14. Factum eſt autem in illo tempore, vt Aramphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chadorlahomor rex Elamitarum, & Thadal rex gentium, inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Berſa regem Gomorrhę, & contra Sennaab regem Adamæ, & contra Semeber regem Seboim, contráque regem Balæ, ipſa eſt Segor, omnes ij conuenerunt in vallem ſilueſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis. Duodecim annis ſeruierant Chadorlahomor, & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo. Igitur decimoquarto anno venit Chadorlahomor, &c.

§. I.

Peccatori nunquam deficiunt pœnæ, & moleſtiæ mille.

ECce tibi quid ſibi metant Pentapolitæ, quippe quatuor validiſſimi reges dicuntur venire contra illos; quia cùm duodecim annos ſeruitutis ſuſtinuiſſent, ruperunt iugum, quippe ait, quod illi *inierunt bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Berſa regem Gomorrha*, &c. Et ſtatim belli cauſam oſtendens ait: *Duodecim annis ſeruierāt Chodorlahomor*, &c. Igitur antea Pentapolitas longa ſeruitus preſſerat, modò duriſſimum prælium eoſdem concutit. Cur tot moleſtiæ in miſeros inſurgunt? Dixerat ſupra cap. 13. *Homines autem Sodomitæ peſſimi erant, & peccatores*, &c. Nec miror, quod peccatores tot moleſtiæ affligant; nequit enim peccator ſine moleſtiis, pœniſve diu agere vitam. Pulchrè enim Nazianz. homines peccatores vocat architectos, fabróſque peccati. Quippe ait orat. in ſanctum Baptiſma. *Crede nullam mali eſſentiam eſſe, nec principatum: ſed nos peſtiferúmque ſpiritum fabros eius, & architectos eſſe.* Architecti, fabrive, vt operam dent arti ſuæ, neceſſe habent ingentes trabes

voluere, ſub illis ſæpe gemere. Sic peccatores dum ſe tradunt peccatis, fabri ſunt, architecti ſunt, ingentia mouentes pondera, & ſub ponderibus gementes, ſudantes. Hinc Caino Geneſ.4. iuxta Septuag. *Peccaſti, quieſce.* Petitur ex peccatore vt quieſcat, quaſi peccatori non quies ſit, ſed moleſtia, ſed labor. Vt dicat D. Auguſtinus lib. de vera & falſa pœnit. *Qui ergo nunc quieſcit, dolere oportet quòd non prius quieuit.* Equidem priùs nulla quies poterat eſſe peccatori; nunquam enim peccatoribus non ſunt moleſtiæ, non adſunt pœnæ. Geneſ. 8. emiſit Noë columbam de arca, de qua dicit: *Quæ cum non inueniſſet vbi requieſceret pes eius*, &c. Ecce tibi columba dum ab arca ſe ſubducit, non inuenit requiem: ſic peccator ſeparatus à Deo nullam requiem habet, ſed vndique illum exagitant moleſtiæ. Ait D. Cyprianus ad Nouatianum: *Columba, quæ pedibus ſuis requiem habere non poterat, lapſorum imaginem portabat, qui immemores diuinarum prædictionum ceciderunt, quorum Dominus ruinam his verbis ſignificarat, dicens: Qui audit verba mea, & non facit ea, ſimilabo eum viro ſtulto, qui ædificat domum ſuam ſuper arenam; venerunt tempeſtates, & impegerunt in domum illam, & cecidit, & facta eſt ruina eius magna.* Sic qui à Deo deficit, ſine requie manet tempeſtatibus mille obiectus, mille onuſtus moleſtiis. Iſaias cap. 1. de peccatoribus conuerſis ad Chriſtum ait: *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui.* Nomine bouis, & aſini populos ſignificat, nimirum Iudaicum, & Gentilem. Iudaicus populus bos dicitur propter legis iugum; Gentilis autem meritò aſinus, vt quem idola importabilibus oneribus ſoleant comprimere. Ait Niſſen. homil. in Nat. *Bos autem eſt Iudæus legi ſubiugatus, aſinus verè animal ferendis oneribus aptum gentilis eſt ſub grauiſſime idololatria onere gemens.* Quæ malorum onera imponit ſuis idolum, quodque mundi, non ſine ingenti gemitu feruntur. Heu miſeri homines, qui aſinino ſtupore rapimini, vt idola mundi colatis, vt ſeruitia impendatis vitiis; fallar niſi multum gematis ſub oneribus grauiſſimis. Pſalm. 77. *Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam.* Et cur lætabitur iuſtus de vindicta? An quia gaudet in malis aliorum? Abſit; ſed quia videns pœnas vitioſorum etiam in hac vita, dum ſe impendunt voluptatibus, ipſe de ſuis bonis lætatur. Ait Ruffinus ibi: *Ideò lætabitur, quia ipſe non erit particeps impiorum pœnæ; attende pœnam malorum etiam inter ſuas voluptates. Ecce ille æſtuat auaritia, alius feruet luxuria, alius iracundia accenditur, alius inuidia facibus inflammatur. Sic ſe Deus in præſenti à malis vindicat, eóſque ipſis ſuis vitiis flagellat; vt nemo ſit qui ſub onere ſuorum idolorum non gemat.* Hinc Dominus conuocans ad ſe peccatores aiebat Matth. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis. Ego reficiam vos.* Vnum offert leuamen laborum, & onerum, & innumeros rapit, qui ſeruiebant vitiis. D. Baſilius Sel. orat. 29. ait: *Huius vocis hæreditatem obtinuit Apoſtolorum cœtus, hanc in manibus habentes non inflata tuba cœlum hominibus peruium reddiderunt, terras integras peruaſit ea vox, Sine vi capta ſunt ciuitates.*

Rapiuntur ad Deum ciuitates vbi audiunt ſubleuandæ eſſe oneribus, & laboribus ſub quibus gemebant ſeruiendo idolis, & aliis.

* * *

§. II.

Monimenta peccatorum punitorum ſapidiſſima.

DE campo pugnantium regum propter frequentes ſyluas, & nemora amœniſſima locutus ait: *Quæ nunc eſt mare ſalis.* totus enim ille campus fulminatus à Deo propter incolarum vitia conuerſus fuit in lacum, qui dicebatur *lacus Aſphaltis*, vt notat Caietanus, & *mare mortuum*, vt ait D. Hieronymus. Cur relictis illis notiſſimis nominibus laci iſtius maluit textus noſter illud vocare in præſenti *Mare ſalis?* Diuinè author noſtri textus recurrit ad nomen, quod lacum illuſtriorem conſtitueret; ſapidiſſima enim ſunt, & grauiſſima monimenta, quæ perduellium pœnas ob oculos conſtituunt. Hinc cum Theodoricus rex perduelles ſuos prælio fudiſſet, campóſque imò & fluuium Athelim eorum cadaueribus impleſſet, ait D. Ennodius in eius panegyrico: *Salue fluuiorum ſplendidiſſime, qui ex maiore parte ſordes Italiæ eluiſti, mundi fæcem ſuſcipiens ſine diſpendio puritatis. Ecce ſic tectus armatis campus enituit humanorum oſſium candore nobiliſſimus, ſcœnam pulcherrimam ſeruet terra ſublimis; tamdiu maneat, quod paſſi ſunt, quamdiu deleat obliuio quod fecerunt.* Ecce tibi quot illuſtria nomina congerat Ennodius in campum, & fluuium, qui cadauera perduellium receperat. Exinde fluuius ſplendidior, vt qui fæces abſorbuerat Reipublicæ ſine puritatis diſpendio. Exinde campus tot nitoribus fulget, quot cadaueribus. In tanta oſſium humanorum congerie, non funeſtus tumulus, ſed ſcœna pulcherrima apparebat, & ſapidiſſima. Sic bonus ſcœnarum ſales in loco peccatorum punitorum guſtat. Sapidiſſimum enim eſt ſpectantibus ſupplicium iunctum delictis. Hinc Ieſus noſter trophæo ſuo elegit locum punitorum cadaueribus conſpicuum. Dicit enim Matth. 27. *Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Caluariæ locus, & dederunt ei*, &c. Erat celebris collis decollatorum reorum caluariis, oſſibúſque plenus. Et cur hunc locum ſibi Dominus ad triumphum elegit? Meritò mundaturus mundum, effecturúſque riuos gratiarum elegit locum, qui punitorum oſſibus albicabat. Ex punitis enim peccatis gratiarum fontes, virtutúmque propagines mirificè ſaporantur, vt ab hominibus capiantur. Quod ſpectans D. Hieronymus ibi fatur: *Apparet Caluariam locum ſignificare decollatorum, vt vbi abundauit peccatum, ſuperabundaret gratia.* Equidem vbi abundans peccatum puniebatur, locus erat aptiſſimus, vt inde oriretur ſuperabundans gratia. Et Chriſtianus Druchmarus etiam ibi ait: *Quia ibi caluariæ auferebantur reis hominibus, placuit Deo ibi mori, vbi rei puniebantur, vt erigeretur vexillum virtutum.* Ibi tempeſtiuiſſimè vexilla virtutum figebantur, vbi rei puniebantur, quorum punitionibus ſic virtutes ſaporabantur, vt ad ſe homines raperent. Vt dicat Pſalm. 67. *Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.* Ecce tibi ex punitione peccatoris iuſtus recipit & lætitiam, & munditiem, éſtque illi ſanguis peccatoris effuſus pro lauacro. Et qualiter eſt pro lauacro ſanguis peccatoris effuſus? Ait Ruffinus ibi: *Actiones ſuas mundauit iuſtus ex conſideratione vindictæ reproborum, quando videt peccatoris pœnam, proficit ipſe, & mors alterius valet ad vitam.* Sic locus punitorum peccatorum oſſibus illuſtris ſcœnam pulcherrimam præbet, qua in ſua innocentia læte-

tur

tut iuſtus ,& ſordes abluit vt feſtinantius currant homines ad munditiem.

§. III.

Tolerabilior eſt ſeruitus duriſſimis exactionibus potentiori exhibita , quàm defectio expoſita bellorum periculis.

DEbellati ab Aſſyriis Pentapolitæ duodecim annis ſeruierunt Chodorlahomor,cuius ſeruitutis duritiem non ſuſtinentes rebellarunt aduersùs eum, & quem Dominum noluerunt , ſuſtinuerunt violentiſſimum hoſtem. Ait enim : *Duodecim annis ſeruierunt Chodorlahomor , & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo. Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor , & reges qui erant cum eo , percuſſerúntque*, &c. Venit , inquam, Chodorlahomor in bello aduersùs rebelles ſuos , quorum exercitum contriuit , vrbes ſpoliauit, fœminas,& paruulos in miſeram redegit captiuitatem. Quis vel ex hoc facto neget tolerabiliorem ſeruitutem fuiſſe Pentapolitis quàm defectionem in bello ? Dum ſeruiebant,erant ſub domino , fateor ; exactiones duriſſimas perſoluebant , non nego. At dum deficiunt à Domino, manent ſub hoſte , & quem refugiunt exactorem, patiuntur deprædatorem , interfectorem. Herodes callidiſſimus princeps hac ratione cohibebat Iudæos ſuos, ne ſeruitutem negarent Romanis iam pridem datam apud Ægeſippum lib.2. cap.9. *Duo ſunt itaque,quibus reſpondendum arbitror , quæ in maximo ſunt querelarum pondere. Quod plerique vociferantur de iniurijs præſidum : & quod plerique periiſſe ſibi libertatem gemant. Conſideremus ergo , ne in vtroque eorum non perfunctoria materia bellorum ſit ; quid enim ineptius quàm de iniurijs queri , & bellum ſubtexere , ac periculis mutare contumelias ? Dum iudicem refugias , hoſtem inducas , cum iudex iniquus plerumque iuris interpres ſit , hoſtis autem etiam iuſtus ſemper ſit appetitor ſalutis.* Hoc indubitatum eſt, quod vel iniquiſſimus dominus, aut iudex non tam intolerabilis eſt ſubditis quàm hoſtis;dominus enim quamuis duriſſimus tuam inſectatur crumenam, dum hanc ſugat , in cæteris poteſt eſſe proficuus. At factus hoſtis in totum damnoſus eſt , & crumenam inſectatur & ſalutem. Quis populo intolerabilior , quàm Roboam Salomonis filius ? Ipſe ait 3. Regum 12. *Pater meus poſuit ſuper vos iugum graue , ego autem addam ſuper iugum veſtrum : Pater meus cecidit vos flagellis , ego autem cædam vos ſcorpionibus.* Quid durius ? Non miror , quòd decem tribus deficiant à tam ſæuo domino ; defecerunt quidem decem tribus ab illo , cum quo manſerunt ſolæ duæ. Sed in defectione inuenerunt mitius aliquid ? Ait 2. Paralipom. cap. 12. *Pugnaueruntque aduerſus ſe Roboam , & Ieroboam cunctis diebus.* Fugientes pacificas exactiones inciderunt in ſomptus pertinaciſſimi belli. imò cap. 13. Egreſſus Abias contra iſtos rebelles bellum intulit. *Fugerúntque filij Iſrael Iudam , & tradidit eos Dominus in manu eorum. Percuſſit ergo eos Abia,& populus eius plaga magna, & corruerunt vulnerati ex Iſrael quingenta millia virorum fortium. Humiliatique ſunt filij Iſrael in tempore illo : Perſecutus eſt autem Abia fugientem Ieroboan , & cepit ciuitates eius.* Compone modò eum tota duritie illa ſæuiſſimi domini hæc munera hoſtis. Haud dubium,quin ſub illius domini ſcorpionibus non paſſi fuiſſent Iſraëlitæ quod paſſi ſunt ſub eodem hoſte. Nec tot ſumptus facerent bonorum in exactionibus Roboami, quot ſumptus fecerunt in ſuſtentando bello aduersùs eum , & in cogendo exercitu quingentorum millium hominum, præterquã quod perdiderunt in tantò exercitus contritione , in tantarum vrbium populatione. Suauiùs equidem tribum Iudam haberent decem tribus ſociam in ſoluendis tributis auariſſimo Roboamo, quàm deficientes ab illius ſeruitute,ſe exponerent violentiſſimis mortibus , & rapinis. Ex quo Paulus Oroſius lib.5. cap.2. componit fœlicitatem æui , quando patria habebat Romam dominam, cum miſeria temporis , quando illam hoſtem patiebatur. Ait enim : *Tantum intereſt inter præſentia, prætcritáque tempora , vt quod Roma in vſum luxuriæ ſuæ ferro extorquebat à noſtris , nunc in vſum communis Reipublicæ conferat ipſa nobiſcum.* Sanè Domini licet multa exigant à nobis, multa & ipſi conferant nobiſcum in communes vſus Reipublicæ : at hoſtis nullum bonum nobis commune reſpicit , ſed ferro extorquet quidquid ſuis commodis putat vtile. Præferenda ergo ſeruitus eſt tot aliis ſpoliationis,ſalutis vitæ periculis. Id quod ſuis perſuadebat Ioſephus apud Ægeſippum lib. 6. cap.15. *Refertis mori præſtare, quàm libertatem amittere. Quando nobis iſta Iudæi ſucceſſit ſententia ? aut quando apud Hebræos vtilis ſit ſeruitus libertati inutili non prælata ? Iacob ipſe Patriarcha in Ægyptum deduxit Hebræos ne perirent fame. Deſcenderunt Patriarcha ſimul & duodecim filij eius præclara generis noſtri exordia. Ibi Iudas ille nobilis Iudæorum proſapia , qui nomen populo dedit. Ibi Ioſeph curru ſublimis,& equis ſubijcere ſe in poteſtatem maluit , vt aleret ſuos , quàm ad originis propriæ libertatem redire. quia non erat crimen ſeruire potentioribus. Sic patribus veſtris etiam dura ſeruitus non diſplicebat , vt periculis anteferretur.* Nec vlli prudenti viro non debet magis placere duriter in pace ſeruire quàm ſe ſubmittere extremis periculis. Et vt ait ipſe Ioſephus lib.6. de bello Iud. *Licet pulchrum ſit pro libertate pugnare , tamen id in principio decet fieri. Semel autem ſubditus, qui multo tempore paruiſſet imperio,iugum excutiens,malæ mortis cupidus non libertatis amator videtur.*

Geneſis 14. Et egreſſi ſunt Rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ , rexq́ Adamæ , & rex Seboim , necnon & rex Balæ , quæ eſt Segor , & direxerunt aciem contra eos in valle Silueſtri , ſcilicet aduersùs Chadorlahomor regem Elamitarum , & Thadal, &c. Quatuor reges contra quinque. Vallis autem Silueſtris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ terga verterunt , ceciderúntque ibi, & qui manſerant fugerunt ad montem.

§. IV.

Auſpicata congreſſio eſt , in qua principes appareant primi. Vbi de Chriſtiano triumpho.

NOn negem hoc auſpicatiſſimum fuiſſe in hac congreſſione , quòd primi in illa recenſentur principes ; dicit enim : *Egreſſi ſunt rex Sodomorum, & rex Gomorrha , réxque Adama , & rex Seboim, nec non & rex Bala , quæ eſt Segor , & direxerunt aciem*

contra

contra eos, &c. Itaque in re congreſſionis reges primi, & ſoli numerantur, quod multum faciebat ad victoriæ auſpicium. Pulchrè enim de Theodoſio Imperatore dicit Oroſ. lib. 7. cap. 35. *Signo crucis ſe muniens, ſignum prælio dedit, ac ſe in prælium etiamſi nemo ſequeretur, victor futurus immiſit.* Præmonſtrabat iam bonus imperator futuram victoriam, ex eo quod primus nullis expectatis comitibus ſe in prælium immiſerit. De quo etiam D. Ambroſius orat. in eius obitu ait: *Cum locorum anguſtijs & impedimentis Calonum agmen paulo ſerius in aciem deſcenderet, deſilijt equo princeps, & ante aciem ſolus progrediens ait: Vbi eſt Theodoſij Deus? Quo audito excitauit omnes, & exemplo omnes armauit.* Crede mihi, nullis auſpicatioribus armis munimur in periculis, quàm ſi videamur principes præeuntes. Quò traho illud 3. Regum 20. Vbi dum Achab rex Iſraël cum paucis ſuis circumdatus eſſet à penè innumera Syrorum multitudine. *Ecce propheta vnus accedens ad Achab regem Iſrael ait ei: Hæc dicit Dominus: Certè vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam? Ecce ego tradam eam in manum tuam hodie, & ſcias quia ego ſum Dominus. Et ait Achab: Per quem? Dixit ei: Hæc dicit Dominus; per pediſſequos principum prouinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit, Tu.* Vbi Abulenſis quæſt. 7. ait: *Ita quòd Achab iret in prima acie contra exercitum*, &c. Expende modò auſpicati certaminis, venientiſque victoriæ, quale detur ſignum, nempe quòd rex ſit in primis, quòd ipſe præliari incipiat ante ſuos. Et quis non putet victuros illos, qui principem ſuum præeuntem in certaminibus vident? Sapienter D. Ennodius in Panegyrico Theodoricum ſuum media in arena poſitum, ſic loquentem inducit: *Qui in hoſtili acie viam deſiderat, me ſequatur. Non reſpiciat alterius, qui dimidicandi poſcit exemplum. Virtus multitudinem non requirit. Ad paucos vadunt bella, bellorum fructus ad plurimos. De me æſtimabitur exercitus, & in his, quæ geſſero, genus triumphabit. Attollite ſigna, per quæ ne lateam prouidetur. His dictis poculum cauſa popoſcit auſpicij, & laxatis in prælium habenis effuſus, vt torrens ſata, vt leo armenta vaſtaſti.* Sic rex triumphantium militum ſe componebat, vt ipſe præiret, & ſuis, & hoſtibus primis eſſet notiſſimus, vt ſui haberent quem ſequantur, & hoſtes, in quem primos certaminis impetus conſtringant, notiſſimis ſignis vult ſignis præcedere. Quo facto auſpicium capit, & hoſtes victurus aggreditur. Auſpicium victæ eſt in Regibus, in Principibus, quod in re congreſſus ſuos conſpicui præcedant. In funeſtiſſimo illo Iſraëlitarum certamine cum Syris ſocium habuit Achab regem Iuda Ioſaphat. Cui ait 3. Regum 22. *Dixit itaque Rex Iſrael, ad Ioſaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & induere veſtibus tuis. Porrò Rex Iſraël mutauit habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum.* Præmittit ſocium Regem in bellum regiis ornamentis indutum, & ipſe diſſimulato habitu poſtremus accedit. Et cur præmiſſo ſocio ſub regio habitu, ipſe habitum regium exuit? Ait Carthuſianus: *Ne ipſe Achab cognoſceretur à Syrijs, ſicq́, minus impugnaretur ab illis, vel vt pondus belli ſupra Ioſaphat immineret.* Cum habitu regio pondus belli à ſe depellebat, & in Ioſaphat moriturus Rex immittebat. Iam inde Ioſaphat auſpicem præbens victæ, & ſibi & populo ſuo extremum portendebat exitium. Ominoſum eſt enim Principi, quod in congreſſibus amet neſciri, vt auſpicatum eſt quod primus pergat & notiſſimus, ſicque Achab in illo certamine, quia ablatis regiis ornamentis intrauit vltimus perit cum populo ſuo; & ſolus Ioſaphat vixit, qui in habitu proprio ſplenduit primus. Quod fœlicitatis auſpicium ſuis ſectatoribus dedit Ieſus, qui cum verberibus nudaretur, & apud Herodem albis veſtibus indueretur, & apud Pilatum coccinis, tandem crucifigendus proprias veſtes reſumit. Ait Matt. cap. 27. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis eius, & duxerunt eum vt crucifigerent.* Vnde hæc cura proceſſit, vt crucifigendus Ieſus non mutato habitu, ſed in propriis veſtibus procederet? Quippe Rex regum, & Dominus dominantium in eo dabat auſpicium detriumphati mundi, peccatique, quod vel à veſtibus noniſſimus præcedebat in periculis, nun aliis remittens, ſed ſibi pondus certaminum reſumens. Quò reſpiciens Hieronymus ait: *Tunc priſtinas veſtes recepit, & proprium aſſumit ornatum, ſtatimque elementa turbantur, & creatori teſtimonium dat creatura.* Quid auſpicatius? Vbi Rex omnium in bello aduerſus mundi poteſtates à ſuis propriis agnitus veſtibus præcedit, ſe ſe illi ſubdit orbis vniuerſus. Eſt noſtræ auſpicium victoriæ in eo quod Regem noſtrum videamus in certamina præcedentem. Hinc Luc. 19. videns Zachæum in arbore clamat: *Zachæe feſtina, deſcende.* Cur Zachæus ab arbore deſcendat, quando in arbore Dominus detriumphaturus eſt poteſtates aduerſas? Pulchrè D. Chryſologus ſermone 64. *Antea Zachæus aſcenderat arborem, quàm Ieſus crucem aſcenderat. Hinc eſt quod dicitur, Feſtinans deſcende. Deſcende ante Dominum de Adami arbore, vt poſt crucem Dominicæ paſſionis aſcendas. Niſi quis tulerit crucem, & ſecutus fuerit me, non dixit, præceſſerit me.* In eo erat ſitum Chriſtianæ victoriæ auſpicium, quòd videamus in congreſſionibus noſtrum Regem præeuntem.

§. V.

Cadat neceſſum eſt, qui inexpertus venit ad pericula.

QVinque erant Pentapolitæ reges aduerſus quatuor, ſed vix illi quinque appropinquant iſtis quatuor. Et ecce palantes fugiunt, & pereunt in fuga. Dicit namque: *Itaque rex Sodomorum, & rex Gomorrha terga verterunt, cecideruntque*, &c. Et quid aliud poſſet euenire vel in conſpectu periculi deliciosiſſimis, & prorſus mali inexpertibus hominibus? Duodecim annis ſeruierant Pentapolitæ, & decimo tertio anno excuſſerant ſeruitutis iugum, Interea nihil militare nouerant, nullum fecerant tentamentum virium, nullum certaminis meditamentum, tunc primum cùm hoſtem vident, ſentiunt bellorum duritiem. Cur non cadant? cur non pereant primo in congreſſionis impetu? Pulchrè ingentes Iudæorum exercitus deſpiciebat Titus iis verbis apud Egeſippum lib. 3. cap. 24. *Nec vos numerus moueat plebis Iudææ, cum illos tot veſtra virtutis inſignia non deterreant, quæ validiora ſunt. Nec enim vlla in Hebræis vel res militaris ſcientia, vel præliandi peritia, vel moderandi gratia, nullus diſciplinæ vſus, nulla tolerandi patientia. Illi neſciunt arma niſi in bello, nos in pace armis exercemur, vt in bello caſus belli dubios non ſentiamus. Inſueti enim euentus dubij, veteranis ſolemnis triumphus. Quid enim aliud agimus quotidie, niſi vt nobis vana nunquam prælia ſint? Vnuſquiſque domi, quaſi in prælio exercetur, vt in prælio meditatio quædam certaminis ſit.* Hinc bonus princeps pandit Iudæorum infirmitatem, & certam fugam, & oſtentat ſuorum virtutem etiam in paruo numero militum

tum validiſſimam. quia nimirum Iudæi ſine diſciplinæ vſu, ſine vlla tolerandi patientia, prorſus inexperti, & inſueti periculis ſe obiiciebant bellorum: Romani autem non præliabantur niſi poſt multa exercitia, poſt longa in pace meditamenta certaminum. Cur illi non pereant? Cur hi non triumphent? Crede mihi, illi inſuperabiles ſunt, qui poſt multa meditamenta veniunt ad diſcrimina. Iob cap. 15. locutus de malis irremediabiliter afficientibus impium ait: *Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut regem, qui præparatur ad prælium.* Legunt multi: *Vallabit eum anguſtia ſicut rex, qui præparatur ad prælium.* Ecce vt tibi tota valentia rei inſuperabilis comparetur regi, qui præparatur ad prælium, qui non init certamen, niſi poſt abſoluta multa bellorum meditamenta. Quò ſpectans Vatablus ait: *Circumdabit eum anguſtia inſtar regis parati ad bellum, quod eſt Chidor. Quidam exiſtimant eſſe genus preludij.* Et fortè ex Vatablo regia apud Pinedam in præſenti pro verbo *Chidor* poſuit *haſtiludium*, quod Hiſpani vocant *Torneo.* Sunt nimirum militares ludi, quibus viri in feſtis pacificis, omnia militaria pericula ſine ſanguine exercent, vt in vero certamine nullum impetum, nullum hoſtium aſſultum inexperti præſentiant. Vt de his validiſſimis dicat Titus: *Nos in pace armis exercemur, vt in bello caſus belli dubios non ſentiamus.* Sanè ſic roborant hominem hæc malorum præmeditamenta, quibus extra occaſionem periculi exercetur, vt pene inſuperabilis reddatur, quando poſtea pericula obueniunt. Noui Iacobum paſcendis ouibus aſſuetum, vbi fratri armato appropinquabat, in maximo fuiſſe timore, & metu. Et cur non timeat inermi paſtor armatum bellatorem. Sed ait textus Gene. 32. *Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus. Et ecce vir luctabatur cum eo vſque mane.* Timebat Iacob diem, ne cum fratre congrederetur; & ecce ex Deo venit, qui cum illo nocte congrediatur, & luctetur. Bone Deus ſic premis alumnum tuum? De Ioſue dicitur cap. 5. *Cum eſſet Ioſue in agro urbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentem gladium. Perrexitque ad eum, & ait: Noſter es an aduerſariorum? Qui reſpondit, Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio,* &c. Vterque erant ſolitarij in agro Iacob, & Ioſue, vterque ſpectabat hoſtiles congreſſus armatorum. At Ioſue apparet ex Deo vir ſtricto gladio, qui illum in certamina ducat, & comitetur, Iacobo autem apparet vir, qui cum eo luctetur, & tota nocte luctis exerceat. Cur Ioſue venit auxiliator, & comes; Iacobo autem magis luctator venit? Sanè Iacob in maiori erat metu, & infirmitate, quàm Ioſue; & ideò illud ei datur, quo magis roboratur; nimirum, quòd in ſolitudine, & pace luctas agat, hoſtiles luctatoris impetus excipiat, & repellat. Id quod ſupra omne externum auxilium hominem inexpugnabilem reddit, cum ad hoſtilem arenam peruenit. Ad hæc D. Chryſoſtomus homil. 58. in Geneſ. *Magna Domini miſericordia, quoniam occurſurus erat fratri, vt ſciret re ipſa quod nihil aduerſum laſurus eſſet, in figura hominis luctari cum iuſto voluit.* Tunc prorſus illi adimit malorum incurſorum metus, & oſtendit illi Dominus fratris arma minimè pauenda, quando illi in ſolitudine extra occaſionem periculi exiſtenti luctas obiicit, quibus ſe exerceat. Luctatur cum illo nocte Deus in ſolitudine, vt expertus luctarum impetus, nil ſibi mali timeat in arena. Proh Deus, quàm nobiſcum miſericorditer agitur, ſi in pace luctis exercemur! ſi cùm ſumus extra occaſionem, nobis obiiciat Deus diſcrimina incurſorum, impetus hoſtiles, cum quibus in pace luctemur, vt de his præmeditamentis inſuperabiles progrediamur ad vera bella, & ſanguinolenta! Sanè infrà vbi Abrahamus ſenſit captum Loth, volens eum liberare; *Numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos, & decem & octo.* Hebraicè legitur apud Caietanum: *Et armauit vſitatos ſuos.* Alij apud Lippoman. *Et expediuit exercitatos adoleſcentes ſuos.* Et quidem Abrahamo nullum fuerat antea bellum, quomodo dicitur expediuiſſe exercitatos, & vſitatos ſuos? Equidem ſapientiſſimus vir præcauens pericula, quæ poſſent occurrere, ſic ſuam regebat familiam, vt iuuenes in pace meditamenta haberent bellorum, & militares ludos, quibus exercebantur, vt in re periculi inſuperabiles exiſterent.

§. VI.

Timenda perditio eſt, ſi te inter delicias agentem hoſtes impetant.

NEc miror, quòd Pentapolitæ reges cadant coram hoſtibus, quos excipiunt, in valle ſilueſtri, dicit enim: *Vallis ſilueſtris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & rex Gomorrhæorum terga verterunt, & ceciderunt ibi.* Erat vallis ſilueſtris in ſuburbiis Sodomæ, & placet Saliano noſtro, & vocem *ſilueſtrem* Theodotion interpretatur *amœna nemora.* Vt videas Pentapolitarum ignauiam, qui excepturi hoſtes crudeliſſimos in amœnis hortis, & nemoribus ſuburbij ſui morantur, nec extra delicias ſuas pedem mouent. Cur non cadant ibi percuſſi ab hoſtibus? Crede mihi, tunc tibi maximè timenda eſt ruina, cùm inter delicias tuas te impetit hoſtis. Iob cap. 15. de impio locutus ait; *Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut Regem, qui præparatur ad prælium.* Sto à lectione Tygurina dicente: *Anguſtia & circumuallatio eum circumſtant, vt Regem conſertis globis præliaturum.* Vbi Tygurina lectio legit *globis*, Regia iuxta noſtrum Pinedam ponit *haſtiludijs.* Sic enim inuadunt mala impium, vt Regem agentem haſtiludiis inuadunt hoſtes, quod non poteſt fieri ſine ingenti ruina. Quis enim non timeat Regi exiſtenti in ludis, & feſtis, & amœnitatibus, cum hoſtes in illum irruunt? Et quis non timeat ſibi ab hoſtibus, ſi tunc impetant, cum ipſe ſit inter delicias? Ait Egeſippus lib. 3. cap. 5. de expugnatione Antiochiæ Syriæ locutus: *Cum ludi ſcenici in ea celebrarentur vrbe, ferunt quendam authorem munerum eleuatis oculis ad montem, Perſas vidiſſe aduenientes, & continuè dixiſſe: Aut ſomnium video, aut magnum periculum: Ecce Perſa.* Et meritò magnum periculum putauit, quòd hoſtes irruerent in populum agentem in ludis. Ægrè enim homo, dum in ludis, & deliciis eſt, impetum inimicorum ſuſtinet. Achab ab ingenti Syrorum exercitu impugnabatur. 3. Regum 20. tamen de ſententia Dei ducentos viros principes in Syros emittit. De quibus ait textus: *Egreſſi ſunt meridie. Benadab autem bibebat temulentus in vmbraculo ſuo, & reges triginta duo cùm eo, qui ad auxilium eius venerant.* Ecce tibi ad Regem, qui munitus erat auxiliaribus copiis triginta duorum regum, mittuntur ducenti viri. Cur tam pauci in tot, tam validóſque reges mittuntur? Erant reges Syrij in vmbraculorum deliciis, in conuiuiis feſtiuiſſimis, ideo merito putantur fore, vt vel ſub paucorum hoſtium cadant impetu. Ait Ioſephus lib. 8. de Ant. cap. 8. *Accitis igitur principum filijs,*

qui

qui triginta duo erant ſupra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas, & luxum ſe dediſſet, pateſactis repentè portis emittit iuuenes. At illi repentino impetu in Syros delati facilè eos profligant, &c. Nullum non perdit hoſtis, ſi tunc inuadat, quando inuadendi agunt in amœnitatibus, in delicijs. Vt hinc Chriſtianus diſcat, quàm ſibi in amœniſſimis recreationum debeat cauere ab inimicis.

Geneſis 14. Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum, & vniuerſa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt: Necnon & Loth, & ſubſtantiam eius, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis. Et ecce vnus qui euaſerat, nuntiauit Abram Hebræo, qui habitabat in conualle Mambre Amorrhæi fratris Eſcol, & fratris Anet: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.

§. VII.

Mala vel bona accidentia hominibus iuſtis reſpondent his, quæ implent eorum populos.

NOn miror captiuos, & ſpoliatos fuiſſe Pentapolitas ab hoſtibus; ſed illud mirandum, quòd textus loquens de eorum ſpoliatione, de captiuitate nec verbum proferat. Sic enim ait: *Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum, & vniuerſa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt: Necnon & Loth, & ſubſtantiam eius, &c.* De Sodomitis ſolum dicit ablatam eſſe ſubſtantiam, non explicat captiuatas eſſe perſonas, quæ ſanè captiuatæ fuerunt, vt conſtat infrà petente Sodomorum rege ab Abrahamo perſonas redemptas. De Lotho autem explicat & ipſum captiuatum, & bonis nudatum. Cur ergo explicans Lothi captiuitatem, non ſimiliter explicat captiuitatem Pentapolitarum? In Lothi captiuitate ſufficienter explicata eſt captiuitas eorum; quæ enim accidunt iuſtis pijſque hominibus, reſpondere ſolent iis, quæ accidunt populis eorum, quos ipſi colunt. Habes ex 3. Regum 11. vt Ahias propheta occurrens Ieroboamo pallio nouo indutus, & vt Ieroboamum vidit: *Apprehendens Ahias pallium ſuum nouum, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes, &c.* Hoc in pallio viri prophetæ factum eſt, longè aliter in tunica Ieſu inconſutili. De qua Ioan. cap. 19. *Erat autem tunica inconſutilis deſuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem: Non ſcindamus eam, &c.* Non paſſus eſt Ieſus tunicam ſcindi ſuam, ſed id paſſus eſt Ahias propheta videns ſuum pallium in duodecim partes ſciſſum. Et cur quod patitur Ahias, non patitur Chriſtus? An Ieſus minorem patiendi habebat ſitim, quàm Ahias? Abſit; ſed in Ieſu, & in Ahia ſignabatur quod erat futurum in populo vtriuſque in Ahiæ ſciſſuris, vt erat ſcindendus populus eius Hebræus; in Ieſu minimè ſcindendus erat populus Eccleſiæ, quam copulabat ſibi. Ait enim D. Cyprianus lib. de vnitat. Eccleſiæ: *Cum duodecim tribus ſcinderentur, veſtimentum ſuum propheta Ahias diſcidit. At vero quia Chriſti populus non poteſt ſcindi, tunica eius per totum textilis & cohærens diuiſa à poſſidentibus non eſt: ſacramento veſtis & ſigni declarauit Eccleſiæ vnitatem.* Vt populus à Chriſto Domino collectus ſeruaturus erat vnitatem; ſic nec in tunica Chriſti admiſſa eſt ſciſſura; Ahiæ autem veſtis ſcinditur, quia ſcindendus erat populus ipſius. Sic enim mala vel bona iuſtorum hominum accidentia reſpondere ſolent iis, quæ eorum populos implent. Fallar, niſi in iuſtorum hominum accidentibus clariſſimè patent quæ accidant eorum vrbibus. Ionas ingreſſus Niniuem eius ſubuerſionem clamabat, euentum autem ſpectabat ſub viridantibus folijs cucurbitæ, quæ in modum vmbraculi adaptauerat ſibi. Sed vermis aſcendens corroſit cucurbitam, folia exſiccata ſunt, & propheta ingemiſcere cœpit amiſſionem ſui tugurioli. Cui ſtatim Deus cap. 4. *Tu doles ſuper hederam, in qua tu non laboraſti. Ego non parcam Niniuæ ciuitati magnæ?* Quaſi neceſſum eſſet quod hedera Ionæ reſponderet ciuitati Niniuæ, vt nihil accideret Prophetæ tuguriolo ſiue mali, ſiue boni; quod etiam ciuitati, in qua inſtrauerat, non accideret. Rem pulchriùs exprimit ipſe Dominus apud D. Ephrem dicens: *Debes in vili, ac miſerabili cucurbita, quaſi per experientiam addiſcere, quanta ſit vis miſerationum Dei. Tu parcis cucurbitæ, ego ciuitati. Tugurium tuum ſit ſpeculum ciuitatis.* Et quidem iuſti hominis tugurium ſpeculum eſt, in quo relucent, & in quo videas quidquid boni, vel mali venit eius ciuitati, in qua viuit. Conueniant huc qui velint ſcire quæ mala bonave ciuitatibus & regni ſunt ventura. Accedant ad iuſtorum religioſorumque hominum tuguria, in illis quaſi in ſpeculis clariſſimis omnia relucent. Sunt bona iuſtis? Certum eſt quod implebunt bona eorum conciues. Sunt iuſtis mala? Væ tibi regnum, væ tibi ciuitas; duriſſima iam tibi mala imminent. *Tugurium tuum ſit ſpeculum ciuitatis.* Malum, quod in viro iuſto cernitur, mirum erit, ſi lethalius non appareat in Republica. Exemplo rem illuſtro: Homo quidam febri maligna corripitur; accedit medicus, pulſum hominis tentat, digito linguam pertingit, & hæret dubius, iubet infirmum diſcooperiri, & accenſa lucerna pectus, tergúmque attentiſſimè luſtrat, cernit tandem in extima cute minutiſſimas quaſdam maculas nigras, non maiores quàm puncta quædam indiuiſibilia. Quid tunc? Deſperat prorſus de infirmi ſalute. Sed cur maculæ illæ adeò minimæ tantam deſperationem gignunt? Equidem quando in extima cute illæ maculæ apparent, clarè deſignant ingens, & irremediabile malum latêre intrinſecus. Sic in viris iuſti, qui extra vulgus ſunt, ſi mala vel minima apparent, clariſſimè indicant lethalioribus perfundi intima Reipublicæ. Quanta enim neceſſum eſt, vt ſint mala in multitudine, quæ vel poſſiunt iuſtos viros pertingere?

§. VIII.

Concordiæ amatores ex ſolo auditu mala ſolent percipere.

CApto Lotho ab hoſtili agmine, res Abrahamo nuntiatur; ait enim: *Ecce vnus, qui euaſerat, nuntiauit Abram Hebræo, qui habitabat in conualle Mambre Amorrhæi fratris Eſcol, & fratris Aner, hi enim pepigerant fœdus cum Abram.* Et ſimul dicitur Lothi clades nuntiata Abrahamo, & ſimul numerantur hi, cum quibus Abrahamus erat fœderatus, & viuebat in pace. Et quid neceſſum erat meminiſſe in Abrahamo pacis fœdera, quando nuntium accipit de Lothi clade? Quia, vt notat Chryſoſtomus, Loth hoſtibus traditus diſcordiæ pœnas ſubibat;

bene

bene notatur concordia Abrahæ, dum illius cladem audit, vt ſciatur differentia inter eos, qui concordiam vel oderunt vel amant. Vt enim diſcordes in ipſis inueniuntur malis, ſic concordes ſolo auditu ſolent noſcere mala. Sic Dominus diſcipulis ſuis dicebat Matth. 24. *Audituri eſtis prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini.* Origen. legit: *Audietis prælia, & auditiones præliorum*, &c. Ecce tibi non dicit, quia erunt in præliis, nec quia præliorum ſtrages videbunt, ſed quod audient præliorum rumores, non viſu, ſed auditione tantùm prælia percipient. Et cur auditione tantum? Filij pacis ſunt, non miror quòd ſolo auditu prælia nouerint. Ait Origen homil. 28. in Matth. *Ponamus audire quidem prælia eſſe quando filij pacis à prælijs cuſtodiunt oculos ſuos, vt non videant maligna, & quoniam non poſſunt reſpicere ſuper labores, & dolores, audiunt de prælijs, qualis ciuitas pugnet aduerſus qualem ciuitatem, aut qualis gens à quali expugnetur gente.* Vt ſunt filij pacis, & inter ſe concorditer & pacificè viuunt, ſic prælia, eorúmque ſtrages minimè vident, ſed ſolùm de illis audiunt. Et quidquid bellici laboris eſt, quidquid ſæui doloris, non viſu, nec vſu, ſed auditione ſola percipiunt. Hinc quando Angelus Domini ſtricto gladio Ægyptiorum percutiebat primogenitos, de Iſraëlitis dicit Sapiens cap. 18. *Abſconſè enim ſacrificabant iuſti pueri bonorum, & iuſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt. Similiter & mala, & bona recepturos iuſtos patri omnium decantantes laudes. Reſonabat autem inconueniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium*, &c. Ecce tibi iuſti intra domos ſuas ſacrificabant, & Deum laudabant, interea durus debellator Angelus Ægyptios miſerè conficiebat, quorum vox, & lamenta ad aures perueniebat Iſraëlitarum. Non videbant, ſed tantum audiebant interfectorum planctus. Ægyptij videbant cladem, & manum interfectoris experiebantur, quem multis perſequebantur planctibus, Iſraëlitæ ſolas audiebant voces. Et cur apud Ægyptios ipſa materia planctus verſabatur, apud Iſraëlitas ſolæ voces illorum audiebantur? De Iſraëlitis dicit: *Iuſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt.* Meritò qui in pace, & concordia agunt, ſolas percipiunt voces calamitatum. Ait Hugo Cardin. *Dum Hebræi concorditer immolarent Paſcha, Ægyptij econtrariò diſcorditer vlulabant, & clamabant propter mortem primogenitorum ſuorum.* Sic apud diſcordes animos erat materia, & vſus calamitatis; apud concordes autem tantùm erat auditio illarum. Hinc Deus perditurus funditus Babylonem clamabat Hierem. 51. *Egredimini de medio eius populus meus vt ſaluet vnuſquiſque animam ſuam ab ira furoris Domini. Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra, & veniet in anno auditio, & poſt hunc annum auditio, & iniquitas in terra, & dominator ſuper dominatorem.* Iubet Dominus Iſraëlitas exire de ciuitate Babylonis antequam eius ruina, & perditio extrema veniat, de qua locutus ait: *Veniet in anno auditio*, quia nimirum poſt annum venturus erat exercitus Medorum, & expugnaturus Babylonem, Regémque, & Principes interfecturus. Et cur non magis dicit, veniet in anno exercitus Medus, & mors Regis Babylonis, ſed maluit dicere; *Veniet in anno auditio?* Loquebatur tunc cum pacificis ſeruis ſuis Iſraëlitis, quos longè facit à Babylone, in qua quotidie diſcordiæ & diſſenſiones erant; alij partes Medorum imminentium, alij partes Perſarum agebant, vt ait noſter Cornelius ibi. Reſpectu autem Iſraëlitarum à diſſidentibus ſeparatorum, bene dicit, quòd *veniet auditio.* Qui enim à diſcordibus ſeparatur, non rem calamitatis, & belli, ſed auditionem ſolam ſentiet. Miſeri Babylonij diſſidentes inter ſe paſſi ſunt Medorum exercitum, viderunt & Regem ſuum, & populum interfectum. Iſraëlitæ autem pacifici ſolam auditionem tantæ cladis perceperunt.

Geneſis 14. Quod cum audiſſet Abram captum videlicet fratrem ſuum, numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem & octo, & perſecutus eſt eos vſque Dan. Et diuiſis ſociis irruit ſuper eos nocte; percuſſitq́ eos, & perſecutus eſt vſque Hoba, & Phœnicem, quæ eſt ad læuam Damaſci. Reduxitq́ omnem ſubſtantiam, & Loth fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres quoque & populum.

§. IX.

Carnalis fortitudo temeritatem pudendam facit; ſpiritualis autem fortitudo cautelam gignit triumphalem.

CVm electis, & notis iuuenibus ſuis, & cum amicorum manu pergit Abrahamus aduerſus Aſſyrios Sodomæ expugnatores, & inueniens eos apud Dan, *irruit ſuper eos nocte.* Quod expeditos elegit, res erat fortitudinis; quod nocte irruit, res apparet timoratæ cautelæ. Cur bonæ noctis quietem expectas, vt cum inopinatis confligas? An metuis fortitudini tuæ, & tuorum ne fortè aperto Marte non poſſit vincere? Cur non magis adoleſcentum expertorum valentiæ confidis? Vnus erat Philiſthæus ille ſpurius 1. Regum 17. qui exprobrabat agminibus Iſraël prouocans ſingulos ad ſingulare certamen. *Procedebat verò manè, & veſpere, & ſtabat quadraginta diebus.* Non tenebras noctis operiebatur, ſed ipſa in luce diei, ſe ſolitarium exponebat aduerſus Iſraëlitarum agmina? Cur ſimiliter Abrahamus electos ſuos media die non produceit in certamen aduerſùs Aſſyrios? An fortitudo Abrahamidum minor, quàm fortitudo ſpurij illius? Non minor, ſed ſpiritualior, ſed diuinior, in ſpurio carnalis fortitudo temeritatem gignebat, qua periret, in Abrahamo ſpiritualis fortitudo metuentis cautelam adſciſcebat, quæ Dei æmulum triumphantem efficeret. Hinc S. Ennodius in Panegyric. commendabat valentiam Theodorici Regis, inquiens: *Nec viri fortis in te deeſt ſecuritas, nec cautela metuentis. O genuinam in vno principe virtutum plenitudinem, qua Deum deſignat authorem! quia non habet inter homines à quo videatur ſumpſiſſe, quod exhibet.* Duæ virtutes ſunt, quæ mortalem diuinæ valentiæ faciunt participem, ſi ſimul ſint, nimirum & fortitudinis ſecuritas, & metuentis cautela. Fortia pectora res difficiles aggrediuntur, timida cauent ſibi à periculis, diuinæ valentiæ hos duos affectus ſic in ſe coniungat, vt quaſi fortis ſecurè, & alacriter omnia aggrediatur difficilia, & quaſi timidus caueat vt ſuſpecta quæuis pericula. Ride fortitudinem, quæ nihil cauet; non enim ſtabit coram Deo. Validiſſimus, & potentiſſimus Philiſtinorum exercitus erat in ſtatione ſua, aduerſus quem tendens vnus Ionathas cum ſingulari armigero dicebat 1. Regum 14. *Ecce nos tranſimus ad viros iſtos,*

cúmque apparuerimus eis, ſi taliter locuti fuerint ad nos: Manete, donec veniamus ad vos, ſtemus in loco noſtro, ne aſcendamus ad eos. Si autem dixerint: Aſcendite ad nos, aſcendamus; quia tradidit eos Dominus in manibus noſtris. Hoc erit nobis ſignum. Itaque hoc ſignum præfixit Ionathas, per quod apertè videret validiſſimum exercitum à ſe facilè expugnandum, ſi nimirum militares acies videntes ipſum Ionatham cum armigero, vocarent eos ad ſe. Dicebat enim vt ait Theodoretus quæſt. 31. *Si ab hoſtibus eſſent vocati, in eos irruerent tanquam Deo apertè opem ferente.* Sed vnde apertam Dei opem videbat aduerſus validiſſimum exercitum ex eo ſolùm, quòd hoſtes vocarent eos ad ſe? Quid habebat commune cum infirmitate, aut cum valentia hoſtis, quòd tantus exercitus, & tam validus vocaret ad ſe milites vel arceret? Sanè in eo quòd exercitus vel duos contrarios milites arceret, nec permitteret ad ſe in ſtationibus ſuis accedere; oſtendebatur non ſolùm ſecuritas fortis in munimentis ſtationis, ſed etiam metuentis cautela, quibus duobus munitum exercitum meritò vinci poſſe Ionathas deſperat. At in eo, quòd vocarent eos ad ſe, & acceſſum facilem ſine reſiſtentia præberent, oſtendebatur ſecuritas fortis munimenti abſque vllo prorſus metu, nec cautela, quæ non fortitudo, ſed præſumptio eſt, & temeritas inimica Deo. Aduerſus quam ſapientiſſimè Ionathas Deum ſibi propitium fore contendit. Illa ſola fortitudo triumphat apud Deum, quæ cum ſecuritate valentiæ, & alacritate habet etiam metuentis cautelam. Iudic. 6. Gedeonem ſic ſalutat Angelus: *Dominus tecum virorum fortiſſime.* Et continuò: *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael de manu Median.* Sic Gedeon à Deo ponitur in catalogo fortiſſimorum, cuius fortitudo de triumphatura ſit Madianitas. Quid tunc Gedeon? Iuſſus eſt ſuccidere idolorum lucos, & taurum Deo immolare, tunc ipſe: *Aſſumptis ergo Gedeon decem viris de ſeruis ſuis, fecit ſicut præceperat ei Dominus, timens autem domum patris ſui, & homines illius ciuitatis, per diem noluit facere, ſed omnia nocte compleuit.* Expende illa: *Timens domum patris ſui, per diem noluit facere.* Diem cauit, noctem expectat, vt cum aſſumptis ſeruis lucos ſuccidat. Timebat enim homines idololatras repugnaturos. Timet ergo ille, qui à Deo habebatur fortiſſimus, & cauit diei lucem. Et quomodo in fortiſſimo inuenitur timor? Crediderim ideò fortiſſimum haberi à Deo, & in fortitudine egredi putari, quia in re periculi ſcit timentis cautelam aſſumere. Quod aſſumptis decem ſeruis ſola, aggreſſus eſt imperata perficere, res fuit ſecuritatis validiſſimæ: quòd cauit diei lucem, & idololatrarum reſiſtentiam fugiat, cautela fuit metuentis, quibus diuinæ fortitudinis æmulatus eſt plenitudinem. Vt dicat Pſalm. 17. *Deus qui præcinxit me virtute, & poſuit immaculatam viam meam, qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuens me. Qui docet manus meas ad prælium, & poſuiſti vt arcum æreum brachia mea. Et dediſti mihi protectionem ſalutis.* Quid fortius ære? Quid timidius ceruo? Sed qui virtute ex alto præcinguntur, vt triumphent, de ceruorum metu, & de æris valentia, debent compungi. Quaſi ærei ſint in difficultates proſiliant, & quaſi cerui timentium cautelam aſſumant. Hæc eſt virtutis plenitudo, qua principes ſapientes æmulantur diuinam fortitudinem. Fortiſſimus enim Saluator, qui ad duellum paſſionis feſtinabat, vt cum aëreis poteſtatibus confligeret, ſimul clamat in horto: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Noluit enim timentium cautelam obliuiſci, quando eſt in fortitudine ſua de hoſtibus triumphaturus.

§. X.

De ſolius Dei poteſtate venit, quòd de numeratis nullus deficiat.

NOn confuſè, ſed numeratis diſtinctíſque ſociis in certamen Abrahamus accingitur, ait enim: *Numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem & octo.* Circa quæ non otioſa eſt D. Chryſoſtomi quæſtio apud Lyppoman. inquiens: *Quare numerauit trecentos & decem & octo vernaculos? Dicet quis: Quare non ſimpliciter omnes accepit & vernaculos, & qui cum Loth nati erant?* Potuit equidem Abrahamus nullo præmiſſo cenſu non paruam manum ſeruorum aſſumere, & cum omnibus proficiſci: ſed maluit ſocios numerare priùs, & non niſi cum ſelectis, & numeratis ire. Cur ergo non niſi cum numeratis iuit? Vt ſeruatis omnibus oſtenderetur res eſſe halitus diuini. De ſolo enim Deo venit, quòd de numeratis deficiat nullus. Hinc à Philone introducitur Melchiſedech miratus ſaluis omnibus redeuntem, ait enim: *Abrahamum redeuntem conſpicatus ille magnus Pontifex reducentémque ſuos omnes ad vnum incolumes.* Solus enim Deus eſt, qui numeratos ſic ſeruat, vt non pereat vnus de numero. De Ieſu ait Luc. cap. 6. *Cum dies factus eſſet, vocauit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominauit.* Sic collegij ſui Apoſtolici numerum deſignauit Ieſus. At Matth. 26. de prodituro locutus dicit: *Tunc abijt vnus de duodecim,* &c. Ergo mancus permanſit electorum numerus abeunte vno in locum ſuum? Abſit; Sapienter enim dicit Philippus Abb. lib. de ſalute primi hominis cap. 10. *Adeo autem Chriſtus ſecum voluit eſſe duodecim, vt nec Iudas poſſet efficere, vt tantum eſſent vndecim, ſed eo corruente in præcipitium, ſua tamen perfectio ſeruauit duodenarium.* Eſt hoc diuinitatis propriiſſimum, vt aſſignatus numerus per nullam malorum ingruentium violentiam deficiat. Non creatura, ſed Deus indefectibiliter ſeruat numeratos ſuos. Hinc Luc. 15. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam,* &c. Non adeo humani eſt vſus, ſed diuini, quod relictis nonaginta ouibus, curratur ad vnam, ne numerus deficiat. Deus eſt, vt bene notat Chryſologus, qui vnam de centum requiſiuit ouem. Et cur vnam? Cur non magis quatuor inquirendas propoſuit? Pulchrè ait Chryſologus ſermone 168. *Quare non quatuor, quare non quinque, ſed vnam? Vt oſtenderet non ex damno fuiſſe, ſed ex numero plus dolorem. Namque amiſſio vnius totum diſſipauerat centenarium numerum... ideo relictis nonaginta nouem, vnam ſequitur, vt redintegraret omnes in vna.* Sanè hæc eſt cura, & valentia Dei, quòd nullam de numeratis amittat; quòd ſelectus ſemel ſemper ſit integer numerus.

§. XI.

In eo eſt victrix fortitudo, quòd rem aggrediaris toto animi conatu.

VBi noſter dicit: *Numerauit expeditos.* Ait D. Ambroſius: *Quid eſt, numerauit, niſi elegit?* Quos enim præſtantes habebat in familia, hos ſibi adſciſcit,

ſcit,

ſcit, & à turba ſelegit ſibi ſocios, vt omnibus ſibi pretioſis, & magis æſtimabilibus adiunctis integro animo pergat, & fortiter certamen conficiat. Quo ſpectans aiebat Philo: *Itaque magna contentione properauit, nunquam remittens celeritatem, donec potitus occaſione, noctu ſuperuenit hoſtibus iam ſumpta cœna ad ſomnum ſe componentibus, in quos irruens alios trucidauit in cubilibus, alios reſiſtere conatos fugauit, atque ita omnes deuicit, non tam armorum apparatu quàm virtute animi.* Itaque non ab armorum apparatu, ſed ab animi virtute venit fortitudo, qua Abrahamus hoſtes deuicit. Et in quo conſiſtit hæc animi fortitudo? Crediderim inde coaleſcere animi fortitudinem victricem, quod quis non partito, ſed toto, & integro animo rem aggrediatur. Sic lex de bellatoribus cauebat Deuteronom. 20. *Quis eſt homo, qui ædificauit domum nouam & non dedicauit eam? Vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius dedicet eam? Quis eſt homo, qui plantauit vineam, & nedum fecit eam eſſe communem, de qua veſci omnibus liceat? Vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo eius fungatur officio. Quis eſt homo, qui deſpondit vxorem, & non accepit eam? Vadat, & reuertatur in domum, ne fortè moriatur in bello, & alius homo accipiat eam.* Ecce tibi lex bellatorum excludit ab exercitu eum, qui vel domum ædificauit, vel vineam plantauit, vel deſpondit vxorem, nec dum tamen horum fructibus eſt potitus. Et cur legiſlator tanta cura dictos homines ab exercitu ſuo excludit? Pulchrè ait Philo lib. de fortitudine: *Altera cauſa eſt, ne præſentes corpore in exercitu, abſint animo. Neceſſe eſt enim mentem illo tendere quò deſiderio trahitur. Nam quemadmodum eſurientes ad conſpectum cibum accurrunt, ad eundem modum, quicunque vxorem, aut domum, aut prædium parauerunt, ægrè ferunt ſperatum fructum intercipi ſibi. Vt quamuis verſentur inter ſocios, meliore tamen ſui parte abſint animo, quo ſolo res fortiter geritur.* Equidem in quibus neceſſum eſt animum diuidi, neceſſum eſt, vt deſit illis fortitudo, qua hoſtes ſuperent. Ineptos puta victoriæ, & triumpho eos, qui ad certamen non accedunt mente integra, ſed partem eius relinquunt traditam aliis curis. Fortiſſimus ille Samſon poſt ſemel, & bis deluſam Dalidam in oſtendenda radice fortitudinis, tertiò ait Iudic. 16. *Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris, & clauum hic circumligatum terræ fixeris, infirmus ero.* Nec nunc prodit fortitudinis radicem, ſed continuò prodibit. Fallar enim, niſi iam cadat in retia, & omnia prodat, vt reddatur verè infirmus. Et ratio eſt, quia fortitudo erat in eo, quòd omnes ſuos crines Deo dicauerat ab adoleſcentia ſua, modò autem iam diuidit inter crines & illorum partem, nempe ſeptem, amaſiæ prodit. Vnde fieri nequit, quòd maneat fortis, qui partitis crinibus non ex toto incumbit operi diuino. Ad hæc alibi datus Ioachimus Abbas inquit: *Iam fortiter agere non potuit, quia veluti læſis crinibus ex parte, & non ex toto ſpiritus aſſiſtit.* Fortitudinem ablegat quiſquis diuiſo animo operi incumbit diuino. Ex quo mentem partitur, infirmus eſt, & inualidus ad obtinendos triumphos.

Geneſis 14. Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum eius poſtquam reuerſus eſt à cæde Chodorlahomor, & Regum, qui cum eo erant in valle Saue, quæ eſt vallis Regis. At verò Melchiſedech rex Salem proferens panem, & vinum (erat enim ſacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creauit cælum & terram, & benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt.

§. XII.

Dei vmbra, vel in viliſſimis valentias mundi ſibi proſternit.

QVis tale vidit? Rex Sodomorum fauſtiſſimus non dubitat obuiam ire peregrino. Sic enim ait: *Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum eius poſtquam reuerſus eſt à cæde Chodorlahomor.* Dauid audita victoria exercitus ſui, qua ſibi reſtitui nouit regnum, vt victoribus gratificaret, in portæ limine poſuit ſuas ſedes. Dicit enim 2. Regum 19. *Surrexit ergo Rex, & ſedit in porta, & omni populo nuntiatum eſt, quòd ſederet Rex in porta, venitq́ue vniuerſa multitudo coram Rege.* Itaque in porta expectat victorioſum exercitum, rex autem Sodomæ mauult obuiam ire Abrahamo humili, & peregrino homini. Et cur rex Sodomæ adeò ſe demittit priuato homini, vt illi procedat obuiam, quod minimè Reges facere ſolent? Nouit in Abrahamo Dei adiutorium, & in quo vel vmbra Dei apparet, non miror, quòd ſibi ſternat valentias orbis. Ait D. Chryſoſtomus apud Lyppoman. *Attende quanta ſit virtus aliquem diuino frui adiutorio. Rex peregrino, & ſeni in occurſum egreditur, & omnem honorem impendit. Iam enim didicerat, quòd nihil potentius ſit eo, qui manu Dei adiuuatur.* Subduntur Reges, & proſternuntur ſuperbiſſimi principes ei, in quo vel vmbram Dei eſſe proſpiciunt. Nonne Nabuchodonoſor, & potentiſſimus, & ſuperbiſſimus erat? Huic tamen diuinitus imbutus Daniel ignotas regnorum vices reuelat. Quid tunc? Daniel. 2. *Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit, vt ſacrificarent ei.* Rem miratus Porphyrius negat id potuiſſe accidere, quod Rex ſuperbiſſimus ſic ſe ad captiui Danielis pedes deiiceret, & eum adoraret. Cui obtrudens D. Hieronymus ait: *Nabuchodonoſor non tam Danielem, quam in Daniele adorat Deum, qui myſteria reuelauit.* Agnouit Rex in myſteriis à Daniele dictis Deum illi neceſſariò aſtitiſſe, & vbi apparuit vel veſtigium Dei, non mirum eſt, quòd ſuperbiſſimi Reges ſe ſubſternant, vel captiuo. Ex quo patienter Theodor. ibi fatur: *Conſidera autem quantum ſit arrogantem illum inſania morbo correptum, qui etiam ſe Deum eſſe exiſtimauerat, qui omnes homines in ſuam ditionem redegerat, eo adductum eſſe vt captiuum adoret Iudæum in mancipiorum ordinem redactum, ſibique perſuadeat per ipſum ipſius Deum adorare.* Magnum ſanè hoc, ſed quod ſæpe facit vel vmbra Dei apparens in ſeruis ſuis. Quis Princeps ſeruuli homini humili non adſit, ſi in illo virtutem diuinam relucere videat? Ipſe barbariſſimus Nabuchodonoſor tres pueros Hebræos in fornacem flammantem conieccit, vt ibi redigerentur in cinerem, at vbi illos ibi audit lætos, & liberos, & inter flammas deambulantes aſſociatos filio Dei, thronum dimittit, fornaci appropinquat, in oſtióque illius poſito clamat Dan. 3. *Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi, egredimini, & venite.* Vnde tam manſuetus, & humilis Rex feraliſſimus, & ſuperbiſſimus deprecatur damnatos

natos ſuos ? Sanc in eorum ſalute non potuit non videre manum diuinam, cui ſe ſubmittit. Theodoretus ſermone 10. de prouident. *Vt enim Rex tres pueros, qui edictum regium non impleuerant, horrendum illum ignem contemnere, & ſuper prunas ardentes quaſi ſuper roſas incedere, ac tali flamma circumdatos Deum laudibus celebrare videt, miraculo quidem obſtupeſcit. Perculſus autem miraculi authorem extimeſcit, omnibus verò imperat, vt horum Deum adorent. Sic non per Angelos ſummus ille Deus caſtigauit, vt ſaperet, ſed per eos, qui ab ipſo captiui ducti fuerant.* Expende ab illis: *Non per Angelos.* Compone Angelum in flamma rubi apparentem, & loquentem cum Moyſe Exod. 3. & tres captiuos, & pauperes pueros in fornacis flammis apparentes Dei filios aſſociatos, vt Babylonium Tyrannum proſtrarent. Illic vt Moyſes caperetur, datur Angelus loquens de medio flammæ, hîc vt ſuperbiſſimus Rex deiiceretur, tres captiui pueruli ponuntur in flammis. Cur non magis Regi obiicitur Angelus? Cur non Angelus, ſed captiui & pauperes pueri? Erant ij mirabiles in virtute diuina, qua flammas ſuperabant, & vbi tanta Dei virtus apparuit, vel puerulus pauper, & captiuus ſufficit, vt ſuperbiſſimos quoſque Reges proſternat, & trahat. Nec miror, quòd virtus Dei in captiuo ſic capiat potentes Tyrannos, quando & totam regiam ferociam in belluis valet domare. Iuſſu Darij conijcitur Daniel in lacum leonum, vbi inter famelicas belluas nocte integra iacuit, & vt ipſe fatetur Dan. 6. *Non nocuerunt mihi.* Et vnde accidit quòd famelici leones prædæ adablandiantur? Ait Theodor. ſermone 8. de prouident. *Hos quoque pietatis radijs terruit, ac diuina imaginis lineamentis ſeu frænis quibus rabida illorum ora conſtrinxit.* Sic Dei imago in ſuis ſeruis elucens valet & regias, & feraliſſimas feras ſubſtrare.

§. XIII.

Lauta conuiuia Regibus fatalia.

SVnt qui licèt non probabiliter in pane, & vino prolato Abrahæ à Melchiſedecho ſolùm norint conuiuium prophanum, dum ait: *At verò Melchiſedech rex Salem proferens panem, & vinum,* &c. Sed cur rex occurrens homini pleno inimicorum ſpoliis, pleno cibariis copioſiſſimis, & delicatiſſimis, quæ hoſtes ſumpſerant? Dixerat enim ſuprà: *Tulerunt omnem ſubſtantiam Sodomorum, & vniuerſa, quæ ad cibum pertinent.* Quæ omnia modo in Abrahami venerant poteſtatem. Cur ergo tot pretioſis cibariis homini pleno Melchiſedechus occurrit proferens panem, & vinum? De religioſa Iudith audio, quòd progrediens ad Aſſyriorum ducem Holophernem cap. 10. *Impoſuit Abræ ſuæ aſcopam vini, & panes, & caſeum.* Vt ſibi bonæ Iſraëlitæ frugi edere apud delicioſum principem liceret. An eò etiam reſpexit frugaliſſimus rex Melchiſedech? Equidem qui Rex iuſtus occurrebat priuato homini cibis Sodomiticis pleno, meritò ſuæ cauens frugalitati, ſibi panem, & vinum reponebat, ſciens lauta conuiuia, & ſplendida fatalia eſſe Regibus. Sic Dominus minitans Babylonis vaſtitatem quam intulit Cyrus Baltaſarem, & principes in conuiuio interficiens Dan. 6. ait per Hierem. c. 51. *Erit Babylon in tumulos habitatio draconum, & inebriabo eos, vt ſopiantur, & dormiant ſomnum ſuum ſempiternum, & non conſurgant, dicit Dominus.* Ecce tibi quid Babylonio potentiſſimo Regum minetur Dominus ad eius vaſtitatem, nimirum, *in calore eorum ponam potus eorum.* non ait; ponam validiſſimos exercitus iuxta muros eorum; non ait, immittam feraliſſimos leones; hoc vnum minitatur, quòd menſam illis ponat lautiſſimaque fercula ibi miniſtret, quibus potationum feruear opus, & ipſi incaleſcant in potu, & inebrientur, & dormiant ſomnum ſempiternum, de quo non reſurgant. Sic principes epulones, & ebrios ſemper expectat ſempiternus ſomnus, de quo reſurgere minimè poſſint. Inſtantes Romanorum hoſtes depingens Ægeſippus lib. 4 cap. 3. ait: *Interea Vittelius Imperator epulabatur ne amitteret moriturus prandium & redundantioribus menſa ſibi vltima dapibus refertiebatur. Obruebat ſe vini poculis frequentioribus, vt ſenſum amitteret futuri periculi. Rapitur è conuiuio, inſultatur morituro, inferuntur iniuria, quas ebrius non ſentiebat; in media perimitur vrbe, vina ſimul, & ſanguinem fundens, & eructans crapulam, qui ſi diu vixiſſet, luxuria ſumptibus, & pretio menſarum Romani imperij opes abligurtiſſet. Denique octo menſibus, & quinque diebus imperitauit.* Non potuerunt non citò conficere imperium, menſæ epulonis principis. Quando enim lautas regum epulonum menſas non ſequantur lethalia ſpicula pennatiſſima? Iſaias cap. 21. *Pone menſam, contemplare in ſpecula, comedentes, & bibentes: ſurgite principes, arripite clypeum.* Cur non magis arripiant gladium? Qui menſis lautis incumbunt principes, non alios ferient, ſed ipſi in ſe extremam ſuſtinebunt ruinam. Vt de Atila cantatiſſimo rege Gothorum dicat ex priſco Iordanus Epiſcopus Rabbenæ in lib. de hiſtoria Geti. *Puellam Ildico nomine decoram valdè, ſibi in matrimonium poſt innumerabiles vxores aſſocians, eiúſque in nuptijs magna hilaritate reſolutus, vino ſomnóque grauatus reſupinus iacebat, redundánſque ſanguis, qui ei ſolitè de naribus effluebat, dum conſultis meatibus impeditur itinere ferali faucibus illapſus eum extinxit. Ita glorioſo perbella regi temulentia pudendum exitum dedit.* Sic ſunt lauta conuiuia fatalia regibus.

§. XIV.

Calix Euchariſtiæ neceſſarius, vt emollita humana duritie nos arctiùs Deo coniungat.

STo à communi, & certa Patrum ſententia, qui in pane, & vino Melchiſedechi odorantur Chriſtianum ſacrificium Euchariſtiæ. Dicit namque: *At verò Melchiſedech rex Salem proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi,* &c. Non equidem Rex, & Sacerdos victori tanto, tot cibariis pleno proferret panem, & vinum ad prophanum conuiuium, ſed ad rem ſacrificij, quo apertiſſimè adumbrabatur Chriſtianorum menſa Euchariſtica, in hac enim datur Chriſtus edendus ſub ſpecie panis, & ſub ſpecie vini. Sed cur neceſſum fuit dari Chriſtum ſub ſpecie vini? Cur dedit ſe nobis Deus eſculentum, cur & poculentum? Nónne in eſu panis totus ſubſtantialiter dabatur, cur neceſſum fuit addere potum? In nutritione corporali datur cibus comedendus, de cuius ſubſtantia per additionem nouarum partium accretio animalis fit, ſed & præter cibum adhuc neceſſarius eſt potus inter alia ob hoc præcipuè, vt partes præexiſtentes in animali duræ potu rigentur, & emolliantur, vt ſic facilius ſuperuenientes ex cibo partes recipiant, ſibique arctius vniant. Exemplum rem manifeſtat in conſtructione parietis ex ſectis lapidibus; tunc ſi calx im-

mittatur

mittatur lapidibus aridis, & ſiccis, quaſi in ſe ipſam voluta non ſe illis intimè vnit. Quid tunc? Rigantur aqua lapides, qua humectantur, & molleſcunt, & ſic arctius calcem retinent, & ſe ſe vniunt. Hoc exemplo vſus ſapientiſſimus medicus in relectione pro obtinenda cathedra veſpertina explicabat neceſſitatem potus in animali, vt nimirum partes eius duræ molleſcerent rigatæ, & ſic tenaciùs reciperent, & faciliùs partes aduenientes ex cibo. Ex quo etiam patet neceſſitas potus Euchariſtici in ſanguine diuino etiam poſt ſacræ carnis cibum; vt ſunt enim cordibus noſtris durities quædam, quæ diuinis fauoribus obuiant aliquo modo, ne perfectè Deo vniamur, ſic proprius effectus diuiniſſimi potus eò tendit, vt durities illæ tollantur, & arctiùs vniantur diuinis. Hinc Exod. 12. dum iubemur edere carnes agni, iubemur abſtinere à ſanguine. *Et ſument de ſanguine eius, & ponent ſuper vtrumque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum.* Agnus eſus comedendus erat, at ſanguis effundendus, vt vngerentur poſtes domus. Verùm Ioan. 6. dicit: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* In veteris agni conuiuio iubebamur edere carnes, ſed non iubebamur ſanguinem potare, ſed illum effundere; in conuiuio Chriſti iubemur, & carnes manducare, & ſanguinem potare. Et cur in veteribus non permittebatur potus ſanguinis, in nouo autem Teſtamento ſimul cum cibo carnis mandatur potus diuiniſſimi ſanguinis? Rationem indicant illa verba: *In me manet, & ego in eo.* quibus perfectiſſima vnio manducantis cum cibo explicatur. Per vetera enim ſacrificia non dabatur perfectio vnionis, & ideò non requirebatur potus in manducante animalium carnes. Per Euchariſticum autem conuiuium, vt perfecta vnio hominis cum Deo prætenditur, ſic requiritur potus in manducante, vt riget, & emolliat durities animi, quo facilius ad perfectam vnionem tranſeat. Ait luculentiſſimè D. Cyprian. ſermone de cœna Domini fatus: *Bibimus autem de ſanguine Chriſti eo iubente vitæ æternæ cum ipſo participes, animalis vitæ peccata, quaſi ſanguinem impurum horrentes, & ſentes nos per peccati guſtum damnatos, niſi nos Chriſti clementia ad ſocietatem vitæ æternæ ſanguine ſuo reduxiſſet. Nobis itaque ipſe Chriſtus pincerna porrexit hoc poculum, & docuit, vt non tantum exterius hoc ſanguine liniremur, ſed interius aſperſione omnipotenti anima muniretur, & penetrans omnia tanti medicamenti virtus, quidquid eſſet intus, ibi durum effugaret.* Quippe vt potus in animali rigat duras corporis partes, vt emolliat ad perfectiorem vnionem præſtandam: ſic propriiſſimus effectus huius diuiniſſimi potus eſt durities animorum noſtrorum mollire, vt Chriſti corpori perfectiùs vniamur. Exod. 32. *Moyſes arripiens vitulum, quem fecerat, combuſſit, & comminuit vſque ad puluerem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Iſrael.* Cur potum ex eo dedit? Ait Nazianzen. orat. de Paſch. *In aquam in duritiei illius probrum ſparſum eſt.* Equidem dedit potum; vt exprobraret populi duritiem, quæ non niſi potantibus emolliri poſſet. Sic nobis fit potus ſanguis Euchariſticus, vt duritiã noſtram tollat.

§. XV.

Euchariſtiæ epulum nos filios Dei facit.

NEc prætereundum eſt, quòd tanti epuli conuiua Melchiſedech ſine patre, & ſine matre, & ſine genealogia introducatur, dum ait: *At verò Melchiſedech rex Salem proferens panem, & vinum, erat enim ſacerdos Dei altiſſimi,* &c. Quò ſpectãs D. Paul. ad Hebræos cap. 7. ait: *Hic enim Melchiſedech rex Salem ſacerdos Dei ſummi... ſine patre, &c. ſine matre, ſine genealogia, nec initium dierum, nec vitæ finem habens; aſſimilatus autem filio Dei manet ſacerdos in perpetuum.* Itaque dum Melchiſedech introducitur ſine patre, & ſine matre filio Dei aſſimilatus, ſimul introducitur ſacerdos Dei offerens panem, & vinum. Et cur proferens panem, & vinum ſanctificatum, ſic ſine patre introducitur terreno, quaſi eſſet filius Dei, niſi vt oſtendatur qualiter per Euchariſtiæ epulum cooptamur inter filios Dei? Sanè ex quo diuinis epulis Euchariſtiæ veſceris, genealogiam abiuras terrenam, & te aſſeris filium Dei. Geneſ. 18. tres viri apparuerunt Abrahæ, ipſe vnum adorauit, qui Dei filius erat iuxta communem Patrum ſenſum, cui menſam apponit, buccellam panis porrigit, & ipſe in domo Abrahæ comedit panem. Ait enim: *Cumq; comediſſent, dixerunt ad eum.* Sed cur tantus Dominus ſic ſe deiecit, vt apud Abrahæ hoſpitium panem comederet? Pulchrè ait Tertull. lib. de Trinit. *Quod erat futurus meditabatur in ſacramento Abrahæ, factus hoſpes apud Abrahæ filios futurus.* Futurus Deus inter Abrahæ filios vnus ex illis meritò priùs Abrahæ menſæ accumbit; de menſa enim illius facilè veniet numerandus inter filios. Sic in ſacramento Chriſti meditamur quod ſimus futuri, neceſſum eſt enim quod de participatione digna menſæ diuinæ numeremur inter Dei filios. Aiebat Nathan ad Dauid 2. Regum 12. *Pauper nihil habebat omnino præter vnam ouem paruulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius ſimul de pane illius comedens, & de calice bibens, & in ſinu illius dormiens, eratq; illi ſicut filia.* Ecce tibi vnde putat ouem haberi ab homine illo quaſi filiam, nimirum quia de pane illius comedebat, & de calice bibebat, quaſi neſciat quis non tranſire in filium eius, cuius panem edit, & calicem bibit. Proh fœlices ouiculas Chriſti! Iam vos æſtimem non hominis, non creaturæ alicuius filias, ſed ſummùm Dei, quando illius pane veſcimini, & calicem bibitis. Quò ſpectans Paſch. lib. de corp. & ſang. Chriſti cap. 1. ait: *Ad hoc ergo Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, vt per Deum verbum caro factum, caro proficeret in Deum. Quæ nimirum caro caro verbi fit eſca in hoc myſterio cibuſq; fidelium, dum verè creditur eſſe caro pro mundi vita, vt nos per eam transformemur in Chriſto.* Itaque ad hoc nutrimur cæleſti cibo, vt transformati in Chriſtum; iam non habeamur ſerui, ſed filij.

§. XVI.

Non mediocribus, non infimis hæreat, ſed ſublimibus, qui menſæ diuinæ particeps fit.

DVm Melchiſedech profert panem & vinum, notanter dicitur, *ſacerdos Altiſſimi.* Quippe ait: *At verò Melchiſedech rex Salem proferens panem, & vinum, erat enim ſacerdos Dei altiſſimi.* Quando enim agni, & vituli Deo litabantur etiam à ſanctis, vnde habuit hic, quòd panem & vinum offerret? Rationem inſinuant illa verba: *Erat enim ſacerdos Dei altiſſimi.* Non colebat Deum vtcumque, ſed altiſſima eius ſola reſpiciebat, quo meruit tanti vmbrã præſentire myſterij. Non enim qui infima hæc, ſed qui altiſſima ſapit, digna ſub tanti epuli Euchariſtici requieſcit vmbra. Ait Steph. Aduenſis Epiſc. lib. de Sacr. alt. c. 27. *Melchiſedech in ſublimi cor ſuũ poſuit,*

& ideo meruit prænoſcere, & in ſacrificij figura panem, & vinum offerre. Non infimis, non mediocribus, ſed ſublimibus, ſed altiſſimis Dei bonis cor ſuum tradiderat, & famulatum Melchiſedech, quo meruit in pane, & vino adumbrare ſacramenta Dominici Sanguinis, & Corporis. Sic qui de hac menſa ſaturari cupiat, ad alta reſpiciat, caduca hæc, & infima conculcet. Iſaias cap. 33. *Qui ambulat in iuſtitijs, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum. Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius: panis ei datus eſt*, &c. Iuſtinus in Tryphone, Cyrillus & Procopius hîc panem hunc meditantur eſſe Euchariſticum cibum, qui datus eſt fidelibus. Sed maximè expendendum eſt qualis ſit, cui hic panis detur, nimirum qui excluſa omni infimarum fæce rerum, in excelſis habitet, ſublimiáque teneat: tunc enim cum ab ſpurcitia terrena ablutus alta petas, ſublimia ſpectes, aptus es, vt tibi fructuosè panis ſubſtantialiter detur. Perdidit Euchariſtiæ fructum, qui in eo ſumendo non ſublimia, ſed terrena ſpectat. Geneſ. 2. Cauet Deus: *De ligno ſcientia boni, & mali ne comedatis. In quocumque enim die comederitis, morte moriemini.* Et ſic factum eſt, vnà cum cibo eſto mortales apparuerunt. At Ioan. 6. ſic loquitur Dominus: *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Manducamus tamen, & non ſtatim immortales apparemus. Et quando in eſu pomi vetiti ſtatim iuxta Dei ſententiam vita hæc noſtra circinata fuit, & morti apparuit expoſita, cur in eſu ſalutiferi panis non etiam ſtatim vita hæc præſens dilata fuit in æternum? Cur immortalitatis promiſſio dilatatur in Euchariſtia, mortis autem ſententia in eſu vetito ſtatim exhibita perhibetur? Pulchrè hanc rem diffinit Algerus libro de Sacrament. cap. 6. *Vitam æternam diſtulit, vt maiori etiam merito, maiorique fructu hunc cibum reciperemus; quia pro certo niſi ita eſſet ad fidem Chriſti omnes conuolarent tantummodo propter præſentis vitæ æternitatem; & futuræ gloriæ Chriſti maius amitterent lucrum.* Cauit profectò Dominus, ne de præſentis vitæ infimis aliquid in perceptione cæleſtis cibi ſpectaremus, ne maiora illius bona amitteremus. Si enim ex menſa diuina homines caperent æternitatem vitæ terrenæ, omnes propter terrenam hanc æternitatem ad viuificam euolarent menſam, & futuræ gloriæ maius lucrum amitterent, quod datur illis, qui alta, & ſublimia petentes ad Euchariſtiam accedunt. Aiebat enim Iſaias cap. 65. *Hæc dicit Dominus Deus. Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis*, &c. Vbi D. Cyrillus Alexandrinus ait: *Deliciabantur verè ſuperuis benedictionibus ſaginantes corda, accedentes ad viuificam menſam ſeruatoris Chriſti; panem vitæ edentes, & diuinum potum bibentes, vnde fiant ſuperæ voluptatis participes.* Ecce tibi vt nihil infimum in Euchariſtia ſpectari conceditur, ſed omne ſupremum. Benedictio enim illic ſuperna, & voluptas ſuperna.

§. XVII.

De Maria venit, quod nos in Euchariſtia verè ditat.

TAntus Sacerdos Dei Melchiſedech ſine patris, matriſve mentione introducitur. Solùm enim dicit: *At vero Melchiſedech rex Salem proferens panem, & vinum*, &c. Quod non deſinit ponderare Paulus ad Hebræos 7. fatus: *Hic enim Melchiſedech rex Salem ſacerdos Dei ſummi... ſine patre, & ſine matre, & ſine genealogia*, &c. Et quidem verus ſacerdos Ieſus, qui per Melchiſedech repræſentabatur, non fuit ſine patre, & matre, & ſine genealogia. Habes enim eius terrenam genealogiam cum Maria matre. Matth. 1. & terrenam genealogiam ex Patre Ioann. 1. Quando ergo Ieſus habuit in terris matrem Mariam cum genealogia offerentem panem, & vinum? Ieſus habens in cælis patrem, in terris matrem obtulit panem, & vinum in qua nocte tradebatur. Cur Melchiſedech ſine patre, & matre introducitur proferens vinum, & panem? Ieſus in viuifico Euchariſtiæ pane carnem ſuam veram, & ſanguinem dabat, qui vt erat verus ſanguis, & caro vera, veniebat à vera matre Maria, vt homines ſatiaret, & ditaret. Melchiſedech non Chriſti ſubſtantiam, ſed vmbram, ſed figuram in ſuo pane dabat; in quo vt nihil erat, quod veniret ex matre, ſic ſine illa introducitur Sacerdos tantus. Ad hæc Damaſcenus lib. 4. de fide, cap. 14. ait: *Abraham ex alienigenarum ſtrage redeuntem ille ſummi Dei ſacerdos Melchiſedech pane, ac vino excepit. Menſa illa myſticam hanc adumbrabat, quemadmodum, & Sacerdos ille veri pontificis Chriſti figuram & imaginem præ ſe ferebat.* Ecce tibi Melchiſedechi ſacerdotium, & panis figura erat, & imago ſacerdotij Chriſtiani, & diuiniſſimi Euchariſtici panis, & in figura exprimenda, quid faceret Mater? vbi ad veritatem ventum eſt, & menſa nobis proponitur cæleſtis panis, vt ibi non figuratè, ſed verè filius hominis comedendus datur, iam ibi neceſſariò intelligenda eſt mater, de cuius vtero nobis venit epulum ſalutare. Figura eſt, vmbra eſt, vbi non requiritur mater; vbi enim præintelligenda eſt diuina mater, ibi non vmbris, non figuris, ſed vera Chriſti carne ſaginamur. Damaſcenus vbi ſuprà: *Quia mos hominibus eſt panem manducare, & vinum bibere, coniunxit Dominus ijs ipſis ſuam diuinitatem, & fecit hæc ſuum corpus, & ſanguinem. Corpus enim ſecundum veritatem coniunctum eſt diuinitati, quod ex ſancta virgine corpus eſt... non eſt figura panis, & vinum corporis, & ſanguinis Chriſti, quod abſit, ſed eſt ipſum corpus Deificatum.* Sic ille iuxta verſionem Clichtouei; quibus ponderanda ſunt illa, *quod ex ſancta virgine corpus eſt*, non enim ſine memoria matris explicat epulum, in quo non vmbra, non figura, ſed vera Chriſti ſubſtantia homines ſaginamur. Quò crediderim ſpectaſſe cantatiſſima illa verba Ieſu dicta matri petenti vini augendi miraculum in nuptiis Cana. Quippe ait Ioan. 2. *Quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea.* Quibus videtur pro tunc quaſi repudiare matrem, & ſe ab illa oſtendere extraneum, expectans horam aliquam aliam, ad quam magis pertineat illa interuentio matris. Et quando Ieſus de facto exhibiturus tunc erat in præſtando vino, quod petebat Mater, cur ſic ab illa ſe facit extraneum? Dicebat D. Auguſtinus tractat. 8. in Ioannem: *Certi ſacramenti gratia videtur matrem, de qua ſponſus proceſſit, non agnoſcere, & dicere illi: Quid mihi, & tibi mulier? Nondum venit hora mea.* Et ſi ſcire cupis, quod ſacramentum ibi reſpiciebatur? Sanè reſpiciebatur ſacramentum panis, & vini hora mortis exhibendi omnibus, cuius figura, & vmbra proponenda erat ex conuerſione aquæ in vinum in nuptiis facta. Meritò ergo vbi in figura exhibenda expectabatur diuiniſſimus calix hora cœnæ vltimæ præſtandus, matris interceſſio ſuſpenditur in illam horam, in qua de eius ſubſtantia verè & realiter veniebat epulum,

lum, quod nobis parabatur. Vbi antem ſola exhibenda erat figura, nulla ibi neceſſitas quòd intercedat Mater. Quò refero illud D. Maxim. ſermone 1. de Epiphan. dicentis: *Quod enim ait Matri, Nondum venit hora mea, illam nimirum glorioſiſſimam paſſionis ſuæ horam, atque illud redemptionis noſtræ vinum, quòd vita omnium proficeret, promittebat.* Figura erat, vmbra futuri vini, quod tunc daturus erat; ne miremur, quòd in illa figura exhibenda quaſi ignoret matrem, illam agnoſcendam remittens ad horam, qua præſtandum vinum veri ſanguinis diuini eſt, quo valeant omnes homines in vitam ſaginari. Vbi enim Mariæ matris interuentio neceſſaria eſt, ibi homines implet vera & realis Chriſti ſubſtantia, non vmbratilis. Hinc Iſaac benedicens Iacobum filium ſuum Geneſ. 27. ait: *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini.* Dum dicit abundantiam, non tam ad corruptibile reſpicit frumentum, de quo ſancti viri ſolam amabant ſufficientiam. Reſpiciebat ergo ad frumentum Euchariſticæ menſæ, ſed quando ad hanc Chriſtianam menſam reſpicit, cur ait illud: *De pinguedine terræ?* Quæ terra adeò pinguis eſt, quæ poſſit præſtare tantæ menſæ? Ait Paſchaſ. lib. de corp. & ſang. Domin. cap. 21. *In pinguedine verò terræ ait; quia hæc caro Chriſti de virgine orta creditur, vbi procul dubio Chriſtianorum præſtatur abundantia pleniſſima panis, & vini, in quibus ſine dubio vita fruitur Angelorum.* Itaque vt pararetur nobis pleniſſima abundantia diuiniſſimi epuli, vt pinguis terra Virgo Maria interceſſit. Ex quo dicebat Damaſcenus lib. de corp. Chriſti apud Turrianum tractat. 1. de Euchariſt. cap. 19. *Tanquam in vtero Virginis in menſa myſtica poſita eſt materia panis, & vinum aqua mixtum. His enim mater nutriebatur, & materiam corporis infanti præbebat.* Ne quid ſit in menſa, in qua verè Chriſti corpus exhibetur, quod matrem non referat.

§. XVIII.

Euchariſtia ſignum pacis inter Deum, & homines.

QVi primus myſterium panis, viniue adumbrat in propria ſpecie rex pacis dicitur: *Ac verò Melchiſedech rex Salem proferens panem*, &c. Rex Salem eſt idem ac rex pacis D. Cyrillo Alexandrino lib. 5. in Geneſ. Et meritò vel vmbra Euchariſtiæ ſine memoria pacis exhiberi non quibit, quando ipſa perfectæ pacis inter Deum, & homines perfectiſſimum eſt ſignum. Pſalm. 77. *Mandauit nubibus deſuper, & ianuas cæli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis. Panem Angelorum manducauit homo*, &c. Non nubes, quia nullæ erant in cælo, quando manna cadebat: ſed Angeli illud emittebant, & ideò vocatur panis Angelorum. Cur ergo quod mandauit Angelis dicitur mandaſſe nubibus? Et cur ibi maluit nubium vocabulo vti, quàm Angelorum? Erat in nubibus arcus fœderis, paciſve inter Deum, & homines. Sic enim dicit Geneſ. 9. *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram.* Itaque mittens cæleſtem panem nubes in illo mittendo meminit, vt innueret in eo ſe ſignum pacis, & fœderis inter homines, & Deum. Huc adeſt Guitmundus Archiepiſcopus Anerſenſis lib. 2. de veritate Euchariſt. fatus: *Chriſtus denique inter homines, & Deum mediator, dum nobis ſemper velut arcus in nubibus, ex diuina conſiſtens, & humana ſubſtantia fulget, eúmque pater pro nobis interpellantem ſemper aſpicit, inter Deum, & homines ſignum eſt fœderis ſempiterni. iuxta id: Ponam arcum meum in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram. Huius quoque diuini fœderis, huius tam ſaluberrimæ pacis ſacroſancta altaris oblatio à nobis creditur ſignum.* Mihi crede, in eo quod ſol iuſtitiæ Chriſtus candidiſſimis frumenti ſpeciebus obnubilatus appareat, iam ibi ſignum eſt, iam arcus viſitur, qui Deum hominibus fœderatum, & pacificatum faciat. Quò reſpiciens Iſaias cap. 55. ait: *Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra, & feriam vobiſcum pactum ſempiternum.* D. Cyrillus Alexand. legit: *Et feriam vobiſcum fœdus æternum.* Ad prandium vocat in primis dicens: *Comedite bonum*; qui enim diuiniſſimæ menſæ adſunt, vt ibi pelagum ſummæ bonitatis hauriant, iam ibi ſignum habent æterni fœderis, æternæ reconciliationis, & pacis.

§. XIX.

Ab Euchariſtia omnes benedictiones veniunt.

BEnedicturus Abrahamo Melchiſedech protulit panem, & vinum, ſic namque dicit: *Proferens panem, & vinum, erat enim ſacerdos Dei altiſſimi, & benedixit ei, & ait: Benedictus Abram*, &c. Et quid panis, & vinum ad hanc benedictionem? Equidem de vini paniſque ſacramento viuifico vniuerſæ in homines benedictiones deriuantur. Ait D. Cyrillus Alexandrinus lib. 5. in Geneſ. iuxta lectionem Turriani tractat. 2. de Euchariſt. cap. 15. *Benedicimur per Chriſtum regem pacis, benedicimur, inquam, accipientes velut donum quoddam cæleſte, & viaticum terræ ſempiternæ, ac cæleſtis ipſa myſteria.* Fœlix, qui ad diuiniſſimæ menſæ accedit myſteria, cæleſtéque illud accipit viaticum, eo ipſo benedictionem diuinam accipit, quæ non poteſt non proſilire ex diuiniſſimo dignè ſumpto pabulo. Et quæ benedictio ab hac menſa non dilabatur? Clamabat Iſaias cap. 56. *Omnes beſtiæ agri venite ad deuorandum.* Circa quæ verba D. Cyrillus Alexandrinus ait: *Si gentiam vt ferarum meminit, dictum à Deo: Venite, comedite, quo omnem ſacroſanctorum Chariſmatum affluentiam illis datam ſignificat, & menſam eſſe appoſitam, quæ viuificat.* Nationes gentium vocat feras, & beſtias agri, quæ dum dignè ad menſam accedant, ibique viuificum epulum comedant, omni diuinorum Chariſmatum affluentia implebuntur. Nulla eſt benedictionum cæleſtium gratia, quæ in diuino non contineatur epulo. De Iſaac benedicente filio ait Gen. 27. benedicens illi ait: *Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini.* Duo notãda ſunt in iis benedictionis verbis: Alterum, quod Iacobi odor comparetur odori agri pleni, qui ager ponitur benedictionis principium, & fundamentum. Sed quis ager eſt iſte, qui fundamentum benedictionis eſt? Pulchrè ait Paſchaſ. lib. de Sacrament. corp. & ſang. Domin. cap. 21. *In agro corporis Chriſti theſaurus abſconditus vernat floribus, & redolet ſuauitatem odoris. De quo ſanè agro panis vitæ, id eſt carnis, & potus ſanguinis credentibus quotidie exuberat, & à fidelibus metitur. In quo vtique Iacob verus benedicitur, & dominus fratrum ſuorum conſtituitur, quia nimirum ſine Chriſto nulla rerum alia*

proficit benedictio. Ecce tibi vt Chriſtus ager eſt, de quo metimus quotidie ſegetem diuiniſſimi panis, qui meritò benedictionis præponitur ſtructuræ, quia ſine illo nulla alia benedictio inuenitur proficua: ab illo enim cunctæ bonæ benedictiones proſiliunt. Alterum notandum venit in illa benedictione, quod nimirum ſit in pane, & vino cum dicit: *Det tibi Deus abundantiam frumenti, & vini.* Cur non alia præſtantiora petit? Sciebat ſanctiſſimus vir nil aliud pertinens ad benedictionem fore, vt inueniretur extra communionem diuiniſſimi panis, & vini. Paſcaſ. vbi ſuprà: *Quotquot in Chriſto baptizantur, panem Angelorum comedunt. In quo myſterio benedixit Iſaac eundem Iacob filium ſuum, quaſi nulla eſſet alia benedictio quàm frumenti, & vini, ſcilicet in pane carnis Chriſti, & in potu ſanguinis eius.* Et quæ benedictio eſſe poteſt, quæ non ſit in menſa panis diuini?

Geneſis 14. Et dedit ei decimas de omnibus. Dixit autem rex Sodomorum Abram: Da mihi animas, cætera tolle tibi. Qui reſpondit ei: Leuo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cæli, & terræ, quod à filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt, (ne dicas: Ego ditaui Abram:) exceptis his, quæ comederunt iuuenes, & partibus virorum qui venerunt mecum Aner, Eſcol, & Mambre; iſti accipient partes ſuas.

§. XX.

Regij fauores haud leuiter nocere ſolent magnis ſacerdotibus.

VEri & altiſſimi Dei ſacerdoti Melchiſedecho decimas offert Abrahamus de omnibus, quæ bello ceperat. Dicit enim: *Dedit ei decimas de omnibus.* Erant in præda multa propria hoſtium, erant & alia quàm plurima, quæ illi rapuerant à rege Sodomorum, quæ illi Abrahamus libentiſſimè cedit poſt datas decimas de omnibus, vt mauult Caietanus, & Salianus noſter, & plures communiter. Sed cur Abraham de bonis regis Sodomorum voluit ipſe dare decimas ſacerdoti? Cur non magis omnia ipſe ceſſit integra regi, vt ſic rex ſua manu ſacerdoti daret ſuæ partis decimas, & ſic magis honoraret ſacerdotem? Cur ſic præuenit regem, impediens quodammodo ne ſacerdos Dei acciperet à rege honorem? Meritò prudens vir cauit fauores regios in ſacerdotem, ſciens quàm plus illi obeſſe, quàm prodeſſe talis ſacerdotibus ſoleant. Dicebat D. Ambroſius oratione in obitum Valentiniani. *Fælicius Epiſcopos perſequantur Imperatores quàm diligant. Quanto mihi beatius Maximus minabatur? In illius odio laus erat, in horum amore ſupplicij feralis hæreditas.* Hoc, inquam, D. Ambroſius dicebat, & quidem ipſe in temporalibus expertus, at in ſpiritualibus qui Epiſcopus inter Imperatorum fauores non experiebatur damna? Omnibus eſt aula damnoſa; Epiſcopis autem magnisque ſacerdotibus hæreditas eſt ſupplicij feralis. Paul. 1. Timoth. 1. monebat Timotheum: *Milita militiam bonam.* Et quæ poteſt eſſe militia bona Epiſcopo ſacerdoti? Nimirum ea ſola, quæ ab Imperatoribus longè eſt, quæ prorſus diſtat ab aula. Quò reſpiciens Petrus Bleſenſis epiſt. 14. *Vbi dicit militiam bonam, patenter excludit militiam curialem tanquam malè ſibi conſciam, inhoneſtam, perditam, damnatam.* Quippe iniuria, vbi Regum fauor applaudit, vbi vnus Imperatoris nutus ſpectatur, ad quem cæcè curritur, volatur; mirum erit, ſi Epiſcopis, ſi ſacerdotibus aliquid accidat non damnatum. De his aiebat Petrus Damianus lib 2. epiſtol. 3. *Cum itaque venerabilis pater de modernis Epiſcopis mihi perplura diſpliceant, illud intolerabilius arbitror, quia nonnulli dum honores Eccleſiaſticos ethnais vaporibus æſtuantiùs appetunt, in clientelam potentium tanquam ſeruos ſe deditiтios obſcænè ſubſternunt. Et dum non erubeſcunt templo Dei mutare Palatium, de religione canonica in ordinem tranſeunt laicorum, virtutum arma deponunt, procinctum ſpiritualis militiæ deſerunt,* &c. Sic Palatinis vaporibus Epiſcopi inficiuntur, vt prorſus bonam militiam virtutum obliuiſcantur, dum Regis fauor arrideat. Vt meritò ſæcularium principum ſedes putentur peſtilentes ſacerdotibus Epiſcopis. Quas denotabat Pſalm. 1. *In Cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Vbi D. Hilarius ait: *Illa ergo erat peſtilens, cuius contagium Pilatus manus abluendo declinat. Multos enim etiam in metu Dei conſtitutos ſæcularium tamen honorum ambitio corrumpit, & volunt Eccleſiæ legibus ſubditi fori legibus iudicare.* Equidem ſedes illa regia, cuius contagium vel Pilatus ſenſit, quàm peſtilens erit Chriſti miniſtris, ſi appropinquent?

§. XXI.

Præſentiſſimi Dei teſtimonium eſt, quòd bona aliena ſemel accepta reſtituas.

NOn ſimpliciter, ſed cum magna Dei obteſtatione Abrahamus affirmat, ſe daturum Sodomorum regi quidquid illius inter ſpolia ab hoſtibus capta poſſet inuenire. Sic enim dicit: *Leuo manum meam, ad Dominum meum excelſum poſſeſſorem cæli, & terræ, quod à filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt.* Sed in re, quam ſtatim opere exhibiturus erat, cur neceſſum fuit tam obnixè Deum obteſtari, eiúſque abſolutiſſimæ poteſtatis in cælo, & in terra memoriam facere? Res erat de reddendis bonis Pentapolitæ regi, quæ de hoſte eius capta ſemel ſuis adiunxerat Abrahamus. At vt quis, quæ inter ſua poſuerat iam bona vero domino reſtituat, magna, & præſentiſſima, ibi Dei intercedens potentia eſt neceſſaria. Ad hæc Prouerb. 30. *Verba congregantis filij vomentis, viſio, quam locutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatus ait,* &c. Itaque idem eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatur, & filius congregantis, & vomentis. Sed quid cum tanta aſſiſtentia, & confortatione Dei habet commune, quod quis & congreget, & euomat? Sanè hoc magnum eſt in ſpiritualibus, & prorſus inuiſum, niſi Deo præſente, & validè confortante. Quòd autem homo congreget bona multa, id paſſim cernitur; at quod poſt ſemel congregata bona, quod ibi alienum eſt, iterum vomat, hoc non niſi à Deo aſſiſtente, & confortante euenit. Accipite pulchram hiſtoriam, quam Iordanus Epiſcopus Rauenatis tradit lib. de rebus Gethicis ibi, dum Marcianopolim ciuitatem meminit, ait: *Hanc vrbem Traianus Imperator reædificauit, vt fertur; eò quod, dum Marcia ſororis ſua puella, dum lauat in flu-*

mine

mine illo, quod nimia limpiditatis, ſaporiſque in media vrbe oritur, Potami cognomento, exindéque vellet aquam haurire, caſu vas aureum, quod ferebatur in profundum cecidit metalli pondere granatum, & longè poſt emerſit, quod certè non erat vſitatum, aut vacuum ſorbere, aut certè ſemel voratum vndis reſpuentibus renatare. His Traianus ſub admiratione compertis, fonti Numinis quiddam ineſſe credidit. Quid pulchrius? Vbi fluuius ſemel voratum aurum reeuomit, à principe gentili aliquod putatur habere numen. Vt meritò putet Chriſtianus aurum ſemel acceptum non poſſe reſtitui, niſi ab eo, quem Deus maximè confortare dicitur. Deum in ſe habeat confortantem neceſſe eſt, quiſquis non nimis hæret auro accepto, ſed illud reſtituit. Nunquam non eſt opus Dei, quod bona ſemel percepta ab vno ad ſuos redeant. Ait Iob cap. 20. *Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.* Siue vltrò ſiue per vim diuitiæ ſemel perceptæ reſtituendæ ſiot, id debet agere Deus. Non enim opus hominis eſt aurum non retinere, ſed opus Dei. Nec miror, quando ex auri tenacitate cenſetur quis an homo an Deus ſit: vir quidam acceſſit ad Ieſum petens ab illo, vt hæreditatem inter fratres diuideret. Cui Ieſus Luc. 12. *Homo, quis me conſtituit Iudicem inter vos?* Noſcebat quidem Dominus proprium nomen hominis illius; cur ergo dimittens proprium eius nomen, recurrit ad nomen naturæ? Ait D. Auguſtinus ſermone 176. de tempore: *Homo, ait, homo. Qui enim pro magno habes iſtam hæreditatem, quid es, niſi homo? volebat illum facere aliquid plus, quàm eſt homo. Quid plus volebat facere, cui volebat auaritiam tollere? Inter Deos numerare, qui auaritiam non habent.* Dum hominem ab auri tenacitate abducebat, inter Deos numerare optat. Qui auro inhiabat, qui totus erat in hæreditatis diuiſione, ſic homo erat, vt nihil in ſe oſtenderet ſupra hominem. Ieſus autem, vt eum ad ſuperiorem traheret ſortem, qua Deo impleretur, facit, ne ad hæreditatem tollat oculos, de Deo enim venit, quòd quis auri tenacitatem deponat.

Capvt V.

Abrahamidum ſeruitus, & liberatio prædicitur.

Post hæc in anxia deliberatione verſanti, quid ſibi capiendum conſilij, ſi Aſſyrij hoſtem prælium inſtaurarent, adeſt Deus Abrahamo, hoſtium metum adimit homini auxiliis confirmato diuinis, & ad ingentia bona profecturo. Inſuper prolem expectari iubet, quæ à ſuis viſceribus orta, & claritate, & multitudine ſtellarum copiis ſuppar exiſtat. Frigeſcentibus membris prævaluit in Abrahamo fidei ardor, qui de promiſſione ſecurus iuxta imperium Dei quinque lætiſſima animalia præparat, quorum immolatione conceptas intimè ſpes exterius confirmet. Fuerunt hæc trium annorum vacca, capreáque, & aries ætatis ſimilis; ex auibus autem turtur, & columba, & in partes tria animalia diuiſa aues in ara comitabantur indiuiſæ. Vigilabat ſenex, ne hoſtiæ raperentur à ſuperuenientibus volucribus, donec circa Solis occaſum, inter caliginoſos horrores ſomno corripitur, & inter dormiendum percipit fore, vt in peregrinatione, & ſeruitute quadringentos annos poſteri eius conſumant. Nec miror, quod res ſomniorum appareant calamitates, quæ tandem glorioſum exitum parturiunt, tribus namque generationibus confectis apud Ægyptios, qui ad quartam ſpectent alitibus velocioribus contendent ad terram Chananæorum ſibi promiſſam. Interea occubuerat Sol, & ecce tibi poſt tenebroſam caliginem, quaſi clibanus fumans apparuit, & ardens lampas, quæ hoſtiarum diuiſiones perluſtrans facem præferebat, dum fœdus inter Deum, & Abrahamum de perdendis Cinæis, Cenecæis, & aliis octo nationibus ſancitur.

PARS VNICA MORALIS.

Credenti Abrahamo adhuc animalium hoſtia eripitur, vt ſic illi, ſuiſque firmetur diuina promiſſio, multùm firmat fides de operibus adiunctis.

Geneſis 15. His itaque tranſactis, factus eſt ſermo Domini ad Abram, per viſionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Dixitque Abram: Domine Deus. Quid dabis mihi? Ego vadam abſque liberis, & filius procuratoris domus meæ iſte Damaſcus Eliezer. Additq; Abram: Mihi autem non dediſti ſemen; & ecce vernaculus meus hæres meus erit.

§. I.

Præſtantis animi eſt inter proſpera non obliuiſci timoris modeſtiam.

Poſt multa proſpera iubet Deus Abrahamo, ne metuat; inquit enim textus: *His itaque tranſactis factus eſt ſermo Domini ad Abram per viſionem dicens: Noli timere, &c.* Timebat ergo Abrahamus poſt ſuperatos quatuor Aſſyrios reges, poſt ditatos ſocios ſpoliis, poſt occurſum regis Sodomorum & regis Salem, à quibus magnificè fuit acceptus. Et quanta viri iſtius virtus, qui inter tot Regum fauores, tot ſacerdotum benedictiones, tot victorias, neſcit timoris proſilire modeſtiam? Præclarè aiebat Caſſiodor. lib. 4. variarum 4. *Nouum eſt ſub amore principis cuſtodire modeſtiam: quia gaudium ſemper animos inquietat.* Quòd quis ſe noſcat principi acceptum, & non inſoleſcat, ſed magis timentis ſpecie frænetur, nouum eſt, inuſitatum mortalibus: ſupra communes virtutum leges ſe attollat, neceſſum eſt, qui inter proſpera, inter fauores regios ſciat timorem præ ſe ferre, & ſeruare modeſtiam. Audio triumphantis pompam magnæ aulæ foribus accedentem, & in limine à ianitoribus detineri Pſalm. 23. *Attollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio.* Mirabar, quòd ianitores tantum triumphatorem faciant in limine detineri. Imò plus mirabar, quòd qui hoſtes fuderat, & fregerat, nunc ianitorum tædia, & faſtidia expectet, nec contundat fores, ſed magis vereatur vel damnum minari, vel ſublime,

&

& imperioſè loqui. Cur hunc inter triumphatus hoſtes ianitorii vocem vereris? Eſt Dominus, non eſt ſeruus, non eſt homo, ſed Dominus eſt, & Dominus virtutum omnium. Talis enim neceſſum eſt, quod ſit, qui inter proſpera non inſoleſcat, ſed triumphator ſciat metuentis modeſtiam retinere. Ait D. Iuſtinus Martyr in Tryphonem: *Reſpondet Spiritus ſanctus ex perſona Patris, aut propria. Dominus exercituum ipſe eſt hic rex gloriæ. Nam quod neque de Salomone rege illuſtriſſimo tamen vllus templi auſus fuiſſet dicere, Quis eſt hic rex gloriæ? Vnuſquiſque fatebitur.* Euidentiſſimum eſt non Salomonem, nec alium hominem eſſe, ſed Dominum virtutum, qui inter triumphos nouit ianitoris vocem vereri. Qui ſpoliis & muneribus plenus modeſtè ſuſtinet ianitorem, nec in fores impingit, ſed magis veretur, ipſe non homo, ſed Dominus eſt, vel Domino Deo plenus. Quis enim non virtutum plenus inter gaudia, & triumphos ſeruat modeſtiam timoris? Componite in primis duas fœminas, alteram ethnicam, alteram fidelem, & ſanctam; hæc eſt Eſther, illa Vaſthi, ambæ Aſſueri regis coniuges, ambæ electæ è millibus, ambæ euectæ ad coronam, ambæ muneribus fauoribúſque potitæ regis. Sed quales inter hæc proſpera? Vaſthi cap. 1. vocata, *Renuit, & ad regis imperium, quod per Eunuchos mandauerat, ire contempſit.* Sic inſoleſcebat fauoribus, vt intrepidè contemneret regis imperium. At Eſther cap. 15. allocutura regem contra commune decretum tota contremuit. Dicit enim: *Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis, ac nitentibus oculis, triſtem celabat animum, & nimio timore contractum.* Eſto eſſet lex contra ingredientes ad regem, cur regina timeret ingredi ad eum regem, cui in deliciis erat, cuius fauoribus ſupra omnes alias fœminas gaudebat? Vaſthi non timet regem in contemptu particularis imperij, & Eſther timet, & tremit? Nonne Eſther amplioribus fauoribus fruebatur? Cur ergo magis timet? Quia ſanctior erat, quia à Deo electa in ſalutem populi, & quo Deo eſt plenior, & ſcit inter proſpera timere, & inter maximos regis fauores minimè deponere modeſtiam timentis. Rurſus duos alios componite viros ex eodem libro Amanum, & Mardochæum; Mardochæus audito decreto de interficiendis Iudæis plenus timore, & luctu erat ad ianuam Palatij; tunc de regis imperio iubetur indui regalibus veſtibus, & equum regium aſcendere, & triumphali pompa per ciuitatem vehi in præmium vitæ per illum acceptæ. Quid plura? Ait cap. 6. Eſtheris: *Tulit itaque Aman ſtolam, & equum, indutúmque Mardochæum in platea ciuitatis, & impoſitum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus eſt, quemcumque rex voluerit honorare. Reuerſúſq; eſt Mardochæus ad ianuam palatij.* Medio tanto fauore, quo Mardochæus honorabatur propter vitam datam regi, adhuc Mardochæus hæret in ianua palatij, nec audet ſedere conſpectui regio, ſed vt notat noſter Sanctius, in priſtino timore perſeuerat. Longè aliter Amanus, qui cum inuitatus fuiſſet à Regina, & menſa prandiſſet regia, dicitur cap. 5. *Egreſſus eſt itaque Aman illo die lætus & alacer.* Et vt explicat Carthuſianus ibi: *Egreſſus Aman lætus ex tanta ſua proſperitate, vt æſtimauit, in die bonorum non exiſtens memor malorum, nec prouidus periculorum ſibi prouenire potentium. Propter quod non impleuit, quod ſcriptum eſt: Sapiens in omnibus metuit.* Ecce tibi Mardochæus in tanta proſperitate adhuc metuit; Amanus autem nihil cauet, nihil metuit. Et cur regius fauor, & proſperitas Mardochæo non eripit timorem, quem prorſus Amano eripit? Ait Carthuſ. *Sapiens in omnibus metuit.* Qui ſapientia, & virtute pleni ſunt, ij inter ſummos mundialium fauores nunquam deponunt metus; qui ſtulti, & vitioſi ſunt, cùm primùm proſperis afflantur, nihil ſciunt timere. Vt meritò ex Aſſueri litteris id ponat Ioſephus lib. 11. cap. 6. *Multi elati magnitudine honoru, & beneficiorum, quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non ſolum erga inferiores exercent ſuperbiam, verum etiam contra ipſos authores beneficij non verentur inſoleſcere... & corrupti inopinata fœlicitate abutuntur ea contra illos, per quos eam adepti ſunt, nec Deum quidem timentes.* Ecce tibi vt fœlicitas malis, & diſcolis eripiat metum, ne vel ipſum timeant Deum.

§. II.

Splendidæ familiæ ſatores non inter negotiatorum rationes, & literaturas alendi.

NOn ſine gemitu Abrahamus præſentit familiæ ſuæ ſplendorem ad familiæ procuratorem deuolui, ait enim Deo: *Domine Deus quid dabis mihi? Ego vadam abſque liberis, & filius procuratoris domus meæ iſte Damaſcus Eliezer,* &c. Duo his verbis cum gemitu repræſentat, & quòd ipſe ſine naturalibus filiis decedat, & quod Eliezer filius procuratoris domus ſuæ, vel vt malunt alij apud Pereiram, procurator ipſe futurus ſit hæres. Et quidem non miror, quòd duo hæc æquè mordeant virum ingenuum, penes quem ſplendidiſſimæ familiæ fundandæ cura erat ex Deo. Fundare enim familiam ſplendidam ſine liberis naturalibus, dolori erat parenti in adoptiuo procuratore domus prorſus ineptum. Sunt enim non adeò apti ad familiam ſplendidam ſtabiliendam, qui inter negotiatorum rationes, & literaturas alti fuerunt. De Præfecto Ægypti Flacco locutus Philo aduerſus illum ſic ait: *Itaque breui negotiorum Ægypti euaſit peritiſſimus, varia ſint, licet, multipliciáque, ita vt vix pernoſcantur ab iis, qui totam ætatem eis impenderunt; ſuperuacua iam erat turba ſcribarum, cum parua æquè, ac magna exactè ipſe teneret, tanto melius, vt ad oſtentationem diligentia vltro doceret eos, a quibus didicerat. Verum iſta, quæ ad accipiendas reddendaſq; rationes pertinent, vel ad diſpenſationem redituum, tametſi neceſſaria, nullum ſpecimen oſtendunt animi digni, qui præſit aliis, ſed quæ magnificam regiamq; declarant indolem, elucebant manifeſtius. Gerebat ſe pro dignitate, grauiores cauſas iudicabat cum optimatibus, ſuperbos deprimebat,* &c. Sic in nobili Præfecto ad imperandum nato laudat ea, quæ regiam indolem oſtendunt; abigit autem ab eo illa, quæ ad accipiendas, reddendáſque rationes, vel ad diſpenſationem redituum pertinent, talium namque negotiationum homines nullum ſpecimen habent animi imperaturi cæteris. Hinc Dauid Pſalm. 70. ſe regno aptum oſtendit aiens: *Quia non cognoui literaturam, introibo in potentias Domini.* Alij legunt: *Quia non cognoui negotiationem*, quaſi inde aptus inuentus ſit, vt regiam familiam erigeret, quia nullam operam dedit negotiatorum ſchedulis, nec accipiendis, reddendiſque rationibus ſtuduit. Quæ qui tractat, nihil in ſe oſtendit ſplendidum, nihil magnificum. Vt dicat D. Syneſius lib. de regno: *Priuatos homines quæſtuariam illam nationem dico, mihi videor animaduertere præ cæteris ignobiles, atque improbos, planéq; illiberales eſſe, in eaq; ſola Republica, quæ inteſtinis diſſidiis laborat, non penitus infamem locum obtinere. Qui quidem primi ſui contemnendi authores fuerunt, quoniam circa id, quod præcipuum eſt,*

eſt, in contraria natura conſilia deflexerunt. Hæc enim corpus animæ ſubiecit, externa ad corporis vſum reuocauit, poſteriori verò ſecundas partes dedit, at illi animæ & corpus ei, quod ſeruium eſt, ſubiungunt. Se igitur ipſos proſternantes principémque animæ partem in ſeruitutem redigentes, quid eſt, quod ille magnum, honeſtúmve moliri, aut delibare queant? Sic præclariſſimus Philoſophus & Politius de hominibus negotiatoribus ſentit, à quibus nihil magnum, nihil ſplendidum proceſſurum ſperat, & ideò putat eos in republica à muneribus ſplendidis arcendos. Nec ſui diſſimilis eſt lib. de prouident. vbi ineptum principem, & gubernatorem ſub nomine Typhonis effingens de illo ait: *Ille autem cum diſpenſatoribus obnixè hiſce de rebus altercatur, quot namque Medimnus tritici grana, aut congius cyathos contineret, ſupernacuam quandam, atque importunam animi ſolertiam præ ſe ferens.* Ride ſolertiam hominis in menſuris, & numeris occupatam; hæc enim tarò non erit in rebus magnis, & ſplendidis hebes.

Geneſis 15. Statim ſermo Domini factus eſt ad eum dicens: Non erit hic hæres tuus; ſed qui egredietur de vtero tuo, ipſum habebis hæredem. Eduxítque eum foras, & ait illi: Suſpice cælum, & numera ſtellas, ſi potes. Et dixit ei; Sic erit ſemen tuum. Credidit Abram Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

§. III.

In Dei manibus veram ſecuritatem, & tranquillitatem habemus.

NOn ſto à ſententia Caietani, qui putat hæc omnia Abrahamo imaginariè in extaſi accidiſſe, vt domi ſedens Deum videret, & audiret, & quaſi ab illo foras educeretur, putaret. Verius enim credo, quod non imaginariè, ſed realiter hæc ſancto viro vigilanti acciderint. Realiter illi externè Deus apparuit, & locutus eſt, & verè illum manibus contrectans, foras extra tabernaculum eduxit. Quod ſonant illa verba: *Eduxitq́; eum foras, & ait illi*, &c. Supra cap. 13. tantum locutus Dominus cum Abrahamo, nec eduxit eum à loco, nec manibus egit, ſolùm dixit: *Faciam ſemen tuum ſicut puluerem terræ.* Modò extenſis priùs manibus hominem de tabernaculo, & prolem ſtelliferam promiſit. Cur, quod in ſimili promiſſione ſeminis antè non fecit, modò facit, manibus ſuis Abrahamum educens, vt audiat firmitatem promiſſi? In prima promiſſione manebat Abrahamus adhuc dubius, an dilatandum eſſet ſemen eius per naturalem propagationem, an per adoptionem, & ſic adhuc luctabatur cum affectu habendi naturalem filium, & variis iactabatur cogitationum fluctibus, vt oſtendunt illa verba: *Domine Deus quid dabis mihi? Ego vadam abſque liberis, & filius procuratoris domus meæ iſte*, &c. Ab his ergo fluctibus cogitationum vt Abrahamum liberaret Dominus in hac ſecunda promiſſione illi manum extendit ſuam, qua hominem ad videndas ſtellas eduxit; in diuina enim manu extenſa nihil iam non firmum apparebat, & ſecurum. Matth. 14. *Deſcendens Petrus de nauicula ambulabat ſuper aquam, vt veniret ad Ieſum. Videns vero ventum validum timuit, & cum cœpiſſet mergi, clamauit, dicens: Domine ſaluum me fac. Et continuò Ieſus extendens manum apprehendit eum*, &c. Dubio Petro inter fluctus extendit manum Ieſus. Et cur manum extendit, qui vel nutu hominem ad ſe traxiſſet? Extendit manum, vt in manu diuina experiretur Petrus etiam agens in fluctibus tranquillum. Pulchrè enim canit Sedulius lib. 3. Paſch.

Cui portus fuit illa manus, pelagiq́; viator,
Libera per vitreos mouit veſtigia campos.

Equidem vbi acceſſit manus diuina fluctuum omne incertum abiuit, & tota apparuit ſecuritas, & tranquillitas, ne Petrus amplius maneret dubius. Et quid ſecuritatis, & tranquillitatis non ſit in manu diuina? Dixerat latroni Dominus Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo*, & iam iam moriturus clamat ad Patrem: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum.* Circa quæ ſapienter addubitat Niſſen. orat. 1. de Reſurrect. quomodo Ieſu adimpleri poſſit facta latroni promiſſio? Latroni promiſerat ſecum illo die in Paradiſo futurum; ipſe autem illo die tradit corpus ſepulchro, manibus autem Patris tradit ſpiritum. Si ergo ſecundùm corpus eſt Ieſus in ſepulchro, ſecundùm ſpiritum in manibus Patris, quomodo pro tunc erit cum latrone in Paradiſo? Equidem ſufficit dixiſſe in Patris manibus eſſe, vt ibi intelligatur tota tranquillitas & ſecuritas, & fœlicitas impleri Paradiſi. Ait D. Niſſen. in Cat. Græca D. Lucæ: *Si quæris quomodo in Paradiſo ſe Patris manibus commendauerit, tibi ſublimis Iſaias reſpondebit de cœleſti Ieruſalem, quam nihil aliud niſi Paradiſum eſſe credimus ex Dei perſona. Deſcripſi muros, inquiens, tuos in manibus meis. Quare ſi Ieruſalem, hoc eſt Paradiſus, in manibus Patris deſcripta eſt, conſtat, eum, qui in Paradiſo ſit, in Patris manibus, in quibus deſcriptionem habet diuina ciuitas, commorari.* Nec vnquam diuina manus non prætendit totam Paradiſi tranquillitatem, & refrigerium, & munus, ſub quibus quæcumque eius promiſſio ſtabilis eſt, & confirmata.

§. IV.

Præſtantiſſimum quid eſt, quod generis nobilitati claritas accedat virtutum.

NOn iubet Deus Abrahamo, vt ſimul ſtellas ſuſpiciat, & numeret, ſed prius iubet, quòd ſuſpiciat cælum, deinde quòd ſtellas numeret. Ait enim: *Suſpice cælum, & numera ſtellas*, &c. Et cur non magis iubet vt ſtellas ſuſpiciat, & numeret? Nónne in ſtellis ſignum ponebat clariſſimi, & ſublimiſſimi ſeminis futuri? Quid ad hoc conducebat, quòd cælum conſpiceretur prius? Eſt cælum ſtellarum origo, & ſolum patrium, & vt ad ſtellarum commendationem illud facit plurimum, quòd non ſolùm ipſæ luceant, ſed & quòd habeant lucidiſſimam è cælis originem, dicturus de ſtellarum lumine originem ante laudauit. Sic in filiis Abrahæ commendabatur id præcipuum, quod cum claritate originis haberent etiam actiones vitæ lucidiſſimas; in quibus illud erat notandum, quod generis claritas virtutum meritis addebatur. Hinc Luc. cap. 1. dicturus de Ioanne ait: *Sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia*, &c. Circa quæ D. Paulinus epiſtol. 10. *Laudaturus vitam generis antè laudauit, vt venerabilior exiſteret.* Meritò ante virtutes generis claritatem oſtendit, vt pateant duæ in Ioanne claritates. Quod eſt præſtantiſſimum, & ſupra ipſam naturam. Vt de quodam Senario dicat Caſſiod. lib. 4. variarum 4. *Inter ſtupenda meritorum originis quoque ſimili*

ſimili claritate ſplendet, vt hareas, qua parte ſic dicitur, cum copioſius vtraque poſſideas. Habent ergo ſigillatim diſtributa praconium, iuncta miraculum. Laudantur homines ex auita nobilitate, etiam ex propriis virtutibus laudantur; at quando in vno, & generis nobilitas, & virtutum merita copulantur, eius claritas, vt noua, & inuſitata, ſic meritò non creditur naturæ opus, ſed miraculum. Sic de conſuetis dicebat Paulus 1. ad Corinth. 1. *Videte vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles.* Quæ verba tractans D. Bernardus epiſtol. 13. ad Sophiam virginem ait: *Virtus paucorum eſt. Paucorum, inquam, paucorum præſertim. Denique non multos nobiles, ſed ignobilia mundi eligit Deus. Proinde benedicta tu in nobilibus, qua pro gloria certantibus cateris de contemptu gloria glorioſius ſublimaris, & ſublimius gloriaris. Inſignior planè, atque illuſtrior, quod de paucis facta es, quàm quod orta de magnis.* Denique mulierem fortem quis inueniet? Multò magis fortem, & nobilem? Hoc rarum, hoc præſtantius, hoc miraculoſum quòd virtus, & nobilitas in eodem ſint ſimul: quando autem hæc duo vni accidunt, non mirer, ſi cum lucidiſſimis aſtris valet certare.

§. V.

Deus in ſuis non patitur eſſe carnalis nobilitatis præſumptionem.

TAndem in hunc locum diſtulit Dominus populum ſuum aſtris comparare cœleſtibus, dum ait modò: *Numera ſtellas, ſi potes, ſic erit ſemen tuum.* In prima autem promiſſione data cap. 13. non ſtellis, ſed pulueri comparauerat populum. Dicit namque: *Faciam ſemen tuum ſicut puluerem terra.* Et cur in primis populum pulueri comparat, quem etiam aſtris comparare deſtinat? Imò cur futurus ſtellarum æmulus in claritate, & ſublimitate priùs exæquatur terræ pulueri? Oriundis Abrahamidibus præmittebat Dominus id, quo carnalis nobilitatis perderent præſumptionem, ſemper enim in ſuis ſatagit Dominus, ne præſumant de generis ſplendore. Matth. 1. recenſens ſplendidiſſimam Iudæorum genealogiam de Iuda prima regum radice ait: *Iudas autẽ genuit Phares, & Zaram de Thamar,* & quidem Thamar alienigena erat, & ethnica fœmina, inſuper inceſtuosè furata fuit ſoceri concubitum. Cur ergo tam vilia, & abſurda ponuntur in ſplendidiſſima genealogia? Cauebat iam tunc Dominus in ſuis maioribus præſumptionem de ſplendore generis. Ait enim Gennadius in Cat. Græca: *Totam hanc hiſtoriam de Iuda Moyſes inſeruit inter ea, qua de Ioſeph narrabantur, quod primus illi ſcopus erat genealogiam Domini referre ſecundum corpus: Nec abs re propheta hoc in loco ſua Iudaos nobilitate ſuperbientes arguit ex dimidia parte Chananaos.* Totum Iudaicæ nobilitatis ſupercilium meritò hac genealogia conſpecta cadebat. Similiter 3. Regum 14. locutus textus de filio Salomonis *Roboamo*, qui hæreditauit Dauidis Regiam, ait: *Nomen autem matris eius Naama Ammonitis.* Nil magis execrandum Iudæis erat, quàm Ammonitarum genus, & tamen ecce illorum regia linea de Ammonitis venit. Quò ſpectans Theodor. quæſt. 38. ibi ait: *Sufficit autem hoc ad euertendam Iudaorum abominationem, qui ſe iactant de nobilitate generis, & eos, qui ex gentibus crediderunt Saluatori, nominant alienigenas. Inuenitur etiam genus eorum, genus regium ex alienigenis.* Sic ſemper in ſuis poſuit Deus id, quo de generis nobilitate tolleretur iactantia, & tumor. Hinc etiam cùm regalis generis matrem eligeret, quam mitis, & diuinis impleuit bonis, eam tamen fecit ſponſam fabri hominis. Et cur tantam Reginam fabro addixit ſponſam? Ait D. Auguſtinus lib. de catechizandis rudibus: *Natus Ieſus de matre, qua quamuis à viro intacta conceperit, ſemperq́; intacta permanſerit, virgo concipiens, virgo pariens, virgo moriens, tamen fabro deſponſata erat, omnem typhum carnalis nobilitatis extinxit.* Quid haberet nobilitatis præſumptio cum fabro? Qui faber eſt, nullum aditum non occludit tumori de generis ſplendore, ideò Ieſus dum matrem ſuam maluit fabro locari, à ſua familia penitus carnalis nobilitatis typhum excluſit. Vtinam hoc viderent multi, qui inter fabrilia meditamenta & exercitia adeo de nobilitate tument, vt cæteros quoſque deſpiciant. Credant iſti Auguſtino, & putent, quòd ars fabrilis omnem nobilitatis carnalis excludit typhum, quem vt filius Dei excluderet, fabro tradidit matrem ſuam.

§. VI.

Virtutum lumina nobiliſſimos quoſque extollunt.

ANteà pulueri comparat Dominus populum cap. 13. inquiens: *Faciam ſemen tuum ſicut puluerem terra,* modò illum aſtris æquiparat, dum dicit: *Numera ſtellas, ſi potes; ſic erit ſemen tuum.* Et quid puluere vilius? Quid aſtris ſublimius? tamen qui inſtar pulueris vileſcit, de virtutum merito poteſt radiare inter ſydera. Tantum abeſt, vt virtutum merita excludant vilem, quin potius illum maximè extollunt, faciúntque inter ſublimia conſiſtere. Iob. cap. 1. dicitur: *Eratq́; vir ille magnus inter orientales.* Primò ſtatuitur Iob Huſita, ſiue Idumæus ex genere, & proſapia prophaniſſimi reprobi Eſau, vt fert receptior Patrum ſententia apud Pinedam noſtrum. Sed qui ſic vileſcebat genere, dicitur nihilominus *magnus inter orientales*, hoc eſt, iuxta Didymi anagogem in Cat. Græca, inter eos, qui pleniſſimis iuſtitiæ Solis radiis fulgeſcunt. Ecce tibi vt viliſſimus à genere virtutum meritis inter fulgentiſſimos valuit collocari. Quò ſpectans D. Hieronymus de vera circumciſ. ait: *Vbi eſt in ſola carne circumciſa Iudaa? Confer cum Iobo pedem, & contende gloria, attolle te maiorum ſuperba virtutibus, latúſque tuum benedictis nobilium patriarcharum circumcingi nominibus, vt in te iuſtificationum vetus illa virtus & auorum ſplendor appareat. Iob aduerſum te procedit in medium, ſanguinis authores non erubeſcens, neque per Eſau in conceſſam benedictionis ſortem transfuſione mentitus, ac proinde ei ſpes eſt, quod in his vincat te omnibus, & procedit plus ſibi de virtute vendicans propria, quominus ex gloria premittit aliena.* Ecce tibi & nobiliſſima natio & viliſſima. Iudæa quidem nobiliſſima erat benedicto Abrahamidum ſemine propagata, ſublimis atauis candidiſſimis, Idumæa vilis natio ab Eſau genus ducens: nihilominus Iob natione Idumæus genere vilis admiſſus eſt ad culmina virtutum, quarum meritis ſic radiare incipit, vt Abrahamides Iudæos obſcuret. Et quò nihil lucis accipit à maioribus, eò ex propriis apparet ſplendidior. Valent equidem ex puluere orti radiare inter candidiſſima ſydera, ne miremur, quòd Ieſus omnem vilem deſpiciat. Geneſ. 30. Narrat Moyſes vt Iudas patriarcha filios ſuos primogenitos vidit mor-

tuos.

tuos abſque liberis; vt ipſe poſteà meretricis fœminæ appetiit concubitum, vt ſub meretricis habitu Thamar Chananitis furata eſt Iudæ ſemen, ex quo peperit duos filios Phares, & Zaram. *Vocauit nomen eius Phares*, à quo tota Iudæorum nobilitas in Regia linea. Et cur maluit Deus, quòd ab ſpurio & noto concubitu progrederetur Iudæorum nobilitas, niſi vt oſtenderet, quam debent virtutum meritis viliſſimi quique admitti inter ſublimes? Ait Gennadius in Cat. Græca: *Moyſes ſatis habuit de Iuda talia retuliſſe, cuius genus gloria cæteris præfulſit, vt cùm cognouerimus Dominũ Ieſum Chriſtum naſci ex ea gente voluiſſe, qui ex illegitimo concubitu maiores agnoſceret, non videatur abſurdum, ſi gentes exteras, barbaráſque non minùs admiſerit, quam qui in ſui generis nobilitate confidunt.* Nunquam enim non teſtatum voluit eſſe Deus, vt ex vili ortu poſſent homines à virtutum meritis extolli ad ſublimia. Tam enim in carnalibus, quàm in ſpiritualibus viliſſimi quique obtinuerunt numerari inter ſydera candidiſſima.

§. VII.

De pulueris beneficio homines exurgunt vſque ad ſydera.

NVmeratur in præſenti Abrahamidum ſemen inter ſydera dum ait: *Numera ſtellas, ſi potes; ſic erit ſemen tuum.* Nec miror, priùs enim numeratum fuerat inter pulueres terræ cap. 13. *Faciam ſemen tuum ſicut puluerem terræ.* Pulueris enim beneficio non mirandum eſt, quòd homines vſque ad aſtra conſurgant. Luc. 8. propoſuerat Dominus parabolam de ſemine iacto in terram, in ſpinas, & in petroſa, & volens oſtendere, de quo ſemine loqueretur, ait: *Semen eſt verbum Dei.* Sed ſcire cupis, quid habeat commune verbum Dei humanis cordibus inſitum cum ſemine dato terræ? Sanè ſemen terræ datum de ipſius terræ pulueriſque beneficio illud augmentum accipit, quo ſæpe in arborem cæleſtia pertingentem exurgat. Sic verbum Dei humanis clauſum pectoribus, ſi adiunctum habeat vilitatis puluerem, quem homines præ oculis habeant; fallar, niſi de hoc pulueris beneficio nos faciat creſcere in ſublimia. Rem explicabat D. Iſidorus Peluſ. lib. 1. epiſtol. 402. *Cùm ſemen in terram incidit, vbi fuerit emollitum, meatibúſque refertum, humum ſibi propinquam complexum, inde ſibi accommodata trahit, tenuiſſimæ autem terræ particulæ in ipſos incidentes meatus molem ipſius efficiunt ampliorem, vt infernè fibras agat, etiam radices, ſupernè verò emergat in lucem, atque emicet in culmos ſe attollens,* &c. Hoc facit ſemen de adiuncto puluere, quòd radicata arbor procedat in lucem, altrinſecúſque emicet diues fructibus. Sic prorſus homo verbum Dei in corde ſuo excipiens, ſi vilitatis ſuæ puluerem adiungat, illúmque attentè proſpiciat, ingentes inde metit profectus, quibus inter lucidiſſima quæque poſſit conſiſtere. Habet quidem puluis humanæ vilitatis virtutem, qua diuina in nobis faciat vehementer proficere. Hinc Paulus 1. ad Corinth. 1. *Videte fratres vocationem veſtram, quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus,* &c. Stulta, & infirma mundi elegit Deus, quibus ſemen verbi ſui tradidit, de quo munere pro tunc abiecit nobilium, ſapientúmque turbam. Sed cur poſthabitis nobilibus ſapientibúſque magis tunc elegit viles, & infirmos, quibus verbi ſemina traderet? Neceſſum erat, vt creſceret Dei verbum, & fierent altiſſimæ arbores, quæ cæleſtia tangerent poſt impletam terram ramis, & ideò recurrit ad eos, quibus propinquior erat, & magis familiaris puluis vilitatis humanæ; niſi enim de huius pulueris conſiderati beneficio non exurgerent in magnos profectus diuinæ plantæ. Ait D. Hieronymus in epiſt. conſolatoria ad Pamachium: *Videte fratres vocationem veſtram, quia non multi ſapientes, non multi nobiles. Hoc naſcentis Eccleſiæ rudimenta poſcebant, vt granum ſinapis paulatim in arborem creſceret, vt ſenſim Euangelij fermentum totam Eccleſiæ maſſam altiùs eleuaret.* Nobiles ſapientéſve remotiorem à ſe habent puluerem ſuæ vilitatis, quin potius vt altiſſimæ rupes terram in ſe negant: quando ergo Dei verbum vt ſemen ponendum erat, quod profectus faceret, meritò non datur iis, qui puluerem ab oculis ablegant, ſed illis pauperculis, quibus vt puluis vilitáſque eſt magis familiaris, ſic habent vnde verbi fructus altior exurgat, & vſque ad cælum extollat ramos. Et quis neſciat profectus de conſpecta pulueris humani vilitate? Luc. 8. *Ecce mulier in ciuitate peccatrix, vt cognouit quod Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti,* &c. Vide mulieris facinus, vt intrat in domum Phariſæi, vt Domini veſtigia lambit, vt lachrymis eius pedes lauat, vt vnguento vngit, vt capillis tergit, & interea mulier nominatur, nullo particulari inſignitur vocabulo. Aliter Matth. 28. de eâdem fatur: *Veſpere autem Sabbathi, quæ luceſcit in prima Sabbathi, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre ſepulchrum.* Hîc iam non mulier dicitur, ſed Maria appellatur, clariſſimóque Dei matris nomine inſignitur, quaſi inter ipſa cæli lumina radiet. Et cur, quæ antea ſub communi nomine mulieris obſcurabatur, modò Mariæ clariſſimo inſignitur vocabulo? Rem explicant illa: *Venit videre ſepulchrum.* Vt enim humanæ infirmitatis puluerem in ſepulchro meditabatur, ſic inde inter clariſſima cæli lumina cœpit micare D. Chryſologus ſermone 77. *Venit mulier, ſed redit Maria; venit, quæ intulit mortem, redit, quæ genuit vitam; venit Maria, & alia Maria. Quare? Videre ſepulchrum, & non Chriſtum quærere,* &c. Antea in vnum Chriſtum intenta forſitan ſuæ vilitatis, humanæque infirmitatis non ita meminerat, aut ad illam non adeò intendebat. Modò non in vnam Ieſu diuinitatem intendit, ſed & ſepulchrum quærit, & infirmitatis puluerem præ oculis habet, quo ita excreuit, vt iam non mulier, ſed prorſus appareat transformata in Mariam, quæ mundum illuminet luce ſua. Proh quot profectus, quot lumina naſcuntur de adiuncto vilitatis, infirmitatiſque puluere! Hierem. 3. *Vide vias tuas in conualle, ſcito quid feceris.* Septuaginta legunt: *Vide vias tuas in ſepulchro multitudinis, & noſce quid feceris.* Vt facta noſcamus noſtra, iubemur vias noſtras ad ſepulchrum videre. At cognitio res eſt luminis; ſepulchrum autem eſt res tenebrarum, quomodo ergo de ſepulchro viſo ad cognitionem facinorum veniemus? Ne dubites Chriſtiane ſi tibi ob oculos ſit ſepulchralis puluis, ſic illuminaberis, vt omnia tua acutiſſimè poſſis cernere. Eſt equidem ſepulchralis puluis inſtar ſtelliferi cæli ad illuminandum. Hinc Matth. 6. monebat: *Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim facies ſuas.* Chryſoſtomus ibi: *Corrumpunt facies ſuas*, illas nimirum vſque ad puluerem mortis deducunt. Et ad quid in facie puluerem mortis oſtendere cupiunt? *Vt videantur ab hominibus.* Crede mihi, de mortis puluere illud exurgit lumen, quod omnium acuat viſus.

ſus, quem non faciat videre obiectus oculis mortis puluis ?

Geneſis 15. Dixitque ad eum: Ego Dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorum, vt darem tibi terram iſtam, & poſſideres eam. At ille ait: Domine Deus, vnde ſcire poſſum, quòd poſſeſſurus ſum eam? Et reſpondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam. Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes contra ſe altrinſecus poſuit, aues autem non diuiſit.

§. VIII.

Chriſti paſſio ob oculos poſita hominibus maximè confirmat promiſſiones diuinas.

CErtus Abraham de filiorum multiplicatione, adhuc dubitat circa promiſſionem Chananæorum, an firma futura ſit in æternum filiis ſuis, vel potius illis aliquando adimenda propter ſcelera. De quo petit dari ſibi ſignum aiens: *Unde ſcire poſſum, quòd poſſeſſurus ſum eam?* Hoc eſt, quòd ſic ſum poſſeſſurus eam, vt permaneat in liberis? Huius permanentiæ ſignum petenti datur, quod animalia litet. *Sume mihi vaccam triennem*, &c. Circa quæ Rupert. ibi: *Non ergo tanquam incredulus in firmata fide dubitauit, ſed tanquam pius pater futuris filijs preuidit; ne fortè peccantibus illis pœniteret Deum huius ſuæ promiſſionis, & idcircò in promiſſione aliquod ſibi dari optauit firmamentum fixæ, ſtabiliſque veritatis, & quaſi interpoſiti iuramenti. Nec moratus Dominus Deus, quod optabat animus fidelis ſponte obtulit. Continuò namque reſpondens: Sume, inquit, mihi vaccam triennem*, &c. Vt diuina promiſſio poſſit etiam firmari in filiis, ne eorum peccatis aboleretur, quinque animalium mandatur coram proponi carnificina. Sed quid animalium mactatio, & laniena cum firmitudine promiſſionis diuinæ? Quale erat hoc ſpectaculum animalium diuiſorum, vt illo ob oculos poſito in Dei promiſſis confirmarentur Abrahamides? Quæuis animalium mactatio data à Deo pro ſacris populo Iſraëlitæ ſignificabat Chriſti Domini paſſionem, quam ſanè, qui ob oculos habuerit, moriar, ſi cadat à promiſſis diuinis. Pſalm. 71. dicebat: *Deus iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio Regis. Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio... Et permanebit cum Sole, & ante Lunam in generatione, & generationem... Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis, donec auferatur Luna. Dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Æthyopes*, &c. Sic ſcribuntur bona obuentura Regi, quæ cum illo permaneant, quamdiu durauerit Sol, & Luna. Sed quis tamdiu poterit durare in bonis à Deo promiſſis? Putabant Iudæi illa omnia ſuo Salomoni eueniſſe, at Iuſtinus Martyr ex tam prolixa duratione apertè conuincit, non in Salomone, ſed in eo, qui Chriſtum crucifixum ob oculos habuerit, illa durare potuiſſe, quando ſola Chriſti paſſio eſt, promiſſionum diuinarum durationem poteſt ſtabilire. Ait enim aduerſus Tryphonem: *Scio Salomonem regem fuiſſe illuſtrem, nihil tamen eorum, quæ in Pſalmo dicuntur, euenit illi. Imò audeo dicere, quod de eo ſcribitur propter mulieres operatum ſacris Idolorum apud Sidonios: quod facere non ſuſtinerent, qui ex gentibus per Ieſum crucifixum ad cognitionem Dei venerunt, ſed mallent omnes cruciatus mortem vſque perpeti, quàm ſacrificare Idolo, aut guſtare de victima.* Potuerunt mulieres Salomonem à diuinis promiſſis deturbare, ne regnum eius maneret integrum; non autem ſic deturbarentur, qui ob oculos habent crucifixum, de cuius ſpectaculo venit, quòd ſic firmentur, & ſtabiliantur ſui, vt nullis tormentis, nullis cruciatibus poſſit dimoueri à promiſſis. Crede mihi, ibi eſt firmitas, vbi Chriſti paſſio ob oculos verſatur. Exod. 17. iuxta Dei promiſſum Amalech expugnabatur, & quomodo expugnabatur? Ait textus: *Cùm leuaret Moyſes manus vincebat Iſrael; ſin autem paululùm remiſiſſet, ſuperabat Amalech.* Tota victoriæ perſeuerantia, & firmitas in eo erat, quòd ſignum crucifixi in manibus extenſis perſeueraret. Si enim hîc ſaluniferum ſignum tantiſper tolleretur, minimè iam victoria poterat ſtare. Vt dicat D. Iuſtinus Martyr cap. 21. documentorum iuxta Patris Cerdæ verſionem in Aduerſ. cap. 153. *Cùm populus bellaret aduerſus Amalech, & filius Naue inter primos pugnaret, ipſe Moyſes Deum precabatur, expanſis vtrinque manibus, eas autem Hur, & Aaron tota die ſuſtentabant, ne illo defatigato relaxarentur. Nam ſi quicquam de figura crucem imitante remittebatur, populus ſuperabatur; ſin ſtatu illo perſiſtebat, tamdiu Amalech vincebatur, & qui præualebat, per crucem præualebat.* Ecce tibi nulla firmitas in bono dabatur, niſi dum ſignum crucifixi ſtabat; vbi hoc tollebatur, iam non reſtabat, niſi caſus. Aiebat Pſalm. 37. *Curuatus ſum vſque in finem.* Et vſque in quem finem curuabatur? Pulchrè D. Ambroſius ibi: *Curuatus vſque in finem, hoc eſt vſque ad Chriſtum, qui finis legis eſt, qui ſe paſſus eſt verberari, paſſus eſt corpus ſuum mortuum vulnerari, denique non tabes mortis de vulnere eius, ſed fons vitæ ſcaturiuit æternæ.* Equidem humi reptabat vſque dum oculos ad Ieſum paſſum leuauit, inde ex eius vulneribus non caſuræ vitæ balſamum recipiebat. Hinc Iſaias cap. 12. *Ecce Deus Saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo, quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.* Dixerat ſibi iam non timere, ſed fiducialiter agere ex quo fortitudinem ex Ieſu acceperat. Sed ex quo tantam fortitudinem accepit, qua nec caſum metuat? Ait: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.* Ambroſius explicat de vulneribus Saluatoris, quot vulnera, tot bonorum fontes in Saluatore, ad quos qui acceſſerit, nullum inde defectum timebit. Ex quo D. Zeno lib. 3. ſermone 38. ait: *Iudæis irrorata eſt manna eſurientibus, nos autem eſurire non poſſumus ſempiternam, qui cæleſtis panis nobiſcum portamus annonam, illis ſitientibus petra fluxit in poculum; ad Chriſti fontem qui biberit, in æternum ſitire non poteſt.* Eſt equidem fons in Chriſti vulneribus, à quo qui abhorrent, defectus mille ſentiunt, Iudæi ſenſerunt etiam poſt manna, etiam poſt petræ fontem.

Fœlices Chriſtiani, qui vt Ieſum vulneratum
reſpiciunt, ſic eius vulnerum fontibus
confirmantur, vt dum ibi figuntur, defectum ſentire
non poſſint

* * *

§. IX.

§. IX.

In Chriſti paſsione propoſita habent homines quo efficaciter ad fidem alliciant.

DOmino promittenti terram Chananæorum ait Abrahamus. *Vnde ſcire poſſum quod poſſeſſurus ſum eam?* Quibus non dubitat ipſe de promiſſis, ſed quærit ſignum, quo trahat poſteros ſuos ad ſibi de hoc præſtandam fidem. Sic enim dicit Caietanus ibi: *Non increduli, aut tentantis Deum petitio hæc, ſed conſulens ſemini ſuo ſupplicat pro ſigno neceſſario, ad hoc vt ſemen ſuum cognoſcat, & confidat, quòd hereditabit terram Chanaam. Timebat Abram, quòd ſemen ſuum non crederet ſibi dicenti, quod Deus apparuit,* &c. *& propterea petit firmitatis ſignum,* &c. Itaque cum Abrahamus ipſe certò crederet futura promiſſa diuina, timebat fore, vt poſteri ſui non crederent, & ideò petit ſignum efficax, quo ſuis poſteris diuinæ promiſſionis perſuadeat fidem. Deus pro tali ſigno trium animalium hoſtiam mandat conſtitui. Et quid animalium mactatio conduceret ad perſuadendam fidem? In animalium iugulatione præfigurabatur antiquitus paſſio Chriſti, cuius ſanguine diuino firmata ſunt omnia fœdera à Deo exhibita hominibus. Meritò ergo repræſentatur modò in animalibus occiſis paſſio Chriſti pro efficaci ſigno poſito ad perſuadendam fidem promiſſionis diuinæ; de paſſione enim Domini ſibi propoſita habent homines, quo efficaciſſimè alios trahant ad fidem. Hinc dicebat Ioannes Baptiſta Luc. 3. *Ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Erant ibi & Iordanis aquæ, quæ in baptiſmate regenerationem filiorum Dei figurabant. Cur Ioannes ad illas non recurrit, vt teſtaretur poſſe Deum de illis ſuſcitare filios Abrahæ? Cur maluit id de lapidibus, quàm de aquis teſtari? Et quando de aquis ſuſcitandi erant filij Dei, quid habebant præcipuum lapides, vt de illis magis ſuſcitarentur filij Abrahæ? Lapides Chriſti mortem ſenſerunt, & moriente Domino ſibi propoſito exciſi ſunt. Matth. 27. de ſenſu autem paſſionis hoc habebant, vt efficacius homines ad fidem traherent, in qua conſiſtit eſſe filios Abrahæ. Nemini enim dubium ſit, quin de paſſione Chriſti Domini præconcepta efficaciam habeamus, quo fideles plurimos efficiamus. Ex quo ait Origen. in Cat. Græca D. Lucæ: *Si quis voluerit etiam, vt qui euangelium annuntiant, hi tunc etiam à Præcurſore lapides intellecti fuerint, ex quibus pronuntiatur Abrahæ filios ſuſcitandos, hi vtique per ſpontaneam Saluatoris paſſionem Domini ſui affectu rupti, atque conſciſſi, & quodammodo impregnati miraculo plurimos religioni parturi erunt, ac pepererunt, qui clara voce ab errore homines reuocantes, & ad agnitionem veritatis manu ducentes,* &c. Quid verius? Fallar, ſi qui paſſionem Chriſti Domini ſibi proponunt, eiúſque vim præſentiunt, de illa non ſumant efficaciam, qua parturiant examina fidelium, qui in fide Deo habenda Abrahami ſint æmuli. Sit Chriſti paſſio ob oculos propoſita, & innumerabiles diuinis promiſſis credent, qui alioquin erunt increduli. Paul. 1. ad Corinth. 11. *Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Amo, quòd Chriſtus manſerit in Euchariſtia, vt paſceret ſuos fideles; ſed illud etiam miror, quòd ibi mortem ſuam repræſentari maluerit. Cur non magis glorioſam reſurrectionem? Cur non magis admirabilem aſcenſionem? Cur iis prætermiſſis, neceſſium fuit, vt magis maneret ad mortem, & paſſionem exhibendam? Ait D. Methodius in Sympoſio decem virginum relatus à Turriano de Euchariſt. tractat. 1. cap 11. *Non enim poteſt aliter Eccleſia concipere credentes, & regenerare per lauacrum, niſi & Chriſtus propter eos ſe exinaniens, vt capi poſſit ſecundùm commemorationem paſſionis iterum moriatur de cælo deſcendens, adhærénſque vxori ſuæ præbeat virtutem quandam lateris ſui,* &c. Ecce tibi vt fuit neceſſarium, quòd in Euchariſtia commemoratio paſſionis reiteretur, vt de virtute vulneris Chriſti Eccleſia poſſit parturire, & facere credentes. Incredulo Thomæ apparet rediuiuus Ieſus Ioan. 20. & ait illi: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte eam in latus meum.* Sic Dominus paſſionis ſuæ ſtigmata Thomæ repræſentat, cur non magis reſurrectionis gloriam? Cur dubitanti de reſurrectione vulnera crucis oſtendit? Ait Chryſologus ſermone 84. *Vt effundant toto orbe iterum te aperiente, hæc vulnera fidem.* Equidem de vulneribus Chriſti parturiendi erant, qui venirent ad fidem. Et quis videns Chriſtum in cruce ad fidem non veniat? Quis non credat Deo magna pollicenti, ſi videat in crucis tormentis Filium eius? Meritò ſancta Eccleſia dum Dominicam Paſſionis efformat, in qua crucis incipiunt celebrari, & aperiri myſteria, illud canit in Euangelio ex Ioan. 8. *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Mirum enim eſt, quòd inter paſſionis myſteria aliquis non credat, de tanto enim ſanguinis diſpendio quomodo non naſcatur efficacia, quæ homines trahat ad credendum? Vide Chriſtiane Chriſtum vulneratum in carne, & crede tibi manere fortitudinem ad ſuperandos hoſtes, viaticum ad peregrinandum in terris, coronam in cælorum regnis.

§. X.

Manſuetudo diuinitati amica.

NOtiſſima ſunt animalia Deo accepta pro aris, dicit namque in præſenti, *Sume mihi vaccam triennem, capram trimam, & arietem annorum trium, turturémque & columbam.* Hæc inter alia Deo propter manſuetudinem placent; eſt enim manſuetudo amica diuinitati. Ait Philo lib. de victimis: Volucrum cùm innumeræ ſint ſpecies, præteritis cæteris omnibus, duas tantum ſelegit Moyſes: *Etenim columba inter natura manſuetas, & gregatim volitantes eſt mitiſſima; turtur verò inter ſolitarias cicuratu facillima, terreſtrium quoque innumeris omiſſis, tria præcipuè ſecreuit genera, boum, ouium, caprarum vt mitiora, & manſuetiora.* Sic ſemper ex manſuetudine notantur, quæ Deo ſint familiaria, & amica. Quid mirum? Per manſuetudinem Deo ſimiles ſimus. Geneſ. 2. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Imaginem Dei in imperio tenemus, ſimilitudinem in manſuetudine. Ait Chryſoſtomus in Cat. Græca: *Prius imaginem dixit ad imperium reſpiciens, ita & ſimilitudinem, vt pro virili Deo aſſimilemur, per humanitatem, & manſuetudinem ſecundum virtutis rationem.* Itaque tunc aſſimilamur Deo, cùm humani, & manſueti circa proximos ſimus. Eſt enim hæc virtus Dei propriiſſima. Incredulo Thomæ de reſurrectione Dominica ait Dominus Ioan. 2. *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Reſpondit Thomas, & dixit:*

Dominus meus, & Deus meus. Vnde Domious Deus nanc claret Thomæ, cui ab Apoſtolis prædicatus non claruerat? Pulchrè Sedulius lib. 5. Paſcal. c. 23. *Trepidanti diſcipulo palmiſque rurſus & latere demonſtratis tactu vulnerum patitur ſe probari, magis hinc agnitus quòd ipſe ſit Chriſtus, quia dubitantis animam placida fonit lenitate ſuſcepta.* Expende illa: *Magis hinc agnitus*, &c. Inde enim agnoſcitur Dei filius clariſſimè, ſi lenis, & manſuetus ſit erga ipſos repugnantes ſibi. Ex nullo magis inhabitantem ſpiritum diuinum in corde hominis agnoſcet, quàm ſi hominem videas lenem, & manſuetum etiam erga eos, qui ſibi reſiſtunt.

§. XI.

Manſuetudini, & humanitati adiuncta eſt veracitas.

EX manſuetis, & mitibus animalibus iuxta Philonem electa ſunt, quæ modò Deus petit, aiens: *Sume mihi vaccam triennem, capram trimam, & arietem*, &c. Sed quid habent proprium manſueta hæc animalia potius quàm alia ad confirmandam diuinam promiſſionem? Etenim tota hæc res erat de certificandis diuinis promiſſis, vt credatur Deus in veritate daturus ea, quæ promiſit filiis Abrahæ. Ad hanc ergo certificationem præſtandam cur magis eliguntur manſueta, & mitia, quàm alia animalia? Crediderim manſuetudini annexam eſſe veracitatem, & ideò Deus ſe oſtendit amicum manſuetorum, & mitium, vt cum ipſe inde mitis, & manſuetus appareat ſimul & verax in promiſſis abſque vllo dubio credatur. Ionas cap. 3. dicit: *Cæpit Ionas introire ciuitatem itinere diei vnius, & dixit: Adhuc quadraginta dies ſunt, & Niniue ſubuertetur. Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem.* Et ſi quæras cur talia faciant? Reſpondet eorum Rex: *Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus?* Compone modò hoc cum illis; in primis dicuntur crediđiſſe Deum in propheta loquentem, & annuntiantem, quòd Niniue erat ſubuertenda; nunc per pœnitentię opera ſperant fore, vt non pereant, ſed quod Deus manſueſcat. Et qui credunt verum eſſe, qui nuntiat mala, vnde præſumunt poſſe illa non inferri? Ex eo præcisè, quòd veracem Deum credunt, putant etiam eſſe manſuetum, & lenem, qui offenſus miteſcat. Semper enim manſuetudo, & veracitas ſimul eſſe conſueuerunt. Ex quo ait D. Zeno lib. 2. ſermone 38. *Vt eſt Niniuitis nuntiatus interitus, credunt, & timent. Et quantum ſciunt Dominum non eſſe mendacem, tanto propenſius eius de pietate præſumunt.* Quem minimè mendacem norunt, ſed veracem, meritò fore mitem manſuetumque præſagiunt, à quo poſſint miſericordiam ſperare. Crede mihi, ſociæ ſunt hæ duæ virtutes, & ſe ſe mutuò comitantur. Vt dicat Pſalm. 85. *Tu Domine Deus miſericors, & miſerator, patiens, & multæ miſericordiæ, & verax.* Et Pſalm. 44. *Propter veritatem, & manſuetudinem & iuſtitiam intende, proſperè procede, & regna.* Rarò in Pſalmis & veracitas, & miſericordia non coniunguntur. Item Pſalm. 84. *Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi.* Vbi Hugo Cardinalis ait: *Miſericordia in dimittendo peccata, veritas in adimplendo promiſſa.* Hi duo comites quaſi præcedunt Dominum ſecundùm quod in Pſalmo 88. dicitur: *Miſericordia, & veritas præcedunt faciem tuam*, ſemper ſolidam miſericordiam, perfectámque manſuetudinem veritas comitatur. Ex quo Euthymius in Pſalm. 84. veracitatem in Ieſu agnoſcit ex parte aſſumptæ humanitatis, aiens: *Veritas autem humana Chriſti natura, quia non eſt inuentus dolus in ore eius.* Non potuit non veracitas demonſtrari, vbi Deus aſſumpſit humanitatem. Hinc Geneſ. 18. cum Abraham oculos leuaſſet: *Apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum, quos cum vidiſſet, occurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terram. Et dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis*, &c. Et ſi tres vidit, vnum adorauit, qui creditur fuiſſe Dei filius in humana carne apparens. Aduerſus quam apparitionem inſurgunt hæretici negantes, quòd tres illi Angeli venerint in humana carne, quia ſi eſſet caro humana, deberet ab alio homine naſci. Tertullianus lib. 4. in Marc. ſic hęreticos plectit: *Cæterùm aliis hæreticis definientibus carnem illam in Angelis ex carne naſci debuiſſe, ſi verè fuiſſet humana, certa ratione reſpondemus, quæ & humana verè fuerit, & innata. Humana verò propter Dei veritatem, & à mendacio extranei*, &c. Itaque apparens Deus Abrahamo promiſſurus illi Iſaac filium, & iam inſtantem conceptum Saræ, apparuit illi ſecundùm improbabilem ſententiam Tertulliani in carne humana; & nunc primo exprimitur apparuiſſe ſub humana forma. Et cur modò præcipuè formam ſumpſit humanam? Ait Tertullianus: *Humana verò propter Dei veracitatem à mendacio extranei.* Veniebat oſtenſurus ſuam veracitatem, & ideò aſſumpſit humanam carnem; de humanitate enim, & manſuetudine maximè veracitas demonſtratur.

§. XII.

Res meritorum non ex diuturnitate temporis, ſed ex corde metienda eſt.

ET animalia, & aues aſſumuntur in ſacrificium, vt in auibus perfecti, in animalibus imperfecti notentur, ſed animalium tempus inſinuatur, non auium: *Sume mihi vaccam triennem, capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam.* Et cur in animalibus tempus notatur, in auibus non notatur? Ideò ſanè tempus in auibus minimè notatur, vt ſciamus quòd merita, quibus perfecti ſuper omnes valent euolare, non à tempore, ſed à corde ſuum pretium, & æſtimationem trahunt. Ait Geneſ. 5. *Et facimt omnes dies Mathuſalæ nongenti ſexaginta nouem anni.* At Luc. 3. de Ieſu Domino: *Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta.* Et vix impleuit triginta & quatuor annos. Et quando Mathuſalæ dedit nongentos annos, cur ſibi tam paucos ſumpſit, niſi vt oſtenderet meritorum culmina non indaganda ex annis, ſed ex corde puro, & feruente voluntate? Ait Algerus lib. 2. de Sacrament. cap. 7. *Ne minutio temporalis laboris, aliquod æterni præmii videretur diſpendium, ſui ipſius vitam, qui ſupra omnes eſt, triginta duorum, & ſemis annorum numero conſummauit, vt quia Deus non curat ex quanto tempore, ſed ex quanto corde ſibi ſeruiatur, perfectionem meriti non temporis adſcriberet, ſed virtuti. Ecce enim in tantillo tempore obedientiam Patri perfectè ſeruauit, quod nullus ab origine mundi facere potuit.* Poteſt fieri, vt vel vnus actus vnius hominis perfecti multa aliorum meritorum tempora vincat. Id, quod manifeſtè patet, ſi Enochum compares cum ſanctiſſima Virgine Maria: vixit

Enoch

Enoch inter homines ſanctiſſimè trecentis annis, & ſexaginta & quinque, Geneſ. 5. & inde tranſlatus in locum ſoli Deo notum conſeruatur in vita meritoria vſque in mundi finem, vt tunc vitam claudat coronam accipiens Martyrij. At Mariæ annos ad ſummum extendunt aliqui ad ſeptuaginta. Si ergo annos Enochi compares cum annis Mariæ, forſam in Enocho plura ſæcula numeres, quàm in Maria dies. Et quis dicat Mariæ merita tandem vincenda à meritis diuturniſſimæ vitæ illius? Poſſunt ſane eſſe multa tempora vitæ immaculatæ, & meritoriæ, quæ vincantur à paucis actibus perfecti vnius. Matth. 11. dicebat Dominus: *Non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta.* Et ſanè ante Ioannem longiſſimæ ætates fuerant Patriarcharum, quos omnes ſuperauit Ioannes annis triginta duobus cum dimidio, Ait Algerus ſupra: *Quomodo Ioanne nemo maior ſurrexiſſet, cum Abraham, Iſaac, & Iacob, & cæteros plures in obſequijs diuinis diutius laboraſſe conſtet? Sed euidens eſt pro certo, quia etſi plures laborauerunt diutius, nemo feruentius, & purius, qui tempore iuuentutis ſuæ inuentus eſt in tentatione fidelis, & fortis*, &c. Ioannis puritas, & feruor fecit merita, quæ longorum ſæculorum merita vincerent. Quò reſpiciens Sapient. cap. 4. ait: *Senectus enim venerabilis eſt non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata... Conſummatus in breui expleuit tempora multa.* Circa quæ D. Bernard. epiſtol. 253. in noſtram ſententiam fatur: *Bene multa, quia vniuerſa complectitur. Quomodo enim non expleuit omnia tempora, qui tranſit ad æternitatem? Quanta ſanè tempora non longæuitate, ſed longanimitate, hoc eſt, non annorum ſerie vel dierum numero, ſed mentis deuotione, & inextinguibili ſemper proficiendi deſiderio percurrere potuit, tanta ſibi in meritis non immeritò vendicauit.* Quæ obſequij tempora vellet feruens deſiderium, omnia quaſi completa apud Deum cernuntur. Vt dicat Hugo Cardinalis ibi: *Compleuit tempora multa, hoc eſt, tantum meruit illo breui tempore, quo vixit, quantum alius multis temporibus viuens.* Et quis hoc? Ait ipſe: *Conſummatus charitate.* Et quidem qui in perfectiſſima charitate eſt, meritis breuis temporis aliorum ſæcula vincit. Ex quo ſapienter aſſerit Rupertus, quòd refectio miniſtrata à Maria Ieſu ſuperabat merito omnes eleemoſynas, quæ per omnia ſæcula tribuuntur pauperibus Chriſti: dicit namque Cant. 4. *Odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata.* Vbi ſic ait Dominus apud Rupert. lib. 3. in Cant. *Charitatem tuam plus quàm maternam reſpicienti mihi, cuncta pro optimis vnguentis, cuncta pro ſuauiſſimis fuêre eleemoſynis, ita, vt nulla eleemoſynarum aromata quæcumque mihi in meis expenduntur membris, vnguentis illis valeant aliquatenus comparari.* Multorum ſæculorum eleemoſynæ non poſſunt in merito comparari cum eleemoſyna, quam præſtabat Maria charitate feruidiſſima cibando filium. Et fieri poteſt, quod multorum temporum virtutes non ſuperent actum vnum, aut alium Mariæ, vel Apoſtoli, vel alterius iuſti, quod probat parabola adducta à Chriſto Domino Matth. 20. de operariis vineæ, quorum primi tota die laborantes non vicerunt nouiſſimos, qui vix vna hora laborarunt. De quo noſter Maldonatus ibi.

* * *

§. XIII.

A perfectis viris non omnia præceptis extorquenda, ſed multa credenda, committendáque illis.

QVis neſciat in lege Moyſi multa obſeruanda caueri circa hoſtiarum munditiem? vt Agnus ſit ſine macula, ne animal ſit mutilum, ne fœdum, aut ſcabioſum, ſed omni ex parte perfectum. At Abrahamo ſolùm dicitur: *Sume mihi vaccam triennem, capram trimam*, &c. De illorum munditie, de integritate, de perfectione nec verbum fit. Et cur non magis in Abrahamo cauetur, ne ſit hoſtia immunda, fœtida, ſcabioſa, quod cauetur in populo Iſraëlitico? Sapienter Pater Pereira ibi reſpondet, minimè neceſſariam fuiſſe in perfectiſſimo viro Abrahamo talem cautionem; perfectis enim viris non omnia notanda præcepto, ſed multa committenda, & credenda eorum perfecto arbitrio, vt qui nihil indecorum committent. Antiqui Patriarchæ maximè cauebant ne filij ſui acciperent vxores alienigenas, habes enim Geneſ. 24. vt Abraham ait ſeruo ſuo: *Pone manum tuam ſuper fœmur meum, vt adiurem te per Dominum Deum cæli, & terræ, vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum*, &c. Sed & Moyſes, & Ioſeph alienigenas vxores permittuntur accipere, nec verbum illis circa hoc dicitur, imò de illo murmurantes corripiuntur. Cur ergo quod in aliis cauetur, in Moyſe, & Ioſeph ſine cautione permittitur? Cauebant antiqui Patres ne filij ſui aliquam ex alienigenarum coniugio contraherent maculam, & ideò monent illos de iis non accipiendis. Moyſes autem, & Ioſeph, vt erant perfectiſſimi viri, nihil de illis metuitur à coniugio; ſed eorum permittitur arbitrio, quod debent facere, quaſi qui nihil indecorum facient. Ait D. Iuſtinus Martyr quæſt. 90. *Patriarchæ veriti, ne à religione exciderent ſui filij, permiſerunt eis ex gentibus vxores ducere. At Ioſeph, & Moyſes expertes erant huius metus. Nihil ergo contra ſcopum patrum feciſſe videntur vel Moyſes, vel Ioſeph ducendo vxores gentiles. Nam tantum abfuit, vt ipſi ab vxoribus ſuis abſtraherentur à religione, vt etiam ſuas vxores ad religionem ſuam tranſtulerint?* Ecce tibi, vt quod in aliis cautum erat, minimè in perfectis viris cauetur; cùm enim de illis eſſet legiſlator certus, quod nihil turpe, nihil indecorum admitterent, maluit illorum arbitrio credere nuptias, quàm illos præmonere de illis.

Geneſis 15. Deſcenderuntq; volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abram. Cúmque Sol occumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus, & tenebroſus inuaſit eum. Dictumq; eſt ad eum: Scito prænoſcens, quòd peregrinum futurum eſt ſemen tuum in terra non ſua, & ſubiicient eos ſeruituti, & affligent quadringentis annis. Verumtamen gentem, cui ſeruituri ſunt, ego iudicabo; & poſt hæc egredientur cum magna ſubſtantia.

§. XIV.

Mundo mortuos falſis rumoribus fœdant mundiales.

VIx ſacris altaribus animalia occiſa fuêre impoſita, & ecce volucres aduolant, vt ea lacerent.

Sic ait: *Deſcenderúntque volucres ſuper cadauera.* Quis enim Deo ſacer mundo mortuus non falſis mundialium rumoribus intenditur fœdari? Ne dicas tantum mihi, quòd ij prætendebantur Iſraëlitæ ab Ægypto fugientes, Deúmque ſpectantes, & Ægyptiorum incurſibus afflicti. Nullus eſt, mihi crede, qui mundo moriatur, Deóque ſacretur, qui malis auibus non ſit in prædam, vt eius velint falſis rumoribus fœdare famam. Sapienter aiebat D. Cyprian. epiſtol. 52. in defenſionem Cornelij. *Quod autem quadam de illo inhoneſta, & maligna iactantur, nolo mireris. cum ſcias hoc eſſe opus ſemper diaboli, vt ſeruos Dei mendacio laceret, & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet.* In hoc aëreæ poteſtates occupantur, vt nomen ſeruorum Dei infament multis afflictis rumoribus, qui poſſint per omnium ora volitare. Quò reſpiciens Prouerb. 14. ait: *Ambulans rectè itinere, & timens Deum deſpicitur ab eo, qui infami graditur via.* In rem noſtram vltima verba legit Chaldæus: *Qui calumniator eſt in via ſua, ſpernit eum.* Vbi quis incipit ſe Deo dare, & mundo abnegare: Deus bone, quantis afflictis calumniis vicatim ſpernitur, laceratur! Lepidè quidem de hoc præmonebat nobiliſſimam Furiam D. Hieronymus epiſtol. quæ eſt ad illam de viduitate ſeruanda: *Caue nutrices & rumigerulas, & iſtiuſmodi venenata animalia, quæ de corio ſuo ſaturare ventrem ſuum cupiunt. Vbi pudicitiæ ſanctitas, ibi frugalitas eſt. Vbi frugalitas, ibi damna ſeruulorum. Hi rumores turpiſſimos ferunt. Exit fama de mendacio, quæ cùm ad matronas peruenerit, & earum linguis fuerit ventilata, prouincias penetrat, videns pleraſque rabida ore ſauire, & dentibus punicatis carpere Chriſtianos. Hic aliqua, cui circa humeros hyacinthina læna eſt, Raucidulum quiddam balba de nare locuta Perſtrepit, ac tenero ſupplantat ore palato. Omnis cenſenat chorus, & latrant vniuerſa ſubſellia.* Saltu nonnulla prætériui, de iis aliquid tollere duxi nefas: quibus euidentiſſimum eſt, vt in ſectatores virtutum famigeratores acuuntur, & calumniatores, vt quod Dei eſt, in deriſum, & contemptum vertant. Accedit eodem Iob cap. 12. aiens: *Deridetur iuſti ſimplicitas.* Ex Græco in Cat. *Iuſtus & irreprehenſibilis factus eſt in deriſum. Vbi Olympiodor. ait: Qui corporis ſunt illecebris deliniti, eorum, qui iuſtitiæ, & ſpiritui nauant operam, ſtultam arbitrantur eſſe conditionem.* Sic ſemper mundiales ſtultitiæ damnant eos, qui calcato mundo ſe Deo offerunt. Zachar. 3. dicitur: *Oſtendit mihi Dominus Ieſum ſacerdotem magnum ſtantem coram Angelo Domini: & Satan ſtabat à dextris eius, vt aduerſaretur ei.* Expende vt Satan à dextris ſacerdotis eius, non à ſiniſtris, quia iuſtorum aduerſarij non ceſſant eorum dextra opera mordere. Ait D. Cyrill. Alexand. ibi: *Stabat, inquit, à dextris eius, quodammodo dextera deſtruens. Non enim ſiniſtras res noſtras, ſed dextras & laudabiles oppugnat.* Sic ſemper curritur ad ſancta, vt ea infeſtentur.

§. XV.

A malo venit, quòd non niſi mala in proximo notes.

NVllus eſt, qui de iis venientibus volucribus ad cadauera non malè ſentiat; communiter putantur eſſe Ægyptiorum Diræ in Iſraëlitas: D. Gregorio ſunt peſſimæ cogitationes, & quod malum non præſumatur de iis, quæ ad cadauera volant? Ait enim textus: *Deſcenderunt volucres ſuper cadauera.* Et ſine dubio nunquam non à malo venit, quòd ſolùm inſiſtas proximi operibus mortuis. Danieli cap. 12. dicebat Angelus: *Noli metuere Daniel, quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum, vt affligeres te in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua, & ego veni propter ſermones tuos. Princeps autem Perſarum reſtitit mihi viginti & vno diebus.* Reſiſtebat Princeps Perſarum, ne Iſraëlitæ à captiuitate liberarentur; reſiſtebat, inquam, Iſraëlitarum peccata, & tranſgreſſiones commemorans, propter quas amplius debebant puniri apud Perſas. Sed quis erat iſte Princeps Perſarum ſic reſiſtens, & ſic obiiciens peccata Iſraëlitis? Ab officio patet, fuiſſe malum aliquem genium regnantem in Perſis, non enim niſi malus miſerorum captiuorum ſic errores attenderet. Ait Rupertus lib. 9. de victor. verb. Dei, cap. 8. *Scire etiam debemus, malos Angelos ex aduerſo venire, & contradicere illis, ac reſiſtere, & cum ſint iniuſti, noſtra contra nos declarare cauſas iniuſtitia.* Expende ab illis: *Et cum ſint iniuſti, &c.* Quod enim iniuſtitias hominum declament, ponderent, accuſent, inde venit, quòd ipſi ſint iniuſti. De ſpiritu ſanè iniquiſſimo venit, quòd ſolæ humanæ iniuſtitiæ proclamentur, publicentur. Iob cap. 2. ait Dominus ad Satan: *Numquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quod ſit vir ſimplex & rectus?* Ex nequam ſpiritu quærit Deus, ſi conſiderauerit, ſi viderit Iobum, cum certum ſit omnia, quæ in mundo creata ſunt, Diabolo, & Angelis manifeſtè patere. Quid quæris Domine ex Diabolo de Iob? Nónne ſcis omnes homines eſſe Diabolo manifeſtos? Si ergo hoc certum eſt, quòd Diabolus omnes videat homines, cur ab illo quæris, an Iobum viderit? Non quærit Deus, an Diabolus Iobum viderit vtcumque, ſed an viderit Iobum ſeruum Dei, virum ſanctum, ſimplicem, & rectum? Hoc enim certum erat, quod non viderit Diabolus, cuius eſt ſolos errores videre. Vt enim Deus omnia bona videt, ſic Diabolus ad ea ſola attendit, quæ eius nequitiæ poſſint eſſe fomenta. Ait Paulus Oroſ. Apolog. de liber. arbitr. fatus: *Aduertiſti, inquit Deus, in puerum meum Iob, quia non eſt quiſquam ſimilis illi ſuper terram? Nouit ſpecialiter vnumquemque Dominus, nouit & Diabolus; ille poteſtate naturæ, iſte labore nequitiæ.* Expende illud: *Iſte labore nequitiæ,* non enim honeſti laboris eſt in Diabolo, quod homines adeat, eorum mores ſcrutetur, ſed id nequiſſimi laboris eſt, ſolùm enim id facit intentus ad nequitiam, ſi quid videat nequam quod proclamet, quod accuſet, quod condemnet. Proh diabolicos labores! Laborant plurimi proximorum mores noſcere, ſed quo labore? Sanè labore nequitiæ, vt nequitias omnium propalent, & in deriſum vertant. Quàm alius Dei ſpiritus eſt, quorum oculi ſic ſunt ad bona propenſi, vt inde iam probetur aliqua res bona eſſe, ſi aſpiciatur à Deo. Geneſ. 1. *Creauitque Deus cete grandia, & omnem animam viuentem, atque motabilem, quam produxerant aquæ in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundùm genus ſuum, & vidit Deus, quòd eſſet bonum.* Vbi ſapienter Tertullianus lib. 2. in Marcion. ait, *Diſpungens bonitatem operum dignatione conſpectus.* Hoc bono probabantur opera bona, quòd Deus illa videret, quando diuini ſpiritus eſt, ad ſola bona attendere particulariter vt ſint. Vide infrà lib. 7. cap. 2. §. 30.

* * *

§. XVII.

§. XVI.

Vbi diuiſio, ibi præda eſt poteſtatibus hoſtilibus.

DIuiſa animalia vt poſita ſunt in aris, ſtatim ad ad illa euolant rapaces alites; ſic enim dicit: *Deſcenderúntque volucres ſuper cadauera.* Nec miror, quòd vbi diuiſio, ibi prædam inueniant furiæ rapaces. Quò reſpexit D. Auguſtinus lib. 16. de ciuitate Dei, cap.14. inquiens: *Aues deſcendentes ſuper corpora, quæ diuiſa erant, non boni aliquid, ſed ſpiritus indicant aeris huius paſtum quendam ſuum de carnalium hominum diuiſione quærentes.* Nec deficit paſtus hoſtibus malignis, quando inter homines aliqua apparet diuiſio. Meritò enim de Iſraëlitis dicebat Oſeas cap.10. *Diuiſum eſt cor eorum, nunc interibunt.* Sed vt Græcè: *Diuiſerunt corda ſua nunc diſperibunt*, quaſi nunc certior ruina emineat eum præcedit diuiſio. Ex quo monet D. Cyrillus Alexand. ibi: *Oportet igitur nos in amplitudine rerum ſecundarum offendentes ad aliquid Deo diſplicens abripi: quin potius ad ea promptiſſimè præſtanda incumbere, qua ex virtute gloriam conciliant, non diuiſos in affectiones mundanas. Verum eſt enim illud Chriſti, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Quod ſi diuidimur etiam iuxta vocem Pſalmiſtæ, partes vulpium erimus.* Semper de diuiſione naſcitur, quòd voracibus feriſque hoſtibus exponamur. Fallar enim, ſi quæ mala, ſi quæ ruinæ, ſi quæ perditiones prætereant eos, qui in ſe diuiſi diuiſiones, & diſcordias amant. Vt efficaciſſima videatur illa Dauidis ad Deum oratio Pſalm.67. *Diſſipa gentes, quæ bella volunt.* In diſcordiarum, bellorúmque conſilio nunquam non fuit perditio, & diſſipatio adeò, vt ille ſolùm videatur imminenti perditiooi occurriſſe, qui diſcordias diuiſionéſque ſuſtulit, pacem, & vnanimitatem amauit. Quò alludens Paul. Oroſ. lib.1. cap.17. fatur: *Sapientiſſimi omnium Athenienſes etiam ſuis malis ſatis docti concordia minimas res creſcere, diſcordia maximas labi, cunctáque vel bona, vel etiam mala, quæ foris geruntur internis eſſe radicata & emiſſa principiys domi abſterſere odia, & foris bello preſſerunt, reliquerúntque poſteris ſuis de ruina ſui exemplum, de reparatione conſilium.* Ecce tibi in vna ciuitate & exemplum ruinæ, quam fugias, & conſilium reparationis, quam inquiras. In diuiſionibus, in diſcordiis, in odiis frequentia ſunt exempla calamitatis, extremæque ruinæ. In pace, in vnanimitate, in concordia conſilia ſunt, per quæ in damnorum omnium reparationem præuenimus.

§. XVII.

De iuſtorum conſortio peccator ſeruatur in vitam.

QVàm aliter à vulgata ponunt Septuaginta Abrahami officium, circa animalia ſacrificij, ait enim vulgata: *Deſcenderúntque volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abram.* Septuaginta autem legunt: *Et conſedit illis Abram.* Hic dicitur conſediſſe Abraham animalibus in ara poſitis, ibi dicitur abegiſſe rapaces alites ſuperuenientes. Et fortè idem conſidere Abrahamum animalibus occiſis, & hoſtiles volucres abigere; de conſortio enim tanti iuſti non dubito quin hoſtiæ maneant integræ, & ab hoſtibus liberæ. Vtinam vniuerſi carnales homines, dum peccati mortem incurrunt, habeant ſibi conſidentes iuſtos, ſeruarentur equidem ad vitam. 4. Regum 13. dicitur: *Quidam autem ſepelientes hominem, viderunt latrunculos, & proiecerunt cadauer in ſepulchro Eliſæi. Quod cum tetigiſſet oſſa Eliſæi, reuixit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos.* Quid plura? Ibi exprimitur quid valeat iuſti attactus ad viuificandos in peccatis mortuos, quos habet propinquos. Ex quo monet Bachiarius epiſtol. ad Ianuarium de recipiendis lapſis: *Et tu ergo, ſi mortuum dicis; vel iuxta Eliſæi illum eſſe conſtitue. Nolo vt eum longè ſegreges à Chriſti membris, quia ipſe conſortio meliorum erubeſcet, & reſurget ad vitam. Nónne emendationes paruum putas eſſe tormentum, ſi peccator adſciſcitur in conſortium beatorum, quia illorum præmia ſua ſentit eſſe tormenta? Si quis laudatur, & erubeſcit; ſi quis vituperatur, agnoſcit. Inter hæc flagella verborum conſtitutus, ſatisfactioni, emendationique approximat.* Sic iuſti homines cuncti peccatoribus illos calefaciunt in vitam, & faciunt vel exemplorum ſtimulis, vel virtutum communione, vt malos abigant mores, & induant bonos. Quis Saule peior iam inuidia correptus? Huic tamen eum appropiat prophetarum chorus, ſtatim illi inuidiæ ingerunt obliuionem, & prophetiæ implent dono. Sic Regum 19. *Miſit Saul lictores vt caperent Dauid, qui cum vidiſſent cuneum prophetarum vaticinantium, & Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam ſpiritus Domini in illis, & prophetare cœperunt etiam ipſi.* Nec ſolum lictores prophetant, ſed & de ipſo Saule ait: *Et factus eſt etiam ſuper eum ſpiritus Domini, & ambulabat ingrediens, &c.* Ecce ubi & lictores, & Saul venerant manus Dauidi inſerre, & cùm accedunt prope Dauid penitus obliuiſcuntur odij ſui, & inſiſtunt canticis diuinis. Vnde ſic ſpiritus malus deſeruit homines impios, & impleuit eos ſpiritus diuinus? Eos ſecum accepit chorus prophetarum, qui laudabat Deum tota die, & de quorum conſortio venit, vt furor abigeretur, & ſpiritus diuinus illos corriperet. Hinc ait Procop. 10. Gloſſa: *Hinc autem manifeſtum eſt, quod qui ſanctis adhæret, & conuerſatur, ſanctus efficitur, etſi antea malus fuerit.* Nulla eſt malitia, quæ non cedat iuſtorum conſortio, hoc Deus concedat, vt nobis peccatoribus accedant iuſti, nobiſque conuerſentur, & citò malitia omnis fugiet, veniéntque virtutes viuidiſſimè. Matth.2. dicebat Angelus Ioſeph: *Accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Cur in Ægyptum? Conuenerant eò poteſtates aëris huius, alites dæmoniacæ, omnium vitiorum fæces, quæ vt abigantur inde, accedit ſanctus Puer & Maria, & Ioſeph; de tantæ enim ſanctitatis præſentia & virtutes venient, & vniuerſa in illa mala abibunt. Ait Origen. homil. 3. de diuerſis: *Quare in Ægyptum? Propter multitudinem, quæ ibi eſt idolorum, abominationúmque multarum. Fuge in Ægyptum, vt fugiant de Ægypto, qui ibi ſunt Dæmones, vt appropient ibidem Angeli ſancti, qui Deum conſequuntur, qui ſanctis iunguntur, vt pro vitijs, & erroribus multis, multa caſtitas multáque ſanctitas abundet, multáque virginitas.* Quod malum non abigat tantæ caſtitatis præſentia, & quam non trahat virtutem?

§. XVIII.

Filiorum calamitas, & mors nunquam non duriſſima parentibus.

SÆpè aliàs Abrahamo Dominus apparuerat, nullumque illi horrorem incuſſerat, vt notat in præſenti

ſenti Salianus, nunc autem apparens & horrorem maximum, & tremorem incutit. Dicit enim: *Cúmque Sol occumberet, ſopor irruit ſuper Abraham, & horror magnus; & tenebroſus inuaſit eum. Dictúmque eſt ad eum: Scito prænoſcens quod peregrinum futurum eſt ſemen tuum*, &c. Cur modò apparens Dominus horrorem adeo tenebroſum immittit viro, quod minimè in aliis apparitionibus non fecerat? Reuelabatur modò Abrahamo filiorum calamitas duraque apud Ægyptios captiuitas, quæ non poſſunt parenti optimo non eſſe horroris, & diſcriminis. Et quis pater ſine horrore audiat filios conficiendos ærumnis? Iob perditionem facultatum immotus excipiens ad famam interfectorum filiorum veſtimenta diſcidit. Sic cap. 1. *Ecce alius intrauit, & dixit, filÿs tuis, & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt; & euaſi ego ſolus, vt nuntiarem tibi. Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua*, &c. Non in ſubſtantia perdita, ſed in mortuis filiis immutatur Iob; quod prænoſcens Satanas frequentem illi mentionem liberorum facit, vt vehementiùs patrem exulceraret. De quo Olympiod. in Cat. Græca fatur: *Germana prolis præcipuè meminit, vt iuſti naturam exulceraret. Nec enim dixit ſupra omnes, qui intus erant, cecidit, ſed magis propriè memoriam ei naturæ afferens, ac luculentas ei plagas infigens dixit: Cecidit ſuper filios tuos:::vt ad ſtuporem mentis, & deſperationem animum ſolicitaret.* Expende illa: *Ad ſtuporem mentis*, &c. fama enim calamitatum filiorum eum ſolet ſtuporem parentibus inuehere, vt vix maneat aliud, quod ſeoſu percipiant. Imò tanto inde horrore afficiuntur, vt propria mors iam non illis horrenda videatur, ſed prorſus appetibilis. Rebellis in Babylonios Sedecias captus eſt 4. Regum 25. & ductus ad Nabuchodonoſorem: *Qui locutus eſt cum eo iudicium. Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos eius effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Babylonem.* Ecce tibi Babylonius rex vehementer iratus in Sedeciam eius filios in oculis patris iubet occidi, patrem autem non occidit, ſed reſeruat viuum. Et quare occiſis filiis nocentiorem patrem non occidit? Meritò Abulenſ. qu. eſt. 7. in præſenti, putat ad maiorem pœnam eius reſeruari viuum Sedeciam poſt viſam filiorum ruinam. Mors enim non pœna, ſed leuamen eſt parenti, qui vidit interim filios. In Hieroſolymitana enim obſidione ſimiliter iuſſerat Simon Mathatiæ filios iugulari coram patre, ſed inſuper patrem iugulari poſt filios. Ventum eſt ad carnificinam, & dum perimuntur filij, ait pater ad carnificem apud Ægeſip lib. 5. de excid. Hieroſolymit. cap. 27. *Feſtina carnifex dum cruentum ſanguine filiorum gladium geris, percute patrem, vt nullus refrigeret. Hoc ſolum morituro medicamentum eſt: hoc ſolum non ſentitur ictus mucronis, dolor vulneris.* Ecce tibi gladius alioquin horribilis morituro, vt ſuanis aſpectu fiat, nimirum ſi veniat filiorum ſanguine litus; conſpecto enim filiorum ſanguine, ſic pater riget, vt iam non dolorem, ſed medicinam in morte poſſit ſentire. Illud enim maximè horrendum parentibus ſi videant in calamitate filios. Vnde Iob cap. 17. poſitus in medio horribilium calamitatum dicebat: *Oculi filiorum eius deficient.* Vbi Septuaginta: *Oculi ſuper filios tabuerunt.* Ad quæ Polychronius in Cat. Græca ait: *Perpetuum luctum, quo proſecutus eſt filios, tragicè deſcribit. Ac vide quemadmodum non dicat propter fortunarum amiſſionem oculos ſuos extabuiſſe, ſed propter repentinum natorum interitum. Hi eum grauiter exulcerarunt.* Nec tot pœnarum vlcera valuerunt in parte obliuionem facere de filiorum vlcere, quod inter alia erat patri præcipuum. Machab. lib. 2. cap. 7. de eorum matre: *Nouiſſimè autem poſt filios mater conſumpta eſt.* Multis grauiſſimiſque tormentis narratis de matre ſolùm ait, quòd conſumpta eſt. Cur non magis eius exprimit dolores? Ait Ambroſius lib. de bono mortis, cap. 11. *Quis hanc beatam neget, quæ inter corpora filiorum nullum ſenſit mortis incurſum?* Mors deſæuiens in filios primò, eum ad matrem peruenit, iam dolorem illi non attulit, quæ erat iam ad dolores inſenſibilis. Huc trahe dicta ſupra tom. 1. in veter. teſtament. lib. 1. cap. 3. §. 5. & tom. 2. in Euangel. lib. 10. cap. 3. §. 20 & alibi.

§. XIX.

Parenti optimo filiorum ſpirituales ruinæ ſummi doloris ſunt.

AD occaſum Solis tenebroſum quid & horribile accidit Abrahamo, cum dicat textus: *Cum occumberet Sol, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus & tenebroſus inuaſit eum*, &c. Ecce tibi tenebroſum quid, & horroris plenum inuaſit Abrahamum, ſed iam proficiente nocte, & durante viſione, nihil de horrore dicitur, tantum tenebroſum perſeuerat. Dicit enim ſtatim: *Cum Sol occubuiſſet facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus*, &c. Hîc caligo tenebroſa dicitur facta, non horribilis, illic quid tenebroſum, & horribile oſtenditur fuiſſe. Et cur non in ſecundo, ſed in primo horror fuit? Duæ Abrahamidum repræſentabantur calamitates. In primis repræſentatur Ioſephi venditio per fratres, quæ occaſio fuit deſcenſus in Ægyptum. Secundò repræſentabatur perſecutio Pharaonis, quæ premebat Iſraëlitas. In ſecunda ergo repræſentatione erat Iſraëlitarum crimen in fratrem Ioſephum, ideò non ſecunda, ſed prima fuit Abrahamo horribilis, quia optimo parenti, & præceptori nihil tam horribile, quàm ruina ſpiritualis filij ſiue diſcipuli. Ait Rupertus ibi: *Bis in hac viſione Solis occubitus, & tenebrarum mentio facta eſt. Primò enim hic dicitur: Cúmque Sol occumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus & tenebroſus inuaſit eum. Secundò, cùm infra dicitur: Cum ergo occubuiſſet Sol, facta eſt caligo tenebroſa*, &c. *Hæc tenebrarum iteratio geminam ſeminis Abrahæ aduerſitatem ſignificat. Primam videlicet, qua fratrem ſuum Ioſeph vendiderunt, quæ cauſa fuit peregrinationis, & ſeruitutis eorum. Secundam, qua poſt mortem Ioſeph a Pharaone tribulati, & afflicti ſunt. Et prior quidem aduerſitas res fuit iniquitatis, propter quod dictum eſt: Sopor irruit ſuper Abram, & horror magnus, & tenebroſus inuaſit eum.* Expende ab illis: *Et prior quidem aduerſitas res fuit iniquitatis*, &c. Vbi parenti optimo, & præceptori, & viro iuſto repræſentabatur filiorum iniquitas, qua in lethalia præcipitabantur crimina; ibi & tenebræ, & horror premebant illum. Res eſt luctuoſa calamitas quæuis corporalis filiorum, at calamitas ſpiritualis, qua non corpus, ſed anima perditur, & à Deo excluditur per crimina, ea plena eſt horroris parenti optimo, & diſcriminis. Ter Dominus cum hoſte congreſſus fuit in deſerto, & ter illum deuicit. Quid tunc? Ait D. Luc. cap. 4. *Et conſummata omni tentatione Diabolus receſſit ab illo vſque ad tempus.* Itaque non prorſus abſceſſit hoſtis,

ſed

ſed ſe collegit ad tempus, quo acrior rediret. Et quo tempore acrior venit in Ieſum hoſtis malignus? Ait Paul. Oroſius in Apolog. lib. arbitr. *Ieſum ter Diabolus tentans, terq́; ſuperatus reliquit, & non reliquit in perpetuum; ſed ad tempus acrior vſque ad mortem crucis Apoſtolo præuaricante rediturus.* Expende illud: *Apoſtolo præuaricante*, quaſi inde vehementer acueretur tota acerbitas crucis, nimirum quòd de Apoſtoli præuaricatione nata fuiſſet. Id enim ſummi doloris habuit Ieſus in tragœdia paſſionis ſuæ, nimirum perditionem ſpiritualem diſcipuli; vt Iudæ crimen apparebat amantiſſimo magiſtro, acrior illi erat pugna, quàm totum duellum temporale crucis. Et qui Luc. 22. dixerat: *Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum.* Vbi ad paſchæ tempus ventum eſt. Matth. 26. *Cæpit pauere, & tædere, & mæſtus eſſe, & ait: Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.* Quando illi mors erat in optatis, quid in limine mortis pauet? Cur tanta triſtitia afficitur? Ait D. Ambroſius lib. 10. in Luc. *Triſtis erat non pro ſua paſſione, ſed pro noſtra diſperſione. Triſtis erat pro perſecutoribus ſuis, quos ſciebat immanis ſacrilegij pœnas daturos.* Et Paſchaſ. lib. 12. in Matth. *Triſtabatur pro Iudæis, quos ſpecialiter elegerat in populum, & nutrierat, quàm dulciter, quoniam cernebat eos omnes in eius concurrere mortem.* Itaque non tormenta ſuæ paſſionis, ſed ſuorum, quos elegerat, quos nutrierat, peccata illi erant triſtitiæ tantæ. Et quidem iuſtos animos non ſic angunt pœnæ corporis vt vulnera mentis.

§. XX.

Aduerſis aſſuuntur proſpera ex Deo.

CAptiuitatem, durámque ſeruitutem Iſraëlitarum prædicit Dominus, ſed & proſperitatem, dum ait: *Affligent eos quadringentis annis, & poſtea egredientur cum magna ſubſtantia.* Non enim permittuntur ſemper affligi, imò afflictiones ſolent eſſe pignus inſtantis proſperitatis. Sapienter Herodes ſuos milites ſemel fuſos, & cæſos docet inde victoriam ſperare. Ait enim apud Ægeſip. lib. 1. Excid. Hieroſol. cap. 2. *In terris nihil tam mutabile, quàm vel ſecundæ res, vel aduerſa. Exiguis enim momentis ſtatus rerum humanarum nouantur. Nec proſperitas diuturna, nec ærumna eſt pertinax. Ergo & nobis ſperare licet, quod vincantur à nobis, qui nos vicerant. Nihil eſt, quod timeamus tanquam grauia paſſuri, qui pertulimus grauiſſima. Propitius iam poteſt eſſe, qui vindicauit, & mitior, quàm ſi non vindicaſſet. Quid ſeruatur poſt terræ motum, vel peſtilentiam niſi miſericordia?* Sapienter homo prudens de ærumnis ſperat fore, vt iam miſericordia applaudat. Vt enim nunquam Deus in præſenti ærumnas æternat, qui in ærumna eſt, iam debet ſperare ex Deo proſperitatem inſtantem. Adeò enim clarè ærumnis aſſuitur ex Deo proſperitas, vt non liceat ærumnoſo de illa dubitare. Sic 4. Regum 7. Dum Iſraëlitæ fame tabeſcerent, ait Eliſæus: *Cras modius ſimilæ vno ſtatere erit, & duo modij hordei ſtatere vno in porta Samariæ. Reſpondens vnus de ducibus, ſuper cuius manus rex incumbebat homini Dei, ait; Si dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit eſſe quod loqueris? Qui ait, videbis oculis tuis, & inde non comedes.* Sic duriter miſeri hominis punitur deſperatio, vt pereat inter abundantiam. Et quantus error fuit hominis, qui in ſumma famis penuria conſtitutus non putaret poſſibilem adeò proſperam abundantiam? Sanè magna in eo perfidia fuit, quando ex Deo properaſſe abundantiam ærumnoſis non debebat dubitare. Ait D. Auguſtinus ſermone 111. de tempore, citatus in Gloſſa: *O perfidia hominis! Non credit promiſſam vbertatem, qui horrendam ſenſerat egeſtatem.* Niſi perfidus eſſet, dum ſeſe videbat in ſumma egeſtate, iam inde crederet Deo promittenti vbertatem faciente maximè fidem venientis proſperitatis calamitate, & ærumna, quibus affligimur. Vt meritò dicat Iob cap. 17. *Poſt tenebras ſpero lucem.* Vbi Septuaginta: *Lumen propè à facie tenebrarum.* Vt enim Sol noctis tenebras, ſic proſperitas ex Deo ſequitur ærumnas, à quarum conſpectu ſperet homo properantem illam. Quò Eccleſiaſt. cap. 2. reſpiciens monet: *Suſtine ſuſtentationes Dei, coniungere Deo, & ſuſtine, vt creſcat in nouiſſimo vita tua.* Ex Græco: *Conglutinare Deo, & ſuſtine.* In ſuſtinendis namque ærumnis, vitæque præſentis calamitatibus hoc nobis curandum eſt, vt conglutinemur Deo, ſi velimus noſtram proſperari vitam. Sed quo glutine? Ait Philo lib. de Migrat. Abrah. *Dominum Deum tuum timebis, & eum ſolum coles, & adglutinaberis ad eum. Quo glutine? Nimirum pietate, ac fiducia.* Equidem fiducia in aduerſis de proſperando ſtatu gluten eſt, quo Deo coniungimur.

Geneſis 15. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona. Generatione autem quarta reuertentur huc: necdum enim completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum vſque ad præſens tempus. Cum ergo occubuiſſet Sol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis tranſiens inter diuiſiones illas. In illo die pepigit Dominus fœdus cum Abram dicens: Semini tuo dabo terram hanc, à fluuio Ægypti vſque ad fluuium magnum, &c.

§. XXI.

Vnus IESVS horrores mortis aufert.

DIcitur Abrahamo, quòd in ſenectute bona defunctus iturus ſit ad patres ſuos, quippe ait: *Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona*; & dum hæc dicebantur, præmiſerat textus: *Horror tenebroſus, & magnus inuaſit eum.* Et quando illi promittitur mors pacifica in ſenectute bona, qua ad patres proficiſcatur, cur horret Abrahamus? Horret equidem, quia in morte iturus erat ad patres, non ad Chriſtum pro tunc. Si enim moribundo non pater proponeretur, ſed Chriſtus ſtatim amplexandus, non horror in morte eſſet, ſed maximè appetibilis ſuauitas. Actorum 7. Stephanus rapitur ad mortem, & imperterritus ait: *Ecce video cælos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Cur bone modò magis viſionibus attendis? Cur non aſpicis mortem impendentem, hoſtes frementes, lapides paratos? Videt Ieſum expectantem, ad quem vt perueniat, nihil in morte horroris ſentit, ſed omnia illi videntur appetendæ ſuauitatis. Ait D. Auguſtinus homil. 95. de diuerſis: *Ad Chriſtum flagrantiſſimo amore ſuſpenſus carnem quantotius relinquere deſiderabat, & ad ipſum cupiebat auolare, nec mortem Cain timebat, quia Chriſtum, quem pro ſe occiſum ſciebat, viuentem videbat, ac per hoc feſtinabat etiam ipſe mori pro illo, vt viueret cum illo.* Mor-

tem

tem ridet vbi Chriſtum videt, & dum illius pedibus aduoluatur, dum eius poſſit aſſiſtere lateri, feſtinat mori, nullaſque mortis expauet difficultates. Matth. 2. Orientales illi Magi Hieroſolymam ingredientes clamabant: *Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus cum muneribus adorare eum.* Viuente Herode audent alium Regem nuntiare, & de illo quærere: Vnde tanta hæc externis hominibus, & peregrinis audacia? Cur non magis verentur præſentem Regem? Cur non magis expauent Tyrannum? Cur non cauent pericula, quæ certò certius acclamationem noui Regis comitantur? Veniebant ad Ieſum dominatorem ſtellarum, quem dum amplexentur, & pericula, & mortem nihili faciunt. Pulchrè Imperfect. ait: *Numquid neſciebant, quia in Hieruſalem regnabat Herodes? Numquid non intelligebant inſtitiam legis, quia quicunque Rege viuente, alterum Regem pronuntiat, & adorat, quaſi miniſter tyranni punitur ſanguine? Sed dum conſiderabant Regem futurum, non timebant Regem præſentem. Numquid non habebant præ oculis ſuis periculum mortis, qui talem rem illicitam vſurpabant? Sed non curabant de morte. Si autem curaſſent de morte, nunquam ad hoc auſi fuiſſent. Adhuc non viderant Chriſtum, & iam parati erant mori pro eo.* Crediderim quod Magi, antequam Hieroſolymam peruenirent, in itineris hoſpitiis interrogauerint de Rege Hieroſolymorum, quis eſſet? Qui vocaretur, an haberet recèns natum filium? Et poſtquam ſciuerint Herodem regnare, illúmque eſſe alienigenam, nullúmque recèns natum filium habere, quæ omnia erant vulgo notiſſima, nihilominus audent clamare Hieroſolymis pro Rege naturali Iudæorum recenter nato illis diebus. Cùm enim iam diuino ſpiritu afflati præ oculis haberent ortum Ieſu, ad illúmque amarent peruenire, non timent mortem, nec pericula timent. Et cur timeat mori, qui feſtinat ad Chriſtum?

§. XXII.

Quælibet iuſtorum mors quaſi ingloria videtur, comparata cum morte illorum, qui in conflictu pro Chriſto moriuntur.

CRediderim non maximum dictum de Abrahami morte, quando dixit: *Tu autem ibis ad patres tuos in pace.* Quid enim magnum contigit viro, qui oſtenditur ſemper inter parentum vlnas? Qui naturæ cedit, non de natura triumphat? De ſancto Photino Epiſcopo Lugdunenſi Martyre ait Euſeb. Gallic. ſermone de ſancta Blandina: *Senilis infirmitas per iniurias furentium ita celerem ſortitur exitum, vt eum intelligeres ad tempus illud ſoli martyrio reſeruatum. Fœlix cui in ipſo vitæ limine contigit finem ſuum non tam naturæ debere, quàm gloriæ.* Ceſſit non naturæ, ſed gloriæ, qui non inter cognatorum manus, ſed carnificum pro Deo vitam clauſit. A patre diſceſſit aliquando Torquati Romani filius, & adhibito exercitu de hoſtibus triumphat, quem tamen pater iratus occidit. An ideò mors illi ingloria, quia triumphatis hoſtibus indignationem patris carnalis incurrit? Imò ſemper illa mors manſit inuidioſa glorioſiſſimis, vt quæ contingeret filio diſcente à patre, vt hoſtes perimeret, & ageret de illis triumphos. Ait enim Titus Imperator apud Ægeſip. lib. 5. de Excid. Hieroſol. cap. 24. *Vtinam Manlij Torquati filium, vel in ſolo mihi liceat imitari periculo, quem ſecuri pater iuſſit feriri, quod contra imperium patris exercitum in hoſtem produxerat. Stabat hoſtibus cæſis adoleſcens amictus adoreis triumphalibus, ſub carnifice mortis ſecurus, quoniam beatiſſimum putabat in victoria mori. Quidemum illuſtrius, quàm vitam triumpho claudere?* Contemnant hunc, qui nunquam ſciunt relinquere parentum vlnas; nunquam adoleſcentis huius tantam feciſſet mors Imperatori maximo inuidiam, ſi à parente non diſcederet, & deuictis hoſtibus in ipſa morte appareret adoreis triumphalibus veſtitus. Contemnebat ſanè prudens Imperator mortem inter vlnas parentum, præ illis, quos gignebat triumphis, qui comitabantur illam. Nec miror, quòd prudentibus vileſcant mortes, quæ non clauduntur triumpho. Quo tempore Herodes pueros Bethlehemiticos à matrum arripiebat vlnis, & eos occidebat, vt Chriſtum puerum occideret, dicit Matth. cap. 2. *Vox in Rama audita eſt, ploratus, & vlulatus multus, Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.* Cùm Liæ filij occidebantur, erant enim innocentes ſancti de parte Liæ, non Rachelis; Rachel filios ſuos plorat vehementiſſimè, nulla conſolatione admiſſa, & tota ratio plorandi eſt, *quia non ſunt.* Sed vnde modò Rachel inuenit filios ſuos non eſſe? Videbat filios Liæ à matrum arripi manibus, & pro Chriſto infante occidi, propriáque morte fallere Tyrannum, vt Chriſtus puerulus viueret. Et tunc meritò ſuos plorat, quaſi non ſint, vt qui non in arena pro Chriſto, ſed in ſinu matrum pro debito naturæ occumbant. Mors autem hæc quæcunque ſit, quaſi nihili reputatur reſpectu illius, quæ accidit triumphantibus pro Chriſto. Pulchrè Origen. homil. 3. de diuerſis: *Plorauit ergo Rachel filios ſuos, quaſi nihil paſſos in aduentu, vel pro aduentu Domini, & quaſi non eſſent exiſtimauit ad illos, qui pro Domino mortui ſunt, & Martyrij tulerunt coronam.* Crede mihi, quaſi ingloria eſt, imò quaſi nihili reputatur ſancti mors, quæ non eſt in arena pro Chriſto. Superat multos dormientes iuſtos mors martyris, qui adoreis triumphalibus veſtitus, vel carnalis patris ſententia pro Chriſto occumbit. De Machabæorum matre dicitur 2. Machab. 7. *Nouiſſimè autem poſt filios, & mater conſumpta eſt.* Non dicitur de hac, quod de Abrahamo in præſenti dicitur, *quòd ibit ad patres ſuos*, vel quod appoſita eſt ad populum ſuum, vel ad genus ſuum, quæ laus dicitur de aliis patriarchis; imò de illa dicitur, quod erat duriſſimum antiquis, nimirum poſt filios conſumi, & ire ad filios. Cur hoc de tanta muliere dicitur? An vt derogetur gloriæ eius? Abſit, ſed vt appareat omnibus illis fœlicitate ſublimior, vt quæ addita ſit triumphantibus in morte pro Deo filiis. Meritò Ioſephus Gorionides cap. 15. fatus: *Et virago mulier fortis ſuper filiorum cadaueribus palmas ſuas in cælum expandit, & dixit: O Deus excelſe, Deus ſæculi! abeam, quæſo, cum filiis meis, ego ancilla tua in locum, quem paraſti eis. Et cum hæc dixiſſet, reddidit animam ſuam, & cecidit ipſa ſuper filios ſuos, & cum ipſis abijt, ſicq; fœliciſſimis filijs fœliciſſima tandem mater adiuncta eſt.* Non ad patres ire, ſed ad filios amat glorioſa mater, vt qui triumphali morte gloriantur, & qui ſe eleuant ſuper omnes fœlicitates mundiales. Vt meritò dicat Tertullianus de Martyribus: *Cætera æquè impedimenta vſque ad limen carceris deduxerint vos quouſque & patres veſtri. Exinde ſegregati eſtis à mundo.* Mundialia omnia, & parentes, & cognati ſint in pretio homini, dum pro Chriſto non adit pericula. At cùm limen carceris pro Chriſto tangit, cum morte, & tormentis pugnaturus, exinde nihil cum mundo, nec cum carnalibus parentibus habet commune, iam totus

cæleſtis

cælestis eſt, & diuinus. Hinc Ieſus Luc. 24. diſcipulis ſuis: *Nónne hac oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam?* Faciebat quidem ad gloriam Chriſti, quòd tali morte crucis decederet. Circa quæ D. Athan. orat. de incarnat. Verbi ait: *Si eius corpus neceſſum erat pro omnibus in mortem dedi, cur non vt homo communi lege naturæ mortem appetijt, ſed eò vſque deuenit, vt crucifigeretur? Honorificè quippe magis conueniebat illud ab illo deponi, quàm per contumeliam iſtiuſmodi mortem ſuſtinere.* Sed apage, quod tantus Dominus communi naturæ lege decederet bonorificè cadens in cognatorum manus. Hæc mors propria eſt infirmitatis, & non virtutis, vt ibi Athanaſius ait: *Meritò nec ipſe corpus ſua opera depoſuit, nec inſidias Iudæorum declinauit. Illudq́ ipſum non imbecillitatem Verbi, ſed potius eum Saluatorem, & vitam eſſe declarauit, quoniam & mortem, vſque dum tolleretur, ſuſtinuit, eámque aliunde illatam celerius conſummauit. Vt enim abſurdum erat, verbum, quod vita erat, mortem corpori ſua opera inferre, ita quoque indecens erat illam aliunde illatam fugere, & non potius perſequi.* Quòd naturæ Dei filius cederet, corpori ſuo mori naturaliter permitteret, quid erat humile, & abiectum tanto Domino, & prorſus ad infirmitatem ſpectans; at cum morte illata ab aliis confligere, illam contemnere, & calcare pedibus, id triumphale fuit, & glorioſum Dei verbo.

§. XXIII.

Perfectionis gratiæ eſt, quòd parentes velint filios in cælum præmittere.

HÆc erat imperfecti ſtatus fœlicitas, ſi parentes non præmitterent æternitati filios, ad quos ipſi irent. Hinc pro Abrahami fœlicitate ait Dominus: *Tu autem ibis ad patres tuos in pace, defunctus in ſenectute,* &c. Nullum inuenies filium in ſæculo futuro, cùm hinc decedas, ſed omnibus ſuperſtitibus relictis, non filij, ſed patres, & aui te excipient. Proh curtam ſtatus imperfecti fœlicitatem parentum! Fallar, niſi illis perfectius foret, quod filios æternitati præmitterent. In morte Cæſarij, ait Nazianzenus de parentibus eius orat. 10. *Illi ad altam ſenectutem peruenerunt, virtute atque annis inter ſe pares, vterque primas inter mortales habiturus, niſi mutuo ipſi ſe ſe principatu prohiberent. Atque omnes fœlicitatis numeros expleuerunt, excepta hac poſtrema, vt quiſpiam exiſtimare queas ſiue probatione, ſiue diſpenſatione, hoc eſt, meo quidem iudicio, vt præmiſſo eo filio, cui propter ætatis ludibrium magis timendum erat, ita iam ipſi ſecuro animo vitam claudant, & cum vniuerſa domo ad ſuperna transferantur.* Et ſi quiſpiam exiſtimare queat Cæſarij mortem non pertinuiſſe ad parentum fœlicitatem: at iudicio Nazianzeni pertinuit maximè; præmiſſo enim filio in cælum, ſine vlla anxietate ipſi vitam clauderent, & cum omni domo ſita in gloriam euolarent. Quo quid fœlicius patribus? Machab. 2. cap. 7. dicitur de fœlici illa ſeptem Martyrum matre: *Nouiſſimè autem poſt filios, & mater conſumpta eſt.* Non equidem ipſa iuit ad ſolos patres ſuos, vt Abrahamus; ſed in hoc fœlicior, quod & ad filios iuit præmittens illos æternitati. Pro quo D. Chryſoſtomus homil. de Machab. ait: *Per orbitates ſuas non fracta eſt mater, ſed fortior facta eſt. Non enim iam reliquerat ibi pro quibus angeretur, vel quibus timeret, ne fortè infirmitate fraudarentur coronis, ſed omnes ſicut vnum imponens promptuarium, ad ſupernos præmittens triumphos, & ad inconcuſſa perennis gloriæ regna gaudebat.* Itaque filiorum relictorum metu libera nobilis fœmina gaudebat, illos præmittens regnis, ad quæ iam ipſa euolabat, vt ageret ibi filiorum glorioſorum agmine ſtipata. Hoc enim maximè parentes ornat, quod nimirum excipiantur in æternitate à fœlicibus filiis. Iob cap. 42. poſt exaltatos labores data ſunt ei duplicata omnia bona: at de filiis dicit: *Et fuerunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.* Non redditi ſunt, qui fuerant abſumpti, ſed alij pro illis dati. Et cur non magis illi ipſi reſtituti? Ait D. Baſilius in Cat. Græca: *Qui verò antegreſſi fuerant liberi, eum à quo ſas erant, præſtolabantur, tunc illi coram affuturi, cùm iudex humanæ vitæ cœtum omnem colligeret.* Pertinuit ad Iobi fœlicitatem, quod abiturus de hoc mundo ad filios in æternitatem præmiſſos iret, qui parentem optimum & exciperent, & comitarentur in vita fœlici.

§. XXIV.

Ieſus glorioſior apparet ex his, qui pro illo ſanguinem fundunt. Quibus maximè applaudit.

NOtum eſt Ieſum filium Dei eſſe Abrahami filium. Quippe ait Matth. 1. *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham,* &c. Et nihilominus cum Abraham de mundo migrat, non mittitur ad Ieſum filium, ſed ad patres carnales ſuos, dicit enim: *Tu autem ibis ad patres tuos in pace defunctus,* &c. De cantaniſſima Machabæorum matre ait D. Chryſoſtomus orat. de Machab. *Ita carnem ſuam choro filiorum coaptans, ad deſiderabilem Ieſum pullos ſuos, vt aquila ſubſequens, euolauit.* Hæc ad Ieſum dicitur eſſe ſubſequens filios, Abraham non ad Ieſum, ſed ad ſuos patres. Et cur ſimiliter Abrahamus non dicitur iſſe ad Ieſum ſequens filios ſuos, quando & ipſe eſt credentium pater? Ibat Abrahamus moriens in pace, fœmina autem illa ibat profundens pro Deo ſanguinem, Ieſus autem in iis magis glorificatur, magiſque illis applaudit, qui ſanguine fuſo illum curant honorare. Hinc Luc. 23. cùm ducebatur Ieſus ad mortem: *Sequebatur illum multa turba populi, & mulieres, quæ plangebant, & lamentabantur eum. Conuerſus autem ad illas Ieſus dixit: Filiæ Hieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete,* &c. Et cur Dominę deſpicis pias lachrymas mulierum? Sanè illæ lachrymis ſuis tuam dolebant calamitatem, tuam mortem proſequebantur. Cur eas ſic repellis? Simonem Cireneum admittis, qui crucem tuam ferat, cur mulieres dimittis, quæ lachrymis ſuis quo poſſunt modo, tuam mortem leuant? Non miror, etenim erat Dominus, cuius mors non inter fœmineas lachrymas, ſed ſanguinem fuſum, vulneráque validiſſimorum clarior apparebat. Mortuus fuit aliquando bellicoſiſſimus rex Attila, de cuius funere locutus Iordanus Epiſcop. Rabbenat. in hiſtoria Getica ait: *Tunc vt illius gentis mos eſt, crinium parte truncata milites facies cauis turpauerunt vulneribus, vt præliator eximius non fœmineis lachrymis, & lamentationibus, ſed ſanguine lugeretur virili.* Non glorificatur præliator eximius in lachrymis, & lamentis fœminarum, ſed in ſanguine, & vulneribus pro ſe acceptis. Et vt Ieſus præliator omnium maximus eſt, ſic honori ſuo ducit non fœmineas infirmitates, ſed fortiſſimorum vulnera, qui pro illo in certamine vitam amiſerunt. Huc attendat, qui amat eſſe in deliciis Ieſu, & illum glorificet

ficet

ficet ſanguinem profundendo, imò de vulneribus acceptis in virtutum conflictu glorioſius tractet diuini iudicij tribunal aſcendere. Apocalyp. 5. erat in throno Dei liber ſcriptus intus, & foris, at nemo erat, qui libro aperiendo appropinquare auderet. Quid tunc? Ait Ioannes: *Ego flebam multum, quoniam non dignus inuentus eſt aperire librum, nec videre eum. Et vnus de ſenioribus dixit mihi, ne fleueris, & ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid aperire librum. Et vidi, & ecce in medio throni, & quatuor animalium agnum tanquam occiſum, & venit, & accepit de dextera ſedentis in throno librum*, &c. Non agnus ſolùm, ſed agnus tanquam occiſus inuentus eſt, qui audeat accedere ad librum. Et qui liber erat iſte, qui nō à flentibus, nō ab agnis, ſed ab agnis occiſis facilè aperitur? Vt liber in throno Dei erat, putatur eſſe liber iudicij diuini, qui coram antiquo dierum in fine ſæculorum aperiendus eſt. Ad quem vt intrepidè accedas, non ſufficit, quòd agnus ſis, ſed nec quòd fleas, ſed de vulneribus pro Deo acceptis faciliorem aditum inuenies. Ait Paul. Oroſ. in Apolog. de liber. arbitr. *Parum eſt, quia ſine macula, parum, quia agnus niſi & occiſus, niſi puritatem vitæ paſſionis teſtimonio coronaſſet. Quis ergo iſte liber eſt?* Vt imperterritus iudicium ſubeas, in quo præſidet antiquus dierum, & ad illum feſtines; parum eſt, quòd vitam immacolatam colas, immaculatæ enim ſunt columbæ cæli, quæ coram eo commouentur. Addendum eſt vitæ puritati paſſionis teſtimonium, & de vulneribus pro Deo acceptis ſecurus, & imperterritus iudicanti adſtabis, qui maximè applaudit eis, qui pro ſe ſanguinem fuderunt. Nullo enim gratius ſuam mortem de peccatoribus vindicat Dominus, quàm dum pro illo eorum ſanguis effunditur. Vt illi quadret etiam quod Paul. Oroſ. lib. 2. cap. 7. ait de Tomyri Regina, nimirum: *Tomyris exercitu ac filio amiſſo, vel matris, vel reginæ dolorem ſanguine hoſtium diluere potius quàm ſuis lachrymis parat.* Sic Ieſus mortem ſuam honorari ſanguine peccatorum pro Deo effuſo potius quàm eorum lamentis gaudet. Vt meritò exclamet Nazianzenus orat. de ſororis Gorgoniæ mortificatione: *O ingentem poſt baptiſmum caſtitatem, & ſponſam Chriſti animam in puro corporis thalamo! O Chriſti exinanitionem, & ſerui formam, & paſſiones, ipſius mortificatione honoratas!* Sic ibi.

§. XXV.

Ea ſenectus veniat homini, quæ prorſus ſit aliena à vitiorum malis.

PRomittitur Abrahæ ſenectus, ſed ſenectus bona, dum dicit: *Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona.* Quid eſt, *in ſenectute bona?* Nimirum in ſenectute, quæ nullum faciat diſpendium bonitatis, ſed magis illam augeat, ab animique ſe tueatur malorum procella. Dauid 2. Regum 19. in Regiam ſuam deducebat ſenem Berzellai, cui bonus reſpondit: *Quorſum dies vitæ meæ, vt aſcendam cum Rege in Hieruſalem? Octoagenarius ſum hodie; numquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuaue, vel amarum? Aut delectare poteſt ſeruum tuum cibus, & potus? Vel audire vltra poſſum vocem cantorum, atque cantatricum? Quare ſeruus tuus ſit oneri Domino meo Regi? Non indigeo hac viciſſitudine, ſed obſecro vt reuertar ſeruus tuus, & moriar in ciuitate mea.* Vide ſenem prudentem vt ſeſe à conuiuiis, à compotationibus, ab luxuria, ab omni malorum procella tuetur. De illo ait Petrus Damianus lib. de perfect. Monach. cap. 23. *Hinc perpenditur, quàm quietus, quàm bene moratus ſit iſte ſenex. Quomodo regalis menſæ dapes deſpicit inuitatus? Quomodo delectaretur otioſa vel riſibus apta verba depromere, qui & alienas melodiarum voces caſtus auribus dedignatur audire? Et qui illic etiam delectari noluerat, vbi aliquando criſparentur vaſa Pſalmorum, quomodo quieſcere potuiſſet, vbi ludicra, & ſaltationes perſtrepunt hiſtrionum?* Sanè bonus iſte erat in ſenectute bona, qui ſic fugiebat vniuerſas malorum occaſiones. Hinc Eleazarus decantatiſſimus ſenex 2. Machab. cap. 6. dum cogitur carnes porcinas contra legem edere, vel mori, ait: *Fortiter vita excedendo ſenectute quidem dignus apparebo.* Senectute dignum ſe facit fortiter reſiſtendo. Sed quæ res magis aliena à ſenectute, quàm fortitudo, quando ſenectus eſt ipſa infirmitas? Cur ergo ad fortitudinem ſe confert, vt ſe oſtendat ſenem? Sic ipſe apud D. Ambroſ. lib. 2. de Iacob cap. 10. *Non ſum ita ſenex, vt non iuueneſcat animi fortitudo; ſenectus portus eſſe debet non naufragium vitæ ſuperioris. Non te negabo lex patria*, &c. Expende quàm pulchrè ſit illud: *Senectus portus eſſe debet*, &c. Vt enim portus procellis aditum occludit, nec ventorum furias admittit; ſic ſenectus talis debet formari, vt prorſus ſit ab omni malorum procellâ ſecura; in qua non naufragium inueniat anteacta vita, ſed tranquillitatem, ſed ſecuritatem ab omni periculo.

§. XXVI.

Tunc prælium ſecurè indicitur, quando Deus contra hoſtium peccata creditur vindex.

NOn ſtatim, ſed quarta generatione datur Amorrhæorum terra expugnanda Iſraëlitis, dicit enim: *Generatione autem quarta reuertentur huc: nec dum enim completa ſunt peccata Amorrhæorum vſque ad præſens tempus.* Et meritò vetantur Iſraëlitæ irrumpere in Amorrhæos vſque dum peccatis ſuis illi ſolicitent diuinam vindictam; tunc enim maximè prælium ſecurè hoſtibus indicitur, quando creditur iam Deus venire illorum ſcelerum vindex. Hinc Herodes perſuadet exercitui vt in Arabes intrepidè irruat, quia illi occidentes regis legatos credebantur tali ſcelere ſolicitare diuinam vindictam. Ait enim apud Ægeſip. lib. 1. de Excid. Hieroſolym. cap. 32. *Legatos, quos miſimus contra ius fáſque iugulandos putauerunt. Præuaricati ſunt legem omnium hominum, etiam ipſorum barbarorum, quoniam apud ipſos quoque, qui neſciunt humanitatem; inuiolabiles legati habentur, dum vindicta cæleſtis reformidatur, & tanti ſceleris vltor Deus timetur. Hoc ergo admiſerunt aduerſarij noſtri, quod neque humana, nec diuina leges inultum relinquunt. Egrediamur ergo, non pro finibus, aut ſpolijs, ſed pro diuina iniuria præliaturi. Feſtinemus ad prælium, dum vltorem habemus Deum, ſaſorem, vindicem. Illi pro nobis melius præliantur. Et circumfuſi Angelorum legionibus in acie præſendunt. Talibus hortatus milites in hoſtem ruit, omnem occaſionem bellandi requirens.* Non dubitat prudens Imperator de victoria, quando ſibi perſuadet Deum vindicem futurum iniquitatis, & ſumpturum pœnas de hoſtium peccatis. Huc accedant præclari Imperatores, & noſcant tunc eſſe tempeſtiuum tempus conſerendi manus cum hoſte, cùm illi ſimul poſſunt Deum prætendere vltorem iniquitatum. Exod. 17. *Cùm leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael.* Tunc

erat

erat tempus vincendi Amalechitas, tunc opportunè irruebat Iſraël in hoſtes, cùm manus leuabat Moyſes. Sed vnde manuum eleuatio dabat vincendi opportunitatem? Vincendi erant Amalechitæ, quando malitiæ author Diabolus erat in illis caſtigandus, aduerſus quem Dominus pugnabat; ſic pugnanti Domino propria eius arma, nempe in manuum eleuatione parabantur. Nunquam enim opportunior hora pugnandi, & vincendi poteſt inueniri, quàm cùm Deus cum armis ſuis ſtat aduerſus hoſtibus aſſociatum Diabolum. Quò ſpectans Tertullianus lib. 3. in Marc. aiebat: *Illic vbi nomen Domini dimicabat, dimicaturi quoque contra diabolum, crucis quoque erat habitus neceſſarius, per quam victoriam Ieſus eſſet relaturus.* Expende illa: *Dimicaturi quoque contra Diabolum*: tunc enim opportunitas eſt ſumendi arma contra hoſtes, quando Deus quoque adeſt cum ſuis armis dimicaturus contra Diabolum in illis per peccata obfirmatum. Niſi enim Deus ſimul concurrat contriturus diabolicam malitiam in hoſtibus confirmatam, nec eſt tempus opportunum, quo triumphes de aduerſariis. Hinc 2. Regum 5. dicit Dominus Dauidi aduerſus hoſtes iam jam egredienti: *Cum audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium, quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam.* Expende ſignum opportunitatis præliandi, nimirum: *Cum audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum.* Sed quid habebat commune greſſus in pyrorum cacumine cum opportunitate pugnandi aduerſus hoſtes? Ait Carthuſianus, quòd hoſtes ſub pyrorum arboribus poſuerant idola ſua, quæ adorabant, & in quibus confidebant. Angelus autem Domini venturus erat ſuper pyrorum cacumen, vt deſtrueret idola hoſtium; tunc ergo tota eſt opportunitas irruendi in hoſtes, cùm creditur Angelus Domini veniſſe perditurus idola eorum. Sic ille rem ſinit: *Cùm audieritis ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, videlicet Angeli ſancti ibi ſe mouentis, ac exhibentis ad adiuuandum vos, atque ad deprimendum poteſtatem dæmonum, & idolorum, per quæ dæmones operabantur nonnulla. Tunc inibis prælium,* &c. Nulla melior opportunitas præliandi, quàm vbi ſentitur, aut creditur Deus venturus, vt idola hoſtium perdat, eorúmque caſtigaturus ſcelera. Quò alludens Debbora Iudicum 4. dicebat ad Barac: *Surge, hæc eſt enim dies, in qua tradidit Dominus Siſaram in manus tuas. En ipſe ductor eſt tuus.* Vnde prænouit illam diem eſſe deſignatam Iſraëlitarum victoriæ, & hoſtium internecioni? Ait in fine capitis: *Humiliauit ergo Deus in die illo Iabin regem Chananæorum coram filijs Iſrael.* In Hebræo legitur: *Humiliauit ergo Elohim,* id eſt, *Iudex,* &c. Vbi Caietan. ait: *Summo Iudici adſcribitur humiliatio Iabin regis vtpote iuſto iudicio effecta.* Prævidebat Debbora Deum iuſtum iudicem iam procedere, vt hoſtium iniquitates vlciſceretur; & inde oſtendit opportunitatem eſſe Iſraëlitis, qua manus cum hoſtibus conſererent, certi quòd triumphare de illis deberent.

§. XXVII.

Quæ afflictio, & ærumna fœlicem exitum trahit, non pro pœna venit, ſed pro præmio virtutis.

NOx erat, & Abrahamo apparet furnus fumans, & clarus ignis, dicit enim: *Cùm ergo occubuiſſet Sol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis tranſiens inter diuiſiones illas.*

Ante Solis occaſum, appropinquante crepuſculo inceperat prima viſio ſupra: & tunc *ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus, & tenebroſus inuaſit eum.* Tunc, inquam, cum tenebris venit horror, qui affligeret Abrahamum, nunc veniunt & tenebræ, & furnus, & flamma ignis, & nihil horroris dicitur veniſſe. Et cur modò in furni fumantis viſione, & ardentis ignis nihil venit horroris? Exprimebatur equidem in furno fumante ſeruitus in Ægypto, at lampade ignis liberatio ſplendida oſtendebatur; vbi autem venit afflictio cum fœlici, & ſplendido fine, virtutis præmium eſt, non eſt horroris, aut pœnæ. Ait Rupertus ibi: *Secunda aduerſitas res afflictionis exitus, vnde & ſine interpoſitione horroris facta eſt caligo tenebroſa, & clibanus fumans apparuit. Clibanus namque fumans imago fuit fornacis Ægyptiæ, qua ſeruituri erant in luto, & latere. Lampas verò ignis ſignum diuinæ charitatis, qua erant per multa miracula illuſtrandi.* Nec mirandum, quòd furnus fumans, & lampas ignis non inferant horrorem, nec pœnam conſideranti, ſeruitus enim cum tam fœlici exitu non pro horrenda pœna, ſed pro virtutum præmio habebatur. Tobiæ poſt ciuitatem illuminato dicit Angelus cap. 12. *Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos, abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, vt tentatio probaret te, & nunc miſit me Deus, vt curarem te,* &c. Eo quòd iuſtus erat & ſanctus Tobias, dicitur neceſſariò data illi afflictio, & tentatio. Quis hoc credat, iuſto, & ſancto neceſſariò deberi afflictiones? Iuſtitiæ, & ſanctitati præmium neceſſariò debetur; afflictio autem non præmium, ſed pœna eſt. Quomodo ergo debetur neceſſariò afflictio ſanctitati, & non magis præmium? Non ait, quod neceſſariò euenit tentatio ſola, ſed tentatio, & liberatio, dicit enim: *Neceſſe fuit, vt tentatio probaret te, Et nunc miſit me Deus, vt curem te.* Quando autem afflictio venit cum adeò ſplendido fine, meritò pro præmio virtutis datur. Quò ſpectans D. Cyprianus lib. de mortalitate ait: *Raphael Angelus Tobiæ oranti ſemper, & ſemper operanti teſtis fuit dicens: Quando orabas tu, & Sara, ego obtuli memoriam orationis veſtra in conſpectum claritatis Dei. Et cùm ſepelires tu mortuos ſimpliciter, & quia non es cunctatus exurgere & relinquere prandium tuum, ſed abiſti, & condidiſti mortuum, miſſus ſum tentare te, & iterum me miſit Deus curare te.* Expende ab illis: *Et quia non es cunctatus,* &c. Pro tantæ enim virtutis merito datus eſt Angelus, qui tentet, & liberet, qui affligat, & ſaluet; afflictio enim cum exitu glorioſo, & ſalutari hæc pro merito virtutis datur. Tres Hebræi pueri ob negatum cultum Babylonis regis imagine conijciuntur in ardentem fornacem, de illis enim dicit Daniel cap. 3. *Viri autem hi tres, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago ceciderunt in medio camino ignis ardentis colligati.* Proh Deus immortalis! hanc pœnam paras tuis ſeruis? Cur permittis fideles tuos ſic torreri? Immiſſi ſunt in fornacem, ſed ex qua egrediantur illæſi, fornax autem cum tam glorioſo exitu, non pœna, ſed Dei dignatio ſuos honorans erat. Ait D. Zeno ſermone 7. de tribus pueris: *Illò præcipitantur inſontes & ibidem propter quem præcipitantur, inueniunt. Denique excipiuntur non flamma, ſed rore, Dei dignitate, non pœna.* Non equidem pœna eſt in fornace, quæ in gloriam, & incolumitatem deſinit, ſed Dei ſuos dignantis in præmium. Non aliter poſt laudatum Iobum permittit eum manibus hoſtis horrendi, cap. 1. *Ecce vniuerſa, quæ habet, in manu tua ſunt.* Et cap. 2. *Ecce in manu tua eſt*, ve-

rum tamen animam illius ſerua. Cum inter tormenta vitam ſeruari mandat, iam de fœlici exitu cogitare videtur iuxta Olympiodori ſententiam in Cat.Græca: *Ne Iobi tentatio putetur pœna eius, ſed gratia,ſed præmium.* Vt dicat Paul. Oroſ.lib.de Apolog.liber. arbitr. *Expetente inimice famulum ſuum Deus ſpoliat per tentationem, non nudat: aufert ſubſtantiam, & dat gratiam. Expetita prædem præda permittitur, & rurſus prædæ ſuæ cuſtos adhibetur.* Ecce tibi vt Deus in auferenda ipſa ſubſtantia, feriendóque iuſto dicitur dare gratiam; afflictio enim, quæ tam fœlici exitu finienda erat, non venit à Deo pro pœna, ſed pro gratia,& pro præmio.

CAPVT VI.

Nuptiæ cum Agar.

NON parua Saram ſolicitudo perculit, ne quæ ſterilis,& prouectæ ætatis erat, Abrahamidum familiæ obeſſet, quorum numerum inſtar ſtellarum multiplicandum ex Deo præſtiterat. Denique puellam, quam ſibi in Ægypto acquiſiuerat, Agar nomine, viro id minimè cogitanti in matrimoniom adhuc ipſa viuens aſſociat. Nec detrectat vir ſanctus ſecundam accipere vxorem, primæ morem gerens, ſe ſe communi illius temporis accommodans diſpenſationi. Tumuit nouæ nuptæ venter ſancti hominis ſemine, nec ſeruile ingenium in ea fortuna ſine tumore manere potuit. Quo incitata Sara maritum primùm monet, deinde tumentes ancillæ animos ſic frangit, vt ipſa mallet fugitiua errare, quàm domi ſedens duritiam perpeti dominæ. Non id eſt paſſus Deus, ſed fugitiuæ Angelum ſuum mittit, qui ancillam reducat in domum, iubeatque ſubmitti dominæ, de cuius beneficio acceperat, quòd mater eſſe poſſet tantæ prolis, quæ ingentia regna hominibus impleat.

PARS VNICA MORALIS.

EX quo Lamech ſibi duas vxores adſciuit, ſic percrebuit hic mos in mundo ante, & poſt diluuium, vt ablata diſſonantia rei per frequentem vſum, ſuauius Deus id etiam ſuis aſſeclis permiſerit. De cuius permiſſione certus Abram non dubitat ſuadenti Saræ aſſentiri circa Agaris nuptias.

Geneſis 16. Igitur Sarai vxor Abram non genuerat liberos; ſed habens ancillam Ægyptiam nomine Agar, dixit marito ſuo: Ecce,concluſit me Dominus, ne parerem; ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cúmque ille acquieſceret deprecanti, tulit Agar Ægyptiam ancillam ſuam poſt annos decem, quam habitare cœperant in Chanaan, & dedit eam viro ſuo vxorem. Qui ingreſſus eſt ad eam.

§. I.

Dei ſerui eam ſolent habere poteſtatem diuinam, & authoritatem in iubendo, vt vel inſenſibilia ſibi faciant ſeruire.

SAra marito ſuo nouá adhibet vxorem, & in noua accipienda vxore acquieſcit Saræ maritus. Sic habes: *Dixit marito ſuo: Ecce,concluſit me Dominus, ne parerem: ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cumq; ille acquieſceret deprecanti*, &c. Quæ notans D. Auguſtinus lib.22.contra Fauſtum, cap. 31. dicit; quòd Sara id fecit, *non cedens viro concupiſcenti, ſed iubens obedienti.* Et vnde Sara tam potens in iubendo eſt, vt ſibi maritum in re viro caſto adeò difficili obedientem efficiat? Patet Pereira in præſenti num. 3. ex Ioſepho ait: *Saram Dei monitu ſuaſiſſe illud coniugium Abrahæ, & ad id diuina authoritate impuliſſe eum.* Nec miror, tanta enim poteſtas, & authoritas diuina ſolet elucere in verbis ſeruorum Dei, vt non ſit, qui eorum imperiis reſiſtat, nec ipſa creatura inſenſibilis. Proh quoties de iuſtis dictum eſt, quod prius dicebatur de Ieſu Luc 4. *In poteſtate erat ſermo ipſius!* Ex quo ait D.Baſilius Sel.orat.29. *Huius vocis hæreditatem obtinuit Apoſtolorum cœtus,hanc in manibus habentes, non inflata tuba, cælum hominibus reddiderunt; terras integras peruaſit ea vox, inſulas occupauit vocatio, ſine vi captæ ſunt ciuitates, Reges adorauerunt, Imperatores ceruices ſubiecerunt.* Et quis reſiſtat tantæ voci? Quis non ſubiaceat tantæ authoritatis Imperio? Sic enim Cant.4.iubet: *Surge Aquilo, & veni Auſter; perfla hortum meum, & fluant aromata illius.* Imperium ſuum ad ventos vſque protendit: de Ieſu dicit Matth. 8. *Imperauit ventis, & mari,& facta eſt tranquillitas magna. Porro homines mirati ſunt dicentes: Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?* Et meritò videntes eius imperium ſuper ventos eſſe aliquid ſupra hominem, & diuinum ſuſpicantur in Ieſu. Qualiter ergo quod diuinum eſt, ſibi arrogat ſponſa, & ventis imperat? Ait D. Niſſenus homil.10. in Cant. *Aſpice reginæ poteſtatem, vt imperatoria quadam poteſtas,& authoritas in ijs, quæ ab ipſa proferuntur, eluceat. Non enim precibus, id, quod vult, efficit, ſed ſecundum veram illam promittentis vocem, quæ dicit fidelem diſpenſatorem factum fuiſſe dominum omnium facultatum domini ſui. Hac accepta poteſtate,regia quadam ratione prout ſibi placitum eſt, duos ventos gubernat.* Sic ille ex tranſlatione poſita in Cat.Græca D Luc. ad cap.7. Quippe venit quandoque à Deo in ſuos fideles ſeruos ea authoritas, qua imperatoria quadam ratione vniuerſas creaturas ſibi faciant obſequentes. Et quis reſiſtat verbis iuſtorum in Dei fide procedentibus? De tribus pueris Hebræis ait Daniel cap.3. *Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum*, &c. Mirandum enim erat, quod inter flammarum linguas perſtrepentes carnea lingua audiretur. Et quomodo audiebatur humana lingua, cui tot ardentes linguæ ſeſe obiecerant? Ait D.Zeno ſermone 3.de Daniele: *Tanta eſt fidei virtus,tantaq; poteſtas, vt cultoribus ſuis etiam ipſa elementa contra ſuam naturam famulari compellant.* Habet lingua iuſtorum in fide operantium vnde vel ab inſenſibilibus extorqueat obedientiam. Aiebat Dominus Matth. 4. *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum. At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.* Vt ille dixit, ſtatim illi obedierunt ſine vlla reſiſtentia. At Luc.9. ait ad alterum: *Sequere me. Ille*

autem

autem dixit : Domine permitte mihi primùm ire , & ſepelire patrem meum. Hic inducias ſibi dari petit, illi ſtatim obediêre. Et cur Dominus vocem non fecit huic iuueni adeò efficacem, vt illum faceret ſibi protſus ſtatim obedientem, ſicut Apoſtolis fecit? Apoſtolis eam fecit vocem, quam illi hæreditarent, vt poſſent cum imperio trahere ſine reſiſtentia moltas gentes ad obedientiam. Ait Diuus Baſilius Sel. orat. 30. *Hamo verbi Chriſti traiecti Apoſtolì ſequebantur loquentem Dominum, & piſcatu a modum intus ipſi ſecum docebantur. Piſcari condiſcebant, quódque facturi erant, primùm opere experiebantur.* Experiebantur equidem in ſe vim, poteſtatémque diuini Verbi, quo ipſi ſine reſiſtentia trahebantur in Dei ſequelam; & quo ipſi trahent cæteros ad obedientiam. Non enim poteotia eſt, quæ reſiſtat iuſtorum hominum in Dei fide imperatrici loquelæ.

§. II.

Vbi ærumnæ æquanimiter tolerantur, ibi clariſſimè apparet eſſe Deus.

VIr Sara coniugium ancillæ Abrahamo conſuluit, & ipſe obtemperauit. Ait enim textus: *Dixit marito ſuo : Ecce concluſit me Dominus, ne parerem; ingredere ad ancillam meam. Cumq́ue ille acquieſceret deprecanti,* &c. Acquieuit, inquam, Abrahamus Saræ, & ait D. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum, cap. 32. *Credens hoc Saram ex Dei nutu voluiſſe.* Sed vnde cognouit Abrahamus Saram in præſenti Dei nutu agi? Crediderim id notum fuiſſe Abrahamo ex æquanimitate Saræ in toleranda ærumna ſterilitatis, quam ęquanimitatem illa verba oſtendunt, nimirum : *Ecce concluſit me Dominus, ne parerem,* &c. Non acerba in Deum, non queribunda de ſterilitate, ſed æquanimis eius manu acceptat ærumnam tantam. Cur ergo non credatur Deo agi, & Deo afflari? Duo Pharaonis famuli ſimul cum Ioſeph erant in carcere vinculati; qui cùm ob inſomnia ſibi ignota triſtiſſimi eſſent, ait ad illos Ioſeph Geneſ. 40. *Nunquid non Dei eſt interpretatio? Referte mihi, quid videritis.* Dei propriam putat interpretationem ſomniorum, & quia Dei propriam putat, ideò ſibi credi petit. Quàm aliter Babylonij ſapientes Daniel. 2. petenti Regi interpretationem ſomnij aiunt: *Sermo, quem tu quæris, Rex, grauis eſt, nec reperitur quiſquam, qui indicet illum in conſpectu regis exceptis Dijs.* Quia rem aſſerunt Deo eſſe propriam, ab illa ſe excuſant explicanda. Ij abſtinent ab explicatione inſomnij, ideò quia eam propriè ſolis diis conuenire aiunt. Ille, quia Deo propriam cenſet interpretationem, ideò ipſe in illam audet. Et cùm ſapientum hominum ſit, non ſe intromittere rebus ad Deum pertinentibus, cur Ioſeph rem ſolius Dei eſſe prædicat, & ſimul ideò vult illam explicare? An quia ſe Deo parem exiſtimat? Abſit, ſed quia ſe videns in ærumnis carceris æquanimem putat ſibi Deum præſentiſſimè affuturum, cuius afflatu plenus ad omnia audet. Theodor. ſermone 8. de prouident. fatur : *Cùm interpretationem Dei eſſe dicit, aliquid in hac audet, vt qui ſe diuinum quoddam adytum parauerat.* Equidem ex ęquanimi ęrumnarum tolerantia ſic ſe fecerat diuinum quoddam adytum Deo, vt quidquid Dei eſſet, non dubitauerit aggredi. Fœlix, qui ſe in ærumnis tolerandis oſtendit æquanimem, haud dubium quin Deum, Deique dona ſuis manibus tractet. Miſſis tribus pueris Hebræis in fornacem ardentem, acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium fornacis, & ait Daniel. 3. *Ecce video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.* Dum in fornacem mittuntur, Deum ſibi ſocium inueniunt. Quid mirum? Ærumnas propter Deum, qui tolerat, non poteſt non oſtendere ſecum Deum. Vt dicat D. Zeno ſermone 7. de Daniele : *Illo præcipitantur inſontes, ibidémque propter quem præcipitantur, inueniunt.* Non deficit Deus illis, qui ærumnas æquanimiter tolerant propter Deum, vix datur dilatio: vbi ærumna eſt æquanimiter propter Deum illata, ibi & oſtenditur Deus. Et cur non ibi oſtendatur, quando hæc ærumnarum tolerantia illi pro ſuauiſſimo holocauſto eſt? Iob dum conflictaretur ærumnis cap. 1. ſic loquebatur : *Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum.* Filiis viuentibus, quotidie pro illis ſacrificia offerebat; ſic enim ait : *Conſurgénſque diluculo offerebat holocauſta per ſingulos.* Nunc audit eos repentino caſu interemptos, & non cogitat de ſacrificio offerendo pro illis, contentus dicere : *Dominus dedit, Dominus abſtulit.* Cur modò non magis conſurgit, vt offerat pro defunctis ſacrificia, qui offerebat pro ſanis? Cur abſtinet à ſacrificio offerendo, eo præcipuè tempore, quo vniuerſi illud offerre ſolent? Non abſtinet à ſacrificio, ſed illud offert Deo gratius, nimirum verba illa æquanimitatis, & tolerantiæ, quæ ſunt pro ſuauiſſimo holocauſto, cui Deus adſit. Ait D. Chryſoſtomus in Cat. Græca : *Verba illa ad agendas gratias compoſita, illámque ſpiritualem hoſtiam Deo obtulit. Victima enim verba illa erant, Dominus dedit, Dominus abſtulit, ac reliqua.* In verbis tantæ æquanimitatis, & tolerantiæ victimæ Deo offerebantur adeò gratæ, vt Deum ad ſe traherent.

Geneſis 14. At illa concepiſſe ſe videns deſpexit dominam ſuam. Dixitq́ue Sarai ad Abram : Iniquè agis contra me; ego dedi ancillam meam in ſinum tuum, quæ videns, quòd conceperit, deſpectui me habet : Iudicet Dominus inter me, & te. Cui reſpondit Abram : Ecce, ait, ancilla tua in manu tua eſt, vtere ea, vt libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit.

§. III.

Ingenuus eſt, qui in qualibet fortuna ſe ſeſcit continere intra ſua natura, ſuíque ſtatus fines.

EN ſeruile ingenium, vix fortunam guſtat fœlicem, & ad altiora volans ſui obliuiſcitur. Sic Agar ancilla *concepiſſe ſe videns deſpexit dominam ſuam.* Circa quam D. Chryſoſtomus homil. 38. in Geneſ. ait : *Ille enim ferme ſeruorum mos eſt, vt cum parum aliquid proſperitatis eis aſpirauerit, nequeant intra ſuos ſe limites continere, ſed ſtatim ſui ordinis obliuiſcantur.* Hic eſt ſeruorum mos, hoc viliſſimum, & ſeruile ingeniũ. Qui ingenuus eſt, ſe intra ſuos fines immobiliter contineat. Supra Gen. 16. dictum eſt Abrahamo : *Suſpice cælum, & numera ſtellas, ſi potes; ſic erit ſemen tuum.* Et quidem quando Abrahamo duo erant filij futuri; alter ex ancilla, nimirũ Iſmaël; alter ex libera, nimirum Iſaac; certum eſt hanc promiſſionem de ſtellifero ſemine non ad filium ancillæ, ſed ad

filium liberæ pertinere. Et quæ ingenuorum Abrahamidum virtus exprimebatur in ſtellis? Ait Philo lib de Abraham: *Quale vides cælum, & quæ in cælo ſunt, talis virtus tua eſſe debet. Planè cæleſtis, nihil ſordidum terræ habens, ſemper vmbra carens, ornatè diſpoſita, immoto manens ordine ſemper ſui ſimilis.* Expende illud cæleſtium virtutum proprium, nimirum; *Immoto manens ordine.* Nulla enim ſtella eſt, quæ in Solem, aut Lunam exurgat, ſed quæuis manet ſemper immota in ordine, & ſtatu ſuo, ſemper ſui ſimilis. Nec miror, quòd in die coram Sole fulgentiſſimo ſtellæ in ordine ſuo ſint, at in nocte, quando ipſæ non parum ſplendoris guſtant, adhuc ſui ſimiles intra ſuum ordinem inueniuntur. Vt homo cæleſtis, & ingenuus ſic diſcat non extolli ſupra limites ſuos. Maria Virgo cum audit ſe extolli ad maternitatem diuinam, & videt ſe ab Angelo ſalutari, quid ait? Luc. 1. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Ad hoc ſalutatur, vt Mater Dei fiat, & illa tota eſt in recognoſcendis liminibus naturæ ſuæ. Quid ordinem naturæ meminiſti, cùm eleuaris in Matrem Creatoris? Cæleſtis fœmina in tanta excellentia adhuc non deſerit ordinem naturæ ſuæ, ſed quantum eſt ex ſe, eius ſe munit intra fines. Pulchrè ait D Damaſcenus orat. 1. de Aſſumpt. *Euam haudquoquam imitatur Maria, verum incautam eius ſimplicitatem emendat, naturæq; patrocinio ſe muniuit ſic reſpondens: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Ea loqueris, quæ fieri non poſſunt. Tua oratio eas naturæ leges, quas ſummus opifex ſanxit, infringit. Secunda Eua dici, non ſuſtineo.* Sic cæleſtis fœmina Eua faſtus fugit, quibus ſupra ſuos limites ſe extollebat, vt Dea fieret. Maria autem & ſe adoratam ab Angelo videns, certos limites ſuæ naturæ proponit, quorum in tanta gratia minimè obliuiſcitur, ſicque manet ſecura. Nunquam enim non perditur, qui extra proprios limites amat proſilire. Ozias rex regni poteſtate inſolens muneri ſacerdotali ſe immiſcuit. Dicit autem 1. Paralip. 26. *Iratus Ozias, & tenens in manu thuribulum, vt adoleret incenſum, minabatur ſacerdotibus, ſtatimq; orta eſt lepra in fronte eius, &c.* Quam rem ponderans D. Chryſoſtomus homil. 5. de verbis Iſaiæ fatetur: *Ingreſſus vt ſacerdotium vſurparet etiam regnum perdidit. Ingreſſus eſt, vt fieret venerabilior, & factus eſt execrabilior: adeò res eſt mala non manere intra fines à Deo præſcriptos ſiue honoris, ſiue cognitionis res fuerit.* Huc ſpectent vniuerſi, & nolint extra fines ſuos euolare.

§. IV.

Ille familiæ bonus, cui ordo in primis charus eſt.

ERat Agar chara Abrahamo, vt quam expertus fuerat ſibi fœcundam, & nihilominus eam duro Saræ ſeruitio ſubiicit, dum ait: *Ecce, ancilla tua in manu tua eſt, vtere eâ vt libet.* Bonus paterfamilias etſi vtiliorem proſapiæ Agarem nouerat, quia tamen ancilla erat, & ſecundaria vxor, illam Saræ dominæ, & primariæ ſubiectam eſſe in omnibus iubet. Non ſic tenuit virum propagandi ſeminis amor, vt ordo familiæ, quo infimi, & ſecundi ſubiecti eſſent primis. Crede mihi, vnus ille familiæ ſtabiliendæ bonus eſt, qui cæteros animi affectus & omnes ordini poſtponit, nec patitur ob aliqua lucra, quod inferior ſuperiori inſultet, ſed omnes ſinit eſſe ordine ſuo. Pulchrè dicebat Nazianzen. orat. 26. *Ordine quidem florente ac dominante mundus eſt. Vniuerſum hoc, ac pulchritudo certa, & ſtabilis. Contrà autem perturbatio, & confuſio in aere, tonitrua, & in terra motus, in mari naufragia, in vrbibus domibúſque bella ac diſſidia, in corporibus morbos, in animis peccata procreauit.* Quid pulchrius? Ex perturbato ordine elementorum, quod infima miſceantur ſummis, & ſumma miſceantur infimis, fiunt in aëre tonitrua, & fulgura, & in terra motus nociui; ex perturbato ordine œconomiæ, ſeu politiæ, quòd ſerui imperent, & domini cogantur ſeruire, quòd minores in pretio ſint, & maiores æſtimentur vili, bella & diſſidia naſcuntur in domibus, & vrbibus; ex perturbato ordine corporis, & humorum intemperies morborum efficitur. Clarè ergo inde conſtat, vt ordine vno dominante, ita vt nulli affectui cedat, viget mundus, vegetatur corpus, florent familiæ. Pſal. 18. de Apoſtolica familia locutus ait: *In omnem terram exiuit ſonus eorum.* Aquila legit: *Exiuit ordo eorum.* Non poſſet equidem ſine ordine ſtabiliri tanta familia. Nec in omnem terram volaret Chriſtiana œconomia, niſi ſeruato ordine miniſtrorum. Quò reſpiciens Paul. ad Epheſ. cap. 4. ait: *Qui deſcendit, ipſe eſt, qui aſcendit ſuper omnes cælos, vt adimpleret omnia. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores ad conſummationem ſanctorum.* Ecce tibi dicitur aſcendiſſe Ieſus, vt omnia impleret, nimirum vt ad omnes mitteret & doctrinã, & dona ſua. Et quo medio vſus eſt? Hoc in primis fecit, videlicet conſtituere miniſtros per ordines ſuos, vt alij eſſent Apoſtoli, alij prophetæ, alij Euangeliſtæ, alij doctores, & paſtores, alij oues. Ait enim D. Anſelm. *Omnia regna mundi adimpleuit cultu ſuo. Et vt omnia adimpleret, dedit ipſe nobis ad eruditionem quatuor regentium ordines, ſcilicet quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, &c.* Compoſitus ergo, & ſeruatus ordo miniſtrorum repleuit vniuerſum orbem religione. Et quid non impleat ordo? Fallar, ſi vacuitas detur, vbi præponitur omnibus aliis affectibus ordo. Pſal. 103. *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit, illic paſſeres nidificabunt. Herodij domus dux eſt eorum, montes excelſi ceruis, petra refugium herinaceis, fecit Lunam in tempora: Sol cognouit occaſum ſuum. Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa pertranſibũt omnes beſtiæ ſyluæ. Exiuit homo, &c.* Ecce tibi vt homo, & beſtiæ, & paſſeres, & ligna, & ceruus, & herinaceus ſuum pabulum habent, quo ſaturentur, ſuum refugium, quo protegantur. Sed qualiter vniuerſis iis & pabulum, & refugium paratur certum? Eò ſolùm quòd quis ſit in ordine ſuo, in terminis ſuis, quòd cerui ſint in montibus, herinacei in petris, animalia in terra, piſces in aqua. Ait Nazianz. orat. 26. *Ordo cunctis animantibus ortum, & alimentum, ſedeſq; vnicuique aptas, & congruentes indixit, & quaſi lata lege præſcripſit. At nec Delphinum quiſquam arua ſulcantem vidit, nec bouem per aquas lubricum iter carpentem, quemadmodum nec ſolem noctu decreſcentem, vel augeſcentem, nec rurſus lunam mortalibus inter diu prælucentem. Montes excelſi ceruis, petra refugium herinaceis, fecit lunam in tempora, Sol cognouit occaſum ſuum, &c.* Sic in magna mundi domo ſeruatus ordo ſufficit vniuerſis alimentúmque & refugium ſingulis præbet. Piſces enim abundant in aquis, ſi ad aëra volent, pereunt. Econtra perpetes alites in altiſſimis nidum ſecurum tenent, perduntur, ſi ſe aquis ſubmergunt. Crede mihi, illa familia inexpugnabilis erit, quæ primas ordini deferat. Ait Cant. 6. *Pulchra es amica mea, ſuauis, & decora ſicut Hieruſalem, terribilis vt ca-*

ſtrorum

ſtrorum acies ordinata. Vbi Theodoret. ait: *Nec decora modò, ſed terrorem eo aſpicientibus iniiciens, ordinem enim inum ſpectantes admirantur. Nam in te nihil inordinatum, nihil incertum, nihil confuſum, ſed omnia ordinata & certa ſunt. Rerum ordinem diligenter retines. Quippe quæ ſponſum ſcis rebus omnibus anteponendum, & ſecundum ſponſum eos potiſſimos obſeruandos, qui ad eum proximè accedunt.* Terribilis eſt, & admiranda omnibus illa familia, in qua ordo præcedit, vt ſponſus primas habeat, deinde cæteri, ſinguli in ordine ſuo, ne ſeruus filius, ſeu coniugi anteponatur, nec indoctus, inſipiensve ſapientibus. Ordo enim eſt, qui firmat & componit vniuerſa. Ait ſapientia Dei Prou. 8. *Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret: Quando præparabat cælos, aderam, quando certa lege, & gyro vallabat abyſſos, quādo æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes aquarum. Quando circumdabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos. Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens.* Dei ergo ſapientia omnibus eius operibus præfuit, vt cuncta ſtabilirentur, componerentur. Sed vnde ad hoc dicendum ſumpſit initium? Ait: *Ab æterno ordinata ſum.* Quaſi & Dei ſapientia & ordo ſimul hæc omnia efficerent. Hinc Nazianz. orat. 26. *Ordo omnium rerum pater eſt, & præſidium, & ſolus verbi rerum omnium conditoris, & architecti ſermone commodè vti queat, ſi quidem vocem acceperit: Cùm mundus à Deo crearetur, ego illi adſtabam omnia componens, atque conglutinans, cum adornaret thronum ſuum ſupra ventos, ac ſupernas nubes roboraret, cum fundamenta terræ iaceret, & velut firmos, ac tutos ſupercæleſtes fontes ſtatueret,* &c. Ordo ſolus ſermone ſapientiæ diuinæ commodè vtitur, vt ait Nazianzenus, & quod à ſapientia diuina dicitur pro explicanda ingenti ſua virtute, hoc ab ordine poteſt quodammodo dici, vt extollat virtutem ſuam, qua creditur omnia firma & ſtabilia condidiſſe. Vnde Cant. 6. mirabundi Angeli de triumphatrice pompa fidelium dicunt: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis, vt caſtrorum acies ordinata?* Vbi Theodor. ait: *Admirabuntur autem ipſius non modo lucem, ſed etiam ordinem.* Non equidem mirabilis eſt æconomia, ſiue politia ex luce ſplendoréque ſolo, ſed & ex ordine cui ſeruando primas cedat. Sed ſcire cupis cuius aciei ordinem mirentur in ſponſa? Pulchrè ad rem D. Niſſen. homil. 15. in Cant. *Hæ ſunt illa ſtructa copia, quippe vbi poteſtates ſemper dominantur perpetuo dominatus rerum potiuntur. Solidè fundati ſunt throni, imperia nullam in ſeruitutem rediguntur; volatus Seraphin non quieſcit, & ſtatio non progreditur: Cherubin ſuſtinere ſublimem illum thronum non ceſſant, miniſtratores opus facere, & ſermonem audire non deſinunt. Hæ igitur poteſtates à Deo cum ordinata ſint::: id circo etiam anima, quæ ad illarum imitationem ordine decenter facit omnia, talem ſui admirationē excitat, qualem ordinata illa copia merentur.* Itaque ille eſt validiſſimus ordo gentium, in quibus, qui imperant, non ſeruiunt; qui euolant, non quieſcunt; qui ſtant, non progrediuntur; qui ſeruiunt miniſterio, non inde excedunt.

Ab hoc ordine cæleſtis æconomia admirabilis eſt, & erit admirabilis quiſquis illius æmulus fiat.

§. V.

Duritiès gubernatoris non ad ſalutem, ſed ad fugam eſt ſubditis.

VT Sara affligere cœpit ancillam, eámque ſeueriùs tractare; illa fugam capit, ſic enim dicit: *Affligente igitur eam Sarai fugam iniit.* Quando ex duritie, & ſeueritate gubernatoris, & deſperationes, & fugæ ſubditorum non fuerunt natæ? Bis audio in Chriſti manu flagellum aſſumptum, nimirum Matth. 21. & Ioan. 2. Et quid tantus Dominus fecit cum flagello? Ait Ioan. ibi: *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo.* Nullum traxit, nullum retinuit in templo flagellum, ſed omnes eiecit, & fecit inde fugere. Haud dubium quin iſte ſit ſeueritatis frequentior fructus, quod ſe in fugam dedant ſubditi. Primis ſæculis Dei flagellum penè ob oculos paſſim erat, flammeus gladius à paradiſo arcebat. Caini caſtigatio minabatur cæteris. Diluuium res fuit ſeueritatis plena. Quid inde? Pulchrè rem ponderat Chryſologus ſerm. 147. *Creatura ferebatur ſeruitute dura, obſederat pauor omnia, timor ſoluerat vniuerſa, in cælo diuinus ſplendor proſtrauerat Angelos, in terra tonitrua, & fulmina corda mortalium quaſſabāt. Sic nimius pauor amorem dominatus excluſit, Angelos fugauit ad terras, homines traxit ad idola, mundum vanis erroribus occupauit: fecit omnes Creatorem fugere, colere creaturas.* Vbi ſeruitus dura, vbi frequens flagellum, vbi res tota ſeueritas, fugitur Deus, & eius cultus prorſus exulat à mundo, & vbique terrarum aræ Dæmonibus ſacratæ cernuntur. Suſpectum ſit gubernatori optimo ſolius ſeueritatis conſilium ad perdendum quàm ad ſanandum aptius. Quò reſpiciens Dominus Zachar. 11. ait: *Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti.* Paſtorem ſtultum vocat, qui nimiam duritiem amat, vt quæ ſolùm ad fugandum, & perdendum valeat. Ait D. Cyrillus Alexand. ibi: *Qui ſunt periti muneris paſtoralis, exiles portant virgas, vt ſi quando ſunt oues feriendæ ne frangant quod percuſſerint: contra imperiti clauis, baculiſque magnis hoc agunt. Quæ propheta nunc appellat vaſa paſtoris ſtulti.* Meritò ſtultum paſtorem appellat eum, qui nimiam duritiem prætendit, & ſeueritatem; quando hæc non non valent ad regendas oues, ſed ad fugandas, & præcipitandas. Qui prudentes gubernatores ſunt, ſemper emolliunt rigorem, & ſuauiant, ne damnum inferant, ſed ad ſalutem trahant. Prudentiſſimus ille ſecundus mundi Dominus Noë, vt euaſit diluuium Geneſ. 8. *ædificauit altare Domino,* &c. vt ait ibi Rupert. *Præteritorum beneficiorum memoriam confitentes, vt dignum erat.* Itaque tota res tunc erat prædicatio, & confeſſio beneficiorum, cur non & memoriam fecit ſuppliciorum? Num. 16. vbi abſorpti igne ſunt rebelles, ex thuribulis eorum laminæ factæ iubentur tabernaculo apponi in ſupplicij memoriam. Sic ibi. Tulit ergo *Eleazar thuribula ænea, in quibus obtulerant hi, quos incendium deuorauit, & produxit ea in laminas affigens altari, vt haberent poſtea filij Iſrael, quibus monerentur,* &c. Cur & Noë ſimiliter non erexit aliquod mirabile ſupplicij illati orbi? Cur maluit eſſe totus in recordatione beneficiorum, eáque ſola propoſuit populo? Bonus gubernator videbat ſupplicij horrendi imaginem ex ſe ob oculos obuerſantem ſubditorum, quare ipſe ad beneficia ponderanda conſurgit, vt illis emollito rigore magis Deo redderet addictos populos. Ait Claudius Marius lib. 2. in Geneſ.

Adhuc verſatur imago
Ante oculos tanta ſemper memoranda ruina,
Inter aquas quid pertulerint, quid munere ſacro
Non etiam tulerint, fremeret cum verbere ſæuo
Pontus, & illiſas contemneret arca procellas.
Cumq́; ſuis Noe quam prompta, & læta reuoluit
Se circum ſummi fuerit largitio Patris
Cogit, & attonites mirari, ac voluere ſecum.

Ecce tibi inter diras imagines ruinæ, inter ipſos penè verborum fremitus, Noë totus eſt in exponendis diuinis largitionibus, in ponderanda Dei tutela circa ſe ſuóſque, & dum ſic beneficiis exhibitis à Deo mollit rigorem, *cogit & attonites mirari*, &c. Nulla res ſic cogit ſubditos erga dominum, vt emolliti beneficiis rigores. Vt enim rigoris durities fugat, ſic ſuauitas beneficiorum homines cogit, vt adhæreant domino, fiántque ſaluti proximiores. Duos nouit Iordanis viros ſanctiſſimos, Eliam, & Ioannem Baptiſtam: ille ignem minabatur, hic oſtendebat Dei agnum. Et quid fecerunt in Iordane? Innocato Elia 4. Regum 2. eius pallio Eliſæus *percuſſit aquas, & diuiſa ſunt huc, atque illuc.* Vides, dum pallium Eliæ percutit, vt hinc inde fugiunt aquæ, quàm aliter fiebat in Ioanne, ait enim Matth. 2. *Exibat ad eum Ieroſolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo, confitentes peccata ſua.* Quod notans D. Ambroſius in cap 11. Luc. ait: *In deſerto Elias, in deſerto Ioannes. Ille Iordanem diuiſit, hic ad lauacrum ſalutare conuertit.* Percuſſio Eliana in flumine ſciſſuras fecit, & fugientes oſtendit aquas, Ioannis autem ſuauitas de oſtenſo agno diuino, reddidit aquas ſalutares; vt ſcias, quàm vtilior ſit duritie ſuauitas.

Geneſis 16. Cumq́; inueniſſet eam Angelus Domini iuxta fontem aquæ in ſolitudine, quæ eſt in via Sur in deſerto, dixit ad illam: Agar ancilla Sarai vnde venis? & quò vadis? Quæ reſpondit: A facie Sarai dominæ meæ ego fugio. Dixitq́; ei Angelus Domini: Reuertere ad dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.

§. VI.

Illud extrema miſericordia, & ignominiæ eſt, quod quis à virtutis cultu, & ſtatu in vitia relabatur.

DVo quærebat Angelus; ad vnum tantum reſpondit ancilla; quærebat enim Angelus, vnde Agar veniret, & quò iret? Agar autem reſpondit, ſe à dominæ conſpectu fugiens venire; quò autem iret, minimè dicit. Quippe ait: *A facie Sarai domina mea ego fugio.* Et cur non dicit quò fugiat, quò ſe recipiat? Fugiebat ad Ægypti patriam ſemel relictam, ad idolorum cultricem, ad vitiorum ſentinam, & non verita confiteri fugam à domina, tamen veretur fateri reditum ad priſtinas vitorū ſedes. Verecundius enim, & ignominioſius eſt, vt quæ in domo virtutis vixerat, ſe ſe Ægyptiis idolis, & ſceleribus ſubiiciat. Ait Lyppoman. in Cat. *Conſidera, quòd Agar non reſpondit ad omnia; nam quò iret, non reſerat. Fortè confiteri erubuit, à domo ſancti viri, probataq́; domina rurſus ad Ægyptios idololatras redire.* Et quidem malum erat, quòd fugeret; ſed quòd à domo virtutis, à conſortio ſanctorum, à cæleſti vita in vitiorum occaſiones relaberetur, & ad vitiorum ſentinam confugeret, id extremæ erat miſeriæ, & ignominiæ. Iſaias cap. 8. dicit: *Auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ*, &c. Commune eſt expoſitoribus ſacris per ſpolia Samariæ intelligere idololatriam, quam Dominus in ſuo aduentu contriuit. Sed cur idololatriam vocat Samariam? Cur non magis Babylonem, aut Romam? Nónne Babylone, & Romæ magis idololatria floruit, quàm in Samaria? Cur ergo prætermiſſis illis vni Samariæ idololatriam attribuit? Fuerat Samaria priùs educata in veri Dei cultu, verſque virtutibus innutrita, at à Ieroboamo inducta in idololatriam reciderat. Quod illi maioris erat miſeriæ, & ignominiæ. Ait enim Tertullianus lib. 3. in Mar. *Idololatriam enim Samaria nomine notauit, vt ignominioſa ob idololatriam, qua deſciuerat tunc à Deo, ſub rege Ierobeam.* Equidem maioris miſeriæ, & ignominiæ res erat, quòd quæ in domo Dei veri fuerat nutrita, ea dilaberetur in idolorum cultum. Heu miſeri homines, qui poſt Deum guſtatum, poſt virtutem cultam, iterum immergimini vitiis priſtinis! non enim dubium eſt, quin in eo ſtatu ſitis, quo præ cæteris ignominioſi, & lamentabiles Deo ſitis. Luc. 19. *Et vt appropinquauit Ieſus, videns ciuitatem Ieruſalem fleuit ſuper illam.* Simul videbat mentis oculis & populoſiſſimas, & perditiſſimas gentium ciuitates, Memphim, Tyrum, Niniuen, Babylonem, Romam. Super nullam harum fleuit, & ſuper vnam Ieruſalem lachrymas fundit. Et cur magis Ieroſolymam deflet, quàm alias gentium vrbes? Res erat maioris miſeriæ, & ignominiæ, quod Ieruſalem ciuitas Dei virtutibus innutrita in vitiorum & perditionum barathra incideret. Ex quo ait Origen. homil. 38. in Leuit. *Nemo gentilis fletur, ſed ille, qui fuit de Ieruſalem, quòd poſt peccata circumdent eam inimici, & lapidem ſuper lapidem non relinquant, maximè ſi poſt multam continentiam, poſt annos caſtitatis victus quis fuerit blandimentis carnis.* Quòd immergebantur vitiis illi, qui nullam virtutem nouerunt, non adeò luctuoſum eſt; nemo gentilis defletur, quia nemo gentilis fuerat in virtute, à qua decideret. At qui fuit de Ieruſalem, qui fuit ciuis ſanctorum, & domeſticus Dei, quòd hic ſic fortitudinem virtutum exuat, vt nullam in ſe relinquat, & poſt annos multos caſtitatis ſe ſe dedat carnis blanditiis, hoc ignominioſum, & miſerabile multum apud Deum inuenitur.

§. VII.

Ingenuum eſt præponere ſeruitutem vtilem libertati perituræ.

MOnet Angelus Agarem, vt ad dominam redeat, dum ait: *Reuertere ad dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.* Quale hoc Angeli conſilium? Nónne libertas potior eſt homini, quàm ſeruitus? Ibat Agar ſeruitutis iugo excuſſo in libertatem natiuam. Cur Angelus illi perſuadet, vt redeat ad ſeruitutem? Cur non magis ſinit illam eſſe liberam? Inuenit eam ſedentem iuxta fontem media in ſolitudine, omni humano auxilio deſtitutam, extremæ ruinæ propinquam, inde meritò illi perſuadet, vt redeat in ſeruitutem; ingenuum eſt enim, quòd ſeruitutem præferas libertati perituræ. Ioſeph Prorex Ægypti iam notus fratribus ſuis ait illis Geneſ. 45. *Ite in terram Chanaan, & tollite inde patrem veſtrum, & cognationem, & venite ad me*, &c. ſic monet, vt vniuerſa cognatio veniat in Ægyptum. At in Ægypto ſeruituri erant Pharaoni, qui in Chanaan

nemi

nemini ſeruiebant. Cur ergo non magis amat ipſe redire in terram libertatis, quàm vt cum ſuis ſit in terra ſeruitutis? Conficiebantur penoria Chananæi, in Ægypto autem habebat Ioſeph alimenta, quibus aleret ſuos; hinc magis ingenuum duxit, quòd ſeruirent in Ægypto, quàm quòd liberi apud Chananæos fame perirent. Ad hæc Ægeſipp.lib.5. de Excid. Hieroſolymit. cap. 15. *Quando apud Hebræos vtilis ſeruitus ſit libertati inutili non prælata? Iacob ipſe patriarcha in Ægyptum duxit Hebræos, ne perirent fame. Ibi Ioſeph curru ſublimis & equis ſubiacere ſe in poteſtate maluit, vt aleret ſuos, quàm ad originis propriæ libertatem redire.* Hoc ſapientum, ingenuorúmque virorum fuit conſtantiſſimum conſilium, quòd libertas peritura poſtponenda ſit vtili ſeruituti. Nec vnquam ingenuos nobiléſque putem illos, qui malunt ſe ſuóſque miſera pauperie conſumi, quàm potentiori alicui ſeruire. Rex erat Ioachin, de quo ait 4.Regum 24. *Venit Nabuchodonoſor rex Babylonis ad ciuitatem Ieruſalem cum ſeruis ſuis, vt oppugnaret eam. Egreſſuſq; eſt Ioachin rex Iuda ad regem Babylonis, ipſe, & mater eius, & ſerui eius, & principes eius, & eunuchi eius, & ſuſcepit eum rex Babylonis*, &c. Itaque rex, vt potentiſſimum tyranni exercitum à Ieroſolymis arceret, maluit exire, & cum omni familia ſua, & cognatione ſua ſe tradere ſeruituti. Et quod magis miror, hoc fecit ex conſilio Hieremiæ prophetæ, vt aſſerunt Ioſephus, & Lyranus, & probabile putat Abulenſis. Nónne magis regium erat hoſti reſiſtere? Nónne magis nobile perire in prælio, quàm ſeruire? Cur ergo rex nobilis de conſilio Hieremiæ elegit ſeruitutem? Ait Ægeſip.lib.5.de Excid.Hieroſolymit cap.22. *Secum ſua proſapia egreſſus vrbem Babyloniis obſidentibus in ſeruitium dedit, ne euerſam patriam, ne populum Dei captiuum videret.* In prælio euertenda erat funditus ciuitas, interficiendi, & captiuandi ciues vniuerſi; ideò rex nobilis libertati nociuæ ſeruitutem ſuam, & ſuorum merito prætulit. Dum Ægyptus populo Romano ſeruiret, incidit in inopinatam famem, à qua liberata eſt ſtudio Traiani Imperatoris. Vnde ait Plinius in eius Paneg. *Diſcat igitur Ægyptus, credátque experimento non alimenta ſe nobis ſed tributa præſtare; ſciat ſe non eſſe populo Romano neceſſariam, & tamen ſeruiat. Actum erat de fœcundiſſima gente, ſi libera fuiſſet.* Nulli indecora eſt ſeruitus, quæ opulentiorem, & ſecuriorem ſtatum libero ſubminiſtrat.

§. VIII.

Magnis mentibus opportunum eſt frænum ſeruitutis.

ABrahami ſemine plenam Agarem iubet Angelus ſub domina redire aiens: *Reuertere ad dominam tuam, & humiliare ſub manu eius.* Et meritò fœminæ de conceptu tumenti ſeruitutem Angelus decernit, quo enim maiores animos homines gerunt, eò magis fræni regimine egent, ne præcipitentur. Ait D. Nazianzen. orat. 26. *Fortes, ac generoſi, quemadmodum ſi ratione gubernentur, magnum ad virtutem pondus habent, ita ſi à ſcientia, & ratione deſerantur, non minus momenti ad vitium habituri ſunt. Sic nimirum equum acris eſſe & generoſæ naturæ neceſſum eſt, qui quidem ſiue in bellis, atque acie, ſiue in ludicro curſu à certamine victor ſic diſceſſurus, ac idem tamen nunquam vllum vnquam egregium ſui vſum præbuerit, niſi fræno eruditus, & accuratiori exercitatione domitus, ac cicuratus fuerit.* Generoſi, & magni ſpiritus, magnáque ingenia & in homine requiruntur & in equo, vt nunquam niſi victorias, & triumphos meditentur: ſed ij, vt egregium ſui vſum præbeant, fræni regimine, & diſciplina gubernari debent. Caueant ſibi magna, & feruentia ingenia, niſi regiminis fræno teneantur ſubiacere. Hinc Iſaac maximo filio ſuo Eſau benedicens aiebat gen.27. *Viues in gladio, & fratri tuo ſeruies.* Nota rem benedictionis, nimirum *fratri tuo ſeruies.* Eſſe ne poteſt benedictio quod ſeruiat? Vnde ſeruitus poteſt ad benedictionem pertinere? Dixerat prius, *viues in gladio*, quibus illum virum magnanimum fore ingentéſque ſpiritus gerentem oſtendit. Qui autem talis eſt, ad victorias, & triumphos corda anhelantia gerit; præclariſſimè ſecum actum putet, ſi potiori ſubiaceat, cuius regimine poſſet coerceri. Quò ſpectans D. Ambr. lib. 2. de Iacob cap. 3. ait: *Rectè ergo eum ſubdidit, vt regentis imperio ſuum melioraret affectum. Ideo ait: Super gladium tuum viues, & ſeruies fratri tuo.* Meritò cum bellico ſpiritu adiungit quòd fratri ſeruiat, vt conceptus victoriis tumor, & altus ſpiritus imperio regentis coërcitus melioraretur. Nunquam enim magnæ mentes non periclitantur ſine regiminis fræno. Vnde dicebat Dominus Oſeæ cap.10. *Ego tranſiui per pulchritudinem colli eius, & aſcendam ſuper Ephraim.* Quod pulchrum, & magnum in Ephraim erat, Deus promittit ſubiiciendum, non enim à bono magnæ mentes permittendæ ſunt ſine domini fræno. Ait ibi D. Hieronym. *Dominus eleuatam ceruicem, & ſibi ſublimia promittentem vel iugo premet, vel ipſe tranſiens calcabit pedibus ſuis, & vt ſciat ſe habere dominum.* Quippe hoc datur à Deo mentibus alta ſapientibus magnaliáque ſpirantibus, vt ſint ſub domino, vt fræno regiminis gubernentur, ne pereant. Et quàm periculosè agunt magna corda ſine fræno? Ait Oſeas cap. 4. *Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis.* Symmachus legit. *Si quis liget ventum in alis venti.* Quorum ſenſum exprimit Chaldæus in rem noſtram: *Opera magnatum illorum haud recta ſunt, quemadmodum conſtrictus non poteſt retineri ventus in aula.* Equidem magna ambientium errores non magis retineri poſſunt, quàm furentes venti non retinentur ab alis paſſerum, quin potius eas impellunt, & commouent magis. Quid tunc? Oſeas cap. 11. *Ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum.* Symmachus apud D. Hieronym. *Putauerunt, quòd imponerem iugum ſuper maxillas eorum.* Vbi Ruffinus explicat: *Ora eorum compoſui.* Sed quid iugum, aut frænum cum compoſitione oris? Id obſcurum videtur noſtro Delrio, at mihi clariſſimum eſt; magnæ enim mentes, vt equi acres, & generoſi à fræni regimine habent, quod non exorbitent, ſed ſemper incedant compoſitæ.

§. IX.

Patientia humilis aduerſarios, quoſque, & vniuerſa odia lenit, & mollefacit.

ADuerſus duritiem dominæ hoc vno medicamine confortatur Agar ab Angelo, nimirum: *Humiliare ſub manu illius.* Non par pari reſpondeas, ſed iraſcentem, ſed iniuriantem humili ſuſtine patientia, qua aduerſaria omnia molleſcunt. Cap. 26. Gen. vbi Iſaac creſcebat in Geraris inuidiam nationum paſſus eſt, ait enim textus: *Ob hoc inuidentes ei Palæſtini omnes puteos, quos foderant ſerui patris illius Abram, illo tempore obſtruxerunt, implentes humo.*

Quid inuitium magis Iſaaco? Ipſe autem nec mutiit, ſed alios puteos ſibi fodit. *Sed & ibi iurgium fuit paſtorum Gerara aduerſus paſtores Iſaac.* Quod ſimiliter Iſaac placidè pertulit. Tandem accedunt principes terræ, & aiunt: *Vidimus tecum eſſe Dominum, & idcircò nos diximus: Sit iuramentum inter nos, & ineamus fœdus.* Ecce ubi, qui inuidebant, qui aduerſabantur, qui inuitij Iſaaco erant, modò blandè, & amicè ad illum veniunt paciſcentes fœdera. Et quomodo illos ſic traxit Iſaac? An hoſtili exercitu illos inuadendo? Abſit; ſed illorum iniurias patienter ſuſtinendo, illos ſic molleſecit. Ait Ægeſipp. lib. 5. Excid. Hieroſolymit. cap. 16. *Quid de filio Abraha Iſaac loquar? Is quoque patrio fretus munimine aduerſus finitimi potentis inſolentiam, non armatas produxit acies; & certè habebat vernaculorum validam manum, qua reges quinque bello ſuperauerat, ſpoliis exuerat, captiuum Loth Abraha patruo reſtituerat. Non gladium vagina exuit, ſed ſolam aduerſus inuidentes patientiam induit, ſimplicitatem retulit. Venerunt rogantes qui exterminandum denuntiauerant, poſcebant amicitiam, qui finitimum non ferebant.* Proh valentiam animi in iniuriis patientis! Non ingens exercitus, non falcati currus, non fulmina belli ſic quatiunt hoſtes, vt eos concutit animus, qui ſciat eorum iniurias humili patientia ſuſtinere. Matth. 5 ait: *Eſto conſentiens cum aduerſario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduerſarius iudici*, &c. Et quomodo quis aduerſario conſentiet, vt euadat pœnam? Res patet in Chananæa, quæ paſſa Ieſum aduerſarium, ab illoque ſe canem appellari audiens Matth. 15. reſpondebat: *Etiam Domine, nam & catelli*, &c. Vbi Ambroſius lib. 6. in Luc. ait: *Negauerat Dominus panem filiorum dandum canibus. At illa conſenſit, & conſentiendo diripuit, dicens: Vtique Domine, nam & catelli*, &c. Sic conſentiendo iniuriis ſibi illatis, hoſtem fregit. Huc traho magnum illum Ioſeph, quem fratres inteſtino odio perſecuti fuerant, adeò vt illum Iſmaëlitis venderent. Tandem ipſe eleuatus in regnum, illos odioſos fratres nanciſcitur ſibi procumbentes, & adorantes genua. Quid tunc? Ait Geneſ. 4. *Eleuauitque vocem cum fletu, quam audierunt Ægyptij, omniſque domus Pharaonis, & dixit fratribus ſuis: Ego ſum Ioſeph.* Qui acceperat iniuriam, qui odia expertus fuerat, in poteſtate erat habens coram ſe iniuriatores ſubiectos, & nihilominus eleuata voce flet. Cur modò fles? Cur cùm in vindictam vales procedere, magis amas flere, & in teneritudinem lachrymarum ire, potius quàm in duritiem vindicantis ferri? Pulchrè D. Hieronymus epiſt. ad Demetriadem de virginit. ait: *Odium fratrum charitatis lachrymis abluebat.* Sapiens homo recurrit ad arma, quæ funditus odia in ſe excitata abſtergerent, ne reuiuiſcerent, & ideo confugit ad teneritudinem exhibendam. Vindicta ferrea ferire hoſtes poteſt, at odia extirpare non poteſt, teneritudo charitatis, humilis patientia hoſtibus, & iniurioſis hominibus exhibita, ſic hoſtes afficit, vt nullum odium perſeueret, ſed totum, quantum eſt, eradicetur.

Geneſis 16. Et rurſus: Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen tuum, & non numerabitur præ multitudine. Et deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & paries filium, vocabiſq; nomen eius Iſmaël, eo quòd audierit Dominus afflictionem tuam. Hic erit ferus homo: manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum, & è regione fratrum ſuorum figet tabernacula.

§. X.

A Dei ſpiritu venit, quòd ſocialis hominibus ſis.

DE Iſmaële multiplicando promiſſio nullo modo fit Abrahamo, ſed Agari; dicit enim textus: *Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen tuum, & non numerabitur præ multitudine. Et deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & paries filium, vocabiſque nomen eius Iſmaël*, &c. Et cur non Abrahamum meminit in hac multiplicatione ſeminis, ſed ſolam Agarem? Rationem indigitant illa verba ſequentia: *Hic erit ferus homo.* Siue vt alij: *Hic erit Onager.* Quibus notatur Iſmaël, vt ait Pereira, quòd fuerit alienus ab omni humana conuerſatione: homo planè ſolitarius, & ſylueſtris ab aliis hominibus remotus. Dicturus ergo Angelus de Iſmaële adeò ſolitario, & hominibus exoſo; Agaris meminit, non Abrahami, in cuius benedicto ſemine continebatur Chriſtus hominibus familiaris, & gratioſus. Quid magis alienum à Dei ſpiritu, quàm quòd hominibus ſis prorſus exoſus? Quid magis Deo affine, quàm quòd familiaris, & ſociabilis ſis ſuo homini? Matth. 3. *Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cæli, & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.* Spiritus Dei in præſenti ſub columbæ ſpecie in Chriſtum venit: olim dicebat ille Cant. 5. *Vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Cur modò non ſub turturis ſpecie, ſed ſub columbæ forma accedit ſpiritus Domini? Eſt nimis ſolitaria turtur, & fugitiua à conuictu hominum; columba autem hominibus familiaris, & ſociabilis inuenitur, ideò ſumitur, vt deſignet Dei ſpiritum venientem ſuper Chriſtum Dominum. Ait Origen. homil. 2. in Cant. *Quia ſaluator noſter in vallibus ad homines vſque peruenit, & hominem eſt dignatus aſſumere, & venit ad terras, multique tunc circa Iordanem peccatores erant; idcircò non turtur, ſed columba venit, vt inter nos propter hominum multitudinem auis manſuetior, conuerſatur.* A Dei, Chriſtique ſpiritu demonſtrando excluditur auis ſolitaria turtur, quæ oderit homines, aſſumitur autem columba hominibus familiaris & gratioſa. In qua eleganter exprimitur, vt ſpiritus Dei gaudeat humana conuerſatione, vt lætetur agens inter fratres ſuos homines. Adeo vt vbi homo non ſit, nihil è viſibilibus poſſit inueniri, quod rapiat diuinos oculos. Geneſ. 1. ait: *Terra autem erat inanis, & vacua.* Et cur terra, quæ à diuina manu recèns facta erat, dicitur inanis, & vacua? Si enim ideò diceretur talis ob defectum ornatus, & fructuum, etiam cæli tunc erant ſine aſtris, & aqua ſine piſcibus, & nihilominus non dicuntur cæli inanes, nec aqua vacua. Cur ergo id magis de terra dicebatur? Imò iuxta aliam verſionem dicitur: *Terra autem erat inuiſibilis, & incompoſita.* Sed cur præ cæteris terra inuiſibilis? Ait D. Ambroſius ibi; *Sic accipiamus inuiſibilem terram, quod nondum verbo Dei, & protectione viſitabatur, quia hominem non habebat, propter quem Dominus reſpiceret in terram, ſicut ſcriptum eſt: Dominus reſpexit ſuper filios hominum.* Et vacua, & inanis, & inuiſibilis terra eſt Deo, quæ non habet hominem, ad quem reſpiciat Dominus. Quæcumque enim alia ſunt & ornatus, & fructus, & ſplendores

mundiales

mundiales à Deo nihili æſtimantur, qui è mundialibus vno gaudet homine, in deliciiſque eſt, dum inuenitur inter filios bominum.

§. XI.

Chriſtianæ virtuti multum officit fœminea leuitas.

AGari de Abrahamo concipienti filium molta fit ex Deo promiſſio de ampliando eius ſemioe, cum dicit: *Multiplicans multiplicabo ſemen tuum, & non numerabitur præ multitudine. Ecce ait, concepiſti, & paries*, &c. Non talia promittuntur Saræ concupienti de eodem Abrahamo. Et quidem in Saræ filio Iſaac multiplicandum erat ſemen eius, & benedicendum; quod Abrahamo promittitur, ſed Saræ non fit promiſſionis talis verbum vllum. Et cur præterito Abrahamo; vni Agari fit promiſſio de ampliando eius ſemine per Iſmaëlem: verum de ampliando ſemine Saræ per Iſaac, non Saræ, ſed Abrahamo fit promiſſio? In ſemine, & generatione Abrahami ex Agare homines orituri erant ſceleratiſſimi, fœmineis muliebribúſq; vitiis innutriti, & meritò in illis quidquid virile erat prætermittitur, vnáque eorum mater ad promiſſionem adſciſcitur. At in ſemine Abrahami ex Sara oriturus erat Chriſtus Dominus magiſter omnis puritaơs, & virtutis; ideò in eo fœminea pars præteritur, ſolus vocatur vir ad promiſſionem; nunquam enim non officit fœminea leuitas Chriſtianis virtutibus. Luc. 2. dicit: *Poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius ſecundum legem Moyſi tulerunt illum in Ieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculum adaperiens vulnam ſanctum Domino vocabitur.* Itaque omne maſculom petitur ex lege, vt ſanctum Domioo habeatur. Et cuius partus erit omne maſculinum? Quis maſculus ſic prodire poterit ex viſceribus matris, in quo nihil reſplendeat fœmineæ leuitatis? Creddierim vnum io præſenti lege Chriſtum ſpectari, qui ſolus adeò perfectè maſculus eſt, vt prorſus excludat fœmineas leuitates, vt ſibi maximè contrarias, & repugnantes. Ait D. Niſſenus allatus à D. Thoma in Cat. *Solus autem hic partus maſculinus ſpiritualiter eſſe conſpicitur, qui nihil de fœmineitate culpa portauit. Vnde reuera ſanctus vocatus eſt: Vnde & Gabriel quaſi hoc decretum ad ipſum ſolum pertinere memorans dicebat: Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei.* Vt ſanctus & eſſe, & vocari debebat Ieſus Dominus, ſic cauit aliqoid fæmineum in ſua generatione explicari. Is enim erat ſator virturum Chriſtianarum, qui prorſus oſtendeodus erat remotus à fæmineis leuitaơbus, vt ſibi contrariis. Exod. 12. de agno immolando cauebat lex: *Erit autem agnus abſque macula, maſculus anniculus.* Et cur adeò cauet, vt ſit maſculus? Reſpiciebatur iam ibi Chriſtus, cui exoſa leuitas fæminea. Ait Nazianzeo. orat. 2. Paſchæ: *Maſculus rurſus, vt pote qui pro Adamo potiſſimum offeratur, primúmque in peccatum lapſum firmitate, ac robore ſuperet, nihilque omnino muliebre, nihil molle, & effæminatum circumferat.* Sic ſemper diuiniſſimus agnus ſibi cauet a fæminea leuitate, vt quæ maximè officiat virtutibus chriſtianis. Mat. 6. de Herodiade ſaltante ait: *Cúmque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi.* Circa quæ verba ait D. Fulgent. *Ecce iam procurante Diabolo ludens capit delectari à puella, ad hoc ſolum, vt poſſit occidere prophetam. Neſcio quid habet muliebre ſemper nomen cum ſanctis.* Nunquam ſanè non detrimentoſa eſt ſanctis muliebris leuitas: Et cur non ſanctis detrimentoſa ſit, quæ peremptoria eſt ipſi ſanctitatis primicerio? Mat. item 6. conſulebat filia quid peteret ex rege, cui mater ait: *Caput Ioannis Baptiſtæ.* Cur caput nominatim petit? Cur non magis vitam eius petiuit, vt occideretur? Chryſol. ſerm. 174. *Si caput viri eſt iuxta Apoſtolum, Chriſtus, iam tunc nouello ore antiquiſſimus ſerpens Chriſti domini tendebat ad mortem, iam tunc auidus draco in ſerui capite dominique guſtabat ſitiens paſſionem.* Sic lethalis creditur fæmina reſpectu ſeruorum Dei, vt meritò caueri debeat ab eo, qui velit viuere ſub vmbra Saluatoris.

§. XII.

Afflictio noſtra ad ſe inclinat Deum miſericordem.

IAm illud dictum Agari, nobis accidit iucundiſſimum, nimirum: *Vocabis nomen eius Iſmael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam.* Equidem magna eſt vis afflictionis noſtræ, vt trahat Deum miſericordem. Poſt inuentum ſcyphum in ſacco Benjamin, & prebenſum puerum quis dicat dolores, gemitúſque fratrum eius? Ait textus: *Illi ſciſſis veſtibus, oneratiſque rurſus aſinis reuerſi ſunt in oppidum.* Se Ioſepho ſiſtunt, clamant, lachrymantur in eius conſpectu. Quid tunc Ioſeph? cap. 45. *Non ſe poterat vltra continere Ioſeph*, &c. Viſis lachrymis afflictionibúſque fratrum non ſe continuit, quin ſtatim ſe indulgeotiſſimum oſtenderet. Quò ſpectans ait D. Ambroſius epiſt. 43. *Ioſeph vt fratrem iuniorem teneret, ſimulabat iracundiam fratribus, & compoſitam à ſe furti fraudem indignatus eſt, tamen cum aduolueretur ad genua eius vnus ex fratribus Iudas, flerentque alij, fraterno victus, & compaſſus affectu diutius tenere non potuit ſimulationem ſeueritatis.* Videns Ioſeph lachrymas, & afflictionem fratrum, diutius mooſtrare non potuit ſeueritatis rigorem, & durabit Dominus in rigore videns lachrymas & afflictiones noſtras? Abſit hoc à Deo miſericorde; qui proculdubio volabit ad indulgendam, cum viderit ſuorum afflictionem. Hinc dicebat illa Cant. 5. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus mea diſtillauerunt myrrham.* Dum ſurgit, vt Deum excipiat, vt Deo fruatur, manus diſtillant myrrham: niſi enim de myrrhæ operibus exhibitis, hoc eſt de afflictione, & mortificatione, non tam facilè ad Dei præſentiam exurgeret. Vt dicat D. Niſſen homil. 12. in Cant. *Accepi vim reſurrectionis, ex eo quod membra terrena mortua reddiderim, eámque membrorum mortificationem ſponte mea inſtituerim, non ab alio myrrha mihi in manus data.* Priùs manus extendit ad myrrham, priùs macerauit carnem ſuam, priùs amarè fleuit, ſéque afflixit, & inde vim reſurrectionis accepit, qua Deum exciperet. Nunquam per afflictiones ad Deum non imus: quaſi vicini, & propinqui ſimus, imò & connexi, & afflictio, & fauor diuinus. Audiebam Geneſ. 6. *Et ingreſſus eſt Noe, & filij eius, vxor eius, & vxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluuij.* Et mirabar homines ſic ſe claudere tetro arcæ ſepulchro; ſic velle priuari ſolis lumine, & credi fragili ligno. Quanta hæc mors? Quanta afflictio? eodem quo belluæ carcere tenebantur, nigris tenebris iacebant ſepulti; omni ſolis vſura priuati erant, feriebantur extrinſecus frementibus vndis Sed interea Deus illis aderat

clemen

clemenriſſimus, qui non ſe continet, quin aſſiſtat affictis. Accipite Claudium Marium lib. 2. in Geneſ. pulchrè ſantem:

Ille animas longè perituras carcere noctis
Effeliu lucis ſpolians, virtute replenit.
——Et qui nunc tempore pas no
Poſſe perire homines docuit mergentibus vndis,
Oſtendit flammis, atque vndis poſſe renaſci.

Carcere arcæ elaudebat Dominus homines, ſed carcere afflictos replebat virtute. nec permittebatur ſola illius carceris afflictio, ſed & virtus diuina adſtabat afflictis, quæ illos vel mediis periculis ſeruaret ſecuros, vel mediis flammis, vndisve viuos. Loc. 22. *Satanas expetiuit vos, vt cribraret, ſicut triticum; ego autem rogaui, ne deficiat fides tua.* Ecce tibi & ſatanæ expetitio, & Chriſti petitio ſimul; illa pro afflictione, hæc pro protectione. vt dicat Tertul. lib. de Fuga io perſecut. *Poſtulauit Satanas, vt diſcerneret vos ſicut frumentum. Verùm ego rogaui pro te. Quo oſtenditur vtrumque apud Deum eſſe, & concuſſionem fidei, & protectionem.* Et vt à Deo coocuſſio, & afflictio permittitur, ſimul venit & protectio, & defenſio. Quod notabat D. Paulinus epiſt. 2. ad Victricium inquiens: *Agitato in furias Tribune diſtrictus es in verbera, & vaſtis fuſtibus fractus; nec tamen victus es, quia crucis ligno innitebaris; geminataque mox corporis pœna acute teſtarum fragmine laniata immanibus plagis membra ſubſtratus es, tunc mollius fulciente Chriſto, cuius tibi gremium lectulus erat, & dextra puluinar.* Sic Ieſus adeſt ſuis afflictis.

§. XIII.

Deus attentiſſimus eſt, & expeditiſſimus, vt vel primo accedentium peccatorum motui accurrat.

NOn oſcitanter ancillæ filio inditum nomen eſt, quod expeditam Dei auditionem ſignificet, ait enim: *vocabis nomen eius Iſmael, eo quòd audierit Dominus afflictionem tuam.* Iſmaëlis nomen Deum audientem ſignificat; ſic enim D. Hieron. de quæſtionibus Hebraicis dicit: *Iſmaël enim exauditio Dei interpretatur.* Et meritò io homine peccatore, & ancillæ filio, quaſi titulus inſcribitur *Dei exauditio.* Vt conſtet, quàm promptus, quàm expeditus ſit Deus in audiendis accedentium clamoribus, vel primis. Luc. 16. prodigus filius cum inceperat primos greſſus facere ad patrem ſuum, *& cum adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens,* &c. ibi D. Ambroſ. *Occurrit tibi, qui audit te intra mentis ſecreta tractantem. Et cùm adhuc longè ſis, videt, & accurrit.* Ecce tibi, vt miſer peccator adhuc à longè ſtans, in primo aoimi greſſu, io primo cordis gemitu iam auditur à cæleſti parente, qui illũ excepturus accurrit. Quò ſpectans Euthym. ait: *O viſum compatientis acutiſſimum! Simul vt quis reſipiſcere in animo cogitauit, hunc etiam ſimul ipſe vidit, paratus ſemper ad eorum, qui conuertuntur ſuſceptionem, & ab initio ſtatim pœnitentiæ illos recipiens.* Non multis clamoribus, non multis pulſationibus Deus indiget, vt accurrat, ſed adeò paratus eſt, adeò expeditus ad conuerſos ſuſcipiendos, vt vel loogè adhuc agentium ſuſpiria percipiat, & promoueat io ſalutem. Quo reſpiciens Iſaias cap. 42. ait de Saluatore noſtro: *Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet.* Cùm primùm cor humanum amore virtutis correptum fumare cœperit, iam Deus aderit, qui excitet, & accipiat ignem. Tertol. lib. 3. in Marcion ait: *Qui linum ardens, id eſt, momentaneum ardorem gentium non extinxit.* Sanè gentiles multi, vt Chriſti martyribus irriderent, & eorum ſanguine ſatiarentur, currebant ad Martyrum carnificinas; vbi vel ipſa Martyris conſtantia, vel miraculo viſo, repentino affecti fidei calore clamabant, *Chriſtiani ſumus*, quo ſtatim rapiebantur ad mortem, & coronam accipiebant martyrij. Quantum hoc? Ad repentinum & momentaneum affectum fidei conceptum iam veniebat corona, & palma martyrij? Equidem is eſt Deus, qui momentaneum ardorem gentium non extinxit, imò ſic momentaneo illi affectui accurrebat, vt illos promoueret ad ſalutem. Fœlix, qui ſic ad Deum accedit, qui cum Deo negotiari amat, fallar, ſi vel à longe ſtans, vel momentaneo affectu, vel obiter accedens non rapiatur ad ſalutem. Saül egreſſus à paterna domo 1. Reg. 6. multum terræ tranſiuit, aſinas patris ſui quærens, & minimè inueniebat illas; hæc illi erat tota animi cura, vt aſinas inueniret. Dum deſperat de illis inueniendis, & reditum ad patrem meditatur, venit illi in mentem, obiter inuiſere Dei prophetam, illique ſua committere. Accedit ad vrbem, adeſt Samuel, qui viſo iuueni dicit: *Omnia, quæ ſunt in corde tuo, indicabo tibi, & de aſinis, quas nudius tertius perdidiſti, ne ſolicitus ſis, quia inuentæ ſunt. Et cuius erunt optima quæque Iſrael?* Tota Saülis cura erat aſinas inuenire, de Dei propheta videndo nulla ſit illi cura, ſed obiter in eam cogitationem incidit. Et quid inde? vel obiter aſtans prophetæ Dei ab illo accipit regni iam aduentantis ſignum. Pulchrè Nazianzen. orat. 20. inquit: *Saul Patris aſinas quærens, regnum inuenit, plus in ea re, quam obiter agebat; quam in ea, quæ præcipuè curæ illi erat, lucri fecit.* Et cur plus lucri fecit in re, quam obiter agebat? In ea re negotiabatur cum Deo, cui licet obiter accedas, magnum inde lucrum recipies. Is eſt Deus, qui vel ad ſe obiter accedentes excipiat, & illos promoueat in vitam.

Geneſis 16. Vocauit autem nomen Domini, qui loquebatur ad eam: Tu Deus, qui vidiſti me. Dixit enim: Profectò hîc vidi poſteriora videntis me. Propterea appellauit puteum illum, Puteum viuentis, & videntis me. Ipſe eſt inter Cades, & Barad. Peperitque Agar Abrahæ filium, qui vocauit nomen eius Iſmaël. Octoginta & ſex annorum erat Abram, quando peperit ei Agar Iſmaëlem.

§. XIV.

Maritus ſanctus vxorem Deo acquirit.

EGyptia ancilla dimiſſo Api ſuo dicit Deo vero: *Tu Deus, qui vidiſti me.* Vbi Chaldæus: *Etiam ego cœpi videre poſtquam reuelauit ſe mihi*; quaſi dicat vt ait Pereira; Non ſolùm Saræ virtuti innutrita, ſed etiam mihi Ægyptiæ vanis ſimulacris deditæ ſe Deus verus oſtendit. Et vnde Ægyptia ancilla ſic Deo acceſſit, niſi ex Abrahami coniugio? Ait D. Chryſoſt. in præſenti: *Vidiſtis propter Patriarchæ honorem quanta ſint ancillæ facta? Quidquid illi impenſum eſt, ad honorem Patriarchæ pertinet.* Equidem de mariti meritis, imò & de mariti iuſti mercede venit, quòd vxor ſit acceptabilis Deo, illiúſque fauoribus accedat. Sigibertus Rex Franciæ accepit ſibi

puellam

puellam Brunichildem nomine in vxorem, de qua locutus Venantius Fortunatus ſic pulchrè fatur:

Reginam meritis Brunichildem Chriſtus amore
Tunc ſibi coniunxit, hanc tibi quando dedit.
Altera vota colis melius, quia munere Chriſti
Pectora iuncta prius plus modo lege placent.
Rex pie Regina tanto de munere gaude,
Acquiſita bis eſt, quæ tibi nupta ſemel.

Quid pulchrius? Vbi Deus Regi pio ſponſam prouidit, & ſibi eandem ſimul recepit, non potuit accedere ſponſa pio Regi, quin & Deo accederet. Fœlix mulier, quæ venit in domum ſancti mariti, eiſdem enim greſſibus in Dei fauorabilem amicitiam venit. Rachel vt cum viro ſuo proficiſceretur Geneſ. 31. *Furata eſt idola Patris ſui*, putans ſe poſſe in mariti domo idolis ſeruire, & non multum progreſſa idolis abiectis, & ſepultis, vni Deo vero coniungitur. Magnum hoc bonum Racheli euenit, ſed ex conſortio ſanctiſſimi mariti. Ait Ruper. lib. 7. in Gen. cap. 42. *Rachel quod idola furata eſt, claret, quòd non perfecta fides tunc erat. Sed antequam obiret, opportunè à Iacob dictum eſt: Abiicite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt, & mundamini. Dederunt ergo ei. At ille infodit eos ſub therebinthum. Nec multo poſt ſcriptum eſt: Mortua eſt autem Rachel, &c. Non ergo paruo bono ſuo virum fidelem ſortita, vel ſequuta eſt, cuius fide ſaluata eſt.* Ad magnam fœlicitatem fœminæ pertinet, quod ſortiatur ſanctum maritum, de cuius conſortio habebit, quòd ipſa renuntiet idolis carnis, & mundi, & adhæreat Chriſto, moriatúrque in Chriſto. Poſt fictam Euam de coſta Adami dictum eſt Gen. 2. *Erunt duo in carne vna*: quaſi educta mulier è coſta, iam non oſſeam virtutem quærat, ſed ad carnis voluptates aſpiret. Quod minime accidiſſe vxori Apri gratulatur D. Paulinus epiſt. 29. quin potius ex quo adiuncta fuit tanto viro non ad carnem, ſed ad ſpiritus fortitudinem reſpexiſſe. Ait enim: *Illic & coniux non ad mollitudinem viro, ſed ad continentiam, & fortitudinem, redux in oſſa viri ſui, quam in tuam vnitatem redactam, & redditam ſpiritualibus, tibi tanto firmioribus nexibus quanto caſtioribus charitas Chriſti copulat, in cuius corpus tranſiſti à veſtro.* Sanè coniux redux in oſſa viri, non in carnem, in virtutem, non in mollitiem, à ſancti mariti corpore tranſit ad corpus Chriſti, & vt eſt vnum corpus cum marito, ſic eſt vnum corpus cum Chriſto: hoc habet fœmina, quæ ſancto adiungitur marito, vt etiam Deo adiungatur nexu ſimili. Hinc Geneſ. 18. vbi dicit: *Sara riſit poſt oſtium tabernaculi.* Ait Origen. apud Lyppom. *Diſcant mulieres ſequi viros ſuos. Nec enim ſine cauſa ſcriptum eſt, quod Sara ſtabat poſt Abraham, poſt oſtium tabernaculi, ſed vt oſtenderetur, quia vir ſi præcedit ad Dominum, ſequi mulier debet.* Sic ibi.

§. XV.

Magna Dei fortitudo, quæ facit fœminam in virtute perſeuerare.

VT ipſa experitur Deum Agar, ſic illi nomen attribuit dicens: *Tu Deus, qui vidiſti me.* Ex Hebræo: *Tu El videns me.* Nomen diuinum, *El*, à fortitudine deſumitur, nec otiosè fortiſſimum Deum agnoſcit, quando ſe ab illo confortatam ſentit, vt in domum dominæ redeat, illicque perſeueret. Quanta hæc fortitudo Dei, qui perſeuerantiam in bono indidit mulieri? Ait Caietanus in præſenti. *El nomen Dei à fortitudine ſumptum eſt. Deum ſub ratione fortis venerata eſt Agar, eo quòd & ipſam roborauerat ad redeundum, & manendum domi cum Sarai, & Abram.* Quòd fœmina cum ſanctis perſeueret in humilitate, & obedientia, id à ſola prouenit fortitudine Dei. Deus fortis ſit, qui fœminam faciat redire ad virtutem, & in ea cum ſanctis permanere. Paulus ad Galat. 3 dicebat: *Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Adeſt nobis Chriſtus, vt veſtimentum hæret nobis vt tunica. Sed quomodo hæret vt tunica? Pulchrè in rem noſtram Optatus Meluitanus lib. 5. ait: *O tunica ſemper vna, & immutabilis, quæ decenter veſtiat omnes ætates, & formas, nec infantibus rugatur, nec in iuuenibus tenditur, nec in fœminis mutatur!* Expende valentiam tunicæ, quæ Chriſtus eſt noſtris adhæreſcens animis, nimirum, *Neque in fœminis mutatur.* Quæ veſtis vnquam potuit in fœmina durare? Qui ornatus ſic placuit fœminæ, qui ab illa non mutetur, vt currat ad alium? Sanè inconſtantiſſima eſt fœminea voluntas circa veſtes, & corporis ornatus. At tunicæ, quæ Chriſtus eſt, ea eſt valentia, & fortitudo, vt vel in fœmina poſſit non mutari, ſed ibi norit perſiſtere, & perſeuerare. Adeò validus eſt affectus Chriſti, vt etiam in fœminis duret vſque ad finem. Luc. 23. *Subſecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum poſitum erat corpus eius.* Mirabar, quòd fœminæ perſeuerauerant in Chriſti ſequela vſque ad ſepulchrum, quando Apoſtoli fugerunt ab horto. Sed D. Ambroſ. ait lib. 10. in Luc. *Et ſi deeſt conſtantia, non deeſt diligentia. Sexus nutat, deuotio calet.* Proh ſanctæ deuotionis calor, qui immixtus animis mulierum nutantes confirmat! Fallar, ſi hic calor ſit columna ignis, quæ tantam formidinem præſtat fœminis. Pulchrè dixit D. Athanaſ. epiſt. ad Dracontium. *An, quæſo, non ingens ſignum eſt, puellam inducere, vt virgo maneat? Et adoleſcentiorem adhuc, vt ſit continens?* Sanè hæc ingentia Dei ſigna, & miracula ſunt.

§. XVI.

Ille aſpicit ſibi ſalutaria, & diuina, qui priùs à Deo aſpicitur.

TVnc dicit Agar ſe vidiſſe, cùm ſe notat à Deo viſam, quippe ait: *Vidi poſteriora videntis me.* Siue vt alii legunt: *Vidi poſt videntem me* Non antea ipſa vidit, quàm viſa fuit; neceſſum eſt enim, vt prius aſpiciamur à Deo, vt deinde poſſimus nos videre viam ſalutis. De prodigo illo filio ait D. Luc. cap. 16. *Cum adhuc longè eſſet, vidit illum pater ſuus.* Non dicitur ille vidiſſe patrem, ſed magis ipſe à patre fuit viſus, vt ſic poſſet & videre, & currere in viam ſalutis. Ait D. Chryſol. ſerm. 3. *Pater vidit illum, vt ille patrem poſſet attendere: Patris viſus illuſtrauit filij venientis aſpectum, vt tota fugaretur obſcuritas, quæ circumfuſa fuerat de reatu ::: Niſi ergo cæleſtis pater radiaſſet redeuntis filij in vultu, & totam confuſionis caliginem, reſpectus ſui lumine ſuſtuliſſet, nunquam diuini vultus vidiſſet iſte filius claritatem.* Tota fœlicitas huius prodigi in eo ſita fuit, quòd prius ipſe à patre videretur; vt primùm patris lumina ſuper illum ſunt poſita, ſtatim peccatorum tenebræ abiêre, & ipſe ad bonam frugem ſe contulit. Similiter Matth. 9. *Cum tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio Mathæum nomine. Et ait illi, ſequere me.* Expende illud prius nimirum: *Vidit hominem.* Priùs enim vidit Deus hominem, vt inde homo facilè iret in rectam viam. Ait D. Chryſol. ſerm. 30. *Vidit hominem. Vidit plus oculis diuinis, quàm humanis. Vidit hominem, vt*

peccata

peccata hominis non videret; vidit opus ſuum, vt deſpiceret opera peccatoris; vidit illum Deus, vt ille videret Deum; vidit illum Chriſtus, vt ille peccati latebras ampliùs non videret. Sanè vt ille Deum, & viam ad Deum videret, debuit priùs ipſe aſpici à Deo. De eo quod priùs à Deo viſus fuit, diuinorúmque luminum illuſtratus radiis apparuit, effugit peccatorum tenebras, & ad viam ſalutis ſe recepit. Hinc vbi oſtenditur, qualiter Iſraël caligines reliquerit, & iter ad terram promiſſionis arripuerit, ait Exod. 3. *Videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Ægypto,* &c. Hoc principium eſt humanæ ſalutis quòd priùs reſpiciamur à Deo, inde enim progredimur in vitam. Pulchrè ad hæc Paſchaſius lib. 5. in Matth. *Quidquid Deus ad ſe in laudem ſui operis vocat, priùs ex ſua indulgentia probat, vt videat, & quidquid viderit, approbat, in laudem perfecti operis, vt reducat. Hinc eſt quod ait: videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Ægypto. Alioquin eos niſi priùs ille videret, licet eius eſſent, ipſi ad eum non redirent. Sic omnes, quos ad ſuam gratiam vocat, quocumque in loco receſſerint, prior videt oculo pietatis, deinde vocat ſua dignationis officio, vt eum ſequi ſtudeant.* Semper nos præoccupant Dei oculi, vt tanto lumine præoccupati in viam ſalutis progrediamur. Quocùmque receſſerimus, perueniunt oculi diuini, & vt nos videt Deus, ad currendam ſalutis viam excitamur. Ait enim D. Baſil. Sel. orat. 26. *Vidit Iſraelitarum gregem morbis deuictum, vidit ouile abiiſſe in Dæmonum diuerſorium, vidit gregem à Dæmonibus haud ſecus quàm à lupis damnatum, & quæ reſpexit, non deſpexit, inde abſtraxit manu areſactum,* &c. Hoc fiat nobis, quòd reſpiciamur priùs à Deo, & non deſpiciemur, ſed à malis, à tenebris in lucem, & in vitam eruemur.

§. XVII.

Ab aqua Chriſtianorum vita.

AVſpicatiſſimo nomine Agar puteum deſignat, apud quem cum Angelo fuit locuta. Dicit enim: *Appellauit puteum illum, Puteum viuentis, & videntis me.* Chaldæus dicit: *Appellauit puteum, Puteum illum, ſuper quem apparuit Angelus vitæ.* Iam inde exprimebatur Chriſtianorum fœlicitas, quæ ab aquis trahit vitaliſſimam vitam. Quò reſpiciens Paulus 1. ad Corinth. cap. 10. dicit de priſtinis Iſraëlitis: *Omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt.* Sic tranſitum Iſraëlitarum per mare vocat Baptiſmum. Sed quid habuit tranſitus ille commune cum baptiſmate? In baptiſmate aquis immergimur; in illo tranſitu nulla fuit immerſio Iſraëlitarum, quin potius ſicco pede tranſierunt. In quo ergo conueniunt tranſitus ille, & noſtrum baptiſma? Per tranſitum illum liberabantur Iſraëlitæ à morte, & ibant in vitam, in quo præclarè oſtendebatur virtus baptiſmatis, cuius aquæ fidelibus halant vitam. Vt dicat D. Baſil. Sel. orat. 3. *Baptiſmus vocat Paulus viam per mare. Erat enim mortis, quæ in aquis appeteretur, effugium.* Vbi mors effugiebatur, clariſſimè inuenitur baptiſmi chriſtiani ſimilitudo, ſemper enim chriſtiani per aquam mortem fugimus peccatorum, & currimus ad vitam. Matth. 28. dicebat Ieſus ſuis diſcipulis: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Cur in fidei ingreſſu baptiſmatis funem appoſuit? Cur voluit ſuos ab aqua initiari? Ait D. Iren. lib. 3. c. 19. *Sicut arida terra, ſi non percipiat humorem non fructificat: Sic & nos lignum aridum exiſtentes primum, nunquam fructificaremus vitam ſine ſuperna voluntaria pluuia. Corpora enim noſtra per lauacrum illud, quod eſt ad incorruptionem, vnitatem receperunt, animæ autem ſpiritum; vnde & vtraque neceſſaria, cum vtraque proficiat in vitam Dei.* Vt quidem arida ligna nonniſi de aquæ humore reuiuiſcunt; ſic nos aridi minimè animamur in vitam, niſi de aquæ beneficio. Et quæ planta homine peccatore aridior? Haud dubium quòd peccator omnium fructuum ſit aridiſſimus. Vnde neceſſitatem habuit plantari iuxta fontes aquarum, vt acciperet ſpem vitæ. Vanè enim ſperaret vitam Chriſtianus, niſi de beneficio aquæ. De Gedeonis poſtulatis agens cap. 6. Iudicum ait: *Fecitque Deus nocte illa, vt poſtulauerat, & fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros in omni terra,* &c. Quid ſiccitas in vellere, & quid ros in terra ſignificabat? In ſiccitate perditio, in rore vita ſignificabatur, quæ à diuino ſpiritu animatur. Ait D. Irenæus lib. 3. cap. 19. *Hanc muneris gratiam præuidens Gedeon ille Iſraelita, quem elegit Deus, vt ſaluaret populum Iſrael de potentatu alienigenarum, demutauit petitionem ſuper vellus, in quod tantum primum ros fuerat, quod erat typus populi, ariditatem futuram prophetans, hoc eſt, non iam habituros eos ſpiritum ſanctum; ſicut Iſaias ait: Et nubibus mandabo, ne pluant ſuper eam. In omni autem terra fieri rorem, qui eſt ſpiritus Dei. Quapropter neceſſarius nobis eſt ros Dei, vt non comburamur, nec infructuoſi efficiamur.* Si ergo nobis fugienda eſt ariditas, & ſiccitas, in qua perditio eſt & reprobatio. Quærendus autem maximè eſt ros, qui à Deo venit: iuxta quem plantati non comburemur vt ligna arida, ſed magis fructus vitæ præſtabimus. Quò accedit D. Zeno lib. 3. ſermone 26. *Vetus homo noſter ſaluiter condemnatus eſt, vt abſolueretur: ſacri gurgitis vnda ſepultus, vt ſepulchri nido viuificatus reſurrectionis iura guſtaret.* Quid pulchrius? Vetus homo aridiſſimus præ ſenio ſacri gurgitis vnda ſepelitur. Et cur ſepelitur vnda? Ait ipſe: *Vt ſepulchri nido viuificatus reſurrectionis iura guſtaret.* De aquarum ſepulchro quid citius traheret homo, quàm ſpem vitæ, quàm reſurrectionis ſignum?

§. XVIII.

De vera pœnitentiæ vena oritur nuda peccatorum confeſſio.

NOn vacat myſterio illud, quod additur in nomine putei; nimirum, *Puteus viuentis, & videntis.* Quòd ſit puteus viuentis, non miror; quando omnes de aquæ baptiſmatis beneficio viuimus. Sed quid eſt *Puteus videntis?* Pertinet equidem ad puteum, ſeu fontem Saluatoris, quod qui de illo perfectè guſtauerit, nihil in ſe celet Deo offenſiuum, ſed faciat, vt omnes ſuos errores, qui Angelus Dei eſt, ſacerdos videat. Hinc D. Hieronym. de vera circumciſ. reddens rationem cur in baptiſmate nudi aquis immergimur, inquit: *Omni in procinctu baptiſmatis indumento nudati, ſola ſanctorum oculis confeſſione veſtimur, nec ad ſpeciem naturam noſtram veſte velamus; quia in Euangelio arbor folijs exuberans, cùm in ea fructus non fuiſſet repertus, exaruit.* Ecce tibi poſt baptiſmum, quid nobis maneat ad ſalutem, ſi peccauerimus; nimirum, ſola confeſſio peccatorum nuda: ſub hac confeſſione oculis Sanctorum ſiſtimur. Quidquid ad operculum fuit, prorſus excludendum eſt; nec recurrendum ad folia, vt peccatores primi; arbor enim plena foliis, &

opaca

opaca illis, & vacua fructu nunquam non à Deo maledicitur. Apage, ne peccator ad foliorum operculum recurrat, ſed in nuditate confeſſionis perſiſtat, vt ſic in ſe oſtendat fontem pœnitentiæ, & viuidum, & ſalientem in vitam. Nota eſt Thamaris hiſtoria ex Gen. 38. vt furata eſt ſoceri concubitum ſe ſimulans meretricem. Quid tunc? Ait textus: *Ecce autem poſt tres menſes nuntiauerunt Iudæ dicentes: Fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus illius intumeſcere,* &c. Mirabar adeò ſimplicem fœminam, quæ non sciret occultare tumentem vterum tribus menſibus. De Baptiſtæ matre ait D. Luc. cap. 1. *Occultabat ſe menſibus quinque.* Spatio quinque menſium: ſic diſſimulauit vterum, vt non deprehenſa fuiſſet concepiſſe. Cur & Thamar ſimiliter non occultat vterum, ſed magis ſatagit, vt eum tumentem omnes videant? Cur Elizabeth innocens ſe occultat, & Thamar rea non veretur in lucem prodire? Iam repræſentabatur in Thamare Eccleſiæ Chriſtianæ politia, quæ tota eſt in non obtegendis delictis, ſed in aperiendis illis, vt Dei Angelus, nimirū Sacerdos ea videat. Quò alludens D. Zeno lib. 2. ſerm. 9. ait: *Mirum profectò videte myſterium, qua celaueras faciem non celas ventrem; deſertur fornicationis rea ſine labore accuſatoris.* Proh myſterium Eccleſiæ Chriſtianæ! Sunt equidem Chriſtiani tales, qui dum rapiuntur ad facinus, nolint videri, erubeſcant in ipſo feruore delicti, & tunc abſcondi velint; at poſt perpetratum facinus ſine labore accuſatoris ipſi ſe prodant, ſuámque vulneratam conſcientiam faciant conſpici à iudice Deo. Ioann. 21. ter quærit Dominus ex Petro, ſi ametur ab illo; terque Petrus confitetur ſe amare Deum; inquiens tandem: *Domine, tu ſcis, quia amo te.* Quintum hoc in Petro? Ait D. Ambroſ. in Luc. 24. *Quia tertiò negauerat, tertiò confitetur, ſed negauit in nocte, confitetur in die.* Ecce hominis Chriſtiani myſterium: rapitur ad negationem Petrus, ſed rapitur ſub noctis tenebris obſcura caligine opertus: at poſt peractam negationem non ampliùs tenebras, ſed diem clariſſimum petit, quo poſſit in nuda confeſſione videri. *Confitetur in die.* Erubeſcit peccare; at ſatisfactionem præbere non erubeſcit. Nollet videri, cùm peccat, & in peccati confeſſione amat videri. Hinc Geneſ. 9. cauebat Deus: *Omne, quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum, quaſi olera virentia tradidi vobis omnia, excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis.* Et cur carnem cum ſanguine non comedant? Ait D. Auguſt. lib. 12. contra Fauſtum: *Quod eiecto ſanguine iubentur manducare, ne vita priſtina, quaſi ſuffocata in conſcientia teneatur, ſed habeat tanquam effuſionem per confeſſionem.* Sic in fidelibus debet ſemper eſſe confeſſio.

CAPVT VII.

Circumciſio mandatur Abrahæ.

RESPIRAVERAT aliquantulum Abrahamus accepto filio ex Agar, cui iuxta Angeli præſcriptum, Iſmaëlis nomen impoſuit. Et dum ſenex pater, & penè deficiens ſalibus æternatur creſcentis filij, largiorem experitur manum diuinam. Adeſt iam ſexto Deus Abrahamo nonageſimo nono anno ætatis ſuæ, ingentémque poteſtatis valentiam oſtentans, virum ad terram vſque deiectum multis promiſſionibus cumulat. Quarum certiorem vt faciat fidem, duo fieri in Abrahamo iubet, alterum circa nomen, alterum circa corpus ipſius. Nomen, addita litera, ſic compingit, vt non Abram, ſed Abraham dicatur, vt à quo plures orituri ſint filij, qui regiis ſtemmatibus rutili vniuerſam Chananitidem poſſideant. Corpus autem mutilatione præputii ſigillat, quippe iubet, vt ſingulos domi ſuæ maſculos circumcidat, in circumciſionis vulnere Dei fœdus cum Abrahamidum genere confirmans, adeò vt ſi quis paruulus eo caruerit ſigno, ineuitabili debeatur morti. Inſuper addit Dominus Abrahamo dicere: Adorere iam fœlicioribus adhærere, & conſeruare fidem in proſperis, in aduerſis ſatis probaſti, vxoris nomini eripe literam, & quæ dicebatur Sarai, dicatur Sara, ex qua naſcetur adhuc tibi filius, qui Regum examina parturiat. Dignus es pluribus imperare, & Iſmaël tibi Regiam faciet ſtirpem, & qui ex Sara veniet, non parum faciet ad bonorum augmentum, quæ à me in tuum genus proficiſcuntur. Nec diu deſiderabis promiſſa, proximo anno habebis Saræ fructum. Hæc Dominus; à cuius conſpectu conuerſus Abrahamus ad ſuos, & ſe, & Iſmaëlem, & domeſticos omnes ferro circumciſionis ſigillat.

PARS VNICA MORALIS.

VBI tot ſanguineos riuos ferrum circumciſionis Abrahami domeſticis elicuit, non falletur, qui inde ſperet ſtabiliendam hominum moralem vitam.

Geneſis 17. Poſtquam verò nonaginta, & nouem annorum eſſe cœperat, apparuit ei Dominus, dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens, ambula coram me, & eſto perfectus. Ponámque fœdus meum inter me, & te, & multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit Abram pronus in faciem. Dixitque ei Deus: Ego ſum, & pactum meum tecum, eriſque pater multarum gentium. Nec vltra vocabitur nomen tuum Abram, ſed Abraham, &c.

§. I.

Nulla poteſt eſſe perfectio, niſi vbi eſt Chriſtus.

NOuè, & inuſitatè Deus loquitur ad Abrahamum in præſenti dicens: *Ego Deus omnipotens, ambula coram me, & eſto perfectus.* Nunquam anteà perfectionis meminerat, cur modò petit Abrahamum eſſe perfectum? Accedebat promiſſurus, imò daturus filium, à quo naſceretur Chriſtus: & vbi aſpicit Chriſtum, iam perfectionem requirit, quæ non eſt niſi vbi Chriſtus inuenitur. Ad hæc Ruper. in præſenti: *Ambula coram me, & eſto perfectus: Quare hoc hactenus non dixit, cum multoties apparuerit, & locutus illi fuerit? Quare? Niſi quia hoc ad myſterium pertinuit, ſicut enim natiuitas Iſaac typus fuit incarnationis Chriſti, per quam ſanctorum*

populus expectatam perfectionem obtinuit; ſic tunc demum debuit hoc dici, Ambula coram me, & eſto perfectus, quando eiuſdem Iſaac generatio parabatur. Ad Chriſti vmbram iam neceſſarium fuit perfectionis meminiſſe, quæ ſolum inuenitur vbi Chriſtus. Dum Iſaac natiuitas non parатur, nec mentio perfectionis fit vlla: at naſcente Iſaac, in quo iam obumbrabatur Chriſtus, ſtatim perfectio requiritur. Semper enim perfectio refertur accepta Chriſto Domino. Numer. 31. poſt victoriam de Madianitis, ad quam perfectius peragendã ſelecti fuerunt milleni ex præſtantioribus populi, ſic cauebat Dominus: *Separabis partem Domino ab iis, qui pugnauerunt, & fuerunt in bello, vnam animam de quingentis, tam ex hominibus quàm ex bobus, & aſinis, & ouibus, & dabis eam Eleazaro Sacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt. Ex media quoque parte filiorum Iſrael accipies quinquageſimum caput hominum, & boum, & aſinorum, & ouium, cunctorúmque animantium, & dabis ea Leuitis.* Ex pende, vt quæ ab electis, & præſtantiſſimis bellatoribus ſumebantur, ea Eleazaro Sacerdoti dabantur, cætera, quæ ex populo veniebant, non Eleazaro, ſed Leuitis offerebãtur. Et cur non omnia Eleazaro, aut omnia Leuitis offerri mandat? In Eleazaro Chriſtus exprimebatur, cui meritò offertur quidquid de lectiſſimis, & perfectiſſimis venit. Ait D. Cyril. Alex. lib. 4. de adorat. fatus: *Cũ igitur in ſeipſo Eleazar figurã illius gerat, qui vnus eſt, ac ſolus verè ſũmus Pontifex, id eſt, Chriſti, ipſi præcipuè ac verè, & quodammodo proximè, ac propriè conſecrata ſunt electorum virorum dona. Illa porrò altera priuatorum hominum multitudo offert quidem bona in Chriſti gloriam, non tamen niſi per ſanctos viros:: Ergo Chriſto dicata ſunt præſtantiorum hominum dona.* Ecce tibi vt vni Chriſto Domino dicantur, & referuntur accepta dona, quæ à præſtantiſſimis, & perfectiſſimis veniunt. Nec miror quando Spiritus ſanctus, qui omnia perficit, non niſi in Chriſto Ieſu habetatur ab homine. Luc. 3. ait: *Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, & orante, apertum eſt cælum, & deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in illum.* Cur in Ieſum venit Spiritus ſanctus, quando & ipſe Ieſus erat omnium gratiarum plenitudo? Ait D. Irenæus lib. 3. cap. 19. *Hunc enim promiſit per prophetas effundere ſe in nouiſſimis temporibus ſuper ſeruos, & ancillas, vt prophetent. Vnde & in filium Dei filium hominis factum deſcendit cum ipſo aſſueſcens habitare in genere humano, & requieſcere in hominibus, operans in ipſis, & renouans eos à vetuſtate in nouitatem Chriſti.* Sic Spiritus ſanctus renouaturus, & adducturus homines ad perfectionem prius venit ad Ieſum, vt cum Ieſu aſſueſceret eſſe cum hominibus, nullam enim ſpiritus diuinus perfectionem inducit, niſi per Chriſtum. Cantic. 6. *Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis, vt caſtrorum acies ordinata?* De lucidiſſimis omnibus ſibi aſſerit pulchritudinem, ſed adhuc in proceſſu eſt, adhuc pugnat. Ait Cant. 8. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* ſuprà dicebatur, *pulchra vt Luna, electa vt Sol,* ſed non nitebatur in dilecto ſuo, modò iam dicitur expreſsè *innixa ſuper dilectum.* Et cur modò ſupra dilectum innixa dicitur, & non anteà? Modò in alto gradu erat perfectionis omnibus gratiis abundans, & ideò non potuit non videri innixa Chriſto. Ait D. Amb. lib. de Iſaac cap. 8. *Nunc dicunt, Quæ eſt hæc, quæ aſcendit candida innitens ſuper dilectum ſuum? Superius dixerunt: Quænam eſt hæc proſpiciens tanquam diluculum, ſpecioſa ſicut Luna, electa ſicut Sol? Hic plus quod diceretur, inuentum eſt, eo quod verbo Dei innixa aſcenderat, perfectiores enim ſupra Chriſtum recumbunt.* Vbi in gradu perfectionis erat, iam oportebat, vt Chriſto inniteretur; de quo omnis perfectio ad nos peruenit.

§. II.

Validiſſimæ virtutis poteſtatiſue ſignum eſt, quòd bonis, perfectiſque vtaris miniſtris.

SÆpè aliàs apparuerat Abrahamo Deus, & nunquam ſe dixerat omnipotentem, ſicut dicit in præſenti aiens: *Ego Deus omnipotens, ambula coram me, & eſto perfectus.* Et cur quod anteà non fecit, modò ſe dicit omnipotentem? Meritò ſe omnipotentem vocat, cum iubet famulum eſſe iuſtum, & perfectum: maximæ enim virtutis, & poteſtatis ſignum eſt, quòd vtaris famulis miniſtríſque perfectis. Hinc Luc. 4. *In ſynagoga erat homo habens Dæmonium immundum, & exclamauit voce magna dicens, ſine, quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti perdere nos? Scio te qui ſis, ſãctus Dei. Et increpauit illum Ieſus dicens: obmuteſce.* Cur obmuteſcere iubet Dominus ſpiritum illum, qui eius prædicabat aduentum? Nónne obſequium præſtabat Euangelio euulgando? Nónne ſeruiebat Chriſto annuntians illum Dei ſanctum? Cur ergo illius obſequium abigit Dominus? Ait Tertul. lib. 4. in Mar. *Illius erat, præconium immundi ſpiritus reſpuere, cui ſancti abundabant.* Sanè de ingenti copia, & abundantia Sanctorum, qua Deus valebat, venit quòd non vellet vti immundis miniſtris, ſed perfectiſſimis. Quod enim quis malis, & immundis vtatur famulis, non poteſt venire niſi de penuria, & indigentia. Qui potẽs eſſet, & validus ad miniſtros faciendos, nunquam non vteretur præſtantiſſimis. Petenti Iobum Satanæ ait Dominus c. 2. *Ecce in manu tua eſt, verumtamen animam illius ſerua.* An vtebatur Dominus miniſtro Diabolo, vt vitam Iobi ſeruaret? Abſit hoc à potentiſſimo Deo, vt ad tantam miniſtrorum neceſſitatem redigeretur, qua aduerſario hominis nequiſſimo vteretur ad hominem tuendum. Vt dicat Olympiod. in Cat. Græca: *Nec verò id Deus mandauit Diabolo, vt in Iobi animi ſalute excubaret. Nam qui tandem hoſtem à bene merendo ſtudio ſuapte ſponte, ac natura abhorrentem tuendæ animæ præfeciſſet?* Non equidem adeò puſillus eſt Deus, adeò impotens, vt tam nequam vtatur miniſterio. Is enim malis vtitur miniſtris, cui boni nequeunt eſſe. Diabolo ſuadenti præcipitium reſpondit Dominus. Matth. 4 *Scriptum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum.* Quibus videtur ſe Dominum, & Deum oſtendere Diaboli. An non ſe ibi Diaboli oſtendit Dominum? Abſit; vt tantus Dominus id vellet de ſe dici, quod eſſet Dominus Diaboli. Ait ibi Rupert. lib. 3. de Glor. *Numquid Deus aut Dei filius, Diaboli Deus, aut Dominus vocari dignatur? Abſit hoc: Magna namque eſt gratia Dominum Deum creatorem omnium velle cuiuſpiam vocari Deum. Hinc Apoſtolus cum de fide patrum multa fuiſſet præclarè locutus, intereà ſubdit: Propterea non confunditur Deus vocari eorum Deus, ſi nec Diaboli confunditur vocari Deus, aut Dominus, quæ gratia reſonat in hoc dicto?* Sanè confuſio eſt Domini vocari Dominum ſerui mali, & deplorati: ideóque licet verè ſit creator, & Dominus Diaboli, tamen talis cauet vocari, vt nos doceat fugere à ſeruis malis.

§. III.

§. III.

Nomina, quæ à Deo veniunt, non vacua ſunt, ſed iuncta peractis operibus, vt & Dei voces

PRius aſſerit Abrahamum futurum patrem multarum gentium, & deinde ablato primo nomine, iubet, vt abraham vocetur, cum dicit: *Eriſque pater multarum gentium. Nec vltra vocabitur nomen tuum Abrum, ſed Abraham*, &c. Quod prius faciendum promiſerat, quod pater futurus multarum gentium, id in nomine ſignificauit, vt notat Caietanus: & meritò; nomina enim, quæ à Deo ſunt, ſemper ſunt coniuncta cum rerum effectibus. Hinc Simoni dicit Dominus Matth. 16. *Et ego dico tibi, Quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Expende illud: *Et ego dico tibi*, non pater tuus, non mater, non alius quis, ſed ego Dominus dico quòd es Petrus. Et cur neceſſum fuit prænotare, quòd ipſe Dominus eſt, qui vocat Petrum? Ne putetur Petri nomen res vacua, ſed ſolida, & verè coniuncta cum effectu; habent enim hoc proprium nomina, quæ à Deo veniunt. Ait D. Hieronym. ibi: *Quid eſt, quod ait, Ego dico tibi? Ego dico tibi non ſermone caſſo, & nullum habente opus, ſed dico tibi, quia meum dixiſſe, feciſſe eſt.* Non caſſa nomina fingit Dominus, ſed vt nomen ab ore Dei procedit, & ſimul iunctum cum effectu venit. Et hoc proprium eſt Dei, quòd neſciat quid in ſuis voce nominare ſine effectu. Poſt bonorum iacturam factam in domo Iob conuenit Diabolum Dominus cap. 2. aiens: *Numquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quòd non ſit ei ſimilis in terra vir ſimplex, & rectus?* In Cat. Græca legitur: *Homo ſine malitia, verus, ſine querela*, &c. Nil prius in præſenti nominat, quàm quod Iob ſit ſine malitia, & cur non magis alias præcipuas viri virtutes prius memorat? Hoc tum magis ſplendebat in effectu, quòd Iob inter iacturas bonorum non offenderet: & ideò illud in primis nominauit Deus, qui ſemper gaudet vocibus, quæ effectibus iunctæ veniunt. Ait ibi Didymus: *Dum ad illius laudationem aggreditur Dominus, non à vero, & irreprehenſibili tanquam à capite laudem amplius accerſit: id, quod anteà fecit: verum ex ipſo facto nomen eſt mutuatus. Sine malitia enim, inquit, nempe è re ipſa vocabuli cauſa quæſita.* Ecce tibi vt Deus ex factis, veriſque & realibus nomina quærit, quibus ſuos ornare queat. Nec ore ſuo diuiniſſimo caſſos, & inanes ſonos voluit, ſed ſemper ab illo, & voces, & effectus ſimul veniunt. Ait Exod. 20. *Cunctus autem populus videbat voces, & lampades*, &c. Et mirum erat, quòd voces poſſent videri: voces enim ad auditum, non ad oculos pertinent: ſed hoc habent voces Dei, quæ vt non caſſæ ſint, ſed iunctæ veniunt effectibus, ex parte hac poſſunt & oculis excipi. vt dicat Philo de Decalogo: *Vniuerſus populus videbat vocem apertiſſimè. Humana enim vox auditu, diuina viſu percipitur. Quare? Quia quæcumque Deus dicit, non verba ſunt, ſed opera.* Non cadunt ab ore Dei inania verba, ſed cuncta cum operibus veniunt. Vnde Cant. 2. *Et dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea.* Dixerat ipſa de ſe, *quia amore langueo*, & Dominus languenti dixit: *Surge, propera*, quando languidus non valet ſurgere, quomodo & ſurget, & properabit? Iam explicabat dicens: *Dilectus meus loquitur*: Vbi enim à Deo veniebat vox ſurgendi, & properandi, haud dubium quin cum effectu ſit coniuncta. Niſſen. homil. 5. in Cant. *Eius iuſſus, & imperij eſt reuera vox virtutis! Ipſe dixit, & facta ſunt, mandauit, & creata ſunt. Ecce nunc quoque dixit iacenti: Surge, & veni, & ſtatim ad opus deducitur verbum.* Nunquam ſine opere venit efficax Dei verbum, vt meritò dicat D. Baſil. Sel. orat. 19. *Pollicentem videam, & optata conſequar.* Sic ille æſtimabat Dei verba, quaſi & opera iam ſimul teneret.

§. IV.

In quo Dei nomen debitè affulget, quidquid virtutis in illo nomine eſt, expecta quodammodo ab illo.

ABrahamum fecit hominem vocari Deus addens ex nomine diuino literam nomini viri, cùm ait: *Nec vltrà vocabitur nomen tuum Abram, ſed Abraham.* In quo nomine addita eſt litera *He*, de nomine diuino ſumpta, vt concors eſt expoſitorum opinio cum D. Hieronymo, Ioanne Fero & Lyppom. Sed cur de nomine ſuo fecit Deus Abrahami nomen? Habes apud Pereiram noſtrum pulchram rationem ſumptam ex Ioanne Fero: literam namque de ſuo nomine DEVS communicare voluit cum nomine Abraham, vt oſtenderet omnia ſua, & ſe ipſum illi ſemel communicare. Nec dubites, in quo enim Dei nomen debitè fulget, in illo ſunt omnia, quæ illo nomine continentur, quæ ab illo tu etiam percipere ſpera. Ait Dominus Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam*, &c. Vocabatur quidem anteà Simon, modò ei Chriſtus imponit nomen *Petri*. Et quanta hæc gloria Simoni, quòd vocetur Petrus? Erat petra vnum è Chriſti nominibus, de quo ait Paul. 1. ad Corinth. 10. *Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra: petra autem erat Chriſtus.* Quando autem Chriſtus ſub nomine, & vmbra petræ largo flumine omnes ſatiabat: ideò Simoni inditur nomen petræ, vt oſtenderentur in illo ſimilia bonorum fluenta, quibus ſatiati poſſent vniuerſi. Ex quo ait Origen. homil. 1. in Matth. *Omnes enim, qui imitatores ſunt Chriſti, ſimiliter petra cognominantur quemadmodum Chriſtus, & de omnibus talibus bibunt ſpiritualem potum homines ſpirituales.* Et quidem quando Chriſtus Dominus ſub nomine, & vmbra petræ dulciſſimos effundit riuos, de quibus Iſraelitæ vniuerſi cum ſatietate bibant, ſimiliter qui per infirmitatem vitæ in illo Chriſti nomine communicant, ſic & attributa Chriſti participant, vt fluentis pleniſſimis exundent, de quibus cæteri bibant. Difficilè enim requirentur Dei virtutes, & diuitiæ in eo, in quo aliquod Dei nomen dilucidè rutilat. Exod. 28. ornantur veſtes ſummi ſacerdotis, vt habere deberet tunicam talarem & floribus & malogranatis depictam. Rurſus rationale circa pectus ex pretioſis lapidibus. Tandem ait: *Facies & laminam de auro puriſſimo, in qua ſculpes opere cælatoris, Sanctum Domino.* Itaque in lamina aureâ poſita in capite ſummi ſacerdotis ſculptum erat Sanctum Domino, nimirum nomen Dei. Quid inde? Sanè præfigit in capite ſacerdotis nomen Dei, vt oſtendat in illo eſſe diuinas virtutes. Ait Anaſtaſ. Nicenus quæſt. 38. ex Chryſoſtomo: *In figura itaque ſacerdotis virtutes effingit, & exprimit: Superne quidem in capite nomen Dei, in pectore autem oratio, & inferne flores, & fructus virtutum rectè facta.* Hic eſt præclarus ordo, ſi supernè nomen Dei affulgeat, ſi etiam infernè illi conuenientes virtutes affulgebunt, & præclara fa-

cta. Quaſi nequeant deficere virtutes propriæ nominis Dei, in eo qui debitè in ſe habet, & ſeruat nomen diuinum. Hinc Exod. 7. dicit Dominus Moyſi: *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis*, hoc eſt, nomine Dei inſigniui te corã Pharaone. Et cur neceſſium fuit quòd Moyſes coram Pharaone inſigniretur nomine diuino? Erant à Moyſe oſtendendæ virtutes diuinæ, & magnalia Dei, ſiuè in ſuſtinendo Pharaone, ſiue in plectenda Ægypto, & ideò merito prius nomine Dei inſignitur, vt in quo non defecturæ erant diuinæ virtutes. Ad hæc S. Macharius homil. 9. fatur: *Moyſes probatus à Deo, & per multam patientiam fidelis inuentus, quam multas prius tribulationes pertulit, & poſteà factus eſt redemptor, dux, & rex Iſrael; imò Deus Pharaonis à Deo cognominatus. Per hunc enim percuſſit Ægyptum, & immenſa, atque admiranda demonſtrauit miniſteria illius in Pharaone.* Ecce tibi vt cognominatus fuit Moyſes *Deus Pharaonis*, multa, & mirabilia Dei opera coram illo demonſtrauit; nec in illo defuit punitio, qua plecteret peccatorem, nec defuit indulgentia, qua ſuſpiceret precantem. Ex quo D. Cyrillus Hieroſolym. in præfat. monebat fideles, vt qui à fideli Deo nomen traherent; *Nec verò rem exiguam trahere putes, homo enim cum eſſes miſerandus, Dei cognomen accipis. Audi Paulum dicentem: Fidelis Deus. Audiam Scripturam, Deus fidelis, & iuſtus. Hoc praeuidens Pſaltes dixit in Dei perſona, quandoquidem homines Dei cognomen eſſent accepturi. Ego dixi, Dij eſtis, & filij excelſi omnes.* Et quantum hoc, quòd à Dei nomine inſigniantur homines, niſi & de illo diuino Dei nomine accipiamus, vt illius luceamus operum ſplendoribus? Credite mihi, hoc magnum eſt homini, quod ſi ſe gerat, ita vt in illo ſplendeat Dei nomen, ſimul & in ſe oſtendet virtutes, & valentias tanti nominis. De Paulo dicebat Dominus Actorum 9. *Vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum*, &c. Et quantum eſt, quòd Paulus ſit vas perfectè aptatum ad portandum Ieſu nomen? Equidem eo ipſo, quod Ieſu nomen aptè, & ornatè portaretur in Paulo, omnia Ieſu magnalia videbantur in ipſo homine. Quò crediderim reſpexiſſe S. Ignatium Martyrem epiſt. 7. ad Tarſenſes, vbi ait: *At vos, neque ad horam ceſſiſtis, illis aures accommodantes, Pauli enim eſtis ciues, & diſcipuli, qui ab Hieroſolymis vſque ad Illyricum euangelicam expleuit prædicationem, qui ſtigmata Chriſti in carne ſua circumtulit, cuius cum memineritis, prorſus cognoſcitis quòd Ieſus Chriſtus verè natus eſt ex Maria factus de muliere, & re vera crucifixus.* Expende ab illis: *Cuius cum memineritis, prorſus cognoſcetis quod Ieſus verè natus eſt ex Maria*, &c. In eo ſolùm quòd Paulum meminerint, eúmque ſibi ob oculos ponant, putat cognituros Ieſum natum ex Maria. Sed quid iuuat ſola Pauli recordatio, & contemplatio, vt Ieſus cognoſcatur Mariæ filius? Vt Paulus dignè in ſe referebat nomen Ieſu, neceſſum erat ſic etiam in ſe referre eius magnalia, eiuſque virtutes, vt ſi vel ſimplici viſu cerneretur, ſimul in illo cerneretur Ieſus, & Virginis filius, & vetarum author virturum. Sic clarent Chriſti magnalia in eo, in quo illius nomen dignè affulget. Huc reſpiciebat Nazianzenus orat. 12. vbi Chriſti, Deique nomina percurrens, eorum à nobis petit virtutes, inquiens: *Qui vnius ſumus, vnum effecti ſumus. Qui Trinitatis concordes vnanimes & honore pares, qui verbi a temeritate alieni, qui ſpiritus ſimul feruentes, qui veritatis idem ſentientes & loquentes; qui ſapientia ſolertes, qui lucis vt in die honeſtè ambulemus, qui via omnes iter rectum tenentes: qui oſtij omnes vnius, qui capitis vnum corpus conſtructum, & coagmentatum iuxta ſpiritualem omnem connexionem.* Sic de nominibus diuinis nobis trahere debemus eorum virtutes.

§. V.

Cordato, & prudenti viro fædum eſt, ſi pro alio nomine ſtet quàm pro diuino.

NOtatur ætas Abrahami quòd fuerit nonaginta nouem annorum, & ſimul ex Dei nomine nomen illi compingitur dum ait: *Nec vltra vocabitur nomen tuum Abram, ſed Abraham*, &c. Quippe Abraham nomen ex littera *He* nominis diuini effingitur, vt ſuprà vidimus. Sed cur centenario homini datur nomen conflatum ex diuino? Vt oſtenderetur quàm fædum ſit homini cordato, & maturo quòd pro alio nomine ſtet, quàm pro diuino. Plenus eſt mundus factionum, & concertationum quibus ſe homines à parte tenent magni alicuius nominis viri, cuius inſigniti nomine viriliter pro illo deſudant. Hæc immaturæ mentis certamina ſunt: at qui maturus homo eſt, & prudens, ſibi maximè fædum putet alio nomine inſigniri, quàm diuino. Quò ſpectans Nazianzenus orat. 32. ait: *Quo tamen modo ſacrum hoc bellum feram? Ita vt iam in duas contrarias partes Oriens, & Occidens ſecreti atque diuiſi ſint. Quouſque hæc audientur, Meus, & tuus, antiquus, & nouus, facundior, aut ſpiritualior? Senectutis me pudet, cum aliorum nomine cenſeor, qui à Chriſto ſalutem accepi.* Erant tunc temporis Epiſcopi orientales, & occidentales inter ſe diuiſi, & factionariorum nominibus inſigniebantur, hinc inde vt pugna fuerit quotidie ſiue pro parte Orientis aut Occidentis, ſiue pro parte doctoris huius, aut illius. Pugnæ ſanè pueriles, & quæ minimè canos, & prudentes homines decent. Vt meritò dicat Theologus: *Senectutis me pudet, ſi aliorum nomine cenſeor, qui à Chriſto ſalutem accepi.* Qui Chriſti nomine inſignior, ſub quo mihi ſalus eſt, & ſpes æternæ vitæ; pudendam rem faciam, & indignam homine maturo, ſi de alterius nomine me inſigniam. Et clariùs Nazianzeni Scholiaſtes ibi: *Erubeſcerem, inquit, canitiem meam, ſi cum Chriſtus mihi ſalutem attuliſſet, a Chriſto tamen nomen non ducerem, ſed à quodam magiſtro vel Petrianus, vel Paulianus appellarer.* Huc reſpiciant cordati, & maturi viri, & erubeſcant aliud nomen reſpicere quàm nomen diuinum. Nota eſt Corinthorum diſcordia, quando ſub diuerſorum magiſtrorum nominibus acerrimè pugnabant. Quibus ait D. Paulus 1. epiſtol. 1. *Hoc autem dico, quod vnuſquiſque veſtrum dicit: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Chriſti. Diuiſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Sanè hoc bellum erat inter illos, in quo pro magiſtri ſui nomine vnuſquiſque pugnabat, alius pro Petro alius pro Paulo, & alius pro Chriſto: ſed quis erat qui pro vno Chriſti nomine ſtabat? Si quis ſapiens & cordatus inueniebatur, is vnum Chriſti nomen intuebatur. Ait enim Anſelm. ibi: *Alius quidem dicit, Ego ſum Pauli; alius autem, Ego ſum Apollo filius peritiſſimi doctoris; alius verò, Ego ſum Cepha, id eſt Petri; alius autem qui ſolus ſapit, dicit: Ego ſum Chriſti, ſicq; diuiſi eſtis in partes, ac ſi alij ex vobis eſſent Pauliani, alij Apolliani, alij Petriani, alij Chriſtiani.* Expende illud: *Qui ſolus ſapit*, &c. Quippe contentio de aliis nominibus puerilis eſt, & inſipientium hominum propria, imò & probroſa ſapientibus,

bus, qui vt maturioris mentis ſunt, ſic ſolum pro Dei nomine ſeruando puto, & immaculato diſcrimina ſubeunt. Aliorum autem ſtultitiam vrget Paulus verbis illis: *Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt?* Indigniſſimum enim eſt, quòd à Deo donati ſalute, emundati ſanguine Chriſti, pro aliorum nominibus periclitari ſtudeant. Vt dicat Nazianzen. orat. 14. *Ad quam dignitatem illud etiam accedit, quod qui à Deo ſalute donati ſumus, hominum cauſa bellum gerimus, tantùmque ia nobis contendendi ſtudium exuberat, vt ipſam quoque aliorum ambitionibus commodemus, & pro alienis thronis proprias inimicitias ſuſcipiamus.* Quid ſtultius? ſtultum eſt, & fœdum debere ſalutem meam nomini diuino, & in offenſam huius periculis me dare pro hominum nominibus.

Geneſis 17. Dixitque iterum Deus ad Abraham: Et tu ergo cuſtodies pactum meum, & ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis. Hoc eſt pactum meum, quod obſeruabitis inter me, & vos & ſemen tuum poſt te. Circumcidetur ex vobis omne maſculinum, & circumcidetis carnem præputii veſtri, vt ſit ſignum fœderis inter me, & vos. Infans autem octo dierum circumcidetur in vobis, omne maſculinum in generationibus veſtris, tam vernaculus, quàm emptitius circũcidetur, &c.

§. VI.

Vt facilè ſuperentur res duræ, non illa, ſed Deus aſpiciendus.

IAm ſemel & bis loquens Deus introductus erat cum Abrahamo in hoc capite, & qui ſermo immediatè præceſſerat, Dei ſermo erat, & nihilominus ſermonem interrumpens Dei ait Moyſes: *Dixitque iterum Deus ad Abraham*, &c. Quando Deus immediatè omnia dicebat, cur neceſſum fuit modò illud replicare. *Dixitque iterum Deus?* Cur ſitu hac replica non finitur pergere ſermo diuinus? Verùm iam erat ad rem duriſſimam circumciſionis, cui meritò Dei memoriam immediatè præmittit, vt enim res duræ facilè ſuperentur, vnus Deus eſt ſpectandus in illis. Tres pueri Hebræi in conſpectu Nabuchodonoſor adducti. Dan. 3. iuſſi ſunt aut ſtatuam regis adorare, aut flammantes fornacis ignes perpeti. Quid pueri in tanta duritie? Fornax ardebat, carnifices parabantur, at illi vno ore dicebant: *Ecce enim Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis o rex liberare. Quod ſi noluerit, notum ſit tibi rex, quod Deos tuos non colimus.* Ecce tibi contra regem, & fornacem, & ignem vnum Deum ſibi ob oculos ponunt, & ſic omnibus malis ſuperiores fuerunt. Ait D. Zeno ſerm. 1. de Daniele: *Denique tres pueri in illo ſacro certamine pro oculis Deum ſibi propoſuere, non flammas, præmium futurum, non pœnam, ſicque inter tetros vndantis incendij globos triumphantes barbarum regem, minas omnes, ipſum quoque ſupplicium docuerunt ...t ſanctis hominibus non eſſe fortiores.* Dum non a...iciunt flammas, dum non aſpiciunt fornacem ardentem, nec dolores pœnarum, ſed Deum, facilè vniuerſa vicerunt. Hinc Machabæorum mater lib. 2. cap. 7. Monebat iuniorem filium: *Peto nate, vt aſpicias ad cœlum, & terram, & ad omnia, quæ in eis ſunt, & intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus & hominum genus. Ita fiet, vt non timeas carnificem iſtum.* Expende quale medicamentum parabat filio bona mater, ne timeret carnificem crudelem, nimirùm quod vnicum creaturarum opificem Deum præ oculis haberet. Et quidem, qui ad Deum aſpicit, nihili facit omnia carnificum tormenta. Quò ſpectans Nazianz. orat. 20. aiebat: *Verùm vbi Deus nobis periclitatur, ac proponitur, tunc demum alia omnia pro nihilo putantes, ipſum ſolùm intuemur. Ignis autem, & gladius, & beſtiæ, & vngula carnem lacerantes, voluptati nobis, ac delitiis potius ſunt quàm terrori.* Sic Deus præ oculis habitus ſuauiat duriſſima omnia, vt nihil in illis maneat terroris. Quò traho illud Pauli ad Rom. 8. *Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? An tribulatio? An anguſtia? An fames? An nuditas? An periculum? An perſecutio? An gladius? Sicut ſcriptum eſt, quia propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis, ſed in iis omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.* Hoc vno nempe Deo ob oculos poſito ſuperantur facilè illa omnia, vt dicat Theophilus Alex. epiſt. 3. Paſcal. *Mens enim Dei timore vallata flammas ſuperat, varios tormentorum ſpernit dolores, cùmque ſemel ſe virtuti tradiderit, quidquid aduerſi euenerit, calcat, & deſpicit. Qualis fuit Paulus ſcribens: In iis omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.* Habes Chriſtiane, vnde molleſcacias duriſſima quæque, ſi oculos ad Deum eleues, videbis vniuerſa tormenta euaneſcere. Stephanus Actor. 7. dum inter rapidiſſimos eſſet hoſtes pene iam laniandus aiebat: *Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei*, &c Quid ais Stephane? expectaris ad mortem, armati ſunt lapidibus carnifices crudeles, & tu hoc ſolum ſpectas, quòd aperiuntur cœli, quòd Ieſus ſtat à dextris Dei? Cur etiam de morte proxima non facis verba? Ait Auguſt. homil. 95. de diuerſis: *Ad Chriſtum flagrantiſſimo amore ſuſpenſus carnem quantocius relinquere deſiderabat, & ad ipſum cupiebat auolare, nec mortem iam timebat.* Quid timeret in morte, qui præ oculis Deum habebat, & Chriſtum eius?

§. VII.

Vera religionis fœdera eò ſpectant, vt carni, & ſanguini indicetur bellum.

AD ineundum ſtabile fœdus cum Abrahamo, vbi accedit Deus, ſtatim carnis circumciſionem ſtabiliri fecit, ait enim: *Hoc eſt pactum meum, quod obſeruabitis inter me, & vos, & ſemen tuum poſt te. Circumcidetur ex vobis omne maſculinum*, &c. ſolent Principes venire ad fœdera ferienda cum aliquo, vt pacem ſtabiliant cum eo, vt ſanguinis effuſionibus ſuperſedeant. At Deus ad fœdera venit cum Abrahamo, & largiſſimam Sanguinis effuſionem à filiis, & domeſticis eius petit. Quale hoc fœdus, quod non pacem, ſed infert bellum ſanguinolentum? mundo inueniuntur in Principum fœderibus, nimirum, quòd pax ſit inter fœderatos, at cum hoſte communi bellum; ideò meritò meus dum fœderatur Abrahamo aduersùs carnem, & ſanguinem ſe oſtendit, vt aduersùs communem hoſtem homini, & meo. Nunquam verus meus, nunquam vera religio non reputat hoſtem carnem, & ſanguinem, & illi infert bellum. Ait enim in præſenti Lyppom. *Religio vera, contra carnem, & ſanguinem militat ſemper. Crux ſemper portanda docetur, libidines carnis amputanda toto corpore.* Nullum fœdus inter meum,

inter veram religionem, & homines poteſt intercedere, quin carni, & ſanguini inferarut bellum. Semper Deus, ſemper vera religio aduerſus carnales militat concupiſcentias, vt infenſiſſimos hoſtes hominis, & Dei. Hinc Apocalypſ. 5. vbi victona erat celebranda in libro aperiendo, qui ſignatus erat, ait: *Ecce vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid aperire librum, & ſeptem ſignacula eius. Et vidi, & ecce in medio throni quatuor animalium, & in medio ſeniorum agnum ſtantem tanquam occiſum: Et venit, & accepit librum*, &c. In re triumphi, & victoriæ apparet agnus tanquam occiſus: vt mortis ſignum in agno oſtendat, nullum venire triumphum Dei, niſi per bellum, & mortem carni inflictam. Vanè enim putat Deo accedere, cum illóque pacis triumphique æterni inire fœdus, niſi prius mortem carni inferat. Ex quo ait Paulus Oroſ. lib. de libero arbitr. *Agnus Dei, filius Dei, vt accipiat librum de manu Patris, profert ſtigmata paſſionis, non indicans perpetratam niſi in morte, & reſurrectione victoriam, & Aaamartitus meus venire ſibi poſſe perfectionem vitæ immaculatæ manducanti, bibenti, dormientique confirmat?* Alienum ſanè à vero eſt, quòd quis perfectionem vitæ attingat, perpetuùmque cum Deo habeat fœdus amicitiæ, nullum vnquam bellum carni indicens, ſed eius cupediis ſe tradens victum. Non hoc Dei filius veræ religionis author admittit, quin potius vt primum ſibi cœpit homines adiungere, ſtatim aduerſus carnem, & ſanguinem bellum indixit. Hinc Pſalm. 127. de vera Eccleſia locutus ait: *Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Dei legitimam, & veram vxorem viti comparat, quia vitis de multis preſſuris profert ſuos fructus. Quò ſpectans D. Zeno ſermone 6. de Iſaia fatur: *Dominus Eccleſiam ſua voluntate plantauit: quam ſacerdotalibus officijs excolens, piáque putatione fœcundans, fœlici ligno ſuſpenſam, vberrimam docuit afferre vindemiam.* Dè pia carnalium voluptatum putatione, & de adhibito crucis ligno docta eſt Dei ſponſa, vera Eccleſia Chriſti ſuos proferre ſalutis fructus. Nunquam enim veram Eccleſiam reputes, in qua non videas, & putationem, & mortem illatam carnali vitæ. Ioan. 19. *Ibi eum crucifixerunt, & cum eo alios duos hinc inde, medium autem Ieſum.* Crucifixus fuit rex noſter Ieſus, ſed & ſibi duos alios crucifigendos adiunxit. Et qui erant, qui cum Ieſu crucifiguntur, niſi claræ imagines eorum, qui in veritate adhæreſcunt Chriſto, quorum eſt in ſe occidere carnem, & mundum? Ait D. Cyrillus Alexand. lib. 2. in Ioan. cap. 28. *Duorum igitur crux latronum, vt ab euangelio didicimus, duorum populorum coniunctionem cum Chriſto ſignificabat, qui vnà cum Chriſto quodammodo mortui erant, carnali voluptate ſpreta, & mundana vita ſepulta, vt cum domino ſuo ſpiritualiter viuerent.* Ecce tibi vt in nullo populo vera floruit religio, in quo non ſimul carnali voluptati, & mundo bellum indicitur. Vt de ſe dicat Paulus ad Galat. 2. *Chriſto crucifixus ſum cruci: viuo autem iam non ego, ſed viuit in me Chriſtus.* Quocirca aiebat ſuprà Cyrillus Alexand. *Mundanæ namque conuerſationis mors euangelicæ vitæ origo, ac fundamentum eſt.* Equidem veriſſimè Dominus ait Matth. 10. *Non pacem veni mittere in terram, ſed gladium.* Non fœdus iniuit cum hominibus, vt in pace viuamus, ſed vt bellum geramus aduerſus communem hoſtem nempe carnem. Huc reſpiciens Paſchaſ. lib. 6. ait: *Quo gladio, dum ſibi ſponſam Dominus ducit, venit debellare, ſibique proſternere omnes aduerſarios ſuos.* Neceſſum eſt inde, vt vera Eccleſia Dei bellum ſit aduerſus omne, quod aduerſatur legibus diuinis.

§. VIII.

Laſciuia Chriſto inimica, & lethalis.

ORiturus Chriſtus è ſemine Abrahæ vulnus circumciſſionis ſedi libidinis infligit, vt notant D. Ambr. & Strabus, dicit enim: *Circumcidetur in vobis omne maſculinum, & circumcidetis carnem præputij veſtri.* Et meritò inde venturus Ieſus in vitam percutit ſedem laſciuæ voluptatis, vt quæ ſit ei maximè lethalis. Ioan. 19. poſt duriſſima Ieſu verbera inflicta, poſt ſpineam coronam capiti diuiniſſimo impoſitam, ait: *Exiuit ergo Ieſus portans ſpineam coronam, & purpureum veſtimentum. Et dixit eis Pilatus: Ecce homo. Cum ergo vidiſſent eum pontifices, & miniſtri, clamabant dicentes, Crucifige.* Expende illud, *clamabant*: non enim otioſè vſus eſt diuinus ſpiritus hoc verbo, ſed alludens ad illum clamorem, de quo Gen. 18. *Clamor Sodomorum aſcendit ad me.* Quaſi & pontifices Hieroſ[o]lymitani, & Sodomitæ eumdem emitterent in cælum clamorem, nec alius eſſet clamor Pontificum in Ieſum à clamore laſciuientium Sodomorum. Quippe ait D. Chryſoſt. orat. in Paraſceue apud Grethſerum tom. 2. de cruce: *Poſtquam autem viderunt, quem ſæpe viderant, quem nunquam viderant, quem quotieſcumque videbant, accendebantur, extulerũt contra ipſum Sodomiticum clamorem, & tumuerunt, & elati ſunt dicentes: Tolle, & crucifige.* Ecce tibi clamor de perdendo Chriſto, de crucifigendo Ieſu, clamor verè Sodomiticus fuit, nimirum, à laſciuientium ortus ſpurcitia. Laſciuia, quæ in Sodomis in cælum clamabat, eadem clamauit in Pontificibus Hieroſolymitanis, vt perderetur Ieſus, vt eradicaretur è viuis. Hinc Ioan. 2. *Nuptiæ factæ ſunt in Chanà Galilææ, & erat mater Ieſu ibi; vocatus eſt autem & Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias.* Mirabat quòd vacaret Ieſu intereſſe nuptiis, qui veniebat ſe manifeſtare mundo natum ex Virgine. Cur virginitatis Sator ad nuptias? Cur prædicandus, manifeſtandúſque Dei filius, & virginitatis amat intereſſe nuptiis? intereſt Ieſus nuptiis, vt exundantem comprimat laſciuiam præſentia ſua, quo obturentur, comprimantúrque ora & inimica, & lethalia Domino Chriſto. Accipite D. Epiphanium Hæreſ. 5. & 30. *Duabus mihi de cauſis videtur inuitatus Chriſtus ad nuptias. Primum, vt quã ſimilem, ac diffluentem furioſorum hominum libidinem, nuptiarum caſtimonia, & honeſtate conſtringeret ::: nec non & eorum obſcuraret ora, qui aduerſum Dominum inſurgunt.* Eccè tibi quàm ſint hæc duo coniuncta, & laſciuia, & inſurrectio in Chriſtum, quando vt duos hos nefariiſſimos affectus Ieſus à mũdo excludat, adeſt nuptiis, adeſt, inquam, nuptiis, vt libidinoſos comprimat inſultus, & rebellium in ſe ora contundat. Minimè enim voces Chriſto lethales eiicientur è mundo, dum prius non eiicitur laſciuia. Matth. 14. ſaltauit Herodias laſciuiſſimæ matris filia, cuius conſilio petit Ioannis Baptiſtæ caput, & quidem in pretium laſciuæ choreæ Ioannes occiditur, *Quod cùm audiſſet Ieſus, ſeceſſit inde in nauicula in locum deſertum*, &c. Equidem audita morte Ioannis fugit Ieſus in deſertum. Et cur fugit? Quando Ieſus non erat Ioannis diſcipulus, nec ſocius, nec cum illo ambulabat, cur audita eius occiſione fugit? Nouit in occiſione Ioannis exuberantem Herodiadis luxuriem, & meritò fugit, vt qui ſciret luxuriem certius armari in Dei Filium. Ab hac enim non tam Herodes in Ioanné, quàm Arrius armabatur in Chriſtum. Vt dicat D. Athanaſius orat. 2. contra Arrianos:

Hero

Herodiadis fractos, & effœminatos mores Arrius in ſcribendo repræſentans, & ipſe eius liber, Thaleia, hoc eſt conuiualium nomine inſcriptus, iſtius puellæ ſaltationem æmulatur, choreas ductitans, & blaſphemys in Chriſtum inſitans. Simul de eadem pharetra ſagittas educunt Herodes, & Arrius; ille, vt perimat Ioannem; hic, vt perdat Chriſtum: ſemper enim Chriſto lethalis oſtenditur laſciuia. Nec prætereundus eſt titulus impoſitus Arrij ſcriptis nimirum, *Thaleia Arrij.* Non equidem nomen Thaliæ ſumptum à ſolis Muſis. Sed cum Homero Iliad. 10. à conuiuiorum compotationibus, vt iam in titulo notetur, à quibus veniat liber, qui contra Chriſtum ſcribitur. Id quod ponderans D. Athanaſius ſuprà, inquit: *Thaleias Arrij, hoc eſt, crapulas titulo nona ſapientia coboneſtant, ac bono iure eam titulum vſurpant; nouam enim hareſim annuntiant. Quapropter non ſine admiratione eſt, nuſquam in multis maltorum operibus, & ſermonibus tam in vetus, tum in nouam Teſtamentum conſcriptis, inter titulos librorum Thaleias, hoc eſt, crapalarum nomen reperiri; imò neque apud Ethnicos quidem fragi, & temperantes, ſed apud iſtos duntaxat, qui iſtiuſmodi res inter pocula ad riſum captandam per plauſum, iocum, laſciuiámque decantant.* Titulus crapulas & laſciuiam ſpirans nulli alij libro inuenitur inſcriptus, niſi Arrij libris, vt ſcias à laſciuia venire quodcumque telum contorquetur in Chriſtum.

§. IX.

Ad perfectionem paulatim, & per partes accedendum.

Compone dicta in huius capitis initio cum iis, quæ modò dicuntur. In principio dixit Deus Abrahæ: *Ambula coram me, & eſto perfectus.* Modò dicit: *Circumcidetis panem præputij veſtri*, &c. A quo perfectionem imprimis expetebat, nunc ſolam petit præciſionem particulæ paruulæ. Si perfectionem requiris à viro, cur omnimodam ſuperfluorum præciſionem non petis? Cur non magis & ſuperfluos oculorum aſpectus, & ſuperfluas cordis cupiditates, & capitis, & manuum non iubes tolli ſuperfluitates? Cur vnam præpuny particulam circumcidi mandas? An perfectio eſſe poteſt in compoſitione ſola tam minimæ partis? Non equidem perfectio conſiſtit in parte, ſed in toto compoſito, & ornato; at hoc certum eſt, quod ad perfectionem non venit, qui omnia ſimul aggreditur, ſed qui paulatim procedit, & per partes. Quò ſpectans D. Ambr. lib. 2. de Abraham cap. 11. ait: *Quia ad perfectum vocatur, oraculum perfectionis accipit. Circumcidatis, inquit, omne maſculinum veſtrum, & carnem præputij veſtri. Perfecta autem circumciſio ſpiritualis eſt.* Quibus ideò probat peni ex Abrahamo circumciſionem in carne, quia ad perfectam circumciſionem, nempe ſpiritualem vocabatur. Sed perfecta circumciſio ſpiritualis non in parte, ſed in toto conſiſtit. De qua ſapienter D. Zeno ſerm. de duplici circumciſ. fatur: *Prior circumciſio deſecat carnem, ſecunda animi deſecat vitia. Illa ferro, hæc ſpiritu; illa portionem, hæc hominem totum; illa præputium parva cutis, hac præputium totius concupiſcentia ſæcularis.* Quando ergo circumciſio perfecta in totius hominis circumciſione conſiſtit, cur Sanctus Ambroſ. circumciſionem carnalis præputij vocat *oraculum perfectionis*, quo Abrahamus ad perfectum vocatur? Meritò vir ſanctus oraculum perfectionis putat illud, quod non omnia ſimul proponit homini ſubeunda, ſed paulatim partes quaſdam virtutum proponit, quibus ſuparatis, ad id, quod perfectius eſt, facilè poteris ſubuenire. Rem pulchris exemplis demonſtrat ipſe Ambroſ. lib. 1. Abrahæ cap. 4. inquiens: *Pars mandata eſt ſecundùm legem populo Iudæorum illi infirmo, illi, qui Deum ſuum non cognouit. Vt ſi puerulum literis imbuas, à ſingulis literarum elementis inchoandum eſt tibi; vt à ſingulis apicibus ad ſyllabas, à ſyllabis eum per ordinem ad nomina, orationémque deducas. Nec poteſt mare quiſquam nauigare intrepidus, niſi qui antè in fluminibus nauigauerit.* Quid ſapientius? Crede mihi, oraculum perfectionis eſt, quod nouitiis particulas proponit virtutum, vt inde facilè veniant ad perfecta, & ſublimia. Luc. 16. pro diuitis epulonis fratrum ſalute dicebat Dominus: *Habent Moyſem, & Prophetas, audiant illos.* Verùm Matth. 17. Cum Moyſes & Elia apparuiſſent cum Ieſu, venit vox de cælo ſuper Ieſum dicens: *Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite.* Nihil de Moyſe, nihil de Propheta Elia dicit, ſed Apoſtolis iubebat, vt vnum Ieſum audirent. Illis quinque Fratribus nihil dicit de Ieſu, ſed de Prophetis, & Moyſi audiendis mandat; Apoſtolis non Moyſem, non Eliam, ſed Ieſum audiendum dicit. Et cur non & illis Ieſus proponitur, & iis Moyſes, & Elias? Fratres illi carnales erant, ideóque dabatur illis guſtus virtutis paulatim, & per partes, per Moyſem, & Prophetas, vt inde poſſint peruenire ad perfectionem Chriſti. Apoſtoli iam viderant Prophetas, iam Moyſem ſatis audi erant, ideò illis perfectio Chriſti erat proximior. Huc ſpectat aliò datus Tertull. lib. 4. in Marc. *Non Moyſem, & Prophetas iuſſit audiri, ſed Chriſtum. Meritò. Tunc enim Apoſtoli ſatis iam audierant Moyſem, & Prophetas, qui ſecuti erant Chriſtum credentes Moyſi, & Prophetis. Apud inferos autem de iis dictum eſt: Habent Moyſem, & Prophetas, audiant illos, qui non credebant, vel quis nec omnino ſic credebant eſſe poſt mortem ſuperbia, & delictarum annuntiata ſupplicia.* Nulli dabantur omnia ſimul, qui iam Moyſem impleuerant, & Prophetas; ij ducuntur ad Chriſtum, qui adhuc rudes, & infirmi erant; iis Prophetæ, & Moyſes dabantur, in quibus erant prima rudimenta, & elementa fidei, & virtutum, vt elementis imbuti perfectionem ebiberent.

§. X.

Perfecti viri eſt vel vmbras, vel imagines implere Chriſtianarum virtutum.

Adhuc inſto illis verbis poſitis in capitis initio, nimirum: *Ambula coram me, & eſto perfectus.* Quibus & hæc adiungit: *Circumcidetis carnem præputij veſtri.* Quam circumciſionem vocat Paulus ad Rom. 4. Signum circumciſionis ſpiritualis, quæ eſt in Chriſto, quippe ait: *Signum accepit circumciſionis, ſignaculum iuſtitia fidei.* Itaque circumciſio illa carnalis vmbra erat, & ſignum veræ & ſpiritualis circumciſionis, quam intendebat Deus inferre mundo per Chriſtum. Cur ergo ab illo viro, à quo Deus perfectionem requirebat, non veram circumciſionem afferendam à Chriſto, ſed ſignum, ſed vmbram, ſed imaginem requirit? Sanè ibi Abrahami perfectio fundabatur, qui tantus eſſet, qui non ſolum in veritate ſubſtantiæ, ſed in vmbra, ſed & in imagine virtutum conformaretur Chriſto. De ſe alebat Sidonius Apollin. lib. 7. epiſt. 14. *Amas, vt comperi, quietos, ego & ignauos. Barbaros vitas, quia*

mali puteretur, ego etiamſi boni. Lectioni adhibes diligentiam, ego quoque in illa parum mihi patior nocere deſidiam. Comples perſonam religioſi, ego vel imaginem. Sic ſanctus homo extollebat ſuum ſtudium circa religioſas virtutes, quarum non ſolùm æmulabatur ſubſtantias, ſed etiam imagines. Pertinet equidem hoc ad perfectum virum, quòd Chriſtianarum virtutum æmuletur vel imagines, vel vmbras. Paul. ad Rom 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit, conformes fieri imaginis filij ſui.* Vbi acutè addubitat Sedulius: *Fortaſſis ab attentis lectoribus hoc requiri videbitur, cur non dixerit conformes filij, ſed conformes imaginis filij?* Erat hoc in promptu dubium, cur non petamur fieri conformes filio Dei, ſed imagini filij Dei? Et crediderim notari ibi excellentiam & præſtantis, & electi viri, cuius ſit non ſolas ſubſtantias, ſed vel imagines, vel minutiſſima lineamenta implere Chriſtianarum virtutum. Quò forſan reſpexit D. Bernard. ſerm. 23. in Cant. dicens: *Electos ſuos Deus dilexit, & gratificauit in dilecto Filio ſuo ante mundi conſtitutionem, ſic in ſancto apparentes ſibi, vt viderent virtutem ſuam, & gloriam ſuam, quo eius forent conſortes hæreditatis, cuius & apparerent conformes imaginis.* Expende illud: *Conformes imaginis:* ne ſolùm videantur in ſubſtantia virtutum conformari, ſed & in imagine, ſed & in lineaminibus. Nec fuit abſimilis Paul. 1. ad Corinth. 15. ait: *Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis.* Et quomodo portabimus imaginem cæleſtis? Pulchrè Tertull. lib. de Reſurrection. carnis inquit: *Proinde & cæleſtis imaginem geſtemus in nobis, non iam Dei neque in cælo conſtituti, ſed ſecundum lineamenta Chriſti incedentes in ſanctitate, in iuſtitia, in veritate.* Equidem cum petimur, vt portemus imaginem filij Dei, non petimur, vt fiamus iam Dei, & immortales in cælo conſtituti, ſed petimur, vt ſic nos dedamus virtutibus Chriſtianis, vt vel ipſa lineamina æmulemur, vel vmbras. Et adhuc exprimens nomen imaginis ait ipſe Tertul. lib. 5. in Marc. *Portemus,* inquit, *imaginem cæleſtis, non ad ſubſtantiam vllam referens reſurrectionem, ſed ad præſentis temporis diſciplinam.* Cùm iubet portari imaginem, non ſubſtantiam alicuius virtutis pertinentis ad gloriam reſpicit, ſed ad præſentis temporis diſciplinam, qua inſtruimur ſic æmulari Chriſtum, vt vel eius imagines adimpleamus, vel vmbras.

§. XI.

Dei ſpiritus eſt, quòd præſtes minima, vt in minimis videaris præſtare vniuerſa.

ECce quàm minimam partem Dominus ab Abrahamo petit, nimirum ait: *Circumcidetis carnem præputij veſtri.* Vt hoc petat Dominus, apparet Abrahamo, adſtat illi. Et quid Domine expectas ab homine, qui tam paruum munus exhibeat? Cur non maiora poſtulas contentus carnis particula? Petit particulam expectans totum ab Abrahamo; qui enim ſpiritu Dei aguntur, ſic præſtant minima, vt in minimis videantur & totum præſtitiſſe. Huc ſpectans D. Athanaſius in Cat. Græca D. Luc. ad cap. 2. ait: *Ex quo audiuit Adam, Terra es, & in terram ibis, mori cœpit, & corrumpi corpus cœpit. Et exinde corporis quandam partem, & quidem eius procreatricem mulctare iuſſi ſunt, prædocti totum eſſe exuendum.* Ecce tibi, vt in exhibenda particula carnis præputii, prædocebantur, vt totum deberent exuere. Sic enim vniuerſi, qui ſpiritu Dei mouentur, prædocentur, vt in datis minimis ſic ſe gerant, vt videantur & magna, & vniuerſa largiri. Hinc ſeruus Abrahæ cap. 24. Geneſ. dicebat: *Puella, cui ego dixero, inclina hydriam tuam, & bibam, & illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis potum dabo, ipſa eſt, quam præparaſti,* &c. Prudens homo volebat noſcere quæ puella moueretur à Deo, dirigereturque tunc ad fontem ex particulari prouidentia ſua, pro cuius ſigno illud poſuit, quod petenti potum ipſa præbeat, quin & ſe offerat ad potandos etiam camelos. Sed quanta erat hæc potus aquæ exhibitio, vt ſumeretur pro ſigno Dei aſtantis, dirigentiſque puellam? Equidem clariſſimè oſtendebatur Dei mouentis ſpiritus in puella, quæ ſic hauſtum vnum aquæ offert, vt videatur eſſe parata omnem aquam effundere, dum liceat. Id quod in paupercula vidua videndum eſt, de qua loquens Luc. 21. ait: *Vidit Ieſus quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper plus omnibus miſit.* Et quomodo miſit plus omnibus, quæ duo æra tantùm miſit? In paruis his præſtitis habebat animum grandem omnia præſtandi. Ait Euthymius cap. 42. in Marc: *Etſi pauper erat poſſeſſionibus, diues tamen animo oſtenditur; ideo Saluator, qui non donum ponderat, ſed voluntatem, plus omnibus miſiſſe dicitur.* Aliis deficit voluntas, & animus, non donorum materies, & ideò etiam in magnis donis cenſentur auari: huic fœminæ fuit magna voluntas, fuit magnus animus omnia præſtandi etiam cum minima, quæ licebat, præſtabat. Cur ergo apud Deum non ſuperet alios? De illa ait D. Chryſoſt. homil. de Miſer. *Minimum vidua diuitum opulentias vicit, & vota diuitum votum viduæ ſuperauit. Diuites enim ex multo modicum, vidua verò ex modico obtulit totum. Vnde Dominus ſingulorum animos, & facultates oſtendit, & viduam in opere perfecto laudauit.* Non facit opus perfectum etiam in magnis, qui mutila, & limitata operantur voluntate. Ille perfectè operatur, qui in minimis etiam ſcit magnam habere voluntatem, qua totum præſtaret. Matth. 4. de ſectatoribus primis Chriſti Domini ait: *Continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.* Quid magnum, quod relinquant retia pro Deo in hoc de illis ſcribatur? Meritò ex his minimis commendantur, quando ſic minima illa præſtabant, vt in illis minimis oſtenderent magnam voluntatem omnia ingentia præſtandi. Ait Orig. hom. 9. in Matth. *Et ſi minima, & contemptibilia Petrus cum fratre ſuo reliquerit, quando relictis retibus ſecuti ſunt eum, ſed non minima ſunt æſtimata apud Deum conſiderantem; quoniam ex tanta plenitudine dilectionis illa minima reliquerunt, vt etiam ſi multas habuiſſent poſſeſſiones, omnia ſine dubio reliquiſſent, nec ab eis vllo modo retenti fuiſſent ab impetu dilectionis huiuſmodi. Et puto, quòd magis confidens de affectu ſuo, quàm de qualitate rerum relictarum dixit: Ecce nos reliquimus omnia,* &c. hoc ſit ſtudium illorum, qui Dei mouentur ſpiritu, vt in minimis ſiue donis, ſiue operibus ingentem habeant voluntatem, qua ſe omnibus velint exuere, vt omnia tribuant Chriſto. Vt enim magnus animus in datis minimis Deo acceptus eſt, ſic & in magnis datis minimus animus reprobatur. Anania enim, & Saphira maiorem bonorum partem obtulerunt Domino, at in magno dato, ita fuit eorum virtus, & anguſtus animus, vt nolint omnia dare, & ideò in pœnam dantur. Vt dicat D. Hieron. epiſt. de ſcientia diuinæ legis: *Reminiſcamur non de aliena appetita pecunia damnari, ſed de ſua timidè erogata damnatos.* Ecce vt anguſtus animus in magnis etiam damnatur, & in minimis magnus animus probatur.

§. XII.

§. XII.

Deus cordis humani deſiderio afficitur.

CIrcumciſionis ſignum Abrahamo datur in ea ſolum parte, qua eſt vir, dicit enim: *Circumcidetis carnem præputij veſtri, vt ſit in ſignum fœderis*, &c. Quàm aliter Cant. 8. dicit: *Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum.* Compone modo ſignum, & ſignum; ſignum circumciſionis, & ſignum Chriſti, in ſigno circumciſionis externa carò ſignabatur, ibi cordis mentio nulla; at ſignum Chriſti nulli primum quàm cordi inurebatur. Hinc enim agnoſcitur diuinitas præſens in Chriſto, quod potius in corde hominis figitur. Hinc Ioan. 3. dicebat Ieſus Nicodemo adhuc legi per Angelos datæ inhærenti: *Spiritus vbi vult, ſpirat; neſcis vnde veniat, aut quò vadat.* Ex quo D. Bernard. ſermone 32. in Cant. dicit Chriſtiano: *Tu ergo ſi vocem eius audis, non iam neſcis vnde veniat, aut quò vadat, ſciens quia à Deo exijt & ad cor vadit.* Equidem qui in ſpiritus voce, non iam Angelos, vt antiquì meditantur, ſed Deum ipſum, vt non ignoramus quòd Deus à Deo mittitur; ſic etiam non poſſumus ignorare quòd ad cor vadat humanum. Cum Dei greſſus audias, hoc certum ſcias illum proficiſci ad cor hominis, in quo gaudet morari, vt dicat Prudentius in Præfat. Pſychomachiæ:

Mox ipſe Chriſtus, qui ſacerdos verus eſt
Parente inenarrabili atque vnoſatus,
Libum beatis offerens victoribus
Paruam pudici cordis intrat caſulam,
Monſtrans honorem Trinitatis hoſpita.

Planè tunc diuinitatis hoſpitium clarè monſtratur, cùm hominis corda illi parantur. Quarè de duobus primis fratribus munera Deo offerentibus, ait Gen. 4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem, & ad munera eius non reſpexit.* Et cur ad Cain non reſpexit? Ait Stephan. Epiſc. Eduen. lib. de Sacram. alt. c. 13. *Vnde Abel, qui rectè obtulit, & rectè diuiſit, Dominus ad eius munera reſpexit; ad Cain autem, & ad munera eius non reſpexit, quia etſi rectè obtulit, rectè non diuiſit, quia ſibi cor impœnitens retinuit. Malè ille diuidit, qui id, quod Deo magis placet, ſcilicet cor contritum, & humiliatum, ei non tribuit.* Expende illud: *Cor contritum*, &c. Quippe dum cor non datur à Deo, nihil illì datur, quod eius rapiat oculos, ſemper enim diuinitas in corda humana tendit. Hinc Luc. 1. Eliſabeth loquitur ad Mariam. *Vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo.* vbi eleganter Guarricus Abbas ſermone 1. de Nat. Ioan. *Vox Mariæ dum auribus Eliſabeth intonat, ad cor Ioannis penetrat ::: Verè gratia plena Maria, manifeſtè Deus totius gratiæ in ea erat*, &c. Et meritò Deus oſtenditur eſſe in Maria, quando eius vox ad latentis Ioannis cor vſque peruenit. Diuinitatis enim eſt humana corda petere Ioannis 20. quærunt Angeli ex Magdalena: *Mulier, Quid ploras? Dicit eis. Quia tulerunt Dominum meum.* Et ſtatim quærit ab illa Ieſus, qui videbatur hortulanus. *Quid ploras? quem quæris? illa exiſtimans, quia hortulanus eſſet, dicit ei, Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum*, &c. Hortulanũ vocat Dominum, & Angelos Dominos non vocat. Cur non Angelos, ſed hortulanum vocat Dominum? Ab illo ſe tangi in corde ſenſerat, & aliquid ſtatim diuinę dominationis concepit. Galfridus in Alleg. Tibti. Nihil mirum qui tetigit venam cordis, ſi ei cordis in ima reſponderunt. Ex tactu cordis iam Domini ſentiebatur præſentia.

§. XIII.

Vna Chriſti paſſio nequit abſcondi, ſed verſari ob oculos.

IN parte occultiſſima, & remota ab oculis ponitur ſignum circumciſionis, dum ait: *Circumcidetis carnem præputij veſtri, vt ſit ſignum fœderis*, &c. ſed Cant. 18. aiebat: *Pone me vt ſignaculum ſupra cor tuum, vt ſignaculum ſupra brachium tuum.* In patentiſſimo brachij loco amat Chriſtus vt ſignum poni. Sed cur circumciſionis vulnera in abſcondita parte ponit, ſe autem in brachio in manifeſto aſſerit? Crede mihi, vt Ieſus vulneratus eſt pro peccatis noſtris, eius ſola vulnera non debent abſcondi, ſed apertiſſimè omnibus verſari ob oculos. De agno typico cauebat Dominus Exod. 12. *Non comedetis ex eo crudum quid, nec aqua coctum, ſed aſſum tantùm igne.* Et cur de ſolo agno illo cauetur, ne coquatur in aqua, ſed igne torreatur? De aliis ſacrificiis, vbi eſca parabatur, aqua coquebantur, quò reſpexit illud 1. Regum 2. *Quicumque immolaſſet victimam, veniebat puer ſacerdotis dum coquerentur carnes, & habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua, & mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, vel in ollam*, &c. Nullum ibi verbum de victimis aſſis, ſed vniuerſæ erant coctæ. Quando ergo vniuerſæ victimæ coquebantur, cur Dominus de ſolo agno agens, cauit ne aqua coqueretur? Quæ aqua coquebantur carnes, abſcondebantur in olla, ibique abſconditæ ignis patiebantur ardorem. Vt autem agnus ille expreſſiſſimum ſignum erat Chriſti paſſionis, ſic cautum eſt, ne inſtar carnium coctarum abſconderetur, ſed inſtar carnis à ſe obuolueretur ob oculos. Non enim debent Chriſti paſſiones abſcondi, ſed verſari ante oculos hominum. Quò ſpectans Euſebius Emiſſen. homil. in Fer. 2. Paſchæ ait: *Non comedetis ex eo crudum aliquid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantùm igne. Non ſunt enim hæ carnes crudæ, quia paſſus eſt Chriſtus; nec in aqua coctæ, quia non occulte, ſed palam, & omnibus videntibus eſt crucifixus: latent enim carnes, quæ in aqua coquuntur; apparent autem quæ aſſantur. Talis igitur paſſio Chriſti, quia cunctis videntibus eſt crucifixus. Redolet caro, cùm aſſatur, redolet paſſio Chriſti.* Fugit equidem Chriſti paſſio abſconditum, quin potius, vt carnes aſſæ ſe ſe aſpectu produnt, & odore; ſic Chriſti paſſio & & aſpectu fama amat ab omnibus percipi, & cognoſci. Luc. 7. acceſſit Magdelena ad Ieſum, & effudit vas alabaſtri ſuper pedes huius, quos lachrymis lauit, & capillis abſterſit: illi autem hoc ſolùm dixit Ieſus: *Remittuntur tibi peccata tua.* At Matth. 26. accedens ipſa effudit etiam vnguentum ſuper caput Saluatoris, de qua dicit Dominus: *Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. Amen dico vobis, vbicúmque prædicatũ fuerit hoc Euangelium, in toto mundo dicetur quod & hæc fecit*, &c. Et quidem plura priùs fecerat in Ieſum, & vnxerat & fleuerat, & oſculata fuerat pedes eius; & tamen vt bene notat Orig. homil. 35. non ibi dicitur de ea, quod modò dicitur, nimirum, quòd facinus eius erit ob oculos omnium in ſempiternum. Et cur hoc non in prima vnctione ſed in hac ſecunda dicitur de Magdalena? Facinus hoc ſecundum iunctum veniebat cum morte, & ſepultura Saluatoris, quæ vt non amat abſcondi, ſed ob oculos omnium erat ponenda, ſic & quæcúmque alia, quæ illis erant connexa. Ait enim Theophylactus in Matth. *Mulier hæc iuxta diuinam diſpenſationem hoc fecit, præſignans*

gnant mortem illius, & corporis ſepulturam : : Vnde ſimul, ſicut Deus prædixit, quod in gloriam eius vſque prædicetur res, quam fecit mulier. Ex eo, quòd mulieris facinus & mortem, & ſepulturam Chriſti continebat, factum eſt, quòd non abſconderetur, ſed ob oculos omnium poneretur. habent enim hæ diuinæ paſſiones, quòd abſcondi nequeant. Sed amant ab omnibus prædicari, & videri. Hinc Luc. 22. *accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur. hoc facite in meam commemorationem.* Itaque Dominus abiens in gloriam ſuam, apud nos manſit abſconditus ſub ſpeciebus panis, & vini. Sed illud inquirendum eſt, cur non magis manere voluit modo aliquo viſibili, quo gloriam ſuam, & glorioſam præſentiam apertè manifeſtaret? Cauſam rei illa verba declarant; nimirum: *Facite in meam commemorationem*, Siue vt aliàs: *Hæc quotieſcumque feceritis, mortem Domini annuntiabitis.* Vt Chriſti mors, & paſſio amabat ob oculos eſſe, & paſſim prædicari, neceſſum fuit abſcondi gloriam, quæ viſa memoriam paſſionis raderet. Abſconditur igitur Ieſus glorioſus ſub ſpecie panis, ne negentur paſſioni, quæ ipſa amabat, nimirum ob oculos omnium verſari. Ad hæc Stephanus epiſcopus Eduen. lib. de Sacram. altaris cap. 9. fatus: *Deus miſericors iterata immolatione voluit ſe nobis exhibere præſentem, non tamen viſibilem, quatenus eo præſente vero, & ſummo Sacerdote, ſine vllo horrore corda fidelium magis conterantur, & fidei deuotio augeatur; ſic enim recolimus eius paſſionem,* &c. Raderet memoriam paſſionis, ſi gloria Chriſti Domini viſibilis cerneretur, ideò abſconditur gloria ſub ſpecie panis, ne paſſioni negetur, quòd videatur.

§. XIV.

Firmiora ſunt merita, quæ in maceratione carnis propter Deum fundantur.

IN vulnere carni infligendo ſignum fœderis Abrahami cum Deo æternatur, dicit namque: *Eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum.* Abrahamo datur ſignum circumciſionis, ſed illi non datur ad tollendum peccatum; iam enim ante circumciſionem iuſtificatus erat. Et quando iam erat iuſtus, & Deo amicus, cur obligatur ſub præcepto circumcidendæ carnis? Rationem indicant illa verba: *In fœdus æternum.* Etenim carnis maceratio, qualis in vulnere circumciſionis fit, ſic roborat, & fulcit iuſtitias noſtras, vt valeant æternari. Ad hæc ait D. Zeno lib. 1. ſerm. 8. *Cùm Abraham integer ſit iuſtificatus, & poſtea circumciſus, manifeſtum eſt, circumciſionem Abrahæ non fuiſſe neceſſariam. Denique nihil illi contulit, quia Deo anteà non poſteà quàm circumciſus placuit, ſed in hoc robuſta merita repromiſſionis accepit.* Expende illud: *Robuſta merita*, ſine dubio enim per carnis propriæ afflictionem & macerationem virtutum merita firmantur, roborantur. Huc traho fœdus Dei cum primo homine in paradiſo exiſtente, cui dixerit Geneſ. 2. *De ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas, in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Cui compono fœdus præſens cum Abrahamo percuſſum, nimirum: *Erit pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum. Maſculus, cuius præputij caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo.* Vtrobique præceptum ponitur à Deo in ſignum fœderis, vtrobique mors denuntiatur illi, qui non obſeruauerit præceptum. At præceptum Adami erat circa fructus arboris; præceptum Abrahami circa propriæ carnis ſciſſionem. Sed quando Adamo datur tam leue præceptum circa res faciles, cur præceptum Abrahami eſt adeò rigidum, plenum doloris, & difficultatis in proprio corpore? Adami exercitatio, vt circa leuia fuit, & facilia, ita non durauit, ſed facilè cecidit; inde Deus vt firmiorem amicitiam cum Abrahamo iniret, ad rem afflictionis, & ſanguinis peruenit, vt ibi fœdus conſtitueret, certus quòd de carnis maceratione virtutes firmarentur. Quò ſpectans D. Bernard ſerm. 2. de circumciſ. Domini ait: *De ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas. Leuiſſimum planè mandatum, & larga omninò menſura, ſed tranſgreſſus eſt homo præſcriptum ſibi modum. Vnde & auertens ab eo faciem ſuam Deus vix tandem in diebus Abrahæ amici ſui placabilis fieri incipiens, rurſus modum inſtituit, promulgauit legem, ſed non priorem ſimilem vſquequaque. Ea ſi quidem ad cautelam fuerat, hæc ad medelam. Ibi prohibitio facta, ne ſuperfluitas ſubintraret; hic iam indicta abſciſſio eſt, vt ſacramenti remedio, quæ ſubintrauerat, tolleretur. Poſtremo illa quidem in arbore data eſt lex, ne fructu eius veſceretur, hæc in proprio corpore, vt caro præputij ſcinderetur.* Vbi inſtabilitas Adami in virtute curanda, & tollenda erat, non ponuntur præcepta circa facilia, ſed introducitur ſectio, & afflictio carnis; de afflictione enim & maceratione carnis maximè roborantur virtutum merita, ne facilè effluant. Expende illa: *Hic iam indicta abſciſſio eſt.* Quippe medicus ſapiens valetudinarios homines curans, vel lenes vnctiones priùs adhibet, vel fomenta quædam extrinſeca, quæ dolores ad tempus minuunt, aut ſopiunt. At vbi videt ſæpius mala reuiuiſcere, vt radicitus malum exturbet, & firmiorem ſanitatem conſtituat, ad ſectionem accedit, iubet & venas ſcindi, & ſanguinem haurire. Crede mihi dum extrinſeca ſolum, & ſuauia, & facilia in ſalutem ſpiritualem aſſumis, quàm facilè euanet ſalus tua, vel ſerpentis ſibilo. Indicenda eſt abſciſſio carnis aſpera macerationis, & afflictionis medicina, quam in propria carne purgaris, vt inde confirmeris in ſalute. Scienter dicebat Apoſtolus ad Rom. 4. *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem ſpem, ſpes verò non confundit.* Expende primum illud fundamentum ſpei non confundentis, ſed manentis, nimirum: *Tribulatio patientiam operatur*; quando enim per tribulationes, & macerationes, & afflictiones carnis patientes ſimus, ne putes, quòd facilè ab ſpe ſalutis excidamus, ſed perfectè in illa roborabimur, confirmabimur. Quò ſpectans D. Cyprian. lib. de patientia ait: *Latè patet patientiæ virtus, & vbertas eius, & largitas de vnius quidem nominis fonte proficiſcitur, ſed exundantibus venis per multa gloriarum itinera diffunditur, nec proficere aliquid in actibus noſtris poteſt ad conſummandam laudem, niſi inde conſummationis ſumat firmitatem.* Sanè de ſuſtinentia afflictionum, de tolerantia tribulationis, & macerationis firmitas venit, & robur noſtrarum virtutum actibus. Ioan. 18. poſt negationem trinam reſpectus à Chriſto Petrus: *Fleuit amarè.* Quò attendens Chryſoſt. homil. 10. de Pœnit. fatur: *Igitur Petrus tunc ſentiens cœpit flere, non ſicuti modo, ſed amarè ſecundum baptiſma per lachrymas ex oculis oſtendens.* Primum baptiſma eſt in aqua externa, in qua extrinſecùs lauamur, & vt eſt facile Baptiſmi remedium, ſic à prima baptiſmi gratia facilè dilabimur. Quid tunc? Secundum baptiſma inſtitutum eſt, nimirum Pœnitentia, quæ non in lotione extrinſecarum aquarum conſiſtit, ſed in lachrymis ab interno corde, & oculis, vt iam ſit remedium non in arbore, ſed in abſciſ-

ſione,

ſione, non in fonte externo, ſed in oculis propriis, vt ſic ſalus magis roboretur, & firmior fiat. Hinc matrem petentem vinum in nuptiis Ioan. 2. Dominus diſtulit in horam paſſionis, aiens: *Nondum venit hora mea.* Sed cur paſſionis horam expectas, vt annuas matri? vt quid firmius, & durabilius poſſit largiri. Ait D. Maximus homil. 1. in Epiphan. *Quod vero ait: Nondum venit hora mea, illam nimirum glorioſiſſimam paſſionis ſuæ horam, atque illud redemptionis noſtræ vinum, quod nobis proficeret, promittebat. Nam quod petebat Maria, erat gratia temporalis; quod Chriſtus parabat, gaudii ſempiterni.* Et meritò, quod æternæ durationis erat, credebatur corporis ſui paſſionis tempori. Niſi enim quod in carnis maceratione fundatur, vix poteſt eſſe æternum.

§. XV.

Tolerantia virtutis infantilis altrix.

OCtiduanus puer iubetur circumcidi, dicit enim: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis*, &c. Et cur tam dirum circumciſionis vulnus tenellis adhuc puerulis mandatur? Quos melle, & lacte nutrices excipiunt, cur Deus rigido cultro feriri mandat? Pene antequam lac excipit gladius infantes, alitur enim virtus infantilis, & creſcit in perfectum ſtatum laborum tolerantia. Iordanus Rabenatis Epiſcopus in Gethica hiſtòria locutus de Scythis ait: *Qui etiam in pignora ſua primo die nata deſæuiunt. Nam maribus ferro genas ſecant, vt antequam lactis nutrimentum percipiant, vulneris cogantur ſubire tolerantiam.* Et fallar, ſi infantili virtuti alendæ lacte potior non ſit laborum tolerantia. Creſcit, mihi credite, fidelium infantia vſque in perfectum virum, vbi tolerantia laborum incipiat ali. Paul. ad Rom. 4. dicebat: *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem ſpem, ſpes verò non confundit.* Quatuor ponit virtutes reſpondentes quatuor hominis ætatibus, nimirum infantiæ, iuuentuti, virilitati, ſenectuti. Sed illud notandum quòd patientia in tribulatione ponitur, in primis pro virtutis infantia, vt quæ infantiles virtutes mirum in modum adoleſcere faciat. Ait D. Chryſologus ſermone 10. *Ecce quibus ætatibus iuſtus perfectum roboratur in virum, in tribulatione, in patientia, in probatione, ſpe. Tribulatio fratres primam iuſti viri concutit, & conturbat infantiam; ſed cùm inuenerit iſta patientem ad maióra adoleſcentem iam bona indolis tunc erudit.* Facit equidem tribulationum tolerantia, vt infantilis virtus ad maiora ſe poſſit erigere. Quod noſcentes prophani etiam de tolerantia, laborum in paruulis ſuis excitabant imperaturas virtutes, vt notauit Sidonius Apolog. in Panegyr. Auiti Auguſti, de quo dicit:

——licet idem gaudia nati
Culparet fata, & pueri iam regna videret.
Sed ſibi commiſſum tanto ſub pignore cernens
Mundi depoſitum, ne quid tibi Roma periret,
Iuuit fortunam ſtudio, lactentia primum
Membra dedit niuibus, glaciemq; irrepere plantis
Iuſſit, & attritas paruum ridere pruinas.

Hæc dominaturo orbis puero parauit pater cunabula; vt dum niualem rigorem cum lacte guttat, ad eam virtutum magnitudinem perueniat, qua mundum ſibi ſubiiciat. Sed illud notandum nimirum: *Iuuit fortunam ſtudio:* quam imperatoriæ virtutis fortunam puero occurrentem vidit, eam arte, & ſtudio iuuit, quatenus lactentia pueri membra comprimi facit ſub rigore niuium. Proh artem augendi infantiles virtutes! Hinc puerulus Dauid, ne eius contemneretur pueritia 1. Regum 17. aiebat: *Paſcebat ſeruus patris tui gregem, & veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietem de medio gregis, & perſequebar eos, & percutiebam, & eruebam de ore eorum; & illi conſurgebant aduerſum me, & apprehendebam mentum eorum, & ſuffocabam, interficiebámque eos. Nam & leonem, & vrſum interfeci ego ſeruus tuus: erit igitur & Philiſtæus hic incircumciſus quaſi vnus ex his?* Et ſuam pueritiam extollit, & Philiſthæi deprimit pectus virile. A parte pueritiæ ſuæ, illud ponit quòd non ſederit domi ludibundus, ſed quòd ſub dio ageret expoſitus ventis, & nimbis, imò & expoſitus vrſorum leonúmque vnguibus, quos inter ſemel, & ter ſe viderit. A parte Philiſtæi ponit, quòd ſit incircumciſus, ex quo neceſſum putat vt minor ſit leonibus in fortitudine. Sed cum iactat pueritiam ſuam ex tot laborum, certaminúmque tolerantia, cur hoſtem ſolum deprimit ex eo, quòd non ſit circumciſus? Cur non aliam in eo rationem infirmitatis producit? Equidem ea ſola ad rem faciebat. Erat enim quæſtio de pueritia apta ad triumphos, vnde exponens Dauid pueritiam ſuam plenam ſudoribus, plenam laborum tolerantia; ſimul proponit Philiſtæi pueritiam, nulla vel circumciſionis tolerantia exercitam, vt inde maneret, quàm deberet eſſe infirmum robur virile in Philiſtæo; quámque triumphale in puero laborum tolerantia nutrito. Crede mihi, laborum tolerantia pueriles virtutes agit in certiſſimos triumphos. Ad hæc exclamat D. Baſilius Sel. orat. 14. *O res incredibiles! Dauid cum ouibus ſub dio agit, & Deus in cælo ſuper regno conſilia agitat. Dauid gregem paſcit ſolicitus, Deus interim thronum apparat.* Sic tolerantia laborum in puero iuuabat à Deo diſpoſitam triumphandi regnandique fortunam.

Geneſis 17. Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram. Et benedicam ei, & dabo tibi ex illa filium, cui benedicturus ſum, eritq; in nationes, & reges populorum orientur ex eo. Cecidit Abraham in faciem ſuam, & riſit in corde ſuo, dicens: Putáſne centenario naſcetur filius? Et Sara nonagenaria pariet? Dixítque ad Deum: Vtinam Iſmaël viuat coram te.

§. XVI.

Nihil alienum Deo non ingratum, vt qui ſola æſtimat propria.

VT ſeminis benedicti nimirum Ieſu theſaurum in Sara conſtituat Dominus, priùs petit à marito, ne illam Sarai nominet. Ea enim ſunt Dei verba: *Sarai vxorem tuam, non vocabis Sarai, ſed Saram. Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus ſum, eritque in nationes, & reges orientur ex eo.* Vt benedictionum fons, nempe Ieſus, oriatur ex Sara, priùs petit, quòd Abrahamus illam non vocet Sarai. Cum enim ab Abrahamo Sarai non vocetur, iam ex tunc aſſumetur à Deo in matrem benedicti ſeminis in quo omnes nationes, & reges benedicentur. Sed quid eſt in nomine Sarai, propter quod velit Deus, ne ab Abrahamo vocetur Sarai, vt

poſſet

poſſet aſſumi in matrem benedicti ſeminis? Sarai iuxta communem doctorum interpretationem, idem eſt ac *princeps mea*. Sara autem princeps eſt ablato pronomine illo *mea*. Dum ergo vocatur fœmina ab Abrahamo Sarai, hoc eſt *Princeps mea*, non aſſumitur à Deo in matrem benedicti ſeminis, cui ingrata ſunt omnia aliena, & in ſolis iis, quæ patris ſui ſunt, amat eſſe. Hinc Luc. 22. aiebat Ieſus: *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum*. Inde colligit ſapienter Tertull. lib. 5. in Marc. Paſcha non ad alium, quàm ad Patrem Ieſu pertinere. ait enim: *Profeſſus eſt ſe concupiſcentia concupiſſe Paſcha edere, vt ſuum, indignum enim erat, vt quid alienum concupiſceret Deus*. Nunquam alienum non indignum eſt Deo, imò inuiſum, & ſuſpectum. Vnde Matth. 26. ait Ieſus: *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*. Cum horrore, & triſtitia vadit ad mortem; ſed quando innumeri alij Martyres eius gratia læti cucurrerunt ad mortem, cur ipſe magis non lætus mortem ſuſcipit, ſed cum triſtitia magna, & tædio? D. Ambroſ. ait lib. 10. in Luc. *Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum, ideò faſtidit, quod ipſe non fecit*. Quod non eſt opus manuum ſuarum, quod ad alterius dominium pertinet, horrori, & faſtidio eſt Deo, qui amat eſſe in ſuis, non in alienis. Et quia dicit ſapiens cap. 1. *Deus mortem non fecit*; ideo ait Ambroſ. mortem faſtiditam à Deo quaſi alienam. Caue Chriſtiane, vt te alienes à Deo, vt te alij Domino dedas, vt ſub peccati nihilo mergaris, ne videaris opus Dei: horrori enim eris, & faſtidio Deo, qui ſemper odit aliena. In ſuis autem maximè cupit detineri. Aiebat Paul. ad Galat. 4. *Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege*. Ecce tibi candidiſſimus filius Dei, non refugit habitare in viſceribus fœminæ, quod maximè Deo indignum putant plurimi hæretici, ſed non refugit Deus habitare in ſuo, in eo, quod ipſe fecit. Vt dicat Procluſ. homil. de Natiuitate Chriſti habita in Concil. Epheſino tom. 6. c. 7. *Clemens Deus ex muliere naſci non erubuit; quod enim agebatur, vita erat. Nullam inde contrahit labem, quod intra viſcera, quæ circa omnem dedecoris notam condiderat, inhabitat*. Eſſet indignum Deo, ſi in alienis habitaſſet; at in iis, quæ ſua ſunt, quæ ipſe fecit, ornauit, & perfecit, habitare, non indignum, ſed glorioſum ſibi Deus reputat. Vt dicat Theodotus hom. 3. in Chriſti Natiuitatem habita tom. 6. Concil. Epheſ. in Append. 5. cap. 2. *Si cum format Deus membra mulieris, non accuſatur, nec cum inhabitat in eis, iniuriam patitur. In ſua quippe creatura Deus non indignè inhabitat*. Non equidem indignum eſt Deo, quòd in ſuis habitet. Qui vt ſuis adſit, nihil vt indignum contemnit. Hinc Exod. 12. ducebat Iſraëlem *in columna nubis per diem, in columna ignis per noctem*. At in prætorio Pilati religatus columnæ carnificum expoſitus verberibus, ſub flagello tremebat. Quid indignius illi, qui in columnis præſidebat, quòd columnæ religatus verberetur? ſed tamen, quia ſic ſuis opem ferebat, non verberari erubeſcit. Ait D. Baſil. Sel. orat. 4. *Tale eſt numinis ingenium, virtute cum vincat, hominum amore vinci. Nam quorum fuerit opifex, iis mederi non erubeſcit*. Fœlix ille, qui nihil in ſe habuerit Diabolo mancipatum, aut ſæculo, qui omnia intima ſua fecerit opus Dei eſſe, ad illiúſque ſolum dominium pertinere. Proh quàm lætum in ſe Deum habebit! Proh quàm omnia vel erubeſcenda contemnet Deus, vt ad illum veniat! Iob cap. 10. clamabat: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me*. Vbi Chryſoſt. in cat. Græca: *licet*, inquit, *peccatis ſim obnoxius, opus nihilominus ſum manuum tuarum. Vides vt opificem ſuum agnoſcat Deum? Precibuſque ab eo contendat, vt ſuo veniam tribuat opifici?* Vbi quid ſuum Deo proponitur, & non alienum, iam habet ad quod gratanter, & amicabiliter veniat.

§. XVII.

Inclinata Dei ad terram altitudo facit, vt ſe inclinent, & humilient præcelſa quæuis creatura.

SÆpius anteà Abrahamus Deum loquentem exceperat, ſæpius promiſſiones exceperat diuinas, ſed nunquam in faciem dicitur cecidiſſe vſque modò. Ait enim: *Cecidit Abraham in faciem ſuam*. Et cur quod antea non fecit, facit in hoc capite ſemel, & bis? Inſtabat iam modò filius promiſſus, in cuius ſemine erat Chriſtus Dominus, quem bonus odoratus iam propinquum carni ſuæ, tanta Dei inclinatione non potuit non rapi, vt humiliter caderet in faciem ſuam. Et quis humili corde non ſe inclinet vſque ad terram, ſummam illam maieſtatem inclinatam ad terram videns? Ioan. cap. 19. ait de Ieſu crucifixo: *Et inclinato capite tradidit ſpiritum*. Tunc Matth. 27. *Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes, terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt*. Nulláque erat creatura, quæ à loco ſuo, & à ſede ſua non videretur exilire. Quid mirum? Videntes Deum caput inclinantem ad mortem, omnia ſe ſe quaſi ad mortem inclinant. Ait D. Leo ſermone 4. de Paſſ. *Ad tantam diuinæ maieſtatis inclinationem totius mundi compago quatitur*. Et quis erectus maneat, & ſublimis, cum maieſtatem Dei ſe inclinantem videat? Nato Domino, & reclinato in præſæpio, ſtella deducebat Magos, quæ perueniens ad locum præſepij Matth. 2. *Stetit ſupra vbi erat puer*. Quid eſt *ſupra vbi erat puer*? An è regione pueri in cælo ſe poſuit? Minimè, ſed conſpicata Deum in ſtabulo agentem, cæli altitudinem dereliquit, & ſeſe vſque ad ſtabuli propinquum deiecit. Ait Theodotus homil. 3. de Chriſti Natiuitate, quæ eſt in tom. 6. Concilij Epheſ. Append. 5. cap. 2. *Nulla ſtella, quæ in cælo eſt, clara facta eſt ſuper puerum ſtans, quoniam ſpatij magnitudo, rapiens aſpectus intuitum, nec ſtatum nec motum ſtellarum manifeſtum ſenſibiliter facit. Stetit*, inquit, *ſtella ſupra vbi erat puer. Ergo relinquens altitudinem ſtella, quæ apparebat, humilior facta eſt, vt ſtatu ſuo natiuitatem Regis oſtenderet*. Quæ Deum videbat iacentem in præſepio ſtella, non ampliùs ſuam altitudinem ſeruauit, ſed & ipſa humilior facta deſcendit, & ſe vſque ad ſtabulum inclinauit. Nemo enim eſt, qui inclinationem, & abiectionem non amet, ex quo nouerit Deum ad terras vſque deiectum inclinatum. Deiectio namque & inclinatio Dei erectiſſimos quoſque valet proſternere. Quis Paulo erectior? Is Actor. 9. in via lumine circumfuſus cæleſti, *Cadens in terram audiuit vocem dicentem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris? : : Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris*. Ad humilitatis & abiectionis nomen confugit, vt ſe Paulo oſtendat: cur non magis magnitudinis, & poteſtatis diuinæ nomina exerit? Cur non ait, *Ego ſum Dominus Deus tuus*, vel *ego ſum Rex gloriæ, potens in prælio, Dominus virtutum*? Sanè magnitudinis ſuæ nomina dimittens ad humilitatis confugit nomina, vt oſtendat hæc potentia eſſe ad homines deiiciendos, proſternendos vſque ad terram. Ait D. Greg. lib. 33. Moral. cap. 24. *Proſternens igitur te, nequaquam tibi hoc adſtruo, quod ante ſæcula Deus ſum, ſed illud à me audis, quod de me credere*

credere dedignaris. Et adhuc in expreſſione terrena inhabitationis ſubdit Ieſus Nazarenus, velut ſi apertè diceretur, humilitatis mea infirma ſuſcipe, & tua ſuperbia gemmas amitto. Vt enim ad terras deiiciatur homo, erectóſque animos ſubmittat, ſufficit ſi Deum deiectum, & humiliatum videat. Angeli dicebant paſtoribus Luc. 2. *Inuenietis infantem pannis inuolutum, poſitum in præſepio.* Ecce qualis amet rex cæleſtis à paſtoribus inueniri. Et cur non magis in ſolio eleuato, & excelſo oſtenditur, vt quondam Iſaiæ? Ait D. Bernard. ſermone 1. de Nat. *Iam clamat exemplo, quod poſtmodum prædicaturus eſt verbo. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, obſecro proinde fratres, ne patiamini ſine cauſa tam pretioſum exemplum vobis exhibendum eſſe. Quid enim magis indignum, quid grauius puniendum, quàm vt videns Deum cœli paruulum factum, vltra ponat homo magnificare ſe ſuper terram. Intolerabilis impudentia eſt, vt vbi ſe exinaniuit maieſtas, vermiculus intumeſcat.* Sic ibi, & meritò.

§. XVIII.

Gaudium, quod à Chriſto eſt, vt cordi ineſt, ſic permanentius & durabilius.

NOn perfunctoriè dicitur Abrahamus lætatus in promiſſione diuina, ſed cum ingenti animi tripudio. dicit namque: *Abrahamus cecidit in faciem ſuam, & riſit in corde ſuo,* &c. Non dicitur riſiſſe in Iſmaëlis natiuitate, cur modò ſic ridet in promiſſione ſecundi filij? Huc forſan ſpectabat Dominus Ioan. 8. dicens; *Abraham exultauit, vt videret diem meum, vidit & gauiſus eſt.* Et quidem vnà cum Iſaaci promiſſione veniebat promiſſio Chriſti de eius etiam ſemine nituri; quem in ſuis poſteris prænoſcens Abrahamus, non miror, quòd gaudeat, quòd rideat in corde ſuo. Gaudium enim, & lætitia, quæ venit à Chriſto, & cordi ineſt, & altiſſimas ibi agit radices. Sic dicebat Dominus diſcipulis ſuis Ioan. cap. 16. *Iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet a vobis.* Expende illa: *Gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.* Duo enim ex Chriſto nobis dicuntur ventura, nimirum gaudium corda perfundens, & inde minimè tollendum. Gaudia enim, quæ veniunt à creaturis, vt non penetrant cor, nec ibi radicantur. Sic facilè pelluntur. At quod à Chriſto gaudium eſt, & cordis implet intima, & diu durat, quin poſſit tolli inde. Ad hæc dicebat Rupert. lib. 12. in Ioannem: *Et gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum certum, & verum nemo tollet à vobis. Quod ſi corpus occiderint, ſic quoque cor veſtrum gaudebit, quia gaudium veſtrum non in carne, qua poteſt occidi, ſed in corde vel anima, quam perſecutor occidere non poteſt, repoſitum erit. Veſtrum igitur gaudium nemo tollet à vobis.* Ita ſunt gaudia, quæ à Chriſto Ieſu in nos deſcendunt. quæ non in carne ſunt, vt euaneant inſtar fœni flous, ſed peruadunt intima cordis, in animáque mirificè radicantur, vt minimè inde euelli poſſint. Et quando Chriſtus non parat nobis gaudium, quod debeat permanere? Matri petenti vinum, quod nuptiis deficiebat Ioan. 2. reſpondit Dominus: *Quid mihi, & tibi mulier? nondum venit hora mea.* Et mirabar, quod matri petenti negare videtur. Et cur Domine ſic matrem vel in horam ſuſpendis? Ait D. Maxim. homil. 1. in Epiphan. *Quod petebat Maria, erat gratia temporalis; quod Chriſtus parabat, gaudij ſempiterni.* Differebat Ieſus petentem temporalia, vt à quo in homines naſcantur gaudia æterna, quæ minimè à cordibus humanis poſſint exturbari. Vnde monebat Paulus ad Philippenſ. 4. *Gaudete in Domino ſemper.* Non dubitat petere à nobis adhuc exiſtentibus in hac lachrymarum valle, quòd ſemper gaudeamus. Sed vnde fieri poteſt, vt gaudia ſemper, & ſine intermiſſione in promptu ſint? Ait ipſe, cum iubet: *Gaudete in Domino.* Dum enim gaudium à Domino in nos deſcendat, ſic inhæreſcit animus, vt in æternum poſſit ibi durare. Huc pulchrè adeſt D. Chryſoſtomus homil. 18. ad populum, poſt numeratas infinitas penè mœroris, & triſtitiæ cauſas, ait: *Tot etiam regibus triſtitia cauſa ſunt, quot mari vnda. Cum igitur nec regum vitam ſine triſtitia præſtare poſſit, quid aliud hoc præſtare poterit? humanum quidem nihil, ſed ſolum verbum Pauli: nec enim ſimpliciter dixit, Gaudete ſemper, ſed addidit continua voluptatis cauſam, cum dixerit: Gaudete in Domino ſemper. In Domino gaudens ex accidenti nullo voluptate hac excidere poteſt. Deum enim ſicut oportet, timens, & in ipſo confidens voluptatis radicem lucratus eſt, & omnem habet lætitiæ fontem. Et ſicut in mare immenſum ſcintilla decidens facilè extinguetur: Sic quantacumque Deum timenti illi dantur, velut in vaſtum lætitiæ pelagus incidentia extinguuntur, ac perduntur.* Quid certius, quid magis experientia probatum? Vnus Dominus poteſt gaudium indefectibile præſtare.

Geneſis 17. Et ait Deus ad Abraham. Sara vxor tua pariet tibi filium, vocabiſq; nomen eius Iſaac, & conſtituam pactum meum illi in fœdus ſempiternum, & ſemini eius poſt eum. Super Iſmaël quoque exaudiui te. Ecce, benedicam ei, & augebo, & multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, & faciam illum creſcere in gentem magnam. Pactum verò meum conſtituam ad Iſaac, quem pariet tibi Sara tempore iſto in anno altero, &c.

§. XIX.

Beneficentia diuina longè à creaturarum beneficentia diſtat, vt quæ non exhauritur ab vno.

NOn ſolùm Iſaaco affluit diuina benedictio, ſed & Iſmaëlem fratrem implet. *Ecce, ait: Vocabis nomen eius Iſaac, & conſtituam pactum meum illi in fœdus ſempiternum, & ſemini eius poſt eum. Super Iſmael quoque exaudiui te. Ecce, benedicam te,* &c. Multas, & magnas benedictiones Iſaaco promittit Dominus, ſed & alias multas Iſmaëli promittit. Quàm aluet fratres alij duo *Geneſ.* 27. pro vna benedictione accipienda pugnant, quam dum Iacob furatur ex patre ſuo, Eſau manet ſine illa, dicente patre: *Venit Germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.* Perdidit hic alter benedictionem, ibi nullus perdit benedictionem ſuam, quin poſt benedictum Iſaac etiam pergit Deus, vt Iſmaëlem benedicat. In hoc enim maximè diſtinguitur Deus à creaturis, harum dona omnino ſtagnari ſolent in vno: Dei autem beneficentia nunquam ſtagnatur in vno. Quò ſpectans D. Iſidor. Peluſ. lib. 4. epiſt. 66. ſapienter inquit: *Quam ob cauſam diuina ferè omnia igne nomine deſignantur? Deus*

ignis dicitur, exiſtimo, quòd propter abundantias, atque diuitias, quandoquidem vnus ignis mille lampadas accendat, nec minuatur, ſed alias iterum totidem, imò plures accendere valeat. Poſſet equidem vnum vas ſtagnare in ſe aquarum, vel ventorum imperium; at ignis non ſtagnabit in vno, ſed integer, & plenior manens ad alios & alios accendendos feſtinat. In quo apertiſſimè exprimitur beneficentia diuina, quæ nunquam ſiſtit in vno. Iſaias cap. 44. inquit: *Effundam aquas ſuper ſitientem, & fluenta ſuper aridam. Effundam ſpiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper ſtirpem tuam.* Quantum hoc? ſic benedictiones ſuas effundit, vt nō in vno ſtagnētur, ſed omnes impleant, & fontem minimè vacuum derelinquant. Id, quod ſanè proprium eſt diuinæ naturæ. Ait Euſebius Gallic. ſermone de Trinitate, innumeræ multitudines per vniuerſam terram vno lauacro diluuntur, & vt dicit Apoſtolus, vno ſpiritu potantur, in vnum adoptati gremium renaſcuntur. Et ideo ait Deus: *Effundam ſuper omnem carnem de ſpiritu meo,* & non dicit, *effundam ſpiritum meum.* Tantum de eo, quantum mundus poteſt capere, diſpenſat. Emittitur, non amittitur; effunditur, & tenetur, atque in effuſionis verbo magnitudo plenitudinis declaratur. *Maximum diuinitatis inſigne eſt, poſſe ſimul omnes infundere, & integrum nihilominus permanere.* Ecce tibi clariſſimum diuinitatis inſigne, quod non exhauriatur ab vno, quod plures impleat, & adhuc integra maneat eius beneficentia, vt & aliis poſſit benedicere. Paul. ad Coloſſ. 2. *Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam: ſecundùm traditionem hominum, ſecundum elementa mundi, & non ſecundum Chriſtum; quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & eſtis in illo repleti,* &c. Ecce tibi, iubemur fugere elementa mundi, & confugere ad Chriſtum, quia in Chriſto inhabitat omnis plenitudo diuinitatis, ſed etiam in mundi elementis, multa bona habitant ad vitam humanam neceſſaria. Cur ergo vt ad Chriſtum veniamus, ſic protſus fugienda elementa mundialia? Ipſe ait: *Et eſtis in illo repleti.* Non equidem is eſt Ieſus, qui in ſe vno ſtagnat omnia bona diuinitatis, ſed potius curet, vt illis alij, & alij repleantur. Mundialis omnis philoſophia, & aſtutia eò tendit, vt quis in ſe elementorum, potentiúmque bona ſic ſtagnet, vt nihil permittat ire ad alios. Non id diuinitas patitur, quæ ſemper ſe nititur communicare; neminem excludit, vt ab vno exhauriatur: Rem pulchrè ponderat Theodotus homil. 2. de Nat. habita tom. 6. Concil. Epheſ. fatus: *O rei miraculum! Tota diuinitatis plenitudo in vno habitat corporaliter, & nihilo tamen ſecius reliqua omnia adimplet, & ita implet, vt vniuerſam creaturam excedat. Totus exiſtit in vno, & à nulla interim creatura ſeparatur.* Quid diuinius? Non quòd vni ſe totum Deus dedat, ideò ab aliis ſeparatur, & abſcondit, quaſi faſtidiat alios; ſed ita ſe vni tradit, vt inde alios impleat, omnes ſaturet. Conueniant huc Principes vniuerſi mundiales, vt videant, quàm ipſi longè ſint à diuinis perfectionibus. Illi in vno ſe permittunt penitus ſtagnari, & ita ſe vni intimè tradunt, vt ab illo vno potius eorum gratia, & beneficentia exhauriatur, non vt inde alios peruadat, ſed vt prorſus relinquat cæteros inanes.

Ita totus in vnum eſt, vt alios fugiat velut extraneos.

§. XX.

Deus nunquam non beneficentiſſimus in eos, à quibus aliquid accipit.

Vide, quàm beneficum ſe præbeat Deus Abrahamo, cui dicit: *Sara vxor tua pariet tibi filium: : Et conſtituam pactum meum illi in fœdus ſempiternum, & ſemini eius poſt eum. Super Iſmaël quoque exaudiui te,* &c. Et filium promittit ex Sara, quē mirum in modum augeat, & Iſmaelem etiam augendum declarat, in omnibus ſeſe oſtendens profuſiſſimum muneratorem Abrahami. Nec miror, quando enim ex eius ſemine ſumpturus erat carnem, adeò, vt inter filios Abrahæ vellet numerari, non mirum eſt, quòd tantis ditet familiam Abrahamidum. Semper enim Deus beneficentiſſimus oſtenditur inter eos, à quibus aliquid accipit. Luc. 2. notans tempus Dominicæ natiuitatis ait: *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis: : Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam ciuitatē Dauid, quæ vocatur Bethlehem, eo quod eſſet de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante. Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies vt pareret. Et peperit filium ſuum,* &c. Itaque eo naſcitur Dei filius tempore, quo poſſet ſcribi inter ciues Romanos, nec id ſine ſummo augmento imperij Romani, imò ex quo inter illius populi ſcripturas voluit eſſe, & Romam æternauit, & innumeris glorijs auxit. Quod notans Paul. Oroſ. lib. 6. cap. 22. ait: *Dominus Ieſus Chriſtus hanc vrbem nutu ſuo auctam, defenſamque in hunc rerum apicem prouexit, cuius potiſſimè voluit eſſe, cum venit, dicendus vtique ciuis Romanus, cenſus profeſſio Romani.* Quam ciuitatem ſibi adſcripſit Ieſus, vt ciuis eſſet illius, & inter ciues ſcriberetur, eam ſuper omnes mundi ciuitates prouexit, æternauit. A nemine enim Dominus accipit, quem mirum non augeat. Hinc Dauid Pſalm. 59. clamabat. *Moab olla ſpei meæ.* Et cur vocat Moab ollam ſpei ſuæ? A Moab per Ruth Dauid genus ducebat, ex qua etiam Ieſus ſumpturus erat carnem; quando ergo Dauid ſe peccatorem agnoſcebat memorans Ieſum ex Moabitis peccatoribus ſumpturum carnem, non poterat iam ſibi multa bona non ſperare. Dantes enim peccatores Moabitæ carnem Dei filio, illum mirificè condiebant, vt peccatoribus benefaceret. Ait enim D. Paulinus epiſt. 3. *Moab olla ſpei meæ, quia non ſolum ex Iuda, ſed ex Moab, hoc eſt, non ſolùm de ſanctorum, ſed etiam de peccatorum origine corpus aſſumpſit Ieſus, qui decocta quaſi per ollam carnis noſtræ cruditate, ſanctificauit in æternum nobis cibum carnem ſuam. Ipſe eſt, & illa ſecundum Hieremiam olla vrens peccata, & illo igne conſumens, de quo ait: Ignem veni mittere in terram.* Peccatorum ſpem meritò Moab confirmat, quia ex illis Moabitis peccatoribus carnem filius Dei ſumpſit; ex quo factum eſt, vt Moab quaſi olla fieret, quæ carnis noſtræ cruditatem tolleret, & Deum faceret cibum, quo peccatores cibaret in vitam, abſumens peccata, & calorem diuini ſpiritus mittens. Quid non fiat Deus illis, à quibus accipit aliquid? Crede mihi homo, ſi quid Deo præſtas, ita illum temperas, & maturas, vt non mirum ſit, ſi ſeſe tibi nunc totum comedendum tribuat. Hinc Iſaias cap. 9. *Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis,* &c. Quid plura? Ex quo accepit carnem ex nobis, totus nobis fit, & paruulus, & filius factus eſt nobis: vt ſapienter dicat

Euſeb.

Euſeb. Gallican. homil. 2. de Aſcenſ. *Paruulus, inquam, natus eſt nobis: ſi non nobis natus eſt, nihil ſumpſit ex nobis, nihil de noſtro ſuſcepit, nihil nobis præſtitit.* Hæc duo ſunt in Deo coniunctiſſima, & inſeparabilia, nimirum accipere & dare; non deficit alterum, dum alterum non deficiat. Quod ſi non dat, ex eo eſt, quod non accipit. Si enim à nobis accepiſſet, quaſi non poſſet ſtatim non præbere vel ſeipſum. Quò ſpectans S. Proclus homil. de Natiu. Chriſti. *Niſi me induiſſet, non me ſaluaſſet; verum, qui ex virgine prodijt, ille mea commendationi obnoxium aſſumpſit. Quo fit, vt admiranda quadam commutatio hic interueniret; dato namque ſpiritu, accepit carnem, idem cum Virgine, & ex Virgine.* Quid pulchrius? Accepit de meo, dedit de ſuo, niſi me induiſſet, non me ſaluaſſet; non dediſſet ſalutem, niſi meam carnem aſſumpſiſſet. Qua accepta, admiranda ſtatim viſa eſt commutatio dati, & accepti inter Deum, & homines. Accipiebat Deus ab hominibus carnem, & dabat ſpiritus abundantiam profuſiſſimam. Idem cum Maria virgine erat, illi ingentes gratias communicans, & ab illa exibat, cuius virginea carne veſtitus. Is eſt Deus in eos, à quibus aliquid accipere dicitur.

§. XXI.

Non heriliter, ſed humanè, ſed humiliter præcipienda dura, quæ fieri cupias.

POſt finitum Dei cum Abrahamo colloquium, non otioſè dicitur Deus ab Abrahamo aſcendiſſe. hæc enim ſunt verba: *Cum finitus eſſet ſermo loquentis cum eo, aſcendit Deus ab Abrahamo.* Nunquam antea Dei ab Abrahamo diſceſſus explicatus fuit per aſcenſionis modum. Cur in præſenti non diſceſſiſſe dicitur Deus ab Abrahamo, ſed aſcendiſſe? Erat ne aliquid in hoc colloquio, quo Deus deijceretur & humiliaretur, vt eo finito dici poſſet, quòd aſcenderit? Sanè cum in hoc colloquio totus eſſet Deus in præcipiendo duriſſimo circumciſionis mandato, ſic humiliter, & humanè ſe gerebat, vt meritò poſt illud diceretur aſcendere. Prudentis enim principis eſt humiliter, & humanè ſe gerere, cùm dura, & difficilia & præcipere amat, & perſuadere. Huc ſpectat gloſſa Græca dicens: *Aſcendit Deus ab Abraham. Ergo vt ita dicam, deſcenderat, & humilem ſe circumciſionis legem ſtatuens præbuerat.* Proh diuiniſſimam ſupremæ maieſtatis ſapientiam! Non imperatoriam, non herilem, ſed humilem ſe oſtendit cum dura præcipit, vt ſic facilius illa reducantur in effectum. Similiter Zachar. 9. *Ecce rex tuus venit tibi iuſtus, & Saluator; ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ. Et diſperdam quadrigas ex Ephraim, equum de Ieruſalem, & diſſipabitur arcus belli, & loquetur pacem gentibus.* Ex Græco legit noſter Pontanus: *Et diſperdet quadrigas ex Ephraim & equum de Ieruſalem, & diſperdet arcum bellicum, & multitudinem, & pacem ex gentibus.* Perpende modò, vt veniat rex, & vt duriſſima quæq; aggrediatur; aggreditur diſperdere quadrigas, equos, arma vniuerſa, imò ipſam pacem, vt dicat, *non veni pacem mittere, ſed gladium.* Et quando ſic omnia humana diſperdit, venit adeo humilis, vt ſedeat ſuper aſinum, & pauper appareat, & manſuetus. Cur humilis, & pauper venit, vt tollat pacem de terra, vt diſperdat humanos faſtus, vt ſectionem voluptatum omnium ferat? Equidem nulli principis habitus efficaciores ad duriſſima quæque perſuadenda, quàm humilitas, quàm humanitas in præcipiendo. Quò ſpectat Theodotus homil. 1. de Natiuitate Chriſti habita tom. 6. Concil. Epheſ. vbi ait: *Accedit ad ſeruum non maieſtate herili, non Angelorum ſatellitia præmittens, cuiuſmodi enim apparatus exterrens in fugam vertiſſent, ſed quo fugitiuum capiat, blandè accedit. Non enim per aſſumptam hominis naturam illum abſterret; ſed perſona humilitate ad familiaritatem, & amicitiam vocat.* Expende illa: *Non maieſtate herili.* Cauit enim Deus herilem maieſtatem oſtendere in ſubijciendo mundo, vt carni valedicat, & crucem amplexetur: ſed magis humilitatem oſtendit, & humanitatem. Quo ſic nullum habeat reſiſtentem, nullum ab anguſta ſalutis via fugientem. Quis enim hominem ſtrictiſſimis ſanctitatis præceptis contineret, niſi qui imperialem herilémve deponeret ſpeciem, & penè ad formam conſerui deſcenderet? Vbi Deus ſolo vnèis imperio condidit vniuerſum ad hominem condendum accedens. Geneſ. 1. ait: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Circa quæ ſapienter admodum Tertullianus lib. 2. in Marc. ait: *Non imperiali verbo, ſed familiari manu, & verbo blandiente præmiſſo; Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, bonitas dixit, bonitas finxit hominem de limo.* Vt de nihilo traheret cælum, & terram, imperio verbi ſui Dominus vſus eſt; vbi autem limum trahere voluit, vt diuinam ſuſciperet imaginem, ibi depoſuit imperium, & ſe familiarem, & blandum oſtendit. Quid tunc? bonitas dixit, bonitas finxit hominem de limo. Non imperioſa auſteritas, ſed familiaris bonitas poteſt facere limum ſubire rationis ſtrictiſſimas leges. Quis ignoret Dei maieſtatem in danda antiquitus lege in monte? Ait Exod. 19. *Totus mons Sinai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus Deus ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus ex eo quaſi de fornace, eratque omnis mons terribilis. Et ſonitus buccinæ,* &c. Quanta hæc maieſtas in legiſlatore? Accedit autem Ieſus Matth. 5. vt noui teſtamenti mandata exhibeat, longè illis maiora, vt notat Auguſtinus ibi, & longè ſtrictiora vt Nazianzenus orat. 42. notat. Et qualiter accedit? *Videns Ieſus turbas aſcendit. Et cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Et aperiens os ſuum docebat eos dicens: Beati pauperes,* &c. Illic vt dicatur ne aliena tollantur, tanta maieſtas intonuit; hîc, vt moneamur abijcere, & propria, tanta humilitas ſonat. Planè vt noua, & maiora erant perſuadenda mandata; ſic imperialem, mageſtuoſamque ſpeciem dimittere voluit. Ad hæc D. Leo ſermone in Feſto omnium Sanctorum, ait: *Ex ipſa loci qualitate ſignificat ſe eſſe, qui Moyſem quondam ſuo dignatus fuiſſet alloquio; illic quidem terribiliore iuſtitia, hic autem ſacratiore clementia, vt impleretur, quod fuerat Hieremia promiſſum. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Iuda teſtamentum nouum. Poſt dies illos dabo leges meas in ſenſu ipſorum, & in corde ipſorum ſcribam eas. Qui ergo locutus fuerat Moyſi, locutus eſt Apoſtolis, & in cordibus diſcipulorum velox ſcribentis verbi manus noui teſtamenti decreta condebat, nulla vt quondam circumfuſa nubium craſſitudine, neque per terribiles ſonos, atque fulgores,* &c. Antiquitus imperioſæ maieſtatis ſatellitia erant nubes, fulgores, buccinæ, dum minutiſſimæ leges ſcriberentur in codice. Nunc ſecretiorem clementiam præ ſe fert Dominus, & maieſtate ſepoſita, familiaritatem oſtendens maiora mandat, & ſimul ea ſcribit in audientium cordibus. Adeò cauendus eſt imperialis, heriliſve faſtus ei, qui ſtricta mandata imprimere amat cordibus hominum.

§. XXII.

Diuina præcepta vim afferunt, qua mandantur executioni.

NOn diu diſtulit Abrahamus præceptum circumciſionis, quin vt ait textus: *Circumcidit carnem præputij eorum ſtatim in ipſo die, ſicut præceperat ei Deus.* Duriſſima res erat circumciſio, & tamen ab omnibus domeſticis Abrahami admittitur ſine vlla reſiſtentia. Et qui fieri potuit, vt omnes & filius & vernaculi, & emptitij ſe ſubderent tam duræ legi circumciſionis? *Præceperat ei Deus*, & diuina præcepta ſecum habent vim, qua mandentur executioni. Paul. 1. ad Corinth. 7. *Dico autem non nuptis, & viduis; Bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut ego. Quod ſi non ſe contineant, nubant. Melius enim eſt nubere, quàm vri. Iis autem, quæ matrimonio iuncta ſunt, præcipio,* &c. Quando cum viduis agit de continentia viduali ſeruanda abſque eo quod veniant ad ſecundas nuptias, nihil præcipit, nullumque præceptum intimat, putans eſſe rem nimis arduam. At quod arduum putat Apoſtolus in fœminis, ſeruat turtur, quæ ſecundas nuptias non nouit. Vnde ergo poteſt ſeruare turtur, quod ſeruaret ægrè fœmina & multum difficulter? Rem in præſens intentum obſeruat eleganter D. Ambroſ. lib. 5. Exam. cap. 19. inquiens; *Quis igitur has leges turturi dedit? Si hominem quæro, non inuenio. Nam ipſe ait: Bonum eſt illis, ſi ſic permaneant: Quòd ſi ſe non continent, nubant. Optat Paulus in mulieribus, quod in turturibus perſeuerat. Et iuniores hortatur, vt nubant, quia mulieres noſtræ turturum pudicitiam implere vix poſſunt. Ergo turturibus Deus hunc infundit affectum, hanc virtutem continentiæ dedit; qui ſolus poteſt præſcribere, quod omnes ſequantur.* Expende illud propriiſſimum Dei ſtemma, nimirum: *Solus poteſt præſcribere, quod omnes ſequantur.* Non creatura aliqua, non homo, non Angelus, ſed vnus Deus eam vim indit ſuis præceptis, quæ executioni mandentur. Geneſ. 1. dixit Deus: *Germinet terra herbam virentem,* &c. Et ſtatim inſenſibilis terra vim experta eſt diuini præcepti, & ſeſe veſtiuit floribus, & herbis. Sed quod ante præceptum non valuit facere, quomodo ſtatim illud præſtare potuit poſt præceptum? Ait D. Damaſcen. lib. 4. de fide cap. 14. *Dixit antiquitus Dominus: Producat terra herbam virentem; atque ea etiam nunc orto imbre fœtus ſuos producit diuino præcepto impulſa, & roborata.* Robur infert diuinum præceptum, quo fit ſtatim, quod à Deo præcipitur; ne quis prætendat defectum virium ad executionem præceptorum diuinorum, quando & cum præceptis robur, & virtus ad illam ſolet venire.

CAPVT VIII.

De hoſpitio Angelis exhibito.

TEXTVS HISTORIA.

PAucis à circunſione elapſis diebus, vt beatitudini ſuæ reſponderet Abrahamus, & gratiæ, & certa diuinarum promiſſionum fiducia leuatus, ad pietatem intendit, vt ſe gratum cæleſtibus in ſe ſupra modum fluentibus beneficiis oſtenderet. Poſt prandium ad oſtium tabernaculi ſui excubabat, ne quis peregrinus contemneret hoſpitium paruulæ, & inornatæ caſulæ. Vix quieuerat ſedens, & eius oculos implent tres iuuenes forma præſtantes peregrini habitu, aduolat bonus ſenex, & humi procumbens officiosè obſecrat, ne offenderentur tenuitate hoſpitij, quod non anguſtum locum præſtabat reficiendis viribus, corporibúſque ſauandis. Succeſſere illi in arboris vmbraculum, inuitauitque ſenis humanitas, & æſtus ardentis tempus, vt illic pauliſper quieſcerent ad prandium, quod dum à familia curatur, & Sara coquendis inſtat panibus ex ſarinæ adipe, currit ad armentum ſenex, occiſóque vitulo, & butyro, lactéque perlato conuiuium adornat hoſpitibus haud inſuaue. Veſcentibus perhumanus adſtat, riſéque inſinuatis ſermonibus, non dubitant iuuenes interrogare ab hoſpite de vxore eius Sara. Acceſſit illa ad tabernaculi oſtium, cum vnus è tribus rediturum ſe promitteret anno ſequenti, quo tempore iam ſit illis filius natus. Cum riſu excepit fœmina dictum, vt quæ norat & mariti ſenium, & ſuam multiplicem ſterilitatem. Verum vt correpta fuit ab hoſpitibus fœminea leuitate riſum negat, virili tamen fide cæpit de Deo ſperare non parua. At illi ſoluto conuiuio Sodomæ viam arripiunt, ſocium itineris habentes Abrahamum, cuius virtutes prædicantes, ſimul illi arcanum ſui aduentus patefaciunt, vt Sodomitarum peccata tangerent, Deique vindictam traherent, quam vt acerbiſſimam inferrent, ipſi è cælis aduolauerant. Videres iuſtum hominem pedibus Domini aduolutum pro miſeris ſupplicantem; ſed cùm in tanta Sodomitarum multitudine minimè inuenti ſunt decem alij iuſti, qui Dominum placarent, non miror, quod tota regio tam lachrymabili ruina vapularet.

MORALIA CIRCA textus litteram.

DE tam lauto Abrahami conuiuio vel mihi licet decidentes micas expectare, quibus poſſim moralem ſpiritualémque animorum vitam cæleſtibus buccellis ſaginare.

Geneſis cap. 18. Apparuit ei Dominus in conualle Mambre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo feruore diei. Cúmque eleuaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum: Quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terra. Et dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum: ſed afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes veſtri, & requieſcite ſub arbore. Ponamque buccellam panis, &c.

§. I.

Deus omnium feraciſſimus ager in reddendis fructibus.

CVm præcedentis capitis beneficiis ponit, & nouum hoc Abrahamo exhibitum textus, inquiens:

Apparuit

Apparuit Dominus in conualle Mambre ſedenti ad oſtium, &c. Finierat caput præcedens in eo, quod Abrahamus ſe & omnes domeſticos circumciderat, & ſtatim proſequitur aiens: *Apparuit ei Dominus*, &c. quaſi hæc apparitio res fuerit eiuſdem temporis facta intra ſeptem, aut octo dies à circumciſione, vt mauolt Delrius noſter. In quo licet notare Dei beneficentiſſimam bonitatem in ſuos: Non enim ceſſat in illos beneficia diffundere. Iſto iam anno intra paucos dies Abrahamo apparet, virum nomine glorioſo inſignit, multarum gentium, populorum, principum, regum patrem ſtatuit. Signo circumciſionis, vt ſuum peculium ſigillat. Dilectæ coniugis ſterilitatem ſoluit, dato filio, qui cæleſtibus benedictionibus mundum impleat. Inſuper hoſpitium ſui tabernaculi intrat, myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis adumbrans. Illius menſæ accumbit, ſocium habet itineris, arcana ſuæ iuſtitiæ illi communicat, Lothum propter illum ab incendio liberat. Quid plura? Quis ager optimè cultus tot reddit vno anno cultori ſuo fructus? Claudius ille Mamertinus in granarum actione mirificè extollebat Principem ſuum, à quo fuerat honoratus anno vno. Inquit enim: *Ecquis Deus vno anno multiplices fructus agro vni dedit? quum quiſquam in eodem nouali æſtate vna amplius quàm ſemel meſſuit? Num cui vno autumno, vnoque vineto vindemia triplex fluxit? vna certè vnius eſt hyemis oliuitas. Sed in noſtri principis beneficiis miraculo caret multiplicata fœcunditas. Vt de aliis optimis viris taceam, quia à priori in proximum autumnum fructus annorum multiplices meſſuerunt; mihi certè tertia vnius anni vbertas eſt conſulatus. Deinde cum ager aſſiduitate fructuum in maciem decoquatur, imperatoris noſtri poſterior liberalitas vincit priorem, nec fit effœta gignendo, ſed per vices fructuum fœcundatur.* Hæc ille vaniſſimus adulator in ſuum Principem iactat, à quo tres dignitates acceperat intra vnum annum. Sed longè fœlicior eſt, qui non principes ſæculi, ſed vnum colit Deum. Eſt equidem Deus ager omnium rerum pleniſſimus, quem ſi debitè colas, non tres in anno, ſed multas metes ſegetes in dies. Nec fit effœtus gignendo, ſed per vices fructuum fæcundatur. Sterileſcunt tandem beneficentiſſimæ quæque creaturæ, at beneficentia, quæ à Deo eſt, neſcit non ire in frequentiſſimos fructus. Ait Ezech. cap. 47. *Orietur ſuper torrentem in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum, non defluet folium eius ex eo, & non deficiet fructus eius: per ſingulos menſes afferet primitiua, quia aqua eius de ſanctuario egredientur.* Accedat huc ille Mamertinus, & componat vbertatem ſui Principis cum vbertate horum lignorum; hæc duodecim fructus in vno anno præbent, illa tres ad ſummum protulit. Sed vnde lignorum noſtrorum fœcunditas maior? Ait Propheta: *Quia aqua eius de ſanctuario egredientur.* Quæ in ſancto vbertas fundatur, nullis temporum terminis coarctatur, nec gignendo deficit, ſed magis inde acuitur, vt frequentiores, & præſtantiores fructus pariat. Dicebat Elias pauperculæ viduæ 3. Reg. 17. *Hydria farina non deficiet, nec lecythus olei minuetur*, &c. Vbi D. Baſil. Sel. orat. 11. *Quantum dies poſcebat, tantum hydria ſuppeditabat, quotidie meſſem volebat, in hydria metebat.* Proh diuiniſſima Dei vbertas! non tres in vno anno meſſes, imò non duodecim, ſed quotidie meſſem paupercula volebat, in hydria metebat. Non vernum tempus, non æſtiuum, non autumnum ſpectabat, ſed ſingulis diebus habebat ex Deo meſſem copioſiſſimam paratam. Hinc odorans Iſaac Chriſtum in filio aiebat Gen. 27. *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Circa quæ Paſcaſ. lib. de Sacrament. corp. & ſang. ait: *Profectò in iſto agro corporis Chriſti theſaurus abſconditus vernat floribus immarceſcibilibus, & redolet ſuauitate odoris. Quem qui inuenit homo, vadit, & vendit omnia, & emit agrum iſtum, vbi theſauri omnes ſapientiæ, atque ſcientiæ contemplantur. De quo ſanè agro, panis vitæ credentibus quotidie exuberat, & à fidelibus metitur.* Ecce quot meſſes ab agro corporis Chriſti ſingulis diebus metuntur.

§. II.

Menſa Dominica clariſſimum infert luminum meridiem.

TOtum hoſpitium exhibitum Deo in pane, in vitulo, in lacte, & butyro ſummatim referens textus in principio ait: *Apparuit ei Dominus in conualle Mambre, ſedenti ad oſtium tabernaculi in ipſo feruore diei.* Septuaginta poſuerunt: *In meridie.* Sic in ſumma proponitur tota hæc apparitio. At in illa multa alia fuerunt, & illius præcipuum fuit conuiuium exhibitum ab Abrahamo tribus viatoribus, dum ait: *Ponam buccellam panis, & confortetur cor veſtrum.* Quando ergo præcipuum, & ſingulare illius viſionis erat conuiuium paratum ab Abrahamo, cur in ſumma viſionis, & apparitionis ſolùm dicitur, quòd apparuerit Deus in conualle Mambre, in feruore diei, ſiue in meridie? Cur non etiam ibi aliquid explicatur de conuiuio? Sanè in his dictis ſatis explicabatur diuinum conuiuium, cuius eſt homines conſtituere velut in lucis meridie. Non enim iuſtorum vera lux, verus meridies fit à Sole, ſed à buccella panis diuiniſſimi, quo Deo litamus quotidie. Hinc clamabat illa Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Prius quærit dilecti ſui paſcuam, & deinde quærit meridianum diſcubitum, ſciens perfectum meridiem non fieri, niſi à pabulo diuino. Rem pulchrè tractat D. Niſſen. homil. 2. in Cant. inquiens: *Doce me*, inquit, *vbi paſcas, vt ſalutari ſuſcepta paſtione, æterno implear nutrimento, quod qui non comedit, non poteſt ingredi in vitam. Si enim in his me paſcas, me omnino facies cubare in meridie quando in pace dormiens requieſcam in luce, qua caret vmbra, Sole lucente ſuper verticem, in qua tu cubare facis quos pauiſti.* Expende ab illis: *Si in his me paſcas; me omnino facies cubare in meridie.* De menſa enim diuina, in qua Deus paſcit, & paſcitur, iam clariſſimus affulget meridies, quo illuſtremur & illuminemur, qui tantæ menſæ participes fuimus. Quò ſpectans Pſal. 33. ait: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Sed multi in accedendo ad Deum obtenebrati ſunt, quomodo nos accedemus, vt in lucem abeamus? Ait D. Auguſt. ibi concion. 2. *Accedamus ad eum, & illuminemur, non quomodo ad eum acceſſerunt Iudæi, vt tenebrarentur. Acceſſerunt illi ad illum, vt crucifigerent; nos ad eum accedamus, vt corpus, & ſanguinem eius accipiamus. Illi de crucifixo obtenebrati ſunt, nos manducando crucifixum, & bibendo illuminamur.* Spirat equidem lumen diuina menſa, ſub cuius radiis neceſſum eſt viuere, qui ritè, & ſanctè acceſſerit manducare.

§. III.

Sic beneficentia egentibus exhibenda, vt in dando accipere magis videaris, quàm dare.

Cibaturus peregrinos Abrahamus occurrit, *& adorauit in terram, & dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum,* &c. Quis aliter petit, quo maximè eget, quàm hic & hoſpitium, & conuiuium dabat? De matre filiorum Zebedæi ait Matth. 20. quod acceſſit ad Ieſum, *adorans, & petens aliquid ab eo*, & quidem adoratio effectus eſt petentis, & ſe ſubdentis maiori poteſtati. At Abrahamus non petens, ſed dans pauperculis viatoribus hoſpitium, & prandium, adorat eos, & gratiam ſibi fieri flagitat. O modum largiendi eleemoſynam ſalutarem! Chriſtiane, diſce ab Abrahamo, & ſic cura pauperibus dare, vt magis recipere videare. Primitiui Chriſtiani omnia vendebant ſua, vt de Chriſti Domini conſilio ea pauperibus darent. Et quomodo dabant? Ait Actorum 4. *Quotquot enim agrorum poſſeſſores, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum.* Cur ante pedes? Cur non magis in manus dabant? Ea humilitate, & demiſſione animi ſua omnia pauperibus ſuſtentandis dabant, vt non tam dare, quàm accipere ipſi exiſtimarent. D. Chryſoſtomus homil. in dictum Pauli: *Oportet hæreſes eſſe*, ait, *Non dicit, quòd in manus ipſorum ponebant, ſed ad pedes, declarando ſimul fidem, pietatem, ac reuerentiam. Et quod maioris ducebant, quod ab eis reciperentur, quàm quod darent dona, hoc eſt, paſcere eſurientem Chriſtum, ſi abſque arrogantia, & faſtu hoc facias? ſicq; das quaſi tibi ipſi plura, quàm danti beneficia dare videaris. Quod ſi ſecus affectus es, nec ſic dederis, vt te putes magis accipere, quàm dare, non dediſti alijs.* Expende illud: *Hoc eſt paſcere eſurientem Chriſtum*, &c. Tunc ſe quis putet paui ſſe Chriſtum eſurientem, cùm ſic dedit cibum pauperi, quaſi magis ipſe recipere putaſſet. Huc ſpectans D. Paul. 2. ad Corinth. 8. ait: *Notam autem facimus vobis fratres gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ, quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudij ipſorum fuit, & altiſſima paupertas eorum abundauit in diuitias ſimplicitatis eorum.* Redacti erant Macedonij ad extremam paupertatem propter Chriſtum, ſed in illa paupertate ſic præſtabant alijs neceſſaria, quaſi ipſi eſſent abundantiſſimi. De qua illorum largitate locutus Paulus ait: *Notam facimus vobis fratres, gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ.* Gratia illis data vocatur illa, qua ipſi dabant, & quidem verè quando dare pauperibus magis eſt accipere gratiam. Vt dicat D. Bruno ibi: *Gratiam Dei digno nomine vocat eleemoſynas, intelligens maiorem eſſe gratiam Dei miniſtrandi pauperibus, quàm ſint genera linguarum*, &c. Ne quis ſic erret, vt putet, ſe gratiam facere cùm eleemoſynam præſtat; certum eſt enim, quod in eo opere magis ipſe accipit gratiam. Et ſic debet præſtare quaſi accipiat magis. Ad Roman. 12. monebat idem Paulus: *Qui miſeretur in hilaritate.* Et cur in danda eleemoſyna præcipuè petitur hilaritas? Vt in hilaritate dandi non tam oſtendatur quis dare, quàm accipere. Quis enim bonum non accipit hilariter? D. Chryſoſtomus homil. 21. ad Roman. *Quoniam nihil aliud videtur hominibus turpius, quàm ab alijs accipere, niſi excellenti hilaritate ſuſpicionem illam ſuſtuleris, oſtenderiſq; quod magis accipias, quàm des, magis deijcies accipientem, quàm releuabis. Propterea dicit. Qui miſeretur in hilaritate; quis enim regnum accipiens mœſtus eſt?* Itaque hilaritas vultus in dando oſtendat id, quod in veritate accidit, hoc eſt, quod tunc non tam das, quàm accipis. Videris manum extendere, vt des pecuniolam pauperi, & reuera cum in eo extenditur manus, regnum accipit. Quis ergo in accipiendo regno præſtanti non viget hilaritate? Hinc ipſe Ieſus ſic nobis ſua debat, vt videretur noſtra recipere. Pſalm. 67. *Aſcendiſti in altum, recepiſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus.* Quæ verba explicans Paulus ad Epheſ. 4. ait: *Propter quod dicit: Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.* Paulus aſſerit, quòd Ieſus aſcendens dona dederit, Pſaltes, quòd acceperit. Vter fallitur? Neuter. Oſtenditur enim illis ſic Ieſus dediſſe ſua, vt videretur non tam dare, quàm accipere. Sic Luc. 22. aiebat: *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum.* Et quale erat in Chriſto hoc deſiderium ſumendi cibum nobiſcum? An vt ipſe aliquid ſibi acciperet? Imò vt ſe ſe magis manducandum nobis daret: ſed ita nobis parabat cibum ſui corporis, vt vellet videri ſe magis cibum ſumere. Quod explicatiùs ponens Leontius Etholius apud Turrianum tractat. 2. de Euchariſt. cap. 3. ait: *Hoc Paſcha vobis tradere deſidero, nouas ſcilicet res, quatenus facturus ſum vos ſpirituales.* Quod tradere deſiderabat nobis, dicit deſiderare ſumere. In eo enim Domini Ieſu beneficentia extollitur, quod ſic dabat, vt videretur ſumere.

§. IV.

Vbi Deus præſentitur, diſparet præſentiſſima quæque creatura, imò & moleſta eſt.

Ad tres occurrit Abraham, & ad vnum loquitur, aiens: *Domine, ſi inueni gratiam in labijs tuis*, &c. Cur ad vnum ſolum loqueris? Cur non magis trium ſuffragia captas? Ait D. Auguſtinus quæſt. in Geneſ. *In Angelis Dominum ſentiens, Domino potius, quàm Angelis loqui elegit.* Et quid Angeli, vbi ſentiebatur Dominus? Sanè nulla creatura eſt, etſi præſtantiſſima videatur, quæ aliquo æſtimari poſſit, vbi ſentitur Dominus. Cant. 5. Deſiderabat ſponſa, imò quærebat anxia inuenire dilectum ſuum. *Quæſiui, & non inueni illum; vocaui, & non reſpondit mihi. Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem. Percuſſerunt me, ac vulnerauerunt me; tulerunt pallium meum mihi*, &c. Quærens ſponſum apud famulos eius nimirum cuſtodes Angelos poſſet requieſcere pauliſper. At hæc ad Angelos vſque perueniens nullam ibi requiem inuenit, nullum verbum facit illis, ſed quaſi dira patiens abiuit. Et cur non Angelis aſſidet? Cur non magis ſermonem miſcet cum illis? Præſenſerat vel ſponſi manum, & ideò moleſta eſt illi, & tædioſa quæuis alia creatura. Ait Theodor. ibi: *O pulcherrimam Virginis progreſſionem! Ecce enim ad Angelos vſque progreſſa eſt.* Inuenerunt enim eam verbum inquirentem, & verbis deterruerunt, ac vulnerauerunt. Dixerunt enim id nulla ratione fieri poſſe, vt incomprehenſi comprehenſio reperiatur. *Velum*, inquit, *abſtulerunt ab oculis meis, vt clarius ſponſum intueretur, qui nec ab Angelis quidem omnibus poteſt comprehendi. Quamobrem incertior diſcedens omnino cuſtodes, id eſt, Angelos auerſatur, quod neque ab illis quidem ingens ſponſi deſiderium queat imminui.* Expende ab illis: *Angelos auerſatur.* Quando tota ferebatur

in

in Deum, quem in ſe præſenſerat, non ſolùm præſtantiſſimas quaſque creaturas non æſtimat, ſed & apud illas manens non paruam accipit modeſtiam. Vbi illi velum ablatum fuit, quo clariùs ſponſum perciperet, ſtatim vel ipſos Angelos auerſatur, eorúmque conſortium nihili æſtimat, dum vadat ad Deum. De Magdalena locutus Ioan. 20. Vt in ſepulchro ſtabat plorans ait: *Et vidit duos Angelos in albis, ſedentes vnum ad caput & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cum dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum.* Sic Angelos viſos præterit, & illis terga dat. Cur mulier Angelos prætereis? Cur ab Angelis auertis oculos, & conuerteris retrorſum? Ait Theophylact. *Videtur igitur dum illa colloqueretur cum Angelis, Ieſus ſtetiſſe poſt eam, & illos territos quia aſpectauerant Dominum, & habitu, & forma, & aſpectu ſtatim dixiſſe, quod viderint Dominum. Cúmque hoc dixiſſet, mulierem conuerſam eſſe retrorſum.* Itaque dum in aſpectu Angelorum præſenſit præſentiam Domini, ſtatim ab Angelis auertit oculos, nec illis verbum facit, conuerſa tota in Dominum. Miraris ſic deſpectos à fœmina duos Angelos, dum quærit Dominum? Sed accipe Galfridum apud Telm. in Allegoriis de illa ſantem: *Non mouetur ad Angelos duos mulier ſola. Crede nec ad ſeptem, ſi ſeptem fuiſſent. O deſiderium flagrans, & violentia impatientis amoris! Tranſiunt vigiles, quando inuenit anima, quem requirit: tranſiuit eos, cum eorum nec viſione, nec allocutione contenta retrorſum conuerſa eſt, & Dominum vidit.* Vileſcit creatura omnis apud animum, qui præſentit Dominum.

§. V.

Diuinitatis præſentia nihil prius, quàm reuerentiam extorquet.

CVrrens Abrahamus ad peregrinos, *adorauit in terra, & dixit: Domine, ſi inueni gratiam,* &c. Et vnde nobilis vir ſic afficitur ad conſpectum peregrinorum, vt humi procumbat, & adoret, Dominumque vocet? Quis pauper ad tantum reuerentiæ extremum traxit potentem Dominum, & ditiſſimum hominem? Erat equidem in iis tribus Dominus, cuius præſentia etiam ab ignorantibus reuerentiam extorquet. Ioan. 20. *Magdalena vidit duos Angelos in albis, ſedentes vnum ad caput, & vnum ad pedes. Vbi poſitum erat corpus Ieſu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum Deum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cùm dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem, & non ſciebat, quia Ieſus eſſet. Dicit ei Ieſus, mulier, quid ploras? Quem quæris? illa exiſtimans, quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine ſi tu ſuſtuliſti eum,* &c. Expende vt Angelos videns fœmina non vocat eos Dominos, & hortulanum videns, ſtatim vocat eum Dominum, aiens: *Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum.* Et cur quæ nullum reuerentiæ nomen Angelis exhibet, ſic afficitur ad hortulanum, vt ſtatim illum reuerita vocet Dominum? Erat in hortulano Dominus, qui minimè ſuos patitur errare in reuerentiæ modo: ſed vel ab ignorantibus reuerentiam extorquet. Quò ſpectans Orig. in præſenti dicebat de Magdalena: *O quàm ſapienter neſcit, & quàm doctè errat!* Qui videbatur error in eo, quòd vocaretur hortulanus Dominus, doctrina erat, & ſapientia, quæ diuinæ præſentiæ reuerentiam exhibebat, & honorem. In te enim diuinæ reuerentiæ non errant Dei ſerui etiam dum ignorant. Adeò vt vel inde poſſis agnoſcere ſi illis adſit Dominus. Cùm in ſepulchro vidit Magdalena illos duos Angelos Ioan. 20. ab eis de lachrymarum cauſa interrogata reſpondit: *Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cum dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum,* &c. Et cur relictis Angelis Maria conuertitur retrorſum? Vidit Angelos repentè in magnam reuerentiam conuerſos, & ſuſpicata inde præſentiam Domini, conuertitur ipſa, vt ipſum videre poſſet. Ait Euthymius ibi: *Quia ſubitò apparente Chriſto poſt eam, Angeli viſo Domino ſuo, ſtatim ſurrexerunt cum tremore, more ſeruorum, in eum intuentes. Conuerſa eſt ergo vt videret,* &c. In Angelica reuerentia, qua aſſurrexerunt, qua demiſſe ſe inclinarunt, clariſſimè radiauit præſentia Domini. Et quidem in eo clarè videbis, ſi Dominus præſens ſit, ſi adſit alicui, nimirum ſi ipſe cum reuerentia intima, & tremore adſtat diuinum reueritus numen. Qui enim in templis irreuerenter agunt, hi nec ſciunt Dominum, nec vident illum, nec agnoſcunt, cùm in ſuis ferè nil prius quàm reuerentiam diuina præſentia extorqueat. Matth. 28. dictum fuerat ab Angelis mulieribus introeuntibus ſepulchrum Domini: *Nolite timere vos,* & ſtatim ſubdit Euangeliſta de illis: *Exeuntes citò de monumento cum timore, & gaudio magno,* &c. Iubebat Angelus ne timerent, illæ nihilominus cum timore egrediuntur. Cur non magis dimittunt timorem? Ait Chryſol. ſerm. 80. *Et vbi eſt, nolite timere? Quia timor non ablatus eſt, ſed mutatus: Timor abſceſſerat de reatu, ſed de ſeruitio manebat: malus timor culpæ, bonus reuerentiæ timor.* Non patitur Deus à ſuis ſeruis abſcedere timorem ſeruitutis, timorem videlicet, qui pertinet ad reuerentiam.

§. VI.

Euchariſtiæ panis efficaciſſimus eſt ad animos expiſcandos.

VT traheret Abrahamus in tabernaculum ſuum peregrinos, ait illis: *Ponam buccellam panis, & confortetur cor veſtrum.* Quàm aliter inuitabat ille paterfamiliàs Matth. 22. *Ecce prandium meum paraui, tauri mei, & altilia occiſa, & omnia parata, venite ad nuptias.* Hic proponit venturis, & ſaginatos vitulos, & altilia occiſa; ille ſolam buccellam panis. Et cur Abrahamus nihil de vitulo, nihil de aliis dicit, ſed ſolius panis memoriam facit; cum econtrà paterfamiliàs panem non meminerit, ſed altilia, ſed tauros? Odorabatur iam Abrahamus efficaciam Euchariſtici panis, qui validiſſimus omnium eſt ad animos hominum expiſcandos. Hinc Dominus Matth. 4. vocans Apoſtolos ait: *Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.* Cur piſcatores? Meditabatur iam Dominus ſui corporis panem, qui verbi diuini hamo obuolutus ineſcatum mundum ad Euangelium traheret. Aiebat D. Chryſologus ſermone 28. *Venite,* inquit, *& faciam vos fieri piſcatores hominum, vt vitalis eſca iactu, vt hamo cæleſtis verbi de mortis gurgite animas ad lucem tollerent ſempiternam.* Quid pulchrius? Vbi hamus diuini verbi paratur, qui capiat homines, illi apponitur Euchariſtiæ diuinæ eſca vitalis, & de huius cibi efficacia ingens hominum multitudo in vitam trahitur. Quò reſpiciens Oſeas 11. ait: *Ego quaſi nutritius Ephraim portabam eos in brachijs meis, & neſcierunt, quòd curarem eos. In funiculis Adam traham eos, in*

vinculis charitatis. Expoſitores communiter putant, quòd hoc poſterius, *in vinculis charitatis*, eſt interpretatio præcedentis *in funiculis Adam.* Et qui erat Adam funiculus, vnde tot vincula naſcebantur ad homines trahendos? Ruffinus ibi Adami funiculos, ſiue hæreditatem, paradiſum intelligit, plenum ſpontaneis epulis, quæ à ligno vitæ, & à cæteris arboribus prouenìebant. In quibus vt notat Delrius in Adagialibus, facilè intelligas corpus, & ſanguinem Dominicum rectè vocari funiculos Adam; vt vnde exiſtunt ſpontaneæ, & largiſſimæ epulæ, quibus cæleſtis Adamus mundum ineſcat, & arctiſſimis vinculis ad ſe trahit vniuerſos. Sic Prouerb. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & poſuit menſam ſuam. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem,* &c. Ecce tibi priùs menſam poſuit, & deinde miſit ancillas, quæ vocarent ad arcem. Quid menſa cum vocatione ad arcem? Hugo Cardinal. *Propoſuit menſam ſuam in ſacramento altaris.* Et meritò verbo diuino per ancillas, per Apoſtolos annunciando menſam Euchariſtiam addidit, vt eſcam hamo, qua vniuerſum mundum ad Eccleſiæ arcem traheret, ibique alligaret. Et quis tanta eſca obuoluto hamo reſiſtere poterit ex his, qui immerſi ſunt in vaſtiſſimo mundi mari? Ait Iob cap 4. *An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius?* Græci pro Leuiathan ponunt *Draconem*, & inſuperabilis difficultas videbatur, quòd immerſi aquis piſces, nimirum indomiti homines venirent ad Chriſti hamum. Quid tunc? Poſita fuit in hamo eſca carnis Chriſti, & omnes feraliſſimos quoſque potuit capere. Ait Olympior. in Cat. Græca: *Num igitur, ô Iobe effeceris ipſe, quod vnigenitus poſtea effecit? Is enim carne ſua quaſi quadam eſca obiecta clauis ſuis quaſi hamis piſcem captauit.* Non equidem Iob, non alius quiſque, ſed vnigenitus patris inuenit eſcam, qua obuolueret hamum, vt tenebroſos, & efferos homines caperet. Erant illi præ manibus claui ferrei, quibus hami fabricabantur. Sed quid faceret ſolus hamus? Adiecit & eſcam ſuæ carnis, qua obuoluti hami vniuerſos ineſcant, & capiunt. Namque Geneſ. 27. ait Iſaac filio: *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini. Et ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus.* Expende vt primum officiat abundantiam frumenti & vini, deinde populorum, gentiúmque ſubiectionem. Vbi enim panis adeſt diuinus, iam eſt quo vniuerſi capiuntur. Vt dicat D. Auguſtinus lib. 16. de ciuitate, cap. 37. *Eius eſt benedictio de rore cæli, hoc eſt, de verborum pluuia diuinorum, & de vbertate terræ, hoc eſt de congregatione populorum, cuius eſt multitudo frumenti, & vini, hoc eſt, multitudo, quam colligit frumentum, & vinum in ſacramento corporis, & ſanguinis eius.* Expende illud: *Quam colligit frumentum, & vinum*, &c. efficaciſſimus enim eſt panis cæleſtis ad colligendos vniuerſos. Pſalm. 118. *A fructu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt.* Auguſtinus lib. 12. contra Fauſtum: videmus honorem Chriſti, erogatione frumenti ſui ſibi omnia ſubiugantis. Sic ibi.

Geneſis 18. Qui dixerunt: Fac vt locutus es. Feſtinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitq; ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum, deditq; puero, qui feſtinauit, & coxit illum. Tulit quoque butyrum, & lac & vitulum, quem coxerat, & poſuit coram eis. Ipſe verò ſtabat iuxta eos ſub arbore.

§. VII.

In bonorum operum communionem trahendi chariores.

NOn Agari, ſed Saræ mandat Abrahamus opus hoſpitalitatis; dicit namque textus: *Feſtinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes,* &c. Id munus magis pertinebat ad ancillas, quàm ad dominam: magis ad Agar, quàm ad Saram. Cur igitur Abrahamus relicta ancilla coniugi dilectiſſimæ id mandat? Res illa vt virtutis erat, & hoſpitalitatis, ſic bonus chariorem ſibi vxorem in opus traxit. Ait D. Chryſoſtomus ibi: *Quoniam ſciebat boni operis magnitudinem, volebat vitæ ſuæ ſociam eſſe retribuendarum mercedum participem.* Quam à pueritia ſociam habuerat, noluit, quòd maneret ſine fructu virtutis. Sed vt ſociam vitæ habuit, ſic bonorum operum voluit eſſe participem. Vtinam omnes hanc ebibenmus affectionem erga ſocios, & amicos, vt quidquid virtutis arripuerimus, illud faciamus eis eſſe commune. Ioan. 20. Magdalena vt vidit Chriſti Domini ſepulchrum apertum: *Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum, quem amabat Ieſus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento.* Verum poſt pauca, poſt Angelos viſos cum Angelis ſuarum lachrymarum cauſas aperire cœpit, ait: *Tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum.* Locuta cum Angelis dicit: *Tulerunt Dominum*, & non addidit *meum*. Et cur, quæ apud Angelos dicebat: *Tulerunt Dominum meum*, apud Apoſtolos ſolum dicebat, *Tulerunt Dominum?* Apoſtolis vt vitæ ſuæ ſociis maluit communem proponere Dominum non ſibi proprium, vt ſic illos etiam traheret ad communes quærendi Dominum labores. Ait Galfridus in Allegoriis Tilmanini ad eum locum: *Sanè ad Apoſtolos dixerat, Tulerunt Dominum cum quibus optabat habere communem non modo eius dominationem, ſed laborem quærendi, & de ipſa inueniendi eius difficultate mœrorem. Nunc verò regreſſis illis à monumento, quod illi reſtat, quæ ſola remanſit, niſi vt dicat; Tulerunt Dominum meum?* Dum ſola ipſa eſt, vni ſibi, & Deum, & res virtutis appropriat; at dum ſocios viæ, & vitæ habebat Apoſtolos, nihil virtutis aggreditur, quod non amet eſſe commune omnibus. Communem proponit illis damnum, communem Dominum, vt trahat illos in quærendi Deum, & lugendi damnum labores. Sic in rem virtutis amat trahere vitæ ſuæ ſocios. Hoc enim præſtantis virtutis eſt, quod illius omnes tuos participes eſſe velis. Luc. 1. vbi naſcitur Ioannes, parentes implentur ſpiritu prophetico, ait enim: *Et Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu ſancto, & prophetauit dicens,* &c. Quò ſpectans Guarricus Abbas ſerm. 1. de Ioan. natiuit. ait: *Qui enim propheta, & pluſquam propheta futurus erat, imò antea prophetare, quàm fari, prius Deum, quàm ſeipſum ſentire cœperat, parentes quoque ſuos prophetas faciebat, & in eos, qui in ſe transfuderant carnis ſubſtantiam, ſpiritus ſui, & gratiæ ſuperabundantiam refundebat.* Non equidem patiebatur bonus in re virtutis ſolus eſſe, ſed in ſimiles virtutis partus chariſſimos ſibi parentes trahebat.

§. VIII.

A magna virtute venit, quòd virtutes abſcondas.

SAræ mandauit Abrahamus facere ſubcinericios panes. Puero mandar vitulum coquere, quibus peractis ait: *Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & poſuit coram eis*, &c. De panibus nihil dicit, vt mandauit vitulum coqui, ſic mandauit fieri panes. Cur ergo vt dicitur appoſuiſſe vitulum, non dicitur appoſuiſſe panes? Sic ſanctus vir reliquit Saræ curam de panibus apponendis, quaſi in eo ipſe nihil haberet, quod ad maximam eius virtutem appono, quod tantam beneficentiæ partem ſic permiſit vxori, quaſi ipſe alienus ab illa videri poſſet. Hinc extollit patris ſui virtutes Nazianz. orat. 9. inquiens: *Vxori totas largitionis habenas ille permiſerat. Quæ res mea quidem ſententia omni exemplo præſtantior, ac ſublimior eſt. Nam animi quidem in pecuniis dandis magnitudinem apud alios quoque facile reperire eſt: at qui gloriam ex ea collectam alteri ceſſerit, haud ita facilè reperiemus. Permulti ſi quidem ad ſumptus prompto animo faciendos ſola honoris cupiditate ducuntur: vbi autem largitio caret, ibi quoque largitio langueſcit, & obtunditur.* Hæc eſt ſatis perfectiſſima, & ſublimiſſima virtus, quod ſic facias virtutes, vt non videaris in illis. Sic Abrahamus, ſic Nazianzeni pater, licet ſuo nutu darentur omnia, quæ ab vxoribus dabantur, & omnia ipſi mandarint, & diffinierint; tamen ſic rem illis permittebant, vt ipſi minimè viderentur in beneficentia illa. Quod maximæ in illis ſublimitatis, & perfectionis erat indicium. Huc veniant, qui virtuti ſtudent, & diſcant vel ab oculis ſuis abſcondere proprias virtutes. Quod monebat Dominus Matth. 6. *Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra quid facit dextera tua.* Id, quod adeò obſeruarunt omnes, qui ad regna cœlorum aſcendunt, vt quando prædicari ſe videant, quòd pauerint Chriſtum. Matth. 25. ſtupentes reſpondeant: *Domine, quando te vidimus eſurientem, & pauimus?* Ecce tibi audiunt ſeſe dici à Deo, quod pauerint illum, & quærunt de tempore, quando tale præſtiterint. Sed cur id quærunt à veraciſſimo Iudice? ſic curauerant ſemper remouere ab oculis propriis, quas faciebant virtutes, vt etiam quando retributionem illarum percipiunt, ignorent illas, & ſibi abſconditas, & ignotas dicant. Pulchrè Paul. Oroſ. in Apolog. liberi arbitrij ait: *Iuſti in illa die iudicij operum ſuorum glorias audientes, adhuc tamen velut ignorantes interrogabant: Domine, quando te vidimus & hæc fecimus tibi?* Expende illud: *Adhuc vel ignorantes*, &c. In ipſa præmij perceptione ſe quaſi extraneos, & alienos à propriis agent virtutibus, illaſque ab oculis ſuis oſtendent remotiſſimas. Proh ingentem iuſtorum virtutem! Fallat, niſi inde validiſſimos hoſtium impetus retundant. Matth. 6. *Tu autem, cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris*, &c. Circa quæ D. Chryſoſt. hom. 10. ex variis in Matth. ait: *Si fieri poteſt opus religioſi ieiunij, & corporis ipſius, animique afflictionem vultus hilaritate velemus.* Ieiunauit Iudith domi, in lugubri veſte ſedit, vbi autem ad bellum proceſſit cap. 10. *Lauit corpus ſuum, & vnxit ſe myrto optimo, impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſtimentis iucunditatis*, &c. Similiter poſt luctum & ieiunium, trium dierum Eſther cap. 5. *Induta eſt regalibus veſtimentis*, &c. Quid tunc? cùm bis operiunt afflictionis luctum, glorioſos reportant de hoſtibus triumphos. Chryſoſt. ſuprà: *ſanctiſſima Iudith cum magno mœrore pro populo eſſet afflicta, poſt ſolemnitatem triduani ieiunij, capite vncto, & lota facie, ita interna afflictionis triſtitiam texit, vt ſimulato gaudio, lætari hoſtibus videretur, ac ſi dum lætitia vultus ieiunium texit, de hoſte triumphum victoria reportauit.* Expende illud: *Sanctiſſima Iudith*, &c. De culmine enim ſanctitatis venit, quòd ſcias operire virtutes, vt de hoſtibus triumphes. Similiter & de Eſther ait Chryſoſtomus ſupra: *Eſther ſanctiſſima dum lota facie, & capite vncto poſt triduanum ieiunium intelligi à rege non potuit, Aman illum populi ſui inimicum iniquiſſimum interemit.* Itaque in eo non paruum pondus ſanctitatis ponit, & virtutis, qua hoſtes deuincas, ſi ſcias ita diſſimulare virtutes, vt minimè videaris in illis, ſed maiora ſint, quæ in intimis latent quàm quæ de foris videntur. De Stephano dicitur cap. 7. Actorum. *Cùm eſſet plenus Spiritu ſancto.* At vbi ſiſtitur tribunali Phariſæorum ait textus cap. 6. *Viderunt faciem eius, quaſi faciem Angeli.* Circa quæ S. Hilar. Arelat. ſerm. de eo ait: *Habens intra ſe ſpiritum ſanctum os pra ſe geſtat Angelicum.* Sic nitebatur intrinſecus plenitudinem diuini Spiritus continere, vt qui intrinſecus erat Spiritus ſanctus, extrinſecus Angelus appareret. Sic parabatur, qui inimicos proſterneret.

§. IX.

A Dei Spiritu aliena conuiuiorum cupedia.

NIhil in hoc conuiuio apparet, quod ad frugalitatem vitæ non pertineat, vt notat Lyppom. dicit enim: *Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & poſuit coram eis*, &c. ſimplicia hæc ponuntur, azymus, butyrum, lac, caro vitulina cocta, nulla precioſi condimenti mentio, nulla exquiſiti obſonij memoria. Et meritò, ad Dei enim Angelorúmve hoſpitum menſam ſola ſimplicia, & frugalia hæc pertinebant, quæ naturæ ſatisfacerent, voluptatum irritamenta non eſſent. De Noë poſt diluuium dicit Geneſ. 9. *Cœpit Noe vir agricola exercere terram & plantauit vineam.* Cur non magis frumenti meſſem fecit? Cur non magis alebat armenta? Cur relictis illis neceſſariis ad vinearum plantationem ſe contulit, in quibus voluptas eſt, non neceſſitas? Vt iam inde oſtenderetur, quæ ad Deum, quæ ad hominé pertinerent inuenta; ad Deum frugalia omnia, & vitæ ſatisfacientia; ad hominem voluptuaria, quæ appetitus vrgerent. Ait D. Ambr. lib. de Noë cap. 29. *Neceſſarij ſunt fructus tritici, & hordei, ſine quibus non poſſumus viuere: vinum autem voluptuarium, & cauſa delectationis datum. Quod quia iuſtus eſt, ideò magis ſibi hoc, quod ſecundum erat, quàm quod primum eſt, vendicauit. Neceſſaria enim alimenta viuendi Deo detulit quod erat, ſuperfluum autem vinum hominibus, & non neceſſarium.* Oſtendebat iuſtus quæ Dei eſſent, & quæ hominum. Pro Deo erant neceſſaria, & frugalia vitæ alimenta, pro hominibus ſuperflua, & quæ voluptuaria ſunt, vt quæ appetitus excitent. Vnde non miror, quòd hæc voluptuaria ciborum Deum ſibi aduerſarium teneant. Num. 11. clamabant murmuratores illi: *Recordamur piſcium, quos comedebamus in Egypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cepa & allia*, &c. Hæc illi, quibus Deus multitudinem miſit coturnicum, ſed vt Pſalm. ait: *Adhuc eſcæ erant*

in

in ore ipſorum, & ira Dei deſcendit ſuper illos. Et cur tanta Dei ira ſuper illos? Nefaſne adeò magnum erat deſiderare pepones, & cucumeres, cepas & allia? Vnde horum deſiderium peperit ruinam tantam? Pulchrè Theodoret. in cat. Græca citatus ait: *Quod autem neceſſarium fuerit de impiis ſupplicium ſumere, quæ ſequuntur, apertè declarant. Non enim prius ceſſauit incendium, & illi Ægypti memoriam repetunt, in bis etiam quæ appetitum potius prouocent, quàm naturæ ſatisfaciant.* Cupiebant miſeri non frugalia, ſed ſuperflua alimenta, non quæ Deus naturæ neceſſaria deſignauerat; ſed quæ homines quæſierant, vt appetitus proritarent, vt inceoderent cupiditates. Ne miremur quod in iis Deum aduerſarium experiantur.

§. X.

Id præſtantiſſimum in principe, quòd ſic ſe principem in operibus oſtendat, vt & ſubditis æquetur.

OCciſo vitulo, non populare conuiuium adornat Abrahamus hoſpitibus, quibus tamen intereà adſtat quaſi vnus è ſeruis. Quippe ait: *Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum quem coxerat, & poſuit coram eis, ipſe verò ſtabat iuxta eos*, &c. Chryſoſt. ait: *Adſtitit igitur patriarcha quaſi famulus.* Lyppoman. *Aſſiſtebat, imò miniſtrabat comedentibus.* In præſtando conuiuio Dominum beneficentiſſimum agebat, ſed quod maius eſt, in regali illa beneficentia, quaſi vnum è ſeruis ſe gerebat. O quàm ſublime hoc eſt in principe, ſi inter regales etiam beneficentias meminerit ſe conſeruum! Inde ſuum Trajanum extollebat Plinius in Paneg. aiens: *Non enim de Tyranno, ſed de ciue; non de Domino, ſed de parente loquimur. Vnum ille ſe ex nobis, & hoc magis excellit, atque eminet, quod vnũ ex nobis putat, nec minus hominem ſe quàm hominibus præeſſe meminit.* Expende principis excellentiam, qua quis magis eminet, nimirum, quòd vel inter dominatus decora, inter regiæ magnificentiæ exhibitionem, & ſe vnum meminerit è conſeruis. Paul. ad Philippenſ. 2. *Hoc ſentite in vobis, quod in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens*, &c. Verè Rex Regum Dominus in ipſa diuinæ beneficentiæ exhibitione & formam, & habitum præ ſe ferebat conſerui. Vt pulchrè dicat Theodotus homil. 1. de Natiuit. apud tom. 6. Concil. Epheſini. *Vt conſeruus viſebatur, vt Dominus beneficia impertiebatur: ſeruilem formam præ ſe ferebat, & gratiam diuinam vt Dominus ſubminiſtrabat.* Et ſimul & Dominum, & ſeruum agebat, quis magis regalis quàm Ieſus in beneficiis elargiendis, in gratiis ſubminiſtrandis? Sed intereà dum magna præſtat vt Dominus, & ad minima ſe deiicit vt ſeruus. Nec detrectat ſeruilem formam, etiam dum ditiſſimum ſuum principatum in donis manifeſtat. Aiebat Luc. 12. *Beati ſerui illi, quos cum venerit Dominus inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Ecce tibi ſummus Dominus in regno ſuo vt facit diſcumbere famulos, illiſque magnificum parat conuiuium. Nónne hoc ſuffeciſſet, vt ſummi regis, ſummi principis præſtantia oſtenderetur? Quid aliud requirendum in principe, quàm quod ſuos cibet, quòd ſuos ſatiet, & ditet? At diuiniſſimus princeps etiam addere mauult, quod *miniſtrabit illis.* Eſt enim diuiniſſimi principis in ſumma exhibitione regalis magnificentiæ & faciem, & habitum præ ſe ferre conſerui. Ad hæc ait D. Chryſol. ſerm. 24. *Præcinget ſe Deus, & faciet ſeruos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis: Diſcumbentis hominis Deus adſtat, & aſtat in cœleſtibus, epulantis ſerui ſeruit Dominus, & ſeruit accumbentibus pueris ſuis, miniſtris ſuis, miniſterium facit Chriſtus, & facit in patris gloria conſtitutus. Faciet & ille tranſitus ſuos, quia tranſiens miniſtrabit illis: de dominatione ad fidelium ſuorum pia tranſibit, & migrabit obſequia.* O diuiniſſimi regis magnitudo! quæ vel in oſtenſione ditiſſimi regni, vbi omnia facit abundare ſeruis, adhuc ſe vnum agnoſcit è ſeruis, & ſimul coniungit magnificentiam principis, & formam ſeruitutis. Diſcant hinc principes mundi veram maieſtatis altitudinem in eo ſitam, quòd ſciat non detrectare formam ſeruilem, etiam dum oſtentat gloriam magnificentiæ ſuæ. Pſalm. 95. *Annuntiate inter gentes gloriam eius, in omnibus populis mirabilia eius.* Et quæ gloria, & quæ mirabilia hæc in Ieſu fuerunt? Sanè hæc erat ſumma gloria eius, quod cum maieſtate Dei formas ſerui coniungebat. Vt dicat D. Auguſt. ſerm. 12. de Nat. *Annuntiemus in gentibus gloriam eius, in omnibus populis mirabilia eius. In præſepio iacet, ſed mundum continet; vbera ſugit, ſed Angelos paſcit; pannis inuoluitur, ſed immortalitate nos veſtit; lactatur, ſed adoratur.* Hoc mirabile eſt, hoc glorioſum eſt etiam Deo, quòd ſic in Deitatis maieſtate ſplendeat, vt nihil remittat eorum, quæ ad formam ſerui pertinent.

§. XI.

Ad crucis Domini conſpectum mundialia decora vileſcunt.

HOſpitibus veſcentibus ſub arbore adſtat Abrahamus vt ſeruus, ait enim textus: *Ipſe verò ſtabat iuxta eos ſub arbore.* Quid eſt ſub arbore? Eutherius, & Origenes referunt ad crucis myſterium. Ne miremur, quod Abrahamus ſub crucis imagine ſeſe Dominum eſſe neſciat, & faciat conſeruum. Qui dominatus, quæ dignitas, qui ſplendor mundialis non euanet ad crucifixi conſpectum? Principes monebat Theophylact. orat. de adorat. crucis habita in tom. 2. Gretſeri. *Rex es, Accede ad ſceptrum Chriſti. Agnoſce te ſeruum eſſe pretio magno emptum. Agnoſce Dominum, tibi ſubiectos vt conſeruos tracta. Vno enim ſanguine empti ſumus. Conſidera honoratiſſimum regalis dignitatis habitum tempore crucis illuſum, coronámque gemmis diſtinctam ſpinis, & curis exaſperatam, potenſque tuum ſceptrum, & omnem ſpeciem eſſe fragilem, & inanem arundinem, purpuram alienum eſſe bonum & ſanguine manans; eam enim milites tibi circumdant. Genuflexiones, quibus adoraris, & acclamationes æſtima pleráſque fictitias, & ab illis, qui caput tuum non modò verberarent, ſed amputarent. Hæc documenta diſcas, cum crucem adoras.* Equidem nullum regale decus in Chriſto non apparuit indicium, & inane, & abiiciendum tempore crucis, & purpura, & ſceptrum, & corona, qualia ſint in ſe Chriſtus Dominus oſtendit tunc temporis. Nequis ad crucis conſpectum poſſit non ſe Dominum obliuiſci, & habere ſeruum. Quò aſpiciens Paul. ad Hebr. 12. ait: *Ideóque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatũ, per patientiã curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in authorem fidei & conſũmatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem.*

crucem. Vbi ipſe Ieſus crucem ſuſtinendam videt, ſtatim præ illa contempſit vniuerſa mundi gaudia, & regnum, & dominatus. Ait enim D. Anſelm. ibi: *Propoſito ſibi à turbis gladio, dum vellent eum facere regem, noluit ille gaudium huiuſmodi ſuſcipere, ſed poſtmodum ſuſtinuit crucem, & illuſiones, & opprobria: omnia enim terrena bona contempſit, vt in illis non quæreretur fælicitas.* Traducebat Ieſus in cruce principatus, & poteſtates mundiales; & deſpiciens regna ſeruorum verbera amplexabatur, vt iam nos inde decora etiam mundi contemnamus præ ſeruiture Chriſtiana. Vt dicat D. Athanaſius oratione de Incarnat. *Signo autem crucis idola vniuerſa deſerta relinquuntur, omnis irrationalis voluptas conquieſcit. Quilibet è terra ad cælos ſuſpicit.* Vbi viuificæ crucis lignum affulget, vniuerſa mundi idola, & mundiales deliciæ obtenebreſcunt, & facilè reiiciuntur. Iſaias cap. 33. de viris fidelibus ait; *Regem in decore ſuo videbunt oculi eius; cernent terram de longè.* In quo decore? in decore & pulchritudine paſſionis, & crucis. Quem inſinuabat Pſalm... *Dominus regnauit, decorem indutus eſt.* Equidem dum à ligno regnat, maximus eſt decor eius. Vbi ergo videant homines in decore crucis Deum, ſtatim cernent terram de longè; terrena omnia longiſſimè facta deſpicient. D. Bernard. ſermone 4. in Aſcenſione: *Sequere aſcendentem in crucem, vt non ſolùm ſuper te, ſed ſuper omnem mundum mentis faſtigio collocaris, vniuerſa, quæ in terris ſunt, deorſum deſpiciens, ſicut ſcriptum eſt, cernent terram de longè.* Fugiunt ſanè omnia terrena bona ad crucis aſpectum, vbi Ieſus expirauit in cruce, Matth. 27. *Terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.* Quò reſpiciens Amphilochius ſermone in Sabbatho ſancto ait: *Hæc terra commota, velut de fuga conſilium iniit.* Vbi myſteria crucis cœperunt, fugæ ſe dedunt; terrena omnia iam de longè videnda, & deſpicienda ab hominibus.

§. XII.

Crux Chriſti humanæ virtutis fulcrum.

NOn accumbit hoſpitibus Abrahamus, ſed adſtat. Sic enim textus: *Ipſe vero ſtabat iuxta eos ſub arbore.* De arboris enim beneficio veniebat, quòd ſenex ſtaret, nec deficeret. Crede mihi, ille ſtare poteſt, qui præ oculis habet arborem viuificæ crucis. Ipſe Abrahamus ſacrificaturus filium, vbi peruenit ad locum ſacrificij, antequam montis aſcenderet cacumen, ait ſeruis ſuis Geneſ. 22. *Expectate hic cum aſino, ego autem & puer illuc properantes.* Septuaginta legunt: *Sedete hic cum aſina*, &c. Et cur expreſsè iubentur ſedere? Quid ſi ſtare vellent? Non immeritò ſedere iubentur, ſed quia vt non admittebantur, vt myſterium crucis in Iſaac figurandum viderent; ſic fieri non poterat, quòd ſtarent, & non deficerent. Ait D. Auguſtinus ſermone 71. de tempore: *Sedete hic cum aſina. Num aſinam illam ſedere fecit? Sedete cum aſina dicitur, quia Iudæorum populus, qui in Chriſtum crediturus non erat, ſtare non poterat, ſed vt debilis, languidúſque, qui baculum crucis deſpexerat, in terram caſurus erat.* Non ſtat, ſed cadit, qui baculum crucis deſpicit; qui autem ad crucem Dominicam reſpicit, is ſtare poteſt, nec eſt cur caſum metuat. Ioann. 19. *Stabant autem iuxta crucem Ieſu Maria mater eius, & ſoror matris eius,* &c. Quando omnes fugerant diſcipuli, fœminæ conſtantes ſtabant, ſed vnde ſtarent fœminæ, niſi de crucis vicinitate? Sic id in Crucifixi myſterium referens Chryſoſtomus ait: *Imbecillior ſexus tunc forcior apparuit, ita omnia reformauit.* Ita, inquam, crucifixus Dominus ob oculos poſitus, omnia reformabat, vt faceret imperterritas, & conſtantes ſtare fœminas. Similiter Ioan. 20. *Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.* Miror, quòd luctus mœrore confecta non magis deiiceretur, ſed vt locum ſepulchri, quo crucifixus Dominus conditus fuerat, attentè inſpiciebat, ſic inde confirmabatur, vt ſtaret imperterrita. Ait S. Laurent. Iuſtinian. lib. de triumph. Chriſti agone cap. 24. *Stabat,* inquit Euangeliſta, *Maria ad monumentum foris plorans; ſibi ipſi nempe indixerat, nuſquam diuertere, donec quem diligebat, vbi poſitus fuerat, reperiret. Propterea ſtabat fortis animo, ſpe viua, dilectione vulnerata, mœrore ebria, intentione inflexibili foras plorans.* Ex quo decreuerat à monumento non recedere, ibique crucifixum quærere nihil ad caſum pertinens timebat, ſed forti, & conſtanti animo, inflexibilique intentione ſtans perſeuerat. Eſt equidem crucifixi vel vmbra firmiſſimum fulcimentum fidelium, ne in caſus decidant. Exod. cap. 12. cauebat lex circa agni eſum. *Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus tenentes baculos in manibus,* &c. Quid eſt, tenentes baculos? Ait Nazianzenus oratione 2. in Paſch. *Hic lex fulcientem baculum tibi præſcribit, ne vbi animo titubes, dum ſanguinem Dei, & paſſionem audis, ac mortem, ac dum Dei patronus, atque defenſor vis videri, impiè corruas.* Ecce dum paſſioni, mortique Saluatoris adſtas, lex tibi baculum præſcribit, & quid facit legalis iſte baculus? Ne impiè corruas, cum Dei patronus ac defenſor vis videri. Huc Petrus impingebat Matth. 16. quando audiens Ieſum crucifigendum dicebat: *Abſit à te Domine, non erit tibi hoc;* quaſi enim Chriſti maieſtatis patronus, & defenſor ab illo mortè crucis depellebat, ſed vt in reiectione crucis caſus certiſſimus erat; ſic in cruce Dominica complectenda baculus erat, quo mirificè ſuſtentérur fideles.

Geneſis 18. Cumq́; comediſſent dixerunt ad eum: Vbi eſt Sara vxor tua? Ille reſpondit: Ecce in tabernaculo eſt. Cui dixit: Reuertens veniam ad te tempore iſto vita comite, & habebit filium Sara vxor tua. Quo audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi. Erant autem ambo ſenes, prouectæq́; ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria: Quæ riſit occultè, dicens: Poſtquam conſenui, & dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo?

§. XIII.

Intra ipſas res eleemoſyna præmium proſilit largitori profuturum.

NOndum ablata menſa in conuiuij fine hoſpites quærunt ab Abrahamo, vbi Sara ſit? Sic enim dicit: *Cúmque comediſſent, dixerunt ad eum: Vbi eſt Sara vxor tua?* Qui extranei erant, & prorſus ignoti, nominatim de Sara incerrogant, quam nominari vnquam credebantur audiuiſſe. Solent externi homines ab hoſpitibus ſuis prius rogare nomina filiorum, vxoris, cognatorum, & inde de illis nominatim inquirere. At iſti non ab Abrahamo, nec ab alio nomen Saræ diſcunt, ſed ipſi in medium proferunt nomen tanquam ſibi notiſſimum. Et cur non prius

diſſimu

diſſimulant id diſcere à marito? Cur maluerunt ipſi prius Saram nominare, de qua nihil audiuerant? In manifeſtatione ignoti nominis ſeſe iam volebant reuelare viro, & ſui reuelationis beneficio honorare hoſpitem ſuum antequàm diſcedant à conuiuio. Proh eleemoſynæ virtus! intra ipſas eleemoſynæ res præmium trahit, quo largitorem muneret. Ait in præſenti Chryſoſt. *Poſtquam largiter, & magna hilaritate ſeminauit hoſpitalitatem, ſtatim manipulos vberrimos meſſuit. Nam vbi ea, quæ ex ſe erant, impleuit, declarata quoque fuit virtus iuſti. Ut poſteà diſcas quantorum, & qualium bonorum cauſa fuerit iuſto hoſpitalitas, manifeſtat ſe, qui aſſicie, & paulatim iuſtum ſua magnitudine potentia docet. Quia dixit ei: : Vbi eſt Sara vxor tua? ſtatim per interrogationem indicauit ei, quòd non eſſet ex vulgaribus aliquis, quandoquidem & mulieris illius nomen ſciuit.* Ecce tibi, vt in ipſo conuiuio peregrinis exhibito præmium inuenit Abrahamus, docens ex interrogatione illorum de Sara, inter illos eſſe virtutem aliquam ſupernam, & diuinam, cui pateant vniuerſa abſcondita, & abſtruſa. Non multum differtur præmium eleemoſynæ exhibitæ, ſed intra illius res & metitur, & conſpicitur. Similiter Luc. 24. Ieſus putatus peregrinus iter agebat cum duobus diſcipulis ſuis verſus Emaus, quem aduesperaſcente die coëgerunt ſecum manere in hoſpitio. Manſit ille; menſam apponunt, panem porrigunt, accipit ille, & frangit: *Et cognouerunt eum in fractione panis.* Cur in fractione panis ſeſe voluit Deus manifeſtare? vt in ipſa eleemoſynæ re præmium homines miſericordes acciperent. Ait D. Laurent. Iuſtinian. lib. de triumphali Chriſti agone cap. 25. inquiens: *In panis fractione potius quam in prædicatione agnoſcere meruerunt, quatenus ſicut egeni miſerti ſunt, ita miſericordiam reperirent.* Itaque quia egeni miſerti ei panem porrexerunt, ideò in pane, & miſericordiam, & præmium reperire meruerunt, quia Ieſum cognouerunt. Crede mihi, è re miſericordiæ proſilit miſerentis præmium. Sareptana vidua dicebat 3 Reg. 17. *Viuit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farina, & parum olei in lecytho.* Quid tunc? De hoc dedit Eliæ, & comedit Elias, & comedit ipſa cum familia, & hydria farinæ non defecit, nec lecythus olei imminutus apparet: licet enim hæc vaſa vacuarentur ſæpe, vbi in manus viduæ veniebant, ſtatim & farinam, & oleum fundebant. Quò ſpectans Eucherius ibi ait: *Facta eſt igitur manus viduæ perenne torcular, & mela iugiter funden* . Ecce tibi non aliunde, ſed ab ipſa manu porrecta in egenis cibum indefectibiliter panis, & oleum manabant, quo vidua poſſet ſuſtentari. In ipſa enim eleemoſynæ re illius præmium naſcitur. Nota eſt Thabitæ hiſtoria Actor. 9. Fœmina hæc erat multæ miſericordiæ in pauperes, quæ tandem conceſſit fatis: vocatus Petrus adſtat defunctæ, iubet ad vitam redire. Viuit illa ſtatim imperio Apoſtoli, qui accedens, *dans autem illi manum erexit eam.* Et qui ſolo imperio fecit, vt ad vitam rediret, cur neceſſum fuit eius apprehendere manum, vt à feretro erigeret? Erat illa Thabitæ manus, quæ toties ad pauperum inopiam ſubleuandam extendebatur, & ideò in illa fructus eleemoſynæ contactu Apoſtolico debuit deſignari. Ait Arator lib. 2. in Acta.

Illa manus meruit Petri contingere dextram,
Pauperibus quæ larga fuit.

Non in alia, ſed in ipſa eleemoſynæ re cœpit eleemoſynæ fructus capi.

§. XIV.

Fœmina nomen vni Deo notum ſit.

PRomiſſurus filium centenario, quærit de vxore eius nomen euulgans, dicens: *Vbi eſt Sara vxor tua?* Quam non viderat, quam nominare non audierat, nomine proprio vocat. Nec otiosè, ſed vt in eo Deum oſtendat, cui vni debet eſſe notum nomen nobilis fœminæ. Ait enim D. Chryſoſt. in præſenti. *Quia pollicebatur ei, quæ ſupra naturam, propter hoc & replicando nomen Sara ſignificauit, quod ſupra hominem eſſet.* Itaque in nominanda Sara, non hominem, ſed Deum oſtendebat; ea enim erat mulieris probitas, vt vni Deo cognita eſſe ex nomine videretur. Id quod in vxore Oſiridis præſtantiſſimi principis D. Syneſius aſſerebat lib. 1. de prouid *Oſiridi verò Gynæceum eſſe aliquando ab hominibus viſus filius indicio fuit, quanquam raro admodum puer Horus in conſpectum hominum veniret. Vnam enim hanc mulieris virtutem Oſiris eſſe dictitabat, ſi neque corpus eius atrienſi porta, neque nomen efferretur.* Sic præſtantiſſimus princeps ſuam familiam componebat, vt illi gynæceum eſſe, nimirum vxorium ſtratum nemo ſciret mortalium, & maneret penitus ignoratum, niſi filius Horus ſeſe, licet raró, conſpiciendum daret hominibus. Erat enim apud hunc principem ſanctum, quòd nobilium fœminarum nomen non efferretur extra portam domus. Quò ſpectans Dominus Exod. 11. iubebat: *Poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua vaſa argentea, & aurea*, &c. iubet, inquam, quòd vir poſtulet ab amico, fœmina autem non ab amica, ſed à vicina, quaſi non liceat fœminis cognoſci ab aliis, quàm ab iis, qui ſunt propinqui ipſius domus. Imo vt ait D. Nazianze. in Parænet. ad Olympiadem:

Hæc mihi laudatur mulier, quàm turba virilis
Omninò ignorat.

Prorſus equidem debet eſſe ignota hominibus nobilis, & proba mulier. Hinc dicebat Geneſ. cap 7. *Facta eſt pluuia ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Nec otiosè poſiti ſunt dies noctéſque diluuij, ſed vt exprimerentur etiam ſexus diluuio abſorpti. Per dies enim oſtendebantur viri ſubmerſi, fœminæ autem per noctes. Et cur fœminæ per noctes? Ait D. Ambroſ. lib. de Noë cap. 13. *Actu vir clarior publico, fœmina obſcurior tanquam domeſtica clauſa parietibus & nocti proxima*, &c. Itaque fœmina & obſcurior, & quaſi tenebris obnubilata nulli virorum debet eſſe nota.

§. XV.

Creaturarum proprium eſt, quod neceſſariò abſint.

ABrahæ hoſpites creaturas eſſe, non creatorem in eo manifeſtant, quòd receſſum, & acceſſum proponunt, cum aiunt: *Reuertens veniam ad te tempore iſto, vita comite*, &c. vbi reuerſuros ſe dicunt, & abituros oſtendunt, & in iis non Deum, ſed Angelos eius eſſe ſe declarant. Sic enim Caiet. ibi: *Cœperunt Angeli manifeſtare ſe ipſos.* Equidem, qui adſit, & abſit, qui accedat, & recedat, Angelus eſt, creatura eſt, cuius abſentia toleranda eſt, vt neceſſaria. Vnus Deus, qui ſemper ſuis adeſſe & poteſt, & vult; quod creatum eſt, neceſſariam ſecum affert abſentiam.

Aiebat

Aiebat Dominus Ioan. 14. *Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem, quia Pater maior me eſt.* Ex quibus manifeſtè conuincuntur hæretici aſſerentes in Chriſto nudam Deitatem permanere, nihil naturæ humanæ remanſiſſe in eo. Quos illa verba conuincunt: *Quia vado ad Patrem.* In quo enim datur viciſſitudo accedentis, & recedentis, implicat, vt ſit purus Deus, ſed ibi aliquid hominis eſt. Ait Gelaſius Papa lib. de duabus Chriſti naturis ex Amphilochio: *Maior eſt enim Pater eo, qui vadit ad eum, non eo, qui eſt in eo: ſicut enim Deus in patre ſum, ſicut homo vado ad Patrem. Ille ergo maior eſt pater, qui nunc vadit ad eum, non qui eſt in eo.* Planè eo ipſo, quod dicit, *vado*, aut *venio*, putarunt eſſe aliquid proprium hominis, non Dei: hominis namque eſt & creaturæ cuiuis non ſemper adeſſe, ſed neceſſarios habere receſſus. Deus enim ſolus eſt, qui ſemper adeſſe poteſt, qui nullam ſui neceſſariam inducat abſentiam. Sic dum Ioan. 14. ait: *Vado, & venio ad vos.* Ponderat ipſe Amphilochius ſuprà apud Gelaſium: *Vado, & venio, vtrumque ſicut homo, ſicut Deus autem inſeparabiliter ſum vobiſcum.* Habes homo hoc in Deo, quòd inſeparabiliter tecum poſſit eſſe, quòd ita tibi adſit, vt ſemper tibi poſſit adeſſe. Minimè id in creatura habere potes, cuius neceſſum eſt, vt patiaris abſentiam. Multum falleris, ſi à creatura expectes quòd tibi ſemper præſens ſit, nulla hoc creatura præſtitit, ſed neque præſtare poteſt, cum id proprium ſit Dei, à quo ſolo id petere debes. De Magdalena locutus Dominus Luc. 10. ait: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quæ pars erat hæc, quæ dicitur non auferenda? Elegerat Maria creata omnia tranſcendere, & vni aſſidere Deo, cuius ſolius eſt ſic ſuis adeſſe, vt poſſit nunquam abeſſe. Ex quo Philo lib. de Abraham monebat: *ſi cui contingit non ſolùm rerum natura notitia, verùm etiam patris factoriſque omnium, is ſe ſciat ſummum fœlicitatis attigiſſe faſtigium. Nihil enim eſt Deo ſuperius, ad quem ſi quis peruenit, precandum ei eſt, vt poſſit ibi conſiſtere.* Non creaturæ, ſed Deo precari debemus, vt ei poſſimus aſſiſtere, quando is ſolùm eſt, qui nobis ſemper poſſit adeſſe, & cui ſoli non ſit neceſſitas fugiendi.

§. XVI.

Riſui, & deſpectui ſubiacet ſenectus deliciis dedita.

Ridet Sara ſe in extrema ſenectute reduci ad coniugales delicias, quæ promiſſi filij ſunt ſemina. Sic ait: *Quæ riſit occultè dicens: Poſtquam conſenui, & Dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo?* Et quidem ſi naturam ſpectes, communéſque leges viuendi, quod ſeniles anni dentur voluptati, & deliciis, vix poteſt non eſſe & riſui, & deſpectui. Id quod notans D. Chryſol. ſerm. 92. ſic loquitur in rem præſentem: *Quod autem riſui ſubiaceat ſenilis, & veterana conceptio; Sara probat, quæ ſibi cum reddi partum, donari filium, cum iam vita prope deerat, Domino promittente cognoſceret, & ipſa de ſuo partu riſit; eo quod riſui poſſet eſſe omnibus prægnans, & onerata canities ipſius germinis teſtatur ex nomine, dicente ſcriptura: Et vocauit nomen filij ſui Iſaac, quod interpretatur riſum.* Et in filij nomine, & in riſu ſuo oſtendebat Sara, quàm ſubiaceret ex ſe prægnans canities deſpectui, & riſui. Non equidem conueniunt ſenili grauitati carnalium voluptatum blanditiæ. Hinc ſenex illa, & effæta Eliſabeth mater Ioannis, vt concepit in ſenectute ſua Luc. 1. *Occultabat ſe menſibus quinque.* Quæ toties fleuerat ſterilitatem ſuam vix eius opprobrium ferens, cum ſit fœcunda, procurat deliteſcere, ne videatur menſibus quinque. Et quando fœcunditas tunc temporis gloriæ erat, & opprobrio dabatur ſterilitas; cur non magis oſtentat fœcunditatem ſuam diu expetitam? Fœcunditas illa in ſenectute accedens, vt præſupponebat iuueniles delicias, penè æſtimabatur probroſa ſenibus, & verecunda. Ait D. Chryſolog. ſerm. 92. *Occultabat ſe menſibus quinque, quia etſi erat diuini muneris, ſui tamen temporis non erat, quod habebat. Erubeſcit anus fœta, verecundatur vetula primi partus, & puerperam ſenectus abſcondit extrema, ne ſterilitatis opprobrium riſus fœcundæ ſenectutis augeret.* Verebatur Eliſabeth ne ſterilitatis opprobrium augeretur apud homines ex riſu fœcunditatis ſenilis. Vt enim ſterilitas opprobrio erat tunc temporis; ſic ſemper ſenes traditi voluptatibus carnis, lenociniiſque iuuentutis ſunt riſui, & deſpectui. Et quando ſeni non indecorum fuit in iuuenilibus luſibus inueniri? Cauebat Athanaſius ille Patriarcha epiſt. 5. *Videndum eſt etiam, vt coniugium non ſolum licitum ſit, & conceſſum, ſed decorum quoque: Ne, inquam, puella ſeni nubat.* Meritò indecorum putat, quòd ſenex deſcendat ad ludos iuueniles.

Geneſis 18. Dixit autem ad Abraham: Quare riſit Sara vxor tua dicens: Num verè paritura ſum anus? Numquid Deo quidquam eſt difficile? iuxta condictum reuertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium. Negauit Sara dicens; Non riſi, timore perterrita. Dominus autem: Non eſt, inquit, ita: ſed riſiſti.

§. XVII.

Primarios viros, vt maximè decet natalium nobilitas.

Ex Agar acceperat Abrahamus filium, ſed adhuc Dominus filium alterum de Sara promittit dicens: *Habebit Sara filium.* Et meritò cauet Deus, ne filius promiſſionis de ancilla ſit, ſed de ingenua & nobili ſtirpe originem ducat. Eſt equidem hoc à Deo in ſuis primariis viris prouiſum, vt ſimul natalium ſplendore, & virtutum effulgeant. Luc. 1. *Fuit in diebus Herodis Regis Iudææ Sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia, & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth.* Non ſolùm Zachariæ notatur genus illuſtre, ſed quod minus vſitatum eſt in ſcripturis, & vxoris illius Eliſabeth, genus edicitur ab Aaronis deſcendiſſe familia. Et cur ſic etiam in Eliſabeth genus Sacerdotale monſtratur, niſi vt oſtendatur cauſa, cuius gratia aſſumpta fuerit in matrem tanti viri? Illam enim præcurſoris matrem faciebat non ſolùm ſanctitas vitæ, ſed & generis nobilitas, quod in primariis ſuis viris ſolebat Dominus non oſcitanter requirere. Ait D. Paulinus epiſt. 10. ad Seuerum: *Auxit maritum Sacerdotis commemorata nobilitate coniugij, vt illa, quæ concors in itinere iugum veritatis cum marito trahebat ad pariendum eligenda per Angelum dignior & viro Sacerdote, & filio prophetis præferendo exiſteret: quam diuinis idoneam dotibus non ſolum vitæ iuſtitia, ſed familiæ prærogatiua*

feciſſet. Inde equidem Eliſabeth eligitur in matrem tanti viri, quia in ſanctitate vitæ, & generis ſplendore reſpondebat, & marito, & filio. Requiri enim à Deo ſolet in primariis viris, præſertim, qui rem pacificam adminiſtrant, cum virtutis exemplo natalium lumen Sic Numer. 3. cauebat Dominus: *Aaron autem, & filios eius conſtitues ſuper cultum ſacerdotij.* Ecce tibi non ad filios Moſis, ſed ad filios Aaron deſignauit dignitatem ſacerdotij. Et cur non magis Moyſis poſteritas ad ſacerdotium eligitur? Nónne Moyſes clarior Deo? Nónne præſtantior coram Deo? Cur ergo non magis filiis ſuis ſacerdotium acquiſiuit? Fuerat vxor eius Æthyopiſſa, & ideò cauit Deus, ne viri, qui eligebantur in tantum ſacerdotij munus, turparentur de genere aliquo natalitio. Ait Theodor in cap. 18. Iudicum. *Solius enim Aaronis genus iuſſit Deus fungi officio ſacerdotali. Et exiſtimo propterea quod legiſlator vxorem duxerat alienigenam eos, qui ex ipſo nati erant, iuſſiſſe referri in numerum Leuitarum non ſacerdotum, ne contumelia afficeretur dignitas ſacerdotalis, ſi exprobraretur cognatio.* Habebant filij Aaron matrem ex tribu regia; habebant filij Moyſis matrem alienigenam, ideò hi excluduntur à Deo, ne ſacerdotes ſint, illi ſacerdotes fiunt, vt quorum parentes commendabat, & vitæ ſplendor, & generis nobilitas. Decet enim maximè primarios viros quod ex moribus, & ex natalibus affulgeant. Sic etiam filio ſuo Deus auos, proauóſque regalibus ſacerdotalibúſque infulis claros prouidit, vt videre eſt Matth. 1. *Ieſſe autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex*, &c. Et qui omnia paupera, & abiecta ſibi aſſumpſerat, cur auos ex regali culmine ſibi prouidit? Ait D. Paulinus epiſt. 10. *Dignum erat, vt vnigenitus Dei, & primogenitus totius creaturæ, & vniuerſi corporis caput, etiam in generis corporei dignitate primatum teneret, vt vnus in cælo Dei filius ante ſæcula ineffabilis natus exordio, etiam in terra illuſtrium titulorum ſibi apices vindicaret, regum pariter, & ſacerdotum clara progenies.* Sanè qui tantus naſcebatur in terris, non abs re commendationem trahebat ex regia vena naſcendi. Vide infrà lib. 6. cap. 1. §. 7.

§. XVIII.

Eò præcellentior quis, quo minus de hominibus accepit.

POſſet Dominus de fæcunda, & iuuene Agar filium promiſſionis Abrahamo educere, ſed maluit de ſterili Sara, & ſene ſemel, & bis aſſerens: *Habebit Sara filium*, &c. Cur non magis de fæcunda, & iuuene? Cur huic prætulit ſterilem & ſenem? Conducebat ad præſtantiam filij naſcituri, vt de ſterili, & ſene naſceretur; inde enim præſtantior apparebat, quo minus de hominibus habebat. Ait pulchrè D. Chryſolog. ſermone 90. *De Abraha, & Sara emortuis extrema ſenectute corporibus, & à patris, matriſque nomine famoſiſſima ſterilitate ſubmotis, Iſaac ad totam fæcunditatem Iſraeliticì germinis erupit, cui non obfuit tantum defuiſſe naturam, quantum naſci profuit authoris beneficio, non naturæ.* Defecerat iam ipſa natura in parentibus, ne ex illis oriretur filius. Quid tunc? Ceſſit id in damnum aliquod naſcituri? Abſit. Quando enim in defectu naturæ Deus occurrit, id in maximum erat naſcentis profectum, qui totum, quod erat, vni debebat diuino beneficio Proh hominis fælicitas! Proh ſumma præſtantia viri! Non poteſt non tibi ad ſummum proficere, quod nihil debeas hominibus, ſed totus maneas Deo adſcriptus. Quò ſpectans Pſalm. 117. aiebat: *Bonum eſt confidere in Domino, quam confidere in homine.* Quaſi inde exeat maxima ratio præſtantiæ, & bonitatis, ſi quis nihil habeat in homine poſitum, ſed totum ſe referat ad Deum. Ex quo Tertullianus lib. 4. in Marc. ait: *Creator benedictionis, & laudis humanæ ſectatores incuſat per Eſaiam: Populus meus, qui vos beatos dicunt, ſeducunt vos, & vias pedum veſtrorum diſturbant. Prohibet & fidere omnino in hominem, ſic & in laudem hominis, vt per Hieremiam, Maledictus homo, qui ſpem ponit in homine. Nam & in Pſalmo: Bonum eſt fidere in Deum, quam fidere in hominem. Ita totum, quod ab homine captatur, abdixit creator, nedum benedictionem.* Expende ab illis: *Totum, quod ab homine captatur, abdixit creator*, &c. Quidquid per homines venit, vel ipſa benedictio ſuſpecta eſt creatori, qui ad profectum ſuorum hoc in primis amat, vt in illis deſit quidquid eſt hominis, & magis in illis appareat Deus, quàm homo. Vtinam in nobis deficiat quidquid eſt hominis, vel naturæ ipſi renuntiemus propter Dominum; ſic inde proficiemus, vt in Deos tranſiſſe putari vulgo poſſimus. Præſtantiſſimus omnium hominum Ieſus Dei filius Luc. 5. incidit in Leproſum. *Et extendens manum tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo. Et ipſe præcipit illi, vt nemini diceret, ſed vade, oſtende te Sacerdoti, & offer pro emundatione tua*, &c. Lepra mundato non permittit, quod euulget creatorem ſuum, ſed iubet, vt offerat munus Domino. Et quando requirit ab illo muneris oblationem, cur non ſimul patitur, vt eius facinus annuntietur omnibus? In counriatione facinoris aliquid poſſet eſſe, quod pertineret ad hominem; in oblatione muneris in templo, totum referebatur ad Dominum: ſic Ieſus, quod hominis poſſit eſſe, vetuit, vt quo magis refugit, quæ ſunt hominis, eo clariùs oſtenderet diuinitatis in ſe manentis glorias. Ait D. Hieronymus lib de vera circumciſione fatus: *Dum hominem, quem in carne viderat, leproſus laudare prohibetur, Deum tamen muneris oblatione magnificat. Nec quaſi homo prædicandus, cui vt Deo ſunt curationum vota ſoluenda, nec in platearum angulis carnaliter celebrandus, qui ſpiritualiter ſit adorandus in templo; vt ſi ſecundum hominem nil requirit, ſecundùm Deum diuinæ virtutis gloriam promereatur.* Quid pulchrius? Expende ab illis: *Si ſecundum hominem nil requirit*, &c. Vbi enim facis quod tibi quidquid hominis eſt, deficiat, in eam exurgis perfectionem, qua diuinæ virtutis in te habitantis, tibique fauentis glorias promerearis. Quo nihil poteſt inueniri præſtantius.

§. XIX.

Hominem exuas, vt Deum dignè excipias.

NOn de iuuene, & fœcunda puella, ſed de ſterili, & ſenio confecta Sara, filius promiſſionis naſcitur, iuxta illud: *Habebit Sara filium.* Et cur ad Iſaac generandum eliguntur parentes ſteriles, & ſenio iam graues, & penè exanimes? Erat in Iſaac ſemen benedictum, ex quo Dei filius venturus erat in carne. Meritò ergo tunc parabatur vterus ſuſcepturus Iſaacum, cùm penè exuebat à ſe quidquid hominis erat, quidquid erat humanum. Luc. 1. de matre præcurſoris Domini ait: *Ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic menſis eſt ſextus illi, quæ vocatur ſterilis.* Et ſterilis, & ſenex mulier eligitur in matrem Ioannis, & quando ſteri-

lis

lis erat, cur adhuc expectatur, vt ſeneſcat, & emoriatur eius caro. Vt ſic concipiat Ioannem? Pulchrè ait D. Chryſol. ſerm. 91. *Eliſabeth ſancta partus non ablatus eſt, ſed dilatus donec tranſiret tempus carnis, paſſio corporis, coniugij neceſſitas, voluptatis cauſa, cupiditatis ſenſus, & totum, quod humana cōfundit, & grauat conſcientiam. Mundabatur enim longo tempore ſacrificij domus, ſanctitatis hoſpitium, via metatoris Chriſti, Angeli domicilium, aula Spiritus ſancti, templum Dei*, &c. Ecce tibi expectabatur, vt quidquid carnis, quidquid humanæ paſſionis erat, extingueretur, exueretur à matre, vt poſſit in ea concipi Præcurſor Chriſti Ioannes. Et quanto magis debent exui humanæ paſſiones, vt ipſe Chriſtus in nobis inhabitet? Sanè vt vel Iſaac, vel Ioannes, in quibus Chriſtus erat, conciperentur, expectandum fuerit, vt prius exueretur in parentibus omnis humana paſſio, vt oſtendatur, quàm exuere hominem debes, vt in te dignè Chriſtus recipiatur. Hinc de Maria cum audit ad ſe venire Deum, dicit Luc. cap. 1. *Quæ cum audiſſet turbata eſt, & cogitabat qualis eſſet iſta cogitatio?* Et quæ tunc temporis erat Mariæ cogitatio? Ait Andræas Cretenſis ibi: *Cogitationes ſuas ſtatim conuertit ad primæ parentis lapſum in animo ſecum ſuo voluens deceptionis primæ caſum.* Et ſanè quæ tota erat plena gratia, & Spiritu ſancto, nullius ſibi conſcia, vnum poſſet vereri humanum ex primo ortum contagio, de cuius immunitate certificari volebat, vt ſe dignam Deo excipiendo putaret. Nihil in ſe humanarum paſſionum cognoſcēs de ſola primæ originis infectione cogitabat, volens ab illa eſſe immunis, vt erat, & ſic dignè in ſe Deum recipere. Magdalenæ enim dicebat Ieſus Ioan. 20. *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum.* Vetabat Dominus ſe tangi, & excipi à muliere alioquin ſancta. Et cur ſic modò cauet hoſpitam ſuam? Non prorſus veterem hominem exuerat. Ait ſapienter D. Ambr. in Luc. cap. 23. *Prohibetur Magdalena tangere, quia nondum inhabitare Chriſtum corporaliter plenitudinem diuinitatis, vt Paulus, acceperat; nondū euacuauerat ludibrium ſæculi carnis ambiguum, nōdum vitam vixerat Chriſti.* Priùs debebat euacuare quid carnis haberet, quidquid ſæculare, & humanum pateretur, & totam ſeſe Chriſto dedere, vt ſic illum exciperet. Priùs dicere debebat, viuo ego, iam non ego, ſed viuit in me Chriſtus; niſi enim de veteri homine prorſus exuto, & extincto non viuimus vitam Deo excipiendō dignam. Quò ſpectans D. Zeno lib. 3. ſerm. 36. de fonte Baptiſmatis, quo regeneramur, locutus ait; *O magnam prouidentiam Dei noſtri! O bona matris charitas pura diuerſo genere, ſexu, ætate, conditionem ſuſcipiens necat odio criminum, vt nouerca; pia ſeruat, vt mater, necatóſque non ante viuificat, quàm omne virus vetuſtatis extinguat.* Et quidem vt vita illa vitaliſſima viuamus, qua Deum in nobis poſſimus excipere, omne prius virus vetuſtatis pellendum eſt, vt nihil maneat in nobis hominis vetuſti.

§. XX.

Eleemoſyna facit, ne ſupremus iudex in pœnam peccatoris exurget.

INcredula Sara de promiſſo ſibi ſeni partu riſit, & adeò riſit, vt Deus illam reprehenderet apud maritum aiens: *Quare riſit Sara vxor tua? dicens, Num verè paritura ſum anus? Numquid Deo quidquam eſt difficile? iuxta condictum reuertar, & habebit Sara filium.* Reprehendit Saræ incredulitatem, ſed nullam illi pœnam irrogat, imò adhuc promittit filium. Non ſic Luc. 1. actum eſt cum Zacharia, de quo, cùm accepiſſet promiſſionem filij ait; *Dixit Zacharias ad Angelum. Vnde hoc ſciam? Ego enim ſum ſenex, & vxor mea proceſſit in diebus ſuis.* Cui ſtatim Angelus: *Ecce eris tacens, & non poteris loqui*, &c. Sara, & Zacharias audiunt Angelum promittentem ſibi filium, vterque promiſſionem excipit, vterque ſenectutem obijcit ſuam, quaſi nequeat fieri, quòd ſenibus naſcatur filius, ſed Zachariæ pœnam incredulitatis Angelus irrogat, quòd maneat mutus; Saræ nullam pœnam infert. Cur non magis iubet Saram mutam eſſe? Cur ſimili vocis amiſſione non fœminam caſtigat, qui ſic propter eandem culpam caſtigauit virum? Sanè totum hoc Dei colloquium cum Sara erat, *Poſtquam comediſſent.* Poſtquam exceptus conuiuio à Sara confectos panes prandiſſet, prandium autem peregrino & pauperi exhibito, ſic diuinum iudicem obligat, vt nequeat pœnam de erratis inferre hoſpiti ſuo. Dauid inauditum Miphiboſeth damnauerat bonis; qua iniuria accepta ait Miphiboth 2. Reg. 19. *Fac quod placitum eſt tibi. Tu poſuiſti me ſeruum tuum inter conuiuas menſæ tuæ, quid ergo habeo iuſtæ querelæ? Aut quid poſſum vltrà vociferari ad Regem?* Bonus princeps iniuriam acceperat à Dauide, & quidem magnam iniuriam: ſed vbi recordatur ſe quotidie in menſa Dauidis comedere, adeò ſe ſentit obligatum, vt nequeat aduerſus illum mutire. Ait enim, compoſitus ſum inter conuiuas tuos, quid poſſum vltra vociferari ad Regem? Vbi explicatiùs in rem præſentem legit Abul. quæſt. 28. *Quid mihi plus eleemoſyna ad clamandum plus contra Regem?* Planè eleemoſyna accepta clamores vniuerſos, & maligna verba ſuffocat aduerſus largitōrem. Quis princeps damnum vellet inferre ei, cuius conuiua eſt, cuius panibus veſcitur? Hinc monebat Deuter. 16. *Non apparebis coram Deo vacuus.* Quæ ponderans D. Chryſoſt. hom. 2. in epiſt. 2. ad Timotheum ait: *Idcirò pauperes ante fores, adſtant, vt nemo vacuus ingrediatur, vt miſericordia comite ſecurus introeat.* Qui non vacuus, ſed cibis largiendis Deo accedit, de tanta miſericordia in pauperes, & peregrinos ſecurus introit. Crede mihi, non offenderis, licet, multáque peccaueris, ſi viſcera miſericordiæ in pauperes, & peregrinos tuleris, hæc peccata tua abſcondent coram Domino. Perſecutores Chriſti Domini Phariſæi, & Sacerdotes ſummis erant criminibus obnoxij, deplorati erant homines, vt penè viderentur remedium ſalutis habere non poſſe. Hi dum refuſum vident pretium ſanguinis Chriſti, Iudas enim nummos acceptos refuderat in templum Matth. 27. *Conſilio inito emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinorum.* Quid tunc? Ait D. Aug. ſerm. 121. de temp. *Emerunt*, inquit, *ex illis agrum in ſepulturam peregrinorum. Inuenit tandem mens cæca remedium.* Quippe deplorati licet videantur, ſummiſque ſint obſtricti criminibus, dum pauperes dum peregrinos colant, remedium habent, quo ſine ſupplicio, ſi ſapiant, euadere poſſent. Nunquam non eſt remedium ſalutis ei, qui peregrinis excipiendis, curandiſque dat operam.

Geneſis 18. Cum ergo ſurrexiſſent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam; & Abraham ſimul gradiebatur deducens eos. Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum cum futurus ſit in gentem magnam, ac robuſtiſſimam, & benedicendæ ſint in illo omnes

nationes terræ? Scio enim quòd præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini, & faciant iudicium,& iuſtitiam: vt adducat Dominus propter Abraham omnia,quæ locutus ſum ad eum.

§. XXI.

Deus vt iuſtis gratiam, ſic peccatoribus infert pœnam.

EX Abrahami hoſpitio contendunt Angeli contra Sodomam, dicit enim: *Cùm ergo ſurrexiſſent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam.* Qui erga Abrahamum adeò gratioſi, & affabiles erant, inde ſurgentes ſeſe iam ſeueros oſtendunt aduerſus Sodomam. Hoc ſanè maximè eſt Dei proprium, qui vt iuſtis gratiam exhibet, ſic ſeueritatem contorquet in peccatores. Vt dicat D. Ambroſ in præſenti: *Sicut viſitatio Domini timentibus exhibetur, ita etiam impiis pœna reponitur. Abraham deducebat hoſpites ad humanitatis gratiam, addebat obſequia. Sodomitæ proprietatis officiis impietatis augebant flagitia. Datur itaque iuſto benedictionis gratia, & poſteritatis hæreditas: offenſa autem peccatorum exponitur.* Sic ſemper Deus graditur iuſtis gratioſus, ſeuerus peccatoribus. Nec inter gratias iuſtis faciendas obliuiſcitur ſeueritatis in peccatores. Luc. cap. 6. dicebat Dominus: *Beati pauperes ſpiritu, quia veſtrum eſt regnum Dei. Beati, qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini. Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint homines, & cum ſeparauerint vos, & eiecerint nomen veſtrum tanquam malum propter filium hominis. Gaudete in illa die, & exultate; ecce enim merces veſtra copioſa eſt in cælo. Secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorum. Verumtamē væ vobis diuitibus,* &c Expende, & quàm gratioſus ſeſe exhibeat Dominus in effundendis benedictionibus, & quàm ſeuerus in contorquendo væ. In id maximè incumbebat, vt benedictionibus impleret pauperes, eſurientes, lugentes, afflictos, quibus beatitudinem patefacit, & gaudia profert Sed ſtatim in diuites ſuperbos ſic iacula torquet, *Væ vobis diuitibus.* Quorſum hæc Domine? Cum gratias effundis, & benedictiones, tunc etiam accedis ad rigores? Equidem ea eſt Dei conditio, vt iuſtis gratias effundat, & inde ſeueritatem vertat ad peccatores. Ait Tertul. lib. 4. in Marc. *Vt quia præmiſerat in benedictionibus benignitatem, ſubiiceret etiam in maledictionibus ſeueritatem, amplitudinem diſciplinæ vtriuſque inſtruenda, tam ad benedictionem ſectandam quàm ad maledictionem præcauendam* Duo hæc muneta Deo ſunt cordi, vt gratum, vt blandum ſe exhibeat piis, & ſceleratis rigoroſum. Adeò vt quando theſauros miſericordiæ ſuæ iuſtos aperit, iam inde euolet vt puniat peccatores. Matth. 17. *Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos.* Cur ſolos tres aſſumit in teſtes tantæ gloriæ? Cur patefacturus ſuos theſauros, reliquit nouem Apoſtolos, & ſolos tres aſſumpſit? Erat inter Apoſtolos Iudas, qui non debebat aſſumi, & ſi ſolus relinqueretur, veniret inde in agnitionem culpæ ſuæ. Ideò Deus cæteros cuoi Iuda relinquit, ne ipſe haberet, vnde ſcelus ſuum tam celeſti claritate agnoſceret, ſimul caſtigans impium ignoratione peccati, & pios oſtenſione gloriæ remunerans. Vt dicat D. Damaſcen. orat. de Transfigurat. *Ad hunc modum proditoris quidem proditionis crimen occludit. Apoſtolis autem diuinitatem ſuam patefacit.* Simul Apoſtolis gratiam facit, eis reuelans gloriam ſuam, & ſupplicium infert traditori, dum occaſionem illi aufert videndi ſceleris ſui.

§. XXII.

Diuinæ gloriæ manifeſtatio, diuinorúmque fauorum communicatio maior in illis inuenitur, qui vtiliores plurimis ſunt.

ECce tibi cauſa ſeſe aperiendi Dei, & communicandi ſe creaturis, nimirum, quòd inde ad plurimos deriuetur fructus. Sic ait: *Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum, cum futurus ſit in gentem magnam & robuſtiſſimam, & benedicenda ſint in illo omnes nationes terræ? Scio enim, quod præcepturus ſit filiis ſuis,* &c. Quia Abrahamus pater futurus erat omnium nationum, quas directurus erat in benedictiones diuinas, ſic Deum renuit, vt illi magnalium ſuorum theſauros aperiret. Hæc eſt enim Dei notiſſima œconomia, quòd ſeſe aperiat, vel obſtringat homini iuxta maiores vel minores fructus, & vtilitates ex illo in alias profecturas. Matth 4. erat Ieſus in deſerto, cui acceſſit Diabolus, dicens: *Si filius Dei es, dic vt panes fiant lapides iſti.* Cordi erat Ieſu ſe filium Dei manifeſtare mundo, & poſſet tunc ſe manifeſtare in conuerſione lapidum in panes. Sic enim ſe ſe manifeſtauit poſtmodum in nuptiis Canæ per conuerſionem aquæ in vinum, de qua dicit Ioan. cap. 2. *Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli.* Cur ergo ſimiliter in conuerſione lapidum in panem non ſe manifeſtauit, quando ad hoc venerat in mundum? An quia id petebat Diabolus? ſed etiam petenti Diabolo, vt permitteretur in porcos ire, Luc. 8. annuit Ieſus. Cur modò non annuit petenti conuerſionem lapidum in panes, qua oſtenderetur eius gloria, vt oſtenſa fuit per conuerſionem aquæ in vinum? Rationem inſinuat textus inquiens: *Manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli.* Manifeſtationem in conuerſione aquæ ſecuta eſt multorum fides; manifeſtationem illam in conuerſione lapidum nullus ſequeretur fructus, nulla vtilitas circa conuerſationem mundi. Deus autem in manifeſtationibus ſuis reſpectum ſemper habet ad vtilitatem plurimis futuram. Ait Ruper. lib 3. de gloria, & honore filij hominis: *Fortè enim putas, quia gloriam ſuam manifeſtaſſet, ſi ad eius dictum lapides facti fuiſſent panes, ſicut in eo gloriam ſuam poſtmodum manifeſtauit, quod ad eius nutum aqua in vinum conuerſa eſt, ſed non ita eſt; vbi enim hoc fecit initium ſignorum, & ſic manifeſtauit gloriam ſuam, non gloria fuit inanis, ſed gloria cum fructu, quem videlicet fructum protinus Euangeliſta præſentat dicens: Et crediderunt in eum diſcipuli eius.* Huc accedant, qui volunt confirmare manifeſtationes Dei, & communicationes illius factas ſeruis ſuis. Reſpiciant fructus, & vtilitates inde prodeuntes ad multorum ſalutem. Quod ſi videant plurimi, inde roborari, inſtrui, trahi in ſalutis viam, credant ratas eſſe illas manifeſtationes diuinas. At ſi paruus aut nullus eſt fructus, ſed ſolùm manent in oſtentatione ſterili fauoris diuini; ſuſpectæ tibi ſint illæ manifeſtationes. Crede mihi, Dominus in fauoribus exhibendis hunc habet ſcopum, vt vniuerſalitati hominum proficiant. Geneſ. 32. dum Iacob ſolicitus quodam

dam nocte fuiſſet de familia ſua tutanda ab Eſau feritate: *Ecce vir luctabatur cum eo vſque manè.* Vir dicitur, qui Angelus erat, in forma viri apparens. Nec deſunt, qui putent illas apparitiones Angelorum fuiſſe factas in veritate carnis humanæ aſſumptæ. Putatur enim non fuiſſe ſola apparens figura carnis, ſed vera caro hominis; quam ſententiam & probat Tertullianus. Qua ſuppoſita adhuc dubium eſt, ſi vt erat vera caro illa aſſumpta ab Angelis, ſic etiam erat ab homine nata? Ego vt improbo fuiſſe veram carnem, ſic nego fuiſſe natam: Tertullianus autem in ſuo figmento perſiſtens, vt putet veram fuiſſe carnem, aſſerit tamen non fuiſſe verè ex homine natam. Et quando admittit, quòd vera caro aſſumpta fuerit ab Angelis, cur non admittit datum etiam illis fuiſſe, quòd aſſumerent carnem ex homine natam? Ait ipſe lib. 3. in Marc. *Innata erat quia ſolus Christus in carne ex carne ſua naſci habebat, vt natiuitatem noſtram natiuitate reformaret.* In falſa ſententia ratio inuenitur præclara, & generalis, quam debent in donis diuinis Theologi ſpectare. Qui admiſit datum fuiſſe Angelis, quòd incarnarentur, & in veritate carnis venirent ad homines, vt illis proficerent: non admiſit datum illis fuiſſe, quod vt habebant veram carnem, haberent etiam carnis natiuitatem. Et cur hoc non admiſit? Quia nimirum ſola natiuitas carnis Chriſti profectura erat hominum natiuitatibus; & quando natiuitas carnis Angeli non profectura erat hominibus regenerandis in Chriſto; nec erronea mens potuit fingere datum fuiſſe à Deo Angelis, quòd ex hominibus potuerint naſci. Hæc ſit vna regula pro donis diuinis examinandis, ſi nimirum proficiant hominibus in Chriſto regenerandis.

§. XXIII.

In doctrina vtilitas maximè reſpicienda, vbi de Chriſti Domini ſpecu.

ILlud gratum in Abrahamo, quòd viam ſalutis præcepturus ſit, quippe ait; *Scio enim quod præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe vt cuſtodiant viam Domini,* &c. Hoc maximè facit ad laudem optimi præceptoris, quòd non doctis fabulis confingendis incumbat, ſed vtilia ad ſalutem propinet Vt dicat Eccleſiaſtes cap. 10. *Verba oris ſapientis gratia.* Vbi D. Hieron. *Loquatur vir ſapiens verba ſcientiæ verbáque gratiæ, quæ vtilitatem poſſent præbere audientibus.* Inde vir ſapiens ſcitur, ſi eò ſpectat in doctrina tradenda, vt audientibus vtilitatem afferat, ne in inanibus tempus adſumant, ſed ea diſcant, quibus poſſint diuinam gratiam ſolicitare. Hinc ſapientiſſimus Moyſes aggreſſus mundi opificium explicare Geneſ. 1. ait: *In principio creauit Deus cœlum, & terram.* & inſuper quàm breuiſſimè dicit, vt verbo Dei, & aues, & piſces, & animalia fuerunt generata. Et cur ſic breuiter perſtrinxit res, de quibus alij impleuerunt longa commentaria? An quia ſolum ſciebat id, quod fuerat factum demonſtrare? Sciebat equidem quidquid & philoſophi, & aſtrologi in ſuis ſcholis verſant, ſed bonus præceptor maluit ad vtilia noſtræ ſaluti feſtinare. Ait D. Ambroſ. lib. 6 Exam. cap. 2. *Certè Moyſes eruditus erat in omni ſapientia Ægyptiorum, ſed quia ſpiritum Dei accepit, quaſi miniſter Dei inanem illam, & vſurpatoriam in philoſophia doctrinam veritatis rationi poſthabuit, & ea deſcripſit nobis, quæ noſtræ ſpei accommoda putauit. At non ille putauit dicendum quantum de ſpatio aeris occupet vmbra terræ, cùm Sol recedit à nobis,* &c. *Vidit enim in ſancto Spiritu non illas marceſcentis iam ſapientiæ vanitates ſequendas, quæ rebus inexplicabilibus mentem noſtram occupant, luduntque operam, ſed ea potius deſcribenda, quæ ad virtutis ſpectarent profectum.* Hic eſt verè ſapientium ſcopus ne tempus terant in leuibus, & inanibus indagandis, ſed doctrinam ad vtilitatem conuertant, & doceant ea, quæ vitæ, & ſaluti proſint. Supra locuta diuina ſcriptura de Thare ait Geneſ. 11. *Tulit itaque Thare Abraham filium ſuum & Loth: eduxit eos de Vr Chaldæorum, vt irent in terra Chanaan; veneruntque vſque Haran.* De Chaldæa educit filios ſuos Thare, & iubet, vt quieſcant in Haran ſiuè Charras, quæ eadem ciuitas eſt. Et quid inde myſterij elicitur? Ait Philo lib. de ſomnis: *Chaldæa relicta Charras migraſſe Thare dicitur, ducens ſecum & filium Abram, & cæteros conſentientes: Chaldæi vacant obſeruandis ſyderum curſibus. Charrenſes circa ſenſus occupantur. Cæterum ſacra eloquia ſic ſcrutatorem naturæ interpellant: Quid de ſole quæris, ſit ne pedali latitudine an tota terra maior? Quid de Luna lumine proprium, aut mutuatum præferat? Cur es curioſus in rebus ſublimibus nihil ad te attinentibus? Cur ſubtiliter ſcrutaris de ſyderibus? Propinqua conſidera, imò te ipſum. I, Charran, conſidera oculos, aures, nares, cætera inſtrumenta ſenſus, & diſce ſummam philoſophiam, vel potius ſummè neceſſariam veritatem, quærendo quid ſit videre, & quomodo videas, quid ſit audire, & quomodo audias,* &c. Ad hanc doctrinam neceſſariam ſapientes vniuerſi debent maximè reſpicere, nimirum quomodo ſenſus dirigantur, componantur, ne in via ſalutis faciant nos errare. Sit noſter Athenæus non Chaldæa inutilibus, & vaniſſimis quæſtionibus vacans, ſed Charras, in qua neceſſariæ quæſtiones aguntur circa ſenſus humanos expoliendos, dirigendos, vt rectà ad vitam abeant. Quæ ſapientia, vt omnibus conuenit, maximè Chriſtianis aptatur, quorum Athenæus abſque dubio eſt Charras, nimirum ſpecus. (Sic enim Philo nomen ibi interpretatur:) ſpecus, inquam, in quo Dominus mundi magiſter natus apparuit. In quem qui aſpicit, fallar ſi aliud velit docere aut ſapere. Matth. 2. Chaldæi Magi venerunt Hieroſolymam clamantes: *Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum? vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus,* &c. Ad Deum veniebant. Sed adhuc de ſideribus aliquid meditantur, eorúmque aliquam vim æſtimant, quam docere volunt Hieroſolymitanos. Tandem Bethlehem contendunt, ſpecum intrant, Puerum adorant, *& reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.* Et cur diuinum reſponſum illos de via mutanda admonet? Cur id ſtella non facit? Quando ſtella illos adduxit, illis viam, quâ venirent, oſtendit: cur eadem illos non deducebat, & illam alteram viam reditus monſtrabat? Viluit ſtellarum doctrina viris, qui Chriſtum viderant; nec iam ſtellarum curſum videre vellent poſiti in eo, vt Ieſum ſolum, & ſaperent, & annuntiarent. Quò ſpectans Cæſarius Nazianzeni frater Dialog. 2. fatur: *Cum autem remiſſior, & infirmior magia facta fuiſſet per Deificati hominis natiuitatem, qui ſtellas fundauerat, & ordinem ipſis præſcripſerat: re intellecta errantes illi Chaldæi confirmato ad ſupplicandum animo, expiato errore ſuo eunt ſponte quaſi Euangeliſtæ, & primi præcones gentium de diuini hominis aduentu. Surgentes igitur clamant: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis,* &c. Proh ſapientiſſimi, & fœliciſſimi Magi, qui vt intrarunt ſpecum Bethlehemiticum, non amplius de ſtellarum

curſibus curant, ſed hoc ſatagunt, vt Chriſtum vniuerſi ſapiamus. Et quidem in Chriſti ſpecu inutiles quæſtiones non habent locum, ſed vtilia, & neceſſaria docemur. Hinc Ioan. 20. Petro interroganti de Ioanne reſpondit Dominus: *Sic eum volo manere, donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere.* Vbi D. Cyrill. Alex. lib. 12. cap. 66. ait: *Quoniam curioſa magis quàm vtilis rerum alienarum inquiſitio eſt, reſpondet quidem, ſed ita vt rogantis animum abducat ad alia. Quid ad te? id eſt, Audiſti Petre, quæ ad te pertinent, cur alia quæris? Cur diuinæ iuſtitiæ ſecreta rimaris?* Nunquam patitur Ieſus, quòd ſui quæſtionibus inutilibus, & ad ſe minimè pertinentibus immorentur, ſed quòd vadant ad ea, quæ illos in vita continebunt.

Geneſis 18. Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. Deſcendam, & videbo vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint: an non eſt ita, vt ſciam. Conuerteruntq́; ſe inde, & abierunt Sodomam: Abraham verò adhuc ſtabat coram Domino.

§. XXIV.

Apud præſtantem principem peccata publica reputantur, in cæteris ſic ſe habent quaſi non eſſent.

NOn ad quælibet Sodomorum peccata exurgit Deus, ſed ad illa, quæ ingenti clamore, & rugitu orbem impleuerant, cæleſtiáque tangebant. Sic enim dicit: *Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus eſt,* &c. Illa debet bonus princeps cenſere delicta, & ad ſupplicium decernere, quæ imprudentiſſimis vocibus, & clamoribus agitantur in populo; quæ occultè & abſconditè fiunt, bonus princeps ſic æſtimat, quaſi non eſſent. Hinc Iſaiæ cap. 1. Dominus ad ſupplicium vocaturus populum ait: *Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt: Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me: væ genti peccatrici,* &c. Vt puniat populum, priùs eius delicta facit annunciari, & conuocat cælum, terrámve, vt audiant ea. Sed cur neceſſum fuit priùs vocari cælum, & terram ad percipienda populi ſceleratiſſimi delicta? Nónne ea vera erant? Nónne & ipſi Deo punitori nota? Cur amplius expectat, vt notificentur cælo, terræve? Apud præſtantiſſimum principem non cenſerentur delicta, ſed quaſi non eſſent, haberentur in ordine ad pœnam temporalem, niſi publica eſſent. Ait D. Zeno lib. 3. ſermone 39. *Non leue crimen eſt eius, cum de eo ille queritur, qui eum mox poterat & punire. Sed quia pene pro infecto habetur, quod non diffamatur, cenſuit eos cælo, & terra teſtibus denotare, vt inexcuſati facinoris iudicio ſubiacerent.* Expende illa: *Pene pro infecto habetur, quod non diffamatur.* Nunquam non boni principis eſt, quod habeat pro infecto, quod non ſcitur, dummodo, vbi ſciri, publicarique videatur, puniturus accedat. Quò etiam ſpectat illud D. Luc. cap. 16. *Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius. Et vocauit illum,* &c. Sanè cum primum villicus cœpit malè adminiſtrare bona Domini, Dominus probè nouerat omnia ſcelera illius. Cur ergo ad primum auſum non exurrexit, non ſcanduit in infidelem virum? Erga occulta ſic ſe gerebat bonus, ac ſi ea minimè ſciret; quæ tunc punit, cum eorum famam iam videt ad cælum vſque pertingere. Ait D. Chryſologus ſermone 125. *Quaſi non præſciuerit, quaſi non præuiderit, cui occulta nota ſunt, cuius oculis etiam nota ſunt, quæ teguntur. Et hic diffamatus eſt ante illum. Ergo ille famæ credidit? Fama nuntiante cognouit? Abſit; ſed quia illa quæ nouerat, quæ pietate velabat, quærere tunc cœpit, quando accuſabat terra.* Sic diſſimulabat occulta villici peccata, quaſi ipſa non eſſent, nec minimè eius oculis paterent; vt publicari cœperunt, & opplere fama ſua terram, tunc ſtatim bonus ad vindictam proceſſit. Quò reſpexit Iſaias cap. 3. de Iudæis locutus: *Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala.* Hoc illis ad pœnam fuit, quod non abſconderunt peccata, ſed illa publicarunt: quando peccatis publicis publica etiam pœna ſemper à bono principe mandatur. Quæ ponderans Nazianzenus orat. in Athanaſ. ait: *Vt Sodomitæ, quorum ſcelera vulgatiſſima ſunt toto orbe, pœna tamen multo nobilitatior, & vulgatior eſt, igne, & ſulphure conſumpti ſunt. Ita Iudæi, quorum facinus illud immane erueis Domini toto orbe nobilitatum eſt, & pœna incendij toto orbe vulgatiſſima eſt, ferro, fame, incendio ſunt conſumpti.* Ecce tibi, vt pœna comitatur publicitatem peccati; vt enim peccata in Sodomitis, & Iudæis publicabantur, quid magis publicum, & notum in mundo, quàm excidium Sodomiticum, & Hieroſolymitanum?

§. XXV.

Peccati conſuetudo lapideam grauedinem, & duritiem hominibus infert.

NOta illa: *Clamor Sodomorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis.* Ex multiplici peccatorum vſu hoc euenit, quòd peccatum graueſcat inſtar ingentis ſaxi cordi affixi; imò quòd peccatum lapideum rigorem, & grauedinem induat. Reliquerat ſaltem corpore Sodomæ peccata Lothi vxor hac lege accepta, ne iterum ad Sodomam reſpiceret. Quid tunc? Ait Geneſ. 19. *Reſpiciénſque vxor eius poſt ſe verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Cur in ſtatuam ſalis? Vt oſtenderetur quid faciant repetita delicta, vt duritiem ſaxi, & grauedinem humano cordi inferant. Ait ſapienter Aurelius Prudentius in Hamartigenia:

——Non reſpicit vltra
Loth noſter fragilis, ſed coniux reſpicit, & quæ
Fugerat, inuerſo mutabilis ore reuiſit,
Atque inter patrias perſtat durata fauillas.

Quæ fugerat inverſa facie reuiſit; repetiuit oculis, & affectu nefanda illa, quæ reliquerat, & ſtatim in lapidem ſalis obduruit, & totam ſaxi grauedinem induit, quæ immobilis perſtat durata inter patrias fauillas. Et cur non graueſcat, & obdureſcat in lapidem, dum crimina repetit, quando vel ex vno ingenti crimine ſoleant homines ſic obdurari, vt quaſi immobiles lapides fiant? Querebatur Dominus Matth. 23. quod Iudæi ſoliti eſſent in prophetis lapidandis: *Hieruſalem, Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt.* Sed non meliores facti Iudæi poſt hæc Actorum 7. *Impetum fecerunt vnanimiter in Stephanum, & eijcientes eum extra ciuitatem, lapidabant.* Ecce tibi lapidatores

ſanctorum, vt multiplicant crimina, vt reperiunt lapides, vt Stephanum petant. Quid tunc? Inde iam cœperunt lapideſcere, & inſtar ſaxi & grauari, & obdurati, ne vllum in ſe ſalutis motum habeant. Vt dicat Arator lib. 1. in Acta.

——— lapides Iudea rebellis
In Stephanum lymphata rapis, qua crimine duro
Saxea ſemper eris.

Quid aliud expectes à reperitis criminibus, ab immani aliquo facinore, quàm ſaxeam duritiem, & grauedinem? Qui vadis frequenter ad crimina, qui immani ſceleri accedis, fallar, niſi in lapideam molem eas, qua ſaxeus, & immobilis perſeueres.

§. XXVI.

Bonus princeps nullum etiam præſtantiſſimorum teſtimoniis ſic credat, vt non ipſe per ſe reos conueniat, & interroget.

CLamores Sodomorum, & aduerſus Sodomam conſtantiſſimos Dominus exceperat, cœlum terramque illorum infamia implente: & adhuc vult ipſe deſcendere, vt videat ſi quod clamores ſonabant, opera implerent. Ait enim: *Deſcendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non eſt ita?* Sciebat Deus & clamorem, & veritatem eius, vt quem nihil poſſit latere: nihilominus per ſe vult conuenire reos, eóſque videre, & audire ante damnationem, vt doceat principes ne vlli famæ, vlliſve teſtimoniis adeò credant, vt inauditum damnent reum. Duo principum lumina Dauid & Conſtantinus magnus ſemel prætermiſerunt hanc regulam, & turpiter errarunt. Conſtantinus enim multorum epiſcoporum teſtimonio captus Athanaſium inauditum, & indefenſum in exilium dedit. Dauid autem dum Sibæ accuſanti Miphiboſeth fidem adhibet, bonis ſpoliat abſentem inauditum, & indefenſum. 2. Reg. 16. *Ait Rex Sibæ: tua ſunt omnia, quæ fuerunt Miphiboſeth.* Circa quæ ait Theodor. lib. 1. hiſtoriæ cap. 33. Fidem adhibuit Conſtantinus epiſcopis, qui occultare ſtudebant veritatem illuſtrem quandam vitæ ſpeciem præſeferentes, qua imperatorem dolo deluſerunt. Nec ſanè nos fugit Dauidem prophetam reuera deceptum fuiſſe. Quem non Pontifex ſed verna, & verbero (Sibam dico, qui falſum teſtimonium contra Miphiboſeth detulit ad Regem) veteratoriè circumuenit. Atque iſta quidem dico, non quo prophetam inſimulem, ſed quo imperatori reſpondeam; oſtendamque humanæ naturæ imbecillitatem, *& doceam ſimul non ſolis accuſatoribus credendum, quamuis digni videantur, quibus ſit habenda fides, ſed alteram aurem integram ſeruandam reo.* Nullum etſi grauiſſimi viri teſtimonium, nulla fama, publica authoritas facere debet, quod à reo ipſo non inquiras, eúmque audias antequam condemnes. Ex quo malitiam principum in Chriſtianos primitiuos euidenter elicit Tertul. in Apolog. dicens: *Credunt de nobis, quæ non probantur, & nolunt inquiri ne probentur non eſſe, quæ malunt crediſſe.* Dicebantur Chriſtiani ab ethnicis infanticidæ, inceſtores, humanæ carnis epulones, comprehendebantur, diſtorquebantur, nulla tamen fiebat quæſtio de illis delictis, à nullo interrogabatur quot infantes peremerit, nihil de eis inquirebatur. Cur cum tot criminum reos plectis, non de illis criminibus loqueris? cur non de illis vllum facis verbum? Pulchrè Tertull. *Nolunt inquiri, ne probentur non eſſe, quæ malunt credere.* Equidem iudex, qui teſtimoniis alienis ductus procedit in reum, nullum cum illo faciens de talibus criminibus verbum, apertè conuincitur timere, ne fortè non probentur illa non eſſe, & appareat ſincera veritas manifeſta. Malunt enim credere mala, quàm bona videre: malunt fide procedere, vt in fidei obſcuro ſagittent rectos corde; quàm in viſionis euidentia, ne fortè teneantur parcere, quos condemnant. Et addit Tertull. *Inceſtus ſum, cur non inquirunt? Infanticida, cur non extorquent? In Deos, in Cæſares aliquid committo, cur non audior, qui habeo quo purger?* Equidem poteſt accidere, quod requiſitus reus eam ſui rationem reddat adeò euidentem, vt facili negotio firmiſſima aduerſus ſe teſtimonia deludat. Crede mihi, quoties ſolis teſtimoniis niteris, nec à reo inquiris, nec reum conuenis, vt videas veritatem, innocentiæ paras inſidias. Quò refero illud Pſalm. 10. *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos corde.* Quid eſt, *ſagittent in obſcuro?* In ſolis teſtimoniis vel famæ, vel hominum dicentium obſcuritas eſt, in viſione eſt claritas, & veritas. Peſſimi illi affectant non venire ad viſionem, ſed malunt niti obſcuritate teſtimoniorum, vt ſic rectos perdant. Ait enim D. Iuſtin. Martyr in Apolog. 2. *Principes veritati opinionem anteponentes nihilo plus poſſunt, quàm latrones in ſolitudine.* Quod latro eſt in ſolitudine, dum ſyluarum obſcuritate vtitur, vt perimat homines, id eſt princeps, qui ſola opinione nititur, vt aliquem damnet, quin accedere velit ad videndum, in quo ſæpe veritas pateret oculis. Sed aiunt imperiti & nimis affecti ad perdendum, quid ſi reus monitus de delicto neget, & apparentibus excuſationibus ſe immunem oſtendat, vt euadat alioquin in veritate nocentiſſimus? Quibus ego reſpondeo, quid ſi reus non monitus de delicto, prætermittat veriſſimas rationes, quibus innocentiam ſuam probaret, & ſic in veritate innocens cogatur ſubire ſupplicium? Planè hoc maius apud omnes viros probos ducitur inconueniens. Nec eſt, qui non magis teneatur vitare periculum caſtigandi innocentem, quàm liberandi reum. Vt è contrario in muneribus elargiendis ait Nazianz. orat. 19. *Multo ſatius eſt ob eos, qui digni ſunt, indignis quoque largiri, quàm dum metuimus, ne indignus bene mereamur, dignos etiam beneficio fraudare.* Nunquam enim prudentes viri inconueniens putarunt, quod aliquod bonum accidat malefactoribus, ne benefactoribus accidat malum.

Geneſis 18. Et appropinquans ait: Numquid perdes iuſtum cum impio? ſi fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate, peribunt ſimul? & non parces loco illi propter quinquaginta iuſtos ſi fuerint in eo? Abſit à te, vt rem hanc facias, & occidas iuſtum cum impio, fiatque iuſtus ſicut impius: non eſt hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc. Dixitque Dominus ad eum: ſi inuenero in Sodomis quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis dimittam, &c.

§. XXVII.

Princeps interceſſionibus debet concedere.

EVotibus duobus aduerſus Sodomam, Abrahamus adhuc adſtat tertio, & pro Sodomitis libe-

gandis inſtat. Sic enim dicit: *Converterúntque ſe inde, & abierunt Sodomam, Abraham vero adhuc ſtabat coram Domino, & appropinquans ait: Nunquid perdes*, &c. Chaldæus poſuit: *Stabat in oratione coram Domino.* Vbi ſapienter Lyppom. ait: *Armauit igitur ſe Patriarcha ad nouum virtutis genus interceſſionem.* Quando peregrinos videt Abraham, currit obuiam, ſeſe vſque ad terram proſternit adorans; modo cùm vindices Sodomorum nouit, non ſe proſternit, ſed ſtat coram Domino in oratione. Et cur modò ſtat? modò armabat ſe ad nouum virtutis genus interceſſionem, qua ſe maximè expugnari ſentit Dominus. Proh ſingularem præſtantiam Dei noſtri, principis noſtri! Nunquam non cedit interceſſionibus. Aiebat Ferrandus Diaconus Regul. 6. ad Reginum. *O quanta (Dux ſapientiſſime) diſſimulanda ſunt, quanta leuiter attingenda, quanta Sacerdotum interceſſionibus concedenda ab illo, qui ſapienter audit: Noli eſſe multum iuſtus.* Hoc erat conſilium Eccleſiaſtæ principes monentis cap. 7. *Noli eſſe iuſtus multum.* Quod vt ſapienter audiat princeps, multa debet interceſſionibus concedere. Iratus Dauid aduerſus Nabal pergebat hominem interempturus, omnémque euerſurus ſubſtantiam eius. Irato nihilominus Abigail occurrit, cibos profert, ſtat pro miſero, ne furor Dauidis prodeat in effectum. Tunc ſedatus Dauid ait 1. Regum 25. *Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui miſit hodie te in occurſum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie, ne irem ad ſanguinem*, &c. Ecce quanta precatur Dauid mulieri, quæ ſe inter poſuit iræ eius. ex quo debent diſcere vniuerſi quàm nunquam debent aditum occludere intercedentibus. Ait D. Ambroſ. lib 1. officiorum cap. 21. *Bellatores aduerſus Nabal ad vltionem paratos Abigail deprecatione reuocauerat. Vnde aduertimus tempeſtiuis quoque interceſſionibus non ſolum cedere nos, ſed etiam delectari oportere. Eo vſque autem delectatus eſt Dauid, vt benediceret interuenientem, quod ab ſtudio vindictæ reuocatus foret* Sic boni principis imò bonorum omnium eſt interceſſionibus cedere. Nec aliunde princeps ornatior apparebit, quàm ex eo quod interceſſoribus in ira locum faciat. Ait enim D. Chryſoſt. hom. 20. ad Populum de Regis erga ciuitate reconciliatione: *Regem verò negotium hoc omni diademate ſplendidius ornauit. Primum quidem manifeſtum factum eſt, quod qua nulli alteri concederet, hæc ſacerdotibus condonauit.* Erat imperator maximè iratus in ciues Antiochenos propter deiectas, & confractas imagines. Acceſſit ſanctus Pontifex, veniam petit ab Imperatore, qui conceſſit poſtulanti pontifici ne ciuitas perdatur. Quid tunc? Ait Chryſoſt *Regem verò negotium hoc omni diademate ſplendidius ornauit.* Et quidem nullum ornamentum ſic ornat principes vt illos ornat, quòd ſciant bonis & piis interceſſoribus aliquid donare.

§. XXVIII.

Ex iuſtorum conſortio multa commoda obueniant etiam impiis.

QVis neſciat impietatem Sodomitarum? Nihilominus ait Dominus: *Si inuenero in Sodomis quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis, dimittam*, &c. Et quid non parcat Deus etiam nequiſſimæ ciuitati, in qua fuerint viri iuſti? Iſraëlitæ nequiſſimi ſæpe irritauerant Dominum, vel pro aqua, vel pro panibus, vel pro carnibus. Intereà Deus attulit illis coturnices, vt ait Numer. 11. *Det vobis Dominus carnes & comedatis non vno die, nec duobus, ſed quinque, aut decem, nec viginti quidem, ſed vſque ad menſem dierum.* Magna hæc Dei beneficentia in homines perditiſſimos, qui denique interimendi erant ob flagitia ſua. Sed quando interimendi erant ob flagitia, cur eos ſtatim in primo, aut ſecundo die datæ carnis illos non peremit? Cur maluit carnes dare menſe integro? Erant etiam in populo viri iuſti, quibus vt benefaceret Dominus, non dubitat & largitatem ſuam extendere ad impios, nunquam enim non veniunt impiis commoda ex iuſtorum conſuetudine. Sic Abulenſ. quæſt. 81. in fine: *Fuit hoc, quia Deus voluit alleuiare labores quorundam bonorum, quia inter Hebræos erant aliqui viri iuſti, & quamuis illi non peterent carnes, recrearentur tamen datis carnibus: & quia dari ad vnam diem parua recreatio erat, voluit Deus dare carnes ad menſem integrum.* Propter recreandos iuſtos menſe integro ſuſtinuit Deus, impios illos cumulans beneficiis. Audet Dauid numerare populum, propter quod peccatum Deus peſtilentiam immiſit; dicit enim 1. Paralip. 21. *Miſit ergo Dominus peſtilentiam in Iſraël, & ceciderunt de Iſrael ſeptuaginta millia virorum*, &c. Cum videas ſic Iſraëlem affligi peſtilentia in præſenti, ne putes id illi euenisse ob peccatum regis, ſed ideò nunc abſumuntur, quia ipſi meruerunt. Peccauerat Iſraël maximè Abſalonem ſequens, cuius criminis reus modò dabat pœnas, peſtilentia decedens, vt non parua doctorum manus cenſet. Sed cur modò dat pœnas adeò antiquati ſceleris? Cur magis tunc cùm Abſalon caſtigatus eſt, & illi eius ſequaces ceciderunt? Tunc erat Dauid iuſtus cum eis, quem ne Deus affligeret ſuorũ ciuium interitu, ſceleratorum maluit ſupplicium differre. Modò peccauerat Dauid, & vbi tantus iuſtus populo defecit, duriſſimas ſtatim populus pœnas dedit. Rem tandem finit D. Iſidor. Peluſ. lib. 3. epiſtol. 219. his verbis: *Qui ad Abſalonis partem ſe adiunxerant, pœnam, etſi non ſtatim (mœrorem enim concepiſſet Dauid ſubditis imò regia dignitate orbatis) at certè non multo poſt ſoluerunt. Peſtis quippe eos depaſta eſt, funditus vniuerſam gentem populans*, &c. Vbi perditio Iſraëlis iuſto Dauidi luctuoſa futura erat, abſtinuit Dominus à ſupplicio Iſraëlitarum, illis parcens dum ſecum Dauidem iuſtum haberent. At vbi primùm Dauid deſiit iuſtus eſſe, iuſti præſidio carentes Iſraëlitæ pœnas dederunt, miſerè abſumpti peſtilentia. Huc trahe dicta tom. 2. in veteris teſtam. lib. 5. cap. 16. §. 30. & tom. 4. in Euang. lib. 16. §. 17. & alibi ſæpe.

Geneſis 18. Reſpondénſque Abraham ait: Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis & cinis. Quid ſi minus quinquaginta iuſtis, quinque fuerint? Delebis propter quadraginta quinque vniuerſam vrbem? non percutiam, &c.

§. XXIX.

Hoc præſtantiſſimæ virtutis eſt quòd ſcias humiliari & miteſcere erga eum, cui benefeceris.

QVem conuiuio exceperat, quem tenerrimo vitulo, cibiſque aliis ſatiauerat, Dominum vocat,

ſequo

ſeque vilem cinerem reſpectu illius cenſet, dum ait: *Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis, & cinis.* Quid præſtantius? Et regium conuiuium præbet, & ſe cinerem meminit. Et nouit munera regia præſtare, & hoſpitia parare egregia, & inter hæc adhuc ſe vilem reputat etiam in conſpectu eius, quem tot ſuis muneribus impleuerat. Huc adeſt magnus ille Dauid, qui inſenſiſſimum ſibi hoſtem Saulem nactus in ſpelunca, cum occidere poſſet, maluit liberare ſciſſa tantum minima parte clamydis eius. Quid tunc? Ait textus 1. Reg. 24. *Surrexitque Dauid poſt eum, & egreſſus de ſpelunca clamauit poſt tergum Saul dicens: Domine mi Rex. Et reſpexit Saul poſt ſe, & inclinans ſe Dauid pronus in terram adorauit, dixitque ad Saul.* &c. Erant duo ſoli in agro, Dauid & Saul. Dauid Saüli pepercerat, & cum poſſet occidere maluit ſeruare, in cuius teſtimonium ſciſſum eius pallium efferebat. Intereà tamen Dauid: *Inclinans ſe pronus in terram adorauit, & dixit,* &c. Cur ſic ſe humiliat ad eum, quem vita donabat? Cur non magis ſe erigit oſtentans ſignum beneficentiæ ſuæ in Regem? Hoc pertinebat maximè ad ingentem Dauidis virtutem, quod inter beneficia exhibita, inter obſequia ſumma exhibita regi, non inſoleſceret, ſed ſe deiiceret vſque ad terram in conſpectu eius. Ait D. Chryſoſt. homil. de Dauid, & Saül: *Reſpexit Saul, & vidit Dauid in facie proſtratum in terram. Hac non minus ornamenti afferunt Dauidi, quàm ſeruatus hoſtis. Nec enim vulgaris erat animi, non inflari beneficiis in proximum collatis, perinde, vt mancipia ſuperciliis adductis deſpiciendo, quos beneficio iuuarint. At non ita beatus Dauid, quin potius poſt impenſa beneficia pleniore menſura effudit beneficentiam. Nihilque eorum, quæ præclarè geſta ſunt, ſuæ ipſius virtuti referebat acceptum, ſed totum diuino muneri adſcribebat. Eóque quem ſeruarat adorabat,* &c. Saoè viles hominum animi inter proſpera inſoleſcunt, nec poſſunt non ſe efferre reſpectu eorum, quibus beneſecerint. Vt munera alicui præbent, ſimul illum deſpiciunt, & ſe illi ſuperiores oſtendunt. Inuenies multos, qui proximis proficui fuerint, ſed rarus, aut nullus erit, qui non ſe extollat ſuper eos, quos ornarit muneribus. Inuenies plurimos, qui pro Républica, pro Rege ſic pugnauerint, vt vitam Regi, & incolumitatem Reipublicæ dederint, ſed nullus, qui non aduerſos Regem, & rempublicam inter hæc inſoleſceret, adeò vt nullis remunerationibus quieſcat, non ſic viri ſpectatæ virtutis, qui & ſeruatos adorare norunt, & numeratos à ſe humilius colunt: nec de geſtis inſolentes queruli ſunt præmiorum, cum ſciant nihil ſibi feciſſe, ſed Domino. Quo in genere Abrahamus, etiam adeſt præ ocolis, qui poſt detriumphatos quinque Reges, poſt innumera capta ſpolia, ſic ſe inutilem putauit ſeruum, vt nec minimam partem pro mercede accipere vellet, ſed omnia ceſſerit Regi Sodomorum, fatus. Geneſ. 14. *A filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt.* Cur non magis afficitur ad ſpolia tanto labore parta? Cur omnia cedit Regi? Cur non pòtius ſua vocat, quæ acquiſierat? nec parta reputat ſua, ſed aliena, ait enim: *Ex omnibus quæ tua ſunt.* Quid humilius? Magnæ virtutis homo, vt omnia Deo tribuit, ſic ſe ſeruum inutilem recognoſcit, vt nec audeat ad mercedem leuare oculos. Pro quo eleganter cecinit Claudius Marius lib. 3. in Geneſ. fatus:

At victor tanti nihil motus laude triumphi,
——Nihil prorſus concupit horum
Magnificus, ſed enim tanta inter gaudia mitis,
Et varios hominum reputas ſub pectore caſus,
Omnes omnino prædas, & præmia belli
Direptus paſſim populus, regique reſeruas
Non ſibi ſe pugnaſſe docens.

Expende illa nimirum: *Tanta inter gaudia mitis.* Non equidem triumphus, nec ſpolia hominem à vera humilitate, & mitiſtate detorquent: ſed vt fuerat fortis erga victos, ſic erga eos, quos liberarat à captiuitate, & infamia, mitis, & humilis fuit, vt Regi ſpoliato amica cederet omnia, vt haberet ſpolia parta, non præmia laboris, ſed quaſi Regis Sodomorum propria.

Geneſis. 18. Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domine ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inuenti fuerint ibi tantùm decem? Non delebo propter decem. Abiitque Dominus, poſtquam ceſſauit loqui ad Abraham, & ille reuerſus eſt in locum ſuum.

Cap. 19. Venerunt itaque duo Angeli Sodomam, &c.

§. XXX.

Impiis excidium ſalutare eſt.

VBi Abrahamus ſupplicare ceſſat, dicitur abiiſſe Dominus iis verbis: *Abiitque Dominus poſtquàm ceſſauit loqui ad Abraham, & ille reuerſus eſt in locum ſuum.* Nec amplius dicitur abiiſſe Dominus contra Sodomam, ſed abiiſſe ſolùm. Cum à lumine Abraham egreditur, dicitur eleuauiſſe contra Sodomam oculos; *Direxerunt oculos contra Sodomam,* mox poſt longam diſceptationem cum Abrahamo de venia danda, vel neganda, ſolùm dicitur abiiſſe Dominus. Et quando modò excidio parando magis appropinquabat, cur modò non dicitur expreſſius abiiſſe contra Sodomam? Nunc ventum erat ad hoc, vt Sodomitarum tanta explicaretur impietas, vt nec decem iuſti inueniri inter illos ſperarētur. Excidium autem tam impiis hominibus illatum non ab aduerſaria Dei ira, ſed à miſericordia eius, & gratia, vt quid ſalutare prouenit. Sic 1. Reg. 16. vbi Philiſthæi narratur interfectio: *Præualuit Dauid aduerſus Philiſthæum in funda, & lapide, percuſſumque Philiſthæum interfecit.* Quid miſerius homini impio eſſe potuit, quàm vita priuari? Sed rem meditatus D. Baſil. Sel. orat. 26. ait: *Paſtoritiis lapidibus Goliath appetitus violenter occubuit. Nam ſimul Dauid, ſimul gratia lapidem iecit:* dixiſſet in rem conuenientius; ſimul diuina ira, ſimul Dei ſeueritas & rigor, ſimul iuſtitia puniens lapidem iecit, qui impium morti dederit. Quid gratia cum lethali vulnere, cum morte, cum excidio? Planè homini adeò nequam excidium non tam ab ira, quàm à gratia, quàm à pientiſſima Dei miſericordia venit, quæ præcipitem belluam tenuit, ne abiret in peius. Sic Geneſ. 7. de ſtrage diluuij ait: *Conſumptáque eſt omnis caro, quæ mouebatur ſuper terram.* Quanta hæc ira Dei aduerſus homines? illorum tamen conſiderans turpitudinem, quia omnis caro corruperat viam ſuam, non putat Chryſoſtom. iram Dei, ſed miſericordiam, qua pereant. Ait enim ibi: *Itaque etſi Deus puniat, ex bonitate ſua facit. Non enim vel affectione, vel ira pœnam infert, ſed malitiam mederi vult, ne vltra progrediatur. Quia & diluuium ob nihil aliud induxit, quàm vt curam agat eorum, qui iniquitati vacabant toti. Et qualis cura hæc omnes aquis ſuffocari? Scias quòd etiam*

hæc

hoc eſt maxima cura argumentum. Nam eos, qui ſic incurabiliter peccant, & quotidie ſibi vulnera inferunt ex tanto malo liberaſſe nonne ſumma fuerit prudentia? Et hic puniendi modus nonne omni miſericordia plenus eſt? Miſericordia plenus eſt modus puniendi, qui mortem infert peccatoribus deploratis. Quod enim morte eorum malitia reſcindatur, ne in maius creſcat, longéque maiora ſibi congerat mala, nemo non videat hoc prouenire à maxima gratia. Quò ſpectans Dominus Deuteronom. 32. ait: *Ego occidam, & viuere faciam.* Quaſi nunquam ab eius manu telum contorqueatur, quod non in vitam aliqualem tranſeat. Ipſiſſimæ namque mortes à Deo venientes vitam, & miſericordiam halant. Sed vnde mortes miſericordiam halant? Ait Seuerus Antioch. in Catena Græca: *Omnia in veſtram ſalutem tracto, & proptereà pœnas in hac vita à peccatoribus exigo, vt per pœnitentiam ipſis vitam largiar, quæ nihil aliud eſt, quàm impietatis cognitio. Eos, qui ob impietatem mortui ſunt, vt ne amplius malum committant.* Ecce tibi vt Deus in omnibus ſalutem & bonum humanum tractans infert pœnas, mortéſque peccatoribus, ſiue vt per pœnas fælices reuiuiſcant, vel ex morte infælices ſceleribus finem faciant. Quod ſanè eſt illis ſemper ſalutare, ne in peius abeant.

§. XXXI.

Quòd Deus peccatorem fugiat, hoc ad ſummam Dei pertinet iram.

DVm Abrahami, & Dei colloquium finitur, dicitur Deus abiiſſe, duo autem Angeli Sodomam iuiſſe, ecce enim ſatur: *Abiitque Dominus, poſtquam ceſſauit loqui.* Et ſtatim in capitis ſequentis initio: *Venerunt itaque duo Angeli Sodomam.* Tres venerant ad Abrahamum, nimirum Dominus, & Angeli duo, tresque ſe aduerſus Sodomam iratos oſtenderunt. At in re ſupplicij, cùm Sodomam perdendam accedunt; Dominus abit, prorſus diſparet, ſoli duo Angeli cernuntur, qui mala inferant. Et cur etiam Dominus pœnæ inferendæ non adfuit? Cur ab ipſo ſupplicij puncto diſceſſit? Crediderim diſceſſiſſe, quia impiorum ſupplicium magis inde exacerbatur, quando nihil durius in malis eſt, quàm Deum abeſſe. Quò videtur reſpexiſſe Nazianzen. in 18. Iambico de virtute fatus:

Qui vinculis, & nexus nuit
Rebuſque ſeſe mancipans totum inferis
Carniſque ſeruus, perditè, & fluxa expetens,
Fælix ſit ipſe in fluxus licet
Leues ſe ob vmbras efferens, & ſomnia,
Ob luxum opéſque humidus, & celſos thronos
Heu quanta moles verberum hunc illic manet
Quorum ſupremum eſt deiici à ſummo Deo.

Planè inter verbera, inter tormenta, & calamitates à Deo in impios miſſas, illud ſupremum malum eſt, quòd illic non adſit Deus, ſed miſeri videantur, & ſint à Deo deiecti, & derelicti. Cùm huc peruenio, mirari ſoleo variam Dei prouidentiam erga Tyrannos mundi: erat Pharao trucisſimus puerorum Hebræorum hoſtis, cuius in aulam mittit Deus puerum Hebræum, qui cuſtodiatur ab illo, & qui tandem illum perimat. Sic Exod. 2. dicit: *Adultúmque tradidit filia Pharaonis. Quem illa adoptauit in locum filij, vocauitque nomen illius, Moyſes.* Nota eſt huius pueri hiſtoria. Vt à parentibus expoſitus fuit, & commendatus fluctibus, ne perimeretur à Pharaone, vt à Deo deductus fuit in ipſius Pharaonis vlnas, vt ibi conſeruaretur tutiùs. Non ſic cum puerulo diuino Ieſu factum eſt, imò vbi Herodes in illum armari ſentitur, aduolat Angelus ad Ioſeph, qui dicat Matth. 2. *Accipe Puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Puero Ieſu mandatur fuga, vt liberetur ab Herode, puero Moyſi conſulitur inter ipſas Pharaonis vlnas. Cur ergo Ieſus fugiat? Cur non magis vt Moyſes ſeruetur in ipſa Tyranni aula, inter amplexus illius? An qui hoc potuit in Moyſe, in Ieſu non potuiſſet? Abſit, imò vt ait D. Chryſoſt. hom. 8. in Matth. *Multo potius fuiſſe videatur in manus eum Herodis incidere, nec tamen eum incidiſſet latere, ſed claro diuinitatis auxilio vindicari.* Sed durius caſtigandus erat Herodes in ipſa Dei fuga; ſi enim Ieſus Herodi adeſſet, eius nutriretur in aula, inter eius amplexus viueret, vel optabile foret à tali manu ſupplicium, ipſaque iam mors fuerat expetibilis. Moyſes ergo vt creatura, ſit in aula, & in brachiis hoſtis ſui, vt perimat illum, vt ſolent creaturæ facere in ſuos propinquos. Ieſus autem vt Deus eſt, ſic neceſſum eſt, vt ab Herode fugiat, quem eſt percuſſurus; ſupremum enim hominis malum eſt in Dei fuga. Quò alludens D. Chryſol. ſerm. 153. inquit: *Herodes hoſtis natura, omnibus malus, ſuis peior, peſſimus ſibi, quem Chriſtus non vt euaderet, ſed ne videret, aufugit.* Itaque ſic erat inuiſus Herodes Chriſto Dei filio, vt nec puniens voluerit videre illum, ſed cauit hominis impij conſpectum, vt peſſimum oſtenderet illum, & grauiſſimo ſupplicio dignum. Et quod maius ſupplicium; quàm quòd nec videre ſe patiatur diuinitas? Sapienter dicebat ipſe Chryſol. ſerm. 150. *Deus quando fugit hominem, Sacramenti eſt, non pauoris, potens quando ſe ſubduxit infirmo inſequentem non pauet, ſed foris producit; vult enim in aperto vincere, qui publicam referre cupit ex hoſte victoriam.* Equidem in fuga Dei euidentiùs patet peccatoris ruina. Huc trahe dicta tom. 2. de Chriſto figurato lib. 5. cap. 18. §. 3. & ſæpè aliàs.

Capvt IX.

Abimelechi ſupplicium ob Saram.

Textvs Historia.

INde paucis pòſt diebus Abrahamus peregrinationem mandatam repetit. Gerara contendit, vrbem Palæſtinorum haud ignobilem, ſed magis fideli Rege prælatam dominante; is erat Abimelech veri Dei cultor, diuinarúmque virtutum æmulator. Nec tamen deſiuit Abrahamus timere pulchritudini Saræ, quæ vel Sanctos Reges in nefaria coniugia & homicidia rapit: ideóque anóquam ſapientiam reſumens, vxorem tacet, ſororémque dilectiſſimam clamat. Vt quid enim diſſimularet vxorem, niſi eius timeret pulchritudini adhuc in ſenilibus annis vernanti? vt poſt centum, & viginti annos Moyſi oculi non caligarunt, nec dentes moti ſunt; ſic Saræ poſt nonaginta annos tota faciei gloria integra manſit, quam vt vidit Abimelech, amauit, amatam autem & ſolutam reputans ſibi in coniugem accipit. At non decuit vel famam pudoris in Iſaaci matre periclitari: quare ſimul cum Sara is morbus Regiam intrauit, qui euidentiſſimum fecit

nullam

nullam fœminam à Rege potuiſſe tangi. Inſuper Deus Regi dormienti adſtat, mortem minatur, niſi ſtatim marito vxorem reddat intactam. Quo expergefactus Abimelech, multoque terrore perculſus Abrahamum vocat, dolenter queritur de fraude ſibi facta in coniugij diſſimulatione, porrectiſque muneribus non paucis Saram reddidit Abrahamo, cauens, ne rurſus in notiſſima pericula abeat.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

AD Saræ ingreſſum ſterileſcit aula, vt virtutum vena, quæ in ſanctis eſt, fœcundior appareat, & de illius abundantia vniuerſi poſſimus exſatiati.

Geneſis 20. Profectus inde Abraham in terram Auſtralem habitauit inter Cades & Sur: & peregrinatus eſt in Geraris. Dixitque de Sara vxore ſua, Soror mea eſt. Miſit ergo Abimelech Rex Geraræ, & tulit eam. Venit autem Deus ad Abimelech nocte per ſomnium, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tuliſti, habet enim virum.

§. I.

Hominem exuat neceſſe eſt, qui veritatem periculoſam manifeſtat.

ITerum de vxore periculum timet Abrahamus, & iterum vxorem tegit, & ſororem prædicat, dum peregrinatur in Geraris apud regiones potentes: *Peregrinatus eſt in Geraris, dixitque de Sara vxore ſua, Soror mea eſt.* Et quis homo ſibi periculoſam veritatem non regat coram potentibus? Certiſſimum eſt illud Antiochi Ptolemaides Epiſcopi teſtimonium de Chriſto Domino; ait enim Paſchaſ. aduerſus Iudæos: *Non hominem purum dico Ieſum, ſed hominem per quem ſaluus factus es; hominem, qui de ſeipſo dicebat: Quid me quæritis interficere hominem, qui veritatem dixi vobis?* Et quidem non homo purus ſit ſed Deus, vel Deo plenus, & vacuatus homine, qui veritatem periculoſam ſibi neſciat tacere, ſed illam proferat potentibus. Saüli quærenti de euentu prælij per manus mulieris veneficæ apparuit Samuël illi iam defunctus, & ait 1. Reg. 28. *Quid interrogas me, cum Dominus receſſerit à te, & tranſierit ad æmulum tuum? Faciet enim tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, & ſcindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo Dauid, quia non obediſti voci Domini*, &c. Periculoſiſſimum putaret homo tot infauſta annuntiare regi. Cur Samuël non magis cauet ſibi? Cur non magis diſſimulat, ne Regem exacerbet? Exuerat iam Samuël hominem, mortuus mundo erat, totus Dei effectus; & ideò veritates has effari minimè veretur. Ex quo ait D. Zeno ſerm. de Reſurr. *Samuel egregius mortis iam lege defunctus Saulo Regi non tantùm ſuam præſentiam exhibet, ſed ad conſultu reſpondit, liberiuſque canit mortuus, quàm cauere conſueuerat viuus.* Ecce ubi vel Samuël dum mortalis erat, dum homo inter homines agebat, aliquid tribuebat timori, & reuerentiæ, ne totam veritatem Regi exhiberet, neceſſum fuit, vt moreretur, vt hominem exueret, vt cum Deo eſſet, vt ſic poſſet nudam veritatem liberrimè annuntiare coram potente. Hinc purpuratus ille dum eſſet in tormentis Lazarum defunctum petebat dimitti de cœlis, qui fratribus quinque purpuratis æternas veritates prædicaret. Cui Dominus reſpondit Luc. 16. *Habent Moyſem, & Prophetas, audiant illos.* Sed etiam habebant Sacerdotes, & legiſperitos, & Doctores plurimos, cur non deſignauit illis Sacerdotes aliquos ſtrenuos, vel legis Doctores ex Ieroſolymitanis ſcholis? Cur ad ſolum Moyſem, & Prophetas maluit illos remittere? Propheta Hieremias non timuit carceres, nec catenas, vt veritatem annuntiaret; Iſaïas maluit medius findi, quàm reiicere veritatem; Moyſes integerrimus fuit veritatis propugnator. Sciant ergo purpurati, & potentes viri à quibus veritatem expectare poſſint, non ab iis, qui humanam vitam colunt, qui perſonas reſpiciunt in mundi theatro, dum Moyſes non eſt, dum Hieremias non eſt. Dum Iſaias non eſt, qui veritatis ſimplicitatem carceribus, tormentis, morti præponunt, nec veritatem dicent potentibus, nec potentes ſecuri erunt eorum teſtimoniis. Vnde ſciolus ille Ieroboam cupiens veritatem ſcire de morte filij 4. Reg 22. dixit vxori ſuæ, *Surge, & commuta habitum, ne cognoſcaris, quod vxor ſis Hieroboam, & vade in Silo, vbi eſt Abias Propheta*, &c. Mittitur Regina ad Prophetam, & mutato habitu mittitur, ne cognoſcatur. Non erant potentiſſimo Regi famuli, & miniſtri? Cur neceſſum fuit quod non famulus, ſed Regina iret, & ea iret murato habitu, ne cognoſceretur Regina? In habitus mutatione curabat aſtutus Rex impedimentum tollere, quominus Ahias diceret veritatem. Sic enim ait Carthuſ. *Ne cognoſcaris quod vxor ſis Hieroboam, ne propter regium faſtum vereatur tibi dicere quod verum eſt.* Nouerat ille quàm penè impoſſibile eſt, quòd viri Reges, & potentes nudam hauriant vel à bonis viris veritatem, & ideò quando illam certò ſcire voluit, nihil priùs curauit, quàm abſcondere Reginam, & proferre fœminam priuatam. Sed hoc poſſet præſtari per famulam, vel miniſtrum aliquem, cur neceſſum fuit per ipſam Reginam tractari? Diſſimulauit Reginam, vt Ahias diceret veritatem, non miſit famulam, nec miniſtrum, vt dictam veritatem ſincerius vſque ad Regem aſportaret. O ſapientiam à principibus imitandam in re veritatis indagandæ! Diſſimulent Regem, diſſimulent principem, & potentem, qui amant ſinceram haurire veritatem: non enim homo purus eſt, ſed vel Deus vel Deo plenus, qui eam velit potentibus annuntiare. Nec rem committat viris aulicis, miniſtris, aut famulis, ſi quando ij veritatem acceperint, nil priùs agent, quàm illam obſcurare, ne ſincera, & integra poſſit ad Regem penetrare.

§. II.

Quæ à Deo vel per ſomnium venit diſciplina, efficaciſſima eſt, vt hominem contineat.

DOrmienti Regi apparet Deus, & mortem minatur; ſic enim dicit: *Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tuliſti, habet enim virum*, &c. O Domine, per ſomnium loqueris ad Regem de non tangenda muliere pulchra; de pœnis inferen-

dis

dis pro auſu laſciuo? Et cum hæc audiunt vigilantes principes, inſomnia putant, & quaſi de inſomniis rident. Ad Regem clamabat Ioann. Marc. 7. *Non licet tibi habere vxorem fratris tui*, & Rex vigilans excipiebat verba, & quaſi non acciperet. Quid faceret Rex dormiens ad verba ſimilia? Quæ vigilanti non poſſunt, dormienti dicis? Et ſperas profutura? Equidem quæ à Deo venit per ſomnium diſciplina non contemnitur, ſed efficaciſſima eſt, vt hominem contineat. Aiebat enim D. Syneſ. lib. de inſomniis. *Hic vigilans, alter ſomnians edocetur, ſed per vigiliam homo eſt, qui inſtruit; dormienti verò Deus virium ſuarum fructum obiicit, vt idem ſit diſcere, quod aſſequi.* Dum vigilantibus datur diſciplina humanus eſt modus, in quo magnum chaos eſt inter audire, & facere; *diſcere & aſſequi*: Verùm vbi dormienti per ſomnium diſciplina datur, vt ea à Deo venit, virium ſuarum fructum oſtentante; ſic efficaciter homo perſuadetur, & nihil mediat inter diſcere, & aſſequi. Quidquid enim ſic Deus faciendum inſinuat, in effectum abit. Dicitur Iob c. 33. *Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo: Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina. Vt auertat hominem ab iis, quæ fecit, & liberet eum de ſuperbia*, &c. Expende ab illis: *Tunc erudiens eos, inſtruit diſciplina*, &c. Vbi Tigurina lectio ait: *Diſciplinam eorum velut impreſſo ſigillo conſignat*. Sigillo impreſſo deſignantur, quæ firma ſunt, & prorſus conſtantia. Sic quæ à Deo venit diſciplina per ſomnium adeo perfectè, & firmiter accipitur quaſi ſcripta ſigillo obfirmata, quæ nequeant reuocari. Quò reſpiciens Nicetas in Catena Græca fatur: *Si negligentem Dominus inuenerit nocturnis illum terroribus ad mentem reuocat, & monitis corrigit. Et verò vſque eò eſt hic timor vtilis, qui viſis & ſimulacris vtitur ad erudiendum, vt & futurum ſupplicium cohibeat, & hominem, quem reddidit meliorem, corpus & animam quouis malo atque incommodo liberet, neque in hoſtium manus eum incidere ſinat.* Ecce tibi vt efficax eſt diſciplina, quæ à Deo per ſomnium venit: quæ in vigilantibus altiſſimæ creaturarum voces imminentia pericula non conficiunt, hæc in dormientibus conficit virtus diuina. Et timor à Deo dormienti immiſſus adeo vtilis eſt & efficax, vt vel præcipitem hominem detineat, ne mala incurrat. Compone modò omnes Hieroſolymæ ſapientes commotos in Ieſum tanquam malefactorem, & reum mortis cum fœmina vna vxore Pilati ſic dicente ad virum Matth. 27. *Nihil tibi, & iuſto illi; multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.* Sed & Iudæi multa viderant propter Ieſum, viderant claudos ambulantes, cæcos aſpicientes, mutos loquentes, mortuos reſurgentes. Audierant eundem venturum in ſede maieſtatis, in nubibus cæli, & væ inclamaturum. Et nihilominus illum malefactorem reputant; mulier autem vna ob viſa de illo iuſtum prædicat. Cur ergo magis perſuadetur fœmina viſis de Ieſu quàm Iudæi? Iudæi vigilantes erant traditi, vel raptati à viridiſſimis ſenſuum concupiſcentiis, quæ fucum faciunt videntibus, ne videant, audientibus, ne audiant. Fœmina viderat per ſomnium, quando ſopiti ſenſus nihil nocent, hinc eius erudino efficacior ad perſuadendum, & victrix in omnibus aduerſis videtur. Quò reſpiciens D. Chryſoſtomus homil. in Paraſceue apud Gethſerum tom. 2. de Cruce ait: *Nihil tibi*, inquit, *& iuſto illi, multa enim paſſa ſum per viſum propter eum. Tanquam alter Ioſeph veritatem per ſomnia cognitam aduerſus Iudæorum clamores teſtatur. Docebat enim eos a fœmina vinci.* Ecce tibi, vt quando Iudæi erant à fœmina vincendi, & confundendi, datur fœminæ veritatem cognoſcere per inſomnia; tunc enim & defæcatior eſt & efficacior ad perſuadendum, vt libera à tumultu ſenſuum. Hinc Cant. 5. aiebat ſponſa: *Ego dormio, & cor meum vigilat: Vox dilecti mei pulſantis*, &c. Dum ſe fatetur dormire, nihilominus primum ſponſi impulſum ſentit. Et vnde dormiens tam perſpicax eſt in Dei pulſu percipiendo? Ex eo, quia dormit; ſic enim ſopiti ſenſus non perſtrepunt, & efficacius ſentitur quidquid à Deo venit. Vt dicat D. Niſſenus homil. 10. in Cantica iuxta tranſlationem Deltij ibi: *Atque iis ſenſibus omnibus quaſi in quodam ſomno quieſcentibus effectio cordis pura eſt, & ſurſum ſpectat ratio, nullo eam motu ſenſus circumſtrepente:: Eam ob cauſam anima, quotieſcumque ſe ſola veri boni contemplatione oblectat, omni rei voluptuariæ dormit, & omni motu corporeo ſopito, nuda, puraque mente, quaſi per diuinam quandam vigiliam Dei præſationem recipit, & audit vocem pulſantis*, &c. Sic perſuadetur quidquid à Deo venit obdormientibus ſenſibus.

§. III.

Apud mundiales Principes in maiore pretio ſunt, quæ circa ſomnia.

NOn otioſè dictum, imò nec factum illud eſt cum Abimelecho, vt Dominus ad eum per ſomnium veniret: ſic enim ait: *Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium*, &c. Nihil enim auidiùs Principes mundiales excipiunt, quàm ea quæ inſomnia ſunt, & nullo citius, quàm per ſomniorum narrationes, & explicationes quis valet apud illos. Nota fuit Ioſephi calamitas, vt à fratribus venditus, vt portatus in Ægyptum, vt à Domina inſidiis appetitus, vt in carcerem truſus, vt inde ad regnum eductus, & ad Pharaonis amicitiam. Et quibus gradibus è carcere euolauit Ioſeph ad Regis familiaritatem? Narrabat pincerna Regi Geneſ. 41. *Erat ibi puer Hebræus eiuſdem militum ducis famulus: cui narrantes ſomnia audiuimus quicquid poſtea reiprobauit euentus. Ego enim redditus ſum officio meo. Protinus ad Regis imperium eductum de carcere Ioſeph totonderunt*, &c. Ecce tibi à ſomniorum explicatione incepit Ioſeph valere apud palatinos, & Reges. Vbi de ſomniis egit cum palatinis in carcere proſperitatis ſuæ aulicæ fundamentum iecit. Rem ita expendit Theodoret. ſerm. 8. de Prouid. fatus: *Calumniis accuſatus Ioſeph carcerem habitauit, in carcere detentus aulicis ſomnia expoſuit. Hinc Regi notus fit, quem ſomniis turbatum omni cura liberat.* Expende illa: *Hinc Regi notus*, &c. ex ſomniorum tractatione cum palatinis incœpit innoteſcere Regi, & apud illum eſſe in pretio & æſtimatione. Crede mihi in ſomniorum tractatione & explicatione, Regum, principúmque mundialium omnium fies Dominus. Daniele audito cap. 2. ait: *Tunc Rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit: tunc Rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa, & magna dedit ei.* Carpebat impius Porphyrius ſcripturæ veritatem, eo quod diceret à tanto Rege adoratum Danielem. *Quis*, ait, *credat, quod potentiſſimus, & ſuperbiſſimus Rex adoraret captiuum, vilémque hominem, eúmque in ſublime extolleret?* Cui ſapienter reſpondet D. Hieron. ibi: *Non conſiderat Porphyrius ideo ſomnium illud diuinitus Regi miſſum, eiúſque interpretationis myſteria per Danielem reuelata vt Daniel creſceret, & in loco captiuitatis Prin-*

ceps

ceps fieret omnium Chaldæorum. Plane volens Deus, quòd Daniel exaltaretur in aula Babylonia, & Princeps fieret è captiuo, à ſuperbiſſimóque Rege coleretur, ſomnium immiſit Regi; cuius fieret Daniel explicator; quo non mirari debet Porphyrius, quod adoretur à Regibus explicator ſomniorum. Et quid mirum, quod Babylonius Rex probabat Danielem & adoret? Explicabat Daniel coram Rege ſomnium, dicebàtque, vt ipſe Rex erat caput aureum, & aureus totus; vt erat minus illo, quidquid poſt illum venturum erat, ſicut argentum, æs, & ferrum eſt minus auro optimo. Nec mirer ſi adoratur, qui talia apud mundiales Principes narret ſomnia.

Geneſis 20. Abimelech verò non tetigerat eam, & ait: Domine num gentem ignorantem, & iuſtam interficies? Nónne ipſe dixit mihi: Soror mea eſt; & ipſa ait: Frater meus eſt? In ſimplicitate cordis mei, & munditia manuum mearum, feci hoc. Dixitque ad eum Dominus: Et ego ſcio quod ſimplici corde feceris, & ideo cuſtodiui te, ne peccares in me, & non dimiſi, vt tangeres eam. Nunc ergo redde viro ſuo vxorem, & orabit pro te, quia Propheta eſt, & viues, &c.

§. IV.

Fœmina pudicitia, vel in leuiſſimis ipſa poteſt ſordeſcere, & nocere aliis.

BIs in paucis verbis ponitur, quòd Sara intacta exiret à domo Abimelechi; primò ait textus: *Abimelech verò non tetigerat eam*; Secundò, & paucis interiectis ait Deus, *Non dimiſi, vt tangeres eam.* Et cur tanto ſtudio oſtenditur dicente id Deo, & Moiſe quòd Sara intacta exiret, vel ad tam leuem tactum fœminea puritas teritur, vt multis perſuadendum eſſet, quòd Sara dum amaretur à Rege omnino pura, & integra maneret. Quod vt nouum, & inauditum, ſic ipſe mirabatur Rex, vt notat D. Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum, inquiens de illo: *Plus in Sara admirans formæ decus, quod amare potuit, violare non potuit*. Noua, & miranda fuit Saræ pulchritudo, quæ ſic expoſita, vt tangi viſu amatorum poſſet. Nihilominus non abiit in ſorde. Hoc adeo admirabile, & nouum in Sara fuit, vt vix credi poſſet niſi à teſtante, & prouidente Domino. Quod ideo dixerim, vt fœminæ cautæ ſint, quando earum pudicitia vel in leuiſſimis ſordet. Monebat Dominus populares ſuos. Exod. 19. *Cauete ne aſcendatis in montem, nec tangatis fines illius; omnis, qui tetigerit montem, morte morietur*. Quid rigidius? Quid ſcrupuloſius? Prohibentur ne aſcendant montem; & meritò, poſſet enim mons fœdari ſub pedibus hominum: at amplius prohibentur ne tangant montem. Deus bone ſic caues, vel manuum tactum vaſtiſſimo monti? Qui mons poſſet recipere damnum ex Leui tactu hominum? Crediderim pudicitiam humanam montem eſſe in quem ſalit Dominus, de quo ait Cant. 2. *Ecce iſte venit ſaliens in montibus*, nimirum puriſſimis, pudiciſſimiſque Mariæ viſceribus. Quæ puritas fœminea, vt mons eſt cælos pertingens, ſic in adeò leuiſſimis ſordet, vt merito cauere debeat, vel leuiſſimum tactum hominis. Rem pulchrè cecinit Nazianzen. in Iambico. 1. de pudicitia, inquiens.

Sociúmque tecti facile nec fratrem cape,
Spectare morbi ſomitem, quid attinet?
Non eſt quidem hoc fœdum: at memoria ſordidat
Vel ſola. Patri crede te ſoli & Deo,
Fugiant, vt olim beſtia montem Sina
Cum lex tabellis ſculperetur, cæteri
Intacta ſint hæc victima & virgo, manus
Fugiat prophanas illa, viſum hæc omnium.

Piaculum eſſet, vel verbulum præterire, quorum ſingula ſpirant, & ingenij acumen, & vtiliſſimam doctrinam moribus. Vt victima ſacra manus vitat prophanas, vt mons Sinæ cauebat leuiſſimum tactum hominum, imò & propinquitatem illorum; ſic fœmina pudica vel iactum oculorum vel leuiſſimè videre, & videri timeat, vt quæ ſciat vel à ſola memoria contrahi ſordes. Non minori periculo fœmina eſt ſibi propinquantibus quàm olim fuit mons Sina, vt ipſa vel tactu oculorum fœdetur, & ipſi perditè corruant.

§. V.

In quovis culmine dignitatum poſſunt inueniri perfectiſſimæ vitæ actus.

COnueniant huc, qui ab aularum copiis, & facultatibus putant prorſus exulare vitæ puritatem, & videant confeſſionem Regis Abimelechi iacentis in regio ſtratu ſoliciti de adiungenda ſibi formoſiſſima Sara. Et quid inter hæc fatur? *In ſimplicitate cordis mei, & munditia manuum mearum feci hoc.* In Regia, in deliciis aulæ, in ſplendore & culmine dignitatis, in præſentia pulcherrimæ fœminæ eſt homini Regi ſimplicitas cordis, & munditia manuum. Quis iam in aulis in culmine dignitatum putet neceſſitatem peccandi? Magnus Athanaſ. epiſt. ad Draconium monebat virum ne fugeret epiſcopatum aiens: *Nec dicas, nec dicentibus credas epiſcopatum eſſe cauſam peccati, aut quod inde naſcantur occaſiones delinquendi. Licebit tibi in epiſcopatu eſurire, & ſitire, ſicuti Paulo: licebit & vinum non bibere, ſicut Timotheus fecit, & ieiunare frequenter vt Paulus ſolet. Nouimus enim epiſcopos ieiunantes, & Monachos comedentes*, &c. Sanè mediis in dignitatum culminibus, in aularum facultatibus inueniuntur ſæpè clariſſimæ virtutes, & ea vitæ moderatio, & puritas cordis, & rectitudo mentis, quæ non ſit maior in adytis monaſterij. De Ioſeph, dicebat Pſalm. 104. *In ſeruum venundatus eſt Ioſeph. Humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertranſit animam eius, donec veniret verbum eius. Eloquium Domini inflammauit eum, miſit rex, & ſoluit eum, princeps populorum, & dimiſit eum. Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ. Vt erudiret principes eius ſicut ſemetipſum, & ſenes eius prudentiam doceret.* Ecce tibi hominem & priuatum, & regium, & in carcere, & in regno conſtitutum, in vtriſque tamen pulchris radiantem virtutibus. In carcere verbo diuino inflammabatur, ait enim: *Eloquium Domini inflammauit eum.* In regno conſtitutus ſic ſe gerebat. Vt eius vita doctrina eſſet ſenum. Quid plura? Ait Theodor. ſerm. 8. de Prouid. *Talis hic fuit ſeruiens, & regnans, talis in proſpera, & aduerſa fortuna. Proinde neque opes, nec imperium, nec paupertas, nec ſeruitus malitiam pariunt, ſed vbique mentis arbitrium regnat.* Equidem & in imperij culmine, & in aulis potentiſſimorum

Regum poſſunt inueniri, qui purè, & ſanctè, imò perfectiſſimè degant. Hieremiæ cap. 38. Ipſe Hieremias ab aulicis ductus eſt in arctiſſimam cuſtodiam. *Audiuit autem Abdemelech Ethiops vir eunuchus qui erat in domo Regis, quòd miſiſſent Hieremiam in lacum; porro Rex ſedebat in porta Beniamin. Et egreſſus eſt Abdemelech de domo Regis, & locutus eſt ad Regem dicens: Domine mi Rex, male fecerunt viri iſti omnia, quæ præceperunt contra Hieremiam,* &c. Ecce tibi Abdemelech Æthiops, & eunuchus & habitans in aula, & nihilominus iniuſtitiæ minimè conſentit. De quo Theodor. ſuprà ait: *Abdemelech quidam Ethiops eunuchus, nec aula Regia faſtum, nec regnantem in ea impietatem, nec contra Prophetam conceptum furorem meditans iniuſtam Regis ſententiam reprehendit; & ſummum rerum omnium inſpectorem monſtrat, aulamque iuſta pœna perterret.* Sic etiam aulæ viros virtutum præſtantiſſimarum oſtendunt. Vt de Cæſario fratre ſuo dicat Nazianzen. orat. 10. *Cumque magnis quotidie dignitatibus ornaretur, maioribus tamen, ac iam in ſpe poſitis dignus habebatur, tum ab ipſis Imperatoribus, tum ab omnibus iis, qui primas ſecundùm eos tenebant. Quodque maximum cenſendum eſt, non commiſit, vt à gloria, aut ab iis, inter quos verſabatur, deliciis animæ ſuæ nobilitas corrumperetur. Quin potius cum multa, & magna ipſi ſuppeterent, ad dignitatem tamen hoc primum erat, quod Chriſtianus & eſſet, & cognominaretur.* Planè inter magnarum dignitatum culmina, inter ipſos thronos nil magis Cæſario cordi erat, quàm quod Chriſtianus videretur. Sic in illo ſimul commonſtrabatur, & priuati Chriſtiani feruor, & thronorum ſplendor. Meritò in hoc Chriſti ſectator acerrimus, cui & domini magnalia, & ſerui forma cordi erat. Vt dicat Paul. ad Philippen. 2. *Cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens,* &c. Et quæ eſt iſta conuentio formæ Dei cum forma ſerui? Pulchrè Theodorus homil. 1. de Natiuit. ait: *Famebat vt ſeruus, panes multiplicabat vt Dominus.* Simul potentiſſimi Domini perſonam agebat in panum multiplicatione, in imperio circa mare, circa ventos, & inter has dominij beneficentiæque copias ſimul famebat vt ſeruus. Non equidem throni cogunt homines, vt vi... ſe dedant.

§. VI.

Qui ſeruos Dei lædunt, & in ipſum Deum irruunt.

ILlud notandum in verbis Domini, quod ait: *Cuſtodiui te, ne peccares in me; & non dimiſi, vt tangeres eam.* Dum non dimittitur Satam lædere, cuſtoditur, ne in Deum peccaret; quia qui lædit Dei ſeruos, iam inde aduerſùs Deum ſeſe parat. Dicebat Ieſus. Luc. 9. *Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos, filius enim hominis futurum eſt, vt tradatur in manus hominum.* Sed ſcire cupis à quo tradendus erat Dominus? An ſolus Iudas, aut Iudæi tradituri illum erant? Quam quæſtionem, & excitat, & finit Ioannes Geometra in Catena Græca D. Lucæ, fatus: *A quo tradendus eſt? Dices ipſum etiam traditum eſſe à Diabolo, à quo traduntur prædonibus iuga, & muli Iob.* Expende vnde probet à Diabolo fuiſſe Ieſum traditum in mortem, omiſſum ex eo, quòd à Diabolo fuiſſent tradita in ruinam Iobi famuli Dei bona. Qui enim audet in Dei ſeruum, quaſi neceſſariò ſequitur, quòd audeat in ipſum Deum. Si quem videris, qui Dei ſeruos offendat, qui non vereatur illis bona eripere, mala inferre, non dubites, quòd ipſe ſimilia in Deum oſtendat. Geneſ. 49. Iacob ait: *Simeon, & Leui fratres, vaſa iniquitatis bellantia. In conſilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea: quia in furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murum.* Legunt alij: *Quia in indignatione ſua interfecerunt homines, & in concupiſcentia ſua ceciderunt neruos tauri.* Ecce tibi illorum furor incepit quidem ab hominibus occidendis, & deſiuit in taurum. Sed qui erant homines qui occidebantur, & qui taurus? Applicat rem Tertull. lib. 3. in Marc. *Quia indignatione ſua interfecerunt homines, id eſt, prophetas, & in concupiſcentia ſua ceciderunt neruos tauri, id eſt Chriſto, quem poſt necem prophetarum ſuffigendo neruos eius clauis deſæuierunt.* Primum in prophetas deſæuiunt. Dein ſtatim aduerſus Chriſtum vadunt; qui enim ſeruos Dei contundere non cauent, crede mihi, nec Deo ipſi parcent. Vnde mirabundus Dauid Pſalm. 2. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius.* Mirandum ſanè, & ſtupendum eſt, quòd terreni Reges ſic audeant in Deum inſurgere. Et vnde tam inſolens audacia in illis fuit, qua Deum petant? fremuerunt priùs in ſanctos eius, in viros iuſtos, & prophetas, inde non mirer, quòd clarè in Deum inſurrexerint. Ait D. Chryſoſt. ibi: *Quemadmodum cæcus vnà virga pugnat cum diuite & paupere, cum ſeruo, & libero; ita aliquando Iudæi & Græci, & gentes incredulitate cæcutientes, in prophetas, & Chriſtum bellum ſimiliter geſſerunt.* Quo furore ad prophetas iuerunt, eodem ſimiliter Deum impetiuêre. De illis enim ait Apocal. 17. *Hi cum agno pugnabunt.* Quis vnquam vidit Reges gentium agno Dei bellum inferre. Is qui vidit illos inſurgere aduerſus Dei ſeruos. Ait D. Ambroſ. ibi: *Cum agno pugnauerunt, quia Eccleſiam Dei perſecuti ſunt, populúmque Dei interfecerunt.* Et quando in populum Dei auſi ſunt, eodem auſu inſurgunt in Deum. Parce homo in ira tua, ſanctis, ſi vis parcere Deo.

§. VII.

Proficientes vel diris cogendi ſunt, vt prorſus à carnalibus decedant.

LAudat Dominus Abimelech puritatem cordis, & nihilominus illi minas intentat dicens: *Nunc ergo redde viro vxorem, & orabit pro te, quia propheta eſt, & viues. Si autem nolueris reddere, ſcito quod morte morieris,* &c. Et quem ſcis ſimplicis cordis eſſe, nulliúſque maculæ reum in accipienda Sara ſtetiſſe; imò & coram te humiliter deprecantem vides. Cur illum mortis minis exagitas? Cur non illum magis allicis blanditiis, ſed mauis hominem pium terrore mortis cogi, vt reddat vxorem viro ſuo? Planè quo magis pius eſt Abimelech, & maculæ immunis, eò vehementiori vi cogendus eſt, vt à carnalibus voluptatibus abſtineat. Sic enim Deus ſe gerere ſolet circa iuſtos ſuos, quos videt in ſalutis via proficere, hos diris exagitat, & vi compellit carnalia relinquere. Iſaias cap. 28. ait: *Quem docebit hanc ſcientiam? Et quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte, auulſos ab vberibus.* Expende ordinem; priùs ablactatos à lacte nominat. Deinde proponit ab vberibus auulſos. In ablactatis ſolùm nulla vis intelligitur, nec coactio; at in auulſis, iam ibi coactio

ctio & vis intelligitur. Nam quos ablactatos iam offendit Dominus, & in vita proficientes, de cæleſti menſa videt, eos vi & multis diris facit, vt à carnalibus abſtineant. Sic notat D. Chryſoſt. ſerm. de Iob, & Abrahamo inquiens: Dicit enim: *Ablactati à lacte, auulſi ab vbere, afflictionem ſuper afflictionem ſuſcipe, ſpem ſuper ſpem. Non dicit; Ablactati ab vbere ſed auulſi. Proficientes enim ad perfectionem coguntur, vt cedant à lactando.* Aſperè tractat Dominus proficientes, donec coacti ſaltem vi, & diris, carnis blanditiis renuntient. Hinc Luc 14. Poſt cœnam magnam paratam vocauit Dominus conuiuas, qui ſe ſe à tanta cœna excuſarunt, tunc ait Rex ſeruis ſuis: *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, ac cæcos & claudos introduc huc. Et ait ſeruus: Domine factum eſt, vt imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait Dominus ſeruo: Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare.* Vbi ad cuiuſque dumum mittebat, ſolùm proponebat prandium, ſiue paratam cœnam, vt venirent qui velint: Rurſus mittens ad plateas, & vicos ciuitatis, nullam ibi vim, nullam coactionem mandat. At cum mittit ad vias, & ſepes, tunc iam mandat vim, & coactionem. Et cur modò compelli mandat inuitatos, & non antea? Antea erant quique in domibus ſuis intra ciuitatem mundialem, nullum fecerant in via ſalutis gradum; hos autem propoſita cœna inuitat, & blandè allicit: at qui à ciuitate mundiali exierant, & in via erant ſalutis proficientes in ea, hi meritò compelluntur, & vi, & pugnis coguntur mundialibus renuntiare, & in conuiuium diuinum intrare.

Geneſis 20. Statímque de nocte conſurgens Abimelech, vocauit omnes ſeruos ſuos, & locutus eſt vniuerſa verba hæc auribus eorum, timuerúntque omnes viri valdè. Vocauit autem Abimelech etiam Abraham, & dixit ei; Quid feciſti nobis? Quid peccauimus in te, quia induxiſti ſuper me & ſuper regnum meum peccatum grande? Quæ non debuiſti facere feciſti nobis. Rurſúſque expoſtulans ait; Quid vidiſti, vt hoc faceres?

§. VIII.

Res virtutis & perfectionis maturè, & cum conſiderationis pondere arripienda.

De reſtituenda Sara ſolicitus Abimelech, *De nocte conſurgens vocauit omnes ſeruos, & locutus eſt vniuerſa verba hæc,* &c. Non ſic in principio, cum vellet ſibi accipere Saram, tunc enim ſolum dicit: *Miſit Abimelech Rex Geraræ & tulit eam.* Vt accipiat fœminam, non vocat ſeruos ſuos, nec cum illis de ea re loquitur; vt illam reſtituat etiam admonitus à Deo, adhuc ſeruos conuocat, rem cum illis tractat. Et cur ad accipiendam eam non fuit vlla conſultatio, quæ modò intercedit, vt reſtituatur? Sanè in reſtituenda Sara res maximæ virtutis exercebatur, quæ ex ſe conſultationis maturitatem & pondus petunt, vt in glorioſum effectum abeant. Pulchrè hinc virtutem, & vitium diſcernit Philo lib. de Abraham fatus: *Virtus ſedatiſſimo eſt ingenio, quam aiunt ſolere, quoties imparem ſe veretur aduerſario, prius virium ſuarum periculum facere, vt confligat, ſi qua ſe oſtendat ſpes victoriæ; ſin minùs, ne deſcendat quidem in certaminis aleam. Vinci enim vitium ſe turpe non putat aſſuetum ignominiæ.* Ecce tibi vt è re vitij venit leuitas, & temeritas, qua inconſideratè in omnia ruitur, vt quod nihil gloriæ veræ ſpectet; at è re virtutis ſemper eſt maturitas, & conſideratio & conſultatio de viribus, nec niſi maturè, & cum rationis conſultationiſque pondere procedit, vt ſemper vincat. Victoria enim virtutis in eo conſiſtit, quod cum deliberatione, & conſultationis pondere concurrat. Quò refero illud ex Exod. 17. *Cum leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: ſin autem paululùm remiſiſſet, ſuperabat Amalech, manus autem Moyſi erant graues: ſumentes igitur lapidem, poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit: Aaron autem, & Hur ſuſtentabant manus eius ex vtraque parte.* Manus ad victoriam ordinatæ graues erant, & adeò graues, vt egerent duobus viris hinc inde poſitis, quibus ſuſtentarentur, vt ſic ſuſtentatæ victorias poſſent parere. Quid inde protenditur? Crediderim inde monſtrari virtutum opera vnde victorias pariant, nimirum ex eo, quòd non leuiter, ſed ponderosè procedant, maturiſque grauiſſimorum virorum conſiliis ſuſtentata. Ait D. Ambroſ. in Pſalm. 104. *Sapiens cor, actúmque, & opus radicatum eſſe decet, atque immobile. Hoc docuit Moyſes, quando manus ei grauiores fiebant, ita vt vix ſuſtineret eas Ieſus Naue. Ideoque vincebat populus, quando non perfunctoria gerebantur opera, ſed plena ponderis, atque virtutis, non nutantis animi, nec titubantis affectu, ſed fundatamentis ſtabilitate.* Itaque opera virtutis victricis non leuiter, & raptim procedant, nec inconſideratè, vt quæ magis petant pondus, & ſtabilia fundamenta, quibus nitantur. Nunquam virtus victorias ſuas æternauit, niſi de magnis præmiſſis conſilij fundamentis procedat. Datum fuit Salomoni adoleſcenti, quòd templum ædificaret Deo; & dum ventum eſt ad rem, dicit Dauid 1. Paral. 29. *Salomonem filium meum vnum elegit Deus adhuc puerum, & tenellum: opus enim grande eſt, nec enim homini præparatur habitatio, ſed Deo. Ego autem totis viribus meis præparaui impenſas,* &c. Ecce tibi Salomon adoleſcens eligitur, vt ipſe ædificet domum Domini, quæ nomen Dei in mundo æternet. Sed quomodo adoleſcens delicatus in tantum opus procedet? Ait ibi Dauid. *Ego autem totis viribus meis præparaui impenſas,* &c. Priùs ſenex, & prudens, & exercitatus Dauid ſubmittitur, qui omnia templi præparet, examinet, ſtatuiner; vt de tanta præmiſſa ſenis præparatione procedat adoleſcens in perfectum Dei opus. Ait enim pulchrè Paul. Oroſ. lib. de lib. arbitr. *Ex his duobus templum Domini vnus præparat, alter ædificat, præparat ſenex, perficit puer.* Crede mihi, vel puerulus ſublime attinget opus perfectionis, ſi de longa ſenum præparatione procedat, & conſultatione. Non exurgit perfectionis, nec virtutis opus, niſi vbi matura ſenum præparatio & conſultatio præponitur.

§. IX.

Sic ſe habeat princeps quaſi vnus è ſubditis, ſi velit illos ſibi deuincire.

Vide moderationem Abimelech Regis in obiurgando Abrahamo, ait enim: *Vocauit autem Abimelech etiam Abraham, & dixit ei. Quid feciſti nobis? Quid peccauimus in te, quia induxiſti ſuper me, & ſuper regnum meum peccatum grande?* Et quis vnquam priuatus ita moderatè egit cum eo, qui occaſionem dederat ſummo diſcrimini? Quis pater,

quis amicus ſic obiurgauit aut filium, aut amicum ſibi periculoſum? Bonus princeps Abimelech in nullo ſe oſtendit Regem, in nullo ſe ſuperiorem præbet, ſic obiurgat Abrahamum, quaſi non eſſet maior, ſed illi æqualis exiſteret. O regaliſſimum ingenium principis! Nunquam princeps magis ſibi ſubditorum animos deuincit, quàm eum in nullo ſe oſtendit alium ab illis. Hoc extollebat Trajanum ſuum Plinius in Paneg. aiens: *Quod quidem patris nomen, qua benignitate, qua indulgentia exerces? vt cum ciuibus tuis quaſi cum liberis, parens viuis? vt reuerſus Imperator, qui priuatus exteras agnoſcis, agnoſceris? Eoſdem nos eundem te putas par omnibus, & hoc tantum cæteris maior, quo melior.* Expende illa: *Eoſdem nos eundem te putas par omnibus:* Quæ quidem ſtemmata ſunt principis regaliſſimi, & arma, quibus vniuerſos detriumphet. Credite mihi, in nullo magis princeps ſibi inferiorem animos obſtringit, quàm dum ſe non alium oſtendit ab illis. Sic maximus omnium princeps Deus ſui principatus formam exprimens Luc 14. ait: *Simile eſt regnum cælorum homini regi.* Mirabar quòd cœleſtis regni altitudinem ſic ad hominis ſimilitudinem deprimeret. Cur Domine cæleſtia ad terram dimittis? Cur quod immenſæ eſt magnitudinis regnum, intra hominis claudis menſuram? Meritò regaliſſimus princeps humanos animos volens ſibi adiungere, oſtendit principatum ſuum non alium ab illis. Ait Ioannes Geometra in Cat. Græca. D. Lucæ: *Quamdiu homines ſumus, neque diuinæ bonitatis diuitias datur cognoſcere, neceſſe eſt, vt ſimile ſit regnum Dei homini regi, vt hominibus loquatur, qui à Deo in propria manente natura diſpenſari non poſſunt. Tunc verò ceſſauit regnum cælorum ſimile eſſe homini, cum ceſſante zelo, & contentione, & reſiduis paſſionibus ceſſauerimus ſecundùm hominem ambulare, & audierimus à Deo. Ego dixi, Dij eſtis,* &c. Effingit maximus princeps regnum ſuum ad menſuram ſubditorum, ne vnquam appareat aliud ab iis, quos ſibi ſubiicere amat. Cum enim homines iuxta Dei placitum fiamus Dij, exuentes quidquid hominis eſt in nobis; tunc Dei regnum minimè aſſimilabitur homini. Id, quod patet Matth. 17. Vbi de Ieſu oſtendente regnum ſuum transfiguratione ait: *Transfiguratus eſt ante eos.* Et ait Ioannes Geometra in Cat. Græca D. Luc. *Hæc enim temporalia, qui tranſcendit, videt Ieſum ante ſe transfiguratum configuratum nemini.* Ecce tibi dum ſupra hominem es, dum te ſupra temporalia eleuas, & fis propinquus Deo, Dei regnum configuratur nemini, nec homini ſimile eſt. At quamdiu homines ſumus, Dei regnum ſimile eſt homini, hominibúſque aſſimilatur, & configuratur, vt ſic illos ſibi faciat ſubiectos.

Geneſis 20. Reſponditque Abraham: Cogitaui mecum dicens: Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto: & interficient me propter vxorem meam: aliàs autem & verè ſoror mea eſt, filia patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in vxorem. Poſtquam autem eduxit me Dominus de domo patris mei, & dixi ad eam: Hanc miſericordiam facies mecum, &c.

§. X.

Timor Dei efficaciſſimum frænũ contra laſciuiam.

INgenuè fatetur Abrahamus cauſam ſuæ diſſimulationis aiens: *Cogitaui mecum dicens: Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto, & interficient me propter vxorem,* &c. Dum abeſſe timorem Dei credidit, nihil non petulans, & laſciuum aduerſus vxorem credidit exoriturum. Timor enim Dei eſt, qui valeat rabiem comprimere libidinis, quæ ſine dubio exorbitat, vbi deficit ille. Sic Tertull. lib. 1. in Marc. ait: *Age itaque, qui Deum non times quaſi bonum, quid non in omnem libidinem ebullis, ſummum quod ſciam fructum vitæ omnibus, qui Deum non timent?* Efformarat Marcio Deum vt nullius iræ capacem, ſic in nullo timendum. Aduerſus quem ſapienter argumentatur Tertullianus, quod eo ipſo, quod timorem Dei adimat, neceſſium ſit, vt adimat frænum libidinis. Nihil enim citiùs oritur ablato timore Dei, quàm effrænis luxuries, quæ maximè cohibetur fræno illo. Propone tibi ob oculos petulantem illam Ægyptiam libidine flammantem in Ioſeph, qui illi dicebat Geneſ. 39. *Quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* In margine expreſſius ponitur *in Deum*, & Theodoret. legit: *Peccabo coram Deo.* Mirabar fœminam nobilem, & principem ſic raptari luxuriæ retibus, vt nec pudori parceret, nec periculo. E contra autem puerulum captiuum inter ſeruos agentem ſic dominari libidinis, vt nec fumo eius tetro tangeretur. Vnde hic tam continens? Vnde illa tam effrænis? Defuit huic timor Dei, quem affatim ille tenuit. Accipite Theodoretum ſerm. 8. de Prouid. *Non vides*, inquit, *Ioſeph, quem ego video. Nam tu quidem affectibus ebria es, ego verò ebrietatem illam non admiſi, qui totius machinæ huius gubernatorem video. Hunc ergo videns timore, & metu tangor, & matrimonium generis noſtri fontem & viæ ad vitam hanc deducentis ianuam violare non auſim.* Expende totam hic continentiæ cauſam poſitam, nimirum *timore, & metu tangor.* Qui enim Dei timore tangebatur, non mirer, quòd ſub tanto fræno brutos laſciuiæ appetitus teneat, qui proculdubio erumpunt effrænes, vbi timor Dei deficit. Daniel 13. *Videbant eam ſenes quotidie ingredientem, & deambulantem, & exarſerunt in concupiſcentiam eius. Et euerterunt ſenſum ſuum, & declinauerunt oculos ſuos, vt non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iuſtorum. Erant ergo ambo vulnerati amore eius.* Scholiaſtes Græcus: *Erant puncti concupiſcentia eius vehementer.* Quippe ex quo declinauerunt oculos, ne viderent cœlum, neque recordarentur iudiciorum iuſtorum, quibus Deus laſciuos perdit, facti abſque timore Dei, hoc conſequens erat, vt concupiſcentia carnali exardeſcerent ad conſpectum pulchræ fœminæ. At ſuſanna petulantibus ſenibus reſpondet: *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini.* Vnde mulier immobilis ad laſciuorum commenta? Ait D. Chryſoſt. homil. de Suſanna: *Contemnebat quod audiebat, quia timebat eum, quem nihil latebat.* Ecce tibi & caſtitas ſimul & timor Dei ſunt; in quibus timor Dei deficit, procul dubio & caſtitas ibit peſſum. Geneſ. 34. *Egreſſa eſt Dina filia Liæ, vt videret mulieres regionis illius.* Et vt egreſſa eſt, flammas libidinis in principe Sichem accẽdit, inter quas ipſa periit. Et vnde caſta fœmina in primo egreſſu tot caſtitatis diſcrimina, imò excidia inuenit? Egreſſa fuit ſola ſine timore comite, ideóque in tot clades peruenit. Ex quo monebat Petrus Cellenſ. lib. de panibus cap. 14. *Noli filia Iacob, noli fratribus exire ad mulieres regionis huius, quia Leo eſt in via, Sichem filius Hemor ardens in concupiſcentia tui. Saltem Simeon & Leui, id eſt, timor præſentium, & futurorum pudicitiæ tuæ ſemper aſſiſtant protectores, & vltores, ne rapiaris, ne blanditiis delinita in confuſione*

nobilitatis

nobilitatis tuæ proſtituaris. Sub hoc comite timore Dei ſecura poteſt eſſe caſtitas, qui vbi defecerit, ſtatim ſuborientur pericula mille, mille damna. Nunquam enim damna pudoris ſunt, niſi in quo timor Dei non inuenitur. Vt dicat Eccleſiaſticus cap. 23. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens vſque ad finem. Omnis homo, qui transgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuam, & dicens, quis me videt? tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me: quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus. Et non intelligit, quoniam omnia vidit oculus illius, quoniam expellit à ſe timorem Dei.* Vt expellit Dei timorem, ſic in omnem effunditur luxuriem.

Geneſis 20. Tulit igitur Abimelech oues, & boues, & ſeruos, & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque Saram vxorem ſuam, & ait: Terra coram vobis eſt, vbicumque tibi placuerit, habita. Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum, ad omnes, qui tecum ſunt, & quocumque perrexeris, memento te eſſe deprehenſam. Orante autem Abraham, ſanauit Dominus Abimelech, & vxorem, &c.

§. XI.

Principibus beneficentia glorioſa, & vtilis.

NOn ſolùm Abimelech reſtituit vxorem Abrahamo, ſed etiam hominem multis muneribus ditat. Quippe dicitur: *Tulit igitur Abimelech oues, boues, ſeruos, & ancillas, & dedit Abraham, reddiditque illi Saram,* &c. Quid principe dignius? Credant principes, non minuuntur, ſed augentur, & creſcunt bona in benefico, & largitore principe. Aiebat Pacatus in Panegyr. Theodoſij: *Imperatori propriam maieſtatem æſtimanti non tam id ſuum videri debet, quod abſtulit, quàm quod dedit. Nam cum intra ipſum voluuntur omnia, & vt ille, qui cuncta ambit Oceanus, quas ſuggerit aquas terris, recipit è terris; ita quidquid in ciues manat à principe, redundat in principem, & res & famæ bene conſulit munificus Imperator: lucratur enim gloriam, cum dat pecuniam reuerſuram.* Hoc ſuo in animo fixiſſent principes; & fallar, niſi in immenſum creſcerent bona illorum, & gloria, ſi munifici, & liberales eſſent in ſuos. Et inter theſauros ſibi ditiſſimos & glorioſiſſimos reputarent, non quos recondito auro plenos haberent, ſed quos ſæpius vacuarent replendis ciuibus. Hæc ſunt illis vtiliſſima conſilia. Iſaias cap. 32. ait: *Princeps ea, quæ ſunt digna principe, cogitauit, & ipſe ſuper Duces ſtabit.* Vbi Vatablus legit: *Liberalis autem liberalia conſultat, perque liberalia facta clarus exurgit.* Munificentiæ, & liberalitatis opera non deprimunt principem, ſed illum maximè eleuant, & faciunt ſuper potentiſſimos quoſque exurgere. Vt meritò dicat Caſſiodor. 3. variar. 29. *Quis veſtrûm neſciat illud bonis principibus creſcere quod benigna poſſunt largitate præſtare? Hæc ſunt enim Regia dona, quæ ſemina ſparſa in ſegetem coaleſcunt, in vnum coacta depereunt.* Nemo huius virtutis experientiam fecit, qui non meſſuerit meſſes ampliſſimas. Nunquam ſemina tantam in ſegetem coaleſcunt, vt coaleſcunt dona principum. Nunquam flumina tam præcipiti curſu in mare remeant, vt currunt ad principes bona ciuium, quæ orta ſunt ex principis beneficio, adeò vt deperdita poſſeſſione principis minimè egreſſa videantur. Quò refero illud Geneſ. 14. Vbi offerebat Rex Sodomæ ſpolia capta ab hoſtibus eorum victori Abrahamo: cui ille reſpondit: *A filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt.* Modò autem dicitur Abimelech Rex Geraræ dediſſe Abrahamo oues, & boues, ſeruos, & ancillas, & mille argenteos, quæ omnia Abrahamus accepit. Et cur Abrahamus cauit à Rege Sodomæ accipere ne videretur illius manu ditéſcere, & id non cauit in Abimelecho Rege Geraræ? Sodomita dabat ſpolia in pretium pugnæ, & laboris; quæ autem ſic dantur, tranſeunt in dominium accipientis, quibus ille augetur. Abimelech offerebat mera munera; munera autem gratuita Regum non tranſeunt in accipientis dominium, ſed inde maiori impetu ad Regem redeunt, vt ſupra Pacatus dicebat; ideò Abrahamus non cauit recipere ea, quæ ſemper ſub rege manebant, & videbantur eſſe ipſius regis.

§. XII.

Aurea munera nunquam non rubori & dedecori fœminæ.

OBſcuriſſima verba apud interpretes dixit Abimelech Saræ aiens: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum ſunt, & quocumque perrexeris, memento te eſſe deprehenſam.* Quibus verbis agnoſcunt ironiæ iocum Rupert. Raban. Caietan. imò agnoſcunt aliquid caſtigationis & obiurgationis Vatablus, Oleaſter, & alij præcipuè, quia vbi noſter ponit: *Memento te eſſe deprehenſam,* ex Hebræo legunt: *& fuit caſtigata.* Sed ſcire cupis in quibus illorum verbis fuit hæc cum ioco & ironia caſtigatio? Illa ſunt & iocoſa delicta & fœminæ punitiua verba: *Ecce dedi mille argenteos fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes,* &c. Aurea enim munera acquiſita ob gratiam fœminæ nunquam non ſunt rubori & dedecori fœminæ, ob quæ non aperta facie poſſit coram ſcientibus incedere. Hinc per iocum vexans Rex Saræ pudorem, repræſentat munera aurea, argenteavè à ſe propter illam fratri, vel marito exhibita, ne putet Sara ſibi aliquid non eſſe pudori, & erubeſcentiæ, ob quam faciem velet coram ſcientibus. Equidem ea fuerat Saræ pudicitia in aula, ea cautela in abiiciendis etiam minutiſſimis munuſculis Regis, vt inde palatinus homo occaſionem nactus ad vexandum ioco pudorem fœminæ, munera à ſe data obiiciat, quæ in velamen oculorum, nimirum quæ illi dedecori ſint & verecundiæ. Quando enim aurea munera in fœminis non verecundum quid, & punitiuum innuant? Hierem. 51. *Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram.* Quæ verba explanans Theodor. ait: *Hoc itaque loco ſupplicium alijs gentibus illatum à Deo nuncupauit poculum aureum.* Nota ſignum poſitum à propheta pro ſupplicio, nimirum aureum poculum in manu fœminæ Babylonis. Eo enim ipſo quod in fœminæ manu aurea cernantur munera, iam ibi intelligitur res caſtigationis, & ſupplicij. Hinc Tertull. ſupponens datum aurum, & gemmas filiabus hominum à filiis Dei de habitu muliebri: *Illud ipſum naturalis decoris vt c. uſam mali, ſic remunerauerunt, vt eis profuiſſet felicitas ſua, ſed vt deuecta de ſimplicitate, & ſinceritate vna cum ipſis in offenſam Dei peruenirent.*

Quippe dabantur illa aurea munera, in quibus caſus à ſimplicitate & ſinceritate legeretur: tunc enim ſuſpicio mali tollitur à fœmina, quando ab illa aurum reuellitur. Hinc Geneſ. 35. familiæ Iacobeæ mulieres, *dederunt omnes Deos alienos, quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus earum, at ille infodit ea ſub terebintho.* Quod perditioni dederint Deos alienos tantæ familiæ mulieres, non miror; ſed illud mirandum, quod ſimul perditioni dederint inaures. Cur inaures cum idolis perditioni dantur? Erant inaures aureæ vel argenteæ, quæ puellis in munus à procis dabantur, quæ meritò tolluntur, vbi omnis nequam ſuſpicioni aditus clauditur. Dicit enim D. Ambroſ. epiſt. 66. *Congruè inaures auferuntur mulieribus, ne iterum Eua vocem ſerpentis audiret.* Crede mihi, nunquam non creduntur ſerpentis veſtigia eſſe vel in adamantino pectore mulieris, in qua cernuntur munera aurea.

§. XIII.

Res diuinæ non ſunt ordinandæ ad lucra temporalia.

DIctatus textus vt orante Abrahamo Rex curabatur; prius meminit munera ei data ob aliam longè cauſam, dum ait: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum ſunt, & quocumque perrexeris, memento te deprehenſam. Orante autem Abraham ſanauit Deus Abimelech*, &c. Ecce vt prius explicat ob quid argentei fuerant dati, nimirum, ob velamen oculorum, & ad memoriam diſcriminis Saræ. Deinde orationes ponit Abrahami, quibus regiam totam reſtituit ſanitati, cauens ſic ne putaretur Abraham propter pecunias habendas Regiæ curationem fuiſſe operatus. Nunquam enim à bono, ſed à malo ſpiritu venit, quod diuina fiant ob lucrum temporale. Matth. 8. acceſſit quidam ad Ieſum dicens: *Sequar te quocumque ieris.* Cui Ieſus reſpondit: *Vulpes foueas habent, & aues cæli nidos; filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet.* Et cur volenti ſequi obiicit Ieſus ſuam extremam paupertatem? Sectatur iſte, & ſpectabat, vt virtutes ſanandi, & miraculorum diſceret, quibus ipſe ingens lucrum faceret pecuniarum. Quem ſpiritum vt alienum à Deo ſic reiecit Ieſus prædicans ſuam paupertatem inter tot miracula. Ex cuius ore ait D. Baſil. Sel. orat. 28. *Quid miraculorum fingis deſiderium, cum pecuniarum te vincat amor? Quid ob quæſtum diuitiarum paupertatis odiſti legiſlatorem? Pecunia miraculis non aucti-tantur. Inſpice me, qui ex authoritate patro miracula volucribus pauperiorem. Non è miraculis aurum legitur, neque nobis hoc admirabilium rerum lucrum eſt.* Nihil magis alienum à miraculis, à diuinis actionibus, quàm ſi torqueantur in lucrum temporale. Hinc cauebat ipſe Dominus Matth. 10. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, nec pecunias in zonis veſtris.* Circa quæ D. Hilar. can. 10. ait: *Quid ſibi vult auri, argentiue, atque æris in zona inhibita poſſeſſio? Zona eſt miniſterij apparatus, & ad efficaciam operis præcinctio. Ergo ne quid in miniſterio noſtro venale ſit, admonemur, nec hoc Apoſtolatus noſtri opus fiat auri, argenti, ærisque poſſeſſio.* Idem planè debet eſſe, quod quis præcingat ſe virtutem diuinarum operationum, & quod exuat ſpem temporalis lucri: ni velit in Dei offenſionem maximam incidere. Michæas ait cap. 3. *Prophetæ eius in pecunia diuinabant: Propterea cauſa veſtri Sion quaſi ager arabitur.* Ecce tibi extrema populi vaſtatio, vt ex eo veniebat, quòd propter pecunias fiebat prophetia. Ait ibi D. Cyrill. Alex. *Nefarium planè eſt pietatem quæſtus occaſionem facere, & res diuinas acquirendæ pecuniæ viam arbitrari.* Non ideò dantur homini diuinæ virtutes, vt quæſtus faciat, & lucris inhiet temporalibus, quod nunquam non eſt lethale. Quippe Actor. 8. *Cum vidiſſet Simon, quia per impoſitionem manuum Apoſtolorũ daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam dicens, Date mihi hanc poteſtatem*, &c. Qui meritò reiicitur à Petro, & inter damnatos, & deploratos numeratur. Et cur tam duriter caſtigatur? Ait Tertul. lib. 1. de Idololatr. *Quoniam aliquid de circulatoria ſecta cogitaret, vt inter miracula profeſſionis ſuæ etiam Spiritum ſanctum venundaret.* Diuinarum virtutum amabat mercatum facere, vt bonis ditaretur temporalibus, vnde damnationem incurrit ineuitabilem.

CAPVT X.

Fœdus Abrahami cum Abimelech.

TEXTVS HISTORIA.

IAm natus Iſaac lætitia domum impleuerat paternam, & Abrahamus, ne Saræ filio filius ancillæ moleſtus eſſet, & Iſmaelem, & matrem à ſe eiecerat. Et ecce tibi Abimelech cum Phicol Principe exercitus ſui Abrahamum conuenit, ſanctamque, & iuramento firmatam amicitiam ab illo petit. Non abnuit Abrahamus, homo promptus, vt omnibus ſe amicum præbeat: ſed & munera regi offert, quibus ille lætus ad propria redit.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

NATIVITAS Iſaac modò accedebat, cuius hiſtoriam habes tom. 1. in vet. teſtam. lib. 3. cap. 1. part. 1. & 2. Vbi latè & hiſtoria textus explicatur & per moralia ſtudia exprimitur ſuccus litteræ. In præſenti aliqua curſui dabimus, quæ etiam ad mores pertineant.

Geneſis 21. Viſitauit Dominus Saram ſicut promiſerat, & impleuit quæ locutus eſt, concepitque, & peperit filium in ſenectute ſua tempore quo prædixerat ei Deus, &c.

§. I.

Magnorum virorum præſagia in natiuitatis miraculis cernuntur.

IN ſenectute parentum paritur magnus Iſaac; dicitur enim de eius matre: *Concepit, & peperit in ſenectute ſua.* De quo eleganter ait D. Auguſtin. ſerm. 68. de tempore: *longè deficientibus membris Iſaac concipitur, ſubito inanes & marceſcentes venæ*

redintio

vedinino ſanguine ferbuerunt, & emortua ſeni viſcera calefacte ſanguine vaporata vſque ad partum, in quibus ſunt caloribus animata. Sic Iſaac credulitate naſcitur, vt eorum fides in progenie enarretur in ſacula. Sic in natioitatis ſignis, & miraculis veniunt quos expectat mundus, vt ſub illorum gloriis fiat inſignis. Pulchrè Sidon. Apol. in Peneg. Anthemij Auguſti bis conſulis canebat:

——Cunabula veſtra
Imperij fulſere notis, & praſcia tellus
Aurea conuerſe promiſit ſacula fatu.
Te naſcente ferunt exerſo flumina melle
Dulcatis cunctata vadis, oleique liquores,
Iſſe per attonitas bacca pendente trapetas.
Protulit vndantem ſegetem ſine ſemine campus,
Et ſine ſe natis inuidit pampinus vuis.
Hiberne rubuere roſa, ſpretoque rigore
Lilia permixtis inſultanere pruinis.
Tale puerperium quoties Lucina reuoluit
Mos elementorum cedit, regnique futuri
Fit rerum nouitate fides, veniſſe beates
Sic loquitur natura Deos.

Quid pulchrius? In eo quod emortua corpora reuiuiſcant ad partum; quod frigidus ſanguis recaleſcat, quod inter albentes canos fructus exurgat iuuenturis, & mammæ ad folles redactæ reſumant effundenda mella; oſtendit natura infanti orto glorias iam iam imminentes. Sic veniunt futuri Dij, qui vrbem beare debeant. De parentibus Ioannis locutus Luc. cap. 1. *Non erat illis filius, eo quod eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.* Et poſt pauca: *Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth vxor eius.* Ecce tibi vt in ſenibus emortua viſcera reuiuiſcunt; nec miror, inde enim oſtendebantur ingentes filij naſcituri virtutes. Ait enim Chryſol. ſerm. 92. *Elizabeth annoſitate iam mortua ſanctum reuiuiſcit in partum: & arida atque exarata rugis membra, medullis vitalibus in viſcera fœcunda viridantur, ipſum quoque tempus, ipſum, quod deſierat, reuocatur ad corpus: & vetuſtate nimia domus vteri dilapſa in faciem nouam repente reparatur, ſtupet ordo, deficit conſuetudo, miratur ipſa natura, & ex apparatu manſionis hoſpitis meritum dignitáſque innoteſcit.* In tot miraculis iam prædicabatur naſcentis magnitudo; non poterat ſic venire, niſi qui Angelus diceretur, & putaretur à Scribis & Phariſæis Chriſtus, & laudibus extolleretur à Dei filio. Annuit Beda homil. 2. in vigil. Ioan. Baptiſtæ dicens: *Sic Iſaac filius promiſſionis, qui in figuram redemptoris noſtri factus eſt obediens patri vſque ad mortem, de veteranis parentibus, & ſterili diu matre natus eſt: ſic Iacob, & Ioſeph; ſic Sanſon fortiſſimus Ducum & Prophetarum eximius Samuel ſteriles diu corpore, ſed fœcundas ſemper virtutibus habuere genitrices, vt miraculo natiuitatis natorum dignitas noſceretur, & probarentur ſublimes in vita futuri, qui in ipſo vita exortu conditionis humana iura tranſcenderent.* Sic ibi.

§. II.

Natiuitatis miracula ingens bonum in naſcituro protendunt.

NOn otioſè ad ſterilis fœminæ ſenectutem ſpectat Deus, vt Iſaaci promiſſi partum concedat; dicit enim de Sara: *Concepit, & peperit in ſenectute.* Tanto enim miraculo concipi, & parturiri, debebat, qui naſcebatur ad tantas benedictiones gentium. Quò ſpectans Sedulius lib. 1. Paſchali cap. 4. aiebat: *Marcebant Sara iam membra ſenectute languentia, & grandauo ſitu ſanguis extinctus anuoſi corporis venas deſperata prolis ſterilitate damnauerat, cum ſenioris viri fœcundata connubio ſinum gelidi repentè ventris extendit, & tumidis nouo partu pracordiis natum ſera fœcunditate progeniem in ſpem futura gentis, & populi ad lactei potus vbera mater tremebunda ſuſpendit.* Expende illud: *In ſpem futura gentis*, &c. In eo, quòd tam nouè & inuſitatè à ſiccis vberibus alebatur infans, ſimul & alebatur ſpes populorum. Quid enim non ſperaretur à paruulo tantis miraculis orto? De ſe aiebat Ieſus Ioan. 15. *Ego ſum vitis vera*; quem tamen effigians Daniel 2. ait: *Lapis abſciſſus eſt ſine manibus.* Sanè & lapis, & vitis, erat nobis Dominus, & tam in lapide, quàm in vite ſine manibus abſciſſus erat, quando nouè, & prodigiosè de virgine incorrupta naſcebatur. Sed cur ſic abſciſſa ſine manibus oſtenditur in natiuitate vitis noſtra, niſi iam inde ingentia mundo bona obuentura nuntiaret? in Anthemij Auguſti natiuitate fingitur vitis abſciſſa frondes, & fructus germinaſſe, de quo ait Sidon Apol. Paneg. 2.

Aſt hunc, egregij proceres ad ſceptra vocari
Iamtunc noſſe datum eſt: laribus cum forte paternis
Protulit exciſſus iam non ſua germina palmes.
Imperij ver illud erat, ſub imagine frondis
Dextra per arentem florebant omnia virgam.

Ecce tibi Ieſſæa virga Ieſus, exciſſus ſine manibus de maternis viſceribus, ibi & flores, & noua germina parturiuntur, quæ mundo, & floridam, & auream ætatem reſtituant. Sanè virginitas Mariæ, quantum ex ſe erat aridum lignum; hæc tamen protulit florem Ieſum, in cuius refloreſcente natiuitate imperij ver exprimebatur, & vt per aridæ virgæ refloreſcentis ſignum omnia dextra, omnia fœlicia ventura iam erant mundo.

§. III.

Magna viri gloria eſt, quòd in nullo videatur bono, in quo non magis dare, quàm accipere videatur.

TOties à Deo promiſſi Iſaaci natiuitas vſque ad parentum extremam ſenectutem reſeruatur, cum dicat textus de eius matre: *Concepit, & peperit in ſenectute.* Et cur tam ſerò iam iam penè emortuis parentibus, & magis cadauer quàm corpus portantibus filius datur? Pertinebat hoc maximè ad gloriam naſcentis Iſaaci, quòd in eo tempore naſceretur, quando non tam ipſe accipere à parentibus, quàm illis ipſe videretur præſtare. Sic Geneſ. 37. dicitur de Ioſeph. *Iſrael diligebat Ioſeph ſuper omnes filios, eo quòd in ſenectute genuiſſet eum.* At magis genuerat in ſenectute Beniamin, qui natus fuerat poſt Ioſeph. Cur ergo de Beniamin non dicitur, quòd erit in ſenectute genitus, & dicitur id de Ioſeph? Vt Ioſeph ſuper omnes erat eleuandus, ſic de eius ortu prædicatur, quod ad maximam viri gloriam facit, nimirùm quòd vel in natiuitate appareat præſtare beneficia patri. Ait D. Baſil. Sel. orat. 8. *Si Beniamin filiorum Iacobi poſtremus, & ſenectuti vicinus erat, quomodo Ioſeph filius ſenectutis appellatur? At ſenectutis filius eſt, qui ſenectutem accurans, & atatis patria laborem cura alleuans ſpe ſenectutis fouenda naturalem amorem ſibi concilians.* Non quidem Beniamin, ſed Ioſeph ſic naſcebatur, vt in illo putarent parentes accipere fulcrum ſuæ cadentis ætatis. Hæc enim erat maxima Ioſeph gloria ſupra omnes fratres

quòd eo tempore, & circumſtantiis naſcebatur, quòd iam videretur non tàm ex parentibus accipere, quàm ipſe illis dare, quo in ſpem vitæ alantur. Quanta hæc gloria in hominibus! Paul. ad Hebr. 9. de Ieſu ait: *Nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum ad deſtructionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit.* Expende illud; quod maximam quæſtionem fecit gentilibus, nimirum, *In conſummatione ſæculorum apparuit* Cur enim quando omnes homines ſaluatore egebant, tam ſerò ſaluator datur? Cur non ſtatim in initio mundi vel ſaltem in prima, aut ſecunda ætate filius Dei venit in mundum homo factus? Reſpondet Theophylactus ibi ex D. Gregor. Niſſeno, meritò dilatam fuiſſe Chriſti natiuitatem vſque in ea tempora, in quibus iam totum virus peccati eſſet manifeſtatum, quando omnia & culpæ, & pœnæ ſeſe in immenſum dilatarent, adeò vt nulla eſſet in mundo ſanitas, ſed vbique vlcus, & vulnus, & plaga tumens. Pertinebat enim maximè ad gloriam filij Dei, tunc ex hominibus naſci, quando euidenter conſtaret, non ipſum in naſcendo accipere, ſed beneficium dare. Sic enim adulatur ſuo Trajano Plinius in Paneg. quòd anguſtis Reipublicæ temporibus fuerit in principem adoptatus. *Olim tu quidem adoptari merebare, ſed neſciſſemus quantum tibi deberet imperium, ſi ante adoptatus eſſes. Expectatum eſt tempus, in quo liqueret, non tàm accepiſſe te beneficium, quàm dediſſe.* Ex homine gentili gaudeo ſumpſiſſe hanc rationem, quæ vel ethnico ſatisfaciat. Poſſet equidem filius Dei ex hominibus naſci, vel in initio mundi, ſed cum nondum totum virus vidiſſemus peccati, non vniuerſas inde ortas calamitates, neſciſſemus quantum deberemus Saluatori tanto. Eius autem gloriæ conuenit, vt illud expectaretur tempus eius natiuitati, quo creſcente peccato vſque ad diluuium mundi, vſque ad Sodomiticas flammas, vſque ad delubra Dæmonum, vſque ad alia innumera nefaria, apertè liqueret non in naſcendo Ieſu tam accepiſſe beneficium, quàm dediſſe.

Geneſis 21. Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus eius ad Abraham; Deus tecum eſt in vniuerſis, quæ agis. Iura ergo per Deum, ne noceas mihi, & poſteris meis, ſtirpique meæ: ſed iuxta miſericordiam quam feci tibi, facies mihi, & terræ, in qua verſatus es aduena. Dixitque Abraham: Ego iurabo. Et increpauit Abimelech propter puteum aquæ, quem vi abſtulerant ſerui eius. Reſpondit Abimelech; Neſciui, quis fecerit hanc rem, &c.

§. IV.

Peccatores homines meritò ſibi poſſunt timere à iuſtis hominibus.

GEntilis Rex vbi nouit Abrahami ſanctitatem diuinis beneficiis confirmatam, pergit ad illum, dicens: *Iura ergo mihi, ne noceas mihi,* &c. Ex eo quòd videat Deum fauere in omnibus Abrahamo, timet ab illo ſibi damnum obuenire, & petit ne ſibi, ſuiſque noceat. Sed cur Abimelech nocumentum ſibi cauet venturum ab homine, cui videt Deum propitium? Sanè gentilis eſt, & peccator, & prudentiſſimè cauet ſibi, qui talis eſt, ne comparatus ad vicinas iuſti virtutes malum incurrat. Solent enim ex iuſti vicinitate mala in peccatores venire. Aiebat enim Paul. ad Hebr. 11. *Fide Noe reſponſo accepto de iis, quæ adhuc non videbantur, metuens aptauit arcam in ſalutem domus ſuæ, per quam damnauit mundum.* Dicitur Noë damnaſſe mundum, at vir ſanctus, & iuſtus pro mundo orabat, omnéſque ſibi vicinos curabat trahere in fidem imminentis periculi fabricatione arcæ. Quomodo ergo dicitur à Noë damnationem in homines veniſſe, pro quibus ipſe potius orabat? Equidem ſanctus ex ſe & ex animo ſuo malum non inferebat; multi illi peccatores, & impij dum prope viuebant ex comparatione illius virtutum, vt culpabiliores videbantur, ſic malum extremum trahebant ſibi. Ait Chryſoſt. homil. 25. *Condemnauit*, inquit, *mundum, non quòd ipſe fuerit iudex, ſed comparationis gratia condemnationem Dominus induxit.* Solent equidem iuſtorum virtutes in occaſione eſſe, qua Deus damnet peccatores vicinos, multáque illis mala inferat. Hinc Loth. Geneſ. 19. poſt Sodomiticum excidium audiens ab Angelis, quòd montem aſcenderet, in quo proſpiceret ſaluti ſuæ: ipſe magis cauebat montem dicens: *Nec poſſum in monte ſaluari* Et cur vir ſanctus ſic cauet in montem ire, in quem dirigebatur ab Angelis cauſa ſalutis? Erat mons ille vicinus tabernaculis Abrahæ, ex cuius vicinitate timebat ipſe ſibi malum, cum ſe peccatorem ſciret, & illum iuſtum. Ait Lyppom. in Cat. *Non vult in monte proximus habitare ipſi Abrahæ, fortè ne comparatione iuſtitiæ illius ipſe iniuſtius magis videatur.* Sic cauet Loth vicinitatem, ſic ſibi timet à iuſto vicino; accuſat enim vehementer, imò & damnat iuſti vita eos, qui ſe ſe tradunt peccatis. Dum fœlix latro clamat ad Ieſum Luc. 23. *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Ait D. Athanaſ. ſerm. in Paraſceue apud Gethſerum tom. 2. de cruce: *O latro vehemens Iudæ accuſator! O latro proditori ſuo ipſius laqueo viſus grauior!* Sed latro nullum verbum locutus eſt aduerſus Iudam, non illum accuſauit, non damnauit voce; at accuſauit, & damnauit ſua conuerſatione, quando virtutes vnius iuſti vehementiſſimè accuſant peccatores, qui in ſimilia non eunt opera. Huc trahenda ſunt plura dicta aliis tomis.

§. V.

Mundiales principes etiam inter pacis fœdera non obliuiſcantur ſui munitionem.

PRudens Abimelech Rex ad amicum Abrahamum multis ſibi muneribus deuinctum veniebat, & veniebat, vt longiſſimæ pacis fœdera ſtabiliret; ſed nihilominus magno cinctus veniebat exercitu. Ait enim: *Dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus eius ad Abraham.* Quæ explicatiùs ponit Abbulenſ. ibi; nimirum: *Dixit Abimelech, & Phicol, & exercitus eius.* Erat equidem Rex & Phicol Dux maximus, & exercitus ſimul cum amico Abrahamo loquens, & tractans fœdera pacis. Nec prudens princeps tantum fidit amicitiæ hoſpitis, aut fœderibus pacis, vt arma ponat, imò inter ipſa pacis fœdera ſuos Duces prætendit, ſuos exercitus maximè componit. Diſcant id vniuerſi principes mundiales, & putent fœdera pacis inter Reges non eſſe, vt deponantur arma, ſed vt magis intereà ſtabiliantur, confirmentúrque, quæ ſecuritatem in bello afferre poſſunt. Nota eſt Dauidis hiſtoria; vt fugitiuus à Saul quærebatur ad mortem, vt nactus occaſionem habuit Saulem ſolùm in ſpelunca, quem facilè, &

impunè

impunè occidere poſſet. Quid nunc? Ait textus 1. Reg. cap. 24. Dixit Saül: *Numquid vox hæc tua eſt fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit, dixitque ad Dauid: Iuſtior tu es, quàm ego: tu enim tribuiſti mihi bona; ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicaſti hodie, quæ feceris mihi bona, quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me. Quis enim cùm inuenerit inimicum ſuum dimittit eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vicisſitudinem hanc pro eo, quod hodie operatus es in me. Et nunc quia ſcio quòd certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in manu tua Iſrael: iura mihi in Domino, ut deleas ſemen meum poſt me, neque auferas nomen meum de domo patris mei. Et iurauit Dauid Saüli. Abiit ergo Saul in domum ſuam, & Dauid, & viri eius aſcenderunt ad tutiora loca.* Ecce tibi Saül agnoſcit euidenter innocentiam Dauidis, agnoſcit, & prædicat ſuam in illum ingratitudinem, fatetur beneficium recens vitæ ab illo acceptum, præſagit regnum illius, petit vt ſœdus ineatur, vt iuretur amicitia, iurat ipſe, iurat Dauid, firmatur inter vtrumque fœdus, & firmato fœdere abit Saül in ſua, Dauid autem quò abiit? Ait textus: *Dauid, & viri eius aſcenderunt ad tutiora loca.* Cur ad tutiora loca poſt ſœdus initum, poſt iuratam pacem? Cur non magis præſidij loca obliuiſcuntur, quando ſœdus ineunt, quando pacem iurarunt, quando hoſtem viderunt pacificum? Equidem hoc fuit ſapientiſſimum conſilium principis prudentiſſimi, qui ſimul hoſtem videt pacificatum, & pacem iurat, & fœdus init, & ſimul ſibi & ſuis loca tutiora prouidet & præſidia tutiſſima acquirit. Vtinam hanc prudentiam omnes reges ebiberent, & à confirmata pace, & ſœderibus initis eò tendant, vt firmiora præſidia in regno quærant, & ſtabiliant! Quod cùm non feciſſet Ionathas. 1. Machab cap. 12. & periit ipſe, & magnum fecit populo Dei periculum, venit enim ad hunc Typhon factus amicus, Ionatham excipit, adornat conuiuium, iubet amicum in pace eſſe, milites dimittere. *Et credidit ei, & fecit ſicut dixit; & dimiſit exercitum, & abierunt in terram Iuda. Retinuit autem ſecum tria millia virorum, ex quibus remiſit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo. Vt autem intrauit Ptholemaidam Ionathas, clauſerunt portas ciuitatis Ptholemenſes, & comprehenderunt eum, & omnes, qui cum eo intrauerant, gladio interfecerunt.* Malè bonus princeps paci, & conuiuio, & fœderi fidit, vt exercitum dimitteret, quo factum eſt, vt inermis comprehenſus periret. Sapuiſſet Ionathas vt Dauid & à Typhonis pacifico conuiuio potius numerum augeret militum; ſic ſapientes principes de iurata pace illud eliciunt, vt magis attendant firmandæ militiæ, vt firmioribus munitionibus regnum ſtabiliant, & inſuperabiles fiant.

§. VI.

Maximè nocet principibus, eoſq́; funditùs perdit, qui eis non veritatem, ſed mendacia loquitur.

CAuebat Abimelech damnum ſibi ab Abrahamo inferendum, & ideò ait illi: *Iura ergo per Deum ne noceas mihi, & poſteris meis, & ſtirpi meæ.* Ex Hebræo tranſtulit Lyppoman. in Cat. *Iura per Deum ſi mentitus fueris, aut falſificabis mihi, & filio meo, & nepoti meo.* Vel vt Salianus transfert: *Iura per Deum te non mentiturum mihi, aut filio, &c.* Quod noſter dicebat, *ne noceas.* ex Hebræo dicebant; *ne mentiaris*, quippe magnum nocumentum & damnum extremum regibus, principibúſque infert ille, qui non veritatem loquitur, ſed frequentibus mendaciis palpat illos. Sapienter enim dicebat Gildas ſapiens de excidio regni Britanniæ: *Auditur fornicatio, qualis nec inter gentes. Non ſolum vero hoc vitium, ſed & omnia, quæ humanæ naturæ accidere ſolent; & præcipuè quòd tunc quoque in ea totius boni euertit ſtatum, odium veritatis, amor mendacij cum ſuis fabricatoribus.* Sanè quod in regnis, quod in principatibus euertit totum ſtatum boni, extremamque perditionem infert, eſt illud commune principibus vitium, nimirum odium veritatis, amor mendaciorum cum fabricatoribus ſuis. Vbi mendacibus hominibus principes arrident, aſperéque tractant veraces, immenſa ſibi damna, infinitaſque perditiones ſibi accumulant. Michæas prædixerat Achabo regi extremam perditionem eius, & regni ipſius in bello Ramoth Galaad, & non credebatur. Qui vt firmaret certam futuram ruinam 3. Reg. cap. 22. ſic inquit: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei à dextris, & à ſiniſtris, & ait Dominus. Quis decipiet Achab Regem Iſrael vt aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? & dixit Dominus verba huiuſcemodi, & alius aliter. Egreſſus eſt autem Spiritus & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum, cui locutus eſt Dominus. In quo? Et ille ait: Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies, & præualebis, egredere, & fac ita. Nunc igitur ecce dedit Dominus Spiritum mendacij in ore omnium prophetarum tuorum, qui ſunt hic, & Dominus locutus eſt contra te malum.* Et quis non credat perdendum funditus & Regem, & regnum, apud quem homines mendaces præualent? Sanè euidenter videtur Deus locutus multa mala, multas & ineuitabiles perditiones loqui contra Regem, qui conſiliariorum, & miniſtrorum mendacia patitur. Aiebat Oſeas cap. 7. *In malitia ſua lætificauerunt Regem, & in mendaciis ſuis principes* Et cur principum lætitias non veritate, ſed mendaciis fouebant? Scitè Theodor. ibi: *Nam proclines & prompti ad perniciem facti*; vt facti erant prompti, & procliues ad perdendos Reges, & regna, ſic mendacia crebra ſuggerebant regibus. Cum certum ſit veracitatem aulicorum eſſe regibus maximum fulcimentum. Cum dicat Prouerb. 20. *Miſericordia, & veritas cuſtodiunt Reges.* Quò ſpectans D. Athanaſ. in Apolog. ad Conſtantium Imperatorem aduersùs calumniatores ſuos aiebat: *Domine omnipotens Rex ſæculorum tu per verbum tuum imperium hoc famulo tuo Conſtantio dediſti, tu illumina mentem illius, vt cognitis meis calumniis beneuolenter recipiat meam excuſationem, omnibúſque clarum manifeſtumque reddat, quàm habeat aures conformatas veritati, ſolúmque ſibi vt ſcriptum eſt, accepta eſſe labia iuſta; ita enim ſolium regni fortunatum fieri per Salomonem pronuntiaſti. Quapropter omnibus modis percunctare, intelligantque quadruplatores tibi non deeſſe curam indagandæ veritatis.* Hoc eſt clarum regum ſtabilimentum, ſi reges oderint mendaces, & ament ſcire veritatem.

§. VII.

Principibus maximè colenda eſt fama poſthuma.

BOnus & prudens Abimelech hoc curabat ſtabilire, quod circa ſe erat & quod circa famam ſuam.

ſuam. Ait enim: *Iura ergo per Deum, ne noceas mihi, & poſteris meis, ſtirpique meæ.* Vbi Septuag. legunt: *Iura mihi Deum, ne noceas mihi, nec ſemini meo, nec nomini meo.* Sic ſolicitus erat de poſthumo nomine ne malè oleret apud venturos. Similiter Saul. 1. Reg. 24. aiebat ad Dauid: *Iura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me, nec auferas nomen meum de domo patris mei.* Hæc ſolicitet cura principes de nomine relinquendo poſt ſe, vt illud maneat illuſtre, vndique radiet, vel in ſtemmatum aureis flexuris, vel glorioſis paginis adſcriptum. Ne ſordes præ ſe ferat, ob quas ab albo clariſſimorum debeat expungi. Hanc curam in ſuo Trajano exponit Plin. in Paneg. aiens: *Illud indignum, quod eodem tempore in ſenatu, & in ſcena ab hiſtrione & conſule alij laudabantur. Tu procul à tui cultu ludicras artes remouiſti: ſeria ergo carmina, honorque æternus annalium, non hæc breuis & pudenda prædicatio colit.* Solent equidem principem hiſtriones in ſcena, ſiue alij ambitores paſſim honoribus & inanibus laudibus extollere. Prudens princeps has repellebat, faſtidiebat, vnum curabat ſerium illum, & æternum honorem annalium, in quibus cum examine & iudicio veniunt facinora principum ad trutinam. Non æſtimat qualis dicatur ab hiſtrionibus, à præſentaneis ambitoribus, ſed qualis inueniendus ſit in annalibus apud venturos. Babylonio Imperatori cœnanti cum concubinis apparuerunt tres digiti ſcribentes in pariete Dan. 5. *Et Rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis, tunc facies regis commutata eſt, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius ſoluebantur, & genua eius ad ſe inuicem colliſdebantur.* Quantus timor, & tremor potentiſſimum regem occupauit ex ſolis viſis digitis in pariete ſcribentibus? Planè crediderim hoc ſummo pauori debere eſſe regibus, quid de illis, ſcriptoribus licebit, quid ſcribendum in parietibus, in marmoribus, in annalibus regni. Hinc Nazianz. orat. 32. in diſceſſu ſuo à curia Conſtantinopolitana ait: *Valete Imperatores, & palatia, atque omnes Imperatoris famuli, & cubicularij: ſiquidem Imperatori fidem haud quaquam certam habeo; Deo autem magna ex parte infidi, manibus plaudite, acutè clamate, rhetorem veſtrum in ſublime tollite. Siluit vobis improba & loquax lingua, nec tamen ſilebit. Pugnauit enim manu, & attramento. Cæterum in præſentia conſiluimus.* Ecce tibi, quæ ſanctiſſimus doctor minetur principibus palatinis, illud nimirum: *Pugnauit enim manu, & attramento.* Quippe non ſic ærea machina iaculans globos igneos, rapidiſſima fulmina vibrans, vt ſcriptoris calamus attramento intinctus debet eſſe principibus formidini. Illa temporarium poteſt damnum inferre, hic æternam nominis infamiam, abominandúmque omnibus fœtorem propinat.

Geneſis 21. Tulit itaque Abraham oues, & boues, & dedit Abimelech. Percuſſeruntque ambo fœdus. Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gregis ſeorſim. Cui dixit Abimelech; Quid ſibi volunt ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeorſum? At ille, ſeptem, inquit, agnas accipies de manu mea, vt ſint mihi in teſtimonium, quoniam ego fodi puteum iſtum: idcircò vocatus eſt locus ille Berſabee, quia ibi vterque iurauit.

§. VIII.

Princeps, vt ſeuerus in reos, ſic beneficus ſit in correctos.

EXpende quando Abrahamus munera parat exhibenda Abimelecho, priùs enim in illum ſeuerè animaduerterat; dicit enim: *Et increpauit Abimelechum propter puteum aquæ, quem vi abſtulerant ſerui eius. Reſpondit Abimelech, neſciui quis fecerit hanc rem, ſed & tu non indicaſti mihi, & ego non audiui præter hodie. Tulit itaque Abraham oues, & boues & dedit Abimelech,* &c. Siquidem ad munera, & pacem, & amicitiam veniendum illi erat, cur increpationem præmiſit? Cur non magis diſſimulauit offenſam, quando de mutuo agebatur fœdere? Sanè præ ſe ferebat Abrahamus præclariſſimi principis ſpeciem, quo non totus eſſet melleus, ſed de ſeueritate in reos veniret ad beneficentiam in correctos. Inuenio quid ſimile in Theodomiro Gothorum rege, de quo ait Iordanus epiſcop. Rabben. in hiſtoria Getica: *Hunnimundo cum Sueuis vaſtatis Dalmatiis ad ſua reuertente, Theodomir Germanus Vualemiris regis Gothorum non tantum iacturam armentorum dolens quantum metuens, ne Sueui, ſi impunè hoc lucrarentur, ad maiorem licentiam proſilirent, ſic vigilauit in eorum tranſitu, vt intempeſta nocte dormientes inuaderet, conſertoque inopinato prælio ita eos oppreſſit, vt etiam ipſo rege Hunnimundo capto omnem exercitum eius, qui gladium euaſiſſet, Gothorum ſubderet ſeruituti. Et dum multum eſſet amator miſericordiæ facta vltione, veniam condonauit, reconciliatúſque cum Sueuis, eumdem, quem ceperat adoptans ſibi in filium remiſit cum ſuis in Sueuiam.* Quid faceret princeps præſtantius? Inuaſores caſtigauit, caſtigatos, correctoſque in filios adoptauit. De ſeueritate, qua punit reos, ne inſoleſcerent, venit ad profuſiſſimam beneficentiam, quam in iam caſtigatos deriuauit. Ioſeph in regno poſitus excepit ſibi iniurios fratres ab illis minimè agnitus, quos vt vidit, ſtatim induit ſeueritatem, quaſi exploratores tractat, iubet vinculis detineri Simeonem, dat operam, vt furti rei detineantur. Tandem poſt multam afflictionem illorum ſeſe oſtendit fratrem. Geneſ. 45. aiens: *Ego ſum Ioſeph, adhuc pater meus viuit? Non poterant reſpondere fratres nimio terrore perterriti, ad quos ille clementer,* &c. Quando tot officia fraterna parabat, cur maluit priùs affligere fratres? Bonus princeps reos etiam fratres voluit priùs ſeuerè caſtigare, & vt correctos vidit ſeueritate, ſic adamauit, vt amantiſſimus iam oſtenderetur frater. Ait D. Auguſt. ſerm. 82. de tempore: *Priuſquàm peccatum ſuum confiterentur, & crimen, quod admiſerant mutua inter ſe caſtigatione conſumerent, nec agnoſcendum ſe dedit eis, nec pacis oſculum eis indulſit. Cum verò illos humiliter videret afflictos, deoſculatus eſt ſingulos, & per ſingulos fleuit, & pauentium colla pio oculorum rore perfundens odium fratrum charitatis lachrymis abluebat.* Præſtantiſſimus princeps reos excipiens, priùs ſeueritati intendit, donec corrigeretur delictum; vbi autem delictum caſtigatum aſpexit, continuò ſeueritate depoſita currit ad beneficia. Id, quod in regio etiam bruto voluit oſtendere Dominus, cum leoni mandauit caſtigationem prophetæ inobedientis. 3. Reg. 13. *Inuenit eum leo, & occidit, & erat cadauer eius proiectum in itinere, aſinus autem ſtabat iuxta illum, & leo ſtabat iuxta cadauer.* Occidit leo prophetam, manſit iuxta cadauer cuſtodiens illud: vbi dicit D. Gregor. Papa lib. 4. Dialog. cap. 24. *Leo ergo, qui*

prius

prius peccatoris vitam ne caueat, cuſtodiuit poſtmodum cadauer iuſti. Equidem dum reum agnouit, percuſſit, vt tolleretur delictum; vbi autem delictum caſtigatum receſſit, iam nihil oſtendit pertinens ad vulnus, ſed ad munus. Vt diſcant principes ſeueritatem exercere in reos, quos amplectantur, & foueant, & multis ornent, vbi eos correctos viderint.

§. IX.

Præſtantiſſimi principis eſt, in aliquibus priuatorum officia non defugere.

NIl non præſtantis principis inuenitur in Abimelech, qui Rex in ditione ſua nactus hoſpitem priuatum hominem Abrahamum, non detrectat fœdus inire cum illo, & iuranti pacem Abrahamo ſimul Rex ipſe reſpondet iuramento ſuo. Ait enim textus: *Quia ibi vterque iurauit.* Morale eſt, quòd Rex à priuato iuramentum firmitudinis cauſa requirat. At quod Rex iuret priuato, quis vidit? Verbum regis ſimplex adeo firmum eſt, vt dedeceat Regem iuramento firmare, quod promittit priuato homini alicui; ſed bonus Rex, vbi cum priuato paciſcitur, non refugit implere priuati hominis officia, & iurare etiam fœdus, quod priuati iurant. Id, quod miratur Plinius in Trajano ſuo in Paneg. Cum enim Imperator hic conſulatum ſibi regendum acciperet, quia mox erat priuatorum hominum ad conſulatum non accedere, niſi iuramento præmiſſo, ſimiliter & Trajanus iurauit in conſulatus limine. Pro quo ait Plinius: *Imperator ergo, & Cæſar D. Auguſtus Pontifex maximus ſtetit ante gremium conſulis, ſeditque conſul principe ante ſe ſtante, quin etiam ſedens præiuit iuſiurandum, & ille iurauit. Ingens Cæſar, & par gloria tua, ſiue fecerint iſtud poſteà principes, ſiue non fecerint: vlla ne ſatis prædicatio digna eſt idem tertiò conſulem feciſſe, quod primò; idem principem, quod priuatum; idem Imperatorem, quod ſub Imperatore? Neſcio iam, neſcio pulchrius ne ſit iſtud, quod præeunte nullo, an hoc, quod alio præeunte iuraſti.* Vtrumque fuit præſtantiſſimi principis, quia in vtroque ſe ad priuatorum dimiſit officia, vt morem gereret ſuis ſubditis. Quod prius, & glorioſius Trajano fecerat Rex regum, & Dominus dominantium. De quo ait Paul. ad Hebræos cap. 10. inquiens: *Homines per maiorem ſui iurant, & omnis controuerſiæ eorum finis ad confirmationem eſt iuramentum. In quo abundantius volens Deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilij ſui interpoſuit iuſiurandum.* Ecce tibi vt Deus optimus, max. vt morem gerat hominibus, non detrectat iuſiurandum interponere promiſſionibus datis homini ſuo. Vt ſapienter dicat Theodotus hom. 2. de Natiuit. habita in Concil. Epheſ. *Nec enim turpe eſt clementi Domino, ſi in ſerui vtilitatem in quibuſdam ſeruilibus cum ſeruo communicet: ſiquidem heri fama per huiuſmodi non offenditur, ſed qualisnam ſit, per id genus officij deprehenditur.* Officia enim ſeruilia à principibus in ſuorum vtilitatem ſumpta non turpant principes, ſed glorioſiſſimi principatus qualitatem indigitant.

Geneſis 21. Et inierunt fœdus pro puteo iuramenti. Surrexit autem Abimelech, & Phicol princeps exercitus eius, reuerſique ſunt in terram Palæſtinorum. Abraham verò plantauit nemus in Berſabee, & inuocauit ibi nomen Domini Dei æterni. Et fuit colonus terræ Palæſtinorum diebus multis.

§. X.

Religio, & Dei cultus validiſſimum hominum munimen eſt.

HÆc prima Abrahami plantatio legitur in terra, qua nemus plantauit, in quo inuocaret nomen Domini, dicit enim: *Abraham plantauit nemus in Berſabee, & inuocauit ibi nomen Domini Dei æterni.* Erat quippe iuxta Caietanum nemus pro templo, vbi quietè, & pacatè diuinum nomen inuocaretur, & Deus coleretur. Conueniant huc, qui munitiſſimas ciuitates, altiſſimas turres, muros ædificant æreos, quibus ſe ſe à malis incurſibus defendant. Abrahamus non ſaxorum parat munimenta, ſed locum aptat, vbi colatur Deus, & eius inuocet nomen, quo maximè aduersùs omnia pericula defenditur. Sapientiſſimè enim exclamat D. Nilus apud Cerdam in aduerſariis ſacris cap. 153. *O religionem omnibus regibus potentiorem, magiſque regiam! Quæ enim reges armis excitabant, hæc ſine armis diſſoluebat.* Non ſic arma, non ſic mœnia propugnant, & expugnant reges, vt religio & Dei cultus verus hominem propugnat. Quiſquis pro ſe diuinum cultum habet, vel ſine aliis armis eſt ſecurus, & potens aduerſa omnia comprimere. Habes 1. Reg. 4. prælium infauſtiſſimum, quo Iſraëlitę perimuntur, & arca Domini capitur à Philiſtinis: *Ceciderunt de Iſrael triginta millia peditum. Et arca Dei capta eſt*, &c. ſed cap. 7. abſque vlla pugna, abſque vllius ſtricto gladio arca reducitur ad Iſraëlitas: *Venerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domum Aminadab*, &c. Ecce tibi vt Iſraëlitæ perdunt in difficili prælio Domini arcam, & ſine prælio, & ſanguine illam recuperant. Et cur recuperant ſine prælio, quam multis armis multorum ciuium nece retinere ſecum non potuere? Equidem anteà Heli ſacerdotis filij auaritia & tyrannide ſua deterrebant homines à ſacrificiis, vix vlla extabat in populo religio, plenus erat abominationum Dei cultus; ne mireris quod armatæ phalanges corruant in populo, in quo deficit religio, quæ ſola præ omnibus aliis armis prodeſt hominibus ad ſalutem. Pro quo aiebat Ægeſip. lib. 5. excid. Hieroſol. cap. 16. *Intermiſſa erat ſacra cura religionis, Heli ſacerdotis negligentia, diuina imperia deſerebantur, irrogatum ab Allophilis prælium, victi Hebræi, capta Dei arca eſt, & ſine armis reddita illis; quo indicio claruit, quod & ſine religione arma non vincant, & religionem ſine armis vincere.* Expende, & cordi imprime illud: *Sine religione arma non vincunt, & religionem ſine armis vincere.* Licet omnia munimenta, omnia arma deſint, potens eſt religio, & cultus Deo dignè exhibitus comprimere vniuerſos malos incurſus. Vbi autem religio deſit, non poteſt permanere victoria diu. Vt verè dicat Euſeb. in Cat. Græca. D. Luc. cap. 1. *Magnum quoque erat Aſſyriorum regnum, nec prius deletum eſt, quàm Hieroſolymis Dei templum violauit.* Equidem triumphabant Aſſyrij per ſæcula multa, venerunt tandem Hieroſolymam, templum Dei prophanant, vaſa ſacra aſportant, illa adducit Balthaſar in conuiuium, quibus bibebant eius concubinæ: tunc dictum eſt Dan. 5. *Diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis.* Nec prius clariſſimum regnum venit in ruinam, quàm ab illo prophanaretur veri Dei cultus. Ex cultu enim Deo exhibito in templo

collıgitur

colligitur reg. ſtatus, & facies. Actor 6. de Stephano: *Viderunt fa[...] eius, quaſi faciem Angeli.* Circa quæ S. Hilar. Ar. at. homil. de illo ait: *Talis eum vultu internus habitator induerat, qualem regni in templo templi indicat pulchritudo.* Interna Spiritus ſancti gratia in Stephano etiam externè viſebatur, ad eum modum, quo interna pulchritudo templi apparet in externa regni facie, vt qualis fuerit templorum cultus, talis ſit regni ſtatus. De hoc infrà lib. 7. cap. 4. §. 3.

CAPVT XI.

Abraham litat filium.

FILIVM obtulit Abrahamus Deo, cuius fuerat in deſperatione promiſſum. Feſtinatur ad montem, ſtetit puer ad iugulum, & factus eſt aries placidiſſima victima. O ſancti mens intemerata parentis! filio dum vitam denegat, acquiſiuit.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

HVIVS capitis latè explicatam hiſtoriam, & moralibus documentis perpolitam habes tom. 1. de Chriſto figurato lib. 3. cap. 1. vbi ad vitam Iſaaci deuenitur. Nonnulla in præſenti dabimus, ne in Abrahamo deſideretur memoria tanti ſacrificij.

Geneſis 22. Tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham? At ille reſpondit; Adſum. Ait illi: Tolle filium tuum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum montium, quem monſtrauero tibi.

§. I.

Grauiſſimum homini tormentum eſt, quod præ oculis habeat perdenda.

NOn vanè dicitur Deus tentaſſe Abraham, cùm iubet, vt filium occidendum tollat, & ferat ſecum in montem; ait enim: *Tolle filium tuum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum,* &c. Quòd ipſe tollat filium, quòd eum ferat in montem, vbi occidendus erat, credo inter maximas mundi tentationes numerandum eſſe. Venant. Fortunat. in ſalutario 3. ad virum illuſtrem ait: *Rem mihi deſiderabilem penè vno momento, & offerre voluiſ, & auferre. Cùm nihil ſit in humana conditione crudelius aut non videre quod aueat, aut videre quod perdat.* Hoc vir ſapiens æſtimauit crudelius humanis vulneribus, quòd quis videat chara ſibi perdenda; quòd præ oculis habeat ea, quæ properatò ad ruinam eunt. Minabatur propheta ruinam Niniuitis Ionæ cap 3. *Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem.* Quibus ponderat D. Hieron. vt cœperat à maioribus dolor priùs ſentiri; ait enim: *à maiore vſque ad minorem* Et cur maiores priores dicuntur in luctu? Equidem maiores acriùs torqueri cœperunt. Vt quibus præ oculis erant chariſſima filiorum pignora, quæ citò videbant conuertenda in fauillas. Rem ſic pulchrè depingit D. Ephræm in Ionam ſatus: *Viui ſuos deflere ſolent mortuos, at Niniuitæ viuos omnes filios ſuos & affines plangebant. Inſtabat iam dies ſubuerſionis proximus, & ciuitas planctu, atque eiulatu repleta erat. Excitabant patres coram ſe filios ſuos, vt ſimul acerbam cum ipſis mortem lugerent, ſponſóſque ac ſponſas in medium adducebant. Et quis ex ſano hoc ſpectaculo animum retineret? ſpectabant patres pulchritudinem filiorum ſuorum, & præ magna triſtitia offundebantur ipſis tenebræ.* Creſcebat dolor in immenſum parentibus ſpectantibus filios pulcherrimos, qui ſtatim erant à diuina ira perdendi. Quis vehementiſſimo dolore non angatur, cum chariſſima ſibi pignora ſpectet iam iam perdenda? Apud Prudentium lib. 2. contra Symmachum proponitur Roma ex verbis Symmachi queribunda, quòd ad maximè dolendam fortunam deuenerit, & ait: *Ad hoc ego ſeruata ſum, vt longæua reprehendar? Videam quod deſtruendum putatur?* Planè hoc ſummum dolorem æſtimabat ille Rethor, quòd quis videat chariſſimum ſibi aliquid, quod putatur ſtatim deſtruendum. Quiſquis eò mali peruenit, crudeliſſimum malum pertulit. Vt meritò Venantius Fortunatus dicat in Epitaphio Vilithutæ:

Omne bonum velox, fugitiuaque gaudia mundi
Monſtrantur terris, & citò lapſa ruunt.
Vt dolor acquirat vires, cum perdat amantem,
Ante placere facit, durius inde premit.
Eheu lachrymæ rerum! Eheu ſors inimica virorum!
Cur placitura facis, quæ doliturа rapis?

Expende illud: *Vt dolor acquirat vires, cùm perdat amantem.* Vix enim repetietur, qui numeret augmentum doloris in eo, qui ſibi charum videat perditum ire?

§. II.

Locus ſacer templorum fauſtiſſimus hominibus eſt.

MOntem viſionis deſignat Dominus ſacrificando Iſaaco dicens: *Vade in terram viſionis,* &c. Vbi templum Ieroſolymitanum ædificatum eſt, vt ex D. Hieronym. & aliis communiter probat Pereira diſpur. 3. in hoc caput. Nec ſine myſterio dicitur Iſaac ſacrificandus in templi parte, ſed vt iam inde quid fauſtum illi ſacrificio oſtenderetur, quando templi locus nunquam non fauſtus eſt hominibus, & ſalutaris. Inde Plinius auſpicium dabat Trajano, quòd in templo Iouis fuerat in filium Imperatoris adoptatus. Ait enim in Panegyric. *Itaque non tua adoptio in cubiculo, ſed in templo, nec ante genialem torum, ſed ante puluinar Iouis adoptio peracta eſt, qua tandem non ſeruitus noſtra, ſed libertas, & ſalus, & ſecuritas fundabatur. Sibi enim Dij gloriam illam vindicauerunt.* Quæ in templo parabatur, non poterat non ſalutem, & ſecuritatem hominibus aſpirare, quibus ſemper templi locus eſt fauſtus. Et illud maximè notandum ex Luc. 1. dum Ioannis natiuitas promittitur patri, ait enim: *Factum eſt cùm Sacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum ſecundum conſuetudinem ſacerdotij ſorte exijt, vt incenſum poneret*

neret ingreſſus in templum Domini :: Apparuit illi Angelus Domini ſtans à dextris altaris incenſi :: Ait autem ad illum Angelus ; Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua , & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium, &c. ſic Angelus expectat Zachariæ acceſſum ad templum , & iuxta altare ſtans filium naſciturum prænuntiat. Non ſic Angelus, qui ad Mariam mittitur prænuntiaturus Chriſti Natiuitatem , ſed in cubiculo ſedentem Mariam conuenit. Id quod ponderat Guarricus Abb. ſerm. 3. de Ioan. Bapriſt. ait : *Mirentur igitur alij quòd à prophetis prænuntiatus , quòd ab Archangelo promiſſus , & eodem, quo Chriſtus ; cum tamen Chriſtus in cubiculo, Ioannes in oraculo.* Ioannem vt Chriſtum prænuntiarunt prophetæ, annuntiauit Angelus, & idem , qui Chriſtum annuntiauit : ſed ex loco annuntiationis aliquid præcellentius videbatur accidiſſe Ioanni, quàm Chriſto Domino , quando de illo facta fuit annuntiatio in templi adytis , inter ipſa Sacramenta altaris ; de Ieſu autem facta fuit non in templo; ſed in cubiculo matris. Et cur non magis de Ieſu in templo , quàm de Ioanne ? Ioannes creatura erat , expoſitus naturæ humanæ varietati , & vt creaturæ ab extrinſecis loci & aliorum auſpicia ſalutis dantur, & fœlicitatis. Inter quæ illud præſtantiſſimum , quòd inter aras templi annuntiatur. Ieſus vt Deus , ſummúſque omnium creator, non ab extrinſecis auſpicia ſumit ſalutis, quando ipſe eſt ſalus , & ſecuritas , & vita generis humani.

Geneſis 22. Igitur Abraham de nocte conſurgens ſtrauit aſinum ſuum , ducens ſecum duos iuuenes , & Iſaac filium ſuum: cumque ſuccidiſſet ligna in holocauſtum, abiit ad locum, &c.

§. III.

Vbi patris magnalia vocant filium , non acquieſcendum maternis ſuſpiriis.

ERat domi Sara, cuius tamen mentio nulla fit in toto ſacrificandi Iſaaci tumultu. Pater à lecto ſurgit, duos famulos excitat, filium vocat , & ligna parat, & ignem, & ferrum , iter arripitur , ſic enim ait textus : *Abraham de nocte conſurgens ſtrauit aſinum ſuum, ducens ſecum duos iuuenes, & filium ſuum Iſaac* , &c. Cum famulis, cum filio de via arripienda agit, Saræ autem nec verbum dicit. Et cur etiam Sara amantiſſima coniux non adducitur ſaltem in viæ conſilium ? Cur non iubet filio vt matris manibus oſcula figat ? Patris facinus erat tota illa res ſacrificij , nec permittitur ad matrem attendere filius, dum adeſt magnalia patris ſecuturus. De Theodorico Rege Gothorum ad bellum proficiſcente ait D. Ennodius in eius Panegyr. *Sanctam matrem, & venerabilem ſororem , dum de euentu belli attonitæ tui vultus ſydere paſcerentur , talibus alloquiis confirmaſti: Scis genitrix partus tui honore vniuerſis nationibus, quod natalis mei tempore virum fœcunda genuiſti, dies eſt , quo filij tui ſexum campus adnuntiet. Sine cauſa parentum titulis nitimur, niſi propriis adiuuemur. Stat ante oculos meos genitor , de quo nunquam fecit fortuna ludibrium , qui dextros ſibi ipſe peperit valetudine exigente ſucceſſus. Hoc oportet duci contendi*, &c. ſic nobilis princeps in re gloriæ ad genitoris contendit triumphos, matris prætermittens teneritudinem. Non afficitur matris conſpectu , ſed habens patrem, quem ſpectet, quem ſequatur , eius animo figit ſequenda veſtigia. Poſſet equidem Ieſus iis verbis alloqui matrem ſuam iturus ad patris beneplacitum implendum , ſed placuit magis vti illis, quæ poſuit D. Lucas cap. 2. vbi dolentem matrem, quòd inſciis parentibus abeſſet filius , ſic loquitur: *Quid eſt, quod me quærebatis? Neſciebatis, quia in iis, quæ patris mei ſunt , oportet me eſſe ?* Bonus enim filius vbi habet ad quas patris euolet virtutes , nec aſpicere debet ad matris teneritudinem.

Geneſis 22. Cúmque alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum. Extenditque manum , & arripuit gladium vt immolaret filium ſuum. Et ecce Angelus Domini de cælo clamauit dicens: Abraham, Abraham, &c.

§. IV.

Vileſcunt duriſſima quæque Dei amatori.

ECce tibi Abrahamus filium alligat , gladium ſtringit, vt filium mactet ; *Extenditque manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium.* Filius eſt, & filius amantiſſimus ingentibus comparatus ſuſpiriis, hæres vnicus paternorum bonorum ; & hunc pater mactat ? An quia minus amabat ? Abſit , ſed amabat Deum, Dei autem amatori quaſi nihil ſint, vileſcant omnia duriſſima. Ait Philo in præſenti : *Ille quamuis maiore quàm dici poteſt , filij amore teneretur, nec animum flexit , quippe qui amore Dei ſubactus fortiter vincebat omnes cognationis affectus , & omnia nomina.* Expende illud , *& omnia nomina*; quaſi tot duriſſima in filij dilectiſſimi morte, non res eſſent doloris , ſed nomina. Sic namque afficitur Dei amator , vt illi quaſi vacua nomina videantur , quæcumque difficilia propter Deum ſuſtinere poſſit. Compone modò Abrahamum, & Adamum ; vtrique à Deo fuit præceptum impoſitum, Abrahamo de filio immolando, Adamo autem de non guſtando pomo. Quid hoc facilius ? Quid illo difficilius ? Sed Abrahamus præcepti ſui difficultates vorat , nec æſtimat filij vitam, vt obediat Domino. Adamus in re adeò facili corruit, & ne contriſtaret delicias ſuas contra Dei præceptum, manducat pomum. Vnde hic tam infirmus in re facili, quando ille tam validus in arduo, difficilique negotio ? Qui erat in Abrahamo Dei amor, non erat in Adamo, ideò vel in leuiſſima re corruit. Ait Rupert. ibi: *Magna largitas bonorum, & non grauе largitoris mandatum. Leuis in tanta copia eſſet vnius continentia, ſi non defuiſſet continentiæ dux beneuolentia.* Et quidem non ſolùm in tanta copia, ſed vel in extrema penuria , & inopia eſſet leuis continentia, ſi non defuiſſet in largitorem beneuolentia. De Petro ait Matth. 26. *Petrus verò ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla dicens : Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit.* Et qui fieri potuit, quòd tantus vir vnius ancillulæ verbo in tantum malum laberetur ? Ait D. Laurent. Iuſtinian. lib. de triumph. Chriſti agone cap. 8. *Dominum quippe, ignarus ſui, paſſione timidus, & frigidus charitate, ſolo corpore ſequebatur.* Expende illud, *& frigidus charitate.* Ex quo tepuit in eo charitas , timere cœpit vel viliſſima quæque, & inde incidit in peccatum. Vna eſt enim beneuolentia & Dei amor, qui facit vileſcere, & pro nihilo reputari propter Deum difficillima omnia. Hinc Ieſus ait Apoſtolis , quando metu Iu-

dæorum domi concludebantur Ioan.20. *Sicut miſit me pater, ego mitto vos.* Et pater miſerat filium in mortis præceptum, in crucis tolerantiam, cur ergo Domine meticuloſis hominibus talia proponis certamina? Cur dura illa crucis tibi à patre propoſita illis offers, quos vides metu turbari? An fieri poteſt, vt qui propter metum non audent extra domum exire, proſiliant poſtmodum in viræ diſcrimina, in mortis damna? Difficile ſanè eſſet, quòd timidus ad durum iret certamen, niſi priùs in eo totum timorem flamma charitatis depaſceret. At vbi charitas imperat, nullæ non vorantur difficultates: vt dicat Chryſol. ſerm.84. *Mitto vos ad tolerantiam famis, ad onera viae calorum, ad ſqualorem carceris, ad perferenda omnia genera pœnarum, ad ſubleuandam tanctis execrabile mortis iugum, quæ omnia charitas vtique humanis mentibus imperat, non poteſtas.* Sanè nulla poteſtas eſt, quæ hominibus duriſſima perſuadeat, ea tamen charitas perſuadet.

§. V.

Similitudo Chriſti in pœnis vel ipſas pœnas ſuauiat.

PRiùs victimæ mactabantur, & poſteà inter ligna ponebantur, vt conſumerentur igne holocauſti; non ſic Abrahamus, quin potius vt ait textus: *Cùmque alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum. Extenditque manum, & arripuit gladium,* &c. Cur prius poſuit vi timam in altare ſuper ſtruem lignorum, quàm iugularet? In altare, & lignis imago erat Chriſti Domini in ligno crucis immolandi; ſub cuius imagine ſic Iſaac afficiebatur, vt auidè ſuſciperet mortem, qua Chriſti paſſioni aſſimilabatur. Quò reſpiciens D. Baſil. Sel. orat.32. ait: *Suſcipe in Iſaaco animi æquanimitatem, qui vinctus ad cædem obuolitante ferro lubens erat, vt imaginem paſſionis videret.* Itaque Iſaac dum morte ſua iret in Chriſti paſſionis imaginem lubens mortem acceptabat. De imagine enim Chriſti ibi repræſentanda durities quævis mortis maximè ſuauiatur. Dicebat ipſe Luc.9. *Dico autem vobis verè, ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem.* Expende illud: *Non guſtabunt*, quibus nec minimus guſtus mortis ſignificatur, & vnde fieri poterat, quod ſic guſtus, & vel leuis amaritudo mortis in aliquibus non caderet: Eò ipſo, quod aliqui ſe in morte Chriſti conſortes paſſionis viderent, ſic illis mors dulceſcit, quaſi nihil amaritudinis guſtarior, ſed omnia fuerint illis ſuauia. Ambroſ. lib.7. in Luc. ait: *Soli non guſtabunt mortem, qui poſſunt ſtare cum Chriſto. In quo licet ex verbi qualitate perpendere, nec tenuem quidem ſenſum habituros mortis, qui Chriſti mereantur habuiſſe conſortia.* Dum ſe conſortes Chriſti eſſe videant, ad eiuſque ſimilitudinem expreſſam mori, nec tenuem ſenſum habent mortalis amaritudinis. Implet enim maximè hominum animum, ſi vel pereat ad Chriſti ſimilitudinem. Vnde monebat Dominus ſponſam dicens Cant.8. *Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum, quia fortis eſt vt mors dilectio.* Expende orationem, ob quam Chriſti cruce iubeamur ſignari, nimirum, quia inde *ſit fortis vt mors dilectio.* In ſimilitudine Chriſti crucifixi ſic noſtra dilectio confirmatur, vt nullis cedat periculis mortalibus. Circa quæ verba ait Philo Carpathius ibi: *Signum crucis in corde ipſius ſponſa ſe primum ponendum dicit, deinde in brachio, vt illuminati, & redempti bona per vires ſpiritus ſancti agamus, optima quæque perficientes, vt capiti ipſum imitemur abnegata propria voluntate, ſicuti nobis præceptum eſt ab ſponſo dicente. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me, quandoquidem charitas Dei nil graue exiſtimat, nil intolerabile veretur, ſed omnia faciliima habet, & iocunda.* Dum Chriſto enim conformemur eiuſque ſimilitudine ſignemur, adeò roboratur in nobis eius charitas, vt cum morte poſſit luctari, & illam facili negotio detriumphare.

§. VI.

Reſurrectionis expectatio facit nos lætos in mortem ire.

MIrabar Abrahamum armatum gladio, vt filiũ percuteret, ait enim textus: *Arripuit gladium vt immolaret filium ſuum,* &c. Et vnde pater ſic confirmatur vt non dubitet filium dilectum, & filium promiſſionum magnarum morti tradere? Ait Paul. ad Hebr.cap.11. *Fide obtulit Abraham Iſaac, cum tentaretur, & vnigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones, arbitratus, quia & à mortuis ſuſcitare potens eſt Deus.* Propoſuit ſibi ob oculos reſurrectionem, quam firmiter credens filio mortuo obuenturam, non dubitat intrepidus illum tradere morti. Quis enim metuat mortem è qua putat orituram gloriam reſurrectionis? Planè vbi reſurrectio, vbi vita glorioſa apparet in ipſa morte, non mirer, quòd mors deſpiciatur ab omnibus. Actor.7. Stephanus iam iam rapiendus ad mortem oculos ad cœlos leuans ait: *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei.* Morituro Stephano aperiuntur cœli, & filius hominis, qui mortuus fuerat, viuus apparet ſedens ad dexteram patris. Cuius conſpectu Stephanus confirmatus nihili æſtimat mori, quando videt mortuum in vitam, & gloriam ſuſcitari. Nec ſolum ipſe lætus vadit in mortem, ſed prædicans Ieſum à mortuis ſuſcitatum, & glorioſum facit, quòd innumeri alij in mortem læti abeant. Vt illi accinat Arator lib.1. in Acta.

——Sere prælia martyr
Fœlices habitura neces; vbi gloria pœna
Et cadere eſt ortus, iugulisque patentibus annam
Naſcitur æterna complectens munera vitæ.

Meritò peut, quòd ſerantur prælia fœlices habitura neces: non enim auferenda eſt ſed colenda maximè res illa, quæ mortes infert, è quibus iterum in vitam renaſcamur. Vbi pœna commutatur in gloriam, vbi caſus nouo propinquat exortui, vbi naſcuntur æterna ſæcula, nullus ſapiens eſt, qui detrectet in iis morari. Vt reſurrectionis ſpes promoueat homines, habes tom.2. de Chriſto figurato lib.5. cap.4. §.8. Et tom.3. in Euang. lib.15. cap.12. §.8. & aliàs in præſenti.

§. VII.

Vt Deus in ſuorum pœnis dolet.

IN filij chariſſimi interfectione pater ſtringit ferrum, vt occidat; filius ictum expectat; nullus intereà gemitus, nullum auditur ſuſpirium, nulla à patre, nec à filio exilit vox doloris. Solus à cœlo Angelus auditur, qui clamat, & clamans abigit funus ab Abrahami domo, dicit namque: *Ecce Angelus de cœlo clamauit, dicens: Abraham, Abraham,* &c.

Non

Non ab Abraham, non ab Iſaac, ſed à cœlo venit vox clamoris in Iſaaci morte, quia ſolus Deus dolet in pœnis ſuorum. Ait D. Zeno lib.2. ſer.6. *Vbi fides fuit, non erat dolor. In illo ſacrificio ſolus Deus doluit,* &c. ſolus eſt Deus, qui neſciat non dolere in pœnis ſuorum. Actor 7. circumſeptus Stephanus ab hoſtibus, à quibus petebatur in mortem, *intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei.* Credimus poſt aſcenſum in cœlos Ieſum ſedere ad dexteram patris, vt per ſeſſionem illam, interminabilem eius requiem deſignemus. Cur modò apparet non quieſcens in ſede, ſed ſtans? Vt per ſtantis habitum res laboris oſtenditur, ſic Ieſus dum oſtenditur aſpiciens ſuum militem in tormentorum conflictu eſſe, eo habitu voluit apparere, quo ſe laborantem, & dolentem oſtenderet. Ait D. Petrus Damian. ſerm. de S. Stephano: *Surgit ipſe Rex filius Regis, & lapidantium aciem interrumpens, triumphatoris certamini non ſine dolore cordis aſſiſtit.* Quaſi nequeat Deus videre ſuorum tormenta ſine dolore; ſic aſſiſtit ſuis laborantibus, vt ipſe ſe oſtendat de eorum malis dolere. Quod ſanè glorioſiſſimum accidit laborantibus fidelibus. Dum Titus Imperator ſuper muros Ieroſolymitanos eſſet, alacris Romanorum iuuentus ſe è muro præcipitat, in medios confertiſſimos hoſtes proſilit, quorum multitudine hinc inde circumcincta prope erat, vt tota cæderetur. Quid tunc Cæſar? Pulchrè Egeſippus lib. 5. cap. 38. ait: *Volebat ſubuenire Cæſar, nec poterat, hortabatur tamen proximos, vt auxilio ſuis eſſent. Has voces, hunc dolorem Cæſaris pro ſupremo illi habebant ſolatio. Hoc erat morituris viaticum, hoc ſe velut ſublimis ſolantes ſepulchro ad mortem feſtinabant, qui mererentur pro Cæſare, relinquentes ſui hereditatem triumphum.* Suſpiciebat Cæſar cadentes ſuos cum dolore, cum gemitu, qui Cæſaris dolor, & ſolatium morituris erat, & maximum decus. At fœliciùs Ieſus cum dolore aſpicit ſuos milites inter belluas, inter flammas agentes, qui dolor veriùs accipi poteſt pro ſupremo ſolatio, imò pro ſupremo ornamento, quo fideles ex hoc mundo decedant.

Geneſis 22. Leuauit Abraham oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio. Appellauitque nomen loci illius: Dominus videt. Vnde vſque hodie dicitur in monte, Dominus videbit. Vocauit autem Angelus Domini, &c.

§. VIII.

A cruce Dominus magis innoteſcit hominibus, illiſque magis gratus eſt.

SÆpe aliàs Abraham Dominum exceperat, ſed nunquam diuinæ apparitionis nomen aptauit loco, ſicut modò fecit, de quo dicit: *Appellauitque nomen loci illius, Dominus videt. Vnde vſque hodie dicitur in monte, Dominus videbit.* Siue, vt D. Ambroſ. legit: *Dominus apparuit*, vel vt Septuag. *Dominus videbitur.* Et cur non anteà, ſed modò de diuinæ apparitionis beneficio nomen imponitur loco? modò in ariete cornu inhærente vepribus oſtendebatur Chriſtus ligno crucis ſuffixus, nunquam autem magis Chriſtus hominibus, quàm à cruce innotuit. Ait enim D. Ambroſ. in præſenti: *In monte Dominus apparuit, hoc eſt, quòd apparuerit Abrahamo reuelans ſui paſſionem corporis, qua mundum redemit: demonſtrans etiam genus paſſionis, cum ſuſpenſum oſtendit cornibus arietem, virgultum illud patibulum crucis eſt, & in hoc ligno præſtantiſſimus ductor gregis exaltatus omnia traxit ad ſe, vt ab omnibus cognoſceretur.* Iam in ligno crucis moliebatur Dominus clariorem ſui cognitionem hominibus præbere: nunquam enim ſic manifeſtum, ſic gratum ſeſe hominibus oſtendit, quàm vbi ad nos in cruce venit. Mulier illa Sareptana, vt exciperet, cibaretque Eliam aiebat: *En colligo duo ligna, vt ingrediar & faciam illum mihi*, &c. Sic 3. Reg. 17. Sed cur neceſſum fuit memorare duo ligna? Ait D. Auguſt. ſerm. 201. de tempore: *Duo ligna volebat colligere, quia crucis myſterium deſiderabat agnoſcere. Ideò duo ligna colligebat, quia in typo Eliæ Chriſtum excipiebat.* Vbi Chriſtum eiuſque myſteria & excipere, & agnoſcere cupiebat, duo ligna ob oculos poſuit; à ligno enim crucis & gratior, & notior Chriſtus illi fieret. Multum enim errat, quiſquis Chriſtum ſine cruce cupit habere: à Chriſto enim cruci ſuffixo & ſalus, & ſapientia, & omnis virtus hominibus venit. Pugnante Ioſue contra Amalechitas ait Exod. 17. *Cumque leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: ſin autem paululùm remiſiſſet, ſuperabat Amalech.* Ecce tibi perditio populi in eo ſolo, quòd manus Moyſes demiſiſſet. Et cur in manus extenſione victoria, in demiſſione manuum perditio erat? Extenſæ manus crucem efformabant, à qua victoria, & ſalus venit; in demiſſione manuum crucis forma tollebatur, & in ablatione crucis non niſi perditio erat. Ait D. Iuſtin. Martyr. cap. 21. documenti. *Nam ſi quidquam de figura crucem imitante remittebatur, populus, vt in Moyſe ſcriptum eſt, ſuperabatur.* In eo perditio populi conſiſtebat, ſi Deum ſine cruce vellent, ſi crux à conſortio pugnæ tolleretur. Clamantes Iudæi Matth. 27. dicebant: *Si Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce.* In quos vehementiſſimè inuehens D. Chryſoſt. ait homil. de cruce, & latrone: *Conſidera nunc vocem filiorum Diaboli, quomodo imitantur vocem paternam. Diabolus dicebat. Si filius Dei es, mitte te deorſum. Et Iudæi dicunt: Si filius Dei es, deſcende de cruce, & credimus ei.* Eadem prorſus vox eſt illa: *Mitte te deorſum*, & hæc nimirum: *Deſcende de cruce.* De diabolo enim venit, & ad præcipitium & perditionem tendit, quòd velis Chriſtum ſine cruce habere.

CAPVT XII.

Abraham ſepelit Saram.

TEXTVS HISTORIÆ.

NOn iam Berſabee, ſed Nebee habitabat Abrahamus, cuius in finibus ægritudine correpta Sara conceſſit fatis; centum viginti ſeptem vixerat annis; triginta & ſeptem, ex quo in gaudium populorum pepererat Iſaacum nunquam non in ærumnis confirmata lætis ſucceſſibus. Competenter atque magnificè funus curatur, præmiſſo in agrum cadauere ad pompæ funebris celebritatem. Illuc tandem peruenit Abrahamus lugubri vultu, luctuoſo habitu, filiis, clyentibus, amicis pariter comitan-

tibus. Officium extorſerat omnium reuerentia in ſanctiſſimam fœminam; filiorum affectus in matrem, Abrahami in coniugem amor. Poſt hæc de loco ſepulturæ agitur, quem inter illuſtriſſimorum ſepulchra concedebant Ethæi, maluit tamen Abrahamus illum emere ab Ephron filio Seor. Erat homini ſpelunca duplex in agro; quam ſiclis quadringentis numeratis accepit Abraham, in eáque dum locum vxori parat, ſibi etiam locum relinquit paratum: ſic iuſti viri in aliorum funeribus proprium tractant.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

CVIVS vitam vſque modò explorabamus, neceſſum eſt, vt eiuſdem etiam mortem videamus pari affectu, fructu non æquali.

Geneſis 23. Vixit autem Sara centum viginti ſeptem annis, & mortua eſt in ciuitate Arbee, quæ eſt Hebron in terra Chanaan, venitque Abraham vt plangeret, & fleret eam. Cúmque ſurrexiſſet ab officio funeris, locutus eſt ad filios Heth, dicens; Aduena ſum, & peregrinus apud vos, date mihi ius ſepulchri vobiſcum, vt ſepeliam mortuum meum.

§. I.

Mors præſtantiſſimorum maximè nos munit aduerſus carnalia incitamenta.

NVllius fœminæ mors vſque ad Saram commemorata eſt in ſcriptura, de prima hac fœmina dicitur: *Vixit Sara centum viginti ſeptem annis & mortua eſt*, &c. Et cur Saræ mors prima omnium fœminarum annunciatur? Hæc eſt illa pulcherrima propter quam bis timuit maritus mortem, quæ Sexagenaria, & nonagenaria, tam incredibilis pulchritudinis fuit, vt in Egypto & Geraris raperet animos regum, ſibique nuptias regias aſſereret. Vnde meritò hæc mortua ob oculos proponitur; maximè enim nos munit vt à vitiis liberemur, ſi videamus mortuos pulchritudinum apices. Ad remedium Iſraëlitarum cadentium ſub ſerpentinis morſibus, De præcepto Dei, num. 21. *Fecit Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno, quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur.* Et quale hoc remedium erat, vt ſanarentur homines à morſibus ſerpentum viuorum? Quid conſpectus demortui ſerpentis cum veneno, quod viui halabant? Rem pulchro exemplo explicat D. Auguſt. ſerm. 101. de tempore, fatus: *Etiam ſecundùm medicorum carnalium diſciplinam, quibus de morte ſerpentis contra viuorum ſerpentium venena, ſalubria antidota præparantur, non eſt incongruum, vt mortuum debeas ſerpentem intendere, qui à viuorum ſerpentum venenis deſiderat liberari.* Dat caput ſerpentis mortui materiam, qua medici antidota præparant aduerſus ſerpentina venena letalia. Sic Iſraëlitæ iubebantur intendere in ſerpentem mortuum, in quo maximè aduersùs viuorum incurſus curabantur, confirmabantur. Vtinam & fidelis intendat in præſtantiſſimorum cadauera. Inde ſanè non poſſet non maximè confirmari aduerſus viuida venena pulchritudinum, ſeu voluptatum. Exod. 14. non ſolùm Dominus ſubmerſit in mari validiſſimos Egyptiorum exercitus, ſed & eorum cadauera in litus proiecit in conſpectum Iſraëlitarum. Ait enim: *Et viderunt Ægyptios mortuos ſuper litus maris.* Et cur poſt ſubmerſionem voluit Deus, vt omnia cadauera ad litus proiecta iacerent? Ait Lyra: *Vt haberent arma eorum ad defendendum ſe contra hoſtes.* Miniſtrant arma validiſſima homines præſtantes mortui, quibus hoſtiles incurſus propellamus. Accinit Theodor. quæſt. 24. fatus: *Cum Ægyptij demerſi eſſent, eorum corpora vnà cum armis in litus depulſa, quæ illi ſpoliantes ad bellicos vſus ſumpſerunt.* Non aliunde, ſed de cadaueribus occiſorum prouidit Dominus arma ſuis Iſraëlitis, vt quos non ſolùm aduerſus homines, ſed aduersùs vitia, & irritamenta vitiorum armaret. Dant equidem cadauera hominibus ea arma, quibus poſſint vniuerſas malas incurſiones deuincere. Quò crediderim ſpectaſſe Ezechielem cap. 32. *Non dormient cum fortibus, cadentibuſque, & incircumciſis, qui deſcenderent in infernum cum armis ſuis.* Expende fortium virorum, & Heroum notionem, nimirum, *qui deſcenderent in infernum cum armis ſuis.* Quod refert Hector Pintus, & Cornelius à lapide ad pompam funebrem Magnatum, quorum cadauera armis cincta afferuntur. Putarim ego in rem præſentem Heroum cadauera cum armis eſſe in ſepulchris, quia videntibus arma proferunt, quibus ſeſe maximè in virtute confirment, & propugnent aduersùs delinimenta mundi.

§. II.

Quo præſtantior quis in bonis operibus, eo ruinæ proximior.

TAndem de illa pulcherrima Sara dicitur: *Mortua eſt.* Prima fœminarum proponitur ab ſcriptura mortua, quæ prima in pulchritudine fuit, quæ propter pulchritudinem Reges, principes ſibi ſubiectos tenuit. Sic oſtenditur prima in ruina, quæ prima erat in dote naturali. Ezechiel cap. 32. aiebat: *Quo pulchrior es? Deſcende, & dormi cum incircumciſis*, &c. Theodoret. Hector Pintus, & alij tollunt interrogationem, & legunt: *Quo pulchrior es, deſcende, & dormi cum incircumciſis.* Quaſi præſtantiæ pulchritudinis annectant viam vniuerſæ carnis, quanto enim pulchritudo eſt maior, tanto vicinior eſt, vt in ſomnum mortis abeat. Vt dicat Iob cap. 24. *Sicut ſummitates ſpicarum contererentur.* Vbi Septuag. expreſſiùs in rem præſentem: *ſicut de ſtipula ſpica decidens ſponte ſua*; non equidem ſtipula adeò vicina eſt caſui, vt ſpica; quæ vt vt granorum precio extollitur, ſic vel ipſo diuitiarum pondere ipſa ſe deprimit, & terram quærit, in qua denuò theſauros ſuos abſcondat. Non aliter qui multus eſt in temporalibus bonis, in diuitiis, in fortitudine, in decore ſimiliter, & præ omnibus aliis eſt ruinæ proximus. Dixi de hoc plura ſup. tom. 2. de Chriſto figurato lib. 5. c. 3. §. 41. & tom. 2. in Euang lib. 12. c. 6. §. 1. & alibi.

§. III.

De Mariæ patrocinio venit, quòd difficilia quæque vincamus.

ITaque de Sara dicitur, quòd *mortua eſt*; mortua, inquam, eſt, illa Abrahami coniux, illa laborum

ſocia

ſocia circa cuius mortem ait Rupert.lib.6. in Geneſ. cap.35. *Vnde notandum, quia Deus vlterius Abrahæ apparuiſſe non legitur.* Apparuit Deus Abrahamo, cùm illum à patrio ſolo eiecit, & peregrinum fecit; apparuit, cum circumciſionem mandauit, cum eiiciendum Iſmaëlem dixit, cùm Iſaacum immolandum flagitauit. Hæ apparitiones duriſſimarum tentationum factæ ſunt Abrahamo viuente Sara, at poſt huius mortem omnes illæ apparitiones ceſſarunt. Et cur ſic durus apparebat Deus Abrahamo, Sara viuente, & comitante virum, poſt cuius mortem ab illa duritie ceſſauit? An quia de Saræ auxilio omnia illa difficilia ſuperarat? Sanè in illa vmbra ſignificabatur, vt à vera Sara, à vera matre noſtri riſus Maria veniat, quòd alacres nos & victores in difficilia quæque proſiliamus. Comitante ſuos alumnos Maria petat Deus circumciſionem carnis, imò petat immolationem corporis, abnegationem omnium mundialium, ad omnia intrepidi aduolabimus. Hinc aiebat Maria ad filium: *Dabo tibi poculum ex vino condito, & muſtum malorum granatorum meorum.* Cant.8. per malum granatum intelliguntur, qui ex tribulationibus, & tentationibus difficillimis coronas nouerunt reportare. Et notandum quòd hos coronatos vocet Maria ſuos, illóſque vt rem propriam Deo offerat. Planè inde claret, quòd tentationum, tribulationumque coronas Mariæ debeamus. Ait D. Philipp. Abbas lib.4. in Cant. cap. 35. *Meoram verò fortè ideò dicit virgo: quia quiſquis amans Chriſtum, paſſioni, & martyrio ſe addicit. Ipſa illi auxilium, & curam impendere gratulatur, & quidquid ille proficit, totum proprium arbitratur.* Meritò inter ſuos numerat Maria omnes eos, qui in ſtadio crucis deſudant, qui veſtigia Chriſti per afflictiones, & tribulationes ſequuntur. De Mariæ enim auſpicio venit, quòd fideles in tribulationum certaminibus triumphent. Maximus ille Chriſti Athleta Paulus de ſe dicebat ad Galat. cap. 6. *De cætero nemo mihi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata Domini Ieſu in corpore meo porto.* Ecce tibi fortis Athleta vt in ſtadio crucis ab omnibus ſe abſtinet, nulli parcit vulneri, ſed inſtar Domini Ieſu plagatus triumphat. Quid tunc? Ait D. Ignatius Martyr epiſt.7. ad Tarſenſes: *Paulus ſtigmata Chriſti in carne ſua circumtulit; cuius cum memineritis, prorſus cognoſcitis quod Ieſus Chriſtus natus eſt ex Maria.* Et cur neceſſum eſt cognoſci Chriſtum ex Maria natum in ſtigmatibus Paulo infixis? Equidem quod Paulus triumphet ſub vulnere, quòd indefeſſè ſequatur crucifixum ex eo eſſentialiter pendebat, quòd Ieſus meus præceſſiſſet in vlnis matris Mariæ. Rem illuſtro exemplo ab hiſtoria petito, quam refert Aimoinus lib.3. cap.81. Clotharius Francorum Rex orbatus fuit parente adhuc infans, cùm ab vberibus penderet matris Fredegundis. Quæ hoſtilem exercitum conſpicata aſſumpſit Clotharium infantem in vlnis, & iubet militibus ſuis, vt ſe ſequantur ita in prælium euntem. Quid tunc? Ait Aimoinus: *Placuit cunctis, quod dixerat Regina, ex conſilij ſententia Regem adhuc matris ſugentem vbera ferrata agmina ſequuntur.* Præcedebat Rex infans à matris dependens vberibus, quem ſic ſequebantur ferrata agmina, vt reportarent triumphum. Proh Dei ſapientiam! Proponit infantulum Ieſum Regem noſtrum, in Mariæ vlnis pendentem ab vberibus illius, & in prælia homines agit, & triumphos. Ex quo Regina cœli Maria Ieſum habet in vlnis, & nobis adeſt, non eſt, qui ferro parcat, non eſt, qui ſe neget vulneri, quin agmina Chriſtiana ferrata abnegatis mundi blanditiis aduolant ſecutura tantam ductricem. Et quis metuat ſibi ab hoſtibus dum adeſt Ieſus in vlnis Mariæ? Bis, & ter conceſſerat Petrus hoſti, & totus erat catenis hoſtilibus captiuus. Luc. 22. *Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum: : Et egreſſus Petrus foràs fleuit amarè.* Omnia hoſtilia tela ſubitò depulit Petrus, vbi Dominus illum reſpexit. Et vnde tantam vim cepit ex ſimplici oculorum conuitu? Nota verbum illud: *Reſpexit*, quo vſa Maria in Cantico ait: *Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ*, &c. Quaſi iactus oculorum Ieſu in Petrum idem fuerit, qui in Mariam matrem. Ne miremur, quòd oculi, qui Mariam reſpexerunt, vbi ad Petrum accederent, in illo mille triumphos generarent. Ait D. Laurent. Iuſtin. lib. de triumphali Chriſti agone cap.8. *Reſpexit Petrum non corporis, ſed pietatis intuitu. Eodem quippe modo reſpexit Petrum, quo reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ſed non pari affectu.* Cur Petrus non ridcat hoſtes, quando illum reſpexit Dominus illo intuitu, quo reſpexit matrem? Sanè oculorum acies per Mariam tranſiens vt peruenit ad Petrum, non potuit non illum multis triumphis decorare.

Geneſis 23. Reſponderunt filij Heth dicentes: Audi nos domine: Princeps Dei es apud nos: in electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum, nulluſque te prohibere poterit, quin in monimento eius ſepelias mortuum tuum.

§. IV.

In nullis diuitiis tanta lucratur homo, quanta lucratur in Deo.

INgentem diuitiarum ſuarum ſubſtantiam præmittebat Abrahamus, cum ab Hethæis petit locum ſepulturæ, in quo condat Saram vxorem ſuam. At illi non diuitias reſpiciunt, non munera, ſed vnum Deum illi præſentem attendentes gratanter exhibent, quidquid petit. Quippe aiunt: *Princeps Dei es apud nos; in electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum, nulluſque te prohibere poterit.* Ecce tibi vt princeps Dei agnoſcitur eſſe, nihil illi negatur, nullum illi ponitur impedimentum. Hoc vnum proſpiciunt, quòd in illo elucet Deus, & vt Deus patet in illius parte eſſe, omnia illi gratanter concedunt. Felix, qui habeat Deum, in illo ſolo lucrabitur maiora, quàm in omnibus diuitiis ſæculi. Eliezer Abrahæ ſeruus mittebatur multis diuitiis plenus quæſiturus ſponſam filio domini ſui. Quid tunc? Geneſ. 24. *Tulit decem camelos de grege domini ſui, & abiit, & ex omnibus bonis eius portans ſecum, profectuſque perrexit Meſopotamiam ad vrbem Nachor. Cumque camelos feciſſet accumbere extra oppidum iuxta puteum aquæ veſpere eo tempore, quo ſolent mulieres egredi ad hauriendam aquam dixit, Domine Deus domini mei Abraham*, &c. Laudo quòd famulus iſte expectans puellas, è quibus vnam acquirat Iſaaco, ad Deum confugiat, ſed & illud requiro, cur non ſimul diuitias domini ſui prætendat? Quando duodecim camelos onuſtos auro, argento precioſaque ſupellectili ſecum habebat, cur illos cubare ſinit, & diuitias occludi, & ſeorſum eſſe? Nonne hæ ſi viderentur, citiſſimè compararent dignam tanto viro puellam? O virum ſapientem! Quærens lucrari ſponſam domino ſuo, diuitias diſſimulans confugit ad Deum, ſciens in Deo citiùs, quàm in omnibus diuitiis poſſe lucrari vniuerſa. Ait Theodor. ſerm.8. de Prouident. *Dona, quæ ſecum ferebat, & omnis diuitia-*

rum ſplendore longum valere renuntians, manibus in cælum extenſis, Deo ſupplicat, vt Iſaaco puellam, quæ Heri moribus conueniat deſpondere dignetur. Sciebat optimus longè validiorem Deum ad omnia lucra facienda, quàm omnes diuitias mundi eſſe, & ideò diuitias dimittens vnum Deum in ſe curat oſtendere, in quo non dubitat ſibi omnia proſperè acquirenda. Eſt enim Deus in nobis ſubſtantia certior, qua vniuerſa comparemus. Quò reſpiciens Pſal. 88. aiebat: *Vſquequo Domine auertis in finem, exardeſcet ſicut ignis ira tua? Memorare quæ mea ſubſtantia.* Deo irato, & vindici iniquitatum opponit ſuam ſubſtantiam Dauid, quaſi inde habeat vnde reddat Deo, & comparet ab illo miſericordiam & patientiam. Sed qualis quantáque hæc erat Dauidis ſubſtantia, in qua præſumat tanta habere ex Deo? Crediderim nullam aliam ſubſtantiam prætendi modò, quàm ipſum Deum. Deus enim vnus eſt tota hominis ſubſtantia, in qua proſpera omnia acquirat, & vniuerſa aduerſa repellat. Ait D. Auguſt. lib. 17. De ciuitate cap. 11. *Nihil hîc melius, quàm ipſe Ieſus intelligitur ſubſtantia populi huius, ex quo natura eſt carnis eius. Niſi enim eſſet vnus filius hominis ſubſtantia Iſraël per quem filium hominis liberarentur multi, vanè vtique conſtituti eſſent omnes filij hominum.* Quis enim homo magis vanè degit, quàm ille cui nulla ſubſtantia eſt? Sed hic eſt ille, cui Deus non eſt, in quo vno nos omnem noſtram ſubſtantiam habemus, qua ſi caremus, vani ſumus; ſed ſi Ieſu abundemus, fortunatiſſimi negotiatores erimus. Hinc Matth. 21. Ingreſſus Ieſus templum, *eijciebat ementes, & vendentes, & menſas nummulariorum euertit.* Duo dicitur feciſſe Dominus, in primis ementes, & vendentes eiecit & cur eiecit ementes, & vendentes? Ait Chryſoſt. homil. 38. in Matthæum: *Nec ſtabilis eſt ſubſtantia eorum, talium enim ſubſtantia aut ipſis viuentibus peritura eſt, aut à malis hæredibus diſſipanda, aut ad extraneos ventura. Non poteſt ad bonum proficere.* Planè talibus non erat Deus ſubſtantia, ſed nummus, ſed aurum, & ideò in illa non poterant fructuosè negotiari, nihil bonum poterant ſibi comparare. Solus enim Ieſus vera eſt homini ſubſtantia, in qua omnia verè comparabit. Et qui ſine hac ſubſtantia ſunt, ab omnibus reijciuntur, reprobantur. Deinde, *menſas nummulariorum euertit.* Et cur ſic in nummos iraſcitur? Ait idem Chryſoſt. ſupra: *Ideò menſas nummulariorum euertit, ſignificans, quia in templo Dei non debent eſſe nummi, niſi ſpirituales, id eſt, qui Dei imaginem habent.* Dumque homines præ ſe ferant Deum, iam habent, in quo ad ſe vniuerſa trahant. Huc afferenda ſunt dicta tom. 2. in Euang. lib. 10. cap. 3. §. 23.

§. V.

In exercenda iuſtitia Deus manifeſtè claret.

Ethnici homines non poſſunt non Deum agnoſcere in Abrahamo, dicunt enim: *Princeps Dei es apud nos*, &c. Non ſolùm eum principem agnoſcunt, ſed & principem Dei æſtimant, vt in quo maximè Deus clareat. Et vnde princeps Dei videbatur? Erat enim apud illos potentiſſimus, fortiſſimorum hominum exercitu circumdatus, quorum manibus de quinque regibus paulo ante triumphauerat, & in tanta potentia neminem læſerat, ſed cum omnibus iuſtitiam ſeruauerat, ex quo illi non principem vtcumque, ſed principem Dei nominabant. Ait in præſenti Caietanus: *Princeps Dei es apud nos. Fulgebat in Abraham tanta iuſtitia diuina, vt vices ſummi iudicis Dei gerere videretur.* A iuſtitia exercita per Abrahamum manifeſtè Deus in illo cernebatur: quantúmque in illo iuſtitiæ fulgebat, tantum ſummi iudicis Dei radiabat. Eſt enim iuſtitiæ virtus Dei inſigne ſingulare. Pro quo monebat Deuteron. 1. *Non accipias cuiuſque perſonam in iudicio, quia Dei iudicium eſt.* Itaque quod ad rectum iudicium faciendum ſpectat, id totum Dei eſt, & vt ſe ex parte Dei oſtendit, qui iudicium facit; ſic qui in iniuſtitiis ſe exercet, manifeſtè Deum inuadit. Ait D. Cyril. Alex. in cap. 3. Michææ prope finem: *Qui ſe ad iniquè iudicandum exercet, tantum non diuinum, & altiſſimum thronum inuadit, & in ipſam ineffabilem gloriam ſe peccare ſciat, quæ rectè, & iuſtè iudicare nouit. Dei enim iudicium eſt.* Dei ſe putet aduerſarium, & diuini throni inuaſorem, qui iniuſtitiam facit; rectum enim iudicium, & iuſtitiæ adminiſtrandæ norma ex Deo eſt; in tantum Deo aſſimilaris, in quantum nemini iniuſtitiam facis; & quantum à iuſtitia recedis, tantum à Deo abes. Vt meritò mordeat Iſraëlitas Michæas cap. 3. *Principes eius in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & ſuper Dominum requieſcebant dicentes; Numquid non Dominus in medio noſtrorum?* Miſeri errones, cum nil iuſtitiæ ſeruarent, ſed in omnibus corrupti eſſent, gloriabantur quaſi Deum in ſe haberent! Quid abſurdius, quàm quòd credatur Deus eſſe in eo, in quo nulla eſt iuſtitiæ ſeruandæ ratio? Aiebat ibi D. Cyril. Alex. *Execrandum negotium, & Deo omnium puriſſimo etiam atque etiam vehementerque exoſum iudicium iniuſtum.* Tantum abeſt, vt Deus ſit in eo, qui iniuſtitiam facit proximo ſuo, vt execrandum id, & Deo vehementer exoſum ſit.

§. VI.

Reges, principéſque non tam ex ſubiectis prouinciis, quàm ex virtutibus clarent.

Aduena erat, & peregrinus Abraham, nec palmum terræ ſuum habebat, & nihilominus princeps ab Hebræis vocatur, dum aiunt: *Princeps Dei es apud nos*, &c. Græcè apud Chryſoſtom. *Rex à Deo es tu in nobis*, &c. Et princeps, & rex habebatur, qui nec gradum pedis poſſidebat, & meritò; non enim ſic à terrenis ditionibus, vt à virtutibus conſtituuntur reges. Pro quo aiebat D. Chryſoſt. ibi: *Tam clarus, & ſpectabilis, & tantam apud Deum habens fiduciam, in tanto honore erat, vt & à filiis Heth Rex nominaretur, nec gradum pedis poſſidebat.* Itaque cum nec palmum terræ poſſideret, in tantum virtutibus extollebatur, vt meritò rex haberetur. Virtutes enim ſunt, quæ veros faciunt reges. Hinc Pſalm. 67. ait ad Dominum: *Tibi offerent Reges munera.* Sed quando Deus plus æſtimat duo æra pauperculæ viduæ, quàm ampliſſima munera Regum, quid magnum dicit Pſaltes in eo, quòd reges munera offerant Deo? Cur non potius dicit, pauperculæ viduæ offerunt Deo munera, quando hæc apriora ſolent eſſe Deo? Sanè de pauperibus loquitur pſaltes, quos propriæ virtutes ſic euehunt, vt mallet illos vocare reges. Ait D. Ambroſ. lib. de Nabuthe cap. 16. *Pauper fide ditior eſt, ſobrietate locupletior: & cùm ſit pauper, ex illis eſt, de quibus dicitur: Tibi offerent reges munera. Non enim purpuratis offerentibus, ſed motus proprios regentibus Dominus Ieſus delectatur, qui corporalis laſciuiæ mentis dominentur imperio.* Pauperes erant, qui dona offerebant,

ferebant, non purpurati mundiales, hos enim, quia vitiis ſeruiunt, minimè cenſet eos Dominus eſſe reges, nec gaudet regno, quod à terrarum poſſeſſionibus venit, ſed quod à virtutibus, à vitiorum expugnatione, à carnalium voluptatum abnegatione procedit. Sectare virtutes, & ſub illarum radiis ſplende: & licet Iro pauperior ſis, licet nullum poſſideas pedem terræ, Rex es coram cordatis, & coram Deo omnipotente. Qui vt eſt Apocal. 1. *Fecit nos regnum, & ſacerdotes Deo.* Et quomodo fecit nos regnum, niſi gratiam communicando, qua, expugnatis vitiis, puré & ſanctè viuamus? Crede mihi, dum ſanctè viuis, regnum in te oſtendis, etſi nullius oppiduli dominus ſis. At ſi vitiis ſeruias, minimè Rex habeberis, quamuis vniuerſarum nationum domineris. Apocal. 17. *Et decem cornua, quæ vidiſti, decem reges ſunt, qui regnum nondum acceperunt.* Putat Rupert. ibi, denotari reges vniuerſos, & Imperatores, qui vſque ad Ioannis tempora extiterunt in mundo, & apud Aſſyrios, & apud Perſas, & apud Græcos, & apud Romanos. Sed iſti dominati fuerint orbis, quomodo de illis dictum eſt, *Regnum nondum acceperunt?* Planè ſub ſe habuerunt terram, ſed quia vitiis, cupiditatibúſque ſeruierunt, meritò cenſentur regnum non habuiſſe, & ab albo regum excluduntur: ſic ibi Rupert. lib. 10. *Regnare quidem viſi ſunt, & regnum fauſtumque nomen ſibi vſurpauerunt: ſed veraciter nunquam regnauerunt. Nec enim regnum illorum verè eſt regnum, ſed ſolius Domini eſt regnum. Nam verè reges huiuſmodi non ſunt mirandi, ſed miſeri ſunt iudicandi, qui vt regnarent, tot homicidia fecerunt.* Equidem qui ſeruientes cupiditatibus ſuis igne ferroque nationes domabant, non tam reges, quàm carnifices viſi ſunt, nec tam ſibi regnum feciſſe, quàm menſam paraſſe putandi. Ex quo Regem Cheribertum meritò extollit Venantius Fortunatus canens:

Cur tamen hìc repetam præconia celſa priorum,
Cùm potius tua laus ornet honore genus?
Illi auxere armis patriam, ſed ſanguine fuſo:
Tu plus acquiris, qui ſine clade regis.
Quos prius infeſtis laſſarunt bella periclis,
Hos modò ſecuros pacis amore foues.
Omnia læta canunt fœlicia tempora Regis,
Cuius in auſpiciis floret opima quies.
Per quem tranquilla terrarum fruges abundat
Deuotis populis eſt tua vita ſeges.

Quid de Rege pulchrius? Planè qui ſic omnia moderantur, vt ſolis vitiis inferant ruinam, vt de ſola malorum imminutione creſcant, vt nonniſi benefacere ſciant, hi verè regnant, & verè reges ſunt.

Geneſis 23. Surrexit Abraham, & adorauit populum terræ, filios videlicet Heth: dixitque ad eos: Si placet animæ veſtræ, vt ſepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Seor; vt det mihi ſpeluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri ſui; pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in poſſeſſionem ſepulchri. Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth.

§. VII.

Munera datoris manibus correſpondent.

NOn otiosè in præſenti de Abrahamo dicitur: *Adorauit populum terræ, filios videlicet Heth.* Sufficiſſet enim dicere, quòd adorauit filios Heth, vt de Rege Babylonico dicitur Dan. 2. *Et Danielem adorauit.* Cur maluit in præſenti præponere illud; *adorauit populum terræ*, filios videlicet Heth? Ad quid præmiſſa eſt illa phraſis, nimirum, populus terræ? In præſenti donum accipiebat ſepulchri, cuius largitorem dignè nominat populum terræ; Sepulchri enim donum de manibus terrenis debebat procedere. Sic Ieſus Marc. 1. curaturus leproſum, ei manum impoſuit, dicit enim: *Ieſus autem miſertus eſt eius extendens manum ſuam, & tangens eum ait illi: Volo. Mundare. Et cum dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.* Quo argumento conficit Tertullianus Marcionem dicentem in Ieſu non eſſe veram carnem, ſed apparentem: non eſſe verum caput, veros pedes, veras manus, ſed apparentes. Proponit autem Tertullianus veram munditiem lepræ ſuper manus Ieſu exhibitam homini, ex quo educit debere illam procedere à manibus etiam veris. Donum namque debet largitoris manibus reſpondere. Quippe ait lib. 4. in Marc. *Manus imponens Ieſus medicinarum beneficia conferebat, tam vera, tam non imaginaria, quàm erant manus, per quas conferebat.* Vt erant dona Ieſu vera, & ſolida bona, nihil imaginarium, nihil fictum habentia; ſic oſtendebant eius manus non imaginarias, non fictas, ſed veras eſſe. De fictis manibus ficta dona procederent, vt de veris ſolida, & vera. Sequuntur ſemper manus dona per quas veniunt. Geneſ. 2. dicitur: *Et vidit Deus quod eſſet bonum. Et ait: Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit* &c. Cætera verbo creabat Dominus, vt ad hominem ventum eſt, manus applicat operi. Et cur faciendo homini manus adhibere voluit? Id innuunt illa verba: *Et præſit*, &c. Dum enim hominem vult condere regem animalium omnium, & dominatrices, & regias ſuas manus operi applicuit, vt manibus reſponderet, quod ex illis proceſſit donum. Ait Germanus Conſtantinopolit. orat. de cruce apud Gethſerum tom. 2. *Cum nihil prius in medium contuliſſet homo, Rex terreſtrium conſtitutus eſt diuina manus impoſitione. Tu enim, inquit, formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam.* Pſalm. 138. Et vt Dominus manus ſuas operi adhibuit humano, quid inde poſſet venire niſi regium donum, vt exiret homo Rex animalium omnium? Quales enim ſunt largitoris manus, talia ſunt dona. Hinc ſponſa Cant. 1. dicebat: *Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me ſol.* Et qualem virginem ſol non decoloret? Cùm ſub vmbra ſedebat domi, cum ſub Dei manibus erat in abſcondito, non decolorabatur, egreſſa eſt in lucem, egreſſa eſt foras, & ſtarim primùm cœpit amittere ſplendorem. Quò reſpiciens D. Niſſen. hom. 2. in Cant. ait: *Non enim erat conſentaneum, vt ei, quæ lucidis Dei manibus fingebatur, illiniretur forma aliqua tenebroſa & nigra.* Et quidem vbi à Dei manibus fingebatur, vbi à Dei manibus accipiebat, ibi totum lux erat, & ſplendor, ex quo cœpit de aliorum manibus accipere, nimirum de creaturis, de populo terræ, iam inde cœpit habere & vmbras mortis, & tenebras inferni.

§. VIII.

Pro terra mortis habenda multis te ſubdis ærumnis, non ſic pro Deo.

VT locum ſepulturæ accipiat Abrahamus ab Hebræis: *Adorauit populum terræ.* At Gen. 18.

Vbi tres viros peregrinos accedentes vidit, *Cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terram; & dixit: Domine ſi inueni gratiam,* &c. De quo Paulus ad Hebræos ait: *Tres vidit, & vnum adorauit.* Itaque nunc è tribus vnum adorauit, cum vno loquitur, ad vnum preces mittit, modò viſis Hethæis, non vnum ex illis, ſed totum populum terræ adorat, & cum toto populo agit de conueniendo Ephron. Et cur anteà vnum è tribus, modo totum terræ populum adorat? Anteà excipiebat Deum in peregrinis, pro quo habendo lene quid & facile impenditur: vni enim Domino ſi placeas, negotium habuiſti. Verum modò terram mortis curat ab Hethæis accipere, & pro terra mortis habenda, non facile quid, ſed maximè laborioſum impendendum eſt, quaſi re multis, & duriſſimis Tyrannis ſubdas. Quò ſpectans Philo lib. de Ioſeph aiebat: *Qui auram populi captans, ſicut venalitij ſeruus fit ex ingenuo propter honores, quos videtur accipere addicens ſe innumeris dominis.* Et quod de aura populari habenda dicit, ſimiliter intelligendum dictum de quauis re temporali, mortali, in cuius acquiſitione innumeræ vorantur ærumnæ, multiplicia, eaque duriſſima iuga ſubeuntur. Fœlix, qui ſupra hanc terram mortis aſcendit, & ad æterna feſtinat, duriſſimis ſeſe Tyrannis eripiet. Hinc mirabundi Angeli dicebant ſanctæ animæ Cant. 3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit ſuper deſertum?* Hoc ſanè mirabantur quòd per deſertum; vbi aliæ, & ipſa cum aliis huc, illucque erraret non veros fructus quærens, quando deſertum magis ad mortis caliginem ſpectat; nihilominus hæc ibi aſcenderet. Et vnde hoc proueniebat, quòd magis in deſerto erret? Sanè nihil illa de deſerto cupiebat, quin reputans mortalia omnia, ad æterna feſtinabat, quo maximè ſe ſe extollebat. Aiebat Gilliber. Abb. ſerm. 15. in Cant. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit? ac ſi dicat: Non eſt cum illa ſicut heri, & nudiuſtertius. Non iam iam plus circuit ciuitatem, non diſcurrit per vicos, per plateas, per vigiles. Non errabunda vagatur, ſed itinere directo aſcendit. Quæ eſt in hac ipſa tam ſubita nouitas? Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum? Deſertum verò & aridum reputat ſæculum omne hoc, per quod aſcendit. Inanitas eſt, quam putatis ubertatem. Terra ſitis eſt, & imago mortis.* Et quidem quandiu ad iſta deſcendebat, circuibat ciuitates, diſcurrebat per vicos, per plateas, per vigiles ſe ſe multis ſubdens, vt terram ſitis, & mortis haberet, ſterilem, & deſertam veris bonis: At vbi ab his aſcendit, rectòque itinere tendit ad Deum; ab omni circuitu, ab omni ſolicitudine, & errore ceſſat, omne iugum excutit. Hoc habet, quod expers oneris, quaſi pennata aſcendat. Quidquid mundiale eſt, & morti obnoxium, mille parit labores quærenti: facilè offertur quidquid ad æternam ſalutem ſpectat. Eccleſiaſticus cap. 24 ait de ſe vera & ſalutari ſapientia: *Quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquas in plateis.* Quæ verba ponderans Gillib. Abb. ſerm. 5. in rem præſentem ait: *O beatas verè plateas, in quibus ſapientia ſic creſcit, ſic exaltatur, & ſupereminet perſpicuam ſe oſtendens, & non indigens quæri. Et vide, quomodo ſæculari prudentia aliqui totam ſui cordis latitudinem exponant, quantum diſtendant animum, vt plantent ibi plantationem infidelem. Exi in plateas, & vicos ciuitatis, otia diſcute, ſcrutare negotia eorum, qui iudiciis vacant, qui tenent cathedram, qui ſedent in tribunalibus, contẽplare, quid agant in publico, quid in cubiculo,* &c. Sola ſapientia pro ſalute æterna habenda omnibus patet, & penè non indiget quæri, ſed facilè, & perſpicuè ſe oculis offert. Quæ autem quid temporale, & mortale ſecum inuoluit, multos labores, & ſudores parit. Id videre potes in iis, qui per ſapientiam lucra temporalia ſectantur ſiue in iudiciis, ſiue in cathedris, ſiue in tribunalibus. Nunquam enim non mortalia bona ſudori ſunt, & labori ſuis aſſeclis. Aiebat Ioſeph. Geneſ. 37. *Vidi per ſomnium quaſi ſolem, & lunam, & ſtellas vndecim adorare me.* Sed quibus laboribus hanc adorationem comparauit? Ait D. Hieron. ad Demetriad. de virg. *Primum à fratribus, Iſmaelitis in ſeruum addictus eſt, ab eiſque venditus, à quibus ſe viderat adorandum.* Planè qui adorationem temporalem exhibituri erant, priùs ſeruitutem intulere, & captiuitatem; nec enim niſi poſt multarum ærumnarum pretium gloria temporalis ex creaturarum manu comparatur.

Geneſis 23. Reſponditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus, qui ingrediebantur portam ciuitatis illius, dicens: Nequaquam ita fiet, domine mi, ſed tu magis auſculta quod loquor: Agrum trado tibi, & ſpeluncam, quæ in eo eſt, præſentibus filiis populi mei, ſepeli mortuum tuum. Adorauit Abraham coram populo terræ, & locutus eſt ad Ephron circumſtante populo eius: Quæſo vt audias me: Dabo pecuniam pro agro, ſuſcipe eam, & ſic ſepeliam mortuum meum in agro.

§. IX.

Boni, præſtantiſque viri eſt commoda nolle, quæ de aliorum periculis calamitatibuſque naſcuntur.

REquiſitus Ephron, vt agrum venderet ad Saræ ſepulturam, ipſe comis, & liberalis magis illum gratis tradere volebat, accepto pretio nullo. Ait enim: *Nequaquam ita fiet, domine mi: ſed tu magis auſculta, quod loquor: Agrum trado tibi, & ſpeluncam, quæ in eo eſt præſentibus filiis populi mei, ſepeli mortuum tuum.* Et cur gentilis homo tam liberalis in peregrinum, vt ei agrum & ſpeluncam gratis offerret? Cur non magis requirebat in pretium agri dignam pecuniam? Ait D. Greg. Papa lib. 5. Regiſt. epiſt. 55. *Dum Abraham à filiis Emor, hoc eſt Ephron filio Seor, ſepulchri terram pretio ad humandum corpus coniugis poſtularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadauere conſecutus.* Cauebat bonus, vir commoda, quæ ſibi de aliorum calamitatibus videbat oriri. Totum illud agri pretium extorquebat ab Abrahamo mors Saræ dilectæ coniugis: & vt res tanti luctus in Abrahami familia faciebat quod pecunia offerretur pro agro ſepulchri: ſic præſtans vir Ephron refugit commodum accipere, quod totum naſcebatur de alterius ruina. Hæc eſt præſtantiſſimorum hominum virtus, quòd commoda ex aliorum calamitatibus orta refugiant. Abimelech rex Geraræ poſt manifeſtam ſibi Saram eſſe vxorem Abrahami Gen. 20. *Tulit oues, & boues, ſeruos, & ancillas, & dedit Abraham.* Nec Abraham refugit munera Abimelechi accipere: at Gen. 14 cum rex Sodomæ obtuliſſet Abrahamo ſpolia omnia de quinque regibus expugnatis ſumpta, ait Abrahamus: *Leuo manum meam ad Dominum Deum excelſum, poſſeſſorem cæli, & terræ, quod à filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt, ne dicas: Ego ditaui Abraham.* Et cur qui non

refugit

refugit munera oblata ab Abimelecho rege accipere, à rege Sodomæ cauet vel filum ſubtegminis ſumere? Quæ offerebat Abimelech, erant munera communia, qualia homines paſſim exhibere ſolent in ſignum amicitiæ, ex nulla calamitate, aut ruina aliorũ naſcebantur. At quæ rex Sodomæ offerebat, erant ſpolia occiſorum, quæ cladem quinque regum, & multorum aliorum cædes repræſentabant. Ideò & præſtantiſſimus vir Abraham repellebat, vt qui horreret commoda ex aliorum ruinis. Quò ſpectans Claudius Marius lib. 3. in Geneſ. inquit:

Et varios hominum reputans ſub pectore caſus
Omnes omninò prædas, & præmia belli
Direptis paſſim populis, Regique reſeruat.

In ſpoliis oblatis videbat totam illam belli tragœdiam, vt quinque reges ſpoliauerant Sodomitas, pluréſque interfecerant, quorum ſpoliis diuites pergebant ad ſua: at dum requieſcunt ipſi, miſerè interficiuntur ab Abrahami militibus, & proiectis eorum cadaueribus in terra, quam fecerant ſpoliationem ſubeunt. Vbi autem tot mortes, tot caſus, tot clades in illis ſpoliis reputat Abrahamus, calamitatum effectus calamitoſis relinquit; horrens ipſe ditari, & augeri aliorum calamitatibus, & ruinis. Mihi crede, illa placent bonis viris dona, & commoda, quæ nullius præſeferunt ruinam. Aliter efferis hominibus, & Tyrannis, de quibus illud eſt ingenium aquilarum à Iob cap. 39. decantatum: *Pulli eius lambunt ſanguinem, & vbicumque cadauer fuerit, ſtatim adeſt.* Auguſt. ex Septuag. *Pulli eius in ſanguine volutantur.* Quod ingenium ſapienter putat Nicetas in Cat. Græca eſſe hominis impuri, cuius eſt creſcere in aliorum calamitatibus: ſicut è contra præſtantis hominis eſt, effugere commoda talia. Ex quo Trajanum ſuum laudabat Plinius in Paneg. inquiens: *Quocirca nihil magis in tua tota liberalitate laudauerim, quàm quod congiarium das de tuo, alimenta de tuo, nec à te liberi ciuium, vt ferarij catuli ſanguine, & cædibus nutriuntur; quodque gratiſſimum eſt accipientibus ſciunt dari ſibi, quod nemini eſt ereptum.* Itaque feraria ſtirps eſt, quæ aliorum nutritur cædibus, vt humana, & regia, quæ ſolis illis gaudet bonis, quæ nemini eripiuntur, & de nullius cladibus exurgunt.

Geneſis 23. Reſponditque Ephron, Domine mi, audi me; terra, quam poſtulas, quadringentos ſiclos argenti valet; iſtud eſt pretium inter me, & te: ſed quantum eſt hoc? Sepeli mortuum tuum. Quod cùm audiſſet Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron poſtulauerat, audientibus filiis Heth, quadringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ. Confirmatuſque eſt ager, &c.

§. X.

Quod humilis obſequij gratia nolle videris, id efficaciſſimè extorques à probis viris.

ILlud maximè notandum eſt, quod de Abrahamo dicitur in præſenti, nimirum: *Appendit pecuniam, quam Ephron poſtulauerat, audientibus filiis Heth, quadringentos ſiclos argenti,* &c. Expende illud: *Quam Ephron poſtulauerat.* At Ephron nullam pecuniam poſtulaſſe inuenietur. Solummodo taxauit agri valorem, ſed nihil pro illo petiit, quin potius illud gratis omnino offerebat. Sic enim dicit: *Domine mi, audi me: Terra, quam poſtulas, quadringentos argenti ſiclos valet; iſtud eſt pretium inter me, & te: ſed quantum eſt hoc? ſepeli mortuum tuum.* Hæc verba non petentis, ſed donantis ſunt, & vilipendentis pretium, idque pro Abrahami reuerentia admittere nolentis. Quomodo ergo dicitur poſtulaſſe pecuniam, quam adeò officiosè, & humili obſequio repellit? Equidem apud probos viros pro efficaciſſimis poſtulatis habentur, quæ tu humilis obſequij gratia declinare videris. Quot officioſa, & humilia verba promis, vt rem tibi vtilem repellas; tot efficaciſſima poſtulata videris proferre, ad illam de viris probis extorquendam. Sic Geneſ. 19. *Venerunt duo Angeli Sodomam veſperè, ſedente Loth in foribus ciuitatis; qui cum vidiſſet eos, ſurrexit, & iuit obuiam eis, adorauitque pronus in terram, & dixit: Obſecro Domini, declinate in domum pueri veſtri & manete ibi; lauate pedes veſtros, & manè proficiſcemini in viam veſtram. Qui dixerunt, minimè, ſed in platea manebimus.* Inuitati hoſpitium recuſant officioſam humanitatem præſeferentes, ſiue vt ait Lyppom. ciuilem verecundiam prætendebant, propenſiores ad beneficium exhibendum, quàm accipiendum, contenti in platea manere potiùs quàm oneri eſſe iuſto. Sed cur hæc Angeli? An vt hoſpitem ſuum abſolutè deludant? Abſit; imò ſic ſe gerunt, ſic declinant eius hoſpitium contenti in platea manere, vt eius animum magis in hoſpitalitatem accendant, & efficacius perſuadeant ſe in domo eius recipi. Quando enim vrbanitas recuſantis non magis benefici animum accendit? Ait D. Cyrill. Alex. lib. 1. de Adorat. *Recuſant & ſe in platea manſuros reſpondent, per hoc ſe domo carere ſignificantes, atque ipſum hoſpitalitatis exercendæ ſtudioſum ad feruentius ſtudium incitantes, & tantum non vrbanè inſinuantes illum non honeſtè eos domo carentes & in triuiis expoſitos relicturum.* Ecce ubi vrbana recuſatio oſtendens ſe in platea contentam eſſe, voce clariùs à probo viro hoſpitium exigebat, & extorquebat, qui minimè paſſurus eſſet tales viros in plateis nocte manere. Sic vrbana recuſatio efficacius extorquet à probis viris optima quæque. Sic 1. Reg. 10 dum ſors de regno mitteretur: *Peruenit vſque ad Saul filium Cis. Quæſierunt ergo eum, & non eſt inuentus,* &c. Quippe abſconderat ſe, & humilis refugiebat imperium. Quid tunc? Inde magis accenſi ſunt ciues vt illi coronam deferrent. Ait Ioſephus lib. 6. de Antiquit. cap. 4. *Ad Saul filium Cis ſors regni perducta eſt, quod dum iuuenis agnouiſſet, ſemetipſum abſcondit, nolens videri ſponte accipere principatum: Nec ſolùm ſemetipſum pro tali regno, & tantarum gentium futurus Dominus non oſtendit; ſed etiam conſpectui eorum, quibus erat regnaturus eripuit, & quærendum ſe non ſine eorum fatigatione fecit.* Expende hæc vltima: *Et quærendum ſe fecit;* quo enim ipſe magis vrbanè, & humiliter imperium recuſabat, eò efficacius faciebat, vt illum quærerent, vt facerent regem. Nunquam non vrbana recuſatio trahit homines, vt impenſius præſtent, quæ recuſari humiliter cernunt. Id, quod in Veſpaſiano oſtendit Egeſippus lib. 4. de Excid. cap. 26. de quo ait: *Milites vociferantes adoriuntur Veſpaſianum, rogant, vt Romani Imperij ſuſcipiat gubernaculum. Ille autem abnuere, ac ſe indignum dicere, eſſe iam conſtitutum Imperatorem, refugiendum ciuile bellum: Illi inſtare promptius, ille reſiſtere per ſe venerantius. Poſtremo reluctantem armati circumſiſtunt gladiis mortem minitantes,* &c. Quo ille humiliùs & vrbaniùs refutabat imperia, acriùs qui offerebant incendebantur

bantur adeò, vt eò inſaniæ peruenirent, quod ſtrictis gladiis & mortis metu cogerent acceptare.

Geneſis 23. Atque ita ſepeliuit Abraham Saram vxorem ſuam in ſpelunca agri duplici, quæ reſpiciebat Mambre. Hæc eſt Hebron in terra Chanaan. Et confirmatus eſt ager, & antrum, quod erat in eo, Abrahæ in poſſeſſionem monumenti à filiis Heth.

§. XI.

Bona temporalia honorantur, dum bonis ſeruiunt.

VBi noſter poſuit: *Et confirmatus eſt ager,* propriè ex Hebræo legitur: *Et ſurrexit ager Ephron.* Surrexit, inquit, ager, qui ſub Ethnicorum dominio iacuerat, vbi ad fidelis Abrabami tranſiit dominium; ſurrexit, melioremque inde conditionem accepit. De quo ait Caiet. *Vſitur Moyſes metaphora ſurgendi, ſignificando eleuatum agrum in meliorem conditionem per hoc, quòd emptus eſt Abrahamo.* Et quidem longè melioris conditionis ſunt temporalia vniuerſa, quando bonis, & præſtantibus viris ſeruiunt. Vnde iubemur Matth. 6. petere à Deo: *Adueniat regnum tuum*, non enim ſolum noſtra intereſt, vt Chriſti regnum adueniat, ſed & omnes creaturæ ſub tanto rege honoratæ gaudebũt. Quippe ait D. Ambroſ. lib. de Elia cap. 21. *Gaudent Athletæ, qui poſſunt dicere, veniat regnum tuum. Gaudebit creatura mundi, vt à vanitate mundi iſtius liberetur, quæ nunc congemiſcit, & parturit, quia vanitati etiam illa creatura ſubiecta eſt, donec multiplicetur adoptio filiorum, & totius corporis redemptio adimpleatur.* Dum vanis, caducìſque creatura ſeruit, ſic putatur affici, quaſi gemat, & doleat miſeram vicem ſuam. A quo dolore, & gemitu liberabitur, cum regnum Dei apparuerit, cùm nos adoptati in filios Dei erimus immortales. Tunc creaturæ omnes in meliorem conditionem aſcendent; non ſeruientes vanis turpibùſque vſibus, ſed æternis glorioſiſque dominis ſeruientes. Quò ſpectans Dominus per Oſeam cap. 2. ait: *Liberabo linum meum, & lanam meam, quæ operiebant ignominiam eius.* Quis non credat lanam linumque quaſi vinculis teneri, vt ſeruiant impiis operiendis? Ideò Deus promittit harum creaturarum liberationem, & translationem in frugem meliorem, quando non ſeruiant impiis, ſed præclaris dominis. Pro quo ait D. Hieron. ibi. *Liberatur autem lana, & linum, ſiue veſtes, & linteamina, ne vltra ignominiam operiant meretricis, vt ſcilicet Dei nudetur auxilio, & omnium ab ea Angelorum tutela diſcedat. Vnde & Apoſtolus liberari dicit creaturam à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Proh quàm glorioſè liberantur creaturæ, vbi accidit illis, ne ſceleratis, & impiis ſeruiant! Duriſſima enim ſeruitus eſt illorum, qui viliſſimis, abiectiſſimiſque dominis impendunt ſeruitutem; vt ſol, & luna, & aſtra, quæ ſeruiunt latronibus, adulteris, vt lana, & linum, quæ ſeruiunt meretricibus. Quanto cum ſui dedecore putantur nobiliſſimæ hæ creaturæ addictæ viliſſimorum ſeruituti? Sed ab hac liberabuntur vilitate, quando homines tranſeant in Dei filios, vt exultent, & honorentur cum illis. De Iuliani Apoſtatæ nece agens D. Nazianz. orat. 1. in illum, inquit: *Vnam vocem, vnum carmen præſentibus beneficiis quodammodo dignum reperio, illud ſcilicet, quod ante nos Eſaias pronuntiauit, huic tempori maximè congruens, & cum beneficij magnitudine contendens. Lætetur cælum deſuper, & nubes ſtillent iuſtitiam. Effundant montes lætitiam, & colles exultationem. Quandoquidem res omnes conditæ, & cœleſtes virtutes, huiuſmodi rerum ſenſu afficiuntur. Nec enim creatura ſimul tantum ingemiſcit, & parturit corruptioni ſeruiens, ſed ſimul etiam cum filiis Dei lætantibus gloriam ipſius prædicat, & exultat.* Hoc ſolemne eſt creaturis, quod vt ſeruientes corruptibilibus ingemiſcunt, & dolent; ſic regnantibus, & gaudentibus ſanctis ſimul adgaudeant ipſæ, quaſi à vili ſeruitio liberæ.

§. XII.

Illa perfecta vnitas & aliis vtilis, quæ è duobus aut pluribus eſt.

IN duplici ſpelunca Sara ſepelitur, dum ait; *Sepeliuit Abraham Saram vxorem ſuam in ſpelunca agri duplici*, nimirum in ſpelunca duos loculos habente, in quibus duo eſſent cadauera vxoris & viri. E duobus enim ſpeluncæ loculis, alterum dedit Abrahamus modò vxori, alterum reſeruauit in poſterum ſibi. Et cur non in vno eodémque loculo maluit ſepeliri cum vxore? Cur, qui in carne vna vixerant, mortui indiſtinctis loculis conduntur? Equidem diſtinctionem cadauerum amauit in duplici ſepulchro, vt è duobus corporibus perfectior appareret animorum vnitas. Nunquam enim perfectior, & vtilior aliis vnitas naſcitur, quàm dum è duobus, aut pluribus conſiſtit. Ex quo Sidonius Apollinaris in Paneg. Anthemij dicit duobus Romæ conſulibus.

Melius Reſpublica veſtra
Nunc eris vna magis, quæ ſic eſt facta duorum.

Vnus ſingularitatem facit, à qua occaſiones trahuntur faſtus & diſcordiarum; in duorum, pluriúmve concordia vnitas eſt, quæ omnium deuincit animos & ad ſe trahit. Vt verè dicatur de Republica, quod nunquam perfectiùs currat ad vnitatem, quàm vbi à duobus concordibus gubernatur. Hinc de Adamo recens facto locutus Dominus Geneſ. 2. ait: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum.* Et quando rex creabatur, cur non erat bonum quòd vnus eſſet, & ſingularis? Amabatur in primo rege non ſingularitas, quæ faſtus generaret, ſed vnitas illa perfecta, quæ multorum animos conciliaret. Aiebat enim Tertull lib. 2. in Marc. *Non eſt enim, inquit, bonum hominem eſſe ſolum: ſciebat illi ſexum Mariæ, & deinceps Eccleſiæ profuturum.* Expende gradus, ex quo ſingularitati Adami per ſexum Mariæ, hoc eſt, per fœminam ſociam ſuccurrebatur; deinceps & inde Eccleſia quæ eſt fidelium cantanſſima vnitas, naſcebatur. Tunc enim Eccleſia cœpit perfici in vnitate, quando plurium concordium fuit facta, & populos traxit. Geneſ. 19. *Venerunt duo Angeli Sodomam,* & inſinuat Prudentius rem mirabilem, nimirum non fuiſſe illos duos Angelos eſſentialiter, ſed vnum, qui in duorum hominum formis repræſentabatur. Et quando vnus ſufficiebat ad perdendam Sodomam, cur neceſſum fuit, vt is appareret ſub duorum hominum formis? Trahenda erat domus Loth in id, vt vnanimiter vellet exire à Sodomis, & ad ſalutem feſtinare, & ideò duorum concordia præmittebatur, vt efficacius inde vnio arctior domus Lotho conſtaret. Ait Prudentius in Hamartiginia:

Angelus hanc hoſpes legem præſcripſerat illis,
Emiſſus virtute Dei ſub imagine dupla,

Omnis

Omnis vt è portis iret domus, vtque in apertum
Dirigeret conſtans oculos, &c.

Itaque duorum concordium imaginem præmiſit, vt vnitas è duobus totam domum concorditer traheret ad ſalutem. Quò ſpectans Dominus Luc. 10. *Deſignauit ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam.* Ideò mittebat binos, vt creſcens fidelium multitudo magis vna eſſet facta duorum concordium.

CAPVT XIII.

De morte Abrahami.

TEXTVS HISTORIA.

SEPVLTA Sara ſolicitudo impleuit Abrahamum quærendæ è Meſopotamia puellæ, quam filij nuptiis aptaret. Sed & de Chananæis virginibus ſibi aliam adiungere non dubitauit, Cetoram nomine, quæ tranſenem fouit, & ſex datis filiis Madian, Epha, Epher, Henoch, Abida, Eldaa promiſſiones diuinas de regnis multis Abrahami ſemini ſubiugandis confirmauit. Intercà ſeptuageſimum quintum ſupra centeſimum annum attigit Abrahamus, & dierum plenus euolauit ad ſuperos, conuenienteſque Iſaac, & Iſmaël filij eius in ſpelunca illa duplici charos parentis cineres claudunt.

PARS VNICA MORALIS.

VLTIMA tandem Abrahami dies nos vocat, quæ vt caſtiſſima eius tempora clauſit, ſic virtutum aperuit fontem clariſſimarum.

Geneſis 24. Erat autem Abraham ſenex, dierumque multorum: & Dominus in cunctis benedixerat ei. Dixitque ad ſeruum ſeniorem domus ſuæ, qui præerat omnibus, quæ habebat: Pone manum tuam ſuper femur meum, vt adiurem te per Dominum Deum cœli, & terræ, vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito: ſed ad terram, & cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias vxorem filio meo, &c.

§. I.

Vxor bona commodiſſima viro.

PRudens pater vbi ſponſam meditatur filio chariſſimo adiungere, illam de Meſopotamia curat adducere, quò tendit adiuratio illa ad ſeruum facta. *Vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito, ſed ad terram, & cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias vxorem filio meo.* Et quando tot in præſentia erant Chananæorum virgines, cur maluit Abrahamus, vt è diſtantiſſima terra quæreretur filio ſponſa? Nota erat ſeni puellarum cognatarum præſtantiſſima educatio, illarumque ingenia mitia, & ſalutaria, & ideò ad illas mittit, vel de vltimis terris quærendam bonæ indolis vxorem, vt quæ marito ſit maximè commoda, & ſalutaris. Quò ſpectans Prouerb. 31. ait: *Mulierem fortem quis inueniet? Procul & de vltimis finibus pretium eius. Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non indigebit. Reddet ei bonum, & non malum.* Hæc vltima verba ſic ſeptuag. incorrectiori textu Xilā legunt: *Operatur enim viro ad bona in omni vita ſua.* Hoc eſt præſtantis vxoris ingenium, quod ſemper viro operetur ad bona. Id, quod in præclaris fœminis obſeruabat Sidonius Apollinar. lib. 5. epiſt. 7. dicens de principe à peſtiferis hominibus concitato. *Sanè quod principaliter medetur afflictis, temperat Lucumonem noſtrum Tanaquil ſua, & aures mariti viroſa ſuſurronum fæce completas opportunitate ſalſi ſermonis eruderat. Cuius ſtudio ſcire vos par eſt, nihil interim quieti fratruum communium Cybaritarum venena nocuiſſe, nec quicquam Deo propitiante nocitura, ſi modo, quamdiu præſens poteſtas Lugdonenſem Germaniam regit, noſtrum ſuúmque Germanicum præſens Agrippina moderetur.* Sic bonæ matronæ vtiles ſunt ſedandis, moderandiſque maritis. Venit enim ſæpe de bonæ vxoris conſortio, quòd maritus venenatas propinationes effugiat, ſanámque mentem recipiat. Quod Paul. Oroſ. lib. 7. cap. 40. notabat in Placidia, de qua inquit: *In ea irruptione Placidia Theodoſii principis filia Arcadij & Honorij Imperatorum ſoror ab Ataulpho Alarici propinquo capta eſt, atque in vxorem aſſumpta, quaſi eam diuino iudicio velut ſpeciale pignus obſidem Roma tradiderit, ita iuncta barbari potentiſſimi regis coniugio, multo Reipublicæ commodo fuit.* Vna ex ſanctis parentibus orta ſancteque educata virgo à barbaro captiua illique matrimonio iuncta innumeros progreſſus peperit Romanæ Reipublicæ. Hinc de præclara ſponſa dicitur Cant. 3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* Sed quid cum bona ſponſa tot aromata habent? Quid cum eadem tot pigmentariorum vnguenta? Aiebat prophanus ille: *Poſtume non benè olet, qui bene ſemper olet.* Et Cyprian. Tertullianuſque in fœminarum bonarum cultu vnguenta abominantur. Cur ergo optimæ ſponſæ claritas ex tot pigmentis vnguentiſque deſumitur? Eſt etiam in vnguentis quod placeat, nimirum virtus depellendi ſpurca animalia: cuius officio etiam bonæ vxores erga maritos gaudent. Et quid valeat in eo bona vxor largiùs explicat Sanct. Germanus Conſtantinopolit. orat. in ſanctarum imaginum reſtitut. Vbi de regaliſſima Imperatoris coniuge Theodora ait: *Vaſis enim vnguentarij vice functa egregia illa diſcipula, & a Deo coronata regina omnes, qui Copronymi hæreſi infecti erant tanquam ſcarabæos quoſdam ex cœno progenitos ſuffocans perdidit, & proprium coniugem Imperatorem Theophylum miſerabiliter à Tyrannica impietate captum, tanquam de ſtercore inopem excitauit, vita quidem conſors & ſententia exors. O eximiam mulierem, quæ multarum clades, & damna mutauit! Eua virum ex paradiſo eiecit. Non ita Dei amantiſſima hæc fœmina. Nam cum Deum dilexerit, à Deo quoque dilecta eſt, propterque Deum virum quoque tam vehementer amauit, vt eum ex inferno eripuerit, & ad paradiſum ſpirituali labore traduxerit.* Expende illa prima nominum; *Vaſis vnguentarij vice functa.* Quod enim vnguentum eſt ad perdendos ſcarabæos fugandáque animalia ſpurca, hoc eſt præclara fœmina erga

erga maritum ſuum, ſemper illi operans ad bona, pernicioſos mores depellens, ſpurcáſque illius concupiſcentias erudierans, nec patiens illi mala accedere.

§. II.

Improbitas matris validiſſima ad perdendos filios.

MEritò Abrahamus cauit, ne de Chananæis daretur vxor Iſaaco, in cuius ſemine gentes benedicendæ erant, ait enim: *Non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum*, &c. vt potè notas ſibi malæ indolis puellas prudentiſſimè cauit ne iungerentur Iſaaco, è cuius ſemine excitandus erat populus Dei; matrum enim improbitas prorſus inficeret filios, & raptaret per vitia. Dicitur 2. Paralip. 22. de Ochozia: *Ipſe ingreſſus eſt per vias Achab, mater enim eius impulit eum, vt impiè ageret.* Caietanus legit: *Mater eius conſuluit eo, vt impiè ageret*: quaſi conſilium, vel exemplum improbæ matris, idem ſit, quod vehemétiſſimus impulſus, qui raptet, imò præcipitet filios in vitia. De Gallis fœminis, quæ ſibi cladem intulerunt Romano in prælio locutus Paul. Oroſius lib. 5. cap. 16. ait: *Inuenta eſt etiam quadam, qua duos filios traiectis per colla eorum laqueis ad ſuos pedes vinxerit, & cum ſeipſam ſuſpendio morituram dimiſiſſet, ſecum traxerit occidendos.* Hæc fecit quondam vna, viſibilique laqueo religata ad pedes ſuos filiorum guttura traxit ad ruinam. Quæ ſemper faciunt matres improbæ laqueo inuiſibili. Habent equidem in pedibus ſuis, in veſtigiis ſuis laqueos, quibus rapiant, & raptent filios per nefandorum ſcelerum præcipitia. Quò reſpiciens Ezech. cap. 19. *Quare mater tua leæna inter leones cubauit, in medio leunculorum nutriuit catulos ſuos? Et eduxit vnum de leunculis ſuis & leo factus eſt, & didicit capere prædam, hominemque comedere.* Ecce tibi vbi ferociſſimus homo in regno conſtitutus oſtenditur, qui quaſi leo ex præda viuat, & raptu, hominéſque deuoret. Id totum de matris dicitur venisse ingenio Mater enim erat leæna, id eſt, ferociſſima mulier, omnis humanitatis expers, & ab hac oriens filius quaſi neceſſariò ferociſſimus extitit leo.

§. III.

Temporalium negotiatio maximè cauenda ab iis, qui ad Chriſtum pertinent.

QVomodò cauebat, ne Chananæa puella iungeretur Iſaaco dicens, *Non accipias filio meo vxorem de filiabus Chananæorum*; poſt pauca ſine vllo ſcrupulo Chananæam duxit: ait enim Geneſ. 25. *Abraham verò aliam duxit vxorem nomine Ceturam*, quæ procul dubio Chananæa fuit. Et ſimiliter nec Iſmaëli, nec aliis filiis cauit, ne Chananææ iungerentur. Cur ergo in vno Iſaaco ſic horruit Chananæorum coniugium? Erat in Iſaac ſemen, ex quo Chriſtus ſperabatur oriturus, in cuius partem minimè admittitur, qui totus in negotiandis temporalibus inſiſtit, vt Chananæi mercatores negotiatoréſque inſiſtunt. Abouat temporalium negotiationem homo neceſſum eſt in re Chriſti. Quò aſpiciens Pſaltes 70. ait: *Introibo in potentias Domini, quia non cognoui litteraturam.* Non equidem mala ex ſe eſt cognitio litteraturarum, & negotiationum; at eam traducere ad rem Chriſti, vt ſic in Chriſti negotiis ſis, quaſi inde velis temporalia acquirere; id malum eſt, & ſolum tunc in potentias Chriſti admitteris, quando exues temporalium tibi acquirendorum ſtudium. Vt dicat Sedul. lib. 3. Paſchal. cap. 15. *Quiſquis Deitatis opus exercet, puri muneris gratiam conſecutus, puri muneris gratia ſit deuotus, vt diſpenſator potius, quàm videatur mercator, & cantico Dauidis impleto ſpem ſibi vita ſic pronuntiet aſſutura. Qui non cognoui negotiationes, introibo in potentias Domini.* Exue Chananæum, exue mercatorem in rebus Chriſti, quiſquis ſub illius potentia amas viuere. Non eo animo accedas ad Chriſtum, quo videaris mercator eſſe, nimirum acturus Chriſti negotium, vt temporalia acquiras, id enim maximè te à Chriſto excludet. Fœlix, qui temporalium negotiationem excludens, vnum expectat Chriſtum, & vni Chriſto laborare ſtudet. Is quantumuis disjunctiſſimus videatur à Chriſto, illi maximè adiungitur. Poſt diluuii ſtragem ſic Dominus faciebat ſecuros Geneſ. 9. *Hoc eſt ſignum fœderis, quod do inter me, & vos, ad omnem animam viuentem, quæ eſt vobiſcum in generationes ſempiternas: Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram.* Expende quale ſignum ponatur in nubibus fœderis diuini, vt maneat terra à diluuio ſecura, nimirum arcus Iris. Et cur in arcu Iridis tale ſignum conſtituitur? Is eſt arcus, qui ex ſe nihil habet, nullum in veritate ſibi colorem acquirit, ſed quos refert colores, ſoli omnes illos acceptos refert, ex cuius reflexis radiis apparent illi quaſi in nubibus exiſtant. Sic prorſus in nobis, quando nihil nobis attribuimus, ſed omnia bona & pulchrè referimus Chriſto, clariſſimum ſignum damus æternæ ſalutis. Ad hæc D. Auguſt. lib. 12. contra Fauſtum: *Quod teſtamentum poſuit Deus inter ſe, & homines, atque omnem animam viuam, ne perdat eam diluuio, arcum, qui apparet in nubibus, qui nunquam niſi de ſole reſplendet: illi enim non pereunt diluuio ſeparati ab Eccleſia, qui in Prophetis, & in omnibus diuinis ſcripturis tanquam in Dei nubibus agnoſcunt Chriſti gloriam, non quærunt ſuam.* Itaque vt arcus poſitus in nubibus in ſignum fœderis, ne homo diluuio pereat, nullam ex ſe lucem habet, nec quod pulchris coloribus ſplendeat, ſibi refert, ſed totum ſoli refert acceptum; ſic qui velit in ſe ſignum æternæ ſalutis præferre, vel in diuinis ſcripturis, vel in aliis quibuſcumque non ſe quærat, ſed Chriſtum oſtendat, non pro ſe ſed pro Chriſto Domino negotietur. Huc referat omnia fœdera, contractus omnes, vt nihil ſibi, ſed Deo quærat. Suſpecta, & periculoſa negotia tractas, dum non Deum, ſed te quæris. Apocal. cap. 18. in diluuio Babylonis multi inueniuntur, qui æternis illam fletibus comitentur, & inter alios dicit: *Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt ſuper illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius.* Et qui ſunt negotiatores iſti, qui tantam partem damnationis Babylonicæ recipiunt in fletibus? An licet Babylon, imò totus impiorum mundus pereat, non ne manet Deus, qui eorum opera emat? Ait D. Ambroſ. ibi: *ſunt multi, quibus legum ſecularium ſcientia data eſt, qui cauſas pauperum in iudiciis portant, ſed quia non pro amore Dei, ſed pro præmiorum acceptionibus hoc faciunt, mercedem à Deo non recipiunt. In tantum verò hæc miſeria conualuit, vt non inuenias aliquem ex his, qui locum habent apud principes, qui aliquod verbum ad pauperis neceſſitatem ſuſtentandam proferat ſine pretij acceptione.* Ecce tibi, qui ſint miſeri negotiatores, & reprobi, nimirum, qui in omni negotio, & actione, & ſtudio ſe ſolos quærunt, nulla ex parte Deum. Qui in nullo Deum aſpiciunt, ſed ſola ſua lucra terrena. Hi meritò excluduntur

duntur à parte Dei. Dicebat illa Cant. 3. *Quæſiui illum, & non inueni.* Et cur non inuenit, quæ quærebat, quando dicebat ille: *Qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur?* Quærebat illum, non propter illum, ſed propter alia habenda, & ideò manet ſine illo. Rem tractat Gillib. Abb. ſerm. 5. in Cant. inquiens: *Et multos quidem ſic quærentes inuenies aliud præter ipſum. Tractatur in conſiliis, diſceptatur in iudiciis, in ſcholis diſputatur, cantatur in Eccleſiis. Religioſa ſunt hæc negotia: ſed vade ad exitus aquarum, penſa, quis generalior iſtorum finis eſt operum, vide, ſi non per hæc omnia quædam exerceantur mercimonia de Chriſto.* Et cur non maneat ſine Chriſto, qui ideò illum quærit, vt temporalium mercatum faciat per illum?

§. IV.

In coniugiis ineundis maximè ſpectanda eſt educatio.

QVi Chananæorum puellas reprobauerat, ne ex illis vxor daretur filio, ad cognationem ſuam in Meſopotamiam mittit dicens: *Sed ad terram, & cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias vxorem filio meo,* &c. Quippe notæ illi erant familiæ cognatorum ſuorum, quàm in illis vigebat honeſtas in virginibus educandis, quæ à parentibus, imò ab auis quandam ebibebant morum ſimplicitatem, & honeſtatem, in quibus ad ſenectam vſque inoffensè perdurarent. Quod vt in aliis viderat, ſic in dilectiſſima coniuge Sara expertus ipſe fuerat. Et quidem in deligenda coniuge, nihil magis debet ſpectari, quàm puellæ educatio. Daniel 13. probatiſſimam vxorem Ioachim Suſannam prædicaturus, inde incipit eam commendare. *Ioachim accepit vxorem nomine Suſannam filiam Helciæ pulchram nimis, & timentem Deum: parentes enim illius, cum eſſent iuſti, erudierunt filiam ſuam ſecundùm legem Moyſi.* Ecce tibi vt prima laus, & fundamentum reliquarum virtutum, quas decurſu temporis exercet caſta fœmina ſiue in coniugio, ſiue extra coniugium, venit à parentum inſtitutione. Ne enim miraremur poſteà, quod Suſanna tam potentes procos repulerit, quod elegerit & mortem, & infamiam, antè quàm laſciuorum iudicum libidini conſentire, præmittit hoc Daniel, nimirum, *parentes illius erudierant filiam ſuam ſecundum legem Moyſi.* Quam enim morum grauitatem à parentum inſtitutione puella ebiberat, eam in quouis diſcrimine cuſtodiuit. Quàm aliter inuentum eſt in filiabus Moab, de quibus dicit Numer. 25. *Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua,* &c. Moabitæ enim proceres filiabus ſuis virginibus ſuaſerunt, vt comptæ, & ornatæ occurrerent Iſraëlitis, eoſque ad coitum, & idololatriam allicerent. Et hoc maximè mirandum eſt rationalibus hominibus, vt puellæ virgines, & plebeiæ adductæ fuerint in tantam impudentiam, qua ſe ſe procaciſſimè offerrent ignotis, & exteris viris. De quo ait Philo lib. de Fortitudine: *His auditis, fœminæ, quæ caſtitatem ne per ſomnium quidem cognouerant, & educationem honeſtam nunquam guſtauerant, libenter conſenſerunt: omiſſoque ficto caſtitatis ſtudio, quod paulisper ſimulauerant, ornant ſe precioſis veſtibus, monilibúſque ac muliebri mundo cætero, atque ita cultu exquiſito natiuam augent pulchritudinem, atque magna contentione ad captandam iuuentutem circumuentu facilem in apertum prodeunt.* Expende illud: *Educationem honeſtam nunquam guſtauerant.* Hæc erat radix totius turpitudinis; nimirum, quia honeſtam educationem non habuerant. Puellæ namque, quæ honeſta educatione carent, non mirandum; quòd vel ad primum licentiæ verbum proſiliant in omne laſciuiæ certamen.

Geneſis 25. Abraham verò aliam duxit vxorem nomine Ceturam, quæ peperit ei Zamran & Iecſan, & Madan, & Madian, & Ieſboc, & Sue. Iecſan quoque genuit Saba, & Dadan, &c. Deditque Abraham cuncta, quæ poſſederat, Iſaac. Filiis autem concubinarum largitus eſt munera, & ſeparauit eos ab Iſaac filio ſuo dum adhuc ipſe viueret, ad plagam orientalem.

§. V.

Chriſti mortificatio in corpore noſtro maximè conducit ad rem ſalutis.

ILlud maximè ponderabat Paulus in Abrahamo ad Rom. cap. 4. inquiens: *Nec conſiderauit corpus ſuum emortuum, cum ferè centum eſſet annorum,* &c. Audiens promiſſionem de filio fidelis ipſe ſteterit etiam ſi centenarius eſſet, & haberet corpus emortuum: hoc magnum ibi, ſed accipe majus, quod modò agens pluſquàm triginta annos ſupra centum mortua Sara, aliam vxorem duxit, ait enim: *Abraham verò aliam duxit vxorem nomine Ceturam.* Emortuo corpore non ſolùm ſpectat filium de Sara, ſed poſt hanc defunctam ad nouas aptatur nuptias. Quid cum noua vxore corpus emortuum? Sapienter Orig. ibi aliquid de ſalutari ſapientia odoratur, ad quam habendam nunquam homo aptior, quàm vbi mortificationem Chriſti circumfert in corpore ſuo emortuus mundo. Ait ille homil. 11. in Geneſ. *Accepit ergo ſenex emortui iam corporis Abraham Ceturam vxorem. Quod melius tunc virtutum vxor accipitur, quando emortuum corpus eſt, & mortificata ſunt membra, quæ ſunt ſuper terram; capaciores enim ſapientiæ noſtra ſenſus ſunt, cum mortificatio Chriſti circumfertur in corpore noſtro mortali.* Nunquam aptiores ſumus ſalutaribus ſapientiæ nuptiis, quàm dum præ nobis ferimus mortificationem Chriſti in corpore noſtro. A morte enim Chriſti in nobis accepta coniugium nobis applaudit virtutum ſalutarium. Dum Dominus ad paſſionem duceretur Matth. 27. *Miſit ad Pilatum vxor eius dicens: Nihil tibi & iuſto illi, multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter Deum.* Ecce tibi rem miram, mulierem & Ieſu, & marito ſalutarem; ſed quando vxor prima maritum perdidit, & Ieſum adduxit ad ſupplicium; vnde modò vxor & ſaluti Ieſu, & mariti conſulebat? Faciebat hoc inter ipſas paſſiones Chriſti, de cuius mortis æmulatione venit in nobis ſalutare coniugium virtutum. Quò reſpexit D. Auguſt. ſerm. 121. de tempore aiens: *In natiuitate mundi vxor ducit virum ad mortem, in paſſione Chriſti vxor prouocat ad ſalutem, vt inde inciperet venia, vnde videntur prorupiſſe peccata.* Expende ab illis: *In paſſione Chriſti vxor,* &c. Paſſio enim Chriſti malorum ſcaturigines fecit eſſe initia ſalutis, & in vxore hominis oſtendit poſſe naſci ſalutem. Vt iam inde videamus, quàm ſalutaria virtutum poſſimus ſperare connubia, ſi in corpore noſtro circumferamus mortificationem Chriſti. Leuitici cap. 24. iubebat Dominus: *Coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas,*

quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues, & pones ſuper eum thus lucidiſſimum, vt ſit panis in monimentum oblationis Domini. Orig. legit: *Et erunt panes in commemoratione appoſiti Domini.* Et quanta hæc commemoratio in panibus fundata, vt trahat ad ſe dominum? Poteſt ne commemoratio in panibus poſita tantæ virtutis eſſe, vt afficiat Deum erga homines? Planè de viuifico Euchariſtiæ pane dicebat Dominus Luc. 22. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traditur. Hoc facite in meam commemorationem.* Commemoratio enim ſola Dominicæ paſſionis in corpore noſtro tantæ virtutis eſt, vt de viuifico pane ſumpto reddat nobis propitium, & ſalutarem Dominum. Ait Orig. hom. 13. in Leuit. *Si redeas ad illum panem qui de cœlo deſcendit, & dat huic mundo vitam, illum panem propitiationis, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine eius: & ſi reſpicias ad illam commemorationem, de qua dicit, hoc facite in meam commemorationem; inuenies, quod ista eſt commemoratio ſola, qua propitium facit hominibus Deum.* Expende illud: *Hæc commemoratio ſola*, &c. De commemoratione enim paſſionis Chriſti in corpore noſtro tales ſimus, vt reddatur nobis Dominus ſalutaris, & propitius.

§. VI.

Fœliciſſima illa familia eſt, in qua tota bonorum ſubſtantia ſic à patre tranſit ad filium, vt in filio non minuatur, ſed magis patri aſſeratur.

VBi Saram amiſit Abrahamus cogitans de Iſaaci nuptiis, illi vniuerſam ſubſtantiam tradidit, vt placet Caietano iuxta præſentis textus verba ſantis: *Dedit autem Abraham cuncta, quæ poſſederat, Iſaac*, &c. Fœlix pater talem filium nactus, cum cuncta bona ſua poſſet tradere, quæ in filio non minuerentur, ſed magis aſſererentur patri. Cuncta quidem accepit Iſaac à patre, non equidem vt maneret pater ſpoliatus, ſed vt filius cuncta patri ſeruaret. Quod familiæ ſummam attigit fœlicitatem. Paul. 1. ad Corinth. 15. de cæleſti patre locutus erga filium, & de filio erga patrem ait: *Cum tradiderit regnum Deo, & patri, cum euacuauerit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem. Oportet autē illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius. Nouiſſima autem inimica deſtruetur mors, omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autem dicit, omnia ſubiecta ſunt ei, ſine dubio præter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe filius ſubiectus erit ei*, &c. Ecce tibi magna fœlicitas diuinæ œconomiæ, pater nihil habet, quod filio non tradat, & regnum, & gloriam, & poteſtatem. Quæ omnia accepta à patre filius non eripit, ſed magis patri aſſerit. Dedit pater filio regnum Eccleſiæ, ſubiicere ibi vniuerſa; at pater ideò exuit regnum, quia filio id totum dedit? imò magis filius regnum patri aſſeruit. Quam gloriam, vt in diuinis repertam ſic Plinius maieſtatum adulator ſuo Trajano attribuit in Paneg. iis datis verbis: *Confugit in ſinum tuum concuſſa Reſpub. ruenſque imperium ſuper Imperatorem, Imperatoris voce tibi delatum eſt. Imploratus adoptione & accitus es. Vt olim duces magni à peregrinis, externiſque bellis ad opem patriæ ferendam reuocari ſolebant, ita filius, ac parens vno eodemque momento rem maximam inuicem præſtitiſtis. Ille tibi imperium dedit, tu illi reddidiſti.* Quid maius dici potuit de patre, & filio? Meritò vocat rem maximam Plinius, quòd pater regnum filio dederit, & quòd filius acceptum non patri eripuerit, ſed integrum reddiderit, & aſſeruerit. Hoc vt maximum ſic in hominibus rarum. Sed quod maximè deberet ſeruari, quando nulla bona firmiùs ſibi filius habet, quam ea, quæ non eripit patri. Apocal. 14 de virginibus locutus, ait: *Hi ſequuntur agnum, quocumque ierit.* Hoc agni vocabulo Ieſus ſingulariter inſigniri voluit, vt ſic clarius oſtendatur eſſe ſub candore virginitatis. Quod notans D. Aug. lib. de Virg. cap. 27. ait: *Sequimini agnum, qui & agni caro vtique virgo eſt. Hoc enim in ſe retinuit auctus, quod matri non abſtulit conceptus, nec natus.* Quid pulchrius? Quod bonum Ieſus matri non eripuit, id ſemper ſibi retinuit, & ſub eo claruit. Retinent enim ſibi filij, quæ bona parentibus non auferunt.

§. VII.

Largitas in donando Regnorum ſtabilimentum eſt.

MEritò dixerat Dominus Abrahamo Geneſ. 17. *Ponam te in gentibus, regeſque ex te orientur*; fuit namque tantus Patriarcha regum innumerabilium ſator, ab illóque & populi, & regna ingentia pullularunt. Et qua virtute regna populoſque fundabat? Ait præſens textus: *Filiis concubinarum largitus eſt munera.* Vt largus erat in donis, ſic oſtendebatur populorum ſtabilitor, atque fundator. In tantum enim accreſcunt populi, & regna confirmantur, in quantum durat in eis donorum largitas, miſericordiáque in egenis ditandis. Cauebat lex Leuit. 24. *Præcipe filiis Iſrael, vt afferant tibi oleum de oliuis puriſſimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter extra velum teſtimonij in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron à veſpere vſque ad mane coram Domino.* In lucernis illis accenſis exprimebatur gloria, & fœlicitas populi Iſraëlici, ad cuius conſeruationem totus, quantus erat, populus conferebat oleum puriſſimum. Per oleum enim ſignificabatur largitas miſericordiæ, qua donis, & eleemoſynis ſuis proximi iuuant proximos. Dum ergo hoc oleum, hanc miſericordiam conferebant Iſraëlitę, florebat, & ſplendebat, vt clariſſima lucerna populus; vbi ceſſare cœpit oleum illud, illa miſericordia prorſus extinctus eſt populus. Pulchrè ait Origin. homil. 13. in Leuit. *Dum ergo populus ille habebat oleum, quod conferret ad lumen, lucerna non eſt extincta. Vbi verò deficit in eis oleum miſericordiæ, neceſſariò extincta lucerna eſt.* Vt lucerna de adiuncto oleo viuit, ita vt deficiente oleo prorſus deficiat; ſic populus, ſic ſplendor Reipublicæ tamdiu affulget, quamdiu oleum miſericordiæ in reficiendis egentibus durat. Erat equidem Reipublicæ Iſraëliticæ ſplendor perquam viuidus, quando ciues oleum conferebant, hoc eſt miſericordiæ, & beneficentiæ operibus ſtudebant. Vbi autem ingreſſa eſt auaritia, & ceſſauit largitas, extinctus eſt populus ille, & vniuerſi populi extinguentur, & excludentur à vita, vt quinque virgines illæ fatuæ Matth. 25. *non habentes oleum ſecum:* nimirum non largitati, ſed ſtudentes auaritiæ. Propterea monebat Eccleſiaſtes cap. 7. *In die bona fruere bonis.* Quæ ſententia ſpectat illam, qua ſerui Dauid dicebant Nabali 1. Reg. 25. *In die bona venimus, quodcumque inuenerit manus tua det, ſeruis tuis.* Quaſi hoc ſit bonorum vſus in die bona, quod dentur, quod egentibus communicentur. Ex quo ſapientiſſimè dicebat Chaldæus ibi apud Pinedam noſtrum:

ſtrum:

ſtrum : *In die, quo beneſecerit tibi Dominus, eſto etiam in bonitate, & benefac toti mundo, vt non venias ſuper te dies malus* Expende illud : *Et benefac toti mundo*, & quis homo ſolus toti mundo poteſt benefacere? Planè qui auaritiam excludit & largitatis, miſericordiæque operibus ſtudet, is ſufficiens eſt populis, regnis, imò toti mundo proficere. Stat enim mundus ſtante miſericordia, & cadit cadente illa. Quippe illud datur ruituri mundi euidentiſſimum ſignum. Matth.24. *Refrigeſcet charitas multorum*. Euthymius ex Græco legit: *Refrigeſcet hoſpitalitas*, non erit, qui miſericordiam hoſpitalitatemque exerceat cum proximo ſuo, quo non miror, quòd cadant populi, & regna, & ipſe mundus.

§. IX.

Frugalitas in principe nunquam non abundat bonis.

ANte nuptias Ceturæ, vt placet Caietano, dederat Abrahamus Iſaaco filio ſuo cuncta, quæ poſſederat; modò dicitur dediſſe filiis Ceturæ munera. Ait enim: *Filiis concubinarum largitus eſt munera*. Sed qui tantò anteà dederat cuncta bona ſua Iſaac, vnde modò habuit, vt largiri poſſet ſufficientia vitæ munera filiis concubinarum? Hoc eſt miraculum principum frugalium, qui etiam in omnium bonorum exhibitione non exhauriuntur, ſed ſemper abundant bonis, quæ poſſint dare. Id in ſuo Trajano miratur Plinius in Paneg. *Mihi cogitanti eundem te collationes remiſiſſe, donatiuum reddidiſſe, congiarium obtuliſſe, delatores abegiſſe, vectigalia temperaſſe; interrogandus videris, ſatis ne computaueris imperij reditus, an tantas vires habeat frugalitas principis, vt tot impendiis, tot erogationibus ſola ſufficiat? Nam quid eſt cauſa, cur alii quidem, cum omnia raperent, & rapta retinerent, vt ſi nihil rapuiſſent, defuerint omnia, tibi cum tam multa largiaris, & nihil auferas, ſuperſint?* Quid pulchrius? Conferuntur inter ſe duo principes, alter nihil dans, omnia repetens, imò auferens omnia, & ſemper indigus; alter omnia condonans, omnia dilargiens, nihil auferens, & ſemper abundans. Et ſanè hoc miraculum facit vna frugalitas principis, qua ſibi putat pauca ſufficere. De Dauide locutus textus 1.Paral.29.ait: *Mortuus eſt in ſenectute bona plenus dierum, & diuitiis, & gloria*. Qui paſtor venit ad regnum in tot præliorum ſumptibus ſic abundauit, vt adhuc plenus diuitiis moreretur. Quas omnes hæreditauit Salomon filius eius, vt videatur Ioſepho lib.2. de Anti.cap.12. nullus regum, nec Hebræorum, nec aliorum tantas hæreditaſſe diuitias. Quas in immenſum auxit ipſe Salomon pace diuturna, crebris muneribus ab exteris principibus acceptis, auctis, tributis, exhauſtis Ophirſodinis. Vt dicat 2.Paral.9. *Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ diuitiis, & gloria*. De quarum diuitiarum penè incredibili copia videndus eſt Pineda in Eccleſiaſtem cap. 2. & in Salomone præuio lib. 4. ſed vbi ad mortem peruentum eſt ait. 2.Paral.9. *Dormiuit cum patribus ſuis, ſepelierunt eum in ciuitate Dauid*, &c. Nec dicitur vnum di dracma reliquiſſe hæredi, imò aſſerunt multi Hebræi ad tantam deueniſſe illum paupertatem, vt emendicare cogeretur. At certius eſt, quod vt ſapientiam, & famam ſic & diuitias perdidit, & ad magnam bonorum indigentiam peruenit. Componite modò hos duos Reges patrem, & filium, Dauidem, & Salomonem. Dauid filius hominis pauperis peruenit ad regnum exile & laborioſum; Salomon filius ditiſſimi Regis regnum ditiſſimum obtinuit. Ille nunquam pacificus in continuis bellis ingentes faciebat ſumptus; hic continua pace florens nullum ſumptum fecit in bellis. Dauid tributis minimè populum vexauit; Salomon tot tributa exegit, vt populus premeretur. Ad illum nulla claſſis venit, ad hunc tertio quoque anno claſſis ex Ophir veniebat plena auro, & argento, & vndique diuitiarum fontes ei affluebant. Et tamen Dauid plenus diuitiis deceſſit, Salomon autem ne aſſem quidem dicitur reliquiſſe hæredi, ſed perueniſſe ad extremam pauperiem. Vnde ille inter tot ſumptus tam diues; hic inter tot vndique receptas diuitias, tam egens? Frugalis Dauid vt ſibi paucis contentus erat, ſic abundabat ad ſumptus bellorum, ad ædificium templi, ad ditandos hæredes. Profuſiſſimus Salomon, vt nulli cupiditati parcebat, auaritiæ, voluptati ſeruiens, inexhauribiles diuitiarum fontes in ſe prorſus exhauſtos oſtendit. Proh frugalitatis vires ſine auaritia, inexhauribiles theſauros creare poteſtis! Huc forſan reſpiciebat Eccleſiaſticus cap.11.dicens: *Eſt homo laborans & feſtinans, & dolens impius, & tanto magis non abundat. Eſt homo marcidus, egens recuperatione, & abundans paupertate. Et oculus Dei reſpexit illum in bono*, &c. Duo homines in præſenti proponuntur, alter, qui in paupertate degens reſpiciatur à Deo in bono, vt multis abundet bonis: alter, qui laboret, feſtinet, & doleat, nec tamen abundet, ſed egeat. Sed quæ eſt illa paupertas hominis, quæ ſic ex Deo abundat? Ait Carthuſ.ibi. *Spontanea paupertatis repletus*. Paupertas voluntaria eſt, quæ in eo conſiſtit, vt homo voluntariè, vel inter diuitias vt pauper degat, paucis, & vilibus cibis cõtentus, nec anxius cupiditate habendi. Qui hac frugali vita vtitur in diuitiis, non miror, ſi vel poſt ingentes ſumptus abundare ex Deo poſſit. At quis eſt ille, qui laborans non abundat? Ait Carthuſ. ibi: *Quidam laborant acquirere opes, & feſtinant ad eas, & dolent, quod nequeunt tam copioſè, & celeriter acquirere eas, & tanto magis non abundant.* Crede mihi, non ſic venit abundantia vt ex vita frugali.

§. X.

Pulchrè conſulit filiis, qui illis non tam diuitias relinquit, quàm diſcordiæ aufert cauſas.

ID curabit Abrahamus non ſolùm ditare cumulatiſſimè Iſaacum, ſed ab illo longè fecit, qui poſſent inuidere fratres, dicit enim: *ſeparauit eos ab Iſaac filio ſuo, dum adhuc ipſe viueret ad plagam orientalem*. Hoc præcipuum erat cordi ſancto parenti, ne inter fratres occaſiones eſſent diſcordiarum: ſed cum Iſaac ita opulentus eſſet, vt ſimul non morderetur, ſed magis amaretur à fratribus: ideò illos ab inuicem ſeparauit. Dicit enim ſapientiſſimè D. Ambroſ.lib.2. de Iacob cap.2. *Plus confertur dilecto, cui fratrum amor quæritur, plus autem adimitur ei, qui prælationis inuſta oneratur inuidia*. Itaque non ditat, ſed magis depauperat filium pater, quem inuidioſum, imò & prælatione odioſum cæteris facit. Id, quod dicebat Nazianz. In cat.ad Vitalianum, qui nimis durus in filios, filias indulgentiſſimè amabat.

Nec nos proſequeris, nec rurſus amore ſorores
Has licet & manibus geſtes, & ad æthera tollas.
Nam nobis vna tecta ſunt clauſa tuiſque
Vultibus: at his cunctorum odium hac ratione paraſti.

Sic monebant filij parentem ſuum, ne totus iret ad filias, illos deſpiciens; ſic enim non tàm filias ornabat,

bat, ditabat, quàm odioſas faciebat, vt ab cæteris morderentur, & à fratribus. Ille equidem ſapientiùs prouidet dilecto filio, qui ea illi parat, quibus maioris concordiæ & dilectionis apud omnes habeat cauſas. Hinc Ioh cap. 1. *Nati ſunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.* Cur non potius omnes fuerunt filij viro ſancto? Cur tres filiæ etiam datæ onerosæ parenti, & fratribus? Curabat Deus reddere hanc familiam cunctis amabilem, multis vnanimem, quod maius bonum eſt in familia, ideò filias tres dedit, vt plures concordiarum coniugationes facerent. Tunc enim filiis Ioh melius prouidebatur, ſi illis daretur materies, qua ſibi obſtringerent alios, cum quibus viuerent vnanimes. Ait Orig. lib. 3. in Ioh: *Ob hoc promiſcuè dedit filios, & filias, vt concordia, atque coniunctio hominum multiplicetur per connubiorum multiplicationes*, &c. Arctiùs enim iunguntur familiæ fratrum ad quam non ſolum ſumitur vxor, ſed etiam, & vxor datur vxoris fratri. Hinc qui tanti viri filiis prouidebat, ea illis prouidit, per quæ arctius conſtringerentur, vt ſe ſe ardentius amarent cognati. Quod etiam in filiis ſuis ſummo ſtudio curabat pater, dicit enim cap. 1. *Conſurgens diluculo offerebat holocauſta per ſingulos.* Græcè legitur: *conſurgens manè offerebat ſacrificium pro ipſis.* Cum eſſent decem filij, pater vnum pro illis offerebat ſacrificium. Et cur vnum? Vt vel ab vnitate ſacrificij diſcerent filij eſſe vnanimes, quæ erat tota cura patris. Olympiodor. in Cat. Græca: *Attende quemadmodum vel ipſo ſacrificio animorum conſenſionem eos docebat. Vnicum enim vitulum pro omnibus tanquam pro anima vna offerebat. Et patris curam non quamlibet, ſed inſomnem declarat.* Sic bonus æſtimabat in filiis vnanimitatem, & præcidit occaſiones diſcordiarum.

Geneſis 23. Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ centum, & ſeptuaginta quinque anni. Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bona, prouectæque ætatis, & plenus dierum: congregatuſque eſt ad populum ſuum. Et ſepelierunt eum Iſaac, & Iſmaël, & filij ſui in ſpelunca duplici, &c.

§. XII.

Quod à primis vnguiculis ebibit homo, id ſolet eſſe vſque in finem vitæ.

AVdio Abrahamum mori *in ſenectute bona*; hoc eſt, tranquillè, & ſine vlla violentia; quæ enim ſenibus accidit mors tranquilliſſima, & pacatiſſima omnem vim, & exactionem excludens, vt etiam è prophanis probat Cicero lib. de ſenectute. Quam tranquillitatem vt ſignificaret textus, ſolùm dixiſſet Abrahamum mortuum in ſenectute; verùm dum addit *in ſenectute bona*, ad altiorem animi tranquillitatem, & pacem non ſolùm quam natura deficiens in maturitate faciebat, ſed quam anteactæ generabant virtutes. Vt enim à primis annis tranquillitatem animi amplexus eſt, ſic etiam illam vſque in extremum diem ſeruauit. Quò reſpiciens Dominus Geneſ. 5. iuxta lectionem Philonis in lib. *Quis rerum diuinarum ſit heres*, ait ad Abrahamum: *Tu autem ibis ad patres tuos cum pace nutritus in ſenectute bona.* Expende illud: *Cum pace nutritus*, ex quo enim pace, & tranquillitate nutritus conualuit, ſic tranquillus, & pacatus factus vltimum diem clauſit; ſolent enim virtutes, quæ ex primis nutritiis bibuntur,

vſque in finem durare, vt meritò ex illis primus quis cenſeatur. Aiebat Paul. 1. ad Corinth. 15. *Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem, nouiſſimus Adam in ſpiritum viuificantem.* Nihil auſus eſt nominare in nouiſſimo Adamo animale, quaſi totus factus fuerit ſpiritualis. Quidquid enim erat in Chriſto, & corpus & anima viuificantis ſpiritus virtutes repræſentabat. Sed qualiter fieri potuit, quod corpus animale adeò perficeretur in Chriſto, vt potius ſpiritualis vitæ virtutes ſemper repræſentaret? vide eius primam formationem. De qua Luc 1. dicit Angelus ad matrem: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, ideo & quod naſcetur*, &c. Vbi enim à diuino ſpiritu incipit eius conceptio & formatio, non miror, quòd vel ipſa caro per totam vitam maneat ſpiritualis. Ait D. Damaſcen. lib. 4. de fide cap. 14. in fine: *Viuificus enim ſpiritus eſt caro Domini, quandoquidem ex viuifico ſpiritu concepta eſt. Quod enim ex ſpiritu natum eſt, ſpiritus eſt. Quæ tamen non eò à me commemorantur, vt corporis naturam ſubmoueam, verum vt illud viuificum, ac diuinam oſtendam.* Sic valet prima inſtitutio homines ſupra ſe eleuare, vt qui in ſpiritu nutriantur, formentur, quaſi penitus ſpirituales per totam vitam reddantur. Illud enim cenſebitur homo eſſe, & fore, quod à principio ebiberit virtutis. Hinc Dominus de Eccleſia fidelium locutus Cant. 6. ait: *Vna eſt columba mea, perfecta mea*, &c. Et mirabar, cur Eccleſia fidelium abſolutè cenſeatur columba? Quod dum miror, memini ex Luc. c. 3. dum Eccleſiæ regeneratio adumbrabatur in aquis Iordanis, *vt deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba.* Quo ſpiritu initiata Eccleſia non miror, quod eandem ſpeciem referat per totam vitam. Ait Niſſenus hom. vltima in Cant. *Cum id, quod ex ſpiritu gignitur, ſpiritus ſit, & verò filia cum columba ſit, omnino etiam mater huius eſt columba illa, quæ de cælo ad Iordanem deuolauit.* Vide initio naſcentis Eccleſiæ, dum aquarum aluus Chriſtianis regenerandis in Iordane parabatur, ibi Spiritus ſanctus vt columba apparuit, ex quo Eccleſia regenerata ſic columbinam ſimplicitatem ebibit, vt per totam vitam caſta, & ſimpliciſſima columba appareat.

§. XIII.

Primus alicuius virtutis introductor nunquam eſt ſine ſpeciali aliqua prærogatiua.

NOn contentus eſt Spiritus ſanctus dixiſſe Abrahamum defunctum eſſe *in ſenectute*, ſed notanter addit, *in ſenectute bona*, ſiue vt legit Benedictus Fernandius ex Hebræo, *in ſenectute pulchra*: vt intueretur aliquid eximium, & illuſtre fuiſſe in ſenectute Abrahami, quo præ cæteris exornari deberet. Et meritò quando Abrahamus primus fuit, qui grauitate morum meruerit appellari ſenex in ſcriptura vt Philo notabat. Multi præceſſerant in mundo, quorum longiſſimas vitas vſque ad trecentos & quingentos, & nongentos & vltra annos productas narrat ſcriptura: in nullo autem illorum ſenectutem meminit. Cum autem ad Abrahamum deuenit, virum multo breuioris vitæ reſpectu illorum, in hoc primum meminit grauitatis, prudentiæque ſenilis. Ne miremur, quod illuſtri bonitatis, ſiue pulchritudinis titulo eius coronetur ſenectus; quando Deus primos introductores alicuius virtutis nunquam non inſignit aliqua prærogatiua. Math. 16. Petrus dixit ad Ieſum: *Tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in*

huac

hunc mundum veniſti, & ſtatim metuit audire: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Sed & Ioan. cap. 1. dixerat: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum*, &c. Et tamen non ideò in caput Eccleſiæ ſumitur. Et cur Petrus ex confeſſione filiationis diuinæ principatum Eccleſiæ obtinuit, & non Ioannes, qui eamdem confeſſus fuit, & explicauit, & ſcripſit filiationem diuinam? Planè Petrus fuit primus, qui illam confeſſionem intulit mundo, & ideò aliqua excellenti prætogatiua debuit inſigniri, quod nimirum in illa duraret vſque in finem, in eiuſque ſede ſemper talis confeſſio maneret inconcuſſa. Propè accedit D. Hilar. in Math. can. 16. inquiens: *Dignus iudicatus, qui quod in Chriſto Dei eſſet, primus agnoſceret. O in nuncupatione noui nominis fœlix Eccleſiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolueret!* Vbi enim datum Petro eſt, quòd primus agnoſcat, & confiteatur, & prædicet diuinitatem Chriſti; non mirot quòd in regno Eccleſiæ primas omnibus ferat, & quòd inconcuſſa eius fides vſque in finem perſeueret. Sic enim inſigniuntur à Deo prærogatiuis illi, quos alicuius virtutis ſatores inuenit. Vt dicat Damaſcen. orat. de Transfigurat. de eodem Petro: *Qui primus vocatus, ac primus ſecutus fuerat; quem pro ſua præſcientia dignum Eccleſiæ antiſtitem prædeſtinarat Deus*. Sic primi in aliqua virtute à Deo honorantur. Quò trahe dicta tom. 2. de Chriſto figurato lib. 5. cap. 3. §. 11. & tom. 1. ſimiliter lib. 1. cap. 3. §. 6. & lib. 4. cap. 1. §. 45.

§. XIV.

Humana caro ex morte habet quod à bonis ſuſtineatur.

LOcutus textus de Abrahami morte ait: *Deficiens mortuus eſt*: quæ ſimiliter ſonant apud Septuag. apud quos ægrè fert D. Hieron. in Tradit. Hebræis, quòd diceretur Abrahamus *deficiens mortuus*, quia inquiebat, *non conuenit Abraha deficere, & minui*. Quidquid autem de hoc ſit reſpectu moralium defectuum; at reſpectu materialis carnis defectionis, quæ peruenit vſque ad mortem, maximè Abrahamo conducit, quòd deficiat, & moriatur. Quis enim iuſtus, & ſanctus, vt Abrahamus toleraret humanæ carnis onus, niſi ſub hac ſpe, quod aliquando defectura eſſet & interitura? Sanè ea eſt humana caro, quæ inde tolerabilis fiat iuſtis viris, quod ſciant illam aliquando morituram. Geneſ. 18. dum Abrahamus eſſet in oſtio tabernaculi ſui. *Apparuerunt ei tres viri ſtantes propè eum*, nimirum tres Angeli ſub formis figuriſque virorum ſe ſe illi præſentauerunt. Et eſt quæſtio celebris inter doctores, an Angeli iſti veram hominum carnem ſumpſerint, natam ab hominibus & creationis huius, an verò ſolam apparentem exhibuerint? Tertul. autem lib. 3. in Marc. putat minimè carnem noſtræ natiuitatis ab Angelis fuiſſe aſſumptam, ea in primis ratione, quia ea in illis non eſſet moritura. Ait enim: *Quomagis Angeli neque ad moriendum pro nobis diſpoſiti breuem carnis commeatum non debuerunt naſcendo ſumpſiſſe, quia nec moriendo depoſituri eam fuerant*. Equidem cauerunt maximè Angeli in noſtra carne naſci, quam moriendo non erant depoſituri. Ea eſt enim humana caro, quæ de morte ſumat vnde tolerari poſſit ab angelicis, & iuſtis hominibus. In tantum enim iuſtus homo gaudet in carne, inquantum nouit illam poſſe

infirmari, & deponi, præcipuè cum inſtat glorioſa aliqua cauſa. Vt dicat Apoſtolus 2. ad Corinth. 11. *Si gloriari oportet, quæ infirmitatis mea ſunt, gloriabor*. Nihil enim iuſti viri à carne ſua accipiunt, quod non fundetur in eius infirmitate, qua morti, & internecioni tradatur. Ex quo ſapienter D. Cyprian. lib. de habitu virg. monet: *Neminem Chriſtianum decet claritatem vllam computare carnis, & honorem, ſed ſolum appetere ſermonem Dei bona in æternum manſura complecti, aut ſi in carne ſit gloriandum, tunc planè quando in nominis confeſſione cruciatur, quando ignes aut cruces, aut ferrum, aut beſtias patitur, vt coronetur. Illa autem ſunt carnis pretioſa monilia, illa corporis ornamenta meliora*. Ecce tibi quid carnis placeat, & conueniat viris ſanctis, vel ob quæ ſancti poſſunt gaudere, & gloriari in carne, nimirum ob infirmitatem eius, ob vulnera, ob mortem, qua illam deponunt in Dei cauſa. Mihi crede non habet caro, vnde poſſet iuſtos homines ornare, niſi de infirmitate, de morte ornamentum trahat. Vnde Deus ſapientiſſimè prouidit ſuis hominibus, ne eſſet æterna huius creationis caro eiiciens Adamum ex paradiſo, dicens Geneſ. 3. *Ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum*. Cauens ne homo, qui erat per pœnitentiam iuſtificandus, & tandem glorificandus, carnem hanc ſibi adſtrueret immortalem, quæ illum miſerabiliter perderet, & fœdaret. Rem ponderat Algerus lib. 2. de Sacram. cap. 6. fatus: *Deus Adæ miſericorditer prohibuit lignum vitæ, dicens: Videte, ne fortè ſumat de ligno vitæ: quia ſi ille, qui in anima perierat per lignum inobedientiæ, viueret etiam in carne æternaliter per conceſſum lignum vitæ, ex toto periſſet, dum in carne æternaliter viuens, & in anima peccando æternaliter moriens incurabilis eſſet vt dæmones*, &c. Ecce tibi vt huius creationis peccatricis caro, ſi mortem non haberet, vt hominem æternis irremediabiliter grauaret, fœdaret, de morte enim habet quod illum poſſit ornare.

§. XV.

Nulla acerbitas temporalis non minor apparet ex ſuſtinentium multitudine.

NOn parum ſuauiat mortem maturiſſimam, & pacatam Abrahami, etiam illud, quod additur nimirum: *Congregatuſque eſt ad populum ſuum*. Trita enim erat, & plena populo, & via, & terminus, ad quem feſtinabat. Nihil enim ſuſtinebat in morte, quod non ſuſtinet ingens populus iuſtorum, qui calcata morte ad ſe poſteros ſuos vocabant. Et quis credat difficile ſuperatu, id, quod à tanto populo nouit calcatum? Apocal. 7. *Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omni gente, & ex omni tribu, & populo, & lingua, ſtantes in conſpectu throni, & erant amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agno. Et reſpondens vnus de ſenioribus dixit mihi, hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni*. Ecce tibi oſtenditur ingens turba populi aſcendiſſe de Tyrannorum tormentis, de ore beſtiarum, de flammis, & dolorum cruciatuúmque doloribus calcatis triumphaſſe. Quid tunc? Pulchrè ait D. Cyprian. de exhortat. ad Martyr. cap. 11. fatus: *Quòd ſi tantus oſtenditur, & probatur Chriſtianorum Martyrum populus, nemo difficile vel arduum putet eſſe martyrem fieri, quando videat martyrum populum non poſſe numerari*.

Equidem vbi tantus populus proponitur qui præceſſit, ad quem feſtinamus, maximè lenitur, imò & ſuauiatur acerbitas cuiuſcumque mali. Hinc Ioan. 2. vbi Petrus audiuit ex Chriſti Domini ore, quòd ſenex erat ad mortem ducendus, & ſimiliter ac ipſe Dei lius crucifigendus: *Conuerſus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Ieſus:: Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dixit Ieſu; Domine, Hic autem quid?* Non contentus ſcire de fine ſuo, hoc etiam curat, vt ſciat finé dilecti diſcipuli, quaſi ex huius notitia tanti ſancti conſortio acerbitas propriæ paſſionis molliatur. Ait D. Cyril. Alex. lib. 12. in Ioan. cap. 66. *Hunc igitur ita Domino dilectum ſuum cum reſpexiſſet Petrus, ſtatim interrogauit quæ vita illi terminus immineret:: quia communiter inſitum eſſe hominibus videtur, vt optent, ſi quid periculi ſubituri ſunt, non eſſe ſolos, ſed cæteros etiam, aut videre ſimilia pati, aut ſaltem audire perpeſſos fuiſſe, vel omnino idem paſſuros.* Sic conſortium ſimilia paſſorum homini paſſionem ſuauiat. Hinc Dauid 3. Reg. 2. vicinam mortem molliebat fatus: *Ecce ego ingrediar viam vniuerſæ terræ.* Quæ ſic expendebat Ioſephus lib. 7. cap. 12. *Ego fili, fato vocante, ad patres meos abeo, & viam omnibus. qui nunc ſunt, quive poſt erunt, communem ingredior.* Et vt bene notat Theod. quæſt 3. Vt mortem ſuam, & ſibi, & filio ſuauiorem faceret: *Primum communem oſtendit finem.* De omnium etiam bonorum, & præſtantiſſimorum conſortio nulla acerbitas non aliquo modo ſuauiatur.

LIBER

LIBER SEPTIMVS.

Ioſue, ſiue IESVS in Iordane.

IAM iam in lucem procedens Ieſus Dominus, vt viam ſalutis hominibus demonſtraret, Iordanis ad littora properat, cuius è fluctibus Diuini Spiritus accubationem oſtendit, ex qua noui alites ad promiſſionis terram deuolarent. Qua in re Ieſum noſtrum antiquus Ioſue expreſſiſſimè delineabat. Dicit enim D. Chryſoſt. homil. 1. de verbis Iſaiæ cap. 6 *Ioſue typum ac figuram gerebat veri ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti. Quemadmodum enim ille è deſerto per Iordanem in terram repromiſſionis perduxit populum; ſic & Seruator noſter, ex ignorantia, & idololatriæ deſerto per ſanctum, ac ſaluiferum baptiſma in cæleſtem Ieroſolymam nos traduxit.* Nec deuenire poſſumus ad vada Iordanis, quin ſimul ibi & Ieſum Naue, & Ieſum Chriſtum inueniamus.

CAPVT I.

Ioſue, & Chriſti ſymbola in Iordane.

ANTEQVAM ad Ioſuê hiſtoriam deueniam, malo hîc præmittere, quæ præcipua habuit tantus dux ſimilia Domino Chriſto, quæ maximè ex geſtis eius in Iordanis tranſitu deſumuntur. Nemini enim dubium eſt, præcipuè in Ioſue delineatum fuiſſe Chriſtianum baptiſma.

§. I.

Vt Ioſue, ſic Ieſus maximè exaltatur ab aquis baptiſmatis.

POſt acceptum Iſraëlis principatum acceſſit Ioſue ad ripas Iordanis, vbi audiuit Deum dicentem ſibi cap. 3. *Hodie incipiam exaltare te coram Iſrael*, in aquis enim Iordanis ſuam exaltationem audit Ioſue incepturam; verè in hoc typus Saluatoris noſtri Chriſti, cuius exaltatio, & gloria cœpit ab aquis baptiſmi. Sic enim notat Orig. homil. 4 in Ioſue inquiens: *Vbi Iordanis tranſitur, ibi dicitur ad Ieſum: in hac die incipio exaltare te in conſpectu populi. Nec enim ante myſterium baptiſmi exaltatus Ieſus, ſed exaltatio eius in conſpectu populi inde ſumit exordium.* Erat anteà Ioſue Moyſi miniſter, ſub cuius imperio manebat ipſe quaſi obnubilatus, & obſcurus, adeò, vt vniuerſa decora eius potius pertinerent ad illum. Vbi mortuo Moyſe, acceſſit ipſe ad Iordanem, iam ibi in diuiſione aquarum mirabili, Ioſue gloria, & exaltatio patere incipit. Sic Ieſus meus à duodeni anno ſubditus parentibus delituit, vbi autem vir factus cum multitudine populi venit ad Iordanis ripas, vt baptiſmum à Ioanne recipiat, & aquas ad noſtram ſanctificationem mundet; cæli aperiuntur, vox Patris intonat, Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ requieſcit in capite illius, quibus innoteſcit Dei filius, & exaltari incipit. Quando altior Ieſus quàm in aquis baptiſmi? Pſal. 92. *Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.* Expende coniunctionem, miraculum altitudinis diuinæ coniungitur cum miraculo altitudinum fluctuum; & cuius maris altitudo & elatio tanta eſt, quæ poſſet facem præferre altitudini diuinæ? Ait Euthymius ibi: *Per mare ſingulari ſermone ipſum baptiſma ſignificauit. Elationes autem huiuſmodi maris fluctus illi ſunt, qui ex immerſione, atque emerſione eorum fiunt, qui baptizantur.* Quæ aquarum baptiſmi elationes, vbi innoteſcunt, ſtatim apparet altitudinis, & exaltationis Dei miraculum. Accinit Pſal. 28. fatus: *Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſtatis intonuit, Dominus ſuper aquas multas, vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia* Nun priùs Deus maieſtatis intonat, nec eſt vox eius in magnificentia, & virtute quàm ſit ſuper aquas. Ab aquis enim & maieſtas, & virtus, & magnificentia Dei claruit. Vt dicat D. Baſil hom. 2. in præſenti. *Sublimes ſunt iſtæ aquæ, & magnitudinem gloriæ vngenitis exprimentes. Eóque vox Domini erat & magnificentia.* Sanè à fluminis aluo exibat Ieſus prædicatus Deus, prædicatus filius æterni Patris, & datus hominibus ſalutaris. Vnde componens D. Auguſt. natiuitatem hanc Ieſu, qua egreditur à fluminis aluo cum natiuitate qua egreſſus fuerat à Mariæ virginis aluo, ait hom. 7. de Epiphan. *Præclarior planè eſt ſecunda, quàm prima natiuitas; illa enim ſine teſte ſilentio Chriſtum genuit, iſta cum diuinitatis profeſſione Dominum baptizauit. Ibi laborat ſuſpicionibus mater, quia profeſſioni deerat pater, hic honoratur genitrix, quia diuinitas filium proteſtatur; honoratior, inquam, ſecunda quàm prima natiuitas: ſiquidem pater hic Deus maieſtatis inſcribitur, illic Ioſeph artifex æſtimatur. Et licet in vtraque Dominus per Spiritum ſanctum & natus ſit, & baptizatus, tamen honoratior eſt, qui de cœlo clamat, quam qui in terris laborat.* Non ſic in Virginis vlnis, vt in Iordanis aquis Ieſus claruit; nec ſic exiens de Virgine, vt exiens de flumine fuit à Patre cæleſti glorificatus, & coram multitudine exaltatus: non enim parum deſeruiunt baptiſmi aquæ & gloriæ, & regno Ieſu fundando. Apocal. 4. Agno Dei glorioſus thronus parabatur, in quo ſederet, & imperaret. Sed illud notandum, quod ait: *Et in conſpectu ſedis tanquam mare ſimile cryſtallo.* Circa quæ Ruper. lib. 3. in Apocal. ait: *Ad quid mare in*

conſpectu ſedis? Mare ergo in conſpectu ſedis erat, quia baptiſmi Sacramentum in ipſa conditum eſt poſitione ſedis, dum per mortem Chriſti pararetur regnum Dei. Nec ſedes, nec thronus regni oſtenditur ſine baptiſmi aquis; quidquid enim eſt glorię Chriſtianæ, ab illis initium accipit.

§. II.

Vt Ioſue per Iordanem tranſtulit ſuos in terram promiſſionis, ſic Ieſus nos transfert per baptiſmum in cælum.

DVce Ioſue cap. 3. *Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum in medio Iordanis accincti, omniſque populus per arentem alueum tranſibat.* Ecce tibi vt poſt deſertum ſuperatum per Iordanem transfert Ioſue populum in terram promiſſam. Non aliter Ieſus noſter per aquas baptiſmi nos in cœleſtem regionem perducit. Quò ſpectans D. Auguſt. ſerm. 105. de tempore ait: *Hoc fratres attendite, quia terra promiſſionis non recipitur, niſi prius regnante Ieſu Iordanis fluuius tranſeatur. Ita eſt fratres, quia ad ſpiritualem terram repromiſſionis non niſi per Sacramentum baptiſmi peruenitur. Denique per ipſum fluuium Ieſus Iſraeliticum populum tranſire fecit.* Fuit Ieſus Naue, id eſt Ioſue, & Ieſus Chriſtus: vterque populum duxit in terram promiſſam; ille in Chanaan, hic in cœlum; ſed ſub vtroque ante introitum promiſſæ terræ flumen tranſitur; nequis putet peruenire ad promiſſiones Dei niſi per aquas baptiſmi. Apocalyp. 4. dum thronus & ſedes regia agno apparatur, ſtatim ſubditur: *Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum.* Et cur ante thronum ponitur mare? Ait Ruper. lib. 3. in Apocal. *Ad hoc videlicet, vt qui vult conſcendere in illam ſedem Dei, introire in illud regnum, tranſeat hoc mare, & illuminetur ſplendido lampadarum lumine, Chriſti namque baptiſmus mare dicitur.* Non ſperet intrare regnum, qui refugit intrare mare baptiſmi. Ait enim Dominus Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum.* Hinc agnus diuinus vocat ad thronum aſſeclas ſuos, vt prius tranent baptiſmi aquas, niſi enim per illas regni cæleſtis porta minimè aperitur. Aduenerat iam dies, quo Elias eleuandus erat in cœlum. 4 Reg. 2 Eliſæus autem noluit ab illo diſcedere, ſed illum comitabatur, ſi poſſet videre in cœlum euotem. Tunc venerunt pariter iuncti Elias, & Eliſæus vſque ad Iordanis ripas. Quid inde? Ait textus: *Tulitque Elias pallium ſuum, & inuoluit illud, & percuſſit aquas, quæ diuiſæ ſunt in vtramque partem, & tranſierunt ambo per ſiccum: Cumque pergerent, & incedentes ſermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt vtrumque, & aſcendit Elias per turbinem in cœlum.* Sed cur neceſſum fuit Elianæ aſcenſioni tantum miraculum præmittere, quòd aquæ Iordanis diuidantur, & præbeant aditum ſiccum? Sanè Deus non conſueuit miracula facere ſine neceſſitate, & quando Elias eodem poſſet aſſumi modo ante tranſitum Iordanis, quàm poſteà; cur neceſſum fuit miraculosè aquas diuidere, vt tranſiens per flumen aſſumeretur in cœlum? Statuebatur iam inde neceſſitas baptiſmi, vt noſceret mundus cæleſtem aſcenſionem non pandi, niſi per aquas baptiſmi tranſeuntibus. Quò ſpectans D. Cyril. Hieroſ. Catecheſ. 3. ait: *Principium mundi aqua, principium Euangelij Iordanis, vbicumque fœdus aliquod percuſſum eſt cum Noe; fœdus & cum Iſrael in monte Sina; verum hæc non ſine aqua, & lana rubea, & hyſſopo. Elias aſſumptus eſt, ſed non ſine aqua; prius enim tranſiuit Iordanem, Deinde in cœlum raptus eſt.* Ecce tibi, vt inacceſſum eſt cœlum, niſi ad illum contendas per baptiſmi aquas; quando nec Eliæ patuit niſi poſtquam tranſiſſet vndas Iordanis. Matth. 3. dicebat: *Tunc venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.* Compone modò Ieſum, & Ieſum, Naue, & Ieſum Chriſtum: vterque venit ad Iordanem, vterque Iordanis intrat alueum; Ieſus Naue, vt populum Iſraëliticum in terram promiſſionis transferat, Ieſus Chriſtus vt quid aliud? Vt nos in regno cœlorum aſſerat. Ait D. Chryſol. ſerm. 157. *Chriſtus Iordanis alueum baptiſma noſtrum conſecraturus intrauit, vt quos naſcendo in terra ſuſceperat, hos renaſcendo releuaret in cœlum, quos diabolus exules fecerat terrenorum, hos ipſe cæleſtibus ſibi faceret eſſe conſortes.* Sic in Iordane Ioſue noſtrum Ieſum adumbrabat.

§. III.

Vt vnus Ioſue in ſuperando Iordane ſuffecit populo, ſic à baptiſmo vnus Ieſus debet ſufficere Chriſtianis.

DVm Moyſes ducit populum, habet etiam administrum, & coadiutorem ducatus ſui Ioſue. Sic Exod. 24 *Surrexerunt Moyſes, & Ioſue miniſter eius*, & cap. 33. numer. 28. Sic Ioſue cap. 1. num. 1. & ſæpe aliàs oſtenditur, vt Moyſes habuerit Ioſue miniſtrum, & coadiutorem. Vbi autem mortuo Moyſe ad Iordanem venitur, & inde incipit oſtendi Ioſue ducatum, nullus illi miniſter datur, nullus coadiutor, ſed ipſe oſtenditur dux ſolus. Dicit enim c. 3. *Ioſue de nocte conſurgens mouit caſtra, egredienteſque de Setim venerunt ad Iordanem ipſe, & omnes filij Iſrael*, &c. Compone modò Moyſem & Ioſue: De vtroque dicitur, quòd ſurrexerit, ſed de Moyſe ait: *Surrexerunt Moyſes & Ioſue miniſter eius*, de Ioſue verò dicit: *Ioſue de nocte conſurgens*: non cum miniſtro, non cum coadiutore, ſed ſolus. Et cur ducenti populum per deſertum Moyſi datur miniſter, datur coadiutor, ducenti autem Ioſue populum per Iordanem non datur miniſter, nec coadiutor, ſed ſinitur ipſe ſolus? Dum Ioſue per Iordanem ducit populum, adumbrat verum Ducem Dominum Ieſum, qui per baptiſmi aquas initiat ſuos ſectatores; ex quo autem ſic per baptiſmum initiantur homines, ſic ſunt vno Ieſu contenti, vt nullum aliud requirant temporale adiutorium, ſed ſufficiat illis Ieſus pro omnibus. Cum Dominus hominem creaſſet perfectiſſimum ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, ſtatim vt vidit eum perfectè elaboratum Geneſ. 2. ait: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium.* Itaque non paſſus eſt hominem recèns creatum exiſtere ſine adiutorio; verum vbi hominem reformat, & per lauacrum illum in vitam æternam regenerat, ait Ioann. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, nō poteſt introire regnum Dei. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.* Hic de regeneratione hominis agens in ſpiritu, qualis fit per baptiſmum, nullius alterius adiutorij meminit, quo egeat homo. Et cur in prima creatione ſtatim datur homini adiutorium aliud humanum; in ſecunda regeneratione per baptiſmum nullum aliud humanum permittitur adiutorium? Pulchrè & ſapienter D. Chryſoſt. hom. 24. in Ioan. fatur: *Tunc, faciamus, inquit, ei adiutorium, nunc minimè. Quippe qui Spiritus ſancti gratiam ac-*

cepit,

cipit, nulla re indiget. Qui in Chriſti corpore perficitur, quonam alio ei opus eſt auxilio? Equidem vbi Chriſti ſimus per baptiſmum, eique agglutinamur, omni alij adiutotio humano, ac terreno vale dicimus, vt qui omnia nobis neceſſaria habeamus in vno Chriſto. Hinc Paul. 1. ad Corinth. 1. maximè carpebat homines, qui poſt baptiſmum Chriſti Mecænates ſibi, & patronos temporalis gloriæ auxiliatores effingebant, inquiens: *Hoc autem dico, quod vnuſquiſque veſtrum dicit, Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cepha, ego autem Chriſti? Diuiſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? Aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* quando non in Pauli nomine, ſed in Chriſti nomine ſolo baptizabantur; piaculum erat, quòd ad alium adiutorem reſpicerent, cùm vnus illis Chriſtus ſufficeret. Ait D. Thomas ibi: *Solius Chriſti virtus operatur in baptiſmo. Et ideò baptizati à ſolo Chriſto denominantur chriſtiani, non autem à Paulo paulini.* Eſaiæ cap. 4 *Tantummodo inuocetur nomen tuum ſuper nos.* Expende illud in præſenti dictom. *Tantummodo inuocetur nomen tuum*, &c. Quaſi omne aliud nomen humani adiutotij debeamus abiurare ex quo in Chriſto ſumus baptizati, in quo ſolo omne præſidium, & robur habeamus, vt moneat D. Chryſoſt. hom. 21. ad popul. *Sicut ſine calceamentis vel veſtimentis veſtrum nemo in forum deſcendere eligeret; ita ſine verbo hoc nunquam in foro prodeas, ſed cum os ianua veſtibula tranſgreſſurus, hoc prius loquere verbum; Abrenuntio tibi Satana & pompa tua, & cultui tuo, & coniungar tibi Chriſte. Nec vnquam abſque hac voce exeas, hac erit tibi baculus, hac armatura, hac turris.* Sic habetur ex tranſlatione Cerdæ 1. tom. in Tertul. lib. 15. cap. 3. quibus ſanctus doctor conſulit baptizatis, vt omnia mundialia abiurent, vt vni fidant Chriſto, in quo ſolo eſt illis omne præſidium.

§. IV.

In Chriſti baptiſmo nil tenebroſum, ſed omnia lucida, vt in tranſitu Iordanis ſub Ioſue.

Significans Ioſoe tempus, quo deberent Iſraëlitæ Iordanem tranſite, ait: *Cras enim faciet Dominus in ſeruos mirabilia*; quaſi notet tranſitum diurna luce futurum, qui vt ait Serarius quæſt. 13. ibi incepit fieri hora octaua matutina. Longè aliud viſum fuit in tranſitu maris rubri, cum enim Iſraëlitæ eſſent in littore, & eos inſequerentur Ægyptij, tollens ſe Angelus Domini, qui erat in columna nubis conſtituit ſe in medio duorum exercituum. Exod. 12. *Et erat nubes tenebroſa, & illuminans noctem, ita vt ad ſe inuicem toto noctis tempore accedere non valerent. Cùmque extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illum Dominus.* Ecce tibi erat nox, cum mare diuiditur, cum mare intrant Iſraëlitæ, & pertranſeunt, cùm poſt illos eunt Ægyptii. In prima enim luce diei iam Iſraëlitæ erant extra mare, quia tunc aquæ reducuntur, & pereunt Ægyptij. Cur ergo Iſraëlitæ ſub Moyſe nocturnis tenebris caliginoſa nube mare tranſeunt, ſub Ioſue autem diurna luce tranſeunt Iordanem? Planè in Iordanis tranſitu à Ioſue facto iam exprimebatur baptiſmi illuminatio, quam in animis noſtris de aquis Chriſtus Ieſus ſplendeſcere facit. Quis enim in Chriſti Domini baptiſmo non lucidiſſimam illuminatiooem fateatur? Ait Naxianz. orat. in ſancta lumina: *Rurſus Ieſus meus, rurſus myſterium, myſterium non fallax, nec indecorum, ſed excelſum, & diuinum, ac ſupernum ſplendorem concilians. Etenim ſanctus luminum dies, ad quem peruenimus, pro principio quidem Chriſti mei, hoc eſt vera lucis omnem hominem illuminantis, baptiſmum habet:: Chriſtus illuminatur, ſimul illuminemur; Chriſtus baptizatur, ſimul deſcendamus, vt ſimul aſcendamus.* Ecce myſterium Chriſtianorum, qui illuminantur per aquas baptiſmi; quidquid enim verus Ieſus agit in Iordanem deſcendens, & ioitians aquas regenerationi humanæ, totum ſplendor eſt, totum illuminatio eſt, qua tenebroſa aërei dominatus expelluntur, & nouis illuſtramur ſub radiis. Ioan. 9. qui cæcus natus fuerat, mittitur in Natatoria Siloë, vt lauet oculos ſuos, & lumen capiat. *Abiit ergo, & lauit, & venit videns.* Et quod lauactum iſtud eſt, quo cæci illuminantur, niſi baptiſmus Chriſtianus? Pulchrè inde D. Auguſt. hom. 23. ex quinquag. ait: *Ideò venit Chriſtus illuminator, quia Diabolus fuerat excæcator; omnes cæcos naſci fecit, qui primum hominem decepit. Currant ad illuminatorem, currant, credant. Ecce Siloa, lauate faciem, baptizamini, vt & illuminemini & videatis quod anteà non videbatis.* Sic de baptiſmi aquis nihil tenebroſum exurgit, ſed lucidum, ſed clarum, ſub cuius ſplendeamus radiis. Hinc aiebat Pſalm. 2. ad Corinth. 3. *Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem.* Et quando ſic ſpeculamur gloriam Domini, vt transformemur à claritare in claritatem? Iogreſſi baptiſmi aquas, de illarum natura ſimus ſpeculatores, & vt aqua in lucem ſolémque conuertitur, à quo reſpicitur: ſic nos à diuino ſpiritu viſitari eius concipimus radios, quibus illuminamur. Ait D. Chryſoſt. hom. 7. in præſenti: *Sed quid eſt gloriam Domini ſpeculantes ſecundùm eandem imaginem transformamur? Simul enim vt baptizamur, etiam vltra ſolem refulget anima ſpiritu perpurgata: ac non ſolùm intuemur in gloriam Dei, verùm etiam inde recipimus ſplendorem quendam, non aliter, quàm ſi argentum mundum ad ſolis radios expoſitum emittat, & ipſum radios ex ſolis fulgore; ſimiliter & anima argento facta lucidior accipie radium à gloria ſpiritus, & hunc viciſſim ex ſe remittit.* O Chriſtiane, ſi videres, qualibus fulges radiis à baptiſmi aquis, fallar, niſi totis viribus fugeres ſpurcitiem peccati! Eſther cap. 10. dicitur: *Paruus fons, qui creuit in fluuium, & in lucem, ſolémque conuerſus eſt.* Videtur enim fons baptiſmi in ſolem conuerti, quando ex illo quot baptizati, tot ſoles oriri videntur. Quando enim poëtæ fingunt ſolem ab occeano oriri, vt curſú diei peragat, ſic renati ab aquis oriuntur, vt lucidam in vitam deueniant. Quò ſpectans D. Zeno lib. 3. ſerm. 13. ait: *Baptizandos iam nunc fœlix inuitat occaſus, vt ſacri Oceani lacteo profundo demerſi ſurgentes inde nouello cum die nouelli ſua luce radiantes nobiſcum poſſint ad repromiſſionis tempus, vbi in perpetuum quies oritur, peruenire.* Nec multum dixi vocans baptizatos ſoles dierum parentes, quando eos toti ſtellarum choro comparat D. Chryſoſt. ait enim ad Neophitos: *Ecce ſtella de terra micuerunt ſtellis cæleſtibus clariores; in terra ſtella propter eum, qui in terra de cælis apparuit, hoc plus admirationis quod fulgore ſtellarum nocti miniſtratur, ab iis clariora lumina redduntur. Vultis vtriuſque partis nomina audire? Illis hæc nomina ſunt Orion, Arcturus, Veſperus, Lucifer: in iis Veſperus nullus, ſed Luciferi vniuerſi.* Quid pulchrius? ſunt ſoles, ſunt luciferi, qui de gurgite baptiſmi naſcuntur.

§. V.

§. V.

Ad alta nos impulit Ieſus in baptiſmo Iordanis, vt Ioſue ſuos.

PEr medium mare tranſierunt Iſraëlitæ ſub Moyſe, de quibus ait Exod. 12. *Filij autem Iſrael perrexerunt per medium ſicci maris.* Verùm ſub Ioſue non ſolum perrexerunt per ſiccum fluminis alueum, ſed & dicuntur aſcendiſſe de Iordane: ſic habes Ioſue cap. 3. *Populus per arentem alueum tranſibat.* Et cap. 4 dicit: *Populus autem aſcendit de Iordane.* Qui ſub Moyſe non dicitur aſcendiſſe de mari, ſub Ioſue aſcendit de Iordane, vt iam inoueretur veri noſtri Ieſu ducatus ad Iordanis baptiſmum, quò nos aſcendere facit, & ad alta properate. Quippe ait Matth. cap. 3. *Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua.* Circa quæ D. Nazianz orat. in ſancta lumina, inquit: *At enim Ieſus ex aquis aſcendit, mundum ſecum in altum effert, ac cœlos, quos Adamus ſibi, & poſteris, quemadmodum, & flammeo gladio paradiſum clauſerat, findi, atque aperiri cernit.* Expende illud: *Mundum ſecum in altum effert.* Baptiſmi namque aquis omnes nos impellit in alta, vt non niſi alta ſapiamus. Iuſſerat Dominus Geneſ. 1. *Producant aquæ reptile animæ viuentis*, & iuxta præceptum Domini reptilia producebantur ab aquis, quæ minimè alta ſaperent, ſed per ima reptarent. At Matth 3. *Ieſus confeſtim aſcendit de aqua.* Non iam reptile naſcitur ex aqua, ſed volatile, quod cœlos ſcandat. Ait D. Chryſoſt. homil. 25. in Ioan. *Primum dictum eſt: Producant aquæ reptile animæ viuentis. Ex quo autem Iordanis alueum ingreſſus eſt Chriſtus, non amplius reptilia animarum viuentium, ſed animas rationales, & ſpiritnales aqua producit.* Proh virtus aquæ mota à Chriſto Domino! non patitur indegenerare reptilia quæ ſerpant, quæ reptent humi, ſed eos imprimit mentibus humanis impulſus, quibus ferantur in ſublimia. Quò reſpiciens Cant. 4. *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro.* De lauacro enim baptiſmi venit, quòd oues Chriſti aſcendant ad perfectionem Chriſtianam, quæ à mundialibus, & terrenis tonſæ ſublimia ſpectent, & immortalia. Ruper. lib. 3. in Cant. *Tui dentes, ò amica mea, ſicut grex tonſarum, quæ aſcenderunt, id eſt, certiſſimè aſcendent de lauacro. Cum enim de latere meo lauacrum regenerationis profudero, ſanctique ſpiritus inuocationem dedero, tunc lauabuntur oues, nec emundatione ſimplici contentæ vellera rerum dabunt, vellera omnium facultatum, vt nihil habeant proprium.* Quis neget ad culmen perfectionis pertinere, quòd quis ſe exuat à facultatibus, paupertatémque voluntariam amplectatur? Sed oues Chriſti, vbi eius lauacri vim ſenſerunt, ſtatim cœperunt ad illud culmen euolare. Iubebat Dominus Iſaiæ cap. 7. vt egrederetur in occurſum Achaz: *Ad extremum aquæ ductus piſcinæ ſuperioris in agro fullonis.* Non ad quoslibet aquæ ductus, ſed ad eos, qui ducebant ad piſcinam ſuperiorem iubetur ire; eum aqua enim ſalutifera ſemper debet eſſe coniunctum, quòd ad ſuperiora feſtiuet. Ait D. Baſil. ibi: *Significat nos oportere ab iis deſciſcere, quæ per ſe vilia ſunt, & repunt humi, & ad ſuperna toto nixu contendere, vbi nobis conſtitutis in expurgationem inuenitur aqua, & ager fullonis peccatorum ſordes extergentis.* Itaque vbi inuenitur aqua ſalutaris extergens animas noſtras, &c. debemus ad ſuperiora contendere iis vilibus & minutis abiectis.

§. VI.

Ioſue in Iordane familiaritatem cum Deo habuit, quam fecit Ieſus vt haberemus per baptiſmum.

AD Iordanis ripam erat Ioſue, cùm audit à Deo illud cap. 3. *Vt ſciant, quod ſicut in Moyſe fui, ita & tecum ſim* Cum Moyſe fuit Dominus tanquam cum familiari amico, tanquam cum filio dilectiſſimo. Vt dicat Eccleſiaſticus cap. 45. *Dilectus Deo, & hominibus Moyſes.* Similiter ergo Ioſue ex Iordane apparuit & familiaris, & dilectus Deo, vt clarus typus Domini, qui in Iordane apparuit filius & dilectus Deo, taleſque facit ſuos eſſe per aquas baptiſmi. Quò ſpectans Theodor. quæſt. 1. ait: *Sicut Ieſus filius Naue ex miraculo apud Iordanem edito innotuit eſſe vir à Deo dilectus; ita Ieſus noſter poſt Iordanem, & ſuſceptum à Iordane baptiſma doctrinæ, & miraculorum fecit initium. Exaltatus porrò non eſt adeptus, quod priùs non habebat, ſed patefecit, quod habebat; vtpote qui ignorabatur eſſe filius Dei, declaratus eſt talis patre dicente: hic eſt filius meus dilectus*, &c. Quid pulchrius? Fuit Ieſus, & Ieſus; ille Naue, hic Mariæ filius; vterque venit in Iordanem; vbi filius Naue apparuit Deo dilectus, & familiaris, & filius Mariæ ſimiliter innotuit eſſe Dei filius, & dilectus Deo, qui ſectatores ſuos ſimiliter ex aquis, & Spiritu ſancto redderet Deo dilectos, & familiares. Hinc Ioan. 3. dicebat: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto*, &c. Prima hominis creatio fuit ex terra, vbi autem regenerandus eſt homo, non ad terram itur, ſed ad aquam. Et cur ad aquam, niſi vt præſtantiorem aliam originem oſtenderet, qua fieret homo magis Deo dilectus, & familiaris? Ait D. Chryſoſt. homil. 24. in Ioannem. *Primum ab aqua orditur, quæ tenuior eſt quàm terra. Quemadmodum enim in principio elementum terra ſubiecta eſt, totum autem opificium Dei fuit; ita hoc in loco elementum aqua ſubiicitur; verumtamen totum ſpiritualis eſt gratiæ. Tunc ad Dei imaginem fecit hominem, nunc Deo familiarem reddidit. Tunc piſces, & feras homini ſubiectas fecit, nunc ſupra cœlos noſtrum propagauit imperium.* Expende illud: *Nunc Deo familiarem reddidit.* Vbi enim homo ex aquis renaſcitur, & Deo manet dilectus, propinquus, & familiaris. Cant. 8. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, innixa ſupra dilectum ſuum?* D. Cyril. Hieroſolymit. legit: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata, confirmata ſuper patruelem ſuum?* & vbi illam dealbatam aſcendere nouit, colligit eamdem aſcendere de baptiſmi lauacro, cuius aquis ſic mundantur Dei ſponſæ, vt albæ prorſus reddantur. Vnde & dilectæ, & propinquæ Deo manifeſtè apparent. Quippe ait ille Catech. 3. *Sparget ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omni peccato veſtro. Saltabunt circa vos Angeli, & dicent: Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata, confirmata ſuper patruelem ſuum? Quæ enim anteà fuerat ſerua, nunc patruelem ipſum Dominum ſibi adſcripſit, qui non ſimulato propoſito acclamat: Ecce pulchra es amica mea, propinqua mea, dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro.* Ecce vt per aquam baptiſmi mundantur hominum animæ, ſtatim acclamantur Dei amicæ, & propinquæ, & cognatæ. Reddunt enim nos ſalutiferæ aquæ maximè Deo charos, & familiares quaſi diuinam ſtirpem nactos.

§. VII.

Sub Ioſue Iordanis aquæ in primam originem refluxerunt, vt ſub Ieſu baptiſmi aquæ nos ad primum gratiæ ſtatum redire faciunt.

ILlud ſub Ioſue accidit miraculum, quod ad conſpectum arcæ cap. 3. *Steterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant*, &c. Aquæ currentes, & deſcendentes à primo Iordanis fonte, vbi perueniebant ad arcæ conſpectum, non progrediebantur, ſed ſtagnabantur, & intumeſcebant in altum, modicè ſeſe verſus primum fontem reflexo amne extendentes. Vt dicat Pſal. 133. *Iordanis conuerſus eſt retrorſum.* Et D. Ambroſ. lib. 2. Exam. cap. 3. *Iordanis reflexo amne in ſuum fontem reuertitur.* Sic ſub Ioſue Iordanis aquæ ad primum ſuum fontem reuertebantur, vt inde oſtenderetur, quàm ſub Ieſu Domino aquæ baptiſmi nos in priſtinum gratiæ ſtatum recurrere faciant. Quò ſpectans Nazianz. orat. in ſancta lumina; vt Ieſum venientem oſtendit ad Iordanem, ſtatim ait: *Tempus peregrinationis eſt, deſuper gignamur. Tempus inſtaurationis, primum Adamum recipiamus.* Primum inquam, nempe illum paradiſi incolam, illum iuſtitia originali ornatum. Vt ſic ad primum gratiæ ſtatum recurramus. Similiter Elias 4. Reg. 2. pallio tetigit aquas Iordanis: *& diuiſæ ſunt in vtramque partem:* quæ è parte ſuperiori veniebant, non progrediuntur, ſed reflexo amne in primum fontem remeant. Quid tunc? Ait D. Ambroſ. ſerm. 4. in Epiphan. *Sicut ſub Elia fluctus primordia fontium, de quibus exierant, petiuerunt, ita & ſub Chriſto Domino homines ad originis ſuæ infantiam, de qua fuerant exorti, ſunt reuerſi.* Non aliter dicendum eſt de Ioſue; vt enim ſub illo aquæ ad primordia ſua renatarunt; ſic ſub Ieſu homines, qui dilabebamur ſicut aquæ primæui ſtatus gratias reſumamus. Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto.* Expende verbum. *Renatus*; videtur enim a nobis petere, quòd in primam naſcendi originem, quæ fuerat in paradiſo, recurramus. Sanè in eum nos impellunt aquæ ab Spiritu ſancto fœcundatæ. Vt dicat D. Cyril. Alex. in Ioan. lib. 2. cap. 42. *Regenerationem Dominus appellauit, vt etiam ex hoc diſceremus, idcircò nos Dei fieri participes, quoniam Spiritum, qui ſubſtantialiter ex Deo procedit, per baptiſmum acquirimus, quo in priſtinam pulchritudinem reformati, & ad nouam vitam renati à Deo in filios adoptamur.* Vbi ex aqua, & Spiritu ſancto renaſcimur, in filios Dei adoptamur, in priſtinam reformati pulchritudinem. Quæ enim primo adnata homini ſanctitas fuit, ad eam reformamur in baptiſmo. Vnde reuertente filio prodigo ad patrem ſuum, ait pater ſeruis Luc. 15. *Citò proferte ſtolam primam, & induite illum.* Et ex quo theſauro ſtolam primam proferant? quando ille omnia bona ſua ex patre recepta diſſipauerat? in quo manſit ſtola illa prima, vt inde poſſit educi? Ait D. Aſterius in Cat. Græca D. Lucæ: *Prima ſtola eſt gratia Dei, quam in baptiſmo ſinguli accipiunt.* Itaque de baptiſmi theſauris prima ſtola educitur, ad quam baptizati recurrunt; quod gratiæ in ſuperiori ſtatu habuit homo, hoc in baptiſmo recuperat. Eſaiæ cap. 7. dixit Dominus Iſaiæ: *Egredere in occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt Iaſub filius tuus ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris in via agri fullonis. Et dices ad eum, vide vt ſileas, noli timere*, &c. Vt bonum nuntium detur regi, iubet Deus Iſaiæ, vt exeat ad piſcinam aquæ cum filio Iaſub. Et cur in piſcinam aquæ exeat cum filio Iaſub? Iaſub ſignificat *reuerſum*; ideóque iubet Dominus, quod Iſaias exeat ad piſcinam aquæ cum Iaſub, vt oſtendatur, quòd per baptiſmi aquas reuertamur ad ſuperiorem priſtini ſtatus pulchritudinem Ait Cyril. Alex. lib. 1. in Iſaiam orat. 4. *Typum Dei repræſentans propheta percommodè affert pollicitationem auxilij in piſcina ſuperioris agri fullonis. Figura rurſus eſt piſcina ſalutaris fontis, ſacri baptiſmatis, quæ nos etiam in viam deducit ſuperiorem.* Sic enim reformamur in baptiſmo, vt ſuperioris in paradiſo vitæ fiamus participes.

CAPVT II.

Ioſue natales, & vita vſque ad Moyſi mortem.

QVADRINGENTESIMVS nonageſimus primus annus ſuper duo millia affulſerat mundo, qui Ioſue maximum poſt Moyſem Hebræorum ducem dedit luci. Venit hic parentibus ortus cantatiſſimis decimus ab Ephraim magni Ioſephi filio, nepos Eliſana, filius Num. In Eliſanam confluxerat omnium Ephraimitarum principatus, qua in gloria non dubito quin ſucceſſerit Num, vt ex cantatiſſimi parentis cognomine, frequenter compellaretur Ioſue filius Num. Accepit à patre puer nomen Oſee, ex quo aliqui malè vocarunt Auſes; melius, & diuinius Moyſes addita litera *I.* & mutata *E.* in *V.* Ioſue nominauit, quos paſſim Græcus textus in Ieſum transfert. Nec otiosè nomen Oſee fuit à Moyſe in Ioſue mutatum; ſed & Ioſoe nominabat, & armabat virum, qui cum electis ſociis Amalechitas vniuerſos debellaret. Quibus expugnatis iam dux veteranus Ioſue adhæret Moyſi lateri, ſiue in Sina aſcendat, ſiue deſcendat in caſtra, adeò vt eius fidus miniſter, & moleſtè ferat, quod Eldad & Medad Spiritu Dei pleni prophetæ à populo cenſeantur. Eò peruenit integerrimi viri virtus, vt non ſolùm mitteretur exploraturus terram promiſſionis; ſed poſt explorationem factam, poſt deterritos meticuloſos ſocios, & populum validiſſimè confirmatum, diuino calculo ad imperium Iſraëlitarum fuerit eleuatus. A Moyſe aſſumptus eſt in laborum, curarumque conſortium, à cuius tumulo profectus viam arripuit, vt ſuperato Iordane ſuos aſſereret in terra tamdiu exoptata.

PARS MORALIS
in textus littera.

TRANSCVRRI quæ de Ioſue dicta ſunt vſque ad imperium poſt Moyſem; ea enim latiùs ponderata manent tom 2. de Chriſto figurato, cùm de Moyſe agimus: vt bellum Amalechitis intulit, vt in Sina aſcendit, vt exploratores miſit, vt Ioſue deſignat ſucceſſorem, de quibus etiam in præſenti aliqua dicemus, ne tanti Ducis vita manca maneat.

Ex 1;

Ex 1. Paralip. 7. Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres eius, vt conſolarentur eum. Ingreſſuſque eſt ad vxorem ſuam, quæ concepit, & peperit filium, & vocauit nomen eius Beria, eo quod in malis domus eius ortus eſſet. Filia autem eius fuit Sara, quæ ædificauit Bethoron inferiorem, & ſuperiorem, & Ozenſara. Porrò filius Rapha, & Reſeph, & Thale, de quo natus eſt Thaan, qui genuit Iaadan, huius quoque filius Ammiud, qui genuit Eliſama, de quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Ioſue.

§. I.

Perfectus Chriſti aſſecla in nullo patiatur illi non aſſimilari.

VIdeo in genealogia Ioſue rem, cuius ſimilem inuenio in veri Ieſu noſtri genealogia, & ea eſt ſingularis, quando vtraque à fratrum occiſione incipit fundari. Equidem dum Gethæi irruptione facta omnes filios Ephraimi occidiſſent: *Ipſe ingreſſus ad vxorem ſuam eſt, quæ concepit, & peperit filium, & vocauit nomen eius Beria, eo quod in malis domus eius ortus eſt.* Ecce tibi ab occiſione omnium fratrum Beria naſcitur, à quo ortum duxit Ioſue Similiter poſt occiſum Abel Geneſ. 4. *Cognouit quoque adhuc Adam vxorem ſuam, & peperit filium, & vocauit nomen eius Seth, dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain,* ex Seth autem ortus eſt noſter Ieſus, vt oſtendit Luc. cap. 3. aiens: *Qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Ecce tibi vt vterque Ieſus, & Ieſus filius Nun, & Ieſus filius Dei initium originis ſuæ habeant ab hominibus, qui poſt fratrum occiſionem concepti, & nati ſunt, vt Beria, & Seth. Debuit enim Ioſue vel in hoc aſſimilari filio Dei; bonus namque Ieſu noſtri æmulator curare debet, vt in omnibus illi aſſimiletur. Ex quo ſapientiſſimè monebat Nazianz. orat. 38. in fine: *Per omnes Chriſti ætates, atque virtutes, vt Chriſti diſcipulus incede: ſi flagello cæſus fueris, quæ ſuperſunt, expoſce. Fel guſta, aceto potare, ſputa require, alapas & colaphos accipe; ſpinis, hoc eſt, vitæ aſperitate coroneris, prompto animo ſimul crucifigaris, ſimul moriaris, ſimul ſepeliaris, ſimul quoque reſurgas.* Expende illa: *ſi flagello cæſus fueris, quæ ſuperſunt expoſce.* quaſi non liceat in vnius virtutis ſimilitudine inhærere; ſed ex quo in aliquo Ieſum æmulor, ad omnia eius inſignia exprimenda teneor. Quod notans Paul. ad Rom. 13. monebat: *Induimini Dominum Ieſum Chriſtum.* Quid eſt *induimini?* Vt ad veſtes accedimus, quibus vndique tegamur, ne quid corporis noſtri nudum ſine veſte appareat; ſic ad Chriſtum accedamus, vt nihil in nobis ſit, in quo Chriſtus non appareat. Ait D. Chryſoſt. ibi: *Vult animam noſtram Chriſto domum eſſe, illoque nos veluti veſtimento circumdari, vt is omnia nobis ſit, ſiue externa, ſiue interna reſpicias. Eſt enim plenitudo omnia in omnibus adimplens, eſt via, eſt vir, eſt ſponſus, eſt radix, potus, cibus, & vita, viuo ego, inquit, non iam ego, ſed viuit in me Chriſtus.* Nihil in nobis appareat, vel in ipſa radice & ſtirpe, quod non habet Chriſtum, vt ſic perfecti eius imitatores ſimus, & eiuſdem gloriæ participes. Dum enim vel ab ipſa radice trahamus Chriſtum, inde oſtendemus nos maximè pertinere ad illum. Ioan. 20. accedentem Magdalenam cohibuit Ieſus dicens: *Noli me tangere.* Et qui eandem tangentem, & lauantem lachrymis pedes eius ſuſtinuerat Luc. 7. cur modò à tactu eam prohibuit. Incipientem ſequi ſuſtinuit ad pedes eſſe; modò prohibuit illam ibi manere, ſed quòd magis feſtinaret progredi, volebat, ne in pedibus ſolùm, ſed & in manibus, & in omnibus alijs deberet Ieſu aſſimilari. Ait D. Ambroſ. ibi: *Non igitur tangi Dominus faſtidit à fœmina, cuius & Maria pedes vnxit vnguento, nec tactum dedignatur, ſed profectum docet. Qui vult Chriſtum tangere, ſua membra mortificet & reſurrecturo ſimilis induat viſcera miſericordia, non audiat renunciare terrenis.* Prohibet ſacrorum pedum ſuorum tactum, vt doceat ſectatores ſuos non in vno debere immorari, ſed ad omnia progredi, vt per omnium exhibitionem, & omnimodam membrorum mortificationem perfectè ſimiles Ieſu reſurrecturo euadant.

§. II.

Maria optimè primogenitæ munus impleuit proſpiciens fratribus ſuis.

NOn vacat myſterio quòd in genealogia Ioſue inueniatur fœmina, eaque primogenita, & vt talis vtiliſſima ſuis, quando illis ſiue ædificauit, ſiue reparauit tres munitiſſimas ciuitates. Ait enim textus: *Vocauit nomen eius Beria, eo quod in malis domus eius ortus eſſet. Filia autem eius fuit Sara, quæ ædificauit Bethoron inferiorem, & ſuperiorem, & Ozenſara.* In Beria Ephraimi filio incepit genealogia Ioſue, qui à Beria nonus proceſſit. Sed Beriam patrem prima fecit Sara lectiſſima fœmina trium ciuitatum reparatrix. Quò ſpectans Traditionum author, dum filios Beriæ recenſet, ait: *Beria filij, id eſt, Saraa.* Cui accedit noſter Serarius. Nec immeritò in Ioſue genealogia datur fœmina primogenita trium vrbium reparatione præclara, quando in veri Ieſu noſtri genealogia etiam monſtratur fœmina Maria, creaturarum omnium primogenita, inferioris ſuperioriſve orbis reparatrix in bonum ſuorum fratrum. Cùm enim conſtet ſanctos eius parentes Ioachim & Annam maiori vitæ parte delituiſſe in ſterilitate, eius ſterilitatis cauſam indigitans D. Damaſcenus orat. 1. de Nat. Mariæ, ſatur: *Quoniam futurum erat, vt Dei genitrix, ac virgo ex Anna orireiur, naturáque gratiæ fœtum antevertere minimè auſa eſt, verùm tantiſper expectauit, dum gratia fructum produxiſſet; ſiquidem oportebat eam primogenitam edi in lucem, quæ rerum omnium primogenitum, in quo omnia coagmentata ſunt, paritura erat:* Manſit Anna ſterilis, non audente natura filios alios edere ante Mariam, vt illa primogenita oriretur futura omnium creaturarum primogeniti mater. Nec id potuit non eſſe in ſummam hominum commoditatem, quando Maria ex eo, quòd primogenita eſſet, iam quaſi tenebatur proſpicere nobis eius minimis, & infirmis fratribus, quos nitatur reparare, & reformare. De Ieſu enim dicebat Paul. ad Rom 8. quòd eſſet *primogenitus in multis fratribus.* Et quando vnigenitus eſt matri ſuæ, & patri ſuo, cur primogenitus vocatur, niſi ex munere primogeniti ab eo exercito erga homines, dum nos perditos repararet? Ait D. Cyril. Alex. lib. 1. theſauri cap. 4. *Propter miſericordiam igitur ſuam creaturis ſe factus homo connumerauit, & primogenitus earum factus vniuerſa reformauit. Deus enim verus eſt ex Deo vero, lumen ex lumine, primogenitus propter nos, vt ſicut per ipſum facta ſunt omnia, ſic etiam in*

ipſo

ipſo reformata ſaluentur. Ecce tibi vt vnigenitus Dei filius circa nos primogeniti munus impleuit, reſtaurans nobis vniuerſa, quæ per primos parentes fuerant amiſſa, & nos dirigens in ſalutem. Quod munus etiam fuit impletum à Maria; vt enim primogenita omnium creaturarum, & maximi primogeniti mater; non vt Beriæ filia reparauit tres vrbes iuxta interpretationem Abulenſis, ſed regna inſtaurauit vtriuſque mundi, & nos aluit in ſalutem. Vt meritò de ſeipſa dicat Eccleſiaſtici cap. 24. *Ego ex ore altiſſimi prodiui. primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in cœlis vt oriretur lumen indeficiens.* Ecce tibi vt primogenita dicitur, ſtatim explicat primogenitæ munus, dum cœlum implet luminibus indeficientibus: ſed qualiter Maria cælis dedit indeficientia lumina? Ait Hugo Card. ibi: *Multi etiam ſunt in cœlis interceſſione eius qui nunquam ibi fuiſſent, niſi per eam, quorum corpora fulgent vt ſol.* Felices nos, qui hanc primogenitam habemus, de cuius munere accipiemus, vt in perpetuas æternitates fulgeamus cum Deo.

§. III.

Mariæ debetur Cæli terræque regnorum reſtauratio.

MEritò in genealogia Ioſue ponitur cantatiſſima fœmina Sara, de qua dicitur, quæ *ædificauit Bethoron ſuperiorem, & inferiorem & Ozen Sara.* Vbi ædificaſſe dicitur, quia reparauit eas ciuitates, vt Abulenſ. aſſerit, & Serarius noſter. Nunquam autem non pertinet ad genealogiam veri Ieſu noſtri præſtantiſſima illa fœmina Maria, quæ certiùs inferiora terræ, & cœli ſuperiora inſtaurauit regna. Canebat illa Luc. 1. *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Quò reſpiciens D. Auguſt. hom. 3. in Aſſumpt. ait: *O verè beata humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, cœlos innouauit, mundum purificauit, paradiſum aperuit, & homines ab inferis liberauit. O, inquam, verè glorioſa Mariæ humilitas, quæ porta paradiſi efficitur, ſcala cœli conſtituitur!* Compone modò his duas fœminas Saram filiam Beriæ, & Mariam filiam Ioachimi; illa reparauit, & quaſi de nouo ædificauit Bethoron ſuperiorem, & inferiorem; hæc cœlos innouauit, mundum purificauit, paradiſum aperuit. Sanè qui perditus erat mundus in Maria reparationem accepit. Oſeæ cap. 1. de meretrice naſcuntur duo filij & vna filia, filia autem vocata fuit *Abſque miſericordia*, tertius autem filius vocatus eſt, *Non populus meus.* Vt innueretur, quàm irent in perditionem populi vniuerſi abſque Dei miſericordia. Quid tunc? Apparuit Maria, & reparata ſunt omnia, & Dei miſericordia ſtetit, & confirmati Deo ſunt populi. Ait Damaſc. orat. 1. de Nat. Mariæ inquiens: *Ob eam cauſam nunc virgo fornicationis aduerſaria paritur, ac Deo deſpondetur, Deique miſericordiam parit, atque populus Dei efficitur, qui prius populus non erat, & qui prius minimè miſericordiam conſecutus erat, miſericordiam nanciſcitur.* Vbi Mariæ virginitas fornicationem ablegauit, omnia inſtaurauit, & populos fecit, quos ad Deum traxit, & de miſericordia Dei ditauit. Vt meritò ſponſus clamet Cant. 4 *Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Intelliguntur iis vocabulis regna mundialia ſeruientia vitiis, & Diabolo, de quibus coronanda dicitur Maria: ex quo de Libano, hoc eſt, de candore pudicitiæ apparuit, quia ex tunc regna mundi Deo traxit. Ait Ruper. lib. 3 in Cant. *Venies de Libano, migrabis de corpore iſto, de corpore candido, corpore virgineo, & coronaberis de omnibus iis, de regnis mundi huius: videlicet credent in me fructum ventris tui, & eorum credentium ſalus coronata erit. Ita coronaberis, vt in cœlis Regina Sanctorum, & in terris regina ſis regnorum. Atque hoc intuitu Reges atque Imperatores coronis ſuis te coronabunt, palatia ſua nomini meo ſacrabunt, honori tuo dedicabunt. Vt deſinant eſſe, quod fuerant, montes pardorum, cubilia leonum.* Itaque mundi regna, quæ feralia fuerant cubilia omni feritate depulſa ſe te ſubſternunt Mariæ, vt quæ in ſupernis de Sanctorum triumphis coronatur, in infernis coronas accipiat propter inſtaurata mundi regna Chriſto.

§. IV.

Ieſus noſter ex Maria habuit, quò amabilis fiat hominibus.

IN primo fundamine genealogiæ Ioſue fœmina ponitur reparatrix nobiliſſimarum vrbium, dum dicitur: *Filia autem eius fuit Sara, quæ ædificauit Bethoron inferiorem & ſuperiorem.* Quid hoc ad Ioſue? quid ad nobiliſſimum principem, quòd inter auorum filios ſit fœmina reparatrix vrbium? Equidem vt principes commendantur populo ex maiorum claritate, & virtute, non paruam commendationem recipiebat Ioſue apud populares ſuos, ex eò quòd ab illis eſſet ortus proceribus, quorum vel fœminæ adeò eſſent illuſtres, vt illarum vna tres ciuitates in Palæſtina erigeret. Hæc ſanè Ioſue principem & commendabilem, & populis amabilem effingeret. Sic Matth. 1. de Genealogia veri Ieſu ait: *Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus.* Quando in aliorum genealogiis virilis ſola linea explicari ſoleat, in Ieſum ei genealogia non immeritò ponitur, & exprimitur fœmina Maria; vt quæ tantum ducem faciat, & commendabilem, & amabilem hominibus. Ait enim D Laur. Iuſtinian. in faſciculo Amoris cap. 26. de filio Dei locutus: *Adiecit ſe Dei ſapientiam vocari, & eſſe, & quæ antè inuiſibilis erat cum patre, viſibilem naturam, vt aptiùs amaretur, accepit ex matre.* Expende illud: *Vt aptiùs amaretur*, ex quo enim è tantæ matris viſceribus effluxit Ieſus, procul dubio aptior apparuit, vt ab hominibus in hac miſeriarum valle de gentibus amaretur. Et cur Maria non redderet Ieſum nobis amabilem, quæ illum totum nobis oſtendit melleum? Deuteron. 32. locutus de bonis, quæ fecit Dominus populo ſuo ait: *Conſtituit eum ſuper excelſam terram vt comederet fructus agrorum, vt ſugeret mel de petra, oleúmque de ſaxo duriſſimo.* Vbi audio petram, vel ſaxum, ſtatim intelligo Chriſtum, de quo non dubitat Paulus aſſerere; *Petra autem erat Chriſtus.* Sed illud notandum, quod vbi petram nominat, nihil dicit de eius duritie, ſed tantum aſſerit, quod mella fundat, quæ poſſint homines ſugere. Vbi autem de ſaxo loquitur, illum duriſſimum nominat. Et vnde diuiniſſimus Ieſus habet, quòd petra ſit ſine duritie, ſed tota riuos mellis effundens? Ait Hugo Victor. ſerm. 22. de populo Domini. *Petra, & ſaxum Chriſtum ſignificant, ſed petra ſignificat Chriſtum in ſinu matris, ſaxum ſignificat Chriſtum in Dextera Dei patris.* Nec miror, quòd à dextera patris à cœleſti ſede Ieſus durus debellator in terram proſiliat, rebelles contundens, & perimens: at illud ſcio, quòd

O ſi

ſi in ſinu matris ſit, inde & blandus, & melleus, & ſuauis fiet hominibus. Cui veriùs aptem, quæ Caſſiodor. dixit ſuæ Reginæ Amalaſunthæ 11. Var. 1. *O beatam dominam laude multiplici, cui diuino beneficio receſſit, & tollitur cuncta certaminis: quando aduerſa Respublica, aut cæleſti felicitate vincit, aut tuis imperiis ſpontanea largitate ſubiungit. Exultate Gothi pariter, ac Romani. Dignum miraculum, quod omnes loquantur. Ecce præſtante Deo, felix domina, quod habet eximium vterque ſexus, impleuit. Nam & glorioſum, & generoſum regem nobis edidit, & latiſſimum imperium animi fortitudine vindicauit.* Sanè vna Maria in veritate id habuit, quòd latiſſima imperia reſtauret, quod nobis regem Ieſum generoſum faciat, non durum; melleum, non amarum.

§. V.

In vna Maria Saluatoris omnipotentia manifeſtè claret.

POtentiſſimorum principum genealogiam texens de nullius facinoribus agit, ſolius Saræ recenſet in reſtaurandis ciuitatibus facinus. Et quidem Eliſama princeps fuit omnium Ephraimitarum, & Nun eius filius, & ſucceſſor in principatu ob facinora adeo notus, vt ideo paſſim Ioſue, filius Nun ſit appellatus, vt placet Serario noſtro. Inſuper Ioſue magnalia cantatiſſima ſunt. Cur ergo tantorum virorum facinora nec indicat, vnius autem eorum cognatæ prædicat facinus, aiens: *Ædificauit Bethoron ſuperiorem & inferiorem?* Equidem nullo melius illorum virorum valentia exprimebatur, quàm in facinore fœminæ einſdem proſapiæ. Quid poſſint viri, in eo apertiſſimè claruit quòd fœmina eorum tres nobiliſſimas reſtaurauit vrbes. In hac vna validiſſima fœmina præclarè oſtenditur, quid Eliſama, quid Nun, quid Ioſue valeat. Sic in vna Maria clariſſimè patet, quanta ſit diuiniſſimi noſtri Saluatoris poteſtas, & valor. Aiebat illa Luc. 1. *Fecit mihi magna, qui potens eſt.* Vt potentiæ Dei valentiam oſtendat, ea ſola meminit, quæ ſibi ſunt facta, quaſi in ea ſola ornanda validiſſima Saluatoris virtus manifeſta appareat. Ait D. Auguſtin. homil. 4. in Aſſumpt. Mariæ: *Quantum Chriſti poteſtas poſſit, mundi oſtendit vniuerſitas; quantum gratia Mariæ, monſtrat integritas.* Itaque vt Dei creatoris valentia oſtenditur in conditione rerum vniuerſitatis; quia ab illo creatum eſt cœlum, & terra, & lumina, & plantæ, & fruges, & homines, & Angeli, & reliqua omnia: Ita Dei Saluatoris poteſtas in vna ſola Maria apertiſſimè oſtenditur. Ponuntur vniuerſæ creaturæ ad extollendam Creatoris potentiam; ponitur vna Maria ad potentiam Saluatoris prædicandam, & non minus patet potentia Saluatoris in vna Maria, quàm potentia Creatoris in vniuerſitate rerum. Hinc ait ipſa Virgo Luc. 1. *Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Quæ verba acutè ponderans Hugo Victorinus lib. 4. Elucidator. cap. 1. ait: *Nec tacitè prætereundum eſt, quòd cum Dominum nominaret, nihil addidit; cum vero ad Saluatorem diceret, non ſimpliciter Saluatorem, ſed ſuum Saluatorem nominauit.* Non dixit, *magnificat anima mea Dominum meum*, ſed ſolum poſuit *Dominum*; at cum de ſalutari loquitur, ibi dicit: *In Deo ſalutari meo.* Cur ergo Deum non vocauit *Dominum ſuum*, & vocauit *ſalutare ſuum*? Meritò ſuum reputat Saluatorem, quia in ea ſola ſic tota vis, & potentia Saluatoris videtur contineri, vt ſi aliæ animæ deficerent, ex ea ſola ſufficienter noſceretur, quantus Saluator eſſet.

§. VI.

A Maria efficaciſſima medela infirmitatum humanarum.

NOn potuit non poni fœmina in genealogia Ioſue, dum nominato Beriæ ſubditur: *Filia autem eius Sara*, &c. Sed quando hæc minimè pertinuit ad genealogiam Ioſue, ſed tantùm fuit ſoror atavi eius, cur neceſſum fuit illius meminiſſe? Ioſue idem eſt Græcis hominibus ac Ieſus, vnde ſemper Græci patres pro Ioſue transferunt Ieſum. Quod nomen medicinam, ſeu medicum ſonat Epiphanio, hæreſi 29. Cyrill. Hieroſol. Catecheſ. 10. Bernardo ſerm. 6. in vigil. Nat. Vbi autem medicina infirmitatum exprimebatur, conueniebat ne ibi deficeret mulier, de cuius manu venit quòd infirmus non ingemiſcat Eccleſiaſtici cap. 30. ſic etiam vero Ieſu noſtro datur fœmina Maria, à qua ille habet, quòd efficaciſſima medicina noſtris infirmitatibus fiat. Iſaias cap. 11. ait: *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet.* Ecce tibi de virginea virga Maria flos erumpit Chriſtus. Et cur erumpens à Maria flos dicitur? Ait Hugo Victorin. in Miſcell. n. 2. lib. 4. in titul. 26. *Virgo Dei genitrix virga eſt, flos filius eius. Quam benè, quàm rectè dicitur flos, quia ex virga virgine producitur: in flore itaque eſt mellificatio, ex flore fructificatio, ex flore fauus, & fructus. Si parua ſunt iſta, addo, quòd & in flore medicamenta. Ex hac medicina ſanitas ſempiterna incorruptibilitatis.* Habet à Maria meus Ieſus quòd flos ſit, in quo flore omnium medicamenta inueniuntur; nullam medelam requires, quam non inuenias in flore Ieſu à Maria prodeunte. Ibi, vt notanter dicitur, *eſt ſanitas ſempiterna incorruptibilitatis.* Non poteſt eſſe corruptio, vbi hæc diuiniſſima mulier applicat medicinam. Aiebat Pſalm. 15. *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem.* Sed quod ſanctum eſt, quod à ſe corruptionem fuget? Ait Angelus ad Mariam Luc. 1. *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei.* Equidem non ſolùm diuinitati ſuæ, ſed & Mariæ acceptum refert Dominus, quod corruptionem non videat. Vt dicat D. Auguſt. homil. 4. in Aſſumpt. *Si de reſolutione in puluerem dicitur, hanc conditionem Chriſti caro euaſit de carne Mariæ ſumpta, quæ corruptionem non ſuſtinuit. De hoc ait; Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. De quo autem ſanctè proditum ſit, Archangelus prodidit, qui ad Mariam ait: Quod naſcetur in te ſanctum, vocabitur filius Dei. Hic ſanctus corruptionē non vidit, qui tertia die cum triumpho rediens reſurrexit. Caro eius, quæ de Maria ſumpta eſt, etſi mortua eſt ex infirmitate, reuixit ex Dei virtute. Excipitur ergo ab illa generali ſententia, de virgine ſumpta natura.* Ecce tibi vt Auguſtin. putet carnem Ieſu, quæ etiam parte veniebat ex Maria, in corruptionem non iuiſſe. Adeò enim ſalutaris eſt & medicinalis quælibet res, quæ aliquid Mariæ participat, vt corruptionem fuget, funditus extirpet.

§. VII.

Nati in principatu, cæteris paribus, præſtantiores ad regimen populorum.

QVi eligendus in Ducem populi erat Ioſue, non otioſè oſtenditur filius Principum, dicit enim:

Quis

Qui genuit Eliſama, de quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Ioſue. Eliſama autem, vt habes Num. 2. verſ. 18. Ephraimitarum omnium princeps erat, cui in principatu ſucceſſit filius eius Nun. Vt docet Serarius cap. 1. de Genealog. Ioſue. Fuit ergo & Nun princeps, iſque clariſſimus, cuius gratia paſſim vocabatur Ioſue filius Nun, hoc eſt, clariſſimi illius principis Nun. Et meritò è tam notis principibus oritur Ioſue, qui electus in principem populi commendetur à famoſis auorum imaginibus, à quibus minimè degener exiſtat. Quod in Galliæ Rege Chilperico extollebat Venantius Fortunat. in Synodo Brinaci inquiens lib. 11. Poëmat.

Inclyte Rex armis, & regibus edite celſis,
Primus ab antiquis, culmina prima regens:
Rector habens naſcendo decus, moderando ſed auges
De radice patris flos generate potens.
Æqualis ferit vos nobilitando viciſſim
Tu genus ornaſti, te genus ornat aui.
Excepiſtis enim fulgorem ab origine gentis:
Sed per te proauis ſplendor honore redit.
Te naſcente patri, lux altera naſcitur orbi,
Nominis & radios ſpargis vbique nouos.

Piaculum duxi tanto patri vel verbum ſubtrahere, de quorum ſingulis in rem præſentem non inuenuſta poteſt fieri ponderatio Sed nobis illud venit expendendum, nimirum: *De radice patris flos generate potens.* Quippe regia radix floreotiſſimos, & potentiſſimos reges profert. Omnia vigentia, & florida conſueuerunt eſſe in eo, quem regia ſtirps extollit. Quò ſpectans Iſaias cap. 11. *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius.* In virga ſceptrum regni Dauidici agnoſcunt patres communiter apud Leonem à Caſtro, quod regnum in genealogia Ieſſe, ſiue Iſai incepit. Quando Dauid fuit Iſai filius. Ecce tibi dum regnum incepit ab iis, qui non fuerunt reges, dum incepit à Dauide filio Iſai priuati hominis regnum fuit, virga regni fuit, ſed regnum, quod penè periit ſub Babylonis, & Chaldæis, at inde ex linea regia Dauidis repullulans regnum in Christo non ſolum fuit regnum ſed florentiſſimum, vt prorſus immarceſcibile, ait enim: *Et flos de radice eius aſcendet.* Qui enim ex regali ortus fuit radice, vel exinde voluit omnia in regno ſuo refloreſcere. Quò refero dicta 1. tom. de Christo figurato lib. 1. cap. 1. par. 2. §. 2. & in præſenti lib. 6. c. 8. §. 17.

§. VIII.

In Principibus auſpicata pulchritudo non fucata, ſed quæ à virtutibus venit.

ILlud notandum in Ioſue, qui à pulchritudine commendetur, dicit namque: *De quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Ioſue.* Vnde paſſim vocatur filius Nun: Nun autem dicitur à radice, quæ pulchritudinem ſignificat. Vt Ruper. lib. 1 in Num. cap. 38. dicat: *Ioſue, id eſt, Saluator filius pulchritudinis.* Nec hoc boni principis auſpicium deficeret Ioſue; quod quidem ſumitur non à fucata illa pulchritudine, quę principes effœminat, ſed à vera, & ſolida, quæ ab internis animi virtutibus in faciem venit. Huc reſpexit Prouerb. 16. *In hilaritate vultus Regis vita, & clementia eius quaſi imber ſerotinus.* Vbi Chald. *In luce vultus regis vita & voluntas eius quaſi nubes in ſerenitate,* ſplendori vultus bonam voluntatem coniungit, vt præſagiat à regibus & vitam & incolumitatem ciuibus obuenire. Vbi enim ſplendori vultus ſuffragantur bonæ voluntatis affectus, nihil in tali rege nubilum, nec tempeſtuoſum timetur. Dicebat enim Venantius Fortunat. lib. 6. Poëmatum in principio de Rege Sigiberto.

Gaudia diffundit, radiant in lumine vultus,
Nubila nulla grauant populum ſub Rege ſereno.

Vbi enim mentis ſerenitas radiat regis à vultu, nullum inde nubilum in populum venit, ſed omnia læta, & fructifera Non equidem ſola pulchritudo externa, ſed quæ ex intimis venit pulchritudo, ea fœlicitatis eſt in Regibus auſpicium. Hinc 1 Reg. 16. electurus Samuel Regem è filiis Iſai, vt maiores natu videbat iuuenes præſtantia corporis claros, amabat illos in principes, cui Deus ait: *Ne reſpicias vultum eius, nec altitudinem ſtaturæ eius.* Quaſi inde ad regnum pulchritudinem corporis condemnaret. Quid tunc? Adductus eſt Dauid è campo: *Erat autem rufus & pulcher aſpectu, decoráque facie, & ait Dominus: Surge, & vnge eum.* Quid ais Domine? Nonne paulo antè vetabas reſpici in regis electione vultus præſtantiam? Cur modò puer pulcher, & decorus ad regnum auſpicatum tibi placet? Erat pulcher Dauid, ſed ea pulchritudine, quam faciebant, & augebant virtutes animi, & ideò Deo eligendus in regem placet. Ait D. Baſil. Sel. orat. 14 *Puer David producitur paruus ætate, animo magnus. Mitis erat aſpectu, mitior animo, ore micanti, animo candido, præ corpore bene colorato, latius geſtans animi decus. Trahit in commendationem oculos creatoris, perinde ac ſi diceret ad Samuelem Deus: Tu mortali oculo corporis magnitudinem dimenſus mirabaris; ego vero quæ mihi ſoli videtur eam exambio. Vbi anima theſaurum inuenio, ibi miratur oculus meus. Gratiam ſtatim ad vnctionem monit manum.* Suſpectam habet Deus, & reiectaneam pulchritudinem in principe, quæ ſola in cultu corporis conſiſtat. Formoſulos iſtos principes cum videas, quorum pulchritudo venit à calamiſtro, à fuco, à ſtudio faciei poliendæ, hos vt maximè regno inauſpicatos Deus abiicit; illam ambit in ſuis principibus pulchritudinem, quæ à virtutibus proſilit animi. Ad hæc Chryſoſt. hom. 1. in Pſalm. 50. *Vbi ſunt illi, qui ſe adornant extrinſecus, & depingunt? Nolo pulchritudinem, honeſtatem mentis requiro.* Hoc ſanè quærit Deus in principibus ſuis auſpicium. Pſalm. 44 *Specie tua, & pulchritudine tua intende, proſperè procede, & regna. Propter veritatem, & manſuetudinem & iuſtitiam,* &c. Plane ſpeciem, & pulchritudinem præmittebat ad fœlicis regni auſpicium. Sed quam pulchritudinem? Explicat ipſe dicens: *Propter veritatem,* &c. Non quæ veniat à fucis, à picturis, ſed quæ ſit ab animæ veris virtutibus. Ait Guarricus Abb ſerm. 2. in Nat. Mariæ: *Vis ſcire, quia non formam corporis, ſed cordis, non pulchritudinem membrorum, ſed morum prædicabat. Audi ſequentia: ſpecie tua,* inquit, *& pulchritudine tua intende proſpere procede, & regna.* Et addit: *Propter veritatem, & manſuetudinem, & iuſtitiam. Prorſus hæc eſt ſpecies tua, & pulchritudo tua, qua regnum acquiſiuiſti pulcherrime regum, veritas vtique ſermonum, manſuetudo morum, iuſtitia iudiciorum. hac pulchritudine facile illexiſti, & ſubiecisti tibi etiam corda inimicorum.* Quid ſapientius? Non ſpeculum, non calamiſtrum, non flagella canum, ſed veritas, ſed manſuetudo, ſed iuſtitia, ſed animi virtutes pulchritudinem faciunt, quæ regna ſtabiliant.

Ex Num. 13. Vocauitque Moyſes Oſee filium Nun Ioſue.

§. IX.

In nominibus clariſſima futurorum auſpicia ſolent eſſe.

DVo nomina in tanto duce inuenio eſſe. Aliud vocatum à parente eius in primis natiuitatis diebus vt moris erat gentis: hoc autem eſt Oſee. Alterum vocatum à Moyſe, poſtquam ad virilem ætatem peruenerat; hoc eſt Ioſue. De vtroque modo agemus; vterque enim à danda ſalute venit. Quod notat D. Hieronym. in Oſeam fatus: *Oſee lingua noſtra Saluatorem ſonat, quod nomen habuit etiam Ioſue filius Nun, antequam à Deo ei vocabulum mutaretur, & additum eſt eius nomini, Dominus, vt Saluator Domini diceretur.* Itaque & Oſee, & Ioſue Saluatorem ſonant, nec immeritò tanto duci ſemper & ab hominibus, & à Deo Saluatoris nomen imponitur, ſed in auſpicium ſalutis per illum offerendæ populo. Solent nonnumquam eſſe in nominibus futurorum euentuum omina. Ait Eccleſiaſticus cap. 46. *Fortis in bello Ieſus Naue ſucceſſor Moyſi in prophetis, qui fuit magnus ſecundum nomen ſuum, maximus in ſalutem electorum Dei.* Expende illud: *ſecundum nomen ſuum*, in nomine eius dicebantur quæcumque maxima poſteà ab illo fuerunt peracta. Id in Chilperici nomine Regis Galliæ notabat Venantius Fortunat. lib. 11. Poëmat.

Chilperice potens, ſi interpres barbarus extet,
Adiutor fortis hoc quoque nomen habet.
Non fuit in vanum, ſic te vocitare parentes:
Præſagum hoc totum laudis, & nomen erat.
Iam tunc iudicio præbebant tempora nato,
Dicta priora tamen dona ſecuta probant.

Quippe vbi nomen erat puero adiutor fortis, meritò in principe pro auſpicio & omine ſumebatur, quod futurus erat in factis quidquid in nomine exprimebant. Probant ſæpe ſecuta facinora, quæ in nomine ſignificantur. Non parum faciunt nomina, vt credantur de homine bona, vel mala, prout ipſa nominantur. Hinc Dauid cauebat Pſalm. 1. *In Cathedra peſtilentia non ſedi.* Quæ verba referens D. Zeno ad Moyſi cathedram poſt Chriſtum ait lib. 3. ſer. 36. *Sacerdotalis Cathedra peſtilentia ſuo nomine deleta eſt.* Quaſi peſtilens nomen non potuiſſet extremam ruinam importare rei, quæ ſic nominabatur. Marcion hæreticus Euangelium quoddam publicauit truncatum paſſim, corruptum ſemper: illi tamen non ſui authoris nomen affixit. Et cur aſtutus hæreticus cauit vel nomen ſuum apponere Euangelio, quod ipſe truncabat? Sanè alij hæretici, vt Lutherus, & Caluinus paſſim dicunt iuxta Euangelium meum, ſua nomina affingentes Euangeliis ſuis. Cur id Marcion adeò cauit? Vaferrimus hominum auſus eſt Euangelium truncare, ſed non auſus eſt illi nequam nomen imponere, optime ſciens quantum ſit in nominibus, & titulis omen & perditionis in malis, vel in bonis fœlicitatis. Quod ponderans Tertull. lib. 4. in Marcionem ait: *Marcio Euangelio ſuo nullum adſcribit authorem, quaſi non licuerit illi titulum, quoque affigere, cui nefas non fuit ipſum corpus euertere. Et poſſem hic iam gradum figere, non agnoſcendum contendens opus quod non erigat frontem, quod nullam conſtantiam præferat, nullam fidem repromittat de plenitudine tituli.* Non ſic ominoſa æſtimatur à Marcione Euangelij truncatio, vt impoſitio nequam nominis, & ideò qui non cauit truncationem, abſtinuit à nequam nominis impoſitione, qua non dubitabat perdenda eſſe omnia. Sed & inde hominem peſſumdat Tertull. quòd ediderit opus, in quo nullus appareat titulus, nullum nomen bonum, vt de maieſtate nominis titulivè aliquid ſperaretur, quod proficeret populo. Sic enim bona nomina auſpicata ſunt, vel mala ominoſa. Vide ſupra lib. 6. cap. 1. par. 2. §. 1.

§. X.

Diuinum nomen maximum munimen ſuis eſt.

QVi Oſee à pueritia vocabatur, factus vir vocatus eſt à Moyſe Ioſue, ſiue vt Græci transferunt, Ieſus; dicit enim: *Vocauitque Moyſes Oſee filium Nun Ioſue.* Vocauit, inquam, Ioſue, aut Ieſum, cum vir factus erat, imò cùm ad prælium cum Amalechitis dux deſignaretur. Sic enim putant Origin. homil. 11. in Exod. D. Auguſt. ſerm. 93. de tempore. Theodor. quæſt 34. in Exod. Oleaſter, quos refert, & ſequitur Serarius lib. 1. Ioſue cap. 2. quæſt. 6. Et quidem ſapientiſſimè Moyſes, quem ducem deſignans in bellum mittit, Ieſum vocat, nullo enim validiùs armatur quis aduerſus omnes hoſtes, quàm vel vmbra diuini nominis. num. 26. dicit: *Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in ſolitudine, nullúſque remanſit ex eis, niſi Caleb filius Iephone, & Ioſue filius Nun.* Hoc maximum fuit, quòd inter ſæuientes mortes, quæ vniuerſos peremerunt Iſraëlitas, è duobus, qui tantum euaſerant, vnus eſſet Ioſue. Ex quo ſe muniuit, vt è tot euaderet periculis? Ait D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 18. *Quicumque exierunt de Ægypto, perierunt in deſerto. Mortuus eſt Aaron, mortua eſt Maria, mortuus eſt ipſe Moyſes: ſolum Ieſum Naue nominis ſacri ſimilitudo ſeruauit.* Quid pulchrius: Non audet malum, vbi vel vmbram videat nominis diuini Fœlix ille, qui ſub diuino nomine degit, proculdubio ſeruabitur in vitam. Similiter è ruina Iericho vna fœmina Raab euaſit cum vita; quòd ſi quæramus cauſam eius liberationis, audiemus illam Ioſue. 2. fantem ad exploratores, quos exceperat hoſpitio. *Dominus Deus veſter ipſe eſt Deus in cælo, & in terra.* Vbi noſter poſuit *Dominus*, in Hebræo eſt *Iehoua*, quod eſt nomen ineffabile Dei; ex quo autem tantum nomen Dei apparuit in ore fœminæ, non miror, quòd inde à malis omnibus liberaretur. Aiebat enim Albericus gentilis lib. 5. de bello c. 19. *Tota illa res acta eſt ſpiritu Dei indentis confeſſionem illam ſanctiſſimam ori miſeræ mulierculæ, Iehoua Deus veſter, & volentis ſeruare fœminam, ex qua naſci Saluator habuit.* Ecce tibi vbi Deus inter tumultus bellicos, inter arma, inter ipſas mortes ſeruari voluit fœminam, de qua poſteà Saluator orietur. Hoc vnico medio vſus eſt, indidit ori eius diuiniſſimum nomen, quo ſic manſit munita, vt à nullo poſſet noceri. Seruus ille Abrahæ poſt ſuperatas longiſſimæ viæ difficultates, poſt inuentam ſponſam dignam Iſaaco, poſt celebrata conuiuia apud eius parentes, Geneſ. 24. ait: *Nolite*, ait, *me retinere, quia Dominus direxit viam meam.* Theodoret. legit: *Dominus proſperauit viam meam* Et vnde ſeruili homini tanta eſt à Deo proſperitas? Vnde nec tam longa via illum fregit, nec ſeruilis habitus obfuit, quominus à potentibus viris exciperetur, & illi ſpecioſiſſimam crederent? Ait Theodor. ſerm. 8. de prouid. *Sermones ſuos vbique diuini nominis mentione exornat, & bonorum largitionem inde trahit. Quid tunc, dic mihi ſeruus læſit?* A nullo lædi potuit, qui in omnibus diuini nominis mentionem præmittebat. Vtinam & nos ſub hoc Dei nomine viuamus, nihil prius ab

eie

ote emittamus, & nullas malas incurſiones timebimus, ſed omnia pericula effugiemus.

§. XI.

Ex nomine diuino quaſi populoſo ſuorum agmine firmatus exurgit homo.

ILlud non otioſè ponitur in Ioſue, nimirum: *Vocauit Oſee filium Nun Ioſue:* Quippe cum Ioſue nomine ſemper illud ponitur, quod ſit *filius Nun*, ſuprà ex Ruperto *Nun* pulchritudinem interpretabamur: modò autem placet Serarius lib. 1. in Ioſue c. 1. quæſt. 8. qui *Nun* deducit à radice *Nin*, qui eſt filius, vt *Nun* idem ſit quod *filiatus*: & dicetur Ioſue filius *Nun*, hoc eſt, *filius filiatus*, quaſi *filiis auctus*. Sed cum Ioſue filiis careret, cur ſic frequenter vocatur quaſi *filiis auctus?* Crediderim in hoc oſtendi virtutem diuiniſſimi Ieſu nominis, quo nitebamur, ex quo illud venit, quod quis exurgat quaſi populoſo ſuorum agmine confirmatus. Matth. 5. dicebat Dominus de diſcipulis, & ſectatoribus ſuis: *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.* Itaque vnumquemque ſuorum comparat ciuitati ſuprà montem fundatæ. Sed vnde vnus homo adeò populoſus apparet, vt poſſit ciuitati integræ comparari? Ait D. Auguſt. lib. 16. contra Fauſtum cap. 17. *Sicut petra Chriſtus, ita & mons Chriſtus, petra humilis fortitudo, mons eminens magnitudo; quia ſicut Apoſtolus ait: Petra autem erat Chriſtus, ita ipſe Dominus: Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita, ſe ſcilicet montem, fideles autem ſuos in ſui nominis gloria fundatos aſſerens ciuitatem*; eo ipſo, quòd quis in diuiniſſimi nominis gloria fundetur, ſic populoſus inde exurgit, vt integræ ciuitati ſit ſimilis. Quò traxerim illud Iſaïæ cap. 33. *Oculi tui videbunt Ieruſalem habitationem opulentam:: quia ſolummodo ibi magnificus eſt Dominus.* Quæ in hunc modum transferuntur à D. Cyrill. Alexandr. *Oculi tui videbunt Ieruſalem ciuitatem opulentam, quia nomen Domini magnum vobis.* Et quod ciuitatem dicat non neceſſitor intelligere totam collationem fidelium; quando ſoli Hieremiæ dicebat Dominus cap. 1. *Dedi te in ciuitatem munitam.* Sed quomodo vnus homo ſic apparere poſſet populoſus? Ait Cyrilli tranſlatio: *Quia nomen Domini magnum ibi*; de diuino enim nomine ſic firmatur quis, ſic augetur, vt meritò appareat ciuitati ſimilis. Nec aliò reſpexit Iſaias cap. 26. dicens: *Vrbs fortitudinis noſtra Sion, Saluator ponetur in ea murus.* Quæ ſic à multis diſpunguntur: *Vrbs fortitudinis noſtra Saluator, ponetur in ea murus.* Et Procopius ex Hebræo ponit, Ieſus, vt dicat; *Vrbs fortitudinis noſtra Ieſus.* Quippe in hoc ſalutifero nomine ſic firmamur, ſic viribus augemur, quaſi in populoſiſſima ciuitate ſimus.

§. XII.

Principis nomen præclaris, & dilatari & æternari debet facinoribus.

STo adhuc à ſententia Serarij deducentis *Nun* nomen à *filiatione*, vt dicatur Ioſue *filius Nun*, hoc eſt *Ioſue filius filiatus*: vt vidimus §. præcedenti. Etenim nomen eius ſic facinoribus filiabatur vt in illis quaſi in multis clariſſimiſque filiis dilataretur, & extenderetur. Quod maximè requirendum eſt in viri principis nomine. De ſummi Dei nomine aiebat Pſalm. 71. *Sit nomen eius benedictum in ſecula; ante ſolem permanet nomen eius.* Vbi noſter legit, *Permanet*, eſt Hebraicè *iinnon.* ex quo Burgenſis legit: *Filiabitur nomen eius.* Quippe hoc habet ſummi Imperatoris Dei nomen, vt cum ſole filietur, hoc eſt his laudabilibus operibus vigeat quotidie, vt in illis quaſi in filiis nomen æternetur. Sic explicant apud Serarium ſuprà, Rabbi Emanuel & Rabbi Dauid dicentes: *Firmabitur, & permanebit nominis eius memoria, & laus, non ſecus, quàm ſi ſemper filiaretur, id eſt, filiis augeretur.* Non ſic filij nomen patris æternant, vt nomen Dei ſummi principis crebra facinora augent, & faciunt volare per terras. Vnde prouerb. cap. 18. dixit: *Turris fortiſſima nomen Domini*, & Græci legunt: *Ex magnitudine operum nomen Domini.* Opera ſunt pro filiis, Deo & principibus, quæ nomina faciant, & æternent: imò filij proprij principum, qui eorum nomen ferant, non alij ſunt, quàm facinora, quàm opera egregia. In 2. Reg. 18. *Porrò Abſalon erexerat ſibi cum adhuc viueret, titulum, qui eſt in valle Regis, dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei.* Ecce tibi pro cauſa quærendi fulcrum nominis dixit modo Abſalon: *Non habeo filium.* At ſupra cap. 14 dicit textus: *Nati ſunt autem Abſalon filij tres, & filia vna.* Et quando quatuor filios natos habebat, cur ait, *non habeo filios?* Meditabatur ſui nominis extenſionem, & æternitatem, ad quam non tam filiis carnis ſe orbum lugebat, quàm præclaris operibus. Verè in hoc ſapuit iſte princeps; qui non æſtimat alios filios quam rectè geſta, & facinora illuſtria conducere poſſe ad æternandum, & dilatandum nomen Regum. Qui principes patres fuerunt, reliquerúntque filios, innumeri ſunt, prorſus ignoti populis, & nationibus, imò & ſuis hæredibus. Illorum tantùm nomina implent orbem, & per omnia ora volitant, qui præclarè geſtis innotuerunt. Ex quo commendabat Venant. Fortunat. lib. 11. Poëmatum in principio ſuum Chilpericum Regem, fatus:

Quidquid habet mundus, peragraſti nomine princeps,
Curris, & illud iter, quod rota ſolis agit.
Cognita iam Ponto & rubro pelagoque ſubinde
Tranſit, & Oceanum fulgida fama tui.
Nomen vt hoc reſonet, non impedit aura, nec vnda:
Sic tibi, & vnda ſimul terra vel aſtra fauent.

Hoc intent vniuerſi principes præclaris operum factis, quæ ſi deſint, eorum nomina in gynæceis puellarum ſepulta iacent.

Ex Exod. 17. Dixitque Moyſes ad Ioſue: Elige tibi viros, & egreſſus, pugna contra Amalech: cras ego ſtabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Fecit Ioſue, vt locutus fuerat Moyſes & pugnauit contra Amalech, &c.

§. XIII.

Non humana, ſed diuina poteſtatis eſt ſibi miniſtros aptos eligere.

NVnc primùm Ioſue nominatur, nunc primùm eius exprimuntur facinora, qui huc vſque ſub nomine Oſee deliteſcebat, nunc Ioſue, id eſt, Ieſus à Moyſe dicitur, & dux eligitur aduerſus Amalechitas. Quippe ait: *Dixit Moyſes ad Ioſue, Elige tibi viros,* &c. Et cur neceſſum fuit tanti Sacramenti nomen

illi modò imponere, vt qui anteà Oſee, modo Ieſus vocetur? Nonne & ſub Oſee nomine poſſet ire in bellum? Cur illi ad hoc datur nomen Ieſu diuiniſſimi? Non ſolum committebatur illi prælium, ſed & quod milites duceſque ipſe eligeret, dum dicitur: *Elige tibi viros*, &c. Quod vt diuinæ poteſtatis eſt, ſic ad hoc inſignitur nomine diuino; à ſolo enim diuino Principe eliguntur apti in dignitates miniſtri; in mundialibus enim principibus, qui ſeſe ingerunt, ij dignitates habent præcipuas. Quò ſpectans Theod. quæſt. 34. in Exod. ait: *Ieſus cum Saluatore noſtro cognominis trophæum ſeruauit tam in eo, quod appellationem hanc ſortitus eſt, quàm ob id quod vſus eſt operâ delectorum virorum, ſicut Chriſtus ſacrorum Apoſtolorum vſus eſt miniſterio.* Itaque cognomen commune cum Saluatore habuit quid, & opus cum illo commune tenuit in electione miniſtrorum. Hæc fuit gloria ſingularis noſtri diuiniſſimi Ieſu, de qua dicit ad ſuos Ioan. 15. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos.* Non equidem miniſtri Ieſu ſe ſe ingeſſerunt muneribus, non ipſi Regem adierunt cum ſchedulis, non deſignarunt ſibi miniſteria, ſed ipſe rex, & princeps omnium eos introſpexit, trutinauit, elegit. Sanè hoc faciunt principes, qui cum Deo aliquid commune habent. Longè aliter apud principes prorſus terrenos, & mundiales; ij non ipſi eligunt, ſed ipſi ſubditi ſibi aſſignant munera; ea negotiantur, ea petunt, & continuis ſchedulis, ambitibus ea extorquent, & ſibi comparant. Deus daturus virum, qui regeret Iſraël, nihil tale cogitantem deſignat Saulem de quo ait 1. Reg. 10. *Ecce abſconditus eſt domi. Cucurrerunt itaque, & tulerunt eum inde.* Ecce tibi Saül non de dignitate cogitabat, nec illius datorem requirebat, nec gradum faciebat, quin potius domi abſconditus latebat. Adhuc tamen mittit Deus, & illum quærit, & extrahit ad Regiam. At Matth. 2. *Ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam dicentes. Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum?* Mirabar ego, quod Deus, qui Saülem requirebat, & vt illum requireret, locutus fuerat ad Samuëlem, & ad populum locutus fuerat, & latibulum eius aperuerat, modò reſpectu Magorum ſic ipſe deliteſcat, ſic videatur tacere, & ſic faciat ſe inquiri clamantibus cunctis, *vbi eſt, qui natus eſt rex?* Antè ipſe inquirebat, vbi eſſet Saül, modò ſe inquiri facit, cur hæc? Anteà ſe oſtendebat diuinum principem, modò adhuc habebatur vt princeps, & rex terrenus. Quando autem agit diuinum principem, ſeque Deum prouiſorem ſuorum oſtendit, ipſe inquirit, & eligit, cui dignitatum infulas donet. Quando autem habetur vt rex terrenus, potiùs illum inquirunt ambitores honorum eius. Ait D. Maxim. ſerm. 6. de Epiphan. *Hodie gentilitas edocta de cælo, Redemptorem mundi inquirit vt Regem, muneratur vt fortem, adorat vt Deum.* Dimitto aliò duas extremas propoſitiones, & pro nunc tantum pondero illam nimirum: *Inquirit, vt Regem*; quando enim puerum illum non vt Deum, ſed vt regem ſpectant Magi, illum dicuntur quærere. Nihil enim magis proprium eſt regum mundialium, quàm quod reges non quærant, non inquirant miniſtros; ſed quòd ſubditi, & miniſteriorum ambitores regem quærant, illi ſe ſiſtant, & ſibi dignitates eligant.

§. XIV.

Fidelium principum vexilla non committenda, niſi fideli iudici.

NEmo negat multos fuiſſe in Iſraëlitico exercitu viros præcellentiſſimos; ex omnibus tamen vnum Ioſue elegit in ducem Moyſes, cui ait: *Egreſſus pugna contra Amalech.* Et cur ex omnibus vnum Ioſue in ducem elegit? Ait Ioſephus lib. 3. cap. 2. *Selectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Ieſum præfecit Naueci filium è tribu Ephremitide, virum manu, & conſilio promptum, & pietate inſignem, & à Moyſe præceptore hac parte non degenerem.* Erat Ioſue in pietate non degener à Moyſe, ſed eiuſdem cum illo pietatis erga Deum, & ideò meritò debuit eligi in exercitus ducem. Eſt hoc ſapientiſſimum, & prudentiſſimum principibus conſilium, ne tradant exercitus ſuos duci in religione, & pietate erga Deum degeneri ab illis. Tempore Diui Ambroſij Comes quidam exercitus imperialis dux fauebat Iudæis, de quo ſcribens Sanctus vir Theodoſio epiſt. 29. ait: *Habebis, Imperator, Comitem præuaricatorem, & huic vexilla committens victricia, huic labarum hoc eſt Chriſti ſacratum nomine, qui ſynagogam inſtauret, quæ Chriſtum neſciat?* Meritò Ambroſius periculoſum reputat quòd vexilla fidelis imperij tradantur homini, qui faueat infidelibus, eorum curanti inſtaurare perfidiam. Quis rex fidelis non metuas huic ſuæ victoriæ ſpem committere? Proculdubio non bene conueniunt ad victoriam rex fidelis & degeneres in religione & pietate duces. Hinc cum poſt mortem Iuliani Apoſtatæ duces eius exercitus imperium deferrent ad ſtrenuum quendam militem Iouinianum nomine; is duces & milites à vera religione alienos deteſtans, malebat ſine imperio eſſe quàm talibus ſui imperij vexilla credere. Rem pulchrè narrat Theodor. lib. 4. hiſtor. cap. 1. dicens: *Itaque duces conſenſum exercitus velut ſuffragationem diuinam arbitrati producunt in medium præſtantiſſimum illum virum celerrimè primum ſuggeſto conſtructo, in eo collocant. Deinde, cum omnia, quæ ſunt Imperatorum propria ei attribuiſſent, & Auguſtum & Cæſarem appellaſſent, vir ille admirabilis ſua conſueta loquendi vſus libertate, & neque magiſtratus, neque milites vt ad deteriorem partem deflecterent, omnino veritus; Non poſſum, inquit, cum ſim Chriſtianus, eiuſmodi hominibus imperare, nec regere Iuliani exercitum, qui tam peſtifera doctrina præceptis imbutus ſit. Nam qui ſunt ita inſtituti, hi diuina deſtituti prouidentia, tum ab hoſtibus facilè expugnari, tum eiſdem materiam lætitiæ præbere ſolent.* Quibus verbis auditis milites conclamauere vno ore, ac dixerunt: *Ne animus tibi, ô Imperator, vlla aſtuet dubitatione, nec noſtri imperium tanquam improbum detrectes. Nam & Chriſtianis hominibus, & diſciplina veræ pietatis educatis imperabis*, &c. Quid tunc? Pergit Theodor. cap. 2. *hac militum oratione vehementer delectatus Imperator conſilium deinceps init de ſalute Reipublicæ, & quomodo exercitum hoſtili è regione poſſit incolumem reducere. Verum non multo egebat conſilio quippe cum fructus ex pietatis ſeminibus perceptus ei ſubſidio eſſet. Nam exemplo rerum vniuerſarum gubernator Deus, ſe illius curam ſuſcepiſſe declarauit, & dubitationem, in qua verſari videbatur penitus extinxit. Etenim rex Perſarum ſimul vt intellexit eum creatum Imperatorem primum legatos de pace ad eum mittit; deinde imperat cibaria eius militibus deferri. Itaque pacto ad triginta annorum ſpacium fœdere Iouinianus exercitum tam confirmatum, & robuſtum hoſtili è regione eduxit.* Quid diuinius? Sic triumphat princeps, qui refugit ſuas curas infidelibus ducibus, & militibus committere. Duo autem incommoda ſequuntur infideles miniſtros, alterum quod ij à Dei prouidentia deſtituti facilè ab hoſtibus ſoleant expugnari: alterum quod vel ſi vincant, materiam lætitiæ præbeant impiis, qui de impietate putant victoriam oriri.

§. XV.

§. XV.

Non ſufficit ducis fortitudo ad victoriam, niſi concurrat & principis pietas.

STrenuum ducem Ioſue mittit Moyſes in pugnam, interea tamen ipſe in vertice collis ſtans vacat diuinis. Quippe ait; *Egreſſus pugna contra Amalech eras. Ego autem ſtabo in vertice collis habens virgam Dei in manu mea.* Moyſes princeps populi non iuit in certamen. Sed miſit ducem validiſſimum, at ipſe manſit non lecto ſtertens, ſed Dei virgam tenens, manibuſque in cœlum erectis, & religionem, & pietatem oſtendens ſubditis. Coniungantur enim neceſſe eſt & pietas principis, & ducis fortitudo: vt ſperetur victoria poſſe venire. Id obiecit ſtrenuiſſimus dux Chriſtianus Trajanus nomine Valenti Imperatori impiiſſimo. Rem narrat Theodoret. lib. 4. hiſtor. cap. 29. Valens quoniam bellum extimeſcebat longo tempore Conſtantinopoli commoratus eſt: Trajanúmque ducem contra barbaros miſit cum exercitu. At poſtquam Trajanus ab hoſtibus ſuperatus reuertit, Valens illum conuitiis valde lacerare, & mollitiem, ignauiamque ei obiicere cepit. At ille liberè vti virum generoſum decebat. *Non ego*, inquit, *ô Imperator, victus ſum, ſed tu ipſe prodidiſti victoriam, qui contra Deum aciem inſtituere non deſinis, & ita eius auxilium barbaris concilias. Nam abs te oppugnatus ſe illis adiungit. Atque Deum ſemper ſequitur victoria, & ad eos accedit, quibus Deus ſe ducem præbet. Non noſti*, inquit, *quos viros Eccleſiis expuleris, & quibus eas tradideris? Iſta quidem ita ſe habere & Arintheus, & Victor, qui duces quoque erant, ingenuè confeſſi ſunt. Imperatoremque hortati, ne reprehenſiones cum veritate coniunctas iniquo animo ferret.* Sic ſtrenui duces Imperatoris impietati, & irreligioſitati tribuunt validiſſimi exercitus ruinam, & oſtendunt, quàm verum ſit, quòd non ſufficiat ſtrenuitas ducum, vbi princeps nec pietatem nec religionem curat. Quid intereſt, quòd dux validiſſimè ſe gerat aduerſus hoſtes regni, ſi ipſe princeps religionem poſthabeat ſuis cupediis? Nec prætextus iuſtitiæ præ ſe ferat princeps, vbi videt pietatem, & religionem perire. Huius enim debet eſſe prima & vnica cura principibus, qui velint ſplendere triumphis. Pro quo accipite ſententiam maximi Eccleſiæ doctoris Sancti Ambroſij, & in ciuilibus, & in diuinis ſapientiſſimi. Permittebantur Iudæi imperatorio edicto, & fœdere facto, ſuis ritibus viuere, & ſynagogas habere ſuas. Chriſtiani autem quidam zelo incenſi ſynagogam cuiuſdam villulæ incenderunt; queruntur Iudæi de damno ſibi illato contra Imperatoris edictum, & fœdus iuratum. Imperator ergo Theodoſius iubet vt epiſcopi, & chriſtianorum impenſis reparetur ſynagoga diruta. Rem deteſtandam reuocari ſuadet D. Ambroſ. epiſt. 29. inquiens: *Sed diſciplinæ ratio te imperator monet. Quid igitur eſt amplius diſciplinæ ſpecies an cauſa religionis? Cedat oportet cenſura deuotioni: Nonne propterea Maximus deſtitutus eſt, quia ante ipſos expeditionis dies cum audiſſet Romæ ſynagogam incenſam, edictum Romam miſerat quaſi vindex diſciplinæ publicæ? Vnde populus chriſtianus ait: Nihil boni huic imminet. Rex iſte Iudæus factus eſt, defenſorem iſtius diſciplinæ audiuimus. Quem mox Chriſtus probauit, qui pro peccatoribus mortuus eſt. Ille igitur ſtatim à Francis & à Saxonum gente in Sicilia Siſcia, Patauione, vbique denique terrarum victus eſt.* Sic Ambroſius conficit principum prætextus iuſtitiæ ciuilis, vbi religionis pietatiſque dedecus apparet. Sanè imperatoris erat ſubditos Iudæos ab iniuriis hominibus defendere, eorúmque offenſores caſtigare; ſed quia magis eſt imperatoris, & principis religionem pietatemque curare, vbi huius dedecus imminet, omnia alia iura contemni debent à principibus chriſtianis. Quod quia non fecit Maximus, ſed diſciplinæ publicæ prætextu infidelibus Iudæis fauit, ſtatim inſonuit illa vox popularis. *Nihil huic imminet boni. Rex iſte Iudæus factus eſt.* Nec vox nuda fuit, ſed cum rerum euentu, quando miſſis ſtrenuis exercituum multorum ducibus, vbique terrarum victus apparuit. Et vbi non pereant duces illius principis, qui ciuilia iura præponit religionis, pietatiſque damnis?

§. XVI.

Princeps eos ad dignitates promoueat, quos in facinorum, virtutumque exercitiis ſodales diu expertus eſt.

QVàm meritò Ioſue dicitur, vt eligat milites, quos ipſe in prælium ducat. Quippe *dixit Moyſes ad Ioſue: Elige tibi viros & egreſſus pugna*, &c. Nec alteri, quàm Ioſue debuit ducatum exercitus ſui bonus princeps Moyſes committere; ſemper enim hunc ſodalem, & lateronem habuit in facinoribus, in virtutibus. Ait enim Abulenſ. quæſt. 4. in cap. 17. Exod. *Erat Ioſue vir robuſtus & valens, & animoſitatis nimiæ, atque magnæ prudentiæ, & ſeruus Dei, atque Moyſi continuus miniſter, vt patet infrà cap. 33. ideò tanquam ſtrenuum inter omnes Hebræos elegit eum Moyſes ad opera belli.* Ioſue miniſter Moyſi, illique continuus comes, & indiuiduus ſodalis in omnibus rectè factis, in ducem eligitur; talibus enim debent principes magnarum rerum adminiſtrationes committere. Quod ab Alexandro magno factum ponderat textus diuinus 1. Machab. 1. de quo ait: *Et vocauit pueros ſuos nobiles, qui ſecum erant nutriti à iuuentute, & diuiſit illis regnum ſuum cum adhuc viueret.* Expende quos promoueat prudens princeps, nimirum eos, *qui ſecum erant nutriti*, quos in ſuis virtutibus ſodales, & laterones expertus fuerat, hos in regnum extollit. Non equidem apud principes aliud valere debet, vt dignitates largiantur, niſi ſodalitas probata in virtutibus. Hinc gratulabatur Sidonius Appol. amico ſuo ad dignitatem euecto inquiens lib. 1. epiſt. 4. *Macte eſto, vir ampliſſime, faſcibus partis dote meritorum, quorum vt titulis, apicibuſque potiaro, non maternos reditus, non auitas largitiones, non vxorias gemmas, non paternas pecunias numeraſti. Quia tibi è contrario apud principis domum inſpecta ſinceritas, ſpectata ſedulitas, admiſſa ſodalitas laudi fuerunt.* Expende illud: *Admiſſa ſodalitas laudi fuerunt.* Quippe in dote præſtantis principis inde debent manare promotiones ad dignitates, & regia munera obeunda, ex eo quod in admiſſa ſodalitate laudabilis quis inueniatur, ac ſedulus, & promptus ad omnes virtutes. Quos princeps ſodales admiſit ad virtutes, in illiſque ſedulos, & promptos, & alacres expertus eſt, hos promoueat ad regni culmina. Vbi magnus ille Daniel Perſarum princeps factus eſt, dicitur de illo Daniel cap. 2. *Daniel autem poſtulauit à Rege, & conſtituit ſuper opera prouinciæ Babylonis Sidrach & Abdenago.* Innumeri erant in Babylonis regno Iudæi, & clariſſimi, & Danielis affines, ex quibus omnibus ſolos hos tres iuuenes promouit ad regni gubernaculum. Et cur hos, & non alios? Ait D. Hieronym. ibi: *Non obliuiſcitur eorum, cum quibus*

Dominum deprecatus eſt, & qui ſecum periclitari fuerant: itaque facit eos iudices prouinciarum. Quos ſocios expertus fuerat in virtutibus, in diſcriminibus, hos curat promoueri in præfecturas.

§. XVII.

Principis virtus in miniſtris pacatis animos bellicoſiſſimos gignit. Vbi quod præſtantis Regis cubicula faciant duces validos.

HOc mirum eſt, quòd iuuenis, qui nulla certamina viderat, exercitum elegit, in campum proſilit, inimicos detriumphat. Dicit enim: *Fecit Ioſue ſicut locutus fuerat Moyſes, & pugnauit contra Amalech.* Imò glorioſum reportauit triumphum. Vnde tantus dux ſubitò fit Ioſue, tam pugnax, tàm triumphator? Pro huius cauſa repeto paulo ante ex Abulenſ. dictum: Erat Ioſue *Moyſi continuus miniſter*, vt habet Exod. 33. Et in pacifico obſequio tali principi exhibito non miror, quod nobilis iuuenis fiat & pugnaciſſimus, & fœliciſſimus. De Tolonico ſub Athalarici regis obſequio innutrito ait Caſſiodor. lib. 8. Variar. 10. *Mox vt inter parentes infantiam reliquit, ſtatim rudes annos ad ſacri cubiculi ſecreta portauit agens non vt ætas, ſed vt locus poſtus expetebat, cuius vt cœpit ætas adoleſcere, tenerique anni in robuſtam genus audaciam condurari ad expeditionem directus eſt Sirmienſem, vt quod ab illo martio viro didicerat verbis, in camporum libertate monſtraret. Egit de Hunnis inter alios triumphum, & emeritam laudem primis congreſſibus auſpicatus neci dedit Bulgaros toto orbe terribiles. Tales mittunt noſtra cunabula bellatores; ſic parata ſunt manus, vbi exercetur animus. Nutritus in otioſo ſeruitio laborioſa ſubegit, & quod exercitatione non didicit, virtus manu propria compleuit. Rediit ſubitò ad principem veteranus, egreſſus primæuus, vt non pacatis obſequiis, ſed armis ſemper ſtuduiſſe crederetur.* Quid pulchrius? Quis hæc ſine viri nomine audiens non credat dicta de Ioſue? Is continuus miniſter Moyſi regis cubiculi ſecreta portauit agens, non vt ætas, ſed vt locus petebat. Inde directus in campum Amalecbitas fudit, & nutritus in otioſo manſueti principis obſequio labores belli ſuperauit, & egreſſus primæuus ſubitò rediit ad principem veteranus. In quo glorioſa ſunt illa cantatiſſimi Regis verba nimirum: *Tales mittunt noſtra cunabula bellatores.* Quippe quorum apud religioſi Regis cubiculum cunabula ſunt, talibus ibi nutriuntur diſciplinis, vt in pacatis obſequiis bellicam ebibant dexteritatem, & fortitudinem. Admittit regium cubile nobilium iuuentutem, imò & pueritiam, quæ efformetur ibi, non vt petit ætas, ſed vt petit locus. Et in ipſis pacificis, & otioſis officiis nil molle, nil effœminatum ſentiant, ſed quod bellum ſonet, quod robur ſpiret, vt egreſſi inde quod verbis diſcunt, in campo demonſtrent, & ante norint victorias obtinere, quàm ſciuerint armorum exercitium, hos ſemper referunt bellatores cunabula apud optimum principem. Ea enim ſunt verba, quæ in regij cubiculi penetrali tractantur, audiuntur, quibus iuuenes ſic exerceantur animis, vt inde ad certamina prodeant validiſſimi. Ad Saülis animum leniendum quærebatur pſaltes & perductus eſt ad illum puer Dauid filius Iſai, ait enim 1. Reg. 16. *Miſitque Saül ad Iſai dicens: ſtet Dauid in conſpectu meo; inuenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocumque ſpiritus Domini malus arripiebat Saül, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua*, &c. Iam tunc Dauid erat vnctus in Regem, qui hoſtes Iſraëlis comprimeret: & mirabar ego prouidentiam diuinam, quæ puerum electum in regem bellicoſiſſimum adducat in cubiculum Saülis, vt ibi operam nauet pulſandæ citharæ. Sidon Appollin. dum bellicoſiſſimum imperatorem effingit in Paneg. Anthemij car. 2. ſapienter ait:

At poſtquam primos infans exegerat annos,
Reptabat ſuper arma patris, quanquam arcta terebat
Lamina, ceruicem gemina complexus ab vlna,
Liuida laxatis inhiabat ad oſcula criſtis,
Ludus erat puero raptas ex hoſte ſagittas
Feſtina tractare manu, &c.

Sic puer futurus pugnaciſſimus imperator nutriebatur inter arma in ludo ſagittarum; at noſter puer Dauid in Palatinis luſibus nutritur, in cantu, in plectro, in choreis palatij. Cur Domine in palatinis muſicis detines puerum, qui mox deſcenſurus eſt in arenam aduerſus Philiſthæum? Cur plectris palatinis occupas illas manus, quæ confeſtim opprobrium Iſraëlitis debebant exſufflare? Quid hæc educatio cum pugnaciſſimo rege? Multum ſanè; erat enim Saül in diuinis negligens, & ideò Deo reprobatus; at in politicis præſtantiſſimus erat, magnanimus, nihil præſeferens molle, nihil effœminatum, ſed ſemper fortia cogitans. In huius autem cubiculo puer Dauid licet palatinis plectris intentus; tamen maximè exercitabatur animo, vt nullum hoſtium congreſſum refutaret. Sunt equidem Regis præſtantis cubicula propugnaciſſimorum virorum cunabulis. Hinc de moribundo Alexandro locutus 1. Mach. 1. ait: *Vocauit pueros ſuos, qui ſecum erant nutriti à iuuentute, & diuiſit illis regnum ſuum.* Ecce tibi nobilis princeps factutus pugnaciſſimos reges, qui regna ſemel parta defenderent, hoſtes propulſarent, ad vnum hoc reſpicit, nimirum; *Qui ſecum erant nutriti à iuuentute.* Cur non placuit illos magis ab aliis facinoribus commendare? Nonne ij ſtrenui erant Duces? Nonne in multis triumphis probati, in periculoſis certaminibus noti? Cur trophæa illorum, & victorias præteriens textus ſacer vnum ſolum de illis affirmauit, quòd cum Alexandro à iuuentute fuerant nutriti? Equidem vnum hoc erat omnium facinorum præconium ſingulare, quando in cubiculo tanti principis etiam inter ipſos palatinos ludos non poterant non eſſe pugnaciſſimorum Ducum cunabula.

Ex Exod. 24. Surrexerunt Moyſes, & miniſter eius: Aſcendenſque Moyſes in montem Dei ſenioribus ait: Expectate hîc, donec reuertamur ad vos, &c.

§. XVIII.

Ille Regij miniſtri munus perfectè adimplet, qui primus in rectè factis principis eſt, in malè autem factis nullus.

NOta eſt appellatio Ioſue, qua paſſim dicitur Moyſi miniſter; etſi enim aliis etiam vteretur Moyſes miniſtris, vt docet Serarius lib. 1. in Ioſue cap. 4. quæſt. 1. tamen ſolus Ioſue illius vocatur miniſter, dum in præſenti ait: *Surrexerunt Moyſes, & miniſter eius.* Imò & Dominus ipſe eundem hac appellatione inſignit Deuter. 1. inquiens ad Moyſem: *Ioſue filius Nun, miniſter tuus.* Cur ergo vnus hic vocatur paſſim, & cenſetur à Deo miniſter Moyſis? An quia ipſe omnium primus, & præcipuus, & familiariſſimus erat Principi? Hoc crediderim, ſi tantum

tum

cum illum vocari miniſtrum Moyſis à popularibus audirem; at cùm etiam à Deo ſic cenſeatur, inſuper putarim, quòd ſic fuerit familiaris, & præcipuus Moyſi miniſter, vt in omnibus rectè eius factis inueniatur primus, & vnicus, in malis autem nullus, in quo conſiſtit tota perfectio regij miniſtri. Vbi enim Amalechitæ expugnandi erant Exod. 17. ibi Ioſue adeſt Moyſi; vbi in montem aſcendit Moyſes accepturus legem, ibi Ioſue; vbi in tabernaculo eſt, ſemper in iis & primus & vnicus Ioſue. Vbi autem Moyſes offenſam incurrit ad aquas contradictionis, & priuatur à Deo ingreſſu terræ promiſſionis, ibi nulla mentio Ioſue. num. 20. *Dixitque Dominus ad Moyſem & Aaron; Quia non credidiſtis mihi,* &c. Et cur, qui nunquam à latere Moyſis deſcendebat Ioſue, in præſenti non memoratur? In præſenti non credebat Moyſes Deo, ſed infidelis erat, ad ſuámque infidelitatem rapuit Aaronem fratrem, ſed non rapuit Ioſue, qui vt in præclarè geſtis primus, & vnicus ei aſſidebat, in malè actis minimè inuentus eſt. Pulchrè D. Ambroſ. lib. 12. officior. 20. Inde tantus Ieſus Naue, quod eum non ſolum erudiuit ad legis ſcientiam Moyſis copula, verum etiam ſanctificauit ad gratiam. *Denique cùm in eius tabernaculo diuina refulgeret præſentia, & videretur maieſtas Domini, ſolus erat in tabernaculo Ieſus Naue, Moyſes cum Deo loquebatur, Ieſus pariter nube tegebatur ſacra. Presbyteri, & populi deorſum ſtabant, Ieſus cum Moyſe ad accipiendam legem aſcendebat. Cum columna nubis deſcenderet, & loqueretur cum Moyſe, quaſi fidus adſtabat miniſter. Vbique igitur inter admiranda opera ſancti Moyſi indiuiduus adhærebat. Vnde factum eſt, vt quod Moyſi negatum eſt, ſolus eligeretur, vt populum introduceret in terram promiſſionis.* Expende illud: *Quod Moyſi negatum eſt, ſolus,* &c. Quippe Moyſes mulctatus eſt negatione ingrediendæ terræ promiſſionis, quam mulctam Ioſue euaſit. Præclarus ſanè miniſter, qui nunquam non Moyſem ſecutus fuit, niſi vbi Moyſes deliquit, & meruit repulſam. In tabernaculo, in oraculo, in monte, in nube, vbi quid Dei, & virtutis agebatur, fidiſſimus Ioſue miniſtrabat Moyſi, eiúſque lateri adhærebat. Vbi autem ventum eſt ad aquas contradictionis, propter quas Moyſes incurrit offenſam, & negatum eſt illi, vt cum populo pergeret; ibi alia via iuit Ioſue, & ſolus ſine Moyſe in via Domini ſtetit. Huc veniant vniuerſi Principum miniſtri, vniuerſi potentium ſerui & ſciant perfectiſſimè miniſtrorum munus impleri, dum ſuos dominos in bonis ſequuntur, in malis deſerunt. Sic 3. Regum 18. *Vocauit Achab Abdiam diſpenſatorem domus ſuæ. Abdias autem timebat dominum valdè. Nam cum interficeret Iezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, & abſcondit eos quinquagenos in ſpeluncis, & pauit eos pane, & aqua. Dixit ergo Achab ad Abdiam: vade in terram ad vniuerſos fontes aquarum, & in cunctas valles, ſi forte poſſimus inuenire herbam, & ſaluare equos, & mulos, & non penitus iumenta intereant.* Vidiſti, vt bonus miniſter Regi adeſt, vocatus Abdias à Rege, præſto eſt, mandatum velociter exequitur, omnia percurrit, vt regi morem gerat. At is tantus miniſter Regis, tam ſedulus in mandatis eius exequendis, vbi prophetarum interfectio, & perſecutio mandabatur, longiſſimè abfuit à Regis decretis, quin potiùs ipſe protegebat, & ſuſtentabat prophetas. Aiebat enim Theodor. ſerm. 8. de Prouid. *Regibus Abdias ſeruiens, & officium quoddam ab illis commiſſum adminiſtrans, non modo herilia veſtigia non ſecutus eſt, ſed longè aliam ab iis viam eſt ingreſſus. Nam illi contra Dei prophetas inſanientes omnes mactari præceperant. Hic verò prophanos dominorum conatus oppugnabat, centumque prophetas in ſpeluncis abditos alebat. Et in iis quidem quibus Deus oppugnabatur, nequaquam debitum officium heris ſuis detulit.* Verus hic miniſter regum vt multus iniuſtis præceptis, officiiſque exequendis, ſic nullus erat in impiis, & peſſimis. Dum bona peragenda erant, & iuſta, ipſe primus, ipſe obſequentiſſimus inueniebatur, etiamſi vniuerſa fuiſſet peragranda terra. Vbi autem iniuſtitia apparebat nec dominos reuerebatur, nec agnoſcebat. Vtinam ſic ſe gererent vniuerſi miniſtri Regum, & vtinam ſic liceret miniſtris ſe gerere per Reges, & dominos ſuos; prorſus replerentur aulæ, & domus optimis miniſteriis. Ex quo extollebat Telonicum miniſtrum & Athalaricum regem Caſſiod. 8. Varia. 9. aiens: *Tecum pacis certa, ſecum belli dubia conferebat rex, & quod apud ſapientes reges ſingulare munus eſt, ille ſolicitus ad omnia ſecurè tibi pectoris pandebat arcana. Tu tamen nullos reſponſis fallebas ambiguis. Amaſti in audiendo patientiam, in ſuggeſtione veritatem: ſæpè quæ ad eum falſo peruenerant, recti ſtudio corrigebas, & quod rarum confidentiæ genus eſt, interdum reſiſtebas contra vota principis, ſed pro opinione rectorum. Patiebatur enim ille inuictus præliis pro ſua fama ſuperari, & dulcis erat iuſto principi rationabilis contrarietas obſequentis.* Nullis aliis poſſet deſcribi optimus rex, & optimus eius miniſter. Rex optimus ille eſt, cui dulcis eſt rationabilis contrarietas obſequentis, per quem licet miniſtro repugnare iis, quæ contra famam regis faciunt. Optimus autem miniſter ille eſt, qui in omnibus promptè obſequens in erroribus obluctatur.

§. XIX.

Miniſter bonus vni ſtudet laudi Principis ſui, non ſibi.

Dicit textus: *Surrexerunt Moyſes & miniſter eius,* &c. Non dicitur nomen, nec exprimitur perſona miniſtri, ſed ſolùm dicitur, *miniſter eius*, quaſi in illo nihil particulare, nihil ſuum proprium ſuum eſſet. Aliàs ſæpè dicebatur: *Ioſue filius Nun miniſter Moyſis*, nunc nomen Ioſue tacetur, nec nomen patris eius auditur, ſed ſolum dicitur Moyſis miniſter. Et cur prætermiſſis Ioſue patriſque eius nominibus, ſolùm modò vocatur miniſter Moyſis? Crediderim in hoc oſtendi præſtantiam tanti miniſtri, qui ſibi nihil arrogabat in miniſterio exhibito, ſed totum ſe effundebat in laudem domini ſui, vt laudaretur, & commendaretur princeps. Pſalm. 135. locutus de miniſterio aſtrorum dicebat: *Qui fecit luminaria magna, quoniam in æternum miſericordia eius. Solem in poteſtatem diei, lunam & ſtellas in poteſtatem noctis,* &c. Quæ verba Manichæi legentes indignè ferebant, quòd pulcherrimus orbis Solis inter alias creaturas annumeraretur, múltumque iniuriæ eius pulchritudini inferri putabant, niſi ſolitariè vt numen coleretur. Nonne adeò benefico, & ſplendido iubari iniurius eſt, qui illi ſupra omnes creaturas aliquid diuinum non aſſerit? Abſit hoc à mente rationali. Vt enim ſol creatus in miniſterium fuit, nihil ſibi Domini arrogat, ſed ſolum amat ſui principis laudem. Pulchrè ad hæc D. Auguſt. lib. 14. aduerſus Fauſtum cap. 11. ait: *Solem & lunam vera laude laudauit, & in cæleſti ordine ad peragenda opera collocatos ita narrauit, ſolem in poteſtate diei, lunam in poteſtate noctis. Falſis autem veſtris laudibus ſol, & luna non gaudent. Diabolus nouit falſa laude gaudere, præuaricatrix creatura. Poteſtates verò cælorum, quæ peccato non lapſæ*

lapſæ ſunt, artificem ſuum in ſe laudari volunt; quarum illa vera laus eſt, quæ creatori illarum non ſit iniuria. Fit autem cum dicunt; quod partes eius ſint, aut membra eius, aut aliquid ſubſtantiæ eius. Quid pulchrius? Conueniant huc ambitioſi principum mundialium miniſtri, qui cum miniſtri ſolummodo ſint, amant haberi veri principes, ſic amant prædicari, quaſi ipſi à ſe verè potentes, vel ſupra dominos ſint. Sanè hoc Diabolus facit præuaricatrix creatura. non enim miniſtri, ſed præuaricatoris eſt, quod domini proprium tibi aſſumas. Cæleſtes autem animi, & qui à bono ſunt, nihil magis amant, quàm ea facere, quæ laudentur in principe; & eò nituntur, vt nihil in ſe principis oſtendant, ſed vt quidquid poſſunt, illius ſit. Præuaricatrix illa Diaboli natura vbi in miniſterium creata eſt, ſtatim audet, & dicit Iſaias 14. *Super aſtra ſtatnam ſolium meum. Similis ero altiſſimo*, vt iam non miniſter, ſed ipſiſſimus cenſeretur priuceps. Bonus autem ille Spiritus Apocal. 19. adoratorem repellit dicens: *Vide ne feceris, conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum.* Sic nihil principis ſibi arrogat, & in conſeruorum ſe recenſet numero. Proh Deus, quàm longè inter ſe differunt & natura cæleſtis, & præuaricatrix natura! Quæ præuaricatrix eſt, alienis inhians, eò tendit, vt ipſa videatur dominari per ſe non per alium ipſa: cæleſtis autem natura adeò ſe intra ſui miniſterij metas colligit, vt in ſe tantùm velit apparere & gloriam, & laudem ſui principis. Primus ille homo, cui rerum adminiſtratio commiſſa fuit tanquam Dei miniſtro, vt audiuit Geneſ. 2. *Eritis ſicut Dij.* miniſterium dete ctauit, & voluit cenſeri ipſe abſolutus princeps. Non ſic Putipharis famulus Ioſeph, qui vocatus ad thorum domini ſui tanquam à certiſſima ruina aufugit etiam pallio relicto Geneſ. 39. Cur fugis adoleſcens? Ait Theodor. ſerm. 8 de Prouid. *Quæ à mei officij iure excepta ſunt, non tango, nec Adamum primogenitorem imitor, qui cum omnium plantarum principatum accepiſſet, in eam tamen manum extendit, quæ ſui iuris, & dominij non erat.* Fideliſſimus miniſter cœleſti plenus ſpiritu miniſtri metas noluit tranſilire, nihil proprium domini voluit aſſumere: in hoc ab Adamo diſpar, qui affectauit non ſua, & in throno principis ſui ſplendere concupiuit; ſed in hoc erat præuaricatrix natura, in illo inſederat cœleſtis ſpiritus.

quod ille velle poterat iſte ſua ſponte perageret. Sic bonus ſeſe inſinuarat Regis ſui præcordiis, vt mandata operibus præueniret, & ipſe ſponte ageret ea quæ ille mandare potuiſſet. Sic Dei noſtri familiares, qui illius ducuntur ſpiritu, non expectant mandata, ſed vel antequàm Deus vocem emittat, mandata euulget, iam ipſi ſponte efficiunt, quæ alii mandatis conſtricti. De Iobo cap. 1. dicitur: *Conſurgenſque diluculo offerebat holocauſta per ſingulos. Dicebat enim: Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis.* Duo faciebat vir ſanctiſſimus, quæ non videbantur eſſe illius temporis; alterum, dum holocauſtum offerebat, quod fuit legis Moſaicæ inuentum; alterum, dum præcauebat in ſui peccata cordis intrinſeca, quod magis pertinebat ad legem Euangelicam. Dicebat enim Matth. 5. *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, Non mœchaberis. Ego autem dico vobis quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Ecce tibi, vt Ieſus Dominus vſque ad concupiſcentiam cordis extendit legem ſuam, quaſi id non dictum in lege fuerit antiquis. Cur ergo Iob facit ea, de quibus legem non habet, nec traditam ſcriptis, nec voce externa definitam? Equidem vt familiaris erat Deo, plenúſque diuino ſpiritu, ſic ſe inſinuarat cordi diuino, vt ſponte perageret, quæ ille poterat velle, & mandata eius operibus præueniret. Ait Chryſoſt. homil. de Iob & Abraham: *Iob apparet Spiritu ſancto edoctus: Nondum erat lex, & longe ante Euangelij prædicationem præceſſit. Et legem ſeruauit ſacrificando, & euangelium cum cogitationibus certando. Vitulum enim ſacrificabat, quaſi legem videns, & de internis cogitationibus ſolicitus erat, quaſi Euangelium reſpectans. Dicebat enim Iob: Ne fortè filij mei mala cogitarint in corde ſuo. Quis enim legem poſuit cordi, niſi qui dicit alibi: Qui viderit mulierem, & concupiſcat, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo?* Sic vir Deo familiariſſimus edoctus à diuino ſpiritu ante vllius legis auditionem ſponte ſua faciebat omnia, quæ poterat Dominus præcipere, & oſtendebat mundo, quàm parum egeant legum ij, qui aguntur diuino ſpiritu, & in diuinis exercentur.

§. XX.

Qui Dei ſpiritu agitur, mandata ſolet præuenire operibus.

ADhuc nota illa verba textus: *Surrexerunt Moyſes & miniſter eius*, &c. ex quibus ſupponimus, quòd Moyſes ſimul & miniſter eius aſcenderint in montem. Sed ſupra Exod. 24. in principio dicebat Dominus ad Moyſem: *Aſcende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael.* Dicitur Moyſi, vt aſcendat in montem cum Aaron, cum Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ſenioribus. Nulla ibi mentio Ioſue. Et quando Ioſue etiam aſcendit, cur non memoratur inter aſcenſuros? Cur non dicitur Moyſi, vt & Ioſue aſcendat? Is erat qui non egeret mandatis, vt ardua montis aſcendat; ipſe enim guſtans diuinum ſpiri[illegible]m, ſuapte perficit, quæ Dominus [illegible]t. Hinc extollebat Caſſiod. 8. Var. [illegible]m familiarem regis Atbalarici inquiens: [illegible] *pra a, cum ipſo negotiorum æquabilia diſponebat ex, in tantam ſe ſimilitudinem, eiuſque cogitationes Telonicus adiunxerat, vt cauſis recognitis,*

§. XXI.

Principes malè gradientes, & hypocritæ exitiales ſunt Ieſu.

AScenderunt itaque Moyſes, & Ioſue in montem iuxta illud: *Aſcendenſque Moyſes in montem Dei*, &c. Qui mons dicebatur Horeb ob ſiccitatem, & ariditatem, & ob rubos, & ſentes, quibus horrebat, Sinai dictus eſt. Et cur Moyſes Ieſum filium Naue ducit in montem ſentibus, & ſpinis horrentem? Ibat Moyſes excepturus legem, adumbrans eos, qui legis obſeruandæ duriori zelo proximos in afflictiones impellunt; & vbi ſic lex prætenditur, non miror, quòd Ieſus in tribulos, & ſpinas eat. Sic Serarius noſter lib 1. Ioſue cap. 4. quæſtione 5. prope Serar.
finem putat, ibi diuiniſſimi Ieſu afflictiones denotari, vt à Principibus Sacerdotum, prætextu obſeruantiæ legalis, ſpinis obſitus fuit in caluariæ montem tractus, atque raptatus. Proh Deus immortalis, vbi ſeales Principes perſonam induunt obſeruantiæ legalis, quàm per tribulos, & ſpinas Ieſus rapiatur! Numer. 22. *Videns autem Balac filius Sephor, omnia, quæ fecerat*

fecerat Iſraël Amorrhæo::: Miſit ergo nuntios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat ſuper flumen terræ filiorum Ammon, vt vocarent eum, & dicerent: Ecce egreſſus eſt populus ex Ægypto, qui operuit ſuperficiem terræ ſedens contra me. Veni igitur, & maledic populo, &c. Ecce tibi Balac rex, vt perdat populum Iſraël, non mittit ad duces, non conuocat militarium principum auxilia; ſed ad Principem mittit ariolum, qui maledictionibus impetat Iſraëlem. Cur non magis arma petit, falcatos currus, militum manum? Cur iis dimiſſis amat Principem vocare ariolum, qui non ſtricto gladio, ſed religione benedictionis vtatur? Sciolus homo vt perdat populum Ieſu ipſumque Ieſum perdat in populo ſuo; Principes quærit, qui non ſtrictis gladiis, ſed ſimulata vtantur religione, ij enim validiſſimi ſunt, vt Ieſu populum perdant funditus. Ait Orig hom. 14. in Num. *Balac, qui excluſio, & deuoratio interpretatur, & ipſe perſonam habere intelligendus eſt vnius alicuius ſpirituum mundi contrariæ poteſtatis, quæ excludere, & deuorare cupiat Iſraël, non eum, qui ſecundum carnem eſt, ſed eum, qui ſecundum ſpiritum. Volens ergo poteſtas iſta contraria delere, & penitus extinguere ſpiritualem Iſraël, non alijs vtitur miniſtris niſi Pontificibus, & Phariſæis, ipſos inuitat, ipſis mercedem promittit. Illi verò, ſicut iſte Balaam facit, ſimulant ſe cuncta ad Deum referre, & zelo Dei agere. Dicunt enim: Nos legem habemus, & ſecundum legem debet mori.* Sic vt perdat filium Dei, vt perdat Iſraëlem, vt perdat Ieſum, ad Principes confugit, qui in facinoribus ſuis, legum iuſtitiæque obſeruantiam prætendant; ij enim eas perſecutiones mouent in populum Dei, in ipſum Ieſum, quæ longe ſuperent illas, quas feraliſſimi tyranni mouerunt. Hinc Matth. 24 locutus de vltimis tēporibus ait: *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, vſque modo, neque fiet.* Cuius tribulationis magnitudinem explicans Iauenus in ſuo opere aureo ad Euang. ſer. 1. ait: *Erit maior preſſura, quàm nunquàm fuerit in mundo; maior quàm tyrannorum, & hæreticorum fideles perſequentium, & quàm hypocritarum: & hæc erit perſecutio Antichriſti.* Ad tria genera reducit vniuerſas fidelium perſecutiones; nimirum, quæ excitatæ ſunt à tyrannis, & hæreticis, & quæ excitatæ ſunt ab hypocritis, & quæ excitabuntur ab Antichriſto. Hæ proculdubio ſuper omnes perſecutiones erunt. Sed quæ iis proximæ ſunt, hæ ſunt quæ ab hypocritis excitantur. Ab iis vincuntur quæ à Nerone, Domitiano, Caligula, & feraliſſimis hæreticis excitatæ ſunt. Non equidem Nero, non Caligula, non furor hæreticus ſic exitiales ſunt populo Dei; vt eſt exitialis hypocrita Princeps, qui ſub religionis prætextu machinatur perditionem fidelium. Vnde minabatur Iob cap. 34. *Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi.* Vbi enim Deus ſeſe armat aduerſus impudentiſſimos peccatores, non Turcam illis permittit, non Saporem, non Caligulam, non Neronem, ſed Principem hypocritam; hic feralior omnibus eſt, & aptior ad explicandum Dei furorem. Ait Nicetas in cat. Græca: *Diuinæ eſt prouidentiæ, eum, qui aſpectu, atque ſpecie ementitur virtutem permittere, vt rex declaretur; idque propter populi, cui animaduerſione, & diſciplina opus eſt, improbitatem. Quemadmodum alibi dixit: Dedi eis regem in ira furoris mei.* Quippe cum Deus in ita furoris ſui parat carnificem, & exterminatorem rebelli populo, illi permittit Principem hypocritam.

Origen. Matth. 24. Iauen. Iob 34. Nicet.

* * *

§. XXII.

Legalis rigor niſi leniatur benignitate, & manſuetudine Principis, non durabit Reſpublica.

DVm ait textus: *Aſcendenſque Moyſes in montem Dei*, &c. Sic id intelligendum eſt, vt non ſolus, ſed cum Ioſue aſcenderit. Cum autem nihil ſit dictum à Deo de Ioſue aſcenſu, cur Moyſes illum ſecum fecit aſcendere? Sapienter vbi aſcendebat montem excepturus legem, ſecum ducit Ieſum Naue, in cuius nomine ſuauitatis vnguentum parabat rigoribus legalibus; niſi enim rigor legum, benignitate manſuetudineque Principis condiatur, vix poterit Reſpublica durare. Solemne eſt apud omnes expoſitores Scripturæ per aquas multas intelligi populos multos, de quarum congregatione locutus Pſalm. 103. *Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus.* Pſalm. 103. Nec enim otioſè manus attribuuntur mari, ſed vt illis recipiat, quo viuat, perſeueretque in rerum natura. Sed quæ vocantur maris manus? Sunt maris manus, & brachia, quæ per flumina extenduntur, eorumque dulces aquas recipiunt. Vt inde appareat, quàm neceſſaria ſit dulcedo, & benignitas multitudini, vt poſſit conſiſtere. Ait Theophilus Antiochenus lib. 2. ad Autolicum: *Cæterùm mundus comparatur, veriſſima ratione, mari. Quemadmodum mare, ni ſubinde ſentiret, & experiretur fontium, fluminumque fœcundum influxum, & alimentum caperet ex ſalſugine ſua vſque dulcibus aquis diluta, iam dudum intercidiſſet: Sic, & mundus, ni haberet leges, & Prophetas manantes, & ſcaturientes dulcedinem, miſericordiam, iuſtitiam, & doctrinam ſanctorum Dei præceptorum, propter peccatum, & malitiam, quæ duo in eo potenter, & copioſè regnant, certè iam dudum interiiſſet.* Theoph. Itaque vt mare ſale ſuo non areſcat & ſiccetur, faciunt aquæ fluminum dulces, quotidie dilapſæ in illud: ſic ne mundus, & ne Rerumpublicar. politia legum ſuarum rigore pereat, facit etiam dulcedo, & manſuetudo Principis. Quæ extaret Reſpublica, ſi legum rigor non molliretur, & miſericordia, & manſuetudine? Vt flumina dulcia influentia in mare, illud ſeruant, ne areſcat ſale ſuo; ſic in Republica neceſſarij ſunt ſiue Prophetæ, ſiue Sacerdotes, ſiue fontes alij clementiæ, qui ſcaturiant dulcedinem, qua emolliatur legum rigor. Halat equidem dulcedo, & manſuetudo vitam regnis, vrbibus, Principibus. De Moyſe ait Deut. 34. *Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus Domini in terra Moab iubente Domino, & ſepeliuit eum in valle Terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo ſepulchrum eius vſque in præſentem diem.* Deut. 34. Sepeliuit Dominus Moyſem in vallis Moab certa & determinata parte, nimirum in eà, quæ eſt contra Phogor; & nihilominus homines eius ſepulchrum cognoſcere minimè potuerunt. Sed vnde fieri potuit, quòd audientes ſepulturæ locum, illum non inueniant, nec cognoſcant? Erat Moyſes adeò manſuetus, tantâque dulcedine temperabat legis, ſuppliciorumque rigores, vt manſuetudo eius prorſus obliteraret in eo veſtigia mortis. Ait de illo D. Ambr. lib. 2. offic. cap. 7. *Meritò æſtimatus eſt ſupra homines, & vt vultum eius non poſſent intendere, & ſepulturam eius non repertam crederent, quia ſic ſibi totius plebis mentes deuinxerat, vt plus eum pro manſuetudine diligerent, quàm pro factis admirarentur.* D. Ambr. Expende illa: *Et ſepulturam eius non repertam crederent*, &c. Rapti enim viri dulcedine, & manſuetudine, non habebant mentem, qua ad eius ſepulturam attenderent, & ægrè credebant ſepultum,

pultum, ſed ſemper reputabant viuentem. Eſt enim hoc manſuetudinis proprium; quòd regna, & Principes æternet. Nec valet Principi eſſe damnoſum, quod illum clementem oſtendit, & facit. Putabant Hæretici iniuriam irrogari Deo, ſi crederetur mortuus, & ſepultus. Aduerſus quos ait Theodotus homil. de Natiuit. in Append. 5. Concil. Epheſ. cap. 2. *Nihil horum, quæ liberant hominem, iniuriam Deo facit. Quæ oſtendunt non paſſibilem, ſed clementem.* Et claui, & lancea, & crux, & mors ipſa vbi oſtendunt clementem Deum, putantur à Theodoto illum minimè glorioſè paſſibilem non oſtendere. Clementia namque potius facit Principes impaſſibiles, immortales.

Theodot.

§. XXIII.

Non excedit ſanctorum hominum vires, quòd ſuperent famem amore virtutis.

ABiit in montem Moyſes, vt dicitur ibi: *Aſcendenſque Moyſes in montem Dei*, &c. Et cum illo noſter Ioſue; vterque Deo intentus, vterque immemor commeatus, & potus, cibiue prorſus curam abiiciens, ne deſinant Dei vocationem ſectari. Eſt enim hoc proprium ſanctorum virorum, quòd, & vitam, & victum virtutis, Deique amore ſciant ſuperare. Matth. 4. etiam noſter Ieſus quadraginta diebus ieiunauit, & poſtea eſuriit, vt autem eſurientem vidit diabolus accedens ait: *Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant*, &c. Non miror quod impudentiſſima bellua diaboli in eſurientem audeat, vt tentet, an ibi diuinitas lateat. Sed illud valde miror, quòd cum ſe videat repulſum ab eſuriente, adhuc moliatur aliam tentationem, aiens: *Si filius Dei es, mitte te deorſum.* Cur adhuc quæris, ſi filius Dei ſit? Cur non magis conuinceris illum Deum eſſe, à quo eſuriente victus iaces? Siquidem te eſuriens deuicit, nec ceſſit fami, iam non ſe filium Dei oſtendit in eo; Cur adhuc iſtar quærens de eius diuinitate? Vidit equidem te ab eſuriente victum, ſed unde non ſatis collegit illum eſſe Deum, quando, & ſanctus homo ex Dei gratia id etiam habere debeat, vt minimè fami cedat, ſed illam ſuperet pro virtute, & Deo. Ait D. Thom in cat. ex Chryſoſtom. *Cum ex præmiſſo Chriſti reſponſo nihil certum diſcere diabolus potuiſſet; vtrum Chriſtus Deus eſſet, an homo, aſſumpſit eum ad aliam tentationem dicens apud ſe: Iſte qui fame non vincitur, etſi filius Dei non eſt, tamen ſanctus eſt: valent enim homines ſancti fame non vinci.* Duriſſimum quidem eſt famis bellum, & quod plurimos perdit; ſed haud dubium, quin in illo, & Chriſti ſectatores emineant, dum minimè fami cedunt, ſed in fame, & ſiti, in tormentis, & morte fortiter pro Deo ſe gerant. Pauper erat Ieſus, & cum piſcatores vocat. Matth. 4 *Illi relictis retibus ſecuti ſunt eum.* Cur relictis retibus? Retia inſtrumenta erant pro victu quotidiano parando. Cur ergo ſecuti Ieſum non magis victum neceſſarium memorant? Cur dimittunt artem, quæ neceſſarios parabat cibos? Iam virtute Chriſti imbuti, parati acceſſunt, & ipſam famem contemnere; dimiſſuri namque vitam pro Deo, non durum reputant, quòd, & victum depellant. Pro quo eleganter Tertull. lib. de Idololatria fatur: *Nemo eorum, quos Dominus allegit, Non habeo dixit, quo viuam. Fides famem non timet. Scit etiam famem non minus ſibi contemnendam propter Deum, quàm omne mortis genus. Didicit non reſpicere vitam, quanto magis victum?* Vt ſanctorum eſt hominum pro Deo vitam contemnere, ſic illorum eſt victum deſpicere, famis non cedere. Huc conueniant fœminæ, viriquc qui prætextu depellendæ famis ſeſe luxuriæ tradunt. Quanta eſt malitia, quæ non parcit victui propter Deum, quando tenemur, & vitæ parcere? Hinc Ieſus Matth. 4. *Ductus eſt in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo: & cum ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.* Quod notans D. Chryſoſt. homil. 13. in Matth. ait: *Multos ſtultorum nunc etiam audire poſſumus, qui dicant mala propter ventrem innumera committi; ſed Chriſtus oſtendit, quòd amatorem virtutis nihil tyrannus iſte indecens facere compellat. Denique, & eſuriit, & non obediit imperanti*, &c. Quippe amator virtutis nouit eſurire, & non obedire dæmoni.

Matth. 4.

D. Thom.

Tertull.

Matth. 4.

D. Chryſoſt.

Exod. 32. Reuerſus eſt Moyſes portans duas tabulas teſtimonij &c. Audiens autem Ioſue tumultum populi vociferantis dixit ad Moyſem: Vlulatus pugnæ auditur in caſtris. Qui reſpondit. Non eſt clamor adhortantium ad pugnam: ſed vocem cantantium ego audio.

§. XXIV.

Temporalia feſta, & bona, & delitiæ bellum atroſſimum in ſe continent, quo ſuos aſſeclas periment.

QVæ verè erant Choreæ, & ludi, & cantus populares, vt Moyſes dicit; Ioſue viſi ſunt tumultus pugnæ: Ait enim, *Vlulatus pugnæ auditur in caſtris.* Dum Moyſes, & Ioſue fuerant in monte legem excipientes diuinam: populi pertæſi moræ vitulum adorant, cui feſta, & choreas, & cantus dedicant. Quorum tumultum à longe percipiens Ioſue reputat illum vlulatum eſſe pugnæ; & quidem verè; omnia enim mundi feſta, vniuerſæ mundiales delitiæ nihil magis in ſe continent, quam bellicas ſtrages, & ruinas. Loquens Ierem. cap. 5. de mundialibus hominibus dicebat: *Percuſſit eos Leo de ſylua, lupus ad veſperam vaſtauit eos, pardus vigilans ſuper ciuitates eorum*, &c. Singulis animalibus ſingulas appoſuit circunſtantias vt dicat pardum vigilantem, & lupum ad veſperam, & leonem de ſylua. Quod lupus ad veſperam, & pardus vigilans nocentiores inde exprimantur, commune eſt. At in Leone cur ſolum poſuit, quòd ſit de ſylua? Quid maioris damni habet Leo, cum eſt de ſylua, quàm ſi de deſerto, & ſterili ſolo eſſet? In leone, & ſylua aliquid inſidiarum metuo, quibus pereant imprudentes. Sunt enim ſyluæ ad maximam hominum voluptatem; in illis enim nihil non ſuaue, & delectabile homines aſpiciunt, cum vmbris arborum fruuntur, cum frondentes viridanteſque ramos ſpectant. Sed væ miſeris, latet anguis in herba, latet Leo in ſylua; & cum amœnitate raperis, & ſuauitate nemoris raperis, ecce Leo rugit, & tota illa ſpecioſitas arborum conuertitur, & verè fit mortis obſcuritas. Siccine ſunt vniuerſæ mundiales delitiæ, cuncta voluptatum Paradiſi? ſic apparent quaſi ſuauitates aſpirent, & ſic alliciunt ad illas, quaſi ad placidiſſima nemora, quaſi ad frondoſas, & viridantes ſyluas; ſed plenæ ſunt leonibus, qui nos perdant, plenæ ſunt bellicis ſpiculis, quæ mortem inferant. Explico rem exemplo pulcherrimo petito ex hiſtoria Francorum, quando validiſſimus hoſtium exercitus venit contra Clotarium regem

Ierem. 5.

regem puerum. Túc ex parte pueruli regis obuiam itur inimico. Quid tunc? Rem narrat Aimoinus lib. 3. cap. 81. inquiens: Intempeſta nocte ſurgens Clotarij exercitus, Landerico ducente eſt ingreſſus ſyluam. Qui arrepta ſecuri ramum præcidit arboris, ſuſpenſumque tintinnabulum collo equi, cui inſidebat, ferens, hortaturque ſocios, vt ſuum omnes ſequerentur exemplum. Qui certatim arborum præciſis ramis, arreptiſque vnà tintinnabulis, matutini, hoſtilibus adſtiterunt caſtris. Sed vnus hoſtium, qui cum ſociis prætendebat munia vigiliarum, clara necdum luce eos conſpiciens aduentare, & rem prorſus ignorans, conuerſus ad ſocium: Quænam eſt hæc, ait, quam contemplor, ſylua, cum heſterno tempore hîc nulla appareret vel minima virgulta? Cui ſocius: Tu, inquit, pridianas adhuc ructans epulas, vinóque ſolutus obliuioni mandaſti, proxima ſaltu, & opportuna, nos equis noſtris inueniſſe paſcua: *Dum igitur vigiles hos inter ſe ſerunt ſermones, ſyluaque prius apparuerat condenſa, decidentibus ramis, fronde quidem rariſſima, ſed armorum nitore videbatur denſiſſima. Caſi multi*, &c. Quid pulchrius? Sic ſic prorſus omnes mundiales delitiæ, vniuerſi voluptuoſorum ſunt Paradiſi; quos homo putas Paradiſos voluptatis, quas credis viridantes florenteſque delitias; quæ mundi bona ſeſe tibi frondoſis comis obiiciunt, tandem depulſis foliis, erunt *fronde quidem rariſſima, ſed armorum nitore denſiſſima*. Decident rami, apparebunt ſpicula, quæ non moueant riſum, ſed vlulatum extorqueant atrociſſimę pugnæ. Heu mundiales delitiæ, quis hæc in vobis videat, & non à vobis fugiat, & ſteriltarem amplectatur, & paupertatem Chriſti? Lnc. 16. *Homo quidam induebatur purpura, & epulabatur quotidie ſplendidè*. Inde autem raptus in infernum, cum eſſet in tormentis, vidit pauperculum Lazarum in Abrahæ ſinu, & cæpit clamare, & dicere: *Pater Abraham, mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam*. Paulò antè pretioſiſſimis abundabat vinis, quibus quotidie, & menſæ, & calices pleni erant; cur non magis recordatur illorum? Cur non magis ſibi petit dari de pretioſis potationibus ſuis antiquis? Cur ad vilem tantùm pauperis aquam modò anhelat? Deciderant iam rami mundialis tabernæ, in qua fuerant pretioſa illa, & quotidiana vina; deciſiſque ramis, flammarum æternarum inde ſentiebantur ſpicula, quæ, licet ſerò, miſer refugit, & odit, & ad odioſam illam paupertatem confugit, in qua videt refrigeria æterna venire. Ait D. Zeno ſerm. de Reſur. *Cupit mortuus vel vno digito, illis contingi manibus, quibus ſtipem denegauerat viuus, odit iam, quod antea ſine cauſa amauerat, probat felicius eſſe, quod oderat*. Expende illud: *Odit iam*, &c. Et cur oderit, quæ ſic antea illi videbantur amabilia? Deciderant voluptatum rami, deciderant frondoſarum comarum vmbræ, apparuerant flammantia ſpicula, quæ è prætereuntibus voluptatibus contorquebantur aduerſùs miſerum. Et meritò odit ramos, qui tot ardentia iacula abſcondunt; amat penuriam Chriſti, è qua æterna gaudia parturiuntur.

Aimoin. ***Luc. 16.*** ***D. Zen.***

§. XXV.

Mundialia Idola nil niſi ruinam, & calamitates pariunt cultoribus ſuis.

IN vituli dedicatione, & conuiuia, & choreas agebant Iſraëlitæ, quorum voces percipiés à longè, & confuſè Ioſue, ad Moyſem dicit: *Vlulatus pugnæ auditur in caſtris*; ſanè præclarus vultur in exercitu ludentium præſagiebat iam, immò odorabatur occiſionem vicinam. Quid enim Idola mundi citiùs afferant ſuis quàm vulnerum gemitus, quàm extremam ruinam? Dauid 2. *Reg.* 5. vidit potentiſſimum exercitum Philiſthinorum contra ſe. Quid tunc? *Conſuluit autem Dauid Dominum; ſi aſcendam contra Philiſthæos, & trades eos in manus meas? Qui reſpondit: Non aſcendes contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, & venies ad eos ex aduerſo pyrorum, & cum audieris ſonitum clamoris gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, vt percutiat caſtra Philiſthiim*. Erat ibi lucus ex pyrorum arboribus denſiſſimus, ad quem Dauid mittitur à Deo, vt inde in prælium exeat, Philiſthæos ſine dubio perempturus. Et cur neceſſum fuit, quod à pyrorum luco exiret, vt perimeret Philiſthæos? Ait Carthuſ. ibi: *Venies ad eos ex aduerſo pyrorum, id eſt, arborum talium ſub quibus poſuerunt Philiſthiim Idola ſua, in quibus ſperabant: propter quod voluit Dominus, vt inde ab illa parte impugnarentur*. Scatebat lucus ille aris Idolorum plenis, quibus fidebant Philiſthini; & meritò hoſtiles, & contrarios exercitus inter illas aras parari iubet Deus, & quod inde proſiliant in victorioſum certamen, cum Philiſthinorum ſtrage; vt clarè pateat, quid pariant Idola ſuis cultoribus. Sanè ex Idolorum aris certiùs contorquentur iacula, quæ ſectatores illorum miſerè mactent. Quid homo ſperas ab Idolis, quæ colis? Exercitus inde hoſtiles ſalient, ſub quorum telis cadas. Rem explicat hiſtoria maximi ducis Decij, qui aduerſus Gothos pugnabat. De cuius conflictu agens Iordanus Epiſcop. Rabbenæ lib. de rebus Geticis ait: *Venientes ad conflictum illico Decij filium ſagitta ſaucium crudeli vulnere confodit. Hoſtes inuadit Decius aut mortem, aut vltionem filij expoſcens, veniensque ab abrupto Maſiæ ciuitatem circumſeptus à Gothis, & ipſe extinguitur imperij finem vitæque terminum faciens. Qui locus hodie Decij Ara dicitur, eo quòd ibi ante pugnam miſerabiliter Idolis ſacrificarat*. Itaque locus, vbi perditur funditus Decius, Ara Decij vocatur; quia ibi Idolis ſacrificarat, vt notum ſit omnibus nil propinquius quàm perditionem cultorum ſuorum venire ab Idolorum aris. Dan. 3. incenſa fuit fornax, in quam miſſi ſunt tres Hebræorum pueri; cuius flamma *erupit, & incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis. Angelus autem Domini deſcendit cum Aſaria, & ſocijs eius in fornacem; & excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos*, &c. Chaldæi ignem adorabant, Hebræi talem adorationem abominabantur, nihilominus ignis Chaldæos perdit, Hebræos ſeruat; ſic enim mundi Idola cultores ſuos deſtruunt, ſpretores autem honorant. Quippe ait Theodor. ſerm. 8. de Prouid. *ignis ferrea vincula diſſoluit, ipſos verò ſeruauit incolumes, nec auſus eſt datum ſibi alimentum contingere, quin fugit, & terga dedit, ac proprios inuaſit cultores, Dei verò ſeruos illæſos cuſtodiuit*. Expende ab illis 1 *Proprios inuaſit cultores*; quippe hoc primum inuenitur in mundi idolis, quòd ſuos inuadant cultores, eóſque miſerè perdant; Dei autem ſeruos honoratos dimittant. De Sennacherib. ait Iſaias cap. 37. *Cum adoraret in templo Neſroch: filij eius percuſſerunt eum*, &c. De quo D. Hieronym. in Naum cap. 1. *De domo Dei tui interficiam; inde punieris, vnde ſperabas auxilium. Erit ſculptile ſepulchrum tuum,*

2. Reg. 5. ***Carthuſ.*** ***Iord. Epi.*** ***Dan 3.*** ***Theodor.*** ***Iſai. 37.*** ***D. Hieron.***

vt inter aras adorantis idola ſanguis nefarius fundatur. Sic ibi.

§. XXVI.

A conuiuijs, & compotationibus in diſſenſiones itur, & rixas.

QVos Ioſue putauit vlulatus pugnæ, Moyſes aſſerit eſſe epulanoum clamores, ait enim:

Septuag.

Serar.

Vocem cantantium ego audio. Septuag. legunt: *Vocem præcinentium vinum ego audio.* Serarius autem lib. 1. in Ioſue cap. 5. quæſt. 4. putat legi poſſe. *Eſt vox afflictionis.* Et mitatur qualia ſint plena vino conuiuia; vt quæ afflictiones pariant, & pugnas, & & rixas. Et quando non temulentorum conuiuiis ſuccedunt rixæ? De Alexandro Iudæorum ante

Egeſipp.

Herodem Rege loeutus Egeſippus lib. 1. cap. 9. ait: *Hos debellandi ſucceſſus domeſtica ſeditio interpolauit, & orta de conuiuijs vſque ad bellum contentio proceſſit. Familiari peſte huiuſmodi Iudæorum viris, vt de epulari ludo ſeſe in arma excitent.* Hic eſt finis compotationum, & conuiuiorum, vt inde ſurgatur ad lites, ad ſeditiones, ad apertiſſimas pugnas

Ierem. 13.

& cædes mutuas. Quò reſpiciens Dominus Ierem. cap. 13. ſic minabatur popularibus ſuis: *Ecce ego implebo omnes habitatores terræ huius, & reges, qui ſedent de ſtirpe Dauid ſuper thronum eius, & Sacerdotes, & Prophetas, & omnes habitatores Ieruſalem, ebrietate; & diſpergam eos virum à fratre ſuo, & patres, & filios pariter, ait Dominus.* Ecce ubi vt diſſenſiones, & pugnæ introducantur inter fratres, inter patres, & filios, quid minetur Dominus; nimirum: *Implebo omnes ebrietate*; hoc eſt, me geram cum illis, quaſi cum iis, qui currunt ad compotationes, qui currunt ad vina, vt abundanter, & ſine menſura bibant. Qui temulenti, & ebrij irreconciliabiles agunt pugnas fratres aduerſus fratres, aduerſus patres filij. Sic ſic ſceleſti homines in ſupplicium ſuorum facinorum permittuntur à Deo effrænes ire in domos conuiuij, ibique fre-

D. Hieron.

quenter impleri vino. Ad quid hoc? Ait D. Hieronym. ibi: *Cum ebrij fuerint, diſperguntur à ſocietate ſui, patreſque à filijs, & filij à patribus ſeparantur, vt diuerſis polluantur hæreſibus, & ſub Chriſti nomine inter ſe digladientur, & dimicent contra matrem Eccleſiam.* Et quæ bella non naſcantur à compotationibus ſine menſura, & temulentorum conuiuiis?

Exod. 33. Cum ille reuerteretur in caſtra, miniſter eius Ioſue filius Nun puer non recedebat de tabernaculo.

§. XXVII.

Iuuentus religioſa in templorum cultu virum diuiniſſimum oſtendit.

POſt deſcenſum à monte Sinai religioſiſſimus iuuenis Ioſue cuſtodiendo præficitur tabernaculo, quod Moyſes extra caſtra poſuerat pro Deo exorando. Ibi noctu diúque conſiſtens nobilis iuuenis, & precationi aſſiduus, & totus intentus erat, vt dignè ibi Deus coleretur, adeò vt de illo dicatur, *Ioſue filius Nun puer non recedebat de tabernaculo.* Quantum hoc erat in iuuene Ioſue? Forſan inde in illo diuinam quandam, & ſuper alios homines præſtantiam poſſemus admirari. D.

D. Auguſt.

Auguſt lib. 18. de ciuit. Dei cap. 3. ait de rege quodam: *Phegons tamen frater huius Phoronei iunior, cum eſſet mortuus, ad eius ſepulchrum templum eſt conditum, in quo coleretur vt Deus, & ei boues immolarentur. Credo honore tanto ideo dignum putarunt, quia in regni ſui parte, iſte ſacella conſtituerat ad colendos Deos: Hæc in eo noua mirantes rudes adhuc homines morte obita Deum eſſe factum, ſiue opinati ſunt ſiue voluerunt.* Ecce ubi vt populi templorum cultum in Principe ſuo mirantes, eum ſupra homines putarunt, & Deum eſſe factum. Sic templorum religio nobilem iuuenem ſupra homines extollere valet. Duodenis Ieſus *Luc. 2.* relictis paren- *Luc. 2.*
tibus, Ieroſolymis manſit, in temploque Dei erat diſputans de lege cum doctoribus; ibique inuentus à parentibus ait illis; *Neſciebatis, quia in iis, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Quippe tanti patris filium oportebat in templi religione immorari. Ex quo ſapienter D. Epiphan perdit Hæreticos aſ- *D. Epiph.*
ſerentes Ieſum non fuiſſe Chriſtum, niſi poſtquam ſupra illum deſcendit Spiritus Sanctus in Iordane. Ait enim 10 cat. Græca D. Luc. *Audiat, & Ebion, quod ab anno duodecimo, non tantum poſt trigeſimum Chriſtus reperiatur mirabilis in ſermonibus gratiæ, adeo, vt nefas ſit dicere, quod ex quo ſuperuenit in eo Spiritus Sanctus, factus ſit Chriſtus. Etenim cum ab infantia ſua, & templum, & patrem cognouerit, non vtique merus homo fuit, nec poſt delapſam in eum columbam Chriſtus eſt appellatus.* Expende ab illis: *Cum ab infantia ſua, & templum*, &c. Quaſi inde efficax argumentum ſumatur, non fuiſſe à pueris merum hominem Ieſum, ſed ſuper omne ſe ſuſtuliſſe humanum, qui ab infantia templo immorabatur, eiuſque religionem docendo curabat. Nunquàm enim iuuentus ſic religioſa templis, non oſtendit in viro aliquid ſupra homines eximium, & Deo vicinum. Sic 1. Reg. 2. *Samuel autem miniſtra- 1. Reg. 2.*
bat ante faciem Domini puer accinctus Ephod lineo, &c. Aquila putat, Ephod fuiſſe veſtimentum quoddam eximium, quo quidem ſoli vtebantur Sacerdotes, cum explorare vellent voluntatem diuinam. Sed cum Samuel puer eſſet, & minimè de genere Sacerdotali, ſed Leuitico, vt multis probat D. Auguſt. in Gloſſa, cur datum eſt illi veſtimen- *D. Auguſt.*
tum eximium, Sacerdotum proprium, eorum qui Deo approximabant? Ad hanc quæſtionem reſpondet Theodor. ſua 8. inquiens: *Eſt veriſimile, Theod.*
quod Heli cum in Samuele florentem diuinam vidiſſet gratiam, eſſetque natus admirabiliter, & intus aleretur in tabernaculo, tanquam ſanctum, & Nazaræum, & à Deo petitum etiam admodum iuuenem eo honore impertiuiſſe Vel ſi mauis transferre verba Theodoreti cum Gloſſa dicit: *Heli videns in eo flo- Theodor.*
rentem diuinam gratiam natum admirabiliter, tabernacule deſeruientem, tanquam ſanctum, & Nazaræum eo honore illum impertijt. Quid enim aut eximium, aut ſanctum, aut Deo proximum non credatur de iuuene, qui tabernaculo, temploque inſiſtit? De Nepotiano dicebat D. Hieron. in eius *D. Hieron.*
epitaph. *Erat ergo ſolicitus, ſi niteret altare, ſi parietes abſque fuligine, ſi pauimenta terſa, ſi ianitor creber in porta, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta, & in omnes ceremonias pia ſolicitudo diſpoſita, non minus, non maius negligebat officium. Vbicumque eum quæreres, in Eccleſia inuenires. Qui baſilicas Eccleſiæ, & martyrum conciliabula diuerſis floribus & arborum comis, vitiumque pampinis adumbrarat. vt quidquid placebat in Eccleſia tam diſpoſitione,*

quam

quam viſu presbyteri laborem, & ſtudium teſtaretur. Macte virtute, cuius talia principia, qualis ſinis erit? Nihil non magnum ſperetur de iuuene, qui ſic templo ſeruiendo erit aſſiduus.

§. XXVIII.

Templorum cura, & religio nunquam non auſpicatiſſima imperaturis.

ACcipit Ioſue tabernaculi curam cui excubabat, ne prophaneretur; vt enim ait textus: *Non recedebat de tabernaculo*, ne miremur, ſi inde imperium populi acquirat. Illud enim mihi valde mirandum venit, quod ſciens Moyſes Ioſue ducem, & Imperatorem populi futurum; cui iam exercitum aduerſus Amalechitas commendarat, illum patiatur modò in tabernaculo eſſe diu, noctuque, quaſi eſſet eius æditiuus. Nonne de Imperatore futuro gratius audiremus, quòd non recedebat ab arena, ab armorum tractantibus? Cur iis omiſſis placuit dicere, quòd non recedebat à tabernaculo? Planè nulla res auſpicatior poteſt eſſe imperaturo, quàm templorum obſeruantia, & religio. Titus Liuius lib. 26. locutus de magno illo, & triumphatore Scipione ait: *Ex quo togam virilem ſumpſit, nullo die prius, vllam publicam priuatamque rem egit, quàm in capitolium iret, ingreſſuſque ædem conſideret; & plerumque tempus ſolus in ſecreto ibi tereret. Atque hoc illi ad hominum commendationem, & imperia maxima valuit.* Hæc ethnicus de ethnico iudicat, cui putat profuiſſe ad imperium, quòd ſacris ædibus eſſet aſſiduus. Nec falleretur, ſi religio illa exhibita eſſet templis Dei veri, & viui: cuius eſt cultores ſacrorum ad imperia extollere; incurios autem malis perimere. Nota eſt hiſtoria illa de arca Dei, quando fuit captiua apud Philiſthæos, de quibus triumphans veniebat curru vecta ad populum ſuum. Quid tunc? Ait 1. Reg. 6. *Arca erat vſque in die illa in agro Ioſue Bethſamitis. Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eo quòd vidiſſent arcam Domini; & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis.* Veniebat arca ab hoſtibus ad populares ſuos, quibus vt appropinquauit, ſeptuaginta viros principes occidit, de plebeiis autem quinquaginta millia. Et cur arca ſic venit exitialis, & principibus, & popularibus ſuis? Non miror, nam ſeptem menſibus relicta fuerat captiua apud hoſtes; nec vllus Iſraëlita tot diebus curauit de reductione, & religione illius, neq; deſiderauit eius præſentiam, ne miremur, quod talibus exitialis ſit. Ait Theodor. quæſt. 14. *Populus fuit caſtigatus, vt qui noluerit pro arca adire periculum, & ſeptem menſes eam reliquerit apud alienagenas, & pro ea bellum non ſuſciperet.* Sic pereant, qui ſacrorum prophanationem ſuſtinent, nec æſtimant diu abeſſe à ſacris. Maximus dux Maſeezil dum ſacrorum religioni fauit, incruentam victoriam obtinuit; poſtquam elatus non veritus templi religionem, inde iuſſit educi quoſdam ad ſupplicium. Quid inde? Ait Paulus Oroſ. lib. 7. cap. 36. *Sanè idem Maſcezal elatus rerum ſecundarum inſolentia, poſthabito ſanctorum conſortio, cum quibus antea Deo militans vicerat, etiam Eccleſiam temerare auſus eſt, atque ex ea quoſdam non dubitauit extrahere. Secuta eſt pœna ſacrilegum. Nam eiſdem ſuperſtitibus, atque inſultantibus quos ab Eccleſia ad pœnam protraxerat, poſt aliquantum tempus ſolus, & ipſe punitus eſt: probauitque in ſe vno, ad vtrumque ſemper vigilare iudicium, quando, & cum ſperauit adiutus, & cum contempſit, occiſus eſt.* Venit equidem de templi prophanatione ad extremam ruinam, qui de eius obſeruantia venerat ad triumphum.

Tit. Liu. — 1. Reg. 6. — Theodor. — Paul. Or.

Ex Num. 11. Statimque Ioſue filius Nun miniſter Moyſes, & electus è pluribus ait: Domine mi Moyſes, prohibe eos, &c.

§. XXIX.

A vera virtute, & humilitate deuiat, qui amat ſolus eſſe in diuinis.

SEptuaginta viri per manum Moyſis Deo offerendi erant, vt eius ſpiritu implerentur; quorum duo non acceſſerunt ad Moyſem, ſed cum in caſtris eſſent, ibi prophetare ceperunt Dei ſpiritu correpti. Id vbi reſciuit Ioſue, viditque illos prophetare non per manum Moyſis, zelo motus aiebat: *Domine mi Moyſes, prohibe eos.* Vir aliòquin præclarus, & electus è pluribus, in hoc pauliſper caligauit, non ſuſtinet alios à ſua ſchola clarere donis diuinis. Crede mihi, licet multis clarus exiſtas, dum alios in diuinis claros non patiaris, ab humilitate deuias, & virtute. Ait Nazianzen. orat. 26. *Ego certè humilitatis, ac modeſtiæ laudem huic demum tribuerim, non qui de ſe ipſo pauca; idque apud paucos, & rarò commemorat, nec qui inferiorem humiliter affatur, ſed qui parcè, ac moderatè de Deo loquitur, ac quædam proloqui, quædam premere, & retinere, quorundam etiam inſcitiam fateri nouit, atque ei ſermone cedit, cui loquendi munus commiſſum eſt, ac nonnullos vberiore ſpiritus gratia præditos, & contemplatione altiùs prouectos eſſe æquo animo patiatur. Turpe eſt profectò in veſte, ac victus ratione non ſublimiorem, ſed viliorem eligere, ac genuum callo, lachrymis, ieiuniis, vigiliis, chameuniis, labore, atque omni corporis maceratione humilitatem præ ſe ferre, ac propriam infirmitatem agnoſcere; in diuinis autem diſputationibus principatum, & tyrannidem ſibi vendicare, &c.* Expende illa veræ virtutis ſigna, veræque humilitatis, nimirum: *Nonnullos vberiore ſpiritus gratia præditos, & contemplatione altiùs prouectos eſſe æquo animo patiatur:* quippe dum non pateris, alios tibi eſſe in diuinis gratiis, & muneribus vel pares, vel ſuperiores, minimè humilis es, veraque in eo virtute cares: licet alioquin ieiuniis, vigiliis, lachrymis, omnique corporis maceratione clareas. Quis ignoret tumidi Phariſæi ieiunia, decimarum ſolutiones? Bis in Sabbatho ieiunabat, omnium bonorum decimas largiebatur, & inter has virtutes reus inuenitur. Et vnde reus? Ait ipſe Luc. 18. *Deus gratias ago tibi, quia non ſum, ſicut cæteri homines.* Circa quæ D. Bern. tract. de Gradibus humilitatis, dicit: *Gratias Deo agit, non quia bonus, ſed quia ſolus.* Reprobus animus non æſtimabat in ſe virtutes, quæ in aliis apparebant; non patiebatur, alios eſſe ſui ſimiles in diuinis donis. Hoc enim ſolum referebat acceptum Deo, in quo ipſe eſſet ſolus. Quàm longiſſimè hæc affectio diſtat à Ieſu ſaluatore noſtro, qui in malis ſolitarius eſt, ſic in bonis curat non eſſe ſolus! Matth. 3. dicit: *Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de*

Nazianzen. — Luc. 18. — D. Bern. — Matth. 3.

aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam ſuper ſe. Et ecce vox de cœlo dicens, Hic eſt filius, &c. Aſcendit Ieſus de aqua, & illi adſunt Pater, & Spiritus Sanctus; aſcendit de terra in crucem, & ibi relictus eſt ſolus. Et cur in cruce ſolus, in Iordane Patrem, & Spiritum Sanctum habet ſocios? In Iordane totus gratioſus ſanctificans aquas ſuam gloriam oſtendebat apertis theſauris cœlorum. In glotiis autem amabat non eſſe ſolus. Pulchrè ait D. Ambr. ſerm 4. de Epiphan. *Adeſt ergo Deus Pater, cum baptizatur Dominus, adeſt & Spiritus Sanctus: Videte Saluatoris beneuolentiam, qua ſolus ſe in paſſione contumelijs ſubdidit; in lauacro ſolus gratiam non quæſiuit: vult participes eſſe gloriæ.* Proh vera humilitas, & virtus Saluatoris noſtri, qui in oſtenſione gratiarum diuinarum amat habere conſortes, & gaudenter ſuſtinet non eſſe ſolum!

D. Ambr.

§. XXX.

Non ita attendendum peccatis proximorum, vt eorum virtutes obliuiſcamur.

PEccauit Ioſue volens, prohetas à Moyſe prohiberi, vt putat Serarius lib. 1. in Ioſue cap. 7. quæſtion. 6. ſed eius errorem narrans textus ait: *Ieſue miniſter Moyſis, & electus e pluribus ait; Domine mi Moyſes, prohibe eos.* Expende elogium illud Ioſue in præſenti datum, nimirum, *electus è pluribus*; ſæpè aliàs textus meminit Ioſue, & in magnis, clariſſimiſque eius facinoribus, nunquam tamen illum electum è pluribus vocauit. Nunc ſolùm cum oſtenditur errans, dicitur electus è pluribus. Et cur non cum detriumphat Amalechitas, nec cum tabernaculo aſſidet, nec cum murmuratoribus obſiſtit, ſed cum inuidit prophetantibus, tanto elogio debuit nominari, vt electus è pluribus dicatur? Sanè diuinus Spiritus, in recenſendo Ioſue errore, voluit ſimul docere, non ita eſſe attendenda proximorum peccata, vt non magis eorum virtutes, & merita attendantur, quibus mereotur, & extorqueot laudes. Sic Geneſ. 20. Abrahamus ingrediens ad Regem Geraræ, dixit de Sara vxore ſua, *Soror mea eſt.* Ob quod valde inſultat Fauſtus Manichæus in ſanctum virum, quod metu mortis mentitus eſt apud Regem. Contra quem ſapienter ait D. Auguſt. lib 22. c. 34. *Nonnulli quidem non calumnioſi, & maledici, ſicut Fauſtus, cum hoc Abrahæ factum conſiderarent, viſum eſt eis, quod à firmitate fidei ſubdefecerit, atque titubauerit, & timere mortis, ſicut Dominum Petrus, ita iſte negauerit vxorem. Quod ſi ita neceſſe eſt intelligi, peccatum hominis agnoſcerem; nec idee cuncta eius merita deleta, atque obliterata cenſerem.* Diabolicus Fauſti ſpiritus peccatum ſuſpicatus in Abrahamo, nihil aliud illius meminit; at ſanctus Spiritus in Auguſtino, etiam ſi peccatum Abrahami faſſus eſſet, non obliuiſceretur viri illuſtria merita; & magis eius merita miraretur, & laudaret, quàm pungeret peccatum. Monebat Eccleſiaſticus cap. 41. *Non eſt bonum omnem reuerentiam obſeruare.* Paulus de Pacios, & alij legunt: *Non eſt bonum omnem irreuerentiam obſeruare.* Pro quo ait Carthuſ. ibi: *Non expedit conſiderare in alio, quidquid reprehenſibile eſt, ob id ei irreuerentiam exhibere.* Crede mihi non venit à Dei ſpiritu, quòd tantus ſis in notandis erroribus fratrum, & proximorum; vt viſis iis non memineris virtutes eorum; ob quas mereantur laudari, & celebrari, comiterque, & reuerenter tractari. Spiritus enim Dei ſic tangit hominum infirmitates; vt totus ſit in virtutibus eorum extollendis, laudandis. Væ autem illi, qui laudabilia proximorum obliuiſcens, magis pateſit oculos ſuos in eorum infirmitatibus. Mirabar ſeueriſſimam ſententiam Dei aduerſus vxorem Loth. De qua Geneſ. 19 *Reſpiciensque vxor eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis* Acceperat hęc mandatum, ne ad ea, quæ poſt ſe erant in Sodomis, reſpiceret: & Eua acceperat mandatum, ne comederet de arbore: Vtraque mandatum fregit; ſed Eua adhuc viuit poſt mandatum fractum; vxor Loth ſtatim interit verſa in ſtatuam ſalis. Et quando Eua non ſtatim perit, cur neceſſum fuit, quòd vxor Loth periret ſtatim? In Sodomis nihil aliud erat, niſi Sodomorum clades, & miſeriæ; quare meritò è viuis eradicatur illa, quæ ad Sodomam reſpiciens cladium, & miſeriarum viſu paſcebatur. Ex quo prudentiſſimè monet Prudentius in Harmatigenia,

Serar.

Geneſ. 19.

D. Ambr.

Eccl 41.

Paul. de Pas.

Carthuſ.

Geneſ 19.

Nemo memor Sodomæ, quæ mundi forma cremandi eſt,
Vt ſemel e muris greſſum promouerit, ore
Poſt tergum verſo, reſpectet funera rerum.

Prud.

Et quidem exitialis affectus eſt ille, quo quis ſemper proximorum funereas res proſpectat, non niſi cineres, & carbones, & maculas eorum mère tractet. Quid pernicioſius, quàm illorum ingenium, quod ſemper intentum eſt in fœtidis antiquorum oſſibus euoluendis, in proximorum maculis ſcrutandis? Fallar, niſi ij ſtatim debeant à viuis exterminari. Vide ſupra lib. 6. cap. 5. §. 11.

Ex Num. 14. At verò Ioſue filius Nun, & Caleb filius Iephone, qui & ipſi luſtrauerant terram, ſciderunt veſtimenta ſua, & ad omnem multitudinem filiorum Iſraël locuti ſunt. Terra, quam circuiuimus, valde bona eſt; ſi propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet humum lacte, & melle manantem. Nolite rebelles eſſe contra Dominum, &c.

§. XXXI.

Nuditas, & abiectio ob fugienda vitia non opprobrio, ſed gloriæ eſt, vel Principibus.

MIſſi duodecim exploratores à Moyſe in terram promiſſionis poſt reditum ſuum tanto terrore impleuerunt populum; vt minimè vellent pergere, ſed murmurantes in Deum vellent redire in Ægyptum. Quorum infidelitati ſeſe opponunt duo clariſſimi Principes Ioſue, & Caleb; de quibus ait textus: *Sciderunt veſtimenta ſua, & ad omnem multitudinem filiorum Iſrael locuti ſunt.* Ecce tibi duo clariſſimi viri ſcidunt veſtimenta ſua, & in veſtibus laceris, & ſciſſis ſeſe opponunt multitudini. Cur non magis cauent ſic laceratis veſtibus apparere coram populo. Equidē vel mediocris homo in veſtibus laceris, & ruptis nō audet coram procedere; cur hi non magis verecundantur in nuditate ſua? Erat hæc nuditas in illis ob vitanda peccata, & popularem perfidiam; quæ non poterat eſſe verecundiæ, & opprobrio, ſed gloriæ, & ſplendori. Componite modò duos etiam clariſſimos viros Adamum, & Ioſephum; qui ad eam neceſſitatem

tatem deuenerunt, vt veſtibus carerent. Adamus Geneſ.3. ait: *Timui, eo quod nudus eſſem, & abſcondi me.* De Ioſeph ait Geneſ. 39. *Qui relicto in manu eius pallio, fugit, & egreſſus eſt foras.* Ille ſic verecundatur de nuditate; vt ſeſe abſconderet, ne videretur; hic audet nudus ſine pallio foras prodire. Et quando ille ſic nuditatem erubeſcebat, cur hic non veretur foras prodire nudus? In illo peccatum erat nuditatis cauſa, & ideò non miror, quod erubeſcat apparere; in hoc peccati depulſio, & fuga nuditatem cauſabant, & ideo non rubori, ſed gloriæ erat illi nuditas. Vt dicat Theodor. ſerm. 8. de Prouid. *Nudus exiuit Ioſeph ſola temperantia, vel caſtitatis velamento amictus, nec enim vt Adam poſt tranſgreſſionem, pudore ſuffuſus eſt, ſed qualiter hic ante peccatum circa nuditatem corporis affectus fuit, taliter hic quoque affectus exiuit.* Nuditas ex peccato orta Adamum pudore ſuffudit; non ſic Ioſephum, qui vt nuditatem amplexatus fuit, vt peccatum fugeret, ſic illum nudum gloria impleuit, non pudor. Magnus equidem pudor, magna ignominia eſt, quòd homo nobilis nudus, & pauper ſit, quando illa nuditas, & paupertas orta venit ex vitiis, ex prodigalitate, ex luxuria. At quòd vir nobilis in paupertate, & nuditate ſit ob vitia peccatáque repulſa; id ad magnam gloriam, & commendationem facit illius. Aiebat ille ad expromendam extremam miſeriam ſuam Luc. 15. *Ego hic fame pereo.* At Dominus de ſe aiebat Luc. 9. *Filius hominis non habet vbi caput ſuum reclinet.* Quid ais Domine? Cur non magis vereris tantam paupertatem oſtendere? Cur non magis refugis ab illa paupertate, quæ adeò prodigum illum infamabat? Non paupertas infamabat prodigum, ſed paupertas orta ex luxuria, ex prodigalitate; quæ autem opponitur peccatis, & vitiis, hæc magis extollit Dei filios. Hinc Theodotus hom. de Nat. in Append. 5. Concil. Epheſ. cap. 2. *Vides paupertatem tantarum factam diuitiarum matrem. Cur indignam ducis Deo, quæ tantorum bonorum facta probatur occaſio? Cur paſſionem indignam dicis Deo, quæ ſoluit diaboli tyrannidem? Cur mortem indignam dicis Deo, qua Deus nequitiam dæmonis triumphauit? Noli detrahere abiectioni, qua tyrannis diabolica deſtructa eſt. Noli exprobrare, quia caſus palmis, per aquas à peccatis homines liberauit.* Quid pulchrius? Sic per omnia abiecta, & vilia, & paupera, & contumelioſa diſcurrit; nequid horum non putat glorioſum Dei filio, quando ob exterminanda vitia deſumitur. Vna eſt enim cauſa, quæ facit indecorum homini, nimirum, quæ ex cauſa peccati. Quæ autem peccata delet, vitia obliterat, ea, vel in ſumma nuditate, & vilitate glorioſum hominem facit.

Geneſ.3.
Geneſ.39.
Theodor.
Luc.15.
Luc.9.
Theodot.

§. XXXII.

In re virtutis parem habere ne fugias.

QVid homo non facit vt ſit ſolus in facinoribus, in gloriis mundialibus? Quorum conſortium non fugit in gloria? Etiam fratrum, etiam parentum conſortia abominatur. At vt in præſenti ventum eſt eò, vt peccatoribus, Deique rebellibus obſiſtatur, ait textus: *Ioſue filius Nun, & Caleb filius Iephone ſciderunt veſtimenta ſua, &c.* Duo inclyti iudices inſurgunt in peccantes, duo pro Deo, & virtute ſtant, neuterque eorum refugit habere ſuæ virtutis parem. Proh Deus immortalis! quàm eſt hoc virtutis proprium, ne par refugiatur!

Cant. 4. *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro omnes gemellis fœtibus.* Ecce tibi chriſtianorum gregum fœtus, vt omnes gemelli dicantur: non enim in illis primatus vllus, non primogenitorum ſupercilium, quod vel fratribus primas rapit; ſed omnes gemelli, hoc eſt, in omnibus curant eſſe pares. Vt dicat Gillib. Abbas ſerm. 27. in Cant. *Ideò dicuntur gemelli, quia fides nullis gradibus ſeparat, quos æque regenerat. Alioquin qui neſciunt eſſe gemelli, effecti ſunt nulli; & locum occupantes primum, iam nec habent nouiſſimum.* Meritò à virtutis excluduntur aluo, qui in re virtutis ſic primas appetunt, vt prorſus excludant faſtidiantque comparem. Nihil magis tibi cauendum, quàm primas velle habere ſolitarius. Machabæor. lib. 2. cap. 7. ſiſtuntur Tyranno ſeptem fratres validiſſimi, qui etſi ætate corporis inæquales, vno ore religionem patriam profitebantur. Quid tunc tyrannus? *Iuſſit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam, &c.* Ecce tibi vt primogenitus frater primas in martyrio fert? An quia & cæteri minores erant in re tantæ virtutis? Abſit; imò & ipſe omnes ſibi pares putat. Sic de illo ait D. Ambr. lib. 2. de Iacob cap. 11. *Iuſſit maximum natu eligi. At ille ridens: Rectè, inquit, natura ordinem ſeruas. Sed cur Dei legem temerandam putas? Et proprietate quidem omnes maximi ſumus, ſed tamen à me inchoatum gaudeo.* Expende illud: *Proprietate omnes maximi ſumus*; in natura & ætate ſe primum & maximum fatebatur; at in re pietatis & virtutis omnes ſibi æquales & pares admittit; nec refugit pares habere in martyrij facinore, quos minores agnoſcebat in natura. Hinc Paulus Actor. 26. ait: *Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantum te, ſed etiam omnes, qui audiunt me, omnes fieri tales, qualis ego ſum.* Circa quæ verba D. Auguſt. tract. 8. in epiſt. Ioann. fatur: *Audi Apoſtolum dicentem de viſceribus charitatis; vellem omnes homines eſſe ſicut me ipſum. Quomodo volebat omnes eſſe? Æquales. Ideo erat omnibus ſuperior, quia charitate optabat omnes æquales.* Inde ſe ſe maximè extollebat virtus Pauli, quòd vniuerſos ſibi in virtute & pietate optabat pares & æquales.

Cant. 4.
Gil. Ab.
2. Mach 7.
D. Ambr.
Act. 26.
D. Aug.

Num. 27. Dixit Dominus ad Moyſem: Tolle Ioſue filium Nun; virum, in quo eſt ſpiritus; & pone manum tuam ſuper eum. Qui ſtabit coram Eleazaro Sacerdote, & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis, &c.

§. XXXIII.

Valentia & animoſitas, aduerſus iniquitatem, ad principatum ex Deo contendit.

SOlicitus Moyſes de ſucceſſore eligendo Deum ſummis precibus exorat, vt ſibi idoneum principem futurum oſtendat. Cui Dominus: *Tolle Ioſue filium Nun; virum, in quo eſt Spiritus*, &c. Propterea Ioſue à Deo deſignatur in principem, quia dicitur in eo ſpiritus eſſe. Sed quid intelligitur nomine ſpiritus, quo quis aptatur ad imperium? Alij alia dicunt in præſenti, mihi euidentiſſimum eſt, per hunc ſpiritum animoſitatem intelligi, qua

quis poſthabito quouis diſcrimine ſeſe contra ſceleratos pro Deo, & virtute oſtendit. Quo ſpiritu maximè pollebat Ioſue, dum aduerſus decem exploratores, & concitatum populum ſciſſis veſtibus ſe opponit, nihil veritus, vt vidimus ex Num. 14. *Num 14.* Quem ſpiritum ſic requirit Dominus in Principibus ſuis, vt à principatus deſiderio amoueat carentes illo. Ait enim Eccleſiaſticus cap 7. *Eccleſ. 7.* *Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitatem, ne forte extimeſcas faciem potentis*, &c. Ecce tibi, vt ad principatum vel deſiderandum in primis requirat Deus illos ſpiritus, id eſt, illam animoſitatem, qua nulla potentium diſcrimina timeantur, quominus impietates, & iniquitates de medio tollantur. Qua animoſitate Iouinianus ille imperium ſibi ex Deo impetrauit. Ait enim Theodor. lib 4. *Theod.* Hiſtoriæ cap. 1. quod poſt mortem Iuliani *exercitus in vnum congregatus Iouinianum poſtulat Imperatorem, qui neque dux, neque ex eorum numero, qui ſecundas poſt duces obtinebant, fuerat; ſed tamen vir apprimè nobilis, illuſtris, & multarum rerum cauſa inſignis. Nam corpore robuſtiſſimo fuit, animoque excelſo: quin etiam in bello gerendo ſolebat, & in acrioribus certaminibus facile primas ferre. Porro contra impietatem liberè loquebatur, tyranni potentiam contemnebat, animo propenſione conſeruatoris martyribus coniungebatur. Itaque duces conſenſum exercitus velut ſuffragationem diuinam arbitrati producunt in medium præſtantiſſimum illum virum*, &c. Et quando Iouinianus, nec dux erat, nec ſecundus à ducibus, ſed miles quidam gregalis: quæ virtus illum ad imperium contemptis ducibus traxit? Aiunt illa: *Porrò contra impietatem liberè loquebatur, tyranni potentiam contemnebat*, &c. Itaque, gregalis miles ad imperium ſibi gradum velociſſimum fecit, illa animi magnitudine, qua tyranni potentiam contemnebat, & liberè contra impietatem loquebatur, & à parte virtutis ſemper ſtabat, quamvis hanc videret à potentiſſimis impugnari. Nec duces nobiliſſimi detrectarunt militis gregarij imperium ſubire, cuius electioni non dubitarunt diuinitatem fuiſſe ſuffragatam. Et quidem Dei eſt principatum dare iis, qui non verentur ſpretis diſcriminibus irrumpere contra iniquitatem. Accipite alium ex tribuno Imperatorem factum eiſdem gradibus; is fuit Valentinianus, qui fuit tribunus Iuliani Apoſtatæ. *Theodor.* De illo enim ait Theod. lib. 3. Hiſtor. cap 14. *Cum amens ille, ac ſtupidus tyrannus Iulianus in fanum Fortunæ choreas ducens ingrederetur, & editui vtrinque ad ianuas conſiſterent, vt introeuntes aqua luſtrali, vt ipſi opinabantur, expiarent, tribunus Valentinianus Imperatorem præcedens, qui huius rei gratia vtrumque imperium conſecutus eſt, vbi videt guttam aquæ ſua chlamydi aſperſam, pugnis cedit æditnum, ſéque inde non expiatum, ſed turpi labe pollutum ait. Quod factum execrabilis tyrannus conſpicatus, eum ad caſtellum in ſolitudine ſitum relegauit, ibique vitam degere iuſſit. At Valentinianus; anno & paucis menſibus interiectis imperium tanquam ſuæ confeſſionis mercedem obtinuit.* Non ſuſtinuit bonus tribunus aſpergi, vel guttula aquæ idolis ſacræ; & aſperſorem ſuum coram ipſo tyranno pugnis percuſſit; quod facinus tyrannus quidem exilio mulctauit, at Deus, qui de ſtercore eleuat ſuos pauperes, illum de exilio ad imperium traxit. Sic Deus eleuat ad principatum eos, in quibus ſpiritus eſt, nimirum in quibus eſt animoſitas, qua valeant obſiſtere iniquitati.

§. XXXIV.

A Dei magno fauore, & gratia venit, quòd nec tu, nec tui eleuemini ad dignitatem, cui idonei non eſtis.

NOn prætereunda eſt lectio Septuag. quæ vbi noſter poſuit; *Tolle Ioſue filium Nun*, legit *Septuag.* ipſa: *Sume ad te ipſum Ioſue filium Nun*, &c. Et ex Hebræo ait: *Tolle tibi Ioſue filium Nun*: quaſi in electione Ioſue proſpiciatur Moyſi, & familiæ eius. At Moyſes habebat filios, & habebat conſobrinos filios Aaronis fratris ſui. Qualis ergo vtilitas, aut gratia Moyſi erat: quòd filij eius, & conſobrini repellantur, & prorſus à cognatione, & tribu extraneus eligatur in Principem? Nonne magis ſibi aſſumeret filios, aut cognatos in Principes? Abſit; qui enim idonei non ſunt principatui, vt certè non ſunt, qui non tales iudicantur apud Deum, à magna Dei gratia, & fauore illis, & familiæ facto venit, quod minimè principatum accipiant. Erat Samuel in domo Iſai cum olei cornu vncturus ex filiis eius regem Iſraël 1. Reg. 16. adduxit pater maiorem natu, & alios ſex præſtantes iuuenes, è quibus magna ſperabat pater, qui omnes repulſi ſunt. *1. Reg. 16.* Quippe ait textus: *Adduxit itaque Iſai ſeptem filios ſuos coram Samuele; & ait Samuel ad Iſai, Non elegit Dominus ex iſtis.* Quanta hæc iniuria, quantum malum parenti, & familiæ, & filiis, quod ſeptem præſtantiſſimi iuuenes repellantur à principatu? An hoc non fuit in eorum malum? Imò in eo oſtendebatur Dei gratia, & maximus eius in familiam fauor. Accipite D. Baſilium Seleuc. ſantem orat. 14. *Baſil. Sel.* *In omnes iacit Samuel oculos, & quò mitteretur gratia, præſtolabatur. Conſpectum hominem humanis menſus oculis mirabatur, ſed gratia, quod videbatur, repudiabat, decreti diuini gnara. Samuel cornu interuertens reiectaneum eligere cogebat. Sed oleum fluere recuſabat, & fluxa natura ſurſum retinebatur, gratia legibus obſecuta.* Expende hoc: *Gratia legibus obſecuta*; dum enim vnctio non properabat ad immerentes, dicitur gratiæ legibus obſecuta. Sed quæ gratia erat non vngere in reges, ſtrenuos iuuenes? Equidem quando illi inidonei putabantur ad regnum; non rigoris, ſed gratiæ, & fauoris erat, quòd non acciperent regni clauum. Benedicturus Iſaac filio ſuo Eſau *Geneſ. 27.* ait: *In pinguedine terræ, & in rore cæli deſuper erit benedictio tua. Viues in gladio, & fratri tuo ſeruies.* Qualis hæc benedictio, quæ maiorem natu regno ſpoliat, & iubet ſeruire fratri ſuo? An poteſt à benedictione prouenire, quòd quis principatu ſpolietur, & addicatur ſeruituti? Planè ſi Eſau tyrannici mores ſpectentur, eiuſque inſufficientia regni, certum erit, quòd de magna benedictione, & gratia Dei veniat, quòd ille maneat intra ſubditorum fortunam, & minimè principatum poſſideat. Ait D Amb. epiſt 20. *Ambr.* *Bonus pater ſeruauit ſeniori filio benedictionem, vt eum ſeruum faceret fratris ſui, non quò familiam ſuam degeneri vellet ſeruituti addicere, ſed quia is, qui regere ſe non poteſt, & gubernare, ſeruire debet, & ſubditus eſſe prudentiori, vt eius regatur conſilio, ne ſua ſtultitia præcipitetur. Pro benedictione igitur huiuſmodi confertur ſeruitus. Denique inter bona annumeratur, inter collatam terræ vbertatem, & rorem cæli à ſummo.* Non ſolùm à Dei benedictione, & gratia venit; ſed inter maxima bona ei collata numeratur, quòd ineptus principatui, eo ſpolietur, & relinquatur inter ſubditos. Quando

enim

Prou.26. enim non eſt lethalis dignitas indigno? Ait Prouerb. 26. *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercury: ita qui tribuit inſipienti honorem.* Quæ ſic
Septuag. apud Septuag. leguntur: *Sicut, qui ligat lapidem in funda; ita qui tribuit*, &c. Comparatur tribueos honorem indigno cum eo, qui lapidem ponit in funda ad percutiendum. Sed quid ſimile habet, quòd tribuis indigno honorem cum eo, quod rotes in funda lapidem ad percutiendum? Cum lapis ſine conſideratione, & prudentia rotatur in funda, & ei, à quo mittitur, & in quem mittitur, periculoſus eſt: ſic cum dignitatem, & honorem tribuis alicui nulla habita ratione meriti, & aptitudinis, & tibi, & illi rem periculoſam facis, non minus, quàm
D.Ambr. ſi in illum conijceres fundâ lapidem. Ait D.Ambr. epiſt. 7. *Qui deligat lapidem in fundibulo ſimilis eſt ei, qui dat inſipienti claritatem; ſe ipſum vulnerat, atque ſibi potius, dum intorquet lapidem, affert periculum. Certè ſicut tormento acerbatur, & geminatur malum ſaxi ruina, ſic inſipientis in libertate ruina vehementior eſt. Recidenda igitur inſipienti poteſtas, ſeruitus enim ei conuenit.* Caue, qui potens es, ne indignis, ne immerentibus tribuas dignitates; non enim aliter venit honor indigno, quàm ſi veniret illi iaculum contortum à validiſſimo aduerſario.

§. XXXV.

Ille ſuam dignitatem Deo acceptam referat, qui virtutes ad illam requiſitas adimplet.

ECce tibi quem Deus deſignat principem populi Iſraelis, nimirum illum, *in quo eſt ſpiritus.* Et qui ſpiritus? Cornelius noſter putat nomine ſpiritus deſignari vniuerſas virtutes, & dotes neceſſarias principi. Sic etiam Serarius lib. 1. in Ioſue cap 9. quæſt. 8. Et quidem neceſſario erat illis omnibus pollere, qui à Deo eligebatur in Principem; ſuamque electionem acceptam referebat Deo vni.
Plinius. Ait Plinius de ſuo Traiano, in Panegyr. *Enituit aliquis in bello, ſed obſoleuit in pace. Alium toga ſed non & arma honeſtarunt. Reuerentiam ille terrore, alius amorem humanitate captauit. Ille quaſitam domi gloriam in publico, hic in publico partam domi perdidit. Poſtremò adhuc nemo extitit, cuius virtutes nullo vitiorum confinio læderentur. At principi noſtro, quanta concordia, quantuſque concentus omnium laudum omniſque gloria contigit, vt nihil ſeueritati eius hilaritate, nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detraheretur? Iam firmitas, iam proceritas corporis, iam honor capitis, & dignitas oris ad hoc ætatis indeflexa maturitas, nec ſine quodam munere Deorum feſtinatis ſenectutis inſignibus ad augendam maieſtatem ornata cæſaries, nonne longè lateque Principem oſtentant? Talem eſſe oportuit, quem non bella ciuilia, nec armis oppreſſa reſpublica, ſed pax, & adoptio, & tandem exorata terris numina dediſſent. An fas erat nihil differre inter Imperatorem, quem homines, & quem Dei feciſſent?* Hoc ethnicus homo putauit debere eſſe inſigne eius Principis, qui Deo acceptum referret principatum; nimirum quòd omnibus virtutibus, omnibus tam animi, quàm corporis dotibus eſſet clarus. Dicebat Dominus ad
1.Reg.16. Samuelem 1. Reg. 16. *Mittam te in Bethlehem ad Iſai: Prouidi enim in filijs eius mihi regem.* Et qualem regem? Cur non explicas, Domine prouiſi à te Regis virtutes? Repelli bas à te Regem Saulem ob prauos eius mores, cur non explicas, ſi rex prouiſus ſit Sauli diſſimilis? Iam explicat dicens, *prouidi mihi regem*, vbi enim Deus fatetur regem eſſe opus electionis, & prouiſionis ſuæ, ſatis clarè explicatum manet, quòd ille reſpondere debeat omnibus regalibus dotibus, & virtutibus. Vt dicat D.Baſil. Sel. orat. 14. *Deus adoleſcentem mani-* Baſil.Sel.
feſtat, & cum propheta de propheta loquitur. Vidi, ait, animam gratiæ receptricem, vidi animam ad ſpiritus receptionem bene comparatam: ornauit figmentum meum rebus bene geſtis, adiunxit ad artem creandi meam animi decus. Hunc prouidi mihi regem. Expende illud, *adoleſcentem manifeſtat*; quippe Deus tantum dixerat, quòd in filijs Iſai prouiderat ſibi regem, qualiter ergo iis ſolis verbis manifeſtabatur adoleſcens? Sanè eò ſolum quòd diceretur vous è filijs Iſai deſignatus à Deo in regem, iam quaſi digito demonſtrabatur, qui adoleſcens eſſet, nimirum, qui omnibus tam animi, quàm corporis egregiis dotibus ſplendeſcebat, qui animo, & corpore diuinis gratiis, & virtutibus ornabatur. Præcedat enim in electo à Deo, neceſſum eſt, regiam coronam, & ſpiritus, & decus regale. Id quod in ipſo Dauid patuit, de quo ait 1. Reg. 16. *Tulit ergo Samuel cornu olei, & vnxit eum in medio fratrum eius, & directus eſt ſpiritus Domini à die illa in Dauid.* Caietanus ex Hæbræo legit: *Et proſperatus eſt ſpiritus Iehoua in Dauid.* Quid eſt, Proſperatus eſt? Ipſe explicat, dicens: *Internum donum diuini impulſus appellatur ſpiritus Iehoua proſperes habens ſucceſſus in Dauide à die illa.* Itaque diuini impulſus in Dauide nullam patiebantur pro tunc repulſam, ſed proſperos ſucceſſus habebant, dum ille per omnes curreret virtutes, & dotes regno dignas. Quò aſpiciens Carthuſ. ait: *Reor ſpiritum eſſe intelligendum de infuſione Spiritus Sancti quantum ad dona, ſeu incrementa gratiæ gratum facientis, & gratiæ gratis datæ, per quæ Dauid de die in diem magis aptus reddebatur ad regnandum.* Itaque enim regnum Dauidi traditur, illi vnctio datur, vbi ſimul illi infunduntur Spiritus Sancti dona, tam quæ ad gratiam gratum facientem pertinent, quàm quæ pertinent ad gratias gratis datas, in quibus adoleſcens exercebatur, & dum per omnes gratias, & virtutes curris, regno ex Deo excipiendo aptatus.

1.Reg.16.
Caietan.
Carthuſ.

§. XXXVI.

Principatum, qui ſola coactus obedientia acceptat, præſtantiſſimus eſt.

IVbet Deus Moyſi, vt Ioſue adducat coram Eleazaro, & multitudine, & tunc ait: *Dabis ei præcepta cunctis videntibus.* Ex Hebræo legit Caietan. Caietan.
Præcipies ei in oculis eorum. Et quid in illo caſu præcipiet ei? Non aliud, quàm vt principatum acciplat. Decebat iam tunc leſum illum Naue, & leſuitarum exemplar, ſic eſſe animo comparatum, vt principatus refugeret, niſi obediétia ad illos cogeretur ire. At enim Caiet. ibi: *Præcepto publico* Idem.
compellendum Ioſue ad principatum cenſet Deus. Nã dicendo, & præcipies ei, & nihil aliud præcipiẽdo explicando, ad ſuſceptionem eius refert præceptum publicum, vt videant omnes, quod non vſurpat ſibi principatum Ioſue. Sic amauit Deus, vt in Ieſu Naue raderetur omnis ſuſpicio ambitus, vt publicum illi iniungi voluerit præceptum de acceptando principatu. Hanc enim poſuit normam præſtantiſſimorum Principum, qui non adulet ad dignitates,

 ſed

ſed potius ad illas ferantur obedientia coacti. De regaliſſima auium aiebat Iob cap. 39. *Iob 39.* *Nunquid ad preceptum tuum eleuabitur Aquila*. Non enim otioſè in ſola Aquilæ eleuatione meminit præceptum Dei; ſed vt oſtendat, quàm proprium debeat eſſe præſtantiſſimorum Principum, quòd non niſi de præcepto Dei cogente ad dignitates veniant. Quòd in ſuo Trajano extulit ethnicus homo Plinius in *Plinius.* Paneg. aiens; *Nihil hic, vt Imperator fieret, agitauit, nihil fecit, niſi quod meruit, & paruit. Paruiſti enim Cæſar, & ad principatum obſequio perueniſti, nihilque magis a te ſubiectis animi factum eſt, quàm quod imperare cœpiſti. Vt verò ad te fortuna tua nuntiat venit, malebas quidem hoc eſſe, quod fueras, at non erat liberum. At non obſequeris Principi ciuis, legatus Imperatori, filius patri? Vbi deinde diſciplina? Vbi à maioribus traditum, quodcunque Imperator munus iniungat, æquo animo ſubeundi? Eodem poſſe putes illum vti iure eam ad imperium reuocet, quo ſit vſus cum ad exercitum miſerit, nilque intereſſe ire Legatum, aut redire Principem, niſi quod maior ſit obſequij gloria, in eo quod quis minus velit. Augebat authoritatem iubentis in ſummum diſcrimen authoritas eius adducta, vtque magis parendum imperanti putares, efficiebatur eo, quod ab alijs minus parebatur.* Sic Plinius ſuum commendat Traianum, quòd minimè aſcendiſſet Imperij thronum niſi coactus obedientia maioris.

§. XXXVII.

Hoc in primis Principibus mandatur à Deo quòd ſui obliuiſcantur, vt populis prouideant.

DVm Moyſes eligit Ioſue in Principem, iubet Deus, vt illi præcepta imponat coram omnibus, dicens: *Dabis ei præcepta cunctis videntibus.* Et vt benè notat Oleaſter, mandantur dari præcepta Ioſue principi futuro, ſed non dicuntur res, de quibus præcepa ſint. Philo eò tendiſſe præcepta putat, vt benè conſuleret Reipublicæ. Addiderim ego præcepta fuiſſe ei impoſita, vt ſui obliuiſceretur, attendens inferiorum ſuorum commodis, ac ſaluti. Huc enim ſpectant prima à Deo data principibus præcepta; hæc pleniſſimè obſeruauit Ioſue, adeò ſui oblitus, & ſuis attentus, vt in diuiſione terræ acquiſitæ, omnibus ditatis, nihil ſibi reſeruarit, vt videbimus infra. Et planè hoc habent vniuerſi Principes, qui præcepta diuina ſequuntur in principatu ſuo, quòd nimirum ſui, ſuæque naturæ obliuiſcãtur, vt ſuis prouideant. De primis illis mũdi gubernatoribus locutus Geneſ. 1. ait: *Gen. 1.* *Fecitque Deus duo luminaria magna; luminare maius, vt præeſſet diei; luminare minus, vt præeſſet nocti.* Et hoc mihi ſemper magnam admirationem faciebat, quòd inferiorum dominatura aſtra ignea fierent, & in altiſſimo cœlo conſtituta; quando flammantium omnium natura eſt ferri ſurſum, & ab infimis fugere. Quòd videre potes in face accenſa, cuius flammas nulla vi cogere potes, vt deorſum ferantur; quin potius ſi verſus terram facem inuertas, ipſæ nihilominus flammæ reluctantur, & ſuperiora petunt, aſcendentes per pabulum ipſum. Quòd cum ita ſit, cur Domine flammantia aſtra Solis, & Lunæ conſtituis, vt dominentur inferioris mundi? Eorum natura videtur ferri ſurſum, inferiora fugere, quomodo ergo poterit eſſe bonus gubernator, qui ſubiectos fugiat, & ſola quærat conſectanea ſibi? Poteſt fieri vt à bono Deo ordinentur talia aſtra in præfecturas mundi relictis naturis ſuis? Abſit, imò eo ipſo, quòd in præfecturas mundi fiunt, adeſt illis præceptum diuinum, cui illa parentia ſui, ſuæque naturæ oblita deorſum iaculantur radios ſuos, vt ſuis inferioribus proficiant. Quò ſpectans Theodoret. ſerm. 1. de Prouidentia ait. *Theodor.* *Equidem Solem, & Lunam vnà cum toto illo ſtellarum catu cœlo terga vertiſſe, & radios ſuos deorſum demittere videmus. Creatori enim ſeruiunt, & natura illis eſt, quem creator conſtituit, terminus. Tibi equidem minimè parebit ignis natura, creatoris autem nutibus ſeſe accommodas, & cuius natura erat ſurſum tendere, & in altum ferri, deorſum ferri incipit. Hic quoque Dei prouidentiam inſpice, qui Soli, & Lunæ, & ſtellis inſiſtit, & has ceu voce quadam hominibus faces præferre iubet. Exoriens enim Sol diei author eſt.* Non equidem aſtra præfecturas mundi accipiunt, vt propriæ naturæ, & proprijs commoditatibus indulgeant; ſed vt vel naturali loco terga vertant, & ſuæ naturæ obliuiſcantur; & in contraria proprio appetitui ferantur, vt inferiores ſuos in viam ſalutis deducant. Huc enim ſpectant Dei præcepta inſita Principibus. Nemo ignorat ſtellam illam, quæ propoſita eſt Magis, vt eorum viam regeret; & cuius illi ſequerentur ducatum. Dicunt enim Matth. 3. *Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus cum muneribus*, &c. *Matth. 3.* Ecce tibi vbi ſtella in ducem datur hominibus, ſic ipſa altitudinis ſtellarum obliuiſcitur, vt terris vicina facta determinatam viam poſſet indigitare. Sed vnde ſtella in tantam demiſſionem deuenit? Sanè qui illi dedit Deus vt ducatum Magis præſtaret, ſimul & præceptum addidit, quo ſuæ naturæ obliuiſceretur, vt ſuos iuuaret. Ex quo ſapienter ait D. Chryſol. ſerm. 156. *D. Chryſ.* aiens: *Apparuit ſtella non volens, ſed iuſſa; non cœli nutu, ſed diuinitatis impulſa; non lege ſyderum, ſed nouitate ſignorum.* Equidem vbi ſtella dux facta comparuit, nihil ſuum præſefert; priuatis ſuis legibus renuntiat, in promptu habet Dei præceptum, quo ſibi mandatur ſua obliuiſci, & ſuorum vtilitatem curare. Vt ſapienter dicat ille Princeps apud Caſſiodor. 12. Var. *Caſſiod.* *Mihi enim propria cura dilapſa eſt, poſtquam generalem cæpi cogitare cuſtodiam.* Sic ibi.

§. XXXVIII.

Præſtantiſſima virtutis eſt in ſplendore, & gloria ſuſtinere conſortes.

HOc in Moyſe, & Ioſue præſtantiſſimæ eſt indicium virtutis, quod Deus imperat, nimirum: *Dabis ei partem gloriæ tuæ.* De quo D. Auguſt. ait: *D. Auguſt.* *Sic enim accipiendum eſt, ac ſi diceret, facies eum ſocium gloriæ tuæ.* Qui ſucceſſor in imperio deſignatur, & ſocius imperij admittitur iubente Deo, antequam Moyſes diſcedat è vita. Et cur Deus voluit vt habiturus poſt mortem imperium integrum, & in vita ipſius Moyſis in partem imperij intret? Sic vtriuſque oſtendebantur præſtantiſſimæ virtutes; quando minus eſt homini, quòd relinquat imperium, quàm quòd partiatur illud cum ſocio; & quod inueniatur ſocius, qui poſſit placere in regno potiundo. Vtrumque miratur Plinius in Nerua, & in Traiano; ait enim *Plin.* de illo in Paneg. *Inde depoſita imperio latus. Nam quantum refert, deponas, an partiaris imperium? Niſi quod difficilius hoc eſt.* Magnum hoc Neruæ

præ

præconium fuit, quod partito imperio cum Traiano lætus manſit. Sed accipite aliud de Traiano ipſo ibidem dictum: *Magnum hoc tuæ moderationis iudicium, quòd non ſucceſſor imperij, ſed particeps etiam ſociúſque placuiſti.* Hæc magna Principis commendatio, quòd non ſolum ſucceſſor, ſed & ſocius in imperio placeat ſodali ſuo; & quòd lætus ſodalem admittat. Huc ſpectabat Theodoaldus Rex Gothorum in ſocietatem regni admiſſus à ſorore ſua Amaleſiuntha; dicit enim apud Caſſiod. to. var. 4. *Quæ cum paruulo filio regnauit ſola, nunc mecum eligit regnare ſociata. In ipſa eſt enim decus regnorum omnium in ipſa noſtra originis flos bonorum. Quidquid fulgemus, ab eius claritate ſuſcepimus.* Meritò decus regnorum omnium cenſetur eſſe illa, quæ fratrem regni conſortio fuit dignata. Non enim niſi à magnis, & præſtantibus venit quòd velint thronos poſſidere cum aliis. Prodigus ille filius Luc. 15. ad patrem clamabat: *Da mihi portionē ſubſtantiæ, quæ me contingit.* Et cur ſic clamabat pro ſua portione ſubſtantiæ? Nonne ea apud patrem ſecura ſeruabatur? Cur magis à patre illam accipere optabat? Ait Chryſol. ſerm. 1. *Ea quæ patris erat, noluit poſſidere cum patre.* Oderat malus ſocium in bonis habere vel patrem; nihili æſtimat, quod cum ſocio patre habet. Sed hoc faciebat filius iunior iuuentutis ignorantia occupatus; nonne ſenior cordatior extitit? Is veniens de agro ingentia gaudia in domo patris ſui audit pro filio perdito recuperato: quid tunc? *Indignatus autem nolebat introire.* Et cur indignatur in fratris reditu? Cur non magis gaudet? Cur non intrat, fratrémque receptū amplexatur? Ait Chryſol. ſer. 4. *Frater credidit damnum, quo reduſſe conſpicit cohæredem.* Non eò pertingit natura humana, vt facile ſuſtineat ſocium in bonis; vbi conſpicit cohæredem; nihil non ſibi malum auguratur. Hinc ſapiens illa fœmina Matth. 20. ait: *Dic, vt ſedeant hi duo filij mei vnus ad dexteram, alius ad ſiniſtram in regno tuo.* Cur non potius vnam dexteram ambobus poſtulabat? Cur alterum ad ſiniſtram ſtatuit? Non equidē ſuſtinerent ſe in dexteris duo fratres, ſed alter alterum inde præcipitaret. Dicitur 4. Reg. 11. *Athalia verò mater Ochoziæ vidēs mortuum filium ſuum, ſurrexit, & interfecit omne ſemen regium.* Circa quæ ait Carthuſian. *Poſteros natos ex ſemine Dauid, quibus poterat ius regnandi competere, interfecit, quatenus ipſa ſola regnaret. Ecce quanta fuit crudelitas, & ambitio impiiſſimæ huius, quæ regnandi libidine interfecit filios filij ſui, cum tamen auiæ ſoleant valde diligere nepotes.* Sed thronus non veretur ius conſanguinitatis, cum quiſque velit ſolus regnare. Ex quo Alexander Dario reſcripſit apud Curtium lib. 8. *Si ſecundus, & non par mihi velles haberi, facerem forſitan, quæ petis. Cæterum nec mundus duobus ſolibus poteſt regi, nec duos ſumma regna ſaluo terrarum ſtatu poſſunt habere.* Sic putat humana prudentia.

Caſſiod. Luc. 15. Chryſol. Idem. Matth. 20. 4. Reg. 11. Curt.

Capvt III.

Deus Ioſue adeſt poſt Moyſem.

Textvs Historia.

Excesserat è viuis Moyſes, & Ioſue ducendi populi curas ſuſceperat ſolus; debebatur enim hæc illi veneratio, vt eius imperium eſſet nouiſſimum Moyſis opus. Quem Ioſue lachrymis ſuis, ita vt filium decuit, mox publico totius populi luctu honeſtauit, imitatus ipſum, qui ſimili luctu triginta dierum defleuit Aaronem. Vix iuſtis ſolutis adeſt Dominus, qui Ioſue robur indit, quo ardua quæque ſuperare poſſit, vel in Iordanis tranſitu, vel in promiſſæ terræ expugnatione. Semel, & ter iubet hominem confirmari, & accingi, cui nullus obſiſtet hoſtis; dum diuina lex ei, populóque ſit cordi. Non moratus ille, vbi Dei oraculum detonuit: iubet Principibus, vt multitudinem moneāt parare commeatus, quibus die tertio Iordanem tranſire poſſint. Inſuper Rubenitas, Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe hortatur, vt iuxta fidem datam Moyſe armati præcedant fratres ſuos vſque dum in terræ veniant poſſeſſionem. Nemo non annuit loquenti, cui etiam omnes eandem quam Moyſi habuerant, promittunt fidem in poſterum.

Moralia circa textus litteram.

Absolvimvs, quæ de Ioſue extra eius librum ſcripta ſunt, & quæ in eius libro poſſent deſiderari; nunc iam gradum facimus ad ipſius libri textum, cuius ponderationem futuram puto haud ingratam.

Cap. 1. Ioſue: Et factum eſt poſt mortem Moyſi ſerui Domini, vt loqueretur Dominus ad Ioſue filium Nun, miniſtrum Moyſi, & diceret ei: Moyſes ſeruus meus mortuus eſt, ſurge, & tranſi Iordanem iſtum tu, & omnes populi tecum, in terram, quam ego dabo filiis Iſraël. Omnem locum, quem calcauerit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut locutus ſum Moyſi. A deſerto, & Libano, &c.

§. I.

Principibus habenda ſunt ob oculos manifeſta nouiſſima.

Cvm primùm poſt Moyſem principatum hereditaſſet Ioſue: hæc facta ſunt illi à Deo verba, *Moyſes ſeruus meus mortuus eſt, ſurge,* &c. Aliter Ieſus dicebat de Lazaro Ioan. 11. *Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado,* &c. Ad Ioſue locutus de Moyſe defuncto, illum clariſſimè mortuum oſtendit; ad diſcipulos autem locutus de defuncto Lazaro, non mortuum dicit, ſed dormientem. Et cur in Lazaro ſomnum, in Moyſe mortem vocat? In Lazaro loquebatur cum pauperibus diſcipulis ſuis, quibus potius conuenit, vt in morte ſomnum contemplentur, & quietem, vt qui minus egeant nouiſſimorum terribilitate coërceri, cum ea facilius ipſis occurrat. In Moyſe autem loquebatur cum Ioſue Imperatore, & duce ingentis populi, cui maximè opus opus eſt aperta mortis, nouiſſimorúmq; terribilia continuò ob oculos ferre. Eſt equidē maximè optandū principibus, quod apertis nominibus conſiderent ſuorum nouiſſimorum

Ioann. 11.

Prou 31. morum extrema. Prouerb 31. *Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum ſecretum eſt vbi regnat ebrietas.* Itaque à regibus vinum aufertur, ne inebriati perdant ſuum ſecretum. Sed quale eſt iſtud ſecretum, quod ſic procuratur, ne perdatur in regibus? Secretum iſtud optatiſſimum in aulis principum, & regum, eſt quidquid pertinet ad mortis extrema. Quid ibi magis ſecretum? Et quid illis magis optandum, quàm quod frequentes ſint in iſto ſecreto? Rupert. (Rupert.) lib. 2. de Proceſſ. Spiritus Sancti cap. 13. *Quale enim ſecretum exoptas? Nimirum vt homo iugum portans ab adoleſcentia ſua ſolitarius ſedeat, & lugeat, præſentem ante oculos habens cauſam, cur lugere debeat, videlicet, quia mortalis in peccatis, aut in peccatorum periculis viuit, rationem redditurus ante tribunal tremendi Iudicis.* Hoc ſecretum maximè curandum eſt, ne vnquam deſit principibus, potentibuſque hominibus; ſed quod illis apertiſſima ſint eorum nouiſſima, nimirum mors imminens, & iudicium. Eſt enim maximè regibus, principibuſque ſalutare, quod illis mors ob oculos verſetur apertiſſimè. Hinc notanda eſt quàm diuerſa extitit mortis notificatio dicta Sauli regi, vel dicta Ezechiæ. Cum
1.Reg 28. enim 1.Reg 28. apparuiſſet Samuel Sauli, ait illi: *Cras tu, & filij tui eritis mecum.* Non apertis verbis explicat illum vnà cum filiis die ſequenti moriturum; quod fecit Iſaias 4. Reg 20. dicens ad Eze-
4.Reg.20. chiam: *Hæc dicit Dominus; Præcipe domui tuæ, Morieris enim tu, & non viues.* Quid explicatius? Quid apertius? & quando Samuel non apertis verbis, ſed ambagibus vſus proponit Sauli inſtantem finem; cur ſimiliter Iſaias non magis diſſimulat ſententiam mortis, ſed illam proponit Ezechiæ verbis apertiſſimis, rigoroſiſſimis, inquiens: *Morieris tu, & non viues?* Planè Samuel loquebatur cum rege à Deo reprobato, & deplorato; cuius ſaluti non ſtudet, & ideò mortis rigorem verborum phraſi obnubilat, vt ſolum dicat; *tu & filij tui mecum eritis.* At Iſaias loquebatur cum rege, cuius ſaluti, & medelæ operam nauabat; propter quod ambages vniuerſas depellit, clariſque verbis, & nominibus mortem inſtantem denuntiat. Eſt enim ſalutare principibus, quod clariſſimè extrema mor-
Ezech.21. tis percipiant. Quò crediderim ſpectaſſe illud Ezechielis cap. 21. cum Deus ad potentes Iſraëlis dicit: *Dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad ad fulgendum, amicti ad necem.* Quis enim non miretur, quòd gladius amictus, tectuſque proponatur ad necem; ſtrictus autem, & limatus non ad necem, ſed ad ſolos ſplendores emittendos? Et cur dicitur gladius amictus, & tectus magis pertinere ad necem? Rem explico ex eo, quod accidit carnificibus, dum reos puniunt: quibus illam extremam ſuauitatem, & miſericordiam præſtant, vt ab eorum oculis abſcondant gladios, quibus ſunt interficiendi. Exit carnifex decollaturus nobilem adoleſcentem; qui in eius oculis quàm longiſſime iecit ſtrictum gladium, quem palam ferebat. Tunc quaſi ſine gladio eſſet, accedit miſero, obuelat oculos de more, & dum non poterit recedere, vt gladium afferat, è ſinu occultum gladiolum exerit, quo miſerum nihil tale cogitantem perimit. Itaque ſtrictus gladius aliqualem ſpem vitæ fouebat, tectus & occultus hominem perdidit. Sic Deus damnatis, deploratiſque principibus mortis gladium imminet; ſed tectum, ſed multis opertum, quod eſt duriſſimum ſupplicium. Verum bonis, & fœlicibus ſtrictum mortis gladium proponit, & apertum, vt inde non percipiant tenebras, ſed vitæ ſplendores metant. Vt meritò clamet Iob 19. Iob.19.
Fugite ergo à facie gladij. Vbi Septuaginta in tem præſentem: *Fugite ab integumento.* Et meritò rem exitialem debes putare, quòd tibi mortis gladius imminens obtegatur, obnubiletur. Ea enim miſericordia carnificis eſt, volentis perimere; non medici ſanare volentis.

§. II.

Duce Ieſu aſpera quæque ſuauiantur.

MOrtuo Moyſe, dicitur, quòd ducat populum per Iordanem, ait enim: *Moyſes ſeruus meus mortuus eſt, ſurge, & tranſi Iordanem iſtum, tu & omnes populi tecum.* Viuente ducenteque Moyſe mare tranſitur; poſt mortem autem Moyſi ducente Ieſu, non amplius mare, ſed dulciſſimum Iordanis flumen ſuperatur. Crede mihi dulceſcent amariſſima quæque, ſi ducem Ieſum ſequaris. Ait Origen. hom. 1. in Ioſue: *Cum Moy-* Origen.
ſes educeret populum de Ægypto: Tranſeunt aquam maris, aquam ſalſam, nequicquam in ſe dulcedinis continentem. Hæc Moyſe duce geſta cognoſcimus. Cum verò Dominus meus ducit exercitum: Nuſquam iam mare, nuſquam ſalſus fluctus occurrit, ſed duce Domino meo Ieſu venio ad Iordanem. Sanè, & ſub Moyſe, & ſub Ieſu gradientem exercitum fluctus excipiunt; ſed in Moyſe fluctus amariſſimi maris, in Ieſu fluctus dulciſſimi Iordanis. Solemne namque eſt ſectatoribus Ieſu vel tumentes difficultatum fluctus inuenire ſuaues. Ionas in mare præci- Ion 2.
pitatus, à ceto voratus aiebat cap. 2. *Proiecisti me in profundum in corde maris, & flumen circundedit me.* Dum in corde, & maris profundo eſſet, ſic erat, quaſi dulciſſimo flumine eſſet circundatus. Sed vnde fieri poterat, quòd homo in medio maris ſalſiſſimi inueniret flumina dulcis aquæ? D. Hie- D. Hieron.
ron. ibi id non ſolum in perſona Ionæ, ſed maximè in perſona Chriſti Ieſu putat factum. Ait enim: *Quantum ad Dominum ſaluatorem ſexageſimi octaui pſalmi ſumamus exemplum, in quo ait: Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia; veni in altitudinem maris: Et tamen cum inter amaras aquas ſed flumine circundatus eſt: de quo in alio loco: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: alij bibentibus ſalſos fluctus, ego in medijs tentationibus dulciſſima fluenta ſorbebam.* Hæc ſibi, & ſuis facit Ieſus meus, cui militat vniuerſa ſuauitas, & dulcedo; vt qui eius veſtigia ſequuntur, vel mediis amarorum, pœnarúmque fluctibus ſuauitatem ſentiant. De illuſtri Chriſti martyre Theodoto ait Theodor.
Theodoret. lib. 3. hiſtor. cap. 10. Rogatus à quibuſdam, ecquid doloris acerba illa, & crudelia tormenta paſſus ſenſiſſet? reſpondit, ſe initio aliquantulum doloris ſenſiſſe: at poſtea, ei apparuiſſe quendam, qui linteo molli, & frigido faciem ſudore manantem tergebat, iubebatque bono animo eſſe. Et propterea cum carnifices à cruciendo ceſſarent, ſe non voluptatem, ſed afflictionem ideò ſenſiſſe, quòd is, qui eius leuaſſet cruciatum, diſceſſiſſet. Sic ibi, vt videas, quàm dulcia flumina excipiant eos, qui ad ducem Ieſum ſpectant, illumque ſequuntur per aſpera quæque. Sic Dan. 3. *An-* Dan.3.
gelus Domini deſcendit cum Azaria, & ſocijs eius in fornacem, & excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris, &c. Mirabaris, quòd in mediis fluctibus maris dulcia flumina eſſent; ſed maius eſt quod in mediis fornacis flammis

flammis rorantes auræ inuenirentur. Et qui Angelus deſcendens cum iis pueris in fornacem, ibi D. Chryſ. rorem effecit? Ait D. Chryſoſt. epiſt. ad Cyriacum exulem: *Tunc denique Chriſtus verax Deus repentè mirabili opere diſperſit ignem. Ignis enim non ferens iuſtorum virtutem exilijt foras, & Chaldæos incendit, fuitque illis poſtea caminus pro Eccleſia.* Et quid ſuauitatis non fieret fornax pueris, qui ſecum Chriſtum habebant? Sanè vbi Chriſtus eſt vel in mediis tormentis, & periculis; ibi, & refrigerium, & ſuauitas, & malorum medela. Quæ ſine Ieſu inueniuntur, non ad ſuauitatem conferunt, ſed ad pœnam. 4. Reg. 4. Sic Eliſæus 4. Reg. 4. audita morte pueri miſit ſeruum ſuum, vt illum ad vitam traheret, dicens: *Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade.* Baculum ſuum mittit, vt ſalutem reddat puero, ſed minimè id præ- D. Auguſt. ſtitit. Et cur baculus nihil præſtitit? Ait D. Auguſt. ſerm. 206. de Temp. *Puer iſte typum habuit Moyſis. Miſit eum cum baculo in Ægyptum: ſed baculus ſine Chriſto flagellare Ægyptios potuit, de peccato liberare, aut reſuſcitare non potuit.* Et baculus, & virga vbi inueniuntur ſine Chriſto Ieſu, nihil ſalutare nouerunt, affligere homines, & flagellare tantùm poſſunt. At vbi illis Ieſus adiungitur, fallax niſi vitam habent, reſurrectionem promant. Caue tibi homo, ne ad te veniat baculus, veniat dolor, veniat calamitas ſine Ieſu; ingentes enim tibi pariet dolores; at ſi cum Ieſu ad pœnas, ad dolores, ad tempeſtates pergas, tibi ſuauiſibuntur, & dulceſcent omnia.

§. III.

Illud præſtantius cenſetur, quod pluribus proficit.

PRæſtantia tanti ducis non in eo ſita eſt, quòd ipſe Iordanem ſuperet: ſed quòd plures inde traducat in terram promiſſam. Sic ibi dicitur: *Surge, & tranſi Iordanem iſtum, tu, & omnes populi tecum, in terram, &c.* Quid magnum indicitur Io- 1. Par. 12. ſue circa Iordanis tranſitum; quando, & 1. Paralip. 12. de aliis fortiſſimis dicitur, quòd & ipſi Iordanem tranſiſſent pugnaturi? Sic enim habes ibi: *Iſti ſunt, qui tranſierunt Iordanem menſe primo, quando innadare conſueuit ſupra ripas ſuas, & omnes fugauerunt, qui morabantur in vallibus, &c.* Et quando iſti validiſſimi ſic etiam exundantem tranſeunt Iordanem, vt fugent inimicos; quid magnum commendatur Ioſue de Iordane ſuperando? Aut vnde Ioſue gloria adeò decantata eſt pro tranſitu Iordanis, quando, & alij poſtea ſine vllo miraculo tranſnadarunt illum? Planè potuiſſent fortiſſimi viri ipſi per ſe ſuperare Iordanem, ſed quod id faceret cum ingenti populorum multitudine, fœminis, pueris, ſenibus, id ſolum fuit Ioſue, cui dictum eſt: *Tranſi Iordanem iſtum tu, & omnes populi tecum.* Præſtantia autem & excellentia viri inde extollitur, quòd extendatur ad plures, pluribuſque ſit proficua. Dicebatur Mariæ Luc. 1. Luc. 1. *Concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum:* & vt modum ſciret, additur illi: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, &c.* Quanta hæc Ma- Luc. 3. riæ gloria? Sed & Luc. 3. de Iordane dicitur: *Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, & orante apertum eſt cœlum, & deſcendit Spiritus Sanctus, &c.* Ecce tibi è Maria naſcitur Ieſus, & ex aquis Iordanis quaſi renaſcitur in Baptiſmo; in vtraque natiuitate interuenit ſpiritus diuinus. Vtra ergo præſtantior natiuitas? Ait D. Auguſt. hom 7. de Epiph. *Penè maiori munere, quàm Maria, vnda ditata eſt. Illa enim ſibi tantum meruit caſtitate, iſta nobis contulit ſanctificationem. Illa meruit ne peccaret, iſta vt peccata purgaret. Illa vnum procreauit, & pura eſt; iſta generauit plures, & virgo eſt. Illa præter Chriſtum, neſcit alium filium; iſta cum Chriſto mater eſt populorum.* D. Auguſt. Ecce vnde Auguſtinus putat penè exaltari natalem Chriſti ex vndis ſuper natalem ex Maria, quia è Maria naturali origine natus vnus Ieſus, ab vndis autem, & cum Ieſu renaſcuntur populi multi, & maximè ad præſtantiam facit, quòd ſis proficuus multis. Paul. 1. ad Corinth. 13. ait: *Nunc autem manent, Fides,* 1. Cor. 13 *Spes, & Charitas, tria hæc, maior autem horum eſt Charitas.* Et vnde Charitas maior eſt Fide, & Spe: Nonne, & Fides Deum attingit? Cur charitas maior Fide eſt? Ait D. Zeno ſerm. de iis virtutibus: D. Zen. *Triumphet licet, quibus vult virtutibus fides, ac ſpes multa, & magna proponat, Charitas ſua ingerit fortiora, quæ eſt ita rebus omnibus prædita; vt ſit omnium iure ipſa regina. Quod fides ſibi ſoli prodeſt, Charitas omnibus.* Expende vnde Charitas ſe extollat ſupra fidem, nimirum: *Quod fides ſibi ſoli prodeſt, Charitas omnibus:* fides ſic Deo nititur, quaſi velit eum ſoli ſibi, non curat de cæteris; at Charitas ſic ad Deum tendit, vt ſimul vellet omnes Deos & aliis omnibus Deum. Ne dubites maiorem eſſe virtutibus cæteris, quæ ſic omnibus eſt benefica. Nunquam enim non maximè extollitur, qui pluribus proficit. Sic Loth Gen. 19. iuſſu Dei Gen. 19. fugiens ad montem, veritus ſolitudinem clamabat ad Deum. *Eſt ciuitas hæc iuxta, ad quam poſſum fugere, parua, & ſaluabor in ea, nunquid non modica eſt, & viuet anima mea? Dixit ad eum, etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, vt non ſubuertam vrbem, pro qua locutus es.* Conceſſum illi erat, quod ſaluaretur in ſolitudine montis; at ipſe magis petit ſaluari in ciuitate, vt ſic ſalus non pertingeret ipſum ſolum, ſed ad vniuerſam extenderetur ciuitatem; ex quo non parum ſibi gloriæ contraxit. Vt dicat Claudius Marius lib. 3. in Gen. Cla. Mar.

Conceſſumque ſibi donum ſpeciale ſalutis
Pluribus impertit, meritumque de munere fecit.

Sic merita extulit, vbi ſibi conceſſum donum ſalutis ſpeciale; fecit, vt pluribus poſſet communicari.

§. IV.

Creaturarum auxilia, & progreſſus multis impediuntur; vnus Ieſus nulla non ſuperat impedimenta, vt faueat.

POtentiæ Iſraëliticæ terminos ſic Deus ſtatuit: *Omnem locum, quem calcauerit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut locutus ſum Moyſi. A deſerto, & Libano vſque ad fluuium magnum Euphraten: omnis terra Hethæorum vſque ad mare magnum contra Solis Occaſum, erit terminus veſter.* Sed illud notandum, quod vbi mare magnum, & fluuium Euphraten ſtatuit terminum potentię Iſraëliticæ, non cum Ioſue loquitur in particulari; ait enim: *Locum, quem calcauerit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam, &c.* Immediatè ante locutus cum Ioſue de tranſitu Iordanis, Ioſue à populo ſeparabat, aiens: *Surge, & tranſi Iordanem iſtum, tu, & omnes populi tecum;* modò illum commiſcet, & confundit cum populo, dicens: *veſtigium pedis veſtri,*

veſtri, & vobis tradam. Cur, vt ſupra dixit ſeparatim, *tranſi tu, & omnes populi tecum*, modò etiam non dicit, *veſtigium pedis tui, & omnis populi*; imò, *& tibi, & omni populo tradam?* Cur in primo ſeparat Ioſue à populo in ſecundo autem illum confundit cum popularibus? Meritò vbi flumen magnum, & mare magnum poſitutus erat terminos, quos minimè tranſgredi poſſet poteſtas Iſraëlitica, non Ieſum meminit; ſed ſolius Moyſis mentionem particularem facit: cuius, vt cæterarum creaturarum, proprium eſt, multis impedimentis detineri, & coërceri, ne vllos progreſſus faciant in auxiliando. At vbi Iordanis fluuius ſiccandus erat, ne gradientibus impedimentum opponeret, ibi non meminit Moyſen; ſed in particulari ſpectat Ieſum Naue, fatus: *Surge, & tranſi Iordanem iſtum, tu, & omnes populi tecum.* A Ieſu enim ſolo Domino noſtro venit, quòd nulla impedimenta ſentiantur, quòd omnia ſuperet, vt ſuos protegat, & in ſalutem afferat. Quò ſpectans ipſe Ieſus meus Iſaiæ

Iſai.43. cap.43. ait: *Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo: meus es tu. Cum tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.* Septuaginta legunt. *Et flumina non concludent te.* Ecce tibi vt redemptor, atque ſoluator noſter Ieſus omnem à nobis pellit timorem, factus vt nullis fluminibus concludamur, nullis difficultatibus implicemur, quo minus ipſe ad nos non poſſit tranſire. Siquidem dum ſub hoſtibus, ſub neceſſitatibus premimur; ipſe omnia tranſit, omnia ſuperat, vt

Plinius. ferat auxilium. Adulator ille Principis ſui Plinius in Paneg. Trajani dicebat: *Quòd ſi quis barbarus rex eo inſolentia furoriſque proceſſerit, vt iram tuam indignationémque mereatur, na ille ſiue inſuſo mari, ſeu fluminibus immenſis, ſeu præcipiti monte defenditur? Omnia hæc iam prona, tamque cedentia viribus tuis ſentiet, vt ſubſediſſe montes, flumina exaruiſſe, interceptum mare, illataſque non claſſes noſtras, ſed terras ipſas arbitretur.* Hæc vanè de vano effluebat ille: quæ veriſſima in noſtro Ieſu experiri poſſumus quotidie. Vbi enim hoſtis humani generis Ieſu indignationem ſolicitet, ſub eiuſque tyrannide gemant populi; nequaquàm ille ſecurus erit, ſiue interfuſo mari, ſiue fluminibus immenſis, ſiue præcipitibus montibus. Sic enim bonus Ieſus prouidit ſuis etiam in mundo extremo conſtitutis, vt videantur illi ſubſediſſe montes, interceptum mare, immenſa flumina exaruiſſe. Non immeritò illa conculcata quondam à tenebrarum poteſtatibus

Cant.2. dicebat de Ieſu meo Cant.2. *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnulóque ceruorum.* Ne ſentiat impedimenta montium, fluminúmve in adiuuandis ſuis ceruo ſeſe oſtendit ſimilem Ieſus meus. Et cur ceruo? Erat ingens lacuna Mæotides nomine, cuius ad ripas habitabant Gothorum populi perſuaſi lacunam immeabilem eſſe, & tantæ vaſtitatis, vt poſt

Iord.Epiſ. illam, nullus alij genti maneret locus. Quid tunc? Ait Iordanus Epiſcop. Rabenæ lib. de rebus Geticis: *Ergo, vt aſſolent venatores, dum in vlterioris Mæotidis ripa venationes inquirunt Gothi, animaduertunt quomodo ex improuiſo cerua ſe illis obtulit, ingreſſaque paludem, nunc progrediens, nunc ſubſiſtens, indicem ſe viæ tribuit. Quam ſecuti venatores, Paludem Mæotidem, quam imperuiam vt pelagus exiſtimabant, pedibus tranſiere. Moxque vt Scythica terra apparuit, cerua diſparuit*, &c. Itaque ſuperatis paludis immenſis aquis duce cerua, apparuerunt Scytharum populi, tractique fuerunt in mores ciuiles, & ebiberunt Chriſtianam religionem. Quid diuinius? Equidem noſtro diuiniſſimo ceruorum hinnulo Ieſu ſubſidunt montes, exarent immenſa flumina, & maria exarent, vt ſuis ferat opem. Quis ad eum pertinens infuſo mari, ſiue fluminibus immenſis, ſiue præcipitibus montibus occluſus, ſic teneri potuit ab hoſte; ne ad illum duceret Ieſus, qui vitæ, ſalutiſque æternæ ferret opem? Erant ſanè altiſſimi, prærupiſſimique montes, profundiſſimæ valles, flumina immenſa, vaſtiſſima maria, quæ nudis Indis Euangelicæ prædicationis aditum occluderent. Sed ecce venit Ieſus verus hinnulus ceruorum, & indicem ſe viæ præbens omnia fecit ſuperari, & duxit populos, qui remotiſſimos receſſus ſcrutarentur orbis, vt ſalutem miſerrimis proponerent. Fœlices nos, qui ſub Ieſu viuimus; nulla enim impedimenta non vincet, vt nobis afferat ſpem vitæ.

Ioſue 1. Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis diebus vitæ tuæ; ſicut fui cum Moyſe, ita ero tecum; non dimittam, neque derelinquam te. Confortare, & eſto robuſtus: Tu enim ſorte diuides populo huic Terram pro qua iuraui patribus ſuis, vt traderem eam illis.

§. V.

Tunc homo ſecurior, quando non ſibi, ſed Deo creditur.

NVllam reſiſtentiam obuiaturam Ioſue promittit Dominus, ad quam promiſſionem confirmandam multis explicat, vt illi inſeparabiliter aſſiſtet. *Nullus, ait, poterit vobis reſiſtere.* Et cur nullus reſiſtet? An quia validus, & fortis ſupra omnes Ioſue? Nihil de Ioſue valore meminit, ſed illud pro victoriæ confirmatione ſubdit: *Sicut fui cum Moyſe, ero tecum; non dimittam te, neque derelinquam.* Vbi dixit; *Sicut fui cum Moyſe, ita ero tecum*, cur addidit illud: *Non dimittam te, neque derelinquam?* Nonne hæc duo erant idem cum primo? Minimè. Aliud eſt enim, quòd Deus illi aſſiſtat, aliud quòd illum non deſerat. Aſſiſtentiam enim promiſſam explicat, quòd non derelinquet eum tanquam ſocius indiuiduus, & perpetuus latero; & quòd non dimittet, ſed manibus prehenſum habebit, nec hominem ſibi permittet. Quid ſecurius, quàm quòd homo non permittatur ſibi? Ait Caietan. Caietan. in præſenti: *Non dimittam te, neque derelinquam te. Non ſunt hæc ſynonyma, ſed alterum ſignificat retentionem, alterum aſſociationem. Promittit ſiquidem Deus, & quòd velut comes indiuiduus non derelinquet eum, & quòd tanquam retinens eum deuinctum ſibi Deo, non dimittet eum ſibi ipſi Ioſue.* Et planè in eo maximè confirmatur Ioſue; de ſuperanda reſiſtentia, quod non relinqueretur ſibi ipſi; nunquam enim certiùs homo aſſentur habiturus ſecum Deum ad vincenda omnia aduerſa, quam dum ipſe ſibi nihil putat relictum, ſed omnia Deo 1.Cor.15. refert. Aiebat Apoſtol. 1. ad Corinth. 15. *Abundantius illis omnibus laboraui, non ego autem, ſed gratia Dei mecum.* Ecce finnitudinem ſuorum laborum, nimirum illud: *Non ego autem*: vbi ſolas ſuas vires, ſuam efficientiam ſolam clarius negat, certiùs cooperatorem aſſerit Deum, cum quo ad- Paul Oroſ. uerſa omnia debellet. Vt dicat Paul. Oroſ. Apolog. de libero arbitrio. *Non ego, ſed gratia Dei mecum,*

cum, inter duo hæc verba, Non ego, & mecum, gratia Dei media eſt: Vnde, & ille confiſus, vt diceret, mecum, quia dixerat, Non ego. Inde conſortium Dei ad omnia ſuperanda certius ſibi aſſerebat, quia dixerat, Non ego, quia ſe nullum putabat in facinoribus, qui nihil ſibi permittebat, ſed omnia Deo credebat. Sibi autem relictus homo præter ruinam, quid aliud ſperet? *Matth. 26.* Dixerat Petrus Matth. 26. *Ego non ſcandalizabor, etiam ſi oportuerit me mori tecum.* Verum vbi ad rem ventum eſt audita voce puellæ ter Dominum negat. Vnde tantus cecidit? Putabat ſe aliquid poſſe ad Deum, & ideò ſibi relictus eſt, vt videret, ſe nihil eſſe. *Auguſt.* Dicit enim Aug. ſerm. 24. de tempore. *Petrus non addito adiutorio Dei promiſerat ſe pro Domino moriturum. Sed quid eſt homo ſine gratia Dei, niſi quod fuit Petrus, cum negaret Chriſtum? Et ideò Petrum paululum Dominus ſubdeſeruit, vt in illo totum humanum genus poſſet agnoſcere, nihil ſe ſine Dei gratia prævalere.* Caueat homo, ne ſibi committat ſalutem, in extremam enim ægritudinem deueniet.

§. VI.

Semel guſtatis Dei bonis, ægrè, & difficulter ab illo auelluntur.

EXpende ordinem, ait enim: *Sicut fui cum Moyſe, ero tecum, non dimittam, neque derelinquam te.* Quid eſt: *non dimittam te*, &c. Ait Caietanus: *Non dimittes tanquam retinens eum deuinctum ſibi Deo.* Et quidem vbi bona à Dei conſortio, & aſſiſtentia venientia guſtauit homo, ſic Deo ſolet adhærere, illique deuinciri, vt ægrè, inde queat auelli. *Luc. 7.* Fælix illa peccatrix Luc. 7. cucurrit ad Ieſum, *& ſtans retrò, ſecus pedes eius cœpit lauare*, &c. Sed, quod mirere magis, poſt quam lauit Chriſti pedes, & terſit capillis, adhuc ſtat retro ſecus pedes eius. Imò Ieſum pro ſe loqui audit ad Phariſæum, ſuaque ſingillatim explicare obſequia, ſuam charitatem præferre, & adhuc pedibus hæret: inſuper ſibi audit peccata dimitti: intereaque dicit ei Dominus: *Vade in pace, fides tua te ſaluam fecit.* Mirabar, quòd ſancta iam fœmina poſt finitum obſequium præſtitum Deo, poſt veniam peccatorum acceptam adhuc ibi maneret, adeò vt neceſſum fuerit, quòd Dominus illam inde abire iuberet. Et cur non magis ipſa præoccupauit abeundi imperium? Cur non prius ipſa abiuit? *Caietan.* Ait Caiet. ibi: *Sentiebat iure mulier fructum magnum ex præſentia Ieſu: & propterea percepta venia peccatorum, & commendata eius fide non recedebat, niſi Ieſus ſuam præceptore receſſum imperaſſet.* Sic adhærent, & reuinciuntur Deo, qui eius conſortium guſtare metuerunt. *Cant. 3.* Dicebat illa Cant. 3. *Inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam.* Ex quo enim ſemel adhæſit Deo, ſic illi agglutinatur, quaſi nequeat inde ſeparari. *Gil. Ab.* Ait Gillib. Abb. ſerm. 13. in Cant. *Tenui, nec dimittam illum. Tenuit, quia non timuit, dum turbaretur omnis terra, & maiores huius mundi poteſtates transferrentur aduerſus illam in cor amaritudinis. Agglutinata eſt ſponſo funiculo, qui rumpi non poteſt.* Equidem quæ manibus ſuis tenuerat Ieſum, quæ fructum ſaluiferæ diuiniſſimæque arboris attigerat, non vereor, quòd illi agglutinata firmiter, ægrè & difficulter poſſet ſeparari ab illo. Sic illæ fœminæ, quæ Ieſum rediuiuũ ſibi viderunt occurrere, *Acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius.* *Matth. 28.* *D. Thom.* Matth. 28. Vbi D. Thomas: *Quia firmiter adhærere Chriſto debemus, ideo dicitur, tenuerunt pedes eius.* Itaque non ſolum tangunt pedes Ieſu, ſed ita firmiter tenent illos, vt nolint, imò vt maximè metuant ſeparari ab illis. *D. Ambr.* Ex quo D. Ambroſ. lib. de Iſaac cap. 5. ait: *Denique habes, quia tenentibus & adorantibus dixit, Nolite timere. Tene ergo & tu anima, ſicut tenebant & Maria, & dic, tenui eum, & non dimittam: cum dicebant ambæ: teneamus te; vade ad patrem, ſed non relinquas Euam, ne iterum labatur. Tecum eam ducito iam non errantem, ſed arborem vitæ tenentem: tecum rape tuis pedibus inhærentem. Tecum aſcendam, noli me dimittere, ne iterum ſerpens venena diffundat.* Quæ pedes tenebant Ieſu, ſic in eo firmabantur, vt nihil magis metuant, quàm ab illo ſeparari; ſic quantum eſt ex ſe inſeparabiliter illi amãt hærere, vt omnia ſine illo metuãt.

§. VII.

Diſtributio bonorum in egentes maximè hominem roborat & confortat, ne incidat in manus hoſtium.

MVnus diſtribuendi terram in populares mandatur Ioſue, & ſimul illi dicitur, vt roboretur, confirmetur: Ait enim: *Confortare, & eſto robuſtus, tu enim ſorte diuides populo huic Terram*, &c. Et ſane vbi quis in hoc opus accingitur, vt populis egentibus terrenas diuidat ſubſtantias, non poteſt inde non magnum robur, & fortitudinem aduerſus hoſtes aſſumere. Aiebat enim Pſalm. 40. *Pſalm. 40.* *Beatus vir, qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conſeruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum eius.* Hæc vltima ſic ponit Appollinaris: *Appolin.* *Cuſtodem habeat regem vitæ, & ſimul curatorem. Neque eum hoſtilibus prædam manibus permittat.* Qui beneficium partitorem agit ſubſtantiæ in egenos, eóque dirigit mentem ſuam, pro validiſſima cuſtodia, munimentoque habet cœleſtem Regem, qui ſic hominem protegit, atque corroborat, vt nullum ad illum hoſtibus aditum relinquat. Et quis numeret exercitum, cum quo Rex cœleſtis cuſtodit, & roborat hominem beneficum? Ait D. Chryſoſt. hom. 33. ad Pop. *D. Chryſ.* *Sunt & hic caſtra pauperum: eſt bellum, in quo pro te pauperes pugnant. Cum enim ſtipendium acceperint, orantes tibi Deum faciunt propitium; propitium autem facientes pro Barbaris dæmonum inſidias repellunt, neque ſinunt vehementer infeſtum eſſe malignum, neque ſemper irruere, ſed ipſius ſoluunt potentiam.* Habet beneficus homo pro ſe cuſtodem cœleſtem Regem, cum ingenti exercitu pauperum, qui totum occludunt hoſtibus aditum. Qui rurſus ſic te muniunt, ſic roborant, vt in te maligniſſimi hoſtes irruere non valeant, nec aduerſus te aliquid poſſint in certamine. Mirabar aliquando è decem virginibus, quas memorat Matth. 25. quinque eò miſeriæ deueniſſe, vt præda forent hoſtibus ſuis, alias verò quinque de hoſtibus triumphaſſe. Et vnde natum eſt, quod quinque illarum ab hoſtibus calcarentur, quando aliæ de illis triumpharunt? Ait textus de miſeris: *Non ſumpſerunt oleum ſecum.* Strenuorum luctatorum eſt ante luctam corpus oleo inungere, quo membra maximè roborantur, & lubrica fiunt, ne poſſit teneri hoſtilibus manibus. At miſeræ hæ puellæ dum in mundi huius certamina audent intrare ſine hac olei roboratione, miſerè cadunt. Triumphant autem, quæ

de hoc oleo roboratæ in hoſtes audent. Sed quale hoc oleum eſt, quod ſic corda humana roborat, vt triumphent, & ſine quo perduntur, quæ veniunt ad certamina? Sum à communi ſententia Patrum, qui in oleo hoc intelligunt miſericordiam in pauperes, qua ſic roboramur, vt glorioſiſſimas victorias de hoſtibus poſſimus reportare. Ait ele-
D. Chryſ. ganter D. Chryſoſt. homil. 65. in Matth. *Non ſic oleum corpus hominis roborat, vt animam miſericordia ſtabilit, adeòque confirmat, vt ſuperari à diabolo nequeat, lubricum enim eleemoſyna oleum corpus hominis conſtituit, ita vt diaboli manus facile propter lubricitatem effugiat.* Proh beneficentiæ robur! Crede mihi Chriſtiane, ſi ad luctas vocaris, ſi arena re ſpectat, ſume de miſericordiæ in pauperes oleo, quo inungaris, ſic inde roboraberis, vt prorſus triumphes de omnibus aduerſariis. Cantatiſſimus ille Nehemias, qui in manu valida, & potenti reædificauit templum, & muros Ieruſalem renuentibus, & repugnantibus hoſtibus tam domeſticis, quàm extraneis, vnde tantam obtinuit,
2. Æſdr. 5. valentiam? Ipſe ait 2. Æſdræ cap. 5. *A die autem illa qua præceperat mihi rex, vt eſſem dux in terra Iuda :: ego, & pueri mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus :: Iudæi quoque, & magiſtratus centum quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu noſtro ſunt, in menſa mea erant. Parabatur autem mihi per dies ſingulos bos vnus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diuerſa, & alia multa tribuebam :: Memento mei Deus meus in bonum*, &c. Ecce tibi ſtrenuiſſimus dux, cui pugnandum erat cum infenſiſſimis hoſtibus, vt ducatum accepit, qualia ſibi parat munimenta, nimirum menſam proponit populo indigenti. Quo ſic confirmatur, vt vel repugnantibus hoſtibus reædificet Dei templum. Fallar niſi huic menſæ animum intendebat,
Pſalm. 22. qui dicebat Pſalm. 22. *Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant nos.* Maximè enim muniris ex menſa exhibita pauperibus, vt hoſtiles auſus confringas, & funditus perdas. Et addit: *& impinguaſti in oleo caput meum* Cui enim Deus dat vt menſam ponat pauperibus, ſimul, & oleum præbet, quo roboretur, vt in lucta deſcendat, glorioſoſque de hoſtibus triumphos peragat.

§. VIII.

Primum obtineat à Deo, quòd peccatum fugiat, qui cupit bona ex eius manu obtinere.

ELigitur Ioſue, vt diuidat populo terram promiſſionis, dicit enim: *Diuides populo huic Terram, pro qua iuraui patribus ſuis, vt traderem eam illi.* Sed de facto nec Ioſue, nec alius dux poſſedit integram terram patribus promiſſam, vt ait Maſius in præſenti. Cur ergo Iſraëlitæ de facto non acceperunt terram illam integram, quam Deus promiſerat illis, & pro qua danda tantus dux eligitur? Peccarunt miſeri contra Deum, & dum non acceperunt, quod non peccarent, non miror, quod non acceperint ex Deo bona promiſſa. Hoc enim ſolet præſupponi prius, nimirum, quòd quis accipiat; ne peccet, vt deinde bona ex Deo accipiat.
Theodor. Aiebat in præſenti Theodor. quæſt. 1. *Iſraelitæ ergo mox delinquentes, quod promiſſum erat, non plenè ſunt adepti. Diuini autem Apoſtoli non ſolum obtinuerunt ea loca, quæ calcauerunt, ſed etiam illa, in quibus eorum doctè ſcripta lecta ſunt: & deſertum olim paradiſum diuinum reddiderunt.* Expende differentiam Apoſtolorum, & Iſraelitarum; Apoſtoli vniuerſum mundum peragrarunt vel pedibus, vel doctrina, & vniuerſum mundum Chriſto ſubiecerunt; Iſraëlitæ paruam regionem pedibus ſæpe calcarunt, nec illam acquiſierunt ſibi, vt erat illis promiſſum. Vnde hoc? Ait ibi *Iſraelitæ mox delinquentes*, &c. Vbi Iſraëlitæ non acceperunt, ne à peccatis fugerent; etiam non acceperunt bona à Deo promiſſa. Illis enim ſolet Deus dare bona ſua, quibus prius dedit, ne peccatis ſeruirent. Dan. 13. clariſſima illa Suſanna ſolicitata Dan. 13.
ad adulterium, peccatum effugit; noluit peccato conſentire, etiam ſi pro eo veniendum eſſet in periculum vitæ. Quid tunc? Falſo accuſatur à ſenibus, adducitur à populo interficienda, quæ tamen inter ipſa pericula non perdidit ſpem vitæ accipiendæ à Deo. *Et cum duceretur ad mortem, ſuſcitauit Dominus Spiritum Sanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel ::: & ſaluatus eſt ſanguis innoxius in die illa.* Ecce tibi vt accepit Suſanna ex Deo vitam, quam ſperabat ab illo etiam in ſummo vitæ diſcrimine. Et vnde accepit tantam ex Deo ſalutem in periculis, niſi quia priùs ab illo acceperat, ne in peccatum iret? Ait D. Chryſoſt. hom. de D. Chryſ.
Suſanna: *In illis ventis, & fluctibus naufragium caſtitas non fecit, quia Dominus gubernabat; affuit precanti, & exaudiuit, quam nouerat; nec deſeruit, ne moreretur, cui ſubuenit, ne adulteraretur.* Quid diuinius? Expende hanc ſententiam auream; *Nec deſeruit, ne moreretur, cui ſubuenit ne adulteraretur.* Quippe vbi affuit Deus, ne peccaret, vbi dedit, ne adultero conſentiret, iam inde parabatur, vt daret vitam ſperatam, & vt pericula euaderet. Conueniant huc mulieres, conueniant huc viri, & videant medium efficaciſſimum, ſeu pignus clariſſimum conſequendi à Deo ſibi bona neceſſaria, nimirum ſi prius conſequantur, quòd immunes à peccatis maneant. Promiſſum eſt tibi à Deo, imò prouiſum tibi, & filiis coruorum alimentum, & cur tibi non datur, quòd illis infallibiliter datur? Videlicet, quia tibi prius non fuit datum, vt non peccares; vtinam acciperes à Deo, quòd non peccares, quòd non conſentires adultero, & fallar, niſi ex Deo acciperes, quæcumque tibi eſſent, & vitæ, & ſaluti neceſſaria. Præcedat vitæ innocentia, vitæ ſanctitas, & non dubitem, quòd bona ex Deo ſequantur. Ioann. 2. in nuptiis Cana Galilææ cœpit Ieſus ſuam gloriam manifeſtare, cœpit ſuam magnificentiam explicare, & ſex hydrias aquæ plenas, in totidem plenas vino mutauit. Ait enim: *Vt autem guſtauit Architriclinus aquam vinum factam*, &c. Et cur in aquis cœpit Ieſus ſuam gloriam, & magnificentiam oſtendere? Ait D. Ma- D. Max.
xim. homil. 6. de Epiph. *Aquas, inquam, vertit in vinum, & quas ſantificauit in baptiſmo, nobilitauit in nuptiis.* Planè vt priùs aquas in baptiſmo ſanctificauit, ſic conſequenter illis dedit in nuptiis vini nobilitatem. Eſt pignus accipiendi à Deo quæuis magna, ſi prius ab illa accipias ſanctitatem, qua fugias peccata.

Ioſue 1. Confortare igitur, & eſto robuſtus valde; vt cuſtodias, & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyſes ſeruus meus, ne declines ab ea ad dexteram, vel ſiniſtrã, vt intelligas cũcta, quæ agis. Non recedat volumen legis huius ab ore tuo,

ſed

ſed meditaberis in eo diebus, ac noctibus, vt cuſtodias, & facias omnia, quæ ſcripta ſunt in eo; tunc diriges viam tuam, & intelliges eam. Ecce præcipio tibi, confortare, & eſto robuſtus. Noli metuere, noli timere, quoniam tecum eſt Dominus, &c.

§. IX.

Diuinarum legum meditatio nos certiſſimè dirigit in ſalutis viam.

QVàm certum eſt illud à Deo Ioſue dictum, nimirum: *Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, ſed meditaberis in eo, diebus, ac noctibus, vt cuſtodias, & facias omnia, quæ ſcripta ſunt in eo: Tunc diriges viam tuam*, &c. Quippe vbi quis aſſiduus eſt in euoluendis diuinarum legum voluminibus, eiſque meditandis, vt ſequatur ea, quæ ibi inuenerit; nolo credere, quin recta via tendat ad ſalu-
Philo. tem. Aiebat Philo lib. de Abraham: *Abdit ſe bonus in ruſculum ſolitarium, ſuauiter victurus cum viris præſtantiſſimis, quorum tempus aboleuit corpora, ſolis virtutibus ſuperſtitibus, quæ in litteris prodita ad meliorem frugem reducunt animam.* Habent hoc magnorum virorum ſcriptæ virtutes, quòd vel præcipites, vel funditus perditas animas ad meliorem frugem reducant. Vis homo à præcipitiis reuocari? Vis nec ad ſiniſtram, nec ad dexteram declinare, ſed in rectum dirigi? Pete magnorum virorum ſcriptas virtutes, pete volumina diuinarum legum, & aliquod tempus cum iis inſume, & citiſſimè te inuenies in recta ſalutis via. Hinc Dauid
Pſalm. 118. clamat Pſalm. 118. *Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Incola ego ſum in terra, non abſcondas à me mandata tua. Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas*, &c. Ne erronum more in terra viuat, ſed directè ad Deum tendat, hoc petit ex Deo Dauid nimirum: *Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua:* dum enim quis habeat oculos, qui virtutum ſcriptarum miracula videat; nihil ſibi putat deficere, vt inof-
D. Ephr. fensè currat viam ſalutis. Ex quo D. Ephrem in Paræn de Patientia, & conſummat. ſeculi monet: *Idcircò, mi frater, vide, ne negligas animam tuam, ſed lectioni, ac precibus ſedulo incumbe, vt mens tua illuminetur, ſiaſque perfectus, & integer, in nullo deficiens. Glorientur alij de magnatum, principumve, ac Regum familiaritate, atque colloquio; at tu coram Angelis Dei gloriare, colloquens, & cum Spiritu Sancto per ſacras literas conferens. Nam Spiritus Sanctus eſt, qui loquitur per eas. Da operam igitur, vt diuinarum ſcripturarum lectionem familiarem tibi reddas. Quotieſcumque enim per eas Dominum interpellas, toties tibi corpus ſanctificatur, & anima, & ſpiritus.* Et quid requirat, qui præ manibus habet diuinas ſcripturas? Suauiſſime ſanè viuet non ſolum cum viris præſtantiſſimis, quorum virtutes manent ſcriptæ; ſed etiam cum Deo ipſo, qui ſeſe litteris ſcriptis immiſcet, indeque perpetuo halat vitam, ad quam proſperè tendat quiſquis
Pſalm. 1. ſcrutatur diuina volumina. Vt dicat Pſalm. 1. *Beatus vir, qui non abijt in conſilio impiorum: Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo, & folium eius non defluet, & omnia, quæcumque faciet, proſperabuntur.* A lectione, & meditatione ſcripturarum nunquam non proſperaberis in via; nunquam non præſtantiſſimos afferes fructus; omnia tibi affluent, vt nihil deficiat. Ex quo aiebat Caſſiodor. 9. var. 25. ex- Caſſiod.
tollens regium miniſtrum: *Ad remiſſiones irarum non perdurat auſterus, ſuarum rerum diſtributor egregius; & dum neſcit aliena quærere, nouit propria largus offerre. Hos mores lectio diuina ſolidauit: Hinc enim virtutum omnium ſumitur manifeſta cognitio: hinc ſapientia veritatis ſapore conditur. Sic ad omnia redditur humilis, quem imbuit doctrina cœleſtis.* Sic ibi: Huc refero dicta tom. 3. in Euang. lib. 14. c. 16. §. 33. & tom. 1. & alibi.

§. X.

Sapiens electio maximè ornat Principem, & gubernatorem.

BEllicoſiſſimo duci Ioſue, id mandatur in primis, nimirum, *Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, ſed in eo meditaberis*, &c. Quid liber cum duce? Nonne Ioſue fiebat Princeps vt exturbaret hoſtes, expugnaret vrbes, armato exercitu potiretur regnis? Ad hæc quid liber? Cur non potius datur gladius, arma dantur, quàm liber? Crede mihi, magnis, & præſtantiſſimis ducibus, & principibus maximè iuuit docta lectio & literarum ſtudium. Hinc commendans Gothorum Regem Theodohadum ait Caſſiod. 10. var. 3. *Acceſſit his* Caſſiod.
bonis deſiderabilis notitia literarum, quæ naturam laudabilem eximiè reddit ornatam. Ibi prudens inuenit, vnde ſapientior fiat. Ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur. Inde Princeps accepit, quemadmodum populos ſub æquitate componat. Nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna, quam literarum non augeat glorioſa notitia. Accipite, quod maius generalitatis vota meruerunt. Princeps veſter etiam Eccleſiaſticis literis eſt eruditus, à quibus ſemper quidquid eſt pro honore commonemur iudicare recto, bonum ſapere, diuina venerari, futura cogitare iudicauit. Viderint, quæ lectio acuat ingenium; diuina ſemper efficere nititur pium. Illa eſt maximè ſeruanda ſententia nimirum: *Nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna, quam literarum non augeat glorioſa notitia:* nunquam non augetur hominis fortuna ſiue in pace; ſiue in bellis, quam ſapiens lectio, & ſtudium iuuat. Vt dicat Prouerb. 24. *Vir ſapiens fortis eſt, & vir doctus, robuſtus, & validus.* Quò ad- Prou. 24.
ducenda ſunt dicta tom. 3. in Euangel. lib. 14. c. 10. §. 7. circa medium.

§. XI.

Præcepta diuina mentem illuminant.

EXpende illa verba: *Cuſtodias, & facias omnia, quæ ſcripta ſunt in eo; tunc diriges viam tuam, & intelliges eam:* quippe; vt intelligat viam ſuam, iubetur cuſtodire, & facere omnia, quæ ſcripta ſunt in lege. De mandatis enim diuinis venit, quòd illuminemur ad ea, quæ ſaluti, & vitæ conueniunt. aiebat Pſalm. 16. *Legem pone mihi Domine in via* Pſalm. 16.
tua. Simmachus ponit: *Oſtende mihi Domine viam* Simmach.
tuam. Theodotió autem legit: *Illumina mihi Domi-* Theodot.
ne, &c. Quaſi ponere legem idem ſit, ac illuminare mentem, & viam ſalutis oſtendere. Et quis neſciat de lege Dei, de diuinis præceptis lucem venire,

Exod. 20. qua in ſalutis viam illuminemur? Exod. 20. dum lex à Deo dabatur, *populus videbat voces, & lampades, & ſonitum*, &c. Ecce tibi inter voces præceptorum lampades ignis coruſcabant. Et cur lampades inter voces? Philo. Ait Philo lib. de Decal. *Si quidem pro dignitate rei dicitur è flamma vox procedere. Probata ſunt enim Dei præcepta, velut aurum igne examinatum. Nec caret hæc figura myſterio. Quoniam ignis habet vim geminam illuſtrandi vrendique, præcepta hæc obedientibus erunt per totam vitam pro lumine, legibus ſeu ſyderibus animæ prælucentibus.* Quot præcepta obſeruaueris, tot ſydera, tot lampades naſcentur tuæ menti, quibus illuſtreris, & illumineris, vt intelligas quæcumque tibi ad ſalutem conueniant. Et adhuc expendendum eſt illud, quod dicit, nimirum. *Populus videbat vocem*, &c. Vox quidem auditur, non videtur, percipitur aure, non viſu. Quomodo ergo fieri poterat, vt vox videretur? Erat vox legis, vox diuini præcepti, quæ vt ſimul ſunt lumina illuſtrantia mentem, ſic poſſunt videri. D. Baſil. Ait D. Baſil. in Pſalm. 28. orat. 2. *Vox verò illa quæ ad populum facta eſt, & viſio erat, hoc eſt, cognoſcibilis, & omnibus intellecta comprehenſibilis. Non enim colore aliquo colorata erat, & circumſcripta erat vox iſta, vt ore prolata vox percipi poſſet oculis, ſed videbat populus vocem: propterea quod præceptum Domini lucidum eſt illuminans oculos.* Quæ præcepti vox eſt, & paret auribus, & paret oculis, quia ſimul lux: nunquam enim non venit cum diuinis præceptis ea lux, quę illuſtret, & illuminet homines. Cant. 1. Hinc Cant. 1. *O pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregũ taorum:* *Equitatui meo aſſimilaui te*, &c. Ambr. legit: *Equæ meæ aſſimilaui te*, &c. Pulcherrimam vocat, & ſimilem dicit equæ ſub iugo triumphalis currus gradienti. Quid poteſt habere ſponſæ pulchritudo commune cum equa ſub iugo gradiente? Appoſitè equidem dicitur talis ſponſa ſimilis equæ, vt quæ totum ſplendorem ſuum, & lumina trahat ex iugo diuini præcepti. D. Ambr. D. Ambr. lib. de Iſaac cap. 4. *Ideò laudatur anima, quod cœleſti ſibi illuminante præcepto, tam ſpecioſa, tam pulchra ſit, quæ vultu præferas caſtitatis decorem, & redimicula ceruicis attollas*, &c. Expende illud: *cœleſti ſibi illuminante præcepto*, quidquid enim ſplendentis pulchritudinis habebat, à lumine oriebatur veniente ex iugo præcepti.

Ioſue 1. Præcepitque Ioſue principibus populi dicens: Tranſite per medium caſtrorum, & imperate populo, ac dicite: Præparate vobis cibaria: quoniam poſt diem tertium tranſibitis Iordanem, & intrabitis ad poſſidendam terram, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis.

§. XII.

Infelix, & deploratus, qui ſacris epulis abſtinet.

NOn immeritò ad ſuperandum Iordanem, poſſidendamque terram promiſſam iubet Ioſue præparari cibaria, dum ait: *Præparate vobis cibaria, quoniam poſt diem tertium tranſibitis Iordanem, & intrabitis ad poſſidendam terram*, &c. Cum autem cibaria iubet præparari, de manna loquitur, quod licet ſingulis diebus deplueret, tamen in die, quo ſuperandum erat flumen Iordanis forſan non poſſent illud colligere; vel ſi colligerent, non poſſent præparare illud de more ad prandium. Ideóque meritò ex Dei inſtinctu iubet Ioſue, vt ex illo diebus antecedentibus colligant, & præparent, quantum ſufficere poſſet ad diem tranſitus, vt communiter fiebat ſexta feria pro Sabbatho. Sic Procopius in præſenti, quem ſequitur Serarius Serar. lib. 2. in Ioſue cap. 1. part. 2. quæſt. 1. Nec otiosè ante tranſitum Iordanis, & ingreſſum terræ promiſſionis hæc cœleſtis cibi præparatio, & prouiſio prædicatur; ſed innuit Deus, quàm maneat ab æternæ promiſſionis ingreſſu excluſus, qui vacuus fuerit cœleſtis Euchariſtiæ panis. Nota eſt parabola ex D. Luc. cap. 14. Luc. 14. vbi Deus parauit cœnam magnam, ad quam aliquos inuitauit, qui ſeſe excuſauerunt; alij prætextu villæ emptæ, alij boum prætextu, alij vxorum, ſiue ſponſarum, de quibus ait Dominus: *Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam magnam:* Sanè illi non aliud facinus dicuntur feciſſe in Dominum, præter id, quòd ſe à conuiuio excuſarunt; & inde deuenerunt eò miſeriæ, & infœlicitatis, quòd à cœleſti regno excluſi maneant. Quò reſpiciens Nazianzen. Carmine de Præceptis ad Virgines Nazianz. fatur:

Nati connubium celebrat pater, atque ſuperbas,
Regaleſque omnino epulas feſtiuus adornat.
His vtinam interſim, cunctiſque accumbere detur
Queis mea chara ſalus. Ille excludatur ab aula,
Qui villā geminoſque boues, thalamúmque iugalē,
Non epulis ſtultus dubitat præponere ſacris.

Expende ab illis *Ille excludatur ab aula*, &c. Satis namque meretur æternum à cœleſti regno exilium pati, qui temporalibus occupatos à diuinis Euchariſtiæ epulis longè ſe facit. Ierem. cap. 2. Ierem. 2. *Audiens audiui Ephraim tranſmigrantem.* Theodor. Theodor. legit: *Lugentem.* Lugebat equidem Ephraim, & lugens dicebat: *Caſtigaſti me, & eruditus ſum, & quaſi iuuenculus indomitus.* Theod. Theodor. legit: *Erudiſti me Domine, & non ſum eruditus, tanquam vitulus non ſum edoctus.* Quid eſt, quod tanquam vitulus non edoctus? Vitulus huc, illuc ſaliens, & totus luſibus laſciuiens non meminit præſepe, quo ſæpe fit, vt careat cibo. Sic Ephraim vt vitulus ſe ſe ſaltibus dabat, nihil curans præſepe Domini ſui, nihili æſtimans diuinum conuiuium, vnde non miror, quòd decidat in æternum luctum. Ait D. Ambroſ. D. Ambr. lib. 2. de Pœnit. cap. 5. *Audiens audiui Ephrem lachrymantem. Et ipſa verba lamentantis dicit: Caſtigaſti me, & caſtigatus ſum, ſicut vitulus non ſum edoctus. Vitulus enim ludit, & præſepe deſerit, & ideò Ephrem ſicut vitulus nō eſt edoctus, quia præſepe Domini deſeruit.* Inde ortum habuit ſtultitia Ephrem, propter quam æterno erat in luctu, nimirum, qui vt vitulus, ſe totum dederat luſibus, adeò vt nec meminerit dominicum conuiuium. Heu quantis ſe lachrymis tradit, qui ſe arcet à contactu diuini epuli? Flentem Magdalenam ad Ieſu ſepulchrum, videns Ieſus Ioann. 20. Ioan. 20. ait illi: *Mulier quid ploras?* Sic eius lachrymas abſtergere volebat. *Conuerſa eſt illa, dicit ei: Rabboni, (quod dicitur magiſter:) Dicit ei Ieſus; Noli me tangere*, &c. Compone modò primam lenitatem cum hoc rigore; primò volebat, ne ſe fletui dederet, modo iubet ne tangat ſacros pedes eius. Quod ponderat ſapienter Petrus Bleſſenſ. Petr. Bleſ. ſerm. de Magdal. fatus: *Si dicturus eras, noli me tangere, cur dixiſti, Noli flere? Cur, inquam, prohibita eſt à fletu, ſi prohibenda fuit à contactu?* Planè, quæ minimè admittenda erat ad diui

diuiniſſimi panis contactum; non erat reuocanda à fletu, nequit enim fieri, quòd in fletum non eat, qui minimè tangit panem viuificum, & cœleſtem, qui in Chriſti corpore exhibetur. Quis enim ſine hoc diuiniſſimo pane ſuſtinere poſſet tot hominum inimicorum impetus? Scitū eſt illud Vegetij aſſertum, qui ait lib. 3. cap. 3. *In omni expeditione vnum eſt, & maximum conſilium, vt tibi ſufficiat victus, hoſtes frangas inopia. Sæpius enim penuria, quàm pugna conſumit exercitum, & ferro ſæuior fames eſt. Reliquis caſibus poteſt in tempore ſubueniri, populatio, & annona in neceſſitate remedium non habent, niſi antea condantur.* Expende illud: *Sæpius penuria, quàm pugna conſumit exercitum*, &c. quod in rem noſtram tranſlatum eſt veriſſimum; plures enim crediderim perire, ob cœleſtis panis defectum, quàm ob tentationum impetum. Quò ſpectant Pſalmi 2. illæ minæ: *Tanquam vas figuli confringet eos.* Quid eſt tanquam vas figuli perire? Planè figulus vas illud perdit, quod perforatum ſic videt, vt liquorem, nec accipere, nec retinere valeat. Sic Deus perdit eos, à quibus non capitur ſanguinis ſui pretioſus liquor. Ait Andræas Cæſar. in Apocalypſ. cap. 33. *Gentes, quæ propter infirmitatem, & infidelitatem, myſticum illud & nouum vinum, non capiunt, vt ferrum vaſa fictilia, & infirma ſolet, contereret.* Væ qui expuit hoc virgineum vinum!

Veget. *Pſalm.2.* *And. Cæſar.*

Ioſue 1. Rubenitis quoque & Gadditis, & dimidiæ tribui Manaſſe ait: Mementote ſermonis, quem præcepit vobis Moyſes famulus Domini, dicens: Dominus veſter dedit vobis requiem, omnē terram, vxores veſtræ, & filij, ac iumenta manebunt in terra, quam tradidit vobis Moyſes trans Iordanem: vos autem tranſite armati ante fratres veſtros, omnes fortes manu, & pugnate pro eis, donec det Dominus requiem fratribus veſtris, ſicut & vobis dedit, & poſſideant ipſi quoque terram, quam Dominus Deus veſter daturus eſt eis, & ſic reuertimini in terram, &c.

§. XIII.

Etiam ſapientiſſimi ex verbis exhortatorijs multum vtilitatis recipiunt.

POſt præparatas vniuerſas tribus ſermonem ſuum ſpeciatim ad duas, & dimidias dirigit, ait enim text. *Rubenitis quoque & Gadditis, & dimidiæ tribui Manaſſe, ait: Mementote ſermonis quem præcepit vobis Moyſes*, &c. Et cur accuratiùs has tribus monet officij ſui? An quia hæ pigriores redditæ ſunt ex quo terram ante Iordanem poſſederant? Non mihi placet Maſius, qui ſine fundamento putat adeò iam tæduiſſe belli has tribus, vt egerent adhortatione multa ad progrediendum. Magis placet Serarius noſter in præſenti, qui etſi putat has tribus memores eſſe pacti Moyſi exhibiti, multumque alacres eſſe ad illius impletionem; moneri tamen debuiſſe aſſerit à Ioſue, vt etiam ſi per ſe iam alacres, & erecti eſſent, alacriores tamen, & erectiores fierent. Nunquam enim non vtilitatem magnam ab exhortatione audita percipiunt etiam promptiſſimi, & ſapientiſſimi. Pro quo ſapienter, & pie ait Abulenſ. in hoc cap. quæſt. 29. *Nimis falli eos patet: qui cum viri ſapientes erga ſacras ſcripturas ſint, ſermones verborum Dei à prædicantibus audire nolunt, dicentes ſe hæc præcognouiſſe, quæ a prædicantibus audituri ſunt. Nam non eſt ſola vtilitas prædicantis, vt doceat, vt neſcientes erudiantur; ſed & adhuc potiſſima eſt, vt ſcientes ſecundum habitum tepidum, audito verbo Dei ad feruorem quendam reddant, & meditatio ex nouo auditu, eos firmiores ad reſiſtendum vitijs efficiat, qui fortè ſecundum habitum cognoſcentes tentationi ſuccubituri erant.* Vtinam hæc tam eleganter dicta fuiſſent, vt ſunt ſapienter dicta. Eſt enim magna fallacia, qua ſe innumeri viri docti deludunt, vt contemnāt prædicatorum vocem audire, eo prætextu, quòd omnia dicenda ſciant. Ingenuè fatebor illis omnia dicenda patuiſſe; ſed & certò ſcio, ſi audiant, multum roboris ex dictis ad illos venturum, quo alacriùs in opera exurgant. Quis magis ſciuit omnia tibi dicenda, quàm Ieſus Dominus? Is tamen Dominus, vt voluit ab alimentis robur accipere, ita etiam à voce adhortantis Angeli, vt doceret etiam ſapientiſſimis hominibus poſſe ex adhortatoria voce robur venire. Ex Deut. 32. verſ. 43. legunt Septuag. apud D. Epiphanium: *Adorabunt ipſum omnes filij Dei, & confortent ipſum omnes Angeli Dei.* Quò ſpectauit Angelus, de quo Luc. cap. 22. *Apparuit autem ei Angelus de cælo confortans eum.* Minimè ſanè putandum eſt, quòd Angelus ei aliquid diceret, quod non ſciret Ieſus; ſciebat enim omnia, nec ab aliquo poterat doceri. Quomodo ergo credendus eſt Angelus confortaſſe Ieſum, quando nihil illi poterat dicere, quod ipſe non ſciret? Confortabat eum voce, quæ licet nota proponeret, tamen in ſenſitiua parte excitabat ſpecies, quibus ſacra illa natura alacrior, & robuſtior redderetur. Licet enim ipſe ex ſe roborari poſſet, tamen robur illud accipere maluit à voce Angeli, quia illo modo ſapientiſſimi quique homines roborari conſueuerunt. Ex quo aiebat D. Epiphan. hæreſi 69. *Admiratione ductus Angelus dicebat ad ipſum, glorificans & benedicens proprium Dominum in ſtadio conſiſtentem. Tua eſt adoratio, tuum eſt dominium, tua eſt potentia, tua eſt fortitudo. Vt impleret id, quod à Moyſe ſcriptum eſt: Confortent ipſum omnes Angeli Dei.* Eccè tibi Angelus accingitur, vt confortet Ieſum, & nihil illi dicit, quod Ieſus non ſciret; ſciebat enim Ieſus, ſuum eſſe dominium, ſuam eſſe fortitudinem, ſuam eſſe adorationem, & omnia ſua eſſe. Cur ergo Angelus confortaturus eum, non alia occultiora proponit? At ſi occultiora non habet, cur aſſumit munus confortandi? Nulla ſanè erant occulta, quæ euidentiſſima Ieſu non eſſent; ad hoc autem, vt quis confortetur ad facinus præſtandum, non neceſſe eſt, quòd ignota ſibi audiat, ſufficit quòd vel trita audiat; noua enim illa auditio ſpecies excitat, quibus quis alacrior, & confirmatior redditur.

Abul. *Deut. 32.* *Septuag.* *Luc. 22.* *D. Epiph.*

§. XIV.

Apud Deum nihili æſtimatur prærogatiua antiquioris ætatis.

PEtitur ab aliis tribubus vt armatæ præcedant, & pugnent, non vt ipſæ ſub Ioſue accipiant terram, quam iam ſub Moyſe habuerant. Sic enim ait: *Vxores veſtræ, & filij, ac iumenta manebunt in terra,*

quam tradidit vobis Moyſes trans Iordanem. Itaque Rubenitæ, & Gaditæ, & dimidia tribus Manaſſe de manu Moyſis terræ ſortes acceperant, nihil receperunt de manu Ieſu. Et cur hi non expectant Ioſue diuiſionem, ſed de manu Moyſis ditati feſtinant? Ruben, Gad, & Manaſſes erant primogeniti matribus ſuis, quæ ætatis prærogatiua potuit apud Moyſem valere, non apud verum Ieſum Dei

Origen. filium. Ait Origen. citatus apud Gloſſam: *Qui per Moyſem acceperunt portionem, omnes primogeniti ſunt. Ruben namque primogenitus eſt ex Lia, Gad ex Zelpha, Manaſſes ex filia ſacerdotis Helopolos. uxore Ioſeph.* Non miror, quod apud aliquos, prærogatiua ætatis æſtimetur pluris, vt in antiquiores conferantur beneficia. Verum vbi accedit Ieſus, vbi adeſt Dei filius, non ætatis antiquitas, ſed plus arridet virtutis ſplendor nouitius. Nato Domino

Matth. 2. clamabant Magi Matth. 2. *Vidimus ſtellam eius in Oriẽte,* &c. Sic ſtella cœleſtis prędicatur, & publicatur mediis Ieroſolymis; at moriente Ieſu, & om-

Luc. 23. nia ad perfectum reducente, ait Luc. cap. 23. *Et obſcuratus eſt Sol,* &c. Et quando in natiuitate Ieſu ſtella ignota adhuc publicatur, & prædicatur, cur in morte eiuſdem Sol notiſſimus mundo, & omni alio ſydere antiquior abſconditur, nec apparere permittitur? Sanè vt à cruce incipiebat apparere regnum Chriſti, ſic ſordeſcere viſa ſunt lumina, quæ antiquitatis gloriarentur prærogatiua. Plus enim apud Deum Ieſum valet ſplendor in virtute nouitius, quam tota ſordens antiquitas.

Auguſt. Pulchrè ait D. Auguſt hom. 5. de Epiphan. *Ieſu naſcente lux noua in ſtella reuelata eſt, quo moriente lux antiqua in ſole velata.* Ecce tibi in regno Ieſu, in regno veri Dei velatur antiquitas, iubentur abſcondi quæ longa antiquitate gloriabantur; & illa reuelantur, quæ nouitiis radiis effulgent. Vis Chriſtiane magni haberi apud Ieſum, apud Dei filium? Non multum deſudes in euoluendis veterum ſcriniis, vt inde antiquitatis trahas prærogatiuam; ſed magis ſatage vt nouis in dies radiis effulgeas virtutum. Hinc enim commendaberis apud Dei filium: apud quem nunquam non contempta eſt ætatis prærogatiua ſine virtute. Iacob cum duos nepotes ſuos Manaſſen, & Ephraim haberet iuxta ſe, illum ad dexteram, hunc ad ſiniſtram, benedicturus illos manus commutauit, & dexteram poſuit ſuper iuniorem, ſiniſtram ſuper

Geneſ. 48. maiorem. Ait enim Geneſ. 48. *Extendens manum dexteram poſuit ſuper caput Ephraim minoris fratris; ſiniſtram autem ſuper caput Manaſſe, qui maior natu erat, commutans manus.* Poſſet pueros commutare, vt maior poneretur ad ſiniſtram, minor ad dexteram; ſed maluit non pueros, ſed manus ſuper illos commutare, vt dextera iret ad minorem, qui erat in ſiniſtra, & ſiniſtra tranſuerſis brachiis veniret ad maiorem, qui erat in dextera. Et cur in eo facinore non pueros, ſed manus commutauit? In manuum illa commutatione, & tranſpoſitione crux efformabatur, & ſimul demonſtrabatur, vt prærogatiua ætatis contemnenda erat, vbi re-

Rupert. gnum crucifixi clareat. Ait Rup. lib. 9. in Gen. cap. 24. *Igitur tanquàm Propheta ſimul, & Patriarcha, quomodo verbis rerum prophetare potuit dicendo, & iſte quidem erit in populos, ſed frater eius iunior maior erit illo; ſic & manuum poſitione crucem Chriſti præfigurare ſciuit, per quam priori iunior, id eſt, Iudaico populo præferendus erat populus gentilis.* Itaque verbis, & actionibus prophetabat ſimul; verbis dicens vt iunior præferendus erat ſeniori, actionibus formans tranſuerſis manibus crucem, vt oſtenderet inde, nimirum ex ſigno crucifixi euenturum, quod non valeat ætatis prærogatiua, ſed virtus, vt ſi hæc inueniatur in minimo, non obſit ætas, quo minus maior fiat. Hinc

Paul. 2. ad Corinth. 12. *Nihil enim minus fui ab his, qui ſunt ſupra modum Apoſtoli.* Sed Paulus tempore poſterior erat, cæteris Apoſtolis; & recentior in ſchola Chriſti: ſed non inde ſe minorem putat. *2. Cor. 12.*

D. Anſelm. ibi: *Non fui vobis in actione minor, quàm Petrus, vel Ioannes ſiue Iacobus, qui ſunt ſupra modum meum Apoſtoli, non dignitate, ſed tempore, nũc ego plus illis laborauerim. Nam ſi de tempore mihi præſcribendum putatis, antè cœpit Ioannes prædicare, quàm Chriſtus, & non Chriſtus Ioannem, ſed Ioannes Chriſtum baptizauit. Andreas quoque prior ſecutus eſt Chriſtum quam Petrus; nec tamen primatum accepit Andreas, ſed Petrus.* Sic temporis prærogatiua ſolet deſpici in ſchola Chriſtiana. *D. Anſel.*

§. XV.

In pugna ſub Ieſu excluduntur ſoli immaturi, & adhuc luxuriantes animi.

EXpende quos Ioſue excludat ab exercitu, ait enim: *Vxores veſtræ, & filij, ac iumenta manebunt in terra: vos autem tranſite armati.* De vxoribus, filiiſque paruulis, & iumentis monet, vt extra exercitũ maneant, cur idem non de ſenibus monet ſexagenarus? Nonne apud omnes gentes excluduntur ſenes à bellatorum catalogo? Cur ergo Ioſue, qui ſic cauit, ne fœminæ, nec pueri, nec iumenta irent cum bellatoribus, non etiam expreſsè cauit, ne ſenes irent? Crediderim non ſine myſterio id factum, vt nihil dictum ſit de ſenibus, ſed de pueris, & fœminis, & iumentis, vt nimirum innuatur, quòd verus Ieſus à pugnis ſuis ſolùm excludit eos, in quibus mores immaturi, & adhuc luxuriantes repræſentantur, vt in pueris, & fœminis. Quò ſpectans Paul. Philemonem exhortans, illum videns pro Chriſto deſcendere in certamen ait: *Propter charitatem magis obſecro, cum ſis talis, vt Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti.* Ecce ubi cum ad Chriſti vocat certamina, obſecrat Philemonem, vt fiat talis, vt Paulus ſenex. Quid habent ſenes commune cum certamine, & bello? Qui ſenex eſt, magis deponat arma, declinet aciem, hoſtium inſultus caueat; hæc ſanè minimè ſenibus quadrant. Cur ergo Paulus, quem Chriſti militem ordinat, ſuæ non iuuentutis, ſed ſenectutis æmulum facit? Cur non magis à ſenio militem Chriſti liberat? Sapiens Chriſtiani exercitus dux non annos, ſed immaturos, & luxuriantes animos excludit à militia Chriſti. Ait D. Amb. lib. *Ambroſ.*

de Ioſeph cap. 10. *Iunior dicitur Paulus, qui nondum maturam canæ fidei gerebat ætatem, nondum in virum perfectum excreuerat, in illam menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Denique adoleſcens legitur tantum ibi, vbi lapidantium Stephanum veſtimenta ſeruabat. Et ideo Philemonem non adoleſcentiæ ſuæ, ſed ſenectutis ſimilem eſſe cupit. Ideo adoleſcentulas viduas prædicat eſſe deuitandas, non propter ætatem, ſed propter quandam pubeſcentium delictorum laſciuiam, immaturitatemque virtutis.* Expende ab illis: *Non propter ætatem.* &c. Non quippe cauet Apoſtolus in militia Chriſtiana annos ætatis, ſed immaturitatem, & acerbitatem animorum, quæ in puerilibus, & fœmineis repræſentatur. Vtinam ſeu ex ſis, vtinam maturam mentem habeas & plenitudinem

teneas

teneas ætatis Chriſtianæ ; inde non excluderis à Chriſti militia, à fortium exercitu ; à quo ſoli, & fœminæ, & pueri & iumenta excluduntur, nimirum qui immaturam, laſciuientemque mentem habent. Crede mihi, non ætas annorum, ſed immaturi, acerbique mores faciunt te à Deo excludi. *Geneſ. 21.* Abraham Geneſ. 21. excluſurus agarem, & filium dicitur, quod *tollens panem, & utrem aquæ impoſuit ſcapulæ Agaris, tradiditque puerum, & dimiſit eam.* Ecce, & fœmina, & puer dicuntur excluſi ab Abrahamo ; ſed Iſmael, tunc temporis vigeſimum annum attigerat, cur vocatur puer ? Vocat puerum meritò, quem excludit, non annos ætatis reſpiciens, ſed mores, ſi cum Iſaac conferatur. *Philo.* Ait Philo in lib. Reſipuit Noë : *Non reſpicit annorum numerum, aut temporis breue, longumque, ſed potentias animæ, quæ mouentur melius, aut deterius. Iſmaelem pene vigeſimum annum agentem, cum virtutibus perfecto Iſaaco collatum, nominat puerulum. Sumpſit, inquit, panem, & utrem aquæ & dedit Agar, & puerulum, quando eos è domo ablegauit.* Quò etiam adduco illud Cantici *Deut. 32.* Deut. 32. *Peccauerunt ei, & non filij eius in ſordibus, generatio praua, atque peruerſa. Hæc cine reddis Domino popule ſtulte ?* Philo legit: *Peccauerunt ei pueri eius*, &c. Et quidem qui peccarunt, & viri, & ſenes fuerunt. Cur ergo nihil de ſenibus, nihil de viris locutus ſolos mordet pueros ? *Philo.* Ait Philo vbi ſupra : *Aptè alloquitur homines probrum habentes in anima per ſtultitiam, ac dementiam ſemper habentes in recta vita actionibus, non puerilem ætatem corporis aſpiciens, ſed ad mentis infantiam expertem rationis ac veritatis.* Cum mordet pueros, non annos reſpicit ætatis, ſed mentis infantiam, & immaturos, luxuriantesque eius fœtus, qui mulctam ſemper, & eiectionem merentur ex Deo.

§. XVI.

Apud quos charitas fraterna viget, non neceſſarius eſt iudex, nec vllus magiſtratus.

NVnquam non miror Ioſue, qui cum harum duarum tribuum, & dimidiæ viros in bellum emittat, & nominet eos, qui remanſuri ſunt in terris eorum, nullam memoriam faciat iudicum, aut magiſtratuum. Quippe ait : *Vxores veſtræ, & filij, ac iumenta manebunt in terra ; vos autem tranſite armati ante fratres veſtros, omnes fortes manu, & pugnate pro eis*, &c. Solas nominat fœminas remanſuras ; & filios earum paruulos ; & ſi vis cum noſtro Serario, ibi etiam intelligantur ſexagenarij ſenes, qui cum eſſent pauciſſimi, non nominantur expreſsè. Sed cur non nominat iudices, & magiſtratus, qui videbantur neceſſariò manſuri in populis ? Vbi enim manebant familiæ cum matribus, & filiis paruulis, neceſſarij videbantur præpoſiti aliqui, & magiſtratus, qui commune attenderent bonum. Cur ergo de his nullam facit mentionem? An tot populi familiæ pleni non indigerent Præpoſitis ? Crediderim eos non multum requiri in populis, quorum ciues adeò fraterna charitate tenebantur, vt non dubitarent ſua relinquere, vt pro fratribus decertarent. Inter familias tantæ charitatis in fratres, & in proximos, otioſus eſſet Iudex, & Præpoſitus. *Geneſ. 44.* Geneſ. 44. Iudicem agebat Ioſeph in Ægypto, imò ſeueriſſimum agebat iudicem erga fratres ſuos, quos coram ſe habebat afflictos propter furtum Beniamino fratri impoſitum. Accuſabatur à famulis Beniaminus furti, iudex ſeuerus in mulctam procedebat, fratres turbabantur omnes, nec erat qui pro Beniamino periculum non ſubiret, & eius ſuccederet vinculis. Quid tunc ? Interea Ioſeph Geneſ. 45. ait : *Ego ſum Ioſeph frater veſter*, &c. *Geneſ. 45.* Quantum hoc ? Modò iudicem ſeuerum agebat, modò ſe amabilem fratrem prodit ; Cur modò fratrem, qui antea iudicem oſtendebat ? Ait Theodor. quæſt. 105. *Theodor.* *Experiri volens animum fratrum, & liquidò noſſe, an Beniamin calumniam paſſum defenderent, ob id in eius ſaccum ſcyphum abſcondit. At vbi non tantum patrocinari, ſed, & pro eo certare illos proſpexit, perſona eius, quâ imperarat, depoſita, fraternum vultum exhibuit.* Quid pulchrius ? Dum dubitat, an ſit in illis fraterna charitas, quâ ſe pro fratre exponerent, iudicem agit, & imperiosè loquitur. At vbi vidit illos ſic pro fratre ſtare, vt ligari pro illo vellent ; tunc *perſona eius, quâ imperaret, depoſita* ; hoc eſt imperialem vultum depoſuit, iudicem exuit, & fratrem ſe oſtendit. Non enim neceſſaria iudicis facies erat, vbi cunctos tenebat tanta charitas in fratrem, & proximum. Quippe magiſtratus pro impiis in fratres inuenti ſunt : Exod. 2. egreſſus Moyſes, *Conſpexit duos Hebræos rixantes, dixitque ei, qui faciebat iniuriam : Quare percutis proximum tuum ? Qui reſpondit ; Quis te conſtituit principem, & iudicem ſuper nos ?* *Exod. 2.* Eo ſolum, quòd percuſſionem fratris carperet, reiicitur quaſi munus Iudicis, aut Principis vſurparet ; nec immeritò, quia ex nullo magis oſtenditur neceſſarius iudex, quàm ex impietate in fratres. Ex quo ait Lyppom. in præſenti : *Impij neminem habere volunt iudicem, nec magiſtratum.* *Lyppom.* *Cum hi ſoli egeant magiſtro, quibus libertas pernicies eſt tam ipſis, quàm aliis ; iuſtis enim non eſt poſita lex, & magiſtratu non indigent vindicante, ſed protegente. Omnino enim commiſtio piorum, cum impiis exigit in hac vita magiſtratum, & gladium.* Ecce tibi vt impietas in fratres, perniciesque proximorum exegit magiſtratus ; vt vbi nulla pernicies timeatur, iam ibi ſuperflui iudices, magiſtratuſque videantur. Quo ſpectans D. Zeno ſerm. 2. de Fide, Spe, & Charitate, ait : *D. Zen.* *Non immeritò Dominus Deus proximi dilectionem commendat, quoniam ſola præſumit ſeruare poſſe, quod præcipit.* Expende illud : *Quoniam ſola*, &c. Cæteræ namque virtutes multis indigent, vt ſua cuſtodiri iura valeant. Indigent, inter alios, vindicibus, præfectis, magiſtratibus ; at dilectio proximi vbi ſit, vbi regnet, ipſa ſola ſufficit, neceſſitatem tollit cuſtodum, magiſtratuum, præfectorum.

Ioſue 1. Omnia, quæ præcepiſti nobis faciemus ; & quocumque miſeris, ibimus. Sicut obediuimus in cunctis Moyſi, ita obediemus, & tibi ; tantum ſit Dominus Deus tuus tecum, ſicut fuit cum Moyſe. Qui contradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis ſermonibus, quos præceperis ei, moriatur ; tu tamen confortare, & viriliter age.

§. XVII.

Nemo ſe alterius committit prudenter voluntati, niſi cuius virtutem, ſanctitatémque probauerit.

VIde obedientiſſimorum hominum prudentiam, ſe in omnibus pariturós Ioſue affirmant, dum eius mandata à Deo non abſint. Aiẽnim: *Sicut obediuimus in cunctis Moyſi, ſic obediemus, & tibi, tantum ſit Dominus Deus tuus tecum.* Diſplicet in præſenti Serarius, qui putat abſurdum, quòd homines iſti exprimant exceptionem illam obedientiæ, nimirum; *Tantum ſit Dominus tecum*; quæ, ait, magis debet intelligi, quàm explicari. Fallitur ſanè Serarius, nam vbi homo alterius ſe credit voluntati defectibili, non abſurdum eſt, ſed valde conueniens, quod expreſſe oſtendat ſe non ſtaturum voluntati vtcumque, ſed illi, quæ fuerit Deo conformis, & ſancta. Nec derogat perfectioni obedientiæ, quod vt ſubditus debet eſſe cæcus, vt obediat iis, quæ nihil præ ſe ferunt peccati; ſic oculatiſſimus ſit in excipiendis iis, quæ Deo ſunt contraria. *D. Ignat.* Vndè D. Ignatius meus parens perfectiſſimæ obedientiæ aſſertor non refugit ſimilem exceptionem ponere; ait enim in ſummario Conſtit. 31. *Verum etiam conetur interius reſignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis, & iudicij habere, voluntatem, & iudicium ſuum cum eo, quod ſuperior vult, & ſentit, in omnibus rebus (vbi peccatum non cerneretur) omnino conformantes.* Ecce tibi, vt non refugit perfectiſſimæ obedientiæ aſſertor illam exceptionem expreſsè ponere, videlicet, *vbi peccatum non cerneretur*; Licet enim hæc debet in omni contractu, & fœdere intelligi, tamen non eſt abſurdum, ſed maximè conueniens vt expreſsè attendatur ab illo, qui ſeſe alterius committit defectibili voluntati. Idem rurſus dicit idem Pater in epiſt. de *D. Bernard.* Obed. fatus ex D. Bernardo: *Siue Deus, ſiue homo vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit, pari profectò obſequendum eſt cura, pari reuerentia deferendum, vbi tamen Deo contraria non præcipit homo.* Nunquam ſapientiſſimus, ſanctiſſimuſque magiſter in re obedientiæ exhibendæ homini detrectat exceptionem ponere, qua caueatur à Deo per peccatum declinare. Nec io ea re decet obedientem eſſe cæcum, ſed oculatum; cum ſe committit humanæ, & defectibili voluntati. Audiuerat enim Adamus, ſiue ſciuerat ſibi dari Euam in *Geneſ. 2.* vitæ adiutorium; ait Gen. 2. *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Et quando homo audiuit dari ſibi fœminam à Deo in adiutorium, quod bonum non ſperaret ab illa, quod malum timeret in illa? Non miraret, ſi cæcè ſe illi committeret, quam ſciebat ſibi à Deo datam in adiutorium. Sed ac- *D. Ambr.* cipite D. Ambroſ. lib. de Parad. cap. 4. *Ille autem, qui adiumentum uxoris habiturum ſe credebat, lapſus eſt per vxorem. Vnde nemo debet facile alteri ſe credere, niſi cuius virtutem probauerit.* Nemo quidem facilè ſe debet alterius voluntati mancipare; niſi cuius ſanctitatem, & virtutem ſciuerit. Nemo debet alterius ductum ſequi, niſi videns nihil Deo eſſe contrarium ibi. Non derogat perfectioni obedientiæ, quod te non committas prælato ſine expreſſa exceptione hac; imò valde conueniens eſt, vt oculatus ſis, ne in errorem declines, dum labilis voluntatis ſequeris ductum. Pro quo *D. Bernard.* adduco D. Bernardum totius perfectionis magiſtrum, qui epiſt. 7. carpit Monachum, qui ſtatuta iurata deſerens in ſui excuſationem afferebat, quòd ſecutus fuerit in eo Abbatis ſui imperium, & dictum. Sic ibi: *Quid ad me? Inquis. Ille viderit, cui mihi contradicere fas non erat. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Docendus, non docturus eius lateri adhærebam. Sequi debui, non præire præceptorem auditor.* Cui excuſationi ſubditi ſtatim reſpõdit Bern. *Idem.* ſubdens: *O iſtorum temporum Paule ſimplex, ſi tamen, & ille alterum ſe tibi exhibuiſſet Antonium, vt quidquid vel leuiter de labijs eius procederet, neceſſe non haberes diſcutere, ſed ſine cunctatione ad omnia nihil hæſitans obedires. O monachum obedientiſſimum, cui ex quibuſlibet ſeniorum verbulis, ne vnum quidem iota prætervolet! Non attendit, quale ſit, quod præcipitur. Et hæc eſt obedientia ſine mora. Si ita oportet, ſine cauſa legitur in Eccleſia: Omnia probate; quod bonum eſt, tenete. Si ita oportet, deleamus iam de libro Euangelij: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, ſufficiente quippe, quod ſequitur, & ſimplices ſicut columbæ. Nec dico à ſubditis mandata præpoſitorum eſſe diiudicanda, vbi nihil iuberi deprehenditur diuinis contrarium inſtitutis, ſed neceſſariam aſſero, & prudentiam, qua aduerſatur, ſi quid aduerſatur, & libertatem, qua, & ingenue contemnatur.* Quid ſapientius? Quid moralius? Nihil requirendum in hac materia reliquit doctor præſtantiſſimus; docens vt non licet, quod quis ſe cæcè committat voluntati eius, qui non probatus fuerit Antonius, quin potius homo paſſionibus carnalibus agitatus viſitur. Rurius cæcam obedientiam commendat, vbi nihil iuberi deprehenditur diuinis contrarium ſtatutis; ſed ſemper prudentiam, & libertatem requirit in obediente, illam vt attendat errores, hanc, vt ingenuè contemnat præcipientem illos.

§. XVIII.

A ſeruili animo venit ſeueritas, & rigor, ab ingenuo, & nobili humanitas, & miſericordia.

QVàm ſeuera iſ ſententia ſe multant! dicunt enim: *Qui contradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis ſermonibus, quos præceperis ei, moriatur.* Vnam mortis pœnam decernunt aduerſus tranſgreſſores mandatorũ Ioſue. Et quidem Dominus in lege Moyſi data, non vnam mortis pœnam ſtatuit tranſgreſſoribus, ſed varias alias, & leuiores proponit, iuxta qualitatem tranſgreſſionum, & per pauca delicta morte caſtigat. Cum ergo in Dei lege paucis reis mors decernatur, pluribúſque detur pœna benignior; cur iſti vna pœnam mortis omnibus indiſcriminatim decernunt? Non miror, quod à nobiliſſimo Domino Deo veniat benignitas in reos ipſos, ab his autem ſeruilibus hominibus veniat ſeueritas, & rigor. Matth. 18. præſtan- *Matth. 18.* tiſſimo Regi oblatus eſt vnus, qui debebat ei decem millia talenta; *Miſertus autem Dominus ſerui illius dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.* Quid tunc? Egreſſus ſeruus ille inuenit alium, qui ſibi debebat centum denarios, & tenens ſuffocabat eum, donec redderet. Debitor ſupplicabat, petebat inducias, nec vllum miſericordiæ locum inuenit apud illum. Vnde illi tam citò remiſit decem millia talenta; hic autem nec centum denarios volebat remittere? Ille Dominus erat, hic ſeruus; & vt à nobili regióque corde humanitas, ſic à ſeruili animo non venit niſi ſeueritas, & rigor. Quò ſpectans Na- *Nazianz.* zian

zianzenus ait orat. 16. *Vides quemadmodum quidam multorum talentorum debitor adducatur, ac debito liberetur, ad bonum enim, & facilem Dominum acceſſerat. At non vt ei remiſſum fuerat, ita, & ipſe quoque remittis, nam animi etiam inductione ſeruus erat, nec miſericordiam, quam in maiori pecuniæ ſumma conſecutus fuerat, in minori conſeruo ſuo impertit.* Hinc regalem animum facile diſtingues à ſeruili; vt enim regium eſt, ac nobile ad benignitatem, & miſericordiam eſſe procliuem; ſic ſeruile eſt, & abiectum benignitatem neſcire. Ad Eliam tenendum bis miſſi ſunt quinquagenarij duces, 4. Regum 1. in quos Elias cœleſtes flammas immittit, quibus conſumuntur. *Deſcendit ergo ignis de cælo, & deuorauit illum, & quinquaginta eius.* *Luc. 9.* Hinc Luc. 9. dum Samaritæ deſpiciunt Ieſum, diſcipuli eius voluerunt ſimiliter cœleſtes flammas adducere, quibus Samaritanos percuſſerunt. Renuit Dominus, quinimò *conuerſus increpauit illos dicens: Neſcitis, cuius ſpiritus ſitis.* Et cur milites Eliam offenſuri cœleſti comburuntur igne; Samaritæ autem offendentes Ieſum nulla pœna afficiuntur? Dominus erat Ieſus, ſeruus Elias; & ideo ab illo miſericordia venit, & beni- *Titus.* gnitas, ab hoc ſeueritas, & rigor. Ait Titus in cat. Græca D. Luc. *Bis quinquaginta eorum, qui miſſi fuerant ad Eliam ſeruum duntaxat, repulerant. Samaritani autem nunc Dominum non admittunt. Verum Dominus cum manſuetudine, ac benignitate in nos ſit incomparabili, eos increpat, quod videntes eum non potentia ad puniendum, ſed clementia manſuetudinéque vtentem conarentur ipſi ignem è cœlo deducere.* Pereunt milites, qui pergunt ad Eliam, quia cum ſeruo agebant, à quo non poterat non venire ſeueritas, & rigor; euadunt Samaritani, quia cum Domino agunt, qui adeò benignus eſt, vt etiam increpet eos, qui miſeros reos volebant flammis adurere. Semper enim in Domino beni- *Nazianz.* nitas, in ſeruis rigor. Quò ſpectans Nazianzenus epiſt. 81. ait: *Sodomiticum ignem aduerſus eos, qui Ieſum abducunt, diſcipuli poſtulant, at Dominus vltionem recuſat. Malchi vnius ex petulantibus illis, & contumelioſis aurem Petrus amputat; Ieſus autem reſtituit. Benignitatis ſeriem vides*, &c. Planè benignitatis ſeries ſemper à Domino, ſemper à Ieſu; à ſeruis autem, & rigor, & percuſſio.

Capvt IV.

Exploratores ad Iericho mittuntur.

Textvs Historia.

Vix à Moyſis luctu leuatus Ioſue nihil prius oſtendit, quàm hereditatas cum principatu curas; ſtatim præſtantiſſimi Imperatoris animum affectus ſubit noſcendi hoſtium, & munitiones, & ſtudia. Cuius rei gratia duos è validiſſimis, prudentiſſimiſque ſeligit viros, qui ruſtico habitu, ſub fabrorum ſpecie vrbem contemplentur. Ierichuntinam, turres, mœnia, bellica tormenta, eorúmque ſitus luſtrent, intimóſque odorentur animos hoſtiles. Haud impigrè omnia exploratores perficiunt, & vt erant validi ſic Iordanis vadis gradientes ſe committunt, vel natantes fluctibus; quibus ſuperatis, ſub obſcura luce vrbem ingrediuntur. Quam primam domum patentem vident muris coniunctam intrant, nec detrectant meretricis fœminæ, Raab nomine, hoſpitium, vt quod apertius pateat ignotis etiam viris; & minimè ſuſpicioſum ibi ſit, quærere latibula, & olitores fugere. Inde egreſſi manè nullum receſſum vrbis inueſtigatum relinquunt, nec hominum curioſitas potuit non eſſe ſuſpecta pluribus; quorum ſuſpicio nota fuit exploratoribus ipſis adeò, vt repetentes domum ad diei veſperam; contenderent ab hoſpita latibulum. Iubet illa, in ſublime tectum aſcendant, ibique ſtratis lectis ſecurè decumbant, circa quos multis appoſitis lini faſcibus prorſus reddidit homines occultos. Interea regij ſatellites domus terebant limina, qui fœminam conuenientes quærunt de hoſpitibus, quos dicunt eſſe exploratores, & ab infeſtiſſimis hoſtibus veniſſe in extremam perditionem totius vrbis. Adſtupet mulier ad ſatellitum dicta, fatetur ibi duos viros ignotos fuiſſe hoſpitatos, & paulò ante cœnaſſe, ſed poſt cœnam, cum vrgeret hora claudendæ vrbis, domo exceſſiſſe. Nec dubium, quin ſi pergant ſatellites, illos abeuntes comprehendant quàm citiſſimè. Quem hæc verba concinnis fœminæ non deluderent? Deluſi ergo ſatellites magna celeritate arripiunt Iordanis viam, qua credebant exploratores ad ſuos redire; at mulier feſtinans ad latibulum, viros vigilantes inuenit, cum illiſque ſermonem inſtituit de ſua in Deum Iſraëlis fide. Vt nouerit mirabilia eius in mari rubro, in perdendis regibus vicinis. Vt ſenſerit languentia corda ſuorum ciuium ad eorum aduentum. Vt ſibi perſuaſerit Deum Iſraëlis eſſe ſolum verum Deum, à quo non dubitat tradendam vniuerſam regionem illam populo ſuo. Inſuper homines iuramento adſtringit, quod in vrbis expugnatione, meminerint illius hoſpitij, reddántque hoſpitæ ſuæ gratiam, quam modo accipiunt ex illa. Simul dicit, & ſimul accepto fune coccineo illos è feneſtra, quæ in muro erat, dimittit, monens ne recta ad ſuos contendant, ſed contraria via ad montana feſtinent, ibique deliteſcant diebus tribus.

Nox erat intempeſta, & ipſi in campum dimiſſi, iubent fœminæ vt coccineum funem reſumat, illúmque feneſtræ appendat, quo tempore redierint demolituri vrbem; viſo enim funiculi ſigno, & domui parcent, & vniuerſæ eius cognationi latenti intrinſecus. His dictis mulier funiculum ad feneſtram ligauit, & illi contendunt in montana; vnde poſt tres dies redeunt incolumes ad ſuos, Ioſuéque dilatant animos, eiúſque fouent fiduciam, quòd languentes iam præ metu hoſtes facilè vincet, eorúmque regionem quàm citò percurret.

Pars Moralis
circa textus literam.

In meretricis domo euadunt Ioſue nuntij viui, ne miremur quòd meretrices apud verum Ieſum inueniant vitam, diuiniſſimum enim eſt par pari referri in acceptis officiis.

Ioſue 2. Miſit igitur Ioſue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abſcondito,

ſcondito, & dixit eis: Ite, & conſiderate terram, vrbémque Iericho; qui pergentes ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis nomine Rahab, & quieuerunt apud eam.

§. I.

Nunquam prætermittenda opera, quæ rectè poſtulat ratio, etiamſi diuinum auxilium certò ſperetur.

HAbebat Ioſue diuinum auxilium ſibi certiſſimè affuturum, non tamen prætermittit aliquid, quod ad prudentem Imperatorem ſpectat faciendum. Ideoque ante Iordanis tranſitum mittit exploratores, qui hoſtium munimenta ſcrutentur, & ſibi renuntient. Sic enim ait text. *Miſit igitur Ioſue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abſcondito, & dixit eis: Ite, & conſiderate terram*, &c. Sapientiſſimus Dux licet Deum pro ſe habebat, non tamen totum credit auxilio diuino abſque cooperatione eum illo, ſed ad omnia

Rupert. ſtrenui ducis opera ſe accingit. Ait Rupert. lib. 1. in Ioſue cap. 10. *Cum quo Dominus erat, & cui dixerat, nullus vobis poterit reſiſtere cunctis diebus vitæ tuæ: ipſe exploratores mittit ad conſiderandam terram, vrbémque Iericho. Non ergo quiſpiam vllo in negotio tantum de cœleſtibus præſumat auxiliis, vt non etiam ipſe ſibi prior aſſit vigilando pro facultate ingenij, laborando proportione virili. Nam ſicut minima fides eſt de diuinis dubitare promiſſis, ſic nimiæ temeritatis, vel præſumptionis eſt cœleſtem per miracula præſtolari opem otioſè ſedendo.* Nunquam ſanum eſt, quod ſic te committas Deo, vt quæ tu poſſes facere, negligas. Licet enim certiſſimè ſit Deus affuturus, idque tu euidentiſſimè ſcias, ſemper illa, quæ in tua poteſtate ſunt, aggredi debes. Ioſepho Mariæ ſponſo, cui dictum fuerat Mariam de Spiritu ſancto concepiſſe; modò

Matth. 2. dicitur Matth. 2. *Surge, accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum: Futurum eſt enim, vt Herodes quærat animam pueri ad perdendum eum.* At Ieſus is erat, qui inter hoſtiles rabies ſecurus poterat degere; cui nulla poteſtas inferre malum poſſet, vſque dum tenebrarum poteſtati permiſſus eſſet. Qui inter lapidantium manus tranſibat illæſus, cur ergo talis, & tantus fugiat regem? Hanc ſalutis viam homini infirmo prudentia oſtendit, quam arripuit Deus, vt oſtendat hominibus, qua ſemper debeant facere quod in ipſis eſt, vt à malis liberentur.

D. Aug. Ait D. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum cap. 36. *Qui ergo palam docendo, & arguendo, & tamen inimicorum rabiem valere in ſe aliquid non ſinendo, Dei demonſtrabat poteſtatem: idem tamen fugiendo, & latendo hominis inſtruebat infirmitatem, vt Deum tentare non audeat, quando habet, quod faciat, vt quod cauere oportet, euadat. Nec enim Paulus deſperauerat adiutorium, protectionémque diuinam, quando per murum in ſporta ſubmiſſus eſt, vt inimicorum manus effugeret. Non ergo in Deum non credendo ſic fugit, ſed Deum tentaret, ſi fugere noluiſſet, cum ſic fugere potuiſſet.* Nihil, quod ad nos pertinet, prætermittendum eſt, etiamſi Dei auxilium ſperemus, niſi velimus tentare Deum, qui maximè offenditur, ſi nos videt, ab humanæ diligentiæ operibus ſuperſedentes, & de diuino auxilio præſumentes. Hinc Abrahamus; qui protectionem Dei in omnibus expertus fuerat, vbi ethnici, laſciuique regis attigit terram, ait vxori

Geneſ. 12. ſuæ Geneſ. 12. *Dic obſecro, quòd ſoror mea es.* Et cur magis voluit haberi frater, quàm maritus Saræ? Si maritus haberetur, duo erant committenda Deo, & quod mariti vitæ, & quod vxoris pudicitiæ conſuleret. Si frater autem putaretur, ipſe illo modo ſuæ vitæ conſuleret; pudicitiam autem vxoris committeret Deo. Sapientiſſimè ergo modum elegit, in quo aliquid ipſe faceret, vt in eo quod

D. Auguſt. non poſſet, adeſſet Deus. Ait D. Auguſtinus vbi ſuprà: *Cum inter ignotos propter eximiam Saræ pulchritudinem, & eius pudicitia, & mariti vita eſſet in dubio, neque vtrumque tueri poſſet Abraham, verum vnum horum poſſet, id eſt, vitam; ne Deum ſuum tentaret, fecit, quod potuit, quod autem non potuit, commiſit Deo. Qui ergo ſe hominem occultare non potuit, maritum occultauit, ne occideretur; vxorem Deo credidit, ne pollueretur.* Quid diuinius? Fidei, Speique aſſertor, nunquam commiſit vni Deo, illa, quæ ipſe præſtare poſſet, & deberet.

§. II.

Publica laſciuia prorſus abſumit nomen in viris bonis.

MIſit Ioſue exploratores, de quo ſolum dicitur in textu: *Miſit igitur Ioſue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abſcondito, & dixit eis*, &c. At qui fuerint exploratores iſti, quæ eorum nomina prorſus reticentur. Non ſic Num. 13.

Num. 13. vbi Moyſes exploratores duodecim miſit, & cum duodecim eſſent, non detrectauit ſcriptor ſacer ſingula eorum nomina exprimere, vt ibi poteſt videri. Cur ergo illorum duodecim nomina exprimuntur; horum autem duorum reticentur? An non hi præſtantes viri? An non Deo, munerique ſuo fideles? Et præſtantes, & fideles viri creduntur eſſe, ſed de quibus nihil prius dicitur, quàm quod ad domum meretricis diuerterent, abſque culpa licet diuerterent. Dicit enim textus: *Qui pergentes ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis*, &c. Et quando laſciua domus non abſumit no-

Apoc. 3. mina hominum fidelium, & præſtantium? Apocalypſ. 3. dicebat Angelus Epiſcopo Sardis: *Noui opera tua, quia nomen habes, quod viuas, & mortuus es.* Valde notat Angelus, quod in illo Epiſcopo, cum verè mortuus eſſet, adhuc nomen vitæ maneret. Sed mors non ſolet abradere hominum nomina? Nónne multorum etiam poſt mortem manent cantatiſſima nomina? Quid ergo nouum, & ſingulare de hoc Epiſcopo aſſerit Angelus, quod cum mortuus ſit, habeat vitæ nomen? Eſt mors ſpecialis animæ, quam introducit carnis concupiſcentia; quæ mors hoc habet ſingulare, quod dum publicè apparet, nomina prorſus corrodat hominum præſtantium, & fidelium. Quam mortem noſcens Angelus latentem in anima Epiſcopi, quaſi miratur, quod in illo nomen aliquod vitæ perſeueret, minimè perſeueraturum, ſi mors illa

Rupert. publicaretur. Ait Rupert. ibi: *Secretum, & occultum eſt opus eius, qui nomen habet, quod viuat, & mortuus eſt. Nam cuius peccatum publicum, & notum eſt, non hic habet nomen, quod viuat, imo ſi vitæ vel ſanctitatis opinionem prius habuit, clareſcentibus operibus mortuis; opinionem illam, vel nomen iam perdidit, & diffamatur, quòd mortuus ſit: : Datur autem conijci, quòd mortuus huius, quam dicis, mors*

fuerit

fuerit peccatum carnis. Itaque quandiu Prælatus hic peccatum carnis occultum habebat; licet mortuus eſſet, tamen aliquale vitæ nomen exhibebat. Vbi autem mors eius pateret, laſciuia publicaretur, prorſus nomen eius extingueretur, & re & nomine mortuus maneret. Hinc Matth. 1. dicit:
Math 1. *Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ.* Non detrectar antea nominare Raab, nec Thamarem, quæ ambæ meretricium exercuerunt; vbi autem accedit ad Solomonis matrem, eius nomen prætermittit. Et cur quando nominantur illæ, hæc ſine nomine ponitur? Illæ erant gentiles, Idolorumque cultui addictæ, cum meretricium exercuerunt, in eóque aliquo modo ſtuduerunt iuſtitiæ; in gentilibus, idololatriſque fœminis non obſcurantur pèr laſciuiam alia earum facta laudabilia. Vxor autem Vriæ fidelis erat, & inſtructa in pietate à viro piiſſimo; in iis autem publicata laſciuia prorſus famam corrodit, & nomen elliterat.
D. Anſ. Ait D. Anſelm. in Matth. *Tacet nomen Berſabe, vt nominando Vriam reducat ad memoriam illud maximum ſcelus, quod fecit Dauid in eum. Tacet etiam, quia cætera cum eſſent notabiles, non ſolum non culpari, ſed etiam laudari meruerunt. Iſta verò adeò culpabilis eſt, quod nomine non eſt digna.* In præſtanti, fidelique perſona ſic deſæuit laſciuia, vt illi prorſus nomen eripiat, cum animæ vita. Quò ſpe-
Prou. 5. ctans Prouerb. 5. locutus de fallaciis meretricis, ait: *Longè fac ab ea domum tuam, & non appropies foribus domus eius. Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.* Quæ ſic conſtruenda ſunt, vt iubeatur homo fugere à domo meretricis, ne fortè accidat inde, quòd honorem ſuum tradat alienis, hoc eſt, quòd amittat, & perdat nomen ſuum. Sic ibi Ianſenius: *Inter bona, quæ ibi pereunt, primum memorat honorem hominis, hoc eſt, bonam famam, & nomen, quod melius eſt, quam diuitiæ multæ: Hunc enim honorem commaculat adhærendo meretrici. Et fit in eo, quod dicit Pſalm. Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus.* Itaque ex bruta laſciuia id eueniet quod vel nomen hominis depereat tibi, & cenſearis merito tanquam equus, & mulus.

§. III.

In laſciuiæ ſedibus euidentiſſima ſpecula eſt, vt explorentur peritura regna.

Vitio tribuam nationis, an prudentiæ ſpeculatorum, quod nihil prius faciant, quàm ingredi in meretricis domum? Dicit enim: *Qui pergentes ingreſſi ſunt domum meretricis*, &c. Vt id vitio vertam gentis, impellit notiſſima eius inclinatio ad laſciuiam; impellit & illorum patriarcha Iudas, cui eunti ad tondendas oues ſe obiecit Thamar obuoluta facie, vt futaretur concubitum ex
Geneſ 38. eo: Geneſ. 38. *Quam cum vidiſſet Iudas ſuſpicatus eſt eſſe meretricem, operuerat enim vultum ſuum, ne agnoſceretur. Ingreſſuſque ad eam*, &c Sic illius gentis proceres proni ad meretrices currebant. Quod autem prudentiæ vertam exploratorum, facit eorum munus, quorum erat ſpeculari, & explorare infirmiora ciuitatis, regioniſque perdendæ, & hoc omnino credendum. Et quidem ex nulla ſpecula clarius apparet, vnde ſit ciuitas, imò totum regnum perdendum, quam ex laſciuiæ ſedibus, Frequentes enim ciuibus laſciuiæ ſedes, euidentiſſimè
Paul. Or. oſtendunt regna perdenda. Huc ſpectat Paulus Oroſius lib. 4. cap. 21. dicens: *Eodem tempore cenſores theatrum lapideum in vrbe conſtrui cenſuerunt, quod ne tunc fieret, Scipio Naſſica grauiſſima oratione obſtitit dicens, Inimiciſſimum hoc fore bellatori populo ad nutriendam deſidiam, laſciuiaque commentum: adeòque mouit ſenatum, vt non ſolum vendi omnia theatro comparata iuſſerit, ſed etiam ſubſellia ludis poni prohibuerit. Quamobrem intelligant noſtri, (quibus quidquid extra oblectamentum libidinis, offenſio eſt) propter hoc, quod ſe infirmiores eſſe hoſtibus ſuis ipſi ſentiunt, & fatentur, theatra incuſanda, non tempora; nec blaſphemandum Deum verum, qui vſque ad nunc ea prohibet, ſed abominandos Deos, vel dæmones ſuos, qui ita petierunt, profundo quidem ſatis malignitatis ſuæ argumento tale ſacrificium flagitantes, quo non magis fuſo cruore pecudum, quàm profligata virtute hominum paſcerentur.* Piaculum duxi vel verbulum prætermittere; tu decerpes illa quæ breuiùs, & efficaciùs rem conficiant, vt illa: *Inimiciſſimum hoc fore bellatori populo*, &c. nihil enim adeò exitiale eſt bellatori populo, quàm laſciuorum ludorum frequentia. Rurſus illa; *Theatra incuſanda, non tempora:* quippe infirmitatis virorum, qua tremunt ad hoſtium conſpectum, qua hoſtibus ſua cedunt, cauſa non ex temporum qualitatibus naſcitur, ſed ex frequentatiſſimis laſciuiæ ſedibus. Inſuper illa: *Tale ſacrificium flagitantes*, &c. quod enim de laſciuientium theatrorum ſubſelliis detur lucrum hoſpitalibus ad fouendos pauperes, non crediderim id veniſſe ex miſericordia inſpirata à Deo, ſed ex dæmonum profundo argumento tale ſacrificium poſtulantium, vt exilium virtutis, & laſciuiæ fomentum æternetur. Quid ruinæ non portendat populo frequentatæ laſciuiæ ſedes? Fallar ſi poſſit inueniri ſpecula, vnde euidentius videantur, explorentur ruitura regna. Noſtis hiſtoriam Baalam, qui adductus à rege Balac quærebat locum, vnde aliquod malum Iſraëlitici populi præſagiret, & non inueniebat. Num. 23. conſtitutus in excelſis Baal, & Iſraëlem vi- Num. 23.
dens, ſtatim clamat: *De ſummis ſilicibus videbo eum, & de collibus conſiderabo illum: Quis dinumerare poſſet puluerem Iacob, & noſſe numerum ſtirpis Iſraël? Moriatur anima mea morte iuſtorum, fiant nouiſſima mea horum ſimilia.* Ecce de ſummis rupibus, de vallibus profundis nihil in Iſraële damnabile videt. Tunc Balac fecit, vt mutaret locum; duxitque illum *in montem ſublimem ſuper verticem montis Phaſga.* Sed & inde in laudes Iſraëlis ſe effundit; propterea cogitur alium montem aſcendere, ait enim: *Cumque duxiſſet eum ſuper verticem montis Phogor:* nec inde malum Iſraëlis videt Quid tunc? Vt deficientem pene regem aliqua ſpe erigeret, ait illi Balaam cap. 24. *Pergens ad populum meum dabo tibi conſilium, quid populus tuus populo huic faciat*, &c. Et quale erat iſtud conſilium? Ait Abulenſis Numer. 24. quæſt. 5. *Conſilium de* Abul.
mulieribus exponendis in lupanari. Quòd ſcilicet Moabitæ è regione Iſraëlitarum multa lupanaria erigerent, in quibus pulcherrimæ puellæ meretricium agerent, raperentque ad ſe Iſraëlitas. Quot enim lupanaria tunc fierent apud Iſraëlitas; tot ſpeculæ eſſent, ex quibus certiſſimè cernerentur mala vniuerſo populo euentura. Non ſic ab excelſis rupibus; à montium verticibus ſpeculari, explorateque poſſent infirmiora populi, vt à lupanaribus, vt à ſedibus laſciuiæ; hæ enim manifeſtè oſtendunt populum periturum.

Annuunt omnes, quæ nec per ſomnium caſtitatem nouerant, nec educationem honeſtam ſcierant. Non annuiſſent, quæ probè, caſtéque educatæ vocarentur; quibus enim deeſt oobilis, caſtaque educatio, noo miror, qoòd in populorum perniciem eant. Vidiſti Ioſephum adamatum à fœmina, ſed quod forſan incredibile putares, eundem ab eadem traditum vinculis ſpectas. Ait enim Geneſ. 39. *His auditis Dominus, & nimis credulus verbis coniugis iratus eſt valde. Tradiditque Ioſeph in carcerem.* Fœminæ verbis adductus homo Ioſephum in carcerem detrudit. Et quæ fœmina in tantum facinus venit, quo Ioſephum perdat? Ait D. Ambroſ. lib. de Ioſeph cap. 5. *Huius iniuria author mulier eſt: ſed mulier Ægyptiorum, quæ procaces cum viris ſolita miſcere ſermones, laceſſere verecundos, refugientes inſequi, pudentes perurgere; tum vitam ſuam non poſſet defendere, innoxios criminabatur, perfidiam miſcens perfidiæ, aliena tenens, & alios ipſa condemnans, modum nullum ponens furori.* Non equidem mulier nobilis, & generoſæ oationis, ſed procaciter, turpiterque educata conſenſit Ioſephi perditioni. Hinc Geneſ. 6. ponens textus cauſas ſubmerſi mundi ait: *Videntes filij Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores,* &c. Ecce tibi vt fœminæ trahunt mundum in perditionem. Sed vnde in tantam perniciem valuerunt fœminæ? An ex aliqua fallacia ebibita? Minimè, ſed ex ſola edocatione peſſima. Ait D. Auguſt. lib. 15. de ciuitate Dei cap. 22. *Non enim cuiuſquam tunc etiam fallacia ſeductæ illæ fœminæ perſuaſerūt peccatum viris, ſed ab initio, quæ prauis moribus fuerant in terrena ciuitate, amatæ ſunt à filijs Dei,* &c. Eua ſerpentis fallacia ſeducta virum perdidit; hæ nullius fallacia ſeductæ, ſed ab initio prauis moribus educatæ, & ſic amatæ à filijs Dei mundum perdiderunt.

Geneſ. 39.

D. Ambr.

Geneſ. 6.

D. Auguſt.

§. VI.

Mundiales principes ardentiùs amant proprias cupiditates, quàm totius regni conſeruationem.

NVnquam non miror, quàm lentus ſit Iericbuntinus rex in re tanti diſcriminis; imminebat penè à fronte hoſtilis Iſraëlitarum exercitus, qui iam duos, aut tres ante Iordanem debellauerat reges, nec Iericbuntinus ſibi conſulit. Imò audit in ſua iam ciuitate pernoctaſſe exploratores, eſſeque in Raab domo. Quid tunc? *Miſitque rex Iericho ad Raab dicens: Educ viros, qui venerunt ad te: exploratores quippe ſunt.* Scit exploratores eſſe, & veniſſe vt ciuitatem conſiderent, & regnum, ad hoc vt illud expugnent, & nihilominus contentus eſt mittere ſatellites, qui comitet à fœmina petant, vt tradat eos. Non ſic lentus erat Saul, vbi cognouit Dauidem domi eſſe, ſed mittit ſatellites, qui totam domum cingant, & cuſtodiant, imò qui domum intrent, & rapiant eum ad necem, & tandem 1. Reg. 19. *Miſit rurſus Saul nuntios, dicens: Afferte eum mihi in lecto, vt occidatur.* Quid vehementius? Vt capiat Dauidem Saul nihil non facit, & domum eius circuit, & cuſtodit eam ſatellitibus, & ſcrutatur; & iubet, vt intrantes ſatellites per vim rapiant hominem, & vel in lecto decumbentem afferant in ipſo lecto. Et Iericbuntinus rex, vt capiat exploratores venientes in perditionem ſui regni, nihil horum mandat, ſed ſolum petit à fœmina, quòd tradat eos. Cur hic non vehementius irruit in inuaſores regni; & ille noo lenior oſtenditur in generum? Non miror: Iericbuntinum regem mouebat bonum regni; Saulem agebat malus affectus: reges autem mundiales non ſic feruntur ad bonum totius regni, vt ad propriatum cupiditatum complementorum. Res euidentiſſime oſtenditur in ipſo Dauide, qui adulterij reus mortem Vriæ maximè cupiebat. Interea venit ad eum nuntius miſſus à Ioabo 2. Reg. 11. qui ait Regi: *Præualuerunt aduerſus nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum; nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus vſque ad portam ciuitatis. Et direxerunt iacula ſagittarij ad ſeruos tuos ex muro deſuper, mortuique ſunt de ſeruis regis, quin etiam ſeruus tuus Vrias Ethæus mortuus eſt. Et dixit Dauid ad nuntium, hæc dices Ioab, Non te frangat iſta res,* &c. Ecce tibi vt rex audit exercitus ſui cladem, nec dolet, nec triſtatur tali nuntio, quin & ducem victum confortat, nec ſinit frangi internecione exercitus. Et quis dux non frangatur corde in Marte aduerſo? Sane de Iuda Machabæo dicitur 1. Machabæor. 9. *Vidit Iudas, quòd defluxit exercitus ſuus, & bellum perurgebat eum, & confractus eſt corde.* Vbi Carthuſian. in 2. Reg. 11. ait: *Confractus eſt corde, quoniam non habuit ſpem triumphi.* Iudas Machabæus frangitur corde, vbi odoratur ſuorum exitium; Dauid autem etiam viſa clade ſuorum non immutatur, nec dolet, nec ſinit dolore duces. Vnde hoc? An quia Dauid Iuda Machabæo præſtantior? Minimè, ſed quia regalior, qui vbi audit mortem Vriæ, quam amabat, non æſtimat cladem regni totius. Ait in præſenti Caietan. *Nihili pendit Dauid ſtragem ſuorum effectus voti compos.* Quæ in optatis habent reges, ad ea inardeſcunt, cætera omnia aut nihili, aut parui æſtimant.

1. Reg. 19.

2. Reg. 11.

1. Mach. 9.

Caietan.

Ioſue 2. Tollenſque mulier viros, abſcondit, & ait: Fateor, venerunt ad me; ſed neſciebam, vnde eſſent: cúmque porta clauderetur in tenebris, & illi pariter exierunt; neſcio, quò abierunt; perſequimini citò, & comprehendetis eos. Ipſa autem fecit aſcendere viros in ſolarium domus ſuæ, operuitque eos ſtipula lini, quæ ibi erat. Hi autem, qui miſſi fuerant, ſecuti ſunt eos per viam, quæ ducit ad vadum Iordanis; illiſque egreſſis ſtatim porta clauſa eſt.

§. VII.

Mendacium annexum impudicitiæ.

QVot verba, tot pene dicit mulier mendacia; ait enim: *Fateor, venerunt ad me viri; ſed neſciebam, vnde eſſent: cumque porta clauderetur in tenebris, & illi pariter exierunt, neſcio quò abierunt: perſequimini citò, & comprehendetis eos.* Vnum verum dicit, nimirum quod ad ſe venerint, cætera omnia mendacia ſunt. Nec miror, in ore meretricis mendacia eſſe, quæ ſemper impudicitiæ ſunt quaſi neceſſariò annexa. Nec eſt, cur, quæ non excuſatur à meretricatu, excuſetur à mendacio. Hinc Tobias iunior videns in ſeptem Saræ ſponſis luxuriem morte mulctatam, dum & ipſe Saræ nubit, antequam conuenirent, ſurgens ad orationem, ait cap. 8. *Domine Deus patrum noſtrorum: Tu feciſti* Tob 8.

Adam de limo terræ, dediſtique ei adiutorium Euam. Et nunc Domine, tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam coniugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum, &c. D. Aug. Apud D. Auguſtin. lib. 3. de doctrina Chriſtiana cap. 18. ſi hæc verba ſonant: *Tu feciſti Adam, & dediſti illi adiutorium Euam. Et nunc Domine tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam, ſed ipſa veritate, vt miſerearis noſtri Domine.* Expende, quid opponat luxuriæ, nimirum veritatem, quippe ait, *Non luxuriæ cauſa, ſed ipſa veritate accipio*, &c. quaſi luxuriæ prorſus aduerſetur veritas; & luxuria ſit tonus aduerſaria veritatis. In quo non mendacium, ſed veritatem videns, puta in eo iam non regnare luxuriam, quæ eſt clara veritatis inimica. Cantatiſſima eſt mulier illa in ciuitate peccatrix, tota dedita laſciuiæ, eiuſque fœcibus obuoluta. Luc. 7. De hac aſſerit Ieſus Luc. 7. *Dimittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Ecce tibi vt teſte Deo à fœmina laſciuiſſima aufugerunt maculæ vniuerſæ laſciuiæ, ideò ſolùm quia dilexit multum. Et miror, quòd non explicet Dominus, quem dilexerit, aut quid dilexerit hæc mulier, vt ſic maculas laſciuiæ fugeret. Solum ait: *Dilexit multum*, non dicit, quid diligat. Sed ò Domine, indica nobis quid dilexerit hæc mulier, vt in tantam munditiem laſcinarum ſordium poſſet venire? D. Greg. Ait Gregor. homil. 25. in Euang. Ioann. *Maria Magdalena, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, amando veritatem lauit lachrymis maculas criminis.* Expende illud: *amando veritatem*, &c. ex quo ſeſe tradidit veritati indagandæ, ex quo ambulare cæpit in veritate, illamque in Ieſu adamauit, ſtatim laſciuiæ macula penitus diſparuit. Non potuit laſciuia manere, vbi veritas amabatur. Vt dicat etiam D. Bern. D. Bern. in ſerm. de hac peccatrice: *Hodie miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi, & multitudo miſerationum Domini in peccatricem refuſa eſt.* Fuit ſanè in Raab miſericordia erga exploratores, ſed non fuit veritas in illa, ſed mendacia multa fuerunt: at in Magdalena fuit miſericordia, & veritas, ideóque in illam multitudo miſerationum diuinarum eſt refuſa, ne maneret in ea vel veſtigium laſcinorum criminum. Huc trahe dicta 1. tom. de Chriſto figur. lib. 2. cap. 4. §. 28.

§. VIII.

Vera virtus, vel mundi ſalutem, & vitam poſtponit veritati.

DVos exploratores vt ſeruet domi abſconditos Raab, multa confingit mendacia dicens regiis miniſtris: *Fateor, venerunt ad me viri, ſed neſciebam vnde eſſent: cùmque porta clauderetur in tenebris, & illi pariter exierunt, neſcio, quò abierunt, perſequimini citò, & comprehendetis eos.* Sic mulier fatetur, apud ſe homines fuiſſe, ſed fingit abiiſſe iam, & cætera, quæ mendacia erant, vt ſic ſatellites deluderet, & exploratores in ſalutem aſſereret. In ſimili miſericordiæ duello erat Loth pro ſeruandis etiam duobus hoſpitibus, quos domi receperat. Clamantique ſabidiſſimo populo, & penè in domum irruenti, vt ſibi hoſpites in malum darentur, Geneſ. 19 ait Loth Geneſ. 19. *Nolite, quæſo, fratres, nolite malum hoc facere. Habeo duas filias, quæ nondum cognouerunt viros, educam eas ad vos, & abutimini eis, ſicut vobis placuerit, dummodo viris iſtis nihil mali faciatis, quia ingreſſi ſunt ſub vmbra culminis mei.* Ecce vt Loth pro hoſpitibus ſe opponit populo furenti, ſed tamen fatetur illos ſub vmbra ſui culminis eſſe. Cur non etiam fingit illos iam abiiſſe, penitus domo exceſſiſſe, & in via eſſe quàm primùm comprehendendos, vt ſic furentes diuertat? Nonne Raab hoc aſtu ſuos hoſpites defendit? Cur Loth non ſimili vſus eſt commento? Cur maluit fateri hoſpites domi eſſe, qui ex hac confeſſione poſſent comprimi à populo furente, quin poſſet bonus illos defendere? In hoc apparuit euidentiſſimè Raab, & Lothi differentia; vt illa erat meretrix, peccatis innutrita, cum virtuti hoſpitalitatis ſtudet, in aliquo modum excedit, vel mendaciis, curans hoſpites ſuos tueri. Loth autem vt ſanctè educatus apud Abrahamum, ſic ſciuit, vel hoſpitum vitam, vel totius mundi ſalutem non eſſe mendaciis emendam, ſed prorſus veritati poſtponendam. Virtutis enim eſt, nec vitam mundi mendaciis emere. D. Aug. Ait D. Auguſtin. lib. contra mendacium cap. 17. *Vir iuſtus in cauſa omnino ſimillima pro ſuis hoſpitibus mentiri noluit, quos eſſe angelos neſciebat, & vim morte priorem ne paterentur, timebat. Et certè poterat alia reſpondere quærentibus, qualia in Iericho mulier illa reſpondit. Nam prorſus ſimiliter illi interrogando quæſierant. Sed homo iuſtus noluit pro corporibus hoſpitum animam ſuam mendacio ſuo maculari. Faciat ergo homo etiam pro temporali hominum ſalute, quod poteſt. Cum autem ad hunc articulum ventum fuerit, vt tali ſaluti conſulere niſi peccando non poſſit, iam ſe exiſtimet non habere, quid faciat.* Sic peccatum, vel leuiſſimum mendacij fugiendum eſt etiam cum totius mundi diſpendio. Quò reſpiciens dicebat anima iuſta Eccleſiaſtici cap. 51. Eccl. 51. *Inuocaui Dominum, patrem Domini mei, vt non derelinquat me in die tribulationis meæ, & in tempore ſuperborum, ſine adiutorio. Laudabo nomen tuum aſſiduè, & collaudabo illud in confeſſione.* Id mirandum erat in martyribus, quod cum immaniſſimè torquerentur, ne confiterentur nomen Domini, illi inter ipſa tormenta non ceſſabant Dominum confiteri. De quo locutus D. Iuſtinus Iuſt. M. Mar. in Apolog. 2. ait: *Quandoquidem nobis in promptu eſt negare, dum examinamur, ſed nolumus tueri vitam mendacio. Cum enim æterna, puraque vitæ deſiderio teneamur, damus operam, vt cum Deo cunctorum patre degamus*, &c. Expende illud, & maximè rationale, & Chriſtianum, nimirum *nolumus tueri vitam mendacio*; nec ſalus, nec vita mendacio tuenda eſt, ſed omnia ſunt profundenda, ne vnum mendacium dicatur,

§. IX.

Ieſus inter ſublimia petentes, non ſic inter ad terram deiectos.

NOn in ſubterraneis abſcondit Raab exploratores, ſed in ſolario domus; dicit enim: *Ipſa autem fecit aſcendere viros in ſolarium domus ſuæ, operuitque eos ſtipula lini*, &c. Et meritò, qui à Ieſu filio Naue veniebant exploratores, non in ſubterraneis, ſed in ſolario domus abſconduntur. Ieſus enim non gaudet, niſi eis, qui tendunt ad ſublimia, & terrena fugiunt. Origen. Ait Orig. hom 4. in Ioſue: *Exploratores ſuſcepit Ieſu, ſuſceptos eos in ſuperioribus collocauit, atque in editis, & excelſis fidei conſtituit ſacramentis. Nemo enim, qui à Ieſu mittitur,*

imus

inuenitur deorſum, & humi iacens, ſed in ſuperioribus permanet. Quomodo Ieſus ſecum vt familiares acciperet, & ſibi fidos mitteret, qui iacentes poſſent inueniri, & non in ſublimibus? Non ſe fallat quis, ſi ex iis, qui ſunt Ieſu velit eſſe, oportet terrena deſpicere, & tendere ad ſublimia; Ieſus enim non gaudet humi deiectis, ſed valde afficitur ad eos, qui amant ſublimia. Cauebat lex de agno edendo Exod. 12. Exod. 12. *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantum igni.* Vbi enim diuinus agniculus ſeſe nobis dat in eſum, maximè cauet aqua concoqui, aqua condiri, ſed ſolo igni. Et cur ſic refugit aquæ coctionem? Aqua elementum eſt deorſum vergens; ignis autem ſemper tendit ad ſublimia. Nec miror, quod cæleſtis agniculus Ieſus nequeat condiri in illis, qui deorſum tendunt, in terramque inclinant, ſed in iis, qui toto animi nixu petunt ſublimia. Ait D. D. Gaud. Gaudent. ſerm. 2. de Paſc. *Has igitur immaculati agni carnes, id eſt, doctrina eius viſcera, neque cruda ſine interpretatione ſumi oportet; neque cocta in aqua, id eſt eorum diſſectione diſſoluta, atque decocta, qui velut aqua deorſum fluunt, nihil supernum ſentientes; ſed aſſata igni, id eſt, ſpiritu Dei ſolidata. Ignis enim ſurſum verſus tendit.* Nihil Ieſus gaudet inueniri in iis, qui deorſum fluunt, qui ſeſe totos in terrena præcipitant. Fœlix animus qui de cœleſtis ignis virtute hæc humilia dimittit, & totus ſupernis inhiat. O quàm in eo conditur, ſaporatur agnus diuinus, vt maximos illi profectus attribuat! Cant. 30. Cant. 30. mirantes Angeli fœlicem animam clamant: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, delicijs affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* Illud præ omnibus mirabantur, quòd ſuper dilectum ſuum innixa aſcenderet; quòd aſcenderet ad dilectum hoc commune magis videbatur; at illud mirabile, quod ſic iam haberet ſibi Ieſum familiarem, vt illi aſcendens inniteretur. Et vnde hoc euenit, quod Ieſus ſic animæ adſit, ſic illam ſuſtentet, & roboret, vt progrediatur? De illa præmiſerant cap. 3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus?* Sic ſe ipſa accenderat, ſic ignea fuerat facta, vt in illa non aſpiceretur niſi aut lenta flamma, aut fumus, qualis ſolet aſcendere ex aromatibus concrematis. Animæ autem ignis more ſurſum ſemper tendenti non mirum eſt, quod Ieſus adhæreat, illique fiat familiaris, illamque ſuſtentet, vt progrediatur. Ait Ambr. Ambr. lib. de Iſaac cap. 5. *Mirantes videlicet, quod anima, quæ in inferno relinquebatur, inhæreat Dei verbo, & aſcendat ſicut vitis propago, in ſuperiora ſe ſubrigens, velut fumus natus ex igne, atque alta petens, tum præterea bonis odoribus flagret: Hanc igitur aſcendentem, & non reſiſtentem videntes comitatu ſedulo proſequuntur, vſque ad lectulum Salomonis, eo quod ei vera in Chriſto requies debeatur.* Ad Ieſu familiaritatem pertinet, qui inſtar ignis ad ſuperna tendit, nec verſus terram grauitat; ſicque Angeli quem vident igneum, aſcendentemque, illum ad Chriſtum deducunt, vt qui eius mereatur gaudere ſocietate.

§. X.

Vt vilis ſpecies hominem abſcondit potentiſſimis, ſic pretioſa ſpecies abſconditum tradit.

PRudens fœmina vt exploratores ſeruaret, aſcendere eos fecit in ſolarium domus ſuæ, *operuitque eos ſtipula lini*, &c. Ecce tibi quos muros oppoſuit, ſub quibus laterent illi tuti, nimirum ſtipulam lini ſuper illos coaceruauit. Et cur non aliud fortius latibulum, & magis inexpugnabile quæſiuit? Crede mihi nullum eſt latibulum adeo forte, quòd homines latere melius faciat, quàm vilis, pauperque ſpecies; quàm ſi ſub vilibus ſtipulis tegatur. Qui nihil præſefert, præter viles ſtipulas lini, præter rudes, & laceras veſtes, vel in medio foro potentum hominum oculos latet; vt qui pretioſitatem præſefert, vel in cauernis terræ ſepultus minimè latet. Erat homo potens, & diues, cuius ad ianuam pauperculus iacebat pannoſus, & vilis; ſed licet hic ad ianuam diuitis iaceret, non dicitur, quòd vnquam ab illo videretur. Accipe rem ex Luc. cap. 16. Luc. 16. *Erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam diuitis vlceribus plenus, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, ſed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius. Factum eſt autem vt moreretur mendicus, & portatus eſt ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus in inferno. Eleuans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in ſinu eius*, &c. Erat Abrahæ ſinus in abſtruſiſſima terræ cauerna, vbi ſanctorum animæ quietè deliteſcebant expectantes Saluatoris aduentum. Et nihilominus oculus diuitis illam abſtruſam, & remotam cauernam penetrat, ibique Lazarum videt, quem minimè viderat in ianuæ ſuæ limine iacentem. Et vnde factum eſt, quod Lazarus in abſtruſiſſima terræ cauerna latitans nihilominus inueniretur ibi, & videretur à diuite; & palam poſitus in medio ianuæ minimè videretur? Cum in ianua poſitus iacebat, vilibus pannis opertus erat, ſtipulis, paleiſque obſitus, ſub quibus potentium oculos prorſus latebat. At in ſinu Abrahæ, in ſplendenti fœlicitatis futuræ ſpe fulgebat, ſi non glorioſa ſtola, tamen pretioſo amictu ſplendens; ſub pretioſa autem ſpecie nunquam non patebis potentibus, etiam ſi in cauernis terræ deliteſcas. Quò ſpectat illud D. Chryſol. ſerm. 124. D. Chryſ. *Reſpicit ibi ſurſum, quem deſpexerat hic deorſum: & videt eum de inferno in ſinu Abrahæ, quem iacentem ſe coram ſuperbo de ſigmate non videbat.* Nunquam vident potentes illos, qui in vilibus iacent, etiam ſi ob oculos ſint; vbi autem pretioſitas ſplendet, etiam ſi longè, etiam ſi in abditis, etiam ſi in abſtruſiſſimis terræ cauernis eo oculi potentium facilè penetrant. De illorum aliquo locutus Iob aiebat cap. 28. Iob. 28. *Omne pretioſum vidit oculus eius. Profunda quoque fluuiorum ſcrutatus eſt, & abſcondita in lucem produxit.* Proh Deus immortalis! quàm malè ſe abſcondit, qui ſe ſub pretioſo aliquo operimento tegit; ſanè vbi pretioſum ſpectat mundialium potentium oculus, omnia ſcrutatur, & fluuiorum ſinus, & montium receſſus, & ipſa terræ fundamenta euoluit, & tandem ibi abſcondita in lucem defert. Vbi terra cæpit auri fulgore niteſcere, qui receſſus, quæ maria, quæ flumina, quæ cauernæ, qui mundi exitus, quæ loca etiam gehennæ proxima non ſcrutata ſunt ab hominibus, inde eruentibus quæ à natura abſcondita erant? Huc traho hiſtoriam aurei velleris, quam ad caput 12. lib. 18. de ciuitate Dei refert Ludouicus Viues. In Cholcos Inſula rex occidit hominem, qui Aries vocabatur, cuius pellem Appollini in templo appendit. Deinde reſponſo accepto tandiu victurum, quandiu pellis illa inde non tolleretur; vt pellis maneret occulta, illam deaurauit. Quid tunc

vbi tegumentum aureum cœpit ſplendeſcere; potentiſſimorum claſſes conſtructæ ſunt, quæ ſuperatis maribus pene immenſis pellem quærerent, illamque inuenirent, & raperent de templo cum morte Regis. Hæccine ſunt pretioſa operimenta, quæ abſcondita produnt, quæ ſub vilibus prorſus laterent.

§. XI.

Vilis ornatus homines hoſtibus eripit.

IN re tanti diſcriminis, vbi exploratorum ab hoſtilibus ſatellitum turmis quærebantur ad mortem, ſapienter recurrit fœmina ad ſtipularum operimentum; ait enim: *Operuitque eos ſtipula lini.* Et quos hoſtes non laterent, qui vilibus lini ſtipulis erant operti? S. Ennodius in Paneg. Theodorici Regis, vbi regalem animum patere hoſtibus volentem depingit, ſic illum proponit aientem. *Vos tamen elaboratas veſtes, & linerum ornamenta deuehite. Cultiorem me acies ſuſcipiat, quam feſtum conſueuerunt. Qui me de impetu non cognerit, æſtimet de nitore. Habeat laboris ſolatium, cui iugulum meum fortuna præſtiterit. Iubent ſplendori, quos non contigerit videre pugnantem.* Sic ſe pretioſis operimentis ornabat, qui in ſe hoſtiles amabat excitare turmas. Qui enim refugit hoſtes, magis delteſcit ſub vilibus. Achab, & Ioſaphat reges conuenerunt in bellum aduerſus Syros 3. Reg. 22 vbi autem ad certamen ventum eſt: *Dixit rex Iſrael ad Ioſaphath; Sume arma, & ingredere prælium, & induere veſtibus tuis. Porrò rex Iſrael mutauit habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum*, &c. Itaque Achab fecit, quod Ioſaphat intraret bellum in cultu regio, vndique ſplendenti purpura, ipſe autem regalia ornamenta exuit, & priuato amictu acceſſit ad pugnam. Et cur Achab pugnaturus veſtes regias exuit, & fecit, vt Ioſaphat in veſtibus regiis certamen iniret? Aſtutus homo volebat totum inimicorum impetum aduerſùm Ioſaphat inchoari, & ideò illum regiis, ſplendentibuſque veſtibus induit, ipſe autem deliteſcit in habito communi, vt ſic maneat hoſtibus occultus. Ait Carthuſ. ibi: *Hæc Achab locutus eſt, ne ipſe Achab cognoſceretur à Syris, minuſque impugnaretur ab illis, vel vt pondus belli ſuper Ioſaphat immineret.* Haud dubium, quin pretioſa, regaliaque operimenta raperent ad ſe maiorem hoſtium impetum; adeò vt vix eſſet, qui priuatum, & communem ornatum velit aſpicere. Id quod vtinam ſolùm in temporalibus accideret; at multo certius in ſpiritualibus euenit. Cultioribus enim veſtibus, & operimentis pretioſis totam hoſtilium animarum malitiam in ſe ſolicitant, quam depellunt prorſus in veſte humili, & vili. Zachar. c. 3. *Oſtendit mihi Dominus Ieſum ſacerdotem magnum ſtantem coram Angelo Domini; & Satan ſtabat à dextris eius, vt aduerſaretur ei. Et dixit Dominus ad Satan; Increpet Dominus in te, qui elegit Ieruſalem, numquid non iſte torris eſt, erutus de igne? Et Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis*, &c. Ieſus ſacerdos veſtitus ſordidis adſtat coram Angelo Domini, à quo habet tutelam, & defenſionem. Longè aliter accidit Herodi, de quo dicit Actor. 12. *Statuto die Herodes veſtitus veſte regia ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos: populus autem acclamabat Dei voces, & non hominis. Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eo quòd non dediſſet gloriam Deo, & conſumptus à vermibus expirauit.*

S. Ennod. — 3. Reg. 22. — Carthuſ. — Zach. 3. — Act. 12.

Compone modo illum Ieſum, & hunc Herodem; ille patiebatur Satan aduerſarium, hic habebat populum acclamantem; ille defenſus eſt ab Angelo, hic ab Angelo lethale vulnus accipit. Et cur Ieſus inter Satanæ impugnationes inuenit protectionem Angeli, Herodes autem inter acclamationes populares, iram Angeli traxit, qua percuſſus euanuit? Fallar, niſi ſordida veſtis fecit, quòd Ieſus protegeretur ab Angelo; & veſtium nitor, & cultus regius hoſtilem Angeli iram excitauit? Ait D. Petrus Damian. lib. 6. epiſtol. 14. *Herodes dum indutus veſte regia, conſpicuus cernitur, dum ei Dei voces habere, non hominis acclamatur, protinus, Angelo feriente percutitur:: Sic nimirum, ſic diuino dignus eſt iudicio deijci, qui coram oculis hominum de nitore cultioris habitus ambit arroganter extolli:: Non leuis quippe languor eſt animæ, de ſuperſtitioſo corporalis amictus nitore gaudere. Gratiam ſiquidem ſancti Spiritus, in qua delectetur, excluſit; qui ſemper exterioris ornatus deſiderium ſpargit.* Caueat veſtium cultarum ornatum, qui amat in gratia diuini ſpiritus confirmari, & ſe eripere incurſionibus malis. Ait enim D. Ephrem in Prouerbiis de timore Dei. *Qui ornatu veſtimentorum ſuorum delectatur, & repletioni ventris ſui ſtudet, variè oppugnabitur.* Vnde D. Hieron. epiſt. 1. ad Furiam ait: *Legimus Iudith viduam confectam ieiunijs, & habitu lugubri ſorditatam; quæ non lugebat mortuum virum, ſed ſqualore corporis ſponſi quærebat aduentum. Vide armatam gladio manum, cruentam dexteram, recognoſce caput Holofernis de medijs hoſtibus reportatum. Vincit viros fœmina, & caſtitas truncat libidinem, habituque repente mutato, ad victrices ſordes redit omnibus ſæculi cultibus mundiores.*

P. Dam. — D. Ephr. — D. Hieron.

§. XII.

Non ſub vili, ſed ſub cultiori operimento ſunt doli, & fallaciæ.

FOEmina vt ſeruaret exploratores, *operuit eos ſtipula lini.* Et mirabar, quòd ipſi viri præſtantes, & electi ad tale munus crederent ſe tam vili, & abiecto tutamini. Cur non magis metuebant dolum, & fallaciam fœminæ illos ſub lini ſtipulis ſeruantis? Cur non credebant ſub ſtipulis abſcondi à fœmina, vt maiori irriſione inde illos traderet? Sanè de meretrice locutus Spiritus Sanctus Prouerb. 7. ait: *Ecce occurrit illi ornatu meretricio, præparata ad decipiendas animas, garrula, & vaga:: Apprehenſum deoſculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur dicens:: Intexui funibus lectulum meum, ſtraui tapetibus pictis ex Ægypto, aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo. Veni*, &c. Vide meretricem, & meretricem: illa ſtipulas lini offert exploratoribus; hæc pretioſa tapeta, picta opertoria offert iuueni decipiendo. Cur ergo exploratores non magis caueant dolum, & irriſionem à meretrice offerente ſtipulas lini; quando, & ab offerente pretioſa tapeta, picta opertoria, fragrantes aromatibus accubitus, decipiuntur iuuenes? Vt exploratores agebantur Dei ſpiritu, ſic vt viliora opercula ſubeunt, minùs ſuſpicantur de fallaciis, & dolis, quibus non vilia ornamenta, ſed pretioſa ſubduntur. Quis in vilibus, & abiectis operculis latere dolos putet? Quis non magis in pretioſis ornatibus fallacias timeat? Dicitur 3. Reg. 22. *Rex Iſrael, & Ioſaphath rex*

Prou. 7. — 3. Reg. 22.

Iuda

Iuda ſedebant vnuſquiſque in ſolio ſuo veſtiti cultu regio in area iuxta oſtium porta Samaria, & vniuerſi Prophetæ prophetabant in conſpectu eorum. Fecit quoque Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus; His ventilabis Syriam donec deleas eam, &c. Certum eſt ex eodem capite, quod ij prophetæ congregati ſint ab ſpiritu malo & mendaci, vt Achab deciperetur, & deceptus iret in bellum, à quo periret. Et notandum maximè quando congregati ſunt ij ad decipiendum miſerum regem, nimirum quando ipſe veſtitus cultu regio ſedens in ſolio magis ſplendebat. Non fuit quando poſt audita Dei verba c.21. *Achab ipſe ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam.* Quod videns Dominus ait: *Non inducam malum in diebus eius.* Dum abiicit veſtes regias, & cilicium induit Achab, fugit ruinam, Deumque ſibi fauorabilem nanciſcitur. Vbi autem ſplendet in veſte regia, miſerè à pſeudoprophetis deluditur, & in extremum rapitur periculum. Quid certiùs? Pulchrè ait D. Petrus Dam. lib. 6. epiſt. 14. *Ecce Achab imperiali purpura decoratur, & reprobo ſpiritu fallente decipitur; cilicium induit, & gladium diuini furoris auertit: regalibus infulis redimitus, laqueo deceptionis impingitur; ſacco contectus, dilata vltionis indulgentiam promeretur.* Et quando rex fulgenti ſub veſte, deceptioni fallaciæque ſubmittitur; religioſus animus quid de ſimili veſte ſibi præſumit? Pergit ipſe: *Eat ergo monachus vana gloria deditus, & toga radiante conſpicuus, nitore veſtium adſpectantium paſcat illecebras oculorum: ſed dum veſtibus fulget, iniquorum ſpirituum deceptionibus patet; diuina præterea indignationis aduerſus ſe ſententiam prouocat.* Nunquam non patet decipientibus ſpiritibus, qui fulget in veſte pretioſa; quæ ſanè mille gignit ſeductionis, dolique pericula; quorum expers eſt prorſus veſtis abiecta, & vilis. Et quid mali non pariat nimia ornatus cultura? Marc. 6. Saltauit puella coram Herode, & poſt ſaltationem à Rege impetrauit caput Ioannis Baptiſtæ: *Volo, vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis.* Quantum hoc facinus? Quantum quod puella id audeat? & quod rex, & principes aſſentiantur illi? Et meritò D. Paulinus totum id tribuit ornatus culturæ, ait enim in Epithalam Iuliani.

P.Dam. — Marc. 6. — D.Paul.

Vnde nefas tantum meruit niſi ab iudice cultu,
Impia ſaltatrix filia digna patre?
Nam niſi fulua leuis texiſſet Bractea plantas,
Calcibus vt pictis luderet improbius:
Et fluidam criſpo duxiſſet Syrmate veſtem,
Fronte micans gemmis ponè refuſa comam:
Non ita corruptis ſpectantum mentibus intrans,
Callida ad infandum præualuiſſet opus.

Sic cultus extorſit facinus nefariiſſimum. Et quid non faciat nimius cultus? De impiorum filiis aiebat Pſal. 143. *Filiæ eorum compoſitæ, circumornatæ, vt ſimilitudo templi.* Et quid, quod ornentur puellæ, vt ſimilitudo templi? Creditur Dauid reſpexiſſe ad templa Idolorum, quæ auro multo, variiſque & pretioſiſſimis tapetibus ornabantur, vt ornatus ſplendore cultum, & adorationem extorquerent, & homines in Idololatriæ errores traherent. Sic fœminæ malè ornantur, vt ſe coli, & adorari faciant, & miſeros multis erroribus infament. Quo reſpiciens D. Zeno lib. ſerm. 15. ait: *Ancilla Chriſti falſum idolum reſpuis; mihi crede, in te colis, cuius ornatum, cuius imaginem non deponis. Ad Eccleſiam Dei opere vario totum inaurata corpus execrabili metallo procedit onuſta; vbique delicata, ſub mollibus fortis: denique ipſo cultus rigore in oratione non flecteris; tumidum monilibus pectus proſternere dedignaris. Sanè ceruicem curuas non religione, ſed pondere; quando exhomologeſim facies, quæ plus pro ornatu es, quam pro ſalute ſolicita? Quid à Deo impetrare te poſſe credis, quæ eum, per id, per quod iraſcitur, deprecaris?* Omnia dixi, pondera prima, vt in ornatu imbibatur idololatria.

Pſalm. 143. — D. Zen.

§. XIII.

Fortitudo non virilis, ſed muliebris eſt quæ vitam poſtponat deformitati ſpeciei.

MIrabar, quòd fœmina ſtipulis lini operiret exploratores, ait enim, *operuitque eos ſtipula lini*, & magis mirabar, quòd ipſi validiſſimi, & præſtantiſſimi viri paterentur in ſe talem deformitatem, & fœditatem, quòd lini ſtipulis fœdarentur. Nonne fœdiſſimum eſſet, quod vir è latibulis prodiret totus ſtipulis lini obſitus? Cur viri fortes non magis eligunt præliantes mori, quàm talem in ſe admittere fœditatem, deformitatem? Erant viri fortes, non fœminæ, quarum ſolum eſt vitam, patriamque, & omnia poſtponere ſpeciei fœditati, deformitati vitandæ. Has pungit Prudentius in Amartigenia inquiens: Prud.

Tædet ſacrilegas matrum percurrere curas,
Muneribus dotata Dei quæ plaſmata fuco
Inficiunt, vt pigmentis cutis illita perdat,
Quod fuerat, falſo non agnoſcenda colore.
Hac ſexus male fortis agit, &c.

Expende illud: *Male fortis*; quæ enim fortia non aggrediatur fœmina pro vitanda, vel cultus, vel faciei fœditate. Si dolores ſubeundi, ſi ſectiones patiendæ ſunt, ſi mortes ſuſtinendæ, omnia hæc male fortes vorant, ne talem incurrant fœditatem. De mala enim ſemper, & muliebri fortitudine venit, quòd tormenta, quòd mortes poſthabeantur ſpeciei fœditati vitandæ. Huc traho hiſtoriam, quam meminit Paul. Oroſ. lib. 5. cap. 16. Paul. Or. agens enim de bello Cimbrico ait: *Mulieres grauiorem pene excitauerunt pugnam, quæ plauſtris in modum caſtrorum circum inſtructis, ipſæ autem deſuper propugnantes diu repulere Romanos. Sed cum ab iis nouo cædis genere terrerentur (abſciſſis enim cum crine verticibus, inhoneſto ſatis vulnere turpes relinquebantur) ferrum, quod in hoſtes ſumpſerant, in ſe ſuoſque verterunt. Nam aliæ concurſu mutuo iugulatæ, aliæ apprehenſis inuicem faucibus ſtrangulatæ, aliæ laqueo de ſubrectis plauſtrorum temonibus pependerunt.* Quid feralius? Ecce vobis tota fortitudo mulierum quò peruenit; planè adeo fortes erant, vt conſtructis plauſtris ferratis in Romanos auderent illoſque diu fugarent. Aſt vbi Romani illarum aliquas, abſciſſis cum crine verticibus, inhoneſto vulnere interfecerunt, & ſic reliquis obiecerunt; Ad turpis vulneris ſpectaculum ſic validiſſimæ illæ conturbantur, vt ſeſe mutuo perimerent, ne ſi à Romanis caperentur, iacerent mortuæ abſciſſis cum crine verticibus, fœdata facie. Hanc fœmineam fortitudinem in vitanda morte, vt cauerent cultus fœditatem; noſcens Dominus ait Iſaiæ cap. 32. Iſai. 32. *Obſtupeſcite opulentæ, conturbamini confidentes, exuite vos, & confundimini, 4. cingite lumbos veſtros.* Ad audaces, & confidentes fœminas loquitur; quibus ſtuporem, & conturbationem minatur.

Sed mulier audax, & confidens in quo obſtupeſcet, & conturbabitur? An in morte? An in ferali diſceptione membrorum? Minimè, ſed explicat in quo, aiens: *Exuite vos, accingite lumbos veſtros* Erit, cum exutæ, nudatæque omni ſplendenti appareant veſtimento; imò tota illa veſtium amplitudo, quæ à cingulo tumens vſque ad terram mirum in modum dilatatur, in anguſtum arctabitur. Quæ fœminea audacia, & fortitudo ad hæc non obſtupeſcat, & conturbetur, & prorſus frangatur? Quæ fœmina aduerſus tormenta, aduerſus mortem audet, ad cultus, faciei ve fœditatem prorſus elanguet. Dicebat illa apud Venuſinum lib. 3. *Tiraq. Venuſin.* Ode 27. vt refert Tiraquellus in 2. leg. connub. num. 51.

——O Deorum
Si quis hæc audis, vtinam inter errem.
Nuda leones.
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque ſuccus
Defluat prædæ, ſpecioſa quæro
Paſcere tygres.

Quanta fortitudo fœminæ, quæ nec leones, nec tygrides expauet, ſed inter eorum vngues non refugit volutari? Sed quàm mala fortitudo, & quàm fœminea, quæ amat in tygrides, & leones venire, magis quàm in faciei fœditatem?

Ioſue 2. Needum obdormierant, qui latuerant, & ecce mulier aſcendit ad eos, & ait: Noui, quòd Dominus tradiderit vobis terram; etenim irruit in nos terror veſter, & elanguerunt omnes habitatores Terræ. Audiuimus, quòd ſiccauerit Dominus aquas maris rubri ad veſtrum introitum, quando egreſſi eſtis ex Ægypto: & quæ feceritis duobus Amorrhæorum regibus, qui erant trans Iordanem, Sehon, & Og, quos interfeciſtis. Et hæc audientes pertimuimus, & elanguit cor noſtrum, nec remanſit in nobis ſpiritus ad introitum veſtrum: Dominus enim Deus veſter ipſe eſt Deus in cælo ſurſum, & in terra deorſum.

§. XIV.

Nihil tam vile, & abiectum eſt, quod diuinis facinoribus in bonum electorum non valeat ſeruire.

Depulſis regiis ſatellitibus aſcendit mulier ad latentes exploratores, quos commonefacit depulſi periculi; dicit enim: *Necdum obdormierant, qui latuerant, & ecce mulier aſcendit ad eos, & ait*, &c. Nec immeritò ſacer ſcriptor adiecit particulam illam *ecce*, dicens: *Et ecce mulier aſcendit*, ſed vt aduertatur, quæ, & qualis erat mulier, quæ viris præſtantiſſimis offerebat ſalutem; mulier, inquam, meretrix, mulier viliſſima, fex populi, animarum laqueus eò aſcendit, vt nobiliſſimi exploratores, validiſſimi duces per illam vitæ nuntium accipiant. Sanè à tali, mirer, ſi candiſſimi Iſraëlitæ vel vitam accipere non refugiant Marc. 7. Herodes adulter miſſo ſpiculatore Baptiſtæ caput iubet abſcindi, de quo agens D. Ambr. *Marc. 7.*
lib. 3. de Virg. ait: *Rapitur ad pœnam Propheta conuiuiali tempore, conuiuialis præcepto, quo non cuperet, vel abſolui.* *D. Ambr.* Sic putat indignum, quòd Baptiſta ab adultero rege, conuiuiis, ebrietatique aſſidente, vel vitam reciperet. Et non indignum putent præſtantiſſimi duces, electi Iſraëlitæ videre mulierculam vilem, cantatiſſimam meretricem ſibi ſpem offerre ſalutis? At vt illi Dei nitebantur auxilio, ſic nec Deo indignum, nec inſolitum putant viliſſima, & abiectiſſima quæque ordinare in ſuorum electorum vitam. Exod. 4. dum Moyſes in Iſraëlis liberatorem eligitur, iubet Deus vt manum in ſinum mittat: miſit ille, *Quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar niuis.* Liberatoris manus, cui tradenda erat virga, quæ mira operaretur, in lepram abire permittitur. Et cur Domine lepra inficis manum, quæ operatura eſt tantam ſalutem? Leproſos ex lege abominabantur Hebræi, illoſque à ſe longiſſimè arcebant. Cur ergo liberatoris manum tali morbo reples, quem abominaturi Hebræi nec inde ament ſalutem accipere? Ait Theod. q. 10. *Legiſlatoris manum infecit lepra, docens eos, qui plenius inſtructi ſunt, horum nihil eſſe immundum. Nam dextera, quæ admiranda illa perpetrarat, cum prius fuiſſet leproſa, ſignis diuinis inſeruiuit, & elementa mutauit.* *Theodor.* Caueant ſibi imperiti ab immunditiis materialibus, at qui à Deo inſtructi ſunt, nihil reputant immundum, nihil reiiciunt vile, & abiectum, ſcientes abiectiſſima quæque, & maximè vilia diuinis inſeruire, vt vel mundum euoluant, & electis parturiant ſalutem. Aiebat Pſalm. 67. *Pluuiam voluntariam ſegregabis Deus hæreditati tuæ; & infirmata eſt: tu verò perfeciſti eam. Animalia tua habitabunt in ea: paraſti in dulcedine tua pauperi Deus. Dominus dabit verbum euangelizantibus.* *Pſalm. 67.* Loquebatur de animalibus, quæ in Dominica hæreditate inhabitabant, vt pluuiam de cœlo ſugerent, & hæreditatem electis pauperibus excolant. Et quæ vocabat animalia, de eiſdem pergens ait: *Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa.* Quid animalia cum euangelizantibus? Ait ibi Theodor. *Quos ſuperiùs animalia appellauit, hoc in loco euangelij præcones vocat, & quoniam piſcatores erant, & publicani, & coriarij, electi ſunt autem præceptores Philoſophorum, & rhetorum, & eorum, qui ob dicendi facultatem ſe ipſos efferebant; meritò edocet vnde haurientes doctrinæ flumina irrigationem afferant.* Itaque vt diſertiſſimis, nobiliſſimiſque hominibus vilia animalia obiecit, piſcatores, publicanos, coriarioſque oppoſuit, vt doceret, vnde poſſit Deus educere doctrinæ ſalutiſque fontes, qui vel Paradiſos irrigét, & emortuas plantas in vitam conuertant. Quid mirum? Nota eſt Samſonis hiſtoria, Iud. 15. cui, & aſini maxilla *Iud. 15.*
arma dedit aduerſus potentiſſimos hoſtes, & aquæ riuum, quo vita ſuſtentaretur. Et aſinus lege immundus erat, & oſſa mortuorum nec contrectari licebat; ſed Deo annuente, nihil eſt tam vile, & abiectum, à quo in electorum bonum viuidiſſimi ſucci, ſalutiferique non ſtillentur. Actor. 17. Paulus in Areopago conſtitu- *Actor. 17.*
tus aiebat: *Præteriens, & videns ſimulacra veſtra, inueni, & Aram, in qua ſcriptum erat, Ignoto Deo*, &c. Mirabar, quòd prædicator veræ ſalutis Paulus æthnicorum templa luſtraret, illiſque eorum Aras proponeret. Cur Paulus non magis caues coram æthnicis Idolorum aras nominare?

Cur

Cur noo caues Idola videre,& lingua pronuntiate? Is erat Paolus, cui vel ipſa Idola,& dæmoniorum aræ ſalutem, & ſanctitatem ioſtillareot. Ait *Cyr. Alex.* enim D. Cyril. Alex. lib. 12. in Leuit. *Nec ia locis ſancta qaæreada ſunt, ſed in actibus, vita, & aoribus, quæ ſi ſecundam Dominum ſint, etiam ſi in domo Dei aon ſis, etiam ſi in foro ſis, & qaid dico, in foro? Etiam ſi in theatro inuenia ris, verbo Dei deſeruieas, in ſanclis te eſſe aon dubites. Aa noa tibi videtur Paulus, cum ingreſſus eſt theatrum, & iagreſſus eſt Areopagum, & prædicaait Athenienſibus Chriſtum in ſanctis fuiſſe? Sed & cum perambalaret aras, & Idola Athenienſium, vbi inaenit ſcriptam, Ignoto Deo, & ex hoc verbo ſumpſit prædicationis exordium,* &c. Ecce tibi præſtanti Chriſti ſectatori vel Idola, vel aræ dæmonum ſalutiferos ſuccos inſtillabant, quibus orbem rigaret, & emortuas animas viuificaret. Is eſt ſpiritus, qui de immundiſſimis, & viliſſimis fontes ſalutis trahat.

§. XV.

Quæ Deus facienda decernit, quaſi iam facta putentur.

Aiebat Raab ad exploratores: *Noui, qaod Dominus tradiderit vobis terram.* Hebraicè dicitur: *Sciui, qaod Dominus tradidit vobis terram.* *Abul. Lyran.* Abul. explicat cum Lyrano per futurum, nimirum; *Ego cognoui reuelante Deo tradeadam eſſe in manus veſtras totam terram hanc.* Et quidem in re nondum tradita erat, ſed tradenda ſperabatur. Cur ergo, quando nondum tradita erat terra, iam dicit, Noui, quòd Dominus tradidit vobis terram? Cur oon magis de futuro loquitur, quàm de præterito? Meritò quæ Deus futura pollicebatur, ooo ſolùm præſentia, ſed & quaſi iam præterita dicuntur. Tanta enim eſt certitudo in diuinis. Regulo *Ioan. 4.* ſupplicanti pro filio pene emortuo Ioan. 4. Reſpondit Ieſus: *Vade, filius tuus viuit.* Circa quæ *Sedul.* Sedul lib. 3. Paſcal. cap. 2. ait: *Ita namque reſpondit, Vade, filius tuus viuit. Quàm imperioſa Domini poteſtas eſt, quamqae magnifica, non victuram annuit, ſed ia viuere deſignauit. Hoc enim diuinitatis eſt ſingulare vt omne cernat præteritũ, qaidquid decreuerit affuturam.* Sic certa ſunt Dei promiſſa, vt dum futura promittantur, meritò aut præterita reputentur, aut præſentia. Huc ſpectant illa Gen. 22. *Gen. 22.* *Appellauitq; nomen loci illius, Dominus videt. Vnde vſque hodie dicitur, Ia monte Dominus videbit.* Quæ Hebraicè ſonant. *Appellauit nomen loci illius, Dominus videbit. Vnde vſqae hodie dicitur, In monte Dominus videbitar.* *D. Auguſt.* Verum D. Auguſt lib. 16. cap. 32. ex Septuaginta legit: *Vocauit Abraham aomen loci illius, Dominus vidit vt dicant hodie, In monte Dominus apparuit.* Ecce tibi, quæ dicta ſuot Hebraicè de futuro; Noſter poſuit de præ- *Auguſt. Septuag.* ſenti, Auguſt. autem cum Septuag. de præterito, nec id otioſè; ſed vt innueretur iuxta Delrium noſtrum in adagiis, quàm certò, & feſtinatò Deus ſuis ſubueniat, vt eius auxilia promiſſa, cum promittuntur præſtanda, iam ceoſeantur præſtita. *Gen. 15.* Abrahamo item Gen. 15. dicebat Dominus: *Qui egredietar de vtero tuo, ipſum habebis hæredem.* Sic ſenibus, & ſterilibus pareotibus Deus promitte- *Baſil. Sel.* bat futurum filium. Quid inde? Pulchrè D. Baſil. Sel. orat. 7. ait: *Accepta promiſſione habait filium, ante filij partum, & ſpes ipſa prius Iſaac peperit, quàm aluus. Eum Deus dedit, qui antequam naſceretur, erat in deſiderio. Abrahamus accepit, ga-uiſus eſt, donum amplexus eſt.* Expende illa: *Accepta promiſſione habuit filium ante filij partum.* Non aliud expectauit bonus, ſed vbi futuri filij promiſſionem à Deo nouit, iam gaudebat quaſi filio habito; nondum concipiebatur filius, & iam pater quaſi filio nato ſecurus erat, & in accepto dono confirmatus.

§. XVI.

Fœlix ille eſt cui is timor accidit, quo poteſt proficere in ſalutem.

OMnes Ierichuntini magno timore afficiuntur, ſed de omnibus voi Raab fuit ſalutaris ille timor, cui locum coofiteodi Deum reliquit. Ait enim ibi: *Hæc audientes pertimuimus, & elanguit cor aoſtrum, aec remanſit in nobis ſpiritus ad introitum veſtrum, Dominus enim Deus veſter ipſe eſt Deus,* &c. Cum omnes pertimeſcerent, vna Raab ſic timet, vt agooſcat, & confiteatur Deum, qua factum eſt, vt ſola adipiſcatur ſalutem. Sic Caiet. *Vide in muliere iſta non ſolùm timorem, ſed fidem, ac manifeſtam confeſſionem, qaòd Iehoua ipſe eſt Deus in cælo, & in terra, & propterea non eſt mirum, ſi ſeruata eſt.* *Caiet.* Cui accidit timor non ſolitarius, non nudus, ſed iunctus fidei, iunctus confeſſioni, ille proculdubio videtur ſpectare ad ſalutem. Salutaris enim timor eſt, qui ad confeſſionem, & medelam ducit. At timor ſolitarius, qui locum confeſſioni occludit, nullique virtuti aditum relinquit, is ooo timor eſt, ſed pœna, ſed horreodum ſupplicium. De deploratis enim dicit Pſalm. 13. *Pſal. 13.* *Ibi trepidauerunt timore, vbi aon erat timor.* Et ii ipſi trepidabant timore; ſi vehementer ibi timebant, quomodo non erat ibi timor? An fieri poteſt, vt alibi timor ſit, & timor non ſit? Eſt timor, qui abſolutè, & ſimpliciter poteſt dici timor, qui locum parat confeſſioni, & ſaluti; eſt autem timor, qui non tam dici debet timor, quàm pœna, quàm ſupplicium, qui coofeſſionĩ, & ſalutari diligentiæ aditum occludit. Et ſanè iſte timor datur miſeris impiis, vt crucieotur timore, quando non poteſt timor cauſare ſalutem. De quo ſapienter Sedul. ait lib. 5. Paſcal. cap. 8. *Sedul.* *Quid ergo poterit ſecuritati coaferre trepidatio mortis ibi coacepta, nullus vbi timor conſequitur iam medelam, ſecundùm pſalmi continuatiam proſequentis: Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor, hoc eſt, in ipſo iudicio, vbi correctionis tempus, & ſpatia non habet infructuoſa formido. Aut ia inferni iam faucibus conſtituto, quæ poterit opitulari confeſſio, cum legatur, Ia inferno qais confitebitur tibi?* Infœlix ille, cui timor venit, quando ſpatium coofeſſionis eripitur, quando iam adeſt iudex, imò carnifex inſtat, vt in æternas flammas præcipitet. Ibi ſolitarius timor diuexat miſerum, oon ſanat. Ille fœlix, cui datur, vt timeat, & inde ad confeſſionem deueniat, non mirum ſi talis negotietur ſalutem. Tolle à timore harum ſocietatem virtutum, & te magis in perditionem ducet. Vt dicat D. Gregor. lib. 1. in Iob *D. Greg.* cap. 16. *Timor ipſe niſi has virtutes habuerit, ad nullum opus boaa actionis ſurgit, quia dum ad cuncta trepidat, ipſa ſua formidine à bonis omnibus torpens vacat.* Væ tibi, vbi timore ſolo, & nudo corripieris, vndique teoeberis, ne vllum inuenias effugium Quò ſpectaos Iob cap. 15. ait: *Iob. 15.* *Terrebit eum tribulatio, & augaſtia vallabit eum.* Miſer, qui eo terrore corripitur, qui oullum aditum relinquit operandæ virtuti. Hoc tenebatur Herodes, de

Matth. 2. quo ait Matth. 2. *Audiens Herodes, rex turbatus eſt*, &c. Circa quæ verba D. Auguſt. ait Pſalm 47, Pſalm 47. *Miſer timuit Herodes, & pro paruulo occidit paruulos. Timens autem regnum amittere, non meruit regem cognoſcere.* Inde iſte miſer, quia correptus timore nullum ſalutis lucrum accepit, ſed in cujdentius præcipitium deuenit.

Ioſue 2. Nunc ergo iurate mihi per Dominum, vt quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo patris mei, detiſque mihi verum ſignum, vt ſaluetis patrem meum, & matrem, fratres, ac ſorores meas, & omnia quæ illorum ſunt, & eruatis animas noſtras à morte. Qui reſponderunt ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mortem, ſi tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit Dominus terram, faciemus in te miſericordiam, & veritatem.

§. XVII.

Spiritus Dei eſt, cognatis proſpicere ſalutem.

IAm Dei ſpiritu plena Raab poſt confeſſionem poteſtatis diuinæ, illud in primis attendit, vt cognationi ſuæ comparet ſalutem inquiens: *Iurate mihi per Dominum, vt quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo patris mei, detiſque mihi verum ſignum, vt ſaluetis patrem meum, matrem, fratres, ac ſorores*, &c. Sic Spiritus diuinus imbuit ſuos alumnos, vt poſt Deum in primis cognatorum ſaluti proſpiciant. Sic Dominus Ieſus pendens in ligno Ioan. 20. prouidit matri ſuæ filium, *Mulier ecce filius tuus.* Cyr. Alex. De quo pulchrè D. Cyrillus Alexandrinus lib. 11. cap. 34 ait: *Cum igitur per legem ita præceperit, cùmque omnis virtutis ipſe fons ſit, quomodo non oportebat ab ipſo, & per ipſum primum nos diſcere, nec quando intolerabiles imminent ærumnæ, negligendos eſſe parentes?* Nulla ærumna, nullum periculum ſic afficiat animum eius, qui diuino agitur ſpiritu, vt parentum, cognatorúmve obliniſcatur. Quas enim Deus mentes afflat, hanc ſtatim virtutem ediſcunt, qua cognatis proſpiciant. Num. 20. Ab Ægypto egreſſus populus Iſraëlita Numer. 20. miſit ad Edom, vt liceret per eorum terminos tranſire? Erant Idumæi iſti progenies ab Eſau fratre Iacob, & hinc iure cognationis tenebantur Iſraëlitis bona velle. At nihil minus fecerunt, imò efferati in illos, iubent, ne fines ſuos attingant, niſi velint capelli inde ferro, & igne. Quid ad hæc Iſraëlitæ? Ait textus: *Quamobrem diuertit ab eo Iſrael.* Cur non magis irruit in impios? Cur reſiſtentes non debellat, & vel renuentibus illis dirigit viam, quam cœperat? Erant Idumæi fratres, & cognati Iſraëlitarum, & vt Iſraëlitæ diuino ducebantur ſpiritu, ſic maluerunt cognatorum incolumitati, & vtilitati proſpicere. Procop. Ait Procopius in Gloſſa: *Cæterum Iſrael deflexit ab eo, & genus eſt veneritus, licet ab eo nullam reuerentiam conſecutus. Dei enim voluntas eſt, genus non abnegare, etiamſi iniuriam faciat.* Expende ab illis: *Dei enim eſt voluntas genus non abnegare*; quippe vbi ſplendet ſpiritus, & voluntas Dei in id ſuos inclinat, vt cognationem reuereantur, & cognatis proſpiciant.

Nihil enim ſub cœlo eſt, quod iuxta Dei ſpiritum non contemnendum ſit, & poſtponendum cognationis ſaluti. Quò ſpectans Philo lib. de Abraham ait: *Quod ſi quis amore gloriæ filium prodit, vel filiam, vituperio magis, quàm laude dignus eſt, morte chariſſimorum parans ſibi honorem, quem etiam ſi ante habuiſſet, pro incolumitate filiorum abijcere debuerat.* Philo. Sapientiſſimè traducit caſtatiſſimos illos Ethnicorum Torquatos, & poſtponit illos Abrahamo, licet videantur ſimiles in facinore. Torquatus non dubitauit morti tradere filium, quod & fecit Abrahamus, & cognationi valere iuſſit, ex qua ingentem ſibi laudem acquiſiuit. Ergo & ſimiliter Torquatus. Abſit, imò ille magno debet cenſeri vituperio dignus, qui ſub cœlo inuenit aliquid, cui poſtponeret cognationem, & filium. Abrahamus vni Deo poſtpoſuit filium; alioquin omnibus aliis commodis, ſine incommodis renunciaturus, vt parceret, & cognationi, & filio. Hinc Geneſ. 22 dicitur: *Vocauit Angelus Domini Abraham ſecundò de cœlo, dicens: Per memetipſum iuraui, dicit Dominus, quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo propter me*, &c. Et quis angelus poteſt dicere, quod ſibi fecerit gratum Abrahamus non parcens filio? Sapientiſſimè Eucher. lib. 2. in Geneſ. putat non Angelum, ſed filium Dei fuiſſe ſub Angelo ſignificatum, qui ea verba daret; non enim credendus erat Abrahamus alteri, quàm Dei filio poſtpoſiturus filium. Ait enim: *Nunquid Abrahamus propter Angelum non pepercit filio ſuo, & non potius propter Deum? Ergo Angeli nomine Dominus Ieſus Chriſtus ſignificatus eſt*, &c. Non credas Angelum eſſe, ſed Dei filium, cui Abrahamus ſuum filium poſtponit; tantus namque vir, diuino plenus ſpiritu, nec Angelo, nec creaturæ vlli cederet amorem ſui filij. Conueniant huc mundiales Principes, qui regiis fauoribus habendis, & filios, & parentes, & totam cognationem ſacrificant. Adſtupeo in hoc virtutem B. Franciſci de Borgia, qui & cognationem, & chariſſimos filios dereliquit, ſed vni Deo poſtpoſuit illos.

Gen. 22.

Eucher.

§. XVIII.

Quàm ſalubre facit, qui ſuis priùs, quàm ſibi conſulit in temporalibus.

HInc iam bona Raab ordinabatur ad ſalutem, quæ in ſummo periculo priùs ſuis, quàm ſibi conſulebat: Ait enim: *Iurate ergo mihi per Dominum, vt quomodo ergo miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo patris mei: vt ſaluetis patrem meum, & matrem, fratres, ac ſorores meas, & omnia, quæ illorum ſunt, & eruatis animas noſtras à morte.* In iis omnibus nullam ſui memoriam fecit Raab, vt putat Maſius, ſed tota intenta erat in ſaluandis ſuis; aut ſi fecit ſui memoriam, vt mauult Seratius, illam fecit poſt omnes in illis vltimis verbis, *vt eruatis animas noſtras*, quibus & ſe videtur includere. Quo oſtendebatur, quàm maximè hæc pertineret ad ſalutem, quæ ſuis priùs annuit, quàm ſibi conſulere. Apud 4. Regum cap. 24. dum Ioachim rex Iuda vidiſſet exercitum Babylonis, qui miſerè arctabat Ieruſalem; ne patriæ malum accideret, ipſe egreſſus vrbe ſeſe tradit Babylonio tyranno, dicit enim: *Egreſſúſque eſt rex Ioachim rex Iuda ad regem Babylonis*, &c. At ſequenti cap. 25. in ſimili conflictu conſtitutus eius ſucceſſor, ſibi potiùs, quàm vrbi conſulens fugit in tenebris. 4 Reg. 24.

bris. *Fugit itaque Sedecias per viam, qua ducit ad campeſtria ſolitudinis. Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorum regem, comprehenditque eum in planitie Iericho*, &c. Compone modò duos hos reges: ambo obſidionem patiuntur; ſed Ioachim ſuam libertatem poſtponens vrbis ſaluti, ſe tradidit captiuum, vt patria ſtet. Sedecias autem ſibi priùs conſulens, quàm ſuis, fugam arripit, & in fuga comprehenditur in Iericho planitie, & periit ipſe cum filiis. Nec immeritò perditur in Iericho planitie princeps, qui ſibi priùs, quàm ſuis conſuluerat, quando, & in Iericho meretrix Raab priùs ſuis, quàm ſibi conſulens mercata fuerat ſalutem. Vt enim exitiale eſt Principi, quòd ſibi priùs, quàm ſuis conſulat; ſic ſalutare eſt cuiquam, quòd priùs

Egeſipp. conſulat ſuis, quàm ſibi. Quò ſpectans Egeſipp. lib. 5. cap. 32. aiebat: *Quantum doluit Iechonias; licet tempore malorum vrgentium minus felix imperio, melior tamen filio? Pater enim ſibi minus fœlix eſſe, quam patria licet miſerabiliter, piè tamen maluit. Itaque ſe cum ſua proſapia egreſſus vrbem Babylonis obſidentibus in ſeruitium dedit, ne euerſam patriam, ne populum Dei captiuum videret. Filius autem ærumna pari, ſed affectu impari; dum ſibi metuit, & ſe in exilium, & vrbem in excidium deduxit.* Duo errat bonus author, & quòd Ioachim vocat Iechoniam; & quòd ſucceſſorem eius putat filium; in cæteris ſapienter notat, quàm calamitoſior extitit, qui vni ſibi conſulens ſalutem comparabat fuga. Hic enim vt vni ſibi conſulebat, ſic, & ſe cum omnibus aliis perdidit. Vtinam ſuis potiùs conſuleret, fallar, niſi inde veniret in abundantiorem ſalutem. Cui enim non abundat bonum,

4.Reg.4. quod ſuis maluit quàm ſibi? Sic 4.Reg.4. dū Eliſęus cum non paruo populo haberet penuriam panis: *Venit vir de Baal ſaliſa deferens viro Dei panes primitiarum, & viginti panes hordeaceos, & frumentum nouum in pera ſua. At ille dixit, Da populo, vt comedat. Responditque ei miniſter: Quantum eſt hoc, vt appōnam coram centum viris? Rurſum ille ait: Da populo, vt comedat; hæc enim dicit Dominus: Comedent, & ſupererit.* Bis iubet, vt pauci illis panes populo dentur, certus, quòd pauci panes populo ingenti ſufficerent. Sed vnde tam pauci panes in tantum excreſcerent, quòd populum ſaturarent, & ſupererint? Sic bonus fameſcenti populo conſulebat, vt prorſus videretur ſui oblitus; qui autem aliorum occurrebat neceſſitati, non mirum quòd omnibus eſſet abundantiſſimus. Ait D. Ambroſ.

D. Ambr. lib. 6. Exam. 2. *Eliſæus, qui ſibi nihil reliquit, omnibus abundauit.* Hic eſt fructus eorum, qui ſuis prouident, vt abundet omnibus. Quod nouerat Elias 3.

3.Reg.17. Reg. 17. dum ab egenti vidua petit panem, illam panibus ditaturus; ait enim. *Mihi primum fac de ipſa farinula ſubcineritium panem paruulum, & affer ad me; tibi autem, & filio tuo facies poſtea. Hæc autem dicit Dominus Deus Iſrael: Hydria farinæ non deficiet*, &c. Expende ordinem ſeruandum ab ea, quæ indefectibilem panem negotiatur, nimirum: *Tibi, & filio tuo facies poſtea.* Dum non priùs, & magis ſibi conſulat in neceſſitatibus, indefectibilem metet ſegetem bonorum.

§. XIX.

Veritas apud pacificos magiſtratus ignotior eſt.

Viri bellatores, qui ſperabant expugnandam vrbem, inter ipſos bellicos tumultus promittunt miſericordiam, & veritatem, dicunt enim: *Cum tradiderit Dominus terram, faciemus in te miſericordiam, & veritatem.* Ecce tibi vt viri bellatores inter ſpoliandas prouincias meminerunt veritatem. At 1. Æſd. 7. aiebat Æſdras de Deo: 1. Æſdr. 7

In me inclinauit miſericordiam ſuam coram rege, & conſiliatoribus eius, & vniuerſis principibus regis potentibus, &c. Putat ſapienter noſter Sanchez in hoc cap. iſtos conſiliarios, & Principes regis, fuiſſe ſenatum, ſiue concilium conſtans ex ſeptem Principibus, qui iura regno darent. Cui accinit illud Æſteris 1. vbi de Aſſuero ait: *Interrogauit* Æſth. 1.

ſapientes, qui ex more regio ſemper ei aderant, & illorum faciebat cuncta conſilio ſcientium legem, ac iura maiorum. Coram iis conſiliatoribus, iudicibuſque regni agitata eſt cauſa de reſtitutione Hebræorum in patriam ſuam, & iis annuentibus, fauentibuſque dicit Æſdras ſe à Deo miſericordiam accepiſſe. Cur etiam non dicit ſe accepiſſe veritatem? Et quidem in miſericordia illa ſimul oſtendebatur Dei veracitas, vt ſuis promiſſis ſtabat. Cur ergo ſicut viri illi exploratores, & miſericordiam, & veritatem expreſsè faciendam meminerunt; Æſdras reminiſcens miſericordiam Dei ſibi factam, non etiam meminit veritatem? Meminerat Æſdras miſericordiam factam coram rege, & conſiliatoribus eius, nimirum, principibus, & magiſtratibus iura regno dantibus, ante quos cauſidicorum, & litigantium aſtutiis ſolet veritas obumbrari. Inter arma, inter bellicos tumultus non ſemel ſplendet veritas; at in foris iudicialibus, inter ſubſellia magiſtratuum, vbi iura ciuium, legum ſcita agitantur, veritatis difficilè agnoſcitur facies. In tribunali erat Pilatus, vbi de Ieſu iudicia agebantur Ioan. 18. & audito nomine veritatis, quaſi in rem nouam inauditamque ſcandet, & interrogat: *Quid*

eſt veritas? Quod notans prætatus Hieron. epiſt. D. Hieron.

ad filias Geruntij, vt eas à magiſtratuum tribunalibus arceret, ait: *Quomodo vobis illos licet adire, qui etiam ſuo iudicio neſciunt veritatem? Quandoquidem Pilatus ex ipſorum curia ſic loquitur ad Dominum; Quid eſt veritas? Nempe hic iudex erat, & negotia cauſaſque litigantium ſoluebat.* Ecce tibi, vt iſte iudex erat; negotia, cauſaſque litigantium ſoluebat: ſic prorſus ignorabat veritatem, in iis enim vix vmbra veritatis apparet. Quod vt bene notum

habebat D. Bern. ſic aiebat lib. 1. de conſid. ad Eugenium: *Miror, quemadmodum aures tuæ audire ſuſtinent diſputationes aduocatorum, & pugnas verborum, quæ magis ad ſubuerſionem, quàm ad inuentionem proficiunt veritatis. Hi ſunt, qui docuerunt linguas ſuas loqui mendacium, eruditi pro falſitate:* Et quidem quiſquis attenderit totum illum forenſem ſtrepitum cauſarum, quæ apud iudices agitantur, cernet ibi frequenter ſubuerſionem tractati veritatis, & triumphum mendacij. Hinc Matth. Matth. 2.

2. Magis interrogantibus de loco natiuitatis Chriſti, Herodes conuocat legis doctores & ſapientes, diligentérque didicit ab eis vbi Chriſtus naſceretur. Qui producta Michææ prophetia oſtendunt, cum natiuitatis Dominicæ eſſe Bethleem. Illo doctorum regiſque ductu Magi dirigebantur, & vix Ieroſolymis excedunt, & ſtella iterum illis appâret: qua viſa: *Gauiſi ſunt gaudio magno valde.* Et quando habebant doctores legis, & regem, à quibus ducebantur in locum natiuitatis, cur ſic gaudent in ſtella? Ait Euthymius ibi: *Gauiſi ſunt, vt* Euthym.

pote reperto duce nequaquam fallaci. In tota Herodis Regia, in toto concilio doctorum, & ſapientum Ieroſolymorum non gaudent, ſuſpectos habentes

bentes omnes mendacij; viſa ſtella tunc gaudent, tunc ſolum ſecuri à ductore fallaci.

Ioſue 2. Demiſit ergo eos per funem de feneſtra: domus enim eius hærebat muro. Dixitque ad eos: Ad montana conſcendite, ne fortè occurrant vobis reuertentes: ibíque latitate tribus diebus, donec redeant, & ſic ibitis viam veſtram.

§. XX.

Diutina cum viris conuerſatio, & commoratio cauenda honeſtæ fœminæ, ne ſibi, aut illis officiat.

VT Dei ſpiritus in Raab intrauit, cum primùm licèt viros à ſe dimittit, quippe ait: *Demiſit ergo eos per funem de feneſtra.* Sed non erat illis tunc ſecurus ad ſuos reditus, quando dimiſſi monentur, vt ad montium latibula confugiant, ibique diebus tribus lateant. Cur non potius apud ſe abſconditos detinet? Cur mittit illos erraturos in montibus, & non magis quietos, & ſecuros domi ſeruat? Radiabat iam diuiniſſimi Ieſu ſpiritus in animo, & mente fœminæ, quo non patitur diutius commorari enim ſeruis, diutius viros apud ſe
D.Ephr. retinere. Apud D. Ephrem tom. 3. eſt homilia D. Chryſoſtom. in peccatricem, vbi peccatrix ad pedes Ieſu proiecta, illóſque manu tenens aiebat: *Raab à ſe dimiſit exploratores, ego verò retinere eum cogor, quem deſideraui*, &c. Incidit Raab in exploratores Ieſu, incidit Magdalena in ipſum Ieſum; ambæ antea peccatrices, ambæ modò ad virtutem conuerſæ. Et vt in ambabus regnabat Ieſus, ſic illis inſpirabat, quid facerent melius; nimirum Magdalenæ, quod totis viribus ſuis conaretur Ieſum ſecum retinere; Raab, quod exploratores quam primùm à ſe putaret dimittendos. Veniant huc, quæ pudicitiæ ſtudent fœminæ, conueniant quæ vniuerſim Deo ſe dedicant habendo. Et diſcant, vt ſolus Deus apud ſe retinendus eſt, & orandus ne prætereat; cæteri alij quicumque ſint, quàm primùm dimittendi, nec diuturnam putent cum illis commorationem, aut conuerſationem habendam
Cant.3. vllo prætextu. Sponſa Ieſu Cant. 3. dicebat: *Surgam, & circuibo ciuitatem, per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea. Quæſiui illum, & non inueni. Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem. Num quem diligit anima mea, vidiſtis? Paululum cum pertranſiſſem eos, inueni*, &c. Dum quærit ſponſum, & regem in ſeruis eius vigiles, & cuſtodes ciuitatis incurrit, ab illíſque in tranſitu ſciſcitatur de ſponſo inueniendo, & poſt factum vnicum verbum ſtatim ab illis tranſit. Cur magis non moraris cum vigilibus, & cuſtodibus? Cur cum illis longiores non miſces ſermones, vt vel de ſponſo inueniendo acceptis clarioribus ſignis informeris? Quæ ab ſponſo ad ſponſum ferebatur, iam ſciebat non diu commorari cum famolis, ſed ab illis ſeſe citiſſimè expedire debere. Ex quo ſa-
Gill. Abb. pienter monebat Gillibert. Abb ſermone in Cant. *Bonum eſt, vt ſis ad quærendum ſedulus, non tamen aſſiduus. Nam, & ſponſa non tam ex ſtudio, quàm occaſione cuſtodes interrogat, & id in tranſitu. Trahebat enim illam vlterius amor dilecti, nec vacuum eſſe ſinebat ex otio conferre cum illis. Currebat in cordis ſui hauſto forſan de ſponſi vicinia ſpiritu, & ideo minus intendebat in his, qui benedicebant ore, tendens ad illum, qui benedicebat in ſpiritu.* Nihil pulchrius, vt oſtendatur, quàm cautè, & quàm in tranſitu conueniendi ſint etiam magiſtri à fœminis. Vt non aſſiduæ ſint illorum conuerſationi: vt non debet illis vacare, longos ſermones texere, vt citò illos dimittere debent, vt vni ſe ſiſtant Deo. De infirma ſanguinis fluxu fœmina di-
cit Luc cap. 8. *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam ve-* Luc.8.
ſtimenti eius, &c. Mirabar audaciam fœminæ, quæ non contenta videre Ieſum, vt Zachæus, nec verbi imperium expectare vt Centurio, audet, & manibus tangere, & tractare virum Ieſum, & maximè cum lege prohiberetur tangere quemquam, ne pollueret illum. Quis in lege tactus fuit à muliere talem infirmitatem patiente, & non fuit pollutus? Cum ergo mulier ſcias ad tactum tuum pollui viros; cur non magis abſtines à conuictu virorum? Cur non refugis approximari viris? Cur magis amas, & retinere, & contrectare virum hunc ſanctiſſimum? Caueret prudens fœmina virum, ſeſéque ab illo maximè arceret, quem ſciret poſſe aliqua immunditia infici; at quæ viros alios cautiſſima fugeret, vnum amat tenere Ieſum, quem fidei oculis nouit intaminabilem Dei filium. Ait
Tertullian. lib. 4. in Marc. *Fides huius fuit primo,* Tertull.
qua Deum ſuum confidebat miſericordiam malle, quam ſacrificium, qua eum Deum certa erat operari in Chriſto, qua ſic eum tetigit non vt hominem ſanctum, nec vt prophetam; quem contaminabilem pro humana ſubſtantia ſciret; ſed vt ipſum Deum, qui nulla ſpurcitia pollui poſſe præſumpſerat. Expende ab illis: *Sic eum tetigit non vt hominem ſanctum*, &c. Quippe prudentiſſima, & ſanctiſſima fœmina quemcumque hominem putaret licet ſanctiſſimum, licet Prophetam: vt talem ſciret contaminari, & pollui eius tactu poſſe, ſic ab illo maximè caueret: & quæ vel à ſanctis, & Prophetis fugiſſet, quem nouit Deum Ieſum, & manibus prendere, & ſecum ardebat retinere, vt ſalua fieret. Sic bona fœmina vnum Deum retineat, & quàm primùm à ſe dimittat cæteros.

§. XXI.

Nomen Ieſu efficaciſſimum ad rapiendos humanos affectus.

QVos exploratores nouerat, quos populi ſui hoſtes ſciebat, tamen illos dimittit liberos Raab, & de periculis præmonitos, ait enim: *Dimiſit ergo eos per funem de feneſtra*, &c. Cur ſic dimittis liberos patriæ tuæ hoſtes? Cur ſinis abire, qui veniant perdere vicinos tuos, & amicos tuos? Quæ tanta res ſic te rapit, vt non magis tuæ patriæ conſulas? Nouerat, credo, fœmina illos à Ieſu miſſos, ad Ieſum redire; quod nomen adeò illam rapuit, vt vel obliuiſceretur ſuorum. De illa ait
D. Ambroſ. in Pſalm. 37. *Exploratores Ieſu Naue* D. Ambr.
ciuibus ſuis quærentibus denegauit, & hoſtes patriæ, legatos tamen fidei, maluit occultare, quàm perdere. Non eam minæ ciuium, non bellorum pericula, non incendia patriæ, non ſuorum diſcrimina terruerunt. Diſce vir, diſce Chriſtiane quomodo verum Ieſum ſequi debeas, quando fœmina contempſit omnia ſua, & Ieſum in figura propter ſimilitudinem nominis eſt ſecuta. Vbi diuiniſſimi nominis vel vmbra emicuit, ſic rapta ad illum eſt bona fœmina, vt præ illo omnia ſua contemneret. Et quem non rapiat tanti nominis potentia? Samaritanæ detrectanti Ieſum

tanquam

Ioan. 4. tanquam Iudæum reſpondit ipſe Ioan. 4. *Si ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forſan petiſſes ab eo,* &c. Hoc pro certo aſſerit Dominus, quòd mulier non contemneret petentem aquam, ſi ſciret, quis eſſet, quin potius illum toto conatu ſequeretur. Sed & Iudæi cognouerunt eum, & nihilominus occiderunt Matth. 21.
Matth. 21. quando dicunt; *Hic eſt hæres, venite, occidamus eum,* &c. Cur ergo mulier etiam ſi cognoſceret, quis eſſet, non ſimiliter detrectaret eum atque deſpiceret? In eo quod cognoſceret, quis eſſet, non ſolùm cognoſceret diuinitatem eius, ſed & ſanctiſſimum nomen eius, cognoſceret planè quis eſſet, & qui vocaretur, nec poſſet non rapi à diui-
Rupert. niſſimi Ieſu nominis potentia. Ait Rupert. *Si ſcires, quis eſt, qui dicit tibi, da mihi bibere, id eſt, qualis eſt eſſentia eius, quantum à cæteris mortalibus differt, quia non filius hominis tantum, ſed filius Dei eſt. Et eſt ſenſus: ſi ſcires Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum; ſi audiſſes nominis eius Euangelium, tu forſan crederes in eum, & petiiſſes aquam viuam, hoc eſt baptizareris,* &c. Expende ab illis: *Si audiſſes nominis eius Euangelium;* ſi ſuauiſſimum Ieſu nomen, quod proprium Euangelij eſt, & cœpit de Chriſto audiri in Euangelio, tu audiſſes, non dubium, quin curreres poſt eum. Tantum enim nomen auditum quem non rapiat, quem
Gil. Abb. non teneat? Meritò dicebat Gillibert. Abbas ſermone 20. in Cant. *Verè efficax eſt, & violenta viſio tua bone Ieſu, quæ intuentium in ſe rapit affectus.* Non ſinitur alio diſtrahi affectus illius, qui hoc ſanctiſſimum Ieſu nomen ſpectat. Et fœliciſſimus eſt, qui illi toto animi adhæret affectu. Vt
Idem. dicat ipſe Gillib. Abbas ſermone 5. in Cant. *Quæſtuoſa res nomen eſt Chriſti. Nihil penſius, nihil optatius. Fœlix tamen qui nominis huius virtutem ſectatur. Apud illos tractetur, diſceptetur, diſputetur ſuper hoc nomine, nobis ſatis eſt, ſi noſtris in clauſtris ſaltim adametur.* Dum enim nomen diuiniſſimum ametur, illi nos cum omnibus noſtris facile ſubde-
Iſai. 56. mus. Quò ſpectans Iſaias cap. 56. ait: *Et diligant nomen eius, vt ſint ei in ſeruos.* Circa quæ verba D. Cyrillus Alexandr. ait: *Nomen Dei ita diligunt, vt iugum regni eius cum omni obedientia ſubeant, nec amplius Deos alienos ſequantur.* Quis non euolet ad ſuauiſſimum iugum Chriſti, tractus amore nominis ſanctiſſimi?

Ioſue 2. Qui dixerunt ad eam: Innoxij erimus à iuramento hoc, quo adiuraſti nos; ſi ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaueris illum in feneſtra, per quam dimiſiſti nos, & patrem tuum, ac matrem, fratréſque, & omnem cognationem tuam congregaueris in domum tuam. Qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit, ſanguis ipſius erit in caput eius, & nos erimus alieni.

§. XXII.

Et locus, & inſtrumentum beneficij, viuidiſſimi ſtimuli ſunt ad gratiam referendam, & ſimilem ſperandam.

ARdenter amant beneficio par referre, qui petunt ſibi ob oculos poni funiculum, & feneſtram, per quam dimittebantur. Dicunt enim: *Si ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaueris eum in feneſtra, per quam dimiſiſti nos,* &c. Ecce vt petunt ſibi obiici, & funiculum coccineum, quo dimittebantur, & feneſtram, per quam dimittebantur, iis enim vt mediis beneficij accepti vehementer excitarentur ad gratiam reddendam, & ſimilem ſperandam. Mihi crede nullo ſtimulo magis quis incitatur ad reddendam gratiam, quàm ſi locum, aut inſtrumentum beneficij præ oculis habeat. Aiebat ſponſa Cant. 3. *Surgam, & circuibo ciuitatem,* &c. Hoc *Cant. 3.* mirandum in ſanctiſſima, & caſtiſſima ſponſa, quòd ſic decernat deambulare ciuitatem. Paulò ante dicebat cap. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges,* &c. Caſta, & pudica virgo timebat vagari, vel in agro; quo timore repente ſublato amat totam circuire, & præambulare ciuitatem. Et quæ antea timebat vagari in agro, cur non magis timet vagari in ciuitate? Erat ciuitas, in qua dilectus eius beneuolentiæ ſuæ conſtruxerat theatra, in qua perfecerat ſalutem orbis terrarum. A loco ergo tanti boni accepti nihil ſibi timet; imò illum præ oculis habere ſatagit, vt ſimilia inde ſemper ſperans ſimul excitetur ad reddendas gratias. Ait Gillibert. Abbas ſerm. 4 in Cant. *Gill. Abb.*
Circuibo ciuitatem. Et quantum putatis fratres, quantum ſolatium confert inuiſere interim, & crebre conterere greſſu loca in quibus ſtare ſolebant pedes eius, quem diligit? Neſcio, quo pacto loca, in quibus aliquid boni experti ſumus, expreſſius id ipſum imprimunt memoriæ, & ex ordine ante mentis depingunt oculos, & quod iam experti ſumus in ipſis, iterate ſperamus. Sanè beneficij accepti locus ſic illud, & oculis obiicit, & memoriæ imprimit, vt nequeamus illud obliuiſci, & grati ſperemus ſemper inde ſimile. Vt memor, & gratus ſalutis acceptæ quis locum, vbi eam accepit, intuetur, ſic inde ſperat poſſe ſemper eandem obuenire. Iudith poſt victoriam reuerſa ad populum ſuum cap 13. *Pro-* *Iudith 13.*
ferens de pera caput Holofernis oſtendit illis dicens: Ecce caput Holofernis Principis militiæ Aſſyriorum, & ecce conopæum illius in quo recumbebat in ebrietate ſua, vbi per manum fœminæ percuſſit illum Dominus Deus noſter. Eſto quòd caput Holofernis afferret in teſtationem facinoris, & vt oſtenſum hoſtibus, illis metum incuteret, & pauorem. Sic victores ſolent metum hoſtibus incutere, vt Virgil. lib. 9.

Quin ipſa arrectis, viſu miſerabile, in haſtis *Virgil.*
Præfigunt capita, & multo clamore ſequuntur,
Euriali, & Niſi, &c.

Sic Iudith caput Holofernis attulit, & oſtendit in teſtationem facinoris, & in pauorem hoſtium. At conopæum ad quid attulit, ad quid populo oſtendit? Duo viri Principes 2. Reg. 4. ingreſſi cubi- *2. Reg. 4.*
culum Isboſeth, quem dormientes inuenerunt ſuper ſtratum ſuum meridie: *& percutientes interfecerunt eum; ſublatoque capite eius, abierunt per viam deſerti tota nocte, & tulerunt caput Isboſeth ad Dauid.* Facile cum capite & lecti operimentum afferre potuiſſent, ſed nihil attulerunt de ſtrato, & refugientes ſarcinam, vt expeditiores fugerent, & quia ad nihil poterat conducere, contenti ſi hoſtis caput Regi obtuliſſent. Cur ergo ſimiliter Iudith contenta non fuit Holofernis capite allato? Cur & addit conopæi onus, quo grauarentur fœminæ in via? Ipſa rationem indicat illis verbis: *Ecce conopæum, in quo recumbebat in ebrietate ſua, vbi*

per

per manum fœmina percuſſit eum Dominus. Pertinebat conopæus ad ſtratum, in quo occiſione Holofernis ſalus populi Iſraëlitæ fuerat exorta, & ex Deo comparata: volens autem prudens fœmina facere, quòd populus redderetur Deo gratus, ab illóque ſperaret ſalutis inceptæ perfectionem, ſapientiſſimè conopæum reſeruauit, eorumque propoſuit oculis. Semper enim illa, in quibus experti ſumus aliquid boni, expreſſius id imprimunt memoriæ, & faciunt, quòd iterato ſperemus, quæ in illis iam experti ſumus.

§. XXIII.

Dei ſpiritus, & poteſtatis eſt hoſtilia arma in ſalutaria conuertere.

ECce aiunt: *Si ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus*, &c. Cum funiculum vocant coccineum, tincturam in eo ſuſpicor, nec facile adducor, vt credam funiculum fuiſſe de communibus illis funiculis, qui vulgo circumferuntur ad ſeruilia, & mæchanica miniſteria, v. g. vt ſarcinæ ligentur, vt aqua de puteis extrahatur, & ſimilia fiant. Quid enim cum vilibus iis funiculis coccinea tinctura? Citius credam, funiculum talem ſumptum delectorum ornatibus; eum & meretrix Prouerb. 7. in lecti ornatu funiculorum meminerit. Ait enim: *Intexui funibus lectulum meum, ſtraui tapetibus pictis ex Ægypto.* Ecce tibi & tapetibus pictis præponuntur funes in lecti meretricis ornatu, qui forſan pretioſi, vt conopæa tenerent, hinc inde integebantur. Nec vacat myſterio, quod de meretricis lecto coccineus ſumeretur funis, qui exploratoribus dimittendis ſeruiret, imò & illis ſeruiret pro ſigno reddendæ ſalutis. Is eſt enim Dei ſpiritus, & poteſtas, quæ ſciat de hoſtium armis facere inſtrumenta ſalutis efficaciſſima. Sic meretrix Iericuntina, quibus intexuerat lectulum, funibus, vt viros caperet & alligaret, perdendoſque traderet; eos adduxit, vt viros liberaret, ſibique ſalutem compararet. Non longè abeſt, quod in Conſtantino Imperatore extollit Panegyris 6. qui cum inoumeros hoſtes caperet, nec funes ſuppeterent ad eos ligandos, iuſſit vt ex illorum cenſibus vincula fierent, quibus ligati poſſent in vitam ſeruari. De quo ait Panegyris dicta: *O pulcherrimum, & qui omnium oculis ſubijci debuiſſet triumphum virtutis, & clementia tua! Cuius enim potentia fuit hoſtibus arma diripere, eius fuit humanitatis deditos ad impunitatem ſuis armis alligare, atque etiam vincere, vt eos ferri illius, quod contra te geſſerant, quotidie pæniteret. Gladius ille, quem in te diſtrinxerant hoſtes infeſti, ipſe Domini ſui manus tenuit, & paratus ad cædem, cuſtos factus eſt ad ſalutem. Triſte tempus id, cum inſtrumenta cultus pecudum præparata in cædem hominum verterentur. At nunc rigidi illi mortiferique mucrones in ſalutaria vincla curuantur, deditoſque hoſtes gladij ſui colliſi obtuſique tutantur, qui nihil illis prodeſſe integri acutique potuerunt.* Quid pulchrius? Fallar, niſi in rem præſentem optimè hæc veniant. Iericuntina fœmina intexuerat funibus lectum ſuum, vt viros irretiret, traheretque, & bellum cruentiſſimum eorum cum animis ageret: de quo Pſalm.
Pſalm. 10. 10. *Pluet ſuper peccatores laqueos; ignis, & ſulphur,* At Deus fœminam capiens iubet, vt illis ipſa funibus vtatur in ſalutem; & dum Iſraëlitas liberat, ipſa ſeſe populo fideli alliget. Quo funiculus paratus ad cædem, fit iam cuſtos ſalutis; & inſtrumenta mortifera aptantur in ſalutaria vincula; vt meliori euentu tueantur dominam ſuam. O pulcherrimum Dei triumphũ, qui de mortiferis vinculis nouit remedia libertatis, & ſalutis educere! Quò reſpiciens
Iſaias c. 2. aiebat: *Conflabũt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces.* Iſaia 2.
Gladij, qui in perditionem fuerant ſtricti, cõuertuntur in inſtrumenta vitæ alendæ, & quando accidit, quòd lethales gladij fiant aratra, & falces pro colendis, metendiſque alimentis vitæ? Pulchrè id in perſecutoribus Eccleſiæ fa-
ctum ponderat Tertul. lib. aduerſ. Gnoſticos, & Tertull.
in Paulo præcipuè ait: *Paulus Apoſtolus de perſecutore, qui prius Eccleſiæ ſanguinem fudit poſtea gladium ſtylo mutans, & conuertens machæram in aratrum, lupus rapax Beniamin, deinde afferens etiam ipſe eſcam.* Quis acutiores gladios in fideles
ſtrinxerat, quàm Paulus? Sanè ait Actor. 9. *Pau-* Actor. 9.
lus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini, &c. Totus quantus erat, ſpirabat gladios, ſub quibus caderent diſcipuli Chriſti, & lupo rabidior vniuerſos vorare nititur. Quid tunc? Gladius ille mutatur in ſtylum, qui epiſtolas condat, non populatrices, ſed Chriſtianitatis fundatrices. Machæra eius necem ſpirans facta eſt aratrum, quod mirificè colat agrum Chriſti: & de voraci lupo fit vitalis alimenti deſtributor. Nihil fuit in Paulo aduerſarium Chriſti, quod ooo verſum ſit in inſtrumentum humanæ ſalutis.

§. XXIV.

Vbi Chriſti mortis vel vmbra, ibi omnia fœlicia.

INter bellicos furores vnus funiculus coccineus petitur apparere, vt ſub illo omnia tuta fiant, dum aiunt; *ſi ingredientibus nobis terram ſignum fuerit funiculus iſte coccineus*, &c. Et vnde funiculus coccineus tantam virtutem habeat, quæ furentes exercitus, & ſæuientes in vniuerſos ciues arceat ab vna domo? Erat in illo funiculo coccineo iuxta omnes Eccleſiæ patres paſſio Chriſti ſignata. Vbi autem eſt vel vmbra Chriſti paſſi, eò non appropinquat malum, & omnia fœlicia plaudunt. Armaturus Dominus Moyſem aduerſus omnia mala
populo occurrentia ait illi Exod. 4. *Virgam quoque* Exod. 4.
hanc ſume in manu tua in qua facturus es ſigna. Et cur virgam ſumi mandat? Nonne, & ſine virga poterat mala fugare, & bona trahere? Cur ergo neceſſum fuit, vt Moyſes virga vteretur, vt viam
faceret populo ſalutarem: Ait D. Auguſt. ſerm. 101. D. Auguſt.
de Tempore: *Non vtique Deus virga auxilio indigebat, ſed exigebatur, vt ſcire poſſimus, quantum eſſet illud futuri ligni myſterium, cuius fuerat vmbra figuratum virga illius ſacramentum. Fortè ſi rubrum mare diuidendum eſt, iubetur Moyſes eleuare virgam, & mare cognoſcens venturi ligni figuram, mox iter populo pandit inſuetum. Si ad aquam Merrha amaram venitur, niſi lignum in ſe ſuſceperit, non dulceſcit.* Sic vbique ſub paſſionis Chriſti myſterio, imò eius vel vmbra viſa fugiunt aduerſa, & proſpera appropinquant. Tanta enim eſt diuiniſſimi Ieſu poteſtas, vt vel mortuus, & crucifixus habet omnibus ſalutem, & vitam. Poſtquam ſpiritum
cruce emiſerat. Ioann. 19. *Vnus militum lancea* Ioann 19.
latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis, & aqua. Quando totum ſe pro hominibus effuderat, & animam effuderat, quid adhuc ab illo requirens miles

latus

latus eius aperit? Quid expectat à mortuo poſſe venire? Cæteri in morte omnem ſuam beneficentiam finiunt, non ſic Christus, ſed mortuus adhuc habet, quod præſtet, adhuc aquam, & ſanginem *Hyp. M.* mittit in mundi ſalutem. Ait D. Hypolithus Martyr epiſt. ad Reginam citatus à Theodoreto Dialog. 3. inquiens: *Atque etiam cum ſit corpus mortuum humano more, magnam vitæ in ſe habet facultatem. Quæ enim ex mortuis corporibus non profluunt, ea ex ipſo profluxerunt, ſanguis, & aqua; vt ſciamus, quantum ad vitam valeat poteſtas, quæ in corpore habitauit, vt nec ipſum corpus mortuum alys ſimile appareat, nobis autem ea, quæ ſunt vitæ cauſa, poſſit profundere.* Proh diuiniſſimi Ieſu profuſiſſimam beneficentiam, validiſſimam poteſtatem! Mortuus eſt, & non ſicut cæteri mortui, exaret; ſed quod nullus mortuorum potuit, ipſe mortuis vitam, & ſalutem halat, ſub qua ſecuri, *Ioann. 10.* & proſperi viuamus. Hinc Ioan. 20. audientes diſcipuli non eſſe diuinum cadauer in ſepulchro, illuc conuolarunt, vident ſepulchrum inane. Quid tunc? *Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.* Viſo ſepulchro Ieſu vacuo Apoſtoli abierunt ad ſua; Maria ſola manſit iuxta ſepulchrum. Et cur Apoſtolis abeuntibus, & Maria non abiit? Cur quando videt Ieſum ablatum à ſepulchro non magis illa recedit? Cauebat prudens fœmina, ne vt Ieſum putabat amiſſum, ſic dum abiret, & ſepulchrum eius ſepulti ſignum ſimul perderet; & ideo maluit in amiſſione Ieſu, eiuſdem mortis ſignis adhærere, ſub quibus ſperabat *Origen.* omnia ſibi integra reſeruari. Pulchrè apud Orig. hom. vlt. de diuerſis ipſa introducitur, dicens: *Melius eſt mihi ſepulchrum Domini mei cuſtodire, quàm ab illo longius ire. Si enim longius abiero, forte cum rediero, ipſum ſublatum inueniam, & ſepulchrum deſtructum. Stabo igitur, & hic moriar, quam beatum corpus meum, ſi fuerit ſepultum prope magiſtrum meum. Corpus meum ſemper fuit animæ meæ labor, & dolor, ſepulchrum Domini mei erit mihi requies, & honor. Hoc ergo ſepulchrum non deſeram, quia ita mori erit conſolatio mea, & in morte mea erit requies mea.* Dum putat ablatum Ieſum, maximè cauet, quod vel ſepulchrum eius etiam tollatur è medio; ſperat enim quod ſi vel ſepulchrum Ieſu retineat, inde & honorem, & requiem, & conſolationem, & ſecuritatem inueniat. Caue tibi Chriſtiane, ne Ieſum perdas; quod ſi in eam miſeriam deueneris, vt illum propter infirmitatem tuam amiſeris; conare vel ad lapidem ſepulchri eius, vel ad vmbram paſſionis eius confugere, vt inde tibi vniuerſa inſtaurentur.

Ioſue 2. Cunctorum autem ſanguis, qui tecum in domo fuerint, redundabit in caput noſtrum, ſi eos aliquis tetigerit. Quòd ſi nos prodere volueris, & ſermonem iſtum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento, quo adiuraſti nos. Et illa reſpondit: Sicut locuti eſtis, ita fiat; dimittenſque eos vt pergerent, appendit funiculum coccineum in feneſtra. Illi verò ambulantes peruenerunt ad montana, & manſerunt ibi tres dies, &c.

§. XXV.

Virtus Chriſtiana ſe ad proditores etiam extendit, & inde proficit.

Ecce quàm ſtrictos limites ſuæ beneficentiæ exploratores iſti conſtituunt; dicunt enim: *Quod ſi nos prodere volueris, & ſermonem iſtum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento, quo adiuraſti nos.* In tantum ſe adſtrictos ſaluti Raab procurandæ putant, in quantum illa illorum proditrix non fiat. Quod ſi fiat, ſi illos prodat; iam liberos ſe putant à procuranda proditricis ſalute. Quid ſtrictius? Antiqua hæc erat Hebræorum virtus, quæ vt veteris erat teſtamenti, ſic tugata, & curuata non pertingebat eò, vt glorioſam euangelij beneficentiam hoſtibus impenderet. Quàm latior Chriſtiana virtus? Nouitio ſplendore, non ſolum benefactoribus, & protectoribus, ſed & proditoribus, & hoſtibus beneficentiam impendens inde dilatatur in infinitum. Aſtat in primis nouellus ille palmes Chriſti Stephanus, qui Actorum 7. lapidibus furentium fratrum petitus *Actor. 7.* clamabat dicens: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Quid inde? Periit nouellus palmes oppreſſus lapidum multitudine? Periit homo Dei proditus à fratribus rabidiſſimis? Quin, vt etiam proditoribus, lapidatoribuſque fauebat, non ſolum creſcebat ipſe, ſed & euidentiſſimè monſtrabat, vnde creſcat, & augeatur vinea Chriſti. Ait ibi Arat. lib. 1. in Act. *Arat.*

Saxa tacis, paras ille preces, nec reſpicit vnde
Grando nefanda cadat, qui tempore mortis amicè
Pro populo peccante rogat; licet omnia tecum
Tela feras, ſiliceſque graues, ac pondera libres,
Quem perimis, victurus erit; qui ſine colono
Seminat exemplum, quo ſurgat vinea Chriſti,
Et calicem Domini conuiuia feſta coronent.

Planè nullis tempeſtatibus cadit, nullis telis perimitur, qui inter hoſtium rabies inter proditorum iniurias orat pro illis, imò hac oratione beneficentiſſime pro hoſtibus, præclarè oſtendit, quo ſurgat vinea Chriſti, & quo dominicus calix coronetur in electorum ſuorum feſtiuiſſimis conuiuiis Fateor vineas communiter grandinaris lapidibus funditus perire; at mors Stephani dum inter grandinum, ſaxorumque tempeſtates pro hoſtibus orat, & proditoribus benedicit, tali exemplo oſtendit mundo, quo ſurgat vinea Chriſti; ſaxa, tela, hoſtium rabies ſi excipiantur à Chriſtiano ita, vt beneficum ſe oſtendat in eos, qui illa mittunt, non ad ruinam, ſed ad prouentum faciunt Chriſtianæ vineæ. Sumit enim inde Chriſtianus, quo viuat, quo triumphet, quo delicietur in cœleſti cõuiuio, non quo ruinam incurrat. Hinc monebat Paul. ad Epheſios 6. *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.* *Ad Epheſios 6.* Et quando in Dei armamentario quot virtutes, tot ſunt arma aduerſus hoſtiles phalanges, qua iubemur indui in particulari armatura, vt non ſolum aduerſus apertos impetus, ſed & aduerſus inſidias hoſtis vaferrimi poſſimus ſtare? Sapienter D. Athana- *D. Ath.* ſius putat hanc validiſſimam armaturam conſiſtere in eo, quod vel ipſis hoſtibus benefaciamus. Ait enim hom. in Euang. de Paſſ. *Cæterum vbi iniuriam, ſicuti Dominus fecit, toleramus, & conuitiatoribus patientiam opponimus, & minantibus impauidum pectus, & morti ſpem immortalitatis prorſus iſtius modi rebus diſcruciamus inimicum; ſub*

iſtius modi panoplia ſuccumbentem , quo genere armorum Paulus nos communiens inquit , Induite armaturam Dei , vt poſſitis reſiſtere diaboli inſidijs. Proh validiſſimam armaturam Dei ! Proh firmiſſimam panopliam , qua Chriſtianus obfirmatur aduerſus , & impetus,& inſidias diaboli ! Indue homo hanc virtutem tolerantiæ , imò beneficentiæ in hoſtes ; & ride ſpicula , ride tela , ride ſagittas diaboli,quæ ſiue in aperto,ſiue in obſcuro iaculantur.Hoc erat conſilium ſummi Saluatoris ſuos armantis Matth.5. *Ego autem dico vobis, Diligite inimicos veſtros , benefacite is, qui oderunt vos* , &c.

Matth.5.

D.Atha. Et qualia hæc arma ? Ait D. Athanaſ. ſupra. *Primo quidem docuit , verberanti maxillam alteram eſſe obuertendam ; neque metuendos eos , qui corpus occiderent . & tunicam auferenti non eſſe eam repoſcendam , & perſecutoribus benedicendum. Sic enim facilius de diabolo , omnique malitia victoria obtinetur , quàm ſi nos ipſi vindicemus.* Nullis faciliùs armis de diabolo , eiuſque aſſeclis victoriam reportabimus , quàm in hoſtes beneficentia ex præſtantiſſima charitate prouenicute. His armatus Dauid ingreſſus eſt tentorium Saulis infenſiſſimi hoſtis , inuenitque illum dormientem 1.

1.Reg.26. Reg. 26. *Tulit igitur Dauid haſtam , & ſcyphum aquæ , qui erat ad caput Saul , & abierunt : & non erat quiſquam, qui videret* , &c. Per media caſtra hoſtilia ingrediuntur , & nemo obſiſtit. Vnde hoc?

Caietan. Ait Caiet.ibi : *Vide aſſiſtentiam diuinam benignitati Dauid.* Vt Dauid erat in hoſtes benignus, ſic habuit aſſiſtentem Deum , ne læderetur ab inimicis.

§. XXIV.

Fœminea facies fugienda ſtrenuo bellatori.

EXpende illa verba exploratorum : *Cunctorum autem ſanguis , qui tecum in domo fuerint , redundabit in caput noſtrum*,&c.Poſito ad feneſtram exteriùs coccineo fune,iubetur fœmina manere cũ ſuis intra domum. Et cur non magis iubetur ipſa vel ad feneſtram exire ; vel domo ſe ſurripiens venire in caſtra Iſraëlis , obuiaréque bellatoribus , vt illos introducat ; vel ſaltem extra domus ſuæ portam expectare illos ? Cur magis petunt , vt poſito ad feneſtram fune , ipſa intus deliteſcat cum ſuis? Cur dicunt, *Qui tecum in domo fuerint*, & non potius , qui tecum è domo egreſſi obuiauerint nobis? Equidem prudentiſſimi bellatores cauent maximè implicari facie fœminea , illamque longè ab oculis ſuis faciunt deliteſcere domi intrinſecus.

D.Venan. Quò ſpectans aiebat D.Venantius in lib. 3. de vita ſancti Martini.

Belligeratori valeat ne fœmina iungi
Sola aciem melius componit maſcula virtus,
Debilior teneat murorum caſtra caterua
Et ſexus fragilis ſeſe intra ſepta recondat
Hoc ſatis vt mulier timeat res,ipſa timoris;
Miles ad arma potens pergat galeatus in agmen.

Mulier enim vel apparens , vel iuncta bellatoribus, magis ipſa timori deſeruit, quam fortitudini. Sapienter illud fuit dictum: *Hoc ſatis eſt, mulier timeat res,ipſa timoris.* Deliteſcat timens mulier,dum viſa ipſa potius timoris eſt.Quid aliud mulier egreſſa domo,bellatoribus obuia, illis inferat,quàm rem

Iudith.10. maximi timoris : Egreſſa è domo ſua Iudith ad bellicoſiſſimi Imperatoris caſtra venit. Quid tunc? Ait cap.10. *Cumque intraſſet ante faciem eius, ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holofernes.* Vbi ait Carthuſ. *Mox vt eam vidit Holofernes , vulneratus eſt concupiſcentia , quæ fuit deceptionis , & mortis occaſio.* Nec bellatoribus viris felicior poteſt eſſe mulieris facies. Multum fere ſemper detrahit gloriæ præſtantibus ducibus occurſus fœminarum. Id quod patet in cantatiſſimo Baraco , cui reſeruata erat glorioſiſſima victoria de hoſtibus ; quam vt ipſe magis ſibi confirmaret , niſus fuit ſecum ferre Deboram Iudic. 4. cui illa : *Ibo quidem tecum, ſed in hac vice victoria non reputabitur tibi.* Ex Hebræo autem; *Eundo ibo tecum; verum tamen non erit gloria tua in via.* Sic bellicoſiſſimo duci fœminæ comitatus , ſi non vitam , tamen non minimam gloriæ abſtulit partem. Ne vnquam fortes viri glorioſos euentus ſperent , dum fœminarum conſpectibus implicantur. Ex quo Prudentius maximè mordet Romanos, qui Victoriam ſub ſpecie candidiſſimæ puellæ adorabant. Ait enim lib. 2. in Symmachum.

Carthuſ. *Iud.4.* *Heb.Lec.* *Pruden.*

Quid miles proprijs diffiſus viribus aptas
Irrita fœmineæ tibimet ſolatia formæ?
Nunquam pennigeram legio ferrata puellam
Vidit,anhelantum regeret , quæ caſtra virorum.
Vincendi quæris dominam, ſua cuique dextera eſt,
Et Deus omnipotens ; non pexo crine virago.

Apage fœmina,& longe te fac à pugnatorum oculis ; minimè vincat legio ferrata puellam, niſi velit ſicut cera liqueſcere. Non quærat bellicus labor ſolatia fœmineæ formæ, non enim hinc conciliatur, ſed prorſus victoria fugit.

§. XXVII.

Cum fœminis ſeueritatem vultus , & verborum præſeferat vir ſapiens.

NOtabam , quòd exploratores de ſalute ſua agentes cum Raab ; illi etiam faciant verba minacia, dum aiunt : *Si nos prodere volueris , & ſermonem iſtum proferre in medium , erimus mundi ab hoc iuramento* , &c. Iurauerant ſe conſulturos vitæ eius,& cognatorum ; at nunc minitantur minimè id præſtituros,ſi prodantur. Quæ minæ prorſus ſtultæ, & ineptæ viderentur alicui, cum ſi proderentur , continuò perimerentur à Rege Ierichuntino , & ſic nec bonum, nec malum poſſent præſtare. Vnde Dauid in ſimili diſcrimine conſtitutus cũ Ionatha,nihil illi minatur,ſed tantùm blandiſſimis verbis eius miſericordiam deprecatur. Ait enim 1. Reg 20. *Fac ergo miſericordiam in ſeruum tuum : quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire feciſti*, &c. Vix verbum promit,quin blanditiam addat , vt illam, in me ſeruum tuum , & me famulum tuum ; quod autem minas ſonet, aut aſperitatem , nec vllum verbum facit. Et quidem æquè debebat Dauid eſſe ſecurus de Dei promiſſione,quod regno Saulis potiturus erat, & nihilominus , ſic petit à Ionatha , ne eum patri prodat , vt ab omnibus minis abſtineat , nullique verbo blando parcat. Cur ergo Exploratores illi in ſimili diſcrimine , & in ſimili confidentia de Deo , non ſimiliter ſe gerunt cum Raab , quam nec ſemel dominam vocant, nec ſe eius dicunt famulos , imò ab omni blanditiei verbo abſtinentes, hoc agunt vt minas intentent,vt mulierem timore quatiant ? Cur non magis abſtinentes à minis, verbis blandis fœminam deliniunt , in cuius videbantur eſſe poteſtate? An fortiores, & ſapientiores erant

1.Reg.20.

erant quàm Dauid, vt pericula contemnerent, aut vitarent? Minimè, ſed Dauidi res erat cum viro Principe filio Regis: exploratoribus autem res erat cum fœmina; cui ſapienter cauent blanda verba inſuſurrare, quin imò ad illa confugiunt verba, quæ non blanditiem, ſed præſeferant ſeueritatem, & minacem vultum, qui metum afferat. Proh hominum bellicoſorum ſapientia! Vtinam, & viri religioſi hunc ſemper aſſumerent vultum minacem, quando cum fœminis colloquantur, nec vllum facerent verbulum blandum. Samſonis mater narrans marito ſuo viſitationem, quam habuerat à viro Dei, ait illi Iudic. 13. *Vir Dei venit ad me habens vultum Angelicum, terribilis nimis*, &c. Putabat fœmina virum, qui re vera erat Angelus ſub viri forma, & ſpecie; & Angelus afferens bonum, & optatiſſimum nuntium de Samſonis conceptione. Sed illud maximè ponderandum, quod ait, *Terribilis nimis*, quando Angelus veniebat daturus lætum nuntium in forma virili, cur formam, quæ terreret, accepit? Cur non magis in ſpecie lætitiæ apparuit, quàm in terrentis habitu? Colloquendum erat illi cum fœmina, & ideò meritò eligit ſpeciem, quæ terrorem potius inſtillaret. Pulchrè ait Caiet ibi: *Non apparuit ſub viri amabilis, ſed timendi, ſpecie, quia mulieri innem apparebat, nec decebat ea trahere ad ſui amorē, ſed reuerentiam.* Hanc ebibant ſapientiam viri, qui accedunt ad colloquium fœminarum, vt & verba, ſpeciem, quæ blanditiem halent, & amabilitatem, prorſus caueant; ſicque ſe ſeueros, & in geſtu, & ore oſtendant, vt potius timorem faciant. Ioſeph Gen. 39. locutus cum vxore domini ſui ait: *Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo ſua, nec quicquam eſt, quod in mea non ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te; quæ vxor eius es.* Si vxor domini erat, cur non vocat eam dominam ſuam? Cur eatenus dominæ vocabulum, maluit vxorem domini vocare? Sanè fugit vocem, quæ non nihil lenocinij haberet, & comitatis; arripuitque illam, quæ ſeueram præſeferebat grauitatem, & ſic eius diſcrimina deuitabat. Vt dicat D. Ambroſ. lib. 1. de Pæn. cap. 13. & 14. *Soluit vincula mulieris vox pudoris, ſermo grauitatis, habena cautela*, &c. Crede mihi, non fugit vincula, qui cum fœminis deſcendit ad verba blanda oblitus ſeueræ grauitatis.

Iud. 13. — *Caietan.* — *Geneſ. 39.* — *D. Ambr.*

§. XXVIII.

Chriſti paſſio efficaciſſima eſt, vt faciat difficilia quæque vorari.

STo à ſententia illorum qui putant funem coccineum appenſum fuiſſe à feneſtra, cum primùm exploratores mittebantur, vt & ipſi iam tunc viderent illum. Quippe ait: *Dimittenſque eos, vt pergerent, appendit funiculum coccineum in feneſtra.* Et cur ſic maturauit funiculum coccineum appendere? Omnia ibi nutu Dei agebantur, qui vt per os fœminæ conſuluit exploratoribus, vt pergerent ad montana, ibique tribus diebus inter montium prærupta latitarent; ſic maturauit illis abeuntibus funem coccineum, in quo Chriſti paſſio figurabatur, in feneſtra appendere, vt oſtenderet ſignum, ſub quo difficilia quæque arduæ viæ poſſent ſuperare. Vbi enim Chriſti paſſi ſignum affulget, ad difficilia quæque aduolabunt fideles. De Simeone Machabæo locutus 1. Mach. 16. ait: *Vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretauit primus, & viderunt eum viri, & tranſierunt poſt eum.* Erat rapidiſſimus torrens interpoſitus, qui ab exercitu ſuperandus neceſſariò erat. Timent milites, & valdè trepidant tam rapidis fluctibus ſe committere. Tunc Simon intrepidè ſe ſe immittit torrenti; viderunt eum milites, & depoſito metu ad torrentem ſuperandum contendunt. Proh Deus immortalis, quàm efficacius eſt diuiniſſimi ducis noſtri exemplum! De torrente in via ipſe bibit, apparuit fluctibus paſſionis opertus; & qui cum ſic vident, auidiſſimè currunt poſt eum. De Theodorico rege aiebat D. Ennodius in Paneg. *Palantes viſi ſunt mutata ſorte victores. Nam tu venerabilis, qui incomitatus guſtum luctaminis arripueras, vallatus militibus incedebas.* Planè in congreſſu primo hoſtes Theodorici vincebant; nullus erat è Theodorici exercitu, qui ad hoſtem auderet. Quid tunc? Repente mutata eſt victoria, nam Theodoricus ſolus, & incomitatus ſeſe in medios confertiſſimos hoſtes dedit, quo in ſimiles auſus traxit exercitum. Et qui ſolus, & incomitatus viſus eſt guſtum luctaminis arripuiſſe, ſtatim innumeris vallatus viſus eſt hoſtes perdere. Huc ſpectabat Dominus meus Pſalm. 140. *Singulariter ſum ego, donec tranſeam.* Quæ verba pulchrè in rem præſentem expendit D. Auguſt. aiens: *Quid eſt ſingularis? In paſſione tu ſolus pateris. Tu ſolus occideris ab inimicis; ſingularis ergo. Sed quid eſt, donec tranſeam, niſi de hoc mundo ad patrem? Tunc enim confirmaui columnas eius, id eſt, columnas terræ; quando in me didicerunt mortem non eſſe timendam. Donec ergo tranſeam, ſingularis ſum; cum tranſiero multiplicaber, multi me imitabuntur, multi patientur pro nomine meo.* Dum incomitatus, & primus, & ſolus in doloribus apparuit, dum à ligno crucis pendere viſus eſt totus ſanguine purpuratus, iam non amplius ſolus; ad eius enim conſpectum multi in pericula, in mortem euolarunt. Ex quo in monte crucifixus viſus eſt, quæ montium prærupta non ſcatent ſanctis, qui pro eius nomine crucifigant ſuas carnes? Quæ mortes non ambiantur? Aiebat Paulus 1 Corint. 15. *Abſorpta eſt mors in victoria.* Poſt mortem Chriſti, nihil in ipſa morte non appetendum relinquitur. Quippe ait D. Athan. hom. de incarnat. *Homo certè naturaliter mortem, & corporis ſui diſſolutionem expaueſcit, is tamen, vbi indutus eſt fidem Crucis, res naturales vilipendit, & mortem per Chriſtum non exhorreſcit.* Imò, & vulneribus adgaudet, quibus ſibi inuri ſtigmata Chriſti credit. Sic de Virguncula Eulalia canit Prudentius.

Et latus vngula virgineum
Pulſat vtrumque, & ad oſſa ſecat,
Eulalia numerante notas.
Scriberis, ecce mi Domine
Quam iuuat hos apices legere
Qui tua Chriſte trophæa notant;
Nomen, & ipſa ſacrum loquitur.
Purpura ſanguinis elicita.
Hæc ſine lachrymis, & fletibus
Læta canebas, & intrepida.

Sic inducitur virgo lætans in vulnerum ſciſſuris notas legens, quibus ſcribi Chriſtus paſſus puteretur. Tortorem Scribam, ſecurim ſtilum habebat; quo in ſe ſcriptum crucifixum legebat.

***

Mach. — *Pſalm. 140* — *D. Auguſt.* — *1. Cor. 15.* — *D. Athan.* — *Prudent.*

§. XXIX.

Chriſti paſſio nos in viam deducit ſalutis.

ADhue expendẽda ſunt illa verba: *Dimittenſque eos appendis funiculum coccineum in feneſtra. Illi verò ambulantes peruenerunt*, &c. Non enim antea arripuerant viam, quàm funiculum coccineum appenſum in feneſtra viderent; & meritò, vt doceremur, quàm ſecurè per Chriſti purpureum ſanguinem in viam ſalutis ducemur.

Deut. 10. Amb. Deut. 10. vbi noſter legit: *Dominum Deum tuum timebis, & ei ſeruies, ipſi adhærebis*; legit Ambroſ. ſerm. 5. in Pſalm. 118. *Poſt Dominum Deum tuum ambulabis, & ipſi adhærebis, quia ipſe te deducit.*

Idem. Sed quomodo te Deus deducit? Ait ibi Amb. *Quomodo deducat, audi. Niſi qui tulerit crucem ſuam, & poſt me ſecutus fuerit non eſt me dignus. Præcedit ergo Chriſtus, vt nos ſequamur: ideo Sapientia dicit, Dominus creauit me principium viarum ſuarum. Creatus ergo Chriſtus ſecundum ſuſceptionem carnis, vt redimeret creaturas. Creatus vt vias mihi demõſtraret æternas, quibus homo redire poſſet ad Dei regnum.* Itaque in hoc natus eſt Ieſus, in hoc montis Caluarij verticem aſcendit, in hoc ſe in Cruce poſuit vt è ſocietate paſſionis æternas mihi vias demonſtraret, per quas ſecurè ad ſalutem tenderem.

Matth. 17. Hinc Matth. 17. cum primum Dominus in Cruce emiſit ſpiritum; *Velum templi ſciſſum eſt in duas partes.* Obſerabat enim velum viam ad ſancta; vbi autem Chriſti caro ſanguine ſuo purpurata in cruce viſa fuit: inde, & peruia & ſecura via quæ vis ſalutaris apparuit.

Anſelm. Vt dicat Anſelm. in cap. 10. ad Hebræos, *Chriſto in Cruce moriente ſciſſum eſt velum templi, ſignificans morte eius apertam nobis eſſe viam in ſancta ſanctorum. Per velamen, id eſt, per carnem Chriſti, qua velatur diuinitas, via illa manet peruia: quia ſumunt fideles vt viaticum carnem Chriſti: & de hac vita recedentes ingrediuntur ianuam cæli.* Oſtendit nobis Chriſtus in Cruce pendens viam ſalutis apertam, qua ablatis obicibus feſtinemus, & in qua minimè deficiamus viaticum ſalutare accipientes.

Pſalm. 60. Hinc meritò clamat Pſalm. 60. *Deduxiſti me, quia factus es ſpes mea.* Circa quæ

Auguſt. pulchrè D. Auguſt. *Deducit tanquam dux, & in ſe ducit tanquam via, & ad ſe perducit tanquam patria. Deducit ergo nos? Vnde? Quia factus eſt ſpes noſtra. Vnde factus ſpes noſtra? Ecce ſi quomodo nunc audiſtis, quia tentatus eſt, quia paſſus eſt*, &c. Ex quo paſſus, ex quo à cruce pendens rubuit, factus eſt ſpes noſtra, & per ſecuriſſimam nos deducit viam.

Mich. 2. D. Bern. Quò ſpectans Michæas cap. 2. ait: *Aſcendet pandens iter ante eos.* Vt meritò exclamet D. Bernard. ſerm. 1 in cap. ieiunij: *O caput glorioſum, & benedictum! Tu prius tranſis per anguſtum paſſionis foramen, vt latum præbeas ſequentibus membris ingreſſum.* Dum enim Chriſtus crucem aſcendit, totuſque purpureus ab illa pendet, non ſolùm viam oſtendit, ſed & illam pandit, extenditque, vt latè, & ſine anguſtia per eam ambulemus.

Rupert. Et Rupert. ibi: *Aſcendet pandens iter ante eos. Iſte pandens iter, iſte rex, & Dominus tranſiens coram eis. Quomodo aſcendit pandens iter? Cum, inquit, proprias oues emiſerit, ante eas vadit. Quomodo ante eas? Patiendo pro illis, relinquens exemplum patiendi, & aperiens aditum Paradiſi. Aſcendet ergo in Crucem paſtor bonus: ſicque aſcendit ſuper cælos pandens iter ante eos.* Quid pulchrius? Dum ad crucem aſcendit, iter dilatatum, & expanſum ad cœlos oſtendit.

Ioſue 2. Deſcenderunt exploratores de monte, & tranſmiſſo Iordane venerunt ad Ioſue filium Nun, narrauerunt que ei omnia, quæ acciderant ſibi, atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt omnes habitatores eius.

§. XXX.

Vbi multitudo, ibi & error.

AVdi exploratores hos, quàm erigant Iſraëlitarum animos aduerſus gentes; quippe ait de illis: *Narraueruntque ei omnia, atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt omnes habitatores*, &c. In hoc ambo conueniunt, quòd terra facile ſit expugnanda, quòd hoſtes iaceant timore perterriti. Quàm aliter exploratores alij loquebantur Numer. 13. ibi enim. *Alij dicebãt, Nequaquam ad hunc populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt*, &c. Num. 13.

Compone modò exploratores cum exploratoribus, de exploratoribus à Moyſe miſſis fuerunt, qui terram hoſtium prorſus inexpugnabilem dicerent, de exploratoribus miſſis à Ioſue, nullus eſt, qui non aſſerat facilè expugnandam terram. Et cur in Moyſis exploratoribus ſunt, qui metum populo inferant; in Ieſu exploratoribus nullus inuenitur, qui populi animos non excitet? Sanè illi plures erant, nimirum duodecim viri; hi tantùm duo: in multitudine autem vix poteſt fieri, quòd non inueniatur, qui erret; in paucis autem, ſiue in duobus tantùm certior, & conſtantior virtus ſolet eſſe. Conuerte oculos ad primos incolas paradiſi; duo erant parentes primi, qui longiſſima gaudebant vita, multum ſero morituri. At vbi dederunt operam liberis, natique ſunt Abel, & Cain, quatuorque cœperunt apparere in mundo: ſtatim Geneſ. 4. *Conſurrexit Cain aduerſus fratrem ſuum*, &c. Geneſ. 4.

Ecce tibi inter duos pax erat, quietam, & pacatam agebant duo vitam; vt creuit numerus, & fuit error, & ruina. Ait ſapienter Sedul. lib. 2. Paſcal. cap. 1. *Proh dolor! Duo tantum fuerant æterni. Poſtquam creſcere cœpit origo, tunc perijt, cladem que parturiens à ſemine detrimenta ſuſcepit.* Sedul.

Vix poteſt multitudo errorum nutrimenta non producere. Quando in duobus virtus fuit, æternabaturque virtus; in pluribus ſtatim mala, cladeſque & ruinæ cœperunt ſcaturire. Quis non timeat mala à multitudine? Ioſue cap. 2. exploratores locuti cum Raab de gratia illi referenda, aiunt: Ioſue. 2.

Anima noſtra ſit pro vobis in mortem, ſi tamen non prodideris nos. Hebraicè legitur, *ſi non prodideritis verbum noſtrum hoc.* Geb. Loc.

Et quando vna Raab præſens erat, à qua tantam miſericordiam experti erant, cur cauent, ne prodantur à fœmina, quæ illis ſalutem impertiebatur? Non cauent à fœmina, ſed timent, ne illa ſuis cognatis non aperiat; vbi enim non vna, ſed multi in re fuerint, ſapientiſſimè timent proditionem fieri. Ideò dicunt, *ſi non prodideritis*, quaſi cautela ex multorum notitia ſit profecta. Ait ibi Caietanus: *Cauent ne communicata notitia occultationis eorum patri, & matri, fratribus, & ſororibus mulieris, manifeſtentur, ideò ſub pacto ponunt, ſi non prodideritis nos.* Caietan.

Qui nihil cauerent à Raab ſola, vbi illam audiunt meminiſſe parentes, fratres, & ſorores, meritò incipiunt timere ne

tot

tot in rei notitiam deueniant. A multitudine enim ſtultus eſt, qui non proditionem metuat. Matth. 1. *Salomon autem genuit Roboam.* Quibus oſtenditur, vt Salomon vocauerit filium ſuum primogenitum Roboam: quod nomen ſonat *in multitudine populi.* Et cur Salomonis filius eo nomine vocatur, quod populi multitudinem ſignificet? Duæ in eo rationes conſiderandæ ſunt; altera ex parte Salomonis, qui in filij nomine oſtentabat gloriam ſuam, quando populi multitudo ad non paruam regni gloriam conducit. Altera ex parte Dei, qui iam inde proditionem Iſraëlitarum aduerſus Regem ſuum præſignabat, quando & errores, & proditiones, penè inſeparabiles ſunt à multitudine. Ait Imperfectus hom. 1. in Matth. *Salomon ergo cum haberet regnum valde multiplicatum, meritis patris ſui Dauid, natum ſibi in tempore illo filium appellauit Roboam, id eſt, in multitudine populi: Prouidentia autem Dei, quia fuerat peccator futurus, diſpenſauit, vt diceretur in multitudine populi, quoniam quod fit in multitudine populi, ſtatim facilè ſeditionem multitudinis patitur.* Sic ſeditio, & error multitudinem comitatur.

Matth. 3.

Imperf.

Caput V.

Iordanis tranſitus.

Textus Historia.

TRibus Diebus tenuit Iſraëlitas ripa Iordanis; & præconum vox illos cœpit de ordine in tranſitu ſeruando commonere. Vt ſpectarent Sacerdotum arcam portantium progreſſum, qui bis mille cubitorum ſpatium ſupergreſſi, commodum iter populo monſtrarent, quo facilius omnis exercitus tranſmitteretur. Cauendum interea erat popularibus à vicinio arcæ, vt ſic à longe poſiti omnes ſpectarent, & clariùs ſinguli mirabilia per eam præſtanda cognoſcere valerent. Pro quorum reuerentia iubentur in ſuper à Ioſue, ſanctitati comparandæ ſtudere. Concionem deinde conuocat maximus dux præmonitus ipſe à Deo; qua animos Iſraëlitarum erigit, vt ſperent facilem expugnationem totius promiſſæ terræ. Cuius illud euidens ſignum, quòd Sacerdotum pedes Iordanem intrantes vndæ verebuntur, & ereſcentes in altum, reſerata viatum ſtrata linquent populo progredienti. Quid plura? Arripiunt Sacerdotes viam; Iordanis alueum intrant intrepidi; & vix eorum veſtigia rapidiſſimi, præcipiteſque fluctus ſentiunt, & gradum reflectunt intumeſcenteſque non parum, prima cunabula repetunt. Medio in fluminis alueo Sacerdotes cum ſacro onere hærent; donec totus quantus erat populus vlteriores ripas ſicco veſtigio tereret. Sic nouit Dominus ſuos aſſeclas perducere, ne viarum impedimenta ſentiant, ſed optata conſequantur.

***

Pars Moralis
circa textus literam.

REſeranda nobis venit arca, cuius myſteria verentes Iordanis fluctus ſteterunt; ne nos gradum faciamus, quin tot mirabilium nucleum euoluamus.

Ioſue 3. Igitur Ioſue de nocte conſurgens mouit caſtra: egredienteſque de Setim, venerunt ad Iordanem ipſe, & omnes filij Iſraël, & morati ſunt ibi tres dies. Quibus euolutis, tranſierunt præcones per caſtrorum medium, & clamare cœperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, & Sacerdotes ſtirpis Leuiticæ portantes eam, vos quoque conſurgite, & ſequimini præcedentes, ſitque inter vos, & arcam ſpatium cubitorum duûm millium, vt procul videre poſſitis, & noſſe per quam viam ingrediamini, quia priùs non ambulaſtis per eam, & cauete ne appropinquetis ad arcam.

§. I.

Periculosè à communibus procedendi modis ad ſingularia deflectis.

BOnus Princeps vbi ſuos ad ſuperandum Iordanem præmonet; remcommittit præconibus, qui multitudinem moneant de tempore, & circunſtantiis profectionis. Ait enim textus: *Quibus euolutis tranſierunt præcones per caſtrorum medium, & clamare cœperunt*; &c. Non ſignum de cœlo aut de aëre, videri mandat, ſed per præcones, vt communiter Principes ſolent, ſuos de profectionis tempore & modo facit certiores. Quid prudentius? Magna equidem prudentia eſt viri, qui communibus hæret procedendi modis; nunquam enim relictis communibus ſingularia aſſumuntur non periculosè. Huc traho profectionem illam primam Iſraëlitarum ab Ægypto, de qua Numer. 9. dicitur: *Cumque ablata fuiſſet nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiſcebantur filij Iſraël; & vbi ſteiſſet nubes; ibi caſtrametabantur; ſecundum ergo motum, vel quietem nubis filij Iſraël, aut mouebant caſtra, aut ea figebant.* Ecce Iſraëlitis multis columna, aut ignis erat proficiſcendi, aut manendi ſignum, & quò venerunt, dum hanc ſpectant columnam? Dicuntur Exod. 14. Iſraëlitæ ſub tali duce veniſſe ad ripam maris, eo tempore, quo à tergo habebant Ægyptiorum exercitus inſectatores, quibus anguſtiis maximo mortis metu turbabantur. Sed cur, qui ſub Dei protectione erant, permittuntur venire in anguſtias tantas, quibus de vita viderentur periclitari? Sub Ieſu Naue ſecuriſſimam viam arripiunt vſque ad Iordanem, nullum in ea periculum ſubeunt, nullo mortis pauore agitantur, ad nullius hoſtes aduentum pauent. At ſub Moyſe cum primum Ægypto egrediuntur, ſtatim offendunt impedimenta maris, & hoſtium exercitus inſectantes vident, & ſub mortis metu clamant.

Num. 9.

Et cur ſub Moyſe in via tot pericula, ſub Ioſue tanta ſecuritas plaudit? Cur illic permittit illos Deus ſub periculis gemere, hic autem omnia pericula abigit? Ducebantur ſub Ioſue communibus, & vſitatis procedendi modis, vel voce præconis, vel præcedentibus religiosis proceribus. At ſub Moyſe nouo, & extraordinario modo ducebantur motum igneæ, vel nubilæ columnæ ſpectantes. Voluit ergo in iis Deus oſtendere ſingulares incedendi modos etſi diuinos ſingularibus ſubiacere periculis. Id quod pulchrè notabat D. Zeno lib. 2. ſermon. 12. aiens: *Cum Iſraelis populus captiuitatis iugo depreſſus à Rege Pharaone duris conditionibus in Ægypto necaretur; miſeratione Dei, duce Moyſe, iuſſus eſt proficiſci. Huic non circulus Solis, per diem, non candida Luna per noctem, ſed ignis columna per noctem iter pandebat ignotum. Qui vt inter duo elementa peruenit, ibidem præſentaria exitum mortis expauit. Hinc enim perſequentium Ægyptiorum infeſtis mucronibus premebatur, inde maris magno clauſus obice*, &c. Seruo locum pulcherrimum alio ſtatim dandum; & illud pro præſenti aſſumpto pondero, nimirum: *Huic non circulus Solis, non candida Luna, ſed ignis columna iter pandebat*; commune enim eſt viatoribus omnibus Solem per diem, & per noctem Lunam expectare, ſub quorum luminibus certiores, ſecurioreſque vias capiant. Non ſic Iſraëlitæ, ſed communibus iis duobus, ad noua, & ſingularia ſpectabant, nempe ad motum apparentium columnarum. Sub quarum ductu non miror, quod in eas anguſtias incautè incedentes deuenerint, vt pericula mortis hinc mari cincti, hinc hoſtibus expauerint. Hoc enim eueniat, neceſſum eſt illis, qui relictis communibus confugiunt ad noua, & inuſitata. De quo iam dixi aliàs ſatis.

D. Zeno.

§. II.

Qui non potius in omnibus Deum ſpectat, periculosè aget.

HÆc erat præconum vox Iſraëlitas monens; *Cum videritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, & Sacerdotes ſtirpis Leuiticæ portantes eam, vos quoque conſurgite, & ſequimini.* Prima verba ſic ex Hebræo apud Abul. ſonant: *Cum videritis arcam Deum veſtrum*, &c. non quod velit arcam eſſe Deum, ſed quod doceat nec in arca, neque in aliqua creatura aliud eſſe aſpiciendum, quàm Deum. Quaſi dicat, cum ſic videatis arcam, vt in illa vnum aſpiciatis Deum, ad quem ſolum oculis dirigatis, tunc exſurgite, & ſequimini. O ſapientiſſima admonitio homines deducens in ſecuritatem certam! Quid timeat, qui vnum Deum in omnibus ſpectat? Credite mihi, inde in metus, in pericula, in mortem deuenimus, quia oculi noſtri non ſunt ad Deum directi, ſed creaturis hærent. Egrediebantur Iſraëlitæ ab Ægypto Exod. 13. *Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, vt dux eſſet itineris vtroque tempore.* Et quod mirandum maximè eſt quod tali ductore pergentes Iſraëlitæ ad eum locum peruenerunt, quo interiectum mare viam impediebat, ne poſſent progredi vlterius, & ſi ibi manerent, neceſſariò eſſent ab inſequentibus hoſtibus perimendi. Proh Deus immortalis! vnde natus eſt tantus error? Nonne Deus erat dux viæ? Qualiter ergo potuit fieri vt Deus duceret ſuos ad tale viæ, & proceſſus impedimentum? Vicina erat via recta, & trita; qua procedentes nullum periculum viderent. An ignorauit eam Deus? An non potuit non errare ductor in via? Abſit; ducebat autem Deus ſuos in columna nubis, & ignis; illi autem obliti Deum, toti erant poſiti, vt columnarum elementis intenderent, quo merito in tantum periculum deuenere. Ait D. Zeno lib. 2. ſerm. 12. *Iſraelis non circulus Solis, non candida Luna, ſed ignis columna iter pandebat ignotum. Qui vt inter duo elementa peruenit, ibidem præſentaria exitum mortis expauit; hinc enim perſequentium mucronibus, illic maris obice premebatur.* Expenda illa: *Vt inter duo elementa peruenit*, &c. Inde namque illi tantus, tamque periculoſus error obrigit, quia oculos ab elementis non eleuauerat. Non in Deo, ſed in elementis inſpiciendis erat totus, cur inde in anguſtias non veniret, metus non incurreret, mortem non expauerert? Hinc clamabat cap. 3. Cant. *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate*, &c. Illud mirabile, quod virgunculis abſconditis iubeat, quòd egrediantur? Cur non magis puellæ domi abſcondantur? Sanè Geneſ. 34. dicitur de Dina: *Egreſſa eſt autem Dina filia Liæ, vt videret mulieres regionis illius. Quam cum vidiſſet Sichem filius Hemor Heuæi, princeps regionis illius, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem.* Ecce tibi vt virgo nobilis primo in egreſſu rapitur, & periclitatur. Cur ergo virgines hortaris, vt egrediantur? Cur non magis hortaris, vt domi maneant? Aiebat: *Egredimini, & videte Regem Salomonem*; hoc vnum egreſſionem excitet, vt nimirum verum Salomonem videant, & fallar, ſi periculum experiantur. Dina egreſſa eſt, non vt Deum videret, ſed vt mulieres regionis aſpiceret, & inde deuenit ad laqueos. Pulchrè ait Gillibert. Abb. ſerm. 20. in Cant. *Nolite egredi, donec Chriſtus vos inuitet. Egreſſa eſt Dina, non educta; non vt Regem Salomonem, ſed vt mulieres videret regionis illius. Quid inuenerit, vos noſtis.* Fœlix, cui ſolus Chriſtus inſpiciendus datur; qui in vniuerſis creaturis vnum Deum attendit, ad vnum Deum aſpicit, non timebit à timore nocturno, nec à dæmonio meridiano. Qui autem in egreſſibus ſuis, illud attendunt, vt creaturas videant, vt creaturis hæreant: quis numeret pericula, in quæ cadent? De ſolo Deo habes, vnde pericula caueas. Matth. 2. Magi ingreſſi Ieroſolymam clamabant; *Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum? Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus*, &c. Mirabar homines ethnicos relictis propriis non timuiſſe in aliena veniſſe, & vnius ſtellæ ductu difficilia longiſſimæ viæ ſuperaſſe, apud Iudæoſque de Regis noui exortu clamaſſe. Quorum omnium vnam hanc afferunt cauſam, nimirum: *Vidimus ſtellam eius*, &c. Vnius ſtellæ radius in tantas impulit eos fœlicitates, quando tot miracula nihil ſalutis in Iudæis operabantur. Et vnde illi in vnius ſtellæ radiis ad tanta fœlicia excitantur? Ipſi inſinuant, dum aiunt, *Vidimus ſtellam eius*; non ſtellæ hærebant, ſed in ſtella eius Dominum meditabantur, & ideo non miror, quòd ad tantas fœlicitates valeant excitari. Vt ſapienter dicat D. Maxim. hom. 6. de Epiphan. *Quam hoc mirabile, quod exiguus ſtellæ radius ſtupentia alienigenarum corda mouit; cum illum Iudaicum populum, eius mare diuiſum, cui manna præbitum de nubibus, nec ignea columna, & ipſa de cælo micans potuerit conuertere.* Nihil ſalutis recipiebat Iudæus à maris diuiſione, à manna, à colum

Abul.

Exod. 13.

D. Zen.

Cant. 3.

Geneſ. 34.

Gil. Ab.

Matth. 2.

D. Max.

à columna fulgenti, quia hærens elementis Deum minimè aſpiciebat. At verò Magus, vbi vel in ſtellula cœpit notare Deum, ingentes ex illa vtilitates percipit.

§. III.

Religio ſacrorum, cultuſque maximè excitat, confirmatque regna.

VBi Ioſue clauum Iſraëliticæ Reipublicæ accepit, arcam fœderis præferri à ſacerdotibus mandat, cuius greſſum ſequatur populus reliquus. Ait enim: *Cum videritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, & ſacerdotes ſtirpes Leuiticæ portantes eam, vos quoque conſurgite, & ſequimini præcedentes.* Moyſis tempore columna nubis præcedebat po-
Exod.13. pulum Exod. 13. cuius motum ipſi ſpectantes, cum columna progrediente progrediebantur, & cum quieſceore quieſcebant. Tempore autem Ioſue, non columna nubis præcedebat ab Angelo mota, ſed arca fœderis à Sacerdotibus portata. Et cur cum Ioſue oon factum fuit, quòd cum Moyſe fiebat, vt à colomna oubis per Angelum duceretur? Cur modò ablata columna infinuatur, quòd à Sacerdotibus portata arca præcedat? Modò tempore Ioſue inſtabat iam Iſraelitarum regnum in terram promiſſionis ſtabiliendum, inſtabant hoſtes repellendi, ciuitates expugnandæ, pro quibus omnibus incipiendis, firmandiſque, nulla res aptior, quàm ſacrorum religio, cultuſque præ oculis habendus. Præcedat Sacerdotum religio, & cultus circa ſacra, quæ ſequantur in primis popoli, principéſque, & nullo melius impugnabuntur hoſtes,
Egeſipp. ſtabilientur imperia. Id notabat Egeſippus lib. 1. cap. 12. in Alexandra Iudæorum Regina, de qua ait: *Regnandi ius mulier in offenſè exercuit, ſine vllo fœminei ſexus impedimento, & acquiſiuit moderandi gratiam ſacra legis obſeruatione. Nam dum attentior circa templum cura exerceretur, & dimiſſa miniſteria fraudis, ſuccreuit imperij vigor.* Et cui imperio vigor nõ ſuccreſcat, vbi circa ſacra accuratior cura tenetur, & nihil magis præ oculis habetur quàm quòd Religioni diuinæ ſuus in primis locus ſeruetur? Crede mihi, nullis columnis ſic firmantur, ſta-
[illegible] biliuntur regna; quàm ſi in illis primum locum veri Dei religio teneat. Superbiſſimus Ieroboam exercitum octingenta millium bellatorum direxerat aduerſus regnum Iuda, cùi Rex Abias occurrit cum quadraginta millibus; vidénſque duplo
2.Par.13. maiorem hoſtium exercitum, ait illis 2. Paralip. 13. *Noſter Dominus Deus eſt, quem non relinquimus; Sacerdoteſque, qui miniſtrant domino de filijs Aaron, & Leuitæ ſunt in ordine ſuo. Holocauſta quoque offerunt Domino per ſingules dies mane, & veſpere, & thymiama iuxta legis præcepta confectum, & proponuntur panes in menſa mundiſſima. Eſtque apud nos candelabrum aureum, & lucernæ eius, vt accendantur ſemper ad veſperam:: Ergo in exercitu noſtro Deus eſt dux, & ſacerdotes eius, qui clangunt tubis, & reſonant contra vos.* Quid ſapientius? Bellicoſiſſimus rex, vbi in campo erat cum quadragiota millibus bellatorum validiſſimorum aduerſus duplam hoſtium multitudinem, non iactat ſuorum valentiam, nec memorat ſuorum armorum potentiam, nec dexteritatem, & fortunam ducum; id ſolùm proponit, vt à parte ſua erat, & ordo Leuitarum, & templi cultus, & religio Sacerdotum. Sed quid Sacerdotes, & thymiama, & panes propoſitionis, & candelabrum, & lucernæ ad armatos hoſtes, ad multitudinem cædes ſpirantem? Cur non magis dicit, apud ſe eſſe exercitatos milites, duces præſtantes, arma inſuperabilia? Cur òs oblitis proponit ea ſolùm, quæ ſunt circa ſacra? Ait
Theodor. *His dictis, Iudam quidem circumdederunt* Theodor.
hoſtes, ipſi verò diuinum auxilium implorarunt. Deus autem ad belli auxilium vocatus, hoſtium audaciam conuertit in timorem, & conuerſi aufugerunt omnes, & ceſa ſunt quinquaginta millia ex fugientibus. Dicit enim fugæ cauſam; *Et inualuerunt filij Iuda, quòd ſperauerunt in Dominum.* Sed & expeditiùs ait Ioſephus lib. 8. cap. 5. *Ad hanc regis vocem reddi-* Ioſeph.
tus eſt militum animus, & inuocata ope numinis, ad Sacerdotum claſſica, ingenti clamore ſublato alacritatis indice, in hoſtem irruunt. Nec defuit cæleſte auxilium, quòd hoſtium vigorem retudit, &c. Expende illa: *Ad Sacerdotum claſſica in hoſtem irruunt*, &c. Quippe vt rex gloriatus erat non de armorum potentia, nec de bellatorum fortitudine, ſed de ſacrorum cultu, de religione Sacerdotum, ſic ſub Sacerdotum ſignis in hoſtem milites irruunt, & de hoſte triumphant. Tunc certiſſimum paras triumphum de hoſtibus, quando circa ſacra præcipuum præmittis ſtudium. Quando quod in primis attendis, & quò præcipuè duceris, eſt religionis cultus. Pereat enim neceſſum eſt, qui Deum oblitus totus eſt in temporalibus auxiliis. Huc refero quod
2. Macbab. 11. dicitur de Lyſia: *Nuſquam recogi-* 2.Mac.11.
tans Dei poteſtatem, ſed mente effrænatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat. Quid tunc? Occurrens illi Machabæus à Deo confortatus vniuerſos in fugam verterunt, plures occiderunt, ipſumque Lyſiam turpiter ſe fugæ tradere compulerunt. Horæque momento potentiſſimus dux ab infimis hominibus io ſummas anguſtias redactus eſt. Et de illo ſic fracto pergit dicere text. *Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe reputans factam erga ſe diminutionem, & intelligens inuictos eſſe Hebræos, omnipotentis Dei auxilio nitentes, miſit ad eos. Promiſitque ſe conſenſurum omnibus*, &c. Expende illud: *Et quia non inſenſatus erat*, &c. Sanè perfidus erat, & impius, & dum validiſſimum ducebat exercitum, oec Deum cogitabat. Sed omnia, quæ ad Deum pertinebant, in vltimis ponebat. De humana conditione vnum hoc habebat, quia inſenſatus non erat, & ex hoc factum eſt, vt in ſui diminutiooe repentina agnoſceret diuinam poteſtatem, & valentiam inuincibilem eorum, qui in primis poount Deum, illique ſe in omnibus iungere tentant. Si primos Lyſiæ huius euentus conſideres; vidimus, & hoc anno, & præterito prorſus ſimilia accidiſſe. Quis ignoret Sueciæ Regis expeditionem in Imperium? Sanè mente effrænatus in multitudine peditum, in millibus equitum, nuſquam recogitans Dei poteſtatem Alemanos inuaſit, fregit, conculcauit Dei templa fere ad ſeptem millia. Et pene ad conſpectum eius contremuit terra. Sed tot prouinciarum vaſtator, vno ipſe conflictu vaſtatus eſt, & percuſſus à Deo interiit, & euanuerunt vniuerſi conatus eius. Scio poſt hunc apparuiſſe perduellem illum Freſiſlanum, qui ambitione corruptus periculoſius malum Domino ſuo intentat. Sed vt iſti non verebantur inimiciſſimũ ſibi Deum mittere poſt tergum, ſic cum nihil tale cogitabant, ab illo percuſſi prorſus euanuerunt. Collectus tandem eſt validiſſimus perfidorum exercitus, quem tradidit Dominus in manus duorum caſtiſſimorum iuuenum, qui tunc primum gladium nouerunt exercere. Ij ſunt regaliſſimus Rex Vngariæ, &

S 4 Ferdi

Ferdinandus Princeps frater Hiſpaniarum regis, qui hoc vno armati, quòd in primis religionem, & Deum, & Sacerdotum cultum habebant, ingens illud hoſtium triumphale murmur, in planctum reddiderunt. Deus bone, vnde Seleucus Rex, vndè Freiſlanus perduellis, vnde tot exercitatiſſimi duces, tot exercitus, qui metum incuſſerant Catholicæ Eccleſiæ, tam inopinatè periere, & intra tres menſes diſparuere? Non cogitabant Deum, ſed ſacra omnia in vltimis ponebant, Deumque ipſum poſt tergum relinquebant; & inde non miror, quòd perimerentur. Sanè qui inſenſati non ſunt, iam hinc caueboot, tam potentem hoſtem Deum non relinquere poſt tergum. Et cur non pereant, qui poſt tergum dimittūt Deum ſibi hoſtem factum adeò infenſum? Vtinam ij modò ſaltem Lyſiam imitarentur, & ſecum reputarent inuincibiles eſſe, qui in primis Deum eiuſque religionem tenent. Sed vt hoc faceret Lyſias, dicitur de eo: *Et quia non inſenſatus erat ſecum ipſe reputans*, &c. At Neotherici impij, non quia impij, non quia athæi, ſed quia prorſus inſenſati ſunt, non reputant ſecum, vt funditus perduntur, qui in vltimis ponunt veram religionem, & Deum. Neſcit enim non vincere religio, etiam ſi arma deſint. De quo ſupra lib. 6, cap. 10. §. 10. & alibi.

§. IV.

Periculosè quis nocumentum capit ex ijs, ex quibus alij ſalutem.

Mirabar quòd ſic arcerentur Iſraëlitæ à propinquitate ſacrorum, dicitur enim illis: *Cauete, ne appropinquetis ad arcam.* Cautus illis, & formidabilis iubetur eſſe acceſſus ad arcam. At Pſalm. 33. omnibus clamabat: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Quod factum in latrone beato ait Euſeb. Gallican. hom. de eo fatus: *Illuminauerat, credo, naſcentem fidem latronis iam credentem, in Chriſtum proprius lateri admota diuinitas, quæ ſe largius ſub momento illo peragenda religionis infuderat.* Quando ergo lateri admota diuinitas ſic illuminabat vel latronem; cur Iſraëlitæ ad eam cautelam excitantur, qua ſanctis non appropinquent? Quid caueant in appropinquatione ad arcam, cum vel appropinquatio ad Deum vtilis ſit? Erant adhuc Iſraëlitæ impoliti, & rudes in rebus fidei, & meritò timetur ab illis, ne accedentes aliquam irreuerentiam ſanctis efficerent, quæ eo eſſet illis lethalior, quo ipſi maculam reciperent ex eo, ex quo alij lumen recipiunt. Quando enim non luctuoſius quis trahit pœnam, ex quo alij paſſim lucrantur ſalutem? Luc. cap. 13. dicitur ficus plantata in vinea, eſſe, & ipſa ſterilis inter fœcundiſſimas vites; quam Dominus propter ſterilitatem iubet eradicari, & mitti in ignem. Ait enim: *Succidit ergo illam.* Sed, & plures alias arbores viderat Dominus extra vineam, quas minimè ſuccindi iubet. Cur in hanc ficum adeò ſeuerus eſt, qui in aliis pariter infructiferis eſt benignus? Erat ficus in vinea, ex qua cæteræ arbores cumulatiſſimos afferebant fructus; vnde non miror, quòd iram Domini incurrat, quando inde ſterilitatem habet, vnde aliæ plantæ ſunt fœcundiſſimæ. Ad hæc ait Gilib. Abb. ſerm. 23. in Cant. *Forſitan, & ficulneam illam ſterilem, quam Dominus iuſſit ſuccidi, fertiles de vicino vineæ condemnabant. Periniquum eſt in ſancta conuerſatione plantarum, nihil ſanctum moliri, & excuſationes prætendentem cognatis exemplis conuinci, & inde deſcenſiones diſponere in corde ſuo, vnde alij aſcendunt.* Sic eſt periculoſum, vt iniquum, quòd quis iuxta ſancta plantatus inde deſcenſiones diſponat, vnde alij aſcendunt; & inde trahat ſibi mortem, vnde alij vitam ſibi, & ſalutem traxerunt. Ex quo animaduertenda eſt inopulentia illa fœminæ, quam Spiritus Sanctus depingit Prouerb. 7. inquiens: *Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad decipiendas animas, garrula, & vaga, quietis impatiens nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis; nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſidians. Apprehenſumque deoſculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur dicens, Victimas pro ſalute deuoui, hodie reddidi vota mea*, &c. Quid lethalius? Vota præfefert, & victimas, vt iuuenem inde perimat; & quando vota, & victimæ ſalutem halant omnibus, iſta ex votis, ex victimis id procurat lucrari, quo pereat. Ideò D. Auguſt. ſerm. 246. de tempore, ſic monet fœminas: *Ad vos enim, non vt confundam vos, hæc ſcribo, ſed vt filias chariſſimas moneo. Iuuenilia deſideria fugite, nuptæ Suſannam, viduæ Annam, virgines Mariam cogitate. Nec in publicum propterea procedatis, vt florem fœni veſtri oculis hominum oſtentare cupientes, in domo vitæ mortem quæratis.* Audiant hæc, & maximè caueant fœminæ, quæ prætextu votorum, ſacrificijque exhibendi adeunt templa, ſuum ibi decorem proſtituentes, & de domo vitæ mortem metentes. Quod valde luctuoſum eſt, & maximè dolendum. Quid enim luctuoſius, quàm domum illam adire, ex qua vitæ fontes ſcaturiunt, & inde mortem trahere, & perditionem.

Pſalm. 33.

Euſ. Gall.

Gil. Abb.

Prou. 7.

D. Aug.

§. V.

Vox ſapientiæ efficaciſſima eſt, vt viros perfectos penetret. Imperfectis autem aptius quandoque flagellum.

Nolo ab hac clauſula diſcedere, ante quam illud ponderem, quod in principio dictum eſt, nimirum: *Quibus euolutis tranſierunt præcones per caſtrorum medium, & clamare cœperunt: Quando videritis*, &c. Vbi noſter poſuit *præcones*, ea eſt Hebraicè vox, quæ Principes ſonat; nec abnuam credere principum ore factum eſſe hoc præconium. Sed quando exeundum erat de Ægypto, & pergendum verſus mare, nulla ibi vox præconis, ſeu Principis fuit, quæ de greſſu commoneret, ſed ſola columna nubis, & columna ignis motu ſuo greſſuros, ſecuturoſque monebat. Cur ergo ibi in columna nubis, & ignis, in præſenti autem voce principum ſecuturi monentur? Ibi imperfectiſſimi erant, & rudiſſimi Iſraëlitæ vniuerſi, rudes autem, & imperfectos plus mouent res ipſæ obiectæ; at ſub Ioſue perfectiores, & politiores inueniebantur, coram autem perfectis plurimum valet vox ſapientiæ. Dum Cant. 5. ſponſa dilectum quærit, ait: *Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem; percuſſerunt me, & vulnerauerunt me.* Cum audio perfectam, pulcherrimamque Dei amatricem, & percuti, & vulnerari à cuſtodibus; non poſſum non mirari illis promptum fuiſſe ferrum, quod in tantam pulchritudinem auderet. Qui gladius ſic perfectiſſimam fœminam percuſſit? Crediderim id veniſſe à gladio verbi Dei, qui ſolus in animas audet perfectas, illaſque intimius mouet,

&

Gil. Abb. & penetrat. Ad hæc ait Gillib. Abb. ſerm. 45. in Cant. *Quo quis perfectior eſt, vulneratur faciliùs, & tener affectus verborum citiùs ſentit aculeos. O fœlicem animum! ad quem tam ſublimia exhortationis iacula veniunt, quem inueniunt ſuis aptum vulneribus, quando non abeunt retrorſum auditorum vel duritie, vel ſtoliditate repulſa. Non ſunt paſſim huiuſmodi iacula fundenda, neque in omni multitudine, ſed tantùm vbi idoneæ mentes creduntur inueniri, quas tam excellens doctrina non effugiat. Quaſi fulgura ſunt hæc, ſumma feriunt, ſubmiſſa effugiunt.* Quid pulchrius? Sunt equidem ſapientiæ verba quaſi fulmina, quæ depreſſa, & humi reptantia nec tangunt; alta, & ſublimia feriunt. In rudibus, & impolitis animis, humique repentibus, vix habent, quid faciant ſapientiæ verba, iis efficaciores ſunt igneæ columnæ, quæ perterrefaciant oculos adſpicientium. At in ſublimibus mentibus, in animis perfectis, quis dubitet penetrabiliora eſſe omni gladio ancipiti ſapientiæ verba? Danda ergo ſunt perfectis, & ingenuis viris verba, quibus quaſi clauis transfigentur, & firmabuntur; at abiectis, & imperfectis alia ſæpè ſunt remedia quærenda. Prou. 29. Dicit enim Prouerb. 29. *Seruus verbis non poteſt erudiri.* D. Aug. De quo acutè D. Auguſt. epiſt. 50. ait: *Cum dixit eum verbis non emendari, non iuſſit deſeri, ſed tacitè monuit, vnde deberet emendari. Alio quoque loco dicit, non ſolum ſeruum, ſed etiam filium indiſciplinatum plagis eſſe coërcendum. Et magno fructu.* Equidem vt verbis ſublimes, & ingenuos moues ad perfectionem colendam, quando agis cum imperfectis, & contumacibus; tunc abſtine à verbis, & quære flagella: iis enim magis mouentur, vt fructus edant.

Ioſue 3. Dixitque Ioſue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia. Et ait ad Sacerdotes: Tollite arcam fœderis, & præcedite populum. Qui iuſſa complentes, tulerunt, & ambulauerunt ante eos. Dixitque Dominus ad Ioſue: Hodie incipiam te exaltare coram omni Iſraël: vt ſciant, quòd ſicut cum Moyſe fui, ita & tecum ſim.

§. VI.

Mirabilia Dei circa nos, nouis in dies ſunt ſanctitatis, virtutiſque operibus comitanda & excitanda.

IN confeſſo eſt, quòd Ioſue petat ab Iſraëlitis nouum aliquod ſanctitatis, ſeu virtutis opus, quo diſponantur ad excipienda Dei mirabilia, cum ait. *Sanctificamini*, &c. Non præterita, & nota ſanctitate contentus eſt: ſed modò exigit aliqua Caietan. ſanctitatis opera, & virtutis. Vt dicat Caiet. *Die nono Ioſue monuit populum, vt mundent corda ſua, præparando ſe ad ſuſcipiendum Deum in ſtupendo miraculo.* Sic Deo mira facienti, excipiendo Ioſue nouam lucem, nouam præparationem meditabatur. Et quidem is eſt Deus, cuius mirabilia ſemper debeant coniungi cum nouis virtutum operibus eorum, apud quos mirabilia talia operantur. Quò Auguſt. reſpiciens aiebat D. Auguſt. hom. 5. de Epiphan. *Eo naſcente ſuperi nouo honore claruerunt, quo moriente inferi nouo timore tremuerunt, quo reſurgente diſcipuli nouo amore exarſerunt, quo aſcendente cœli nouo obſequio paruerunt.* Sic mirabilia Dei facta in natiuitate, in morte, in reſurrectione, in aſcenſione ſemper comitabantur noui virtutum actus eorum, apud quos fiebãt talia miracula. Et crede mihi Chriſtiane, dum tu minimè ceſſes in ſanctitatis operibus, ſed te in dies nouis virtutibus pares, mirabilia Dei circa te non ceſſabunt. Ait 2. Paralip. 17. 2. Par. 17. *Fuit Dominus cum Ioſaphat, qui ambulauit in vijs Dauid patris ſui primis, & non ſperauit in Baalim, ſed in Deo patris ſui, & perrexit in præceptis illius*, &c. Nemo ignorat mirabilia Dei facta cum Ioſaphat, quomodo eius hoſtes ſe mutuo ceciderunt, vt ingentes glorias, & diuitias acquiſiuit. Quorum mirabilium cauſam illam inſinuat textus aiens: *Et perrexit in præceptis illius*, &c. Non ceſſabat, ſed quotidie nouas virtutum obſeruantias addebat, & ideo non ceſſauit videre circa ſe, & experiri Dei mirabilia. Ait de illo Ioſephus lib. 8. cap. 9. Ioſeph. *Hic rex perpetuo propitium, & auxiliatorem Deum habuit, quod eſſet vir iuſtus, ac pius, & per ſingulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum eſt, vt & ipſi à circunſtantibus regibus multus honos haberetur, id quod miſſitandis ad eum muneribus declararunt, vt hinc quoque tam diuitiæ regis, quàm fama non mediocre incrementum caperet.* Equidem bonus rex mirum in modum augebatur, Deumque ſemper auxiliatorem propitium habuit, vt mirabiliter à periculis eriperetur. Quorum illa fuit radix, & cauſa nimirum: *Et per ſingulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret*: qui enim ſingulis diebus nouum aliquod virtutis opus ſtudebat facere, quo Deo gratificaret, non miror, quòd mirabilia Dei circa ſe experiri non ceſſaret. Hinc homini deducto ad Paradiſum Geneſ. 3. vbi Geneſ. 3. nihil non magnum, & mirabile à Deo in ſe profectum ſingulis diebus ſpectaret, dictum eſt, *vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Circa quæ ait D. Ambr. Ambr. lib. de Parad cap. 4. *Hæc duo ab homine requiruntur, vt & operibus noua quærat, & parta cuſtodiat.* Equidem qui in Paradiſi miraculis erat, hoc in primis debebat habere, vt operaretur, nimirum ita operaretur, vt nunquam ab opere deſiſteret, ſed quotidie noua virtutis opera eliceret, quo ſe in illo pleno mirabilibus ſtatu cuſtodiret.

§. VII.

Vt diuinorum mirabilium percipiatur fructus, interna animi puritas requiritur.

SApienter monentur ſanctificari illi, qui mirabilia Dei erant experturi; ait enim: *Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia.* Et quid eſt, *Sanctificamini?* Crediderim per ſanctificationem peti illam animi puritatem, qua mentis oculi omni immunditia puri apti ſint excipiendis diuinis. Quod volebat Caietan. dum ait: Caietan. *Vt mundent corda ſua*, &c. Vt enim externi oculi, ſi nubili ſint, ſi aliquo humore infecti nihil corporale vident, ſic animi oculi vbi vitioſo aliquo affectu ſunt turbidi, nihil in mirabilibus Dei capiunt diuinum. Vt meritò de affectu inuidiæ occupante animos Iudæorum dicat D. Orientius in carmine. D. Orie.

Hæc, & poſtremo dedit ad ludibria Chriſtum,
Dum peragit liuor crudelitatis opus.
Et præceps populus ſigna, & miracula rerum
Obtuta cernit, pectore non recipit.

Cernebantur ſanè Dei mirabilia, quibus mortui

exci

excitabantur à tumulis, dæmones fugabantur, curabantur infirmi; ſed hæc in animis Phariſæorum erant, quaſi non fuiſſent. Nulla illorum virtus, nullus diuinitatis ſapor percipiebatur in illis, erant enim plena prauis affectibus eorum intima. *Iſaie 43.* Quò reſpiciens Iſaias cap 43. aiebat: *Educ foras populum cæcum, & oculos habentem; ſurdum, & aures ei ſunt.* Populus erat habens aures, & oculos, ſed quæ præ oculis habebat mirabilia Dei, ſic non videbat, quaſi prorſus eſſet cæcus. Vnde hoc niſi *Tertull.* ex prauis animorum affectibus? Ait Tertull. lib. 3. in Mar. *Hanc obtuſionem ſalutarium ſenſuum meruerunt, labijs diligentes Deum, corde autem longè abſiſtentes ab eo.* Dabant illi externa hæc Deo, vt ore carnali eius dicerent magnalia, & carneis oculis mirabilia eius viderent; de internis autem animi ſenſibus nihil tribuebant Deo, ſed tota eorum mens prauis erat affectibus immerſa; quo omnimodam obtuſionem ſalutarium ſenſuum habebant, ne vllum fructum perciperent de mirabili- *Ioann. 12.* bus Dei. Aiebat Ioan. cap. 12. *Cum autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non credebant in eum; vt ſermo Iſaiæ Prophetæ impleretur, quem dixit, Domine quis credidit auditui noſtro? Et brachium Domini, cui reuelatum eſt? Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis,* &c. Et vnde tanta cæcitas potuit obuenire miſeris, qua de tot mirabilibus coram ſe factis nihil vtilitatis perciperent? Vbi noſter legit in Iſaia, *indurauit cor eo-* *Lect. Græ.* *Origen.* *rum*, legitur Græcè: *incraſſatum eſt cor eorum*, pro quo ſubdit Origen. homil. 9 in Iſaiam: *Omnibus, qui in præſentis vita curis verſantur, cor incraſſatum eſt; haud aliter eis, qui in ſæcularibus morantur, incraſſatum eſt cor, quàm ſi ab ſpinis enecentur. Idcirco pingueſcit cor, & non poteſt tenuioris ſpiritus ſuſcipere notiones: Fugiamus ergo à talibus curis, vt attenuatum cor noſtrum Deo acceptabile fiat.* Itaque dum intrinſecus non purificamur, non attenuamur, excluſa vel vitiorum ſpurcitie; vel terrenorum craſſitie, Dei mirabilibus excipiendis apti mi- *Luc. 17.* nimè ſumus. Hinc Luc. 17. dicebat Dominus: *Si habueris fidem, vt granum ſinapis.* Et cur maluit fidē noſtram grano ſinapis comparare? Granum ſinapis mordax eſt, & ſic creſcit, vt fiat arbor, in qua poſſint cœli aues habitare. Quando ergo fides noſtra ſic mordeat animam vt illam purificet, & inde augmentum capiat, haud dubium quin cœleſtibus *Clem. Alex.* excipiendis fiamus capaces. Ait Clemens Alexand. lib. 5. ſtrom. in principio: *Qua vt granum ſinapis morderet vtiliter animam, & ipſa adeo creſceret, vt in ipſa requieſcerent de rebus ſublimibus rationes.* Dum enim corroſis morbidis affectibus anima purificatur, ſic creſcit in fide, & virtutibus, vt quæuis altilia myſteriorum diuinorum in ſe capiat.

§. VIII.

Tunc victoria, & triumphus conſtantiſſimè fundantur, quando præſtantes viri non refugiunt opera humilitatis.

NOn ad Sacerdotes pertinebat ferre arcam; ſed ad Leuitas, qui inferiores erant in munere Sacerdotibus: Modò autem iubet Ioſue non Leuitis, ſed Sacerdotibus, vt portent arcam; ait enim textus: *Et ait ad Sacerdotes: Tollite arcam fœderis,* &c. Et cur minorum muneri efficiendo, implendoque ſubiicit maiores bonus Imperator? Cur non ſinit de more arcam à Leuitis portari, ſed magis amat Sacerdotes ad inferiorum munera trahere? In expeditione illa triumphus iam, & victoria Iſraëlitis parabatur, quæ tunc certiſſimè adſtat, quando præſtantes viri in eius conſecutione humilitatis opera non dedignantur. Heu quantas clades cum magnis exercitibus attulit de primatu inter proceres diſceptatio! Tunc cladi aditum intercludunt, & certiſſimæ victoriæ aperiunt, quando præſtantes viri in inferiorum munere non detrectant videri, ſed auidè arripiunt ipſa opera humilitatis. Ioann 13. de ſummo rege Ieſu ait: *Ioann. 13.* *Sciens quia omnia dedit ei pater in manus: & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit, ſurgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua. Et cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe: deinde miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorum,* &c. Quanta hæc ſummi Principis abiectio, & humiliatio, vt lauandis vilium homuncionum pedibus incumberet? Cur neceſſum tunc fuit ad tam ſeruile deſcendere munus? Pergebat iam ad victoriam reſurrectionis ſuæ, qua confractis inferorum portis nobilis triumphator ad patrem iret. Et vt ad victoriam pergit, ſic arripit humilitatis officium, quod minimè fugiendum eſt viro, qui certiores parat ſibi triumphos. Ait Beda in præſenti: *Beda* *Cum ergo illi pater omnia dediſſet in manus, cur ille diſcipulorum non manus, ſed pedes lauit? Sciebat, quia per humilitatem incarnationis à Deo exiuit, & per victoriam reſurrectionis ad Deum erat rediturus.* Quid diuinius? Vt ſciebat, quòd ad Deum rediturus erat per victoriam reſurrectionis, ſic non detrectat humilitatis opus, quo ſe diſcipulorum pedibus ſubiiciat. Hoc ſanè fundamentum eſt notiſſimum victoriarum, atque triumphorum; quorum in conſecutione, non immorentur Principes, præſtanteſque viri in retinendis, occupandiſque primatus locis, ſed ſciant deſcendere ad humiliora, nec detrectare inferiorum, minorumve tenere loca, vbi fuerit opus. Proh in quantam inde triumphalem magnitudinem ſeſe attollent! Matth. 18. dum petitur tributum ex *Matth 18.* Ieſu, ait ille Petro: *Da eis pro me, & te.* Quid tunc? Statim ait Matth. cap. 18. *In illa hora acceſſerunt* *Idem Matt.* *diſcipuli ad Ieſum dicentes: Quis, putas, maior eſt in regno cœlorum?* Inde credentes Petrum iam eſſe omnibus ſuperpoſitum, iam ſibi habere ſubiectum orbem, de primatu diſputabant. Sed quid tunc viderunt in Petro, ob quod putabant illi ſubiectum orbem? Petro enim tunc mandatum eſt ſeruile, & abiectum opus, nimirum, quod tributum ſoluat. Tributi autem ſolutio ſeruile erat opus, & abiectum, quo ſe ſummittebat Petrus principibus Romanorum. Vnde ergo in ſeruilis operis exhibitione, primatus Petri habuerunt ſuſpicionem? Equidem ſapientiſſimè, quem vident cum Ieſu non fugere ab humili ſubiectione, eius iam odorantur primatus, & victorias. Ait ibi D. Hieron. *Arbi-* *D. Hieron.* *trati ſunt Petrum omnibus Apoſtolis eſſe prælatum, qui in redditione tributi Domino fuerat comparatus.* Non qui in primæ cathedræ occupatione, non qui in authoritatis, & gloriæ oſtentatione, ſed qui in redditione tributi, in conteſtatione, & profeſſione ſeruilis operis ſe Domino comparabat, ille meritò cenſetur maior omnibus, & orbis Dominus.

* * *

§. IX.

Quo nobilior, & magis ingenuus quis eſt animo, eo promptior ad excipiendam Ieſu humilitatem.

TOta nobilitas Hebræi populi ex regno, & Sacerdotio conſtabat; & è tribu Leuitica, qui Sacerdotio fulgebant, ſuper omnes alios efferebantur, nobilitabantur. Quod noſcens Ioſue Sacerdotibus innuit, vt ipſi ad munus deſcendant Leuitarum portantes arcam. Nec mora, ſtatim enim de illis ait: *Qui iuſſa complentes tulerunt*, &c. Non ſuam obiiciunt dignitatem illi muneri ſuperiorem? monent Imperatorem de præcellentibus Sacerdotij infulis, quarum non erat, quòd portatores fierent arcæ. Et cur tanta nobilitas non magis cauit ad inferiora officia deſcendere? Equidem vt nobiliores erant, ſic promptius Ieſu humilitatem, & agnoſcebant, & recipiebant, quam ſoli detrectant, qui ſeruilibus animi affectibus inhærerent. Aſcenſurus Abraham montem, vt ſacrificium litaret Deo, fecit vt Iſaac filius lignorum onera ſuſciperet, illaque ad verticem montis portaret, duobus ſeruis ad montis radices remanentibus. Ait enim
Geneſ. 22. Gen. 22. *Dixitque ad pueros ſuos: Expectate hîc cum aſino; ego, & puer illuc vſque properantes*, &c. Cur non magis ſerui ligna portare permittuntur vſque
Eucher. in montis verticem? Ait Eucher lib. 2. in Gen. *Duo autem ſerui illi dimiſſi, & non perducti ad locum ſacrificij Iudæos figurabant, qui cum ſeruiliter viuerent, non intelligebant humilitatem Chriſti, adeo non peruenerunt ad locum ſacrificij*, &c. Expende illa: *Cum ſeruiliter viuerent, non intelligebant humilitatem Chriſti*: de ſeruilibus enim animi affectibus proueniebat, ne facile ad Chriſti humilitatem deducerentur. Quo enim quis nobilior eſt, & magis ingenuus, eo promptior Ieſu humilitatem percipit, illamque amplectitur. Vbi Dei filius natus nobis
Luc. 2. eſt, ait Lucas cap. 2. *Paſtores loquebantur ad inuicem, Tranſeamus vſque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum eſt, & quod Dominus oſtendit nobis. Et venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Videntes autem cognouerunt de verbo*, &c. Nec ſoli paſtores, ſed & ſapientiſſimi reges ſtellæ ducatu
Matth. 2. tracti venerunt Bethlehem vſque, Matth. 2. *Et intrantes domum inuenerunt puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt eum.* Compone modò paſtores cum regibus; vtrique natum puerulum quærunt; vtrique inueniunt cum Maria matre eius. Sed reges vbi puerulum vident, humi procidunt, ſeſe vſque ad terram dimittentes, & humiliantes coram eo. Paſtores autem non dicuntur procubuiſſe; non dicuntur ſe humiliaſſe coram puero. Et cur paſtores non ita ſe humiliant, quando ſe humiliant reges coram vitæ verbo? Sanè paſtores vt ſeruiliter viuebant, vt ſeruilis erant mentis, non adeo promptè Ieſu humilitatem percipiebant. Reges autem vt nobiliores, vt magis ingenui, ſic auidius Ieſu humilitatem arripiebant, in
D. Aug. illaque excellebant. Vt dicat D. Auguſt. ſerm. 64. de diuerſis: *Vtrique ſanè tanquam initia duorum parietum de diuerſo venientium, circumciſionis, & præputij ad angularem lapidem concurrerunt. Verumtamen illi Deum, ex ijs, quæ viderant, laudauerunt; iſti autem viſum Chriſtum etiam adorauerunt. In illis gratia prior; in iſtis humilitas amplior.* Et meritò in regibus humilitas amplior, nunquam enim de regio animo non venit, quòd quidquid humilitatis Chriſtianæ eſt, auidius arripiatur.

§. X.

Magnitudo, & præcellentia Virtutis non niſi à cruce, & paſſione Ieſu.

ECce tibi ait Dominus Ioſue: *Hodie te incipiam exaltare coram omni Iſrael*: hodie, nimirum, quando per Iordanem Ioſue cum populo tranſit fugientibus aquis eius, incipit exaltatio Ioſue, & præcellentia eius nota fieri vniuerſis tribubus. Sed quando multa antea fecerat Ioſue mirabilia, cur in ſolo iſto Iordanis tranſitu exaltari incipit? Erat tranſitus iſte Iordanis typus baptiſmi, cuius virtus venit de paſſione, & cruce Chriſti; ne miremur, quòd vbi Dominicæ crucis fructus iam percipitur, inde, & exaltatio, & præcellentia hominum incipiat. Ait Origen. hom. 4. in præſenti: *Nec enim* Origen.
ante myſterium baptiſmi exaltatur Ieſus, ſed exaltatio eius inde ſumit exordium. Si enim omnes, qui baptizantur, in morte ipſius baptizantur, mors autem Ieſu in crucis exaltatione completur, meritò vnicuique fidelium tunc primum Ieſus exaltatur. Equidem quando tota baptiſmi virtus de exaltatione venit crucis, paſſioniſque Dominicæ; non miror, quòd antea non detur exaltatio, nec vlla gloriæ magnitudo appareat; quidquid enim gloriæ, & præcellentiæ, & exaltationis eſt, in fructu paſſionis fundatur. Aiebat Pſalm. 1. *Erit ſicut lignum, quod* Pſalm. 1.
plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Ecce tibi decurſus aquarum, ſimul, & lignum fructificans, vt ſcias, quam poſſit exaltari, & ſurgere à terræ puluere ex illo fluento, quod abundat fructu viuificæ arboris.
Ait enim D. Auguſt. ſerm. 101. de Tempore. *O* D. Auguſt.
crux cuius talis, ac tantus decerpitur fructus! Fructus autem crucis gloria eſt reſurrectio. Hic fructus ligni huius, verè plantatus eſt ſecus decurſus aquarum. Semper enim cruci baptiſma iungitur. Non ſeparatur decurſus aquarum in viuifico ligno, cuius fructus eſt gloriæ reſurrectio; quod à puluere ad gloriam ſurgamus, in illaque vehementer creſcamus. Nullus enim gradus in gloria fructus eſt, qui non naſcatur ab hac arbore. De aduentu Domini ad iudicium locutus Matth. 24. ait: *Tunc parebit* Matth. 24.
ſignum filij hominis, &c. Hoc erit in primis in illa oſtentatione gloriæ, & maieſtatis, quod lignum crucis in omnium conſpectu appareat. Et cur tunc ſignum crucis parebit, niſi vt innoteſcat omnibus ex qua arbore, ex quo fonte natæ ſunt vniuerſæ gloriæ, & exaltationes, quibus homines augentur, ditantur? Ait D. Auguſt. ſerm. 101. de Temp. *De-* D. Aug.
dit hoc lignum fructum in tempore ſuo, dedit fructum interim Domini reſurrectione, dabit, & cum apparuerit de cœlis ille, qui viſus eſt ſuper terram, cum præcedente ipſo crucis ſigno iam fulgido venerit de ſupernis; tunc reſurgent corpora ſepultorum, tunc exultabunt ſancti in gloria, tunc in ſuis cubilibus lætabuntur, qui nunc de ſui regis ac Domini cruce non confunduntur, ſed potius gloriantur. Fœlix homo, qui potes ſedere ſuper flumina non Babylonis, ſed Ieruſalem, ſed Paradiſi; ibique non ſalices ſpectare, è quibus organa ſuſpendas, ſed fructiferum lignum ſpectare crucis, ſub cuius vmbra requieſcas, cuius decerpas fructus, illiſque ſumptis à puluere reſurgas, in gloriam exalteris, & viuas. Quidquid enim augmenti, quidquid gloriæ decerpitur, ex hac

arbore

arbore ſumitur? Regeneratis ex aqua, & Spiritu Sancto dicebat Petrus 1. epiſt. 2. *Quaſi modò geniti infantes rationabile, & ſine dolo lac concupiſcite, vt in eo creſcatis ad ſalutem.* Sapienter recenter natos ad lac inuitat, quo augmentum ſalutis, gloriæque recipiant. Sed Paulus ad Rom. 6. ait: *Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, vt quomodo Chriſtus ſurrexit è mortuis per gloriam patris, ità & nos.* Ecce tibi Petrus inuitat ad lacteum ſuccum, vt inde creſcamus; Paulus dicit inde omne augmentum nobis euenturum, quòd in baptiſmo mortem guſtamus Chriſti, illique conſepelimur. Quid lac cum ſanguine? Quid cum vulneribus vbera? Aliud ne creſcendi poculum propinat Petrus, aliud Paulus? Non id crediderim, ſed Paulus oſtendit, qui pro lacte, pro vberibus debeat eſſe renatis in Chriſto, vt multum augmenti inde percipiant. Tunc enim in immenſum creſcit aſſecla Chriſti, quando non tam de vberibus, quàm de vulneribus eius ſugat cibum ſalutis. Rem explico exemplo puerorum in Thracia educatorum; qui vt nutrimentum recipiant, non illis applicantur materna vbera; ſed equi vena ſcinditur, cui vulneri applicatur os pueruli, vt inde nutrimentum ſugat. De quo ait Sydon Appol. in Panegyr. dicto Authemio Auguſto:

1. Petr. 2.

Rom. 6.

Syd. Ap.

Thracum terra tua eſt, heroum fertilis ora.
Pectore vix alitur quiſquam, ſed ab vbere tractus,
Plus potat per vulnus equum: ſic lacte relicto,
Virtutem gens tota bibit. Creuere parumper?
Mox pugnam ludunt paruuli? Hos ſuggerit illis
Nutrix plaga iocos.

Non vbera, ſed plaga, ſed vulnus ſcillæ venæ dat pueris alimentum, quo gens virtutem bibit, qua non parum percreſcunt, ſed feſtinatò in Heroum glorias exurgunt. Quid pulchrius in rem præſentem? In ipſo baptiſmi aluo, vbi renaſcimur, paratur nobis lac nutritiuum, non lac, quod veniat ab vbere, ſed quod veniat à vulnere, vt iam inde baptizati in morte Chriſti de plaga nutrice bibamus virtutem, qua mirum augmentum capiamus gloriæ, & ſalutis.

Ioſue 3. Tu autem præcipe Sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, & dic eis. Cum ingreſſi fueritis partem aquæ Iordanis, ſtate in ea. Dixitque Ioſue ad filios Iſraël; Accedite huc, & audite verbum Domini Dei veſtri. Et rurſum: In hoc, inquit, ſcietis, quòd Dominus Deus viuens in medio veſtri eſt, & diſperdet in conſpectu veſtro Chananæum, &c.

§. XI.

Tunc te Deo viuere puta, cum alijs vitam procuras ſpiritualem.

DVcturus iam Ioſue per medium Iordanis populum, & Sacerdotes monet in aquarum prima extremitate conſiſtere, & populum certiorem facit, quid in illo tranſitu vtilitatis percipiat, inquiens. *In hoc ſcietis, quòd Dominus Deus viuens in medio veſtri eſt.* Et cur in hoc præcipuè dicitur non ſolum oſtendi Deus, & oſtendi potens, ſed & ſingulariter dicitur oſtendi Deus viuens? Refragor Maſio, & Serario dicentibus viuum Deum oſtendi ab operatione, & actione, dum enim quis operatur, cenſetur viuus: vnde cum tot magnalia modò operetur Deus, meritò dicitur eſſe viuens. Refragor, inquam, iis authoribus nitentibus fundamento communiſſimo operationum quarumlibet, quas cum ſæpe Deus aliàs exerceat, nihilominus in illis non dicitur viuus. Geneſ. 28. ait Iacob: *Deus omnipotens apparuit mihi in Luza,* &c. Exod. 15. *Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens nomen eius:* & ſic paſſim in ſcriptura inter magnas Dei operationes potius vocatur omnipotens, & non vocatur viuens. Cur modò in hoc Iordanis tranſitu ſpecialiter dicitur viuens? In hoc tranſitu iam Dominus meditabatur aquas baptiſmi Chriſtiani, quarum proprium eſt reddere homines viuos, & meritò viuens habetur, & prædicatur, qui ſic per aquas vitam negotiatur hominibus. Quippe ait D. Zeno ſerm. 24. lib. 3. de baptiſmi fonte locutus: *Et cum omnium aquarum natura ſit talis, vt cum in profundo homines ſuſceperit viuos, euomat mortuos: aqua noſtra ſuſcipit mortuos, & euomit viuos, ex animalibus veros homines factos, ex hominibus in Angelos tranſituros.* Et quidem non potuit non prædicari viuens, qui eas aquas procurabat, quæ accipientes homines mortuos redderent viuos, fruerentque non animali, ſed rationali, & angelica vita. Hoc enim maximè ſe quiſpiam Deo oſtendit viuere, ſi hominum vitam ſpiritualem procuret. Oſeas cap. 15. aiebat: *Ero quaſi ros Iſraël: germinabit ſicut lilium, & erumpet radix eius, vt Libani. Ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani. Conuertentur ſedentes in vmbra eius: viuent tritico,* &c. Expende hæc vltima, omnium: *Viuent tritico,* ex quibus ſapienter argumentatur D. Cyrill. Alex. probans debere eſſe apud fideles triticum, quod intrinſecus in ſe vitam contineat, quando probatur illam largiri hominibus. Quippe ait lib. 1. in Iſaiam orat. 3. *Nos qui perinde ad ſacrificationem vocati ſumus, panem habemus; panem, inquam, de cœlo, hoc eſt Chriſtum, ſeu corpus eius. Si vero quis interroget, cuiuſmodi tamen illius vis ac robur ſit? Viuificum eſſe dicimus. Dat enim mundo vitam.* Sapienter ſanè, ex eo quòd panis cœleſtis mũdo vitam conferat, qua ſanctè, & purè viuat; demonſtrat, ſub illius panis ſpeciebus debere latere vitam. Quaſi nequeat fieri, quòd non viuat in ſe, qui negotiatur hominibus ſpiritualem, & ſanctam vitam. Hinc Paul. 1. ad Timoth. 2. de fœmina locutus ait: *Saluabitur autem per filiorum generationem.* Sto enim à ſententia noſtri Iuſtiniani, qui ſapienter cum Anſelm. Amb. & Chryſoſt. per generationem, educationem intelligit, qua mater filios ſuos virtutis ſtudioſos, in fideque & caſtitate perſeuerantes facit. Sed cur Paulus cum ſpiritualem profectum ſpectaret filiorum in materna educatione, maluit vti generationis vocabulo? Exprimebatur equidem voce generationis filiorum, quàm eſſet vitale matribus opus exhibitum filiis ſanctè educandis: generatio enim filij, iuxta communem Philoſophorum definitionem, *eſt origo viuentis à viuente,* &c. Et tunc euidentius videtur oſtendi quis viuens eſſe Deo, quando aliis vitam ſpiritualem tradit. De Verbo diuino locutus Ioan. cap. 1. ait: *In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.* E multis aliis nominibus, & attributis Dei, hoc elegit, vt Dei filium vocaret vitam. Et cur magis meminit vitæ, quàm aliorum? Dicturus, vt homines directurus erat in lucem ſpiritualem, meritò maluit vitam vocare, tunc enim quis oſtenditur viuens, quando alios vita ſpirituali donat. Ait

Geneſ. 28.
Exod. 15.

D. Zen.

Oſeas 15.

D. Cyr.

1. ad Timoth. 2.

Anſelm.
Ambr.
Chryſoſt.

Ioan. 1.

Theo

Theophylact. ibi: *Vitam Euangeliſta nominat, eo quod contineat vitam omnium in ſe, & quod ſpiritualis vitæ conciliator fuerit omnibus ratione præditis.* Viuus non erit Deo, qui vitam ſpiritualem conciliare proximis nouit?

§. XII.

Gratius in viuidis cordibus, quàm in manufactis lignis habitat Deus.

CVm arcam duorum millium cubitorum ſpatio diſtantem à populo præire iubet Ioſue, rem nouam, & aſperam, dutamque populo ſic mollit, inquiens: *In hoc ſcietis, quòd Dominus Deus viuens in medio veſtri eſt.* Solebat antea arca, & tabernaculum eſſe in populi medio, gaudentis, quod vt arcam, ſic Deum in medio haberet, quo muniretur. Nec mirum eſt, quod populus rudis timeret, tot diſtare Deum à ſe cubitis, quod diſtabat arca; putabat enim quod Deus cum arca à medio ſui exierat, & quod ita hoſtibus indefenſus pateret. Cui timori aut ſuſpicioni ſapienter occurrit Ioſue iis verbis; *In hoc ſcietis, quod Dominus Deus viuens in medio veſtri eſt*, &c. Sed quando arca à medio eorum aberat, vnde perſuaderi poterant, quòd Deus erat in eorum medio? Nonne perſuaſibilius erat, quod Deus cum arca erat? Vnde ergo probat non Deum, ſed arcam ſolam diſceſſiſſe ab eorum medio? Ex eo quod dicit; *Dominus Deus viuens*, eo enim ipſo quòd Deus viuens eſt, clarè oſtenditur gratius habitare in viuidis cordibus hominum, quàm in ligneis manufactis, vel arcæ fœderis, vel templi.

2.Cor 6. Quò reſpiciens. Paul. ad Corinth. 2. cap 6. ait: *Vos enim eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Deus, Quoniam inhabitabo in illis*, &c. Expende illa: *Templum Dei viui.* Cur addidit illam particulam, *viui?* Vt firmaret aſſertionem ſuam, Deo enim viuo non tam manufactum, quàm viuum conueniebat templum, in quo gratius eſſet. Quippe notans templi

D.Zen. Ieroſolymitani reprobationem D. Zeno lib. 2. ſerm. 24. aiebat; Reprobat ergo Deus tam immenſum, tam inſigne, tam opulens templum, quia in eo verum non erat templum; etenim hominum conciliabulum eſt contextio iſta parietum; *fidelis autem populus Dei templum, Apoſtolo dicente. Vos eſtis templum Dei, & ſpiritus Dei habitat in vobis, & verum eſt; nam ſicut idolis inſenſatis ſimilia templa conueniunt, ita viuenti Deo viua templa ſunt neceſſaria.* Equidem non ſic Deo placent lignorum, lapidumve templa, vt viua humanorum præcordia templa. Vt enim viuens eſt Deus, ſic gratius in viuis habitat, ab illiſque neſciet ſeparari, adeo vt quicunque viua in animo ſuo altaria Deo fabricauerit, ſine dubio experietur ibi præſentiam Dei ſalutarem.

1.Petr.2. Quò reſpiciens D. Petrus 1. Epiſt c. 2. ait: *Ad quem accedentes lapidem viuum ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum, & ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini, domus ſpiritualis*, &c. Itaque vbi acceſſum nobis quærendum proponit ad viuum lapidem, ad viuum Deum, ſtatim monet, vt fiamus domus ſpiritualis lapidibus viuis conſtans. Deus enim viuus, neceſſum eſt, vt magis gaudeat in viuis lapidibus humani

D.Mach. cordis habitare. Quò ſpectabat Diuus Macharius hom. 49. fatus: *O ineffabilem pietatis affectum Dei, qui dono ſeipſum largitur credentibus, vt intra modicum tempus hæreditatis iure Deum conſequatur, vt in corpore hominis habitet Deus, ac pro ſpecioſa domo hominem habeat Dominus! Sicut enim Deus creauit cœlum, & terram, vt incolatur ab homine; ita etiam creauit corpus, & animam hominis in domicilium ſuum, vt habitet, & requieſcat in corpore tanquam in domo ſua, habens pro ſponſa dilectam animam factam ad imaginem ſuam.* Nunquam non afficitur Deus viuus ad viuam habitationem cordis humani. Hoc cura homo vt pates animum tuum, præcordia tua, ibique viuidis virtutum lapidibus ædem Deo facias; nec dubites, quòd Deus ibi habitabit, ibi aſſiſtet gratius, quàm in cedrinis domibus, mortuo inſenſibilique ligno ædificatis. Vt viuus enim eſt, & viuis magis gaudet. Matth. 28. aiebat Dominus: Matt. 28

Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi. Sic honorabat Eccleſiam ſuam indefectibili præſentia, qui Synagogam ſpreuerat, ait enim Pſalm. 77. *Audiuit Dominus, & ſpreuit, & ad nihilum redegit valde Iſrael. Et repulit tabernaculum Silo*, &c. Quid ditius, quid pretioſius in mundo, quàm tabernaculum Silo, quàm templum Ieruſalem? Et nihilominus Deus hæc ſpreuit, & noluit habitare in eis? Eccleſiam autem ſuam nunquam ſpreturus eſt; & cur non ſpreturus Eccleſiam illa ſpreuit? Conſtabant illa mortuis, & inſenſibilibus inſtrumentis, in Eccleſia autem quid viuidum inuenit Deus, in quo, vt viuidus ipſe eſt, ſic gratiùs requieſcit. Ait D. Zeno lib. 2. ſerm. 24. *In* D.Zen.

Pſalm 77.

Eccleſia fabrica fundamentis, non ſicut in Iudæa templo plurimi, ſed magnus, præclarus, ac ſpecioſus vnus eſt lapis, qui quadrata turris totam ſolus ſuſtiſtet molem; non aeneum inhæret mare; quia illi perennis fontis viuum ineſt mare; non quòd naufragos faciat, ſed quòd naufragos ad vitam ſpiritualem perducat. Et quia opus eſt viuum, tectum non habet niſi cœlum, &c. Quidquid in Eccleſiæ fabrica apparet, viuum eſt, & fons viuus, riui, qui halent vitam, & totum opus viuum; vnde non mirandum, quod ibi placidius requieſcat Deus viuus. Aiebat Luc. 1. Luc. 1.

Forte exijt, vt incenſum poneret Zacharias ingreſſus in templum Domini. Quæ verba pōderans D. Chryſ. D.Chryſ.

ſerm. 87. ait: *Benedixit ingreſſus in templum Domini, & non ingreſſus templum, quia ipſe erat Dei familiarius templum, portans in ſui pectoris puritate tota legis arcana, & apponens non tam thuris, quàm puræ ſupplicationis incenſum. Gratius enim in ſuo, quàm in hominis opere requieſcit, & non tam libenter odoratur Arabicæ arboris guttam, quàm ſinceri cordis, & corporis ſanctitatem.* Sic ibi.

§. XIII.

Ex Dei viui præſentia, & coniunctione intima per fidem, & charitatem, non poteſt non venire ad nos vitalis halitus.

INter tot diſcrimina mortis conſtitutos Iſraëlitas confortans Ioſue ſapientiſſimè meminit Deum viuentem, aiens: *In hoc ſcietis, quòd Dominus Deus viuens in medio veſtri eſt.* Et cur diſſimulato frequentiſſimo omnipotentis attributo, maluit in præſenti recordari vitæ? Erant fluctus rapidiſſimi fluminis ſuperandi, qui metū mortis incuterent etiam magnanimis; erant & ſtatim armatæ hoſtiles phalanges, quæ mortes minarentur, & calamitates. Maluit ergo ad viuentis Dei attributum recurrere; oſtendens Deum viuum in medio eſſe eorum, vt hinc inter mortis metus, & ipſi viuere ſperarent. Nam de præſentia, intimaque coniunctione cum Deo viuente, non poterat non illis vita communicari. Ioann. 6. dicebat Ieſus. *Ego* Ioann. 6.

Cyr. Alex. *ſum panis vitæ.* Et quid inde? Ait Cyrill. Alexand. lib. 3. cap. 36. *His verbis ſuboſtendit ſanctiſſimi ſui corporis vitam, & gratiam, quæ in nobis vnigeniti proprietas, ideſt, vita, & ingreditur, & permanet.* Ex quo enim oſtenditur, vnigenin Dei proprium eſſe, quòd viuat, inde iam conſequenter notum fit, vt ad nos, qui ei copulamur, vita tranſeat, & in nobis permaneat. Habet hoc ſingulare vitæ diuinæ quiditas, & Dei ſanctitas, quod in ſuos coniunctos, & vnanimes tranſeat. Non enim ex eo quod ſapienti coniungimur, ſapientes ſimus; at ex eo quòd viuo adunamur, iam inde vitalem virtutem capimus. Id quod amplius oſtendit Dominus
Ioann. 6. eodem 6. cap. Ioannis, fatus: *Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter patrem; ſic qui manducat me, & ipſe viuet propter me.* Tunc filius eſt miſſus à Patre, cum carnem induit humanam; caro autem humana ex ſe mortalis erat, defectibilis, & mater omnis corruptionis; ad hanc igitur corruptionum ſentinam, miſeriarum matrem miſſus eſt Dei filius. Et quid inde contraxit? Sanè qui in cænagoſo limo eſt, ibi obrui cæno ſolet. Obrutus ne manſit filius Dei in cæno carnis? Hæſit perpetuò in limo profundi? Imò quia ex viuo patre viuus naſcebatur, habuit vt in ipſa mortis vmbra viuidas venas monſtraret, perſuadens cunctis, quòd ex viui communctione ſemper hauriantur vitales
Cyr. Alex. auræ. Ad hæc D. Cyrill. Alexandrino. lib. 4. in Ioan. cap. 18. ait: *Mortalem carnem aſſumpſi, ſed quia naturaliter vita exiſtens, habito in ipſa, totam ad vitam meam reformaui, & homo factus viuo, non enim ſum victus interitu carnis, ſed vt Deus omnem interitum, & mortem ſuperaui. Vt igitur quamuis me pater miſit, ideſt, homo factus ſum, viuo tamen propter patrem, genitoris naturam ad vnguem conſeruo; ſic qui manducatione carnis meæ me recipiet, viuet profectò totus ad me reformatus; qui viuificare poſſum, quoniam ex viuo patre ſum.* Quid præſtantius? Eo quòd Ieſus viuus Deus à Deo viuo proceſſit, natur vtrerque vita, fuerit vel mortali coniūctus non abſorbebitur à morte, ſed ipſe potius faciet,
Ioann. 1. vt mortales propinqui in vitam eant. Hinc Ioan. 1. locutus de Dei filio ait: *In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.* Potuit dicere; In ipſo erat ſapientia, vel omnipotentia: cur iis omiſſis vitam
D. Chryſ. magis meminit? Ait D. Chryſoſtom. homil. 4 ibi: *Reſurrectionis rationem iam afferre incipit, & admiranda hæc Euangelia exorditur: adueniente autem ad nos vita, vis mortis perijt; & luce nos illuminante, tenebræ euanuerunt; ſed manet ſemper in nobis vita, & mors ei dominari non poteſt.* Equidem in vita Dei ad nos veniente, iam oſtendebatur, vt de morte eramus eripiendi.

Ioſue 3. Igitur egreſſus eſt populus de tabernaculis ſuis, vt tranſiret Iordanem: & Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum. Ingreſſiſque eis Iordanem, pedibus eorum in parte aquæ tinctis (Iordanis autem ripas aluei ſui tempore meſſis impleuerat) ſteterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant procul ab vrbe, quæ vocatur Adon, vſque ad locum Sarthan, &c.

§. XIV.

Intrepidum pro Deo animum ipſa diſcrimina fugiunt.

Ecce tibi ait: *Ingreſſiſque eis Iordanem, pedibuſque eorum in parte aquæ tinctis, ſteterunt aquæ,* &c. Et cur non antea, ſed finuntur prius Sacerdotes Iordanis fluctus intrare, & tunc Iordanis ſtat, ſeu conuertitur retrorſum? Oſtendebatur tunc animus intrepidus Sacerdotum, qui voce Ioſue præmoniti, rapidos & altiſſimos fluctus Iordanis videntes, non ſtupent, non metuunt, ſed intrepidi illos intrare aggrediuntur; ad primum autem eorum in aquis gradum factum ſtupent fluctus, & relicto curſu feruntur ſurſum. Planè ſic accidere ſolet intrepidis animis pro Deo, & virtute, quos diſcrimina verentur, & fugiunt. Matth. 14. erat Ieſus ſuper ipſos maris fluctus, quem vident, & agno- Matth. 14.
ſcunt diſcipuli, qui erant in naui. Quid tunc? *Deſcendens Petrus de nauicula, ambulabat ſuper aquas, vt veniret ad Ieſum. Videns verò ventum validum, timuit, & cum cœpiſſet mergi,* &c. Ecce tibi Petrus poſt non parum viæ confectum ſuper aquas cœpit mergi, & periclitari, illum enim fluctus vorabant; at antea cum à nauicula deſcendit, cum ſe fluctibus committit, eum fluctus excipiunt, naturæque ſuæ immemores ſecurum, & pacatum hominem deferunt. Cur poſtea fluctus tam votaces in Petrum inſurgunt, qui antea tam mites, tam alieni à propria natura illi ſecurum iter monſtrabant? Poſtea timidum & meticuloſum, non miror, quòd fluctus aggrediantur; antea intrepidus, prorſuſque impauidus ſe ſe commiſſit fluctibus, vt Ieſu frueretur ſocietate, atque in adeò intrepidum animum pro Deo nihil diſcrimina, nec fluctus audent. Ait D. Zeno lib. 3. D. Zen.
ſerm. 10. *Petrus aſtu marino fertur, non naufragus, ſed viator. Timet profundū intercipere non timentem.* Quid ſapientius? Planè, & profundum, & rapidi fluctus, & vniuerſa mala verentur animum pro Deo impauidum. Nec ſolum animus impauidus experitur à ſe diſcrimina fugere, ſed mirū in modum à Deo exaltatur. Sapiētia enim poſt deſcriptas plagas, quibus Ægyptij affligebantur, ait cap. 18. *Sicut* Sap. 18.
enim læſiſti aduerſarios, ſic nos prouocans magnificaſti. Mactabantur equidem plagis Iſraëlitarum aduerſarij, at Iſraëlitæ magnificabantur à Deo, & exaltabantur. Sed in quo exaltabantur? Ait D. Zeno D. Zen.
ſer. 25. *Exaltatus eſt Iſraël, quando per triduum tenebræ, & caligo totam Ægyptum circundedit. Exaltatus eſt Iſraël, quando tot & tanta tormenta Ægyptiorum ſolus ipſe nihil, aut timuit, aut ſenſit.* Ecce tibi inter ingentes Ægyptiorum plagarum timores, inter amaniſſimos luctus, inter innumera tormenta intrepidi ſoli agebant Iſraëlitæ, & vt intrepidi ſiſtebantur Deo, ſic nihil mali ſentiebant, ſed mirum in modum magnificabantur apud Deum. Satis repetita eſt hiſtoria trium adoleſcentium, qui Dan. 3. Dan. 3.
in fornacem ardentem ſe mitti paſſi ſunt. Erat fornax flammas vſque in cœlum iaculans, vt timorem incuteret pueris; illi autem & vident flammas, & audiunt regem, & intrepidi malunt flammas intrare, quàm Regi contra Deum placere. Quid tunc? *Ceciderunt in medio camino ignis colligati, & ambulabant in medio flammæ laudantes Deum,* &c. In medio flammæ ambulant, vbi eſt mors? Io ipſa ſoroace laudant Deum, vbi metus? Sanè impauidis animis & mors & metus in gloriam fuerunt verſa. D. Zeno lib. 2. ſerm. 34. *Incenſi hymnum can-* D. Zen.
tant,

tant, barbarum regem fidei tenacitate confundunt. Vindicantur de incenſoribus ſuis, Deum vident: mors tranſit in vitam, metus in gloriam. Sic intrepidos mala fugiunt, vt pro morte vita, & pro metu gloria ſuccedat. Fœlix ille, qui ſic neſcit timere, vbi eum Dei cauſa vocat; fugabit diſcrimina, & vel in flammis roſcidam viam ſentiet, multiſque à Deo magnalibus inſignietur. Geneſ.22. Gen.22. ſiſtitur Iſaac aris ſacrificandus, ſtringit pater gladium, vt feriat, ſed detinetur voce Angeli dicentis: *Ne extendas manum tuam ſuper puerum.* Et cur modò puer non feriatur? D.Zen. Ait D. Zeno lib.2. ſerm. 6. *Abſolui meruit, dum humanum ex ſe depoſuit timorem.* Nec miror, quod triumphet, qui nec nouit timere ſub gladio.

§. XV.

Vbi manus Dei accedit, inſuperabilem virtutem vel ipſi infirmitati tribuit.

QVid magis labile in creaturis, quàm aqua? Et de aqua labenti, ſe ſeque magno impetu præcipitante per alueum fluminis, dicitur modò. *Steterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & inſtar montis intumeſcentes apparebant*, &c. Et vnde fieri potuit, quod labiliſſima natura aquarum verſus aſtra intumeſcens ſtaret firma? Putat Serarius noſter ab Angelo vim quandam frigidam impreſſam, aquis, quæ illas gelauit, in quandamque cryſtallinam redegit ſoliditatem. D.Zen. Et D.Zeno lib.2.ſerm.12. in ſimili ait: *Aqua gelido ſtupore frænata vitreos diriguntur in muros.* At impetus fluminis à fonte præcipitati rideret ſanè murum cryſtallinum, glaciali rigore duratum. Maior ergo vis adhibenda fuit, eamque non Angelus, ſed diuina impreſſit manus, quæ ſola infirmæ, & labili naturæ ſcit inſuperabilem communicare firmitatem. Quò ſpectans D. Ambr. D. Ambroſ.lib.2. Examer. cap.3. ait: *Hærere aquam, cum labitur, rurſumque redire in ſuperiora ſine vllo repagulo, impoſſibile eſt. Sed quid impoſſibile ei, qui dedit poſſe quibus voluit? Dedit poſſe infirmis, vt infirmus dicat, omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Quòd labilis natura, & proprio, & externo impetu præcipitata, medio in curſu frænetur, ſtabiliſque fiat adeò, vt nequeat quati, nequeat ſuperari; id ſanè venit à diuina manu, quæ poteſt vel ipſi infirmitati vires miniſtrare inſuperabiles. Vbi aquæ in mari rubro diuiſæ ſunt, vt viam præberent populo, Exod.14. ait text. Exod 14. *Ingreſſi ſunt filij Iſraël per medium ſicci maris. Erat enim aqua quaſi murus à dextera eorum, & læua.* Potuit ſanè Angelus in mari cryſtallino effingere muros, qui tenerent aquas, ne coniungerentur: at in Iordane, vbi impetuoſiſſimi fluctus præcipitabantur; non de cryſtalli ſoliditate, ſed de adamantis duritie murus parabatur à Deo, cuius manus quæcumque fragilia, & infirma tangit, vertit in adamantem. Theodor. Ait enim Theodor. in præſenti, *Retentus impetus aquarum, inſtar viris intumeſcebat, & in faſtigium attollebatur, quia terminus ab opifice poſitus quouis adamantino muro fortius ipſam retinebat.* Vbi vides labiles, præcipiteſque aquas in altum ſtare firmas aduenientium impulſibus reſiſtere; puta illis adamantinam duritiem, & inſuperabilitatem conceſſam à diuina manu. Huius enim opus eſt, quod infirmæ, & labiles naturæ adamantinam recipiant firmitatem. Amos 7. Amos cap.7. ait: *Ecce Dominus ſtans ſupra murum litum, & in manu eius trulla cæmentaria.* Septuag. *Et in manu eius adamas.* Trulla, & viliſſimum, & fragiliſſimum inſtrumentum eſt, quo parietes liniuntur. Vnde ergo, quæ modò fragilis trulla erat, iam, & adamas eſſe oſtenditur? Erat in manu Domini, cuius eſt virtutem inſuperabilem imprimere iis, quos ſuſcipit. Ait ibi D. Cyril. Alexand. *Corroborat enim Dominus virtutum, ſi quos forte elegerit.* Cyr. Alex. Et D. Hieron. etiam D.Hieron. in præſenti: *Habet in manu ſua adamantem, qui niſi Dei teneatur manu, omnem fortitudinem perdit, dicente Domino, Nemo poteſt rapere de manu patris mei.* In quantum enim quis etiam fragiliſſimus in manu Dei eſt, adamas eſt, qui nulli violentiæ cedat. Hinc dicebat Paul. 2. ad Hebr. *Semen Abrahæ apprehendit.* Ad Heb. Expende illud, *apprehendit*, id eſt, quaſi manibus prendit. Et quid inde quòd Deus infirmi, & labilis hominis ſemen quaſi manibus apprehenderit? Ait D. Hypol. in Exhortat. in magnum canticum citatus à Theodoreto in Dial.2. D.Hyppol. *Is erat, qui ſuit deuicti hominis per ſe auxiliator, Adamum in virgine viſitans, ſpiritualis terrenum in matrice requirens. Qui ſemper viuens, eum, qui per in obedientiam erat mortuus, & cæleſtis terrenum ad ſuperna vocabat. Qui cum hominem in terram ſolutum, & ſerpentis cibum effectum in adamantem vertiſſet, eumque in ligno ſuſpenſum victorem effeciſſet, is propterea per lignum victor inuenitur.* Expẽde illud: *In adamantem vertiſſet*, quippe homo ſolutus in terram ibat, imò ſicut aqua effuſus in perditionem irreuocabiliter labebatur. Quid tunc? Acceſſit Deus, ſemen Abrahæ apprehendit, naturam humanam aſſumpſit, & ex quo diuinis quaſi manibus accepta fuit, in adamantem verſa eſt. Sic roborata eſt, & confirmata quaſi labilem naturam exuiſſet, & in aliam prorſus inuincibilem tranſiiſſet.

§. XVI.

Nullus eſt tantus malorum impetus, qui non ſuperetur à te, dum tamen tibi Deus in honore ſit.

POrtantibus Sacerdotibus arcam, intrantibuſque ſic Iordanem ſtatim, *Steterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & inſtar montis intumeſcentes*, &c. Summus exundantium fluctuum impetus frænatur; vbi arcam Dei in humeris Sacerdotum portatam videt. Nec miror, nunquam enim tantus honor exhibitus arcæ Dei fuerat, vt à Sacerdotibus portaretur. Portabant namque arcam de more inferioris ordinis Leuitæ; at in hoc tranſitu maluit Imperator arcam plus ſolito honorare, & exaltare, imponens illam ſupremi ordinis humeris. Nec caſſo conſilio, ſed vtiliſſimo; dum nobis enim diuina maiori in honore ſunt, altiorique habentur loco, nullus tantus eſt, qui non cedat malorum impetus. Sapientiſſimè ſanè Ioſue nouum honorẽ, nouam exaltationem arcæ Dei prouidit, illam ſupremi ordinis humeris conſtituens; quæ vbi ſic exaltata apparuit, rapidiſſimi fluminis frænauit impetus Ait Pſalm.92. *Eleuauerunt flumina fluctus ſuos a voce aquarum multarum. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.* Pſalm. 92. Et quid connexionis habet, quòd elationes maris mirabiles ſint, & quòd Dominus ſit in altis mirabilis? Nunquid Dei altitudo comparatur cum maris elationibus? Abſit; in elatione maris, eius exprimitur furor; cum fluctus eius ingenti fremitu eleuantur, vt abſorbeant nauigantes. Cuius furori ſedando virtus Deus oppo-

nitur, qui in altis habitat, vbi enim à nobis Deus ſublimatur, altiorique honore extollitur, non eſt, cur timeamus furentes impetus aquarum, ipſæ etiam maris elationes abeunt in tranquillitatem. Hoc cura Chriſtiane, vt Deus in ſublimi honore tibi ſit, & furentes mundi rabies videbis ante te pacatas. Ait D. Aug. ibi: (D. Aug.) *Suſpendatur fluctus, quantum volunt; fremat mare, quantum vult, mirabiles quidem ſuſpenſura maris, mirabiles minæ, mirabiles perſecutiones. Sed vide, quid ſequitur: Mirabilis in excelſis Dominus. Compeſcat ſe ergo mare, & aliquando tranquilletur, detur pax Chriſtianis.* Poſſunt fremere, & furere fluctus feri maris, vſque dum Deus in excelſis appareat; cum primum autẽ facis, quòd è ſublimiori honore Deus videatur, ſe malorum fluctus compeſcunt, & abeunt in tranquillitatem. (Matth. 28.) Matth 28. fœminæ à ſepulchro recedentes agnouerunt Ieſum iam mortis victorem. *Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis Ieſus, Nolite timere*, &c. Et quidem nunquam malorum mundatio rabidiùs fremebat in omnes Chriſti aſſeclas; vbi autem hæ ſe Ieſu ſubmittunt, eiuſque pedes tenentes adorant, iubentur eſſe ſine metu. Non ita fœlix inuenta eſt Magdalena, quæ inter lachrymas, & lamenta rediuiuum Ieſum agnoſcere meruit; ſed vbi agnouit, (Ioann. 20.) ſtatim audit ex illo Ioann. 20. *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum.* Ab illis, & teneri, & contrectari patitur Ieſus, omneſque illis adimit metus hoſtium furentium, & tempeſtatum ingruentium; hanc autem à tactu repellit, nullumque illi verbum facit de metu auferendo. Et cur illas admittit, & ſecuras reddit malorum ingruentium, hanc repellit? Ab illis maximè exaltabatur, & adorabatur vt Deus; ab hac deprimebatur, vt oſtendunt illa verba, *Nondum enim aſcendi ad patrem meum*, nimirum in animo illius, nullam enim illa diuinitatis aſcenſionem, exaltationem meditabatur in eo. (D. Ambr.) Ait D. Ambroſ. ibi ſerm. 2. *Vide ne forte ad obiurgationem Magdalenæ vox iſta pertineat: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Nondum, inquit, aſcendi ad patrem, hoc eſt, tibi nondum aſcendi, quia apud fidem tuam adhuc detineor in ſepulchro. Quantum in te eſt, adhuc humilibus immoror, adhuc inhæreo terrenis: quia nondum me fides tua eleuauit in cœlum. Quiſquis igitur vult contingere Dominum ſaluatorem, prius illum debet fide ſua ad dexteram diuinitatis imponere, & collocare in cœleſtibus.* Tunc non repulſam pateris à Deo, ſed admitteris, & iuberis eſſe ſine metu, cum obſequioſa fide tua illum in ſublimi locas, conſtituis in cœlorum excelſis. Quid enim timeat, qui honorificis obſequiis curat exaltare Deum, illumque à ſublimibus oſtendere? Ille timeat repulſam, & multam malorum congeriem, qui Deum deiicit, & humi ſinit repere. Veriſſimum eſt illud 1. (1. Reg. 2.) Reg. 2. *Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum; qui contemnunt me, erunt ignobiles.* Quencumque honorem tribueris Deo exaltans illum, accipis in triumphis, in gloriis mille. Siue vt legit D. (D. Hieron.) Hieron epiſt. ad Celantiam: *Qui honorificat me, honorificabo eum; qui autem pro nihilo me habent, ad nihilum redigentur.* Quod dederis Deo, ipſe reddit tibi; ſi honorem, & exaltationem dederis, & ipſe tecum faciet ſimiliter. Si autem illum deieceris, exi- (Malac. 2.) nanieris, væ tibi, etiam ibis in nihilum. Ait Malach. cap. 2. *Si nolueritis ponere ſuper cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum; mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam illis, quoniam non poſuiſtis ſuper cor. Ecce ego proiiciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum.* Hæc vltima Græcè leguntur: *Et ſuſcipiam vos in id ipſum.* Circa quæ D. Cyril. (Cyr. Alex.) Alex. ait: *Quoniam ipſi dedecorant altare, ideo Deus dicit: diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus, velus par pari referens. Qui enim contemnit me, contemnetur. Suſcipiam itaque vos in id ipſum. Hoc eſt, in hoc ipſo ſuperior fiam, & impios redarguam.* Par pari reſpondet Deus, refereтque ſibi honorantibus ſe, ſiue contemnentibus; quidquid honoris detraxeris Deo, detrahetur tibi; quod illi, vel eius ſaeris abiectionis intuleris, tibi inferetur ſimiliter. Pro quo lepidiſſimum eſt, id, quod refert Theodor. lib. 3. Hiſtor. cap. 18. Erant tunc res Chriſtianorum in magno diſcrimine, propter impetum furoris, quo Iulianus Apoſtata curabat perdere omnes. Conuenerant, & Chriſtianus magiſter ludi, & Libanius ſophiſta impius. Hic ridebat Ieſum, ille extollebat. Quid tunc? Ait Theodor. (Theodor.) *Libanius cum impius eſſet, expectaretque victoriam, & minas Iuliani ante oculos mentis ſtatueret; à ludi magiſtro, quò noſtra religioni quaſi per iocum irrideret, ſciſcitatur, quid rerum gerat fabri filius. Qui diuina completus gratia, prædixit, quod erat paulo poſt euenturum. Nam huius, inquit, vniuerſitatis opifex Deus, quem tu per riſum fabri filium nominas, loculum fabricatur. Neque certè multi dies præterierũt, cum nuntius allatus eſt de ſcelerati illius morte, qui in loculo reconditus, & ad ſepulchrum elatus, ſe fruſtra minas iactaſſe declarauit, ex qua vna re Dei gloria fuit magnopere illuſtrata.* Expende illud: *Loculum fabricatur*: & fallar, ſi quod lepidius, & ſapientius reſponſum excogitaueris. Quærebat impius Libanius de fabri filij occupatione inter minas Iuliani Imperatoris; nec volebat aliquid altius ſuſpicari in Ieſu, quàm in filio fabri. At deiicientibus Deum vſque ad fabrilis officij dedecus, quid Deus citius faciet, quàm loculum, quàm feretrum, quo ad ſepulchra ducantur? Sanè ad fabrum pertinet loculos mortuorum conſtruere; ſi Deum non pluris æſtimas, quàm vilem fabrum, ipſe iuxta vilem tuum conceptum reſpondebit, loculos tibi fabricando. Sic nobilis Chriſtianus impiis reſpondendo, & Deum exaltando, crudeliſſimi Apoſtatæ morte vidit res Chriſtianorum ire in fœlicitatẽ. Vt enim perit, qui Deum deiicit; ſic mirabilia experitur, qui Deum, quantum eſt ex ſe, ſuperexaltat. Dubia adhuc in fide Magdalena, tota effuſa in lachrymas Ieſum præ oculis habet, & non agnoſcit, ſed putat eum hortulanum. Ait Ioann. 20. *Illa exiſtimans, quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi, vbi poſuiſti eum: & ego eum tollam. Dicit ei Ieſus, Maria. Conuerſa illa, dicit ei Rabboni*, &c. (Ioann. 20.) Dubia in fide reſurrectionis, & hortulanum Ieſum reputans, nihilominus obtinet eius reuelationem. Et vnde, quæ imperfecta tunc erat, deuenit in tantum bonum, vt fugata ignorantia Dominum rediuiuum agnoſceret? Expende eius verba dicentis: *Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum*, &c. Præ ignorantia hortulanum putabat, præ affectu Dominum vocat, eum honoratiſſimis verbis toto affectu prolatis extollens, & ideo tantum obtinuit bonum. Ait ibi D. Cyril. Alexan. (Cyr. Alex.) *Quoniam Chriſtum ſemper Dominum appellaret, & feruentem erga ipſum amorem hoc modo oſtenderet, propterea etiam ipſum videre digna iudicata eſt.* Quid non non obtineat honor exhibitus Domino?

§. XVII.

§. XVII.

Fœlix ille, cui obſequia Deo exhibenda honori ſunt, non oneri.

NOn antea aquæ refugiunt, quàm Sacerdotes portantes arcam, & populum præcedentes, ipſius fluminis intrant terminos. Quippe ait; *Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, præcedebant ante eum. Ingreſſiſque eis Iordanem, pedibus eorum in parte aquæ tinctis, ſteterunt aquæ*, &c. Ecce tibi vt Sacerdotes portantes arcam fœderis mediis fluctuum diſcriminibus viam ſecntam, & fœlicitatis plenam inueniunt. Et vnde ſic diſcrimina cedunt, fœlicitaſque applaudit Sacerdotibus portantibus arcam fœderis? Etiam ſi Sacerdotes eſſent, altiuſque muous haberent, tamen non oneri, ſed honori, decorique maximo arcam portare ducebant, quo nihil non fœlix in via illa reperiebant. Sapienter ait Auguſt. lib. 2. mirabil. ſacræ ſcripturæ *D. Aug.* cap. 1. *Cum arca teſtamenti onere decorati, reliquam plebem præcedentes Sacerdotes, primas vndas ingrederentur; ab illo loco, vbi ſteterunt, vſque ad mare omnis fluminis alueus aquis confeſtim nudatus*, &c. Expende tanti miraculi, tantæque fœlicitatis moralem cauſam, nimirum: *arca onere decorati*: non dedecus putabant, ſe arcæ oneri ſubiicere, non ſub onere gemebant; ſed quod onus alij putarent, ipſi putabant decus, quo non miror, quod fugientibus fluctibus, ſiccatâ viâ tot mirabilia experirentur. Video duos primos fratres portantes munera Deo, Abel agnum Deo offerendum purtat, Caio portabat de frugibus terræ. Dominus autem Geneſ. 4. *Geneſ. 4.* *Reſpexit ad Abel, & ad munera eius, ad Cain autem non reſpexit.* Itaque Abel feliciſſimè munera portat Deo, Cain infœliciſſimè, vt qui inde in innumeras calamitates deueoiat. Et cur Cain in portandis muneribus Deo in tot infœlicitates deuenit? Miſer donum exhibendum Deo putabat onus laborioſum, & quaſi mulctam affligentem, decorantemque ducebat, ne miremur, quòd inde tot calamitates orirentur. Ait D. Baſil. Sel. orat. 4. *Baſil. Sel.* *Cainus ſacrificationem mulcta loco ducens, reiectaneis ſacrificijs honorem detulit honorato, adultera mente cauponans pretium.* Expende principium totius infœlicitatis in Caino, nimirum: *Sacrificationem mulcta loco ducens*; vt mulctæ acerbitatem, & dedecus ſubire alij ſolent; ſic ipſe portabat dona Deo exhibenda; non honori, ſed oneri, & oneri infami, quale eſt illud, quo rei mulctantur, tribuebat miſer ſacrificium, quod Deo exhibebat, & quid mirum pereat, qui ſic pœnali oneri tribuit; quod Deo litat; qui autem triumphali honori ducit, quod Deo exhibet ſeruitium, is fœliciſſimam agat vitam? *Geneſ. 20.* Vide Geneſ. 20. vt Abraham litaturus filium aſcendit montem ferens in manu ferrum, & ignem, aram ſtruit, filium deſuper ligat, gladium ſtringit feriturus, ſed voce Angeli impeditur, qui aiebat, *Ne extendas manum ſuper puerum.* Quid fœlicius patri, quàm quòd viuat vnicus filius? Sed vnde ad hanc fœlicitatem peruenit bonus ſenex? Sanè ſic ibat portans ignem, & ferrum feriendo filio iuxta Dei præceptum, quaſi inde triumphalem honorem reportaturus. Ait Diuus Zeno lib. 2. *D. Zen.* *In ſanctis filij caſibus lætatur, & gaudet Abraham, & ſe Dominum promeruiſſe triumphat. Accepit iam præmia, quæ mereretur diuina, vt non poſtulans miſericordiam mereretur.* Dum ingens mœroris pondus, lætitiæ, & triumphali honori pro Deo tribuit, quam non petit fœlicitatem ex Deo ſolicitat.

§. XVIII.

Nulla eſt repletio, aut ſaturatio, niſi quæ venit à meſſe cœleſtis, viuificique panis.

NOn diſſimulabo id, quod attentiſſimè notat textus de Iordane in præſenti, aiens: *Iordanis autem ripas alnei ſui tempore meſſis impleuerat.* Ad oſtentationem miraculi ſufficiebat dicere, quod tunc temporis impleuerat ripas alnei ſui, quando populus tranſiturus inſtabat. Cur maluit illud adiicere, nimirum, *tempore meſſis?* An vt aduentantis populi tempus oſtenderet? Sed id ſanus oſtenderetur, vbi populi progreſſus, & acceſſus ad Iordanem explicabatur. Cur ergo vſque tunc meſſis tempus explicare diſtulit, cum Iordanis repletionem explicaret? Voluit textus ſacer exprimere, vt illa repletio Iordanis non fuerit tunc caſualis, quæ frequens erat, & ordinaria quotannis, cum ſegetes frumenti ad meſſem albicabant. Vt hinc tu animum eleuares ad veram cordis humani repletionem meditandam, quæ verè venit à cœleſtis diuiniſſimique panis. Magdalena tertio poſt Chriſti mortem die, eius vel defuncti conſpectum eſuriens pergit ad monumentum; non inuenit ſanctiſſimum cadauer, & tota effunditur in lachrymas. Semel, & bis aſpicit, & non inueniens, quem eſuriebat, habenas laxat ploratui. Sed adſunt illi duo Angeli in albis, qui eius lachrymas abſtergant; dicit enim Ioann. 20. *Ioann. 20.* *Vidit duos Angelos in albis, ſedentes, vnum ad caput, vnum ad pedes, vbi poſitum erat corpus Ieſu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras?* Vnum Ieſum defunctum quærebat, hunc eſuriebat, & inuenit duos Angelos fulgentibus veſtibus amictos, præſtanti ſpecie decoratos, qui illam nituntur conſolari. Quid amplius concupiſcis Maria? Quærebas corpus Chriſti magni conſilij Angeli, inuenis duos Angelos? Quærebas mortuum, inuenis viuos? Nonne contenta eris? Nonne eſuries tua, & deſiderium tuum in iis ceſſabit? Abſit, non ab Angelis, non à creatura aliqua, ſed à ſolo cœleſti pane Ieſu humanus animus impletur, & quieſcit ſatur. Hinc pulchrè Origen. hom. vlt. in diuerſ. *Origen.* *Noli, quæſo, dulcis magiſter Magdalenæ vltra protrahere deſiderium, quia ecce iam triduo ſuſtinet te, nec habet quid manducet, nec habet vnde ſatiet animam ſuam eſurientem, niſi te manifeſtando, porrigas illi panem corporis tui, & de fragmentis tuis repleas cophinum cordis ſui.* Et quidem licet Angeli adſint, licèt vniuerſæ creaturæ præſto ſint, non habet cor humanum, quid manducet ad ſaturitatem. Vnus eſt cœleſtis panis, vnus eſt Ieſus, qui poſſit implere humani cordis vacuitatem. Ioann. 6. poſt miraculum quinque panum *Ioann. 6.* enarratum, ait: *Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos.* Ecce tibi, & comedentes implentur, & cophini implentur; nec tot impletiones intelligi poſſent, niſi inibi cœleſtis panis Ieſu intereſſet. Ait enim D. Cyril. Alex. *Cyr. Alex.* *Diſcubuerunt ergo Domini iuſſu turba, quibus benedicti panes diſcipulorum miniſterio appoſiti ſunt; omnibuſque iam ſaturis, duodecim cophini ex fragmentis implentur. Quid igitur hic intelligimus? Cenniny princepe fidelium Chriſtus eſt*, &c. Et quidem vbi & comedentium ex

primitur ſalubritas, & cophinorum impletio, non poterat non ibi Chriſtus intelligi, de cuius ſuperabundantia venit vniuerſa humani cordis impletio. Chananæa mulier petens filiæ ſanitatem

Matth. 15. à Ieſu, dicebat illi Matth. 15. *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Domini ſui.* Cui ſtatim reſpondit Dominus; *O mulier, magna eſt fides tua!* Sed vnde magna erat fides Chananææ petentis micas ex menſa Ieſu? Quòd ſancti Latronis fides magna dicatur, non miror, petebat enim regnum de manu Crucifixi. Et quis regnum odoraretur in Crucifixo, niſi magna, & acutiſſima fides? Atmicæ, vel de pauperis homuncionis menſa expectari potuiſſent. Vnde ergo commendatur magnitudo fidei Chananææ petentis de Ieſu menſa, vel micas? Equidem egens mulier virtute Dæmonum expultrice, & petens ſolas micas de menſa Ieſu, credebat non poſſe venire illis micas, quin ſimul vniuerſas vacuitates exundantibus implerent beneficiis. Quò ſpectans D.

Ambr. Ambroſ. lib. 17. in Luc. 15. ait: *O mulier magna eſt fides tua! O vberes micæ, quæ repellitis ieiunium ſempiternum, quæ colligentem pauperem æternis expletis alimentis.* Vel cum mica diuiniſſimi illius panis, non poteſt ex ſe non venire ingens plenitudo, quæ repleat vacuos humanæ indigentiæ limites. Aiebat

Ad Gal. 4. Paul. ad Galat. 4. *Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum.* Expende quando veniebat plenitudo, quando affluentium bonorum impetus implebat humanæ indigentiæ ripas, nimirum quando mittebatur, & metebatur panis cœleſtis in

D. Bern. horrea mundi. Ex quo ait D. Bernard. ſerm. 16. in Cantic. *Non venit vacuè, qui non venit vacuus. Nam quomodo vacuus, in quo habitauit plenitudo? Neque ei datus eſt ad menſuram ſpiritus. Denique & venit in plenitudine temporis, plenum proinde venire ſe indicans. Bene plenum, quem vnxit pater oleo lætitiæ præ participibus ſuis; & de plenitudine eius omnes accepimus.* Sic ſemper de Ieſu conſortio plenitudo apparet, qua eſurientes bonis repleamur.

§. XIX.

Duriſſima Deo ſubdita faciunt vniuerſa alia in eius obſequium venire. Vbi de D. Paulo, D. Auguſt. & D. Ignatio.

Mirabar, quòd ad ingreſſum ſacerdotum arcam portantium aquæ curſum ſuum amitterent, & contra naturam vel ſtarent, vel retrorſum irent, vt ait textus: *Steterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & inſtar montis intumeſcentes.* Sed quid mirum quòd aquæ ſtent ad præſentiam Dei

Num. 2. in arca fœderis oſtenſa? Numer. 2. *Moyſes percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ.* Duriſſimus ſilex, & ſicciſſimus ad ictum virgæ, oblitus naturæ ſuæ, aquas euomuit; cur & aquæ præſentiam arcæ non etiam ſuæ obliuiſcantur naturæ? Ex quo enim duriſſimæ naturæ Deo ſubduntur, non mirum eſt, quòd cætera omnia trahant

Pſal. 113. in Dei ſeruitium. Quò ſpectans Pſaltes 113. aiebat: *Quid eſt tibi mare, quòd fugiſti? & tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum? Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſicut agni ouium? A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob. Qui conuertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.* Expende interrogationem, & reſponſum: interrogat ex mari, & ex Iordane, cur fugerint à conſpectu arcæ? Cur conſuetum naturæ curſum reliquerint? Et ſtatim illorum nomine reſpondens, fugæ cauſam inſinuat, nimirum præſentiam illius Dei, cui & petræ, & rupes ſeruiebant effundentes aquam contra naturam. Et quando duriſſima ſaxa, ſilices ipſi Deo contra propriam naturam famulantur, cur & flumina, & alia blandiora ſimile Deo obſequium non præſtabunt? Ex quo aiebat in præſenti D.

Chryſoſt. *Quamnam, quæſo, veniam conſequentur, qui ſunt duri, & non facile cedunt, cum & petra, & rupes, quæ eſt dura, & reſiſtens, cedit iuſſui Domini; homo autem qui eſt ratione ornatus, & omnibus manſuetior, illis euadit durior?* Sic ſaxa, ſic lapides Deo parentes cætera blandiora in ſimile trahunt, vt piaculum ſit, quòd vbi lapides, rupeſque Deo cedunt, non etiam cedant alia, & homo rebellis inueniatur. Eſt ſanè maxima vis, in eo quòd rupes Deo cedunt, vt homo ſimile faciat. Monebat Paulus Corinthios epiſt. 2. cap. 3. *Manifeſtati, quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.* Sub Moyſe quæ legis diuinæ erant ſcribebantur duabus lapideis tabulis; vt res ad Chriſtum adducta eſt, iam non in lapide, ſed in corde hominis melius, & firmius ſcribebantur. Et quando hoc certum eſt, quod Dei digito operante, melius, & firmius ſcribitur lex diuina in cordibus humanis, cur placuit Deo illam prius ſcribere lapideis tabulis? Equidem non paruam inde crediderim vim miniſtrari hominibus recepturis legem in corde, quando illam videbant prius receptam in lapide. Vbi enim vel lapis cedit legi; cur & homo firmius non adhæreat eidem legi diuinæ obſeruandæ? At D. Orientius in Carmine:

Chryſoſt. — *2. Cor. 3.* — *Orientius.*

Nam primum mandatum veteri ſub lege memento,
Quæ dudum in ſolidis ſcripta fuit tabulis,
Quod nunc per Dominum renouat data gratia Chriſtum,
Atque Euangelij vox veneranda ſonat:
Vt quod ſaxa prius, modò pectora noſtra tenerent,
Eſſet & vberior bis repetita fides.

Quid pulchrius? Præceptum de Deo amando prius fuit inſculptum in marmore, deinde cordibus ſcriptum carnis. Et cur prius in marmore? Ait ſapienter Orientius: *Vt quod ſaxa prius, modò pectora noſtra tenerent*; quod enim pectus non adhæreſcat legi, quam prius vel marmor retinuit? Vidiſti Pauli ſaxeum animum, lapideam mentem Auguſtini ad Dei vocem tenereſcere, & ſeſe Deo ſubdere, cur & tu non facies ſimilia? Pactus fuit parens meus Ignatius cum doctore quodam, quòd ſe Deo dederet, ſi inferior eſſet in calculorum ludo. Riſit Doctor, & quia præſtantiſſimus in illo ludo, quaſi per iocum annuit. Sed ô res mira! Quos nunquam nouerat Ignatius, accipit calculos, eaque dexteritate mouet; vt præſtantiſſimus ludi magiſter prorſus cederet digito diuino. Et cur præſtantiſſimus Doctor è re adeo ludicra, ad Deum currit? Vel cur Ignatius calculorum motionem aſſumit, vt moueat Doctorem in Dei ſeruitium? Equidem vbi oſſei calculi cernuntur parere virtuti diuinæ, meritò inde rapitur cor hominis, vt Deo etiam ſe ſubdat.

Ibid.

Iob 19. Aiebat Iob cap. 19. *Quis mihi tribuat, vt ſcribantur ſermones mei? Quis mihi det vt exarentur in libro ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice?*

Pſalm. 36. Longè alia mens erat Pſaltis, qui Pſal. 36. ait de viro iuſto: *Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Lex Dei eius in corde ipſius, & non ſupplantabuntur greſſus eius:* Iob optabat, verba de diuina lege, de ſacris myſteriis ſcribi in ſilice,

vel

vel in plumbea lamina, iuſtus autem in corde legem illam vtilius ſcribebat. Et cur Iob non magis amat ſapientiæ verba in cordibus ſcribi? Cur placuit illi, quod magis ſcriberentur in ſilice? An quia magis amabat illa in lapide videre, quàm in corde? Abſit, iuſtus erat Iob, qui ardentiſſimè cupiebat in cordibus ſcribi verba vitæ; ſed vt hoc fieret, amabat prius illa inſculpi lapidibus, *vt quod ſaxa prius, modo pectora noſtra tenerent*. Hinc Moyſes Exodi 7. aquas vertit in ſanguinem, lapides grandinis è cælo traxit, & cætera omnia elementa tranſmutabat. Et cur acturus cum hominibus prius cum elementis agit? Ait D. Baſil. Sel orat 45. *Totius naturæ legibus vim affert, quo mores euellat improbos*. Euellere à ſuis prius naturas inſenſibiles tentabat, quo humanæ mentes à prauitate euellantur.

D. Baſil.

Ioſue 3. Quæ autem inferiores erant, in Mare ſolitudinis (quod nunc vocatur mortuum) deſcenderunt, vſquequo omnino deficerent. Populus autem incedebat contra Iericho: & Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum in medio Iordanis accincti, omniſque populus per arentem alueum tranſibat.

§. XX.

Vbi Chriſtus, omnia ibi ſuppetunt, defectus ibi nullus.

VIde ad conſpectum arcæ, vt Iordanis aquæ diuiduntur; ſuperiores enim ſtant, inferiores verò ad mare currunt, vſque dum penitus deficerent: ſic enim ait: *Quæ autem inferiores erant, in mare ſolitudinis deſcenderunt, vſquequo omnino deficerent*. Stant ſuperiores, deficiunt inferiores, & aret alueus fluminis, & hoc ad præſentiam arcæ fœderis diuini. Sed maior arcâ Ieſus Iordanem intrat, Matth. 4. *Tunc venit Ieſus è Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo*. Nec Iordanis ſtat, nec eius aquæ deficiunt, ſed pleno amne percurrunt. Et cur, quæ ad conſpectum arcæ deficiunt, conſpecto Ieſu non deficiunt aquæ, ſed affluunt? Ait D. Cyprianus ſer. de Baptiſ. Chriſti: *Baptizatur Chriſtus, nec vltra Iordanis retrorſum conuertitur; aruerunt vnctiones Iudaicæ, cæremoniæ putruerunt, perpetuo lapſu baptiſmi gratia emanat ad poſteros, nec vlla vetuſtate ſiccatur*. Ne mireris, quod ſub arca veteris teſtamenti ſtupeant affluentiæ gratiarum, bonorum influxus appareant ſiccati. Vnus eſt Ieſus, qui fontes indefectibiles parat, ſub quo cœleſtis roris decurſus quotidiana innouatione inſtauratur. Ingentia licet flumina bonorum à Moyſe tibi affluant, de creaturarum ad te manibus proficiſcantur, areſcent tandem vel in mare mortuum dilapſæ. Quos tibi parat Ieſus latices, quos propinat fontes gratiarum, neſciunt areſcere, ſed creſcentibus in dies fluctibus nouerunt exundare. Quam verè dicebat D. Auguſtin. in lib. confeſſionum: *Da mihi te Deus meus, redde te mihi. En amo te, & ſi parum eſt, amem validius, hoc tantum ſcio, quia male mihi eſt, præter te, non ſolùm extra me, ſed & in me ipſo, & omnis mihi copia, quæ Deus meus non eſt, egeſtas eſt*. Vide copiam, vide affluentiam, quæ Deus non eſt, quæ Ieſus non eſt; ſanè egeſtas eſt, inopia eſt. Cum ſolo Ieſu venit copia, quæ neſcit areſcere, quæ nullum admittit defectum. Cur ergo non dicam Ieſu meo, quæ Francorum Regi Chilperico dixit Venantius Fortun. lib. 11. Carm.

Matth. 4.

D. Cypr.

Auguſt.

Venant.

Fortior efficeris per multa pericula Princeps,
Ac per ſudores dona quietis habes.
Nil dolet amiſſum te Rege ſuperſtite mundus,
Cui ſe ſeruarunt debita regna gradu.

Dum enim adſit Ieſus, nil dolet amiſſum mundus, cum omnia nobis ſub Ieſu affluant. Maria vbi Chriſti in ſe operationem ſenſit Luc. 1. ſic inter alia canit: *Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes*. Et vndè impleuit? Ex ſolo Ieſu dato, quo præſente nihil poterat deſiderari. Ait Diu. Greg Thaumat. ſer. 2. de Annunt. *Humiles, qui ex gentibus populo exaltati ſunt, quoniam diuinæ cognitionis famem oſtendentes diuinum verbum ſicut Chananæa micas deprecabantur, & propterea diuinorum myſteriorum repleti ſunt diuitiis. Nam vniuerſorum diuinorum bonorum ſortem, qui ex Virgine natus eſt Chriſtus Deus noſter, in gentes tranſtulit*. Vbi Ieſus ex Maria apparuit, nihil iam permiſit gentibus deſiderare; ſed fecit, vt omnibus bonis affluant. Memini primum illud Ieſu facinus in aquis etiam factum, quando nuptiis deficiebat vinum. De quo ait Ioan. cap. 2. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas, vel ternas. Dixit eis Ieſus, implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vſque ad ſummum. Et dixit eis Ieſus: Haurite nunc, & ferte Architriclino Et tulerunt. Vt autem guſtauit Architriclinus aquam vino factam*, &c. In quo miraculo duo conſideranda veniunt, & quæ offerebant hydriæ poſitæ iuxta conſuetudinem, & purificationem Iudæorum conuiuis, & quæ propinabat Ieſus aſſeclis ſuis. Equidem ab hydriis hauriebatur vinû ex aqua factum, quod vt hauriebatur, ſimul conſumebatur; à Ieſu poculum propinabatur ſuis, quod defectum neſcirent. Neſciunt enim areſcere quæ à Ieſu in ſuos veniunt gratiarum flumina Pulchrè ait D. Amb. ſer. 2. de Epiph. *Audeo dicere illas hydrias non ſolùm illi conuiuio, ſed vniuerſo mundo pretioſam illam miniſtrare ſubſtantiam, niſi quod nobis melius adminiſtrant. Conſtat enim ex ipſis vaſculis illos hauſiſſe ebrietatem, nos haurire iuſtitiam: Illos percepiſſe vini poculum, nos calicem ſalutis accipere, & ſi dici fas eſt, apud illos pertranſiſſe, quod biberant, apud nos vero permanere, quod ſumpſimus*. Quid diuinius? Illæ ipſæ hydriæ dabant conuiuis pocula, & ſimilia parabant Chriſtiano mundo. Ad præſentes conuiuas hauriebatur inde vinum, quod tandem deficeret, ad Chriſtianos parabatur gratia, quæ ſemper afflueret. Quod illis datum eſt, omnino tranſiit, & aruit; quod nobis propinatum eſt, adhuc manet, & nunquam deficiet. Vnde hoc? Erant hydriæ poſitæ iuxta purificationem Iudæorum; ne miremur, quod deficeret, quod inde poterant Iudæi accipere. Nil enim in iis durabile, ſicut nil durabile in creaturis. Operabatur tamen ibi virtus Chriſti, nequid poſſit inde Chriſtianis deficere. Apud eos qui ſpectant creaturas, tranſit omne, quod accipiunt. Apud nos qui ſpectamus Chriſtum, & affluit, & manet, quod ſumimus, nihilque ſuperſtite Ieſu dolemus amiſſum.

Luc. 1.

Greg. Th.

Ioan. 2.

D. Amb.

***

§. XXI.

Maior virtus oſtenditur in continendis hominibus, ne exorbitent, quàm in retinendis fluminibus.

STante arca Dei in Iordane ſteterunt ſuperiores aquæ. & inferiores defecerunt, interea autem populus ordinatiſſimè procedebat verſus Iericho. ſic enim dicit: *Quæ autem inferiores erant, in mare ſolitudinis deſcenderunt, vſquequo omnino deficerent. Populus autem incedebat contra Iericho*, &c. cum fluminis alueus ſiccus aridusque manſiſſet per longiſſimum ſpatium, quod erat vſque ad mare ſolitudinis, per quod diſperſi populares poterant per varias partes tranſire; ordinem tamen procedendi non deſeruerunt, ſed totus quantus erat populus adunatus bono ordine, ſub ſignis, certo, determinatoque ſpatio verſus Iericho proficiſcebabatur, quin vnus exorbitaret à via. Quod Serarius noſter q. 12. in præſenti tribuit prudentiæ optimi ducis Ieſu Naue. Valuerunt ſanè Sacerdotes portantes arcam detinere Iordanis impetum; at continere tantam populi multitudinem nobilium, ignobilium, ſenum, iuuenum, fœminarum, puerorum, ne exorbitent à certa via, id valuit Ioſue vnus. Et quantæ virtutis res hæc erat? Planè maioris virtutis res eſt, quod populi contineantur ab errore; quàm ſi impetum præcipitis fluminis retinere poſſis. *Baſil. Sel.* Quò ſpectans D. Baſil. Sel. orat. 35. aiebat de Ieſu? *Nec enim periclitanti corpori Chriſtus opem ferebat, animam vero negligebat naufragium facientem, ſed contra potius. Nam quo vehementiores ſunt animæ paſſiones, tanto maiorem ad curationem ſolicitudinem afferebant.* Vt vehementiores ſunt paſſiones animi, ſic maiori indigent vi, vt *Matth. 4.* ſiſtantur. Matth. 4. venit Ieſus ad Iordanem, nec diuiſæ ſunt aquæ Iordanis ad eius præſentiam, ſed ait text. *Baptizatus autem Ieſus aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli*, &c. Non equidem illi aperta eſt aqua Iordanis, nec fluctus retroceſſerunt, vt ad præſentiam arcæ factum eſt. Et cur Domine non facis, quòd aquæ tuam fugiant præſentiam, quæ præſentiam arcæ fugerunt? Maius quid operatur Ieſus in aquis, faciens nimirum, non quòd aquæ, ſed quòd hominum errores cedant. *Ambr.* Ait enim S. Ambroſ. ſer. 4. de Epiph. *Puto eſſe multo mirabilius, quod Domino Ieſu ibi poſito factum eſt. Ante enim retrorſum aqua conuerſa erat, modò retrorſum peccata conuerſa ſunt. Et ſicut tunc impetus fluminis alueum ſui curſus perdidit: ita & nunc impetus peccatorum dominium ſui erroris amiſit.* Nemo dubitabit facilius eſſe curſum retinere labentium fluminum; quàm errorum, peccatorumque curſum mutare poſſe in genere hominum. Non enim rapidius voluuntur flumina in mare, quàm hominum vita præcipitatur in peccata, in vitia. Maius ergo facit, qui peccata, & errores tollit in hominum multitudine, quàm qui curſum *Ioann. 2.* eripit fluminibus, Ioan. cap. 2. vt nuptiarum indigentiæ Dominus ſubueniret, iuſſit aquis impleri ſex hydrias, quas ſtatim conuertit in meraciſſimum vinum. Quid tunc? *Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius.* Ecce duo ibi facta à Ieſu, & aquam mutauit in vinum, & fecit, quòd crederent diſcipuli. Verum horum *Ambr.* maius fuit? Ait D. Amb. ſer. 2. de Epiph. *Hoc dignum eſt credere Dominum operari voluiſſe, vt per hoc terrenum ſignum, futurum iam tunc à ſapientibus cœleſte myſterium videretur. Nam ſi mirabile eſt, quia defecerant conuiuis vina ſuppleſſe, quanto eſt mirabilius vitam, quæ eſt exhauſta, hominibus reparaſſe? Et ſi glorioſum eſt aquam in vinum mutare, quanto eſt glorioſius peccata in iuſtitiam commutare, & mores potius temperare, quam pocula?* Sanè hoc ad præſtantiorem virtutem Ieſu pertinet; quòd peccata tollantur, quòd errores mutentur, quòd mores hominum temperentur. Quando videris hominem ſicut aquam effuſum in vina, qui retrocedit, & viuidiſſimo Dei fonti, à quo venit, nititur temeare; tunc mirare Ieſu virtutem in eo valentiorem, quàm ſi retrorſum ire faciat impetum Iordanis. Quando ſenſeris hominum multitudinem, ſic temperatè viuere; vt nihil inſipidum, erroneúmve faciant, tunc Ieſu age gratias, qui in hoc mirabilior eſt, quàm ſi aquam in vina mutaret. Hinc ſapienter D. Zeno lib. 3. ſer. 24. de myſterio *D. Zen.* ſacri baptiſmatis ait: *O magna poteſtas, magna peritias, magna pietas iudicis noſtri, à quo vniuerſi generis peccatores, vt poſſint beatè viuere, puniri feſtinant. Deſcendit quippe gladius pius in viſcera peccatoris, & vno eodemque ictu, incolumi corporis manente materia, interfecit hominem veterem: creat nouum, ſacri gurgitis elemento ſepelit.* Hoc ad magnam pertinet Ieſu poteſtatem, quòd non iam aquæ diuidantur, quàm peccata in aquis agnoſcantur perire. Matth. 11. dicit Ieſus diſcipulis *Matt. 11.* Ioannis: *Euntes renuntiate Ioanni, quæ audiſtis, & vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt*, &c. Quid hæc ad Ioannem? Ille ſciſcitabatur de aduentu Meſſiæ, vt eius notitiam, & fidem ſuis perſuadeat. Et diſcipulorum fidem procuranti obiicit Ieſus tota à ſe facta mirabilia, vt ex minoribus illos ad maiora trahat, quæ conſiſtunt in tollenda mentis infirmitate. Ait D. Baſil. orat. 25. *Miracu- Baſil.* *lorum vi quaſi manducit animos ad Dei cognitionem. Inde factum eſt, vt paralyſi membra denictus, viam ad cognitionem nactus ſit curationem. Inde factum, vt mortuus exultaret, doctus deuictam eſſe mortem. Inde factum, vt plorans peccator, & eum recognoſcens, qui tollit peccatum mundi, & animi pondus abiecerit. Aperiebant itaque viam ad maiora, miracula.* Aperiebant miracula viam ad maiora, quando perſuadebant Deo hærere; & mundo, peccatiſque renuntiare.

§. XXII.

A baptiſmi aquis ſuperiores ſumus hoſtibus.

DIuiſis Iordanis aquis, tranſit populus contra Iericho, nullum hoſtium pauens incurſum. Ait enim: *Populus autem incedebat contra Iericho*, &c. Nec hoſtium occurrentium ibi mentio fit vlla: quando nihil ſit bellatoribus communius, quàm occurrere exercitibus tranſmeaturis flumina 1. Machab. 5. *Miſit Iudas ſpeculari exercitum, 1. Mac. 5.* *& renuntiauerunt ei dicentes, quia conuenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt, & exercitus multus nimis, & Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Iudas obuiam illis*, &c. Vbi audiuit Iudas aduerſarios exercitus eſſe iuxta fluuium paratos tranſire per illum, non amplius moratus, ſed nactus occaſionem occurrit tranſituris: vt enim bene notat Vegetius *Vegetius.* lib. 3.

lib. 5. cap. 7. *Inſtantes aduerſarij ad tranſitus fluminum, inſidias, vel ſuperuentus facere conſueuerunt.* Quod bellatoribus conſuetiſſimum, minimè fecerunt Ierichuntini. Et cùm Iericho fuerit ciuitas bellicoſiſſima, & sciret Iſraëlitas terræ populatores caſtrametatos eſſe iuxta flumen Iordanis, paratoſque ad tranſmeandum illud, minimè ad ripas occurrunt, nec vllum hoſtile commentum opponunt tranſituris. Nec crediderim id factum fuiſſe ob languorem cordis gentibus illis immiſſum; vt enim hic languor non obſtitit, quominus reges vicini in bellum contra Iſraëlitas prodirent; nec obſtitiſſet, quominus Ierichuntini illis in tranſitu Iordanis occurrerent. Quid ergo myſterij fuit, quod in tranſitu iſto, ſic elangueant Ierichuntini, & ſic molleſcant, vt nec vllum militem oppoſuerint tranſituris? Vt in illo tranſitu Iordanis figurabatur baptiſmus, meritò non permiſit Dominus hoſtes mutire, vt oſtenderet, quã exeamus ab aquis baptiſmi & ſuperiores, & terribiles hoſtibus cunctis. Crede mihi, vbi baptiſmi fontes affulgent, ſic confortaris, vt hoſtes coram te vel apparere fugiant. Timebat vehementer Achaz duos validiſſimos Syrorum exercitus contra ſe venientes, quando minimè illis poterat

Iſaia 7. reſiſtere. Quid tunc? Iſaiæ c. 7. dicitur: *Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in occurſum Achaz, tu, & qui relictus eſt Iaſub filius tuus ad extremum aquaductus piſcinæ ſuperioris, in via agri fullonis. Et dices ad eum; Vide vt ſileas, noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium,* &c. Sic duos validiſſimos exercitus deprimit quaſi duo eſſent titiones fumigantes, ſtatim exſufflandi de mundo. Iubetur ergo rex ſic quietus eſſe, & ſecurus quaſi hoſtes non videat, ſed duos titiones pleno fumo. Sed cur, vt hæc quies & ſecuritas detur Achazo, propheta obligatur illi occurrere ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris? Non id otioſum crediderim, ſed vt oſtenderetur, qui fontes ſunt victoriarum, & ſecuritatis in hoſtes, nimirum fontes baptiſmi

Cyril. Alex. figurati in illa piſcina. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 1. in Iſaiam orat. 4 *Typum Dei repræſentans propheta percommodè affert pollicitationem auxilij in piſcina ſuperioris via agri fullonis. Figura eſt piſcina ſalutaris fontis ſacri baptiſmi, qua nos etiam in viam deducit ſuperiorem, & fullonis, qui ſordes noſtras detergit, & ab inquamentis liberat. Firma eſt ergo hac pollicitatio,* &c. Vbi ſacri fons affulget baptiſmi, ne mireris, quòd validiſſimi exercitus diſpareant, & reputentur hoſtilia cornua, quaſi titiones viliſſimi fumigantes. Vt etiam ſic putentur exercitus validiſſimi, & bellicoſiſſimi reges non appareant ſupra duos titiones viliſſimos eſſe, percommodè id Regi dicitur iuxta ſuperiorem piſcinam, in qua adumbratur baptiſmus, qui facit pollicitationes Dei aduerſus hoſtes firmiſſimas. Meritò ergo mittitur Iſaias ſub vmbra baptiſmi confirmaturus Regem aduerſus hoſtes qui diſpareant inſtar fumi. Vbi enim baptiſmus eſt, quis

Luc. 4. hoſtis poteſt ſubſiſtere? Ait Luc. c. 4. *Ieſus autem plenus Spiritu Sancto regreſſus eſt à Iordane, & agebatur a Spiritu in deſertum, diebus quadraginta, & tentabatur à Diabolo.* Itaque vbi poſt baptiſma peractum aſcendit Ieſus ab aqua Iordanis, ad deſertum ducitur, vt excipiat, & frangat hoſtiles impetus Diaboli. Sed cur ad hoc neceſſum fuit abire à Iordane, deſertúmque intrare? Cur non magis in ipſis Iordanis ripis hoſtem expectauit? Cur relicto Iordane deſertum intrauit, vt hoſtem prouocaret? In ripis Iordanis, vbi baptiſmi Chriſtiani adumbrabatur gratia, non auderet apparere hoſtis, ideò quærendus fuit locus, vbi non refugeret hoſtis appropinquare. Ait enim Chriſtianus Druthmarus in expoſitione cap. 4. Matt. *Dignum fuit, vt illuc eum ſuus ſpiritus duceret, vbi hunc ad tentandum ſpiritus malignus inueniret* Exire ille debuit à Iordane, & in deſertum ire, vt eum malignus ſpiritus inueniret, minimè enim poſſet alioquin inuadere illum. Chryſ.

§. XXIII.

A Chriſti virtute venit, quòd mediis fluctibus tentationum, calcantes ipſas ſecuri accedamus ad patriam.

ECce veteris teſtamenti arcæ miraculum, ait textus: *Et ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini ſtabant ſuper ſiccam humum in medio Iordanis accincti, omniſque populus per arentem alueum tranſibat.* Excuſſæ ſunt prius hinc inde aquæ fluminis, relictaque via ſicca, & arida, in qua ſacerdotes ſtabant, & per quam omnis populus tranſibat. Sed cur non magis placuit Deo populum deducere ſuper aquas? Ioan. c. 6. diſci- Ioan. 6.
puli tempeſtate iactati: *Vident Ieſum ambulantem ſuper mare, & proximum mari fieri.* Et poſſet Deus etiam facere, quod alij homines ſimiliter ſuper mare ambularent. Cur ergo maluit fluctus Iordanis excutere, & viam aridam populo parare, per quam vniuerſi tranſeant? Cur non magis illos duxit ſuper aquas? In omnibus iis virtus Chriſti Ieſu ſpectabatur, per quam habituri erant homines, vt non ſolum fugatis tentationum fluctibus, ſed etiam ſuper ipſos fluctus calcatos peruenirent ad patriam. Sanctus Fructuoſus Epiſcopus Tarraconenſis religato ad collum ingenti ſaxo in flumen rapidiſſimum præcipitatur, nec mergitur, ſed liber, & lætus aquas inambulat. Cuius ab ore hunc depromit hymnum Prudentius lib. de Peri- Prudent.
ſtephanon hym. 7.

Ieſu cunctipotens, ait,
Haud quaquam tibi gloria
Hac eſt inſolita, aut noua,
Calcare & fremitum maris
Prona & flumina ſiſtere.
Iordanem quoque nouimus
Fortis verticibus vagum,
Dum fertur rapido impetu
Ad fontem refluis retro
Confugiſſe meatibus.
Hac miracula ſunt tua
Virtutis Domine, vt modo
Suſpendar, leue pranatans
Summo gurgite fluminis
Cum collo ſcopulum traham.

Expende ab illis: *Hac miracula ſunt tua,* &c. quippè antiqua ſub lege miracula in eo ſpectabantur, quòd Iordanis fluctus fugerent, relinquerentque tranſituris Iſraëlitis iter aridum. Verùm vbi emicuit ſpecialis virtus Chriſti, diſcunt humana corpora nullis ponderibus grauare, quin ſuper aquas inambulent, calcatiſque mundi fluctibus tendant ſecuri ad patriam. Quò ſpectans D. Auguſt. lib. de Cantico nouo ait: *Aſſit noſtra* D. Auguſt.
tutela Chriſti gratia, vt læti, & ſecuri ingrediamur ſempiternam, ac fœliciſſimam patriam. Non metuat anima mare hoc magnum, ſæculum ſcilicet,

cuius

cuius fluctus, ac turbines ſentimus inimicas ſæculi poteſtates. In Deo ſperantes multi iam ſancti hos fluctus ſpreuerunt, multi calcauerunt, multi ſuper eius aquas ambulantes ſecuri ad patriam peruenerunt. Facit hoc nobis aſſiſtens ſpecialiter Chriſtus, vt non ſolùm fugatis, ſed calcatis mundialium tempeſtatum fluctibus ſuper ipſam procellam ſecuri

Matth 14. ad patriam tendamus. Matth. 14. cum Apoſtoli periclitarentur in mari: *Quarta vigilia noctis venit ad eos Ieſus ambulans ſuper mare ::: Reſpondens autem Petrus dixit, Domine ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas. At ille, Veni. Et deſcendens Petrus de nauicula ambulabat ſuper aquas.* Audit Petrus à Ieſu dictum illud, *veni*, nec dubitat in ipſis fluctibus ſoliditatem inuenire, qua ſecurus pergat

Paſchaſ. ſuper illos. De quo eleganter ait Paſchaſ. ibi: *Non metuit, quod onerosum valde eſſet humani corporis pondus, & liquida maris vnda ſolidum non portaret greſſum. Qui tantam in Dei verbo fiduciam ceperat, cum ait, veni, vt crederet infidam veſtigijs ſuis tenuitatem ſubduam, & tanquam terrenam ſoliditatem eſſe ſubiectam.* Vbi vocantem Ieſum audiuit, nil metuit à lubrico elemento, ſed ſic committit plantas liquidis fluctibus, quaſi ſolidiſſimis terræ itineribus, quaſi ſolidiſſimis terræ itineribus. Proh ingentem verbi Ieſu poteſtatem! Sic ducit ſuos per alta maris, per tempeſtuoſos ingruentium tentationum fluctus, quaſi per ſolidiſſimum firmamentum.

§. XXIV.

Humiliatio voluntaria non derogat gloria ſe humiliantis.

STant ſacerdotes arcam Dei portantes; dicit enim: *Et ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum.* Et notanter vſus eſt verbo *ſtabant*, vt oſtenderetur non fuiſſe ſacerdotibus res deiectionis, arcæ portatio. Quando enim ſuperior inferioris ſuſcipit munus voluntariè, vt ſacerdos Leuitæ; minimè proprio

Ioan. 1 derogat ſplendori, nec dignitati. Dicebat Ioan. 1. de Filio Dei; *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Quanta hæc Verbi diuini humiliatio, quòd ſubiuit infirmitates carnis? Sed quia voluntariè ad illas venit infirmitates, nihil ſuæ gloriæ de-

D.Cypr. rogauit. Ait D.Cypr. ſer. de Baptiſ. Chriſti: *Neque iniuria eſt, ſed gratia Dei, ſi quod maius eſt minori iungatur: cum inferior natura contumeliam probrumque peccati non contrahat; nec eſt minoratio maieſtatis, prouectio paupertatis, nec altitudinem Dei in aliquo humilitas diſpenſatoria dehoneſtat.* Expende ab illis: *Neque eſt minoratio maieſtatis*, &c. Nulla vnquam minoratur maieſtas, nulla gloria, eo quòd lubens & gaudens ſe minoribus adæquet, vt illa promoueat. Nec humilitas, & abiectio, quæ diſpenſatoriè aſſumitur, altitudinem nobilitatis de-

Ad Phil. 2. honeſtat. Imò vt ait Paul. ad Philipp. 2. de Ieſu Domino: *Humiliauit ſemetipſum vſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod exaltauit illum Dominus*; &c. Ipſe ex propria voluntate, nulla vi coactus humiliationem Crucis amplexus eſt. An inde aliquam minorationem ſuſcepit? Abſit, ſed inde quo ad nos maximè creuit, & exaltatus eſt.

Euſ.Gal. Vt dicat Euſeb. Gallican. hom. 2. de Symbolo: *Humiliauit itaque ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, vt ſublimior appareret, & Angelis, & hominibus inclinata ſublimitas.* Nunquam ſublimior ſublimitas appareret, quàm vbi ſe inclinare nouit, vt aliis vtilis ſit. De hoc plura ſuprà.

Capvt VI.

Lapides eriguntur.

Textvs Historia.

SVperato Iordane, Iſraëlitarum populus vlteriora eius littora gaudens opplebat, expectabátque ſacerdotum portantium arcam progreſſum, qui adhuc hærebant medio ſiccati fluminis alueo. Tunc Ioſue à Deo doctus validiſſimos viros ſeligit, duodecim numero, viribus muneri iniungendo pares; quorum ſinguli totidem ingentes lapides, de parte illa Iordanis, qua ſtabant ſacerdotes ad ripas, vſque ad Galgala deportarent. Nec minores fecit de terra in medium aluei transferri; vt tam ij, quàm illi, miraculi memoriam ad poſteros æternarent. Non diutius hæſerunt ſacerdotes, ſed ſigno Imperatoris capto, à flumine in littora contendunt, quorum abſentiam vt ſenſerunt aquæ, ſic præcipitatis fluctibus conſuetum curſum reſtaurant. Inſtauratur etiam conſuetus procedendi modus Iſraëlitarum, anteibant ſacerdotes arcam portantes duobus millibus paſſuum; tunc Rubenitæ, Gaditæ, & dimidia tribus Manaſſes armati ante populum videbantur. Deinde quadraginta pugnatorum millia ſub ſignis militaribus plana Ierichuntina occupabant, quos tandem popularis multitudo ſequebatur. Hoc ordine caſtra fixerunt in ipſis Iericho vrbis campis, qui & ſitus pulchritudine, & aeris ſalubritate, & ſapidiſſimis ſoli fructibus maximè populum amœnabat.

PARS MORALIS
circa textus literam.

RElictis Iordanis fluctibus cum populo ad ſicca pergamus; ſperantes vel in ſiccis cœleſtis roris fluctus nobis affuturos

Ioſue 4. Quibus trangreſſis dixit Dominus ad Ioſue: Elige duodecim viros ſingulos per ſingulas tribus. Et præcipe eis, vt tollant de medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt pedes ſacerdotum, duodecim duriſſimos lapides, quos poneris in loco caſtrorum, vbi fixeritis hac nocte tentoria. Vocauitque Ioſue duodecim viros, quos elegerat de filiis Iraël ſingulos de ſingulis tribubus, & ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei veſtri, ad Iordanis medium, & portate ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris iuxta numerum filiorum Iſraël, vt ſint ſignum inter vos, &c.

§. I.

§. I.

Exuenda eſt durities ei, qui velit mira facere in hominum animis.

NOn otioſè de pedibus ſacerdotum iubet Dominus tolli duriſſimos lapides ; ait enim: *Vt tollant de medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt pedes ſacerdotum, duodecim duriſſimos lapides*, &c. Sanè ad rei monimentum ſtabiliendum, ſuffeciſſet dicere, vt tollerentur lapides de medio Iordanis, per quod tranſierunt populi. Sed notanter expreſſit non ſolum lapides, ſed duriſſimos lapides tollendos de pedibus ſacerdotum. Et quid myſterij eſt, quòd non lapides, ſed duriſſimi lapides de pedibus ſacerdotum tolli iubeantur ? Mouſtrabatur iam, quam debeat tolli durities, & ſeparari ex illis, qui miniſterio ſacrantur animarum hominum mutandatum. Et quid non faciat in hominum animis ille, cui cordi eſt omnem duritiem à ſe ablegare? *Pſal. 113.* Pſalm. 113. ait Dauid: *Quid eſt tibi mare, quod fugiſti, & tu Iordanis quia conuerſus es retrorſum? Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſicut agni ouium; A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob. Qui conuertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.* Nota eſt hiſtoria ex Exod. 17. & Num. 2. vbi Deus duriſſima ſaxa emollitit in fontes aquarum; ex eo autem, quod Deus petrarum duritiem exuit, illamque conuertit in aquarum ſuauitatem, conficit Dauid reſponſum pro omni mutatione creaturarum. Qui enim montes non exultent ? Qui fluuiorum impetus non ſtet? Quod mare non ſcindatur, vbi Deus lapidum duritiem in aquarum conuertit ſuauitatem ? Crede mihi, nullus animus adeo in mortem præcipitatur, adeo in ſuperbiam eleuatur, qui non conuertatur è via ſua praua, vbi Deus appareat quaſi duritiem exuens ſuauitatem. *D. Aug.* Acutè, & ſapienter D. Auguſt. in præſenti: *Quid eſt tibi mare, quod fugiſti, & tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum ? Quid eſt, ò ſaculum, quòd tua impedimenta ceſſerunt ? Quid eſt, ò tot millia hominum huic mundo renuntiantium, quòd ad veſtrum Dominum conuertimini? Reſpondebunt vobis hac omnia. A facie Domini mota eſt terra; qui conuertit petram in ſtagna aquarum, & rupes in fontes aquarum. Seipſum enim, & quandam ſuam duritiam liquefecit ad irrigandos fideles ſuos, vt fieret in eis fons aqua ſalientis in vitam æternam, qui a prius, cum ignoraretur, durus videbatur.* Vbi Deus duritiem expulit, vbi rigorem (ſi ſic fari licet) emolliit, ſe ſe ſuauians inſtar ſuauiſſimi fontis aquarum; non mireris, quòd ſæculum rideat impedimenta confugiendi ad Deum, quòd millia millium hominum recedant à via praua, & in meliorem frugem conuertantur. Quò aſpiciebat Sponſa Cant. 1. *Cant. 1.* dum ait: *Oleum effuſum nomen tuum, ideo adoleſcentula dilexerunt te.* Qui petra erat in ſublimi conſtitutus, & vt petra de monte ſcindebatur, iuxta Danielis vaticinium; cæpit molleſcere, & ſeſe effundere in olei riuos, vt dicamus cum Iob cap. 29. *Iob 29.* *Petra fundebat mihi riuos olei.* Sed cur ſit ſe petra in oleum effundit? Ait: *ideò adoleſcentula dilexerunt te*, ætatis adoleſcentiæ lubricum ſtetit, & præcipites in mortem fecit venire ad amandam vitam. Vt dicat D. Irenæus lib. 5. *D. Iren.* *Propterea benignè effudit ſemetipſum, vt nos colligeret in ſinum Patris*: itaque petra illa à monte ſine manibus ſciſſa inſtar olei ſe effudit vt nos colligeret in Dei Patris ſinum; fallar enim, ſi inueniatur fortior vis ad trahendos, congregandoſque homines, quàm ſuauitas, & teneritudo. Qui enim homines ſuauitatis beneficentia non capiuntur, fugiendi ſunt potius, & fugandi ſæpè à conſortio humano. Hinc Moyſes Exod. 1. *Exod. 1.* cum dux Iudæorum eligeretur, munus deprecabatur, aiens, *Imperitioris, & tardioris lingua ſum.* Similiter Ierem. cap 1. *Puer ego ſum, neſcio loqui.* Et cur ij fugiebant tanti populi ducatum? Ait D. Baſil. Sel. *Baſil. Sel.* orat. 31. *Accuſat lentam ingenij Iudaici tarditatem, eorum qui ad eos legabantur, deprecatio. Gens enim Deo, diuinaque beneficentia rebellatrix.* Itáque gens rebellatrix diuinæ beneficentiæ, quæ non trahitur beneficiis, non ſemel fugienda eſt, & exſibilanda. De quo multa ſunt ſæpe à nobis data,

§. II.

Magna virtutis eſt, beneficia à te in aliquem profecta potiùs extenuare, quàm amplificare.

INgens Iſraëlitarum multitudo tranſierat per ſiccum Iordanis alueum, nec iniuſtum eſſet, quòd à ſingulis lapides tollerentur è medio fluminis, qui ingentes aceruos in teſtimonium efficerent. At Deus ſolum duodecim lapides à totidem viris aſportari iubet, qui ſint beneficij ſignum; dum ait: *Vt tollant de medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt pedes ſacerdotum, duodecim duriſſimos lapides*, &c. Et cur duodecim ſolos lapides à duodecim viris petit pro ſigno beneficij, quod fuerat innumeræ multitudini præſtitum? Cur non magis ingentem aceruum componi mādat, lapidibus allatis ab omnibus qui beneficium acceperant? Nonne ingens & altiſſimus aceruus euidentiùs teſtaretur beneficium collatum populo, quàm illi pauci lapides, qui duodecimum numerum non excederent? Sanè ambitio humana non in tam pauci, lapidibus magnificentiæ ſuæ memoriam inſculperet, quin illi Gen. 11. clamarent: *Gen. 11.* *Faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmen pertingat ad cælum, & celebremus nomen noſtrum.* Sunt enim pauci vniuerſæ terræ lapides, vt in illis humana ambitio ſculpat ſuæ beneficentiæ monimenta. At virtus diuina in paucis explicat beneficia ſua ingentia, eo ſemper intendens, ne amplifices, quæ præſtitit, vt nos dicamus non amplificare dona, ſed potius extenuare Matth. 9. *Matth. 9.* cum iret Ieſus in domum principis Synagogæ curare filiam eius, dum adhuc eſſet in itinere, puella è viuis exceſſit. Quid tunc ? *Et cum veniſſet Ieſus in domum principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat, recedite, non enim eſt mortua puella, ſed dormit.* Et quidem omnes ſciebant illam mortuam, mortemque eius clamoribus celebrabant, ſolus Ieſus quia ſtatim ſuſcitaturus erat illam dicit, non mortuam eſſe, ſed dormire. Et cur Domine non magis aſſeris mortuam, vt donum à te præſtandum clarius innoteſcat ? Noſtri medici etiam leuem morbum prædicant lethalem eſſe, vt inde amplificent dexteritatem ſuam, & curationis pretium. Tu è contra mortem veram ſomnum vocas, ne amplificare videaris, ſed occultare, cum excitas. Eſt enim hoc proprium virtutis diuinæ, quòd magis occultet, quàm amplificet, quæ præſtat. Ait Sedul. lib. 3. *Sedul.* Paſchal cap. 12. *Cunctis corpus videbatur extinctum. Soli Chriſto, qui ad vitam venerat largiendam ſopor apparebat infuſus. Et hoc quidem ad eius gloriam*

perti

pertinuit ſingularem, quod defunctam dixerit dormientem, vt ad admirabilium facta virtutum parentibus monſtraturus, minus ſe donare pronuntiaret, quam donabat. Ecce tibi gloria diuinæ virtutis, quòd in beneficiis ſuis, minus ſe oſtendat donare, quam donet; multa præbeat abſque amplificatione beneficij. *Geneſ. 18.* Abraham Gen. 18. accurrens peregrinis ait: *Si inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuũ; ſed afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes veſtri, & requieſcite ſub arbore, ponamque bucellam panis, & confortetur cor veſtrum*, &c. Planè hæc dicens Abraham ſimul animo apponere parabat, quod poſtea appoſuit, nimirum butyrum, & lac, & vitulum optimum; cur tam lautum appoſiturus conuiuium, ſolam meminit bucellam panis? *Chryſoſt.* Ait D. Chryſoſt. hom. 41. in Gen. *Dicit, quæ illis appoſiturus ſit, extenuans res & nihil eſſe vocans. Aquam enim tepidam ego habeo ad lauandos pedes, & panem, & tectum ſub arbore.* Sic qui Dei implentur virtute, extenuant res à ſe præſtitas & de multis vix oſtendunt parua.

§. III.

Vbi Ieſus interuenit, nullo alio egemus adiutorio ad ardua quæuis conficienda.

SElecti, & multarum virium ſunt viri, qui prægrandes lapides ab alueo fluminis extrahant, ait enim textus: *Vocauit Ioſue duodecim viros, quos elegerat de filijs Iſraël, ſingulos de ſingulis tribubus, & ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei veſtri ad Iordanis medium, & portate ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris*, &c. Lapides illos ingentes fuiſſe ipſa res, cui ſeruire debebant, facilè perſuadet. Quando enim extrahebantur, vt fixi in ſicco poſteris miraculum teſtarentur, nõ parui eſſe debebant ponderis, qui facilè à quoquam inde dimouerentur. Erant ergo ingentes & maximi ponderis, quales à communibus aliis hominibus non poſſent dimoueri. Et cur vbi tantæ molis lapides erant aſportandi, pro ſingulis eorum ſinguli deliguntur viri? Cur non magis permittitur cuilibet viro, quòd pro ſuo lapide aſportando ſocium, aut ſocios adiutores eligat ſecum? Cur ſic vnuſquiſque illorũ ſolus obligatur ad onus portandum inſuetum? Veniebat id imperiũ immediate à Ioſue, qui diuiniſſimi Ieſu vmbra erat; qui autem ſub Ieſu operantur, nullo alio indigent adiutorio, vt conficere poſſint ardua quæque. Vix primum hominem condiderat Deus perfectum & diuinę imagini reſpondentem, & ſtatim tractat de adiutorio illi adiungẽdo. Ait *Geneſ. 2.* enim Gen. 2. *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Sed quando hòc natiuitas prima infecta eſt, ad nouum hominẽ regenerandum Deus accedit, audio hominem renaſci ex aqua, & Spiritu Sancto, *Ioann. 3.* Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto.* Sed non audio, quòd tunc illi adiutorium detur. Et cur homini in regeneratione non datur adiutorium, cui in prima illa generatione datur? Regenerationem hominis ex aqua operatur Christus, quem qui habet aſſiſtentem, nullo alio adiutorio *D. Chryſoſt.* indigere cenſetur. Pulchrè D. Chryſoſt. ait hom. 24. in Ioan. componens has duas hominis natiuitates: Tunc equidem poſt factam creaturam homo formatus eſt, hic autem contra. Siquidem ante nouam creaturam nouus homo creatur, & primus naſcitur, & tunc mundus transfiguratur. *Et quemadmodum a principio totum formauit, ita nunc totum creat. Et tunc, Faciamus, inquit, ei adiutorium; hic minimè. Quippe qui Spiritus Sancti gratiam accipit, nulla re indiget. Qui in Chriſti corpore perficitur, quonam alio ei opus eſt auxilio?* Audeat quæcumque velit, qui in Chriſti corpore perficitur, qui ſub Ieſu halitu viuit; nullo alio indigebit auxilio, vt maxima quæque efficiat, vt ardua, & difficilia ſuperet. Hinc Matth. 14 videns Petrus Ieſum ambulantem ſuper aquas, ſimilem ipſe greſſum concupiſcens aiebat: *Matth. 14.* *Domine, ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas.* Nouum planè, & inuſitatum iter arripere feſtinat, vt aquas conculcet: & petit à Ieſu, vt id ſibi liceat: ſed expende: *Iube me venire ad te ſuper aquas*; non ait abſolutè, iube me aquas calcare, ſuper aquas ambulare, ſed *iube me ad te venire.* Quod ſi ambulare ſuper aquas amas, quid neceſſum petere, vt ambules verſus Ieſum? Pete, vt ambules abſolutè, quò volueris; cur magis vis petere, vt ambules ad Ieſum? Sapiens homo arduam rem aggreſſus, non vult longè eſſe à Ieſu, ſed ad illum ire, & iuxta illum ambulare, certus quòd ſic nullo alio indigebit, vt fœliciter viam conficiat difficilem. *D. Chryſ.* Ex quo aiebat D. Chryſoſt. hom. 51. in Matth. *Propterea nec dixit, iube, vt ſuper aquas ambulem, ſed iube, vt ad te veniam.* Vtinam in omnibus arduis, difficilibuſque viis hoc habeas, vt ſolum quæras ire ad Ieſum, & cum Ieſu eſſe, nec ab illo declines; fallar ſi alio egeas vt omnia fæliciſſimè conficias. Et quo egeat habens Ieſum? *Idem.* Ait ipſe apud Chryſoſt. hom. 77. in Matth. *Ego ipſe ſum pater, ego frater, ego Dominus, ego ſponſus, ego nutritor, ego veſtis, ego radix, ego fundamentum. Quidquid volueris ipſe ſum; nulla re indigebis. Ego tuus ero miniſter: veni ego, non vt mihi miniſtretur, ſed vt alijs ego miniſtrem. Ipſe amicus ſum, membrum, caput, frater, ſoror, mater, vniuerſa ipſe ſum, dummodo mihi, vt decet, afficiaris.* Quid ſuauius? Sic te compone, vt Ieſum habeas, & omnia habes, nullo indigebis auxilio alio.

§. IV.

Ingratis ſic præſtanda beneficia, ne poſſint occultari.

NEc otioſè in ſignum præſtiti beneficij lapides ingentes ſuper humeros aſportari mandat, aiens: *Portate ſinguli lapides in humeris veſtris.* Et cur lapides in humeris in ſignum beneficij portare mandat? Oſtendebat iam tunc ea beneficia præſtanda eſſe ingratis, adeo conſpicua, & clara, ne poſſint vllo modo abſcondi, & occultari. Sic *Ioann. 5.* Ioan. 5. paralytico ait: *Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.* Cur grabatum humeris tollat? Ait ibi *Euthym.* Euthymius: *Non ſolum erigit, ſed & grabatum tollere iubet, vt miraculum eſſe credatur, & non appareat phantaſia aliqua. Hoc autem plures fecit, eorum, qui imprudentes eſſe vellent, ora obſtruens.* Nihil non agit Deus, vt in ſuis donis ingratorum ora obſtruantur, ne poſſint negare, nec occultare beneficia accepta. Similiter ſuſcitaturus Lazarum cum magno Iudæorum comitatu ad ſepulchrum contendit, ibique ſepulchri mandat tolli lapideum operculum. Ait enim Ioan. 11. *Tollite lapidem.* *Ioann. 11.* Res erat haud facilis, & multorum virorum erat in eam adhibendus labor. Sed qui verbo mortuum leuare poterat, etiam verbo poſſet leuare à ſepulchro lapidem. Cur ergo abſtinuit à lapide leuando, expectans vt leuaretur à circunſtantibus miniſtris

Baſil. Sel. ſtris Iudæorum? Rem explicat D. Baſil. Sel. orat. 41. *Qui corruptum animauit, poterat multo magis ſua voce lapidem eleuare, cur ergo non fecit? Vt eos miraculi teſtes haberet, ne ve, quod olim de cæco dicerent, Hic eſt, hic non eſt. Nam manus lapidem tollentium, & aduentus ad monumentum teſtificabantur Lazarum eſſe; aliàs aut vmbram aliquam, aut alterum alterius loco facilè opinarentur. Nunc, & eos ad ſepulchrum profectos eſſe, & lapidem ſuſtuliſſe.: hæc, inquam, omnia abunde ingratorum miraculi teſtium ora poterant obturare.* Sic parabantur omnia in reſurrectione Lazari, ne ipſi ingratiſſimi Iudæi poſſent miraculum occultare, cum & ipſi ad ſepulchrum acceſſiſſent, & lapidem ab ore monumenti aſportaſſent. Vt enim parati ſunt ingrati beneficia accepta negare, ſic taliter ſunt illis præſtanda, vt nullus occultationis modus pateat. Hinc mittens Deus filium ſuum in mundum, ditanſque Iudæos tanti Principis natiuitate, pro eius ſigno ſtellam in medio cœlo collocauit, quæ Magos vſque ad natiMatth. 2. uitatis locum ductaret. Aiunt enim Matth. 2. *Vidimus ſtellam eius in Oriente*, &c. Stellaque apparuit pro ſigno Dominicæ natiuitatis. Et cur ſtella D. Max. facta eſt ſignum? Ait D. Maxim. hom. in Epiphan. *Stella reſplendet, cuius vtique Iudæorum gens perfida nec radium occultare poſſet, nec abſcondere veritatem.* Sic res tractanda eſt cum perfidis, & ingratis, vt beneficiorum exhibitorum ſigna talia ponantur, quæ minimè poſſint occultari, ſed euidentiſſimè pateant.

§. V.

Labor fœlicitatibus medijs immiſtus benefactoris Dei nos facit recordari.

MEdio tantæ fœlicitatis beneficio, quo Dei populus arentem ſuperat Iordanem, ſelecti de ſingulis tribubus viri iubentur lapidum onere deprimi, atque grauari. Sic enim ait: *Portate ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris.* Et cur tantum pondus grauet homines, qui tanto animis ſiccati miraculo extollebantur? Miſcet Deus labores fœlicitatibus, vt immiſtus labor mentes hominum certius in benefactoris memoriam trahat. Sic Ioann. 6. etiam Ioann. 6. poſt miraculum quinque panum, qui quinque hominum millia ſaturauerunt, iubet Ieſus reliquias colligi, & duodecim cophinos impleri, qui à duodecim Apoſtolis aſportantur. Ait enim: *Collegerunt ergo duodecim cophinos fragmentorum*, &c. Et cur voluit Deus plenis panum coBaſil. Sel. phinis diſcipulos ſuo grauari? Ait D. Baſil. Sel. oration. 33. *Pari cum Apoſtolis numero ſunt cophini, vt ſinguli ſingulos baiulando laborem miraculi teſtem ſubeant, humeruſque dum teritur, rei geſtæ ſenſum ingerat, & memoria fatigatione conſeruetur.* Expende ab illis: *Humeruſque dum teritur*, &c. Nequit enim afflictus, & oppreſſus humerus ad Ioann. 21. mirabilium Dei memoriam non trahere. Ioann. 21. diſcipuli Ieſu laborantes in piſcatione per totam noctem nihil prehenderant; cum facto manè, conſilio viri in littore exiſtentis in dexteram nauigij mittunt rete. Quid tunc? Ait textus: *Miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium. Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt.* Et quid illos in cognitionem, & memoriam Domini deduxit? An ſola multitudo captorum piſcium? Sed id vſitatiſſimum eſt piſcatoribus, quòd poſt multos ina-

nes labores, tandem in eam partem deueniant, qua multos capiant piſces. Quid ergo fecit homines putare illud opus Dei fuiſſe? Ait D. Petrus Chryſol. ſerm. 78. *Miſerant in dexteram, miſerant in virilem partem, ſed vt pueri adhuc trahere non valebant, ſenſerunt tamen ex ipſo pondere, ſenſerunt piſces veniſſe ad iubentis imperium, non humanæ artis incurriſſe capturam.* Chryſol. Expende illud: *ſenſerunt tamen ex ipſo pondere*, &c. Vbi in re tanta fœlicitatis ſenſerunt ſe pondere nimis grauari, prudenter ſuſpicantur rem eſſe muneris diuini. Pondus enim illos grauans inter fœlicitatem capturæ deducebat homines in memoriam, & agnitionem benefactoris Diuini. Deplorati enim animi eſt, quòd graueris, & opprimaris mediis etiam fœlicitatibus, & inde neſcias oculos ad benefactorem Deum leuare. De Abſalone dicebat 2. Reg. 14. 2. Reg. 14. *Sicut Abſalon non erat vir pulcher in omni Iſael. A veſtigio pedis vſque ad verticem non erat in eo vlla macula. Et quando tondebat capillos (ſemel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæſaries) ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis pondere publico.* In tanta pulchritudinis fœlicitate, hoc Abſalon habebat, quòd grauaretur, & opprimeretur ſub pondere pulcherrimorum capillorum. Et quid ille de tanto pondere eliciebat? Ait textus notanter: *Ponderabat capillos ducentis ſiclis pondere publico.* Erat apud Iudæos triplex pondus, & pondus ſanctuarij, & pondus inſtitorum, & pondus publicum, & viuale. Dicitur autem Abſalon ponderaſſe capillos pondere publico, vt ait Lyra, Lyra. *ad diſtinctionem ſanctuarij.* Nihil enim ex tanto pondere capillorum, quo grauabatur, eliciebat pertinens ad ſanctuarium, pertinens ad templum, pertinens ad Deum, cuius nulla mentio in tota illa grauedine habebatur. Quid magis deploratum? Non miror, illud iam ſignum fuiſſe animi prorſus deſperati, qui ad extremam ruinam ferebatur. Vt meritò dicat Drago lib. de Paſſ. Domin. Drog. *Ponderabat ducentis ſiclis crines ſuos pondere publico, vide in eodem crine ſuſpenſus ad arborem interijt.* Media in ſuæ pulchritudinis ambitione, & oſtentatione, ſentiebat pondus comarum aurearum, quibus grauabatur, nec quid inde ad ſanctuarium pertinens eliciebat, ſed communi aſinorum more, ſub pondere ibat, quin oculos ad cœlum leuaret, inde extremam ruinam lucratur. Fœliciores illi, qui mediis fœlicitatibus pondus experti, oculos leuant in cœlum, & benefactorem recordantur, ab illóque ſperant leuamen.

§. VI.

Infamis pœna terror maximè debet continere ingenuos viros.

SVb ingentibus lapidibus premi Iudæorum proceres mandat Deus, cum illos per ſiccum Iordanem ducit. Ait namque; *Portate ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris.* Et cur ſub tanto onere illos affligit? Vt deterreret homines ab ingratitudine, ſapienter facit, vt geſtent aſinorum labores in portandis oneribus, & videant, quibus maneant ſimiles in pœna, ſi à Deo deficiant. Quem enim non contineat infame aſinorum ſupplicium? Sic D. Zeno in beneficiorum ſi- D. Zen. gnis, paſſim meditabatur Iudæorum ſupplicia. Ait enim lib. 2. ſerm. 11. *Columna nubis te perduxit per diem, vt oſtenderet cæcum; ignis columna, per noctē, vt admoneret arſurum*; & ſic in ſingulis bene-

ficiis imminentes illorum pœnas meditatur. Vt ſimiliter putemus à Iordane illos exire lapidibus oneratos, manens aſinorum ſupplicium prægustantes, quo ab ingratitudine, omnique ſcelere maximè deterreantur. Fallar enim, ſi quandoque animi alio metu opportunius corrigantur, quàm ſuſpicata ſupplicij fœditate, & infamia. *Matth. 18.* Matth. 18. ait: *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum.* Erat Deo in promptu gehennam minari authoribus ſcandalorum; ſed abſtinuit à gehennæ flammis, & molam aſinariam ad collum propoſuit religandam. An grauior hæc mola, quàm gehenna? Abſit; ſed ſatis ibi hominum corda terroris, & infamiæ ſuſpicabantur, & inuſitata infamia opportunè deterrebantur à ſcandalis. *D. Ambr.* Ait D. Ambr. lib. 18. in Luc. *Expedit ei, vt mola aſinaria ſuſpendatur in collo eius, & demergatur in profundum maris. Plus enim proficit ad reprimenda peccata, inauditi generis, atque deformis belluina quadam pompa ſupplicij.* Quis enim homo ferat ſe vt belluam, ac aſinum in pœna tractari? Sanè Belluarum pœnæ maximum horrorem ingerunt ingenuis animis, quo fugiant à peccatis. Hinc quid luxurioſi homines metant ex ſua laſciuia, depingens Dominus in Samſonis capite, *Iudic. 16.* ait de illo textus Iudic. 16. *Eruerunt oculos eius, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunt.* Quis ad hanc pœnam non expaueat, quòd homo ingenuus, vt aſinus ad ingentem molam religatus molere cogatur? De eo *D. Paul.* D. Paulin. epiſt. 4. *Cæcitate punitur, & mola, quia dignus eſt opere iumentario, qui ſemetipſum lumine rationis orbauerit, & in ſimilitudinem belluarum, corporis ſeruus abiecerit.* Ecce tibi, qui proponitur, vt faciat nos metuere laſciuiam, molæ proponitur religatus, vt belluina quadam forma ſupplicij cæteros perterrefaciat. Similiter Iſaias cap. 47. *Iſai. 47.* *Deſcende, ſede in puluere virgo filia Babylonis, ſede in terra, non eſt ſolium filia Chaldæorum, quia vltra non vocaberis mollis, & tenera. Tolle molam, & mole farinam.* Vbi caſtiganda erat filia Babylonis, hoc illi ſupplicium datur, quod molæ alligetur, vt enim *D. Hieron.* ait D. Hieron. ibi: *Hoc Dominus feciſſe dicitur, vt vltionem caperet de ea, quæ oppreſſit populum ſuum.* Et tanti criminis ream punit hac belluina pompa ſupplicij, vt quæ plus ſoleat proficere ad reprimenda delicta.

Ioſue 4. Alios quoque duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, & ſunt ibi vſque in præſentem diem. Sacerdotes autem, qui portabant arcam, ſtabant in Iordanis medio, donec omnia complerentur, quæ Ioſue, vt loqueretur ad populum, præceperat Dominus, & dixerat ei Moyſes: Feſtinauit populus, & tranſiuit.

§. VII.

Paupertas ſecura ab omni mali incurſu, & conſpicua. Diuitiæ è contra.

NOn ſolum eductos à flumine lapides poſuit Ioſue in terra pro miraculi ſigno, ſed & totidem à terra in alueum fluminis tranſtulit; qui eiuſdem miraculi teſtes fierent. Ait enim: *Alios quoque duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt Sacerdotes, & ſunt ibi vſque in præſentem diem.* Nec miror, quòd lapides rudes, & impoliti permaneant conſpicui tandiu in alueo fluminis. Iordanis Epiſcop. Rabenatis lib. *Iord. Ep.* de rebus Geticis memorans Alaricum Gothorum regem defunctum ait: *Quem nimia dilectione lugentes Barentinum amnem iuxta Conſentinam ciuitatem de alueo ſuo deriuant. Nam hic fluuius à pede montis iuxta vrbem dilapſus fluit vnda ſalutifera. Huius ergo in medio alueo, collecto captiuorum agmine, ſepulturæ locum effodiunt, in cuius foueæ gremio Alaricum cum multis opibus obruunt, rurſuſque aquas in ſuum alueum reducentes, ne à quoquam, quandoque locus cognoſceretur, foſſores omnes interemerunt.* Componite modò, & ſepulchrum Alarici, & lapides Ioſue, & ij, & illud in alueo fluminis conſtituuntur. Sed illud, vt lateat, æternamque obliuionem incurrat, præter quam vndis ſubmergitur, vniuerſos opifices ſuos facit occidi. Ij mediis in fluctibus ponuntur, vt conſpicui ſint, & per manifeſtationem ſui teſtentur poſteris facinus diuinum, vt multis ſæculis teſtati ſunt. Et vnde illud tantam obliuionem petit, & ij in tantam memoriam eriguntur, illamque conſeruant, vel repugnantibus fluctibus? Ij rudes, & impoliti lapides, omni valore, & pretio nudi, nihil ſibi timent, ſecuri ſunt, nec vlla latronum manu attinguntur, ſed quieti, & conſpicui ſtant medio in flumine. Illud autem marmor Alarici vt plenum erat opibus, & auro multo, ſic nullibi eſt ſecurum, nec in mediis rapidiſſimis fluctibus, ſed vbique timet ſciri, & vbique latronum manus in ſe ſolicitat, vt pereat funditus. Proh nuditatis Euangelicæ ſecuritatem! Heu auri famis periculum! Crede mihi, vbi diuitiæ, vbi aurum, ibi periculum. Iſaias cap 46. *Onera veſtra graui pondere vſque ad laſſitudinem contabuerunt, & contrita ſunt ſimul. Non potuerunt ſaluare portantem: & anima eorum in captiuitatem ibit.* *Iſai. 46.* Hæc dicit Iſaias ad Babylonios, quando à Cyro expugnabantur; multi illorum latere cupiebant, & manus hoſtium fugere; & ideò confugiebant ad pretioſiſſima idola ſua argenti, & auri, illaque accipiebant ſecum, vt tutius cum illis poſſint ſaluari. Quid tunc? An cum idolis acceptis latebant aduerſarios? An periculis ita eripiebantur? Minimè, quin potius, & ipſi idolorum pondere premebantur, ne poſſent fugere; & propter pretioſitatem auri, ſiue argenti illorum auidius requirebantur ab hoſtibus, & inueniebantur. Tantumque aberat, ab eo quòd idola eos liberarent, quòd potius aurum illorum certiora pericula conciliaret. Quò ſpectans Diuus Hieronym. in præſenti ait: *Hæc ſimulacra, quæ non poſſunt ſaluare portantes; nihil ſunt amplius niſi onera Sacerdotum deprimentia eos vſque ad laſſitudinem. Quæ cum captiuitas venerit, pro pretio metallorum, de quibus facta ſunt: ducuntur prima captiua, & animam ſuam, ſiue portantium liberare non poſſunt.* *D. Hieron.* Expende ab illis: *Pro pretio metallorum ducuntur prima captiua;* vbi enim aurum, argentúmve, pretioſáque metalla in Idolis ponuntur, vanè quærunt in illis latebras, aut ſecuritatem; prima enim quæ non fugient hoſtem, quæ non poterunt abſcondi, ea ſunt. Nunquam enim pretioſitas metalli non prima eſt in periculis. Audiui multos dicentes ideo ſe aurum coaceruare, procurare diuitias, vt occurrant malis, vt pericula euadant. Imò nullo magis ſibi accerſunt mala, & pericola conciliant, quàm ſi diuitiis augeantur. De Domitiano Imperatore locutus Plinius Paneg. Traiani *Plinius.*

aït:

ait : *Tamen exitialis erat apud Principem huic laxior domus , illi amænior villa.* Et cui amplior cenſus non eſt exitialis apud homines rapaces ? Sis cum auro , & diuitiis inter homines , & fallat niſi

Ierem. 51. tibi pericula multa trahas. Ierem. cap. 51. *Calix aureus Babylon in manu Domini , inebrians omnem terram , de vino eius biberunt omnes gentes , & ideo commota ſunt. Subitò cecidit Babylon , & contrita eſt.* Alij legunt : *Poculum aureum Babylon*, &c. Nihil in Babylone non aureum , & diues ; aurea pocula miſcebat , quæ nationibus propinabat , & neſcio quid veneni erat cum auro , quia vix de illo poculo gentes guſtabant , & ſtatim commouebantur , & in calamitates trahebantur, & cadentibus illis ſimilis erat Babyloni caſus. In quo tot mala fundabantur ? In Babylonis auro , quod vbi eſt,

Theodor. non poteſt , non mala excitare. Ad hæc Theodoret aiebat ibi : *Beatus Daniel interpretans ſomnium, Regnum Babylonicum dixit eſſe caput aureum : Hoc itaque loco , ſupplicium alijs gentibus à Deo illatum, nuncupauit poculum aureum. Ait ergo Babylonem, & reliquas gentes pœnis affeciſſe , & mox præter ſpem omnem , captam eſſe ; & diſperſam.* Quæ mala non excitet aurum ? Erant Babylonij auro , diuitiiſque pleni , adeo vt vti aurei viderentur. Voluit autem Dominus per Babylonios exteras nationes caſtigare , malis replere. Sed quale inſtrumentum ſuppliciorum parauit ? An gladios? An tormenta bel-

Theodor. lica ? Ait Theodor. *Supplicium nuncupauit poculum aureum* , &c. Cœpit itaque Babylon propinare poculum aureum nationibus , bibebant illæ de Babylonio auro , & commouebantur , & percutiebantur ; ſed & in Babylonem inſurgebant , quæ præter ſpem funditus eſt diſſipata. Nullum enim

Exod. 32. malum non excitat aurum. Exod. 32. Aaron ait: *Tollite inaures aureas de vxorum , filiorumque & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me.* Et cur à

D. Ambr. fœminis Iſraëlitis tollit inaures aureas? Ait D. Amb. epiſt. 56. *Congruè quoque inaures aureæ auferuntur mulieribus , ne iterum Eua vocem ſerpentis audiret:* quaſi aurum in fœminis non poſſet non omnia in ſe venenorum , venenatorumque mala excitare. Crede mihi, vbi aurum ſit , ſerpentes vndique trahet, qui te perdant, vel halitu. Qui ſerpentum morſus vis fugere , qui mala deuitare , tolle aurum, calca diuitias , Chriſti amplexare paupertatem, &

Geneſ. 28. ſecurus cubabis. Iacob Gen. 28. ſolus , & pene ſine viatico iter agebat : *Cumque veniſſet ad quendam locum , & vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum, tulit de lapidibus , qui iacebant , & ſupponens capiti ſuo dormiuit in eodem loco. Viditque in ſomnijs ſcalam ſtantem : Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes*, &c. Expende illud in primis : *Cum vellet requieſcere, tulit de lapidibus*, &c. Quippe ad requiem parandam non puluinaria aureis, ſericiſque intenta procurauit, ſed nudos lapides , non diuites gazas, ſed paupertatem ſpiritus. Et quid inde ? An quieuit ? Non ne fuit à timore nocturno , à vaſtæ ſolitudinis horrore , à ſibilis ſerpentum , fremituque ferarum inquietatus ? Ait textus : *Dormiuit in eodem loco. Viditque in ſomnijs ſcalam : Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes.* Non ſolùm quietus , & ſecurus dormiebat ab omni incurſu malo , ſed & Angelos ſibi à Deo excubitores datos vel dormiens experiebatur. Vnde tanta quies, tanta ſecuritas homini ? An ex pretioſo puluinari, ex diuite lectulo ? Abſit , ſed ex nudo lapide , ex

D. Chryſ. contemptu diuitiarum. Ait D. Chryſoſt. ibi : *Hoc enim more agit Dominus, quando videt animam præſentia non magnifacientem, plurimam ſe illius curam habere declarat.* Proh quietiſſimum , & ſecuriſſimum contemptum diuitiarum , cui excubant Angeli, cui Deus ſecuritatem parat ! Et Rupert. *Hunc* Rupert.
imitantur , quicumque benedictione Dei patris , & filij eius Ieſu Chriſti , cum gratia Spiritus Sancti miſſi ad ſpiritualem ſemen ſeminandum ; depoſitis ſecularibus oneribus , nudi , & expediti , ad deſtinatam tendunt. De iis lapidibus fallar , niſi excitari poſſint millia Abrahamidum examina.

§. VIII.

Neſcit Deus aliquid ſumere è nobis, quin aliud ſimile impendat.

SI initium capitis legas, apertè videbis vt ex Dei imperio præceptum fuerit , quòd duodecim lapides tollerentur à flumine in ſiccum; at quòd totidem tollantur à ſicco , & ponantur in flumine, nullum circa id video expreſſum verbum diuinum: Solum enim ait textus : *Alios quoque duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo.* Circa quæ dicebat D. Auguſt. lib. 2. de Mirab. cap. 1. *In cuius* D. Auguſt.
miraculi teſtimonio duodecim lapides , quantos duodecim viri portare poterant , de ima glarea Iordanis portati ſunt in loca caſtrorum : & totidem tanti ex his , quos terra ſicca continuerat , poſiti ſunt in eorum locum. Quod repetit idem Auguſt. ſerm. 106. de Tempore. Sed cur circa hos à terra in flumine conſtituendos nullum inuenitur Dei imperium expreſſum ? Aut vnde Ioſue accepit , quòd lapides è terra in fluuio ponerentur, quando Deus ſolum dixerat de lapidibus à flumine in terram extrahendis ? Bonus diuinæ voluntatis interpres, eo quod audiuit ex Deo , quod lapides de flumine ad terram extraherentur , conſequenter credidit mandatum , quòd totidem de terra ad flumen deferrentur. Is enim eſt Deus , qui nihil ſciat tollere à ſuis, quin ſimile illis aliud impendat. Matth. 22. locutus Matth. 22.
Dominus de hominibus reſurrecturis in gloriam, ait : *In reſurrectione enim neque nubent , neque nubentur , ſed erunt ſicut Angeli Dei.* Quibus aſſerit, quod iuſti homines transferendi ſint ad ſortem Angelorum in cœleſtibus. Sed cur maluit exprimere in particulari Angelorum ſortem homini obuenturam in cœlis ? Factum aliquando fuerat, quod Angeli in terra in forma hominum apparerent : Geneſ. 18. *apparuerunt ei tres viri*, de quorum Geneſ. 19.
duobus Geneſ. 19. *Venerunt duo Angeli Sodomam.* Geneſ. 18.
Sic qui Angeli erant, ſub virorum formis apparuerant. Quando autem Angeli hominum formas ſumunt in terris , facit Deus, vt homines ſortem ſumant Angelicam in cœleſtibus, vt pro humana forma ſumpta, reddatur angelica. Ait Tertull. lib. 3. in Tertull.
Mar. *Et nunc renuntiemus, eius eſſe promiſſum homines in Angelos reformandos quandoquidem qui Angelos in homines formarit aliquando.* Planè ex quo Deus formam humanam Angelis ſuis ſumebat, iam parabat inde dare, & hominibus formā angelicam. Quid enim ſumpſit Deus , abſque eo quod ſimile aliud non impenderit ? Ne fugias homo , quod tibi aliquid de tuis eripiat Deus, rependet enim aliud pro eo. Salutem eripit aliquando daturus æternam. Bona aufert inania , repoſiturus plena. Nato Ieſu in terra de vtero virginali , clamant Magi Matth. 2. *Vidimus ſtellam eius in Oriente.* Et Matth. 2.
cur neceſſum fuit ſtellam illam nouam de cœlo apparere ? An vt nati pueri geneſim oſtenderet? Abſit , vt hoc daretur Mathematicorum inſaniæ

ſed quia rex cœli carnem ſumpſerat de matre in terra, ſtatim voluit nobis nouam ſtellam impendere in cœlis. Ait D. Auguſt. ſerm. 5. in Epiph. *Nec ſtella Chriſti mirabilia decrant, ſed ipſam Chriſtum inter ſua mirabilia oſtendit. Ipſe enim natus ex matre, de cælo terra nouam ſydus monſtrauit.* Vt de terrena matre carnem accepit, qua ditaret cœlos, ſtatim terræ nouum etiam ſydus dedit de cœlis, ne quid de noſtris ſumeret, quin aliud impenderet. Hinc Matth. 6. dicitur: *Egreſſus inde Ieſus abijt in patriam ſuam.* Et mirabar, quòd Ieſus homo de cœlo cœleſtis, & in terra patriam vellet habere. Deus bone, quid tibi eum terra? Cur non amas magis in hac miſeriarum valle, peregrinus eſſe, quàm ciuis, quàm patriam habere? Sumebat Deus patriam è noſtris, vt nobis amiſſam Paradiſi patriam redderet. Chryſol. ſerm. 49. *Abijt ergo Ieſus in patriam ſuam. Non vt ſuam ſibi, ſed vt team, tibi, quam Adam perdiderat, patriam redonaret.* Planè quando apparet Ieſus aliquid de noſtris tollere, non ſibi conſulit, ſed nobis, paraturus ſtatim aliud præſtantius pro eo, quod tollit. Si patriam nobis eripit, faciens exules, & peregrinos in terra; non id facit, vt ſibi patriam noſtram aſſerat, ſed vt nobis fœliciſſimam Paradiſi patriam reddat.

D. Aug. | Matth. 6. | Chryſol.

§. IX.

Mundus tunc ſuis contemptoribus fauet, quando magis ab illis contemnitur, & poſthabetur.

AVdio ſtetiſſe Sacerdotes in medio Iordanis, dum populus tranſiret, dicit enim; *Sacerdotes autem, qui portabant arcam, ſtabant in Iordanis medio, donec omnia complerentur,* &c. Sed qualiter ſtabant? An facie verſi ad vlteriorem ripam, quaſi ad illam tendentes? An reſpicientes fugientes inferiores aquas, ita vt dorſum ſuperioribus darent? Ait Serar. lib. 2. cap 4. quæſt 8. in fine: *Illud poſtremum mihi magis arridet. Sic enim eorum in tranſeuntem populum conuerſi erant oculi: ſic à tergo imminentes veluti deſpiciebant aquas.* Itaque Sacerdotes ſic erant cum arca in medio fluminis, vt ſuperioribus aquis terga darent, quaſi illas deſpicerent. Ex quo illud mihi valde mirabile eſt, quòd cum ipſi terga darent aquis, quaſi illas deſpicientes, aquæ ſic illos vererentur, vt naturalem curſum cohibentes ſiceum illis aditum pararent. Nec mirror, ſic facit vniuerſus curſus rerum mundialium, erga eos, à quibus deſpiciuntur, calcantur. Nunquam tibi fauorabiliorem experieris mundi impetum, quàm vbi eum poſt tergum relictum deſpexeris, & conculcaueris. Geneſ. 17. Sara pulcherrima fœmina rapta fuit à latere coniugis, & deducta in potentiſſimi Regis Geraræ aulam. Egit ibi aliquot diebus honeſtiſſima fœmina regis amores faſtidiens, nec legitur ei aliquod donum à Rege fuiſſe oblatum. Tandem victrix regalis potentiæ adeſt diſceſſura ab aula, & integro pudore reditura ad coniugem. Quid tunc? Rex videns contemptricem ſuæ aulæ fœminam ad coniugem abituram ait illi Geneſ. 20. *Ecce dedi mille argenteos fratri tuo, hoc erit tibi in velamen,* &c. Abeuntem, tergùque dantem muneribus ornat; quam dum ſecum habuit, nullo dono ditauit. Et cur rex non ornaret illam muneribus, quam ſibi ſubdere non potuit, ſed ab illa repulſam fuit paſſus? Ait D. Auguſtin. lib. 22. contra Fauſtum cap. 38. *Honorauit munere, quam corruptioni ſuæ ſubdere non potuit.* Planè tunc te à mundo, & honorari, & adorari facies, quando illum deſpexeris, conculcaueris. Nota eſt hiſtoria trium puerorum Hebræorum, vt imperium Babylonis regis contempſerunt, vt imaginem eius ſpreuerunt, ideo miſſi in fornacem ardentem ambulabant liberi inter flammas. Quod ſciens rex rotus pauidus pueros venerabatur aiens Dan. 3. *Benedictus Deus eorum, qui miſit Angelum ſuum, & eruit ſeruos ſuos, qui crediderunt in eum, & verbum regis immutauerunt,* &c. Expende, quæ prædicet rex de pueris, & quid in illis veneretur, nimirum, *& verbum regis immutauerunt,* quippe vbi vidit, & ſe, & imperium ſuum contemptum à pueris, illos magis ſtupet, & veneratur. Vt dicat Theodor. ſerm. 8. de Prouid. *Eos, qui imagini ſua cultum non detrectauerant, adorabat.* Tunc te adorari facient à Rege, quando eius imaginem contemnunt. Nec miror, nam Exod. 7. aiebat Deus Moyſi: *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.* Et vnde homo ad tantam magnitudinem venit, quòd Deus fiat adorandus, venerandus, metuendúſve Regi? Ait Paul. ad Hebr. 11. *Fide Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filium filia Pharaonis.* Itaque Moyſes deſpexit Pharaonis regiam, contempſit Pharaonis primogenia; ex quo illi, & Deus metuendus, & venerandus eſt factus. Ait de illo S. Ambr. ſerm. 13. in Pſalm. 118. *Noluit eſſe rex, cum poſſet, ſed fugiendo potentiam potentior factus eſt. Factus eſt enim in Deum regi. Rex erat Pharao, ſed Deus non erat, Moyſes factus eſt illi Deus. Et tu ſi vis tanquam Deus peccatoribus eſſe terrori, Regibus reuerentia, contemne qua ſeculi ſunt, & Dominica paſſionis opprobrium contende omnibus praferre diuitijs.* Ecce tritiſſimam viam Chriſtianorum, qua ſe faciunt venerabiles mundo, nimirum, contemnendo, & calcando illum.

Serar. | Geneſ. 20. | D. Auguſt. | Dan 3. | Theodor. | Exod. 7. | Ad Heb. 11 | Ambr.

Ioſue 4. Cúmque tranſiſſent omnes, tranſiit & arca Domini, Sacerdoteſque pergebant ante populum. Filij quoque Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manaſſe armati præcedebant filios Iſraël, ſicut eis præceperat Moyſes. Et quadraginta pugnatorum millia per turmas, & cuneos incedebant per plana, atque campeſtria Iericho. In illo die magnificauit Dominus Ioſue coram omni Iſraël, vt timerent eum, vt timebant Moyſem, dum adhuc viueret.

§. X.

Bonus Præſul, qui initio principatus ſub prædeceſſoris legibus viuere aliquandiu gaudet.

DVcente Ioſue populum per Iordanem, dum procedentium ordo explicatur, in eo Moyſis præſcripta ſeruari notantur. Ait enim: *Filij quoque Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manaſſe armati, ſicut eis præceperat Moyſes.* Et cur modò præſcripta Moyſis notantur in progreſſu exercitus, quando iam non Moyſes, ſed Ioſue populum ductabat? Sanè facit hæc nota ad maximam commendationem Ioſue, qui in principatus ſui initio ſic ſe componit, ſic prædeceſſoris placitis adgaudet,

vt non tam ipſe, quàm ille adhuc imperare videatur. Vtinam hanc prudentiſſimam modeſtiam vniuerſi Præſules habeant. De illa maximè extollit Plin. ſuum Traianum Plinius in Paneg. fatus: *At quo temperamento poteſtatem tuam, fortunamque moderatus es? Imperator titulis, imaginibus, & ſignis; cæterum modeſtia, labore, vigilantia Dux, & Legatus, & miles, cum iam tua vexilla, tuas aquilas anteires, nec aliud tibi ex illa adoptione, quàm filij pietatem, filij obſequium aſſereres, longamque huic homini ætatem, longam gloriam precarere: Te prouidentia Deorum primum in locum prouexerat, tu adhuc in ſecundo reſidere, atque etiam ſeneſcere optabas.* Expende illa: *Nec aliud tibi ex illa adoptione, quàm filij pietatem, filij obſequium aſſereres*; quippe Nerua contemptus à militibus, cum Imperium perire videret, ſibi adoptauit Traianum, illumque Imperatorem conſtituit, & imperij clauum tradidit. Quid tunc Traianus Imperator iam factus? An ſtatim præceſſoris placita mutauit, nouas imperandi methodos iniuit? Abſit, hoc enim maximè imprudentum, & præſumptuoſorum hominum eſt; quin potius ſic ſe comparauit, ſic artiſit præceſſoris placitis, vt non Imperator videretur ipſe, ſed filius ſub patria adhuc poteſtate. Quem ſtatum filij viuentis nutibus patris, quantum eſt ex ſe, amabat prolongari. Et forſan nihil regalius, nihil præſtantius in principe poterat deſiderari. Conditurus hominem Deus Geneſ. 1. aiebat Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris,* &c. Formabat equidem Deus hominem in Principem, & Imperatorem totius orbis. Quem cum iam condidiſſet, & in Paradiſi Regia collocaſſet, Geneſ. 2. ſtatim ait illi. Geneſ. 2. *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas*, &c. Ecce tibi, fit homo rex omnium, & illi præceptum datur. Præceptum ad ſubditum ſpectat; cur ergo, & ſimul hominem regem facis, & illum ſub præcepto conſtringis? Cur eodem tempore, & ſceptrum ei paras, & legem ſtatuis, cui pareat? Sanè præſtantis principis eſt, quod in initio principatus non principem, ſed filium agat viuentem ſub prædeceſſoris legibus, vt ſub Theoph. patria poteſtate. Ait S. Theophilus Antioch. lib. 3. ad Autholycum: *Non inuidens Deus Adamo, eum ab arbore cognitionis abſtinere iuſſit. Cupiebat enim vt homo tempore longo ſimplex, & ſyncerus maneret, quaſi puer. Id enim ſanctum, & laudabile cenſetur, videlicet abſque omni malitia in ſimplicitate ſubijci parentibus. Indecorum eſt, pueros, antequam puerilem egreſſi fuerint ætatem, ſupra ætatem ſapere.* &c. Quid pulchrius? Adultum, & ſapientem principem hominem Deus condiderat, & omni ſapientia præditum, quam tegimen orbis poſtulabat; ſed nihilominus volebat, vt ille à tota hac principatus conſtitutione nihil aliud, quàm ſimplicitatem, quàm filij obſequium ſibi aſſereret, agens vt puer ſub poteſtate patris conſtitutus. Vt enim indecorum eſt, pueros ante pueritiæ egreſſum, ſupra ætatem ſapere: ſic prorſus indecorum eſt in Præſule nouitio, quod neſciat ſeruare pueritiæ ætatem, ſed in primo principatus die, ſpretis præceſſorum placitis, iam ipſe quaſi omnium maximus exiſtat. De Iſaia 9. filio Dei aiebat Iſaias cap 9. *Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum eius*, &c. Sanè rex ipſe naſcebatur, & princeps omnium leges conditurus, quæ hominem aſſererent in vitam. Cur ergo tantus rex & princeps, & paruulus, & filius efficitur? Aiebat Paul. *Quanto tempore paruulus eſt,* Paul. *nihil differt à ſeruo, cum ſit Dominus omnium.* Volebat enim regaliſſimus princeps oſtendere, principatus initium inde effloreſcere, quòd princeps vt paruulus filius patria ſub poteſtate tantiſper viuat. Sic enim Ieſus nouas conditurus principatus ſui leges, & abrogaturus antiquas, nihilominus triginta & tribus annis cum antiquis egit, antequam ſuas promeret.

§. XI.

Nullo magis homo reuerendus, metuendúsve ſit, quàm proprijs facinoribus.

SVperato Iordane, tot armatis apparentibus dicitur Ioſue adeò exaltatus, vt illum exercitus meruerent. Quippe ait: *In illo die magnificauit Dominus Ioſue coram omni Iſrael, vt timerent eum*, &c. Et cur non magnus, timendúſque populis redderetur homo, qui poſt prælia multa fœliciter confecta, ad Iordanem accedit, eo tempore, quo ipſe maiori influxu præcipitabatur, & omnes ripas aluei ſui impleuerat, & illum ad ſiccitatem redigit, vt validiſſimos transferat ſuos exercitus? Erant milites Romani ſub Nerua inſolentes, nec eius reuerebantur Imperium; factus eſt Imperator Traianus, & eo ipſo die milites cœperunt illum maximè reuereri. Vnde hoc? Ait Plinius in eius Paneg. Plinius. *At nunc redit omnibus terror, & metus, & votum imperata faciendi. Vident enim Romanum ducem vnum ex illis veteribus, & priſcis, quibus Imperatorum nomen addebant contecti cædibus campi, & infecta victorijs maria. An audeant? Qui ſciant te aſſediſſe ferociſſimis populis, eo ipſo tempore, quod amiciſſimum illis, difficillimum nobis; cum Danubius ripas gelu iungit, duratuſque glacie ingentia tergo bella transportat, cum feræ gentes non telis magis, quàm ſuo cœlo, ſuo ſydere armantur. Sed vbi in proximo tu, non ſecus ac ſi mutatæ temporum vices eſſent, illi quidem latibulis ſuis clauſi tenebantur, noſtra agmina percurſare ripas, & aliena occaſione, ſi permitteres, vti, vltroque hyemem ſuam barbaris inferre gaudebant. Hæc tibi apud hoſtes veneratio.* Quid pulchrius in rem præſentem? Nunc ſub Ioſue redit Iſraëlitis terror, & metus, quibus perficiant imperata eius. Nec mirot, vident enim ducem ſimilem veteri illi Moyſi, cui imperium aſſerebant, & campos interfectis hoſtibus plenos, & maria defunctorum gladios illi vomentia. Nemo non metuat Ioſue, quem videat ferociſſimis populis aſſidere, eo tempore, quo illi, & ſecuriores, & magis inuincibiles erant. Iordanis enim fluuius ripas aluei ſui vniuerſas impleuerat, ingẽtique aquarum mole ſe prorſus inſuperabilem reddebat, quo feræ Chananæorum nationes, non tam armis, quàm climate ſuo erant inacceſſæ. Sed vbi in proximo Ioſue apparuit, mutantur Iordanis fluenta, remeantque in ſuum fontem: & dum nullus audet hoſtis è muris ſuis exire, Iſraëlitarum agmina vlteriores ripas percurſant, campeſtria hoſtium occupant: Hæc quem ducem non faciat reuerendum, metuendum? Crede mihi ex nullo ſic fit homo reuerendus quàm ex facinoribus, quàm ex glorioſis operibus. Marc. 5. Ieſus hominem à dæmonio Marc. 5. malè vexatum liberabit, cuius facinoribus fama vt vulgata eſt in vicinis ciuitatibus, *egreſſi ſunt videre, quid eſſet factum, & veniunt ad Ieſum, & vident illum, qui à dæmonio vexabatur, ſedentem; veſtitum, & ſanæ mentis, timuerunt.* Cùm hoſtis fugatur, & homo liberatur, tunc timent.

Cur non magis gaudent? Non miror quòd tanto facinore fiat illis Ieſus metuendus, & venerandus. Victor Antioch. *Statim ad Ieſum exierunt, hominemque à quo dæmonia exierant, veſtitum, ſanáque mente præditum inuenerunt. Super eo ergo, quod acciderat, admirati, debitum honoris, & reuerentiæ cultum in ipſo ſtatim acceſſu Domino impertiuntur.* Nunquam enim facinora virtutum hominem non reuerendum faciunt. Nec vllus eſt adeò potens, qui poſſit tenebras offundere homini, qui præclaris facinoribus claret. Humilis, & abiectus erat Dauid, cui poſtquam occidit Philiſthæum canebant fœminæ 1. Reg. 18. *Percuſſit Saul mille, & Dauid decem millia. Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis eius ſermo iſte.* Nec miror, quòd rex indignè ferret, ſibi priuatum, & pauperculum iuuenem præferri. Sed numquid ira regis valuit pauperculum illum obſcurare? Minimè: triumphalia enim Dauidis facinora, vel renuente Rege faciebant hominem conſpicuum, & venerabilem. Ait D. Chryſoſtom. hom 45. ad Pop. *Quis factus eſt clarior? Saul, an Dauid? Nonne ille quidem à dolore ſuffocabatur; hic autem ſuper ſolem triumphis, & Dei beneuolentia coruſcabat?* Expende illud: *triumphis*: quando enim Dauidem triumphalia opera comitabantur, non poterat non ſuper reges coruſcare, & maiorem commendationem ſibi conciliare. Quid non conſequitur, qui rerum geſtarum triumphis commendatur? Dominatorum Ægypti Ioſephum deſtinans Dominus, illum vendi in ſeruum permittit, & in ſeruorum ſorte commorari. Et cur quem deſtinat ad regnum, ſeruum permittis fieri? Vt oſtenderetur, hominem ſolis egere rectè factis, vt ſe omnibus, & venerandum, & colendum faciat. Ex quo D. Baſil. Sel. orat. 15. ait: *Potuit & Ioſephum, nulla intercurrente moleſtia, totius Ægypti dominatorem creare; ſed neſciſſemus, in ſeruorum redactum ordinem rerum geſtarum amplitudine dominatorem euaſiſſe.* Qui deſtinabatur in regnum Ioſeph, in ſeruum venundatus eſt, vt ſciremus, quid valeat amplitudo rerum geſtarum; qui enim rebus geſtis viget, non indiget aliis commendari, vt ſe colendum, venerandumque faciat.

1. Reg. 17. — D. Chryſ. — Baſil. Sel.

§. XII.

Vbi multi ad ſalutem tendunt, manifeſtiſſimè Deus intereſſe monſtratur.

IN diuiſione Iordanis, tranſitúque populi ſub Ioſue, dicitur Deus illum magnificaſſe; ait enim: *In illo die, magnificauit Dominus Ioſue*, &c. Sed & aliàs fuit Iordanis miraculosè diuiſus, nec dicitur Deus magnificaſſe eum, cuius meritis diuidebatur. Ecce tibi 4. Reg. 2. *Tulit Elias pallium ſuum, & inuoluit illud, & percuſſit aquas, quæ diuiſæ ſunt in vtramque partem, & tranſierunt ambo per ſiccum.* Nec vlla in hoc facinore mentio fit Dei magnificantis Eliam. Et cur, cum ſimiliter diuiſus ſit Iordanis ſub Elia, vt per ſiccum ambularet, non ibi, ſed in diuiſione ſub Ioſue oſtenditur Deus hominem magnificaſſe? Sub Elia duo tantùm per ſiccum inter diuiſas tranſibant aquas; ſub Ioſue non ſolùm duo, ſed populus innumerabilis securè, & tutè ſuperauit Iordanem. Vbi autem multitudo eſt tendentium ad ſalutem, ibi manifeſtiſſimè Deus in mirabilibus ſuis apparet. Quò aſpiciens D. Zeno lib. 2. ſerm. 24. videns ingentem multitudinem conuerſorum ad Eccleſiam Dei conuolare, fatur: *Exultate igitur fratres, ædificationémque veſtram ad iſta de nouella cognoſcite, cuius quoque capacitatem fœlici numero feciſtis anguſtam. Ex eo enim ipſo, quòd nos non capit locus, exinde intelligitur, quia fides veſtra capit Deum.* Tunc ſanè manifeſtiſſimè intelligitur Deus in nobis eſſe, quando tanta eſt multitudo ad ſalutem tendentium, quæ non niſi in ampliſſimo loco capiatur. Hinc de Dei filio apparente inter homines locutus Pater, Iſaiæ cap. 45. ait: *Ipſe ædificabit ciuitatem meam.* Quæ verba exponens D. Ambr. lib 2. in Lucam ait: *Veni Domine Deus, ædifica ciuitatem, veniat & puer tuus. Tibi credo dicenti, Ipſe ædificauit ciuitatem mihi. Ecce mulier omnium mater, ecce domus ſpiritualis, ecce ciuitas, quæ viuit in æternum, quia mori neſcit. Ipſa enim eſt ciuitas Ieruſalem, quæ nunc videtur in terris, ſed rapietur ſupra Eliam; Elias enim vnus fuit.* Tunc enim oſtenditur Deus veniſſe, & apparuiſſe magnificans puerum ſuum Ieſum, quando ipſe Ieſus tot credentium agmina ducit ad ſalutem, quæ opulentiſſimam ciuitatem efficiant. Quæ ciuitas proculdubio extolletur ſupra Eliam, in eo, quòd Elias vnus fuit; at Ieſu ſpiritus diuiniſſimus in eo apparet, in eo ſeſe maximè extollit & exaltat ſuos, quòd ſit in multis. Quò ſpectans Iſaiæ cap. 60. ait: *Super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos, & vide; omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi. Filij tui de longè venient, & filiæ tuæ in latere ſurgent*, &c. Et ſimul eſt, quòd Dei gloria videatur, & quòd multitudo appareat tendentium ad ſalutem; ex hoc enim manifeſtè oſtenditur res à Deo eſſe, ſi multi currant ad ſalutem. Vnde aiebat Baruch cap. 4. *Circumſpice Ieruſalem ad Orientem, & vide iucunditatem à Deo tibi venientem. Ecce enim veniunt filij tui, quos dimiſiſti diſperſos, veniunt collecti ab Oriente, vſque ad occidentem, in verbo ſancti gaudentes in honorem Dei.* Expende illud: *Vide iucunditatem à Deo tibi venientem*: quippe à Deo expreſſiſſimè venit, quòd multi filij vndique collecti gaudentes in Dei honorem eant.

4. Reg. 2. — D. Zen. — Iſai 45. — D. Ambr. — Iſai 60. — Baruch 4.

Ioſue 4. Dixitque ad eum: Præcipe Sacerdotibus qui portant arcam fœderis, vt aſcendant de Iordane. Qui præcepit eis dicens: Aſcendite de Iordane. Cúmque aſcendiſſent portantes arcam fœderis Domini, & ſiccam humum calcare cœpiſſent, reuerſæ ſunt aquæ in alueum ſuum; & fluebant, ſicut ante conſueuerant. Populus autem aſcendit de Iordane decimo die menſis primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis contra Orientalem plagam vrbis Iericho.

§. XIII.

Caue Dei abſentiam, ni velis ad conſueta labentis naturæ redire.

ECce ſpeculum humanæ miſeriæ, ait enim: *Cum aſcendiſſent portantes arcam fœderis Domini, & ſiccam humum calcare cœpiſſent, reuerſa ſunt aquæ in alueum ſuum, & fluebant ſicut ante conſueuerant.* Quod ſpeculum noſtræ infirmitatis expreſſius? Adeſt diuiniſſima fœderis arca nobis, ſtat

cœleſtis ille panis in noſtro pectore , cuius præ-
ſentia frænantur affectus , ne præcipites deorſum
currant , ſed frænati quieſcant. At vix abeſt à no-
bis ſalutaris arca , vix diſcedit cœleſtis illa menſa;
præcipiti curſu vniuerſi affectus redeunt ad con-
Ric. Vict. ſueta. Quo reſpiciens aiebat Rich. Victor tract. 1.
de extermin. mali. part. 1. de ſtudio contemplatio-
nis cap. 1. *Oportet ergo, arcam fœderis Domini præ-
ſentem habere , ſi concupiſcimus inferiores aquas de-
ficere , & ſuperiores in vna mole conſurgere. O fœli-
ces , qui eam , etſi ſemper , veruntamen frequenter
præſentem habere poſſunt, in cuius præſentia tam ma-
gna, tanque iucunda miracula fiunt !* Sanè fœliciſſi
mus eſt, qui ſeſe Deo frequenter præſentem facit
qui ſe ſiſtit coram illa diuinorum theſaurorum ar-
ca : ò quam inde eius paſſiones coërcentur , eius
appetitus frænantur, & coguntur ſuperiùs aſcen-
dere ! Verùm vbi ille recedit , vbi à mente tua, à
corde tuo abeſt Deus, heu quàm præceps relaberis
Matth. 26. in vitiorum conſueta ! Matth. 26. *Venit Ieſus ad di-
ſcipulos ſuos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro:
Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum? Vigilate,
& orate, vt non intretis in tentationem; ſpiritus quidē
promptus eſt , caro autem infirma. Iterum ſecundò
abijt , & orauit dicens : Pater mi , ſi non poteſt calix
hic tranſire, niſi bibam illum , fiat voluntas tua. Et
venit iterum , & inuenit eos dormientes.* Bis venit
ad diſcipulos, & excitauit eos à ſomno , & bis eos
inuenit dormientes. Et quando Ieſus eos excitabat,
cur tam profundè illi dormiebant ? Excitabat
illos præſentia ſua ; & vt excitatos reddebat , ipſe
abibat ab eis vt oraret Cum primum autem abibat,
Drog. ſtatim ſomnus redibat ad eos. Ex quo Drogo
lib. de Paſſion ait : *Statim vt receſſeris, iterum ſom-
nus occupat nos, nec vigilare poſſumus, niſi quandiu
nobiſcum es.* Vt præſente Ieſu fugatur ſomnus , ſic
illo abſente, ſtatim redit. Defuncto Lazaro ſoro-
res eius in magno erant fletu , & venit Ieſus ad il-
las ; cui obuians Martha, multos miſcet ſermones
de fratre defuncto , de corporis reſurrectione : &
Ioann. 11. tandem ait Ioan. 11. *Vtique Domine ego credidi, quia
tu es Chriſtus filius Dei viui , qui in hunc mundum
veniſti.* Mirabar, quòd Martha Ieſu aſtans tota ſit
in ſermone de reſurrectione corporum , de Ieſu
diuinitate & non meminerit fletus, cum in ſimili-
bus caſibus, ad conſpectum notorum maiores la-
chrymarum riui excitari ſoleant. Et cur ad conſpe-
ctum notiſſimi ſibi magiſtri Martha non flet , ſed
cohibitis lachrymis tota eſt in diuinitate Ieſu per-
cipienda ? Equidem vbi præſentem habebat Ie-
ſum, ſteterunt fluctus deorſum vergentes : ſte-
terunt affectus lacrymoſi , qui ad mortuum cur-
rebant , & ſurſum ferebantur eius affectus agen-
tes de diuinis , de ſupremis. At vbi Ieſus ſecedat,
videbis iterum riuos lachrymarum per con-
T. Thom. ſueta currentes. Ait D. Thom. in cat. ex Chry-
ſoſtom. *Ex virtute ſermonum Chriſti interim
Martha lucrata eſt luctus diſſolutionem : ea enim,
qua ad magiſtrum erat deuotio , non permittebat
eam ſentire præſentia , quæ luctum inducere pote-
rant.* Expende illa : *Interim Martha lucrata eſt
luctus diſſolutionem :* non equiden perpetuò lu-
ctus frænabatur , ſed interim dum præſens Ie-
ſus erat ; tunc Ieſus præſens fluctus lachrymarum
cohibebat, ne Martha mortuum ſuum fleret, cor-
poris reſurrectioni intenta , & diuinitati Ieſu co-
gnoſcendæ ; at vbi Ieſus tantiſper ſeparatur , vt
ſepulchro accederet; ſtatim vidit, & Martham, &
Mariam, & Iudæos lugentes. Priſtinum enim cur-
ſum, & lachrymæ, & lamenta reſumpſerunt. Nec

aliter in omnibus aliis terrenis hominum affecti-
bus, frænantur illi , & cohibentur , & forſan ſur-
ſum aſcendunt, vbi Deus adeſt , vbi viuifica Chri-
ſti ſentitur præſentia ; aſt vbi hic recedit præcipiti
curſu trahimur ad vitia conſueta, quæ ad mortem
deferant. Ioan 20. Magdalena agnoſcens rediui- *Ioann. 20.*
uum Ieſum ſibi præſentem , humi deiecta volebat
pedes eius aſſumere ; cui Dominus : *Noli me tan-
gere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum.* Quid
tunc? Maria abſtinuit ne à tactu pedum diuinorum?
Imò eſt , qui putet eius eſſe verba illa Cant. 3. *In- Cant 3.*
ueni, quem diligit anima mea, tenui , nec dimittam.
Sed cur non etiam per diſceſſum magis à tactu Ie-
ſu cauet ? Cur eum prohibetur accedere, non ab-
ſcedit, ſed magis firmiter dilectum tenebat affecti-
bus, ne abiret ? Cauebat prudens, ne ſi Ieſus abi-
ret, ipſa ſtatim ad priſtinos mores rediret. Dum Ie-
ſu pedes tenuit Luc. 7. ſtans retro omnes ſuos affe- *Luc. 7.*
ctus habebat ſurſum ; nunc nequit dimittere Ie-
ſum , ne illo abſcedente redeat in noxia prima ma-
iori impetu. Id quod meditatus D. Amb. lib de Iſaac *D. Ambr.*
cap. 5. monebat : *Tene ergo & tu anima , ſicut tene-
bat & Maria , & dic : Tenui eum , & non dimit-
tam. Vade ad Patrem , ſed non relinquas Euam , ne
iterum labatur. Tecum eam ducito , iam non erran-
tem, ſed arborem vitæ tenentem, tecum rape tuis pedi-
bus inhærentem. Tecum aſcendam, noli me dimittere,
ne iterum ſerpens venena ſua fundat , ne iterum quæ-
rat fœmineum mordere veſtigium , vt ſupplantet
Adam.* Expende illa : *Nec iterum labatur : ne ite-
rum ſerpens venena ſua fundat :* quippe dum ſacra-
tiſſima illa teſtamenti arca Ieſus aderat , quidquid
ſerpentinum erat, & fluxum in corde humano co-
hibetur ; at vbi ille recedat, iterum lapſus, iterum
venena ſerpentis remeant. Hinc fœlices illæ fœmi-
næ Matth. 28. audita Ieſu reſurrectione ; *Exierunt Matth 28.*
*cito de monumento, cum timore, & gaudio magno cur-
rentes nuntiare diſcipulis eius.* Mirabar, quòd nun-
tiaturæ tam lætum nuntium , tanto timore corri-
perentur. Et cur ſic timent inter adeò læta ? Ti-
ment, ne abeat Ieſus, & illo abſente, maiori impe-
tu triſtitia veniat. Ait D Chryſol ſer. 80. *Timor non Chryſol.*
*ablatus eſt, ſed mutatus : Timor abſceſſerat de reatu,
ſed de ſeruitio manebat ; malus timor culpæ , bonus
reuerentiæ timor : Adam datum perdiderant ; ne
perderent ipſum redditum , pertimeſcebant.* Eò ſpe-
ctabat totus illarum timor, ne cæleſtem Adamum
à ſepulchro ſibi redditum iterum amitterent , ite-
rum abire cogerent, illo enim recedente, vniuerſa
erumperent mala, quæ prius fuerant.

§. XIV.

*Sine Maria nec gradum faciat, qui ſecurè
amat procedere.*

IN Iordanis ripa hæſerat omnis multitudo filio-
rum Iſraël iam amne ſuperato, nec vlterius pro-
cedunt , donec Sacerdotes arcam portantes exi-
rent , & vniuerſas conſueto ſpatio præcederent.
Præcedente enim arca & non antea. *Populus
aſcendit de Iordane decimo die menſis primi* , &c.
Sed cur neceſſum fuit expectare populum in ripa,
vt arca progrederetur ? Cur vt manente arca in
alueo Iordanis progrediebatur populus vſque ad
ripas , non ſimiliter progreſſus eſt vſque ad Gal-
gala, vbi erant tentoria figenda ? Figurabatur iam
ibi Chriſtianum myſterium, ne homo gradum fa-
ciat niſi ſimul gradiente, & præcedente Maria ve-

Cant. 5. ta arca diuini cũ hominibus fœderis. Hinc Cant. 5. ait: *Quo abijt dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? Quo declinauit dilectus tuus? Et quæremus eum tecum.* Expende illud: *Et quæremus eum tecum*; namque ſine Maria nec gradum facere audent, etiam in Deo quærendo. *Alan.* Ait Cardin. Alanus: *Abit, & declinat Deus ad tempus vt maius ad ſe quærendum deſiderium excitet. Bene autem dicitur, quæremus eum tecum: quia ſine glorioſa Virginis fide, qui Chriſtum quærit, errare poteſt, proficere non poteſt.* Periculosè pergit, qui ſine Maria matre Ieſu procedit; & qualiter procedat ſine hac matre, qui inter peccatorum diſcrimina Deum quærit? *Matth. 2.* Sapiens illud conſilium datum Ioſepho Matth. 2. *Accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum.* In via Ægypti greſſurus, mihi credat, & nec gradum faciat ſine Maria, & eius puero. *Galfrid.* Sic monebat Galfridus apud Tylmanum in Alleg. *Tolle puerum, tolle matrem, neutrum deſeras, neutrum exponas Herodi, & fuge in Ægyptum, fuge in tenebras propriæ conſcientiæ, & peccata tua coram te ſint ſemper.* Durum eſt peccata ob oculos habere, durum eſt inter diſcrimina peccatorum ire, velle euoluere tantas tenebras; ſed ſi matrem cum filio feras, ſi Mariam cum Ieſu habeas tecum, ſecurus perge. *Matth. 2.* Infœlix ille, qui tantum ſydus contemnit. Magi Matth. 2. aiebant: *Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus cum muneribus*, &c. Non gradum faciunt ad Deum niſi ſtella ducente, qui in eo maximè damnarunt Iudæos: *Heſych.* de quibus ait Heſychius hom. 1. de Aſſump. Mariæ: *Iudæi inflexibiles, vel potius obduratæ ceruice, eos, qui miniſterio ſtellæ è longinquis regionibus erant adducti, neglexerunt imitari, vt cognoſcere poſſent Solem iuſtitiæ.* Ecce tibi, & Magorum fœlicitas, & Iudæorum infœlicitas; illi ſub ſtellæ clariſſimis radiis contendunt ad Chriſtum; Iudæi, quidquid de ſtella præcedente audiunt, contemnunt, nec ſtellæ ducatum æſtimant, & ſic in tenebris manent minimè viſuri Solem iuſtitiæ. Quanto infœliciùs pergant ad Deum, qui minimè ſpectant ſtellam Mariam? Miſer eris, ſi hac ſtella contempta gradiaris; fœlix, ſi ſub eius auſpiciis ſequaris Chriſtum. *Pſalm 44.* Dicebat enim ipſi Chriſto Pſalm. 44. *Proſperè procede, & regna.* Vbi Ruffinus explicat: *Proſperè procede, proſperè ex vtero virginali progredere*, quaſi à Maria ſumenda ſit viarum noſtrarum, proceſſuumque noſtrorum proſperitas.

§. XV.

A baptiſmate nouus ortus nouáque natiuitatis affulget.

EXpende locum, vbi caſtrametati ſunt venientes à Iordane, nimirum ait: *Populus autem aſcendit de Iordane decimo die menſis primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis contra orientalem plagam*, &c. Non enim abſque myſterio à Iordane venientes ad orientalem plagam intendunt, ſed vt innuat, vt ab aquis baptiſmatis Chriſtianos proſilientes nouus ortus, nouáque natiuitas comitetur. *D. Zen.* Quò ſpectans D. Zeno lib. 3. ſerm. 13. de die Paſchatis, quo baptiſmus celebrabatur ait: *Dies ſalutaris aduenit pariens ſibi de fine principium. Hoc etiam noſtris Competentibus præſtaturus: quos iam nunc fœlix inuitat occaſus, vt ſacri oceani lacteo profundo demerſi, ſurgentes inde nouello nouelli cum die ſua luce radiantes nobiſcum poſſint immortalitatis curſu ſeruato ad repromiſſionis terram, vbi in perpetuum quis oritur, peruenire.* Hoc vnum ſcias, quod olim qui proximi iam ad baptiſmum erant, vocabantur Competentes; in quibus dum baptizabantur, id meditatur D. Zeno, *D. Zen.* quod antiqui poetæ canebant de ſole; nimirum quòd occidens ſe immergit oceano, vnde oriens naſcitur rediuiuus. Sic Baptizandos & occaſus vocat, dum eos ſacri gurgitis ſubmergit vndis, à quibus ipſi ſurgentes cum nouo ſolis ortu noui ipſi immortalitatis viam tenent, ad illamque viuorum terram feſtinant, vbi perpetuò quis oritur, ſub lucidiſſimóque oriente fulget. *Iſai. 2.* Monebat Iſaias cap. 2. *Abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini*, &c. Alij legunt: *Abſcondimini in terra à facie furoris Domini.* Sed quæ terræ foſſa valebit nos tutari à furore diuino? Non equidem terræ foſſa, qua homines mortui ſepeliuntur, ibi enim non eſt ſecurus quis à furore Domini; ſed foſſa, qua conſepelimur cum Chriſto viui in baptiſmo iuxta Apoſtoli phraſim; in hac foſſa, qui abſconditur ſubmerſus ſacris vndis, inde prorſus ſecurus nouum ortum acquirat, quo cum Ieſu in noua appareat vita. *Procop.* Vt dicat Procopius ibi: *Patet ergo, hoc vnum ſuperiorum malorum ſupereſſe refugium, vt ipſi baptiſmatis ope tanquam terræ mandati, ſepeliamur, quo tandem cum Ieſu ſepulti, peccatóque mortui in nouitate vitæ ambulemus. Sic enim furentis Domini faciem vitabimus.* Ecce tibi vt baptiſmus & ſepulchrum eſt, & cunabula occaſus & oriens, quaſi in occaſu ſepelimur ſacro aquarum gurgite; at inde leuatos nos oriens excipit, quo rediuiui ambulamus in nouitate vitæ. *Ad Tit. 3.* Hoc dicebat Paul. ad Titum cap. 3. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis.* Expende illud: *Lauacrum regenerationis*, vbi enim lauacrum nominat, ſatius videretur dixiſſe lauacrum emundationis, aut purificationis. Cur maluit dicere regenerationis lauacrum? Rem pulchrè tractat D. Chryſoſt. hom. ad Baptizandos, fatus: *D. Chryſ.* *Ob quam cauſam non lauacrum remiſſionis peccatorum dicitur, nec lauacrum purificationis, ſed lauacrum regenerationis? Quia non nobis ſimpliciter peccata concedit, nec ſimpliciter nos purificat malis actibus implicatos, ſed tanquam è cælo generatos efficit: nam de cœlo nos condit, & inde conficit; non de terra formans iterum, ſed alio nos elemento per aquarum naturam progenerat.* Quid pulchrius? Per baptiſmum equidem ex cœlo generamur, cœleſtique vita animati nouo potimur ortu nouáque natiuitate.

§. XVI.

Ab aquis Baptiſmi ob oculos eſt nobis cæleſtis ciuitas patens.

A Iordane procedentes è regione Iericho caſtrametātur, cum dicat: *Populus autem aſcendit de Iordane decimo die menſis primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis contra Orientalem plagam vrbis Iericho.* Ecce tibi à Iordane venientibus ſtatim ob oculos eſt muniti ſſima vrbs Iericho; quanto fœlicius agitur cum Chriſtianis, qui ab aquis baptiſmi ſtatim intueri incipiunt patentem ſibi cœleſtem ciuitatem? Ait Iſaias cap. 33. *Panis ei datus eſt; aquæ eius fideles ſunt. Regem in decore ſuo videbunt, oculi eius cernent terram de longè.* Expende conſequentiam, *Iſai. 33.* vbi aquæ eius fideles apparuerint, ſtatim ab iis aquis emergens, & Regem, & ciuitatem cœleſtem licèt à longè adhuc in hac bellicoſa

licoſa regione poſitus intuebitur. Quod ponderans Procopius ibi ait: *Eis panis vitæ Chriſtus ipſe à Patre, aqua fidelis diuini baptiſmatis, vndè & flumen tibus omnis manat ſecuritas, nunquam non ſuppeditantur. Regem deinde illi intuebantur Dominum, qui etiam terram manſuetorum nondum adepti, ipſam mentis oculis in hac mortali vita Deum piè reueriti procul intuebuntur.* Datur equidem fidelis aqua ſacri baptiſmatis, vndè omnis ſecuritas manat, ſed & vnde exilientes licet nondum terram manſuetorum calcent, ſed adhuc ſint in bello, tamen iam quaſi à longè conſpiciunt & Regem, & cœleſtem ciuitatem ſibi apertam. Hinc Matth. 3. *Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli.* Circa quæ verba Chryſoſt. homil 12. in Matth. fatur: *Cuius igitur rei gratia cœli patuerunt? Vt diſcas etiam tu cum baptizaris, hoc fieri, Deo te iam ad patriam cœleſtem vocante, nihilque commune cum terra habere ſuadente.* Patet iam cœleſtis ciuitas baptizatis, ad illámque vocantur, ne minimis his temporalibus inhient, qui poteſtatem habent accedendi ad tantam ciuitatem. Quo non miror, quòd Iſaias cap. 3. baptiſmi aquam robuſtam vocet, ait enim: *Dominus exercituum auferet à Ieruſalem, & à Iuda validum, & fortem: omne robur panis, & omne robur aquæ.* Et quod robur eſt in aqua? Tantum eſt robur baptiſmi aquis; quod cœleſtem aulam hominibus reſerari faciant, vt liceat illis omnia illius luſtrare penetralia. Ait Procopius ibi: *Legimus aquam ablatam, ſacri ſcilicet baptiſmatis aquam, virtutemque ipſam, qua peccata remittere, & ſpiritus renouatione Chriſto conformes reddere, liberamque in cœli Regiam ingrediendi facultatem præbere ſolet.* Fœlices, qui ab iis aſcendunt aquis, vnde non ſolùm videre, ſed & luſtrare cœleſtia penetralia valent.

Procopius. *Matt. 3.* *Chryſ.* *Iſaias 3.* *Procopius.*

Ioſue 4. Duodecim quoque lapides, quos de Iordanis alueo ſumpſerat, poſuit Ioſue in Galgalis, & dixit ad filios Iſraël: Quando interrogauerint filij veſtri cras patres ſuos, & dixerint eis: Quid ſibi volunt lapides iſti? Docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alueum tranſiuit Iſraël Iordanem iſtum. Siccante Domino Deo veſtro aquas eius in conſpectu veſtro donec tranſiretis, ſicut fecerat priùs in mari rubro, &c.

§. XVII.

Vbi vel vmbra boni à Deo venit, ab eo & ipſum veniet bonum.

LApides duodecim à Iordane extractos locat Ioſue in Galgalis; ſic enim habes: *Duodecim quoque lapides, quos de Iordanis alueo ſumpſerat, poſuit Ioſue in Galgalis.* Nec otioſè quod ſignari debuerat, ingentibus lapidum cumulis, duodecim ſolùm lapidibus ſignatur; ſed iam inde Apoſtolorum numerus facet ſignabatur, qui vbique gentium teſtimonia mirabilium Ieſu præſtituri expectabantur. Hinc D. Hieron. in Epitaphio Sanctæ Paulæ, ait de illa: *Intuita eſt caſtra Galgala, & aceruum præputiorum, & ſecundæ circumciſionis myſterium, & duodecim lapides, qui de Iordanis illuc tranſlati alueo, duodecim Apoſtolorum fundamenta firmauerant.* Expendenda maximè ſunt illa verba, nimirum: *Qui duodecim Apoſtolorum fundamenta firmauerant:* quippe verum eſt, quòd lapides illi figurabant, & adumbrabant duodecim Apoſtolos; at qualiter eſſe verum poteſt, quòd Apoſtolorum duodecim fundamenta firmarent? Equidem dum ex Dei propoſito haberent lapides illi quòd adumbrarent duodecim Apoſtolos, iam inde certiſſima, & firmiſſima fundamenta oſtendebant, quòd vccturi eſſent duodecim Apoſtoli; vbi enim alicuius boni vel vmbra à Deo eſt, certiſſimum eſt, quòd ipſum bonum veniet. Quò ſpectans Paul. 1. ad Corinth. 15. monet: *Portemus & imaginem cœleſtis.* Alibi dicebat: *induimini Dominum Ieſum Chriſtum:* modò contentus eſt, quòd ſaltem eius imaginem, eius vmbram induamur. Et quid intereſt, ſi eius imaginem induamus, & nunquam perueniamus ad eius veritatem? Hoc ægrè credat Paulus poſſe accidere, cum illud ſit conſuetum magis, & vſitatum; vt vbi vel vmbra Dei, vel imago ſeruatur, inibi & ipſe Deus inueniatur; ait enim D. Zeno lib. 1. ſer. 4. *Portemus & eius imaginem, qui de cœlo eſt. Quam qui ſanctè portauerint ſicut Apoſtoli, omnéſque iuſti, non tantum imaginem, ſed ipſum Deum quoque portabunt, ſicut & ſcriptum eſt: Vos eſtis templum Dei, & Spiritus Dei habitat in vobis.* Non ſolum in te manebit Dei imago: ſed & qui dedit, à te imaginem, vel vmbram ſuam portari, ipſe & dabit veritatem. Crede mihi nullius diuini boni à Deo in te profecti vel vmbram colis, quin & totum bonum per ſe non impleatur: Apocalypſ. 13. *Quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.* Et mirabar, quòd diuiniſſimus Agnus dicatur occiſus ab origine mundi, cum conſtet eum non niſi extremis temporibus fuiſſe in cruce exaltatum. In origine mundi audio occiſum fuiſſe Abelem à fratre, in quo non occidebatur Ieſus, ſed occidendus figurabatur. Quod forte attendens Ticonius pro *occiſus eſt*, legit ipſe, *ſignatus eſt*, Et quidem in Abele occiſo occidendus Agnus Dei ſignabatur. Cur ergo verâ iam occiſionem vocat noſter, cuius ſola erat figuratio? Cur quando tantùm figurabatur Agnus occidendus, iam dicit occiſum eſſe? Sapienter equidem Spiritus diuinus vbi ab origine mundi vidit occiſionem diuiniſſimi Agni delineari, adumbrari, iam prædicat præſentem ipſius Dominicæ Paſſionis veritatem. Nunquam enim boni à Deo præſtandi vel vmbra apparet, quin ipſius boni aduentus à Deo certus maneat, vt iam quaſi veniſſe cenſeatur. Huc refert dicta tom. 5. in Euangel. lib. 14. cap. 10. §. 31. & tom. 4. lib. 16. cap. 15. §. 27. cap. 6. §. 13. & tomo 4. de Chriſto figur. lib. 8. cap. 1. §. 30.

D. Hier. *1. Cor. 15.* *D. Zen.* *Apoc. 13.*

§. XVIII.

Ornatus ſacrorum carnalibus oculis religionem faciunt.

STatuuntur lapides iſti in Galgalis à Ioſue, dicente textu: *Duodecim lapides, quos de Iordanis alueo ſumpſerat, poſuit Ioſue in Galgalis.* Quod factum videtur contrarium legi ex Leuit. 26. vbi ait: *Non facietis vobis idolum, & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra.* Quando ergo lege cautum, ne tituli, nec lapides erigerentur in terra, cur modò mandatum eſt Ioſue, vt erigat duodecim lapides in primo limine

Leuit. 26.

mine terræ promiſſæ ? Multam hoc quæſtionem fecit Abulenſi, & Serario : ſed ego ex ipſis verbis legis ſolutionem capio : ait enim : *Neque inſignem lapidem ponetis*, quaſi vetet erectionem lapidis ornatu aliquo, vel ſculpturâ inſignis, quibus religionis ſuſpicionem afferret oculis carnalibus; non tamen videtur vetare ſimplicem erectionem lapidis impoliti, & rudis omni decore, & ornamento ſpoliati. Nuditas enim & vilitas omnem religionis ſuſpicionem eripit reſpectu oculorum carnalium, quam maximè facit, & conciliat, ſpecioſitas, & pretioſitas ornatus. Ad hæc aiebat *Lactant.* Lactantius lib. 2. institut. cap 7. fatus : *Tanta homines cupiditas imaginum tenet ; vt iam viliora ducantur illa, quæ vera ſunt, auro ſcilicet, gemmis, & ebore delectantur : horum pulchritudo, ac nitor præſtringit oculos ; nec vllam religionem putant, vbicùmque illa non fulſerint.* Sic carnales oculi capiuntur rerum pretioſitate, ſpecioſitate ; vt vbi illæ non fulſerint, vix religio poſſe eſſe credatur. Prætereuntur quot idie templa impolita, altaria inornata; quaſi nihil ibi ſit myſterij : vbi autem altaria ſunt fulgentia in auro, in pretioſis tapetibus, in ſpecioſis floribus, in luminibus, ad hæc aduolant populi, religionemque ibi præſentiſſimam venerantur. Hinc ardente templo Ieroſolymitano feſtinauit Titus eius videre intimam pulchritudinem, *Egeſippus.* antequam exureretur : de quo ait Egeſippus lib. 5. cap. 43. *Rurſus incurrit Titus cupiens cuiuſmodi ædes eſſet circumſpectare. Cuius gratia motus præcellentiorem omnium templorum fuiſſe operibus fatebatur. Mirabatur ſaxorum magnitudinem, metalli nitorem, venuſtatem operis, gratiam pulchritudinis, Nec immerito tantam fuiſſe loci celebritatem pronuntiabat, vt eò ex omnibus locis conueniretur, quia tantum non niſi ſummi Dei crederetur eſſe domicilium. Augebat honos fidem religionis*, &c. Equidem honos ex ornatu, ex pulchritudine, ex pretioſitate augebat fidem religionis ; tanto enim religioſiorem locum, Deoque plenum cenſebat & Titus, & cæteri alij, quanto eum videbant ſplendeſcere diuitiis maioribus. Et quando honos, & ſpecies templi non auget hominibus fidem religionis ? Vt videant, quantum detrogent religioni apud homines, qui templa, altariave abſque vlla venuſtate, abſque vllo habent nitore.

§. XIX.

Nuditas Apoſtolica validiſſima res eſt.

CVm audio, duodecim lapides in Galgalis poſitos, iuxta illud : *duodecim lapides poſuit Ioſue in Galgalis* : ſtatum reuoco illud D. Hieronymi *D.Hieron.* in epitaphio Paulæ dicentis de illis : *Qui de Iordanis illuc tranſlati alueo duodecim Apoſtolorum fundamenta firmauerant.* Et quomodo ij lapides firmabant Apoſtolorum fundamenta ? An duritie ſua? Abſit, non enim fortitudo Apoſtolorum lapidea erat, ſicut nec Iobi fuerat ænea. Firmitatem ergo Apoſtolorum ij lapides demonſtrabant nuditate ſua, & ruditate. Vt enim lapides ij prorſus erant rudes, impoliti, omni ſpecie nudati : ſic Apoſtoli ex nuditate, & ruditate ſua ita confirmabantur, vt vel mundum poſſent ſibi ſubiugare. Validiſſima enim fuit Apoſtolica nuditas ad mundum ſubiugandum. Et quid nuditas Apoſtolica *Marc.7.* non valeat ? Ait Marcus cap. 7. de Ioanne : *Herodes miſit, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcerem :: Dicebat enim Ioannes Herodi, Non licet tibi habere vxorem fratris tui :: Herodes autem metuebat Ioannem.* Quis ad hæc non miratur ? Vnus Ioannes aduerſus Regem audet, ſicque aduerſus eum valet, vt ſe ab illo timeri faciat. Et vnde tanta valentia Ioanni, niſi ex nuditate, & paupertate ſpiritus, qua nihil mundi habebat, nec deſiderabat ? Ait D. Chryſoſt. citatus in Cat Græca D. Lu- *Chryſoſt.* cæ cap. 9. *Quanto nullius eguerimus, tanto fortiores, atque omnibus ſuperiores euadimus. Talis erat Ioannes, quapropter cum ipſum nemo contriſtaret, ipſe contriſtabat Herodem : cùmque nihil haberet, contra Regem ſurrexit, qui purpura indutus, ac diademate, & mille phantaſijs implicatus, tremit, ac timet omnium egenum, ac nudum. Ac ne capite truncato, ſine timore viuere potuit. Quod autem poſt eius abitum metum adhuc tenebat vireſcentem, audi, quid dicat: Hic eſt Ioannes, quem ego decollaui*, &c. Equidem qui vehementer aliquem timet, quemcumque videt, putat eſſe illum, quem timet Sic Herodes adeo timebat Ioannem, vt vel poſt mortem eius, putaret illum in Ieſu videre. Et vnde Ioannes tantus in Regem ? Aiunt illa : *cum nihil haberet*, &c. Nuditas, & paupertas, qua omnia mundialia contemnebat, faciebat hominem validiorem Regibus. Raptum Eliam in cœlum ſic deflebat Eliſæus, quaſi vnà cum illo totum præſidium, & fortitudo Iſraëlis raperetur. Quod audiens ipſe Elias dimiſit à ſe pallium vnum vile, & pauper, quo operiebatur : ſic enim dicit 4. Reg. 2. *Leuauit pallium Eliæ, quod ceciderat ei.* *4.Reg.2.* Quantum hoc ? Ploranti abſceſſum currus Iſraëlis, & aurigæ eius, abſceſſum præſidij, & fortitudinis Iſraëlitarum, datur vile & pauper pallium Eliæ. Quid pallium cum ferrato curru aduerſus hoſtes ? Cur ergo cum currum tollis, pallium præbes ? Equidem in illo pallio dabatur nuditas, & paupertas ſpiritus Prophetici, quæ valentior eſt omni exercitu, omnique ferrato curru. Ait Diu. Chryſoſtom. *Chryſoſt.* hom. 2. ad Popul. Anth. *Propterea Elias in cælum aſcendens nihil aliud, quàm melotem diſcipulo reliquit. Cum hac, inquit, cum diabolo pugnaui, & tu contra illum armatus hanc capies. Validum enim telum inopia, & inexpugnabile habitaculum, & turris inconcuſſa.* Vt enim melotes pauperis, & inopis habitus erat, ſic in illa ſimilis paupertas, & inopia Eliſæo relinquebatur, qua nulla alia arma poſſet deſiderare, vt de vniuerſis hoſtibus triumpharet. Non enim currus ferrati, non calybs, non æneum ſcutum, non vniuerſi generis armamenta ſic hominem tutantur, & hoſtes perdunt, vt paupertas voluntaria. Hæc validum telum eſt, & inexpugnabile habitaculum, & turris inconcuſſa. Hæc orbem terrarum valet debellare. Dan. 2. poſt oſten- *Dan.2.* ſam ingentis magnitudinis ſtatuam, ait : *Abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus, & percuſſit ſtatuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos. Tunc contrita ſunt pariter, ferrum, teſta, æs, & argentum, & aurum ::: Lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus, & impleuit vniuerſam terram.* Quis rudior, & impolitior lapide recenter cadente de monte ? Is tamen ſic rudis à monte veniens, peſſundans aurum, omniaque pretioſa metalla, implet orbem terrarum. Quod de principe paupertatis intelligens Auguſt. in Pſalm. *Auguſt.* 42. ait : *Mons ille eſt, qui creuit ex minimo lapide ſecundum Danielem, & confringens regna terrarum, & in tantum excreſcens, vt impleret orbem terrarum.* Sic de contemptu, & peſſundatione regnorum terræ venit eò, vt terrarum orbis dominaretur.

§. XX.

§. XX.

Firma inconcuſſaque virtutis eſſe debet, qui priſtinas maiorum virtutes corruptis poſteris perſuadeat.

DVodecim ſunt lapides, quos ſtatuit Ioſue in Galgalis pro ſuperati ſigno Iordanis: Cur Ioſue duodecim duriſſimas petras requirit? Ait Ioſue. ipſe Ioſue ibi: *Quando interrogauerint filij veſtri cras patres ſuos, & dixerint eis, quid ſibi volunt lapides iſti? Docebitis eos, atque dicetis, per arentem alueum tranſiuit Iſraël*, &c. Erigebat lapides, qui poſteris oblitis, & multa ignorantia corruptis teſtarentur maiorum ſuorum priſtinas virtutes. Qui autem corruptis poſteris maiorum virtutes teſtetur, & imprimat, firmiſſimæ, inconcuſſiſſimæque debet eſſe virtutis, multoque robore indi- Angelus. get. Hinc Angelus ad Zachariam, Luc. 1. de Ioanne naſcituro locutus ait: *Erit enim magnus coram Domino: vinum, & ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebitur ab vtero matris ſuæ: & multos filiorum Iſraël conuertet ad Dominum Deum ipſorum. Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ, vt conuertat corda Patrum in filios:* Expende quantis antea Ioannem inſignierit, vt illi hoc vltimum ſingulare attribuat: nimirum, quod *conuertet corda patrum in filios.* Ad hoc præſtandum magnus coram Domino fit Ioannes, & vita Angelica vtitur, & in materno vtero ſanctitatem excipit, & fit in ſpiritu, & in virtute Elias; de iis enim duobus præſtantiſſimis, & inconcuſſiſſimis animis dicitur, quod corda Patrum conuertent in filios. Sed quantum eſt, quòd patrum cor ad filium conuertatur? Vel quid eſt conuerti cor patrum ad filios, vt tantæ virtutis opus ſit? Correctum, & Deo ſubditum quod in patribus antiquis fuit, id velle imprimere corruptis filiis, opus eſt inconcuſſiſſimæ virtutis; & virtutis, quæ propria ſit Baptiſtæ, & Eliæ. Ait Beda. Beda hom. 2. in Vigil. Ioan Bapt. *Vnum igitur, atque idem vtriuſque* (nimirum Ioannis, & Eliæ) *opus eſt; fidem ſcilicet, atque intellectum, quem habuere patres, filiorum mentibus prædicando infundere.* Hoc fuit munus integerrimi Ioannis, hoc erit munus inuincibilis Eliæ; quod in filiis maiorum virtutes oblitis illarum memoriam, & affectum imprimat. Inuenit Baptiſta Abrahami, Moyſiſque poſteros adeò corruptos, vt potius viderentur viperarum genimina. Inueniet Elias vltimos Chriſtianos quàm longè à virtutibus auitis. Sed hoc eſt tantorum virorum munus, quod iis filiis patrum antiquorum virtutes teſtentur, eorúmque animis imprimant. Quod quantæ virtutis ſit teſtantur, & D. Bonauentura, & ſancta Virgo Tharaſia, vtriuſq; enim munus fuit, in filiis ad aliqualem teporem redactis, ardentem patrum reſuſcitare ſpiritum.

§. XXI.

Vbi peccatum abeſt, ibi firmitas, & perpetuitas fundari poteſt, non vbi peccatum eſt.

ERiguntur ij lapides, vt in illis perpetua diuinæ beneficentiæ memoria ſeruetur, dicit enim: *vt vos timeatis Dominum Deum veſtrum omni tempore:* & expreſſiùs dixerat priùs in hoc eodem capite: *Poſiti ſunt lapides iſti in monumentum filiorum Iſraël vſque in æternum.* Itaque in lapidibus iſtis perpetua beneficentiæ diuinæ memoria æternatur. Et cur placuit lapidibus vti pro ſignis diuinæ memoriæ apud homines æternandæ? Nonne, vt ait Auſonius: *Mors etiam ſaxis, nominibuſque venit?* Auſonius. Vnde ergo aptiores lapides inueniuntur pro Dei memoria æternanda? De lapide ſingulariter ſcriptum eſt, quòd ſemitam in ſe colubri non oſtendat, ait enim Prouerb. 30. *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ* Prouer 30. *in cælo, viam colubri ſuper petram*, &c. Vbi autem petra nullam in ſe colubri ſemitam oſtendit, aptiſſima eſt vt ſumatur pro ſigno rei æternandæ, quando perpetuitas, & firmitas rei ibi poteſt ſecuriùs fundari, vbi antiqui ſerpentis veſtigium, nimirum peccatum, non apparet. Matth. 16. aiebat Ieſus: *Tu* Matth. 16. *es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Mirabar, quòd tantæ firmitatis petram Dominus inueniret ad fundandam Eccleſiam, aduersùs quã portæ inferi non præualerent. Et vnde tanta firmitas in petra? Ait Orig. hom. 1. in Matth. *Manifeſtum* Origen. *eſt, quod neque aduerſus petram illam, ſuper quã ædificatur Eccleſia, neque aduersùs Eccleſiam, quæ ædificatur ſuper huiuſmodi petram, portæ præualebunt infernorum, quemadmodum nec via ſerpentis ſuper petram, ſecundum quod in Prouerbijs poſitum eſt, poterit inueniri. Quæ petra, inambulabilis eſt ſerpenti, ſiue quæ vera Eccleſia eſt, fortior eſt portis, ſiue aduerſantibus inferorum propter Chriſtum verum ſapientem*, &c. Ibi autumat fortitudinem eſſe inſuperabilem, firmitatémque minimè concutiendam, vbi antiquus ſerpens veſtigia non imprimit peccati. Diluuio abſorbente terram dicitur de arca à Noemo facta, Gen. 7. *Porrò arca ferebatur ſuper* Geneſ. 7. *aquas.* Quando mundialia omnia, quando vel ipſe Paradiſus iuxta multorum opinionem ab aquis abſorbebatur, ſola arca à Noemo facta ſuper aquas ferebatur, & triumphabat de aquis. Et vnde arca illa conſtitui potuit ipſo paradiſo firmior aduerſus aquas. Fuit in paradiſo ſerpentis ſemita, qua etiam illò intrauit peccatum; non autem fuit in arca, inde crediderim aduerſus diluuium paradiſo fir- Baſil. Sel. miorem fuiſſe arcam. Ait D. Baſil. Sel. orat 5. *O arca paradiſo firmior! Illic namque cum illis nauigabat ſerpens: illic lignum mortis fuit inſtrumentum; hic lignum ſalutis fuit gubernaculum: illic Adamum præuaricari docebat; hic perfugio Noemum petit.* Nec miror, quòd vbi nec ſerpentis ſemita inuenta eſt, nec peccato aditus fuit datus, ibi paradiſo maior firmitas aduersùs pericula inueniatur.

CAPVT VII.

Geſta in Galgalis.

TEXTVS HISTORIÆ.

SICCATVM flumen, tranſeuntémque Iſraëlem mirati Amorrhæi, Chananæique, ſic timore obſtupent, imò lapideſcunt, vt nullum motum aduersùs aggredientes populos excitare valeant. Imperturbatos ergo Iſraëlitas, quietoſque pauentibus hoſtibus conuenit Dominus in campis Iericho, & ſecundò cum Ioſue de populi

circum-

circuncïſione agit: Egerat enim Deus primò cum Abrahamo de circunciſione, vt ipſe, & filij eius, & vniuerſi poſteri hoc erant ſtigmate ornanadi; nec amplius auditur Deus locutus de circúciſione, vſque in præſentem locum, vbi ſecundò cum Ioſue de illa, clara voce, tractat: vt omnes, qui in Heremo tantum ſacramentum, ſine culpa, ſiue religione dimiſerint, iam illo teneantur initiati. Paratur ſtatim populi circunciſio ſecunda, nimirum, quæ ſecundò à Deo exigitur voce clara; cuius vulneris petrino cultro peracti ſanitas vt apparuit; ſimul Ægyptiaci opprobrij fœditas Deo teſtante diſparuit. Nec mora; ſignis diuinis exculti populares vniuerſi currunt ad greges, lectiſque agniculis immaculatis, paſchales victimas plenis obſeruationibus inſtaurant. Nec defuit terra ſuos veros dominos munerare, de propriis enim frugibus obtulit, vt rituales efficerentur panes azymi, & polentæ, in tanta abundantia, vt cœleſtis mannæ pluuia prorſus inde ceſſarit. A tanto ſacrificio Ioſue ſolus tendit in agrum: cui Princeps cœleſtis militiæ Michaël ſtricto gladio obuius factus, iubet hominem detractis calceis, & ſibi, & loco, in quo ſtabat, religionem impendere ſingularem.

MORALIA CIRCA textus literam.

CIRCVNCISIONE, & Agni Paſchate, & Angelo excipiuntur Iudæi in terra promiſſa; nequis contendat ad veram promiſſionem patriæ, niſi de circunciſione carnalium operum, & de eſu immaculati Agni, ducenteque Angelo, qui hoſtes arceat.

Ioſue 5. Poſtquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Iordanem ad Occidentalem plagam, & cuncti reges Chanaam, qui propinqua poſſidebant magni maris loca, quòd ſiccaſſet Dominus fluenta Iordanis coram filiis Iſraël donec tranſirent, diſſolutum eſt cor eorum, & non remanſit in eis ſpiritus, timentium introitum filiorum Iſraël. Eo tempore ait Dominus ad Ioſue: Fac tibi cultros lapideos, & circuncide ſecundò filios Iſraël, &c.

§. I.

Bonus timor opera extorquet.

VIde deploratorum hominum timorem in Amorrhæis, & Chananæis, qui vbi Iordanis miraculo, aduentu Iſraëlis terrétur, nullum aggrediuntur ſalutis opus; quin potius: *Diſſolutum eſt cor eorum, & non remanſit in eis ſpiritus*, &c. Omnia obriguerunt in eis principia operum, nihil egerunt, nihil aggreſſi ſunt, quo lenirent, vel tollerent rem timoris. Proh peſſimum genus timoris! Sanè bonus timor potiùs opera extorquet, & in
Pſalm. 127. facinora impellit hominem. Hinc Pſalm. 127. clamabat: *Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius:* Ecce fœlicitatem in eo, quod timeant, ponit. Sed præ timore illis diſſolutum eſt cor, non remanſit in eis ſpiritus; quomodo ergo poteſt eſſe fœlicitas in timore, à quo tanta ſpiritus, cordiſvè defectiu oritur? Equidem eſt timoris genus peſſimum, quo & cordis, & ſpiritus robur conteritur, ne vllum inde exeat opus; quod deploratorum hominum eſt proprium. Rurſus aliud eſt genus timoris optimum, nempè timoris Domini, qui vbi in corde eſt, ſtatim illud impellit in opus. Quo in timore fœlicitas eſt, & beatitudo. Quis enim non fœlix, dum ſic timet, vt ex timore non hæreat, ſed ſe accingat in ſalutis opera? Ait D. Zeno ſer. in Pſal. 127. *Oſtendit, non ex trepidatione* *D. Zen.*
noſtra, nec ex terrore eius, qui terribilis ſit, beatos eſſe, qui timeant; ſed ex eo, quod in vijs eius incedant, timor enim non in metu, ſed in obedientia eſt, & timoris teſtimonium eſt obſequela. Planè fœlicis timoris teſtimonium in eo eſt, quòd ad obſequendum te diſponas diuinis præceptis. Quis enim credat, illum fœliciter terreri; qui vt lapis riget, nec ſcit manum vlli operi prætendere? Qui autem amat cognoſcere qualitatem timoris, quo tenetur; reſpiciat ad opera, ad præceptorum obſeruantiam, ad obſequia exhibita Deo; hæc enim manifeſtè naſcuntur ex timore qui homines ad fœlicitatem euehit. Quò ſpectans aiebat Pſalm. 33. *Venite filij, au-* *Pſalm. 33.*
dite me, timorem Domini docebo vos. Et vndè docebit timorem Domini? An ex cordis diſſolutione? An ex defectu ſpiritus? Abſit, timor enim Dei bonus non ex defectu, ſed ex præſtantiſſimis operibus docetur. Vt dicat D. Zen. in Pſalm. 107. *D. Zen.*
Diſcendus ergo timor eſt; non enim in terrore, ſed in ratione doctrina eſt. Neque ex trepidatione natura, ſed præceptorum obſeruantia, & operibus vitæ innocentis, & cognitione veritatis ineundus eſt. Caue tibi à timore ſterili, & infructifero, is enim timor proprius deploratorum eſt. Ille timor tibi arrideat, qui cum præceptorum obſeruantia, & operibus vitæ innocentis eſt. Nequit enim non eſſe præſtantiſſimus timor, qui nos ad præſtantia opera impellit. Aiebat Iſai. cap. 26. *Sic facti ſumus a facie tua* *Iſai. 26.*
Domine. Concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis. Vbi in rem noſtram Se- *Septuag.*
ptuag. legunt: *Propter timorem tuum Domine in vtero accepimus, & parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis.* Quid fœcundius timore iſto ſalutifero? Vide, vt malus reproborum timor in Amorrhæis, & Chananæis ſic homines compreſſit, vt diſſolutum ſit cor eorum, & non remanſerit in eis ſpiritus; at Dei bonus timor longè aliter ſe habet in eis quos implet, nam ex illo ſic fœcundantur, vt ablata omni ſterilitate validiſſimum ſpiritum pariant ſalutis, quo excitantur in opera vitæ. Ex quo pulchrè aiebat Euſeb. in cat. Græca in *Euſeb.*
Pentateuch *Finis tui timoris ſaluſ fuit noſtri ſpiritus, quem quidem cum peperiſſemus, notum fecimus omnibus mortalibus, qui ſuper terram ſunt, illos quoque vtilitatem percepturos, ſi didicerint eadem, quæ nos didicimus, & ſi nos imitati fuerint, & conceperint ex timore Dei, & pepererint ſpiritum ſalutis. Qui enim hunc timorem non habuerint, neque pepererint ſpiritum, ſed ſteriles permanſerint: excident à tua ſpe.* Expende in primis illa: *Finis tui timoris ſalus fuit noſtri ſpiritus:* hic eſt enim finis timoris ſalutiferi, nimirum, quòd roboretur ſpiritus ad opera vitæ; non quòd non remaneat ſpiritus, ſed magis quòd vitalibus operibus ſe exerceat ſpiritus. Rurſus expende illa, *ſed ſteriles permanſerint*, &c. Qui enim eo timore aguntur quo minimè fœcundantur ad opera, ſed in ſterilitate degunt, ij prorſus excidunt à ſpe vitæ.

§. II.

§. II.

Timor Dei, & timor temporalium mutuò ſe expellunt.

ACriter pugnant duo timores in humano corde, nimirum, timor Dei, & timor temporalium; quorum qui poſſederit animum, alteri omnem aditum occludit. Ecce tibi de Amorrhæis, & Chananæis dicitur: *diſſolutum eſt cor eorum, non remanſit in eis ſpiritus, timentium introitum filiorum Iſrael:* Planè nihil, quo ſpiritus ſalutis fiat, in eis remanſit. Vnde hoc? *Timentium introitum filiorum Iſrael:* Non equidem Deum parantem Iſraëlitarum introitus, ſed Iſraëlitas timebant. Vbi enim nimius timor temporalium illos poſſedit, non ſiuit, vt Deum timerent, ſed magis fecit illos Deo aduerſari. *Sap. 17.* Aiebat Sapiens cap. 17. *Cum ſit timida nequitia: data eſt in omnium condemnationem.* Et mirabar, quod timor in condemnationem daretur, cum dictum ſit alibi: *Initium ſapientiæ timor Domini.* Sed qui timor adeò malus eſt, qui homines reddat damnatos, & Deo aduerſarios, niſi timor nimius temporalium malorum, qui ſemper annexus eſt peccatis? *Hugo.* Ait Hugo Card. *Timida nequitia, ideſt, timor annexus nequitiæ conſcientiæ datus eſt in condemnationem omnium peccatorum, vrens mentem, reprimens timorem Dei, quo tumeſcit contra Deum, peccare non timens.* Ecce tibi venenum timoris temporalium, annexus nequitiæ eſt, & primum occludit aditum timori Dei, tanta tumens malitia vt nimium timens temporalia, non timeat peccare, nec Deo aduerſari. E contra timor Dei ſic componit animum, ſic implet corda, ſic roborat ſpiritum, vt nihil ſciat timere temporale. Ionam fugitiuum tempeſtas furens perſequitur, nautarumque ſortibus iactis deprehenditur eſſe cauſa tempeſtatis. Conueniunt Ionam nautæ, eius inſtitutum inquirunt. *Ionæ 1.* Quibus ille; Ionæ cap. 1. *Deum cæli ego timeo, qui fecit mare, & aridam:* Rurſuſque ait: *Tollite me, & mittite in mare.* Quanta hæc animi conſtantia? Ipſe ſententiam in ſe fert, ipſe ſe fluctibus damnat. Cur non magis timet? Cur non magis veretur naufragium? Præmiſerat antea: *Deum cæli ego timeo;* vbi enim Dei timorem habebat, non timebat mala temporalia. *Zeno.* Ait D. Zeno ſerm. de timore: *Ionas timens Dominum ſpontaneum non timet adire naufragium.* Nequit timor Dei admittere ſecum timorem temporalium; imò eo intentus eſt vt penitus illi occludat aditum. Hinc *Deut. 10.* Deuter. 10. ait: *Et nunc Iſrael quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius,* &c. Hoc primum petit Dominus Deus à populo ſuo, nimirum vt timeat Deū filiali timore Et cur prius timorem meminit? Planè, quia ſi te Dei timor impleuerit, hoc ſummopere canebit, ne alteri temporalium timori locus reſtet, vt dicat *Zeno.* D. Zen. ſerm. de timore: *Videtis ne hunc timorem vobis neceſſarium, qui in Dei amore conſiſtit, qui voluntate ſua ſe parit, diuina legis agnitione conſtruit decorem, ad omnia genera virtutum intrepidus corrigit: præceptis omnibus fideliter obtemperas: inchoatus innocēter viuit, iuſtitiam percolit, ſine fine ſtudet timere, ne quid præter Deum quem diligit, timeat.* Hoc ſtudium eſt, hæc cura ſanctiſſimi timoris Dei, ne vllus locus alteri timori ſit.

Tom. 3.

§. III.

Illam induat formam, quæ amabilior hominibus eſt, qui amat homines Deo capere.

SEcundò accedit Deus mandaturus circunciſionem Iſraëlitis, illamque nouis ſub circunſtantiis mandat; quippe ait: *Fac tibi cultros lapideos, & circuncide,* &c. Lex de circūciſione data Abrahamo nō meminit cultros lapideos; ſed modò cum ſecundo ea lex renouatur, petuntur lapidei cultri; in lapide enim ſignificabatur verus Ieſus iuxta Patrum interpretationem communem: ſed cur in hac ſecunda circunciſionis promulgatione in petrino cultro oſtenditur Ieſus? Erant lapidea idola, & ſimulacra tunc culta à gentibus, ideò Ieſus ſeſe ſub lapidea forma propoſuit, vt lapidibus ſeruientes à falſis diis lapideis ad verum traheret. Aiebat. D. Iu- *Iuſtin.* ſtin. Mar. citatus in Gloſſa: *Priſcus ille Ieſus dicitur ſecunda circunſione cultris lapideis circuncidiſſe populum, quod fuit præſagium circunciſionis, qua nos Ieſus Chriſtus reſecuit à lapidibus, ſimulacriſque cæteris, hoc eſt, liberauit nos ab errore mundano. Vbique gentium multis circunciſis cultro petrino, verbo Ieſu Domini noſtri. Nam lapis, & petra Chriſtus prædicatur.* Ecce tibi vt circunciſione illa exprimebatur circunciſio, qua per Chriſtum ab idolorum cultu auocabamur: ſic enim prædicabatur ille, dicebaturque petra, & lapis, vt nos ab adoratione lapidum ad Deum verum traheret. Multum enim proficit, quòd ſe quis ſub ea forma ſtatuat, quæ magis ab hominibus adoratur, & colitur, vt inde illos capiat, & trahat in veritatem. Hinc Matth. 2. Venien- *Matth. 2.* tes ad Dei filium Magi clamabant: *Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus cum muneribus adorare eum.* Data eſt enim illis ſtella in cœlo, quæ homines duceret, & deduceret in locum Dominicæ natiuitatis. Nec improbabiliter putat Theodor. hom. *Theodor.* de Chriſti natiu. habita tom. 6. Conc. Epheſ. Appendice 5. cap. 2. hanc non fuiſſe veram ſtellam, ſed Angelum, qui ſub ſtellæ forma ſe ducem viæ propoſuerat Magis. At vt ducatum præſtaret Angelus Tobiæ, potius illi apparuit in ſpecie iuuenis præcincti ad iter faciendum. Ait enim Tob. 5. *Egreſ- Tob. 5.* *ſus Tobias inuenit iuuenem ſplendidum, ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum.* Cur ſimiliter Angelus non ſeſe obiecit Magis ſub hac præcincti iuuenis ſpecie, vt illos duceret, vſque ad locum, vbi Ieſus erat natus? Cur hac forma relicta magis placuit formam ſubire ſtellæ tacentis, vt illos ducaret? Colebantur maximè ſtellæ à Magis, ideo ſapienter Angelus formam elegit ſtellæ, vt ex nota, & culta forma placens illos citius à cultura vana ſtellarum ad verum iuſtitiæ Solem recenter ortum adorandum traheret. Ait Cæſar. Nazianz. *Nazianz.* frater dialog. 2. *Meritò ſtellam Angelum Euangeliſta vocat. Sed & cultum aſtris impenſum ad Chriſtum trahens, à multorum Deorum errore mortales reducendo, velut ſtellam ponit Angelum via adorationis ducem: Non enim alia re Magi ad adorationem excitati ſunt, quàm opinione ſui cultus.* Planè inde capiuntur Magi, nimirum ex forma ſtellarum, quas colebant, non enim detrectant ſequi eam, cui quotidie exhibebant ſeruitium: & dum ad notam ſibi formam contendunt, fœliciter ad veritatem ducuntur. Huc veniant Euangelici miniſtri, & diſcant ad formas peccatoribus gratiores innocenter deſcendere, vt illos inde trahant in bonam frugem.

Sic meus parens ſanctiſſimus Xauier factus hoſpes ſceleſtorum hominum, paulatim ſe animis eorum inſinuans à turpitudine eos reducebat ad Christum.

§. IV.

Sacra exhibita Deo maximè hominem in bono firmant.

POſt peractam deſerti peregrinationem, poſt ſuperatum Iordanem, cum primum in promiſſionis agris caſtrametantur Iſraëlitæ, ſacramentum circumciſionis ab illis exigitur. Ait enim Deus: *Fac tibi cultros lapideos, & circumcide*, &c. Et cur in primo terræ limine ſtatim vocantur ad circumciſionis ſacramentum? Vt volebat Deus homines confirmare in promiſſione ſua, ne iam regreſſum timerent in ſolitudinem, nec in pericula priſtina; ſed potius ſperarent iam quietem firmiſſimam, ſic eos ad ſacra vocat, nullo enim citius homo depellit pericula, & in bono conſtituitur. Quò ſpectans Iuſtin. Mart. dialog. cum Triphone ait: *Ieſus Christus omnes eos, qui volunt, circumcidit iuxta priſca præſagia, cultris lapideis, vt exoriatur gens iuſta, populus tenax fidei, cupidus veritatis, & in pace perſeuerans.* Perſeuerantem pacem, & quietem daturus populo ſuo Dominus noſter, iubet illum circumcidi, de virtute enim tanti ſacrificij Deo exhibiti, maximè confirmatur homo in ſalute, ne timeat hoſtiles incurſus. Quis ignoret Noemum arca incluſum hinc inde iactari diluuij fluctibus? Tandem ſuperato diluuio, quieſcente arca, exſiccata terra, egreditur Noemus, & vix terram pertingit, & ecce tibi Geneſ 8. *Ædificauit autem Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis obtulit holocauſta, ſuper altare.* Quid tunc? Statim Deus placabiliſſimus hominem confirmat, arcum depingit in cælo pro ſigno, ne amplius timeatur diluuium. Proh Noemi prudentiam! Superatis diluuij fluctibus, calcata terra ſicca ad ſacra currit, quo præterita mala prorſus abigit, & ſe in ſecuritate conſtituit. Vt illi ſapienter dicat D. Baſil. Sel. orat. 5. *Repreſſiſti ſacrificio alterius diluuij terrorem, recepiſti Dei ſecuritatis futura pignora.* Itaque ſacrificio peracto Noemus repreſſit terrorem alterius diluuij, ſciebat enim quod ſic in terra confirmaretur, vt non metueret, iam inde reuocari ad priſtina diluuij pericula, ſed ſecurius frueretur promiſſione diuina. Videnț equidem ſacra rite peracta ab hominibus, illos maximè in bonis firmare, & metus priſtinorum malorum diſcutere. Huc traho hiſtoriam notiſſimam ex 2. Reg. cap. 24. vbi oſtenditur Angelus Domini ſtricto gladio percutiens Iſraëlitas adeò, vt intra breuiſſimum tempus ſeptuaginta millia virorum ceciderint. Quid tunc? Vidit Dauid afflictionem populi, notauit gladium euaginatum in area Areunæ; *Et ædificauit ibi Dauid altare Domino, & obtulit holocauſta, & pacifica: & propitiatus eſt Dominus terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſrael.* Vbi ſapienter Caiet. ait: *Ecce tempus, quo ceſſauit peſtis, videlicet tempore holocauſti oblati à Dauide.* Illud planè tempus eſt, quo ceſſent mala, quo hominum aduerſaria euaneant, nimirum, quo ritè ab illis ſacra fuerint peracta. Quod enim minimè præſtarent vniuerſæ creatæ poteſtates, id perficit ſacrificium Deo oblatum, quo maximè in bonis confirmamur.

Iuſtin.

Geneſ. 8.

Baſil. Sel.

2. Reg. 24.

Caiet.

§. V.

Vbi Deus ſtricto iuſtitiæ gladio apparet, enim peccatoribus metum infert, quo ſalutaria ſibi vix facere valeant.

IN terra hoſtili, hinc inde plena validiſſimis viris ad bellum, iubet Deus ſuos Iſraëlitas circumcidi, aiens: *Fac tibi cultros lapideos, & circumcide*, &c. Supra Gen. 34. Filij Iacob dum hoſtiles iras recondunt in imo pectoris ſui propter ſororis ſtuprum, à Sichimitis petunt, vt circumcidantur, & obſeruates tertiũ diem, quando vulneris dolor ingraueſcebat, ingreſſi vrbem, vniuerſos minime valentes reſiſtere, transfigunt gladiis; *& depopulati ſunt vrbem in vltionem ſtupri.* Ergo ſi circumciſio hoſtibus occaſionem parabat, qua poſſent facilè vniuerſos perimere; cur Deus Iſraëlitas ſuos in terra hoſtili, coram infinita multitudine hoſtium, circumcidi mandat? Cur non magis validi, & fortes Iſraëlitæ conſeruantur aduerſus tot hoſtes? Cur ſub cultro percuſſi ponuntur, quando neceſſum erat, vt valentiores ſe hoſtibus præſentarent? Cur non magis timetur hoſtium audacia? Mandantur circumcidi Iſraëlitæ inter hoſtes, non vtcunque, ſed lapideo gladio, qui Ieſum filium Dei, qui petra eſt, expreſſiſſimè figurabat. Vbi autem Ieſus ſub forma gladij ſtricti repræſentatur, talem timorem ſceleſtis, & peſſimis hominibus incutit, quo nihil ſibi ſalutare audeant. Quid ergo? an ideò in iis circumſtantiis præcipit Deus vt timore correpti nil boni audeant? Abſit, non ideò præcipit cultro illo circumcidi: ſed vt ſi, quod ſæpè ſolet, contingeret, nempe quòd ipſo timore homines illi obſtupeſcerent, intelligerent cæteri non eſſe fidendum inanitet ſperatis per inſtantis mortis & iudicij timorem conuerſionibus, cum ſæpè contingat hoc ipſo timore paucfactos homines culpa ſua nil ad ſalutem conducens agere. Crede mihi, impij populi vel ad vmbram ſtricti gladij ſupremi iudicis, ſic frangebantur timore, vt ad nullum valerent ſibi accommodatum facinus. Nota eſt hiſtoria ex 1. Paralyp. 21. petita, vt iram Dei prouocante Dauid, exarſit Dominus in vindictam ſceleratorum, miſſuſque eſt Angelus qui ſtricto gladio percuteret populum. Dum populus percuteretur, leuauit Dauid oculos, viditque Angelum cum gladio ſtricto. Quid tunc? ait textus ibi: *Tabernaculum autem Domini, quod fecerat Moyſes in deſerto, & altare holocauſtorum ea tempeſtate erat in excelſo Gabaon. Et non præualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obſecraret Deum; nimio enim fuerat timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.* Ecce tibi peſtis graſſabatur, homines interibant, Dauidis regnum funditus euertebatur; erat autem altare in Gabaon, ad quod accedere debebat Dauid, vt ibi pro remedio ſupplicaret. Nec præualuit ire ad altare. Vnde non præualuit? Ait textus: *Nimio enim fuerat timore perterritus videns gladium Angeli Domini.* Vbi enim vidit Angelum cum ſtricto gladio percutiente ſceleſtos, tantum timoris contraxit, vt pene exanimatus non valeret ire ſalutem rogaturus ad altare. Quantum hoc? Ait Caietan. ibi: *Ad manifeſtandum punitionem Dauidis ſcribitur, quod tam perterritus fuit videndo percuſſorem Angelum, vt redditus fuerit impotens ad eundum ad altare Dei, quod erat in excelſo Gabaon: vt intelligamus non paruam ægritudinem contraxiſſe inde Dauidem.* Expende illa: *Vt redditus fuerit impotens ad eundum ad altare:* quippe

Geneſ 34.

Paral. 21.

Caietan.

in altari erat mali remedium; ibi ſalutem, & ſecuritatem poterat negotiari: at cum primum vidit Angelum cum ſtricto gladio, eo timore confractus eſt, quo non valeret ire ad altare, indeque ſalutem comparare. Ne præſumat peccator de operibus faciendis inſtante iam ſtricto ſummi iudicis gladio; vbi enim illi magni conſilij Angelus iam apparuerit cum ſtricto iuſtitiæ gladio? illum ei incutiet terrorem, quo oppreſſus ad nihil ſibi ſalutare mittat manum,

Matth. 18.

Matth. 18. Erat Dominus ponens rationem cum ſeruo ſuo, quem debito oppreſſum iuſſit vendi cum vxore, & filis ſuis; quid tunc ſeruus? *Procedens autem ſeruus ille, rogabat eum dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Sed cum inde egreſſus inuentus ſit crudelis in conſeruum, iterum in conſpectum Domini allatus eſt: cui Dominus: *Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi, quia rogaſti me. Nonne ergo oportuit te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iratus Dominus eius tradidit eum tortoribus*, &c. Ecce tibi cum primum iubebat Dominus, ſeruum cum filiis, & vxore venundari, ſeruus humi procumbit, miſericordiam implorat, emendationem promittit: vbi autem ſecundò vocatur, & crudelitatis arguitur, tortoribuſque traditur, nec mutit quidem, nec genua flectit, nec miſericordiam precatur. Cur modò miſer non recurris ad preces? Cur modò non aliquid facis vt antea, quod miſericordiam ſolicitet?

Chryſoſt.

Ait D. Chryſoſt. hom. 62. in Matth. *Modò ira commotus eum tradidit. Quando enim eum vendi iuſſit, nulla ira fuit in verbis.* In primo euentu non ſtrinxerat iudex iræ gladium; at modò nudata iræ diuinæ acies vt apparuit, ſic miſerum confregit, vt maneret quaſi impotens ad vllum effugium excogitandum.

Iob 15.

De quo aiebat Iob c. 15. *Sonitus terroris ſemper in auribus illius: & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur. Non credit, quòd reuerti poſſit de tenebris ad lucem, circumſpectans vndique gladium.* Equidem vbi miſer aſpicit gladium diuinum ſtrictum iam in ſe, illo terrore comprimitur, quo ferè nequeat ſibi aliquid ſalutare cogitare.

Ioſue cap. 5. Poſtquam autem omnes circuncisi ſunt, manſerunt in eodem caſtrorum loco, donec ſanarentur. Dixitque Dominus ad Iuſue: Hodie abſtuli opprobrium Ægypti à vobis. Vocatumque eſt nomen loci illius Galgala vſque in præſentem diem. Manſerúntque filij Iſraël in Galgalis, & fecerunt Phaſe quarta decima die menſis ad veſperum in campeſtribus Iericho, & comederunt de frugibus terræ die altero azymos panes, &c.

§. VI.

Magnum opprobrium eſt ingenuitatis humanæ, quòd improbo ſeruias domino.

CVm in terra promiſſionis ſecurè, & liberè ſacramenta ſuæ religionis in circunciſione exerceot Iſraëlitæ, iam oſtenduntur liberi ab opprobrio Ægypti: ait enim Dominus: *Hodie abſtuli opprobrium Ægypti à vobis:*

Theodor.

Circa quæ verba ait Theodor. q. 3. *Tunc dixit Deus omnium: hodie abſtuli à vobis opprobrium Ægypti, quæ verba liberationem ſignificant ab Ægyptiaca ſeruitute.* Et meritò tunc ſolùm credit bonus author liberatos Iſraëlitas ab opprobrio, quando liberatos videt à ſeruitute Ægyptiorum, magnum enim eſt opprobrium, & fugiendum maximè ingenuo homini, quod ſeruitium præſtet peſſimis dominis. Et quis ingenuus non fugiat hoc opprobrium? Abrahamus ſe à conſobrino ſuo Loth diuiſit; poſt quam diuiſionem cum Loth lætus, & opulentus ageret in Sodomis, venit Godorlahomor cum aliis duobus regibus, Sodomitaſque vicit, & ſpoliauit, captiuumque etiam duxit Loth. Quid tunc?

Geneſ. 14.

Gen. 14. *Cum audiſſet Abram, captum videlicet Loth fratrem ſuum, numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos, & perſecutus eſt eos*, &c. Sic bonus armatur aduerſus eos qui captiuum ducebant Lothum, illoſque perſequitur nec deſinit, donec fratrem ſuum in libertatem aſſerat. At tantus hic vir pro fratre ſuo captiuo, poſtmodum audit, Sodomam cum omnibus ciuibus ſuis ſubuertendam eſſe à Domino: pro quo orauit ſanctus; at pro fratre nullam tunc facit precationem, nec verbum promit, quo petat, vt ſaltem in tanto excidio liberetur Lothus. Et cur qui in diſcrimine mortis nullum verbum facit pro Lotho, in captiuitatis diſcrimine tanta peregit vt Loth liberaretur, nec deſtitit, donec illum liberum fecit? In periculo mortis videbat rem communem, & neceſſariam omnibus, in periculo captiuitatis cernebat, quod homo ingenuæ proſapiæ cogebatur ſeruire peſſimis, & ſceleratiſſimis dominis, quod opprobrium intolerabilius iudicabat morte, & illud vitare curabat viribus totis.

Prudent.

Hinc aiebat Prudent. in Præfat. ad lib. Phychomach.

Abram triumphi diſſipator hoſtici,
Redit, recepta prole fratris, inclytus.
Ne quam fidelis ſanguinis proſapiam
Vis peſſimorum poſſideret principum.

Hoc totis viribus bonus cauit, ne proſapiam fidelis ſanguinis turparet peſſimi domini, ne ingenua proſapia viueret ſub peſſimorum dominorum placitis, quod ducebat opprobrium intolerandum. Et quis bonus ferat morem gerere, obſequium debere dominis ſceleratis? Rector huius aëris, princepſque tenebrarum harum, exploraturus diuinitatem latétem in Ieſu, accedit ad illum

Matth. 4.

Matth 4. & oſtenſis lapidibus ait: *Dic vt lapides iſti panes fiant.* Et cur non potius ipſe famelico porrigit panes? An tam pauper erat princeps tenebrarum harum, quod non haberet panem, quem Ieſu famelico proponeret, vt illius ieiunium interrumperet? Cur ergo non propoſuit panem? Facilè haberet panem, ſi eum vellet proponere; ſed non præſumpſit de Ieſu ingenuitate, quòd vellet comedere tam aduerſarij, malignique principis panem, & ideò propoſuit lapides, vt inde ſuum ipſe faceret.

Euthym.

Ait Euthymius ibi: *Ipſe quidem non adfert panem, eo quod ab aduerſario Chriſtus ſumpturus non erat, ſed iubet, vt de lapidibus panes efficiat.* Qui credidit poſſe Ieſum falli, non credidit poſſe adduci, vt tam maligni domini ederet panem. Tanti opprobrij res eſt ingenuis animis peſſimorum dominorum mandocare panem.

Nazianz.

Vt meritò audiens Nazianzen. fratrem ſuum Cæſarium in ſeruitio Iuliani Apoſtatæ eſſe; illi ſcribat dicens ep. 51. *Magnopere tua cauſa erubuimus:* Fatebatur ingenuus vir erubeſcentiam ſuam, quæ inde oriebatur, quòd frater eius ſe impiiſſimi Apoſtatæ ſeruitio addixerat. Quæ res non poterat non eſſe magni opprobrij, magnæque erubeſcentiæ fidelibus hominibus, licet alioquin Cæſarius adhuc in illo ſeruitio vigilantiſſimus Chriſti aſſecla exiſteret.

§. VII.

Tandiu nos comitantur mala, & opprobria, quandiu religioni non damus operam.

CIrcunciſo populo in terra promiſſionis ſtatim ſubdit Dominus: *Hodie abſtuli opprobrium Ægypti à vobis.* Et cur hodie? Hodie namque primùm ſe totus populus Deo dicarat; hodie ſignum acceperat religionis tota animi deuotione. Nec miror, quòd vſque nunc opprobrium Ægypti duraret, mala enim, & opprobria tandiu nos comitantur, quandiu religioni non damus operam: abitura ſtatim cum videant religionem in nobis. Vir Dei accedens ad Regem Ieroboam denuntia-
3.Reg.13. uit illi mala obuentura ex Deo 3.Reg.13. *Cumque audiſſet rex ſermonem hominis Dei: extendit manum ſuam de altari dicens; Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat contra eum, nec valuit retrahere eam ad ſe: Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, vt reſtituatur manus mea mihi. Orauitque vir Dei faciem Domini, & reuerſa eſt manus regis ad eum.* Vt extendit manum contra hominem Dei, aruit manus: vbi autem ad preces confugit, & ſe ſiſtit Deo, manui ſanitas reſtituta eſt, & ariditas abſcedit.
Ambroſ. Quam rem pulchrè ponderans D. Ambr. lib. 2. de Virg. ait: *Dextera regis, quam tetendit, aruit, nec ſua ei, quæ inuocauit idola profuerunt. Deinde conuerſus ad Dominum rogauit veniam, ſtatimque manus eius, quæ aruerat ſacrilegio, ſanata eſt religione.* Quid pulchrius? Expende illa; *Quæ aruerat ſacrilegio, ſanata eſt religione*: tandiu ariditas durauit, quandiu tardauit accedere ad religionem. Vbi religioni dedit operam, ſtatim manus ariditas ablata eſt: quæ vt abiret, expectabat videre religionem.
Iudic.10. Iudicum c. 10. erant res Iſraëlitarum afflictiſſimæ, nullum erat malum, nulla ærumna, quæ illos non premeret. Quid tunc? Dixerunt filij Iſraël ad Dominum: *Peccauimus, redde tu nobis, quidquid placet. Quæ dicentes omnia de finibus ſuis alienorum Deorum idola proiecerunt, & ſeruierunt Domino, qui doluit ſuper miſerijs eorum*: Ecce tibi vbi abiectis idolis ſe ſiſtunt Domino, ſtatim aduerſus mala illum
Theodor. habent protectorem. Ait Theodor. q. 17. ibi: *Vbi inquam ſuas iniquitates confeſſi ſunt, alienoſque Deos abſtulerunt è medio ſeruientes Domino, beneficentiam eius perſenſerunt.* Non amplius diſtulit Deus eorum tollere afflictiones, ſed vt vidit illos religioſos valedicere idolis, ſeque ſiſtere Domino, ſtatim illos nobilitauit beneficijs, & erexit aduerſus hoſtes. Crede mihi, ex quo quis operam dat religioni, maximè roboratur aduerſus mala omnia. Aie-
Cant.1. bat illa Cant. 1. *Oſculetur me oſculo oris ſui; quia meliora ſunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Oleum effuſum nomen tuum, ideò adoleſcentulæ dilexerunt te. Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Introduxit me rex in cella-*
Ambr. *ria ſua*: D. Ambr. legit: *Introduxit me rex in tabernaculum ſuum*, &c. Hæc ibi dicebat Dei ſponſa nihil meditans niſi oſcula, vnguenta, aromata, odo-
Cant.8. res. Sed in fine Cantic. cap. 8. de ſe ait: *Ego murus, & vbera mea turres.* Quid muri cum vnguentis? Quid turres cum oſculis? Quæ ſolas blãditias amatoris ſui meditabatur, vnde ſubito tam fortis aduerſus hoſtes? Vnde ex aromatibus eò venit, vt murus, vt turris efficeretur, quæ mala pelleret omnia? Ait illa: *Introduxit me rex in cellaria ſua*, ſiue *in tabernaculum ſuum*; ex quo enim diuinum tabernaculum intrauit, ibique ſacramenta guſtauit, dans operam religioni, inacceſſibilis turris facta eſt malis omnibus: Ait D. Ambr. lib. 2. de Virgin. Ambr.
Mox cum in tabernaculum venerit, vnguentum mutatur è caſtellis. Quæ ludebat oſculis, iam turres erigit, vt pretioſis ſanctorum turrita faſtigijs, non ſolum hoſtiles fruſtretur incurſus, verum etiam bonorum propugnacula ſtruat tuta meritorum De tabernaculi diuini religione, quid non fieret? Planè blanditias, omneſque teneritudines exuit, & turrita facta hoſtiles vniuerſos incurſus depulit, ad bona diuina tenenda ſe erexit.

§. VIII.

Vbi præparatio virtutum facinoribus conſtans præcedit, debitè viuificus Agnus immolatur.

EXpende ordinem, priùs circunduntur Iſraëlitæ, & ſtatim Phaſe celebrant, Agnum immaculatum manducando; ſic enim dicit: *Manſeruntque filij Iſrael in Galgalis, & fecerunt Phaſe*, &c. Nec miror, quòd vbi ſe tanto circuncisionis ſacramento præpararunt, iam ad ſacrificium immaculati Agni admittantur. Peccauerat Dauid in Deum, dum arrogans populum numerauit; accedit Angelus ſtricto gladio vindicaturus in populo regis peccatum. Cadebant paſſim miſeri peſtilentia percuſſi, de quo agens 2. Reg. 24. ait: *Dixitque* 2.Reg.24.
Dauid ad Dominum, cum vidiſſet Angelum cædentem populum: Ego ſum, qui peccaui, & ego iniquè egi: iſti qui oues ſunt, quid fecerunt? Vertatur, obſecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei. Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Aſcende, & conſtitue altare Domino, &c. Iſte ipſe Gad venerat ante ad Dauidem, illique peccati pœnam nuntiauit, nec tunc verbum illi fecit de altari faciendo, nec conſilium dedit, quod ſacrificium inſtitueret, vt ſe à peccatis liberaret. Modò autem poſt innumeros occiſos ab Angelo, venit Gad, & conſulit Dauidem, vt altare erigat, & ſacrificium faciat. Cur ergo, quod nunc præbet conſilium de ſacrificio faciendo non præbuit antea, vt ſic tantæ occurreretur ſtragi? Antea Dauid non ita ſe virtutum operibus parauerat, & ideò nullum verbum fit illi de ſacrificio faciendo; modò pœnitens Dauid Deum exorabat, ſe pro populo morti offerebat, qua virtute vt paratus apparuit, ſtatim ad ſacrificium ſalutare vocatur. Ait D. Ambroſ. D.Ambr.
Apol. 1. c. p. 7. *Quam illud etiam admirabile, quòd Angelo ferienti plebem ſe obtulit? Hoc facto ſtatim dignus ſacrificio iudicatus eſt.* Vbi animum ſuum Dauid tanta virtute ornabat, ne detrectaret morti occumbere pro populo, ſuamque culpam prædicaret; ſtatim admiſſus eſt ad ſacrificium, iudicatuſque dignus eſt, quòd diuinis intereſſet altaribus. Præcedat ſemper, neceſſum eſt, multa virtutum præparatio in eo, qui amat ſacrum Deo facere. Dum ille filius prodigus pœnitens ad patrem rediret. Luc. 15. Luc. 15.
ait Pater ad ſeruos ſuos: *Citò proferte ſtolã primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius, & adducite vitulũ ſaginatũ*, &c. Expende quot virtutes primò iubeat hominẽ indui, antequam adduci iubeat vitulum. Primò enim datur illi prima ſtola, & annulus, & calceus, deinde ad epulum inuitatur vituli. Vt ſciamus non licere intereſſe ſacramentis diuinis, niſi

præmiſſa

præmiſſa multa præparatione virtutum. Ait Beda: *Notandum, quòd antè ſtola prima, antè annulus, antè calceamenta præſtantur, & ſic deinceps vitulus immolatur, quia niſi ſpem quiſque prima immortalitatis induerit, niſi annulo fides opera præmunierit, niſi ipſam fidem ipſe confitendo prædicauerit, non poteſt ſacramentis intereſſe cœleſtibus.* Primò da operam virtutibus acquirendis, exercendis, quibus animum induas, & præpares, vt deinde admittaris ad ſacramenta diuina.

§. IX.

Vitæ nouitas amplectenda ei, qui diuino epulo ſaginatur.

ADerat tempus Phaſe celebrandi, & ait: *Fecerunt Phaſe, quarta decima die menſis ad veſperum in campeſtribus Iericho, &c.* Ea fuit dies quarta decima menſis primi, quo annus nouis fœturis renouatur, vt doceremur nos, quàm noua amplectenda vita eſt illis, qui cœleſti epulo ſaginantur. *Machar.* Quò ſpectans D. Machar. Ep. Philadelph. orat. in exalt. Crucis habita apud Grethſerum tom. 2. ait: *Inſtituitur primo menſe Paſcha, quia figura Chriſti erat, qui omnium rerum principium eſt: & eius quæ in Chriſto eſt, noua creatura, poſt impietatis hyemem, velut in vere nitido, & ſuaue olente fidei, condita, & renouata à Chriſto per ſpiritum, quemadmodum ad illam ſupra dicebat: Veni proxima mea, columba mea, ecce hyemis iam tranſijt. Conſepulti enim ſumus cum illo, & conſurreximus per lauacrum regenerationis, & depoſita Adami vetuſtate in nouitate vitæ ambulamus: quibus verum paſcha alimentum vitæ ſempiternæ dignum ſuppeditat; nutrimur enim carne, & ſanguine Dei.* Equidem vt Agnus non niſi in menſe primo, in vere nitido immolabatur: ſic nos inde inſtruebamur, quàm noui, quàm nitidi, quàm virentibus virtutum foliis, demiſſa omni vetuſtate, in nouitate vitæ debebamus ambulare, vt quibus non pecuinus agnus dabatur manducandus; ſed cœleſtis, & viuificus Agnus Dei Chriſtus Ieſus. Et quis in nouitate vitæ non veſcatur diuina carne? Sanè vetuſtatem abiiciant, nouam vitam inſtituant, qui nutriuntur Dei carne, epulumque diuinum in ſe habent. *Iſai. 64.* Dicebant Iudæi Iſaiæ cap. 64. *Facti ſumus vt immundi omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ, & cecidimus quaſi folium vniuerſi, & iniquitates noſtræ, quaſi ventus abſtulerunt nos. Non eſt, qui inuocet nomen tuum, qui conſurgat, & teneat te.* Ecce tibi vt non erat in eis, qui Deum teneret, qui diuiniſſimum agnum prenderet manibus. Et cur adeò miſeri erant, vt agnum immaculatum Dei minimè prenderent? Inde exprimunt radicem mali dicentes: *Et cecidimus quaſi folium vniuerſi nos;* erant ipſi quaſi decidua folia hyemis tempore, nihil nouum, nihil de veris iuuentute præſeferebant, cur non perderent Agnum? *Cyril. Alex.* Ait D. Cyril Alex. lib. 5. tom. 6. in Iſaiam: *Tanquam folia ceciderunt de arbore. Neque enim eſt non probabile, ſi hoc patiantur, ſic abijci plane expectent. Nec quiſque eorum eſt, qui germano ſciat Deum inuocare, aut qui meminerit coniunctionem; quæ cum eo eſt, apprehendendam, & amplexandam promptè, & quaſi iuueniliter.* Vbi nihil cogitabant de iuuenili animo parando, de abolenda vetuſtate, non miremur, quòd Deum habere non valeant, nec teneant cœleſtem agnum. Ibi enim eſt valentia ad Deum, vbi eſt renouatio. Dicebat

Dominus Ieremiæ cap. 1. *Ecce dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum.* *Ierem. 1.* At Iſaias cap. 16. de ſe aiebat. *Venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit, & viſcera mea ad murum cocti lateris.* Quæ leguntur à Niceta in *Nicet.* Nazianzen. orat. 43. *Venter meus ſuper Moab, quaſi cithara ſonabit, & præcordia mea, quaſi murus, quem innouaſti.* Ecce tibi vt Ieremiæ valentia exprimatur, dicitur eſſe quaſi murus æreus; at Iſaias non murus æreus dicitur, ſed murus innouatus. An quis infirmior, quàm Ieremia? Abſit, ſed quod exprimitur in Ieremia per murum æreum, exprimitur in Iſaia per innouationem; quæ validiſſima eſt ad ea, quæ apud Deum valent. Vt dicat Nazian- *Nazianz.* zenus oration. 43. *Innouatur etiam apud alium prophetæ murus æreus, hoc eſt, ni fallor, anima firma, & aurea recenſque ad pietatem compacta.* Quod vni murus æreus, alteri erat murus innouatus, quo intelligebatur anima firma ad Deum ſuſtentandum.

§. X.

Vbi diuinum epulum non eſt, nihil eſt ad robur pertinens verum.

NOn antea Dominus ſuos milites meminit veſci frugibus terræ, quàm agni immaculati carnes edidiſſent; ſed ait: *Fecerunt Phaſe quarta decima die menſis ad veſperum in campeſtribus Iericho, & comederunt de frugibus terræ die altero, &c.* Et cur cauit nominare eſum frugum terræ, antequam eſum agni nominaret, qui in Phaſe celebrabatur? Vbi fruges terræ bellatoribus ſuppeditabant, meritò præponit illi eſum agni, vt intelligerent robur, & veram fortitudinem ad bellandos hoſtes eſſe in diuinis epulis, non in terrenorum abundantia. Hinc minabatur Dominus populo ſuo Iſaiæ cap. 3. *Iſai. 3.* *Ecce Dominator Dominus exercituum auferet à Ieruſalem, & à Iuda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ.* Aſt in quo pane, & in qua aqua eſt robur, & fortitudo auferenda à Deo? An in pane terreno? Abſit, licet enim ſuppetat tibi terrenus panis, licet fontes terrenorum bonorum affluant, non eſt tibi robur, nec fortitudo, qua aduerſus hoſtes valeas. Nec licet tollantur à te omnia mundialia, aliquid tibi roboris tollitur, dum non tollatur cœleſtis, & viuificus panis. Quò ſpectans Procop. ibi fatur: *Procop.* *Panem intelligit illum de quo ſic locutus Dauid: Panem cœli dedit eis. Aquas item, de quibus ait Propheta: Haurietis aquas in gaudio, de fontibus Saluatoris: quibus qui carent, ne ſe quidem panis, & aquæ robur habere ſomniare audeant; ſed imbecillibus cibis, & ad vitam roborandam in impotentibus veſci fateantur, neceſſum eſt.* Equidem dum cœleſti pane abſtines, dum à diuinis epulis abſtines, nullum robur expecta, ſed imbecillitatem, ſed maciem, quamuis tibi vniuerſæ mundi epulæ affluant. In ſolo cœleſti conuiuio roboratur homo, vt repellere hoſtiles impetus valeat. Hinc de Chriſti ſponſa dicitur Cant. 6. *Cant. 6.* *Terribilis, vt caſtrorum acies ordinata.* Et vnde caſtrorum robur tenellæ Chriſti ſponſæ potuit communicari niſi de viuifico pane? Ait D. Ignatius *D. Ignat.* Martyr. epiſt. 11. ad Epheſ. *Date operam, vt crebrius conueniatis ad Euchariſtiam, & gratias Deo agendas: cum enim aſſiduè in idem conuenitis, deſtruuntur vires Satanæ, & ignita eius reuertuntur ignita ſagitta. Nil melius, quàm pax in Chriſto per*

quam bellum omne abolетur aëriorum, & terreſtrium ſpirituum. Ecce tibi vt vir ſanctus ad Euchariſtiam vocat, eos qui velint aduerſus hoſtes roborari. Quò adduco illud Cant. 1. *Oſculetur me oſculo oris ſui, quia meliora ſunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Oleum effuſum nomen tuum; ideo adoleſcentulæ dilexerunt te nimis. Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria ſua*, &c. In omnibus iis nihil meditatur ſponſa non tenerum; oſcula enim, vnguenta, odores ad teneritudinem pertinent tantum; ſed in fine Cant. 8. ait de illa ſponſus; *ſi murus eſt, ædificemus ſuper eam propugnacula argentea.* Et vnde quæ oſculorum, vnguentorumque teneritudinem amabat, ſic roborata eſt, vt murus appareat, potens ſuſtinere propugnacula? Ipſa aiebat: *Introduxit me rex in cellaria ſua.* Philo Carpat. *In promptuarium*, D. Ambr. *in tabernaculum.* Sanè tabernaculum erat, ſiue promptuarium, vbi annonæ panis, vinique ſeruabantur, quod exprimebat vulgata ponens *Cellaria.* Nec miror, quòd vbi introducta fuit in tabernaculum panis, & vini, inde in tantum robur excreſcat, vt inexpugnabilis murus appareat. Ad hæc loquitur D. Ambr. lib. 2. de Virgin. *Ab oſculis capit, vt ad tabernaculum perueniret. Atque illa tam patiens duri laboris, exercitataque virtutis, vt aperiat manu clauſtra, in agrum exeat, in caſtellis maneat; denique quò euadat, videte. Si murus eſt, inquit, ædificemus ſuper eum turres argenteas. Quæ ludebat oſculis, iam turres erigit.* Sic de tabernaculo panis confirmata fuit, vt muros, & turres, & propugnacula erigat, quæ antea ſolis caſtis vacabat amplexibus.

Cant. 1.

Cant. 8.

Phil. Car.

Ambr.

Ioſue cap. 5. Cum autem eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait, Noſter es, an aduerſariorum? Qui reſpondit; Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Ioſue pronus in terram, & adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum ſuum? Solue, inquit, calceamenta tua, locus enim in quo ſtas, ſanctus eſt. Fecitque Ioſue, vt ſibi fuerat imperatum.

§. XI.

Epulæ diuinæ ſic ſumi debent, vt earum virtus appareat in operibus.

DVdum Ioſue dicitur feciſſe Phaſe, manducaſſe paſcha, & azymos panes intra familiam ſuam; iam oſtenditur in agro oculos leuans & colloquens cum Angelo, quippe ait: *Cum autem eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum*, &c. A manducatione paſchæ oraturus receſſit in agrum, oculiſque ad cœlum leuatis vidit & Angelum. Fœlix homo; qui à ſacris epulis ſic efformatur, vt & orationi, & Angelicis colloquiis, & tot virtutibus vacet; qui enim Phaſe fecerat, ſtatim ad Deum tranſit. Vtinam ſic à nobis ſumantur epulæ ſacræ, vt earum virtus in conuerſatione ſtatim clareat. Matth. 3. de Ioannis cibo ait: *Eſca autem eius erat locuſtæ, & mel ſilueſtre.* Nec otioſe notabat cibum Ioannis, ſed vt mores eius, & conuerſationem ex cibo notaret. Vt enim melle, & volucri verme veſcebatur, ſic & ipſe, & dulcis apparebat, & pennatus; dulcis in conuerſatione, & pennatus in oratione, qua cœlos penetrabat. Ait D. Cyril. Ieroſol. Catecheſ. 3. *Vides locuſtas manducantem, & alas parantem animæ, melle veſcentem, & dulciora melle, vtilioraque loquentem.* Tanta Ioannis erat erat præſtantia, vt quod manducaret, ſtatim conuerſatione monſtraret; & vt mel, & animalcula pennata manducabat, ſic ipſe totus oſtendebatur pennatus, & totus dulcedine manans. Et nos manducamus Phaſe, ideſt, tranſitum Domini, & non tranſibimus à vita mala? Manducamus agnum Dei, & lupi euadimus? Manducamus volucrem ſpiritum Ieſu, & non in cœlum volamus? Proh miſeri nos! proh fœlices illi! quibus in conuerſatione apparet, quod in cœleſti menſa manducarunt. Exod. 18. *Obtulit ergo Iethro cognatus Moyſi holocauſta, & hoſtias Domino, veneruntque Aaron, & omnes ſeniores Iſrael, vt comederent panem cum eo coram Deo.* Poſt epulum videns Iethro vt vnus Moyſes omnium popularium audiebat cauſas, ſtultitiæ hominem arguit, docetque, vt debeat muneris curas partiri. Quod & Moyſi, & omnibus placuit. Sed quid myſterij eſt, quod verba hæc tantæ prudentiæ non dicantur à Iethro niſi poſt oblatas hoſtias, poſt epulum captum. In Iethro notabatur populus Chriſtianus, qui ſapientior Iudæis apparet poſt epulum cæleſtis panis, cuius virtutem ſtatim in colloquiis ſapientibus incipit demonſtrare. Ait D. Cyril. Alex. lib. 5 de Adorat. in ſpiritu: *Iis igitur, qui ſunt in lege, etiam ſapientia nomine ſuperiores ſumus: & qui legis ſermonibus imbuimur, poſtcaquam comedimus panem in conſpectu Dei, meliora tum ſentire, tum loqui didicimus.* Et quis de diuino epulo non exugat, quod promat in vita? Cum Maria virgo eſſet in nuptiis, videns defectum vini, ſtatim nuptorum miſereſcens verecundiæ, Ioann. 2. dicit ad Ieſum, *Vinum non habent.* Multæ erant ibi fœminæ, ſed nulla miſerta eſt niſi virgo Maria; & vnde hæc ſola miſerta eſt? Ait D. Bern. ſerm. 1. poſt Epiph. *Compaſſa eſt enim eorum verecundiæ, ſicut miſericors, ſic benigniſſima. Quid de fonte pietatis procederet niſi pietas? Quid mirum ſi pietatem exhibent viſcera pietatis? Nonne qui pomum in manu ſua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi ſeruabit odorem? Quanto igitur viſcera illa virtus pietatis affecit, in quibus nouem menſibus requieuit?* Vbi piiſſimum Ieſum Maria in viſceribus tenuit, & ipſa piiſſima fuit effecta; quem enim in viſceribus habuit ſignabant opera, & virtutes eius; ne nos habentes Ieſum in pectore valeamus eius virtutibus non reſpondere. Similiter mater Samuelis poſtquam concepit, peperitque prophetam, filium obtulit Deo, & in propheticum canticum erupit, ait enim 1. Reg. 1. *Et adorauerunt ibi Dominum. Et orauit Anna, & ait: Exultauit cor meum in Domino*, &c. Pro quo ait Theodor. ibi quæſtion. 5. Admiratione dignus eſt eius hymnus. *Neque ſolum enim ob ea, quæ accepit laudibus celebrauit donatorem, ſed etiam hymnum temperauit prophetia, & filij gratia fuit particeps. Nam cum concepiſſet prophetam, prophetat poſt partum.* Sic quem in viſceribus habuit, operibus deſignauit, in virtute prophetiæ ſimilis illi facta. Et ego habens Ieſum in viſceribus, illum in conuerſatione non deſignabo? Propheta exiſtens in ventre Annam in ſimiles virtutes ferebat, & Ieſus in meo corde exiſtens me ſimilem ſibi in conuerſatione non faciet? Luc. 11. Extollens vocem mulier de

Matth. 3.

Cyr. Ieroſ.

Exod. 18.

Cyr. Alex.

D. Bern.

1. Reg. 1.

Theodor.

Luc. 11.

de turba aiebat : *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti. At ille dixit : Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.* Non detraxit laudi matri exhibitæ, vt quæ portauerat ventre tantum filium ; ſed potius explicabat, quid inde illa haberet ; exiſtens enim Dei verbum in ventre fœminæ, quaſi non poſſet illam non facere ſtudioſiſſimam audiendi, & cuſtodiendi verbi *Baſil. Sel.* diuini. Quò attendens D. Baſil. Seleu. orat. 39. ſic argumentatur : *Lapides qui ſanctorum occulunt corpora, ijs, qui male aguntur, ſi modo pro dignitate acceſſerunt, ſalutem dare poſſunt. Quod ſi ijs tam rara conceſſit, quale pretium matri dederit ?* Et quidem argutiſſimè excogitatum. Marmora enim ex eo ſolum, quod ſanctorum in ſe recipiunt cineres, & medicinam exhalant, & ſalutem ; mater, quæ in viſceribus habuit Deum viuum, ad quas virtutes non exurget ? Et nos, qui in pectoribus recipimus panem viuum, quanta ignauia erimus, ſi inde in mirabilem ſanctitatem non proſilimus?

§. XII.

Qualis in Deo, talis tibi Deus.

EGreſſus in agrum Ioſue vidit è regione virum ſtricto gladio venientem ; ait enim : *Leuauit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentem gladium.* Angelus repræſentans Deum ſe obiicit Ioſue ſtricto gladio accinctus ad prælium. Et cur Ioſue ſe Deus obiicit ſub viri præliatoris ſpecie ? Erat tunc Ioſue in illo animo vt præliaretur cum hoſtibus pro populo Dei ; nec miror, quòd qualis ipſe exiſtat pro Deo, & talem pro ſe *D. Paul.* Deum inueniat. Ex quo ait D. Paulinus epiſt. 4. *Quam dignè vicem huic Domino referre poterimus, in quo & mortui viuimus ? Qui viciſſim nobis hoc eſſe dignatur, quidquid illi fuerimus ſeruuli ſui.* Hic eſt Deus noſter, talis fit nobis, quales nos illi ſumus. Qualem ſpeciem nos Deo exhibemus, ta- *Geneſ. 22.* lem in Deo erga nos inuenimus. Gen. 22. dicebat Dominus Abrahamo : *Tolle filium tuum vnigenitum Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres illum in holocauſtum,* &c. Et mirabar, quòd Deus omnipotens, qui facilè & tutè poſſit Abrahamo filium ſibi eripere, nolit eripere eum, ſed magis poſtulet ab Abrahamo, vt ipſe offerat. Cur petis Domine, quem tu potes accipere abſque reſiſtentia vlla ? Petierat Abrahamus à Deo multis illum filium, quem precibus, & rogatu ex Deo acciperet, ideo Deus talem ſe exhibens Abrahamo, non aliter agit cum illo, quàm rogans, & poſtu- *Baſil. Sel.* lans filium offerri ſibi. Ait D. Baſil. Sel. orat. 7. *Quem Deus dedit, repetijt ; quem rogatus dederat, rogans recepit : is, cuius in poteſtate eſt vt mactaretur, flagitanis.* Sanè poterat Deus Abrahamo eripere filium, illumque mactare ; at maluit petere, maluit rogare, maluit non tam accipere ſpeciem eripientis, quàm rogantis. Et cur rogantis ſpecies magis placuit ? Aiunt illa : *Quem rogatus dederat rogans recepit.* Abrahamus rogans Deum ab illo filium obtinuerat, ideo Deus ſe Abrahamo conformans, etiã rogans accedit, & filium repetit. Nunquam enim non Deus tibi erit, quod tu fueris Deo. Ibat Ge- *Iudic. 7.* deon contra Madianitas Iudic. 7. quorum vnus miles ſic ſomnium ſuum alteri narrabat : *Vidi ſomnium, & videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo volui, & in caſtra Madian deſcendere ; cumque perueniſſet ad tabernaculum, percuſſit illud, atque ſubuertit, & terræ funditus coæquauit.* Sic Madianita miles ſocio ſuo ſomnium narrabat, cui alter ſtatim ait : *Non eſt hoc aliud, niſi gladius Gedeonis filij Ioas viri Iraelitæ, tradidit enim Dominus in manus eius Madian.* Et vnde iſte ſomniorum interpres ex pane adueniente coniicit gladiũ ibi eſſe? Quid gladius cum pane ? Ex quo principio in pane à Deo immiſſo ſuſpicabatur gladium ? Ad rectam ſomniorum interpretationem illud in primis ſpectandum eſt, quo figuræ proportionentur figurato. Panis autem, vt quilibet alius cibus hoc habet quòd in ſubſtantiam accipientis mutatur ; qui enim panis manducatur ab homine, homo fit, qui à leone leo. Sapienter ergo vbi vidit panem immiſſum à Deo recipi à Madianitis armatis, gladios bellũmque minantibus, coniecit panem illum eſſe gladium, quando ad accipientium ſpeciem erat mutandus. Nec enim Deum alius futurus erat in Madianitas, quàm Madianitæ erant in Deum. Ij in ore gladij veniebant aduerſus populum Dei, & Deus aduerſus illos exhibiturus erat gladium, qui eos voraret. Sic enim certum eſt, quòd qualis fueris in Deum, talis tibi Deus erit ; vt ex eo quod à Deo habeas, facilè videas, quid tu illi dederis, Hinc Gen. 3. vbi dicebatur Adamo : *Pul- Geneſ. 3. uis es, & in puluerem reuerteris,* quo diuiſionem corporis, & animæ illi Deus comminabatur. Et cur diuiſionis hac pœna placuit Deo hominem mulctare ? Ait Algerus lib. 2. de Sacram. cap. 6. *Alger.* *Quia peccando Adam à Deo diuiſus eſt, ideo Deus poſtmodum in morte corporali diuiſum eum fecit à ſe ipſo : vt in corporis, & animi diuiſione cognoſceret, quia ipſa eius anima, Deo, qui vera eſt vita, non adhæſiſſet.* Nullo clariùs cognoſcas, qualem te exhibueris, quàm expertus qualem ſe tibi Deus exhibeat, adeò vt miraculum ſit, quòd Deus aliter ſe gerat cum homine, quàm homo cum Deo. Actor. *Actor. 7.* 7. dũ Stephanus à multis eſſet circumſeptus Iudæis clamabat : *Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures ſuas.* Ecce tibi Iudæi aures obſtruebant, Stephanus autem, illis cœlum apertum oſtendebat. Quantum hoc ? Ait D. Au- *D. Aug.* guſt. ſerm. 99. de diuerſis : *O magnum miraculum! Cæli ianua aperiuntur, & Iudæi mentes impias concluſerunt.* Sanè magnum, & rarò auditum miraculum eſt, quòd aliter Deus ſe habeat cum hominibus, & aliter homines cum Deo ſe habeant. Miraculum eſt, quòd Iudæis claudentibus aures Deo, Deus illis cœlum non claudat. Talis enim Deus ſolet hominibus eſſe, quales homines Deo. Infra cap. 18. §. 2.

§. XIII.

Charior Deo eſt, qui eum in paſſione, quàm qui in gloria ſequitur.

VIſo viro cum ſtricto gladio ſtatim ad eum Ioſue acceſſit ſine vllo impedimento, dicit enim : *Perrexitque ad eum, & ait : Noſter es, an aduerſariorum ?* Non ſic permittitur Moyſes accedere ad rubum ardentem ; de quo ait Exod. 3. *Dixit Exod. 3.* *ergo Moyſes : Vadam, & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. Cernens autem Dominus, quòd pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi, & ait : Moyſes, Moyſes. Qui reſpondit, Adſum ; at ille, Ne appropies, inquit, huc,* &c. Vtrumque vidit Dominus pergentem ad viden-

dum.

dum, & Ioſue, & Moyſem; Ioſue autem non impeditur quo minus accedat, Moyſes autem impeditur, ne appropiet. Et cur minus placuit Moyſes accedens, vt impediretur, quàm Ioſue, qui ſine vllo impedimento fuit admiſſus? Moyſes dicebat, *videbo viſionem hanc magnam*, magnalia ſola Dei diuinoſque triumphos ſpectaturus; Ioſue non magnalia, non triumphos attendebat, ſed vel minima militiæ accedebat ſubiturus. Nec miror, quòd plus placeat, qui vel in militiæ puluere velit conformari Chriſto, quàm qui mirabilia ſpectat, & triumphos. Ex hoc aiebat Gilliber. Abb. ſerm. 20 in Cant. *Nonne dulcem quandam deſiderij ſui paſſus eſt violentiam Moyſes, vt tranſiret, & videret viſionem illam magnam? Ego bone Ieſu, reſurrectionis tua non expecto gloriam, nec admirationem meam aſcendentis in cœlum reſerua potentiæ, ſed ſtatim in initio natiuitatis tuæ voces Angelicæ aures meas percellunt, & rumor nouus ſtupefacit me, & ad ſe rapit inſueta lux exorta in tenebris.* Sic bonus Chriſti aſſecla ſtudet magis in minimis militiæ Ieſu hærere, quàm iis omiſſis ad magnalia tranſire eius. Ad naſcentis vagitus, ad humilem cum paſtoribus conuerſationem, ad circuncisi exiguum cultum currebat anxius, vel in iis abiectis militaturus Deo; credens meritò ſe hinc plus placere, quàm ſi magnalia ſola meditaretur. Et quis non plus placeat amans in minimis militię Chriſtianæ cum Ieſu eſſe, quàm in glorijs, & triumphis eius? Luc. 1. de Ioanne Baptiſta dicitur: *Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ.* Et cur non dixit, quòd Ioannes erit ante Ieſum ſicut Elias; ſed notanter dixit *in virtute, & ſpiritu Eliæ?* Planè Ioannes vt ſimilis erat Eliæ in ſpiritu, & virtute annuntiandi Ieſum, & annuntiandi illum per vitæ aſperitatem; at in præſentia perſonali exhibenda Ieſu longè excedebat Eliam. Ioannes enim præſens ſuit Ieſu in matris viſceribus exiſtens, in Iordane baptizans eum humilem, in ciuitate dicens: *Ecce agnus Dei qui tollit peccatum mundi*; ſic ſpectabat Ieſum in abiectis, in humilibus. Elias autem ſolum affuit Ieſu in gloria Thaboris; ex quo capite gratior, & præſtantior extitit Ioannes Elia. Hinc Beda ibi componens vtrumque ait: *Ambo deſerta ſecuti, victu frugales, cinctu ſunt deſpecti. Ambo regis, & reginæ vaſaniam tolerant. Ille Iordanem, cœlum petiturus, diuiſit; hic ad lauacrum ſalutare, quo cœlum petatur, homines conuertit. Hic cum Domino verſatur in terris, ille cum eo manifeſtatur in gloria.* Ecce tibi in quo ſimiles, & in quo maximè diſſimiles; ſimiles in vitæ conuerſatione, in victu, & veſtitu; diſſimiles in Iordane, quando Elias illum ſibi tranſituro diuiſit, vt raperetur inde in cœlum, Ioannes autem præſtantiora moliebatur in Iordane, præparans inde lauacra, quæ homines ad cœlum ducerent. Sed, & illud præſtantius in Ioanne fuit quòd apparuit in terris cum Ieſu dum humiliaretur; at Elias ſolùm apparuit cum Ieſu, dum in Thabor glorificaretur. Eæ autem virtutes, quæ plus habent laboris, & pulueris, & minus gloriæ externæ, plus ſolent placere Ieſu. Carissimum Ieſu facinus fuit, quo quinque millia hominum paucis panibus in deſerto pauit. Ioann. 6 *Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quinque millia. Accepit ergo Ieſus panes, & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus; ſimiliter ex piſcibus, quantum volebat.* Magnum hoc. Sed accipite aliud ab ipſa Ieſu gratia factum per ſanctam fœminam Melaniam; hæc tempore perſecutionis cum ingenti vitę periculò quinque millia Monachorum paſcebat.

Gilb. Abb.

Luc. 1.

Beda.

Ioann. 6.

In quo ergo Ieſus ſibi magis complacuit; an in paſtis à ſe per diſcipulorum manus, an in paſtis à ſe per manus Melaniæ? Ait D. Paulinus epiſt. 10. *Eadem tempeſtate per triduum, quinque millia Monachorum latentium panibus ſuis pauit Melania, vt per eius manum iterum Dominus Ieſus priſtinum numerum in deſerto paſceret; tanto quidem nunc impenſiore clementia, quanto maiore licentia fouebantur occulti, quam illi quondam qui ad Dominum voluntarie in libertate, & pace conuenerant. Sed hac nec timida deprehendi, interdictum ſecura præbebat officium; nec volens gloria operationis agnoſci, tamen operis magnitudine prodebatur.* Sic ibi Melaniæ facinus in Chriſto extollitur, vt quo magis pulueris, magiſque periculi arripiens, gloriam, ſplendoremque fugerit facinoris.

D. Paul.

§. XIV.

Tepiditas exoſa Ieſu.

ARmatum coram ſe videns Ioſue, ſtatim accedit, & interrogat; *Noſter es, an aduerſariorum?* Sed poſſet eſſe neutrius, vel vtriuſque partis quaſi medius. Cur ſolùm de extremis interrogat? Medium vt vergit ad teporem, ſic Ieſu exoſum eſt, & inter aduerſaria numeratur; qua parte vis non amplius in via Dei proficere, & à primis operibus deficere. Ait Gillib. Abb. ſerm. 30. in Cant. *Tu dicere ſoles: Sufficit, ſi nec noſter ſit, nec aduerſariorum. Sed non ita noſter Ieſus, qui ait: Noſter es, an aduerſariorum? Medium nihil relinquens.* Non placet Ieſo medium, quod teporem inſinuat, nec æſtimat illud. Ierem. 24. *Duo calathi erant pleni ficis in templo Domini; Calathus vnus ficus bonas habebat nimis, vt ſolent ficus eſſe primi temporis, & calathus vnus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poſſunt, eo quòd ſint mala.* Erant quippe vel malæ nimis ficus, vel bonæ nimis, & cur non mediocres ibi inueniebantur? Ex quo D. Hieron. epiſt. ad Euſtoch. de munuſculis: *Optamus te de illis pomis fieri, de quibus Deus dicit: Quia bona valde. Nihil quippe ſaluator medium amat. Et ſicut frigidum non refugiens, calidis delectatur, ita tepidos in Apocalypſi euomere ſe loquitur.* Sic ſemper Ieſus abominatur medium, quod teporis eſt. Quò ſpectans Matth. 12. ait: *Qui non eſt mecum, contra me eſt, & qui non congregat mecum, ſpargit.* Circa quæ aiebat Gillib. Abb. ſupra. *Eccleſia cum ſponſo dicere nouit. Qui non eſt mecum, contra me eſt. Nihil medium relinquens; aut colliges cum illa, aut certè diſpergis; aut cum illa es, aut contra illam.* Nunquam virtutum rebus proficiunt media tepidorum; imò qui à parte virtutum ſtat, æquè ſibi putet aduerſarios, eos qui medij ſtant in teporem declinantes. Hinc Ieſus Apocal. 2. Ephesi Epiſcopum monebat. *Prima opera fac. Sin autem venio tibi, & mouebo candelabrum tuum.* De quo D. Hieron. epiſt. de ſcientia diuinæ legis ait: *Conſideremus quantus caſus ſit timere contemnentis, cum tanta ruina dicitur eſſe in negligentia obſequentis. Tepidum diſcipulum non amat Chriſtus.* Huc ſpectat illud Chriſti, quando Luc. 12. monebat: *Lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Expende illud: *Ardentes*; pro quo D. Leo ſer. 1. de Pentecoſt. *In templo ſuo nec tenebroſum aliquid vult eſſe, nec tepidum.*

Sic ibi.

Gil. Abb.

Ierem. 24.

D. Hieron.

Matth. 12.

Gil. Abb.

Apoc. 2.

D. Hieron.

Luc. 12.

D. Leo.

§. XV.

§. XV.

Arrogantia maximè excludenda ab eo, qui velit Deum ſibi intereſſe.

NEc oſcitanter expendendum eſt, quale munus ſibi adſcribat coram Ioſue vir ille, qui armatus ei apparebat; quippe ait: *Sum princeps exercitus Domini, & nunc venio.* Audio aliquando cœlitus milites veniſſe, qui Iſraëlitas fouerent, nimirum Machab. 2. cap. 10. dicitur: *Cum vehemens pugna eſſet, apparuerunt aduerſarijs de cælo viri quinque in equis, frenis aureis decori, ducatum Iudæis præſtantes. Ex quibus duo Machabæum medium habentes armis ſuis circumſeptum incolumem conſeruabant, in aduerſarios autem tela, & fulmina iaciebant.* Ecce tibi, Machabæo Imperatori cœleſtes virtutes dantur, quæ ei militent; at Ioſue quæ apparet virtus, non militem ſe dicit, nec ducem, ſed ſupremum exercitus Domini Principem ſe nominat. Ait enim: *Sum princeps exercitus Domini*, &c. Illi milites agũt ſub Machabæo, & viriliter pugnãt, hic ante pugnam, ſe Principem exercitus Domini ſtatuit coram Ioſue. Et quando Machabæo milites cœleſtes dantur, cur Ioſue non milites, ſed ipſe Princeps exercitus dicitur adeſſe? Planè in Ioſue ingentis populi principe, hoc procurabatur, ne quid victoriarum triumphorúmve ſibi arrogaret, audiens alium ſupremum principem intereſſe, cuius nutu omnia erant moderanda. Sic ait Maſius fol. 94. Principem exercitus Domini apparuiſſe Ioſue; *Vt Ieſue animus aduerſus arrogantiam in futuro curſu rerum proſperrimo præmuniatur. Quo vitio vix aliud deteſtabilius, inuiſiuſque Deo cõcipere homines queant. Nã ſi pro maximo ſcelere habetur falſorum deorum cultus, vt eſt, ſanè maximum; non video cur peccet grauius, turpiuſque ſi vano cuipiam ſimulacro accepta referas, quæ à Deo profecta ſunt, quàm ſi tibimet ipſi* (tropica hoc exaggeratione dictum intellige.) Audiat Ioſue alium eſſe ſupremum principem Dominici exercitus, vt radix arrogantiæ tollatur, qua ſe exercitus principes extollere ſolent de triumphis partis. Nec miror, quod cui parabatur tanta Dei aſſiſtẽtia in triumphis, hoc in primis illi eripiatur vitium, ne ſibi arrogare poſſit gloriam; quod maximè Dominus fugit. Matth. 8. Scribæ volenti ſequi Ieſum reſpondit Dominus: *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet.* Agebat ſanè de corde illius ſcribæ, in quo fatetur Dominus non habere, vbi caput reclinet. Et cur in corde amantis Ieſum ſequi, nullus erat locus Ieſu? Ait D. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum cap. 48. *Videbat eum doloſa ſimulatione tenebroſum, & ventoſa elatione iactatum, non habere ſibi locum, vbi ſe inclinantem doctorem humilitatis exciperet: quia in diſcipulatu Chriſti non illius gratiam, ſed ſuam gloriam requirebat.* Neceſſum erat, quòd reiiceretur à Chriſto, qui in eius ſequela aliquid quærebat, quod arrogaret ſibi. Nunquam enim Deo non abominabilis eſt animus, qui propriæ gloriæ, magis ſtudet, quàm diuinæ. Matth. 22. dum celebrantur nuptiæ filij Dei, multique adſunt ſplendentes conuiuæ; *Intrauit rex, vt videret diſcumbentes; & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali*: quem in ipſo conuiuio ligatum pedibus manibúſque iubet in tenebras exteriores mitti. Et cur tanta, & tam celer pœna in hominem, eo ſolum, quod careret nuptiali veſte? In nuptiali veſte exprimebatur habitus, qui nuptiis, & nuptis honorem deferret; iſte autem miſer non curauit honorem nuptorum, ſed ſuum, inde in tantam calamitatem fuit dimiſſus. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum cap. 19. ait: *Quod poſuimus de veſte nuptiali, vt demonſtraremus quantum eſſet nefas ſacras nuptias adire, quærentem ſibi gloriam, non ſponſi, ſed ſuam.* Non immeritò damnatur in nuptiis cœleſtibus, qui eò veniebat ſuam gloriam quærens, non gloriam ſponſi diuini. Heu quot in fine damnabuntur, qui inuenientur in muneribus ſacris eò ſolùm ſpectaſſe, vnde ſibi gloriam arrogarent, non vnde illam Deo tribuerent!

Mach. | Maſius. | Matth. 8. | D. Auguſt. | Matth. 22. | D. Auguſt.

§. XVI.

Diuinis multa reuerentia exhibenda.

VT nouit Ioſue Dominici exercitus principem, eum quanta reuerentia potuit, adorauit, dicit enim: *Cecidit Ioſue pronus in terram, & adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum ſuum?* Nec mora, ſtatim de Angeli præcepto abiecit calceos. Et meritò, nunquam enim non maxima reuerentia exhibenda eſt diuinis, & ſacris. Sic Matth. 8. dum Ieſus promitteret ſe iturum in domum Centurionis, vt filium eius curaret; ipſe ſtatim obuiabat, aiens: *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Cur bonus non magis petit, vt vadat? Cur maluit eunti in ſalutem filij obuiare? An non anxiè cupiebat pueri ſanitatem? Cupiebat ſanè, ſed maior illi cura, & ſolicitudo erat, ne circa reuerentiam tanto Domino debitam erraret. Ait enim D. Chryſoſtomus homil. 27. in Matth. *Sic nec doloris magnitudo adeo animum eius confudit, vt tanta calamitate preſſus non philoſopharetur. Non enim ſalutem ſolùm filij reſpiciebat, ſed ne quid ipſe minus decenter diceret, aut faceret, animaduertebat.* Hæc homini prima ſolicitudo erat inter dolores filij infirmantis, inter ardentiſſima ſanitatis deſideria, ne quid indecens aut diceret, aut faceret coram Deo. Nec miror, nam 2. Regum 6. Oza interfectus eſt ex eo, quòd arcam Domini parum reuerenter tractarit. Sic enim ait: *Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boues, & declinauerunt eam. Iratus eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum contra temeritatem*, &c. Circa cuius caſum ſapienter ait D. Patianus Pareneſ. ad Pœnitentiam: *Oza, qui in explorata conſcientia latus arcæ attigerat, eciſus eſt, & tamen ille non vt aliquid ex ea ſumeret, ſed vt declinantem contineret, acceſſerat. Tanta fuit cura diuinæ reuerentiæ, vt audaces manus, nec ob auxilium ſuſtineret.* Expende illa: *Nec ob auxilium*, &c. Quippe auxiliatori aliquid amplius permittendum, at Deus etiam in eo, qui videbatur auxilium arcæ præſtare, irreuerentiam acriter animaduertit. De quo aliàs ſæpè.

D. Auguſt. | Matth. 8. | D. Chryſ. | 2. Reg. 6. | D. Patia.

CAPVT VIII.

Capvt VIII.

Iericho expugnatur.

Textvs Historia.

Post Hæc vbi cœleſtis Princeps audientem ſibi Ioſue reddidit, hominem inſtruit, quibus debeat artibus muniſſimá vrbemIerichuntinam capere. Erat Vrbs altiſſimis, firmiſſimiſque mœnibus obſitá, nec vllus patebat aditus; quo vel egrederetur ciuis, vel hoſtis intraret. Vbi autem illuxit vigeſima ſecunda dies menſis Niſam armatorum Iſraëlitarum manus præcedere cœpit verſus ciuitatem; ſequebantur armatos ſeptem Sacerdotes totidem ſonantibus tubis quibus iubilæi annus ſolebat publicari. Continuò ibat arca fœderis duorum clariſſimorum Sacerdotum ſublimis humeris; poſtremò vniuerſa populi multitudo arcam comitabatur. Et ordine, tacente populo, ſonantibus tubis, totius vrbis circuitum ſemel in die perambulant. Septima autem die, non ſemel, ſed ſepties eundem repetunt curſum, donec vehementius ſonantibus tubis, vniuerſoque populo conclamante, mœnia ſponte decidunt, & liber aditus vndeqnaque Iraelitis patet. Ergo vt erant armati intrant vrbem, & iuxta Dei oraculum nulli viuentium parcunt, vna ſola domus Raab parentibus, cognatiſque plena effugit cladem, quæ ſalutis exploratoribus datæ nunc præmia capit. Educitor bona fœmina parentibus, cognatiſque comitata, quorum ſingulis licitum erat vniuerſa bona ſua ſaluare: Ardebant interea omnia, iubente Deo, ne vel filius peſſimæ gentis maneret; ſola auri ſolidi, argentivè, æris ac ferri ſpolia ſeruari permittuntur, quæ ad ſanctuarij pertinerent theſauros. Sic floridiſſimam vrbem paucis horis ad cineres redactam fleuere vicini, tremeotes ad Ioſue famam, qui maledictis proſecutus eum, qui vellet Iericho reædificare, ingentem gloriam nomini ſuo comparauit.

MORALIA CIRCA textus literam.

Ad Iericho ſpolia feſtinat calamus; eo lætior, quo ſcit, nihil inde ſeruari, niſi quæ vni Deo, ciúſque theſauris ſacrantur.

Ioſue 6. Iericho autem clauſa erat, atque munita, timore filiorum Iſrael, & nullus egredi audebat, aut ingredi. Dixitque Dominus ad Ioſue: Ecce dedi in manu tua Iericho, & regem eius, omneſque fortes viros. Circuite vrbem cuncti bellatores ſemel per diem, ſic facietis ſex diebus. Septimo autem die Sacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in iubilæo, & præcedant arcam fœderis, ſeptieſque circuibitis ciuitatem, & Sacerdotes clangent buccinis. Cúmque inſonuerit vox tubæ, longior, atque conciſior, & in auribus veſtris increpuerit, clamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent, &c.

§. I.

Religio validior eſt omnibus telis ad hoſtes perdendos.

Ecce tibi pro diruenda munitiſſima hoſtium vrbe quæ arma apud Iſraëlitas parentur, dicit namque: *Sacerdotes tollant ſeptem buccinas*, &c. Non tormenta bellica, non machinæ æneæ, non arietes ferrei; ſed ſacerdotalis ſonus parâtur, cui ſanè nullæ hoſtium reſiſtunt munitiones. Simile accidit Macedonibus, quod Ierichuntinis, erat enim validiſſimus Macedonum exercitus contra vrbem Vſiditana nomine, quem ciues maximè timentes, poſitis armis, rem committunt Sacerdotibus. Quid tunc? Ait Iordanus Epiſcop. Rabenatis lib. de rebus Goticis: *Vnde, & Sacerdotes Gothorum aliqui, illi qui pij vocabantur, ſubito patefactis portis, cum citharis, & veſtibus candidis obuiam ſunt egreſſi, paternis dijs, vt ſibi propitij Macedones repellerent voce ſupplici modulantes. Quos Macedones ſic fiducialiter ſibi occurrere contuentes ſtupeſcunt, & ſi dici fas eſt, ab inermibus terrentur armati.* Quid pulchrius? Et Vſiditanæ, & Iericho Sacerdotum cantus hoſtes validiſſimos proſternunt; vtrobique ſimilia geſta ſunt, niſi quòd illic ciuitatis Sacerdotes cantibus exeunt ad externos hoſtes, eoſque perdunt; hîc autem Sacerdotes externi exercitus cantibus ciuitatem hoſtilem cingunt, ſoloque æquant. Ammonitæ, & Moabitæ iunctis viribus ingentem exercitum conflarunt, quo aduerſus Ioſaphath regem Iuda veniebant. Ioſaphaht autem impari manu audet illis occurrere, dumque iam iâ duo exercitus prope eſſent, ait Ioſaphath ad ſuos 2. Paralip. 20. *Audite me viri Iuda, & omnes habitatores Ieruſalem; credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis; credite prophetis eius, & cuncta euenient proſpera. Dediſque conſilium populo, ſtatuit cantores Domini, vt laudarent eum in turmis ſuis, & antecederent exercitum ac voce conſona dicerent; Confitemini Domino, quoniam in æternum miſericordia eius. Cumque cœpiſſent laudes canere, vertit Dominus inſidias eorum in semetipſos, filiorum ſcilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egreſſi fuerant; vt pugnarent contra Iudam, & percuſſi ſunt*, &c. Ecce tibi bonus rex in fronte exercitus ſui cantores poſuit, qui dulci, pioque modulamine laudes Dei perſonarent. Nec mora, vt cantores cœperunt Dei laudes canere; hoſtes in ſe ipſos bellum conuertunt, & mutuo percutiuntur, & ingentia relinquunt Iudæis ſpolia. Pulchrè ait Theodor. ibi: *Exercitum iuſſit præcedere non pugna Principes arma portantes, ſed Leuitas hymnos canentes. Qui autem diſſipat conſilia gentium, & populorum irritas facit cogitationes, hoſtes inter ſe inuicem concitauit. Et primi quidem Ammonitæ, & Moabitæ conſumpſerunt Idumæos. Deinde inter ſe congredientes ſe inuicem ſimiliter confecerunt. Rex autem cum ſubiectis aſpiciebant ſtragem hoſtium. Poſtquam omnes ceciderunt, ſecurè mortuos ſpoliarunt, & omnem prædam adduxerunt.* Ac-

Iord. Ep.

2. Par. 20.

Theod.

cepit

cepit autem etiam campus ille cognomen Benedictionis, fuit enim appellatus Vallis Benedictionis. Et meritò, benedictio namque Dei omnibus armis valentior eſt ad fundendos hoſtes. Vide arma, vbi eſt veri Dei benedictio, veri Dei in cantibus, & laudibus exercetur religio. Rex Iſraël, & rex Iuda exercitum magnum ducebant aduerſus Moabitas, dúmque iter inhoſpitale eſſet, & inaquoſum, in ſummo vitæ periculo conſtituti ad Eliſæum Prophetam Domini confugiunt, à quo petunt auxilium. Ipſe autem 4. Regum 3. ait; *Adducite mihi pſaltem. Cúmque caneret cœpiſſet,* &c. Auxilium contra hoſtes petebatur à propheta, & ipſe pſaltem poſtulat, & cantare cœpit. Quid pſaltes, & cantus cum pugna? Sanè 4. Regum 13. dum ipſe victorias de hoſtibus vult Iſraëlis regi promittere, ait illi: *Affer arcum & ſagittas. Cúmque attuliſſet arcum arcum, & ſagittas, dixit ad regem Iſrael: Pone manum tuam ſuper arcum, & cum poſuiſſet ipſe manum ſuam, ſuperpoſuit Eliſæus manus ſuas manibus regis,* &c. Vt victoriam in præſenti promittat, hoſtiúmque ſtragem, ſapienter arcum ſagittámque afferri mandat, in arcu enim, & ſagittis victoria ſperatur. Sic 2. Machabæorum 15. aſſerunt *Extendiſſe Ieremiam dextram, & dediſſe Iudæ gladium aureum, dicentem: Accipe ſanctum gladium munus à Deo, in quo deycies aduerſarios populi mei Iſrael.* Sic in ſagittis, in arcubus, in gladiis exhibitis annuntiabant prophetæ victorias Iſraëli; cur Eliſæo placuit ad id in primis pſaltes, & cantus? Equidem prudentiſſimè oſtendebat, in re periculi non minoris eſſe valentiæ cantus diuinarum laudum, quàm bellica arma. Hinc Gedeon Iudic. 7. aduerſus infinitam Madianitarum multitudinem trecentos ſolos viros elegit, *& dedit tubas in manibus eorum.* Cur non magis gladios, quàm tubas? Equidem ſupra gladios, ſupra arma eſt ſonus diuinarum laudum, vt meritò dicat Sidonius Apol. in carm. 16. ad Fauſtum Reienſem:

4. Reg. 3.

4. Reg. 13.

2. Mach. 15.

Iudic. 7.

Sid. Apoll.

Firmaſti Gedeona, tubis vi ſorte canoris
Spirans, & ſolo venit victoria cantu.

Quippe vbi religioſus cantus eſt pro Deo laudando, ad perdendos hoſtes, ad victorias reportandas validiſſima virtus adeſt ſuper omnia arma.

§. II.

Morti inferendæ à Deo nullus non patet aditus.

ECce ait textus: *Iericho autem clauſa erat, atque munita, timore filiorum Iſrael, & nullus egredi audebat, nec ingredi. Dixitque Dominus ad Ioſue, ecce dedi in manu tua Iericho, & regem eius, omnéſque fortes,* &c. Expende quid Ierichuntinus rex, quid Deus agat. Rex altiſſimis mœnibus obſitus intra inexpugnabilia monimenta ſe continebat cum ſuis fortibus, nullus aditus non interclusus erat: obfirmatæ valuæ, vt nemini liceret malum inferre. Deus autem interea in Ioſue manibus dandum aſſerit regem. Et quomodo rex adeò munitus, tot muris clauſus poterit in hoſtis manus venire? Aut qua Ioſue manus poterit accedere ad regem intra inexpugnabilia munimenta concluſum? Crede mihi claudas licet, & obſtruas omnes aditus, nunquam non patebis & pœnæ, & morti à Deo immiſſæ. Pulchrè aiebat Plin. in Paneg. Traiani de Nerone intra munitiſſimam domum clauſum: *Domum nuper immaniſſima bellua plurimo terrore munierat, cum velut quodam ſpecu inclusa nunc propinquorum ſanguinem lamberet, nunc ſe ad clariſſimorum ciuium ſtrages, cædéſque proferret. Obuerſabantur foribus horror, & minæ, & par metus admiſſis, & excluſis. Ad hæc ipſe occurſu quoque, viſuque terribilis. Superbia in fronte, ira in oculis, fœmineus pallor in corpore, in ore impudentia multo rubore ſuffuſa. Non adire quiſquam, non alloqui audebat, tenebras ſemper, ſecretúmque captantem, nec vnquam ex ſolitudine ſua prodeuntem, niſi vt ſolitudinem faceret. Ille tamen quibus ſibi parietibus, & muris ſalutem ſuam tueri videbatur, dolum ſecum, & inſidias, & vltorem Deum incluſit. Dimouit, perfregitque cuſtodias pœna, anguſtoſque per aditus, & obſtructos, non ſecus ac per apertas fores, & inuitantia limina irrupit.* Expende ab illis: *Ille tamen, quibus ſibi parietibus,* &c. Quippe concluſus intra muros validiſſimos, ſimul Deum vltorem ſcelerum concludebat. Quid inde? Pœna, & mors à Deo immiſſa perfregit cuſtodias, & per obſtructos aditus, quaſi per apertas fores irrupit. Et quis aditus adeo obfirmatus, & obtruſus eſt, quem mors, & pœna debita non peruadat? Deſcenderat in certamen Achab rex Iſraël aduerſus Benadad regem Syriæ: ediderat autem Benadab edictum, ne quis ſuorum alium peteret telis, niſi Achabum regem Iſraël. Verùm Achab, vt tutius in certamine ageret, exuerat regia omnia inſignia, latens ſub habitu gregalis ducis. Quis magis occultus, & ſecurus in illo certamine quàm Achab? Quando ſolus rex petendus erat, ipſe nihil regale præ ſe ferebat, regem exuerat: non ergo potuit illum mors inuenire? Imò ait textus 3. Reg. 22. *Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, & caſu percuſſit Regem Iſraelis inter pulmonem,* &c. Deus bone, quà potuit ſagitta illa ad regem peruenire? Rex latebat ſub gregali habitu, à nemine cognoſcebatur, quî fieri potuit, vt illum ſagitta inueniret? Ait Gloſſa ibi ex Ioſepho: *Inſuper cogitandum ex ijs, quæ Regi euenerunt, quia quod debetur, neque dum præſcitum fuerit, euitatur.* Caue homo, ne debeas pœnas Deo; ſi enim pœnas debes, & ſi præmonearis, & intra munitiſſima te occludas, omneſque ad te aditus validiſſimis intercludas, non euitabis, quò minùs ad te, & pœna, & mors accedat. Quo explico rationem illam, quâ Atila rex Gothorum confirmabat milites, ne fugerent pericula. Ait enim apud Iordanem lib. de rebus Geticis: *Victuros nulla tela conuenient, morituros & in otio fata præcipitant.* Sic enim morti debeus, & in otio, & in mediis delitiis; quò non perueniet ferrum, perueniet mors quæ te præcipitet in ſepulchrum.

Plinius.

3. Reg. 22.

Gloſſ.

Iordan.

§. III.

Impiorum conſiliis Deus vtitur, vt eos in pœnas debitas trahat.

IErichuntinæ regionis incolæ vniuerſi ſe ſe in ciuitatem receperant, ibique munierant, vt ſic ſe ab Iſraëlitis defenderent. Ait enim: *Iericho autem clauſa erat, atque munita timore filiorum Iſrael, & nullus egredi audebat,* &c. Et quando Deus animabat vniuerſos regionis illius gladio Iſraëlitarum percuti, cur ſiuit illos in tam munitam ciuitatem concludi? Alter enim 4. Reg. 3. cum Moabitis factum eſt; erant enim illi munitiſſima vrbe concluſi; vt autem Deus illos traderet in manus Iſraëlitarum,

4. Reg. 4.

tatum, permiſit illos in illam cogitationem venire qua putarent Iſraëlitas omnes eſſe à ſe mutuo occiſos. Qua perſuaſione decepti cœperunt clamare: *Surge ad prædam Moab, perrexeruntque in caſtra Iſrael: porrò conſurgens Iſrael, percuſſit Moab; at illi fugerunt coram eis*, &c. Itaque vt percuterentur Moabitæ, permiſit Deus eos decipi, & à muniſſima vrbe exire, in campúmque venire, quo perirent facilius. Cur ſimiliter perempturus Ierichuntinos, ſinit illos ſapiens conſilium inire, vt ſe claudant inexpugnabilibus vrbis muris? Cur non magis facit, vt foras egrediantur? Volebat Deus ita omnes Ierichuntinos perdere, vt nec euaderet vnus; & ideo magis expectauit ſapiens eorum conſilium, quo ſe vniuerſi in vrbem concluderent, metuentes, ne vel vnus foris maneat, vt

Ambroſ. ſic vniuerſi perirent. Sic D. Ambroſ. in ſimili victoria dicebat Theodoſio Imperatori ex nomine Dei epiſt. 29. *Ego perturbaui hoſtis tui conſilia, vt ipſe ſe nudaret. Ego ipſum vſurpatorem imperij ita vinxi ac mentem eius ligaui, vt cum haberet adhuc fugiendi copiam, tamen cum omnibus ſuis, tanquam metuens, ne quis tibi periret, ipſe ſe clauderet.* Equidem vt ſe ſub muris validiſſimis tutaretur, conſilium fuit hoſtis; at vt monſtrauit euentus, magis id factum fuiſſe videbatur, ne quis victoriæ Theodoſij deficeret. Sic enim Deus facit conſilia impio-

Iob. 18. rum ſuis ſupplicijs ſeruire. Quò ſpectans Iob. cap. 18. agens de impio: *Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præcipitabit eum conſilium ſuum. Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis eius ambulat,*

Lect. Gr. *Tenebitur planta eius laqueo.* Græcè legitur: *Erret conſilium eius. Immittatur pes eius in laqueum, in rete inuoluatur, veniant ſuper eum laquei.* Quippe venatores vt feram capiant, illius effugia meditantur, ad quæ illa ſe recipere, & in quibus ſe ſoleat tutari; ibique, & laqueos, & retia parant. Sic Deus cum impijs facit, illorum ſtudia, & conſilia ſpeculatur, quibus ipſi ſibi, & effugia, & munimenta conſtituunt, & inde illos in ineuitabilem deducit calamitatem. Ait enim in cat.

Nicet. Græca Nicetas: *Quemadmodum animalia, quæ ſeſe in laqueos, retiáve induerunt, euadere non poſſunt: ſic impij neceſſarijs, è quibus eripere ſe nequeant, implicantur ærumnis, interim omni eorum conſilio interuerſo, atque in contrariam partem abrepto.* Quod enim effugium ſuo conſilio parabant, fit illis laqueus, quo tenentur expoſiti venatoris venabulo. Et quod munimentum ſalutis adſtruebant, fuiſſe rete apparet, quo capti ſunt ad extre-

Iſai. 8. mam calamitatem. Vnde clamabat Iſaias cap. 8. *Congregamini populi, & vincimini, & audite vniuerſæ procul terræ: confortamini, & vincimini; accingite vos, & vincimini. Inite conſilium, & diſſipabitur: loquimini verbum, & non fiet, quia nobiſcum Deus:* Vbi pro nobis Deus contra impios, vide illorum potentiam, illorum munimenta, illorum exercitum, nunquam non victi ſtabunt. Omnia illorum conſilia, omnia verba victorias ſibi aſſerentia, & triumphos, extremas afferent illis calamitates. Conſilium, quo aſtruebant ſibi proſpera, & fœlicia, ingentes ſibi ruinas conuocauit. Et hoc vnde? *Quia nobiſcum Deus.* Sic ſemper conſilia eorum, cum quibus non eſt Deus, vocant ruinas, quã ſalutem vocare putabantur.

Iſai. 50. Hinc meritò illos irridens Iſaias cap. 50. ait: *Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis, quas ſuccendiſtis, de manu mea factum eſt hoc.* Expende illud: *de manu mea factum eſt hoc*; dicebantur priùs impij accendiſſe ignem, flammas excitaſſe, in quibus iubeantur ambulare, & ſtatim ſubdit, quod hoc ipſum factum ſit de manu Domini. Si de manu Domini factum fuit, quod ignis accenderetur in quo illi ambularent, quomodo & dicuntur impij illum accendiſſe? Equidem impij conſilio ſuo illum ignem accendebant, quo ſibi ingentem gloriam traherent, at quòd ipſi ſub illo perirent igne, à Deo fuit factum, qui diſſipat conſilia principum, ruinam inuehens, qua ipſi ſibi conſulebant magis.

§. IV.

Chriſti paſſio efficaciſſima ex ſe, vt homines à peccatis deterreat.

Miſericors Deus Ierichuntinos ciues per ſeptem dies circunciogens, illis locum pœnitentiæ offerebat, vt à peccatis abſcederent. Quod crediderim, & tubarum vocibus fuiſſe conclamatum. Dicit enim: *Septimo autem die Sacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in iubilæo*, &c. Notanter buccinas ſumi dicit ex eis, quæ ſeruiebant iubilæis, vt earum materiem deſignaret, nimirum arietina cornua. Ex cornibus namque arietinis erant tubæ iubilæi, vt placet Carthuſiano, & multis probat in præſenti Serarius. Sed cur maluit in hac expeditione vti tubis corneis ex ariete, quàm argenteis? Reſpiciebat, inquit Serarius, ad agnum immaculatum, qui pro nobis occiſus eſt, vt auferat mundi peccatum. De quo ait Apocal. 5. *Ecce in medio throni, & in medio quatuor animalium, & in medio ſeniorum agnum ſtantem tanquam occiſum habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſſi in omnem terram.* Apoc. 5. Et meritò iuxta ſeptem cornua occiſi agni ſeptem tubæ corneæ parantur, nullo enim efficacius homines deterrentur à peccatis, quàm ex repræſentatione mortis diuiniſſimi Agni. Ex quo ajebat Euſeb. Gallicanus hom. 2. de ſymbolo: *Ita & Dominus noſter Ieſus Chriſtus non ſolum diuinitatem, ſed etiam mortem ſuam, & crucem poſt futuris voluit ſæculis celebrari: vt à peccatis, propter quæ moriebatur, non ſolùm nos Dei mandata reuocarent, ſed illata pro nobis ſupplicia, & vulnera deterrerent.* Euſ. Gal. Et quis non deterreatur, ne peccet, ſed oderit peccata, videns innocentiſſimum agnum Dei occiſum pro peccato? Dum filij Iob conuiuijs mutuis vacarent, bonus pater ſolicitus erat, ne forte in aliqua laberentur peccata, ideoque pro illis ſacrificabat. Ait enim cap. 1. *Mittens ad eos Iob ſanctificabat illos, conſurgénſque diluculo offerebat holocauſta per ſingulos. Dicebat enim, Ne forte peccauerint filij mei.* Iob. 1. Quæ verba ſic exprimunt Septuaginta Vaticani cum Orig. Olympiod. Chryſoſt in cat. *Offerebat ſacrificium, & victimas pro ipſis iuxta numerum eorum, & vitulum vnum pro peccato*, &c. Septuag. Origin. Olymp. Chryſoſt. Quibus non ſolum in communi dicuntur ſacrificia oblata à Iobo, ſed & in particulari oſtenditur vitulus, qui pro peccato mactabatur. Et cur Iob vitulum pro peccatis filiorum mactabat? Pulchram rationem tradit Orig. in rem præſentem, fatus lib. 1. in Iob: *Propterea vitulum illum coram filijs ſuis pro peccatis iugulauit, vt videntes ipſi filij, quòd pro alienis peccatis ille vitulus iugulatus moreretur, metuentes & pauentes, ab omnibus peccatis, quæ animas periment, declinarent.* Origen. Quid pulchrius? Putabat bonus pater, nihil efficacius eſſe, ad hoc vt filij peccatum fugerent, quàm ſi in animalis vita

vide

viderent, quid mali peccatum efficeret. Ideo pro peccatis iugulabat vitulum, vt vituli vulnera prædicarent peccati venenum, à quo ſapientes fugerent. Quod ſi tantum poſſet vituli irrationalis occiſio, quid facerent diuiniſſimi agni pro peccatis vulnera? Fallar, ſi quid efficacius proponi poſſit, vt deteſtemur peccata, quàm ſi vel vmbram occiſi agni diuini pro peccatis videamus.

§. V.

Agni diuini vel balatu fortitudo mundialis peccati cadit.

SApienter in hoc duello non argenteas, nec æreas tubas bellorum ſonare mandat, ſed eas, quæ in anno iubilæi ſonabant, dicit enim: *Tollant ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in iubilæo*; quæ, vt antea vidimus, corneæ erant, de arietinis cornibus factæ. Vt cum dicit ſeptem, iam ad cornua *Apoc.5.* diuiniſſimi agni referantur, de quo ait Apocal. 5. *Ecce in medio throni: agnum ſtantem tanquam occiſum habentem cornua ſeptem*, &c. Et quando quid tam nouum, tam mirabile dicitur de agno, quod ſeptem cornua habet, manifeſtè cogimur credere hæc cornua in illis tubis adumbrari. Nec miror, quando vt peccati mundialis munimenta cadant, nihil efficacius eſt, quàm agni diuiniſſimi balatus. *D. Ald.* De Eliſeo aiebat D. Aldhelmus lib. de Virg cap. 10. *Eliſæus verò eiuſdem Eliæ duplo ditatus ſpiritu, & gemina praditus gratia, in cuius exortu aurea quadrupes in Galgalis bombosa vocis reboaſſe deſcribitur, ſignificans idololatriæ lapſum, & ſimulacrorum cæremonias explodendas.* Itaque vt ſub Eliſæi exortu aureæ quadrupedis mugitus, ſeu balatus fuit auditus, & ſtatim ſimulacrorum, & idololatriæ ruina præſignata comparuit; cur diuiniſſimi agni ſonitus per ſeptem corneas tubas ſub Ioſue oſtenſurus ruinam mundialium ſcelerum non trahat? Crede mihi, vbi huius agni balatus ſonuerit, non manebit vllum munimentum peccati, quod non cadat. *Ioan. 1.* Hinc Baptiſta videns Ieſum clamabat Ioann. 1. *Ecce agnus Dei.* Quid ait Ioannes? Mundus expectat regem, cuius triumphis viuat, & tu oſtendis agnum? Agnus in macellum deſcendit, vt moriatur, non venit in arenam, vt triumphos agat. Cur ergo omittens triumphatorem, prædicas *D. Thom.* agnum? Ait Diuus Thom. in cat. ex Auguſt. *Singulariter hic eſt agnus Dei, quia ſingulariter huius agni ſanguine ſolo homines redimi potuerunt. Hic eſt agnus, quem lupi timent, qui leonem occiſus occidit.* Et leones, & lupi pereunt, vbi auditur balatus agni diuiniſſimi pro peccatoribus occiſi. Quis enim obſiſtat tantæ fortitudini? Aiebat Iſaias cap. 11. *Habitabit lupus cum agno, & perdus cum hœdo accubabit, vitulus, & leo, & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Quis ſic leonem, & vrſum, & lupum confregit, vt abiecta feritate paſcantur cum ouibus ſimul, niſi agnus ille noſter, *Cyr. Alex.* qui abſtulit peccata mundi? Cyril. Alex. ibi: *Vitulo, & tauro leonem adiungit, vt intelligas fide iuſtificatos, & ſceptro Chriſti ſubiectos, non ex ſolis eſſe mundis, & ſanctis, ſed etiam ex agreſtibus, videlicet ex gentibus, conglutinante eos, & ad concordiam animorum componente omnium noſtrûm Seruatore.* Quippe vbi agnus iſte noſter apparuit, omnis ceſſit feritas; & in illo manſuefacti feraliſſimi quiquè extiterunt. *Gen. 22.* Ait Gen. 22. *Leuauit Abraham oculos ſuos, viditque arietem inter vepres hærentem cornibus.*

Circa quæ Diuus Ambr. lib. de Abraham cap. 8. *D. Amb.* *Demonſtras etiam genus paſſionis, cum ſuſpenſum oſtendis cornibus arietem, virgultum illud patibulum crucis eſt. Et in hoc ligno præſtantiſſimus ductor gregis exaltatus omnia traxit ad ſe.* Crede mihi nulla vnquam tuba ſic rapuit animos audientium, vt vox diuini agni è cruce pendentis vniuerſa ad ſe traxit, ſibi ſubiiciens quidquid erat in mundo rebelle. Vt dicat Pſalm. 71. *Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes reges terræ.* *Pſalm. 71.* Circa quæ D. Hieron. ibi ait: *Quibus quidem totum hunc mundum ſua paſſione, & cruce acquiſitum, atque ſubiectum Chriſto Domino, omnéque mundiale imperium, honores, ordines ad eum accedere, eique colla ſummittere, propheta pronuntiat.* *D. Hieron.* Et quid mundiale non ſe ſubmittat voci agni diuini pro nobis occiſi?

Ioſue 6. Vocauit ergo Ioſue filius Nun Sacerdotes, & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis, &c. Præceperat autem Ioſue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur vox veſtra, neque vllus ſermo ex ore veſtro egredietur, donec veniat dies, in quo dicam vobis: Clamate, & vociferamini. Circuiuit ergo arca Domini ciuitatem ſemel per diem, &c.

§. VI.

Silentium in ſacris non paruæ virtutis eſt. Vbi periculum eorum, qui in domo Dei, inter ſacra agunt de carnalibus augmentis.

DVm arca fœderis circumferebatur, Sacerdotes tubis canebant, reliquæ omnes turbæ tacentes ſequebantur iuxta præceptum Ioſue, de quo dicit: *Præceperat autem Ioſue populo: Non clamabitis, nec audietur vox veſtra, neq; vllus ſermo*, &c. Nec immeritò ſilentium petitur ex eis, qui arcam comitabãtur, non enim vulgaris virtutis eſt, quod ſcias tacere in ſacris. Hine Nazianz. orat. 16. *Nazian.* extollebat ſuam matrem, fatus: *Atque hæc inſuper, quæ parua quidem fortaſſe ſunt, apud me tamen in magno ſunt pretio. Quo in genere illud eſt, quod in ſacris conuentibus, aut locis nunquam illius vox audita eſt, neceſſaria tantum, & myſtica excipio. Quod ſi olim magnum, atque amplum altare erat, quod ſuper ipſum nec viſa, nec audita aſcia eſſet, cur non illi quoque ad laudem magnam ſit, quòd ſilentio ſancta honorarit?* Et meritò vir ſanctus inter magnas virtutes ponit, quòd ſacra ſilentio honoremus; quòd, dum ſacra fiunt, dum arca Domini circumfertur, dum Sacerdotes canunt, & orant pro ſalute mundi, non inanibus vacemus verbis, ſed ab omni abſtinentes verbo prophano, quieti & ſilentes perſiſtamus. Huc refero illud Apocal. 8. *Cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentium in cœlo quaſi dimidia hora. Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei, & data ſunt illis ſeptem tubæ. Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare habens thuribulum aureum, & data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum*, &c. *Apoc. 8.* Ecce vobis ſeptem Angeli ſeptem tubas accipiunt, quibus ante Deum canant; inſuper Angelus accedit ad altare cum thuribulo habente incenſa multa de orationibus ſanctorum

omnium Interea autem: *Factum eſt ſilentium in cœlo quaſi dimidia hora*: dum tubis myſteria celebrant cantores. dum ſuper altare ponuntur orationes Sanctorum, vniuerſa cœli militia profundè ſilens adſtat. Et cur non magis tunc cœlites clamant, niſi vt doceant homines, quanta reuerentia, & ſilentio debeant intereſſe ſacris? Sanè puriſſima, & ſanctiſſima eſt cœleſtium virtutum loquela, ſanctæ Angelorum voces; verùm dum cantoribus turbæ dantur pro myſteriis celebrandis, dum acceditur ad altare, vt ibi cum thuribulo incenſi orationes noſtræ ponantur; vox etiam Angelorum adſtantium intercluditur, & ſilentium ab omnibus amatur. Et nos homunculi, quorum ora ſepulchra ſunt patentia, & fœtentia, ægrè feremus à prophanis verbis vacare, dum per dimidiam horam myſteria celebrātur? Tacent Angeli inter myſteria, & nos verba iactabimus? Ad hæc ſanctus

Nyl. Abb. Nylus Abbas epiſt. ad Anaſtaſium Epiſcop. iuxta tranſlationem noſtri Turriani tractatu 2. de Euchar. capit. 2. ait de ſancto Chryſoſtomo: *Itaque admiratione, & lætitia plenus Chryſoſtomus narrabat, quemadmodum cum ſacerdos oblationem ſanctam facere inciperet, plurimi Angeli è cœlo delapſi, ſplēdidiſſimis ſtolis induti, nudo pede, aſpectu intento, vultu demiſſo, circunſtantes altare, magna reuerentia, & quiete, ac ſilentio vſque ad myſterij conſummationem aſſiſtunt. Hæc autem ſcribo, vt intelligentes quanti tremoris ſit diuina Miſſa, ne ipſi remiſſi timorem Dei negligatis; nec vllos alios loqui, aut muſſitare tempore oblationis permittatis.* Semper Angeli ſui ſunt ſimiles, ſiue in cœlo, ſiue in terra videantur, numquam non ſilentio, & reuerentia honorant myſteria ſacra. Ne homunciones audeant vel in ſacris, à verbis ſcurrilitatis, & prophanis non ceſſare? De ſilentij enim obſequio ſacrorum vtilitas, & fructus maximus in homines

Iſai. 32. veniet. Quò ſpectans Iſaias cap. 32. ait: *Erit opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ ſilentium.* Quæ verba putat Hugo Cardinalis dicta ad ſilentij commendationem, quod maximè pertinet ad id, vt iuſtitiæ opera ſic colantur, vt maximos fructus ferant. Et quid magnum non oriatur ex ſacrorum

Iſai. 14. cultura exhibita per ſilentium? Iſaias cap. 14. *Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? Corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo, In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum*, &c. Cupiens ruinæ Angelicæ cauſam ſcire, eius proponit radicem illis verbis. *Qui dicebas*, &c. quaſi firmitatis, vel ruinæ cauſa in Angelis, non aliunde petenda ſit quàm ex garrulitate, vel ex ſilentio. Quippè vt primò conditi ſpiritus Angelici fuerunt; alij ſumma reuerentia & ſilentio cœperunt myſteria diuina obſtupeſcere; alij ad garrulitatem conuerſi de propriis thronis miſcent colloquia, vnde pereunt.

Ricard. Ait Ricardus Victor. Inſtitut. Monaſt. de clauſtro animæ lib. 4. cap. 36. *Multitudo Angelorum ante caſum ſiluit, quandiu voluntati ſui creatoris humiliter obediuit. Sed diabolus ſilentium rupit, locutus eſt ſuperbiam, & in hæc verba prorupit: Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis Altiſſimo. Similiter ſicut Lucifer in cœlo, ſic quidem*, &c. Equidem Michaël cum Angelis ſuis conditori ſuo in profundo aſſiſtebant ſilentio, expectantes eius vocem, cui velox exhiberent obſequium. Indéque firmitatem, & quietem æternam ſibi pepererunt. Lucifer autem ſilentium rupit, vt dum alij adſtant Deo, ille cum ſuis conſortibus ageret de propriis negotiis, de propriis ſedibus acquirendis, ne miremur quòd in tantam calamitatem lapſus fuerit. Sic in præſenti in domo Dei, inter ipſa ſacra deflecti ad verba inania, ſiue de propriis ſedibus, propriiſque negotiis carnalibus, caueant, ne permittantur ire in reprobum ſenſum.

Ioſue 6. Die autem ſeptimo diluculo conſurgentes, circuiuerunt vrbem, ſicut diſpoſitum erat, ſepties. Cumque ſeptimo circuitu clangerent buccinis ſacerdotes, dixit Ioſue ad omnem Iſraël: Vociferamini, tradidit enim vobis Dominus ciuitatem, ſitque ciuitas hæc anathema, & omnia, quæ in ea ſunt, Domino. Sola Raab meretrix viuat, cum vniuerſis, qui cum ea in domo ſunt; abſcondit enim nuntios, quos direximus.

§. VII.

Non parua infirmitas eſt homini, qui nullus eſt in orationibus vocalibus.

VBi inimicorum inſtat ruina, vbi triumphus Iſraëlitarum plaudit, ſapienter Ioſue triumphatores impellit, vt vocibus ad Deum clament. Ait enim textus: *Dixit Ioſue ad omnem Iſrael: Vociferamini, tradidit enim vobis Dominus ciuitatem.* Non enim ſacerdotum eſt ſolùm, quòd clament vocibus ad Deum, ſed & vniuſcuiuſque popularis, qui velit victoria non cadere. Summæ enim infirmitatis, & miſeriæ res eſt, quòd nec ore ad Deum clames. Pſalm. 31 dicebat: *Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea.* *Pſalm. 31.* Ecce tibi ex oris taciturnitate, qua nullæ voces ad Deum funduntur, oſſa inueterantur, infirmantur, ne vlla de hoſtibus victoria poſſit reportari. Ait Dydimus in cat. Græca: *Dydimus.* *Quandoquidem exclamaui, hymnos Deo tota die concinens, nihil in me inueteratum eſt, quin potius renouatus ſum. Vbi vero à diuinis ſermonibus abſtinui, præ torpore ſilens, veternus vſque ad intima oſſa mea penetrauit.* Et quid infirmitatis non contrahat os pigritans ad Deum clamare? Planè qui adeò deſides ſunt, vt integrum diem prætereant, quin aliquod orationis penſum voce Deo exoluāt, non mirer, quòd ſic veteraſcant, ſic infirmentur, vt ſub hoſtium iaculis cadant, & à Deo repulſam patiantur. Dicebat Dominus ad Phariſæos, Matth. 15. *Matth. 15.* *Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Iſaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Ex quibus verbis ſapienter, & acutè percutit D. Ambr. eos, quorum os oppilatum eſt, *Ambr.* nec ore vllas fundunt ad Deum orationes, ait enim in Pſal. 118. *Tu Chriſtiane dormis, cui Magiſter eſt Chriſtus, & non vereris, de te dicatur: Populus iſte nec labiis me honorat? Iudæus vel labiis, tu verò nec labiis. Si illius, qui vel labiis honorat, cor longè eſt à Deo, quomodo poteſt cor tuum prope eſſe, qui etiam labiis non honoras? Quandiu te ſomnus, quandiu te ſæcularia tenent, quandiu ſolicitudo iſtius vitæ, quandiu terrena? Diuide ſaltem Deo tempora tua, vel quando non potes agere in publico quæ ſunt iſtius mundi, & tenebræ prohibent noctis, Deo vacato, indulge orationibus, manè feſtina ad Eccleſiam. Defer primitias pij voti. Quàm iucundum inchoare ab hymnis!* Iudæus negans cor ſuum Deo, eius

tamen

tamen bonori dabat labia, vel fatente ipſo Filio Dei, quòd labiis honotabatur à Iudæo. Et nihilominus repellitur, abiicitur qui negato corde, dabat labia. Et quanto certiùs repelletur Chriſtianus, qui nec cor præſtat Deo, nec labia? Qui per integrum diem neſcit mouere labia, vt aliquam Deo orationem faciat, vel dicat ei aliquam laudem? Qui talis eſt, reprobationem Iudaica maiorem habet. Ergo qui ſapit, ſingulis diebus vociferetur ad Dominum; habeat certum orationum, clamorumque penſum, quod Deo perſoluat,& ingentes victorias de hoſtibus reportabit.

§. VIII.

Vnius diuini Spiritus proprium, quòd tibi prima non aſſeras.

AVdiuimus ſuprà initio capitis, à Deo mandatum, & ordinatum, vt arca erat portanda, vt tubæ intonandæ, vt voces à popularibus emittendæ, vt ciuitas obſidenda; de anathemate autem nil mandat. Nunc primum ex ſolo Ioſue ore ait textus; *Sit ciuitas hac anathema, & omnia, qua in ea ſunt, Domino.* Et poſſet dubitari, an hoc à ſolo Ioſue fuerit ordinatum, an à Deo? Quod non à Ioſue, ſed à Deo mandatum fuiſſe, multis probat Serarius noſter in præſenti q. 39. Et planè mihi euidentiſſimum eſt id non fuiſſe ortum à ſpiritu humano, ſed à ſpiritu diuino, cuius vnius eſt, quòd creaturæ non ſibi primos operum fructus
Theodor. afferant. Quò aſpiciens Theodoret. quæſt. 6. ait: *Hanc vrbem primam poſt traiectionem fluminis ceperunt: ſicut ergo pracepit eis, vt offerrent primitias fructuum, ita mandauit offerri primitias ſpoliorum.* Ab vno, eodémque ſpiritu venit, quòd hæc prima ciuitas capta Deo offerretur, & quòd primitiæ omnes Deo offerantur. Solus enim Spiritus diuinus poteſt facere, quòd creaturæ non ſibi operis ſui primitias rapiant, ſed illas vel alteri, vel
Ioann. 1. Deo cedant. Ioan. 1. locutus de Verbo diuino, ait: *In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.* Expende, quæ ſit diuini Verbi lux, nimirum lux hominum, quaſi id ſingulare habeat, quòd tota lux Verbi fiat hominum: vt in quo illuxerit, ſtatim illum impellat, ne tam ſibi (vt ita loquar) proſpiciat, quàm aliis in perficiendo miniſterio
Nazianz. ſibi dedito. Quod notans D. Nazianzen. orat. 43. colligit differentiam luminis noſtri, aiens: *At noſtrum lumen, non modò ſaepius ortum habuit, ſed etiam nocte ſcinditur, noctémque viciſſim aquis partibus ſecat, oculis concreditum, ac per aerem ſuſum, atque id, quod dat accipiens. Nam oculis cernendi facultatem prabet, & primùm ab oculis cernitur.* Expende illam noſtri luminis proprietatem, nimirum: *Primum ab oculis cernitur*, facit quidem noſtrum lumen, quòd oculi cernant, ſed ita id præſtat, vt ipſum primò cerni debeat. Proh auaritiam creati ſplendoris, in hoc à diuino maximè differentis, quòd illud, quod præſtat, primum ſibi recipiat, nec primitias vlli alij cedat. Longè aliud eſt diuini luminis ingenium, cuius illa ſunt verba
Matth. 5. Matth. 5. *Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Expende illud: *Vade prius*, &c. Scit primas aliis cedere, & ſe ponere in
Chryſoſt. loco poſtremo, vbi opus fuerit. Ait D. Chryſoſt. hom. 16. in Matth. *O admirabilem benignitatem, atque ineffabilem erga homines amorem Dei! Honorem ſuum deſpicit, dum in proximo charitatem requirit. Interrumpatur, inquit, miniſterium meum, vt tua charitas integretur.* Sic viuidiſſimum Dei lumen ſcit alteri cedere primas; & vnum illud vbi noſtris animis affulgens facit, quod nos etiam aliis cedamus primas. Contrarium autem non niſi de malignitate noſtra poteſt venire, vt dicat Plinius in *Plin.*
Paneg. Traiani: *Non ambitio magis, quàm liuor, & malignitas videri poteſt, ſummum illud purpura decus non niſi pracerptum, prafloratumque tranſmittere:* Ea eſt enim humana malignitas, quæ nihil ſplendidum à ſe tranſmittat, quin ipſa priùs illo fruatur, & præcerptum, præfloratumque dimittat.

§. IX.

Fœlix ille, qui ſe Deo adiungit in iis, in quibus ab aliis deſeritur.

IN communi ruina Iericho, vna Raab cum ſuis euadit læta, & viua, clamante Ioſue: *Sola Raab meretrix viuat.* Nec miror, quando ſola illa in iis ſe Deo adiunxit, in quibus errauerant, Deúmque offenderant vel ipſi Iſraëlitæ. Poſt ſuperatum mare, poſt ſubmerſos Ægyptios, poſt alia multa à Deo effecta mirabilia in ſalutem populi ſui; conflans populus vitulum, eúmque in ara conſtituens, clamabat Exod. 32. *Hi dij tui Iſrael, qui* *Exod 32.*
eduxerunt te de terra Ægypti: ſic populus ſtultus liberationem ſuam non Deo tribuit, ſed vitulo; verùm Raab meretrix, vbi accepit hoſpitio Iſraëlitas exploratores, illorum conſulit ſaluti, inquiens: *Audiuimus, quòd ſiccauerit Dominus aquas maris rubri ad veſtrum introitum, quando egreſſi eſtis ex Ægypto, & qua feceritis duobus regibus*, Ecce tibi vbi Iſraëlitæ liberationem ſuam vitulo tribuebant, veri Dei obliti; Raab meretrix illam ipſam liberationem vero Deo tribuit. Cur ergo Raab non viuat etiam in communi omnium ruina coram populo Iſraëlita? Crede mihi, fœlix eris coram Deo; ſi illi acceſſeris per ea, per quæ alij recedunt ab illo! Ad hæc Diuus Chryſoſt. hom. 5. de Pœnitent. ait: *Quid Raab fecit ad* *Chryſoſt.*
ſalutis argumentum? Suſcepit exploratores Raab, & quem prodidit Iſrael in deſerto, hunc pradicauit Raab in fornice: Qua audiuit Iſrael, fide tot ſignorum habita, tantaque lege inſtructus, & negauit; hoc Raab in fornice reeluſa pradicat. Dicit exploratoribus: Noui quanta Deus veſter fecerit. Ægyptius dicit, & Iudaus: Hi dij tui, qui eduxerunt te de terra Ægypti: & meretrix non dijs, ſed Deo ſalutem adſcribit. Ecce tibi vnde viuat Raab, vnde fœlicitatem ſibi, & ſuis acquirat: quod Iſraël nequiter Deo eripiebat, ipſa Deo prudentiſſimè tribuebat: & ſecuriſſima eſt fœlicitatis via, ſi ex iis ad Deum accedas, ex quibus alij abeunt in ruinam. Si quando Deus à domeſticis ſuis blaſphematur, & offenditur; tu inde exurgis ad laudandum illum, ſecuriſſimam tibi ad immortalitatem paras viam.
Luc. 23. Latro de Cruce clamabat ad Ieſum: *Domine memento mei, cum veneris in Regnum tuum:* *Luc. 23.*
Cui continuò Ieſus ait: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Quantum hoc? Latronibus vilibus, & nequiſſimis paratur à Deo regnum? Quos mundus propter ſcelera meritò caſtigat, Dominus remunerat? Quid potuit in Latrone inueniri meritorium tantæ ſalutis? Acceſſit Latro in occaſione feliciſſima: quando Diſcipulus Ieſu ob Paſſionem eius negabat illum; tunc Latro accedens, & in Paſſione confitebatur Dominum, & regem ſuum.

Cur hinc immortalitatem non præripiat? Ait Diu. *Chryſoſt.* Chryſoſtom. homil. de Cruce, & Latrone apud Grethſerum tomo 2. *Quid Latro eiuſmodi egit, vt ex improuiſo de Cruce dignus paradiſo iudicaretur? Quando Petrus diſcipulorum Princeps negabat infra, tunc ille ſupra fixus in Cruce confeſſus eſt.* Proh ſecuriſſimam occaſionem Dei acquirendi, lucrandæ vitæ ex illo! Quando domeſtici negant, quando alij blaſphemant; ſi tu confitearis, ſi tu honores, & glorifices, magnam, & apertiſſimam viam ſalutis inueniſti. Ex Paſſione alij ſcandalum ſumebant, quo negabant Ieſum; acceſſit Latro, vidit patientem, & nihilominus confitetur Dominum: & ſibi ingentem ſalutem acquirit. Vt tu diſcas in ijs, in quibus alij offendunt, ſtare pro Deo, & immortaliter viues. Magdelenæ ſtantis ad Ieſu pedes fælicitatem inuidenti Phariſæo ſic Dominus reſ- *Luc. 7.* pondit Luc. 7. *Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam: aquam pedibus meis non dediſti; hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis terſit. Oſculum mihi non dediſti; hæc autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos: Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa*, &c. Hæc occaſio fælicitatis fuit, quòd in quibus deficeret Phariſæus erga Ieſum, ſuperabundaret illa. *Euthym.* Vt dicat Euthymius: *Tu quidem ea etiam, quæ facilia erant, non feciſti; hæc verò, quæ etiam difficilia ſunt, operata eſt.* Inde peruenit ad ſummam fœlicitatem, quod obſequia omnia cumulatiſſimè cæpit exhibere Chriſto; quando illa circinnabat, & curtabat Phariſæus, qui inuitauerat illum.

§. X.

Magna gloria Principis eſt, ſub cuius halitu etiam ignobiles deberi ſibi magnorum glorias efficiant.

PEreuntibus magnatibus, principibuſque Ierichuntinis, vna meretrix ſeruatur ad vitam; dicit enim Ioſue: *Sola Raab meretrix viuat, cum vniuerſis, qui cum ea in domo ſunt, abſcondit enim nuntios*, &c. Quam ſeruat ad vitam, & ad populi ſui honorem, non detrectat vocare meretricem: & meretricem dum nominat, non veretur illi adſcribere & honores populi ſui, & vitam. Hoc equidem facerent mundiales principes, quorum notiſſimum ingenium eſt omnia bona, & fœlicia adſcribere meretriculis. Videas paſſim principes auariſſimos, & crudeliſſimos in nobiles, & honoratos ciues, profuſiſſimos eſſe in meretrices, quibus omnia præſtantia & ditia accumulāt. An huius turpitudinis lue infectus erat Ioſue? Cur ergo de adeò præſtanti viro canitur quod turpiſſimum eſt in mundialibus principibus? Non id præſtitum fuit à Ioſue, vt præſtatur ab alijs principibus, qui ita ſunt propenſi ad meretrices, vt vbi meretricium exuerint, illorum fauorem amittant; ſed id à Ioſue factum fuit, vt fuit à diuiniſſimo, & præſtantiſſimo Ieſu Dei filio; ſub cuius halitu, & viliſſimæ meretriculæ ſic ſe componunt, vt deberi ſibi ſummas glorias efficiant. Quò ſpectans Diuus *Chryſoſt.* Chryſoſtom. hom. 5. de Pœnitent. ait: *Ieſus ille, qui dicit: Raab meretrix viuat: imago erat Domini Ieſu dicentis: meretrices, & publicani præueniunt vos in regnum Dei.* Sanè vbi videris Ioſue fauentem meretrici in communi perditione nobilium Ierichuntinorum, nil ibi turpe ſuſpiceris, nil correſpondens menti, & ingenio mundialium principum; ſed magis puta ibi illucere præſtantiam diuiniſſimi principis, nempè Ieſu Filij Dei: de cuius halitu venit, quòd viliſſima vitiorum mancipia iis facinoribus efformentur, vt ablata vilitate tanquam debitas ſibi ſummas glorias præſumant. Quo quid præſtantius in principe? Luc. 23. La- *Luc. 23.* troni viliſſimo in cruce ob facinora conſtituto dicebat Ieſus: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Deus bone defuit tibi nobilis aliquis decurio, quo comitatus ingrederereris paradiſum? Cur de toto mundo tam vilem ſocium adſciſcis tibi? Non quidem id dedecus fuit noſtri principis, ſed ſumma gloria; quando nactus vilem latronem, illum ſubitò ſic efformauit, vt deberi ſibi cæleſtium glorias principum efficeret. Ait Chryſoſtom. homil. *Chryſoſt.* de Cruce, & Latrone apud Grethſerum tom. 2. *In ſanctam ſuam patriam ingreſſus, Latronem ſecum introducit: non inhonorans paradiſum, abſit, pedibus Latronis: ſed hoc ipſo magis honorans. Honor enim paradiſi eſt habere talem Dominum, tam potentem, & humanum, vt & Latronem poſſit efficere dignum paradiſi delicijs. Etenim quando publicanos, & meretrices in regnum vocabat, non vtique id fecit, cum regni ſui dedecore, ſed potius maiore cum honore. Oſtendit enim ſe eiuſmodi eſſe Regni cælorum Dominum, qui etiam meretrices, & publicanos tam probatos facere queat, vt digni videantur ea, quæ inibi eſt, gloria, & munere.* Nunquam non venit de magna principis præſtantia, quòd ſic etiam viliſſimos, & ineptiſſimos efforment, vt meritis poſſint contendere cum ſublimibus, & illis æqua iuſtitiæ lance glorias præripere? Nemo enim non dabit equitis præſtantiæ, quòd ſic iumentum componat, vt & ſpecioſitate, & velocitate agiliſſimos equos vincat in curſu. Fugiant mortales principes dignitates ſuas vilibus, & immerentibus committere, quando non poſſunt illos ad meritas glorias deducere. Summi autem regis illud eſt præſtantiſſimum, quòd faciat, vt viles, & obſcuri meritis poſſint ſuperare clariſſimos.

Ioſue 6. Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, poſtquam in aures multitudinis vox, gemitúſque increpuit, muri illico corruerunt, & aſcendit vnuſquiſque per locum, qui contra ſe erat: ceperúntque ciuitatem, & interfecerunt omnia, quæ erant in ea, à viro vſque ad mulierem, ab infante vſque ad ſenem. Boues quoque, & oues, & aſinos in ore gladij percuſſerunt.

§. XI.

Vox precantis iuſti validiſſima eſt, vt hoſtilia impedimenta demoliatur.

VOciferantis populi vox, vt ſonuit, hoſtiles muri corruerunt; ait namque: *Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, poſtquam in aures multitudinis vox gemituſque increpuit, muri illico corruerunt.* Et quæ vox hæc adeò valida fuit, cuius ſonitu muri corruerunt? Ait Carthuſ. in *Carthuſ.* præſenti: *Clamabant non irrationabiliter, & confusè, ſed deuotè ad Dominum, eum laudando, & inuocando.* Vbi autem vox inuocantium Deum ſonuit, non mirum, quòd muri hoſtiles corruant.

Dauid paruulus vidit Philiſthæum armatum, ait illi 1. Reg. 17. *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Iſrael*, ſimulque proferens voces, emiſit lapidem. & ingens illa ferrea moles percuſſa *cecidit in faciem ſuam ſuper terram.* Sed qualiter lapis immiſſus à manu adoleſcentis ſic gigantem deiecit? Non manum attendas, ſed vocem inuocantis Deum, quæ ſola valet inexpugnabiles hoſtes euertere. Ait Diu. Chryſoſtom. homil. 3. de Dauide, & Saule. *Hac vox barbarum illum, & alienigenam proſtrauit, eo quod priuſquam mitteret lapidem, cum precationis robore erat aggreſſus. Et quid miraris, ſi vox iuſti & furorem mitigat, & hoſtes deijcit?* Tanta eſt in voce iuſti orantis valentia, vt nullam inueniat reſiſtentiam, ſed hoſtes deiiciat, muros euertat, obſtruſiſſima quæque clauſtra reſeret. Et quæ clauſtra non reſeret vox iuſti inuocantis Deum? Aiebat Elias 3. Reg. 18. *Viuit Dominus Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros, & pluuia niſi per os meum.* Duo ſunt mirabilia in his verbis Prophetæ: aliud, quod cœlum claudat: aliud, quod poſt clauſum cœlum, reſerandum per vocem ſuam credat. Eo enim ſpectant illa: *Niſi per os meum*; quaſi clauſura cœlorum duratura fuerit vſque dum os ſuum Elias aperuerit. Vbi autem aperiat Propheta os ſuum Deumque inuocauerit, nullum amplius clauſtrum erit vel in cælo, quod non reſeretur. Vnde ait D. Aldhelmus lib. de Virg. cap 10. *Spiritu afflatus Elias cœli clauſtra, & nimborum obſtacula precibus patefacit.* Mirabar prece iuſtorum clauſtra verbis reſignari, hoſtes deiici, ſed longè mirabilius eſt clauſtra, & obſtacula cœlorum patefieri. Sonet vox iuſti orantis, & nihil eſt, ſiue in cœlo, ſiue in terra, quod ei non cedat. Hinc Matth. 26. monebat Ieſus diſcipulos ſuos dicens; *Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem* & poſt puſillum ait etiam illis: *Dormite iam, & requieſcite.* Modò mandat dormire, & requieſcere, eos ipſos quos paulò ante orare, & vigilare mandabat. An contrarius ſibi Deus eſt in mandatis? Si vigiliæ, & orationes neceſſariæ ſunt ad repellendas tentationes, & vt neceſſariæ mandantur, cur modò mandat dormire, & quieſcere? Planè ſapienter vbi primo vigiliæ, & orationes mandantur fieri, conſequenter, & ſomnus, & quies proponitur: qui enim orationibus faciendis ad Deum inuigilauerit, inde iam ſecurè dormire poterit, & quieſcere; nil enim quod timeat, reſtat. Ait pulchrè Hildebert. Turonen. Archiepiſc. de myſteriis Miſſæ.

Primum iuſſit eos vigilare, ſtatimque precari,
Poſt dormire, dehinc agnus, & ara iubet.

Expende illa: *poſt dormire*, conſequens enim erat, vt liberè dormire iam poſſent ſine hoſtium, malorumque incurſuum metu, qui & vigiliis, & orationibus operam dederant.

1. Reg. 17. — *Chryſoſt.* — *Elias.* — *Aldhel.* — *Matth. 26.* — *Hildeb.*

§. XII.

In difficilioribus exercitati ad facilia neceſſum eſt, vt fiant promptiores.

NEc viris, nec fœminis, nec puellis, nec infantibus parcunt ex Domini præcepto, cum dicat textus; *interfecerunt omnia, quæ erant in ea, à viro vſque ad mulierem, ab infante vſque ad ſenem.* Et cur tam ſanguinolenta, & dura præcepta hominibus alioquin piis impoſita fuere? Ait Theod. quæſt. 6. *Exercere vult eos per has leges ad obſer-*

Theodor.

uandas leges ... [illegible] Vt prom[illegible] ... [illegible] ... [illegible] humani ... [illegible] ... centur qui enim in diffic[illegible] ... ad faciliora promptior non [illegible]? Abraham iuxta præceptum Domini gladium exerebat, vt filium mactaret Deo, Gen 22. deter[illegible] in voce Angeli, vidit arietem *Quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio.* Nec dubium quin [illegible] filij holocauſto promptiſſimus fieret, vt offerret arietem. Rem ponderat D. Ambr. epiſt. 41. *Summæ deuotionis propoſito Abraham filium ſuum ſecundùm oraculum Dei offerebat in holocauſtum, & quaſi exerta natura exerebat gladium, ne mora ſacrificium deceleraret. tamen vbi abſtinere a filio iuſſus eſt, gladium libenter recondit, & qui immolare vnigenitum fide. intentione properabat, maiore pietatis ſtudio feſtinauit ouem ſubrogare ſacrificio:* Expende illa. *Maiore pietatis ſtudio*, &c. Vbi enim ei licuit à cruento filij holocauſto abſtinere, maiore alacritate, maiore ſtudio pietatis arietem offerebat. Qui enim ad magna, & dura promptus debebat ire, & ſanè ibat, longè maiore ſtudio contendebat ad minora. Dominus Ieſus in Cana nuptiis Ioann. 2. iubet impleri hydrias aqua quam mutauit in vinum, & dedit guſtandum Architriclino. *Vt autem guſtauit Architriclinus aquam vinum factam*, &c. Audis à Ieſu aquā mutatam in vinum, & miraris, cuius rei ad[illegible]tionem vt temperet D. Maximus, maiora probat facta fuiſſe à Ieſu, vt inde oſtendat, quàm facilè, & promptè acceſſerit ad præſtanda hæc minima. Ait enim homil. 6. in Epiph. *Qui in exordio mundi dedit eſſe aquas, in fine quoque mundi, quod voluit fecit ex aquis. Maioris nempe maieſtatis eſt creare quæ non erant, quàm creata mutare. Et quid mirum, ſi ad præceptum Domini ſui aqua tranſiuit in vinum, cuius nutu ſalubrium fomenta imbrium, & ipſa vini genitrix vua nutritur? Quid mirum ſi Dominus omnium propter hominem aquam vertit in vinum, qui vt hominem conderet terram tranſformauit in carnem? Quid mirum, ſi eius iuſſu aqua proficit in ſaporem, cuius operatione, cum amara eſſet in Mara, bibituris populis ligno mediante dulcata eſt: cuius imperio etiam vt ſitientibus in eremo non deeſſet, concita proſiluit è petra?* Sic ex multis maiorum facinorum exercitiis probat facilitatem, & promptitudinem, qua minora perficiat. Quaſi nequeat eſſe, vt qui in maioribus iam probatus eſt, in minoribus non probetur. Vt nos, qui maiora debemus, qui ad magna, & difficillima præſtanda vocamur; non remiſsè, ſed cum magna animi alacritate, & maiore ſtudio virtutis perficiamus minima. Qui enim in eo duello ſumus, vt teneamur pro Deo profundere vitam; magna alacritate profundamus pauperibus nummulos.

Gen. 22. — *Ambr.* — *Ioann. 2.* — *Maxim.*

§. XIII.

Magna Dei gratia eſt, quòd & nos cooperemur virtutibus.

SIne Iſraëlitarum impulſu corruerunt muri, ſed ſine Iſraëlitarum manu non ceciderunt ciues Ierichuntini: ait enim, *Interfecerunt omnia, quæ erant in ea*, &c. Et cur voluit, quòd Iſraëlitæ intrarent vrbem, viuentia omnia interficerent, & flammis cætera traderent? An Angelus, qui muros deiecit, non poſſet ſine vllo Iſraëlitarum labore, & omnes populares interficere, & omnia

igne abſumere? Cur ſolum Angelus muros deiecit, & reliqua Iſraëlitis facienda reliquit? Vt in re virtutis habeant etiam quid faciant Iſraëlitæ: magna enim Dei gratia eſt, quod homines cooperentur virtutibus. Matth. 12. Dominus vocauit *Matth. 12.* ſeruum ſuum, vt rationem redderet bonorum commiſſorum, qui multo ære preſſus alieno in ſeruum venundari cum filiis, & vxore ex Domini ſententia debebat. Tunc ſeruus procidens ait: *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Miſertus autem dominus ſerui illius dimiſit eum, & debitum dimiſit.* Qui tam prompte dimiſit ſeruum, quomodo illum antea vendi iubebat? Cur qui tam facilis ad miſerendum futurus erat, tam acrem ſe in prima ſententia exhibuit? Cur eo ipſo, quod illum vidit malam reddere rationem, non ſtatim miſertus eſt illius? An tunc aliqua reſederat circa pectus Domini durities, quæ poſtea mollita fuit? Imò & tunc ratio erat ſummæ miſericordiæ, & gratiæ curantis, vt ſeruus procidendo, & orando cooperaretur ſaluti. Ait D. Chryſoſtom. homil. 61 in *Chryſoſt.* Matth. *Pater voluiſſe ipſum non prius id facere, niſi debitor ſupplicaret, vt donum non modo ſuum, verum etiam petitionis illius eſſe videretur: quod fecit, vt coronam quoque ſeruus conſequeretur.* Planè illa vera gratia, & miſericordia Domini noſtri in ſeruos ſuos eſt, qua facit vt cooperationis noſtræ, & laboris ſint virtutum facinora, quibus hoſtiles impetus fugamus. Vt pœna eſt, & iuſtitiæ rigor eſt, quando virtutum negotium totum eſt Dei, & nihil noſtrum habet. Malefici Balami cupiditati videtur Dominus annuiſſe, cum ait Numer. 23. *Num. 23.* *Vade cum eis, ita dumtaxat, vt quod tibi præcepero facias.* Ambroſ. legit. *Quæcunque tibi inſpirauero, hæc dices.* Cupiebat Magus cum legatis Balach regis ire, vt mala precaretur Iſraeli, & ſemel, & bis impeditus à Deo, tandem ex Deo permiſſionem abeundi accipit. Et mirabar, quòd ſic Deus quaſi annuat voluntati prauæ hominis malefici. Cur Deus ſic proſperat Magi hominis voluntatem? Proſperat illum Deus, ſed in pœnam eius, non in gratiam, quando ait, *quæcumque tibi inſpirauero, hæc dices*, ſumens illum vt inſtrumentum inſenſibile virtutum, non vt cooperatorem illarum. *D. Ambr.* Quippe ait D. Ambroſ. epiſt. 37. *Quæcunque tibi inſpirauero, hæc dices, id eſt, non quæ tu vis, ſed quæ cogeris loqui. Quaſi organum inane ſonum meis præbebis ſermonibus. Ego ſum, qui loquar, non tu.* Expende illud: *Quaſi organum inane*; non enim parum facit ad pœnam, & ſupplicium hominis, quòd aſſumatur à Deo quaſi organum inane ad virtutes operandas. Quod non quaſi cooperator facinorum cœleſtium, ſed quaſi mortuum, & inſenſibile, & prorſus inane inſtrumentum virtutibus ab vno Deo factis adſit. Heu quot, & quantis concionatoribus verbi Dei hoc ſupplicium datur! Aſſumuntur à Deo, non vt cooperatores verbi diuini, nec virtutum cœleſtium per illud effectarum, ſed vt merum organum inane, cui nihil factæ virtutis attribuatur. Quod ſupplicium Iudæorum *D. Aug.* populo datum pulchrè oſtendit D. Auguſt. concion contra Iudæos, & Paganos, & Arianos, fatus. *Diſperſit vos per nos, vt vbique prophetias de eius natiuitate, paſſione, reſurrectione, aſcenſione quæcumque dicta ſunt, vos proferatis, atque lucernam legis tanquam lignea candelabra ſenſu carentia gentibus miniſtretis.* Expende illud: *tanquam lignea candelabra, &c.* Quippe Iudæi diſperſi per vniuerſas nationes, & gentes, ſacra Biblia ſecum portant, in iis Iſaiam, & cæteros prophetas, & legem tractant, verba diuina luce ſolis clariora miniſtrantes. Sed quid inde ipſi? Quod lignea candelabra ratione carent à ex lucida lucerna quam ſuſtentant, capiunt. Merito perfidis Iudæis hoc ſupplicium datur, quòd ſint candelabra lignea euangelicæ faci, inania prorſus organa virtutum diuinarum. Caue Christiane concionator, caue homo fidelis ab hoc ſupplicio, & maleficorum, & Iudæorum; ne ſis quaſi candelabrum ligneum ſuſtentans lucem aliis ſine vlla tua vtilitate; ne ſis inane organum, & inſenſibile inſtrumentum, quod poſt effectas à Deo virtutes, conteronis, & in ignem mittaris.

§. XIV.

Magna hominis calamitas eſt, quòd perdatur ab iis, qui lætentur, & feſtum agant in eius caſu.

INter feſtiuos ſonos, reſonantibus vndique tubis iubilæi, miſeri Ierichuntini trucidantur, dicente textu: *Clangentibus tubis muri illico corruerunt, ceperunt ciuitatem, interfecerunt omnia.* Quid durius? Ait D. Chryſoſtom apud Serm. num *D. Chryſoſt.* noſtrum quæſtion. *Ierichuntem Iſraëlitæ choreas agentium more, potius quam bellantium euerterunt.* Et neſcio, an maius aliquod ad calamitatem additamentum excogitari poſſit, quàm quod inter feſta, & tripudia, & cachinnos tyrannorum pereas? Hinc extollebat Ierem. Threnor. 2. calamitatem Ieruſalem, inquiens: *Plauſerunt ſuper* *Ierem. 2.* *te manibus omnes tranſeuntes per viam, ſibilauerunt, & mouerunt caput ſuum ſuper filiam Ieruſalem. Haccine eſt vrbs, dicentes, perfecti decoris, vniuerſæ terræ? Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes inimici tui.* Magna planè calamitas eſt, quam non planctus, non miſeratio, ſed plauſus, & riſus, & iocus inferentium comitantur. Quam ſic Rupert. exaggerat lib. 1. in Ierem. cap. 50. fatus: *Haccine eſt? Inquiunt. O quanta mutatio rerum! Vrbs perfecti decoris, vniuerſæ terræ gaudium, cui de vniuerſa terra conuehebatur aurum, tantáque illi erat argenti abundantia, quanta lapidum. Haccine illa eſt? Hæc dicentes manibus plauſerunt, ore ſibilauerunt, caput ſuum ſuper te mouerunt.* Acerbum erat, quòd pulcherrima vrbs ſolo æquaretur, at quòd hoc pateretur inter plauſus, inter ſibila, inter cachinnos hoſtium, id omnem ſuperabat acerbitatem. Quam erga ſanctos ſuos exercitaio obiicit Deus paſtoribus malis aiens Ezech. 34. *Cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.* *Ezec. 34.* Theodor. legit: *In potentia inſtruxiſtis eas, & in ludo.* *Theodor.* Non ſolum queritur, quòd oues ſuas auſteritate tractaſſent, ſed quòd auſteritati ludum, & riſum addidiſſent, quòd maximè calamitatem acerbabat. Ait Theod. ibi: *Infinitis malis opprimere eas perſeuerarunt, atque hæc facientes, ipſis illudebant, idcirco ait: In potentia inſtruxiſtis eas, & in ludo: oſtendens ſimul eos calamitates intuliſſe ſanctis, & iocum ac ludum, quæ fierent duxiſſe.* Hæc eſt maxima ſanctorum calamitas temporalis, quod in ioco, & riſu, & ludo impiorum afficiuntur. Achab. 3. Reg. 21. Naboth virum innocentem interfecit; ſed longè illo peior Herodes interfecit Ioannem. Et cur Herodes peior Achabo? Nonne vterque prophetam occidit? Sed Herodes inter conuiuij feſta, inter choræas, vt puella ſaltaret, & lætaretur, occidit Ioannem. Ait enim Matt. 6. *Propter ſimul* *Marc. 6.* *diſcum*

diſcumbentes, noluit eam contriſtare, ſed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput eius in diſco. Quid acerbius? Ait Andræas Ieroſol. orat. in hoc feſt. *Non aduertiſti, o miſer, te Achab in Naboth ſcelus conduplicaſſe, quod ille quidem propter vineæ cupiditatem, tu autem propter mulieris adulterationem, eadem propheta, idque in die deliciarum, & in myſterio natalium, quod tunc celebrabatur?* Equidem duplicata malignitas eſt, quòd inter delicias, in ioco, in plauſu malum iniuſtum inferas alij, inde enim maximè patientis calamitas acerbatur.

§. XV.

Mala immerentibus parata incidunt in eum, qui parabat.

Dicuntur Iſraëlitæ interfeciſſe Ierichuntinos vniuerſos, inquit enim: *Interfecerunt omnia,* &c. De qua tamen interfectione faciēda nullu proponitur Dei verbum. Eſt enim explicatum à Deo, vt arca tollenda, vt ſacerdotes cum tubis proceſſuri, vt ciuitas tubarum cantu, populi vocibus cingenda. Vt autem ciuitatis viri, puerive, & ſenes, & fœminæ interficiendæ, nullum de hoc ibi exprimitur à Deo verbum. Emeritò, vt mala hæc non à Deo, ſed ab ipſis ſibi Ierichuntinis illata viderentur; quæ enim inferuntur mala immerentibus; in eos recidunt, qui inferebant. Quò reſpiciens Carthuſ. in præſenti ait *Quoniam Vrbs illa tam ſpecialiter ſe armauit contra filios Iſrael, meruit tam ſpecialiter deſtrui & occidi.* Quæ Iſraëlitis parabat inferre, ipſa perpeſſa eſt. Nunquam enim non patitur quis, quod innocentibus parat inferre. Ioan. 19. poſt flagellatum Ieſum, & illuſum, inſtantibus Iudæis vt crucifigeretur, ait textus: *Cum ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.* Ecce tibi qui reum agebat, intrepidus, & alacer ſtabat; iudex autem magno timore corripiebatur. Et quid timebat iudex? Vt Ieſu innocentiam videbat, meritò timet in illum ſententiam ferre, ſciens ſibi parare damnum, quod in immerentem iaculatur. Ait D. Athan. orat. in Euang. de Paſſ. *Timuit igitur iudex cum ſuum, & magis quam ipſe reus videbatur condemnari, metúmque in ſe hominis condemnati ſenſit, atque ipſemet ſuam in Chriſtum, quaſi in ſe latam ſententiam cohorruit.* Quid pulchrius? Cohorruit malum, quod immerenti inferebat, quaſi ſibi inferretur, ſciens in inferentes recidere omnia mala innocenti illata. Aiebat Iſaias cap. 3. *Væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala,* &c. Quæ verba ſic Septuag. legerunt: *Væ animæ eorum, quoniam conſultauerunt conſilium malum contra ſe, dicentes: alligemus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis. Igitur fructus operum ſuorum comedent.* Expende illud. *Conſilium malum contra ſe;* quippe vbi conſulebant de iuſto alligando, perdendóque, non tam contra iuſtum, quàm contra ſe mala omnia illa parabant. Quò aſpiciens D. Baſil. ibi ait: *Conſilia enim aduerſus iuſtos inita in capita malignè conſultantium retorquentur: quemadmodum & tela, quæ ſemel inciderint in corpus ſolidum, nec cedens, ſed repercuſſiuum, in ſuos iaculatores reſiliunt.* Sic ibi vt caueant homines iuſtis mala inferre, ni velint eadem perpeti. De quo ſæpè aliàs.

Carthuſ.

Athan.

Septuag.

Baſil.

Ioſue 6. Duobus autem viris, qui exploratores miſſi fuerant, dixit Ioſue: Ingredimini domum mulieris meretricis, & producite eam, & omnia quæ illius ſunt, ſicut illi iuramento firmaſtis. Ingreſſique iuuenes eduxerunt Raab, & parentes eius, fratres quoque, & cunctam ſupellectilem, ac cognationem illius, & extra caſtra manere fecerunt. Vrbem autem, & omnia, quæ erant in ea ſuccenderunt, abſque auro, & argento, & vaſis æreis, ac ferro, quæ in ærarium Domini conſecrarunt, &c.

§. XVI.

Principum cura ſit, ne vel inter populares frangatur iuramenti religio, ſi multa velint cauere diſcrimina.

Inter hoſtium ſtrages eo ſolicitus Ioſue ſpectat, vt exploratorum iuramenti religio integra affulgeat, illiſque iubet, vt ſaluti Raab conſulant, *ſicut illi iuramento firmaſtis.* Proh ſolicitudinem, & curam dignam principe! Exhibitum fuerat iuramentum viliſſimæ familiæ meretricis, & exhibitum fuerat à priuatis militibus; nihilominus Ioſue curat, vt illius iuramenti ſeruetur religio integra. Curaſſent principes, vt vel priuatorum iuramenta religioſa, & intemerata eſſent, & multas à Republica calamitates abigerent. Ait in præſenti Maſius: *Certè Imperator integerrimus ipſis iuſiurandum ſuum in memoriam reducit. Etſi enim eo quod priuatim dederant, Imperatorem, aut exercitum non obligaſſent, tamen cum ipſi ſaltem ſacro nexu obſtricti tenerentur, ſumma opeimi Imperatoris religio etiam de duorum gregariorum militum ſuorum fide ſolicita fuit. Quod ſi noſtri ſeculi ductores, atque exercituum Imperatores huiuſcemodi exempla ſibi imitanda ſtatuerent, profecto minus funeſta bella gererentur.* O quam verum! ò quam ſapiens conſilium! Veniant huc noſtri etiam ſeculi principes qui exercituum catenatas clades lugent, & videant, quid de religione iuramentorum actum ſit, quod ſi paſſim diſſimulata, vel in gregariis militibus ſacrilegia, confracta iuramenta viderint, iam ibi habent ingentium calamitatum radicem. Quis ignoret Ierichuntinorum præteritam calamitatem, qua ſine manu ruerunt muri, & ab Iſraëlitarum manu vniuerſi fuerunt occiſi? Nonne ait: *Muri illico corruerunt: ceperuntque ciuitatem, & interfecerunt omnia?* &c. Vnde tam inopinata clades miſeris? Accipite D. Epiphanium Hæreſ. 66. contra Man. *Vna vox tubæ corneæ, & oratio iuſti proſtrauerunt collapſos muros aduerſariorum. Oportebat enim ipſos plecti, quoniam impleta erant peccata Amorrhæorum. Iudex enim erat lex contra iniuſtitiam, & vnicuique reddebat ſecundum opera ſua; & quoniam in peccatis erant Amorrhæi, qui abnegaſſent iuſiurandum, quod iurauerant.* Ecce radicem extremæ calamitatis illatæ Ierichuntinis, nimirum: *Qui abnegaſſent iuſiurandum, quod iurauerant:* vbi in illis religio iuramenti apparuit conculcata, & illi, cœlo terráque pugnante, extremis oppreſſi ſunt calamitatibus. Hinc 2. Machab. 15. Iudas Machabæus videns paucos ſuos milites maximè timentes populoſiſſimum Nicanoris exercitum, illos hortabatur, ne timerent

Maſius.

Epiphan.

2. Mach. 15

iuramentorum prophanatores, quos vna ſola manet ruina. Quippe ait ibi text. *Machabæus autem ſemper confidebat cum omni ſpe, auxilium ſibi à Deo affuturum, & hortabatur ſuos, ne formidarent ad aduentum nationum, ſed in mente haberent adiutoria ſibi facta de cælo, & nunc ſperarent ab omnipotente ſibi affuturam victoriam. Et allocutus eos de lege, & prophetis, admonens etiam certamina, quæ fecerant prius promptiores conſtituit eos; & ita animis eorum erectis ſimul oſtendebat gentium fallaciam, & iuramentorum præuaricationem.* Vt ingens victoria de innumerabili hoſtium exercitu ſperaretur, duo proponebat ſuis militibus bonus Imperator, alterum tenens ſe ex ſua parte, alterum ex parte hoſtium. Ex parte ſua erat notiſſimum ſibi Dei auxilium, quo nitentes pauci ſæpe fuderant innumeros hoſtes; ex parte autem hoſtium erant fallaciæ, & iuramentorum præuaricationes, quæ vbi ſunt, non poſſunt ſecum non habere ingentes ruinas, extremas confuſiones. Da mihi ſine extrema clade Rempublicam, vel domum in qua, & fallaciæ, & iuramentorum vigeant præuaricationes. Nullam, mihi crede, dabis. De iuramento multa habes in aliis tomis.

§. XVII.

Ab vno Ieſu ſpiritu venit, quod vilium homunciorum ſaluti conſulat.

CRedebant exploratores rogaturos Ioſue, vt ſibi permitteret ire in tutelam ſuæ hoſpitæ; at non illi, ſed Ioſue id curauit, dicente textu: *Duobus autem viris, qui exploratores miſſi fuerant, dixit Ioſue. Ingredimini domum mulieris meretricis & producite eam*, &c. Expende illud: *dixit Ioſue*: non illi dixerunt Ioſue, ſed Ioſue dixit illis, & miſit illos in hoſpitæ tutelam. Sed cur non magis illi hoc curabant petere? Cur magis hæc cura à Ioſue prodiit? Crede mihi, quòd meretricis fœminæ, viliſque domus, & familiæ tutela, & cura ſumatur, non id ab alio venit, niſi à Ieſu ſpiritu. Eſſet Raab mulier quædam nobilis, & potens, eiuſque familia ſplendens in populo; & non mirandum, ſi exploratores pro eius ſalute ſolicitarent, & vigerent Imperatorem. At quia vilis erat mulier cauponarium exercens, & eius domus, & familia obſcura, & ignobilis, non ab alio quàm à Ieſu manauit, quòd tutelæ causa irent exploratores in eius domum. Actor. 1. abeunte Ieſu in cœlum; orphani, & deſolati manebant in terra Apoſtoli. Quid tunc? Ait textus: *Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi*, &c. Quod ſi ſcire cupis, à quo veniant iſti duo viri, nota cum quibus ſint eorum colloquia, nimirum loquebãtur cum viris communi hominum exiſtimatione abiectis, qui in abſentia magiſtri ſui, non parua premebantur deſolatione. Hos ergo alloquebantur, hos in ſua deſolatione conſolabantur viri illi, ex quo clarè monſtrabant non ab alio, quàm à Ieſu venire, à cuius ſolo ſpiritu venit, quòd iuuentur, & confirmentur viles homines. Pulcherrimè Diu.
Auguſt. Auguſtin. homil. 6. in Aſcenſion. ait: *Ecce aſcendit ſaluator, mittit continuò duos cœleſtes, prætores, vt alumnos ſuos ſecuros redderet mœrentes, & in gaudium conuerteret lachrymantes. Oportebat enim cœleſtes mitti conſolatores, ne remanerent trepidi piſcatores.* Expende illa: *Oportebat cœleſtes mitti conſolatores, ne remanerent trepidi piſcatores*: quippe vbi piſcatores erant conſolandi, mittendi erant à Ieſu conſolatores, [illegible] enim de Spiritu Ieſu cœlitus veniat, [illegible] qui procuret conſola[illegible] pauperes [illegible] in ſua deſolatione. Ioan. 5. Erat Ioan. 5.
homo pauper triginta & octo annos habens in infirmitate [illegible] hominem, [illegible] qui illi ſalutem procuraret, & tanto tempore [illegible] homo aſfuit. Tandem: *hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem, & cognouiſſet, quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languidus; Domine, h[illegible]em non habeo.* Expende, quid expertus pauper [illegible] fateatur, & quid ei accidat. Ille in ſe exper[illegible], quod commune eſt omni pauperi, & abiecto languido; nimirum, *Hominem non habeo.* Quis enim obſcurus, & vilis æger hominem habet, qui eius ſalutem velit negotiari. Interea tamen illi Ieſus aderat, de ſalute cum illo agit interrogans: *Vis ſanus fieri?* Et quidem non alius, ſed homo Deus Ieſus vel ſpiritu Ieſu imbutus inuenietur, qui vilis, & pauperis velit ſalutem negotiari, vt dicat D. Aug. tract. 17. in Ioan. *Verè neceſſarius erat illi homo ad ſalutẽ, ſed homo ille, qui Deus eſt.* Auguſt.
Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus. Hic ſi non eſſet, qui negotiaretur pauperis ſalutem, non eſſet. Vt cum hoc paralytico dicat omnis pauper: *Ieſus eſt, qui me fecit ſanum.* Hinc proferens Ieſus teſtimonium aduentus ſui diſcipulis Ioannis, ait Matth. 11. *Renuntiate* Matth. 11.
Ioanni, quæ audiſtis, & vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur. Quod videant cæci & mortui reſurgant, opera ſunt mirabilia diuinæ poteſtatis exiſtentis in carne; at, quòd pauperes euangelizentur, quid magnum? Cur id inter miracula recenſetur diuinæ poteſtatis? Sanè hoc & ſingulariſſimum Ieſu miraculum eſt, quod ſua communicet etiam vili, & pauperi. Ait D. Hie- Hieron.
ron. ibi: *Ite, & dicite Ioanni ſigna, quæ cernitis, cæcos videntes, claudos ambulantes, & cætera. Et quod his non minus eſt, pauperes euangelizantur. Vel pauperes ſpiritu, vel certè opibus pauperes: vt nulla inter nobiles, & ignobiles, inter diuites, & egenos in prædicatione diſtantia ſit.* Expende illud: *Et quod his non minus eſt*, non enim minùs teſtatur Ieſu præſentiam, eiúſque diuinum aduentum, quòd ad ignobiles vſque, afflictos, & deſolatos eius accedat cura, quàm quòd mortui reſurgant, cæci videant, claudi ambulent.

§. XVIII.

Iuſtus homo refugium ſalutis multis.

DVm ardebat ciuitas, ingreſſi exploratores domum Raab: *Eduxerunt Raab, & parentes eius, fratres quoque, & cunctam ſupellectilem, ac cognationem illius*, &c. Ecce tibi Raab educitur ab incendio vrbis, illamque ſequuntur parentes, fratres, cognati omnes in conſecutione ſalutis. Sic viuus iuſtus multis eſt ſalutis refugium. Ait in præſenti Maſius: *Raab ſua fide tantam conſecuta eſt* Maſius.
gratiam apud Deum, vt etiam ſi ducentos homines cognatione ſibi coniunctos illa habuiſſet, atque illi cum ducentis alienis proſapiis affinitatis contractum iniuiſſent, omnes illa familia fuerint illius gratia futura ſalua. Et ſanè fuiſſe non parum multos eius gentiles, qui [illegible] ſalutis cauſa ad [illegible]am [illegible] conſectura admodum probabilis ſumi poteſt, &c. Sic Maſius putat non paruam multi[illegible] familiarum co-

gnata

gnararum confugiſſe ad Raab ſalutis cauſa; cum quibus omnibus illam proceſſiſſe per medios pereuntes ciues, per medias flammas ardentis vrbis, vſque ad locum ſalutis. Quid pulchrius de iuſti gratia dici poteſt? Accipite aliud non abſimile in vrbis Romæ expugnatione facta ab Alarico rege Gotthorum. Eam ſic narrat Paulus Oroſ. lib. 7. cap. 39. *Diſcurrentibus per vrbem barbaris, forte vnus Gotthorum, idemque potens, & Chriſtianus ſacram Deo virginem iam ætate prouectam in quadam Eccleſiaſtica domo reperit: cumque ab ea aurum, argentumque honeſtè poſceret; illa fideli conſtantia eſſe apud ſe plurimum, & mox proferendum ſpopondit, ac protulit. Dumque expoſitis opibus attonitum barbarum magnitudine, & pondere ac pulchritudine, ignota etiam vaſorum qualitate intelligeret, virgo Chriſti ad barbarum ait: Hæc Petri Apoſtoli ſacra myſteria ſunt. Præſume, ſi audes, de facto tu videris, ego quia defendere non valeo, nec tenere audeo. Barbarus autem ad reuerentiam Religionis, timore Dei, & fide virginis motus ad Alaricum hæc per nuntium retulit, qui continuè reportari ad Apoſtoli baſilicam vniuerſa, vt erant, vaſa imperauit; virginem etiam ſimulque omnes, qui ſe adiungerent, Chriſtianos eodem cum defenſione deduci. Ea domus à ſanctis ſedibus, longo, vt ferunt, & medio interiectu vrbis aberat. Itaque magno ſpectaculo omnium diſpoſita per ſingulos ſingula, & ſuper capita elata palam aurea, atque argentea vaſa portantur, exertis vndique ad defenſionem gladijs, pia pompa munitur. Hymnos Deo Romanis, barbariſque concinentibus, publicè canitur. Perſonat latè in excidio vrbis ſalutis tuba, omneſque in abditis latentes inuitat, ac pulſat. Concurrunt vndique ad vaſa Petri vaſa Chriſti: plurimi etiam pagani Chriſtianis, ſi non fide admiſcentur; & per hoc tamen ad tempus, quo magis confundantur, euadunt. Quanto copioſius aggregantur Romani confugientes, tanto auidius circumfunduntur barbari defenſores. O ſacra & ineffabilis diuini iudicij diſcretio! O ſanctum iſtud & ſalutare flumen, quod parua exortum domo, dum beato alueo in ſanctorum ſedes tendit, oberrantes periclitanteſque animas in ſalutis ſignum pia rapacitate peruexit! O præclara illa Chriſtiana militiæ tuba, quæ generaliter cunctos dulciſſimo ad vitam modulamine inuitans, quos ad ſalutem inobedientes non ſuſcitauit, inexcuſabiles reliquit ad mortem! Myſterium hoc quod in transferendis vaſis, dicendis hymnis, ducendis populis fuit, tanquam magnum cribrum fuiſſe arbitror, per quod ex congregatione populi Romani, tanquam ex magna maſſa frumenti, per omnia ex vniuerſo ambitu ciuitatis latebrarum foramina effluxere grana viua, ſiue occaſione, ſiue veritate commota, omnia tamen de præſenti ſalute credentia, ex horreo Dominica præparatione accepta ſunt. Reliqua verò ſicut ſtercora, & velut paleæ, ipſa vel incredulitate, vel inobedientia præiudicata ad exterminium, atque incendium remanſerunt.* Huc vſque Paulus Oroſius, quorum vel apicem prætermittere piaculum duxerim. Compone modò fœminam cum fœmina; meretricem illam Iericiuntinam cum hac Romana virgine. Vtraque ex Deo depoſitum ſeruandum accepit, illa exploratores, hæc vaſa & theſauros Diui Petri. Illa mendacio deluſit Regis apparitores, noſtra veritate patefacta perterrefecit militem. Vtraque fide ſua ſibi, & aliis obtinuit ſalutem in communi vrbis excidio. Illa parentibus, & cognatis, noſtra Chriſtianis omnibus ſe illi adiungentes. In vtriuſque euentu videres ciuitates quaſi cribrum concuti, & ex foraminibus latebrarum exire grana viua, quæ ſeruabantur ad ſalutem, remanere paleas, & ſtercora comburenda igne. Procedebat vtraque à domo ſita ad ſedes Sanctorum colligens ad ſe ſaluandorum multitudinem. Pro quibus ſapienter exclamat Oroſius: *O Sanctum iſtud, & ſalutare flumen, quod parua exortum à domo, dum beato alueo in Sanctorum ſedes tendit, oberrantes, periclitanteſque animas in ſalutis ſignum pia rapacitate peruexit.* Quid pulchrius? Fallar niſi hoc flumen reſpexit Dominus Iſaiæ cap. 66. inquiens ad iuſtorum Eccleſiam: *Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi flumen pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam gentium, quam ſugetis*, &c. Planè vbi cœpit Eccleſia in paucis iuſtis procedere, ponente Deo in illa ſignum ſalutis, & pacis æternæ, hinc inde ſibi adſciſcens homines ex gentilibus, Iudæiſque errantes, periclitanteſque animas in ſalutis ſignum pia rapacitate peruehebat. Quò etiam reſpiciebat illud Æſtheris cap. 11. *Fons paruus creuit in fluuium magnum, & in aquas plurimas redundauit*, Fuit equidem Æſter fons paruus, qui vbi iuſtitiæ operibus placens cœleſti regi cœpit procedere, omnium Iudæorum animas periclitantes ſibi in ſalutem adiunctas exundanti alueo ad vitæ fœlicitatem perduxit.

Oroſius. Oroſius. Iſai. 50. Æſt. 11.

§. XIX.

Dei Spiritus eſt in principibus, quòd ſciant retardare fauores in aliquos, ne offenſa alijs generetur.

BEneficam Iſraëlitis fœminam ab excidio eripiunt, ſed adhuc foras manere ſinunt, ait enim: *Eduxerunt Raab, & parentes eius, & cognationem eius, & extra caſtra manere fecerunt.* Et cur non magis ad conſortium, honorúmque communionem tam beneficæ familiæ admittuntur? Cur manere extra caſtra ſine populi Iſraëlitici honore aliquandiu ſinuntur? Vt inde principes diuinum gubernatoris ſpiritum ebibant; quòd non ſubitò benemeritos ſuos promoueant, ſed illos in minoribus eſſe aliquandiu permittant, ne ex ſubita promotione offenſa aliis generetur vlla. Mirabar ego mulierem Chananæam clamantem poſt Ieſum magna fide, & non tam fauorem ex Ieſu obtinere, quàm repulſam, Matth. 15. *Ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei Domine fili Dauid, filia mea malè à dæmonio vexatur. Qui non reſpondit ei verbum* Cur non reſpondit ſic clamanti? Nonne placebat clamor fidelis fœminæ? Nonne grata vox erat? Nonne obſequium merebatur beneficium? Cur ergo adeò de ſe benemeritã ſic reſpuebat, & quaſi canẽ abiiciebat? Noui diuini principis ingenium, qui fauorem ſuum retardabat reddere alienigenę fœminæ, etſi benemeritę, etſi multũ officioſę, ne inde Iudęis offenſa gigneretur. Sic Diu. Baſil. Seleuc. orat. 20. *Vides Iudæe Chananææ generoſitatem? Deum poſt miracula negaſti Iudæe, & hunc illa ante miracula credidit. Ecce iam propter te luctu conſertam deſpicio, commiſerationem tego, etſi luctum miſereor. Vociferantem vt gentilem auerſor, tibi infidelitatis occaſionem præſcindens. Nondum malum ſoluo, ne te ad inuidiam commoueam: ſanationem differo, ac infidelitati tuæ materiam ſuggeram.* Proh diuiniſſimi principis mentem, nec in referendis beneficiis præcipitem, ſed maximè cauentem, ne donis ſuis generet aliis ruinam! Nouerat merentem, patiebatur obſequia extor-

Matth. 15. Baſil. Sel.

quen

quentia fauorem; & lentabat, & tardabat, & malebat ad tempus repulſam dare merenti, vt abſcinderet aliis occaſionem offenſæ. Vt hinc diſcant, quàm longè abſint à diuina, & honeſta politia, qui in promouendis ſuis, & præcipites feruntur, & cæci. Debet princeps fauorem, & beneficium merenti, fateor; ſed æquè debet omnibus occaſiones auferre offenſæ. Igitur inter duo hæc debita lentè, & moroſè procedat, ne dum vni ſatisfacit, in altero turpiter offendat. Hinc Theodoadus rex Gotthorum magnopere extollit Amalaſiuotham reginam, à qua in conſortium regni admiſſus eſt poſt longam actam inter priuatos moram. Ait enim apud Caſſiodor. 10. variar. 4. *Inter diuerſa munera, quæ nobis cum regiâ maieſtate diuina tribuerunt, illud amplius permulcet animum noſtrum, quod nos ſapientiſſima domina, trutina magna diſceptationis elegit: cuius prius ideo iuſtitiam pertulit, vt prius ad eius prouectionis gratiam peruenirem. Cauſas enim, vt ſcitis, iure communi nos fecit dicere cum priuatis. O animi nobilitas ſingularis! En æquitas mirabilis, quam mundus loquatur. Non dubitauit parentem prius iuri publico ſubdere, quem paulò poſt voluit ipſis legibus anteferre.* Equidem prudentiſſima fœmina affinem, & propinquum ſibi virum in regni conſortium admiſſura, non præcipite affectu illum adſciuit, ſed magis lentauit, & priuatorum muneribus occupatum hominem extra Regium continuit, ne celer aſſumptio poſſet nocumentum afferre vllum. Sed quandiu relinquendus eſt etiam dignus, vt tollatur offenſa? Quæſtionem hanc præcipitibus, & iis, qui non tam vtilitate, quàm amicitia omnia metiuntur, tribuit Diu. Naxianxen. oration. 1. inquiens: *Quando igitur hæc erunt, inquient homines ad omnia celeres, nec ſatis cauti, facilè ædificantes, & diruentes? Quando lucerna ſuper candelabrum? Vbi talentum? Sic enim gratiam vocant. Hæc ij, qui amicitiâ, quàm religione, feruidiores ſunt.* Expende vnde ortum habeat præpropera, & ſubita electio etiã dignorum: nimirũ ait Theologus: *Hæc ij, qui amicitia, quàm religione feruidiores ſunt*; non equidem à feruore ſpiritus, ſed à feruore carnis; non ex amore diuini ſeruitij, ſed ex mundana, & carnali amicitia oritur ſæpè quòd ſubito benemeritos prouehas ad ſublimia munera. Monebat Eccleſiaſtes cap. 7. *Ne temere quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem.* Septuag. legunt: *Noli eſſe præceps ore tuo, & cor tuum non feſtinet proferre verbum.* Quæ verba deflectit Nazianxenus ad præſules, qui celeriter trahunt amicos ad munera ſublimia, aiens orat. 1. *Ait Salomon: Ne ſis celer in verbis. Et quis eſt, qui contra hæc omnia celeritatem potius, quàm ſecuritatem, & vtilitatem expoſcat? Quis eſt, qui veritatis propugnatorem vnius diecula ſpatio, velut è luto ſtatuam fingit?* Sapienter notat ingenium illorum, qui præcipites ſunt, nec moram ſuſtinent in promouendis ſuis ad ſublimia, amantes magis celeritatem promotionis, quàm ſecuritatem, & vtilitatem. Ij enim non tam principes ex Deo ſunt, quàm vulgares figuli, qui luto manibus accepto, horæ momento ſtatuam effingunt. Vt quod modò vt lutum aſpernabaris, modò venereris vt ſtatuam iudicis; non quòd veras habeat virtutes iudicis, ſed quòd eius externè oſtendat figuras. Heu quoties hæc viſuntur in mundi figulinis! hodie lutum, & ſtercu; cras apparet prætor, aut iudex, aut quid ſimile; vt in præcipitibus iis promotionibus, non res appareant, ſed rerum ſtatuæ, & figuræ.

Caſſiodor.

Nazianz.

Eccleſ. 7.

Nazianz.

Ioſue 6. Raab verò meretricem, & domum patris eius, & omnia, quæ habebat, fecit Ioſue viuere, & habitauerunt in medio Iſraël vſque in præſentem diem, eo quòd abſconderit nuntios, &c. In tempore illo imprecatus eſt Ioſue, dicens: Maledictus vir coram Domino, qui ſuſcitauerit, & ædificauerit ciuitatem Iericho: In primogenito ſuo fundamentum iaciat, &c.

§. XX.

In malorum diminutione vbi ſteteris, non longè abes, vt ad Deum accedas.

A Iericho ciuitate Raab cognationem eripientes exploratores, eam *extra caſtra manere fecerunt*; conteuti ſi ex populo nequam eriperetur, licet nondum in Dei populum admitteretur, ſed adhuc in Ierichuntinis terminis maneret. Quid tunc? Inde eam Ioſue leuauit, & in medio populi Dei fecit eſſe. Ait enim: *Raab verò meretricem, & domum patris eius fecit Ioſue viuere, & habitauerunt in medio Iſrael.* Quæ paulò ante extra caſtra erat, in Ierichuntinis limitibus habitabat, aſſumpta eſt à Ioſue, vt habitaret in medio populi Dei. Crede mihi, qui vitiorum populoſitatem dimiſit, & in malorum minutione ſtetit, ſperare poteſt, quòd inde deducatur ad Deum. Abrahamo dictum fuerat à Deo, quòd egrederetur de patria ſua, & de cognatione ſua. Itaque ſubdit ſcriptura Geneſ. 11. *Eduxit eos de Vr Chaldæorũ, vt irent in terram Chanaam, veneruntque vſque Haram, & habitauerunt ibi*, &c. Planè Abrahamus reliquit patriam, reliquit Chaldæã, vt iret in Chanaam iuxta præceptum Domini; ſed manſit in Haram, quæ ciuitas in ipſo Chaldæorum confinio erat, adhuc extra Chanaam. Et cur quando Chaldæam relinquebat, in confinio eius manſit? Cur non magis elongatus eſt à Chaldæa? Cur auſus eſt in Haram habitare, quæ erat proxima Chaldæis? Fateor, proxima erat Haram Chaldæis, ſed parum de Chaldæis habebat; vbi autem quis ſtat in diminutione malorum, iam non multum abeſt, quòd Deo appropinquet. Ait Philo lib. de Abraham: *Proinde vale dicto Chaldæis, quorum profeſſio eſt ſcrutari ſtellas, demigrat è magna mundi ciuitate aliquantiſper in minorem aliam; ſic enim facilius videbit mundi præſidem, & hoc eſt, cur prima migratio ſit in agrum Charrenſem.* Qui in magna populoſitate malorum es, ſi non potes adeo facilè ſubito inde ad Deum euolare, ſaltem euola ad minorem aliam, ad eam nimirum, vbi minus vitiorum inueniatur; inde enim facile erit, quòd ad Deum tranſeas. Et ſanè in hac vita mortali, non parum eſt, ſiquis extra populoſiſſimam peccatorum vrbem, in parua aliqua inueniatur, in qua iam poterit citius ſaluari. Quò reſpiciens Loth, cum iam extra Sodomam eſſet, & ad montem aſcendere timeret, dicebat Genes. 19. *Nec poſſum in monte ſaluari, ne forte apprehendat me malum, & moriar. Eſt ciuitas hæc iuxta ad quam poſſum fugere, parua, & ſaluabor in ea. Nunquid non modica eſt, & viuet anima mea?* Ciuitas illa intra Sodomæ fines erat, ſed quia parua erat, qui magnam Sodomam reliquerat, ſi in parua conſiſtat, non dubitat inde in ſalutem eſſe. Ait

Geneſ. 11.

Phil.

Geneſ. 19.

Lyp

Lyppom. *Timens pariter inuolui, petit ſeceſſum ad minus oppidum, vbi non tam impiè viuitur communiter; velut in vrbibus magnis.* Ex diminutione vitiorum, quam ſuſpicabatur eſſe in paruo oppidulo, ſuam fundabat ſpem ſalutis; ratus, quod ſi à Sodomitarum flagitiorum exundantia exiens, in non parua eorum diminutione conſiſteret, citius inde venturum ſe in perfectam ſalutem.

§. XXI.

Parentes in filijs acriùs caſtigantur.

POſt euerſam funditus ciuitatem Ierichontinam, reſtauratori eius imprecatur Ioſue mortem filiorum dicens: *In primogenito ſuo fundamentũ iaciat, & in nouiſſimo liberorum ponat portas eius.* Hoc eſt in morte primogeniti ſui ponat fundamentum, & in morte vltimi filij opus finiat. Et cur magis illi mortem filiorum, quàm propriam imprecatur; niſi quia acerbius eſt parenti malum filij, quàm proprium? Ait lex Leuit. 5. *Præcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnem leproſum*, &c. Leproſi naſcebantur ex inordinato parentum concubitu; vt autem ab inordinata laſciuia parentes reuocaret lex, filios inde natos ſeuerè plectit, cogens illos à ſacris, & à commercio humano exulare. Sed cur non magis ſeueritas hæc exercetur in parentes inordinatos, quàm in filios qui in eo nullam culpam habent? Ait D. Iſidor. Peluſ. lib. 4. epiſt. 117. relatus in cat. Græca D. Lucæ ad cap. 5. *Ecquod tandem grauius parentibus ſupplicium excogitari poteſt? Quando enim viderint natos ſuos, quos deſiderarent illuſtriores, quàm ſemetipſos conſpicere, neque precationum, neque ſolemnitatum, neque vrbium, neque ſacrorum conuentuum participes eſſe, tunc cogita, quantum dolorem ſuſtineant.* Sanè nunquam grauiùs puniuntur parentes, quàm cum viderint filios ſuos in pœna, quos optauerant ſuper ſe longè fœliciores. Hinc Gen. 17. *Maſculus cuius præputij caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo.* Homicidis ſignatæ erant ciuitates refugij, quibus ſe tutari poſſent à capitali ſententia: infantibus autem incircuncíſis nullum permittitur effugium, ſed mori ſtatim addicuntur. Et cur, qui homicidis prouidit effugium, infantes reliquit ſine illo, maximè cum infantis culpa non erat, quòd incircuncíſus maneret, ſed parentum illius? Ait D. Amb. lib. 2. de Abr. cap. 11. *Quomodo ergo aut illic,* (nempe in homicidis) *ratio habetur fortuita neceſſitatis, aut hic ratio infantiæ non habetur, in qua crimen non potuit eſſe, aut diſſimulationis, aut voluntatis, niſi forte putent aliqui, quoniam morte filij grauius puniuntur parentes?* Quoties enim parentibus grauius aliquod ſupplicium paratur, id in filiis exercetur; nunquam grauius illis non eſt videre filios torqueri, quàm ſi ipſi torqueantur. Herodi gratificantes Iudæorum proceres illi oſtenderunt locum Dominicæ natiuitatis, quò ipſe remiſit Magos, vt poſt illos puerum perquireret, & occideret. Quid tunc? Matth. 2. *Videns quod illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem*, &c. Quid fetalius? Pulchrè D. Auguſt. concione contra Iudæos, Pag. & Arian. ait in rem præſentem: *Dic Herodes, ſi te Chriſtus ideo offendit, quia eius Magis nuntiantibus audiſti regnum, quid te offenderunt Iudæi, qui tecum aduerſus Chriſtum ſentiebant, quorum filios interficiens ipſos magis atrociſſima pœna in ſuis filijs afflixiſti?* Atrociùs equidem afflixit Herodes ſuos amicos Iudæos, eorum filios occidens, quàm ſi eos occidiſſet. De hoc ſuprà iam dictum eſt.

Leuit. 5. *Iſid. Peluſ.* *Geneſ. 17.* *D. Ambr.* *Matth. 2.* *D. Auguſt.*

CAPVT IX.

De furto Acham

TEXTVS HISTORIA.

IERICHVNTINÆ Vrbis succeſſu triumphantes Iſraëlitas inopinatus caſus turbauit. Erat Hai ciuitas in vicinio, & parua, & vel à paucis expugnabilis; quam exploratorum iudicio aggreſſi tria millia virorum impetum oppugnantium non ſuſtinentes terga vertunt, triginta & ſex ſociis deſideratis. Metus inuadit vniuerſos, & ſic frangit, vt Ioſue conſilij humani inops ſeſe Deo ſubſternat, multiſque incipiat diuinum numen exorare: Proh Deus immortalis! Sic milites tui primo impetu cadent? Sic noſtro interitu hoſtium animos auges? Ad prædam inimicorum tot miraculis ducti ſumus, qui putabamur ad triumphos ſuperaſſe Iordanem? Clamanti duci Deus adeſt, cladis aperit cauſam, nimirum peccatum in populo latens, quod niſi vomitu expurgetur, non poterit eſſe Iſraëlitis ſecura ſalus. Non ſegnis Ioſue à Deo inſtructus conuocat tribus omnes, ſortéque per ſingulas iacta, ducente Deo reus Acham apparuit. Is erat è nobiliſſima tribu Iuda filius Channi, filij Zabdi, filij Zare: qui comprehenſus ſtatim ſe Domino confeſſus eſt peccaſſe. De Ierichontinis enim ſpoliis, vel execrationi addictis, vel Deo ſacris, clam rapuerat coccinum pallium, ducentos argenti ſiclos, & quinquaginta auri, quæ foſſa humo abſconderat iuxta proprium tabernaculum. Currunt, qui abſcondita quærant, & adſportent; nec mora, cum primum ea coram fuerunt ablata ſimul cum raptis bonis, & cum propriis, & cum filiis, & vxore, & ipſo tabernaculo ſtridentibus flammis miſer homo fuit datus. Inſuper ſuper ipſos cineres multi fuerunt à populo iacti lapides, quo diuinum numen ſibi placarunt.

MORALIA CIRCA textus literam.

HEV auri ſacra fames quæ corda non rapiſ! Sanè vix vlla in mundo tragœdia eſt, in qua funeſtum quid auaritia non faciat. Illi putent ſibi Deum fœliciter affuturum, apud quos hæc peſtis vapulat.

Ioſue 7. Filij autem Iſraël præuaricati ſunt mandatum, & vſurpauerunt de anathemate. Nam Acham filius Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda tulit aliquid de anathemate, iratuſque eſt Dominus contra filios Iſraël. Cúmque mitteret Ioſue de Iericho viros contra Hai, quæ eſt iuxta Bethauen ad Orientalem

plagam

plagam oppidi Bethel, dixit eis: Aſcendite, & explorate terram.

§. I.

Vbi adeſt auaritia, abeſt veritas.

NOuiſſimum eſt Iſraëlitæ hominis furtum, quo de Iericho ſpoliis aurum argentúmve ſibi rapuit: de quo agens textus ait: *Filij autem Iſrael præuaricati ſunt mandatum, & vſurpauerunt de anathemate.* Vbi dicit: *Præuaricati ſunt*, explicat Caietanus: *Præuaricati, ſeu mentiti ſunt*; & ad rem ſatis conſequenter mentitos putat; vbi enim auri, argentive oſtenditur vſurpatio, non poteſt non adeſſe mendacium, & veritas exulare. Nunquam, mihi crede, veritas, & auaritia ſimul morantur. Maleficus ille Balam vidit munera ſibi oblata, vt iret maledicturus populo Dei, & quamuis iam ſemel à Deo prohibitus fuerat, tamen ſecundò inſtat, & quærit ex Deo an ire deberet. Quid tunc? Ait Num. 22. *Venit ergo Dominus ad Balam nocte, & ait ei: Si vocare te venerint homines iſti, ſurge, vade cum eis*, &c. Modò dicebat Deus Balamo, ne iret, modò dicit, vt eat, quid eſt hoc Domine? Modò ais, modò negas? Cur quod modò negabas tam citò concedis eidem malefico? Ait D. Ambroſ. epiſt. 37. *Reſponſum eſt quaſi auaro, non quaſi qui verum quæreret, vt illuderetur potius, quàm informaretur.* Quibus illa mihi maximè ponderanda veniunt, nimirum: *Reſponſum eſt quaſi auaro, non quaſi qui verum quæreret*; quippe diuerſi ſunt, & maximè oppoſiti inter ſe auarus, & qui verum quærat. In quo enim eſt auaritia, nequit ineſſe verum: Numer. 27. ait: *Acceſſerunt autem filiæ Salphaad: atque dixerunt: Date nobis poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri*, &c. Hæ primùm puellæ inueniuntur pro nobis terrenis litigare, vt ſibi bona habeant, & non immeritò notantur fuiſſe filiæ Salphaad, quod nomen iuxta D. Ambroſ. interpretationem, idem eſt ac oris obumbratio. Et quid eſt myſterij, quòd obumbratione oris nominentur quæ inhiant iis bonis temporalibus? Quippe iam ibi oſtendebatur, vt in terrenorum deſiderio, & auaritia, aut rarò, aut nunquam claritas, aut veritas inueniatur. Ait D. Ambroſ. in Exhortat. ad virg. *Salphaad autem filiæ quid ſunt, quæ terram petunt, niſi (vt interpretatio docet) oris obumbratio? Quæ vtique in illis eſt, quibus non eſt verbum in ore ipſorum, nec in ſermone eorum veritas.* Obumbratio oris, & fuga veritatis indiuidui comites ſunt mentis, quæ rapitur lucris temporalibus, quæ auri, argentive, & bonorum afficitur cupiditate. Vnde meritò Dominus diuitiis attribuit fallaciam Matth. 13. aiens: *Sollicitudo ſæculi huius, & fallacia diuitiarum ſuffocant verbum*, &c. Diuitiarum quidem propria eſt fallacia, mens enim, quæ illis inhiat, nihil non voluit falſum, & inane. Vt dicat Galfridus in Alleg. Tilmanni: *Nihil eſt iniquius, ait Sapiens, quam pecunias amare. Qui pecuniam amat, ſimilitudinem colit inanem, ſolidam deſerit veritatem. Suffocat verbum Dei diuitiarum fallacia, fallax quædam imago, vmbra, figmentum.* Hoc eſt præcipuum in cultura diuitiarum, quòd veritas deſeratur. De quo habes plura tom. 3. in Euang. lib. 14. cap. 13. §. 7.

Caietan.

Num. 22.

D. Amb.

Num. 27.

D. Amb.

Matth. 13.

Galfrid.

§. II.

Mundialis nobilitas vix poteſt auaritiæ non ſeruire.

AB atauis, & auis, iiſque clariſſimis de tribu Iuda nominatur Acham, qui aurum de anathemate ſibi eripuit. ait enim: *Acham filius Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda tulit aliquid de anathemate.* Nec otiosè tanta auorum, familiæque claritudine, & pompa raptor auri introducitur, niſi vt oſtendatur, quàm ſit procliuis mundialis nobilitas ad auaritiam. Et crede mihi, nulla conditio auri auidior eſt, quàm mundialium nobilium conditio. Eleganter dicebat D. Zeno lib. 1. ſerm. 14. *Auaritia non iura, non leges, non honor vllus obſiſtit. Non nobilitas, quia per hanc creſcit, hanc excolit, per hanc hoc ſibi nomen inuenit.* Itaque vt tota nobilitatis mundialis ſubſtantia ex diuitiis coaleſcit, ſic nequit nobilitas non ſubiacere diuitiis. Trita eſt illa Oratoris ſententia: nimirum, Diuitias antiquas nobilitatem appello; vnde eſt, quod vt ipſum nobilitatis nomen ortum ſit à diuitiis, non poſſit nobilitas vehementiſſimè non rapi ad illas. Hinc Iſaias cap. 1. *Principes tui infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones.* Aliæ in aliis notantur prauæ affectiones, in principibus autem, & nobilibus mundialibus nullæ certius inueniuntur, quàm hæ, quibus rapiantur, vt bona ſibi congerant. Inuenies forſan principem, & nobilem, qui voluptates faſtidiat, qui faſtus oderit; at ægrè, & difficultèr inuenietur, qui aurum non ſequatur totis præcordiis. Huius rationem attigit D. Syneſius lib. de regno, in iis magiſtratibus, qui auro ſibi emerant thronos. Ait enim: *Credibile non eſt, eum ſublato vultu, toruis, ac rigidis oculis aurum ex aduerſo intueri poſſe. Nouit enim ipſe eius beneficio in honore eſſe, ſublimique in ſolio ſedere.* Planè ſapienter putat non poſſe aurum contemni, ſed amari ab eis, qui norunt ſe eius beneficio eſſe in honore, & in ſolio. Quod vt eſt commune principibus, & nobilibus mundialibus, ſic verum eſt, ab illis aurum non poſſe facile non amari, & excoli. Quis nobilis, vel princeps diuitus non debet ſuum honorem, ſuam præcellentiam? Tolle diuitias à nobilibus, & ab omnibus vt miſeri plebeij ridentur. Qualiter ergo non afficientur ad eas, quarum beneficio experiuntur ſe in honoribus, & in ſoliis eſſe? Æſtheris cap. 2. Ait textus: *Cum percrebuiſſet regis imperium, & iuxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Suſan, & Egeo traderentur eunucho; Æſther quoque inter cæteras puellas ei tradita eſt, vt ſeruaretur in numero fœminarum. Quæ placuit ei, & inuenit gratiam in conſpectu illius.* Ex Hebræo leguntur hæc vltima: *Et eleuauit gratiam in conſpectu illius*: quaſi non communiter, ſed mirum in modum grata ei apparuit. Sed ad quem modum ei grata extitit? Pulchrè ait Caietan. *Obtulit ſe gratioſam Æſther in conſpectu Eunuchi, tanquam munus aliquod ei gratum obtulerit*: quippe nullo alio explicari poſſunt gratiæ, quibus capiantur nobiles palatini, regiique principes, quàm per gratiam, quam apud illos munera tenent. Hæc ſunt, ad quæ illi minimùs ſe continent, quorum magis capiuntur hamis, raptantur catenis. Et ne putes id ſolum fuiſſe ſingulare in Egeo illo: poſt pauca ſubiicit ipſe textus. *Inſtabat dies, quo Æſther deberet intrare ad regem: Erat enim formoſa valde, & incredi*

D. Zen.

Iſai. 1.

D. Syn.

Æſth. 2.

Caietan.

credibili pulchritudine omnium oculis gratioſa. Hebraicè: *Fuit Æſther eleuans gratiam in oculis omnium videntium eam*. Ibidem Caietanus: *Vſque adeò fuit gratioſa apud oculos omnium, vt tanquam offerens munus eiſdem haberetur*. Planè Æſther conſtituta in Regiæ gynæceo à nullo poterat videri, qui non princeps, & vir nobilis eſſet; ab iis cum videbatur, tam grata apparebat, quaſi ſingulis munera offerret. Non enim alia eſt menſura gratiæ ex principibus, nobilibuſque extorquendæ, niſi menſura munus offerentium. Hæc vnicè affectum talium tenent.

Heb. Lec. Caiet.

§. III.

Nobilitas vera non à parentibus, atauiſve, ſed à pulchris operibus.

NOn otiosè ſcriptura ſacrilegi hominis, & furis, & ſtatim ſupplicio afficiendi nobilium atauorum genealogiam meminit, ait enim: *Acham filius Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda*, &c. Sed vt oſtendat, quàm ridiculus ſit ſplendor nobilitatis deſumptæ ab atauis, & parentibus, quando hic ſtare poteſt in prole, & viliſſima, & multis tenebris obuoluenda. Sapienter ait Clemens Alex. lib. 2. Stromat. cap. 8. *Ipſa autem nobilitas oſtenditur in eo, quod quæ ſunt pulcherrima, honeſtiſſimáque eligas, & exerceas. Quid enim Adæ profuit, talis eius nobilitas, & quod eius nullus eſſet pater mortalis? Ipſe enim pater omnium hominum turpia quidem prompto, & alacri animo delegit, vxorem ſequens: vera autem, & honeſta neglexit, quo factum eſt, vt vitam immortalem mortali commutaret*. Equidem qui à parentibus ſumitur ſplendor, in nullo præſtantior fuit, quàm in Adamo, de quo pleno ore dicit Lucas cap. 3. *Qui fuit Dei*; nullum mortalem habuit parentem Adamus, ſed proprium fuit plaſma Dei. Sed tota hæc nobilitas in illo nihil valuit, quando ipſe turpia elegit; illa enim ſola eſt vera nobilitas, quæ non niſi inter pulchra, & ſplendida opera videtur. Hinc de Iob cap. 1. *Erat vir ille magnus inter omnes orientales*. In cat. Græca legitur: *Erat homo ille nobilis inter orientales*. Apud Orig. lib. 1. in Iob dicit: *Fuit hic homo de genere optimo ex partibus orientis*. Miraris quòd Iob dicatur ab ſcriptura fuiſſe de genere optimo, cum conſtet illum Idumæum fuiſſe de genere Eſau reiectitio. Et quomodo Iob de genere optimo dicitur, cuius nullus auus, atauusve optimus ſcribatur? Planè non qui à parentibus, atauisve ſplendor venit, ſed qui à præclaris operibus, & virtutibus, oſtendit optimum, & ingenuum genus in filiis. Ait Orig. lib. 1. in Iob: *Meritò de genere optimo dicitur Iob; Non ex Eſau, neque ex poſteritate Edom; ſed de genere optimo dicitur, ex ſanctitate, & iuſtitia, ex pietate, ex fide, ex miſericordia, ex Dei cultura, ex vero animo, ex corde puro, ex bonis cogitationibus. Ex iſtis ergo omnibus bene natus dicitur Iob, ex iſtis omnibus generoſior eſſe reputatur, quaſi in Dei familiaritate, quaſi in Dei clientela, tanquam qui Deo fuerit affinis propter animam veram, & fidem, atque iuſtitiam integram. Bene natum eum reddunt non terreni patres, neque aui carnales, ſed opera veritatis, atque officium ſanctitatis*. Quis putet bene natum illum, qui licet à claris hominibus ortum ducat, nihil in ſe oſtendit non tenebris dignum? In quo nihil verum, nihil operis non caliginoſum eminet? Sanè non bene natus eſt, qui ſolùm natus ad malum, & dedecus, & diſſipationem familiæ. Ille bene natus eſt, ille nobilis verè, ille optimo genere ſplendet, quem non tam aui, quàm opera commendant virtutis. Hinc de nobiliſſimo orbis renouatore ait Gen. 6. *Hæ ſunt generationes Noe. Noe vir iuſtus in generationibus ſuis*. Quæ verba ponderans Philo lib. de Abraham dicit: *In tantum ſcriptura magnificat hunc virtutis amatorem, vt in ſtemmate eius, non more aliorum auos, proauos, maioréſque cæteros recenſeat, ſiue paternos, ſiue maternos, ſed virtutes quaſdam; tantum non disertè clamitans, nullam aliam familiam, cognationem, patriam ſapientis eſſe præter virtutes. Hæ ſunt, inquit, generationes Noe Noe homo iuſtus*. In obſcuris, vilibúſque hominibus, quærantur proauorum decora, ſi fortè aliquod inde ſolatium capiat; at in ſapienti, & præſtanti viro, non proaui, ſed virtutum opera in æſtimatione ſunt, ad eius veram ingenuitatem aſſerendam.

Clem. Al. — Luc. 3. — Iob. 1. — Gr. Lect. — Origen. — Idem. — Gen. 6. — Philo.

Ioſue 7. Qui præcepta complentes explorauerunt Hai. Et reuerſi dixerunt ei: Non aſcendat omnis populus, ſed duo vel tria millia virorum pergant, & deleant ciuitatem; quare omnis populus fruſtra vexabitur contra hoſtes pauciſſimos? Aſcenderunt ergo tria millia pugnatorum. Qui ſtatim terga vertentes, percuſſi ſunt à viris vrbis Hai, & corruerunt ex eis triginta, & ſex homines, perſecutique ſunt eos aduerſarij de porta vſque ad Sabarim, & ceciderunt per prona fugientes, pertimuitque cor populi, &c.

§. IV.

Non in multitudine, ſed in numero ſufficienti pugnatorum victoria.

AVditis exploratoribus de hoſtium paucitate, Ioſue illis acquieuit, mittens non amplius, quàm tria millia pugnatorum aduerſus Hai, dicente textu: *Aſcenderunt ergo tria millia pugnatorum*, &c. Sciebat prudentiſſimus dux, non in multitudine, ſed in numero ſufficienti militum eſſe victoriam. Quod dixerim propter Caluinum; homo enim erroneus, vt in nullo veritatem attingeret, mordet Ioſue, illumque militaris inſcitiæ inſimulat, quòd non maiorem manum miſerit in hoſtes. At vbi explorata iam erat hoſtium paucitas, ad quid multitudo pugnatorum? Satius ait Titus Imperator apud Eges. lib. 3. cap. 24. *In ipſo pedeſtri certamine non tam numerus plurium conficit pugnam, quàm virtus paucorum. Multitudo enim diſciplina inſolens ipſa ſibi eſt impedimento in proſperis ad victoriam, in aduerſis ad fugam*. Placeat ergo impio Hæretico in ethnico Imperatore, quod in fideli diſplicuit. Rurſus fugiente Dauide filium rebellem, actum eſt inter Abſalonis duces de rei proſecutione. Quid tunc? Ait lib. 2. Reg. cap. 17. *Dixit ergo Achitophel ad Abſalon, Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar Dauid hac nocte*. Placuit hoc conſilium Abſalon, ſed voluit etiam audire Chuſai, & dixit Chuſai: *Non eſt bonum conſilium, quod dedit*

Egeſipp. — 2. Reg. 17.

Achitophel hac vice : : Tu neſti patrem tuum, & viros, qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos, & amaro animo, veluti ſi vrſa raptis catulis in ſaltu ſauiat : ſed & pater tuus vir bellator eſt, nec morabitur in populo, &c. *Sed hoc mihi videtur eſſe rectum conſilium: Congregetur ad te vniuerſus Iſrael à Dan vſque ad Berſabee, quaſi arena maris innumerabilis, & tu eris in medio eorum. Et irruemus*, &c. Conueniat huc Caluinus, & dicat, vtrum fuit prudentius & melius militare coosilium, quod Achitophel dedit, an quod Chuſai? Achitophel non cum tota multitudine exercitus, ſed cum ſelectis millibus pugnatorum conſulebat Dauidem impetendum; Chuſai autem ingentem multitudinem, & inoumetabilem aiebat expectandam, vt ſecurius procederetur. Quid ad hæc Caluinus? Fallar, niſi ſtet à ſententia Achitophelis hominis ſuæ farinæ; quam etiam ſcriptura probauit aiens: *Domini autem nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel vtile*, &c. Ergo ſapiens militare coosilium non in eo eſt, quod cum multitudine aggrediaris hoſtem, ſed cum eo numero militum, qui ſufficere videatur, vt eius frangantur vires.

§. V.

Humana fragilitatis eſt, quod magna ſuperans, in minimis decidas.

POſt populoſiſſimam vrbem Iericho vaſtatam, aggrediuntur Iſraëlitæ paruam aliam ciuitatem Hai, paucìſque habitatam ciuibus, & primo impetu terga vertunt, turpíque ſe dederunt fugæ. Quippe ait: *Aſcenderunt ergo tria millia pugnatorum. Qui ſtatim terga vertentes percuſſi ſunt*, &c. Quid miſerabilius? Qui iottepidi Ierichuntinos ciues armis, ferróque munitos trucidarunt, nunc coram paucis fugiuot; talis eſt enim humanæ fragilitatis conditio; de magnis enim triumphans, perditur in minimis. Matth. 14. erat io naui Petrus cum aliis diſcipulis, dúmque nauis frementibus iactaretur fluctibus, apparuit Ieſus ambulans ſuper aquas, quem cum Petrus vidiſſet, poteſtatémque accepiſſet gradieodi ad illum ſuper aquas, oon diſtulit, ſed intrepidus ſe fluctibus commiſit. Ait enim text. *Et deſcendens Petrus de nauicula ambulabat ſuper aquas, vt veniret ad Ieſum. Videns verò ventum validum timuit*, &c. Expende, vt videns primò fluctus maris turbatiſſimos, non veretur ſe illis committere, & poſt expertam ſubiectionem fluctuum, ad ventorum ſibila timet & pauet. Cur qui fluctuum feritatem non timuit, poſtea ad ſibilum ventorum timet? Ea eſt humana infirmitas, quæ in minimis offendit, maxima ſuperans. Ait ibi Euthymius: *Mare quidem non timuit, quamquam fureret: ſed de iubentis potentia confiſus audaller ambulabat ſuper aquas, & rectè gradiebatur: vento autem magis territus eſt, ne fortè circumagendo eum euerteret. Huiuſmodi enim eſt humana natura, vt plerúmque in magnis rectè ſe gerat, magis autem deprehendatur reprehenſione digna eſſe in minoribus.* Heo noſtræ conditionis fragilitas, quæ gigantes detriumphat, & expauet culices! Rurſus Matth. 25. dicebat: *Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas exierunt obuiam ſponſo, & ſponſa. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes, ſed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum*, &c. Ecce tibi decem caſtatiſſimæ puellæ in

Matth. 14.

Euthym.

Matth. 25.

duello carnalium voluptatum glorioſiſſimè triumphatrices; virgines enim erant; quarum tamen quinque fatuæ dicuntur, quæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum. In oleo autem ſumendo erogatio eleemoſynarum à Patribus intelligitur, & quæ virginitatis difficilia arripuit, parui nummuli largitionem pertimuit, ab illáque abſtinuit. Quid ſtultius? Difficillimis carnis pugnis ſe intrepidæ committunt, & in largiendo nummulo protius deficiunt. Ait Diu. Chryſoſt. hom. 79. *Non eſt corporis, & pecunia par cupiditas; ſed acrior multò, ac vehementior corporum eſt. Quanto igitur imbecilliori reluctamur, tanto minus, ſi vincimur, venia digni ſumus. Idcirco & fatuas appellauit, quoniam difficilioribus ſuperatis, faciliora perdiderunt.* Expende ab illis: *Idcirco, & fatuas*, &c. Et luge humanæ cooditionis fatuitatem; quando in difficillimis congreſſibus leones ſumus; & in facillimis lepores reputamur. Triumphamus de carnalibus hoſtibus, de ſulphureis laſciuiæ flammis, & nummulo victi tradimur. Confligit cum leone Samſon, & leonem ſtrangulat, & hoſtium exercitus ille ſolus fugat; tandem pugnat, ne vxor ſciat ſuæ fortitudinis ſecretum, & non valuit non illud reuelare. Ait enim Iudic. cap. 16. *Cúmque moleſta eſſet ei, & per multos dies iugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens; defecit anima eius, & ad mortem vſque laſſata eſt. Tunc aperiens veritatem rei*, &c. Expende illa: *Ad mortem vſque laſſata eſt*; qui inter leonis vngues, ioter confertiſſimos hoſtes numquam fuerat laſſatus, inter importunas vxoris preces vſque ad mortem laſſatur. An quia iſtud certamen difficilius fuit? Abſit, nihil enim infirmius apud homines communiter inuenitur, quàm ſunt preces vxoris propriæ. Sed ea eſt fatuitas humana, quæ rideat magna, & cedat minimis. Quocirca aiebat Diu. Ephræm in Paten. aduerſus improbas mulieres: *Quis Samſone pulchrior? Qui ſeptem crines in capite geſtabat, qui ſeptiforme lumen deſignabant gratia. Quis illo fortior? Qui leonem terribilem ſolus in via percuſſeras, & vna maxilla aſini mille viros alienigenas reiecit. Quin & tanta erat ſanctimonia, vt in inopia aquæ orante ex arrepta in manu eius mandibula aſini aqua ſcaturirent. Atque hunc tanta ſanctitatis, tanta fortitudinis virum propria mulier deturbauit.* Pondera quæſo, quos vincat, & à quâ vincatur. Vicit leoDes, vicit exercitus, vicit naturam; ſed vicit eum propria mulier. Quæ poteſt in mundo minor vis excogitari illa, quam propria mulier marito infert? Et ab hac deiicitur, qui leones, & exercitus, & naturam ſuperabat. Sic in magnis validiſſimi, in minimis ſordere ſolent. In præſenti cap. Acbam faſſus culpam ſuam ait: *Vidi inter ſpolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos argenti regulámque auream*, &c. De quo pulchrè ait Prudentius in Phſychomachia:

Chryſoſt.

Iud. 16.

Ephræm.

Cædibus inſignis, murali, & ſtrage ſuperbus, Prudent.
Succubuit captus victus ex hoſtibus auro.

Qui fortis in prælio, infirmus in præda fuit.

§. VI.

Melior conditio innocentis eſt ſub nocentium ſupplicsis, quàm eſt conditio nocentis ſub innocentis libertate.

QVi de anathemate ſumpſerat lætus adhuc, & viuus agebat in tabernaculo ſuo, quádo eius

culpa

culpa exercitus Iſraëliticus percutitur, & triginta & ſex viri interficiuntur Sic enim textus ait: *Terga vertentes percuſſi ſunt à viris vrbis Hai, & corruerunt ex eis triginta ſex*, &c. Vno peccante, & viuente, & gaudente in tabernaculo ſuo, triginta & ſex viri innoxij iacent in campo interfecti propter illum. Bone Deus, ſic peccatoris ſupplicium in innoxios dirigis, dum adhuc noxium viuere, & lætari permittis? Eſt ne apud te melior conditio peccatoris, quàm iuſti? Abſit, nunquam enim non melior eſt cõditio iuſti etiam interfecti, etiam impiorum affecti ſupplicio; quàm eſt cõditio pec-

Dan. 13. catoris etiam gaudẽtis impunitate iuſti Dan. 13. ſapiens fœmina Suſanna in eo erat diſcrimine conſtituta, vt ſi velit viuere, lætarique, deberet nefario operi conſentire. Si autem opus nefarium vellet effugere, deberet pati adulterarum ſupplicium. Quid inter hæc nobilis, & prudens fœmina? An maluit vitam cum admiſſa culpa, quàm cum innocentia ſupplicium adulteræ? Ait ipſa: *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Dei.* Eligibilius illi viſum fuit ſupplicium adulteræ cum innocentia; quàm gau-

D. Amb. dium vitæ cum culpa. Pro quo D. Ambr. in Pſal. 104. inquit: *Melius eſt arbitrata non peccare, & incidere in calumnias accuſantium, quàm peccatum ſubire ſub impunitatis velamine.* Habeat, qui voluerit cum culpa, & impunitatem, & gaudia, quæ iuſtis ſolent dari; qui autem ſapiens eſt, ſemper mauult ſine peccato, vel ſacrilegorum ſupplicium

Matth. 27. portare. Matth. 27. *Pilatus dimiſit illis Barabbam, Ieſum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur.* Barabbas notiſſimus latro, & ſeditioſus, & homicida liber dimittitur, vt lætus viuat, Ieſus autem & morti, & cruci inter Latrones adiudicatur. Quis ad hæc non expaueat? Quis non ſtupeat diuinæ prouidentiæ miracula? Planè Dei filio innocentiſſimo damnatorum ſupplicium adſcribitur, Latroni ſceleſto impunitas, & libertas datur. Quò

D. Athan. reſpiciens Diu. Athanaſ. ſerm. in Paraſceu, apud Grethſerum tom. 2. de Cruce, ait: *Non mihi in Iudæorum impietatem reſpice, nec quod benefactorem ſuum condemnarunt, maiorem homicida rationem habentes: ſed id potius intuere, quod condemnationis ingreſſus, liberationis condemnatorum quidam ingreſſus fuit, quod reorum pœnam præter meritum Chriſtus ſubiit.* Hoc maximè mirandum, & ponderandum, quòd iuſtorum libertas Latroni, & homicidæ datur, reorum autem pœna innocentiſſimo Ieſu exhibetur. An quia huius conditio peior? Abſit, imò hinc euidentiſſimè patet, quàm melior ſit conditio eorum, qui abſque culpa patiuntur reorum pœnam, quàm conditio eorum, qui ſceleribus pleni, viuunt quieti. Quando illam conditionem ſibi filius Dei accepit, iſtam nequiſſimo Latroni permiſit. Nouit hoc Moyſes, de quo ait

Ad Hebr. 11. Paulus ad Hebr. 11. *Fide Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æſtimans Theſauro Ægyptium improperium Chriſti.* Afflictionem ſine culpa, ſine peccato vocat improperium Chriſti; quod videns Moyſes ex vna parte, & ex altera mundialium principum fœlicitatem, proſperitatem in peccatis, hanc dimittens ad illud improperium, ad illam afflictionem euolauit. Ex

Chryſoſt. quo ait ibi Chryſoſtom. *Magnum ergo bonum eſt afflictio ad quam ex faſtigio regali ſe ipſum proiecit.* Et quidem homo prudens non ſe ad afflictionem, & improperia deiiceret ex throno regali, niſi certiſſimè noſceret maius bonum eſſe in afflictionibus, & improperiis ſine peccato, quàm in fœlicitatibus, & iucunditatibus cum peccato.

Ioſue 7. Ioſue autem ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini vſque ad veſperam, tam ipſe, quàm omnes ſenes Iſraël, miſeruntque puluerem ſuper capita ſua, & dixit Ioſue: Heu Domine Deus, quid voluiſti traducere populum iſtum Iordanem fluuium, vt traderes nos in manus Amorrhæi, & perderes? Vtinam vt cœpimus, manſiſſemus trans Iordanem. Mi Domine Deus, quid dicam, videns Iſraëlem hoſtibus ſuis terga vertentem? Audient Chananæi, & omnes habitatores terræ, & pariter conglobati circundabunt nos, atque delebunt nomen noſtrum de terra, & quid facies magno nomini tuo?

§. XII.

Nil æquè confirmat in ſpem humana corda, vt ſigna Ieſu paſſi.

INdignum ſtrenuo Duce factum videtur modò in Ioſue eſſe, dum ſic ad ſuorum cladem, & fugam afficiatur, quòd veſtimenta ſcindat, quòd in terram cadat, &c. Dicit enim: *Ioſue autem ſcidit veſtimenta ſua, & pronus in terram cecidit*, &c. Quàm hoc alienum à ſtrenuo Duce? Ait Sen. ad Polyb. cap. 24. *Hoc duces magni faciunt,* Polyb. *rebus afflictis, vt hilaritatem de induſtria ſimulent, & aduerſas res adumbrata lætitia abſcondant, ne militum animi, ſi fractam ducis mentem viderint, & ipſi collabantur.* Equidem & magni Duces ſpectant, ne in ſe vultum oſtendant, quo infirmentur milites, ſed quo magis poſſint confirmari. Sic de Veſpaſiano ait Egeſip. lib. 3. cap. Egeſipp. 12. *Vrgebat Veſpaſianus, ita vt in talo feriretur iaculi ſagitta. Turbati ſunt Romani cum ſanguinem Ducis fluere cernerent. Exagitatus filius cucurrit ad patrem. Sed ille ſupra vim vulneris virtutem gerens animi prohibet trepidare filium, magiſque in prælium accendit milites, vt iniuria vlciſcerentur.* Sic & fugientibus militibus ſe ſe opponentes magni Duces, illos ad primam alacritatem reuocabant. At noſter Ioſue nil egit tale; imò cum deiectis militibus ipſe deiector apparuit, cadens in terram, ſcindens veſtes. Cur bone in fuga militum tuorum ſic tu deijceris, vt veſtimenta ſcindas, vt in terram cadas? Cur non magis ſtas, & diſſimulas cladem, & prohibes trepidare tuos, & in prælium reaccendis, vt ſe ſe vlciſcantur? Cur hæc præſtantis ducis munera præteris & aſſumis ea, quæ maiorem oſtendunt infirmitatem? Sanè vt veri Ieſu typus erat, ſic de eius ingenio deiectos milites confirmabat in ſciſſione veſtis, in deiectione vſque ad terram. Verus enim dux noſter Ieſus nullo magis confirmat ſuos, quàm ſciſſum ſuum corpus oſtentans, & ad mortem vſque proſtratum. Hinc Ieſus diſcipulis metu Iudæorum exanimatis, & domi

clauſis apparens, vt eos reaccenderet in certamen, & penè à morte in vitam excitaret, quid egit? *Ioann. 20.* Ait Ioann. 20. *Cum ergo ſero eſſet die illa, vna Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ propter metum Iudæorum, venit Ieſus & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & latus.* Ecce tibi, vt metu penè enectos ſuos milites ad vitam reuocaret, in ſpéque vitæ confirmaret, vnum hoc tunc facit, nimirum oſtendit illis ſciſſuras ſui corporis in pedibus, in manibus, in latere. Et quid non ſperent homines de viſa Ieſu ſciſſi *Hil. Are.* corporis veſte? Ait Diuus Hilar. Arel. hom. 8. in Paſch. *Reparandum itaque me in corpore meo, & circumdandum me pelle mea credo quidem ſermonibus annuntiantis, ſed plus credo cicatricibus reſurgentis:* Loquitur de cognitione fidei prout mouet ad opera fortia aggredienda, deiectis hominibus, & penè enectis, imò prorſus emortuis ſpem vitæ, & omnimodæ reparationis inſtillat Dominus, & exhortatoriis ſermonibus, & ſciſſuris proprij cor- *Hilar.* poris oſtenſis. Et vtra pars efficacior? Ait Hilarius: *Plus credo cicatricibus reſurgentis.* Omni exhortatione efficacior eſt oſtenſio ſciſſi corporis Ieſu, qua efficaciſſimè perſuademur, redintegrandas vires noſtras ad hoſtes feriendos, ipſamque mortem perdendam. Hinc in ſumma Apoſtolorum orbitate, quando aſcendente in cœlum Ieſu manebant illi expoſiti mille hoſtilibus incurſibus: duo deſcenderunt Angeli, qui ſic eos confirma- *Actor. 1.* bant, erigebant, Actor. 1. *Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet,* &c. Quid eſt, *ſic veniet?* Videbant illum cum corporis ſciſſuris abire; quas non exuendas, ſed reſeruandas, & iterum atque iterum videndas promittit Angelus, vt hinc reparentur Apoſtolorum deſolatorum *D. Epiph.* animi. Ait Diuus Epiphan. orat. de Aſcenſ. *Sic veniet: Veniet enim corpore noſtro veſtitus: veniet clauorum veſtigiis pulchrè inſignitus, veniet latus lancea dira perforatum, omnibus manifeſtè oſtenſurus, quo nimirum Iudæi videant, in quem olim pupugerunt. Nos autem digni habeamur, qui vultum illius cum fiducia inſpiciamus, promiſſorúmque bonorum participes efficiamur.* Itaque veſtitus corpore noſtro Ieſus ſciſſuras veſtis huius reſeruauit vel in cœleſti gloria, vt iterum illas oſtendens hoſtes ſuos penitus conficiat, nóſque confirmet in ſpe diui- *D. Auguſt.* næ promiſſionis datæ. Et Auguſt. hom. 6. de Aſcenſ. *Sic veniet. Vna erit euectio, vna lætitia nubifera, vna ſpecies manſueta, ſed iuſtis clarifica, & peccatoribus metuenda. Non vos terrebit aduentus, quo conſolatur eius aſcenſus. Sic veniet, clauorum vulnera illæſa demonſtrans, & foraminum cruenta monilia. Vobis filij ſponſi cum coronam cæleſtis exhibebit imperij, crucis vulnera non mutabit.* Quid pulchrius? Nihil anxiùs curant Angeli iuxta hos Patres, quàm deſolatis, & deiectis perſuadere, quod Ieſus lacerum corpus nec in gloria exuet, ſed magis illas ipſas paſſionis ſciſſuras exhibebit, quibus hoſtes pereant, & iuſti confirmentur.

§. VIII.

Pœnitentia principum magnum eſt præſidium ſubditorum.

Hoſtium metu exanimatis Iſraëlitis videte quale præſidium paret dux eorum; dicit enim textus: *Ioſue autem ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram,* &c. Quid agis bone dux? Quid quòd ſcindas veſtimenta tua, & iaceas in terra, vt milites confirmentur? Cur non magis in armis ſplendes? Cur non magis validiſſima iacula contorques, vt tuo præſidio ſis tuis metu exanimatis? Nonne ſi milites meticuloſi videant ducem ſuum laceris veſtibus iacentem, magis infirmabuntur, & magis exanimati hoſtibus parebunt? Abſit; infidelium námque politia, illa præſtantiſſima eſt, qua ſe principes in calamitate oſtendunt ſubditis afflictos, & pœnitentes, ſic enim non parua illis præſidia exigunt ex Deo. Prædicabat Ionas *Ionæ. 3.* cap. 3. *Adhuc quadraginta dies ſunt, & Niniue ſubuertetur,* & in tanta ciuitatis ſubuerſione annuntiata, quid fecit Rex? An ſe ad tutiora loca recepit? An ciuitate relicta ad aliam confugit expectans rei euentum? Hoc commune eſt aliis regibus, at Rex iſte credens voci prophetæ; *ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum, & indutus eſt ſacco,* &c. Non equidem manſit in ſolio, nec ad tutiora alia loca contendit, ſed confugit ad pœnitentiam, indutúſque ſacco ſeſe omnibus videndum exhibebat. Quo labenti penè vrbi præſidium fuit effectus. Ait Diu. Ephrem ſerm. de Pœnit. Ni- *D. Ephre.* niuitarum: *Pro gloria, & honore currus pedibus per vrbem incedebat, omnéſque ad pœnitentiam impellebat. Humiliter incedebat, & præſidium ipſemet ciuitatis ſibi ſubiectæ, ne corrueret, fiebat.* Humiliatio, & afflictio, & pœnitentia principis, præſidium fiebat ciuitati ruituræ, ne corrueret. Et quidem nullo magis principes confirmabunt ſuos, ab eiſque mala depellent, quàm ſi ipſi humilientur, pœnitentiámque agant, coram omnibus, & coram Deo. Ioram arctiſſima hoſtium obſidione preſſus. 4. Reg. 6. ac- *4 Reg. 6.* cepit à ſuis comeſtos eſſe filios præ fame. *Quod cum audiſſet Rex ſcidit veſtimenta ſua, & tranſibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo veſtitus erat ad carnem intrinſecus.* Non viſa eſt lancea in manu Regis, nec æreus thorax in pectore, ſed cilicium viſum eſt circa carnem gradientis ſuper murum. Ad murum cur non magis arma portat? Cur iacula ibi, & fulmina non magis oſtendit? Nonne telorum oſtentatio aptior eſt pro muris, quàm cilicium? Cur ergo ferrum diſſimulans, cilicium oſtendit pro muris? Ait Caiet. *Ecce* *Caiet.* *fructus Eliſæi in Rege: affligebat ſiquidem ſe Rex cilicio inſtructus ab Eliſæo.* Planè Eliſæus præſidium promiſerat, & Regẽ inſtruxerat, vt magis cilicia, & afflictiones pœnitentiæ tractaret, quàm tela, quàm bellica munimenta. Pœnitentiæ enim afflictiones in principibus pariunt tutiſſima ſubditis præſidia, ſub quibus hoſtiles impetus neſciunt timere.

§. IX.

Quod tibi à Deo vis fieri, fac tu propter Deum.

Videns Ioſue fugientes, & pauidos ſuos, ad Deum confugit, vt illos confirmaret; dicit enim: *Scidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini vſque ad veſperam.* Et qualis hic habitus ducis erat, niſi volentis in ſimilia ſollicitare Deum? Amabat enim à Deo reſcindi decretum populo ſuo aduerſum? amabat item Deum facere populo aſſiſtentem; quæ vt in Deo perficeret, ipſe priùs ſcidit veſtimenta ſua, & pronus iacens aſſiſtit coram Deo vſque ad veſperam. Et fallar, niſi is faciat, quod ſimiliter Deus ſcindat decretum iræ ſuæ, & populo aſſiſtat, vt maneat

ſimperterritus. Sic enim quæ à nobis fiunt proptet Deum, ſimilitet efficiuntut pro nobis à Deo. Hinc Ionæ cap. 3. *Operiantur ſaccis homines, & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & conuertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorum. Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? Et vidit Dominus opera eorum, quia conuerſi ſunt à via ſua mala, & miſertus eſt Deus*; &c. Prudens rex cupiens Deum coouerti ab illo denuntiato furore, hoc ſuis perſuadebat, nimirum: *Conuertatur vir a via ſua mala*; quando enim homo à via mala conuerteretur, quaſi neceſſum eſſet, Deum à furore prænuntiato conuerti. Et ſic omnino factum eſt; quo enim modo ſe homines habuerunt erga Deum, eodem ſe habuit Deus erga eos, Ad quæ pulchrè ait Diuus Baſil. Sel. orat. 12. *Pœnitentia pœnitentiam genuit, homines immutantur, & Deus conſilia retractat. O diuina clementia! Ad quantam dignitatem euexit pœnitentiam! Homines lachrymantur, & Deus immutatur; lugent mortales, & decretum ſoluit immortalis.* Quæ pœnitentiæ fecerat in ſe homo, eadem fecit in ſe Deus; pœnitnit hominem, & pœnituit Deum. Mutat homo conſiliũ peccandi; mutat conſilium puniendi Deus. Scindit homo lachrymis genas, pugnis pectora, decretũ vindictæ reſcindit Deus. Sicque hominis pœnitentia giguit pœnitentiam in Deo, vt hic auertatur ab ira, ſicut ille auertitur à ſcelere. Solet enim Deus ęmulari in bonum hominis, quod facit homo in obſequium Dei. Ioann. 11. *Ieſus ergo, vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum, & dixit: Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei, Domine, veni, & vide. Et lachrymatus eſt Ieſus:: Ieſus autem eleuatis ſurſum oculis dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me.* Ecce ordinem. Plorabat Maria, plorabant Iudæi, Ieſus autem horum lachrymis commouetur, annuenſque lachrymis eorum de ſuſcitando Lazaro agebat. Deinde lachrymatur ipſe Ieſus, & ſtatim oſtendit, ſe eſſe exauditum à Patre diuino in lachrymis ſuis. Et cur poſt lachrymas ſuas oſtendit ſe à Patre exauditum? Planè firmare volebat, quàm certum ſit, quòd Deus faciat nobiſcum iuxta ea, quæ nos fecerimus erga illum. Audierat enim Ieſus lachrymas Mariæ, & Iudæorum, & inde etiam oſtendit lachrymas ſuas à Patre exauditas. Id quod ſapienter notans Diuus Zeno hom. de Lazaro ſuſcitato, ait: *Harum ad lachrymas, ſparſam crinis miſeranda cæſariem Saluator pietate commotus, fletus fletibus recantabat. Et quod ipſe ſororum fletibus mouebatur, lachrymis filij ſui ſaluatoris noſtri inter ipſos cœlos eius paternitas flectebatur.* Ecce tibi Ieſus in terra, & Pater in cœlis: Ieſus in terra non videt ſororum lachrymas, quin ſtatim ad illas moueatur: Pater in cœlis non vidit Ieſu lachrymas, quin illas ſtatim exaudiat. Quòd Ieſus in terra facit miſerendo, idem pater cum illo è cœlis annuendo facit. Habes homo viam, qua Deum tibi adaptas; qualem tibi optas eſſe Deum, talem te Deo exhibe, talem te Deo para.

Ionæ 3. Baſil. Sel. Ioann. 11. Zeno.

§. X.

Ad diuini nominis virtutem pertinet, quòd non audeant hoſtes aduerſus fideles.

QVaſi gloria diuini nominis non poſſit ſtare cum hoſtium auſibus, ait Ioſue: *Audient Chananæi, & omnes habitatores terræ, & pariter conglobati circumdabunt nos; atque delebunt nomen noſtrum de terra, & quid facies magno nomini tuo?* Expende hæc vltima: *Et quid facies magno nomini tuo?* Quaſi vbi venerint hoſtes, percuſſerintque fidelem populum; ſic eo ipſo infirmetur magnum Dei nomen, vt vix illi medela inueniri poſſit. Et quidem ingens diuini nominis virtus in eo ſita eſt, quòd vel ad eius ſonum nullus ſit hoſtis, qui audere poſſit. De caotatiſſimo duce Ecditio ait Sidon. Apollin. lib. 2. epiſt. 3. *Vix duo de viginti equitum ſodalitate comitatus, aliquot millia Gothorum non minus die, quàm campo medio tranſiiſti. Ad nominis tui rumorem, perſonæque conſpectum, exercitum exercitatiſſimum ſtupor obruit, ita vt præ admiratione neſcirent duces partis aduerſæ, quàm ſe multi, quàm te pauci comitarentur.* Sic magni ducis præſtantia extollebatur, quòd nominis eius rumorem validiſſimi quique hoſtes ſtuperent, nec aliquid moliri auderent. Quæ in præſtantia diuiniſſimi ducis noſtri Ieſu omnino nunquam non eſſe debet. Vt dicat ipſe Marc. 16. *In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Planè nullum venenum, nullus ſerpens, nullus ſatan non cadet ad rumorem diuini nominis. Quò ſpectans Prudent. lib Apotheoſis ait:

——Torquetur Apollo
Nomine percuſſus Chriſti, nec fulmina verbi
Ferre poteſt, agitant miſerum tot verbera linguæ
Quot laudata Dei reſonent miracula Chriſti.
Intonat antiſtes Domini; Fuge callide ſerpens,
Mancipium Chriſti, fur corruptiſſime, vexas,
Deſine, Chriſtus adeſt, humani corporis vltor.
Non licet, vt ſpolium rapias, cui Chriſtus inhæſit,

Nequeunt ſimul eſſe hoſtis, & Ieſu nomen; vbi diuiniſſimi nominis vel murmur ſonat, ſic hæret hoſtis, ſic ſtupet ſerpens, vt prorſus neſciat nocere. Fœlix qui de tanti ducis nomine aliquid habet, fallar enim ſi hoſtilis ſentiat ſerpentis venenum. Matth. 3. dum Ieſus baptizaretur, vox patris intonuit: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Vocatur ibi Ieſus filius, & dilectus, quorum nominum participationem omnes nos tenemus; qui enim homo non ſit, & vocetur filius, & patri ſuo ſit item dilectus? Cur ergo tunc cœleſtis pater maluit Ieſum vocare duobus illis nominibus, quorum participationẽ omnes tenemus? Volebat iam inde inſinuare quantam de diuini nominis participatione virtutem teneremus aduerſus omnes hoſtiles incurſus antiqui ſerpentis. Dicit namque Diu. Cyprian. orat. 1. de Baptiſm. Chriſti: *Duo grata vocabula filius, & dilectus, ipſo Deo dictante noſtris ſenſibus imprimuntur: vt communio nominum nos aſſociet collegio munerum, & tantæ dulcedinis nomina noſtrum emolliant animum, accendantque deuotionis affectum, per omnia ſibi pater in filio complacuit, nec vlla in eo ſerpentis ſunt repertæ veſtigia.* Planè vbi ſumma Dei in Ieſu oſtenditur cõplacentia, à quo prorſus excluditur, vel halitus ſerpentis antiqui, non otioſè dicitur filius, & dilectus, quorum nominum vocabula etiam nos

Apollin. Mar. 16. Prudẽt. Matth. 3. Cyprian.

participamus, vt ex nominum communione intelligamur eorum virtuti aſſociati, quò ab hoſtili incurſu, ſerpentiſque morſu liberi euadamus.

Ioſue 7. Dixitque Dominus ad Ioſue: Surge, cur iaces pronus in terra? Peccauit Iſraël, & præuaricatus eſt pactum meum: tuleruntque de anathemate, & furati ſunt, atque mentiti, & abſconderunt inter vaſa ſua. Nec poterit Iſraël ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate: non ero vltra vobiſcum, donec conteratis eum, qui huius ſceleris reus eſt. Surge, ſanctifica populum, & dic eis: ſanctificamini in craſtinum: hæc enim dicit Dominus Deus Iſraël: Anathema in medio tui eſt Iſraël, non poteris ſtare, &c.

§. XI.

Non inuenietur Deus, vbi regnat auaritia.

NOn mirum, quòd deſerantur à Deo Iſraëlitæ, quorum in medio aurum de anathemate inueniebatur, ait enim textus: *Non ero vltra vobiſcum, donec conteratis eum*, &c. Tollendus eſt è medio, qui poſt aurum abiit, qui auaritiæ ſedem fecit in anima; ſi velis, quòd Deus adſit. Nihil enim Dei erit in eo, quem implet cupiditas auri. Ait Diu. Leo ſerm. 9. de Paſſione. *Nullum eſt in*
D. Leo. *illo corde iuſtitiæ veſtigium, in quo ſibi auaritia fecit habitaculum.* Vanus eſt, qui ſimul Deo, & auro velit in corde ſuo ſedem dare; cum experientia doceat, quòd ingrediente auro in cor hu-
Matth. 26. manum, inde ſtatim Deus exſufflatur. Matth. 26. *Abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad principes Sacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.* Auaritia ſua captatus miſer accepit nummos à Phariſæis, ſed vt nummi venerunt in eius manus, receſſit Deus ab
Chryſoſt. eius anima. Ait Diu. Chryſoſtom. ſerm. 3. de Reſurrectione. *Parricida pariter, & conuiua vendidit argento Dominum, fecit de magiſtro ferale commercium. Accepit aurum, & perdidit Deum.* Quid grauius? Repetenda millies ſunt à viro fideli ea verba: *Accepit aurum, & perdidit Deum.* Caue tibi homo ab auro, ſimul ſolent eſſe iuncta, quòd aurum acquiratur, & Deus perdatur; quòd veniat aurum, & Deus abeat. Non vult diuinitas
Ioann. 2. conſortium auri; auaritiæ fugit ſodalitatem Ioan. 2. *Aſcendit Ieſus Ieroſolymam; & inuenit in templo vendentes oues, & boues, & columbas, & nummularios ſedentes. Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque, & boues, & nummulariorum effudit æs, & menſas ſubuertit.* Deus bone, qui meretrices recipiebas, adulteriſque benignitatem oſtendebas, ſic iraſceris in hos miſeros mercatores? Cur modò flagellum exhibes, & percutis, qui aliàs ſuauiſſimus es, & multum miſericors? Volebant iſti, vt in eadem ſede eſſet Deus, & auaritia; Deus, & lucri amor; & ſic non contenti lucra ſectari in foro, lucris ſuis etiam ſedem poſuerant in templo, in quo ſingulariter Deus aſſidebat. Ideo eos percutit Dominus, docens flagello, non poſſe Deum manere cum auaritia in eadem ſede; ſed neceſſum eſſe, quòd præſente Deo auaritia pereat; vel præſente auaritia, & præualente, perdatur Deus. Ex quo monebat
D. Cyprian. ſerm. 2. de Baptiſmo Chriſti. *Loquere* *D. Cyprian.*
igitur, Domine, quia audit ſeruus tuus. Suaue eſt mihi eloquium tuum, à vilibus pretioſa diſtinguens, quaſi flagello de funiculis contexto, de meo interiori templo, quod tu inhabitas, omnem nundinationē expellit, nec patitur in atriis tuis meretmonia columbarum, ſed à ſanctuario gratia tua omnem venalitatem excludit. Crede mihi, quò acceſſurus eſt Deus, præmittit quaſi flagellum, quo excludatur auaritia, & vel eius veſtigia exſufflentur. Non in vna ſede morantur auri cupiditas, & Deus. Aut illa expellatur, aut hic perdatur. Hoſtile ſemper odium eſt inter Deum, & auaritiam. Ait enim Iſaiæ cap. *Iſai. 1.*
1. *Principes tui infideles, ſocij furum, diligunt munera, ſequuntur retributiones: Propter quod ait Dominus Deus exercituum fortis Iſrael: Heu, conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis!* Hoc vnum de illis dicebat, quòd nimirum lucris, muneribuſque inhiarent, & ſtatim vocat Deus illos hoſtes, & inimicos, de quibus vindictam ſumat.
Ait Petrus Dam. lib. 2. epiſt. 2. *Per Iſaiam Domi-* *P. Dam.*
nus conqueritur, dicens: Principes tui infideles, ſocij furum, diligunt munera: De quibus & paulò poſt dicit: Heu, conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Iſ, qui ſocij furum, qui auro inhiant, qui lucris ſtudent, ſingulariter Deo hoſtes, & inimici dicuntur, aduerſus quos Deus
acerrimam parat vindictam. Vnde monebat Ter- *Tertull.*
tul. lib. de cultu fœm. *Ne dilexeritis aurum, in quo prima delicta populi Iſrael denotantur. Odiſſe debetis quod Iudæos perdidit, quod derelinquentes Deum adorauerunt.* Expende illa, *Derelinquentes Deum*; quippe derelictus fuit Deus, cum primum apparuit aurum colendum.

§. XII.

Auaritia valde infirmat Eccleſiaſticos viros, ne contra ſcelera ſtent.

NOtanter dicit textus: *Nec poterit ſtare Iſraël ante hoſtes ſuos, &c.* Non dicit; Nec poterit ſtare populus; ſed, nec poterit ſtare Iſraël; quippe Iſraël nomen eſt particulariter dicati Deo. Vt inde videamus, quàm ſingulariter auaritia infirmet viros dicatos Deo, infirmet Eccleſiaſticos homines, ne ſtare poſſint contra popularia ſcelera.
Ait Rupert. in præf. lib. 1. cap. 21. *Non ergo, in-* *Rupert.*
quit Dominus, poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate. Vbi enim in Sacerdotibus, vel iis, qui præſunt, auaritia regnat, & principatum obtinet pecunia; hi, qui ſunt Iſrael; arma virtutum contra vitia tenentes, & prout oportet arguere, & obſecrare volentes, ſtare non poſſunt contra hoſtes liberè repugnantes, quippe quos pecunia tuetur. Heu quàm ſe tuebuntur ſcelera ſub pecuniis, cum illorum perſecutor, auarus lucrique ſtudioſus fuerit! Quomodo fieri poterit, quod vir ſtudens pecuniis acquirendis, non potius ſuffragetur vitiis, & ſceleribus, vnde lucra receperit? Ride Chriſtiane Eccleſiaſtica munera, in quibus pecunia principatum habuerit; nulla ibi erit vis aduerſus vitia, ſed infirmitas, ſed impoten-
tia. Matth. 21. *Intrauit Ieſus in templum Dei, &* *Matth. 21.*
eiiciebat omnes ementes, & vendentes in templo, & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas

lūbas euertit: : Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo, & ſanauit eos. Dum nundinat è templo eiicit, ſtatim accedentes cœcos, & claudos ſanat in templo. Non equidem ſanabantur in templo claudi, nec cœci, dum ibi ſedem lucrum babebat, dum ibi ſtabat nummulariorum menſa. Non enim in miniſtris templi virtus erat aduerſus mala tollenda, dum in ſe regnare pecuniam permittebant. Rupert. Ait eleganter vbi ſupra Rupert. *Non priùs cæcos, & claudos curaui, quàm illos latrocinantes de ſpelunca eiecit, quia videlicet, non vitia curari, nec virtutes poſſunt illuſtrari, niſi prius Mammon de cordibus Sacerdotum, aut ipſi Sacerdotes cum illo Deo ſuo de templo Dei fuerint eiecti.* Quid poterit Sacerdos aduerſus populares infirmitates, ſi ipſe lucri rapitur inſana cupiditate? Niſi enim priùs auaritiæ ſedes fuerit ex te deiecta, non præualebis aduerſus mala, quæ te inuaſerint armata crumenis. Aiebat Ecclef. 20. Eccleſiaſt. cap. 20. *Xenia, & dona excæcant oculos iudicum, & quaſi mutus in ore, auertit correptiones* Petr. Dam. *eorum.* Quò reſpiciens Petrus Dam. lib. 2. epiſt. 2. ait: *Armat enim muneribus aduentantes, & per eos expugnat, ac cæcat eorum corda, qui ſuggerendi locum apud aures obtinent principales.* Equidem vitia armata muneribus, & pecuniis nunquam non expugnant eos, à quibus fuerant exſufflanda, ſi in eis amor lucri ſuccendatur. Plura huc ſunt trahenda ex tom. 3. in Euang. lib. 15. cap. 2. §. 7. & 6.

Ioſue 7. Surgens itaque Ioſue manè applicuit Iſraël per tribus ſuas, & inuenta eſt tribus Iuda. Quæ cum iuxta familias ſuas eſſet oblata, inuenta eſt familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi, cuius domum in ſingulos diuidens viros, inuenit Acham filium Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda.

§. XIII.

Ride nobilitatem, quæ primi parentis Dei virtutes non refert.

MVltus eſt textus in repetenda proſapia Achami, dixerat, vt inuenta fuerat Iuda tribus, & in hac notata Zare familia, & in hac Zabdi domus, & tandem in hac deprehenſus Acham, & ſtatim repetit. *Inuenit Acham filium Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda.* Ad quid neceſſaria tam frequens repetitio nobilium auorum, in homine, qui ſtatim erat furti ſacrilegio damnandus? Planè quo vilior, & miſerabilior Acham erat peccato ſuo, eo diuinus ſpiritus curioſiùs memorat eius nobiliſſimam proſapiam, clariſſimos auos, vt ſic contundat humanam vanitatem in ſola auorum claritudine ſe gloriantem. Quanta eſt nobilitas, quam viliſſimus fur, & homo execrandus habet? Non equidem verè nobilis eſt, qui claros numerat auos, ſed qui virtutes in ſe refert æterni, & Iob. 1. ſummi Patris. De Iob cap. 1. dicitur *Erat vir ille magnus inter omnes orientales.* Vbi legit Orig. *Fuit hic homo de genere optimo.* Contentus eſt textus ſacet dixiſſe Iobum eſſe de genere optimo, abſtinet à relatione auorum, proauorumque eius; & cur non magis Iobi auos, & proſapiam nobis proponit, vt ſolet in aliis facere? Equidem in tanto viro optimum genus nobilitatis miratur, quod non in relatione auorum conſiſtit, ſed in exhibitione virtutum, quas à Deo accepimus in prima hominis natiuitate. Ait lib. 1 in Iob Origen. *Talis erat beatus* Origen *Iob foris ab omni crimine, iuſtus, verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni re mala. Ergo quia talis erat coram Deo, meritò dicitur de genere eſſe optimo, Nam quis verò bene erit natus, niſi is, qui diuinam natiuitatem, atque conditionem integram conſeruamit?* Non in quo numerari poſſunt illuſtres ataui, ſed in quo virtutes primæ natiuitatis, qua homo productus à Deo fuit, conſeruantur, in eo vera nobilitas apparet. Fælix ille eſt, qui mundialis genealogiæ deſcenſus rident, ad primæuam ex Deo originem conuertitur, eiuſque virtutes in ſe ſeruare contendit, quod eſt optimum nobilitatis genus. Ioſue 3. ad arcæ conſpectum: *Steterunt aquæ Iordanis*; ſiue vt Pſalm. ait: *Iordanis conuerſus eſt retrorſum:* de quo D. Ambroſ. lib. 2. Exam. cap. 3. *Iordanis reflexo amne in ſuum fontem reuertitur.* Quæ vndæ præcipitabantur in mare, reflexæ ſunt versùs primum fontem, vndè ſcaturiebant. Et quid hac reflexione portendebant? Docebant ſanè, tranſeuntes Iudæos, in quo erat ſitum præcipuum nobilis deſcendentiæ decus, non in eo quo à magnis procederent, ſed quòd ad primum fontem Deum operibus condignis reuerterentur. Quò ſpectans Richar. Victor. tract. 1. de extermin. part. 1. cap. 13. ait: *Iordanis curſum retorquens in fontem redeat; humanus animus ſua ſpernens, ſeſéque contemnens totus in Deum tranſeat; & ad Deum fontem viuum totum amoris ſui impetum retorqueat.* Vt Iordanis fluxam deſcendentiam contemnens ad primum fontem reuertebatur; ſic homo ſua contemnat, ſpernat quod à magnis deſcendat, inde enim nihil niſi amaritudinem mortis inueniet; ad primam originem attendat, quam habuit ex Deo, à quo ſolo omnis paternitas optima eſt: indeque vera, & ſolida nobilitas aſſeritur. Hinc Matth. cap. 1. genealogiam Saluatoris noſtri texens, totus eſt in oſtendendis patribus, auis, & atauis Ioſephi, qui multo modo ad genealogiam Saluatoris pertinebant. Lucas autem cap. 3. ad eandem Ieſu accedens genealogiam dum Ioſephi patrem, & auum ponit legalem, ſtatim proponit Leui verum ſecundùm carnalem generationem, atauum Mariæ; Leui enim genuit Pantherem, Panther autem genuit Bipantherem, Bipanther autem genuit Ioachim patrem Mariæ, vt ex Damaſ. notat noſter Toletus in præſenti annotat. 58. Inuenies ergo non in Matthæo, ſed in Luca propriam, & naturalem Ieſu genealogiam. Et quando in generatione legali Ioſephi propoſita à Luca, ſimul inueniuntur veri, & naturales Ieſu ataui, vera, & naturalis Ieſu genealogia ab atauis; cur ſimiliter non prouidit Deus vt in genealogia naturali Ioſephi poſita à Matthæo, ſimul inuenirentur Ieſu veri aui, ſeu ataui? Planè Lucas ſic ordinarat Ieſu genealogiam, vt reflexo amne ad primum fontem reuerteret nempe Deum, ait enim de Ieſu cap. 3. *Vt putabatur filius Ioſeph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Leui ::: qui fuit Dei.* Matthæus autem deſcendentiam Ioſephi ab Abraham, & Dauid, & per reges, & clariſſimos duces tractans non Dei meminit. Quò magis oſtendebat genealogiam ſuam minimè ad Ieſum pertinere. Ait enim noſter Cardin. Tolet. vbi ſupra: Card. Tol. *Mathæus generationes Chriſti ex Ioſeph narrat, peculiari quadam cauſa, quam notauit Irenæus lib. 3. cap. 30. Vt nimirum oſtenderet ſic virum Mariæ, & patrem Chriſti Ioſeph fuiſſe, vt de eius ſemine Chriſtus*

conceptus non ſit, quam rem facile ſignificabat Hebrais. Et meritò quam texebat genealogiam Matthæus à ſolis regibus, clariſſimiſque, & notiſſimis ducibus, eo ſpectabat, ne inde natus Ieſus crederetur. Ridet enim Dominus, & repellit proſapiam, quæ ſolis atauis, proauiſque principibus ſplendet; illamque vt ſui dignam amplectitur, quæ reflexo amne primum fontem Deum aſpicit, eiuſque in ſe virtutes refert.

§. XIV.

Auro præpeditum etiam validiſſimi auxiliatores non iuuabunt ad ſalutem.

VÆ miſero, qui auro ſe dedit mancipium; etiam à validiſſimis auxiliatoribus non eripietur ex vinculis illius. Furari auri reum dum Dominus ad pœnam deſignat, ſimul oſtendit hominem clariſſimis auis, atauiſque conſpicuum. Ait enim, *Inuenit Acham filium Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda.* Et cur neceſſum fuit in damnatione ſacrilegi tot claros eius auos nominare, inſuper nobiliſſimam addere Iuda tribum? Vt hinc videas, quàm inſanabile vulnus fiat ab auri cupiditate, illa enim præpeditum tot validiſſimi auxiliatores non iuuant. Ait Prudentius in Pſychomachia. *Prudent.*

Dum vetitis inſigne legens anathema fauillis
Mæſta ruinarum ſpolia inſatiabilis hauſit;
Non illum generoſa tribus, non plebis auita,
Lauit Iuda parens, Chriſto quandóque propinqua
Nobilis, & tali fælix patriarcha nepote.

Tribus illa cantatiſſima, à qua Chriſtus radiabat oriturus; non iuuit ad ſalutem hominem, qui ſe ſe fecerat auri mancipium. Heu lethaliſſimam plagam in auri cupiditate ſitam! Caue homo, ne iis præpediaris vinculis; etſi enim pro te habeas auxiliatores validiſſimos, non te inde ſuſtollent ad ſalutem. Matthæi cap. 8. vbi diſcipuli Ieſu omnes *Matth. 8.* naiculam aſcenderunt. Tempeſtas inualeſcebat, ita vt *nauicula operiretur fluctibus*, & Apoſtoli ſe perire clamarent. At Luc. 5. nauis Simonis erat iuxta littus in tranquillitate ſumma. Ecce tibi ſolus Simon Petrus in naui ſua exiſtens, ſecurus eſt, nec ſibi, nec naui timet; cum autem omnes Apoſtoli eſſent in illa Matthæi nauicula, & tempeſtas, & extrema calamitas inſtat. Et cur tantorum Apoſtolorum merita non magis nauiculæ proficiunt, vt eam liberent à periculo? Erat ſimul in ea Iudas auri viliſſimum mancipium, qui vt aurum haberet, non dubitaret prodere magiſtrum; vbi autem talis eſt, nihil poſſunt etiam auxiliatores validiſſimi. Ait D. Ambroſ. lib. 4. in Luc. *Non turbatur nauis,* *D. Ambr.* *qua Petrum habet; turbatur iſta, qua Iudam habet. Et ſi multa illic diſcipulorum merita nauigabant, tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat.* Heu auariſſimi furis malum, quod non leuant vel Apoſtolorum merita tanta! Quis non caueat peſtem; quam tot tantique medici non ſanant? Huc trahe dicta 2. tom. in Euang. lib. 6. cap. 5. §. 1.

§. XV.

Peccator induratus, etiam inter apertiſſima ſigna ſui facinoris, latere poſſe confidit.

OStendebatur Deus inueſtigator furti; iubentur Iſraëlitæ per integram noctem ſanctificari, & præparari, vt matutinæ inueſtigationi à Deo ordinatæ ſubſint. Deprehenſa eſt primo ſortium examine tribus Iuda, imò iam deſignata erat Zare familia, & reus adhuc quietus ſtat, nec effugium quærit nec manifeſtat crimen. Tandem ait: *Reperit Zabdi, cuius domum in ſingulos diuidens viros inuenit Acham,* &c. Quid impudentius viro iſto? Videbat ſigna infallibilia proponi, inter quæ impoſſibile apparebat reum latere poſſe: dum Deus illum præſentem aſſerit, & furtem quærendum, & inueniendum promittit: dum ſors iam tribum, iam familiam, iam domum deſignat? Et inter hæc miſer non ſatagit, vt præueniat diuinarum ſortium ſcrutinium, vel fugiendo nocturnis tenebris, vel confitendo peccata ſua. Quid ſtultius? Sic ſic peccatores obdurati etiam inter patentiſſima ſe poſſe latere præſumunt, & miſerè ſe deludunt. Matthæi cap. 26. dum Ieſus menſæ accumberet cum *Matth. 26.* diſcipulis ſuis dixit: *Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt. Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum Domine? At ipſe reſpondens ait, Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. Reſpondens autem Iudas, qui tradidit, eum, dixit; Nunquid ego ſum Rabbi?* Expende modò, vt inter ſigna traditoris, Apoſtoli de ſe trepidant, & contriſtantur valde; ſolus autem Iudas, & alacer, & intrepidus agit: Audit Ieſum proditionis meminiſſe, audit & ſignum proditoris dari, & quaſi nihil ſibi diceretur, cum aliis interrogat. Cur miſer videns manifeſtam Deo proditionem, & videns ſigna data proditoris, & duriſſimas intentatas minas non magis obtumeſcis? Cur audes ibi ſtare, & in paropſidem immittere adhuc manum? Ea eſt conditio peccatoris obdurati in malitia, vt vel inter ſigna conſpicua ſui facinoris ſemper præſumat ſe poſſe latitare. Ad hunc D. Leo ſerm. 7. de Paſſ. ait: *Ecce innocentes condiſci-* *D. Leo.* *puli tui ad ſignificationem facinoris expaueſcunt, & omnes ſibi non edito impietatis authore, formidant; contriſtati enim ſunt non de conſcientiæ reatu, ſed de humanæ mutabilitatis incerto, timentes ne minus verum eſſet quod in ſe quiſque nouerat, quàm quod ipſa veritas prauidebat. Tu autem in hac trepidatione ſanctorum, abuteris Domini patientia, & abſcondi te tua credis audacia. Addis impudentiam ſceleri, nec ſigno euidentiore terreris. Cumque ſe à cibo alij, in quo iudicium Dominus poſuerat, continerent, tu manum non detrahis à paropſide, quia animam non auertis à crimine.* Quid impudentius? Dum ſigna, & indicia proditoris proponuntur à Deo, vnus Iudas ad ſigna accedere non veretur, perſuaſus ſe vel inter illa poſſe latere. Sic præſumunt qui in ſceleribus obdureſcunt, à quibus nolint auerti. Fratricida ille Cain poſt occiſum fratrem requiſitus à Deo, & de facinore interrogatus. Geneſ. 4. *Geneſ. 4.* adhuc negabat aiens: *Neſcio, nunquid cuſtos ſum fratris mei?* Ad quæ verba Victor Mauritanus lib. *Maurita.* de Pœn. apud D. Ambroſ. ait: *O inſaniam deteſtabilem! O audaciam ſingularem! Et credidit ſine conſcio crimen publicari non poſſe.* Hæc ſanè eſt ſceleratorum hominum audacia, quòd nunquam credant poſſe ſua facinora reuelari; tantum enim fidunt ſecreto à ſe in facinoribus obſeruato, vt vel inter ſigna clariſſima à Deo propoſita intrepidi aſtent, quaſi minimè poſſint publicari.

Ioſue cap. 7. Dixítque Ioſue ad Acham: Fili mi da gloriam Deo, & confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abſcondas.

das. Reſpondit Acham Ioſue, & dixit ei: Vere ergo peccaui Domino Deo Iſraël, & ſic feci. Vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulamque auream quinquaginta ſiclorum: & concupiſcens abſtuli, & abſcondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque foſſa humo operui. Miſit ergo Ioſue, &c.

§. XVI.

Suauitas Imperantis extorquet vel difficillima obſequia à ſubditis.

EXpende ſapientiam Ioſue, deprehendit reum tanti criminis, quod turbauerat victorias ſuas, & vocat filium: ait enim: *Fili mi da gloriam Deo, & confitere*, &c. Et cur filium vocat quem tanti facinoris reum noſcebat? Volebat ab illo confeſſionem claram facinoris extorquere, & meritò confugit ad charitatis, & ſuauitatis verba. Quæ enim obſequia à ſubditis non extorqueant manſueta, & ſuauia verba? De Sapientia dicitur cap 8. *Sapient. 8.* *Attingit ergo à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Hanc amaui*, &c. Vt fortiter perducat vniuerſa ad exoptatos fines, hoc facit, nimirum, *diſponit omnia ſuauiter*; nullum enim medium efficacius eſt, quàm ſuauitas imperantis, vt omnia ad exoptatos fines perducantur. Quò reſpiciens D. Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum cap. 27. *D. Auguſt.* ait: *Sancti ac ſublimes Angeli habent contemplationem, & actionem ſuam; id enim ſibi agendum imperant, quod ille, quem contemplantur, iubet; cuius æterno imperio liberaliter, quia ſuauiter ſeruiunt.* Expende illa: *Quia ſuauiter*, &c. Quippe quo ſuauiùs tractantur, reguntur ſubditi, eo liberalius ſua exhibent obſequia imperanti. Quid enim non eliciat à corde rationali verbum imperantis ſuaue? Hoc erat familiariſſimum Paulo ex epiſt. ad Rom. *Rom. 16.* 16. *Salutate inuicem in oſculo ſancto*: hunc quaſi hamum in fine ponebat epiſtolarum, vt ad earum monita vniuerſos traheret. *D. Hieron.* Quò reſpiciens D. Hieron. epiſt. ad Theophilum Alexandrinum ait: *Non quæris monachos tibi eſſe ſubiectos, ideo magis ſubiectos habes. Tu offers oſculum, illi colla ſubmittunt. Exhibes militem, & ducem impetras: quaſi vnus in pluribus es, vt ſis vnus è pluribus. Cito indignatur libertas, ſi opprimitur. Nemo plus impetrat à libero, quàm qui ſeruire non cogit.* Nolui verbulum prætereire, ſingulis enim illorum efficaciter perſuadet Hieron. quàm plus valent oſcula imperantis ad elicienda, & extorquenda obſequia, quàm ſeueritas, & rigor. Vtinam hanc virtutem ebibiſſent vniuerſi populorum rectores, & ſubditos haberent obedientiſſimos. Crede mihi, non ille valet in ſubditos, qui poteſtatem exhibet in illos, ſed qui dimiſſo poteſtatis ſupercilio, tot patres in ſe oſtendit, quot ſunt ſubditi, vt nullus eorum patrem non videat in principe. *1. Reg. 12.* Dicebat Samuel 1. Reg. 12. *Si autem non audieritis vocem Domini, ſed exaſperaueritis ſermones eius, erit manus eius ſuper vos & ſuper patres veſtros.* *Septuag.* Septuag. poſuere: *Super vos, & ſuper Regem veſtrum.* Et ſanè de rege ibi agebat Samuel; cur ergo quem Septuaginta regem vocant, Vulgata noſtra vocauit non patrem, ſed patres? Equidem ea eſt præſtantia, & efficacia, & forma boni principis, boni regis, quòd tot ſe exhibeat patres, vt nullus ſubditus in eo patrem non teneat. Quo abſque dubio plura ſibi extorquebit obſequia. Sic Ioſue noſter in præſenti, & ſceleratum hominem filium vocat; vt oſtendat, quòd ipſe parentem agat, qui talem filium non negat.

§. XVII.

Præſtantis, & diuini principis eſt non tam ad propriam poteſtatem reſpicere, quàm ad id quod magis ad ſubditos conducit.

QVanta hæc ſummi principis erat deiectio, quòd hominem ſceleratum, quaſi filium alloqueretur? Ait enim: *Fili mi da gloriam Deo*, &c. Cur filium voces, quem vt nequiſſimum perditurus es? Cur non magis ſeueriſſimi iudicis ſeueritatem, & ſupercilium exhibes? Cur non te intra fines ſublimiſſimæ poteſtatis contines ſaltem reſpectu hominis nequam. Conducebat illa deiectio magis, vt Acham errorem ſuum agnoſceret, & confiteretur, Deóque gloriam redderet. Boni autem, & diuini principis eſt non ad poteſtatem, dignitatemque ſuam reſpicere, ſed ad ea, quæ ſubditis conuenientiora habentur. Quod audiùs notarim propter innumeros hominum Præſules, qui toti intenti ad ea, quæ dignitatis, & poteſtatis ſuæ ſunt, nequid inde perdatur, non æſtimant, quòd ſubditos perdant. In quo longiſſimè abſunt à Dei ſpiritu, qui principes perficit, dum ſcit poteſtatis propriæ obliuiſci, vt ſubditis conuenientiora attendat. *Matth. 26.* Hinc verus Ieſus noſter Matth. 26. dum accederet ad paſſionis duellum, ſic orat. *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, verumtamen non ſicut ego volo ſed ſicut tu vis.* Quibus duæ in Ieſu exprimebantur voluntates, altera diuina, altera humana. Quæ humana erat, & quaſi ab infirmitate carnis onerabatur, poteſtatem Dei reſpiciebat, & id petebat, quo Dei poteſtas ſplendeſceret, dicens, *Si poſſibile eſt, tranſeat*, &c. At voluntas Dei, dimiſſa poteſtate, id ſolum attendebat, quod conducibilius videretur, vt homines ſaluarentur. Vt enim infirmitatis humanæ eſt, omnia poteſtatis velle; ſic diuinæ valentiæ eſt, poteſtatem ſuam abſolutam obliuiſci, vt ad hominibus conuenientia condeſcendat. *D. Leo.* Ait D. Leo ſerm. 5. de Paſſ. *Vt ſuſcipiens, ſuſceptaque natura eſſet manifeſta diſtinctio, quod erat hominis, dominam deſiderauit potentiam; quod erat Dei, ad cauſam reſpexit humanam.* Infirmæ humanitatis eſt, ſic ad potentiæ oſtentationem, & conſeruationem reſpicere, vt nunquam inde ſciat deſcendere. Dei enim virtus ad cauſam ſubditorum reſpicit, & vbi ſubditi cauſa petit, non detrectat poteſtatis, & dignitatis obliuiſci, vt illi ſubueniat. *Matth. 2.* Matth. 2. dicebant Magi: *Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus*, &c. Dum dicunt ſtellam eius, errones aliqui putabant ſtellam illam fuiſſe regis nati dominatricem. Sic hominibus ſtellas dominari rati. Quid ergo, ſtella illa dominabatur Dominicæ natiuitatis? Abſit; imò puerulus natus in ſtella illa verus, & diuiniſſimus eius, noſtrique Dominus oſtendebatur, quando deducebat eò ſtellam, vt condeſcenderet hominibus ducendis. *D. Aug.* Ait enim D. Auguſt. hom. 5. de Epiphan. *Hinc Chriſtus non ſub dominio ſtellæ, ſed eius Dominus apparuit, quia illa non in cælo ſyderæas vias tenuit, ſed hominibus*

qua

quærentibus Chriſtum, viam vſque ad locum in quo natus fuerat, monſtrauit. Equidem non ſtellæ, ſed Chriſti ibi clariſſimè apparebat dominatus, cuius ſolius eſt obliuiſci propriæ altitudinis, & maieſtatis, vt condeſcendat ſuorum neceſſitati. Vbi aliquem videris ſic dominari, vt propriæ attentus dignitati, neſciat aliquid illius diſſimulare, & condeſcendere ſubditorum cauſis; in eo nihil puta eſſe diuini dominatus: qui enim dominatus eſt Dei, ad cauſam reſpicit humanam, etiam ſi ob illam propria ſit poteſtas diſſimulanda. Quò adſpiciens

Zach. 8. Zacharias cap. 8. ait: *Ecce rex tuus venit tibi iuſtus, & ſaluator, ipſe pauper aſcendit ſuper aſinum*, &c. Qui verè omnipotens Deus eſt, pauperem habitum aſſumens non in millibus millium Angelorum, non in curru ſublimis apparet, ſed in vili, & abiecto aſino. Et cur non magis regiam ſuam poteſtatem con-

Zeno. ſeruat, & oſtentat? Ait D. Zeno lib. 2. ſerm. 3. *Namque temperat ſe propter verum naturam filius, ne æternæ maieſtatis Dominum non poſſit mundi iſtius mediocritas ſuſtinere.* Et idem ſerm. 6. ait: *Etenim Deus Dei filius tempore conſtitutus; diſſimulata interim maieſtate ab æterna ſede profectus*, &c. Nunquam enim non eſt conforme diuino dominatui, quod ſciat princeps diſſimulare maieſtatem, & ſeſe attemperare ſubditorum neceſſitati. Vt dicat Diu.

Auguſt. Auguſt. ſerm. 6. de Nat. *Occultatur in membris infantiæ impotentia maieſtatis, Deus pendet ad vbera genitricis. Pannorum vilium ſqualore contegitur, duriſſimi ſuffert præſepis anguſtias, & totum miſericors humiliter patitur, dummodo mundus, qui perierat, liberaretur.* Ne detrectet princeps aliquid detrahere maieſtati, vt egenti opituletur.

§. XVIII.

Reus ad nullum magis reſpiciat, quàm ad Deum, niſi velit funditus perire.

SApienter Ioſue vbi reum deprehendit, Deum illi ob oculos proponit, in quem intendat aiens: *Da gloriam Deo, & confitere*, &c. Nec alium quàm Deum in ſua confeſſione reus intendit dicens: *Verè ego peccaui Domino Deo Iſrael*, &c. Vt inde iam monſtretur, quàm ſit ſalutare reis Deum reſpicere, niſi velint ſub peccatorum ſuorum pondere prorſus premi. Infœlix ille Apoſtolus Matth. 27. pœni-

Matth. 27. tentia ductus clamauit: *Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum: & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Peccatum ſuum fatetur, aurum vomit, & nihilominus funditus perit. Et cur tanta perditio temporalis, & æterna hominem oppreſſit ſcelera confitentem? In tota illa ſua confeſſione non meminit Deum offenſum, ſed hominem ſolum cogitabat, & ſic non miror, quod peccati ſui pondere opprimere-

D. Leo. tur. Ait D. Leo ſermone 1. de Paſſ. *Dicendo, Peccaui; tradens ſanguinem iuſtum, in impietatis tuæ perfidia perſtitiſti, quia Ieſum non Deum Dei filium, ſed noſtræ tantummodo conditionis hominem inter extremum mortis tuæ periculum, credidiſti.* Non vidit miſer in Ieſu Deum, nec Deum in illo meminit, ſed tantum ad hominem reſpexit, vnde illi nullus ſalutis aditus potuit patere. Qui enim peccatis pleni non ad Deum, ſed ad creaturam reſpiciunt, neceſſum eſt, vt ſub peccatis pereant; de creatura enim quid peccator ſperet, niſi ruinam extremam? Solus quippe Deus ob oculos peccatoris poſitus valet illi oſtendere ſalutis remedium.

3. Reg. 17. Dixit Elias 3. Regum 17. *Viuit Dominus Deus Iſraël, in cuius conſpectu ſto: ſi erit annis his ros, & pluuia, niſi per os meum.* Dura ſanè ſententia, & ad perditionem peccatorum propoſita, quòd cœli claues ponantur in ore hominis. Ex quo ibi poſitæ ſunt, nihil non graue, & calamitoſum miſeris peccatoribus erat. Quid tunc? Ingreſſus Elias domum mulieris viduæ, à qua panem accepit, tandem ait: *Hydria farinæ non deficiet: vſque ad diem in qua Dominus daturus eſt pluuiam ſuper terram.* O præclarum nuntium peccatoribus hominibus! Iam dicit Elias, vſque ad diem, qua Dominus daturus eſt pluuiam; non ipſe, ſed Dominus proponitur pluuiæ dator, vbi autem liceat peccatoribus vel audire Deum, iam lene quid, & ſalutare ſibi intelligunt. Ait D. Chryſoſt. ſerm. 1. in Eliam pro- Chryſoſt.
phet. *Incipit miteſcere, & intra ſe miſericordiam exercere: Dicit enim: Non deficiet farina hydriæ, donec det Dominus pluuiam ſuper terram. Antea miſericordiam Deo in danda pluuia permittere nolebat dicens: Non erit pluuia niſi iuxta verba oris mei. Nunc autem permittit.* Ecce tibi, vnde miteſcere incipit; ex quo proponit Deum ob peccatorum oculos, à quo pluuiam expectent. Vbi enim non Deum ſed ſe proponebat miſeris; æreum reddebatur illis cœlum, nec vllus aditus apparebat, vnde poſſet venire miſericordia reis. At dum non ſe ſed Deum proponit, à quo ſperent pluuiam; iam inde & miſericordia, & lenitas incipit apparere. Fœlix ille, qui in neceſſitate ſua poteſt reſpicere Deum, fallar niſi inde ingentia capiat malorum leuamenta.

§. XIX.

Auri amor præcipuus Dei hoſtis cenſetur.

NOn aberrauerit, qui putet Achamum reſpexiſſe ad auri, argentive furtum, quum ait: *Verè ego peccaui Domino Deo Iſrael.* Alij enim peccatores etiam in Deum peccant, at auarus peculiari quadam ratione contrariatur Deo optimo, maximo. Ideò de auaro peculiariter ait Paulus ad Ephes. 5. *Aut auarus, (quod eſt Idolorum ſeruitus.)* Epheſ. 5.
Vt enim Idololatria ſe vero Deo opponit, ſic etiam auri cupiditas Deo ſpecialiter contrariatur. Vt dicat Nicetas in orat. Nazianz. 29. *Auaritiam idolo-* Nazianz.
latriam Paulus vocat; fortaſſe, quod eos ſolus diuitiarum amor decat, qui Deum neſciunt. Quaſi nec Deum, nec veri Dei notitiam patiatur in anima diuitiarum amor. Sed neceſſum ſit, quòd Deus prorſus excludatur, vbi hic auri affectus intrauerit, quaſi ſit Deo penitus exitialis. Hinc Iſaias cap. 1. Iſai. 1.
Principes tui infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones::: Propter hoc ait dominus Deus exercituum fortis Iſraël, Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis! Vbi eos vocat homines diuitiarum amatores, ſtatim vetus, & ſolus Deus Iſraël illos habet vt infenſiſſimos ſibi hoſtes. Nec iniuria; ab auri enim amore hoſtilia odia excitarunt in verum Dominum. Ait enim D. Cyril Alex. Cyr. Alex.
ibi: *Ex eo autem, quod iniuſtè iudicauerint, & ſordidis prædis inhiauerint, etiam in ipſum Chriſtum ſunt furiosè debacchati.* Ab auro conceperunt totum illum furorem, quo in Dei filium fuerunt debacchati. Vbi enim lucri cupiditas cœpit in Ieroſolymitanis principibus exardeſcere, eo inſaniæ deuenerunt, vt lethale bellum indicerent ipſi Deo. Matth. 21. *At illi videntes filium, dixerunt* Matth. 21.
intra ſe, Hic eſt hæres: venite, occidamus eum, & obtinebimus hæreditatem eius. Circa quæ verba ait Im-

perfectus

perfectus hom. 40. *Ex omnibus operibus eius cognouerunt eum filium Dei eſſe , hoc enim ſignificat dicens : Hic eſt hæres ; tamen poſtquam introiuit in templum & animalia, quæ ad ſacrificia vendebantur, foras eiecit, in quibus Sacerdotes auari tunc delectabantur , tunc præcipuè cogitauerunt eum occidere, dicentes intra ſe ; Si populus iſtum habuerit Deum, neceſſe eſt , vt dimittat conſuetudinem beſtiarum , quæ ad noſtrum pertinet lucrum ; & acquieſcat offerri ſacrificium iuſtitiæ , quæ ad gloriam Dei pertinet, & ſic populus iſte non erit poſſeſſio noſtra, ſed Dei.* Sic ibi : Quid fœdius de lucrorum cupiditate excogitari potuit ? Quæ vbi in Sacerdotum Ieroſolymitanorũ cordibus regnare cæpit, fecit , vt apertum bellum inferrent notiſſimo ſibi Deo. Amor lucri, & cogitatio perdendi Dei ſimul illorum pectori irrepſerunt. Is enim eſt auaritiæ furor, vt ignorantiſſimè velit Deo iuſerre manus.
Iſaias. 20. Quò reſpiciens Iſaias cap. 20. ait : *Væ coronæ ſuperbiæ, ebrijs Ephraim* : Septuaginta, *Væ coronæ iniuriæ, mercenarij Ephraim.* Quos noſter tranſtulit ebrios, Septuaginta vocarunt mercenarios, auro inhiantes. Sed quid habent commune mercenarij auari cum ebriis ? Communiter ibi patres agnoſcunt reprehendi, & caſtigari furorem illum Iudæ, qui è tribu Ephraim erat, quo in Ieſum armatus eſt, & eum tenendum , & ligandum tradidit , putans Deum poſſe & ligari, & penitus diſſipari iuxta inimicorum rabiem. Qui furor ſolùm poſſet oriri ab ebrietate, ſed & ab auaritia ortum habuit. Ait
D. Hieron. enim ibi D. Hieron. *Ebrius autem fuit proditor non vino, ſed auaritiæ & furore aſpidum inſanabili.* Et quis non ebrius aduerſus Deum clarè inſurgeret ? Et ecce quod forte ebrietas faceret , id auaritia facit , vt Deo vero , & viuo velit inferre manus. Hinc Dæmon videns inefficaces Tyrannorum perſecutiones , vt Dei veri cultum è terra eiicerent ; illis diuiſſis ad auaritiam confugit , vt quæ
D. Leo. eſſet acrior in Deum peſtis. Ait D. Leo ſermone 6. de Epiphan. *Aduerſarius tamen qui in apertis perſecutionibus inefficax fuit, tecta nocendi arte deſæuit. Videns ſibi reſiſtere principum fidem, & vnius Deitatis inſeparabilem Trinitatem non ſegnius in palatijs, quam in Eccleſiis adorari, quorum obtinere nequit mortes, impetit mores. Terrores proſcriptionum in auaritiæ mutat incendium , & quos damnis non frangit , cupiditate corrumpit.* Quid grauius dicatur de auaritia ? Illa pro cataſta , pro eculeo , pro ferreis vnguibus, pro ſartaginibus, pro ferro , pro igne inuenta eſt , vt Deo bellum inferat. Pro Nerone , pro Diocletiano , pro cæteris omnibus tyrannis inuentus eſt amor nummi, qui ſolus homines aduerſus Deum armat.

§. XX.

Auaritia lethalis.

SPolia à ſe capta numerans Acham ait : *Vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valde bonum , & ducentos ſiclos argenti , regulámque auream* , &c. Vbi noſter poſuit regulam auream, poſuit Maſius *gladiolum aureum.* Nec id ſine myſterio , ſed vt ſciat amator auri , quid debeat in auro reperire, nimirum gladium , quo pereat ipſe. Ait
D. Zeno. enim D. Zeno lib. 1. ſermone 14. *Bene , bene cum quis quærit aurum , inuenit gladium. Inter hæc nemo conſiderat conditionis fragilitatem humanæ , nemo hoſtem, nemo imminentes diei iudicij flammas. Solum colitur , de quo dictum eſt : Idola gentium argentum, & aurum , pro quo quis aut iugulatur , aut iugulat.* Nuſquam aurum non gladios exerit ; qui extremam cauſent perditionem , & ruinam. Vnde 1. Reg 8. dicebat *Declinauerunt poſt auaritiam* ; vbi 1. Reg. 8.
Septuag. legunt. *Declinauerunt poſt conſummationem* ; ne vel vocabulo diſtinguantur amor auri, & conſummatio omnium , & extrema ruina. Quò reſpiciens Amos cap. 9. ait : *Vidi dominum ſtantem* Amos 9.
ſuper altare, & dixit , percute cardinem , & commoueantur ſuperliminaria , auaritia enim in capite omnium. Quid eſt ; *Auaritia enim in capite omnium ?* Explicant Septuaginta legentes : *Diſſice in capita omnium, & reliquos eorum gladio interficiam.* Simul ſunt ad perdendos homines auaritia, & gladius ; auaritiam in corde comitatur gladius in iugulo , ne auarus effugiat calamitatem & ruinam.
Ait D. Hieron. ibi : *Vnuſquiſque cognoſcat ſe non* Hieron.
poſſe euadere, auaritia omnia poſſidente , & noviſſima ſua eſſe mortem, nullaque præſidia ad euadendam ſententiam Dei poſſe ſuccurrere. Equidem vbi regnat auaritia, omnia effugiorum capita tenet , ne poſſit homo euadere , ſed cogatur ad gladium currere, quo pereat. Id quod accidit auariſſimo Balaamo, qui captus muneribus oblatis à Rege Balac pergebat ad illum Num. 22. *& vidit Angelum ſtantem* Num 22.
in via euaginato gladio ; lucri enim amor miſerum in gladium coniiciebat.

§. XXI.

Veſtium pretioſitas ſubſtantiæ diuitiarum debet correſpondere in politica Repub.

EXpende, Quæ ſimul inuenta ſunt ab Achamo, nimirum, ait : *Vidi inter ſpolia pallium coccineum valde bonum , & ducentos ſiclos argenti, regulamque auream* , &c. Cum ducentis ſiclis argenti, & quinquaginta auri apparuit pallium coccineum valde bonum inter ſpolia ciuitatis Hai ; indicium ſanè politicæ ciuitatis erat , quando pretioſæ veſtes non niſi inter argenti , aurique diuitias videntur. Imò nec coccineum pallium apperitum fuit, niſi cum auro, & argento repertum , quod forſam ſine illis reiiceretur. De ſolis enim Barbaris hominibus auditum eſt quod in paupere cenſu vtantur pretioſis veſtibus. Ait enim Iordanus Epiſcop. Rabben. lib. de rebus Geticis : *Alia gens ibi moratur Suethana , quæ velut Thuringi equis vtuntur eximijs. Hi quoque ſunt ; qui in vſus Romanorum ſaphirinas pelles commercio interueniente per alias innumeras gentes tranſmittunt famoſi pellium decora nigredine. Hi cum inopes viuant, ditiſſimè veſtiuntur. Hi omnes ex eſis rupibus, quaſi caſtellis inhabitant ritu belluino.* Ecce tibi qui nec domos habebant, ſed ritu belluino degebant ſine penu , imò ſine ſacco, & ſine pera , nihilominus pretioſis veſtibus vtebantur. Ait enim : *Cum inopes viuant, ditiſſimè veſtiuntur* ; apud quos nec aurum, nec argentũ, nec vllus cenſus inueniebatur ; tamen erant illis pretioſa pallia, veſtes ditiſſimæ. Et fallar, niſi hanc barbariem inuenias in noſtra Hiſpania; vbi ſunt plurimi , & plurimæ ſine lare, ſine foco, quibus non deficit ſericarum veſtium pretioſus ornatus. Et apud quos nec ſiclus argenti eſt, niſi labore acquiratur quotidiano; eſt tamen ſericeus, & pretioſus veſtium ornatus, & cum inopes viuant , ditiſſimè veſtiuntur. Quid magis barbarum ? De illo epulone dicebat Luc. Luc. 15.
cap. 15. *Homo quidam erat diues, & induebatur purpura , & epulabatur quotidie ſplendidè.* Circa quæ
D. Chry

Chryſoſt. D. Chryſoſt hom. 1. de diuite, & Lazaro ait: *Secundùm veſtimenta, ita & epula. Ergo & nobis quales epula, talia & veſtimenta.* Hoc eſt maximè rationi conſentaneum, quod veſtimenta cenſus ſubſtantiam ſequantur. Ne inueniatur pallium pretioſum, vbi vix inuenitur teruntius pro pane. Job. 1. Sanctiſſimè, & ſapientiſſimè Iob vbi audit ſibi periiſſe omnem ſubſtantiam, cap. 1. *Scidit veſtimenta ſua, & tonſo capite corruens in terram adorauit*; intorti enim crines, & purpureus, ſiue pretioſus habitus ex tunc indecorus homini putatur, ex quo ſciatur nulla illi relicta eſſe cenſus ſubſtantia.

§. XXII.

Auri cupiditas terræ hominem tradit.

Accipite, Quid fecerit Acham de auro, argentove capto, ait enim ipſe: *Abſcondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentúmve foſſa humo operui.* Vbi accepit aurum, nihil ſublime eſt meditatus, ſed totus foſſam cogitabat, qua ſe cum auro ſuo ſepeliret in terra. Habet hoc, neſcio quomodo, præ vitiis aliis immoderata opum cupido, vt terram ferè ſpectent, qui eas habent. Ideo aurum, argentúmque ſuum defodiunt in puteis, & ſcrobibus theſauros recondunt, animam, totúmque cor terræ mandant. Sic ſemper aurum, vt in terræ viſceribus ortum habuit, inde erutum, quaſi Chryſol. in propriam grauitat patriam. Quod notabat Chryſolog. ſerm. 29. fatus: *Aurum natura graue, grauius fit auaris animis. Hinc eſt, quod plus habentem deprimit, quàm ferentem, & vehementius aggrauet corda, quam corpora. Naſcitur in terra profunda, ſcrutatur ipſa montium fundamenta: perque ima venarum cæcis diſcurrit anfractibus, & dum ſuam ſemper repetit ad naturam, cæleſtes animos ad inferna deponit, obſcurat ſenſus ſemper, alta mentium in terrena demergit.* Hæccine eſt natura auri; vt ad propria grauitat, ſic quos tenet, facit, ne aliud, quàm foſſas & ſubterranea latibula cogitare ament, contenti ſi cum auro ſuo in terræ viſceribus abſcondantur. Et quis auri tenetur cupiditate, qui non foſſam meditetur, qui non ad ima præcipitetur? Mat. 2. Mat. 2. *Cum præteriret Ieſus, vidit Leui Alphæi ſedentem ad telonium, & ait illi, ſequere me.* Nec otioſè Euangeliſta notauit, quod ad ſe vocarit Ieſus Matthæum, vbi illum vidit ad telonium. Et quid ibi myſterij, quòd ſedens ad telonium viſus ad Ieſum vocaretur. In eo quod ſedens ad telonium videretur, oſtendebatur, quàm præceps iam ad ima laberetur, lucrorum cupiditate preſſus. Medio in quo præcipitio Ieſus illi affuit, vt ad ſuperna Chryſol. aſcenderet. Ait enim Chryſol. vbi ſuprà: *Dicendo: ſequere me. Hoc eſt, me ſequere de ſupernis ad ſuperna tendentem, & non aurum de inferis ad inferna mergentem. Vbi fuerit theſaurus tuus, illic & cor tuum erit.* Infelix homo es, qui poſt aurum ſequeris, procul dubio te deducet ad inferna, vt ibi te ſecum abſcondat, & ſepeliat. Sequere potius Ieſum, ſequere filium Dei, qui te ad ſuperna deducet, nec te in foſſa humo abſcondet, ſed ſublimiſſima latibula oſtendet, vbi nullis puſſis malis incurſibus pa-Pſalm. 30. tere. Ait enim Pſalm. 30. *Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum. Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ a conturbatione hominum.* Ecce tibi, qui poſt aurum non abeunt, nec ſperant in incerto diuitiarum, vbi abſcondantur, vbi ſecuriſſima latibula habeant, non quidem in foſſa humo, ſed in abſcondito faciei diuinæ. Et quod eſt diuinæ faciei abſconditum? Si in facie hominis latibulum aliquod quæramus, nullum aptius, quàm os inuenitur. Vt hinc videamus quale latibulum in Dei facie habeant, qui ad illum vadant nimirum eius ore clauduntur, eius pectore, & viſceribus concluſi ſeruantur. Huc me deduxit Nazianz in carmine ad Nicobulum, vbi ait de Delphino: Delphinus enim rex æquoreorum. Nazianz.

In ſobolem ſi quos immani corpore piſces
Conſpiciat ferri, ſua pignera protinus ipſe
Deuorat, ac pulſo mox egerit illa periclo.

Quis dedit Delphino tale latibulum propriis pignoribus excogitare; niſi ille Deus noſter, qui ſimile parat illis, qui ſequuntur illum? Planè qui poſt aurum vadit, abſorbetur à terra cum auro ſuo; neſcit enim aurum aliud latibulum præſtare, niſi illud, ex quo ipſum natum eſt, nimirum ex corde terræ. At Dei filium qui ſequitur, præſtantiora, & ſecuriora in ſublimibus inueniet latibula; vt enim ſapientia increata proceſſit ex ore Altiſſimi, Eccleſiaſtici 24. *Ego ex ore Altiſſimi prodiui*; ſic aſſeclas ſuos ad diuiniſſimi oris deducit latibulum, vt in viſceribus Dei ſeruentur à conturbatione hominum, ab vniuerſo periculo.

Ioſue cap. 7. Tollens itaque Ioſue Acham filium Zare, argentúmque, & pallium, & auream regulam, filios quoque, & filias eius, boues, & aſinos, & oues, ipſumque tabernaculum, & cunctam ſupellectilem (& omnis Iſraël cum eo) adduxerunt eos ad vallem Achor, vbi dixit Ioſue: Quia turbaſti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis Iſraël, & cuncta quæ illius erant, igne conſumpta ſunt. Congregaueruntque ſuper eum aceruum magnum lapidum, &c.

§. XXIII.

Maiorum ſuorum deuia qui ſequitur, pereat neceſſum eſt.

Mirot, Quod dum ad ſupplicium ducitur Acham, vocatur filius Zare, ait enim: *Tollenſque Ioſue Acham filium Zare*, &c. Semel, & bis ante vocatus fuerat filius Charmi, aiebat enim *inuenit Acham filium Charmi, filij Zare de tribu Iuda.* Cur ergo modò, cum ad ſupplicium ducitur, prætermiſſo vero patre Charmi, & auo Zabdi, immediatè dicitur filius atauì ſui Zare? primus in illa cognatione cæpit manibus deuiare, illas ad inconceſſa extendens, de illo enim ait Geneſ. 38. *In* Geneſ. 38. *ipſa effuſione infantium vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum dicens, iſte egredietur prior. Illo vero retrahente manum egreſſus eſt alter*, &c. Ecce tibi infantulus Zare ad inconceſſa protendit manum, capuit tamen coccinum ligatum, & ad ſe traxit. Quibus vt ſimiliter Acham patriſſauit, extendens manum ad inconceſſa, aurúmque & coccinum rapiens merito in ſupplicio filius Zare dicitur, vt oſtendatur, quam neceſſe eſt perire eos, qui à maioribus ſuis errores trahunt. Ait Iſaias cap. 5. *Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum.* Iſaias.

Et

Et qui ſunt, qui trahunt iniquitatem, & peccatum in vinculis, longiſque funiculis? Aiebat Dominus [Matt. 23.] Matth. 23. *Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ quia ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum, & dicitis, ſi fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum. Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt. Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.* Itaque Phariſæi hypocritæ exterius ſeſe alienos ab homicidiis maiorum ſuorum profitebantur honorantes ſepulchra prophetarum, qui ab illis occiſi fuerant. Sed quia hoc fictè faciebant, in multis ſeſe homicidarum filios oſtendebant, ſub eadémque menſura ſcelerum tenebantur. Et quia eorum peccata, non ab illis incipiebant, ſed longo fune ex parentibus, auiſque illa ad ſe trahebant, & deriuabant, inde ad ſupplicium veniebant ine- [Rupertus] uitabile. Sic Rupet. lib. 1. in Iſaiam cap. 20. coniungit Iſaiam, cum Matthæo fatus: Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis! Væ iſtud illi conſonat, quo Dominus ait: Væ vobis, qui ædificatis ſepulchra prophetarum. Et ſubinde: Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt. Et vos implete menſuram patrum veſtrorum. *Denique ſic implere menſuram patrum impiorum, vt quia patres prophetas occiderunt, filij non degeneres occidant Dominum prophetarum, id ipſum eſt, quod trahere iniquitatem in funiculis vanitatis. Væ vobis, quia trahetis nihilominus longum quoque funiculum pœnarũ.* Equidem qui quaſi longo fune à maioribus ſuis ad ſe trahunt iniquitatem per imitationem, ſeſe illorum filios oſtendentes in facinoribus, ij procul dubio, & ingens ſupplicium, & certiſſimam pœnam ad ſe etiam trahent. Diſplicet Deo nimis ſi filij parentum peccata velint imitari, & ideo non mirandum, quòd peccatores, & impij filij etiam impiorum ſupplicium non effugiant. Hinc Luc. [Luc. 3.] 3. videns Ioannes Phariſæos multos ad baptiſmum pœnitentiæ venientes aiebat ad illos: *Genimina viperarum. Quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?* Nouerat venenatis parentibus venenatos filios exiſtere; nouerat totum parentum virus dilapſum fuiſſe ad filios, qui nihilominus etiam ſi moribus, parentibus reſpondebant, ad baptiſmum pœnitentiæ veniebant, quo imminentem effugiant iram. Et hoc mirabatur Ioannes, & quaſi ſtupens quærebat, vnde hoc potuiſſet accidere, quòd filij patriſſantes in ſceleribus, tamen pœnam effugerent? [Chryſoſt.] Ait Diu. Chryſoſt. hom. 11. in Matth. Ioannes admiratur, quòd cum tanta illorum fuerint ſcelera, talem fecerint mutationem, vt ad baptiſmum, & pænitentiam ſe conuerterint, & quòd illa, quæ illis impoſſibilia videbantur, licet ſero implere potuerint, quaſi diceret, *Quomodo factum eſt, vt cum illorum eſſetis filij tam nequiter educati ſubitò egeritis pœnitentiam? Vnde vobis tanta conuerſio? Quis voluntates veſtras aſperas mitigauit? Quis vulnera immedicabilia curauit?* Et merito Ioannes miratur, quòd filij adeo impiorum, & ipſi adeo impij pergerent in via ſalutis. De talibus enim illud ſapienter dicit: *Quis vulnera immedicabilia curauit?* Sunt enim vulnera peccatorum ex parentibus tracta pene immedicabilia, vt miraculum ſit, ſi talibus pateat impunitatis via.

* * *

§. XXIV.

Magnoperè exacerbatur pœna, quam non ſolùm pateris, ſed vides moleſtam eſſe tuis.

CVm Achamo duxiſſe dicitur Ioſue ad locum ſupplicij, & oues, & boues, *& filios & filias:* nec facile adducar, vt credam filios, & filias Achami adductos fuiſſe, vt cum reliquis ibi perimerentur, & conſumerentur. Non, inquam, id credam factum in filiis innocentibus Acham, quia id non expreſsè dicitur in textu. In principio enim capitis Deus ſolùm ait: *Quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, comburetur igne cum omni ſubſtantia ſua.* Nihil ibi iubet Dominus de internecione filiorum; & infra poſt narrata omnia adducta ad locum ſupplicij, nimirum aurum, argentum, palliũ, filios, & filias, ſupellectilem omnem, & tabernaculum, ſtatim ſubdit textus: *Lapidauitque eum omnis Iſrael, & cuncta quæ illius erant, igne conſumpta ſunt.* Nulla etiam ibi filiorum mentio fit. Vnde ergo poteſt colligi filios, filiaſque Achami eaſdem cum patre dediſſe pœnas? Res enim inſolita erat, quòd filij paterentur pro patribus peccantibus, imò, & vetita Deuter. 24. Ezech. 18. Ierem. 30. & nunquam alibi à Deo expetita in ſingularum perſonarum ſupplicijs, imò in perditione Core Num. 16. vel miraculosè ſeruantur eius filij. Res ergo adeò inſolita, & adeò dura, & repugnans legibus ordinariis à Deo datis; vt crederetur peracta, deberet eſſe expreſſiſſima in textu, & expreſſiſſime à Deo mandata, cuius vt nullum expreſſum mandatum inuenio, ſic ægrè adducor, vt credam peractam à Ioſue fuiſſe. Ad tam inſolitæ enim rei, & lege vetitæ perſuaſionem non adeò efficax eſt argumentum, quòd dicatur Ioſue tuliſſe aurum, & argentum, & filios & filias Acham, & oues, & boues in vallem Achor; tulit enim filios, & filias, non vt eos cum patre perimeret, ſed vt dolentibus illis, & lugentibus in conſpectu patris, eius ſupplicium magis acerbaretur. Quis enim neſciat pœnam hominis maximè creſcere, cum vidit illam dilectis ſuis eſſe moleſtam? Sanè Ioan. 19. nota- [Ioann. 19.] bat *Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleopha, & Maria Magdalene.* Et quæſtionem mouet Cyrillus Alexan. [Cyr. Alex.] quare inter tam ſæuos dolores filij Dei Euangeliſta meminerit matris iuxta crucem dolentis, & lugentis? Et putat id ad magnum Dominicæ paſſionis pertinuiſſe augmentum, cum videret pœnas ſuas eſſe adeò matri moleſtas. Ait enim ibi: *Non inutiliter ſtantes iuxta crucem matrem, & cæteros dixit, largis ſcilicet lachrymis flentes. Cur autem hæc tenuia memorat, & mulierum mentionem facit? Docere, vt ergo arbitror, voluit, tantam paſſionis Chriſti fuiſſe indignitatem, ac magnitudinem, vt matrem etiam eius mors crucis, & Iudæorũ illuſiones commouerint.* Itaque ex matris præſentis lachrymis, & mærore exprimebatur magnitudo, & atrocitas Dominicæ paſſionis. Quando enim non creſcit dolor patientis ex afflictione, & lachrymis adſtantium ſuorum? Actor. 21. dum multa paſſurus Paulus [Actor. 21.] Ieroſolymam proficiſceretur, ad diſcipulos, qui eum flentes circumdabant, ait: *Quid facitis flentes, & affligentes cor meum?* Qui gaudens pœnas omnes ſubiturus ibat, lachrymas ſuorum adſtantium ſine magna afflictione ſuſtinere non poterat. Validiores ſunt dilectorum lachrymæ ad conteren-

dum cor patientis, quàm tormenta, quæ ex illis
Chryſoſt. maximè acerbari ſolent. Quo adſpiciens Chryſoſt. hom. 45. in Acta ſic legebat ſuprà dicta verba: *Quid facitis flentes, & diſcerpentes cor meum?* Nullo verbo ſummum dolorem ex circunſtantium lachrymis ortum magis potuit explicare, quàm vbi cor patientis diſcerpi notatur. Ne paruam pœnam afflicto augere putes, cum charorum pignorum lachrymas illi applicas. Solet enim ſæpè accidere, quòd qui fortiter mortem appetant, lachrymas ſuorum non ferant.

§. XXV.

Mala temporalia ex bonis ſpiritualibus maximè leuantur.

SEd vera ſit ſententia aſſerentium cum Achame patre combuſtos fuiſſe filios, & filias, etiam paruulos, & nullius culpæ reos; quæ eſt communis ferè omnium expoſitorum, & fundatur in eo, quod ait: *Tollens Ioſue Acham filium Zare, argentumque, & pallium, & auream regulam, filios quoque, & filias eius,* &c. Potuit equidem Deus etiam immerentes paruulos morti dare, vitaque hac temporali priuare. Nec hoc eſſet paruulorum malum, quando hac carnali vita priuati obtinerent ex Deo maius aliud bonum ſpirituale in vitam æternam tranſlati. Sic enim leuat Deus fidelium iuſtorum
1. Reg 3. pœnam temporalem. Sic 1. Reg 3. prædicit Dominus ſe domum Heli exterminaturum de terra; ne de eius ſemine maneat, qui altari deſeruiat. Quod & factum eſt cap. 22. quando de Saulis imperio: *Doeg Idumæus irruit in Sacerdotes, & trucidauit in die illa octoginta quinque viros veſtitos ephod lineo. Nobe autem ciuitatem Sacerdotum percuſſit in ore gladij,* &c. Mirabar, quòd ſic Deus ſuum decretum de perdenda domo Heli, permiſit impleri in occiſione tot Sacerdotum immerentium. Cur ſic Domine permittis occidi eos, qui nihil peccarant? Non ne magnus hic rigor eſt immerentes perdi? Perdunt immerenter temporalia, ſed acquirunt ſpiritualia; ſic enim Deus adimplet ſententiam latam in immerentes, vt magna ſpiritu bona
Bachiar. lucrentur. Ait Bachiarius epiſt. ad Ianuarium: *Illa Sacerdotalis familia de Heli cognatione deſcendens, cui iurauerat Dominus, vt nullus de ipſis ante faciem eius aſſiſteret; eo quòd grauibus peccatis Dominum prouocaſſet. Nonne omnis illa cognatio pro Dauide, a Saule refertur occiſa? Et quid eſt hoc niſi forma martyrij, vt quos grauis peccati crimen inuoluerat, mors pro Chriſto illata liberaret. Hæc ſunt beatorum voluminum ſacra myſteria.* Heli, & filij eius grauiter peccauerunt; qui autem in Nobe Sacerdotes fuerant, nullum perpetrarunt malum, ſed peccatis maiorum ſuorum inuoluti ad mortem ferebantur. Sed ad quam mortem? Ad mortẽ in qua perderent vitam? Imò in qua palmã reportarent, & ingentia animæ bona poſſent lucrari. Solet Deus immerentibus inferre mala, quando hæc in perceptione ingentium bonorum prorſus euanent. Adeò, vt mala hæc à Deo ſuis illata, non tam mala, quàm ablationes impedimentorum appareant,
Num. 34. vt ingentia ſpiritus bona mereantur. Numer. 34. poſt difficiles eremi peregrinationes peruenit Moyſes ad montem, ex quo videbat terram promiſſam, & ait illi Deus: *Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam, mortuuſque eſt Moyſes ſeruus Domini,* &c. Quid eſt Domine? Hæc eſt illa tua notiſſima amicitia cum Moyſe, cum quo facie ad faciem loquebaris? Sic amicum, & fidelem ſeruum terræ promiſſionis poſſeſſione priuas? Cur ſic perdis hominem cupidiſſimum tui? Ait Petrus Pet. Cel.
Cellenſis lib. de Panibus cap. 11. *Omnipotens ergo, & miſericors forte idcirco terra morientium negat, quia ad cœlum Moyſi animam ſubleuat Deus, hoc in præſenti ad purum excoquit, quod ad æternitatem venienti impedimento eſſe animaduertit.* Hæc eſt Dei conditio notiſſima, quòd iuſtorum ærumnis eorum ſaluti ſpirituali proſpiciat. Videbuntur forſan multi immerentes, & pij flagellari in carne, & non eſt flagellum, ſed pientiſſimæ prouidentiæ effectus, qui illis impedimenta aufert, vt ingentia bona ſpiritualia percipiant. Non igitur curanda eſt carnalium bonorum amiſſio, quando in illa bonum ſpirituale percipitur. Hinc Deus iuſtiſſimum Iobum non dubitat Sathanæ manibus per- Iob. 1.
mittere, vt eum ſpoliet; ait enim cap 1. *Vniuerſa, quæ habet in manu tua ſunt,* imò vt eum malis conterat, dicens cap 2. *Ecce in manu tua eſt,* quo Cap. 2.
paucis horis perdidit ſubſtantiam omnem, filios & filias, & innumeris doloribus fuit afflictus. Et cur hominem iuſtum tot malis permittit Dominus? Sanè in illa bonorum carnalium perditione, ingentem bonorum ſpiritualium recipiebat cumulum, præ quibus non cenſentur illa. Ait Diuus Chryſoſt.
Chryſoſt. hom. 3. in Iob: *Dixit Iobi diuitias, non quod ſubſtantiam laudes, ſed quod hac nudatum maiori habeas in celebritate virum: omnibus enim exutus eſt, atque in Deum pietate veſtitus. Tres ei filiæ iuxta carnem fuerunt, treſque ei virtutes iuxta ſpiritum, quemadmodum inquit Apoſtolus: Manent tria hæc, fides, ſpes, charitas. Nudatus eſt omnibus, & naturæ conditorem non negauit: Nudatus eſt ouibus, ipſe ouis erat à Deo cuſtodita,* &c. Sic in carnalium bonorum amiſſione ſpiritualibus implebatur; ne nos æſtimemus, quod carnalia pereant, vbi ſpiritualia ſuſcipimus.

§. XXVI.

Vnius peccatoris ſocietas ingentes turbationes ſolet parturire.

PErituro Achamo dixit Ioſue: *Exturbet te Deus, quia turbaſti nos:* vnus enim cum peccaſſet Acham, ingentem turbationem populo intulit, qua pauebant vel ad vmbras hoſtiles. Vt qui turbari nolit in periculis fugiat peccatoris cuiuſque ſocietatem, & conſortium. Ioann cap. 13. erat Ie- Ioan. 13.
ſus cum omnibus diſcipulis ſuis menſæ accumbens, narraréque cœpit multa de regno ſuo, de morte ſua, interea ait: *Cum hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet.* Ecce tibi Ieſus meus recolens traditionem ſuam, & mortem, turbatur ſpiritu, pauorémque & turbationem ſuæ carnis inſinuat. Et poſt pauca, poſt exhibitam buccellam Iudæ, poſt permiſſionem exhibitam, qua ad ferale commercium iret, ait textus: *Cum ergo exiſſet Iudas, dixit Ieſus: Nunc clarificatus eſt filius hominis,* &c. Multáque de ſua paſſione imperturbatus dicit. Cur modò ſic imperturbatus loquitur de morte, quaſi de clarificatione, & gloria loquitur, qui ante memorans mortem turbabatur? Antea aderat nequiſſimus Iudas, cuius ſocietas turbationes mille etiam in pectoribus validiſſimis poſſet parturire, idque voluit oſtendere Chriſtus,
verum

verum illo abeunte turbario omnis abit, & ſerenitas intrat. Ait D. Leo ſerm. 7. de Paſſ. *Poſtquam igitur Iudas perſuaſus à Diabolo diſceſſit a Chriſto, ſeque à corpore Apoſtolicæ vnitatis abſcidit, nullo Dominus pauore turbatus, ſed de ſola redimendorum ſalute ſolicitus, omne temporis ſpatium, quod à perſequentium vacabat incurſu, myſticis ſermonibus, ſacrataque doctrina impendit.* Expende illa: *Nullo Dominus pauore turbatus*; quippe in Iudæ conſortio turbari voluit ad ſolam paſſionis memoriam, vt oſtenderet, quàm turbabimur omnes ex conſortio maligni in omni periculoſo incurſu. Nec otioſè notabat illud Ioan. cap. 11. *Ieſus ergo videns eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, fremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum.* Ad conſpectum Iudæorum qui erant in peccato plorantium turbat ſe Ieſus; vt oſtendat nobis, quàm ſit cum impiorum præſentia coniuncta turbatio; & vt illorum conſortium fugiamus, niſi velimus ad pericula turbari. Dicitur 1. Reg. 21. *Surrexit itaque Dauid & fugit in die illa à facie Saul.* Mirãtibus autem hanc in validiſſimo Dauide fugam ait Diu. Ambr. lib. de Iſaac cap. 3. *Fugiebat Dauid ſanctus à facie Saul, non vtique vt terras relinqueret, ſed vt immitis, & inobſeruantis, & perfidi declinaret contagium. Fugiebat autem adhærens Deo, ſicut ipſe ait; Adhæſit anima mea poſt te. Abducebat ſe, & ablenabat à vitiis ſæculi huius.* Sic qui nolit perire à perfidorum conſortio ſe debet elongare. Frequentiſſimè nociuum eſt impiorum conſortium. Gen. 1. *Creauit Deus cete grandia, & omnem animam viuentem, atque motabilem, quam produxerant aquæ: & vidit Deus quòd eſſet bonum, & benedixit eis.* Benedixit equidem Deus genitis ex aquis; ſed non benedixit genitis ex terra. De quibus ait: Produxit *Deus beſtias terræ iuxta ſpecies ſuas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.* Nihil hîc de benedictione ponit. Et cur ex aqua genitis benedicit; & non benedicit genitis ex terra? Ait D. Anaſtaſ. Sinaita lib. 8. Exam. *Secunda cauſa propter quam terreni priuati ſunt benedictione; quoniam in eis erat ſerpens Euæ hoſtis, & contrarius, & futurus erat obnoxius execrationi.* Sic ſerpentis conſortium priuauit terrenum animal benedictione, vt ſcias quàm fugiendum ſit impiorum conſortium. De quo ſæpè aliàs per omnes tomos.

D. Leo. *Ioann. 11.* *1. Reg. 21.* *Ambr.* *Gen. 1.* *Anaſtaſ.*

Capvt X.

Hai euertitur.

Textvs Historia.

HIs In valle Achor peractis, diuino Ioſue confortatus oraculo, in Hai ciuitatem expeditionem parat. Non enim res iam vrbis peragenda erat, ſed bellica vi, ſed aſtu militari. Quippe Deus reportandam de Haienſibus victoriam promiſerat, perdendóſque vniuerſos cum Rege ſuo denunciarat, quod vt perficeretur citiùs, & aperta expugnatione, & occultis inſidiis vti mandat. Igitur Ioſue nocturno ſilentio quinque millia pugnatorum præmittit, qui in parte occidentali ciuitatis, ſiue montium flexuris, ſiue arborum denſitate obumbrati occaſionem attendant, quâ ciuitatem occupent præſidio vacuam. Remanſerant cum Ioſue viginti quinque millia pugnatorum, è quibus ſelecto, & inſtructo agmine poſt tranſactas tenebras noctis ipſe primus emicuit hoſtibus clauſis. Qui prægustata victoria, vt viderunt Iſraelitarum agmina non magna, non ſe intra muros continent, ſed apertis portis, magno impetu, ingentóq; clamore prædam inuadunt. Parum obſiſtunt inuadentibus Iſraëlitæ, quin potius terrorem ſimulantes fugæ ſe tradunt, vt ſic hoſtes à præſidio ciuitatis auocent. Quis ſecundò fugientes non perſequatur? Nullus qui gladium educeret in vrbe mãſit, qui non curreret ad victoriam, quæ certa de fugientibus promittebatur. Interea Ioſue Dei monitu ſcutum in haſta leuat, quo ſigno præmoniti, qui in inſidiis erant, apertam, & facilem aggrediũtur ciuitatem, multáſque eius domos incendio tradunt. Quarum cum fumo viſo ſimul Haienſium pugnatorum fortitudo euanuit; in quos iam pene palantes conuerſis vultibus irruerunt, qui fugiſſe credebantur; necnon & qui ciuitatem incenderant concurrẽtes magnam faciunt miſerorum ſtragem. Occiſa ſunt duodecim millia ciuium, protendente Ioſue ſcutum in haſta, donec & ciuitas incenſa, & ſpolia aſſeruata, & vniuerſi apparerent transfixi gladio. Nulli pepercit Ioſue, nec Regi, ipſi, quem viuum captum ſuſpendio necauit. multóque lapidum aggere in ingreſſu ciuitatis obruit cadauer.

Hoſtium ruina ſecuri, ſpoliiſque ditati Hebræi haud fuerunt datori victoriæ Deo ingrati. Fecit namque Ioſue de lapidibus impolitis altare, in eo victimas pacificas obtulit, & ſuper lapides totum Deuteronomium legis exarauit. Tunc Leuita ſtans in iugo montis Garicim explicans ſigillatim præcepta legis, benedictiones multas obſeruaturibus imprecabatur, quibus annuebat multitudo popularis. Rurſus ſtans à monte Hebal, recitatis ſimili modo præceptis, maledictiones in tranſgreſſores iaculabatur, quas omnes vno ore populus confirmabat.

PARS MORALIS CIRCA textus literam.

MAiore ſudore comparatur parua ciuitas Hai, quàm Iericho, ne nos contemnamus parua, ſed & vi, & arte curemus ea ſuperare, ſi velimus nobis Deum propitium facere.

Ioſue cap. 8. Dixit autem Dominus ad Ioſue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & conſurgens aſcende in oppidum Hai, ecce tradidi in manu tua regem eius, & populum, vrbemque, & terram. Facieſque vrbi Hai, & regi eius, quod feciſti Iericho, & regi illius, prædam verò, & omnia animantia diripietis vobis, pone inſidias vrbi poſt eam.

§. I.

Dei dona multis operibus acquirenda.

QVàm aliter capienda proponitur Hai, ac fuit capta Iericho: ad capiendam Hai omnes mi-

Iſtaces ludi mandantur exerceri. In primis, vt omnes bellarores in certamen exeant, ait enim: *Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & conſurgens aſcende in oppidum Hai*; deinde ponendæ inſidiæ conſuluntur iis verbis: *Pone inſidias vrbi poſt eam.* Igitur certamen ineundum, inſidiæ ponendæ erant; non enim vt in Iericbunte factum, ſonoris vocibus tubarum, ſed ſtrictis gladus agenda erat res, nec mænia cantu ruitura erant, ſed vi, & aſtu capienda. Et cur quando Ierichuntina mænia diruenda fuerant, ſoli tubarum cantus petuntur; modò omnia militaria negotia exhibentur in acie dirigenda, in prælio obeundo, in inſidiis ſtruendis? In Ierichuntina expeditione nihil dabatur Iſraelitis, ſed vniuerſa vel conſumenda erant, vel conſecranda Domino. Vbi autem nulla merces dabatur, non miror, quòd nihil petatur laboris. At in expugnatione Hai, omnia ſpolia vrbis permittuntur bellatoribus, ait enim: *Prædam verò, & omnia animantia diripietis vobis.* Quando autem tot donantur illis bona, iure repoſcuntur vniuerſi militares labores, dona enim Dei multis laboribus, & operibus comparanda ſunt nobis.
Matt. 20. Hinc Matth. 20. diſcipulis petentibus ſedes regni reſpondit Dominus: *Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo.* Haud dubium quin ſedes regni paratæ erant à Deo Ioanni, & Iacobo; vt enim certum eſt, quòd modò ſedent cum Ieſu in regno cælorum, ſic tunc certum erat, quòd illis erant à Deo ſedes paratæ. Cur ergo dicit Ieſus: *Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre?* Si dare poterat ſedes iis, quibus Pater eas parauerat, & Pater eas parauerat iis duobus Apoſtolis, cur dicit, *Non eſt meum dare vobis?* Vobis ait non abſolutè, & ſimpliciter, ſed ſecundùm ea, quæ in præſenti accidebant, quando illi abſque vllo labore, & opere expectabant ſibi obuentura Dei dona. Sic enim expectantibus meritò negat Ieſus dona ſua, quæ & illis, & cæteris parata erant à patre poſt labores, poſt multa virtutum opera. Ait enim ſapienter D.
Baſil. Sel. Baſil. Sel. orat. 24. *Pater, dum probat, non ſimpliciter gratificatur, expectat mores noſtros, dum donum parat; non leuiter effundit gratiam, ſed munus recondit, nec enim patris eſt, temerè, gratiſque talia largiri.* Sit forte leuium homuncionum ſimplici amicorum ſuorum pennoni omnia largiri, penitúſque ſeſe in illis effundere. Non ſic Deus, ſed potens eſt amare homines, vniuerſámque patris, & amici circa illos exercere curam, & nihilominus recondere dona, ſeruare munera, expectans illorum mores, expectans ſudores, & petentium virtutes. Ne ex impotenti teneritudine, ſed ex ſapienti ratione videatur ſua dona largiri. Non equidem leuiter effundit gratiam, ſed munus recondit, laborum merita exquirens. Et quando proprio filio Ieſu de facto omnia ſua pater non niſi poſt labores, duriſſimaſque paſſiones exhibuit, quis ab eodem patre gratis, & ſine labore dona requirat? Aiebat Petrus 1. epiſt. 4. *Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini*, &c. Poſt Ieſum paſ-
Petrus. ſum in carne à nobis ſic cogitatum, & notum, ſtulti ſumus, ſi non currimus ad arma, ſi non deſcendimus in certamina, ſi aliquod negotium prætermittimus militare. Et cur poſt Chriſtum cogitatum in paſſione debemus currere ad arma, & non magis ad vaſa caprici? Ratio ea eſt euidentiſſima, quia Chriſtus Dominus laboribus paſſionis ſuæ, ſuóque effuſo ſanguine comparauit ex Deo vniuerſa dona, & auxilia gratiæ hominibus neceſſaria. Quando ergo tam immenſo dolorum, laborúmque pretio, quodlibet Dei donum Chriſto vendebatur, quis non amens, accederet, & peteret illud ſibi gratis, & ſine vllo labore dari? A mercatore vendente amicis ſuis merces multo pretio, quis extraneus eas gratis expectaret? Ab emptore comparante gemmas ingenti pretio exhibito, exhauſta omnium bonorum ſuorum ſubſtantia, ſtultus erit, qui præſumat eas ſibi accipere gratis? Hinc Diu. Leo ſerm. 16. de Paſſ. ait: *Ab omnipotenti me-* D. Leo.
dico duplex nobis miſeris remedium præparatum eſt, cuius aliud eſt in Sacramento, aliud in exemplo, vt per vnum conferantur diuina, per aliud exigantur humana. Quia ſicut Deus iuſtificationis eſt author, ita homo deuotionis eſt debitor. Per hanc ergo ſalutis noſtræ ineffabilem reparationem, nec ſuperbiæ nobis, nec deſidiæ locus relinquitur, quia nihil habemus, niſi quod accepimus, & iugiter admonemur, ne dona gratiæ Dei negligenter habeamus. Quid ſapientius? Vt per Chriſti merita dantur nobis diuina, ſic per eiuſdem exemplum exiguntur à nobis humana; ne putemus ſine pretio laborum, & operum mercedem ex Deo comparare. Dona enim Dei, non negligentibus, ſed laborantibus dantur.

§. II.

Neque Chriſtum, neque eius regnum habere potes ſine labore, & certamine.

TOtum certaminis negotium vult Deus exhiberi in expugnatione Hai dicens: *Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & conſurgens aſcende in oppidum Hai*; inſuper monet: *Pone inſidias vrbi poſt eam.* Pertinent equidem ad bellicum apparatum inſidiæ, & doli militares. Nec vult Deus, quòd in expugnatione huius vrbis aliquid bellici apparatus prætermittatur. Et quando in Iericbuntina expeditione omnia bellici pulueris prætermiſſa ſunt, cur in hac expeditione non prætermittantur? In hac dicit Dominus: *Ecce tradidi in manu tua regem eius, & populum, vrbemque, & terram.* Nulla in Iericho mentio de Rege, regnóque tradito; hic autem vbi promittitur Rex, regnúmque tradendum in Iſraelitarum manus, non miror, quòd vniuerſi militares labores exquirantur. Crede mihi, demens eſt, qui putat Regem cælorum Ieſum, regnúmque eius ſibi in poſſeſſionem daodum abſque ingenti laborum certamine. Dicebat Ieſus Ioan. 14. *Ego ſum via,* Ioan. 14.
veritas, & vita. Fatetur ſe noſtram eſſe vitam, in eóque nos viuere poſſe, quòd eum in nobis habeamus. Ad quem habendum etiam ipſe nobis via eſt. Sed qualis via? Ait Diuus Leo ſerm. 16. D. Leo.
de Paſſione. *Meritò Dominus ipſe factus eſt via, quia niſi per Chriſtum non itur ad Chriſtum. Per ipſum autem ad ipſum tendit, qui per ſemitam patientiæ, & humilitatis eius incedit; in quo planè iter, nec æſtus deeſt laboris, nec procella formidinis. Ibi ſunt inſidiæ iniquorum, perſecutiones infidelium, minæ potentium, quas Dominus rex gloriæ ideo omnia infirmitatis noſtræ forma percurrit, vt inter præſentis vitæ pericula, non tam optandum ſit nobis declinando iſta effugere, quàm tolerando ſuperare.* Equidem pro Chriſto habendo rege gloriæ illa eſt via ab ipſo conſtituta, quæ plena eſt ſudoribus, plena inſidiis, plena certaminum difficultate. Quæ omnia exemplo Ieſu non tam fugienda quàm toleranda

ſunt

ſunt ei, qui velit cæleſtem regem habere, eiuſque regno illuſtrari. Fallitur turpiter qui regnum ſperat ſine certamine. *Ioann. 4.* Ioan. 4. ipſe Ieſus dicebat Paralytico: *Vis ſanus eſſe?* & Matth. 8. dicenti: *Si vis, potes me mundare*, ſtatim reſpondit: *Volo, mundare*; & ſæpe aliàs ſimplici petitioni concedebat *Matth. 20.* curationes morborum. At Matth. 20. accedit mater filiorum Zebedæi, & ait: *Dic vt duo filij mei ſedeant vnus ad dexteram, alius ad ſiniſtram in regno tuo.* Quibus ſtatim ait: *Non eſt meum dare vobis*, &c. Petentibus aliis munificentiſſimè dabas poſtulata; diſcipulis autem ſolis negas, quod poſtulabant? Et cur Domine diſcipulis tuis, conſanguineis tuis negas, quod poſtulant, cum vel infirmis petentibus ſanitatem annuas? Non miror, quòd diſcipuli repulſam patiantur, quando ſine labore ſedes regni poſtulabant; etſi enim Dominus alia concedat petentibus, nullo eorum merito ſpectato; at quod cœleſtis regni eſt, nulli vnquam datur; *Baſil. Sel.* niſi priùs legitimè certauerit. Ait Diu. Baſil. Sel. orat. 24. *Tironum laborum præmium eſt, non ambitionis donum gratuitum: ex recto geſtu thronus comparatur; nudam poſtulationem datio non ſequitur. Monſtra meritum tuum, & meam vides potestatem. Si leproſus curationem petit, virtutem exero, volo, mundare; ſi cæcus luminis orbitatem gemit, ſecundum fidem veſtram fiat vobis. Quòd ſi thronum verò quis petat, & regiam poteſtatem quærat, & ſedere ad dexteram affectet, tunc quid poſſit, curioſè deſpicio; fuſum pro pietate ſudorem teſtibus repoſco. Si reperero, quod iis condignum ſit, tunc eſt meum dare: vocant enim dantis poteſtatem accipientis merita.* Dat equidem Deus temporalia multa, vel non petentibus, vel ſimpliciter petentibus; at regnum cœlorum nulli datur, qui multis ſudoribus, illud non meruerit. Nunquam enim coronatur, niſi qui legitimè certauerit.

§. III.

In abſconſione virtutum conſiſtit triumphus Chriſtianus.

VBi armatam manum educit Dominus aduerſus Hai, minimè aperto Marte conſuluit dimicandum, ſed potius ad latentes inſidias confugiendum. Ait enim: *Pone inſidias vrbi poſt eam.* Et mirabar, quòd Deus in primo Iſraëlitarum certamine, quo in terram promiſſionis ducti à Ioſue præliaturi erant, petat ab eis vt inſidiis vtantur. Et cur non magis aperto Marte illos ordinat vincere? Nonne aduerſus paruam ciuitatem, paucóſque hoſtes, vt teſtati fuerant exploratores cap. præcedenti, præualeret exercitus in aperto campo, qui electus erat, vt totam Chananæorum expugnaret terram? Cur ergo magis ad inſidiarum latibula recurrant, pro paruis capiendis hoſtibus? Deus in iis omnibus principaliter ad ſua myſteria attendens, mauult, vt Ioſue per inſidias aggrediatur bellum, iam inde inſinuans, vt à vero Ieſu Chriſtianus triumphus per latentes virtutes conficiendus erat. Crede mihi, Ieſu filij Dei virtus, & victorioſa militia per virtutum abſconſionem maximè præua-*Sap. 18.* let. Ait Sap. cap. 18. *Dum quietum ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus deſcendens à regalibus ſedibus durus debellator*, &c. Expende quid cum duriſſimo omnium debellatore coniungat ſacer textus, nimirum abditiſſimum eius aduentum; ad debellandum mundum veniebat Dei verbum: ſed quid latentius, & occultius? Sanè ea erat militaris diſciplina noſtri regis, ea erat ſuæ militiæ regula, vt tenebris abſconderentur virtutes eius, & maximè laterent. Quò ſpectans D. Zeno lib. 3. ſerm. 6. *D. Zeno.* ait: *Etenim Deus Dei filius tempore conſtituto, diſſimulata interim maieſtate, ab æterna ſede profectus in prædeſtinata Virginis templum ſibimet caſtrametatur; quibus latenter infunditur*, &c. Dum audio ſibi ſic caſtrametari Dei verbum, intelligo hunc eſſe illi modum conſuetum ſua caſtra dirigendi, nimirum latenter, quietiſſimo ſuarum virtutum, ſuarumque gloriarum ſilentio. Sic enim ordinantur à Ieſu victricia ſua caſtra, vel ſic illi victricia exiſtunt, nimirum ſi latenter procedat, quidquid gloriæ, quidquid maieſtatis, quidquid ſplendoris, & virtutis eſt, diſſimulans, & operiens. Hæc magna militantium in Chriſto fortitudo eſt, ſi ſcias latere, ſi magnalia tua noueris obumbrare, & ſilentio tegere. De fœliciſſimis Magis dicitur Matt. 2. *Intrantes domũ in-* *Matth. 2.* *uenerunt puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera*, &c. Expende vbi aperiunt theſauros ſuos, nimirum vbi poſt confectam viam ad Ieſum peruenerunt. Dum in via erant, dum Ieroſolymam intrant, dum ſunt in Herodis Regia, latentes, & abſconditos theſauros habent, quos ſolùm aperiunt, vbi ad finem viæ peruenerunt. Cur hæc? Sanè ibi oſtendebantur iam victrices Chriſtianæ militiæ leges, vt dum in via Chriſti militamus, debeamus in abſcondito virtutes tenere, ſi velimus hoſtium diſcrimina contemnere. Ait ibi Paſ- *Paſcaſ.* caſ. lib. 2. in Matth. *Suis apertis theſauris ei munera obtuliſſe ſcriptura teſtatur. Quo facto, magnum religionis noſtræ Sacramentum aperitur, vt fide prævia theſauros noſtros in via minimè pandamus, donec tranſpoſitis ſoli Domino deuoti, ex reconditis ſecretorum cordium theſauris munera offeramus.* Expende illud: *Magnum Religionis noſtræ Sacramentum aperitur*, &c. quippe maximè neceſſaria eſt hæc ars Chriſtianæ militiæ, qua dum ſumus in militari via, diſſimulemus, & obumbremus virtutes. Eſt hic primus Chriſtianæ militiæ greſſus. Quò aſpiciens Abacuc. cap. 3. ait: *Deus ab auſtro veniet, & ſanctus de monte Pharan. Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena eſt terra.* Siue vt ex Græco D. Cyril. Alex. *Deus à Theman veniet, & ſanctus de* *Cyr. Alex.* *monte Pharan, vmbroſo, condenſo. Operuit cælos virtus eius.* Quæ verba ipſe Cyrill. refert ad filij Dei in mundum ingreſſum quo à Bethlehem ortus eſt. Qui à Bethlehem egreſſus dicitur eſſe à monte vmbroſo, & condenſo, vt iam inde militaria ſtratagemata oſtenderentur, quibus duces in condenſis ſyluarum ſeſe abdunt, vt inde ſecuriùs hoſtes feriant. Et quæ condenſa hæc, & vmbroſa fuerunt Dominicæ natiuitati, niſi humilitas illa, qua omnem diuinitatis maieſtatem abſconderat ſub habitu ſerui? Ait ibi Ruper. *Semetipſum exinani-* *Rupert.* *uit formam ſerui accipiens, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis. Quid tam vmbroſum, tam condenſum?* Equidem Rex noſter debellaturus orbem ad vmbroſa, & condenſa humilitatis, & infirmitatis ſe contulit, ibi obumbrauit, quidquid Dei, quidquid maieſtatis, & ſplendoris erat: quo præualuit aduerſus aduerſarios vniuerſos: Ex quo ſapienter Diuus Leo ſerm. 7. in Epiphan. *D. Leo.* ait: *Vnde tota chriſtiana ſapientia diſciplina, non in abundantia verbi, non in aſtutia diſputandi, neque in appetitu laudis, & gloriæ, ſed in vera, & voluntaria humilitate conſiſtit, quam dominus Ieſus*

Chriſtus ab vtero matris vſque ad ſupplicium Crucis pro omni fortitudine elegit, ac docuit. Expende illud: *Pro omni fortitudine*; quaſi in eo Dominus totam militiæ ſuæ fortitudinem, & valentiam conſtitueret aduerſus hoſtes, vt ſciamus ſub humilitatis condenſis deliteſcere. Quando enim de virtutibus abſconditis non præualet Chriſtianus hoſtibus vniuerſis? Aiebat ipſe Abacuc cap. 3. *Cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Ante faciem eius ibit mors, egredietur diabolus ante pedes eius.* Ex quo fortitudinem ſuam abſcondit, obumbrauit ſub humilitatis condenſis, de morte, & diabolo triumphum egit, & nobis glorioſi triumphi viam oſtendit. Dicit enim Diu. Leo ſerm. 56. de Paſſ. *Adam primus, & Adam ſecundus vnum erant carne, non opere, in illo omnes moriuntur, in iſto omnes viuificabuntur. Ille per ſuperbiæ cupiditatem iter fecit ad miſeriam, hic per humilitatis fortitudinem viam parauit ad gloriam.* In humili, & abiecta forma, ſub qua latent virtutum ſplendores, fortitudo eſt, potens nos aſſerere in gloria triumphatoris.

Abac. 3.

D. Leo.

Ioſue cap. 8. Surrexítque Ioſue, & omnis exercitus bellatorum cum eo, vt aſcenderent in Hai, & electa triginta millia virorum fortium miſit nocte. Præcepítque eis: Ponite inſidias poſt ciuitatem, nec longiùs recedatis, eritis omnes parati. Ego autem & reliqua multitudo, quæ mecum eſt, accedemus ex aduerſo contra vrbem. Cúmque exierint contra nos, ſicut ante fecimus, fugiemus, & terga vertemus, donec perſequentes ab vrbe longiùs protrahantur, putabunt enim nos fugere, ſicut priùs, &c.

§. IV.

Præſtantiſſimi viri eſt non ſolùm agere verbis, ſed & operibus.

QVod à Deo accepit præceptum Ioſue de inſidiis ponendis, ſic exequitur, vt partim aliis mandet, partim ipſe perficiat. Dicit enim. *Electa triginta millia virorum fortium miſit nocte. Præcepítque eis dicens Ponite inſidias poſt ciuitatem, ne longius recedatis: Ego autem, & reliqua multitudo, quæ mecum eſt, accedemus ex aduerſo contra vrbem. Cúmque exierint contra nos, fugiemus*, &c. Ecce tibi, vt bene notat Serar. quæſt. 3. duplices ſtruuntur inſidiæ, aliæ in caſtrorum poſitu, aliæ in fugæ ſimulatione, illas mandat Ioſue bellatorum plurimis, has per ſe cum reliquis agit. Hoc eſt enim optimi proprium viri, ne ſolis verbis, ſed & operibus vtatur, nec detrectet per ſe efficere, quod & aliis mandat. Quò ſpectans Iob cap. 28. aiebat: *Quando ponebat pluuiis legem, & viam procellis ſonantibus*, &c. In Sina poſuit Deus leges populo ſuo in Angelorum diſpoſitione, at pluuiis, procellíſve quando poſuit legem? Omiſſa expoſitione altera myſticè hoc explicat Rupertus lib. 1. de ſap. cap. 20. *Legem quippe pluuiis ponere fuit, & viam ſonantibus procellis, prædicatoribus indicere, vt viuendo implerent, quod loquendo ſuadere feſtinabant, quatenus prædicatio non contempta, quaſi procella ſonans, expeditiori via curreret. Hanc legem primo Moyſi, & prophetis, deinde Apoſtolis Deus poſuit.* Hæc erat lex poſita præſtantiſſimis hominibus, optimarum diſciplinarum ſatoribus, ne ſolis verbis facienda perſuaderent, ſed magis proprio opere. Ioan. 1. Miſſi ſunt ab Ieroſolymis Sacerdotes, & Leuitæ ad Ioannem, vt interrogarent, quiſnam eſſet; quibus ille reſpondit: *Ego vox clamantis in deſerto*, vt quid de ſe dicere poſſiot. oſtenderet, ſe vocem eſſe fatetur, & non ampliùs addidit. At Matth. 11. diſcipulis Ioannis venientibus, vt inquirerent de Ieſu, quis eſſet, reſpondit Ieſus: *Euntes renuntiate* Ioanni, quæ audiſtis, & vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, &c. Non ſolùm ſe vocem oſtendit Dominus, ſed & illuſtrem effectorem operum. Vt non ſolùm auditu, ſed & oculis poſſint eius æſtimare perſonam. Et cur Ioannis ſolius vocis exhibet teſtimonium, Ieſus autem & operis, & vocis? Pertinebat equidem ad præſtantiam ſaluatoris noſtri; ne ſolam exhiberet vocem, ſed & magis operibus teſtimonium ſui redderet Orbi. Ait Orig. tom. 6. in Ioan. *Ioannes quidem iis, qui venerant, cum eſſet confeſſus, neque negaſſet, poſtea illud: Ego vox clamantis in deſerto, pronuntiat. Chriſtus autem, vt qui maius quàm Ioannes teſtimonium haberet, verbis, & factis reſpondit, cum ait: Euntes, renuntiate Ioanni, quæ vidiſtis, & audiſtis. Cæci vident, claudi ambulant*, &c. Vt Ioanne maior erat Ieſus, ſic non ſolum vocis, ſed & operum teſtimonium exhibuit, quo efficacius ad ſuum imperium homines traheret.

Iob. 28.

Rupert.

Ioan. 1.

Matth. 11.

Orig.

§. V.

Deus efficaciſſimè hominis humilitate capitur.

VT Hai capiatur, ex Dei præcepto iubet Ioſue: *Ponite inſidias poſt ciuitatem*: hoc eſt, ponite bellatores, qui poſt ciuitatem lateant. Et cur notanter deſignat inſidias poſt ciuitatem ponendas? Equidem exprimebatur ibi virtus, quæ non ſolùm mundum, ſed & Deum, & Dei regnum efficaciſſimè capit, ea enim eſt humilitas, quæ poſt tergum abſcondit omnia magnalia. Fecerat Phariſæus Domino conuiuium, multáque eſcarum fercula coram illo ponebat, Luc. 7. Interea mulier peccatrix, *vt cognouit, quòd accumberet Dominus in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare*, &c. Quando tot Phariſæi fercula coram ponebantur, cur tu mulier obſequia tua poſt tergum ponis? Cur non magis ob oculos Saluatoris illa ſtatuis? O mulier fortis! O veræ diuinitatis expugnatrix, dum obſequia tua, dum virtutes tuas poſt tergum abſcondis, inſidias paras capiendo Deo, qui abſque dubio magis capitur abſconditis per humilitatem operibus, quàm iis, quæ ob oculos oſtentantur. Pulchrè ait Diu. Chryſol. ſerm. 93. *Videtis, quia ad Phariſæi menſam venit Chriſtus, non vt carnalibus repleretur eſcis, ſed vt in carne negotium cœleſte monſtraret, neque vt probaret poſita humanitus ante ſe, ſed poſt ſe geſta diuinitus approbaret.* Equidem non probantur Deo opera, quæ coram exhibentur, & ob oculos oſtentantur; illa rapiunt Deum, quæ cùm præclara ſint, tamen quaſi vilia, & inutilia poſt tergum eius celantur, obumbrantur [illegible] Phariſæi, & Publicani ex Luc. [illegible] *Poſt[illegible] ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ag[illegible] tibi [illegible] non ſum ſicut cæteri hominum:*

Luc. 7.

Chryſol.

Luc. 18.

Ieiuno

Ieiuno bis in Sabbatho , &c. *Et publicanus à longè ſtans, nolebat oculos ad cælum leuare ; ſed percutiebat pectora ſua dicens ; Domine propitius eſto mihi peccatori* Ecce tibi duo erant iſti: alter coram proponit multa virtutum opera, alter coram proponit multa virtutum opera , alter nil bonum promit, ſed nec ſe coram cælo audet ſiſtere; quid tunc?
D. Auguſt. Ait Diu. Auguſt. lib. de ſancta Virginit. cap. 32. *Enumerationi meritorum præfertur confeſſio peccatorum*. Non equidem , qui oſtentat , ſed qui merita abſcondit ſub humili prætextu peccatorum , is ad ſe trahit Dominum. Hinc Cananæa illa expugnauerat totum caſtrum Apoſtolorum , dicunt enim
Matth. 15. Matth. 15. *Domine dimitte illam , quia clamat poſt nos*. Validus ſanè clamor eſt , qui non oſtentatur, ſed quaſi poſt tergum ponitur. Quò pulſati Apoſtoli, imò expugnati , ipſi pro ea Deum rogabant. Sed cur cum nihil ab eis mulier peteret, ipſi pro ea
Paſcaſ. rogabant ? Ait Paſcaſ. *Durum eis viſum eſt , quod ad tam deprecatorias voces longè tam diu nullum reſponſum dares*. Vbi mulierem videbant ſuas orationes poſt tergum ponere , reputabant duriſſimum , quod non cito obtineret poſtulata. Quæ enim magis deprecatoria vox eſt, quàm quæ ſic rogat , vt ſe indignam reputet coram deprecandi? Qui huic reſiſtat, ſatis durus eſt.

§. VI.

Bona opera ſub humilitate abſcondita præſentiſſima ſunt Deo.

DVo Monet Ioſue ſuis militibus , & quòd in inſidiis lateant , & quòd non longè abſint; ait enim : *Ponite inſidias poſt ciuitatem, nec longius recedatis* , &c. Hæc temporalibus militibus mandantur , qui & latere poſſunt, & ita longè abeſſe, vt nihil faciant. Non ſic in militia ſpirituali , in qua eo ipſo , quòd quis ſub humili reſpectu latet, ſeque & ſua bona opera abſcondit , non poteſt longè abeſſe, ſed præſentiſſimus Deo eſt, vt illum
Luc. 7. ad ſe trahat. Luc. cap. 7. de Centurione ſeruum paralyticum habente locutus ait : *Et cum audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum, vt veniret , & ſanaret ſeruum eius*. De quo ipſo lo-
Matth. 8. cutus Matth. cap. 8. ait : *Acceſſit ad eum Centurio rogans eum, & dicens, Domine, puer meus iacet*, &c. Ecce tibi Lucas ait, quòd Centurio non acceſſerit ad Ieſum , ſed ad illum rogatores miſerit. Matthæus autem manifeſtè aſſerit ipſum Centurionem acceſſiſſe , & præſentem per ſe fuiſſe. Quomodo ergo ſi manens domi iuxta Lucam miſit rogatores, intelligetur iuxta Matthæum præſentiſſimus ipſe per ſe Ieſus extitiſſe ? Qui nouerit eius humilitatem , quæ merita ſua poſtponebat beneficio Dei, dicens : *Domine non ſum dignus , vt intres ſub tectum meum* , manifeſtè colliget illum, etſi longo ſpatio diſtaret , non potuiſſe non eſſe
D. Auguſt. Deo præſentiſſimum. Ait Diuus Auguſt lib. de ſancta Virginit. cap. 3. *Fidem Centurionis illius ideo Ieſus præcipuè laudauit , nec ſe inueniſſe in Iſrael dixit tantam fidem, quia ille tam humiliter credidit, vt diceret : Non ſum dignus , vt ſub tectum meum intres. Vnde nec Matthæus ob aliud eum dixit acceſſiſſe ad Dominum , cum apertiſſimè Lucas inſinuet , quòd non ad eum ipſe venerit , ſed amicos ſuos miſerit , niſi quia fideliſſima humilitate magis ipſe acceſſit , quàm illi quos miſit*. Quid pulchrius? Licet abſens eſſet , & in loco diſſito à Ieſu maneret , pro ſe rogatores miſerit, tamen quia humilis, quia merita poſtponebat beneficio , quia omnia ſua abſcondebat , contemnebátque obſequia, inde à ſe miſſis rogatoribus erat Ieſus filio Dei propinquior. Nequit enim non eſſe Deo præſentiſſimus , qui ſic abſcondit merita ſua. Vt dicat de
Deo Pſalm. 37. *Excelſus Dominus, & humilia reſpicit , & alta à longè cognoſcit*. Differentiam ponit inter reſpicere , & à longè cognoſcere ; quæ enim reſpiciuntur, quaſi propinqua , & præſentia tenentur ; quæ à longè cognoſcuntur , habent quidem videri , ſed minimè habent propinquitatem cum Deo Illa ſunt humilia , quæ in quouis ſpatij interuallo , ſic reſpiciuntur à Deo, quaſi propinqua illi ſint, & præſentia ; non ſic alta, & ſuperba, ſed vt oculis parent , ſic longè abſunt à Deo. Ex quo dicebat Diu. Auguſt. ibi : *Quid ſibi ergo præſtat ſuperbus, niſi vt à longè videatur? Hoc agis , non vt minus perfectè videaris , ſed vt non ſis cum illo , à quo videris. At verò humilis quid ſibi præſtat ? Prope eſt Dominus iis , qui obtriuerunt cor. Vis vt tibi propinquet Deus ? Humilia te*. Felix qui ſub hac humilitatis vmbra ſe tegit ; à Deo ſeparatus , & elongatus non inuenietur. Pſalm. 37. D. Auguſt.

§. VII.

Quæ in perditionem facta ſunt à te , eadem fæliciter in bonum præſtas.

SApiens , & prudens conſilium fuit illud Ioſue dicens. *Sicut ante fecimus , fugiamus , & terga vertamus*. Quæ antea illis fuerat ruinæ cauſa fuga ; modo ſumitur , vt inde cauſa victoriæ , & triumphi veniat. Fæliciter enim ad bonum flectis, quòd in perditionem feceras. Paul. ad Gal. cap 4. Paul.
aiebat : *Vbi venit plenitudo temporis , miſit Deus filium ſuum factum ex muliere , factum ſub lege , vt eos , qui ſub legem erant , redimeret*. Cuius Dei filij aduentum recolens Ioan. cap. 1. ait : *Verbum caro factum eſt , & habitauit in nobis , & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre* , &c. Itaque Pater miſit filium ſuum , imo vt notanter poſuit Ioannes, miſit Verbum ſuum , vt homines redimeret. Sed cur humana redemptio tradita eſt Verbo diuino Dei filio ? Cur non magis Pater ſibi hoc munus attribuit ? Vel cur non ad id tertia Trinitatis perſona mittitur ? Huius rationem reddit Diuus Athanaſ. ſerm. 3. contra Arrianos di- D. Athan.
cens : *Quoniam igitur locutus erat in Verbo , Terra es , & in terram abibis , probè , & congruenter per idem illud Verbum, & libertas , & reſciſſio condemnationis perfecta eſt*. Proh Dei noſtri ſapientiam! Quoniam verbo ſuo perditionem hominum fuerat executus , dum mortis falce ſecimur , ad idem Verbum recurrit , vt inde negotietur noſtram ſalutem ; docens nos interea , vt quæ exhibuimus in perditionem, & ruinam noſtram; eadem ſi ſapimus , in bonum reflectamus , vt inde ſalutem poſſimus acquirere. Et ipſum Dei Verbum Saluatoris munus executum ait Iſaiæ , cap. 65. *Tota* Iſai. 65.
die expandi manus meas ad populum non credentem, &c. Quibus myſterium crucis explicabatur , vt fert Sanctorum Patrum expoſitio communis. Sed cum in myſterio crucis multa fuerint notabilia, cur præcipuè memorat Deus expanſionem , ſeu extenſionem manuum ſuarum ? In eo oſtendebatur reparatoris noſtri ſapientia , vt ea , quæ perditionem infuderant mundo , ſciat conuertere in

mundi ſalutem. Sanè Adami Enæque extenſæ manus ad veritam arborem perdiderunt omnes eorum filios. Quid tunc? Ecce homo Deus eos reparaturus non aliud cogitat, nec aliud meditatur medium ſalutis, ſed manus expandit ſeu extendit ad lignum, ita fœliciter, vt omnia aſſerat in tuto. *Nazianz.* Ait enim Nazianzen. orat 1. *Idcirco lignum aduerſus lignum, & manus aduerſus manum, illæ inquam, fortiter extenſæ aduerſus incontinenter extenſas; illæ clauis confixa, atque conſtricta aduerſus remiſſam & ſolutam, illæ orbis fines contingentes aduerſus eam, quæ Adamum è paradiſo exturbauit.* Itaque quia lignum, & manus hominis extenſæ mortem inuexerunt mundo; & lignum, & manus hominis extenſæ ſumuntur à reparatore, vt mortem exſibilet, & vitam recuperet. O quanta hæc ſapienna, & fœlicitas, quod ſcias de inſtrumentis perditionis facere inſtrumenta ſalutis. Matth. 2. aiebat Herodes vt Magos ſeduceret. *Vt ego veniens adorem eum.* *D.Leo.* Quæ circa D Leo ſer. 1. de Epiph. *Falſum ſpopondit obſequium. Quam felix fores, ſi Magorum imitaretur fidem, & conuerteret ad religionem, quod diſponebat ad fraudem.* Sic ibi. Felix ſanè ille eſt, qui quæ diſponit ad ſcelera, conuertit ad virtutem. Ionæ *Ionæ 3.* cap. 3. *Peruenit verbum ad Regem Niniue: & ſurrexit de ſolio, & abiecit veſtimentum ſuum, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.* Niniue primus rex fuit Nemrob, de quo Gen. 10. *Nemrob robuſtiſſimus ve-* *Gen 10.* *nator coram Domino.* Tanti ergo venatoris filius veſtes abiecit, ſolium dimiſit, & in cinere ſedebat, vt placaret Dominum. Et quid in cinere ſedens *D.Ephr.* agit? D. Ephræm in Ionam ait; *Filius Nemrob ſtrenui gigantis, à ferarum cæde deſiſtens prauas affectiones vulnerabat, & pro beſtijs turpia iugulabat peccata, externiſque feris relictis internam perimere ſtudebat improbitatem.* Ecce tibi vt ſapiens, quod beſtiis malum fecerat, in bonum proprium curat conuertere.

Ioſue cap. 8. Abiit autem Ioſue nocte illa, & ſtetit in vallis medio. Quod cum vidiſſet rex Hai, feſtinauit mane, & egreſſus eſt cum omni exercitu ciuitatis, direxitque aciem contra deſertum, ignorans, quòd poſt tergum laterent inſidiæ. Ioſue verò, & omnis Iſraël ceſſerunt loco, ſimulantes metum, & fugientes per ſolitudinis viam.

§. VIII.

Non qui hæc ima, ſed qui alta ſectatur, poteſt vacare certamine.

VBi Ioſue apparuit in medio vallis, ſtatim aduerſus illum bella, & certamina inſtaurantur; ait enim: *Abijt Ioſue nocte illa, & ſtetit in medio vallis. Quod cum vidiſſet rex Hai feſtinauit manè, & egreſſus eſt cum exercitu*, &c. Hoc tibi homo, velim perſuadeas, quòd dum ima vallium mundialium ſectaris, ad te hoſtium rabies, hoſtium im- *Pſalm. 54.* pugnationes trahes. Dauid Pſalm. 54. clamabat: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Sic ad requiem inueniendam ſuas requirebat bonus pennas, quibus ab hac mundi valle poſſit in altum euolare. Ait Ambroſ. lib. de Fu- *Ambroſ.* ga ſæculi cap. 5. *Scriptum eſt; Volabo, & requieſcam. Vbi enim volatus, ibi quies.* Nulla requies inueniri poteſt, niſi poſt perpetes volatus, quibus ſe homo ab imis iſtis leuauerit. Multum enim fallitur qui per hæc bona media mundialis vallis, putat hoſtium pericula, & inquietudines euadere. Sunt equidem bonis iſtis imis annexa periculoſiſſima certamina, & in quocumque illorum viſus fueris, aduerſus te acuis hoſtium rabies. Nemo eſt, qui neſciat veri Ieſu labores, & prælia, quæ egit in hac mundi valle deſcendens à montibus æternis. Imo omnes norunt glorias eius, & victorias ex hoſtibus reportatas, quando triumphans de tumulo rediuiuus apparuit. Is tantus poſt reſurrectionem apparens diſcipulis piſcantibus Luc. 24. *Luc. 24.* ait: *Habetis hic aliquid, quod manducetur? At illi obtulerant ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis. Et cum manducaſſet coram eis*, &c. Ecce tibi poſt reſumptam gloriam, poſt quietem immortalitatis habitam, Ieſu noſter condeſcendens diſcipulis, iterum de mundialis vallis fructibus cibos capit. Quid tunc? Accipite hoſtem generis humani de hoc diſſerentem apud D. Epiphan orat. in Aſcenſ. *D. Epiph.* *Cernebam illum mortali corpore indutum, ratuſque hominem, & aliud nihil, Iudæos flagitioſè aduerſus illum concitaui: clauos cruci affixi, morti denique ſubegi. At verò videns illum tertia die à mortuis reſurrexiſſe, repente veluti acuta cuſpide transfixus in terram decidi. Rurſus æquè eum ac antea comedere, & bibere cernens aliam denuò crucem illi deſtinabam.* Quid magis metuendum? Ipſiſſimus ille triumphator mortis, notiſſimus ille inferorum vaſtator, qui paulò ante ingenti dæmonum metu repagula inferni confregerat; cum tantillum ſuis condeſcendens de frugibus terræ accepit, iam pene armabat iterum in ſe dæmones. Vix triumphatorem ſuum vidit hoſtis condeſcendentem ſuis in cibo, & potu, & iam totum prælium crucis aduerſus illum reaccendit. Et credis te in pace poſſe eſſe, dum medijs iſtis mundialis vallis bonis detineris? Heu cæcitas humanæ mentis! Crede mihi homo, dum hæc ima ſectaberis, non effugies hoſtes, non effugies periculoſiſſima bella. Quò ſpectans Michæas, *Mich. 2.* cap. 2. ſic monebat: *Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem.* Ambroſ lib. de Fug. cap. 5. *Surgite hinc, quia non eſt vobis hinc refrigerium.* Et D. Cyrill Alex. ex Græco: *Propinquat montibus æternis.* *Cyr. Alex.* *Surge, & ambula, quia non eſt tibi hæc requies.* Equidem dum in condeſcenſu es cum corpore tuo, dum imis his vallibus immoraris, dum montibus æternis non appropinquas, & bella, & pericula te manent.

§. IX.

Non qui perſequitur, ſed qui ſequitur Ieſum, deſerti fugit ſterilitatem, & penuriam.

DVm contra Ieſum Naue exiſtentem in medio vallis egreditur rex Hai, notanter dicitur viam ſuam direxiſſe per deſertum: Quippe ait: *Direxitque aciem contra deſertum.* Cur non magis dixit, direxit aciem contra Ieſum exiſtentem in valle? Nonne eò tendebat rex, vt Ieſum percuteret, aut fugaret? Cur ergo relicto belli ſcopo ſolùm meminit viam, per quam exercitus ambulabat, dicens, direxit aciem contra deſertum? Oſtendebatur ibi, quid acquirant, qui amant verum Ieſum impugnare, hoc enim eſt proprium impugnatorum Ieſu, quòd deſerti habeant ſterilitatem, & penuriam, quam ille effugit, qui non impugnare,

pugnare , ſed Ieſum ſequi amat. Hinc de fœlici Cant 8. Chriſti ſponſa clamabant Angeli Cant. 8. *Qua eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, delitijs affluens, innixa ſuper dilectum ſuum ?* Mirantur meritò , quòd de deſerto aſcendat ad delitias ; quòd deſerti excutiens ſterilitates , & penurias, in delitiarum abundantia progreſſus faciat. Sed quid mirum ? Aiunt enim : *Innixa ſuper dilectum ſuum* , & vbi Ieſu in hæret , dimiſſa deſero penuria , in magna bonorum abundantia viuit. D. Amb. Ait D. Ambroſ. de Iſaac cap. 5. *Videntes eam filiæ Ieruſalem Chriſto inhærentem , & adhuc aſcendentem cum eo dicunt : Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto ? Deſertus hic terra locus, & incultus videtur ; mirantes videlicet, quomodo anima , quæ antea inferno derelinquebatur , inhæreat Dei verbo, & aſcendat ſicut vitis propago in ſuperiora ſe ſubrigens , tum præterea bonis odoribus flagret.* Sine Ieſu, vel perſequens Ieſum anima in deſerto erat , in terra horroris , & vaſtæ ſolitudinis; mundus enim ſine Ieſu deſertus eſt , & protſus infrugifer: at poſtquam meliori conſilio, Ieſu hæſit , totam abigit deſerti ſterilitatem , & in multa apparet rerum abundantia. Miſer , qui aduerſus Ieſum ierit, ſine illo enim non habebit niſi horro- Matth. 23. ris plenum deſertum. Matth. 23. dicebat Ieſus ipſe. *Ieruſalem, quæ occidis prophetas , & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt , quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti ? Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Abegit ſanè Ieruſalem diuiniſſimum alitem Ieſum ; & in deſolatiſſimum deſertum deuenit. Orig. Ex quo ait Origen. hom. 26. in Matth. *Ieruſalem quæ erat deorſum comminatur Dominus, & nolentibus congregari ſub pennis eius dicit : Ecce nunc relinquetur domus veſtra deſerta. Semper autem eis, qui noluerunt congregari ſub pennas ipſius, comminari, & dicere Chriſtus videtur : Ecce nunc relinquetur domus veſtra deſerta. Non ſolùm corpus, ſed & anima peccantium deſerta relinquitur , & ſicut in deſerto, vulpes faciunt in eis foueas , & ſerpentes cubationes.* Quiſquis à te Chriſtum expellis, nec amas congregari, & viuere ſub alis , & vmbra illius , neceſſum eſt , vt vaſtiſſimum fias deſertum , in quo & feræ, Ierem 12. & venenati ſerpentes cubent. Acrunit Ierem. cap. 12. inquiens : *Reliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meam ; facta eſt mihi hæreditas mea quaſi ſpelunca hyenæ.* In qua enim Ieſus fuit perditus, ſolum manent loca , quibus habitent feræ. Quo circa ait D. Hier. D. Hieron ad cap. Matth. 23. *Deſertam Iudæorum domum, id eſt , templum illud , quod fulgebat auguſtius, oculis comprobamus quia habitatorem Chriſtum perdidit, & occidit heredem.* Et io quod deſertum horroris, & ſterilitatis plenum non deueniat , qui Ieſum perdidit ? Non ergo perſequatur , ſed amplexetur Ieſum , qui tanò deſerto deſolationem Iſaiæ 3. amat fugere. Iſaias cap 3. proponit ſummam Ieroſolymæ deſolationem inquiens: *Erit pro ſuaui odore fætor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui in bello. Et mærebunt, atque lugebunt portæ eius, & deſolata in terra ſedebit.* Quid poſt hæc ? Immediatè cap. 4 *Et apprehendent ſeptem mulieres virum vnum in die illa , dicentes, Panem noſtrum comedemus , & veſtimentis noſtris operiemur ; tantum modo inuocetur nomen tuum ſuper nos.* Sed quando & pulchri , & fortes viri omnes perierant, & deſerta, & deſolata erat ciuitas, quem virum apprehenderunt mulieres illæ , ſub quo ſuis panibus, veſtibuſque ſuis vti liceret. Sanè prudentiſſimæ iſtæ non alium quàm Ieſum apprehenderunt , per quem ſolum terribilem illam deſolationem effugerunt. Ait Origen. hom. 3. in Iſaiam : Orig. *Cum fortes Ieruſalem humiliati fuerint , cum luxerint thecæ eorum ornamenta filiarum Sion , cum derelicta fuerit illa ſola, cum eliſa fuerit ad terram ; tunc ſeptem mulieres apprehendent vnum hominem dicentes ; Panem noſtrum manducabimus. Veruntamen nomen tuum inuocetur ſuper nos. Tunc apprehendent, & verò tenebunt ſeptem mulieres hominem vnum Ieſum Chriſtum noſtrum.* Et in vno ſolo Ieſu apprehenſo poſſent ingentem illam, & horribilem deſolationem effugere.

§. X.

Magnæ , prudentiſque mentis eſt non detrectare abiectionem, quæ propter muneri adimplendo conducat.

STrenuiſſimum imperatorem Ioſue vides metuentem, & fugientem ad primum hoſtium impetum. Dicit enim : *Ioſue verò , & omnis Iſrael ceſſerunt loco ſimulantes metum , & fugientes* , &c. Ait Iudas Machab. 1. Machab. 9. *Abſit iſtam rem* Mach. 1. *facere, vt fugiamus ab eis ; & ſi appropinquauit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ.* Iudas ſic cauet fugam, quaſi graue crimen , & dedecus intolerabile ; Ioſue autem fugam amplexatur. An minor quàm Iudas Ioſue in fugiendo, & metuendo apparuit ? Abſit , imò inde Ioſue magnus, qui vbi vidit fugam illam, & metum aſſumptum poſſe conducere ad expugnandam ciuitatem , & hoſtes debellandos, & fugere, & metuere non detrectauit. Nihil enim magnæ mentes abiectum refugiunt, quod conducat muneris ſui fini confirmando. De ſummo omnium Imperatore vero Ieſu ait Iſaias. Iſaiæ. 28. cap. 28. *Vt faciat opus ſuum , alienum opus eius ; vt operetur opus ſuum peregrinum opus eius ab eo.* Maximus Imperator Ieſus nullum à ſe alienum, & peregrinum opus indecorum duxit , dum conduceret perficiendo muneri ſuo principali. Quò reſpiciens Theodotus hom. 2. de Nat. habita , tom. 6. Theod. Concil. Epheſ. cap. 10. ait : *Deus enim nihil ignominioſum ducit , quod humanam ſalutem conciliare natum eſt.* Erat diuini muneris hominem perditum reparare , ac in ſalutem aſſerere ; quo factum eſt , vt nihil ignominioſum ducat , quod ad conciliandam illi ſalutem conducat. Vt enim faciat opus ſuum, peregrinum ſibi, imò, & verecundum opus non detrectauit ſubire. Luc. 12. de oppeten- Luc. 12. da morte agens Ieſus aiebat : *Baptiſmo autem habeo baptizari , & quomodo coarctor, vſque dum perficiatur.* Itaque maximè cupiebat diem mortis ſuæ appropinquare , quo perficeretur humana ſalus. Vbi autem ad mortis horam peruentum eſt , clamabat ad patrem Luc. 22. *Tranſeat à me calix iſte.* Luc. 22. Ecce tibi qui antea ſumma alacritate oppetebat mortem, modò illam refugiebat, & deprecabatur. Cur non magis , & modò impauidus etiam mortem oppetit ? Cur maluit & timorem , & fugam oſtendere , quòd turpe , & indecorum videretur fortiter belligeranti ? Conducebat magis ad mortem oppetendam , quòd metum hunc , & fugam monſtraret ; aliter enim nollet hoſtis , ei mortem intentare ; ideò minimè detrectat abiectum timoris , & fugæ affectum oſtendere, quo melius perficiebatur, quod ſanctiſſimè optabat. Ait. D. Athanaſ. orat. in Euang. de Paſſ. *Itaque Dominus ſub* D. Athan.

ſpecie

ſpecie humana infirmitatis prouocans aduerſarium, hominem quem induerat, ſuis viribus aduerſus inimicum corroborauit. Atque ideò ſub tempus mortis anxius eſſe, & mærere cæpit, & obſecrabat calicem tranſire, clamabat ſpiritum quidem promptum eſſe, carnem autem infirmam, vt aduerſarius noſter cum eo, quaſi cum homine congreſſurus, vires eius diuinas experiretur. Ecce tibi vt maximus imperator nihil metuentis, nihil infirmi abiecit in ſe oſtendere tempore mortis, vt ſic eius conſilium de hoſte debellandò per mortem perficeretur. Magnæ equidem, & ſapientis mentis eſt, nihil ſibi alienum, & peregrinum putare, peccato dempto, dum ad hoc conducat, vt opus ſuum faciat, munus ſuum expleat.

Ioſue 8. At illi vociferantes pariter, & ſe mutuò cohortantes perſecuti ſunt eos. Cúmque receſſiſſent à ciuitate, & ne vnus quidem in vrbe Hai, & Bethel remanſiſſet, qui non perſequeretur Iſrael (ſicut eruperant aperta oppida relinquentes) dixit Dominus ad Ioſue; Leua clypeum, qui in manu tua eſt, contra vrbem Hai, quoniam tibi tradam eam. Cûmque eleuaſſet clypeum ex aduerſo ciuitatis, inſidiæ, quæ latebant, ſurrexerunt confeſtim, &c.

§. XI.

Sub ſigno crucis à Ieſu leuato euaneſcunt pericula.

VBi Timoris, fugæque facies deponenda erat, iubet Deus Ioſue alteri, vt ipſe clypeum in haſta leuet; ait enim: *Leua clypeum, qui in manu tua eſt contra vrbem Hai, &c.* Non remanſerat in vrbibus vllus, qui non perſequeretur Iſraëlem fugientem: ſed dum iubente Deo clypeus in haſta à Ieſu leuatur, clareſcere cæpit, vt qui ſub illo erant ſigno, triumphare de vniuerſis deberent. Felices nos qui ſub erecta à Ieſu crucis haſta militamus; mirarer, ſi aduerſus nos vlteriùs mala præualeant. Vbi lignum crucis apparuit exaltatum Ieſu manibus, vniuerſæ elanguerunt incur-
Ioann. 19. ſiones malæ. Ioan. 19. de Ieſu locutus ait: *Baiulans ſibi crucem exiuit,* &c. Nunc primùm inter frementes hoſtes apparuit Ieſus noſter ſcutum fidei
Matth. 27. noſtræ in haſta crucis leuans. Sed & Matthæus 27. de Simone Cirenæo dicit: *Hunc angariauerunt, vt tolleret crucem eius.* Et quando Simon angariatur ad tollendam crucem, quid neceſſum fuit, quòd Ieſus eam ſuſtolleret? Dum per alias manus crux tollebatur, mala præualebant; tunc ſolùm ceſſarunt mala, vbi per Ieſu manum crux fuit erecta.
D. Athan. Ait D. Athan orat de Paſſ. *Sibi Dominus crucem portauit, eamdemque, & ipſe homo tulit: cum igitur contra diabolum trophæum baiulare, principio quidem ſuam ſibi crucem ferebat. Quandiu enim ſtabat inimicus, tenebant ipſi carnifices lignum, qui vbi lapſus, & direptus eſſet, tunc trophæum ſuſcepit Dominus, & ſibi baiulauit. Siquidem decebat victorem iam triumphantem de diabolo, non alteri concedere, ſed ſibi ſuum trophæum geſtare.* Equidem ſimul erat, & præualere hoſtes, & crucem in manibus Ieſu non apparere; vbi autem perditum hoſtes ibant, & mali incurſus cedebant; iam crux à Ieſu aſſumebatur, de cuius manibus habebat, vt perditioni datos hoſtes oſtenderet. Et quando crux cum Ieſu apparuit, & vniuerſa mala non abeunt? Prouerb. Prou. 30.
30. ait: *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper terram, viam nauis in medio maris,* &c. Et quis neget difficilem eſſe viam nauis in medio maris: Nec facilior eſt hæc via nauis in medio mari, ſi per nauim intelligatur Eccleſia; quæ quidem magnis hinc inde agitatur fluctibus; ſed nunquam non de omnibus victrix egreditur. Et vnde nauis hæc ſic ſemper de fluctibus triumphat, & ventis? Ait
D. Ambroſ. lib. de Salomone, cap 4. *Nauem ad aquè Eccleſiam debemus accipere in ſalo mundi iſtius conſtitutum, quæ crebris ventorum flatibus, id eſt, tentationum plagis, & verberibus fatigatur, quam turbidi fluctus, id eſt, huius ſæculi poteſtas conatur ad ſaxa perducere. Quæ etſi vndarum fluctibus, ac procellis ſæpe agitatur, tamen nunquam poteſt ſuſtinere naufragium, quia in arbore eius, id eſt, in cruce Chriſtus erigitur,* Non præualent ſæculi mala aduerſus eum, qui ſub erecta Chriſti cruce militat. D. Ambr.
Populus Iſraëlita egrediens de Æypto à tergo timebat exercitus Pharaonis, qui fugientes perſequebatur; à fronte habebat frementes maris fluctus. Quid interea faceret? Exod. 14. ſic Domi- Exod. 14.
nus monebat Moyſem: *Tu autem eleua virgam, & extende manum tuam ſuper mare, & diuide illud,* &c. & vnius virgæ eleuatione ceſſerunt fluctus Iſraëlitis, & hoſtes omnes perierunt in fluctibus.
Ex quo monebat D. Ambroſ. in Exort. ad Virg. D. Ambroſ.
Verſate manibus veſtris crucem Domini Ieſu, & in veſtris eam operibus ableuantes, calcate mundi huius profundum, & pertranſite, vt ille ſicut equus adhinniens ad libidinem, nullum locum inueniat in vobis, & quicumque voluerit perſequens comprehendere vos, demergatur. Sic mali vniuerſi incurſus demergentur, & euaneſcent, in conſpectu eius, qui ſub cruce Ieſu viuat. Etenim poſt diluuium ait Geneſ. 7. Gen. 7.
Remanſit ſolus Noe, & qui cum eo erant in arca, Pereuntibus omnibus ſub verbere fluctuum, ſolus Noe cum ſuis beneficio ligni arcæ euaſit pericula. Vt merito ibi agnoſcamus virtutem, & victoriam crucis; cui apto verba D. Baſil Sel. orat. 5. arcæ Baſil. Sel.
dicta: *O arca paradiſo firmior! Illic lignum fuit mortis inſtrumentum, hic lignum ſalutis fuit gubernaculum. O Noeme hominum progenitor Adamo anteferende! O qui tutor diuinæ bonitatis fideiuſſor illuxiſti! O qui graſſantem per genus humanum execrationem ſtitiſti!* Vbi lignum lego, quod ſalutem afferat, & execrationes expuat, virtutem dominicæ crucis ſtatim meditor, cuius in conſpectu vniuerſa mala euaneſcunt.

§. XII.

Diuina monita non ſunt nimis examinanda, ſed ad amuſſim exequenda.

NOn Poſſum non mirari candidiſſimam mentem Ioſue erga Deum, in certaminis medio, vbi incitandus erat, vt hoſtes validè impeteret, hoc enim audit ex Deo, quòd haſtam cum ſcuto leuet verſus Hai, non quòd irruat, non quòd feriat. Et confeſtim ipſe aliis omiſſis, hoc vnum attendit, vt ſcutum leuaret, dicit enim: *Cumque eleuaſſet Clypeum ex aduerſo ciuitatis,* &c. Ad quid, ò bone eleuatio clypei pertinet? Non ad commouendos inſidiato

ſidiatores, vt bene probat noſter Serarius quæſt.6. nec ad feriendos hoſtes, nec ad excitandos ſocios. Ad hæc enim magis conduceret, quòd tu primus irrueres in hoſtes, eoſque acriter, & fortiter percuteres. Quando ergo magis conducere videbatur, quòd percuteres hoſtes, cur occuparis in ſolo leuando clypeo? Cur pateris hærere in tenenda erecta haſta, cum deberes gladium exerere, & deluſos arte hoſtes conterere? Rem à Deo mandatam ipſe tantùm curat exequi, non examinare: quod vtinam omnes obſeruaremus, vt abſque vana inquiſitione diuina monita exequeremur.

Matth.2. Matth.2. poſtquam Magi diuinum puerum cognouerunt, & adorauerunt; *Reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.* Et mirabar, quòd tam facilè perſuaderentur nouam, & incognitam ſibi viam arripere, cum poſſent faciliùs per iam notam in ſua reuertere. Cur non magis obluctantur monenti? Cur non petunt ſibi declarari inconueniens in redeundo ad Herodem? Sed boni monita Dei ſentientes non examinant, ſed ſtatim exequuntur. Ait

D.Thom. D. Thom. in cat. ex Chryſoſt. *Intuere autem Magorum fidem, qualiter non ſcandalizati ſunt in ſe ipſis dicentes: Si magnus eſt puer hic, qua neceſſitas fugæ eſt, & occultæ receſſionis? Hoc enim eſt vera fidei non quærere cauſas eorum, quæ verè præcipiuntur, ſed ſuaderi ſolùm ab eis.* Simile faciat, qui errare nolit, & cum accipit monita ex Deo, putet à ſe non curiosè examinanda, ſed perfectiſſimè exequenda.

3.Reg.20. Quò ſpectat illud 3. Reg.20. vbi ſic: *Vir quidam de filiis prophetarum dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini, Percute me; at ille noluit percutere. Cui ait: Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cùmque paululum receſſiſſet ab eo, inuenit eum leo, atque percuſſit. Sed & alterum inueniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percuſſit eum & vulnerauit.* Duo acceperunt mandatum de percutiendo propheta, alter non putauit rationi conſentaneum, vt ipſe proximum feriret immerentem. Alter vt mandatum accepit, ſtatim hominem percuſſit, vulnerauitque. Hic liber euaſit, ille à Leone percuſſus periit. Et cur ille periit? Ait D. Chryſoſt. orat. 1. aduerſus Iudæos:

Chryſoſt. *Quid hoc abſurdius accidere potuit? Qui percuſſit prophetam, euaſit incolumis; qui pepercit, dedit pœnas; nimirū vt intelligeres in iuſſis diuinis non oportere curioſum eſſe, examinaréque rerū, quæ percipiuntur naturam, ſed nihil aliud, quàm obtemperare.* Sic plectitur, qui curioſus eſt in examinandis mandatis diuinis, quæ quidem examen à nobis non requirunt; ſed promptam executionem petunt ab his, quibus iniunguntur, & ſufficienter innoteſcunt.

Ioſue cap.8. Viri autem ciuitatis, qui perſequebantur Ioſue, reſpicientes, & videntes fumum vrbis ad cœlum vſque conſcendere, non potuerunt vltra huc, illucque diffugere, præſertim cum hi, qui ſimulauerant fugam, & tendebant ad ſolitudinem contra perſequentes fortiſſimè reſtitiſſent. Videnſque Ioſue & omnis Iſraël, quòd capta eſſet ciuitas, & fumus vrbis aſcenderet, reuerſus percuſſit viros Hai. Siquidem, & illi, qui ceperant, & ſuccenderant ciuitatem, egreſſi ex vrbe contra ſuos, medios hoſtium ferire cœperunt.

§. XIII.

Ad magnum ſpectat reproborum dolorem, quòd videant perire bona ſua.

NOn Solùm facit Deus comburi ciuitatem Hai, ſed & facit, quòd eius ciues, qui longè ab illa ſtabant, imò illam poſt tergum habebant perſequentes Ioſue, incendij eius viderent fumum; ait enim textus: *Viri autem ciuitatis, qui perſequebantur Ioſue, reſpicientes, & videntes fumum vrbis*, &c. Qui iam iam rapiebantur ad ruinam, coacti ſunt videre fumum incendij vrbis, quam dilexerant, pro qua tot ſubibant diſcrimina, quo maiore cum dolore perirent, videntes antea conſumi bona ſua. Sic Apocal. 18. poſt Babylonis incendiū *Apoc.18.* explicatum ait: *Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in delicijs vixerunt, cum viderint fumum incendij eius, longè ſtantes propter timorem tormentorum eius, & dicent; Væ væ ciuitas*, &c. Ecce tibi, vt non ſolùm ciuitas inceditur, ſed & fumus incendij eius datur videndus ciuibus, qui longe aberant. Et cur neceſſum fuit, vt vel abſentes perciperent fumum incenſæ vrbis? Pertinet ſane hoc, non ad paruum dolorem, nec ad mediocre ſupplicium reproborum quòd videant oculis ſuis comburi bona, pro quibus tam longa certamina ſubiuerant. Ait Rupert. *Rupert.* ibi: *Quia videlicet in illa hora, cum cœperit hic mundus ſupremo igne conflagrare, miſerum cunctis amatoribus eius dedit ſpectaculum, vbi non ſine magno dolore perire videbunt, quæcumque cum amore nimio poſſederunt.* Equidem hoc pereuntium reproborum doloribus addit ſæpe Dominus, quòd priùs ſibi amata bona perire videant, pro quibus acquirendis, & ſeruandis multa pertulerant. Similiter inducturus diluuium Dominus, quo vniuerſi peccatores perirent, prouidit, vt pluuia verno tempore inciperet, ait enim Geneſ. 7. *Menſe ſecundo,* *Geneſ.7.* *ſeptimo decimo die menſis rupti ſunt omnes fontes*, &c. Cur verno tempore inducitur diluuium? Ait pulchrè D. Ambroſius lib. de Noe cap. 14. *Secun-* *D.Amb.* *dum menſem verni eſſe temporis non ambigitur, quando augentur naſcentia, ager parturit, terrarum partim, atque animantium fœtura ſe fundit. Tunc ergo fecit diluuium, quando dolor eorum maior foret; quando in ſua abundantia puniebantur, tunc vltio terribilior.* Augetur maximè dolor pereuntium reproborum, cum ſimul ante ſe videant perire ea, quæ amauerant, & pro quibus ſubierant multa. Quò ſpectans Iſaiæ cap.1. ait: *Erit forti-* *Iſaia 1.* *tudo veſtra vt fauilla ſtupæ, & opus veſtrum quaſi ſcintilla, & ſuccendetur vtrumque ſimul.* Sic auxit acerbitatem ſupplicij ponens in tertio loco, quod ſimul ardebunt fortiſſimi quique impiorum, & ipſorum opera Ex quo D. Ephræm orat. in Ionam, *D.Epiph.* Niniuitarum extollit calamitatem inquiens: *Et quis ex tanto ſpectaculo animum retineret? Spectabant patres pulchritudinem filiarum ſuorum: & præ magna triſtitia, offundebantur ipſis tenebræ.* Equidem pulcherrimi filij, ſimulque cætera bona euntia ad imminentem ruinam, maximè augebant dolorem, & triſtitiam miſerorum patrum ſtatim etiam periturorum. Auget ſemper pœnam pereuntis, quòd videat perire etiam cariſſima ſibi.

§. XIV.

§. XIV.

Maximum reproborum ſupplicium, quòd in perditione bonorum ſuorum, non inueniant pœnarum effugium.

NOn ad paruam calamitatis exacerbationem dicit textus de Haienſibus ciuibus: *Videntes fumum vrbis ad cælum aſcendere, non potuerunt vltra huc, illucque diffugere.* In fumo nouerunt excidium ciuitatis, pro qua pugnarant, pro qua tot diſcrimina ſubierant; & ſummè angebantur, quòd videntes iam ciuitatem amiſſam, nullum ſibi inuenirent à calamitate effugium, cum quærerent illud. Quid hoc miſeris reprobis durius? Videbunt bona omnia, pro quibus ſudauerant, redigi in fauillas, & volentes calamitatem fugere, nullum habebunt effugium. In Babylonis ruina Apocal. 18. de eius aſſeclis dicit: *Cum viderint fumum*
Apoc. 18. *incendij eius longè ſtantes propter timorem tormentorum eius, & dicent: Væ væ ciuitas,* &c. Sanè & Babylon, & eius aſſeclæ ad idem pertinebant ſupplicium; cur ergo dicuntur aſſeclæ Babylonis, quòd videntes fumum incendij eius longe ſtabant? Cur non magis dicuntur rapi ab ipſo igne? Videntes miſeri Babylonis fumum, ſuarum deliciarum, bonorumque fauillas per voluntatem, & deſiderium longè fieri volebant à tanta ruina, ſed non inuenientes effugium, cogebantur eadem ſubire. Sic ſimul longè ſtabant per voluntatem, & euaneſcentibus bonis, in pœna ipſi tenebantur conſtricti. De quo aiebat D. Ambroſ. ibi: *Mirum valde*
D. Ambroſ. *de eſt, quod longè ſtare dicantur, cum in eiſdem pœnis ipſi ſint demergendi, in quibus & cæteri reprobi, qui per Babylonem deſignantur. Stabunt igitur longè mente, & voluntate, non corpore, horrentes ſcelera ſua, quibus æternaliter cruciabuntur.* Heu miſera, & horribilis impiorum conditio! Erit, cum videant mundialia delicias, & diuitias euaneſcere in fumum; & tunc horrentes ſcelera ſua, quæ perpetrarunt propter illa, deſiderio, & voluntate longiſſimè ſtabunt ab illis quærentes locum effugij, ſed ſimul ſeſe iam pœnis videbunt addictos. Euaneſcet deliciarum materies; euaneſcent voluntates ipſæ habendi illas, ſed pœna ineuitabilis comitabitur miſeros. Do exemplum in rebelli Ab-
2. Reg. 18. ſalom, de quo ait text. 2. Reg. 18. *Accidit autem, vt occurreret Abſalom ſeruis Dauid ſedens mulo: cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput eius quercui; & illo ſuſpenſo inter cælum, & terram, mulus, cui inſederat, pertranſiuit.* Ecce tibi, religatus ad arborem, videbat mulum, cui inſederat, tranſeuntem; & dum mulus coram eo tranſiret, & penitus aufugeret, ipſe manebat in pœna. Ex quo Hugo Vi-
Victor. ctor de Clauſtro animæ, cap. 15. ait: *Mulus autem cui inſederat, pertranſiuit, ſed ipſe quercui ſuſpenſus inhæſit, quia luxuria, & dolus, cui ſemper ſtuduerat, perijt, ſed pœna peccati manſit.* Omnia ibi euaneſcent, omnia è manibus oculiſque effugient, etiam illa pro quibus multum laborauerás, ſola pœna te commitabitur quam minimè effugies.

§. XV.

Ieſu infirmitas validiſſima ſuper vniuerſas poteſtates mundi.

EXpende maximè illud textus: *Præſertim cum qui ſimulauerunt fugam, & tendebant ad ſolitudinem contra perſequentes fortiſſimè reſtitiſſent.* Fugiebat Ioſue quaſi infirmus, quaſi meticuloſus; ardum ardebat ciuitas, à fuga conuerſus fortiſſimè reſiſtebat perſecutoribus ſuis. Compone modò illa duo, quòd fugeret, & quòd fortiſſimè reſiſteret; in fuga enim apparebat infirmitas, in reſiſtentia oſtendebatur maxima fortitudo: vt iam inde præmonſtraretur veri Ieſu œconomia, cuius vel infirmitas fortiſſima fuit ſuper omnes poteſtates mundi. Luc 2. *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt de-* Luc. 2.
ſcriberetur vniuerſus orbis: cuius edicti occaſione venit Maria Bethlehem, vt profiteretur ibi in Dauidis familia. Quid tunc? *Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies, vt pareret. Et peperit ſuum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio.* Erat hic paruulus à Maria natus lapis ille Danielis, qui ſciſſus ſine manibus imperia mundi erat ſubiecturus. Et quando lapis hic diuiniſſimus ſcinditur à Virgineo vtero, ſic pauper, ſic abiectus apparet, & infirmus, vt in præſepio reclinetur: quo tempore Romana monarchia adeò creuerat, vt in vniuerſo orbe leges tulerit. Et cur quando congrediendum eſt Ieſu, cum Imperio Romano, hoc adeò potens proponitur, vt in vniuerſum extendat ſuum dominium, Ieſus autem adeò abiectus oſtenditur, & infirmus oſtenditur, vt in præſepio reclinet eum mater ſua? Cur non magis apparet potens vt potentiſſima imperia comminuat? Et quando infirmus, & fugitiuus apparere volebat, cur expectauit apparere eo tempore, quo fortius Romanorum Imperium dominabatur mundo? Pertinebat ſanè ad clariorem diuinitatis demonſtrationem eo tempore infirmum apparere, cuius vel infirmitas ſufficeret, vt totam valentiam orbis concuteret. Ait Hugo Victorio. lib. 4. de Vanit. mundi: *Expectauit donec* Victor.
mundus totus in vnum vires ſuas conflaſſet imperium: & Roma victrix ſuper regna omnia ſuperbo faſtu caput extuliſſet. Tunc ergo dominante ſuperbia humilis venit, vt de ſua humilitate celſitudinem mundi ſterneret, manifeſtè demonſtrans quantus in ſua maieſtate foret, qui in noſtra infirmitate poſitus vniuerſa ſubiecit. Non opus erat Dei, quòd aperto Marte, ſub clara omnipotentiæ virtute cum mundiali imperio confligeret. Quid, quod ſubderetur mundus valentiæ diuinæ? Diſſimulauit itaque diuinitatis fortitudinem, humanam infirmitatem aſſumpſit, vt timeret, vt fugeret, & hæc infirma Dei valuerunt conterere, & ſubigere imperia mundi. Sic de eodem ad mortem ducto dicit D. Leo ſerm. 17. D. Leo.
de Paſſ. *Continuit ſe ab impijs crucifixi poteſtas, vt diſpoſitione vteretur occulta, vt noluit virtute manifeſta.* Itaque & poteſtas, & fortitudo in Chriſto ſeſe occultarunt, præmiſſa carnis infirmitate, vt quæ ſufficeret ad orbem ſubigendum. Vt dicat ipſe D. Leo ſermone 18. de Paſſ. *Tenuit itaque diſpoſita* Idem.
manſuetudo patientium, & cohibita famulantium ſibi angelicarum virtute legionum, hauſit calicem doloris, & mortis, totúmque ſupplicium tranſtulit in triumphum, victi ſunt errores, ſubacta ſunt poteſtates, accepit nouum mundus exordium. Quid mirabilius? Vbi nobilis dux exercitus cœleſtis manum cohibebat,

cohibebat, ne in vindictam proditet, ſed paſſionis infirmitatem ſubibat, de poteſtatibus, de erroribus triumphabat, & mundo. Proh infinitam Dei virtutem! Cuius infirmitas ſic valet ſubigere vniuerſas creaturas.

Ioſue cap. 8. Regem quoque vrbis Hai apprehenderunt viuentem, & obtulerunt Ioſue::: Qui ſuccendit vrbem, & fecit eam tumulum ſempiternum: regem quoque eius ſuſpendit in patibulo vſque ad veſperam, & ſolis occaſum. Præcepitque Ioſue, & depoſuerunt cadauer eius de cruce, proiecerùntque in ipſo introitu ciuitatis, congeſto ſuper eum magno aceruo lapidum qui permanet vſque in præſentem diem, &c.

§. XVI.

Vbi Ieſus eſt, nihil aliud ſuſpiciendum, colendúmve.

SOlent Reges etiam captiui ſuſpici, & coli ab ipſis hoſtibus: in præſenti autem Rex Hai capitur, & offertur humaniſſimo duci Ioſue, qui illum ſtatim ſuſpendi mandat. Ait enim: *Regem quoque Hai apprehenderunt viuentem, & obtulerunt Ioſue. Qui ſuccendit vrbem: regem quoque eius ſuſpendit in patibulo*, &c. Et cur optimus, & mitiſſimus, humaniſſimúſque dux non magis ſuſpexit regem ad miſeriam captiuitatis redactum? Quis non barbarus, non magis afficeretur ad ſic deiectam regiam maieſtatem? Non barbarus, non crudelis, ſed humanus, & valde comes erat Ioſue; ſed vt Dei ſpiritu agebatur, vt diuiniſſimi Ieſu genium repræſentaret, ſic non patitur præter ſe ſuſpici, & coli aliud, à cordibus humanis. Vbi enim Ieſus diuiniſſimus adeſt, piaculum erit, ſi in noſtris oculis vniuerſi alij ſplendores non intereant, & euaneant. Et quis in oculis hominum regnet, vbi Ieſus adeſt? Actor. 1. Apoſtolorum oculi ſequentes
Actor. 1. Ieſum aſcendentem, poſt quam ille intra cœlum fuit clauſus, remanſerunt adhuc ad cœlum leuati. Quid tunc? *Ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum?* Sic Angeli Apoſtolorũ oculos non patiuntur in cœlum leuari. Cur boni non aſpiciant Apoſtoli cœlum, cur non ſupernos illos ſplendores intueantur? Equidem quorum præ oculis Ieſus fuerat, & in corde remanſerat, non miror, quòd nullus alius ſplendor, nec cœlum ipſum ſuſpici permittatur. Ait D. Epiphan. orat. de
D. Epiph. Aſcenſ. *Quid cœlum oculis defixis intuemini? Eum potius qui cœlum condidit mentis veſtra luminibus vſurpate, hymniſque & laudibus aſſumpti magnitudinem extollite, atque ſtupendam illius clementiam, animique demiſſionem ſummi miraculi loco ducite. Quandoquidem is ille eſt, qui hominem terrenum ſibi conſocians, conſociatúmque inter cœli ciues adſcripſit, cœlorúmque incolam conſtituit.* Merito habentes Ieſum, quem reſpiciant, arcentur à conſpectu, & æſtimatione rerum aliarum, quamtumuis ſpectabiles, & ſplendentes appareant. In Ieſu omnia habemus affluenter, cur patiamur, vel cœlum in
Cant. 3. oculis noſtris regnare? Cant. 3. *En lectulum Salomonis, Sexaginta ambiunt.* Et mirabar, quàm

ſimpliciter lectulus Salomonis proponatur, nullo eius explicato ornatu. De throno Salomonis multa dicuntur. 3. Reg. 10. & de ferculo in præſenti etiam multa narrantur; vt columnas argenteas habeat, vt reclinatorium aureũ, vt aſcenſum purpureum. In lectulo nullus explicatur ornatus. Et cur?
Ait Gillib. Abb. ſerm 16. in Cant. *Quid tamen eſt, quod de ipſo lectulo nobis apparatu nil dicit? Et thronum lego Salomonis, & ferculum: ſed vtrumque ambitioſo ſtructum apparatu, & ſicut regias decet delitias. Nunquid lectulum intelligimus neglectum? Abſit, ſed ſufficiebat, vt lectulum diceret, qui ſponſa loquebatur. Illa enim nihil in lectulo diligit, niſi quod lectulus eſt: & quod in eo copia ſit ſuum amplectendi Salomonem.* Sanè quæ anima verè ſponſa eſt Chriſti, nihil aliud amat videre, nec audire niſi Chriſtum. Vbi Chriſtum poteſt habere; cæterorum nec mentionem ſibi ſuſtinet fieri De Ieſu manu habet homo, quidquid pro hac, & pro æterna vita ſibi putauerit optimũ, cur ergo miretur, ſuſpiciatque aliud? Ideo monebat ipſe Ieſus Luc. 9. *Siquis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Vt quid neceſſium eſt tolli crucem ad Ieſu ſequelam? Vt creata omnia in oculis noſtris regnantia ſuſpendantur ibi, ſoluſque Ieſus à nobis ſuſpiciatur. Quæ verba explanans Diu.
Ambr. lib. de Fuga ſæcul. cap 2. ait: *Venit plenitudo, reliquia ceſſabunt, Chriſtus enim omnes vocat. Omnibus patet, vt omnes ſequantur, omnibus regnum propoſitum, & vita æterna. Ergo cui Deus portio eſt, nihil debet curare niſi Deum, ne alterius impediatur neceſſitatis munere.* Quidquid Deus non eſt, cruce ſuſtollendus eſt tibi, ſi Ieſum fructuosè ſequi velis. Quidquid enim aliis ſuſpiciendis impendis, potiùs ad damnum, quàm ad lucrum pertinet. Matth. *Matt. 20.*
20. Paterfamilias egrediens conducere operarios aiebat: *Quid ſtatis tota die otioſi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit.* Quos homines otioſos inuenit, putarim eſſe, qui vanitatibus ſæculi operam impendunt, qui à ſuis maioribus deducuntur, vt purpuras, & ſplendentes dignitates ſpectent. Quippe ait Hugo Victor. lib. de Clauſtro animæ cap. 14. *Victor.*
Tota die otioſi ſtant, qui omni tempore vitæ ſuæ ceſſantes à bono opere in foro vana gloria torpentes perſeuerant. Audiant tamen prælati cauſam otij; Nemo, inquiunt, nos conduxit. Non epiſcopi, non presbyteri populum, non Abbates, non Priores conuentuum. Quo enim conducerent? Ad quærendum forſitam honorem, non ad laborem; ad curiam, non ad vineam. Otioſos ſanè faciunt Prælati ſubditos, quando illos ſic ducunt, & conducunt, vt honoribus acquirendis inhient, vt Regias anxiè ſpectent. Qui autem boni Prælati ſunt, non honorem, ſed laborem, non Regiam, ſed vineam, non mundum, ſed Chriſtum ſuſpiciendum proponunt, & colendum.

§. XVII.

Ambitioſorum caſus nemini miſerandus accidit.

REtulimus ſupra Iericho excidium, in quo vniuerſi illius ciuitatis habitatores extincti ſunt, nihil tamen ibi Regi factum legitur ſingulare; cum autem huc peruenio, video Regem Hai ſuſpendio extinctum, ingentique ludibrio depoſitum à cruce cadauer, & proiectum ad portam ciuitatis. Ait enim; *& depoſuerunt cadauer eius de cruce, proieceruntque in ipſo introitu ciuitatis, congeſto*

ſuper eum magno aceruo lapidum. Sic & mortuus, & viuus ludibrio eſt rex Hai, & non rex Iericho. Sed cur non magis miſereſcit Ioſue iſtius regis? Impius erat Iehu, qui tamen poſt præcipitatam
4. Reg. 19. Iezabel ait 4 Reg. 9. *Sepelite eam, quia filia regis eſt.* Sic vel impius dux rationem habuit regij ſanguinis in exoſiſſima ſibi fœmina, vt ſaltem illi honorem ſepulturæ mandaret. Cur ergo Ioſue in Rege Hai nullam rationem habuit regis, ſed eum, & infami ſupplicio ſuſtulit, & ludibrio expoſuit, & proiici mandauit ad portam ciuitatis, ibique aceruo lapidum operiri? Hic rex prima victoriola, quam de Iſraëlitis reportauerat cap. 7. inſolentior factus, maximè eleuabatur, & præſumebat ſimiliter de reliquis omnibus triumphare, ipſique Ioſue, ac Deo ipſi inſultabat. Ex quo non miror, quòd caſus eius nemini accidat miſerandus, ſed magis ludibrio habeatur. Sic enim ambitioſorum, ſuperborúmque caſus apud omnes non tam miſerationem, quàm ludibrium habent. Quò ſpectans
Nazianz. Diu. Nazian. orat. 4. ait: *Defiet enim anima mea propter eos, qui trucidantur: quos quidem non gladius, aut fames, ſed gloria, & imperij amor ſauciauit, ita vt qui cadunt non miſerationem magis, quàm odium ſui excitent.* Heu ſors ambitioſorum execranda! Nullus latro, nullus ſacrilegus in caſu ſuo, in ſupplicio ſuo non facit miſerationem ſpectantibus. Solus ſuperbæ ambitionis reus, qui gloriæ amore eleuatur, cum cadit, non miſerationem, ſed
Iſai. 14. odium excitat, imo & plauſus. Ait Iſaias cap. 14. *Contriuit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, cædentem populos in indignatione plaga inſanabili, ſubijcientem in furore gentes, perſequentem crudeliter. Conquieuit, & ſiluit omnis terra, gauiſa eſt, & exultauit: abietes quoque lætatæ ſunt,* Ecce vbi in contritione virgæ dominantis, ſeſeque ſuper omnes efferentis, & terra, & montes, & ſyluæ feſtum agunt, tantum abeſt, vt doleant miſerandum caſum; quin in lætitiam, & gaudia abeunt,
Pſalm. 51. & plauſus. Quò ſpectat Pſal. 51. *Propterea Deus deſtruet te in finem, euellet te, & emigrabit de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Videbunt iuſti, & timebunt, & ſuper eum ridebunt: & dicent: Ecce homo, qui non poſuit Deum adiutorem ſuum. Sed ſperauit in multitudine diuitiarum, & præualuit in vanitate ſua.* Expende illud, *& ſuper eum ridebunt*; quando enim calamitas vel latronum miſerationem videntium trahit; calamitas eorum, qui præualent in vanitate, & mirum in modum ſe extollunt, riſum & ſibilorum materiam facit. Quod ſimiliter accidit ſuperbiſſimæ
Ezec. 27. Tyro, de qua Ezech. 27. ait: *Nunc contrita es à mari, in profundis aquarum, opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erant in medio tui, ceciderunt. Vniuerſi habitatores inſularum, obſtupuerunt ſuper te: & reges earum omnes tempeſtate perculſi mutauerunt vultus. Negotiatores populorum ſibilauerunt ſuper te.* Sic ſuperborum, ambitioſorumque ruina nuſquam compaſſionem generat, ſed magis trahit riſum, & ſibila.

Ioſue cap. 8. Tunc ædificauit Ioſue altare Domino Deo Iſraël in monte Hebal, ſicut præceperat Moyſes filiis Iſraël, & ſcriptum eſt in volumine legis Moyſi: Altare verò de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit, & obtulit ſuper eo holocauſta Domino, immolauitque pacificas victimas. Et ſcripſit ſuper lapides Deuteronomium legis, &c.

§. XVIII.

Gratus diuinis beneficiis ſemel acceptis, illa maximè in poſterum confirmat.

IN principio bellorum erat Ioſue, duas tantùm expugnauerat vrbes, reſtabant multæ aliæ bello capiendæ, & iam dicitur obtuliſſe hoſtias pacificas. Ait enim: *Tunc ædificauit Ioſue altare Domino ꝯ. & obtulit ſuper eo holocauſta, immolauitque pacificas victimas.* Et cur pacem meminit, cum adhuc in initio eſſet belli? In procinctu eſt aduerſus imminentes hoſtes, cur iam quaſi de pace comparata victimas offert? Quia primis acceptis à Deo beneficiis in expugnatione duarum vrbium, ſic gratus extat, vt altare ædificet Deo, eiuſque laudes prædicet, meritò in poſterum pacem, & victoriam ſibi iam confirmatam præſentit. Qui enim hoſtis valeat aduerſus hominem gratum Deo? Mihi crede, vniuerſa mala illi cedent. Sic Dan. 3. vbi Dan. 3.
pueri Hæbræi tenentes adorare ſtatuam auream in caminum miſſi ſunt, deſcendit Angelus Domini, *& fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtauit, nec quicquam moleſtiæ intulit. Tunc hi tres quaſi vno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace dicentes,* &c. Adhuc erant in fornace, ſepti vndique flammis, & iam conuertuntur ad laudes Dei, & ad faciendas gratias de flammis ſuperatis. Cur non magis expectant, vt ex fornace extrahantur, vt penitus ſint extra flammas ad hoc, vt pro beneficio gratias agant? Sanè vbi primùm ſenſerunt beneficium in refrigeratis flammis, non differunt oſtenſionem grati animi, ſed ſtatim ſe conuertunt ad Dei laudes, quo ſic ſe gerunt ſecuros, quaſi iam prorſus eſſent extinctæ flammæ. Vt meritò dicat D. Cyril. Alex homil. habita tom. 6 Conc. Epheſ. cap. 12 *Cum* Alex. Cyril.
autem adoleſcentuli illi cæleſtis auxilij præſentiam animaduertiſſent, in igne camini pſallebant, diuiniſque laudibus flammarum æſtum ſedabant. Vbi præſentiſſimum Dei auxilium in primo ingreſſu ſenſerunt, ſtatim in Dei laudes ſeſe excitarunt; quo totum in poſterum flammarum impetum ſedarunt, adeò vt mediis illis, ſic ſecuri, & læti eſſent, quaſi iam illas ſuperaſſent. Obſtruitur ſanè malorum aditus, cum primùm apparet animus diuinis beneficiis gratus, qui eis ſiue in victimis, ſiue in voce laudis rependat gratias. Inuenio in Exodo mare apertum populo Iſraëlitæ, vt illum incolumem duceret, ſed quod ſimul clauditur, vt obruat Ægyptios perſequentes Iſraëlem. Quod vbi peractum eſt, ait textus, cap 15. *Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſrael carmen hoc Domino*; & rurſus addit: *Sumpſit ergo Maria propheteſſa ſoror Aaron tympanum in manu ſua,* &c. Sic Moyſes cum viris, Maria cum fœminis, hymnis, & canticis ſacrificia laudis Deo reddunt propter victoriam partam. Et quid inde? Ait Diu. Zeno lib. 2. ſerm. 14. de Exo- D. Zeno.
do: *Iter Iſraëlis barbaris vehementer vrgentibus, nec eques poteſt ſequi, nec nauis. Maria cum mulieribus tympanum quatit, hymnus canitur, Dei populus liberatur, reſolutiſque vndis via cum perſecutore deletur.* Expende hæc vltima nimirum; *Via cum perſecutore deletur*; vbi enim ſic grati inueniuntur Iſraëlitæ celebrantes acceptum beneficium in

ipſo

ipſo littore maris, non ſolùm perſecutor obruitur, ſed & via prorſus occluditur, ne ad illos accedat aliquod malum. Nullo citius tibi Deum benefactorem obſtringes, confirmabis, vt viam obſtruat malis, vt fauores, & auxilia æternet, quàm ſi vel ad primum fauorem, non differas illi referre gratias. Adeo, vt Dei non continuantis beneficium experientia pene euidens indicium ſit ingratitudi-
Exod. 33. nis humanæ. Exod. 33. aiebat dominus: *Mittam præcurſorem tuum Angelum vt eiciam Chananæum:: Non enim aſcendam tecum*, &c. Dux fuerat Dominus populi vſque tunc: at modò ſe ſubtrahit à ducatu, præmittit tamen Angelum ſuum, qui ducat eos, parétque illis triumphos, & victorias de Chananæis. Sed cur Dominus ducatum populi ſui, quem ab initio ſibi aſſumpſerat, eum modò Angelo concedit? Cur maluit, vt Angelus conficeret ducatum, quem ipſe inceptauerat? Conceſſit populi ducatum Angelo, vt in introductione noui ducis, oſtenderetur populus primo ingratus. Nullo enim clarius oſtendebatur populus ingratiſſimus Deo ſibi præſenti extitiſſe, quàm in eo, quòd Deus à beneficio ſui ducatus ceſſauit.
Zeno. Ait Diu. Zeno lib. 2. ſerm. 11. de Exod. *Angelus prænimus tua caſtra præmouit, vt etiam præſenti Deo probareris ingratus.* Duraret equidem Deus in præſentiſſimo auxilio ducatus ſui, ſi populus gratus eſſet in beneficio tanto; at populi ingratitudo interrupit beneficia diuina, & perdens Deum ductorem, accepit Angelum. Vt diſcant, qui voluerint, ſibi beneficia diuina æternare, vt debeant eſſe Deo in primis grati.

§. XIX.

Ieſus in humilitate, & abiectione, non in mundiali, & peritura gloria conſpicitur.

ALtare erigit Ioſue Domino de lapidibus impolitis, ait enim text. *Altare vero de lapidibus impolitis*, &c. In quo & Carthuſ. & Orig. totam Ieſu agnoſcunt æconomiam, qui in impolitis, & rudibus, hoc eſt, in abiectis, & humilibus conſpicitur, non in gloriis mundialibus, & caducis.
2. Cor. 3. Aiebat Paul. 2. ad Cor. 3. *Miniſtratio mortis literis effermata in lapidibus, fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere filij Iſrael in faciem Moyſi propter gloriam vultus eius*, &c. Itaque gloria euacuanda vultus Moyſi arcebat Iſraëlitas, ne poſſent eius videre faciem. Et cur Deus eam gloriam contulit faciei Moyſi, propter quam non poſſent Iſraëlitæ eius videre, & agnoſcere faciem? Oſtendebatur enim ibi cauſa ob quam non eſſet agnoſcendus Ieſus ab illis, nimirum ob gloriam temporalem,
D. Auguſt. quam ipſi ſpectarent. Ait enim D. Aug lib. 2. contra Aduerſarios legis: *Quod autem dictum eſt de Moyſe, quod non poterant intendere filij Iſrael in faciem eius propter gloriam vultus eius, ſignum erat, quia in lege Chriſtum intellecturi non erant.* Sanè hæc gloria futilis, & tranſitoria mundi in cauſa eſt, quòd Chriſtus non videatur, nec agnoſcatur, qui conſpicuus eſt in abiectione, & humilitate. Qui ad honorum mundialium ſplendores, & glorias volunt attendere, non mirum eſt, quòd Ieſum non conſpiciant, qui in impolitis, & abiectis, & vilibus clariùs manifeſtat diuinitatem ſuam. Aiebat
Zachar. Zachar. cap. 3. *Oſtendit mihi Dominus Ieſum Sacerdotem magnum ſtantem coram Angelo Domini, & Satan ſtabat à dextris eius, vt aduerſaretur ei::: Et Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis.* Hæc Zacharias ibi, de Ieſu Sacerdote magno; & quidem Sacerdoris magni erat indui ſplendidiſſimis veſtibus, fulgere in diademate aureo Cur modò oſtenditur Sacerdos magnus indutus ſordidis? Erat hic Sacerdos magnus Ieſus meus, qui non in auro, non in gloria, ſed in ſordidis & vilibus magis apparet expugnaturus diabolum. Hinc Angeli, vt poſſit hic Ieſus inueniri, & cognoſci, ſic dicunt paſtoribus Luc. 2. *Hoc vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum.* Quale hoc ſignum ad inueniendum *Luc. 2.*
mundi reparatorem? Pulchrè ait D. Bern. ſerm. 4. *D. Bern.*
in Nat. *In ſignum poſiti ſunt panni tui Domine Ieſu. Agnoſce certè, agnoſce Ieſum magnum Sacerdotem, ſordidis opertum veſtibus, dum altercaretur cum diabolo.* Dum militandum eſt, non inuenitur Ieſus, nec agnoſcitur magnus ille Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech niſi in ſordibus, & vilibus, & abiectis. Qui non ſplendidum, ſed impolitum, & pannoſum aſpicit, is facilè agnoſcet Sacerdotem magnum Ieſum, qui triumphet de diabolo. Vt dicat Diu. Aug. ſerm. 9. de Nat. *Multi quidem con- D. Auguſt.*
temſerunt humilem Chriſtum, & non peruenerunt vſque ad altitudinem Chriſti. Qui autem adorauerunt humilem, inuenerunt excelſum. Sic Ieſus ab abiectione, & humilitate claret. De quo multa diximus, 1. tomo in Euang.

§. XX.

Ieſu à mitibus, & pacificis inuenitur.

NEc non & notanda eſt illa alia circunſtantia, quam requirit Ioſue in altari ſuo nimirum: *Altare verè de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit:* vt enim Ieſus amat mites & pacificos, ſic reſpuit ferreos, nihilque meditantes niſi bellum, & mortem inferre. Quis ignoret ferratum illud Iudæorum agmen, quod venerat, vt Ieſum comprehenderet? Tamen illis obuiam factus Ieſus Ioan. 18. ait illis: *Quem quæritis?* Nec vllus in to- *Ioann. 18.*
ta ferrata illa manu inuentus eſt, qui agnoſceret interrogantem illum eſſe, quem quærebant. Et vnde accidit tanta cæcitas, quod notiſſimum, & cantatiſſimum virum præ oculis habitum non agnoſcerent? Ferrati venerant, vt eum perderent, vtinam mites, & pacifici veniſſent, & vel à longè *Hieron.*
Ieſum eſſe præſcirent. Quò ſpectans Diu. Hieron. de vera Circunciſ. ait: *Eum infirmi, ac debiles ad depoſcendam opem ſalutis nullo monſtrante cognoſcũt, & perſecuteres, vel inimici, quem tenere debeant, niſi prodatur, ignorant.* Non egent infirmi, & debiles monſtratore, vt inueniant Ieſum, vbi illum miti animo quærunt in ſalutem; at ferrei homines, qui perdere feſtinant, minimè inueniunt, nec agnoſcunt illum. Hinc Luc. 2. dicebatur paſtoribus: *Inuenietis infantem*, &c. & de Magis dicitur Matth. *Matth. 2.*
2. *Inuenerunt puerum, & Mariam matrem eius*, quem Herodes perquirens minimè inuenit. De quo locutus Euſeb. Gallican. hom. 1. de Epiphan. *Euſeb. 1.*
ait: *Ecce cuius terra, & cœlum oſtendebant aduentum, qui paſtorum non latebat ſimplicitatem, quem Magi de extrema venientes Æthiopia parte cognoſcunt: ſolus ad illum non poteſt rex ſacrilegus peruenire.* Vnus rex, qui ferratus quærit Ieſum, vt illum perimat, non illum inuenit; quando & terra, & cœlum illum veniſſe publicant; quando mitiſſimi, & ſimpliciſſimi paſtores, & à longinquo venientes Magi illum inueniunt, ſuiſque viſceribus excipiunt.

§ XXI.

Lex Chriſti non in lapide, ſed in corde proficit.

LEx Moyſi contenta eſt, ſi in lapide ſcribatur, & in primis cum dabatur, in lapideis tabulis ſcribebatur, & modò etiam inſcribitur lapidi. Sic enim ait: *Et ſcripſit ſuper lapides Deuteronomium legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram filiis Iſrael.* Quam legem Moyſes digeſſerat, in lapidibus ſculpit; quam autem Chriſtus tulerat, in cordibus ſcribenda eſt. Vt dicat Paulus 2. ad
2. Ad Cor. 3. Corinth. 3. *Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.* Moſaicum eſt, ſi ſolum gaudeas Chriſto lapidi, tabulæve inſculpto; non equidem qui vel in tabula ſcriptum, vel in lapide ſculptum habet Chriſtum, ille beneficum ſibi Chriſtum experitur, ſed qui in corde illum habet. Mille habeas lapideas, ligneaſve tabulas, è quibus Chriſtus effulgeat, ſi illum in corde non habes,
Ioann. 18 nihil accipis ex illo. Ioan. 18. video Ieſum ſic ligari, & necti, vt non porrigat manum, ait enim textus: *Miniſtri Iudæorum comprehenderunt Ieſum, & ligauerunt eum.* Et quis valuit ſic diuiniſſimi Ieſu manus ligare, nectereque ne ad be-
D. Leo. nefaciendum extendantur? Pulchrè ait Diu. Leo ſerm. 18. in Paſſ. *Comprehendi ſe à perſecutoribus patitur, qui cominus nudum, & eorum manibus nectitur, quorum corde non capitur.* Qui aperiens manum ſuam implet omne animal benedictione; ſuſtinet ligari, & necti, ne manum extendat, ne quid benedictionis largiatur. Sed à quibus ſic ligari patitur? Ait ille: *Quorum corde non capitur*; vbi enim Ieſus in corde non ſit hominis, ſic ligatur, & nectitur, vt minimè ad benefaciendum extendat manum. Proh infelicitatem hominis, qui totus eſt in imprimendo Ieſu tabulis lapideis, aut ligneis, ſiue in eius legibus exarandis, nec curat illum corde tenere; is ſanè Chriſti manus ſic ligat, vt nihil ab illis capiat. Et quid habeat ex Deo, qui Ieſum in corde non habet? Paul. ad
D. Paul. Gal. cap. 4. *Miſit Deus Spiritum filij ſui in corda veſtra clamantem, Abba pater. Itaque iam non eſt ſeruus, ſed filius*, &c. Vt hominibus Deus daret & adoptionem, & libertatem filiorum, hoc medio efficaciſſimo vſus eſt, nimirum miſit in corda ipſorum Spiritum Chriſti filij ſui. Non enim aliter aliquid ex Deo recipere poſſemus, niſi in cordibus noſtris Chriſtum habeamus. Vnde ait Diuus
D. Athan. Athanaſ. orat. contra Arianos: *Certè in quorum cordibus non eſt filius, horum pater Deus nominari non poteſt.* Hoc curet homo, vt in corde habeat Ieſum, in corde habeat Dei filium, ſi velis adoptionem, & libertatem filij ex Deo accipere, qua Deum nominet patrem. Niſi enim filium Dei in corde habeat, nihil ex Deo accipit. Hoc ergo maximè curet homo, ne totus ſit ſolùm in inſculpendo Ieſu lapideis, ſiue ligneis tabulis, ſed hoc curet magis, vt eum in corde habeat, quo & innumera bona, & filij adoptionem ex illo capiet, & in bonis acceptis illum paſſim experietur patrem.

* * *

CAPVT XI.

Gabaonitarum fœdus.

TEXTVS HISTORIA.

DVM illa in Hai geruntur, quæ in vicinio degebant ciuitates, minimè à conſortio cladis feriabantur. Auditis enim, quæ geſta ab Iſraëlitis fuerant in Hai, & Iericho, perterrita Gabaon ſalutem ſuam noluit credere munitionibus ſuis, ſed arti. Exierunt inde viri, qui attritis veſtibus, commeatúſque vetuſtate longiſſimam confeciſſe viam ſimulabant. Hi peruenientes Galgalam, morantem ibi Ioſue conueniunt, cuius ante Iordanem victoriis commotos ſe veniſſe confingunt à terris longiſſimè poſitis, vt cum tanto viro fœdera ineant pacis. Laborioſæ, diuturnæque viæ teſtimonium prætendunt veſtes & laceras, & puluerulentas, attritos calceos; annonæque duritiem, & vetuſtatem in pertuſis ſaccis. Placuit Ioſue afflictus hominum labor, nec diſtulit tam libentibus ſociis concedere poſtulata, & guſtatis eorum cibariis, inconſulto Domino, non ſolum ipſe, ſed & omnes Iſraëlitæ proceres pacem illis iurarunt. Non diu latuit fallacia, ſed die tertio Gabaonitarum finibus accedens Ioſue, comperto extorti fœderis dolo, iuramenti religionem minimè violare fuit auſus. Vt autem murmur populi ſui ſedaret; vocat Gabaonitarum primos, illoſque cogit intentatæ fallaciæ pœnas dare, in eo, quòd vilibus officiis cædendi ligna, aquaſque comportandi, Iſraëlitico populo operam nauent.

PARS MORALIS circa textum.

PRæclarus Ioſue dux vt ſciuit minimè hoſtibus parcere; ſic docet fidem illis ſemel datam ſeruare. A religione enim iuramenti, & promiſſorum fidelitate ſuperari debet dux, qui amat viribus eſſe inſuperabilis.

Ioſue cap. 9. Quibus auditis, cuncti reges trans Iordanem, qui verſabantur in montanis, & campeſtribus, in maritimis, ac littore magni maris, hi quoque qui habitabant iuxta Libanum. Hethæus, & Amorrhæus, Chananæus, Phereſæus, & Hæbæus, & Iebuſæus, congregati ſunt pariter, vt pugnarent contra Ioſue, & Iſraël, vno animo, eadémque ſententia. At hi, qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Ioſue, Iericho, & Hai, & callidè cogitantes, tulerunt ſibi cibaria, ſaccos veteres, &c.

§. I.

In diuini obſequij proſecutione multos aduerſus te inimicos excitas.

AVditis Ioſue progreſſibus quinque finitimi reges aduerſus illum proſiliunt in bellum, de quibus ait textus: *Congregati ſunt pariter, vt pugnarēt contra Ioſue,* &c. Quæ enim prælia inimicorum in ſe nō excitet, qui in diuino obſequio progreſſus facit? *Num. 33.* Numer. 33. agens de manſionibus filiorum Iſraël ait: *Profectique de mari rubro caſtrametati ſunt in deſerto Sin:* Itaque filij Iſraël poſt ſubmerſos Ægyptios, poſt mare rubrum, in deſerto Sin fuerunt caſtrametati. Sin autem idem eſt ac rubus, aut odium; duo hæc nimirum rubus, & odium per vocabulum Sin ſignificantur. Nec miror, vt enim rubus in illo deſerto Deum in ſe habuit, tantúmque ſub Deo profecit, vt minimè combureretur medijs flammis, ſic non potuit odium mundialium poteſtatum ſibi non aſſociare. Quis profecit in Dei obſequio, & mundi odium non eſt paſſus? *D. Hieron.* Ait Diu. Hier. epiſt. ad Fabiolam in Manſione, 8. fatus: *Sin autem interpretatur rubus, vel odium, quorum vtrumque facit ad myſticos intellectus, quod poſtquam venerimus ad eum locum, de quo ſit nobis Dominus locuturus, grande odium mereamur inimici; tunc videbis ardere rubrum, & non comburi; inflammari Eccleſiam perſecutionibus, & non perire.* Sequitur ſemper odium mundi Dei propinquitatem: vt Deo appropinquas, vt vitia perdis, vt virtutem adſtruis, neceſſum eſt, vt malorum odium in te trahas. Adeo, vt ex quo tractaueris de expellendis vitiis, ſimul debeas tractare de tuendo te aduerſus inſurrectura inimicorum mala. *Pſal. 34.* Quò ſpectans Pſalm. 34. clamat: *Iudica Domine nocentes me, impugna expugnantes me. Apprehende arma & ſcutum.* Nunquam in Dei cauſa arma ſumenda ſunt, quin ſcutum ſit neceſſarium. Nunquam pro virtute pugnas, quin tot in die odia excites, pro quibus repellendis ſub ſcuto te debeas tutari. *Saluian.* Ait Saluian. lib. 3. de Guber. Dei. *Apprehende ſcutum, & corripe gladium; ſcutum ad protectionem, gladium ad vltionem:* Stultus ſanè eſt, qui non præuenit ſcutum, vbi aduerſus vitia pro virtute ſtrinxit gladium. Nunquam pro Deo, & virtute gradum facies, quin egeas ſcuto, quo te protegas à mille in te iactis hoſtilibus iaculis. Sanctiſſimus erat Iob, multiſque virtutibus clarus *Iob. 1.* proficiebat, adeo vt de illo diceret Deus; cap. 1. *Quòd non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & recedens à malo.* Sed quis prælia aduerſus eum à diabolo excitata memoret? Nec miror, vbi enim pro virtute ſtetit, neceſſum erat in ſe excitare omnes poteſtates inferni. Ex quo ait Diu. Chryſoſt. *Chryſoſt.* hom. 5. in Iob: *Igitur ſi quando virum iuſtum, magnorum operum profectu fulgere videris, multiſque ſubeſſe malis, ne mireris. Nam à diuerſo mirari oportuerat, ſi multas accipiens diabolus plagas, taciturus fuiſſet, manſuetéque vulnera perlaturus.* Quod pro virtute, & Deo ſtans multa excipiat aduerſariorum tela, non magis mirum eſt, quàm quòd gladio hoſtem petens hoſtiles etiam impetus debeat ſuſtinere. Quot enim facis in virtute progreſſus, tot vulnera Diabolo infers, & ipſe tacebit, & ipſe quietus erit. Imò mirandum eſt, ſi in te orbem non commouerit vniuerſum.

§. II.

Impij in hoc vno conueniunt, quòd iuſtum perdant.

QVinque valde inter ſe diſſiti reges aduerſus Ioſue, & Iſraelem conueniunt, ait enim: *Congregati ſunt pariter, vt pugnarent contra Ioſue, & Iſrael, vno animo, eademque ſententia.* Hoc eſt Impiorum ingenium, vt in hoc vno vnanimes, & ad amuſſim concordes ſint, nimirum vt iuſtum perdant: Iob 1. venit nuntius dicens: *Filiis tuis filiabúſque veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repente ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos.* *Iob. 1.* Vnus ventus dicitur veniſſe, & concuſſiſſe quatuor angulos domus; ſi vnus erat ventus à deſerto veniens, quomodo potuit concutere quatuor angulos domus? Nullus enim ventus poteſt concutere, niſi ſolùm angulum correſpondentem parti, qua ipſe venit. Quod ſi à quatuor ventis tempeſtas veniebat, vt quatuor angulos domus ſimul impeteret, cur dicitur vnus veniſſe ventus? Equidem vt tempeſtas erat malignantium ſpirituum, meritò dicitur in illa & vnus, & quatuor contrarij, & diuerſi venti; quia mali etiam ſi diuerſi, & contrarij ſint inter ſe, ſicut quatuor venti, tamen in vnum conueniunt, vt iuſtos perdant. Ait Orig. lib. 1. in *Origen.* Iob: *Per quatuor partes accurrentes, quatuor angulos tetigerunt ob hoc; vt ſuam inconſonantiam atque aduerſus inuicem contrarietatem oſtenderent. Nam ad iniquitatis perfectionem omnes ſibi concordant, cum inuicem ſibi diſcordes ſint, atque contrarij.* In ſe adeò diſcordes erant maligni, vt alter alterum à ſua parte expelleret, & cogerentur per diuerſas, & contrarias partes domum impetere. Sed qui ſic à ſe inuicem diſcordabant, in perdenda iuſtorum domo, adeò concordabant ſibi, vt multi eorum quaſi vnus viderentur. Sic ſic diuerſiſſimi, & contrariiſſimi inter ſe impij, conueniunt in vnum ad iuſtos perdendos. Actor. 23. conuenerant *Actor. 23.* ſimul Phariſæi, & Saducæi in concilio, vt Paulum damnarent; quos in contrarias opiniones, imò & pugnas Paulus diuiſit, dicens ſe accuſari de reſurrectione mortuorum; quæ doctrina Phariſæorum, erat Saducæis prorſus contraria. Quid tunc? *Et cum magna diſſenſio facta eſſet, timens tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, iuſſit milites deſcendere, & rapere eum de medio eorum.* Vbi vidit tribunus Phariſæos, & Saducæos diſſidentes, magis timuit Paulo ab illis, & illum in tuto conſtituit. Et cur non magis credidit illorum diſſenſionem, & contrarietatem Paulo profuturam? Nonne dum rabidiſſimi hoſtes Pauli inter ſe diſſiderent, belligerarentque, certiorem Paulo effugij finerent locum? Non equidem iuſto viro contrarietas impiorum proficit; quantumcúnque enim *1 [illegible]* inter ſe impij diſſideant, & pugnent, in eo ſemper maximè conueniunt, vt iuſtum perimant. Sic Matth. 9. dicit: *Acceſſerunt diſcipuli Ioannis dicentes: Quare nos, & Phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant?* *Matth. 9.* Diſcipuli Ioannis maximè auerſabantur Phariſæos, quos Ioannes vocauerat viperarum genimina; cur modò ſibi Phariſæos aſſociant? Cur exoſis adeò viperis modò communicant? Res modò erat contra Chriſtum, & eius diſcipulos, aduerſus quos vel cōtrariiſſimi quique vniuntur. Ait Diu. Chryſoſt. ſerm. 31. *Cum diſcipulis Ioannis, quæ ſocietas* *Chryſoſt.*

Phariſais? Niſi quia iunxerat inuidia, quos diſiunxerat diſciplina. Iudai poſtpons Moyſi Dominum non ferebant; diſcipuli Ioannis Chriſtum nolebant Ioanni vllatenus anteferri: ſic in Chriſtum fremebant vtrique liuore communi. Quamtumuis in ſe erant contrarij Phariſæi, & Ioannis diſcipuli, vbi ad Chriſtum ventum eſt, vnanimiter ſæuiebant in illum.

§. III.

Magna eſt gloria hominis, qui eoſdem cum Ieſu perſecutores patitur.

NOtanter textus dixit nationes armari non ſolùm aduerſus Iſraëlem, ſed & aduerſus Ieſum; ait enim: *Vt pugnarent contra Ioſue, & Iſrael.* Sufficeret dicere, quòd pugnarent contra Iſraëlem, ſed maluit in primis addere, & contra Ioſue; vt inde maximè Iſraëlem leuaret, qui cum tanto duce eoſdem patiebatur contrarios. Et nobis non paruam gloriam crearet, qui non cum Ioſue, ſed cum vero Ieſu Dei filio aduerſarias poteſtates patimur. *Nazian.* Sapienter enim aiebat Nazianzen. orat. 13. *Hoc enim ex omnibus, qua patimur, illuſtriſſimum, & magnificentiſſimum eſt, quod cum Deo periclitamur.* Sanè non poteſt non facere ad magnam hominis gloriam, quòd ſocius Ieſu ſit in ſuſtinendis hoſtibus, in excipiendis aduerſariorum iaculis. *Matth. 10.* Dicebat Ieſus Matth. 10. ſuos ad perſecutiones armans: *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſeruus ſupra Dominum ſuum. Sufficit diſcipulo, ſi ſit ſicut magiſter,* &c. Expende illud; *Sufficit diſcipulo*, quaſi dicat, ſatis gloriæ, ſatiſque excellentiæ Chriſti diſcipulo, & ſeruo eſt, ſi habeat talem tantùmque magiſtrum Ieſum comparem in laborum, perſecutionúmque ſuſtinentia. *Tertul.* Ex quo ait Tertul. Aduerſus Gnoſticos: *Cum magiſter, & dominus ipſe perpeſſus ſit perſecutiones, & traditionem, & occiſionem, multo magis ſerui, & diſcipuli eandem expendere debebunt, quando hoc ipſum ſufficere eis ad gloriam debeat, aquari paſſionibus domini, & magiſtri.* Nec dubitem id ſufficientiſſimum eſſe homini ad gloriæ quemlibet cumulum, ſi ſocius ſit Ieſu Dei filio in tolerandis perſecutionibus, motribus. Hanc ſibi gloriam diuinæ ſocietatis in pœnis defuturam in ſtadio militiæ ſuæ fortaſſe metuebant Apoſtoli, quando Ieſum ad cœleſtia tendentem erant intuiti. Quis enim de plagarum conſortio cum Ieſu gloriam expectaret, cum illum videret in cœlum euntem? Cur non metuerent à cœleſti incorruptione abſorbenda eſſe, vel minima veſtigia paſſionis in Ieſu; & relinquendos ipſos ſolos in vulnerum exhibitione, dum adhuc ſunt in certamine? Huic Apoſtol. timori occurrunt duo Angeli *Actor. 1.* Actor. 1. fantes: *Viri Galilai, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt in cœlum, ſic veniet,* &c. Expende illa. *Sic veniet,* &c. aliis fortaſſe diceret ſolùm, quòd veniet; Apoſtolis autem non ſolùm venturus promittitur Ieſus, ſed inſuper promittitur venturus ſic, quemadmodum ab illis viſus fuit, & palpatus, cum eiſdem ſignis, & figuris plagarum. Sed quid hoc ad Apoſtolos, quòd Ieſus in cœlo non exuat plagas, ſed cum illis iterum ad ipſos veniat? Equidem ad magnam illorum gloriam pertinebat hoc; vt enim Apoſtoli manebant in ſtadio expoſiti, & vulneribus excipiendis, & plagis; ſic glorioſiſſim illis, & magnificum erat, in iis adhuc habere ſocium talem. Hinc maximè curat Angelus perſuadere illis in Ieſu perſeueraturas ſemper eſſe plagas. *D. Auguſt.* Pro quo ait Diu. Auguſt. hom 8. in Aſcen. *Sic veniet,* inquiunt, *quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. Profectus eſt deſiderabilis, non veniet vobis terribilis, nubes in occurſu, nubes in reditu. Vulnera portauit, ipſa iterum reportabit. Crucem reiulit, cum triumpho; ſignum filij hominis vobis parebit in cœlum.* Nihil paſſionis ſignatæ exuet, nihil e cruce acceptum non vobis exhibebit in ſigno, ne vnquam in Ieſu non videatis, & paſſionis comparem, & materiam triumphi.

§. IV.

Humilitas, & abiectio externi cultus validiſsima ad comparandam ſalutem.

AVditis Ioſoe victoriis, Iericho, & Hai ruinis, vide ad quæ arma confugiant Gabaonitæ, vt in tanto diſcrimine comparent ſibi ſalutem. Ait textus: *Callidè cogitantes tulerunt ſibi cibaria, ſaccos veteres aſinis imponentes::: calceamentaq; perantiqua, qua ad indicium vetuſtatis pittaciis conſuta erant, induti veteribus veſtimentis, panes quoque,* &c. Nihil ſibi ſecurius putant in vitæ diſcrimine, quàm ad ſordes externi cultus recurrere. In calceorum pittaeis reſarcitis, in palliorum centonibus, in panum duritie ſpem ſalutis conſequendæ conſtituunt. Vtinam & nos hac etiam calliditate vteremur; & diſcrimina æternæ perditionis fugeremus, & ocyſſimè appropinquantis ruinę. Ionæ *Iona 3.* cap. 3. audita ruina Niniue imminenti intra quadraginta dies: *Peruenit verbum ad regem Niniue; & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere,* &c. Pro imminenti ciuitatis euerſione, non parat propugnacula, non militaria tormenta erigit, ſed abiicit purpuram, & ſaccum induit, & abiectus, & vilis in cultu externo apparet. Sed quid veſtium ſordes ad protegendam vrbem à ruina? Fallar, niſi, validiſſima arma ſint ad comparandam ſalutem homini, regnis, vrbibus, cultus externi abiectio, & humilitas. *D. Ephræ.* Ad hæc ait Diu Ephræm in Ionam: *Pro gloria, & honore currus, pedibus rex per vrbem incedebat, omnéſque ad pœnitentiam incendebat. Accedebat rex ad vicos ciuitatis, vt ex ipſis peccati ſordes ablueret. Humiliter incedebat, & praſidium ipſemet ciuitati ſibi ſubiecta, ne corrueret, fiebat* Abiectio externi cultus, vilis habitus, & humilis præſidium ſtiterunt vrbi, ne corrueret. Sic valent veſtimentorum vilitas, & humilitas pro comparanda ſalute. Dauid hoſtiles Abſalonis exercitus Ieroſolymis appropinquare videns, dum meditatur effugium, à ciuitate fugit. Ait enim text. *2. Reg. 15.* 2. Reg. 15. *Egreſſus eſt ergo rex & omnis Iſrael pedibus ſuis.* Et mirabar, quòd Regi non ſuppeteret currus, vel ſaltem equos ad fugiendum. Cur maluit Dauid pedes fugere? Nonne erant illi equi multi? Erant quidem illi currus, & equi, ſed bonus rex in re conſequendæ ſalutis, externum cultum, pompamque regiam fugit, & ad humilem, abiectumque habitum confugit, vt qui validiſſimus ſit ad conſequandam ſalutem. *Carthuſ.* Ait Carthuſ. ibi: *Ibat pedibus ſuis, quia humiliauit ſe rex coram Deo, vt miſericordiam conſequeretur; idcirco noluit cum apparatu, & pompa equeſtri exire.* Et meritò cauit cultum, apparatúmque regium, & ad humilem

milem habitum confugit, qui ſalutem ex Deo obtinere cupit. Nec vllum ſibi præſidium fortius, & ſecurius parare potuit, quàm mentis humiliationem oſtenſam in vili habitu. De illo etiam ſic loquebatur Saluianus, lib. 2. de Guber. (Saluian. 2.) *Gemmas regias abdicat David, crepantia auro textili indumenta depone purpura exuitur, diademate exhonoratur, cultu & corde mutatur: totum regem cum ornamentis ſuis abiicit, prouidum pœnitentem, cum patrocinio ambitioſi ſqualoris aſſumit.* Expende illud: *Cum patrocinio ambitioſi ſqualoris*; Squalidus enim habitus maximè homini patrocinatur apud Deum, vt quodlibet diſcrimen euadat. Hinc Ezechias rex audito Rabſace Babyloniorum duce, qui Ieroſolymam validiſſimo exercitu expugnabat, ad hoc confugit præſidium; ait enim (4. Reg. 19.) 4. Reg. 19. *Scidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco. Ingreſſus eſt domum Domini; & miſit Eliacim præpoſitum domus, & Sobnam ſcribam, & ſenes de Sacerdotibus opertos ſaccis ad Iſaiam*, &c. Non ad clypeum, non ad iacula confugit rex, vt ciuitatem protegeret, ſed ad ſaccos, ſed ad abiectiſſimum habitum, & inde vidit hoſtem peremptum, ciuitatem liberatam. (Tertul.) Ad hæc ait Tertul. aduerſus Pſychicos: *Quid aliud centum & octoginta quatuor millia de exercitu Sennacherib per Angelum aſſumpſit, quam Ezechiæ humiliatio? Siquidem duritia hoſtis adnuntiata, veſtem ſcidit, ſaccum induit, eodémque habitu ſeniores Sacerdotum ad Deum per Eſaiam adire iuſſit.* Sic ſuper omnia tela validiſſimus eſt humilitatis habitus, vt omnes metus arceat.

Ioſue cap. 9. Perrexerúntque ad Ioſue, qui tunc morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei, atque ſimul omni Iſraëli: De terra longinqua venimus, pacem vobiſcum facere cupientes. Reſponderúntque viri Iſraël ad eos, atque dixerunt: Ne forte in terra, quæ nobis ſorte debetur, habitetis, & non poſſimus fœdus inire vobiſcum. At illi ad Ioſue, ſerui, inquiunt, tui ſumus. Quibus Ioſue ait; Quinam eſtis vos? Et vnde veniſtis?

§. V.

Potentiſſima eſt adulatio apud principes.

BLandiùs reſpondit Ioſue Gabaonitis, quàm Iſraëlitæ; hi enim vel ad primum verbum homines reiiciunt dicentes: *Ne forte in terra, quæ nobis ſorte debetur, habitetis, & non poſſimus fœdus inire vobiſcum.* At Ioſue affabiliùs eos recipit, nullámque ſeueritatem oſtendit, quin viros perhumanè alloquitur, ſciſcitans, & regionem illorum, & vitæ inſtitutum, dum ait: *Quinam eſtis vos? Et vnde veniſtis?* Sed cur Ioſue affabilior oſtenditur hominibus illis, quàm Iſraëlitæ? Non Iſraëlitis, ſed Ioſue dixerant illi: *Serui tui ſumus*, &c. Vnde non miror, quòd præ Iſraëlitis Ioſue affabilior oſtendatur in Gabaonitas, nullus eſt enim princeps adeò ſeuerus, & durus, qui non molliatur ſermonis adulatorij lenocinio. Homo erat magnus habitans in ſolitudine Maon, nomine Nabal, qui ouium tondendarum tempore ſedebat in domo ſua. A quo petierunt ſerui Dauid aliquid eſcarum, quod manducaret dominus ſuus. Sed ille durus, & efferus reſpondit, 1. Reg. 25. (1. Reg. 25.) *Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonſoribus meis, & dabo viris, quos neſcio?* Quid durius? Negat panes, & carnes filiis Dauid, quas fatetur à ſe occiſas tonſoribus ſuis. Et mirabit, quòd homo adeò durus in Dauid ſeruos, ſit blandus, & manſuetus tonſoribus, quibus parat conuiuium, quod negat Dauid. Et cur qui in Dauid durus, in tonſores adeò humanus eſt? In tonſoribus adulatores viri intelliguntur, erga quos etiam duriſſimi principes humani fiunt. Ex quo ait Hugo Victor lib. de clauſtro animæ, cap. 15. (Victor.) *Nabal deſignat quoſdam doctores, qui pueris Dauid cibum negant. Tonſoribus verò ſuis cibum parant, quia vacantes otio, adulantium confabulationes amant.* Et quis etiam durus in alios, in tonſores ſuos non ſit blandus? Sanè rarus eſt, qui ab aſſentatorum ſcalpellis non capiatur. Feruidiſſimus ille Centurio ad Ieſum ire feſtinabat; de quo ait Matth. 8. (Matth. 8.) *Acceſſit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine puer meus iacet*, &c. Lucas autem, cap. 7. ait: *Cum audiſſet Centurio de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum rogans*, &c. Matthæus autem dicit illum acceſſiſſe; Lucas autem ait nuntios miſſos fuiſſe ſeniores Iudæorum. Vter veriùs? Vterque veriſſimè; quippe & primò miſit, & poſtea ipſe per ſe venit. Sed cur Lucas prætermiſit, quòd ipſe per ſe acceſſerit, & maluit dicere, quòd nuntios miſerit? Lucas voluit oſtendere, quid in magnis etiam viris valeat adulatio; cupienti enim Centurioni ire ad Ieſum, occurrerunt Seniores Iudæorum, ſeque illius ſeruos profitentur, & ſpondent operam ſuam, qua Ieſum trahant; quibus dum aſſentantur Centurioni, illum à Ieſu congreſſu retardant. Ait Diu. Chryſoſt. in Matth. (Chryſoſt.) *Lucas, vt mihi videtur, oſtendit, quanta ſit Iudaica adulatio. Quare cum voluiſſet ad Ieſum proficiſci Centurio, detentus à Iudæis fuit, qui ei aſſentarentur, ac dicerent, Nos ibimus, & adducemus ipſum*, &c. Ecce vt properant ad Ieſum; Centurionem adulatio Iudæorum retardat. Validiſſima ſanè eſt adulationis vis, vt magnos animos fallat, imò quatiat. Cuius vires ſatis nouit hoſtis humani generis diabolus, qui vt expertus fuit Ieſum triumphantem de gula; ſtatim ad hoc confugit adulationis iaculum. Matth. 4. (Matth. 4.) *Si filius Dei es, mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim: Quoniam Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Expende quantus eſt diabolus in extollendo Ieſu, cui aſſerit Angelorum famulatum, & tutelam ſingularem. Vnde diabolus tantus in Ieſu laudando? Cur non magis cauet illi attribuere Angelorum famulatum; ne videatur refragari amico ſuo Arrio in Ieſu diuinitate prædicanda? Ait Diu. Cyprian. ſerm. de ieiunio, & tent. (Cyprian.) *Experientia verum didicerat, & in multis probauerat, victorum victores ſæpe ungis laudantium corrumpi, & cognatum, propinquumque eſſe virtutibus malum adulationem, nec facile quemquam poſſe euadere, quin libenter aſſentatorum canticis porrigat aures, & laudatorum modulationibus delectetur. Hoc generale malum, in humano genere, Satan putabat ex præcedentis victoriæ occaſione ſuggerere Saluatori, vt popularibus laudibus vellet attolli, & facere ſibi nomen iuxta nomen magnorum, qui ſunt in terra.* Equidem curabat Satanas reducere Ieſum ad magnorum mundialium

conditionem, quorum eſt concedere adulatoribus, ita vt tatus ſit, qui ſic ſcalptus non ſeſe emolliat.

Ioſue cap. 9. Reſponderunt: De terra longinqua valde venerunt ſerui tui, in nomine Domini Dei tui. Audiuimus enim famam potentiæ eius, cuncta quæ fecit in Ægypto, & duobus regibus Amorrhæorum, qui fuerunt trans Iordanem, Seon regi Heſebon, & Og regi Baſan, qui erat in Aſtaroth. Dixeruntque nobis ſeniores, & omnes habitatores terræ noſtræ: Tollite in manibus cibaria ob longiſſimam viam, & occurrite eis, & dicite: Serui veſtri ſumus, fœdus inite nobiſcum, &c.

§. VI.

Simulatio cum pietate coniuncta vt proſperatur.

SE è longinqua terra venire ſimulant, quo Ioſue decipiant; dicunt enim: *Dixerunt nobis Seniores, & omnes habitatores terræ noſtræ: Tollite in manibus cibaria ob longiſſimam viam, & occurrite eis,* &c. Qua ſimulatione impunè Ioſue decipiunt; volente Deo, vt illis proſperaretur ſimulatio apud populum ſuum. Et vnde adeò proſpera ſimulatione vtuntur? Erat ſanè ſimulatio eorum cum pietate coniuncta, qua verum Deum extollunt, ſinceramque erga illum prætendunt fidem, dum aiunt: *Venerunt ſerui tui in nomine Dei tui. Audiuimus enim famam potentiæ eius*, &c. Et cur non proſperetur ſimulatio erga homines, quæ tam ſinceram prætendit pietatem, & fidem? Vt mentò dicat D. Auguſt. quæſt. 13. *Fallentibus pepercerunt Iſraëlitæ. Deus autem hoc approbauit, nec parcentibus ſuccenſuit, quamuis eum non interrogaſſent, quinam illi eſſent, & ideo eos illi fallere valuiſſent. Vnde non importunè vtique credendi ſunt, & ſi fallere homines pro ſua ſalute voluerunt, non tamen fallaciter Deum timuiſſe in populo eius.* Simulabant equidem patriam, ſed non religionem; fallebant homines pro ſalute ſua, ſed nullo modò fallebant Deum in Religione ſua; quam in illa ſimulatione prætendebant, confirmabant. Ne miremur, quod ſimulatio hæc à Deo non puniatur, ſed proſperetur magis. Præualet enim ſimulatio, quæ pietatem auget. Dauid fugiens rebellem filium dicebat Chuſai Arachites, 2. Reg. 15. *Si veneris mecum, eris mihi oneri. Si autem in ciuitatem reuertaris, & dixeris Abſalon: Seruus tuus ſum rex, patere me viuere; ſicut fui ſeruus patris tui, ſic ero ſeruus tuus: diſſipabis conſilium Achitophel.* Non iubet Dauid, vt Chuſai mentiatur; mendacium enim malum eſt, & fugiendum bonis viris, ſed iubet, vt æquiuocis verbis, & ſignis veritatem ſimulet. Quod & fecit Chuſai; ſed quando mendacium eſt fugiendum, cur etiam ſimulatio hæc ad fallendum ordinata fugienda non ſit? Ait Theodor. quæſt. 31. relatus in Gloſſa: *Et bonorum, & malorum examinandus ſcopus, & inſtituitur. Hic quidem fuit ſimulatio non propter lucrum pecuniæ, neque ad damnum alienum, ſed propter vitam prophetæ, & pij regis.* Et meritò admittenda eſt ſimulatio, quando mendacio excluſo, ad pietatis tutelam, aut confirmationem neceſſaria eſt. Similiter Geneſ. 27. Iacob ſimulans Eſau perſonam patri acceſſit, vt eius benedictionem acciperet; atque: *Ego ſum Eſau primogenitus tuus, feci ſicut præcepiſti mihi. Surge, ſede, & comede de venatione mea.* Sic locutus Iacob ſimulabat fratrem, vt eius benedictionem ſibi à Deo deſtinatam acquireret. Et cur iſta ſimulatio in Iacob permittatur? Ait D. Chryſoſt. ibi: *Dilecte ne inde ges tantum, quod fit, ſed attende etiam ſcopum, & quod non factum ſit, temporalis commodi, vel auaritiæ cauſa, ſed quod patris benedictionem ſibi comparare ſtuderet. Et vt ſcias, quod Deus omnia facilia reddebat, etiam quæ difficilia, vide quomodo iuſtus non potuit ſubolere fraudem, ſed perſuadetur dictis Iacob.* Excludendum eſt in præmiſſa ſimulatione mendacium, deinde ſcopus eſt obſeruandus, & neceſſitas, vt eſt ad magnum bonum ſimulantis, & maximè ſpectat ad pietatem, virtutemque firmandam. Quæ talis eſt ſimulatio, à Deo proſperatur.

D. Auguſt. — *2. Reg. 15.* — *Theod.* — *Geneſ. 27.* — *Chryſoſt.*

§. VII.

Proſperatur via illorum, qui à Deo trahuntur.

NOn ſibi, ſed Deo tribuunt ſuum progreſſum iſti Gabaonitæ; dum dicunt: *Venerunt ſerui tui in nomine Domini Dei tui.* Similiter de Regina Saba dicitur 3. Reg. 10. *Audita fama Salomonis in nomine Domini venit,* &c. Vbi Carthuſ. *In nomine Domini, hoc eſt, ſecundum Dei voluntatem, & diſpoſitionem, ſeu ad Dei honorem.* Et ſanè qui totum itineris ſui negotium ſic Deo tribuunt, nihil ſibi aſſumentes de eo, non mirer, ſi omnium malorum fiant exſortes. Exituri de Ægypto Iſraëlitæ inter primogenitorum mortes, inter marinimos fluctus, iubentur paſcha edere Exod. 12. *Tenentes baculos in manibus.* Ad quid baculus præcipitur tenendus? Ait Nazianzen. orat. de Paſch. *Lex fulcientem baculum tibi præſcribit, ne vbi animo titubes. Immixtus ſta, firmus, & ſtabilis. In faſtigio tuo ſta, in atriis Ieruſalem pedes tuos firma, in petra ſuffulci, vt non moueantur tui Deo accepti greſſus.* Itaque baculi tenebantur, vt admonerentur Iſraëlitæ quærere firmum in greſſibus ſuis fulcimentum, ne in ſe, ſed in ſolida petra Chriſto niterentur. Quod dum præſtarent, nec percuſſorem Angelum metuerent, nec fluctus feri maris formidarent. Ex quo ſapienter D. Leo ait ſerm. de Paſſ. *Quiſquis gratia Dei adiutus, de profectu ſuo non in ſe, ſed in Domino gloriatur, hic legitimè honorat paſchale ſacramentum, huius limina vaſtator Angelus ſanguine agni, & ſigno crucis prænotata non intrat. Is plagas Ægyptias non paueſcit, & eiſdem aquis hoſtes relinquit extinctos, quibus eſt ipſe ſaluatus.* Quid pulchrius? Tantum intereſt ad proſperandas hominum vias, quòd ipſi non in ſe, ſed in Domino nitantur. Vbi enim quis ſic comparatur, vt non ſe, ſed Deum ſpectet; ridet vaſtatores Angelos, ridet plagas, ipſos ridet fluctus maris. Matth. 14. Petrus vt è nauicula ſua vidit Ieſum ſuper fluctus ambulare, ab illo petiit, vt liceret ſibi ſimilem ſemitã ſecurè calcare. In verbo ergo, & nomine Ieſu *deſcendens de nauicula ambulabat ſuper aquas, vt veniret ad Ieſum.* Et cur Petrus non magis cauet ſe committere fluctibus? Cur non magis cauet à periculis maris? Non in ſe, ſed in Ieſu nitebatur, quo nullum extimeſcit malum, ſed magis viam proſperam capit. Ait D. Ambroſ. ſerm. 47. *Ambulanit in mari Petrus magis dilectione, quam pedibus. Non enim videbat vbi pedum*

3. Reg. 10. — *Exod. 12.* — *Nazianz.* — *D. Leo.* — *Matth. 14.* — *A.*

veſti

veſtigium poneret, videbat autem, vbi veſtigium figeret charitatis. In nauis enim poſitus conſiderat Dominum, & amore eius ductus deſcendit in mare, non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia, & dum Chriſtum reſpicit, non reſpicit elementum. Credidit fide etiam inter vndas ſolidum inuenire veſtigium, iactetur licet fluctibus mare, ventis pelagus conturbetur, non tamen turbatur Petri ſemita, quæ ducit ad Dominum. Felices qui ſic Dei ductu feruntur, qui ſic arripiunt viam innomine Domini præ oculis habentes dominum, nullos non ſuperant obices, vt perueniant ad Dominum.

§. VIII.

Ex Dei nomine nunquam non felix venit nomen ad triumphos, ad victorias.

NOn paruom felicitati ſuæ aditum aperiunt Gabaonitæ, cum aiunt: *Venerunt ſerui tui in nomine Domini Dei tui.* Quippe de Dei nomine nunquam non felix ad nos venit omen victoriæ.
Actor. 1. Poſt Ieſum receptum io cœlum ait Actor. 1. de diſcipulis: *Tunc reuerſi ſunt Ieroſolymam à monte, qui vocatur Oliueti.* Quibus manifeſtè conſtat à Ieſu celebratum aſcenſionis ſuæ ad patrem triumphum in monte Oliueti. Sed cur electus hic mons, vt inde nouum, & inuſitatum homini iter in cœleſtia arriperetur? Referebant oliuæ diuiniſſimum Chriſti nomen, quod ab vnctione vocatum fuerat, & ideo inter tanti nominis notas voluit Deus triumphale iter oſtendere vniuerſis. Ait Arator lib. 1. in Acta.

——Cœlum petiturus, oliua
Progreditur luſtrare nemus, quâ germine ſacro
Luminis, & pacis locus eſt, vult inde reuerti,
Vnde creaturam ſignata fronte micantem
Diuinus commendat odor, cum deſuper vnctos
Abluit interius Chriſti de nomine Chriſma.

Commendabatur ibi diuinitatis odor, qui de Chriſti oomine ſic ſuos athletas vngebat, vt mala omnia ſuperare poſſent. Igitur nobilis dux de oliuarum monte ſuum in cœlum iter adornat; oſteodens, vt de nomine Chriſti habebimus, quòd felicia itinèra conſequemur ad gloriam Vbi oliuarum ſuccus præmonſtrat nomen Chriſti, inde maluit reuerti nobilis triumphator in ſua. Ne tu pares iter ad gloriam, ad triumphos niſi de nomine diuino. Nullus vnquam malis expietor, vt triumphet, niſi ſub diuino nomine clareat.
Exod. 33. Exod. 33. aiebat Dominus Moyſi: *Noui te ex nomine, & inueniſti gratiam coram me.* Quod nomé erat hoc, ex quo Moyſes notus dicitur Domino, & adeò illi gratioſus? Crediderim id noo fuiſſe vulgare, & proprium Moyſi nomen; quod enim ex hoc nomine cognoſceretur à Deo, oihil magnum erat in Moyſe, quando & Pharao, ex proprio nomine ſuo notus erat Domino. Ex quo ergo nomine noſcebatur Moyſes, vt ſibi Dei gratiam acquireret, & triumpharet de malis omnibus? Viuebat Moyſes ſub Dei nomine, ex quo Deo notus erat, & inde in maximas extollebatur glorias. Triumphator eſt, glorioſus eſt, quiſquis non ſuo, ſed ſub diuino agnoſcitur nomine. Aiebat Ruper. lib. 4. in Exod.
Rupert. cap. 39. *Igitur cum dicit, te ipſum noui ex nomine, ſubaudiendum eſt, Dei, quod inuocatum eſt ſuper te. Ex hoc etenim nomine Deo notus eſt omnis, qui ſcriptus eſt in libro vitæ. Vnde in Apocalypſi, de victore dicit: Et ſcribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis nouæ Ieruſalem, & nomen meum nouum. Iſto ex nomine, & omnem electum Deus agnoſcit hominem.* Expende illud: *De victore dicit, &c.* qui enim ſub Dei nomine viuit, indeque ſe notum Deo facit, & victor eſt, & triumphator de malis omnibus, & æternam iam deputatur ad gloriam. Nec prætereunda ſunt illa verba: *Scribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis nouæ, &c.* Quid eſt, quod quis dicatur eſſe ſub Dei nomine, & ciuitatis nouæ? Solent ſcelerati homines poſt facinus aliquod patratum ad Dei templa confugere, tanquam ad tutiſſima aſyla, quæ iudices temerare non poſſint. Sed noui inde per vim eductum latronem famoſiſſimum, & in carcerem intruſum; qui vbi à iudice requireretur, qui vocaretur, conſtanter reſpondebat ſemper, Eccleſia Dei vocor, nec aliud vnquam oſtendit nomen. Et dum in omni iudicio pertinaciſſimè perſeuerat vocans ſe Dei Eccleſiam, tandem obtinuit, vt aſylo redditus euaderet pœnam mortis. Felices vos peccatores, quibus ſimiliter datum eſt, vt vocemini de Dei nomine; inde habetis aſylum, quo effugiatis pœnas, & euoletis in glorias. Vt merito canat Prudent in Apotheoſi.

Chriſtum concelebret, Chriſtum ſonet; omnia Chriſtum
Muſa etiam, fidibus ſanctis animata, loquantur,
O nomen prædulce mihi, lux & decus, & ſpes
Præſidiumque meum, requies ò certa laborum.

In diuiniſſimo nomine præſidium ponit; quo euadat pœnas, ſuperetque vniuerſos labores.

§. IX.

Cultus, & honor Deo exhibitus maximè Deum trahit ad homines.

PRudentes viri ad efficaciſſimum illicem confugiunt, vt ſibi trahant totam veri Dei miſericordiam; aiunt enim: *Venerunt ſerui tui in nomine Domini Dei tui, &c.* Quæ verba ſic expendit Arias Montanus, fol. 256. *Illud certior fias, nos Dei veſtri nomen ſtudioſè, & diligenter cognitum venerari, & colere, illiuſque præcipuè colendi, & celebrandi cauſa, vobis in ſocietatem coniungi expetiuiſſe, nec metu, ac neceſſitate impulſos hoc egiſſe, verum pietatis ardenti ſtudio.* Et in cultu, honoreque Deo exhibito, quid noo conficiant homines? Fallat, niſi ad ſe ipſos Deum rapiant totum. De Herodis ira in Ieſum puerulum monitus Ioſeph Matth 2. *Conſurgens accepit puerũ, & matrem eius nocte, & ſeceſſit in Ægyptum, & erat ibi vſque ad obitum Herodis, vt adimpleretur, quod dictum eſt à Domino per prophetam dicentem: Ex Ægypto vocaui filium meum.* Et quando Dei filius fugiens in Ægyptum, ibi aſylum inueniebat, vbi quieſceret, qualiter inde reuocari poſſet? Ait D Nazianzen. orat. 38. *Si in Ægyptum profugiat Ieſus, alacri animo te ipſi fugæ comitem adiunge. Præclarum eſt cum Chriſto perſecutionem patiente fugere. Si diuturniorem in Ægypto moram faciat, ex Ægypto eum voca. Quod quidem fiet, ſi eum pulchre atque honorificè illic adoraueris.* Ecce tibi, vt doceat Deum ex Ægypto euocandum, nimirum, ſi illum pulchrè, & honorificè colueris, illum ad te trahes, atque euocabis. Crediderim reſpexiſſe Nazianzenum ad Romanorum morem, quo hoſtium Deos ad ſe euocabant, vt ſuos desererent. Quem morem tractans Macrob. lib. 3. Saturnal. cap 9. ait: *Eſt autem*

Matth. 2.
Nazianz.

tem carmen huiuſmodi, quo dij euocantur, cum oppugnatione ciuitas cingitur. Si Deus, ſi Dea eſt, cui populus Carthaginenſis eſt in tutela, te maximè precor, veneror que, veniamque à vobis peto, vt vos populum ciuitatemque Carthaginenſium deſeratis :: Romam ad me, meoſque veniatis, &c. Sic compoſitis verbis carminibúſque ethnici hoſtilium ciuitatum Deos ad ſe euocabant, quo facilius triumpharent. *Nazianz.* Similiter monet nos Nazianzenus, vt Deum verum ad nos trahamus, euocemuſque. Sed quo carmine Deum euocabimus? Ait ipſe: *Quod quidem fiet, ſi eum pulchrè, atque honorificè illic adoraueris.* Honor, cultuſque pulcherrimus Deo exhibitus Deum maximè trahit, euocatque à quibuſlibet aliis. Vidi hoc anno ex inſperato Deum cum ingenti victoriarum cumulo ad Hiſpanos demigraſſe; & cur ſic ad Hiſpanos migrauit? Sanè eum pulcherrimus, honorificentiſſimus cultus omni hæreſum ſpurcitie purus euocabat. Et verum eſt, quòd validiſſima veri Dei euocatio in eo ſita eſt, quod eum pulchrè, & honorificè in cultu, & religione tractamus. Abit Deus ad eos, qui eum honorificè tractant, deſerit eos, in quibus diuinus cultus euanet. Samaria vbi deſiit colere Deum, paſſa eſt arctiſſimam obſidionem à rege Syriæ 4. Reg. 6. & rabidiſſima fame *4. Reg. 6.* premebatur. Ait enim text. *Facta eſt fames magna in Samaria: & tandiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis*, &c. Deus bone vnde relicta à Deo eſt ciuitas hæc in penuria *D. Auguſt.* tanta. Ait D. Auguſt. ſerm. 211. de Temp. *Cum à cultu Dei gens iniqua diſceſſit, horrenda fame comprimitur, & iuſta neceſſitate turbatur. Creſcit famis quotidie pœna, quia quotidie creſcit, & culpa. Damna peccata, ad Deum conuertere, relinque idolum, tunc poteris hoſtes diuino adiutorio vincere, & cœleſti præſidio ſuperare. Nec quiſquam poterit tibi nocere vlterius, ſi damnato ſcelere diuinus in te germinauerit cultus.* Ecce tibi, vt diuinus cultus pulchrè exhibitus Deum trahit, abigit mala, ne ſit, qui noceat tibi; vbi autem pulchritudo hæc, & honor diuini cultus non appareat, neceſſum eſt, vt hinc Deus etiam, cum bonis ſuis abeat.

Ioſue cap. 9. Suſceperunt igitur de cibariis eorum, & os Domini non interrogauerunt. Fecitque Ioſue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus eſt, quòd non occiderentur, principes quoque multitudinis iurauerunt eis. Poſt dies autem tres initi fœderis, audierunt, quòd in vicino habitarent, & inter eos futuri eſſent. Moueruntque caſtra filij Iſraël, & venerunt in ciuitates eorum die tertio, &c. Et non percuſſerunt eos, eo quòd iuraſſent eis principes, &c.

§. X.

Ab acceptione munerum nunquam non iudicium peruertitur.

ECce tibi oculatiſſimus Ioſue decipitur, fœduſque init cum iis, quos percutere debebat. Et vnde ſic decipitur tantus dux? Ait textus, *Suſceperunt igitur de cibarijs eorum, & os Domini non interrogauerunt. Fecitque Ioſue cum eis pacem*, &c. Vbi de Gabaonitarum cibariis Iſraëlitæ ſumunt, non amplius Deum interrogant, ſed ſtatim cum eis pacem ineunt. Quid miraris? Sic munera afficiunt principum animos, vt in errores inducantur. Hinc Exod. 23. *Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubuertunt verba iuſtorum.* *Exod 23.* Poſtrema hæc leguntur apud S. Luciferum: *Et peſtiferant ſermones iuſtos*: quantum muneris acceperis, tantum cæcitatis incurris, tantum peſtis habes, qua te prorſus inficias. Vt enim peſtileos morbus omnia peruadit, & inficit contagione ſua; ſic munerum acceptio nihil relinquit in homine integrum, ſed & iudicium, & linguam, & affectum trahit in ruinam. Hinc Antiochus princeps interrogauerat magnum Athanaſium, liceret ne principem accipere munera, & ea in pauperes inſumere? Cui reſpondet Magnus Athanaſ. quæſt 116. *Athanaſ.* ſententiam maximè notandam omnibus principibus. Ait enim: *Si qui beneficijs affecti cum ſint, in re lauta, & ſponte ſua munera offerant eis, puta, quo bene meriti ſunt, fortaſſe ſine culpa accipiunt, ſi in pauperes ea diſtribuant.* Quid grauius potuit dici? Expende illa: *Fortaſſe ſine culpa accipiunt*; quaſi de re minimè certa, ſed valde contingenti aſſerit poſſe culpa, aut culpæ periculo carere, qui munera accipit, vt ea in pauperes diſtribuat. Vt enim prudens medicus interrogatus, an poſſit euadere quis, ambulans inter peſtilentia affectos, nihil certum definit, ſed fortuito caſui rem tribuens ait, fortaſſe euadet. Sic Athanaſius de acceptis muneribus, etiam ſponte, & gratitudinis ergo oblatis, & in pauperes inſumendis, non certo aſſerit, quòd innocua erunt, ſed fortuito id caſui relinquit. Adeo peſtilens eſt acceptio munerum. Quò reſpiciens Prouerb. 17. ait: *Munera de ſinu impius accipit, vt peruertat ſemitas iudicij.* *Prou. 17.* Volens impius iudicium peruertere, ad hoc medium confugit efficaciſſimum, nimirum vt accipiat munera. Quæ verba ſic ſonant apud D. Cyril. Alexand. in cap. *Cyril. Al.* 3. Michææ *Accipientis munera in ſinibus iniuſtè, non proſperantur via.* Nihil proſperum ſpectes ab eo qui accipit munera; ſed omnia illius in malum ruunt. Et cur tantum malum in acceptione munerum? Ait ibi D. Cyril. Alex. *Execrandum negotium, & Deo omnium puriſſimo etiam atque etiam vehementerque exoſum, iudicium iniuſtum, & acceptio munerum. Scriptum eſt enim: Accipientis munera in ſinibus iniuſtè, non proſperantur via. Adeo enim quidam à deteſtanda lucri cupiditate expugnati ſunt, vt peruertere iuſtitiam, & venundare veritatem pro nihilo ducant. Quemadmodum autem, qui puluerem oculis accipiunt, facultate videndi imbecilliores vtuntur, ſic & qui in Chriſto debilitantur, nihil vident, munera enim iuxta ſcripturam excæcant oculos ſapientum.* *Cyril. Al.* Sic ſanctus doctor æquè loquitur de iudicio iniuſto, & acceptione munerum; quæ æquè Deo exoſa, & execranda putat.

§. XI.

Ad laudem hominis pertinet, quòd nihil ſuæ ſoli prudentiæ credat.

HOc minus laudabile in facto Ioſue textus notat, nimirum: *os Domini non interrogauerunt*; cum promptum haberent diuinum oraculum, non eo acceſſerunt, vt interrogarent de ineundo cum Gabaonitis fœdere. Et licet in aliis excuſabilis ſit, quia credidit cito, nullum in proximo ſuſpicatus dolum,

dolum, quia ſeruauit fœdus ſemel percuſſum, cum iis, qui veri Dei religionem ſuſcipiebant, tamen in hoc inexcuſabilis eſt, quòd ſuæ prudentiæ negocium crediderit, oec os Domini interrogarit, cum facilè poſſet. Pertinet enim ad perfectam hominis laudem, quod non ſic ſoli prudentiæ ſuæ credat. Præclara illa Rebecca cum non paruas moleſtias ob coocceptum in vtero ſuſtineret Gen. 25. Geneſ. 25. & conſuluit Dominum, & diuinum reſponſum accipere meruit. Ait enim text. *Perrexitque, vt conſuleret Dominum, qui reſpondens ait: Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur, populuſque populum ſuperabit*, &c. Fiunt equidem ſanctæ mulieri claræ reuelationes, & promiſſiooes, quæ in filiis vteri ſui erant implendæ. Et vnde ad tantam virtutem peruenit Rebbecca, vt ſic illam Deus in reſponſo ſuo munerare vellet cum notitia tantarum rerum? Cum ſenſit vteri moleſtias, non ſuæ credidit prudentiæ, nec aliquid per ſe poſſe confidit, ſed ad diuinum oraculum D. Ambr. perrexit. Ait D. Ambroſ. lib. de Iſaac, cap. 4. *Abyt, inquit, interrogare Dominum, quia exſultabant infantes in vtero eius. Et reſponſum accepit, Duæ gentes in vtero tuo ſunt, & duo populi. Eò quod nihil ſponte præſumat, ſed in omnibus ſummum Deum præſulem ſuorum conſiliorum poſcat, ſimul plena pacis, atque pietatis duos populos ſua fide, & prædicatione connectat, & tanquam vtero ſuo claudat.* Expende ab illis. *Eo quod nihil ſponte præſumat*, &c. ex eo enim, quòd nihil de ſe præſumpſit, ſed io omnibus diuinum oraculum conſulebat, ſic munerari meruit à Deo, vt iam mater glorioſiſſimorum populorum cantaretur. Non enim paruæ laudis eſt in homine, quòd nihil de ſe præſumat, ſed ſolicitus ſit de pernoſcenda voluntate Dei, & inueſtigando oraculo eius; cui ſe conformare velit. De Dauide ait 1. Reg. 23. 1. Reg. 23. Et nuotiauerunt Dauid dicentes; *Ecce Philiſthym oppugnant Ceilam, & diripiũe eam. Conſuluit ergo Dauid Dominum dicens; Num vadam, & percutiam Philiſtæos iſtos?* Euidentiſſimum erat, quod conueniret populo Dei, quòd eius hoſtes percuterentur, præcipuè cum aliquod malum inferebat. Hinc infra in eodem capite dicit de Saul: *Nuntius venit ad Saul dicens; Feſtina, & veni, quoniam infuderunt ſe Philiſthym ſuper terram. Reuerſus eſt ergo Saul*, &c. Vbi nuntium accepit, non diſtulit, ſed ſtatim reuertitur occurrere Philiſtæis. Nec fuit reprehenſum in Saule, quod non conſuleret prius Dominum, quando patentiſſima eius erat voluntas, vt hoſtibus occurreretur. Cur ergo Dauid magis voluit Deum conſulere, antequam iret ad hoſtes depellendos? Ait Theodoret. Theod. quæſt. 54. *Diuina autem ſcriptura oſtendit Dauidis pietatem. Semper enim Deum ſciſcitans & aciem inſtruebat, & quieſcebat.* Hoc in Dauide maximè prædicandum erat, quod nihil ſpoote præſumebat; ſed antequam, vel aciem inſtrueret, vel quieſceret, ad Dei oracula coofugiebat, indéque omnes ſuas actiones dirigebat. Proh hominis prudentia, quæ non fidit ſoli prudentiæ ſuæ, ſed cum pugnandum, aut quieſcendum eſt, ad Dei oraculum prius recurrit. Nunquam ſanè offuit conſultatio virtuti, & ſæpe profuit multum. Cant. 3. Cant. 3. *Per vicos, & plateas quæram, quem diligit anima mea, quæſiui illum, & non inueni. Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatẽ. Numquem diligit anima mea, vidiſtis? Paululum cum pertranſiſſem eos, inueni, quem diligit anima mea.* Omnia ciuitatis ipſa per ſe luſtrarat, nihil prætermiſerat, nec plateam, nec viculum, & non inuenerat dilectum ſuum. At vbi conſulit vigiles, de eoque inueniendo ſciſcitatur, ſtatim inuenit. Quod notans Gilib. Abb. ſerm. 7. in Cant. ait: *Vides, quid proficiat conſultatio cuſtodum? Deuotam, ſed vagam animam ad inuentionem dilecti perducit. Vtilis quidem conſultatio: & frequenter, quod non confert eorum, qui conſuluntur, eruditio, conſulentis meretur humilitas.* Cant. 7. Huc conueniant; qui ſoli ſuæ prudentiæ credendum putant, & diſcant, vt ex coοſultatione diuini oraculi per Dei miniſtros ſecuriores ab errore fiant.

§. XII.

Quod ipſe non es, ægrè, & difficulter de alijs perſuaderis.

FAcillimè reuinci poterant argumenta Gabaonitarum in veteribus veſtibus, in calceis reſarcitis, in duro pane; non enim hæc neceſſariò comitantur legatos à longè venientes; niſi per deſertum, & inhoſpitalia loca iter faciant. Solent enim illa omnia facilè reparari, in oppidis, per quæ tranſeunt. Et nihilominus Ioſue tam affectatis longæ viæ ſignis fidem habuit, & facilè Gabaonitis annuit. Ait enim textus: *Fecitque Ioſue cum eis pacem*, &c. Cur non magis homines fraudis ſuſpectos habuit? Cur non magis argumenta deſpexit, vel quaſi affectata, vel quaſi quæ facilè confingi poſſent? Is erat Ioſue, qui neſciret fallere, ideò non potuit adduci, vt in proximis ſuſpicaretur fallaciam. Ait D. Ambroſ. lib. 3. Officior. cap 10. *Adeò* D. Amb. *ſancta erat illis temporibus fides, vt fallere aliquos poſſe non crederetur. Quis hoc reprehendat in ſanctis, qui cæteros de ſuo affectu æſtimant? Et quia ipſis amica eſt veritas, mentiri neminem putant: fallere quid ſit, ignorant, libenter credunt, quod ipſi ſunt, nec poſſunt ſuſpectum habere, quod non ſunt. Hinc Salomon ait: Innocens credit omni verbo. Non vituperanda facilitas, ſed laudanda bonitas. Hoc eſt innocentem eſſe, ignorare, quod noceat.* Quàm hoc verum? Quod in ſe homo bonum habet, hoc credit ineſſe omnibus aliis; nihilque in aliis mali ſuſpicatur, cuius in ſe morſus, & ſpicula non ſentiat. Hinc Iudith, cap 2. *Factum eſt verbum in domo* Iud. 2. *Nabuchodonoſor regis Aſſyriorum, vt defenderet ſe*, &c. Nullus erat in vniuerſa terra, qui aduerſus Nabuchodonoſor leuaret manum, imò qui mutire auderet. Cur ergo ille adeò ſedulus parat defenſiuum bellum? Vbi noo eſt, qui offendat, vanè dicitur aliquis ſe defendere. Ex quo ſuſpicatur offenſores eſſe, vt dicat Nabuchodonoſor ſe velle defendere? Ex ſe ſolo, vt ipſe totius mundi offenſionem meditabatur, & hoc agebat, vt bellum inferret vniuerſis, ſic credebat vniuerſos ſimilia meditari aduerſus ſuum regnum. Gentilibus inceſtuoſos homines prædicantibus Chriſtianos ſapienter hinc occurrit Minutius Felix in octauio aiens: *De inceſto conuiuio fabulam grandem aduerſus nos Dæmonum concio mentita eſt, vt gloriam pudicitiæ, deformis infamiæ auerſione macularet. Hæc potius de veſtris gentibus nata ſunt. Ius eſt apud Perſas miſceri cum matribus: Ægyptijs, & Athenis cum ſororibus legitima connubia. Memoriæ, & tragœdiæ veſtræ inceſtis gloriantur, quas vos libenter, & legitis, & auditis: ſic & Deos colitis inceſtos cum matre, cum filia, cum ſorore coniunctos. Sic inceſti fabulam nectitis, etiam cum conſcientiam non habetis.* Planè non ex alio capite Chriſtianos inceſtuoſos meditabantur, niſi quia ipſi ioceſtuoſi erant. Cum ipſe

ipſe mille inceſtis vacarent, omniaque ſua & memorias, & feſta, & ſacrificia inceſtis replerent; nullum etiam veſtigium talium criminum noſcentes in Chriſtianis, nihilominus de illis prædicabant, & credebant ea, quibus ipſi abundabant. Vtinam ipſi in ſe inceſtorum non experirentur peſtem, & fallar, ſi illis in mentem veniret talia poſſe eſſe in Chriſtianis. Eſt enim hoc proprium naturæ hominis, quod iuxta ſuos indiuiduos affectus, iudicet alios, & facilè credat in proximo, quod in ſe habet.

Marc. 3. Marci cap. 3. de Ieſu affinibus ait: *Cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim, quoniam in furorem verſus eſt.* Sed vnde in Ieſu ſuſpicabantur furorem eſſe? Ait Victor Antioch. ibi: *Arbitrabantur enim id illum pati, quod ipſi reuera patiebantur.* Quia ipſi in furore erant, ſic credebant ſimile quid in Ieſu eſſe.

Ioſue 9. Murmurauit itaque omne vulgus contra Principes. Qui reſponderunt eis: Iurauimus illis in nomine Domini Dei Iſraël, & ideirco non poſſumus eos contingere. Sed hoc faciemus eis: Reſeruentur quidem vt viuant, ne contra nos ira Dei concitetur, ſi peierauimus, ſed ſic viuant, vt in vſus multitudinis ligna cædant, aquaſque comportent. Quibus hæc loquentibus vocauit Gabaonitas Ioſue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluiſtis, vt diceretis, procul valde habitamus à vobis cum in medio noſtri ſitis? Itaque ſub maledictione eritis, &c.

§. XIII.

Non penitus malè audiunt fraudulenti, & mendaces homines apud principes mundiales.

FAllacia Gabaonitarum aperta incolumes tamen euadunt à gladio Iſraëlitarum ex præſcripto Principum, ſed non ſine magna populi murmuratione; ait enim: *Murmurauit itaque omne vulgus contra Principes.* Vulgare enim, & commune eſt hoc populorum murmur aduerſus Principes quòd pateant doloſis; quòd apud illos valeant mendaces, & fraudulenti. Quando enim in Principum aulis funditus pereunt fraudulenti, & mendaces, & non magis præualent? Dicitur

Prou. 30. Prouerb. 30. *Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regum.* Vbi noſter poſuit *Stellio* Hebraicè eſt verbum *Scemmith*, quod ſimiam ſonat Rabbinis Abenezra, Himmanueli, & Kimchi. Similiter ibi ſimiam ſignificari putant Pagninus, Caietan. Baynus, Ianſenius. Quod animal frequens eſt in Principum aulis, domibuſque potentium. Sed quid diuinus Spiritus prætendat notans ſimias has in Principum domibus habitare? Eſt hoc animal ſuper omnia animalia fraudulentiſſimum, adeò vt veteres poetæ Cercopas mortalium maxime periuros in ſimias mutatos perſonent. Ait Ouid. Metamoph. 14.

Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſa,
In deforme viros animal mutauit, vt idem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri;
Membráque contraxit, nareſque a fronte remiſſas
Contendit, &c.

Sic à Philoſopho, & vate putatur per iura, & fraudulenta gens in ſimias mutata; vt inde iam pateat, quæ gens in Principum, regúmque domibus habitet, & præualeat. Et ſanè fraus, dolus, periuria, quæ a mediocribus ciuibus execrantur, proprias ſedes apud mundiales Principes habent, ibique maximè promouentur, ſuſtentantur. Vt veriſſimum ſit illud Senecæ in Hippolyto: *Fraus ſublimis regnat in aula.* Sunt equidem in aulis Principum ſimiæ hæ; fraudulenti, doloſi, periurique viri illic præualent. Ob quod ſe ab aulis fugiſſe ait Nazianz in carmine de vita ſua, fatus. Nazianz.

Cum nullus eſſet, aulicos qui Principes
Non coleret, ac præ cæteris cubiculi
Famulos, inertes (demo opes) ad omnia,
Modiſque miris, artibuſque ad regia
Aulanitentes ſemper hæreret fores,
Laceraret alios, ſumeret fœdum in modum,
Abuteretur peſſimè recta fide
Seque indecorè gereret (vt loquar breuis)
Deſiderari malui, &c.

Quando nouit bonus pater Aularum ambitores in fraudibus, in doloſis artibus, in infidelitate poſitos, ab aulis diſceſſit quàm longè, vt quæ viuere in ſe permittant has ſimias hominum. Non enim immunis eſt apud Principes, niſi, qui mendacium, & dolos dicit. Act. 12. Petrus carcerem euaſit, Act. 12. Angelo ducente, qui portas carceris aperuit. *Herodes autem cum requiſiſſet; inquiſitione facta de cuſtodibus iuſſit eos duci*, &c. Sed Matth. 28. vbi cuſtodes ſepulchri clamabant ſepulchrum eſſe vacuatum, indéque ſublatum corpus Ieſu, nihil illis mali dicitur à Pilato. Cur ergo quando apud Herodem cuſtodes carceris malè audierunt, apud Pilatum non malè audiunt cuſtodes ſepulchri? Cuſtodes carceris veritatem teſtabantur, vt Petrus abſceſſerat virtute diuina; cuſtodes ſepulchri mendacia clamabãt quòd diſcipuli furati Ieſum fuiſſent. Et ideò ij gratiùs accipiuntur à Principibus. Ait Cyril. Ieroſol. catechel. 14. *Quare ſicut Petro de cuſtodia exeunte, condemnati ſunt cuſtodes, ſic etiam, qui Ieſum cuſtodiebant, non ſunt condemnati? Sed illi quidem mulctati ſunt: Iſti autem ſcientes veritatem, & ipſam occultantes à Principibus Sacerdotum ſeruati ſunt.* Sic principes mendacem ſeruant. Vt fraus, & mendacium in aulis præualeant, dictum latiùs eſt tom. 3. in Euang. lib. 14. cap. 2 §. 5. Cyril.

§. XIV.

A rerum vetitarum propinquis, vel minimis, vel vmbris maximè cauendum.

EXpende Principum Iſraëlitarum cautelam erga Gabaonitas; aiunt enim: *Iurauimus illis in nomine Domini Dei Iſrael, & idcirco non poſſumus eos contingere.* Sanè iurauerant Iſraëlitæ Gabaonitis, quòd *non occiderentur*, at minimè iurauerant, quòd non tangerentur. Cur modo iuramenti prætextu dicunt, Non poſſumus tangere eos? Dum non occidant, quid intereſt, quod tangant eos? Equidem quando ab occiſione abſtinere debebant prudentiſſimè vel à tactu eorum cauebant; tam longè enim debet quis eſſe à re vetita, vt nec minimis, & remotiſſimis vmbris eius acquieſcat.

Ex

Ex quo conficiebat Athenagoras in Apolog. *Apolog.* quàm puri erant Chriſtiani ab omni homicidio, quando nec ſpectacula adibant, vbi gladiatores ſeſe mutuò occidebant. Ait enim. *At nos eum proximum occiſioni eſſe iudicemus occidi videre, prohibuimus huiuſmodi ſpectacula. Quomodo igitur, cum ne ſpectemus quidem, vt ne piaculo nos contaminemus, & ſcelere, interficere poſſumus?* Sanè, vt quam longiſſimè eſſent ab homicidio primi Chriſtiani, vel conſpectum, nec dum tactum homicidarum, & occiſorum fugiebant. Nec miror, quando illicitorum, vel imago, vel remotiſſima vmbra caueri maximè debet. Marcion hæreticus carnem humanam indignam putabat, quæ aſſumeretur à Deo, & ideò ſolam eius imaginem, ſeu figuram aſſumptam crede- *Tertul.* bat. Quem inconſequentiæ notat. Tertullian. lib 3. eo maximè, quod ſi caro indigna Deo erat, ab illaque Deus fugere debebat, & etiam vel fugeret à figura eius. Ait enim: *Si aſpernatus eſt carnem, vt terrenam, & vt dicitis ſtercoribus refertam, cur non & ſimulacrum eius proinde deſpexit? Nullius enim dedignanda rei imago dignanda eſt, ſequitur ſtatum ſimilitudo.* Quippè ad puritatem Dei conducit non ſolam dedignandæ rei fugere ſubſtantiam, ſed vel imaginem, vel ſimilitudinem, vel vmbram. Quis enim ſapiens vel vmbram non *Dan 3.* fugit eius, quod ſibi putat diſconueniens: Dan 3. aiebant tres pueri illi Hebræi: *Notum ſit tibi, ô Rex, quòd ſtatuam tuam non colimus.* Circa quæ D. Zeno ſerm. 7. de tribus pueris ait: *Regis adorare imaginem contempſerunt, vt pote, qui ipſum contempſerant regem.* Ex quo regem habuerunt in contemptu, & imaginem, & vmbram eius caue- *Ioan. 1.* bant. Hinc Ioan. 1. canon 5 monebat. *Filioli cuſtodite vos à ſimulacris.* Nec ſimulacrum, ſed ſolus ſimulacri cultus erat homini pernicioſus. Cur ergo non magis cautelam indicit à cultu ſimulacro- *Tertul.* rum, quàm à ſimulacris ex ſe innocuis? Tertul. lib. de corona militis: *Ioannes, Filioli, inquit, cuſtodite vos ab idolis: non iam ab idololatria, quaſi ab officio, ſed ab idolis, ab ipſa effigie eorum.* Non ſolum ipſum per ſe malum cauendum eſt prudentibus; ſed vel effigies, vel vmbra eius maximè fugienda. Vt qui fugit vmbram, magis credatur fugere ve- *D. Zeno.* ritatem, iuxta id, quod ait D. Zeno lib. 1. ſerm. 12. *Qui non diligit eius ſimilitudinem, ſequitur, vt oderit veritatem.* Sic ibi.

§. XV.

Vel reprobi homines ingentes vtilitates Dei populo afferunt, inter quas ipſi pereunt.

QVam aliter ſe habuit Ioſue cum Raab, ac cum Gabaonitis; Raab ſupra cap. 2. admiſſa eſt ad Dei populum, de illa enim, & cognatis eius dicit: *Habitauerunt in medio Iſrael, &c* De Gabaonitis autem ſolum dicit in præſenti: *Non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquaſque comportans in domum Dei mei.* Non admittuntur in populum Dei, ſed obſequio deputantur diuino, vt materias comportent neceſſarias ad perficienda ſacrificia. Et cur cum admittantur in Dei populum, ſic permittuntur inter Iſraëlitas viuere, vt multa præſtent neceſſaria diuino cultui? Id factum credideris, ne Dei electos æſtimes ex ſolis temporalibus vtilitatibus per illos Dei cultui exhibitis. Sunt enim in Eccleſia Dei, in religioſis familiis, qui magna, & præſtantiſſima præſtent temporalia obſequia, qui tamen reijciendi ſunt, quia fructum ſpiritualem exhibent nullum. In hanc me cogitationem impulit D. Iſidorus. Hiſpalen. in præſenti, *D. Iſidor.* cap. 11. inquiens: *In Gabaonitarum figura illi oſtenduntur, qui de mundo ad Eccleſiam venientes, habent fidem in Deo, & inclinant caput Sacerdotibus ſanctis; quibus miniſtrant, & ſeruiunt, & aliquid vtilitatis impendunt ad ornatum etiam Eccleſia, vel miniſterium prompti ſunt: in moribus verò ſuis, & conuerſatione priſtina detinentur inuoluti vetuſtis vitiis. Et præter hoc, quod Deo credunt, & erga ſeruos Dei, vel Eccleſiæ cultus videntur eſſe deuoti, nihil habent emendationis, vel innouationis in moribus. Tales igitur, tantummodo quaſi quoddam ſalutis ſignum intra Eccleſiam temporaliter perferunt; inter ſanctos Dei regnum æternum minimè conſequuntur.* Quid ſapientius? Sed quid magis metuendum poteſt dici? Non ſufficit, quod intra Eccleſiam ſis, quòd in religioſa adſcribaris familia, quòd multa ibi Dei populo vtilia præſtes; ſi in te nihil nouitatis vitæ exhibeas. Eſt iudex zelo plenus aduerſus publica vitia, qui ſtrenuam operam nauat populo Dei, in eliminandis iniuriis otiolum, in perdendis furibus, maleficis, homicidis; intereà tamen ipſe ſolum veterem hominem in ſe exhibet, obuolutus antiquatis vitiis, nec vllam morum innouationem præſtat. Talis licet dum inter nos viuit, aliquod videatur portare ſalutis ſignum; tandem ad regnum Dei minimè eſt peruenturus. Eſt ciuis in religionis cultu pius, ſedulus in altaribus ornandis, in ſtruendis templis, in Sacerdotibus ſuſcipiendis, quibus multa, & vtiliſſima exempla præbet Chriſtianæ Reipublicæ; at ipſe cupiditatũ cœno obuolutus, in vitiorum ſalebra hærens firmat damnationem ſuam. Eſt doctus ſcriba in religioſa familia: qui vel ſcriptis, vel voce, vel principum familiaritate ingenti, ſplendore, & vtilitate cumulatiſſimè magnam Dei domum impleat; qui tamen veteri conſuetudine obſtrictus ſordidiſſimam in ſe præſert vitam, vt æternam damnationem incurrat. Sic Ieſus in ſua reprobos admittit vtiliſſimos, qui multa bona præſtent populo Dei; nec præſtita hæc ſufficiant illis ad ſalutem, quia veteri ſemper inhæreſcunt vitiorum conſuetudini. Quò refero illud Iſaiæ, cap. 45. de Cyro; ait enim: *Hæc dicit Do-* *Iſaia 45.* *minus chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt ſubyciam ante faciem eius Gentes, & dorſa regum vertam. Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo:: Et dabo tibi theſauros abſconditos:: Propter ſeruum meum Iacob, & Iſrael electum meum. & vocaui te nomine tuo, & aſſimilaui te, & non cognouiſti me, &c* Equidem Deus exaltauit Cyrum ad regnum opulentiſſimum, fecitque illum triumphatorem nationum, ſpoliatorem regnorum ditiſſimorum, & vocauit illum nomine ſuo; vt vocabat electos ſuos Iſaac, Abraham, & Iacob, adeò vt videretur Cyrus ad hos pertinuiſſe, quando Iſraëlitas maximè diligebat, eoſque promouebat, & tandem eos ad patriam fecit redire, templum reædificari iuſſit, inſtaurari ſacrificia, tanta cura, & ſedulitate, vt nullus regum Iſraëlitarum id maiori deuotione perficeret. Quid denique inter tanta officia Dei populo exhibita fecit Cyrus? Ait: *Et non cognouiſti me.* Vbi D. Hie- *Hieron.* ron. *Tu autem non cognouiſti me, id eſt, ſimulacra coluiſti; & non Deum.* Inter tot triumphos de hoſtibus Dei reportatos, inter tantam ſcientiam

veri numinis, inter tot munera populo Dei exhibita, inter templi reædificandi curas, & impenſas, inter inſtaurata ſacrificia quæ offerrentur Deo vero, & viuo; adhuc hærebat priſtinis Idolis, priſtinaſque retinebat vitiorum conſuetudines, vnde miſerabiliter in peccatis ſuis fuit occiſus. Hæc eſt miſera multorum reproborum conditio, qua multa exhibentes Dei populo vtilia, reprobi maneant, dum priſtinis idolis inſiſtunt.

Ioſue 9. Nunc autem in manu tua ſumus, quod tibi bonum videtur, fac nobis. Fecit ergo Ioſue, vt dixerat, & liberauit eos de manu filiorum Iſraël, vt non occiderentur. Decreuitque in illo die eos eſſe in miniſterio cũcti populi, & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas comportantes vſque in præſens tempus, in locum, quem Dominus elegiſſet.

§. XVI.

Viri fortis eſt, non ſolùm in magnis, ſed etiam in vilibus ſe grauiter, & ſtrenuè gerere.

Mirabar alacritatem Gabaonitarum in ſuſcipiendo vili munere cædendi ligna, aquaſque portandi ſibi à Ioſue impoſito, aiunt enim: *Nunc autem in manu tua ſumus, quod bonum tibi videtur, fac nobis.* Quid magis ſeruile, quàm illud, *in manu tua ſumus?* Hine Pſalm. 122. æſtimat ſeruorum conditionem, dicens: *Sicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum.* Et quod ſummum ſeruorum eſt, vt in manu dominorum penitus ſint, hoc Gabaonitæ profitentur, primo ſeruitutis die, dicentes: *Nunc autem in manu tua ſumus.* Nec quia ignaui eſſent, & imbecilles, tam alacriter ſeruile munus arripiunt, de illis enim ait infra, cap. 10. *Vrbs magna erat Gabaon, & vna ciuitatum regalium, maior oppido Hai, omneſque bellatores eius fortiſſimi.* Itaque in regia ciuitate orti, & fortiſſimi viri, primo die profeſſæ ſeruitutis ſe in eius ſummo conſtituunt, aientes ad Ioſue: *In manu tua ſumus.* Et cur regij homines, & fortiſſimi non magis detrectant ſeruitutem? Cur non magis expauent ad vocem operis adeò ſeruilis? Cur potentiſſimi curiales non palluere magis ſub lignariorum, & aquariorum munere? Habuerunt hoc Gabaonitæ, & fortitudinis, & ingenuitatis ſuæ manifeſtum indicium, quòd vel coniecti in munus viliſſimum, in eo excipiendo, & exercendo ſtrenuè ſe gerant, non ignauiter, & remiſsè. Ioſeph ille Iacobi filius ad regnum deſignatus à primis vnguiculis, deuenit ad ſtatum ſeruitutis, ſeruus factus domini Ægyptij: & ait Geneſ. 39. *Inuenit Ioſeph gratiam coram domino ſuo, & miniſtrabat ei; à quo prepoſitus omnibus gubernabat creditam ſibi domum, & vniuerſa, quæ ei tradita fuerant,* &c. Sed erat puer regius, & qui regni guſtum vel in ſomniis habuerat, non magis in vili ſtatu ſeruitutis ſeruilibus operibus ſuccumbebat? Quia regius, quia ingenuus, quia magnæ virtutis, & fortitudinis erat, ad hos enim pertinet, in quouis munere ſibi obiecto ſtrenuè, & fortiter ſe gerere. Ait D. Amb. epiſt. 7. *Ioſeph non propaſia nobilis conſcientia; quaſi germen Abrahamidarum, dedignatus obſequia vernacula, faſtidiuit degenerem conditionem; ſed magis gnauum ſe, &*

Pſalm. 122.

Gen. 39.

D. Ambr.

fidelem herili imperio præbuit, alte intendens conſilio nihil intereſſe in quo ſtatu quis probabilem ſe præſtaret, ſed illum eſſe finem bonorum, vt in quocumque ſtatu probarentur, illudque præcipuum, ſi magis mores commendarent ſtatum, quam ſtatus mores. Etenim quo ſtatus inferior, eo virtus eminentior. Sic ingenuus adoleſcens, & regia proles ad ſeruitutem deueniens, non faſtidiuit vernacula exercitia, ſeruilia miniſteria, ſed quo animo nobiliori, & validiori erat, eo magis ſtrenuè, & ſedulè ea perficiebat. Non enim ſtatus, ſed virtus oſtendit animum, & fortem, & regium; ingenuorum, & validiſſimorum eſt, in quouis ſtatu non oſtendere degeneres, ſed illum grauiter, & fœliciter implere. Hine Ioan. 13. de nobiliſſimo Dei filio Ieſu ait: *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit & ad Deum vadit, ſurgit a cœna, & ponit veſtimenta ſua. Et cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe,* &c. Dum explicare vellet, vt Ieſus alacriter ſeruilia acceperit officia, aquam portans ipſe ad lauandos diſcipulorum pedes, prius incipit eius regiam, & diuinam proſapiam exprimendo, etenim ait: *Sciens quia a Deo exiuit, & ad Deum vadit;* tunc addit: *Surgit à cœna, ponit veſtimenta ſua. Et cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe, miſit aquam in peluim, & cœpit lauare,* &c. Abraham Gen. 18. viſis tribus peregrinis aiebat illis: *Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, non pertranſeas ſeruum tuum, ſed offeram pauxillum aquæ, & lauentur pedes veſtri.* Vt bene notat Orig. in Ioan. 13. non ipſe Abraham aquam ſumit, neque eam portat de facto, nec lauat peregrinorum pedes, ſed tantùm ait: *afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes veſtri.* Ieſus autem non offert, non promittit, ſed de facto exhibet miniſterium, ipſe aquam portat, ipſe mittit in peluim, ipſe lauare cœpit, quæ alacrioris animi eſt diligentia. Et cur in hoc reſpectu Chriſti Ieſu remiſſius Abrahamus egit; cum Ieſus adeò alacris, & ſtrenuus in eo ſeruili opere ſe geſſerit? Cauſam inſinuat Ioannes illis verbis: *Sciens quia à Deo exiuit,* &c. Vt enim regalior erat Ieſus, & nobilior Abrahamo, ſic redactus ad formam ſerui alacriùs, & expeditiùs ſeruilia munera omnia implebat. Ait D. Chryſoſtom. ibi: *Quid additur; A Deo exiuit, & ad Deum vadit? Hoc eſt digna eo facit, qui inde profectus eſt: Non enim priuſquam diſcumberent, ſed poſt omnium diſcubitum ſurgit à cœna, inde non ſimpliciter lauat, ſed ponit veſtimenta ſua, ac linteo ſe præcinxit. Neque his contentus, ipſe peluim implet, ipſe nemine iuſſo, omnia fecit, exemplo docens, non remiſsè, & frigidè opera, ſed quàm diligentiſſimè facienda.* Equidem innata nobilitas in ipſis operibus ſerui manifeſtè clarebat; vt enim remiſſi ſerui eſt officia ſolum offerre, nec exhibere; ſic diligentiſſimi ſerui eſt, non offerre, ſed de facto præſtare, & nihil prætermittere eorum, quæ ad exactam ſeruitutem pertinent. Sed talem ſeruum nouit ſolus agere ille, qui à natura verè Dominus erat. Vt dicat D. Auguſtin. homil. 1. in præſenti: *Cum ſe ſciret à Deo exiſſe, & ad Deum pergere, non domini Dei, ſed hominis ſerui impleuit officium.* Non quidem detrectauit ſeruilis formæ, quam ſubierat, officium implere. Hoc eſt enim validiſſimæ, præſtantiſſimæque mentis, quòd ſtrenuè, & perfectè adimpleat munus, ad quod redacta fuerit. Aiebat Pſalm. 18. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam.* Et ſcire cupis quæ ſcientia vel quæ ſapientia transfundatur à diebus, noctibuſque? Ait Theodor. ſerm. 4. de Natura hominis:

Ioan. 13.

Orig.

Chryſoſt.

D. Auguſt.

Pſalm. 18.

Theod.

Hanc

Hanc eandem legem dies, ac noctes indeſinenter obſeruant; neque cum protenduntur ſuperbè ſe efferunt; neque cum contrahuntur, iniquo animo ferunt, ſed alternis vicibus tempora mutando, rurſus cum ratio ipſa exigit ſine vlla diſceptatione debitum ſoluunt, neque inuicem reluctantur, ſed quietiſſimè accipiunt, redduntque. Tam quieti in Decembris aoguſtias dies veniunt, quàm in Iunij latitudinem. Vt ſic doceant humanas mentes, quid facere debeant.

§. XVII.

Exuant omnino veterem hominem, qui ad menſam filiorum Dei admitti volunt.

AD miniſterium portandi aquas, & ligna cædendi pro Sanctuario, & altare Dei Gabaonitæ admittuntur, minimè ad diſcumbendum cum filiis, ſed ad laborandum cum ſeruis. Ait enim: *Decreuitque eo die eos eſſe in miniſterio cuncti populi, & altaris Domini cædentes ligna, &c.* Quibus conſtat deputari Gabaonitas, vt altari ſeruiant in lignis cædendis, & aquis portandis, ſed non conſtat deputari, vt de altari edant. Et quando illis labor indicitur, cur non offertur illis, & menſa? *Dicebantur in principio capitis eſſe induti veteribus veſtimentis.* Vnde non miror, quod relinquantur in ſeruorum labore, & non admittantur ad filiorum menſam, quæ ſolùm capit eos,
Psal. 127. qui vniuerſam vetuſtatem exuerint. Aiebat Pſalm. 127. *Filij tui ſicut nouella oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* Expende, quibus comparandi ſint filij, qui in Dei menſa accipi debent, nimirum, *ſicut nouella oliuarum*, vt primus illorum greſſus ſit, quòd exuta vetuſtate nouis vitæ luminibus ſplen-
Chryſoſt. deant. Quod ſapienter ponderat D. Chryſoſt. in epiſt. ad Epheſ. homil. 4. inquiens: *Filij enim tui, ait ſcriptura, ſicut nouella oliuarum in circuitu menſæ tuæ. Nihil hic vetuſtum, nihil immite, nihil acerbum. Tales enim nouæ plantulæ ad proferendam bonam frugem, fructum ſanè quàm admirabilem accommodæ ſunt. Sed & fortes, & vegetæ ſunt, ita vt omnes conſiſtant in circuitu menſæ ſalutaris.* Expende illud: *Nihil hic vetuſtum*, &c. attenda in primis eſt vetuſta vita ab hac menſa, in qua acquiritur æterna ſalus. Non in vetuſtate, ſed in nouitate vitæ ambulandum ei eſt, qui velit filiorum Dei
1. Ad Cor. 5. menſam participare. Vt moneat Paul. 1. ad Corinth. 5. *Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epulemur non in fermento veteri*, &c. Vbi non agnus de ouibus, ſed Chriſtus de Deo, & virgine comedendus proponitur in altari; qui eò accubiturus accedit, neceſſum eſt, vt exuat omnem vetuſtatem, & quaſi no-
D. Anſel. uo vitæ ſplendore veſtitus appareat. Ait ibi D. Anſel. *Noua itaque conſperſio debemus eſſe, id eſt, omnes innouati, & infuſione Spiritus Sancti vnum per charitatem effecti, vt paſcha manducare ſimus idonei, quia paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, ad cuius eſum inuitamur.* Vbi de altari ſumere Chriſtum debemus, omni veteri homine debemus ſpoliari, vt innouati tantum epulum percipere mereamur. nemo enim vinum nouum mittit in vtres veteres, diſrumpentur enim quamprimùm illo hau-
Matth. 8. ſto. Sic Matth. 9. acceſſerunt diſcipuli Ioannis ad Ieſum dicentes: *Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant?* Meritò dolebant ſe ieiunos eſſe, cum viderent diſci-

pulos Ieſu ſaturos, & minimè ieiunantes. Et cur ij ſaturi, illi ieiuni? Ait Dominus ibi: *Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiu ſponſus eſt cum illis? Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à veſtimento, & peior ſciſſura fit. Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpuntur*, &c. Expende hanc vltimam rationem, nimirum, *Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres*; quippe cum rationem peterent illi cur ipſi ieiuni eſſent, Apoſtoli autem ſaturi? pulchrè reſpondit obiiciens illis vetuſtatem vitæ, in qua erant, & propter quam non debebant admitti ad epulum diuinum. Ait Paſcaſius Paſcaſ.
ibi: *contra eos iſta dicuntur, conquirentes, quare nos, & Phariſæi ieiunamus, diſcipuli autem tui non ieiunant? Idcirco mox audiunt Euangelij præcepta dum in vetuſtate ſunt, ſeruare nequaquam poſſe. Et ipſi vtres vinum nuptiarum continere non poterant. De quo Architriclinus ſponſo dixit: Seruaſti bonum vinum vſque adhuc. Quod denique vinum, nec dum Phariſæi quibant ferre vetuſtate corrupti. Vtres autem noui, ſcilicet Apoſtoli & eorum imitatores, illo replebantur.* Ecce tibi ieiuni erant à cœleſti vino, qui in vetuſtate erant, qui veterem hominem in ſe amabant nutrire, ideò miſeram inediam patiebantur. At verò qui in nouitate vitæ ambulabant, non poterant videri ieiuni, ſed ſemper ſaturi diuino conuiuio. Quò reſpiciens Pſalm. Pſalm. 118.
118. aiebat etiam queribundus Dauid: *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes, quando conſolaberis me? Quia factus ſum ſicut vter in pruina.* Vter in pruina rugatur, vetuſtatiſque faciem induit, ideò Dauid talem ſe factum dolebat ob defectum conſolationis diuinæ. Cur ergo, ait, ſubtrahit mihi Deus ſuam conſolationem, quando præ ſenio rugor, & contrahor, ſicut vter in pruina, qui promit vetuſtatem ſuam? Ideò ſanè ſubtrahitur conſolatio diuina, quia vetuſtatem exhibes, diuinæ autem conſolationis vinum non iungitur vetuſtis. Ait Paſcaſ. lib. 5. in Matth. *Pruina infideli-* Paſcaſ.
tatis proculdubio iſtos congelauerat, idcirco vetuſtate conſumpti muſtum Euangelicæ prædicationis ſuſcipere nequibant, neque præcepta ſeruare. Quod bene diſpenſator ſalutis prævidens nouos vtres de prælo crucis replet ebrietate ſpiritus, veteres autem vacuos deſerit, ne peior ſciſſura fieret. Sic veteres vtres reiiciuntur, & noui admittuntur, vt cœleſte capiant vinum. Quò etiam ſpectans D. Baſil. in D. Baſil.
Pſalm. 32. ait: *Vtres noui in Euangelio nominantur, qui de die in diem vitæ genus renouant, & vinum nouum de vera vite capiunt. Qui veterem hominem nondum depoſuerunt, vtres ſunt veteres, quibus nequaquam committi poteſt infuſio vini noui. Nemo enim mittit vinum nouum in vtres veteres, ne vinum effundatur, & illi vtres prorſus diſpereãt, nulla enim venia digni, ſi bonum ac nouum effundant merum.* Qui in vetuſtate eſt, non ad conſeruationem, ſed ad effuſionem cœleſte excipit merum, quo aditum occludit ex ſe veniæ, vt qui tantas diuitias perdit.

CAPVT XII.

Quinque regum expugnatio.

TEXTVS HISTORIA.

GABAONITARVM Fœdus cum Iſraëlitis malè audiuit apud Adoniſedec regem Ierusalem; qui miſſis nuntiis quinque Amorrhæorum reges viciniores conuocat, vt vnà in Gabaonitas irruerent. Igitur Adoniſedec rex Ieruſalem, Ohas rex Hebron, Pharas rex Lerimorh, Laphia rex Lachis, Dabit rex Eglon iunctis viribus Gabaonitarum expeditionem adoriuntur, eorumque Regiam ciuitatem Gabaon validiſſimè oppugnant. Sed profuit oppugnatis recens amicitia firmata cum Ioſue, qui monitus de amicorum periculo per eorum nuntios, & certus de victoria oraculo diuino, validiſſimam pugnatorum manum inſtruit, nocturnis tenebris pergit, primaque luce hoſtes percutit improuiſos, & ab amicorum mœnibus fugat. Dumque miſeri fugientes, & palantes ab Iſraëlitis percutiuntur, maiorem in cladem incidunt, cælitus enim lapidibus emiſſis atrocior illos tempeſtas inuoluit, quæ penitus homines abſumit. Veritus tamen Ioſue ne tantæ victoriæ dies deficeret, diuino plenus halitu Soli imperat, vt retardet tantiſper curſus ſuos, donec Iſraëlitarum hoſtis ſuperſit nullus. Ioſue dixit, Sol autem anhelantis flammæ curſus infrænans, per inſolitas diei moras dilato veſpere lucem fixus aſtrinxit. Nec Luna ſuis legibus mota pigræ ſtationis limen excedens, ordinem conſueti greſſus exercuit, vt ſic iam vero Ieſu famulatura ſydera notarentur. Supererant adhuc è tot hoſtibus quinque eorum reges, qui latibulum quæritantes, confugerant ad notam ſpeluncam iuxta vrbem Maceda. Quod vbi nuntiatum fuit Ioſue, iubet ingenti ſaxo obturari os ſpeluncæ, militeſque adhiberi, qui obſeruent, ne vllum latentibus detur effugium. Manè nouo poſt aliqualem quietem militum, nullo iam perſtrepente hoſte, educuntur reges è carcere ſpeluncæ, quos ſeuerus Ioſue ſuorum pedibus conculcari iubet, deinde interfici, mox agi in crucem, qua pependerunt vſque ad veſperam diei, & inde ſublata cadauera multis lapidibus in prima ſpelunca obruta fuere. Quorum ſtrage maximè confirmatus Iſraëlitarum exercitus ad alias euolauit ciuitates, quas cum regibus ſuis funditus euertit. Hæ fuere Maceda, Lebna, Lachis, Gazer, Eglon, Hebron; omnemque terram montanam, & campeſtrem, à Cadesbarne vſque ad Gazam, & Goſen vſque ad Gabaon ſuæ ditioni Iſraël iuxta præceptum Domini ſubiecit.

PARS MORALIS circa textum.

STante Sole ad vocem Ioſue, optimum erit, quòd ſtylus pergat, & tanti Ducis victorias in nouam lucem, nouumque ſolem impellat, quod viuorum magis ſuſpendat tenebras.

Ioſue cap 10. Quæ cum audiſſet Adoniſedec rex Ieruſalem, quòd ſcilicet cepiſſet Ioſue Hai, & ſubuertiſſet eam (ſicut enim fecerat Iericho, & regi eius, ſic fecit Hai, & regi illius) & quòd transfugiſſent Gabaonitæ ad Iſraël, & quòd eſſent fœderati eorũ, timuit valde. Vrbs enim magna erat Gabaon, & vna ciuitatum regalium, & maior oppido Hai, omneſque bellatores eius fortiſſimi. Miſit ergo Adoniſedec rex Ieruſalem ad Oham regem Hebron, &c.

§. I.

Summa miſeria eſt in ipſis diſcriminibus non ſibi homines cauere.

EX notis validiſſimis vrbibus euerſis, & ex fœderato Gabaon cum Iſraële timens Adoniſedec rex Ieruſalem, miſit ad quinque Amorrhæorum reges, qui ſecum veniant in bellum aduerſus Gabaonitas. Sic enim ait. *Miſit ergo Adoniſedec rex Ieruſalem ad Oham regem Hebron, & ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon dicens: Ad me aſcendite, & ferte præſidium, & expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Iſrael.* Sic Adoniſedec rex Ieruſalem viſa euerſione Iericho, & Hai, & fœdere Gabaonitarum aduerſus eos exurgit. Cur non magis Gabaonitas imitatur, & fœderatur Iſraëlitis? Cur non magis ex clade Iericho, ex Gabaonitarum fœdere cauet ſibi, & pugnas fugit? Sanè ſi gladium ſtrictum habuiſſet, poſt auditas euerſiones Iericho, & Hai, poſt Gabaonitas fœderatos hoſtibus, illum ponere, & claudere in vagina debuiſſet; at ſtulta impiorum mens eo deuenit miſeriæ, vt nec ſapiat in periculis conſtituta. Dum Ioppe vaſtabatur à Romanis, Ioſephus Iudæus atrocitate cladis victus, ſeſe dedit Romanis captiuum. Audita fuit Ioppe vaſtatio, & Ioſephi deditio à Ieroſolymitanis, quid tunc illi? Rem præſenti ſimilem expeodit Egeſippus lib. 3. capit. 21. *Vbi Ioſephum apud Romanos degere compertum, tanto odio proſequebantur, vt cuius primo mortem dolebant, eiuſdem vitam, vel ignauiæ, vel proditionis indicem teſtarentur. Hinc maior in Romanos commotio, vt ſe de Ioſepho vlciſcerentur. Et quo magis eorum res inclinabatur, eo amplius in bello accendebantur. Vbi finis eſſe debuerat, inde exordium malorum capeſſebatur. Nam ſapientibus aduerſi exitus rerum ad cauendum magis documento ſunt, ne rurſus eadem accidant, quæ in mala ceſſerunt, imprudentibus autem incentiuum miſeriarum. Debuerat ergo Ieroſolymitanis cauſa ſobrietatis eſſe ſociorum periculum, ſed quia noluerunt intelligere, vt bene agerent, in exitium vertit.* Ecce tibi vt clades ſapientibus ſolent eſſe documentum ad cauendum, inſipientibus incentiuum ſunt miſeriarum; & qui de viſis cladibus cautelam deberet excipere, audaciæ excipit materiam, qua pereat. Hæc ſanè eſt notiſſima conditio eorum, qui irremediabiliter ad exitium tendunt, qui quidem nec in periculis ſapere nouerunt. Quis ignoret famem illam, qua Samaria opprimebatur tempore Eliſæi? Eo fames deuenit, vt fœminæ duæ paciſcerentur de filiis comedendis. Quid tunc? Ait textus 4. Reg. 6. *Quod cum audiſſet*

Egeſippus.

4. Reg. 6.

audiſſet rex ſcidit veſtimenta ſua : : & ait rex : Hæc mihi faciat Deus , & hæc addat , ſi ſteterit caput Eliſæi , &c. In tanta famis calamitate , vbi matrum auditur rabies filios comedentium , non eſt, qui ſapiat , & quærat verum Deum , quin imò rex bellum inſtaurat aduerſus Deum , mortem minitans eius prophetæ. Quanta hæc miſeria ? Sa-
D. Auguſt. pienter ait D. Auguſt. ſermon. 211. de tempore: *Proh nefas ! Horrenda cadauera , & columbarum ſtercora peccator populus veſcitur , nec Dei cultum quærit. Inquinatas carnes , & horrendas eſcas fames, & neceſſitas poſcit , & adhuc figmentum hominum duritia celat. Pabula denegantur , & illicita à peccatoribus exhibentur.* Planè extremæ miſeriæ eſt argumentum , quod impij , vel in medijs calamitatibus conſtituti , non canant receptui , ſed maiora inſtaurent continuò bella. Et vnde cautelam deberent addiſcere , qua finem imponerent pugnis aduerſus Deum ; inde ſe accingunt , vt multiplicent offenſas.

§. II.

Reprobi animi vile putant non ad maiora crimina audere, cum poſſunt.

AVdita Iericho , & Hai clade , & Gabaonitarum fœdere cum Iſraëlitis , Adoniſedec rex Ieruſalem , & timet ſibi , & vicinos reges conuocat , vt bellum aduerſus Gabaon moueant. Dicit enim textus: *Timuit valde : : Miſit ergo Adoniſedec rex Ieruſalem ad Oham regem Hebron , & Pharam regem, &c. dicens : Ad me aſcendite, & ferte præſidium, vt expugnemus Gabaon.* Cur non magis conuocat reges aduerſus Ioſue , quàm aduerſus Gabaon ? Gabaonitæ vicini erant , & ſocij ab æuo, qui ſine vicinorum damno , frauduleoto coſilio ſalutem ſuam emerant. Ioſue ſolus hoſtis erat , cum populo ſuo. Cur autem Adoniſedec maluit rebellare in ſocios, & vicinos, quàm in publicos hoſtes totius Chananæorum gentis? Nonne magis nefarium erat ſocios perdere , ea ſolùm ratione, quòd ſaluti ſuæ conſuluerant ; quàm publicos hoſtes ſui regni ? Cur ergo arripuit , quod magis nefarium erat , dimittens , quod excuſabile videretur ? Vel cur non potius elegit Gabaonitarum fraudem æmulari , quàm eos adeò oefariè perdere ? Parum erat ad reprobûm animum, ſi in paruis ſceleribus , minimíſque auſis immoraretur, cuius eſt ſemper ad vitiorum ſumma procedere. Furenti Sodomitarum populo in Loth , vt produceret illis angelicos iuuenes , quibus abuterentur; Loth vt populi rabiem leniret , duas offert filias
Gen 19. virgines , Gen. 19. *At illi dixerunt , Recede , &c.* Non acquieſcunt offerenti duas puellas virgines eorum libidini ; ſed maiori impetu pro iuuenibus inſtant. Et cur non magis acquieſcunt in fœminea luxurie ? Vt reprobi erant , ſic faſtidiebant mediocria vitia currentes ad ſumma Accinit Claudius Marius lib. 3. in Geneſ. inquiens :

At ille volens populi mollire furorem
Inſani, natas , quibus illibata manebat
Virginitas, effert, quoſcumque optarit in vſus.
Aſt effrana cohors in deteriora profundi
Lapſa mali , vitio ſeſe immiſcere minori
Vile putat, niſi ſe ſummis etiam implicet , &c.

Sic reprobi animi vile putant minoribus ſe immiſcere criminibus , & ſummis inhiant. De Iuda
Ioan. 12. dixit Ioan. cap. 12. *Fur erat , & loculos habebat , & ea, quæ mittebantur , portabat.* Quando ergo omnia quæ Apoſtolis dabantur , portabat , cur non contentus eſt circa illa ſuum furtum exercere ? Cur magis amauit nummos comparatos ex ex traditione magiſtri , quàm ex crumena communi ? Reproborum nequiſſimus vile putauit niſi ad ſummum aſpirauerit criminum. Ait D. Leo D. Leo.
ſerm. de Paſſ. *Vt finem tuæ cupiditatis expleres, patebant tibi furta de loculis. Sed animum interdictorum admonitum , quod minus licuit , amplius incitauit , nec tam placuit quantitas pretij , quàm magnitudo peccati.* Quid horribilius ? Delectantur equidem iſti ſummis criminibus , faſtidiunt mediocria , & parua. Nec miror , quod ſic afficiantur reprobi erga ſumma delicta ; quando & iuſti qui ſemel aliquod admiſerunt delictum , iam non niſi maximum aliquod præſumant. Matth. 26. Pe- Matth. 26.
trus iam primò negauerat ſimplici verbo Chriſtum ; tunc iterum interrogatus de illo : *Iterum negauit cum iuramento , Quia non noui hominem.* Quo circa Sanctus Laurent. Iuſtinian. de triumphali Chriſti Agone , cap. 8. ait : *Iterum cum iu-* Agone. 8.
ramento negauit Petrus, quia non nouiſſet hominem, addidit negationi iuramentum , vt peccans ſupra modum fieret peccator. Neſcit peccator in minoribus quieſcere, niſi ſumma facinorum petat.

§. III.

Ira , quod cupit malum , certò inferendum præſumit.

COnuocatis regibus dicebat Adoniſedec ; *Vt expugnemus Gabaon , &c.* non ſolùm impugnandos à ſe Gabaonitas aggreditur, ſed iam certò expugnandos præſumit En ſtultiſſima irati animi præſumptio , ſemper quod cupit malum , non dubitat futurum. De notiſſimo illo Goliath dicit
texr. 1. Reg. 17. poſt Dauidem viſum , *Maledixit* 1 Reg. 17.
Philiſtæus Dauid in dijs ſuis. Dixitque ad Dauid, veni ad me , & dabo carnes tuas volatilibus cæli , & beſtijs terræ. Vbi noſter poſuit, *Maledixit*, explicat
Chryſoſt. *Vſus magno verborum faſtu tumultuaba-* Chryſoſt.
tur , armaturámque ſuam omnem mouebat. Sic plenus ira , & furore agebatur in Dauidem , faſtuoſiſque verbis pueruli ſtrage à ſe faciendam prædicabat, vt daturus erat eius carnes auibus. Sed vnde tam certò hoſtis inexperti carnes auibus promittebat ? Sanè conceptus furor pro certo ſtatuebat malum, quod inferre tentabat. Sapientiſſi-
mè ait Paulus Oroſ. lib. 1. cap. 16. *Expers conſilij* Paul.Or.
furor dolorem virtutem putat, quantumque meditatur ira, tantùm promittit audacia. Hoc notiſſimum eſt quotidie inter iras humanas, iratus enim homo rabiem cordis ſui , valentiam cenſet, & virtutem fortitudinis, qua ſine reſiſtentia poſſit, quod cupit inferre malum. Et inde prædicat minutatim quæ facturus eſt hoſti , quaſi in eo nullum ſit dubium, nulla difficultas appareat. Sic de Holopherne in Achiorem irato ait textus Iudith. cap. 6. *Indignatus Holophernes vehementer dixit ad Achior : : : Gladius militiæ meæ tranſiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Iſrael, & non reſpirabis vltra, donec extermineris cum illis, &c.* Sic barbarus explicabat ſingulariter vulnera, quæ Achiori illaturus erat poſt Iſraëlitas deuictos , & quæcumque dictabat illi indignatio , faſtuosè effutiebat , reputans pro rebus confectis , quidquid ſuggerebat illi furor. Sed ſatius conſolabantur Achiorem Iſraëlitæ

dicentes: *Deus patrum noſtrorum, cuius virtutem prædicaſti, ipſe tibi hanc dabit viciſſitudinem, vt eorum magis in interitum videas.* Heu quàm hoc commune eſt, quod patiantur illi malum, quod *Exod. 15.* irati credebant ſe aliis illaturos! Exod. 15. *Dixit inimicus: Perſequar, & comprehendam, diuidam ſpolia, implebitur anima mea: euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos mare, &c.* Multa facturus præſumebat ita percitus; ſed vel halitu Dei adeò verſæ ſunt res, vt omnia ipſe perferret.

Ioſue cap. 10. Caſtrametati ſunt circa Gabaon, oppugnantes eam. Habitatores autem Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue, qui tunc morabatur in caſtris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, aſcende citò, & libera nos, ferque præſidium; conuenerunt enim aduerſus nos vniuerſi reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis. Aſcenditque Ioſue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo viri fortiſſimi.

§. IV.

Regum notio ex bellis.

NOn duxi in præſenti prætereundum, quod locutus textus de ciuitatibus, & prouinciis Chananæorum, in ſingulis Regem memoret, cuius nutu omnia agantur. Vt Adoniſedec rex Ieruſalem, & Oham rex Hebron, & Phara rex Ierimoth, Iaphia rex Iachis, Dabir rex Eglon, qui ſimul reges Amorrhæorum vocantur. Quorum fuit conuenire, exercitum ducere, Gabaon oppugnare. In ſola autem Gabaon vrbe nullus rex memoratur. Præcedenti capite ſolùm dicitur: *Qui habitabant Gabaon audientes cuncta, &c.* Modò ait ſolùm textus: *Habitatores Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue, &c.* Ad quatuor reges Amorrhæorum miſit Adoniſedec rex Ieruſalem, vt ſimul conuenientes Gabaon oppugnarent; ad Ioſue autem non rex Gabaon, ſed habitatores vrbis miſerunt. Et cur in ſola Gabaon ſic prætermittitur rex, vt nulla eius mentio appareat, quando reges primò in aliis nominantur? An quia non erat rex in Gabaon? Erat ſanè ſicut in aliis vrbibus, ſed quia ipſe ſolus ex vniuerſis Chananæis bellum non cogitabat, ſed pacem fraudulento conſilio mercabatur: Ideò ſic ibi reticetur, quaſi non eſſet; & alij vniuerſi nominantur, qui prælia, & certamina meditabantur. Regis enim notio ex bellis, & certaminibus magis inter homines clarere ſolet. Me in hanc cogitationem impulit id etiam, quod accidit in Iericho cap. 6. Ibi enim Iericho oſtenditur clauſa, vt nullus inde egrederetur aduerſus Iſraëlitas: explicatur amplius, vt circundatur vrbs, vt cadunt muri, vt Iſraëlitæ intrant, & omnes perimunt, nec vnum permittunt euadere, & nulla in tota Iericho expugnatione, & clade mentio regis illius vrbis inuenitur: ſed neque in cap. 7. dum oppugnatur Hai, auditur mentio regis illius; cap. autem 8. ſic ait: *Quod cum vidiſſet rex Hai, feſtinauit manè, & egreſſus eſt cum omni exercitu ciuitatis, &c.* Ecce tibi in duarum vrbium clariſſimarum reges habentium cenſu nulla mentio regis facta eſt, vſque dum exoſtenditur procedens in certamina. Dum intra vrbem clauditur rex, dum domi ſedet, dum non tractat arma, dum non præliatorem agit, quaſi non ſit rex ſic ſilentio obnubilabitur. Aiebat D. Syneſ. lib. de *D. Syneſ.* regno ad Arcadium: *Bellorum imperator artifex eſt, vti ſutor calceamentorum.* Ergo vti etiam ſutor, vel alius quiſpiam artifex ex operibus ſuæ artis noſcitur, adeò vt minimè faber habeatur, qui nulla opera fabrilia nouit, nec ſutor, qui nullos vnquam fecit calceos. Sic nec rex, nec imperator inter homines celebratur, qui bella non tractat, vt quæ ſunt opera regiæ artis. Quò forſan ſpectat illud Iob, cap. 29. aiens: *Cum ſederem* *Iob. 29.* *quaſi rex circumſtante exercitu, &c.* Cum ait, *Quaſi rex*, putat Caietanus ſignificari non verum regem eſſe, ſed formam tantùm, & quandam ſimilitudinem regis habere. Et quando circunſtantem habet exercitum, cur dicitur quaſi rex, hoc eſt, iuxta Caietanum, figura, & ſimilitudo regis? Cur non magis verus rex inde habetur? Rationem innuunt illa verba, *cum ſederem*; qui domi ſedet quietus, etſi circumſtantes habeat armatorum exercitus, meritò rex verus non habetur, ſed ſola figura, & ſimilitudo regis. Propria enim notio regis inde ſumitur; ſi ipſe cum res id exigit ad bella procedat. Hinc Iſraëlitæ faſtiditi iudices ſuos petierunt regem à Samuële dicentes, 1. Reg. 8. *Rex erit ſuper nos, & erimus nos quoque,* *1. Reg. 8.* *ſicut omnes gentes; & iudicabit nos rex noſter, & egredietur ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis.* Ecce tibi petunt regem, vt egrediatur in campum, & pugnet, ſed hoc ipſum non poſſet præſtare iudex? Cur ergo magis ad id regem volunt? Sapienter reſpondet Abulenſ. quæſt. *Abul.* 237. in fine, id magis eſſe regum proprium; quippè regia dignitas inter bellicos tumultus floret. Quò ſpectans Theodohadus rex Gothorum de inauguratione ſua locutus, quia rex creatus eſt, ait apud Caſſiod. 10. Var. 31. *Auctori noſtro gra-* *Caſſiod. 10. 31.* *tias humillima ſatisfactione referentes indicamus parentes noſtros Gothos precinctuales gladios, more maiorum ſcutorum ſuppoſite, regalem nobis contuliſſe, præſtante Deo, dignitatem. Vt honorem arma darent, cui bella opinionem pepererant. Non enim in cubilibus anguſtis, ſed in campis latè patentibus electum me eſſe noueritis; nec inter blandientium delicata colloquia, ſed tubis concrepantibus ſum quæſitus; vt tali fremitu concitatus deſiderio virtutis ingenita Regem ſibi Martium Geticus populus inueniret.* Sic Rex verè regius meritò extollebatur, quòd fuerit non domi, ſed in campo, inter bellicas tubas, inter ſtrictos aduerſus hoſtes gladios inauguratus.

§. V.

In conſpectu diuini gladij, eò perueniemus, vt ea, quæ modo hoſtilia videntur, appetamus, & amata fugiamus.

QVi dura obſidione opprimebantur Gabaonitæ, vicinorum ſuorum tela fugientes, ad Iſraelitas confugiunt, qui notiſſimi hoſtes omnium Chananæorum habebantur. Sic dicit text. *Habitatores Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ei, Ne*

retrahas

retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, &c. Quàm hoc mirabile! Chananæi homines ad notiſſimos Chananæorum hoſtes confugiunt, ab illiſque auxilium, & præſidium expectant, & ſocios ſuos, & finitimos ſuos, & vicinos ſuos, prorſus pauent. Vnde hoc? Vnde Gabaonitæ Chananæi ſperant de Chananæorum hoſtibus auxilium? Notanter dicebat textus: *Habitatores Gabaon vrbis obſeſſa miſerunt ad Ioſue*, quippè arcta obſidio ſic fecit homines ſapere, vt vicinos hoſtes putent, & communes hoſtes auxiliatores clament. Gloſſa ex Ioſeph lib. 5. cap. 1. ait: *Gabaonitæ videntes ſe peti, & hoſtes ad oppugnationem expediri, Ieſum in auxilium aduocant. Ad hoc enim ventum erat, vt à ſuis quidem perimi ſe putarent, & ab eis, qui in interitum Chananæorum venerant, ſaluari ſe exiſtimarent.* Eò deducti ſunt arcta illa obſidione, vt in amicis mortem viderent ſuam, in communibus hoſtibus vitam, ſalutem, & plenam incolumitatem. Proh Deus immortalis, quàm certò hoc omnibus hominibus accidet, cum in arcto mortis ponantur, cum iam iam à diuinæ iuſtitiæ militibus cingantur. Tunc ſanè eo deuenient, vt à ſuis perimi putent, hoc eſt, à rebus ſibi amicis, cum quibus vixerant, quas in proximo amabant, tanquam à veris hoſtibus timeant, & & fugiant, & ab eis, quæ in interitum hominum veniſſe putabantur, ſeruari ſe exiſtimabunt. Quid magis homini modò hoſtile, quàm mortificatio, quàm ieiunium, quàm clamores pauperum? Quid magis amicum, quàm diuitiæ: quàm voluptas, quàm conniuia, quàm dignitates? Hæc modò quæruntur, coluntur, vt amica ſeruantur, illa timentur, reiiciuntur. Sed heu cum ingruentibus hoſtibus coarctetur anima, cum cogatur exire è carne, cum vndique videat ſtrictos diuinæ iuſtitiæ gladios; quàm verè cognoſcet ſe à ſuis perimi, à proximis carnis deſideriis necari, illaque deteſtabitur; vocabit autem, ieiunia, pœnitentiam, pauperes, quæ in perniciem data cenſebantur, & in iis veras diuitias, veram ſalutem poſitam clamabit. Diues ille purpuratus, qui epulabatur quotidie, nec iacentem videbat Lazarum, vbi obſeſſus à ſatellitibus diuinæ iuſtitiæ fuit,

Luc. 16. Luc 16. clamabat: *Patre Abraham mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam.* Quid mirabilius? Qui inter pretioſiſſima pocula nutritus fuerat, qui fulgentibus vndique miniſtris cingebatur, ſordidos, tabidóſque pauperes fugiebat, & Lazarum præcipuè aſpernabatur; modò non vina pretioſa, non ditia pocula meminit, non comptulum, cincinnatum miniſtrum vocat; ſed vnum pauperem Lazarum, pauperiuſque aquæ poculum, ſibi clamat in refrigerium dari. Cur bone reſiduum aliquid vinorum tuorum non magis petis? Cur non ad refrigerij miniſterium comptulum aliquem ex miniſtris tibi poſtulas dari? Cur magis recurris ad Lazarum, ad vilem potum aquæ? Equidem vbi diuinæ iuſtitiæ gladiis cingebatur, eo deuentum erat, vt verè à ſuis ſe perimi putaret, & ab eis, qui in interitum ſuum fuiſſe crediderat ſaluari ſe exiſtimaret. Meritò dice-

D. Zeno. bat D. Zeno ſerm. de Reſurrect. *Ardoribus ſuis implorando refrigerium, Lazarum verum diuitem ſero cognoſcit.* Qui in faſtidium, & penuriam, & crucem ſuam natus credebatur; tandem agnoſcitur veri refrigerij fons, verarum diuitiarum radix: & deteſtans, fugienſque ſua illum vocat, pro il-

Iob. 33. lo in auxilium clamat. Hinc Iob. cap. 33. ait: *Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia oſſa eius marceſcere facit. Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & anima illius cibus ante deſiderabilis.* Præſignat hominem in vltimis conſtitutum, morborum ſatellitibus circundatum, cui iam imminet telum diuini iudicij; huic ergo quæ in hac vita amabilia fuerant, iam horrori, & terrori eſſe incipiunt. Ait enim: Abominabilis ei fit cibus ante deſiderabilis. Pro quo D. Gregor. lib. Greg.
24. Moral. cap. 18. ait: *Solutioni ergo carnis appropinquans nonnunquam terrore vindictæ etiam iuſti anima turbatur. Cui & ſi quid tranquillum in hac vita ſapere potuit, mortis articulo interueniente concutitur, vt iure dici debeat abominabile, &c.* Quæ amica, & fauorabilia ſunt in hac vita carnali, in mortis articulo eum aſpectum induunt, quo tremorem, & ſui abominationem pariant.

§. VI.

Ieſus non patitur ſuos ſub alterius dominio videri.

NVlla eſt ciuitas in toto Ioſue libro, cuius cum mentio fit, non fiat etiam mentio illius regis; de ſola Gabaon nunquàm rex memoratur; ſiue enim fœdus ineundum ſit, ſiue auxilium quærendum, id non regi tribuitur, ſed ciuibus eius. Quippè in præſenti dicit: *Habitatores autem Gabaon vrbis obſeſſa, miſerunt ad Ioſue, & dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, &c.* Solent equidem in ſimilibus periculis reges prouidere auxilia ſuis ciuibus; ad eos namque præcipuè ſpectat nuntios mittere, & præſidia quærere. Et cur in ſola Gabaon, ſic rex obmuteſcit, vt nil faciat, aut loquatur, vnde oſtendatur eſſe? Cur habitatores Gabaon ſoli per ſe ipſos ſine rege proponuntur mittere ad Ioſue nuntios, & eius auxilium petere? Soli Gabaonitæ de omnibus Chananæis ſe Ieſu ſeruos eſſe profitentur, dum aiunt: *Ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum.* Et meritò, qui ſerui ſunt Ieſu, oſtenduntur ſine alio rege; vt innuatur, quàm proprium ſit veriſſimi Ieſu, quod non patiatur ſuos ſub alterius dominio videri. Hinc
Iſaiæ cap. 35. aiebat: *Deus ipſe veniet, & ſaluabit vos.* Non quidem miſit Angelum, aut legatum aliquem, qui ſalutem hominum procuraret, ſed ipſe Deus per ſeipſum venire voluit, vt ſaluaret homines. Et cur id negotium non com- Iſaia 35.
miſit alteri, nimirùm Angelo? Ait D. Athanaſ. D. Athan.
hom. in Euang. de Paſſion. & cruce: *Dominus immortalis, & incorruptibilis, & pro immortalitate ſua bonus, & humanus, vt pote boni patris bonum Verbum, creaturam ſuam negligendam non putauit, neque permiſit alium quanquam ſuorum operum dominum eſſe.* Quiſquis hominem redimeret, aliquod ius dominij ſupra hominem acquireret, ideò Dei filius cauit committere creaturæ alicui hominum ſuorum redemptionem; ne ſuum opus ſub alio videretur eſſe domino: ne homo qui Dei erat, poſſet habere alium dominum, cui tantum bonum redemptionis deberet, & cui par obſequium, ac Deo redderet. Hinc repulſi à Deo Iudæi ſunt, & hinc admiſſæ ſunt gentes. De Iu-
dæis ait 1. Reg. 8. quòd petierunt à Samuële re- 1. Reg. 8.
gem, ſicut habebant gentes Regem; proquo ſtatim Dominus, *Non te, ait, abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.* Et cur ex eo, quòd vellent

Iudæi ſibi dari hominem regem, Deus ſe gerit quaſi excluſus ab illis; neque eis amplius ſe regnaturum fatetur? Cur admiſſio regis temporalis, eſt excluſio diuini regis? Volebant regem ad eum modum, quo gentes habebant reges, quibus pari cultu, & reuerentia animi ſeruiebant, ac dijs ſuis ſeruiebant. Quod maximè offenſiuum eſt diuinæ maieſtati, non enim patitur, quòd ſui pari affectu, cordiſque cultu alteri ſeruiant. Nec miror, quòd qui ſic afficitur ad dominos temporales, excludatur à Deo, ſicut excluſi Iudæi fuere. De gen-
Prou. 31. tibus autem admiſsis ait Prouerb. 31. *Regem locuſta non habet, & egreditur vniuerſa per turmas ſuas, &c.* Sub quibus verbis gentilitatem explicari putat D. Greg. lib. 31. cap. 12. Et merito gentilitas admiſſa à Deo ſignificatur per locuſtam, quæ non habet regem, quando quiſquis in Dei ſeruitium venerit, vnum Regem & Dominum Deum agnoſcere debeat, nec vllũ alium colat niſi propter Deum. Quam Theologiam nouit Eccleſia Gentium; quæ Chriſtum accepit vt vnum, & ſolum dominum, nec alios colere cæpit niſi pro-
Anaſt. pter Deum. Quò trabo Anaſtaſium Nicenum quæſt. 46. qui ex hoc Prouerb. loco ait: *Regem non habebant gentes, in eas enim regnum obtinebat peccatum, nunc autem cum Deo crediderunt, cæleſtem militant militiam.* Regnabat in Gentibus peccatum, regnabat Idololatria, regnabat Iupiter, regnabant Imperatores, quos omnes miſeræ nationes pari affectu, pari cultu colebant. Et quando apud Gentes Imperator, aut rex Deus non extitit? Sed vbi illuminatæ fide ſunt, totum creaturarum regnum Deo poſtpoſuerunt, regem non habent niſi Deum; *cæleſtem militant militiam*, hoc eſt, vni Deo ſeruiunt; cæteris propter Deum. Is enim eſt Deus verus, qui minimè patiatur parem habere creaturã in imperio. Ipſe ſolus Dominus, ſolus Rex noſter eſſe debet; hoc eſt omnibus alijs anteponendus, & ſuper omnes colendus. Solus autem, qui Deum verum non colit, ſed idolis ſeruit, ſic habet Reges, vt eis pari cum dijs
Dan. 3. ſuis honore ſeruiat. Dan. 3. poſt conſtitutam regiam ſtatuam, vt adoraretur; ait: *Cadentes omnes populi, tribus, & lingua adorauerunt ſtatuam au-*
Cyr. Al. *ream, quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.* De qua ait D. Cyril. Alex. hom. Epheſi habita, quæ ponitur in Concil. Epheſ. tom. 6. cap. 12. *Deteſtandus Nabuchodonoſor auream ſtatuã erexit, vt omnes illam proni adorarent. Illi verò, quippe quibus vſitatum eſſet creaturæ creatoris loco ſeruire, paratiſſimi ad id corruerunt, incorruptibiliſque Dei gloriam in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis mutauerunt.* Expende illa: *Quibus vſitatum eſſet creaturæ loco creatoris*, quippe à creaturarum cultu facilis tranſitus eſt ad adorationem, vel vmbræ Regum: apud quos creaturæ dij habentur, nunquam non & reges temporales prçualent in cordibus eorum; & parem, imò ſuperiorem locum cum dijs tenent. Non ſic qui ad verum Deum tendunt, ij enim vnicum Deum habent dominum; reliquos omnes principatus non æſtimant niſi propter Deum, & poſt Deum. Felix, qui ſic vnum Deum ſpectat, vt nullum alium dominum videatur habere, is maximè firmabitur in Deo. Hoc in ſua diſcipula præſtantiſſimum volens Ieſus oſtendere, vt plorantem vidit Magdalenam ad mo-
Ioan. 20. numentum, ait illi Ioan. 20. *Mulier, quid ploras? Quem quæris?* Non ignorabat, quem quæreret Maria, ſed oſtendebat, quàm ſapienter illa nullum alium, quàm Ieſum quærebat. Vnde Orig. ibi: *Tu ſcis, quia te ſolum quærit, te ſolum diligit, pro te omnia contemnit, & tu dicis; Quem* Orig.
quæris? Tota pendet ex te, tota manet in te, tota ſperat de te. Ita quærit te, vt quærens nihil cogitet, nihil quærat præter te. Quid fœlicius?

§. VII.

Deus nunquam non aderit ijs, qui propter ſe malum patiuntur.

GAbaonitæ petunt à Ioſue auxilium, quod ipſe per ſe immediatè præbet, ait enim: *Aſcenditque Ioſue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo, &c.* Non alteri commiſit Ioſue, quod amicis Gabaonitis auxilium ferret, vt ſolent facere mundiales reges, ſed ipſe per ſe iuit, & affuit oppreſſis. Et quando mundiales principes ducibus ſuis committere ſolent negotium auxilij ferendi, cur Ioſue per ſe ipſum id præſtitit? Gabaonitæ malum illud patiebantur, propterea quod cum Ioſue, & Iſraelitis fœdus inierant; dicebant enim reges Amorrhæi: *Oppugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Ioſue, &c.* Hinc merito Ioſue voluit per ſe adeſſe ijs, qui ſui cauſa in diſcrimine erant; in eo perfectiſſimè verum Ieſum filium Dei exprimens, qui neſcit non adeſſe illis, qui propter ſe videt in afflictione eſſe. Tres pueri hebræi vt noluerunt auream ſtatuam adorare, vni & vero Deo adorationem exhibentes, ſic coniecti ſunt per Regis imperium in flammantem fornacem. Quid tunc? Inter flammas erant canentes Deo ſine læſione vlla, quod vt videret accedens Rex Dan. 3. ait: *Ecce ego video quatuor viros* Dan. 3.
ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis eſt in eis, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei. Cum tres miſſi eſſent in flammas, quartus alius cum illis apparebat, qui videbatur eſſe filius Dei. Sed quid filius Dei habebat cum flammante fornace? Si volebat tres illos pueros ab igne cuſtodire illæſos; mandaſſet id negotium angelis ſuis, ſic enim communiter facere conſueuit, vt ait Dauid Matth. 4.
relatus Matth. 4. *Angelis ſuis mandauit de te, &c.* Cur modò non etiam mandauit Angelis ſuis de cuſtodiendis pueris illis? Cur maluit id præſtare per ſe? Erant pueri illi in illo diſcrimine ignis propter Deum, is eſt autem Deus, qui neſciat per ſe non adeſſe iis, qui ſui cauſa mala ſuſceperunt. Pulchrè ait D. Zeno lib. 2. ſerm. 35. *Pice, & ſtupa* D. Zeno.
armatum excitatur incendium æſtuantibus globis, rubeſcit quoque ipſum alienis ignibus cælum. Illic præcipitantur inſontes; ibidem propter quem præcipitantur, inueniunt. Felix, qui in diſcrimina propter Deum venis; nullo præcipitaberis, vbi non tibi adſit Deus; quocunque perueneris iactatus propter Deum, ibi Deum ipſum inuenies, qui tibi adſit, magnumque ſua præſentia indat refrigerium. Quo conſilio priſtini illi Chriſtiani in cæmeterijs, in quibus martyrum corpora ſepeliebantur, crucem erigebant, cuius rationem reddens D. Paulinus ſic ait in rem præſentem.

Quam bene iunguntur ligno crucis oſſa piorum.
Pro cruce vt occiſis; in cruce ſit requies.

Adeò Deus ſtudet per ſe adeſſe auxiliaturus, & refrigeraturus eos, qui pro ſe patiuntur; vt & crucem ſuam prouident, nullo modo abeſſe à martyribus, qui pro illa mortem oppetebant, ſed ſub eius brachiis requiem acciperent. Vt enim crux Chriſti erat, ſic non poterat non adeſſe illis,

qui

qui decumbebant propret illam. Iſaias cap. 35. huc
Iſaias 35. reſpiciebar dicens: *Deus ipſe veniet, & ſaluabit vos.* Sic enim amauit Deus ſubuenire homini ſuo, vt quæ ad eius redemptionem pertinebant, ipſe per ſe voluerit efficere, adeò vt non ſolùm à cœlis in terram deſcenderit, ſed & vſque ad infernum iuerit educturus inde ſuorum animas. Et cur hæc omnia ipſe per ſe voluit efficere? Cur non potius Angelis ſuis commiſit, vt de inferno partes eriperent? Caſus hominum magna ex parte inde occaſionaliter venerat, quòd natura humana vniebatur Dei filio, quòd ingentia dona ab illo accipiebat, inde enim raptatus inuidia diabolus conatus fuit hominem perimere, iuxta illud Sap.
Sap 2. 2. *Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Itaque diabolus inuidens homini coniunctionem cum Deo, inuidens item dona multa à Deo in homines deſcendentia, inuaſit hominem trahens illum in mortem, trahens in carcerem inferni etiam iuſtos. Hinc Dei filius videns ſuorum beneficiorum occaſione hominem tot diaboli inuidias pertuliſſe, non alteri eius redemptionem commiſit, ſed ipſe venit auxiliaturus, & perſecuturus hoſtem vſque ad infernum, & inde ſuos educturus. Ait Theodotus hom. 1. de Chriſti Nat. habita tom. 6. Concil. Epheſ. cap. 9. inquiens: *Nefas enim erat, vt inuidia diaboli gratiam Domini ſuperaret, ſed neque decebat, vt Dei donum diaboli inſidijs quaſi deuictum cederet. Et quid Dominus facit? Accedit ad ſeruum non maieſtate herili, non Angelorum ſatellitia præmittens, non Angelorum phalangas ciens, &c.* Vbi Deus vidit hominem, propter ſuam cum Deo coniunctionem, inde accepta diabolicæ inuidiæ occaſione, periclitari, non alijs commiſit eius ſalutem, ſed ipſe per ſe venit, ipſe ſuum o-
Iob 13. pus à poteſtate diaboli eripuit. Hinc Iob cap. 13. dicebat: *Et ipſe erit ſaluator meus.* Non enim alium ſaluatorem ſibi mittendum credebat, ſed venturum ipſum Deum. Et vnde hoc putabat Iob? Cur non poſſet alius mitti? Omnia quæ patiebatur à Satana, ideo patiebatur, quia iuſtus erat, & ſimplex, & rectus, & perfectus Dei ſeruus; vbi autem Satanas cæpit mala inferre iuſtis odio Dei; Deus non defuit illis, ſed ſtatim venit auxiliaturus illis, qui ſui cauſa tot mala per-
D. Aug. ferebant. Quò ſpectans D. Aug. quæſt. 58. ex nouo teſtam. ait: *Poſtquam autem iuſtis multa mala intulit Satanas, Iob, Ioſeph Ieremia, Iſaia, Zacharia, & cæteris prophetis, & iuſtis. Idcirco commiſſus eſt Chriſtus à Deo patre ſuo, qui illum vinceret, & ſe manifeſtaret.* Expende illa: *Idcirco commiſſus eſt Chriſtus, &c.* Quia iuſti multa patiebantur à diabolo, non propter aliud, quàm propter iuſtitiam, & Deum; idcirco Chriſti aduentus decretus eſt, non enim patitur Deus, per ſe non ſubuenire, ijs qui patiuntur propter ſe. Felix, qui ob Deum, & virtutem aliquid pateris; nullò proijcieris, vbi tibi Deus auxiliaturus non adſit.

Ioſue cap. 10. Irruit itaque Ioſue ſuper eos repente, tota nocte aſcendens de Galgalis. Et conturbauit eos Dominus à facie Iſrael, contriuitque plaga magna in Gabaon, ac perſecutus eſt eos per viam aſcenſus Beth-horon, & percuſſit vſque Azeca, & Maceda. Cumque fugerent filios Iſrael, & eſſent in deſcenſu Bethheron Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de cœlo, vſque ad Azeca, & mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percuſſerant filij Iſrael, &c.

§. VIII.

Quod perſuaſus ab alio facis, id non tam tuum, quàm perſuaſoris videtur.

NOn ſolùm Deus dicitur perterruiſſe Amorrhæos, ſed & eos perſecutum fuiſſe, & fugientes percuſſiſſe; ait enim textus: *Conturbauit eos Dominus à facie Iſrael, contriuitque plaga magna in Gabaon, & perſecutus eſt eos per viam aſcenſus Beth-heron, & percuſſit vſque ad Azeca, & Maceda.* Non miror, quòd Dominus dicatur eos conturbaſſe; proprium eſt enim Dei magnos exercitus pauore implere, quo fugæ ſe dedant. Sed illud valde mirandum eſt, quod dicatur Deus illos fugientes perſequi, vſque Beth-horon, paſſimque percutere. Et qualiter Deus perſequebatur, percutiebatque fugientes? An quia ipſe per ſe, vt nobilis Dux apparens illos inſequebatur? Minimè, ſed Ioſue, Iſraelitaſque omnes ſuis impulſibus, ſecretiſque hortationibus impellebat, vt fugientes perſequerentur, & occiderent. Quod autem faciebat Ioſue, & omnis Iſraelitarum exercitus, in perſecutione, & occiſione hoſtium, id merito tribuitur factum à Deo, qui Deus ipſos hortabatur ad id, & monebat. Nihil enim eſt magis ſolemne, quàm quòd opera magis putentur eſſe perſuadentis, quàm exequentis. De nobiliſſima Machabæorum matre ait 2. Machab. 7. *Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios ſub vnius diei tempore conſpiciens:: ſingulos illorum hortabatur, &c.* Quid tunc? Dum mater hortata dicitur filios ad mortem ire; non immerito aſſeritur illos ipſa occidiſſe. Ait enim ſapienter D. Zeno ſer. de Reſurrect. *Machabæa mater ſpe ſuccincta futurorum Antiocho ſæuienti, libenter ſimul ſeptem filios, non dicam, extulit, ſed ipſa potius ſuis hortamentis fœliciter occidit, religioſè confidens ſe Deo filios genuiſſe, non mundo.* Quid pulchrius? Dum ipſa filios hortabatur, filios monebat de morte pro Deo fortiter oppetenda, fœliciſſimè illos mactabat Deo. Meritò enim hortatori tribuitur, quod eius fit hortamentis. De Pilato in Ieſu cauſa dicit Matth. 27. *Ieſum autem flagellatum tradidit Iudæis, vt crucifigeretur.* Nec myſterio vacat, quod in hac traditione Ieſu, qua à Pilato tradebatur Iudæis, vt crucifigeretur, meminerit Matthæus flagella. Cæteri Euangeliſtæ ante hanc traditionem meminerat ſeorſim flagella Ieſu; cur & Matthæus non etiam antea illa meminit? Cur ſolum meminit flagellatum Ieſum, quando traditum à Pilato oſtendit, vt crucifigeretur? Sanè voluit nunc monſtrare, quod facinus proprius Pilati erat, qui ſuo proprio marte flagellauit Ieſum; crucifixit autem non ſuo, ſed Iudæorum conſilio & hortamentis. Ait Sanct. Hypolit. apud Gelaſium Papam aduerſus Eutychem; *Hominem quidem Ieſum facile eſt intelligere, cum eſurit, & fatigatur: à Iuda traditur, & contumeliam patitur, à Caypha, & ab Herode deſpicitur, à Pilato flagellatur, & à Iudæis ligno configitur.* Expende illa: *A Pilato flagellatur, à Iudæis configitur:* quidpè expendens, quid ſinguli fecerint aduerſus Ieſum

Margin notes (right column): 2. Mac. 7. — D. Zeno. — Matth. 27.

ſum; de Pilato ſolum ait, quòd flagellauerit, de Iudæis, quod crucifixerint. Sed & Pilatus eum cruci tradidit, cur ſolum dicitur flagellaſſe? Flagellauit à ſe, crucifixit à Iudæis perſuaſus, ideò merito ſolum illi tribuitur, quod ex ſe fecit, non quod fecit ab alijs tractus.

§. IX.

Iacula Dei certiſsima in perdendis impijs.

AB Iſraelitis fugientes Amorrhæos excepit cœleſtis tempeſtas, qua obductum nubibus cœlum lapides grandinis cœpit iaculari in eos. Dicit namque: *Cum fugerent filios Iſrael :: Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de cœlo*, Iſraelitæ inſectabantur percutientes Amorrhæos, Amorrhæi fugiebant, & ecce tempeſtas immiſſa à Deo, in lapidibus grandinis, qui perdebant Amorrhæos. Sed quando Amorrhæi erant tam iuncti etiam in fuga Iſraelitis, quòd illorum gladijs percuterentur, quomodo fieri potuit, vt ſoli Amorrhæi caderent ſub lapidibus grandinis, & non etiam Iſraelitæ? Percuſſurus Dominus primogenita Ægypti iubet populum ſuum domi contineri, inſuper domus ſuperliminaria tingi agni ſanguine; vt ſic ſignatos, & cuſtoditos mortis plaga pertranſiens minimè perdat. Cur etiam modo percuſſurus Amorrhæos lapidibus iacularis à cœlo, non magis cauet, vt Iſraelitæ ſeparentur, longéque ſint à percutiendis, ne inuoluantur eorum pœna? Sto à ſententia Serarij in præſenti quæſt. 12. qui aſſerit illa mala Exodi illata fuiſſe per Angelos malos; hæc autem per bonos Angelos, quibus Deus vtebatur, vt lapides iaceret. Quæ autem iacula à Deo veniunt, certo, ac deſtinato ictu
Exod. 19. malos petunt, bonis & iuſtis parcunt. Exod. 19. *Ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem.* Sic inter tonitrua, & fulmina, Deus veniebat, vt legem Moyſi daret. Sed quis auderet tunc illi monti appropinquare? Quis tonitrua, & fulmina non timeret, & fugeret? Nonne ille Deus omnes arceret à ſe, ingentique terrore percuteret? Abſit, ea enim ſunt iacula, quæ à Deo mittuntur, vt certo, & deſtinato ictu impios quatiant, bonos & iu-
Teod. ſtos relinquant ſecuros, & impauidos. Quò reſpiciebat Theodotus hom. de Nat. Chriſti habita tom. 6. Concil. Epheſ. in Append. 5. cap. 2. aiens: *Sic aliquando Iudæis apparuit, timorem inyciens indeuotis, nec concutiens famulum, ſed gratia magis, ac bonitate euocans eum.* Quid mirabilius? Horrenda ſonabant tonitrua, fulmina iaculabantur, perſtrepebant ignes à Deo excitati; quæ ad multitudinem populi directa indeuotos timore feriebant, famulum autem nec contingebant, quin potius eum replebant gratia, & bonitate. Sic ſolent iacula per bonos Angelos à Deo dimiſſa certiſſima eſſe in concutiendis malis, boniſque ſeruandis. Nemo ignorat fornacem illam incenſam à rege Babylonis, vt ſeruos Dei cremaret; in
Daniel. 3. illam miſſi ſunt tres pueri Hæbræi ſanctiſſimi. Quid tunc? Ait Daniel, cap. 3. *Erupit flamma, & incendit, quos reperit de Chaldæis. Angelus autem Domini deſcendit cum Aſaria, & ſocys eius in fornacem, & excuſſit flamam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis*, &c. Ecce ubi ignis, qui incendebatur aduerſus ſeruos Dei, illos inter ſe prætermittit illæſos, & Chaldæos inuadit. Vnde habuit ignis ille, quòd intactos reliquerit pueros ſibi obiectos, & Chaldæos cremaret? Ait textus: *Angelus deſcendit, & excuſſit flammam*, &c. Vbi Angelus Domini flammas illas cæpit gubernare, illæ in impios certiſſimæ ferebantur, nec iuſtos viros poterant tangere. Vt meritò exclamet D. Zeno lib. 2. ſerm. 30. *O admirabile incendium! O* D. Zeno.
verè ſpectaculum Deo dignum! Qui audiunt, timent; qui incenderant, ardent: qui incenſi ſunt ſanctificati, & incolumes de camino procedunt. Meritò ſolius Dei dignum hoc opus videtur, quòd flammæ inter iuſtos diſcernant; & ſic ad impios tendant, eoſque conſumant; vt iuſtos licet propinquiores minimè lædant. Quò ſpectans etiam Theodoretus
ait: *Ex hac diſſipatione flammarum, & depulſione* Theod.
à corporibus ſuuenum, miniſterio Angeli facta, in tantum ignis è fornace effuſus eſt, vt ad quadraginta nonem cubitos extra fornacem ſparſus, omnes, quos in eo ſpatio Chaldæos inuenit, ad vnum combuſſerit. Quid diuinius? Vbi Angelus Domini ignem depulit, quid fecit ignis? Præteriens illæſos tres pueros, imò illis factus roſcidus ventus; ſolos inuadit Chaldæos impios, quos vertit in cinerem. Sic ſapiens flamma Dei manu impulſa certò in malos dirigitur, vt bonos non pertingat. Quò ſpe-
ctans Pſal. 28. ait: *Vox Domini intercidentis flam-* Pſal. 28.
mam ignis. Solus enim diuinus halitus ſic valet flammas intercidere; vt pars impios perimat, &
pars iuſtos cuſtodiat immunes. Ex quo D. Baſil. D. Baſil.
ibi: *Intercidit ignis flammam Deus, quando caminum ſupra cubitos quadraginta nouem ſe effuderat, eoſque, qui circunſtabant, ambuſſit. E diuerſo eadem flamma Dei præcepto interciſa per quam ſuauem, ac iucundiſſimam reſpirationem pueris tribuit*, &c. Sic ibi.

§. X.

A peccatis certiſsima veniunt pœnæ in peccatores.

TRaditi erant omnes iſti Amorrhæi in Ioſue manus, iuxta illud ſuperiùs dictum. *In manus enim tuas tradidi illos*; nihilominus plures eorum euaſerant Ioſue manus, qui perierunt ſub lapidibus grandinis. Dicit nanque textus: *Et mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percuſſerant filij Iſrael.* Et cur plures euaſerunt Ioſue manus quibus erant traditi, qui minimè euaſerunt iacula grandinum à cœlo vibrata? Quo myſterio Deus voluit, ne poſſet Ioſue omnes percutere, quos tamen certiori ictu percuſſit grando? Inuenio in præſenti grandinum iaculatione illud notanter dictum; nimirum *Dominus miſit lapides*
magnos de cœlo, &c. Exod. 9. dicitur Deus etiam Exod. 9.
miſiſſe grandinem, ſed non dicitur miſiſſe eam de cœlo; quippè ait: *Dominus dedit tonitrua, & grandinem.* non ait, quòd dedit de cœlo grandinem, vt cum in præſenti dicitur, dediſſe de cœlo lapides, aliquid intelligamus magis conducens ad id, ne vllus Amorrhæus non percutiatur. Quippè in cœlo erant omnium Chananæorum idola, nempe & ſydera, & Sol, & Luna, quæ colebant Chananæi omnes, à quibus ſimilem idololatriam ſumpſerunt Iſraelitæ poſtquam ibi deuenerant, vt notat Lyranus Actor. 7. num. 43. Vbi autem lapides in Amorrhæos contorquentur de parte idolorum ſuorum, non miror, quòd nullus eorum lethalem

ictum euadat. Sic de Idolis, de peccatis noſtris diriguntur tela in nos, vt nullus euadat pœnam eorum, dum in illis manere velit. Iudic. 3. Aod vbi creatus eſt ſaluator, & iudex Iſraelitarum animo decreuit occidere regem Eglon, cuius rei gratia fecit gladiolum vtraque parte acutum, accepitque munera, quæ Regi referret. Intrauit ergo ad regem cum muneribus, quibus exhibitis ab aula egreditur reuerſurus in terram ſuam. Sic re prorſus infecta redibat ad ſua; quid tunc? Ait text. *Iudic. 3.* *Et reuerſus de Galgalis, vbi erant idola dixit ad Regem, Verbum ſecretum habeo? & rurſus ait: Verbum Dei habeo ad te:: Extenditque Aod ſiniſtram manum, & tulit ſicam de dextro fœmore, infixitque eam in ventrem eius*, &c. Itaque egreſſus à Rege iturus in terram ſuam peruenerat in Galgala, vbi erant idola, vixque eò peruenit, & inde in aulam reuerſus regem interfecit. Et cur quando primò ingreſſus eſt aulam, & regi munera obtulit, non illum curauit interficere; ſed magis poſtquam re infecta pergebat in patriam, à Galgalis reuerſus eum interfecit? Erant in Galgalis Idola, ibi à Rege poſita, iuxta id textus: *reuerſus de Galgalis vbi erant Idola.* ne miremur, quòd inde certiùs directus fuerit in regis mortem, ex nullo enim magis, quàm ex peccatis diriguntur tela, quæ conficiant peccatores. Aiebat ibi Lyranus: *Vſque ad illum locum redierat cum ſocys ſuis, ſed quando vidit Idola, quæ Eglon poſuerat in Galgalis:: ex hoc fuit accenſus ad reuertendum, vt occideret regem Eglon.* Non inuenerat priùs locum, nec modum, quo regem percutere poſſet, ſed vbi peruenit ad Galgala, & vidit Eglonis idola, ex hoc accenſus, ſic directus in miſerum reuertitur, vt minimè errauerit ab ſcopo. Quando enim peccata non dirigunt certiſſimam pœnam in proteruos peccatores? *Matth. 16.* Hinc monebat Dominus Matth. 16. *Cauete à fermento Phariſæorum*: fermentum vocans malitiam, & peccata eorum. Sed quid fermentum cum peccatis? *Tertul.* Ait Tertul. lib. 4. in Mat. *Quia poſt fermentationem clibanus, vel furnus gehennæ ſequatur.* Vt fermentatio furnum, ſic peccatum certiſſimum infert ſupplicium peccatori. Vt dicat D. *D. Bern.* Bern. ſerm. 11. in Pſal. Qui habitat; *Vbi malum, flagellum quoque appropinquet, neceſſum eſt. Semper enim malum pœna comitatur.* Crede mihi, certiſſima naſcitur pœna ex peccato ab anima non excuſſo; Ex quo lucem capit vnus è Patribus Concilij Epheſini Reginus nomine Cypri Epiſcop. qui hom. habita tom. 6. eiuſdem Concilij, cap 8. *Epiſt. 6.* de Neſtorio ait: *Cum parua adhuc erant, quæ auſus es, igni, terræque hiatu, teque tuoſque conatus compeſcere debebamus: quo, vel hac ſaltem ratione ſimplicioribus pœnas dependiſſe viderere; nam nobis iam dependiſti, & denuo dabis. Quandoquidem Dei Verbum, quod à te diuiſum eſt, olim in die iudicij ineuitabili inuidentia tua ſupplicium decreturum eſt.* Expende illa; *Nam nobis iam dependiſti*, &c. quippe vt ſimplicioribus pœnas dare hæreticus videretur, de facto cremandus erat. Reſpectu autem ſapientiorum, & ſi de facto non cremaretur; iam videbatur in pœnis eſſe Sed quando nihil mali de facto patiebatur, quomodo poteſt dici pœnas iam luiſſe reſpectu ſapientiorum? Videntes hæreſim eius, & peccatum animo inſitum, adeò inde dirigendam in eum certiſſimam pœnam, & ineuitabilem ſciebant, vt quaſi præſentem illam haberent. Qui enim ſapiens eſt in iaculis mittẽdis, in prima ſagittæ directione videt iam illam certiſſimè ad ſcopum ferri. Sic qui ſapiens eſt, in peccatis hominis, certiſſimam iam eius videt pœnam.

Ioſue cap. 10. Tunc locutus eſt Ioſue Domino in die, qua tradidit Amorrhæum in conſpectu filiorum Iſrael, dixitque coram eis; Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon. Steteruntque Sol, & Luna donec vlciſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Nonne ſcriptum eſt hoc in libro iuſtorum? Stetit itaque Sol in medio cœli, & non feſtinauit occumbere ſpatio vnius diei. Non fuit antea, nec poſt tam longa dies obediente Domino voci hominis, &c.

§. X.

Oratio Deo facta efficaciſſima ad omnia.

NVllum aliud proprium Ioſue opus in præſenti oſtenditur, quàm, quòd orauit ad Dominum, dum ait: *Tunc locutus eſt Ioſue Domino, in die, qua tradidit Amorrhæum in conſpectum filiorum Iſrael.* Fateor in illa die à Deo traditum fuiſſe morti Amorrhæum; ſed & eumdem percutiebat Ioſue. Cur ergo prætermittens Ioſue opus, ſolius Dei opus meminit? Cur non ait: *Locutus eſt Ioſue Domino, in die, qua ipſe percutiebat Amorrhæum*; ſed maluit dicere, *in die, qua Deus tradidit Amorrhæum*? Vbi dicitur Ioſue locutus Domino, eius alia opera tacentur; efficaciſſima enim eſt oratio facta Deo. Aiebat Dominus Matth. 18. *Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* *Matth. 18.* Et cur nos Dominus paruulorum imitatores voluit eſſe, vt cœleſtia comparemus, ad cœlumque vſque noſtrum extendamus imperium? De filio ſuo dicebat Pſalm. 18. *Exultauit vt gigas ad currendam viam ſuam*, &c. *Pſal. 18.* Nos autem cur potius in paruulos, quàm in gigantes conuerti iubet, vt pertingamus cœleſtia? Vt doceat neceſſariam valde nobis eſſe orationem, & nobis vanè de viribus noſtris fidendum non eſſe. Ex quo ſapienter ait Paul. Oroſius in Apolog. contra Pelag. fatus: *Infans nihil in ſe habet niſi quòd diligit blandientem, & quòd panem ſuum non in ſudore ſuo, ſed in precibus ſperans alimoniam vitæ, ſimplici petitione conſequitur, quam fiduciali opere non meretur: qua tu comparatione commonitus conuertere ad infantiam, vt reuertaris ad vitam.* *Paul. Or.* Ludebat bonus cum Hæretico, qui propriis naturæ operibus præſumebat pertingere cœleſtia. Quem monet, vt magis paruulos ſpectet, quorum eſt non in ſudore vultus ſui, ſed in prece, & petitione, & lachrymis alimoniam vitæ prætendere. Vt inde diſcamus omnes, non præſumere de propriis operibus, ſed prece pulſare Deum; quæ, etſi naturæ opera deſint, potens eſt gratiam trahere ex Deo, qua acquirat celeſtia opera, & præmia. Et quid non conficiat oratio de fiduciali corde contorta? De vltimo Machabæorum fratre dicit 2. Machab. 7. *Tunc rex accenſus ira in hunc ſuper omnes crudelius deſæuit, indignè ferens ſe deriſum. Et hic itaque mundus obijt per omnia in Domino confidens.* *2. Mach. 7.* Cuius & pugnam, & triumphum celebrans Marius Victorinus ait.

Dumque tacet, tacituſque rogat, quẽ debet, & orat,

Non

Nec ſenſit rapidos ſubiectos cratibus ignes,
Corpus inane fuit, mater gauiſa dolore eſt,
Et dixit: Vici, vinceamque, ſi ſapius orem.

Quid pulchrius? Planè vbi oratio de fiduciali prodierit corde, in clariſſimas procedet victorias. De oratione ſæpiſſimè dictum eſt, & in præſenti, & in cæteris tomis, vt patebit ex indicibus.

§. XII.

Virginibus vel cæleſtia ſydera ſubyciuntur.

PRimus Ioſue auſus eſt ſyderibus imperare, dum ait: *Sol non mouearis*, &c. Non id auſus fuit Moyſes patrator tot miraculorum; ſed quando id Moyſes minimè fuit auſus, cur Ioſue audet? S. Hier. lib. 1. in Iouinian. Moyſem typum putat fuiſſe nuptiarum, Ioſue autem virginitatis, quem & cæteri patres hac præcellenti virtute clarum faciunt. Quare non miror, quòd qui præcellenti fulgebat virtute virginitatis imperium ſuum ad ſydera extendere audeat; quorum ſanè eſt virginibus ſuum præſtare famulatum. Caſtiſſimus
Gen. 37. ille Ioſeph Geneſ. 37. dicebat: *Vidi per ſomnium, quaſi Solem, & Lunam, & ſtellas vndecim adorare me.* Quantum hoc ad puerum, quòd ſe coli, & adorari à Sole, Luna & ſtellis viderit? Sed quando hunc ſibi cultum Syderibus deferri ſomniabat? Quando puer nobili virginitatis baltheo inſigniebatur, & præparabatur, vt pro virgineo pudore contra laſciuientis fœminæ tela glorioſè decerta-
D. Ald. ret. Ait D. Aldhemus lib. de Virg. cap. 27. *Non immeritò à limpidiſſimis Solis, ac Lunæ luminaribus, ac reſiduis ſtellarum ſyderibus ſomno ſopitus adorari, venerarique videtur, dum in pulcherrimo pubertatis decore, & formoſi vultus florens venuſtate, formoſiore fretus virginitate ſtrophoſam muliebris audaciæ muſcipulam declinauit.* Quid pulchrius? Vbi formoſa virginitate floret, vbi neſcit carnis voluptates, Solem, Lunam, & ſtellas in ſuum vi-
Apoc. 12. det venire famulatum. Hinc Apocal. 12. ait: *Signum magnum apparuit in cælo, Mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona duodecim ſtellarum.* Ecce tibi vt mulier traxit in ſuum obſequium Solem, Lunam, & ſtellas, ex quibus & veſtes, & calceos, & coronam ſibi fecit. Sed vnde mulier tantam virtutem habuit, qua ſic in ſuum obſequium traheret omnem mili-
D. Bern. tiam cœli? Ait D. Bern. ſerm. in ea verba. *In ijs quoque ſydereum planè irradiat decus, quòd virginitatis primiceria, quòd ſine corruptione fœcunda.* Vbi in muliere virginitas radiare cæpit, ne mireris, quòd ab illa, & propter illam cœleſtium ſyderum irradiet decus. Ea eſt enim tantæ virtutis poteſtas: vt de Sole, & Luna, & ſtellis faciat ſibi decus, & ornamentum.

§. XIII.

Sub Ieſu halitu non aſtrorum imperium, aut prædominatio, ſed obſequium ſentitur.

QVis Aſtrologorum non miretur hominem aſtris imperantem? Et tamen aſtris homo imperat, aitque: *Sol ne mouearis contra Gabaon*, &c. Vbi eſt hic illa aſtrorum in homines prædominatio ab Aſtrologis credita? Sanè hic non aſtra prædominantur hominis, ſed homo dominatur aſtrorum, nempe homo qui Ioſue, hoc eſt, Ieſus dicatur: ſub cuius nominis auſpiciis non inuenies aſtra dominantia, ſed ſubdita. Vt dicat D. Baſil. Baſil. Sel.
Sel. orat. in Transfigurat. de Sole in præſenti Ioſue obediente; *Nomen Domini in conſeruo honorauit.* Felix homo, qui ſub diuiniſſimo Ieſu nomine viuis, nunquam aſtra malignæ tui dominabuntur, ſed tu magis illa ſub tuo dominatu accipies Matth. Matth. 2.
2. de Magis venientibus ad Ieſum ait: *Et ecce ſtella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret, ſupra vbi erat Puer.* Antecedebat, inquam, venientes ad Ieſum ſtella; & qualiter antecedebat? An prædominans voluntatum eorum, vt eos traheret ad Puerum? Abſit, dum enim illi ſub halitu Ieſu irent, non dominatum, ſed obſequium ſtellarum debebant experiri.
Ait D. Thom. in cat. ex D. Auguſt. *Vt Chriſto* D. Thom.
ſtella plenum redderet obſequium, temperauit gradum; donec Magos perduceret ad Puerum. Obſequium præbuit, non imperium adduxit, ſupplices oſtendit, hoſpitium radiauit ampliſſimo lumine, & tecta nati perfudit, & ſic diſceſſit. Expende illa, *Obſequium præbuit, non imperium*, quippe ſub Chriſto ambulantes, & currentes ad Chriſtum, nullam in ſtellarum prædominationem, ſed cæleſtium omnium ſyderum famulatum, & obſequium debebant præſentire. Pulchrè gentiles in
hoc conficit Tertul. in Apol. dicens: *Certè veſtri* Tertull.
condemnati mærent, deonerant ſemetipſos, mentis malæ impetus, vel fato, vel aſtris imputant: nolunt enim ſuum eſſe, quia malum agnoſcunt. Chriſtianus verò quid ſimile? Equidem error gentilium eſt, quòd putent ſe viuere ſub aſtrorum dominatu; Chriſtiani autem nil tale cogitant ſcientes, & ſydera, & omnes alias creaturas ſibi datas in ſerui-
tium, non in imperium. Aiebat Ioſeph Geneſ. 3. Gen. 3.
Vidi per ſomnum quaſi Solem, & Lunam, & ſtellas adorare me. Et quidem in Ioſeph non impletum videtur hoc ſomnium, quando mater lunæ nomine ſignificata non potuit eum adorare; nec fratres inuidentiæ tenebris obuoluti rectè per ſtellas exprimi poſſent, vt notabat D. Auguſt. in cat. Lyppom. Cui ergo accidit hoc, quod à Sole, &
Luna, & ſtellis adoraretur? Ait D. Iſidorus, ca- D. Iſid.
pit. 31. in Gen. *Somnium illud in Chriſto præcipuè impletum eſt. Ipſe enim eſt, quem Sol, & Luna, & ſtellæ adorant, de quo Sole dictum eſt, Laudate eum Sol, & Luna.* Sanè in Chriſto deficit imperium aſtrorum; ipſe enim eſt, qui omnem cœli militiam trahit in obſequium, & famulatum ſuorum. Ante Chriſtum prædominabantur ſtellæ, vt ait
Act. 7. *Conuertit autem Dominus, & tradidit eos* Act. 7.
ſeruire militiæ cæli, & vt mancipia vilia homines
à paſſionibus ſuis reptabantur, vt ad Rom. 1 *Tra-* Rom. 1.
didit illos Deus in paſſiones ignominiæ; vbi Ieſus apparuit, de eius halitu accepimus, quòd dominemur aſtris, quòd effugiamus paſſionum tyran-
nidem. Quò reſpiciens D. Proclus hom. de Nat. D. Procl.
Chriſti ait: *Ille igitur, qui ſuapte natura rex eſt, humanam naturam tyrannide oppreſſam non deſpexit.* Imò illam fecit, vel paſſionibus, vel ipſis
aſtris ſuperiorem eſſe. Quò reſpiciens 4. Eſdræ 7. Eſd. 7.
ait: *Quoniam repoſita eſt gloria altiſſimi protegere eos, qui tardè conuerſati ſunt, nos autem peſſimè vyr ambulauimus. Et quoniam oſtendetur paradiſus, cuius fructus incorruptus perſeuerat, in quo eſt ſecuritas, & medela: nos verò, non ingrediemur, in ingratis enim locis conuerſati ſumus. Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt facies eorum, qui abſtinentiam habuerunt; noſtra autem facies ſuper*

tenebras

tenebras nigre. Sic recenſet felicltates eorum, qui in mediatoris, & protectoris noſtri Ieſu adiutorio commorantur, vt eius gloria protegentur, vt paradiſum inuenienr reſeratum, in quo & ſecoritas eſt, & medela voiuerſi mali. Sed & illud addidit: *Super ſtellas fulgebunt eorum facies*, vincent enim ſtellas in ſplendore; & principatu. Ne vllus iam de Aſtrorum malitia queratur, Chriſtum habens in cuios nomine cœleſtium, & infernorum genu curuatur.

§. XIIII.

Felicitas humana à nomine Chriſtiano operibus declarato.

MErito Ioſue dominatut aſtris, dum Soli imperat: *Sol ne mouearis contra Gabaon*, &c. vt enim Saluatoris Ieſu nomen habebat, ſic populum ſuum ab hoſtibos ſaluabat. Et cui non obſequantut aſtra, nomine, & rebus geſtis Chriſtum effigianti? Ait Iuſtin. Mar. in Gloſſa: Iuſ. Mar. *Accepiſtis terram Chanaan tanta virtuio fuſis, fugatiſque hoſtibus, vt Sol ipſe curſum ſiſteres ſpectando res gerentem veſtrum ducem Ieſum, recèns cognominatum.* Expende illud: *Res gerentem Ieſum recèns cognominatum*; quippè aſtra non ſolùm ſpectabant in Ieſu, vt nomine eognominabatut Chriſtiano, ſed vt res nomine dignæ ab illo getebantur. Vt enim nomen ſine re inane eſt; ſic res ſine hoc diuino oomine non cenſentur. Quando enim & tes, & nomen Chriſtianum habes, non miteris, ſi aſtris dominaris. Hinc dicebat Eccleſiaſtes, cap. Eccleſ. 7. 7: *Melius eſt nomen bonum, quàm vnguenta precioſa.* Symachus poſuit: *Super vnguentum bene olens.* Sed video Matth. 25. prudentes virgi- Matth. 25. nes in cœleſtis ſponſi cubile admitti, eo quod oleum ſecum habebant in lampadibus; fatuas autem reijci, quia *acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum.* Et quando olei ſubminiſtratio virgines commendat, cœleſtiſque regis ſponſas facit; quod nomen cum iſto oleo poreſt comparari? Quomodo fieri poteſt, quod nomen bonum ſit ſuper vnguentum precioſum, qoando vel Olymp. oleum reginas cœli facit? Ait Olympiod. in Eccleſiaſtem. *Melius eſt habere nomen bonum, hoc eſt, Chriſtum habere in portione, ac ſorte propter fidei Chriſtianæ Sacramentum, & vocari eius cognomine Chriſtianum, quàm ſine illius fide, in eleemoſynas, facultates ſuas profundere. Multi namque gentilium ſine fructu anima ſua fortunas ſuas erogant indigentibus. Si tamen hoc fecerint, affectu miſericordia moti, ipſi tamē in cognomen hoc ſanctum aliquo pacto perueniēt.* Hoc quippè eſt homini melius, ſi in portione ſua Chriſtum habeat, ſi ſic ſe operibus Chriſti cooformet, vt de eius etiam nomine in operibus ſuis cognominetur. Vbi enim hoc diuiniſſimum nomen deſit, quid ſi opera virtutum moralium ſuperſiot? Coniungenda hæc duo ſunt, & nomen, & opera vt ſummum felicitatis in hac vita teneas.

§. XV.

Non in Aſtrorum virtute, ſed in Dei auxilio, & hominis cooperatione victoria veniunt.

IN proceſſu victoriæ iubet Ioſue cœli aſtra quieſcere, & minimè in conſueto curſu procedere, ait enim: *Sol ne mouearis contra Gabaon*, &c. Et Sol, & Luna, & omnia cœli aſtra imperio Ioſue quieuerunt, vt concors eſt expoſitorum ſententia. Sed qui in aſtrorum curſu, & concurſu victor erat, cur non magis timet aſtris imperare quietem? Quis Aſtrologus neget in inſolita illa cœlorum quiete magnum fuiſſe diſcrimen, qood ſicut in curſu quieſcebant, quieſcerent etiam in progreſſu benignæ affluentiæ? Quando ergo in eorum curſu ſuam proſperitatem experiebatur, magis debebat optare, quòd curſus procederet; & ſi ceſſaret, timere. Cur ergo Ioſue nihil veritus iubet omnia cœleſtia quieſcere, & minimè procedere? Sapiens homo; vt locutus fuerat cum Deo, nihili æſtimat conſtellationes, concurſuſque cœleſtes, ſcieos non aſtrorum virtute, ſed in Deo auxiliante, & homine cooperante victorias obtineri. Ex quo D. Amb. lib. 4. Exam. cap. D. Amb. 7. multis ridet Genethliacorum conſtellationes. Ait enim. *Redempti ſunt Apoſtoli, & congregati ex peccatoribus non vtique natiuitatis ſua ſtella, ſed Chriſti eos ſanctificantis aduentus, & hora Dominica paſſionis redemit à morte. Latro ille damnatus, ille cum Domino crucifixus, non beneficio natiuitatis ſua, ſed fidei confeſſione ad paradiſi æterna tranſiuit. Ionam in mare non vis natiuitatis, ſed diſſimulata diuina preceptionis præcipitauit offenſa. Petrum de carcere imminenti morte perimendum Angelus Chriſti, non ſtellarum ſeries liberauit.* Sic Bonus Genethliacorum vanitatem perimit, fauſtas infauſtasve horas natiuitatis humanæ à conſtellatione ludibrio habet. Non aſtra, ſed Dei gratia, ſed cooperatio noſtra facit victorias reportare. Pro quo Prudentius lib. 2. aduerſus Symachum aiebat.

Non fero Romanum nomen, ſudataque bella,
Et titulos tanto quaſitos ſanguine carpi.
Detrahit inuictu legionibus, & ſua Roma
Præmia diminuit, qui quidquid fortiter actum eſt
Adſcribat Veneri, palmam victoribus aufert.

Sanè noo ferendus eſt, qui vt attribuat Syderum curſibus, gloriam ſuam detrahit facinoribus humanis. Non equidem Saturni, aut Iouis, aut Veneris, aut Solis aſpectus eſt, qui facit fortunas homanas; ſed Dei auxilium, ſed dexteritas, & induſtria humana, quæ ſcit Deo cooperari. Sanè Abrahamus ſapientiſſimus erat aſtrologus, qui eductus à Chaldæa, multiſque opibus auctus cum hærede careret, valde angebatur apud Dominom. Dominus autem, vt ſeruum conſolaretur, illum educens foras ait Gen. 15. Gen. 15. *Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et dixit ei: Sic erit ſemen tuum. Credidit Abram Deo*, &c. Poſt viſas ſtellas, in quibus Deus ponebat ſigna futuri ſeminis, adhuc dicitur Abrahamus credidiſſe Domino. Et cur aſtrologus homo non etiam aliquid fidit ſtellis? Cur non dicitur ſuſpexiſſe illas, indeque auſpicium ſumpſiſſe de promiſſa ſibi prole? Vt aſtrologus erat, ſic & fidelis erat; ideò oon in virtute aſtrorum, ſed in verbo, & auxilio Domini fiduciam ſuam conſtituit totam. Ait Cæſarius frater Nazian- Nazian. zen. Dialogo 3. *Patriarcham quidem Abrahamum hiſtoria aſtronomum vocans, nuſquam ponit ipſum pro dijs habuiſſe, vel coluiſſe ſtellas. Non enim iuxta leges ſyderum, ſed iuxta pietatem in Deum, primum ſibimetipſi, & deinceps Iſaaco filio ſuo circumciſionis acutum cultrum adhibuit. Neque ſecundùm aſtronomiam, ſed diuinam promiſſionem ex ſterili, & decrepita conſorte ſobolem ſe procreaturum credidit, cum qua ab adoleſcentia,*

& florenti ætate vſque ad ipſam canitiem verſatus erat. Nunquam certè aſtronomia paruit, nec tunc quidem, cum aſtrorum opifex per tentationem filium immolare præcepiſſet. Neque aſtra ſequens, ſed Deo obediens, Chaldæam cum Meſopotamia Syriæ permutat. Sic ibi, multaque deinceps addit de vanitate aſtronomiæ, quæ apud illum videri poſſunt.

§. XVI.

Non ſeruiendum eſt, ſed imperandum temporalitati.

CONuenianí huc temporales homines, quorum in corde, & in ore verſatur illud tritum prouerbium, nimirum: *Seruiendum eſt temporibus*; & videant ſtrenuiſſimum Ducem non ſeruientem; ſed imperantem temporalitatum omnium dominis; quippè clamat: *Sol ne mouearis contra Gabaon, & Luna contra vallem Aialon.* Pro cantatiſſimi Ducis præſtantia, qui neſcit ſeruire temporibus, ſed magis ſatagit, vt ſibi tempora ſeruiant, quo proculdubio triumphabit de hoſtibus. Felix ille, qui non in ſeruitio, ſed in imperio eſt
Apoc. 12. reſpectu temporalium omnium. Apocal. 12. *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim.* Quid felicius mulieri, quàm quòd in cœlo appareat? Exempta iam de valle lachrymarum nobilis triumphatrix apparebat in ſublimi cœlorum. Et quibus alis ad tantam ſublimitatem aſcendere potuit? Præter quam, quod ſtellæ ſeruiebant ei ad coronam; & Sol veſtiebat illam; erat *Luna ſub pedibus eius.* In Luna temporalia omnia ſignificantur bona, quæ non in capite, neque in corde ad imperium; ſed in pedibus ad ſeruitium poſita fœminam extollebant ad re-
Rupert. gna cœlorum. Aiebat de hoc Ruper. lib. 7. in Apocal. *Hæc mulier ex tunc rectè dicitur amicta Sole, ex quo Chriſtum verum iuſtitiæ Solem accepit repromiſſione. Luna ſub pedibus eius, id eſt, temporalium bonorum claritas ſub adminiſtratione eius. Luna namque pro ſui mutabilitate rectè mundi huius bona mutabilia ſignificat, quibus ſtultus ſeruit, ſapiens imperat.* Ecce ubi Chriſtiane vera ſapientia, veræque ſapientiæ fœlicitas, quòd temporalibus bonis imperes, minimè ſeruias. Quòd ſic ad mundiales omnes ſplendores, & commoditates accedas, tanquam ad ſeruos tuos, non tamquam ad dominos. In imperando diuitijs fœlicitas eſt, in ſeruiendo miſeria, & ruina. Fuit Abrahamo vxor ſterilis, fuit & ancilla concubina fœcunda; quem non habuit ex vxore filium, ex ancilla accepit. Quid tunc? Cum ancilla ſe matrem agnouit ex Abrahamo eò inſolentiæ deuenit, vt ludibrio haberet dominam ſuam Saram. Quæ conqueſta eſt apud Abraham de ancillæ in-
Gen. 16. ſolentia; cui ille ait Gen. 16. *Ecce ancilla tua in manu tua eſt, vtere ea, vt libet.* Sic dilectam ancillam tradis iratæ dominę, ò bone? Nonne in delitijs tibi hæc ancilla erat? Nonne tibi filium genuerat? Fateor, ſed ancilla erat, nec in eius affectione A-
D. Aug. brahamus exuerat dominium. Pro quo ait D. Aug. lib. 16. de Ciuit. Dei: *Demonſtrauit Abraham non ſe amatorem ſeruum, ſed liberum fuiſſe genitorem, & in Agar Saræ coniugi pudicitiam cuſtodiſſe: ait enim, Ecce ancilla tua in manibus tuis, vtere ea quomodo tibi placuerit. O virum viriliter vtentem fœminis, coniuge temperanter, ancilla obtemperanter, nulla intemperanter.* Expende illud: *Demonſtrauit Abraham non ſe amatorem ſeruum*, &c. etiam in carnalium voluptatum vſu non ſeruum, ſed dominum agebat, vel impotentibus carnis affectibus imperabat, minimè ſeruiebat. Vtinam ſic ſaperent; temporarijs voluptatibus, lucriſque qui ſtudent; ne velint temporalitatum eſſe vilia mancipia; ſed malint affectibus imperare, quàm ſerui-
re. Aiebat Cant. 2. *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* In læua temporalia bona Cant. 2.
intelliguntur, in dextera ſpiritualia. Ideò notantèr poſuit læuam ſub capite, vt oſtendat, quàm debeant temporalia non imperare, ſed ſeruire. Ait
Rup. lib. 4. in Apocal. Iuxta illud Deuteron. Rupert.
In dextera eius ignea lex. Sapientia verò dicit: In ſiniſtra eius diuitiæ, & gloria. Et nonnulli quidem de vtraque parte acceperunt, vt Dauid, & Salomon, de dextera ſcilicet librum, de ſiniſtra diuitias, & gloriam; qui cum ſcientia legis, diuitias quoque habuerunt temporalis regni; & vtraque dona Dei fuerunt; ſed expedit omni animæ cui hæc data ſunt; vt quod à dextera datum eſt, habeat in iucunditate; quod autem à ſiniſtra, teneat ſub ſe, & moderetur liberali diſpenſatione, dicatque: Læua eius ſub capite meo, &c. Itaque temporalia debent eſſe in ſeruitio, non in imperio.

§. XVII.

Chriſtianæ virtutis eſt ſic tuæ vtilitati conſulere, vt minimè communi bono officias.

LOngiori die egebat Ioſue, vt glorioſè prælium conficeret, quod ſanè obtineret, vnius Solis refrænans curſum, at ille non ſolum curſum Solis, ſed & Lunæ cohibuit. Ait enim: *Sol cõtra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialõ, &c.* Et quando ad diei prolongationem ſola ſufficeret Solis quies, cur etiam quiet mandatur Lunæ, quæ minimè neceſſaria erat? Non erat Lunæ quies neceſſaria Ioſue victoriæ, ſed erat neceſſaria orbi, erat neceſſaria communi cœlorum cõcentui, & harmoniæ. Nam ſi ſtãte Sole, Luna ad conſuetum pergeret curſum; haud dubium quin totus cœlorum cõcentus periret, ex diſſonis aſtrorum curſibus multa mala orbi euenirent. Hinc bonus Ieſus ſimul cum Sole mandat quieſcere Lunam, ne ſibi proſpiciens communi cœlorum concentui officiat, malúmque orbi inferat. Relucebant equidem in Ioſue veri Ieſu Chriſtianæ virtutes, quarum eſt ſine
commoni damno ſuis proſpicere. Exod. 14. per- Exod. 14.
gentes Iſraëlitæ in promiſſionis terram impediebantur interiecto mari: tunc ait textus: *Cumque extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus, flante vento vehementi, & vrente tota nocte, & vertit in ſiccum, diuiſáque eſt aqua.* Sic ſub Moyſe creatura maris diuidebatur, abſumebatur, vt populus Iſrael pergeret ſecurus
in terram promiſſionis. At Matth. 14. cum Pe- Matth. 14.
trus è naui Ieſum vidiſſet ſuper fluctus ambulantem ait: *Domine, ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas. At ipſe ait, veni. Et deſcendens Petrus de nauicula ambulabat ſuper aquam, vt veniret ad Ieſum.* Cur non magis Petrus petiuit, vt diuideretur mare, & ſiccarentur aquæ, vt ſic ipſe, ſicut Patres eius pergeret per ſiccum in mari? Vt loquebatur cum Ieſu, ſic præſtantius, & melius flagitat, vt ambularet, nullam inferens mari ſciſſionem,

quæ

quæ ſanè officeret communi curſui hauium. Nec enim patitur Ieſu virtus, quòd tibi aliquod bonum velis, cum communi aliorum damno. D. Amb. Ait D. Amb. ſerm 47. *Legimus filios Iſraël per mare rubrum ſiccis itineribus ambulaſſe, & ad ſecuritatem gradientium, ne laberetur vnda, in ſoliditatem quandam eam fuiſſe mutatam. Quanto hoc melius vbi ambulante Petro, nec mutatur vnda, nec labitur, nec ſolidatur aqua, nec refugit? Melius, inquam, eſt, vbi eadem vnda, quæ fluctuat, & ſuſtentat, vbi idem gurges, qui mergitur, & famulatur. Illic vt portaretur per mare populus Iſraël, meatum ſuum natura perdiderat; hic portatur in aquis Petrus, & curſum ſuum fluenta non perdunt.* Ecce tibi quam aliter pergit ſub Ieſu Petrus, quàm ſub Moyſe pergebat Iſraëliticus populus; illic, dum populus ad ſua progrederetur, nulli alij rei conſulitur, nec ſi totus naturæ curſus ſit perdendus, ait enim: *Illic, vt portaretur populus, meatum ſuum natura perdidit*; hic dum pergit Petrus ad Ieſum, ſub eiuſque graditur imperio; hoc cauetur, ne lædatur communis curſus naturæ; ambulat enim Petrus, & proficit, *& curſum ſuum fluenta non perdunt.* Chriſtianum equidem eſt, pro tua vtilitate, communes bonorum curſus alijs obuenientium non perdere; nec vt tu augearis, communia damna cæteris inferre: Quò forſam ſpectans Baldad Suhites Iob. 25. Iob. 25. dicebat de Deo: *Poteſtas, & terror apud eum eſt, qui facit concordiam in ſublimibus ſuis.* Vbi Septuag. ſingulariter legunt; *Qui facit vniuerſitatem in altiſſimo*; hoc eſt iuxta Nicetam in cat. Græca, *in filio.* In filio enim ſuo Ieſu Deus vniuerſitatem facit, vniuerſitatem attendit, cauens ne propter particularia aliquorum commoda, quod ad vniuerſitatem ſpectat, pereat. Vt videat, quam longè abſit ab ſpiritu Ieſu filij Dei, qui vt ſuis conſulat, non veretur vniuerſitati damnum inferre. Chriſti hoſtis fuerunt illa verba Iſaiæ 14. Iſaia 14. *Ponam ſedem meam ad Aquilonem.* Et quantum fuit hoc Angelo, quod ſedem regni vellet in plaga aquilonari, ſiue auſtrali? Sanè non eſſet multum malum, niſi vt ad hanc ſedem pergeret, totam cœlorum concordiam, & vniuerſitatem perderet, aut inquietaret? Ex quo illi ait D. Bern. de Gradibus humilit. in 1. gradu ſuperbiæ: D. Bern. *Ponam, inquis, ſedem meam ad Aquilonem. Cæteris adſtantibus cœlicolis, dum tu ſolus ſedere affectas: fratrum concordiam, totius cœleſtis patriæ pacem, ipſius, quantum eſt in te, quietem Trinitatis infeſtas.* Hoc non Chriſtianum eſt, ſed diabolicum, quod vt tibi quietem pares, non verearis pacem omnium turbare, & concutere bonorum omnium vniuerſitatem.

§. XVIII.

Prudentiſsimi hominis eſt, ſic occurrere præſentibus, vt maximè caueantur futura mala ingruentia.

NOn egebat bonus dux Ioſue Luna, vt diem prolongaret, ſed tantùm Sole, nihilominus ait ad vtrumque: *Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon.* Quid tibi cum Luna ad diem præſentem? Sanè ad diem præſentem non egebat Luna; at egebat illa ad futuros dies, ad tempora ſubſequentia, quæ omnia alterarentur, perderentur, ſi modo Luna à conſueta harmonia cum Sole diſiungeretur. Prudens autem homo ſic conſulit tempori præſenti in ſtatione Solis, vt ſimul caueat futura mala in Lunæ ſtatione. Quid enim profuiſſet in diem vnum triumphare, & gaudere, ſi poſt modum ex diſſonantia, turbatione aſtrorum vniuerſi affligerentur? Hinc Dominus mordebat Iudæos Ioan. 5. Ioan. 5. *Vos miſiſtis ad Ioannem, & teſtimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio, ſed hæc dico, vt vos ſalui ſitis. Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluiſtis ad horam exultare in luce eius.* Erant equidem duo Sydera mundi Ioannes, & Chriſtus; Ioannes lucebat de Chriſti coniunctione, vt lucifer matutinus de Solis vicinitate ſplendet, cuius annuntiat aduentum. Iudæi præſentanea Ioannis luce affecti ſic in illam hæſerunt, vt nihil præter Ioannem cogitarent; nec attenderent ad ſplendidiſſimum iubar Chriſti, cuius Ioannes nuntius erat, ſed ſolum Ioannem quærerent. Quantum hoc? Pulchrè ait: *Voluiſtis ad horam exultare in luce eius*, ſolam præſentaneam, & horariam lucem Ioannis amabant, nihili æſtimantes æternam, quæ duratura erat in ſecula, inde miſerè euanuerunt. Prudentiùs accipientes Ioannem, ſimul Ieſum ab illo monſtratum accipere deberét, at miſeri horaria luce Ioannis contenti, Ieſum prætermiſerunt, quo in æternas tenebras deuenere. Ait Rup. in præſenti: *In hoc vos reprehendo, quòd dum lucerna Ioannis ad æternam futuri regni gloriam vos inuitaret, voluiſtis potius exultare ad horam in luce eius, id eſt, temporalem præſentis regni præripere fœlicitatem.* Ioannes Chriſto iunctus fulgentiſſimum ſydus erat, futuram æterni regni fœlicitatem oſtendens. Iudæi hanc coniunctionem non volebant, contenti quòd Ioannes pro illis ſtaret, gaudentes in temporaria, & præſentanea luce eius, quam dum haberent, nihili Rup. æſtimant, quòd Ieſus prætereat, & ſic attenti ad ſola præſentia, in futuris calamitatibus miſerè diſpereunt. Sic ſtulti, ſic inſipientes homines ad horaria, & temporaria hæc attenti; dum ad horam triumphent, & delitientur; omnium futurorum malorum occurſus non verentur.

§. XIX.

Humana conditio neſcit ſe intra neceſsitatem continere.

SVfficiebat Solis ſtatio, vt cupitum Ioſue haberet in prolongatione diei, ſed tamen maluit & Soli, & Lunæ ſtationem indicere, aiens: *Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon.* Et quando ſtatio Solis ſufficiebat, cur etiam Lunam ſtare iubet? Cur non magis illam in ſuo curſu dimittit? Sufficiebat Sol, fateor, ſed conditio humana non nouit ſe intra neceſſitatis metas continere; æquè enim fertur ad neceſſaria, & ad ſuperflua, ſi in conſpectum ſimul veniant. Ioann. 6. Ioan. 6. pauit Dominus in deſerto quinque millia hominum, de quibus ait textus *Poſtquam impleti ſunt: dixit diſcipulis ſuis: Colligite, quæ ſuperauerũt fragmenta, &c.* Diſcipulis iubet, vt colligant fragmenta, quę ſuperauerant, poſt homines ſatiatos, & impletos. Cur potius id munus colligẽdi fragmenta, non mandauit aliquibus è ſaturatis? Cur etiã illud voluit per Apoſtolos fieri? Non ſine miraculo forſan fiebat illa collectio, licet enim ſatiati eſſẽt homines, & pleni, adhuc

mirum erat,ſi permitterent ſibi ſubtrahi fragmenta, quæ ſupererant. D. Gaud. Vt merito dicat D. Gaud. tract. 11. de Paral. *Iam quinque panibus hordeaceis, & duobus piſcibus ſatiauerat, maiore miraculo conuiuium ſoluens. Amplior enim cibi appoſiti quantitate reliquiarum cumulus inuenitur, tot populorum famelicis cohortibus ſatiatis.* Expende illud: *Maiore miraculo conuiuium ſoluens*; quamuis enim ſatiati iam erant, & repleti, & tantùm reliquiæ quædam ſupereſſent; miraculum putat grande, quòd conuiuium diſſolueretur, quòd conuiuæ deſiſtere à menſa vellent. Sic putabantur affecti etiam ad illa fragmentorum ſuperflua, vt miraculum eſſet, ſi ab illis auerterentur. Et quis homo non currat ad ſuperflua, etiam ſi mille detineatur catenis? Pluerat Dominus manna coram Exod. 16. Iſraëlitis Exod. 16. quibus ſtatim ait: *Colligat vnusquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum, gomor per ſingula capita. Iuxta numerum animarum veſtrarum, quæ habitant in tabernaculo, ſic tolletis. Fecerunt itaque filij Iſrael, & collegerunt alius plus,* &c. Ecce tibi permittebantur à Deo colligere cœleſtem panem vſque ad ſufficientiam; illi autem collegerunt alius plus, neſcientes ſe intra neceſſitatis menſuram continere. Vt meritò dicat ibi Rupert. Rupert. *Tentationem inciderunt, & infidi reperti ſunt. Primum quia audito ſermone Domini dicentis: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum, collegerunt alius plus.* Ea eſt humanæ naturæ cupiditas in ſibi conuenientia, vt miraculum ſit, ſi coërceatur, ne ad non neceſſaria contendat: ad quæ, vel ruptis legum diuinarum catenis ſolent paſſim homines contendere.

§. XX.

Sub vno Ieſu Dei filio dona ſuperabundantia ſunt.

AVdio Ioſue ſtationem Solis, & Lunæ petere, cum ad prolongandum diem ſufficeret, quòd Sol fixus hæreret. Cur ergo ſimul & Lunæ ſtationem petijt? Crediderim id iam veniſſe ex Dei halitu in Ieſu exiſtente; cuius eſt non ſeruire indigentiæ, ſed ſuperabundãtia dona offerre. Quò Abul. fortaſſe reſpexit Abul. quæſt. 21. dicens: *Cauſa adhuc conuenientior aſſignari poteſt, quare Ioſue orauerit ſtare Lunam, ſcilicet, quòd Deus mouerit ipſum ad orandum hoc.* Deus enim in Ieſu non neceſ- Exod. 16. ſitati, ſed ſuperabundanti copiæ ſeruit. Exod. 16. de manna colligendo ait: *Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum, gomor per ſingula capita. Feceruntque filij Iſrael. & collegerunt alius plus, alius minus. Et menſi ſunt ad menſuram gomor, nec qui plus collegerat, habuit amplius.* Sic neceſſitati ſeruiebat panis ille, vt ſupra indigentiæ menſuram, nec minutum quid ſupereſſet. Quàm aliter ille alius panis, qui in deſerto etiam datus fuit quinque hominum millibus fameſcentibus; Ioann. 6. de quo ait Ioan. 6. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his, qui mãducauerant.* Illic nec minutum mannæ ſupereſt de ſufficienti menſura; hic poſt ſaturationem hominum tot fragmentorum cumuli ſuperfuerunt. Et quando illic nihil permittebatur ſupereſſe; cur hic tot adduntur fragmenta ſuper indigentiam? Illic Deus in Moyſe operabatur; hìc in Ieſu; cuius dona ex Baſil. Sel. ſuperabundantia notantur. Ait D. Baſil. Sel. orat. 33. *De cælo manna quondam Iſraëlitis dabatur, ſed quia miraculi adminiſter ſeruus erat, neceſſitati quoque donum ſeruiebat. Nunc autem profuſior, quàm neceſſitas poſtularat, ſuppeditatio auctoris poteſtatem teſtatiorem facit.* O quàm oſtenditur Ieſus author, vbi ſupra neceſſitatem dona dantur! Vnus Ieſus eſt, quia ſuperfluenter, & abundanter noſtris occurrit neceſſitatibus; aliorum enim creaturarum dona, ſic circinantur iuxta indigentiam, vt eius menſuram nequeant ſuperare. Hinc Elias, cap. 17. lib. 3. Reg. Elias, 17. volens occurrere viduæ indigenti ait illi: *Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, &c.* Et cur gratiam Dei ad tam paruas menſuras contraxit, quæ vel hydriam, vel lecythum non excederent? Erat non IESVS, ſed Elias, qui vt ſeruus neceſſitati ſoli ſeruiebat. Ait D. Baſil. Sel. Baſil Sel. orat. 33. *Elias olim viduæ perſuaſit, vt fontis inſtar flueret, & exiguus farinæ modius cum tempore non imminuebatur, ſed quantum in vſus natura abſumebatur, tantum gratia refundebat.* Expende illud: *Quantum in vſus natura abſumebatur*, nulla enim maior menſura illius gratiæ erat, quàm quæ ex indigentia naturæ petebatur. Quod iuxta naturæ exigentiam erat neceſſarium, id gratia illa præſtabat, ſupra exigentiam, & neceſſitatem, nec minimum aliquid concedebatur.

§. XII.

In omnibus præſentiſſima eſt Dei potentia ſuis aſſeclis.

DIxit Soli, & Lunæ Ioſue ne mouerentur; *Sol contra Gabaon ne mouearis; & Luna contra vallem Aialon.* Quamuis enim vnius Solis lux, tunc ſufficeret, vt dies ad victoriam prolongaretur, tamen ſimul & Lunæ mandauit quieſcere; vt in omnibus tàm diurnis, quàm nocturnis aſtris diuinam potentiam ſuis præſtantiſſimam teſtaretur. Si enim tantùm ad Solem locutus fuiſſet, putaretur forſan ſolùm in die potens eſſe; & expectarent hoſtes noctem, quaſi tunc illum inualidum poſſent proſternere. Sic 3. 3. Reg. 20. Reg. 20. vbi Syri viderunt Iſraëlitas triumphatores in vertice montis clamabant: *Deus montium eſt Dominus, & non eſt Deus vallium*, & ſperabant in vallis congreſſo illos vincere poſſe. Eodem modo putarent Chananæi de Ioſue, ſi tantum ſiſteret Solem, quòd cum Sole valeret, & ſpectarent nocturnis tenebris ſub Lunæ principatu vinci poſſe. Ideò Deus mouit hominem, vt non ſolùm ſiſteret Solem, qui ſolus pro tunc videbatur neceſſarius, ſed & Lunam ſiſteret, vt ſic oſtenderetur, quam valeret in omnibus. Exod. Exod. 3. 3. promiſerat Dominus ſuis: *Educam vos de afflictione Ægypti in terram Chananei, & Hethæi, & Amorrhæi:: ad terram fluentem lacte, & melle.* Itaque diuinorum promiſſorum abundantia, & diuinus fauor populo præſtandus in illam terram differebatur. Sed & in deſerto pluit illis manna, in abundantia, multaque alia bona illis ſuppeditauit. Et quando diuina promiſſio pro impendendis in terra Chananæorum ſtabat; cur & extra illam, in vaſto ſolitudinis tanta illis largiebatur? Vt oſtenderetur diuina potentia in omnibus poſſe fauere ſuis aſſeclis. Ait pulchrè Diuus Chryſoſtomus homilia in Chryſoſt. dictum Apoſtoli: Nolo vos ignorare fratres,

quod

quod patres noſtri, &c. *Concluſurus illos erat vnumum orbis locum & iuſſurus, vt ſibi ibi perpetuo miniſtrarent, neque templum, neque altare alicubi aliud fundarent, ſed oblationes, & ſacrificia ſua illuc ferrent. Ne igitur ſeparato religionis vſu prouidentiam ſuam illic concludi putarent, quaſi vnius regionis Deus eſſet, prius ſuam virtutem in aliena regione declarabit, in Ægypto, in Eremo.* Planè ſi ſolum ſe Deus effunderet in terra promiſſionis, ibique omne ſuum cultum haberet, ſuamque potentiam exhiberet, putaretur ſolius regionis illius eſſe Dominus. Ideo extra regionem illam in Ægypto, & eremo multa fecit, vt teſtaretur in omni regione, & loco valere, & præſentiſſimum eſſe ſuis aſſeclis. Sic vbi oſtendenda erat eius poteſtas, non intra certas ſufficientiæ regulas claudebatur, ſed ſuperabundanter etiam ſe extendebat

Ioann. 6. ad alias. Hinc Ioann. 6. poſt quinque hominum millia ſaturata panibus paucis, ait diſcipulis ſuis: *Colligite, quæ ſuperarunt fragmenta.* Et quando in multiplicatione panum intendebat Dominus turbas illas cibare, quid neceſſum fuit, vt poſt illos ſaturatos, fragmenta multa ſupereſſent? Merito voluit, vt ſupra neceſſitatem illorum, cui fuerat ſatisfactum, adhuc multa fragmenta ſupereſſent, vt eius potentia oſtenderetur valere non ſolùm ad illos ſaturandos, ſed ad omnes alios. Ait D. Baſil. Sel. orat. 35. *Ideò nunc Dominus panes multiplicat præter neceſſitatem, in potentia defenſionem, eumque omnibus cogitandum relinquit, qui eſcam porrigit omni carni.* Expende illud: *In potentia defenſionem*; quippè ne crederetur eius potentia exhauſta in ſatiandis illis, præter neceſſaria ad eorum ſaturitatem, prouidit, vt ſupereſſent alia, quibus oſtendebatur, quàm eſſet ſufficiens omni carni ſatiandæ.

§. XXII.

A Ieſu cum Maria omnis victoria venit.

VT triumpharet Ioſue de hoſtibus, non ſolùm pro illo Sol ſtetit, ſed ſimul & Luna, ait enim: *Steteruntque Sol, & Luna, donec vlciſceretur ſe gens de inimicis.* Non enim ſolius Solis, ſed & Lunæ ſimul parabat auxilium, vt victor de hoſtibus exiſteret. Quò reſpiciens Tertul. lib. 5. carminis in Marcionem aiebat.

Solem cum Luna ſtatuit, dum vinceret hoſtem.

Vt hinc diſcat Chriſtianus quorum debet ſibi parare auxilium, cum de hoſtibus triumphare cupit. Crede mihi, hoſtem humani generis non vincimus, niſi nobis ſiſtamus Solem cum Luna, Chriſtum cum Maria. Quippè ſine Maria non vult Ieſus vincere inimicum. Ait Paul. ad Gal. 4. *Cum autem venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum de muliere.* Eſto quòd voluerit Dominus homo fieri, vt hominem redimeret, cur neceſſum fuit, quod fieret homo ex muliere? Cur non magis vitauit carcerem muliebris vteri? Ait

D. Iren. D. Irenæus lib. 5. aduerſ. Hæreſ. *Nec enim iuſte victus fuiſſet inimicus, niſi ex muliere homo eſſet, qui vicit eum. Per mulierem enim homini dominatus eſt ab initio, ſemetipſum contrarium ſtatuens homini. Propter hoc, & Dominus ſemet ipſum filium hominis confitetur*, &c. Itaque diabolus non ſolum aggreſſus eſt Adamum, ſed cum muliere; cuius infirmitate vſus virum ſibi ſubiecit: vt autem æquali ratione diabolum aggrederetur, de illòque obtineret victoriam, non ſolus debuit illum petere, ſed & cum fœmina; ideò naſci de Maria voluit, vt vna cum matre proſterneret hoſtem. Vt dicat Irenæus: *Nec enim iuſtè, victus fuiſſet inimicus, niſi ex muliere homo eſſet, qui vicit eum.* Niſi enim cum matre Ieſus irrueret in hoſtem, ſemper hoſtis queri poſſet; quòd non fuerit ipſe victus eo modo, quo ipſe vicit hominem, quando ipſe per mulierem, & cum muliere vicit. Vt ergo ad æqualitatem veniant nobis de hoſtibus triumphi, adfuturus eſt nobis Ieſus ſimul cum Maria; ſic enim diſpoſuit ipſe, vt in humanis triumphis obtinendis ſimul mater eius interueniret. Hinc Martha poſtquam fiduciam accepit, quòd frater eſſet ſuſcitandus ab inferis, vocare feſtinat Mariam ſororem ſuam. Ioan. 11. *Abiit, & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio*, &c. Et cur neceſſum fuit vocari Mariam? Vt Ieſus ſe parabat triumphare de morte in Lazaro ſuſcitato, ſic prouidit, vt ſaltem in nomine intereſſet mater ſua, ne putaremus nos vllum à nobis conſequendum triumphum ſine interuentione Ieſu, & Mariæ. Ait Chryſolog. ſerm. 64. *Mittitur Martha ad Mariam, quia ſine Maria nec fugari mors poterat, nec vita poterat reparari. Veniat Maria, veniat materni nominis baiula, vt videat homo Chriſtum virginalis vteri habitaſſe ſecretum; quatenus prodeant ab inferis mortui, mortui exeant de ſepulchris.* Sic in omni triumpho de morte, de inferis prouidendus eſt nobis Ieſus ſimul, & Maria. Hinc Ioan. 20. vbi ipſa Magdalena plorans circuiuit ſepulchrum Saluatoris, iam Ieſum habebat præſentem, & non agnoſcebat, & putans hortulanum eſſe, cum illo loquebatur, & à lachrymis non temperabat. Quid tunc? *Dicit ei Ieſus; Maria: Conuerſa illa dicit, Rabboni*, &c. Ad ſolam præſentiam Ieſu, à lachrymis non deſiſtebat; vbi in Ieſu ore ſonuit nomen Mariæ, ſtatim luctum deuicit, & conuerſa eſt in gaudia lætiſſima. Orig. ibi: *O mutatio dexteræ excelſi! Conuerſus eſt dolor magnus in gaudium magnum: mutata ſunt lachrymæ doloris in lachrymas amoris. Vbi Maria audiuit, Maria, præſenſit in nomine quandam ſingularem vocationis dulcedinem, & per eam cognouit ipſum, à quo vocabatur, eſſe magiſtrum ſuum.* Sic de Mariæ nomine à Ieſu prolato agnouit Magdalena, quod antea minimè agnouerat, & lachrymas prorſus deuicit, & luctum. Vt ſciamus de Ieſu iuncto cum Maria omnia nobis bona venire, & tunc hoſtilia bella confici, & pacem ſtabiliri, cum Dominus Ieſus venit cum Maria. Ad Rom. 10. dicebat Paul. *Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem!* Circa quæ D. Cyril. Alex. hom. in Neſtorium habita in Concil. Epheſ. tom. 6. cap. 6. ait: *Sunt enim admodum ſpecioſi pedes euangelizantium pacem. Quam pacem? Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quem peperit Maria, ſicut ipſe voluit.* Itaque plena victoria, & pax, quæ annuntiatur à Ieſu venit de Mariæ nato. Niſi enim Ieſum videamus Mariæ iunctum, vix poſſumus ſperare pacem à creaturis, vix poſſumus reportare victoriam ab inimicis, à quibus periclitamur in vita.

Ioan. 11. — Chryſol. — Ioan. 20. — Orig. — Rom. 10.

***

§. XXIII.

In aulis Principum religioſiſſimi quique periclitantur.

AD Vocem Ioſue ſteterunt Sol, & Luna; ait enim textus: *Stetitque Sol in medio cœli, & non feſtinauit occumbere*, &c. Sed & Ezechiæ regi Ieruſalem datum à Deo ſignum in Sole eſt; ait *Iſaias 38.* enim Iſaias cap. 38. *Ecce ego reuerti faciam vmbram linearum per quas deſcenderat in horologio Achaz in Sole, retrorſum decem lineis. Et reuerſus eſt Sol decem lineis*, &c. Ecce tibi Ioſue Sol ſtetit in medio cœli, Ezechiæ autem non ſtetit Sol, ſed retrocellit decem lineis. Et cur ad Ezechiam non magis ſtetit Sol, ſicut ad Ioſue, ſed retrorſum verſus eſt? Myſterium inſinuant illa verba: *Deſcenderat in horologio Achaz in Sole*; quippè cum Ioſue retinuerat Sol altitudinem ſuam, ſolumque conſiderabatur in medio cœli eſſe; at cum Ezechia conſiderabatur deſcendens ad horologium Achaz, quod nimirum Achaz rex in aula ſua fecerat, ne miremur, quod vel candidiſſimi radij Solis ad aulas principum accedentes retrorſum cogantur conuerti. Nuſquam alibi Sol retrorſum conuerſos dicitur niſi in horologio Achaz. Potuit in cœlo vim pati à Ioſue oratione, ſed non potuit retrorſum conuerti; at in horologio Achaz, in Ieroſolymitana Regia non ſolum conſuetam viam perdidit, ſed & retrorſum eſt conuerſus. Et quæ lumina non periclitentur in aula, quando ibi & Sol retrocedit? Crede mihi Chriſtiane, & magna palatia fuge, quæ vel clariſſimas, conſtantiſſimaſque vitas retrocedere cogent, vel obducent tenebris. *Matth. 2.* Matth. 2. *Ecce magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam dicentes; Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus ſtellam eius in oriente*, &c. Equidem viderant in Oriente ſtellam, quæ Ieſum natum nuntiabat, quæ de recens nati Ieſu radijs fulgebat, ſed vbi ingreſſi ſunt Ieroſolymam, & Herodis Regiam, minimè vident illam ſtellam, ſed poſtquam inde egreſſi ſunt, iterum eam vident refulgentem. Et cur ſolum dum Ieroſolymis ſunt, ſtellæ illius viſionem perdiderunt? Non miror, dum interponitur, & curia, & Regia Herodis, eclipſim patiatur Chriſti renuntiatrix ſtella. Ait in præſenti D. Amb. *Stella ab his videtur, & vbi Herodes eſt, non videtur. Vbi Chriſtus eſt, rurſum videtur, & viam monſtrat.* Hoc eſt commune aſtris omnibus, quæ à Sole lucem accipiunt, quod per interpoſitum corpus inter illa, & Solem, illa luce vacuentur. Sic vbi terra interponitur inter Solem, & Lunam, Luna ſuperfunditur tenebris. Itaque vbi è regione Lunę terra eſt, Luna nō videtur; vbi autem è regione Lunæ Sol eſt, Luna & videtur, & ſplendet. Quod ergo terra, ſiue corpus opacum interpoſitum inter Solem, & Lunam facit; id præſtant mundiales aulæ interpoſitæ inter Solem iuſtitiæ Chriſtum, & eius ſtellas. Vbi ſtellæ Chriſti, prædicatores eius, nuntij eius Chriſtum è regione habent, fulgentiſſimæ ſunt in Eccleſia eius. Aſt vbi, è regione aulas habent, prorſus coguntur obtenebreſcere,

Non videtur ſtella Chriſti, vbi Herodes eſt,
vbi Regia eſt, de huius enim interpo-
ſitione obnubilantur clariſſi-
ſimæ Chriſti
ſtellæ.

§. XXIV.

Non eſt, qui in aulis Principum puras monſtret veritates celeſtes.

NOn Poſſum non mirari, quòd in Ioſue ſigno, in clariſſimo cœlo oſtendatur ſtetiſſe Sol, dum ait: *Stetitque Sol in medio cœli*, &c. at in ſigno Ezechiæ, cum per Solem fieret, nulla ibi ponatur cœli mentio; dicit enim Iſaias 38. *Iſaias 38.* *Ecce ego reuerti faciam vmbram linearum per quas deſcenderat in horologio Achaz in Sole, retrorſum decem lineis. Et reuerſus eſt Sol decem lineis*, &c. Et quidem non ſolùm in horologio Achaz apparuit illa Solis retroceſſio, ſed etiam in cœlo ipſo facta fuit, vt concors eſt ſapientiorum expoſitorum ſententia, vt ex Hieron. Cyrill. Procop. Haymo, Lyrano, Hugone, Adamo, & Dionyſ. Areopag. & Clauio noſtro probat Pater Cornelius à Lapide ibi. Cur ergo quando conuerſio illa facta fuit in cœlo; nulla ibi cœli mentio, ſed ſolum horologij Achaz; cum in ſtatione Solis per Ioſue, explicatiſſimè dicatur facta in cœlo? Signum Solis oſtendebatur Ioſue in campo; ſignum autem Solis oſtendebatur Ezechiæ in Regia ſua, & fallat, ſi in Regijs pura, & clara proponatur cœli veritas? Auditis Magis Herodes vocauit Scribas, & ſapientes populi. & ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur? Quid illi? Matth. 2. *At illi dixerunt ei. In Bethleem Iuda, ſic enim ſcriptum eſt per prophetam: Et tu Bethlehem* *Matth. 2.* *terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda; ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael.* Ijs finierunt Scribæ prophetiam Michææ de loco natiuitatis dominicæ; at Michæas. cap. *Mich. 5.* 5. alia etiam addit pertinentia ad regnum eius cœleſte. Dicit namque: *Et tu Bethlehem paruulus es in millibus Iuda; ex te mihi egredietur, qui ſit mihi dominator in Iſrael: & egreſſus eius ab initio, à diebus æternitatis.* Michæas dicit, quòd reget populum Iſrael, ſed inſuper addit illud: *egreſſus eius à diebus æternitatis*, quibus cœleſtis imperij eius æternitas demonſtratur. At Scribæ hanc vltimam particulam prorſus prætermittunt. Et cur non magis expreſſerunt integram prophetiam? Erant in Regia, & cum Rege, cui adulantes nihil cœleſte, & æternum, nihil quod temporarium hoc regnum excederet, demonſtrarunt. Ait D. Chryſoſt. hom. 7. in Matth. *Cum enim dicerent, quia ex Bethlehem proceſſurus eſſet, qui regeret Iſrael: nequaquam tamen id quod ſequitur, addiderunt, in adulationem profecto regis; vt ad humana* *Chryſoſt.* *gratia lucrum veritatis damna proferrent. Quid verò illud erat? Et egreſſus, inquit, eius à diebus æternitatis ab initio.* Et vtinam hoc malum finitum fuiſſet in Scribis illis, qui diſſimulatione cœleſtis veritatis lucrum captabant ex temporario Principe. At proh dolor! vix & modò aula inuenitur, in qua cœleſtis regni veritas purè tinniat. Aulam fugiat, qui amat puram veritatem perſuadere Ierem. *Ierem. 38.* 38. *Audiuit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis, quòd miſiſſent Ieremiam in lacum; porrò rex ſedebat in porta Beniamin. Et egreſſus eſt Abdemelech de domo regis, & locutus eſt ad regem dicens: Domine mi rex maleſecerunt viri iſti*, &c. Vt nouit facinus commiſſum in Dei prophetam, ab aula egreditur, vt foras regem conueniat; dicit enim: *Egreſſus eſt Abdemelech de domo regis.* Cur non magis domi expectat regem?

Sanè

Sanè qui regi amabat perſuadere veram prophetæ ſanctitatem, & innocentiam, & pietatem erga Deum, ab aula egreditur, ratus, vel aulæ parietes lucidiſſimæ veritati offundere tenebras.

§. XXV.

Nulli poteſtati inglorium eſt, quòd propter ſeruorum vtilitatem aliqua in ſe exhibeat ſeruilia.

IOſue locutus eſt ad aſtra, & Deus fecit, quod aſtra ſtarent, ait enim text. *Non fuit antea, nec poſtea tam longa dies, obediente Domino voci hominis*, &c. Expende illa; *Obediente Domino voci hominis*, & mitor, quòd ſcriptor non vereatur dicere de Deo, quòd homini obediat. Et quis eſt homo, vt illi obedientiam præſtet Deus? Nonne homo ſeruus eſt, Deus autem abſolutiſſimus omnium Dominus? Ergo & indecens, & inglorium videretur Domino, quòd obedientiam exhibeat homini? Abſit; nulli enim poteſtati, aut ſublimitati inglorium eſt, quòd aliqua exhibeat ſeruilia propter vtilitatem, & bonum ſeruorum. Hinc
Paul. Ad Paul. ad Philippen. 2. *Hoc enim ſentire in vobis;*
Philip. 20. *quod & in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens*, &c. Sanè abſolutiſſimus Dominus, & ipſiſſimus Deus non dedignatus eſt apparere ſub ſeruili forma, & ſeſe ſubdere omni homini, ſciens illo modo multum poſſe proficere ſaluti ſeruorum ſuorum. Ex quo ait Theodotus hom. 2. de Natiuit. habita in Concil. Epheſino tom. 6. cap. 10. *Neque enim turpe eſt clementi Domino, ſi in ſerui vtilitatem in quibuſdam ſeruilibus cum ſeruo communicet.* Quis adeò rationis expers hoc non æſtimet? Quod præcellens natura ſe demittat in vtilitatem, & bonum inferioris, id non poteſt illi eſſe indecens, aut indecorum. Tobias iunior quærens mercenarium aliquem viatorem cuius opera vteretur, cap. 5. *inuenit iuuenem ſplendidum, ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum: Et ignorans, quòd Angelus Dei eſſet*, &c. Ecce tibi Angelus Dei, & fortè vnus è primis cœli Principibus, non veretur formam mercenarij induere, vt Tobiam ducat, & reducat. Quis vnquam probro duxit Angelis, quòd tales ſe exhibeant hominibus? Ergo nec vlli alij poteſtati, nec diuinæ indecens eſt, quòd pro homine ſuo aliqua velit exercere ſeruilia. Ex quo ſapienter argumentatur Proclus, Epiſcop. Cyzici hom. de Nat. habita in Concil. Epheſ. tom. 6. cap. 7. inquiens: *Quod ſi ignominioſum eſſet Deo, in vterum, quem ipſe formarat, illabi; erit ergo, & Angelis quoque probroſum hominibus obſequi.* Quando autem nulli probro Angelis ducitur, quòd obſequium præſtent hominibus; nec id poteſtati vlli probroſum erit, nec Deo ipſi, qui ſe pro ſuis ſeruis vſque in formam ſeruilem demittit.
Matth. 8. Hinc Centurio ille Matth. 8. dicebat ad Ieſum: *Tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, & dico huic, vade, & vadit*, &c. Sic bonus volebat Ieſum facere, vt ipſe faciebat. Et cur non magis credit Deum aliter operaturum, ac operabatur is, qui homo erat? Sanè non putabat Deo indecorum, quòd ſponte ſeruos ſuos æmularetur. Ait
Baſil. Sel. D. Baſil. Sel. orat. 19. *Video ego quoque tuarum curationum agmina, video miraculorum virtutes eſſe tu expectatione, dum annuas. Mitte, vt ego milites, mitte ipſe contra morbum imperium, rebus paruis minores quoque imitare; Deus quo hominibus gratificetur, homines imitetur.* Nec putat indecorum Deo, quòd ad hominis imitationem deſcendat, vt homini gratificetur. Nulla eſt adeò magna natura, & ſublimis, quæ non ambiat etiam ſeruilia opera, per quæ magnum aliquod bonum operetur. Vnde idem D. Baſil. Sel. Virginitatem Mariæ Baſil. Sel.
extollens ait orat. 39. *O virginitas, per quam Angelis humanam gentem pridem auerſati, iure meritòque geſtiunt ad hominum ſeruitium deſtinari.* Sic ſublimiſſimæ naturæ Angelicæ hominibus ſeruire geſtiunt, quos nouerunt conſeruos. Et de Ieſu
ait D. Damaſcen. in carm. de Epiphania. D. Dam.

Mortale noſtrum conditum Dei manu
Genus, à tyranno deuoratum ad ſe trahit Chriſtus:
Peragens opus, quo maius, aut dici queat
Nam venit ad nos, ferret vt nobis opem.

Meritò putat magnum diuinæ beneficentiæ opus, quod opem deferat ſuis ſeruis.

§. XXVI.

Nulla abiectio ſponte ſumpta ob bonum aliquod honeſtum indecora eſt maieſtati.

NE Mihi obiicias, quod ait: *Obediente Domino voci hominis*, quando enim non coactus hominis imperio, ſed ſponte ſua Deus homini obediebat, nullum inde oriebatur diuinæ maie-
ſtati detrimentum. Hinc Hæreticos perdit Na- Nazianz.
zianzen. qui paſſionem Deo indecoram putabant. Ait enim orat 42. *At tu ea quidem, quæ minuunt, atque extenuant, profers; quæ autem efferunt, prætermis, atque id quidem expendis, quòd paſſus ſit, quòd autem ſponte, non adiungis.* Et quidem vbi paſſiones, & abiectiones ſponte, & liberè ſuſcipiuntur ob finem honeſtum, minimè debent indeco-
ræ Deo videri. Paul. ad Gal. 4. *Miſit Deus filium* Paul. Ad
ſuum factum de muliere, factum ſub lege, nec du- Gal 4.
bitat prædicare de filio Dei, quòd ſit factus de muliere, quando ad id non naturæ indigentia, ſed ſponte ſua, & mera voluntate ſua peruenit. Ex
quo aiebat D. Baſil. Sel orat. 39. *O aluum ſanctam,* Baſil. Sel.
Deique receptricem! In qua diſruptum eſt peccati chyrographum, in qua Deus factus eſt homo permanens Deus, & geſtari vtero ſuſtinuit, & ad noſtræ generationis humilitatem ſe deiecit, non exinanito gloriæ patriæ ſinu, quo maternos amplexus oppleret. Non enim in ea, quæ ſponte agenda ſuſcepit, ſeſe partitur Deus: quin potius manens in omnibus indiuiſus ſalutem mundo confert. Quæ agenda ſponte ſuſcipiuntur, non diuidunt in Ieſu Deum, quaſi Deus dedignetur ſibi ea tribuere; quin potius quaſi propria ea exhibet, vt mundo afferat mede-
lam. Matth. 27. clamat Ieſus: *Deus Deus meus, vt* Matth. 27.
quid dereliquiſti me? Ex quo ait Arnold. Carnot. Arnold.
ibi de diabolo: *Derelictum vidit ad tempus, & penitus poſſe extingui arbitratus eſt: Sed abiectio voluntaria non expers erat omnipotentiæ.* Sic ibi.

Ioſue 10. Fugerant enim quinque reges, & ſe abſconderant in ſpelunca vrbis Maceda. Nunciatúmque eſt Ioſue, quando inuenti eſſent quinque reges latentes in ſpelunca vrbis Maceda. Qui præcepit ſociis, & ait: Voluite ſaxa ingentia ad

os ſpeluncæ, & ponite viros induſtrios, qui clauſos cuſtodiant. Vos autem nolite ſtare, ſed perſequimini hoſtes, & extremos quoſque fugientium cædite, nec dimittatis eos vrbium ſuarum intrare præſidia, &c.

§. XXVII.

Hoc valde lethale peccatori, quòd ſe tenebris obnubilet, ne appareat.

DEſperati de victoria miſeri Amorrhæorum reges, ſe bello ſubtrahunt, & fugientes nigræ ſe dedunt ſpeluncæ, dicit namque: *Fugerant enim quinque reges, & ſe abſconderant in ſpelunca,* &c. Et ſanè lethaliſſimum eſt hoc ſuffugium peccatori, vt ſe abſcondat; qui magis poſſit viuere, ſi malitiam ſuam in aperto conſtituiſſet, confeſſus illam. Rex etiam Dauid poſt perpetratum ſcelus cum Bethſabee, ſtatim quæſiuit latibulum, quo prorſus cælaretur adulterium illud, 2. Reg. 11. fecit ab exercitu venire Vriam Ethæum Bethſabee virum, vt cum vxore dormiret, & ſic neſciretur vxoris furtum. Venit autem Vrias, ſtetit coram rege, proſpera victoriarum nuntiat, at rex parui æſtimat victorias audire; votum attendens, vt militem ſuadeat ire ad vxorem ſuam. Sed tota regis ſapientia manſit victa à fideli milite; qui dicebat: *Arca Dei, & Iſrael, & Iuda habitant in papilionibus, & Dominus meus Ioab, & ſerui domini mei ſuper faciem terræ manent; & ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea? Per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ non faciam rem hanc.* Vide regem, & vide militem. Rex totus erat in eo, vt occultaret facinus ſuum per ingreſſum militis ad vxorem ſuam. Miles autem licet ignorans facinus, è contra pugnabat; ne in domum ſuam iret, & tandem vicit miles. Et vnde factum eſt, quòd miles ſic reluctaretur regi in re adeò homini naturali? Equidem id veniebat ex prouidentia diuina, cauente, ne Dauid cum facinore ſuo occultaretur, vt quod illi eſſet lethaliſſimum. Rem pulchrè expendit D. Chryſoſtom in Pſalm. 50. inquiens: *Rex iniquitatem ſcelere vult celare. Scripſit itaque, vt ad ſe veniret Vrias, venit Vrias de caſtris. Audiuit rex, quòd miles vicerit, & dolet, quod ipſe ſit victus. Miles victoriam annuntiat, & rex præ confuſione ſua peccatum timet confiteri. Vide itaque clementiã Dei, quomodo immutat conſilia hominum, qui in malis ſuis celare cupiunt, quod admittunt.* Timebat confiteri rex peccatum ſuum, imò amabat illud tenebris obducere, ſed non præualebat in aſtutia ſua, operante id clementia Dei, à clementiſſimo enim Deo venit, quod peccatores latibula non inueniant peccatis ſuis, ſed magis illa per confeſſionem publicent. Hinc Samaritanæ fœminæ poſt longas gratiæ promiſſiones, antequam illi donaret aquam viuam, ait Ioan. 4. *Voca virum tuum:* ſciebat illam eſſe tunc viduam, nec habere legitimum virum, ſed turpem amicum. Cur ergo dicit, vt vocet virum? An volebat adeſſe illud turpitudinis mancipium? Abſit, ſed volebat, ne mulier abſconſam ſeruaret malitiam ſuam, ſed vt illam produceret in lucem, & per confeſſionem, aquam viuentem reciperet. Quò ſpectans D. Gauden. tract. de Paral. ait: *Iam Dominus Samaritana illius mulieris vitia occulta prodiderat, & confeſſam ſpirituali fonte mundauerat.* Et mundities, & ſanitas Samaritanæ per Ieſum in eo fuit conſtituta; quòd nil in ea occultum, & cælatum maneret, ſed omnia vitia in lucem proditent, & ſic confeſſa vitam reciperet. Caue peccator latibula, magis ama confeſſionis lumina, iis tendis in vitam; illis pararis ad extrema ſupplicia. Hinc Thamar Gen. 38. furata ſoceri concubitum, non occultabat vterum, ait enim text. *Poſt tres menſes nuntiauerunt Iudæ dicentes: Fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus illius intumeſcere.* Per tres menſes intumeſcebat vterus, & illa non occultabat; ſed & Elizabeth mater Ioannis, vt in ſenectute conceperat, ſic vt ait Lucas cap. 1. *Occultabat ſe menſibus quinque*; hæc per quinque menſes ſe occultat, illa nec trium menſium vterum occultari permittit. Et cur illa non magis ſe occultat, quam hæc? Hæc erat ſancta, & iuſta, quæ in ſanctitatum occultatione nullum ſentiebat periculum. Illa peccatrix erat, & inde merito cauet latibulum, lethale enim eſt peccatoribus, quòd velint abſcondi, & latere facinora ſua.

2. Reg. 11.
Pſalm. 50.
Ioan. 4.
Gauden.
Gen. 38.
Lucæ 1.

§. XXVIII.

Quàm parem dolorem pariant gaudia mundi.

QVi tanta exultatione in prælium coierant reges, nunc miſerè coëunt in ſpeluncam, inde ad exitum venturi. Sic de illis primò dicebatur: *Congregati igitur aſcenderunt quinque reges Amorrhæorum, & caſtrametati ſunt circa Gabaon oppugnantes eam.* Modò autem de eiſdem dicitur: *Fugerant quinque reges, & ſe abſconderant in ſpelunca,* &c. ibique ingenti lapide ad oſtium ſpeluncæ obuoluto tenebantur concluſi à Ioſue. Componè modò horum regum primam congregationem in prælium, & ſecundam in ſpelunca. Primò congregati exultabant, & inſultabant, modò congregati in obſcuro ſpecu miſerè conficiuntur. Quã alacritate ſe mutuo reſpiciebant in prælio? Quõ dolore ſe mutuo reſpiciunt in ſpelunca? Sic ſiẽ mundialia gaudia finiuntur, vt parem ſibi dolorem parturiant. Threnor. cap. 2. aiebat Ierem. *Repulit Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ, tradidit in manus inimici muros turrium eius, vocem dederunt in domo Domini ſicut in die ſolemni:* In media ciuitatis Ieroſolymitanæ ruina dicuntur Iudæi vocem dediſſe ſicut in die ſolemni. Sed quid clamor luctus cum die ſolemni? Planè ſolemnitatum mundialium gaudia menſuram futuri doloris ex ſe inferunt. Ait Rupert lib. 1. in Ierem. cap. 42. *Vocem dederunt in domo Domini, ſicut in die ſolemni. Ac ſi diceret, Nunquam altius in gaudio ſolemnitatis cecinerant, quàm nunc in anguſtia, & dolore clamauerunt.* Ecce tibi, vt mundiali ſolemnitati, & gaudio reſpondet dolor, & anguſtia in exitio. His oculis velim, quòd homines reſpicerent gaudia mundi, nimirum vt certiſſimas dolorum, anguſtiarúmque menſuras; quibus ad æqualitatem in fine reſpondeat dolor, & anguſtia. Eiuſdem menſuræ erit dolor venturus, cum gaudio peccantium. Hinc Gen. 3. ad mulierem dicitur: *In dolore paries:* circa quæ D. Baſil. Sel. orat. 3 ait: *Cum fructu interdicto, te non abſtinueris, fructu vteri tui miſerè cruciaberis.* Sic fructus interdictus cum gaudio ſuſceptus iam fructum dolorum, & cruciatum deſignabat. Quis ignoret gaudia Philiſtinorum,

Thren. 2.
Rupert.
Gen. 3.

rum, quando percusserunt Israëlem, & captiuam duxerunt Dei arcam? At par facinori illos statim
1.Reg.5. concussit plaga. Dicit enim 1. Reg. 5. *Aggrauata est manus Domini super Azotios, & percussit in secretiori parte narium Azotum, & fines eius. Et ebullierunt villæ, & agri, in medio regionis illius, & nati sunt mures.* De qua plaga ait D. Augustin. lib. 2. mirab. script. cap. 7. *Conuenienter Dominus illis vtramque pœnam parauerat, qualem rerum ipsarum conueniens ratio exigebat: quatenus qui misera animalia diuino cultu venerabantur, per miserrima animalia in aduentu dominicæ legis castigarentur. Et qui tabernaculi Domini interiora, id est, arcam extra limites suos protraxere, hi interiorum suorum foras prominentium fœda affligerentur clade.* Sic peccantium gaudia similem dolorem, & angustiam sibi pariunt.

§. XXIX.

Pœnalia hominum mala redduntur à vero Iesu in bonorum causas.

VT Iosue audiuit clausos esse reges in spelunca, iubet lapidem admoueri speluncæ ad ostium; sic enim dicit: *Voluite saxa ingentia ad os speluncæ, & ponite viros industrios, qui clausos custodiant.* Sic lapis ingens detinet miseros ad ruinam, cui assident milites custodes. Quò vbi perueni, non possum non meminisse diuinissimi regis Iesu, qui in spelunca sepulchri depositus fuit, & ingenti lapide conclusus, cui etiam Pharisæi addi-
Matth.27. derunt custodiam militum. De quibus in Matth. 27. *Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum, signantes lapidem cum custodibus.* Ioseph ab Arimathia saxum ingens aduoluerat ad ostium monumenti; at Pharisæi militum custodiam adhibuerunt. Sed quando reges Amorrhæi apposito lapide, custodibus adhibitis conclusi erant in spelunca, cur etiam verus Iesus passus est concludi in spelunca sepulchri admoto lapide, & similiter custodibus adhibitis? Cur non magis fugit, vel vmbram eorum, quibus perditi sunt regum nequissimi? Quæ saxa, & milites vexarunt Amorrhæorum Reges; hæc similiter Iesu adhibita eius illustrarunt potentiam, quæ mala hominum pœnalia
Isaias 33. in gloriam nouit conuertere. Quò spectans Isaias cap. 33. iuxta Septuag. lectionem ait: *Hic habitabit in excelsa spelunca petræ fortis:: Regem cum gloria videbitis.* De quo D. Hieron. in Matth. 27. ait: *Quod in sepulchro ponendus esset, propheta testimonium est dicentis: Hic habitabit in excisa spelunca petra fortissima, statimque sequitur: Regem cum gloria videbitis.* Ecce tibi Reges Amorrhæorum, & Regem cœlorum; & illi, & hic in spelunca clauduntur, sub ingenti saxo delitescunt, à militibus custodiuntur. Sed illic videre erat Reges in summis calamitatum tenebris, hîc videmus nostrum diuinissimum Regem cum gloria. Est equidem talis Iesus rex noster, vt quæ impiis in pœnam sunt in se suscepta, conuertat in gloriam, & in causas
Marci 16. ingentium bonorum. Hinc aiebat Marci cap. 16. *Qui crediderit; & baptizatus erit, saluus erit.* Et mirabar, quòd mundi salus constitueretur in baptismo aquæ. Cur tibi Deus placuit elementum aquæ, vt in illo constitueres salutis humanæ ianuam? Fuerat elementum aquæ primum, quod aduersus peccatores insurrexit, adeò, vt exceptis octo animabus vniuersos homines suffocaret
Gen.6. Inde Iesus ad hoc elementum accedit, il- *Gen.6.*
lamque facit humanæ salutis causam, vt quis sit Iesus demonstretur, cuius est lethalia peccatoribus conuertere in fontes sanitatum. Pulchrè accinit D. Damascen. in carm. de Epiphania fatus.

Te scimus olim, Christe rex, & maxima
Planèque mira perpetrans, cunctos aquis
Orbem per omnem perdidisse vltricibus,
Contra obruisse; nunc aquis nostrum scelus,
Nostri misertus dum saluti prospicis.

Quibus perdiderat aquis vniuersum orbem, eisdem modò gignit mundi salutem. Is enim est Iesus noster, qui sciat mala euocta pœnalia conuertere in bonum mundi; & de iis, quæ perdebant homines, vniuersis medelam perficere.

§. XXX.

Tota miserorum fœlicitas in eo est, quòd Iesu non pateat accessus ad illos.

DIctum est Iosue, quod reges laterent in spelunca, qui statim dixit: *Voluite saxa ingentia ad os speluncæ, & ponite viros industrios, qui clausos custodiant.* Quid miserius? Spelunca occluditur, ne vel Iesu ipsi pateat accessus ad conclusos. Magna sanè hæc iam erat inclusorum pœna, quòd à bonis, & iustis longè separati manerent. Meritò enim dicebat D. Dionys. Areop. epist. 10. *Ini-* *D.Dionys.*
qui discipulos Iesu ciuitatibus pellunt, illi ipsi sibi, quæ merentur profectò tribuentes; dum à sanctis scelesti dirimuntur, atque recedunt. Hoc putat sanctus iniquorum meritum esse, vt à sanctis recedant, vt nullus ad illos pateat, nec discipulis Iesu, nec ipsi Iesu accessus. Quando tota illorum fœlicitas esset, si ad illos Iesus accederet. Ait de Iesu Isaias c. 33. *Isaias 33.*
iuxta Septuag. *Hic habitabit in excelsa spelunca petræ fortis.* Spelunca erat, in qua latens diabolus omnia hominum corpora abscondebat, imò & erat spelunca, qua ipsas etiam sanctorum animas detinebat. Quid noster Iesus; Iussit ne, vt sibi illa spelunca lapidibus obstrueretur? Absit, sed ipse vsque ad illam speluncam per se descendit, iuxta illud: *Habitabit in excelsa spelunca,* &c. Iosue minimè accedit ad speluncam latentium regum, quin iubet ostium eius obstrui lapide ingenti; Iesus autem speluncam per se intrat, in eaque habitat, vbi conduntur corpora humana, vel vbi animæ sanctorum delitescebant. Et cur quando Iosue sibi obstruit aditum speluncæ regum, Iesus speluncas, vel sepulchri, vel inferni per se ingreditur? Illic ostendebatur infelicium reproborum conditio, quorum in malis nullus patet Iesu accessus nec aditus. Hîc ostenditur tota fœlicitas humana posita in eo, quòd in nullo pœnali loco existat, ad quem Iesus per se accedere non valeat. Sic enim desinent omnia mala, & syncera fœlicitas plaudet. Ad hæc
Inquitur D. Damascen. orat. in Sabbath. Sanct. *D.Dam.*
Nunc verbum ad serpentem descendit in terra visceribus latitantem, eumque diuinitatis suæ hamo, sub corpore, tanquam vermiculo abscondito extrahit: quosque dum viribus adhuc pollebat, miserandum in modum absorpserat, eosdem nunc euomere compellit, in diuitijs suis gloriantem, inanem dimittit. Proh Iesu, in quantum hominum bonum, vsque in terræ viscera descendis! Ibi serpentem vetustum diabolum perdis, & tuos facis in salutem procedere. Et explicatiùs adhuc: *Iesus in monimento ponitur, in terra sepultis, obliuionique datis annumerantur:*

erat

ærea nunc conteruntur portæ, ferrei confringuntur vectes; portæ, inquam, illæ æternæ nunc auferuntur, terraque fundamenta reteguntur, fremente licet, atque exhorreſcente inferorum cuſtode. Sic vbi Ieſus intrat mortuorum ſpeluncam, mille aperit vias ſalutis, quin nigri cuſtodes reſiſtant. Felix ille, qui licet tenebroſis ſpecubus ſepultus acceſſum præbuerit Ieſu, nunquam non concipiet ſpem vitæ. Sanè tota fœlicitas noſtra eſt, quod pateat Ieſu ad nos acceſſus, nullo enim malo obruemur.

Iſaias 11. Iſaias cap. 11. dicebat: *Delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis, & in cauernam reguli, qui ablactatus eſt, mittet manus ſuas.* Ecce tibi, vt diuiniſſimus infans manus ſuas mittit in cauernas regulorum; non enim iubet oſtia eorum occludi, quin potius ipſe intrat, & omnia luſtrat, repagulaque tentat manu ſua. Quid tunc? Omnia inde

D. Dam. mala exſufflat. Ait D. Damaſcen. ſupra: *Natus, datuſque nobis puer, in foramen aſpidum deſcendens, vexat, interimit, perdit arrogantem illum, magnaque iactantia inſoleſcentem. Nunc inferorum ſedes cœlum efficitur; infima terra luce complentur, cæciſque viſus reſtituuntur.* Quæ non bona parturiantur, vel in ſpecubus terræ deliteſcentibus, dum eò Ieſus accedat? Noli timere homo, quouis concludaris ſpelæo; tantùm cura, ne oſtium Ieſu obſtruatur, ſed magis vt pateat illi acceſſus. Si enim Ieſus accedat, ſi vel mittat manum ſuam in foramina cauernæ, etiam renuentibus inferorum cuſtodibus, mille vias ſalutis ſuis hominibus aperiet.

Gen. 9. Gen. 9. vt daret Deus ſignum fœderis mundo ait: *Arcum meum ponam in nubibus*, &c. Et cur arcus in nubibus ponitur in ſignum ſerenitatis? Dum nigris occluditur nubibus aër, ſi in illis arcus apparet, ſignum eſt quod è regione iam clarus Sol rutilat, trahit enim arcus de aduerſo Sole colores. Vnde euidentiſſimè patet, quòd totus mundus non cadit ſub pluuia. Id quod ſapientiſſimè notat D. Auguſt. lib. 5. aduerſus legis, & Prophetarum contrarios, cap. 20. in ſpirituali animæ diluuio. Licet enim ſcelerum nubibus denſiſſimis obſcuremur; ſolet aliquando diuiniſſimi Solis radius accedere ad illas nubes, intérque obſcuritatem peccatorum fulgere. Quid tunc? Si Solis Ieſu radius, vel tenebroſa corda pertingat, ibique quaſi inter nubes effulgeat; iam manifeſtiſſimum ſignum eſt appropinquantis ſalutis.

Ioſue cap. 10: Reuerſuſque eſt omnis exercitus ad Ioſue in Maceda, vbi tunc erant caſtra, ſani, & integro numero, nulluſque contra filios Iſraël mutire auſus eſt. Præcepitque Ioſue dicens: Aperite os ſpeluncæ, & producite ad me quinque reges, qui in ea latitant. Feceruntque miniſtri, vt ſibi fuerat imperatum; & eduxerunt ad eum quinque reges de ſpelunca, &c. Cumque educti eſſent ad eum, vocauit omnes viros Iſraël, & ait: Ite, & ponite pedes ſuper colla regum iſtorum. Qui cum pertexiſſent, & ſubiectorum colla pedibus calcarent, rurſum ait ad eos: Nolite timere, nec pauеatis, confortamini, &c.

§. XXXI.

Tunc euidentiſſimè regnum cadit peccati, cùm muta fiunt hominis labia, ne iuſtis obloquantur.

ECce ſignum diuinæ victoriæ, & certiſſimæ ruinæ regni peccati, nimirum ait: *Nulluſque contra filios Iſrael mutire auſus eſt.* Ex Hebræo ait: *Non mouit in filios Iſrael vllus linguam ſuam*: ex quo obmuteſcunt linguæ in hominibus, ne ſanctos percutiant, clariſſimum eſt ſignum ruinæ, qua peccati regnum incipit perire. Antiochus ille tyrannus, vt plenus diabolico ſpiritu 2. Macha- 2 Mac. 7.
bæor. 7. ſic aggreſſus conſtantiſſimos iuuenes pueros fratres Machabæos, *iuſſit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam*, &c. Hoc fuit primum in puero Machabæo certamen, quod fuit in Iobo vltimum; quippè Iob poſt prælium illud, poſt ſpoliationem bonorum, poſt raptos filios, poſt morbos, poſt carnes exeſas, adhuc dicebat, cap. 19. Iob. 19.
Derelicta ſunt tantummodo labia mea, &c. Et cur Iobo poſt tot prælia derelinquuntur adhuc, quæ ad vocem pertinent, cum Machabæo in primo congreſſu eripiatur lingua? In Iobo nunquam deſperauit malignus victoriam; ſed ſemper credens ſe præualiturum, vocis inſtrumenta relinquebat, ſi fortè in maledicta aliqua proſilirent. In nobili autem Machabæo, ſic miratur inuincibilem iuuenem, vt prorſus oſtendatur de illo vincendo deſperaſſe, & ideò, vel linguam ei auferri iubet minimè eius malitiæ profuturam. Ait Euſeb. Euſeb.
Gallicanus ſerm. de Sanct. Romano in re ſimili: *Qua ſpe vltra in ſacrum corpus belluina graſſaris immanitas? Propter hoc ſolum hactenus in reliqua membra ſæuiſti, vt aliquem fructum crudelitatis tuæ ex afflictione ſuſciperes: ſed dum vocis miniſterium rapuiſti, iam de victoria deſperaſti.* Ecce tibi diaboli victoria deſperatur, eo ipſo, quod vocis inſtrumenta auferantur. Hoc equidem euidentiſſimum ſignum eſt labentis regni peccati, quòd labia malignantium aduerſus iuſtos muta fiant. Balac Madianitarum rex in maximas anguſtias redactus, eo peruenit, vt totum victoriæ ſuæ negotium in eò conſtitueret, quod Balaam populo Iſraëlitarum malediceret. Ibat ergo Balaam maledicturus, at angelico gladio correptus, prorſus ad maledicendum fit mutus, ait enim ipſe Num. 23. *Quo-* Num. 23.
modo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione deteſter, quem Dominus non deteſtatur? De ſummis ſilicibus videbo eum, &c. Ecce primum regni impiorum ruituri indicium, nimirum, quòd hæreat maledica lingua. Ait Hugo Victorin. ſerm. Vict. 75.
75. *Ipſe denique cognito, quòd contra Deum graditur, dum eius maledicere populo conatur: timore corripitur, & ſi non à malignitate prauæ voluntatis, à malignitate tamen detractionis refrænatur. Et eius maledictio in benedictionem vertitur, & bona de iuſtis ſatagit, licet inuitus, prædicare. Balaam quoque gladio filiorum Iſrael perimitur*, &c. Expende coniunctum hoc, nimirum maledica lingua refrænatus, & principatus impiorum perditur; vbi maledicus ſilet aduerſus iuſtos, cadunt diaboli vires. Vtinam obmuteſcerent humanæ linguæ, & fallat, ſi vlla diabolo victoria veniret; qui in tantum præualet, in quantum habet hominum linguas ſolutas. Numer. 12. ait: *Locuta eſt Maria &* Num. 12.
Aaron contra Moyſem, &c. Quæ circa D. Ambr. in 5. cap. D. Lucæ in fine ait: *Maria ibi prolixius*

eſt

eſt locuta cum fratre, nequaquam ſui pœnam ſermonis euaſit. Idem fuit, & in Maria illa linguam eſſe ſolutam, & peccati regnum ſtabiliri. Hinc
Act. 16. Actor. 16. mulier quædam ſpiritum diabolicum habens clamabat in dies laudans Paulum Apoſtolum, & Barnabam dicens: *Iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis:: Dolens autem Paulus, & conuerſus ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exijt eadem hora.* Sic Paulus ooo paſſus eſt diabolum vti humana lingua, nec in boonum, ſciens inde regnum eius poſſe ſtabiliri; ſed diabolum & tace-
Chryſoſt. re coëgit, & exire. Ait D. Chryſoſt. orat. 3. in Iudæos: *Dixit ſpiritui: Exi ab ea. Qua de cauſa? Quoniam clamabat: Iſti homines ſerui Dei altiſſimi ſunt. Tacentes enim non perinde decepiſſent ſimplices, loquentes autem multos ſimpliciores erant attracturi, perſuaſurique, quo nimirum ſibi in alijs rebus auſcultarent.* Maluit Paulus linguam diabolo eripere, vt ne mutiret quidem, ſciens inde regnum eius minimè præualiturum. Ideò de nobili
Luc. 11. triumphatore Ieſu ait Luc. cap. 11. *Et cum eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus*; primum dæmonium eiecit, quàm muti ſolueretur lingua; ne ſi lingua ſoluta Dæmoni iungeretur, eius regnum ſtabiliret.

§. XXXII.

Non parui doloris, & pœnæ res eſt ingenuo viro, quòd teneatur reges coram offendere.

Miſerorum regum colla à ſuis militibus calcari Ioſue præcipit, & iam calcantes ea hortatur iis verbis: *Nolite timere, nec pauoatis, confortamini, & eſtote robuſti*, &c. Et cur neceſſum erat tot, tantiſque verbis robur indere militibus, vt conculcarent captiuos, & ligatos reges? An miſeri reges aliquo modo obſiſtere poterant, vel poterant aliquem inferre metum calcatoribus ſuis? Minimè, ſed ingenuis animis Iſraëlitarum adeò durum erat, & acerbum, ſic reges opprimere, vt roborandi eſſent in facinore, quaſi ipſi aliquid magnum paterentur. Et quando ingenuo animo non pœna eſt, quòd teneatur offendere regem? Notiſſima eſt hiſtoria trium puerorum Hæbræorum; quando erecta fuit imago aurea à rege Baby-
Daniel 3. loniæ, vt adoraretur, Daniel cap. 3. Tunc inter regis famulos, in ipſa aula inoenti ſunt tres Hebræi pueri regiis expenſis nutriti, qui iuxta Dei veri legem non poterant imagini adorationem exhibere. Ij adducuntur coram rege, quibus rex iubet, vt quam primum procidant, & adorent imaginem, alioqoin flammanti fornaci tradendi. Ad hæc vno ore dicunt: *Non oportet nos de hac re reſpondere tibi: Ecce enim Deus noſter quem colimus poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus ſuis, ô rex liberare. Quod ſi nolueris, notum ſit tibi, rex, quia Deos tuos non colimus, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adoramus.* Sic tres pueri lege diuina conſtricti ſeſe Regi Babylonio oppoſuere. Et quanto dolori illis hæc oppoſitio, &
Tertul. regis contemptus? Sapienter Tertul. lib. aduerſus Gnoſticos in illa putat totum martyrij tormentum perfectum. Ait enim: *Itaque conditionales minas regis excutiunt. Non habemus, inquiunt, neceſſitatem reſpondendi huic tuo imperio. Eſt enim Deus noſter potens eruere nos de fornace ignis, & tunc manifeſtum erit tibi, quod neque imaginem tuam adorabimus. O martyrium ſine paſſione perfectum, ſatis paſſi, ſatis exuſti ſunt, quos propterea Deus texit, ne poteſtatem eius mentiri viderentur.* Expende illa: *Satis paſſi, ſatis exuſti*, qui enim ſic videbantur regem contemnere, eiuſque conculcare imperium, ſatis reputantur paſſi, ſatis exuſti, vt qui, vel ante paſſionem corporis, totum martyrij tormentum ſuſtinuerint. Tormentum equidem eſt non leue ingenuis mentibus eò deduci, vt cogantur reges con-
Dan. 3. temnere. Quò ſpectabat ipſe rex, Dan. 3. quando miratus puerorum indemnitatem mediis in flammis aiebat: *Benedictus Deus Sidrach, Miſach, & Abdenago, qui miſit Angelum ſuum, & eruit ſeruos ſuos, qui crediderunt in eum: & verbum Regis immutauerunt, & tradiderunt corpora ſua*, &c. Ad idem refert, quòd tradiderint corpora ſua, & quòd immutarint verbum regis; quaſi res eſſet eiuſdem pœnæ, & afflictionis. Nec maior afflictio inueniatur in traditione corporis, vt torqueatur, quàm in contemptu regalis imperij. Inſinuabat id Dauid, quando infenſiſſimum ſibi regem habens
1. Reg. 24. in ſpelunca 1. Reg. 24. ſuccidit particulam purpureæ chlamydis. Subdit enim ſtatim textus: *Poſt hæc percuſſit cor ſuum Dauid, eo quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul.* Non enim ſine intimo cordis ſui dolore bonus Dauid eò deductus eſt, vt pallium ſcinderet regis, vt credamus ingenuis animis non paruo eſſe dolori, quòd regiam dignitatem offendant. Fuerat equidem præciſio illa pallij aliquomodo iniurioſa Sauli, vt notat Caietan. ideo facta fuit à Dauide tam ingenti dolore, quàm ſi præſcinderetur ſibi particula cordis, adeò familiare eſt bonis dolere in regum offenſione.

§. XXXIII.

Ad magnam Dei veritatem ſpectat, quod quis etiam contra animum ſuum non vereatur Reges.

Egreſſus Ioſue aduerſus validiſſimum exercitum Amorrhæorum regum, nullam facit exhortationem ſuis militibus, ſolum enim ait textus: *Aſcendit Ioſue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortiſſimi. Dixitque Dominus ad Ioſue: Ne timeas eos, in manus enim tuas tradidi illos, nullus ex eis tibi reſiſtere poterit. Irruit itaque Ioſue ſuper eos*, &c. Ecce tibi vt Ioſue fortiſſimos milites ſuos in prælium aduerſus quinque reges armatos ducens nihil illis dicit, nec confortari iubet, ſed accepta Dei promiſſione tacitus in hoſtes ruit. At verò poſt debellatos hoſtes, poſt captos reges, & ligatos, vbi eorum colla calcari à ſuis iubet, nunc multus eſt in adhortandis, confirmandis, ſtimulandiſque ſuis. Quippe ait: *Nolite timere, nec paueatis, confortamini, eſtote robuſti*, &c. Et cur non iubet eos confortari, quando conflicturi erant cum armatis, & eos confortari iubet, quando conculcaturi exercitus viſebantur? modò reges quinque clarè viſuntur, vt autem homines regibus clarè viſis contrarientur, & non magis illos vereantur, & à parte illorum fiant, magna & extraordinaria virtus requiritur. Tres pueri Hebræi poſiti coram rege Babylonio, vt vel adorent eius imaginem, vel mittantur in flam-
Dan. 3. mantem caminum, ſic aiunt Dan. 3. *Ecce Deus noſter poteſt eripere nos de camino ignis, & de manibus tuis, ò rex, liberare. Quod ſi nolueris, notum*

ſit

ſit tibi, ô rex, quia Deos tuos non colimus, &c. Quæ
Tertul. verba arguitè ponuntur à Tertul. in rem præſentem lib. aduerſus Gnoſticos; ait enim: *Eſt enim Deus noſter potens eruere nos de fornace ignis, & ex manibus tuis, ô rex; & tunc manifeſtum fiet tibi, quod neque idolo tuo famulabimur, neque imaginem tuam auream adorabimus.* Expende illa: *Et tunc manifeſtum fiet*, &c. quippe, cum potentia Dei appareat concomitans illos, & conſeruans illæſos in medio flammantis camini, tunc manifeſtum fiet, quàm longè illi ſint à regis cultura in malum animæ ſuæ. Tanta enim Dei virtus, & potentia requiritur, vt ſe exhibeat homo etiam propter Deum Regi aduerſarium, & inimicum. Ait 3.
3. Reg. 18. Reg. 18. *Vocauit Achab Abdiam diſpenſatorem domus ſuæ. Abdias autem timebat dominum Deum valde. Nam cum interficeret Iezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, & abſcondit eos*, &c. Hoc mirabile erat in Abdia, quod ſæuientibus Achab, & Iezabel regibus in prophetas Domini, ipſe contemnens regia decreta, fouebat prophetas; nec quotidiana regum conſuetudine, potuit à pietate in Deum ſeparari. Et vnde tanta virtus in homine, qua obſiſtat regibus etiam cum
Theodor. vitæ periculo? Ait Theodor. quæſt. 53. ibi: *Abdias autem tunc erat valde pius. Nam primum quidem cernens prophetas occidi à Iezabel, non ſolum occultauit, ſed etiam pauit. Nec timuit eius, qua dominabatur cruentam ſæuitiam, ſed omnibus prætulit pietatem. Hæc enim ſunt viri diuina meditantis, & ſcientis vim diuini ſpiritus.* Niſi enim ſciret vires diuini Spiritus, eaſque multis expertus in ſe fuiſſet, non ſic regum placitis obſtitiſſet. Magna equidem Dei virtus eſt, quæ facit homines, vel in ſalutem animæ ſuæ à regibus deſciſcere. Elias etiam Achabo contrariatus famem terræ induxit, furoremque regum fugiens ſedit in torrente Carith. 3.
3. Reg. 17. Reg. 17. *Corui quoque deferebant & panem, & carnes mane*, &c. Quod miratus Tertul. lib. contra Phychic. cap. 8. ait: *Deferant corui, qui illum liberalius paſcerent? An difficile Angelo fuerat aliquem alicunde de conuiuio regis miniſtrum cum inſtructiſſimo ferculo raptum ad Heliam transferre, ſicut Danieli in lacum leonum eſurienti prandium metentium exhibitum eſt?* Sapienter putat bonus magiſter illam cibi parſimoniam in pane, & carne Heliæ per coruum allatam non fuiſſe, ex eo quod non potuiſſet Angelus Dei alicunde regium miniſtrum rapere, qui inſtructiſſimum ferculum eſurienti miniſtraret. Et illud valde notandum, quòd non dicatur Angelus non difficile poſſe rapere miniſtrum regium de menſa regis Iſraël; ſed notanter dicit, *Non difficile Angelo fuerat aliquem alicunde de conuiuio regis miniſtrum cum inſtructiſſimo ferculo raptum*, &c. Verbum enim *alicunde*, nullum regnum determinat, nullam regis menſam deſignat in particulari, de qua difficile fuiſſet Angelo afferre aliquem Heliæ liberalius miniſtrantem. Cur ergo non magis deſignauit regnum Iſraëlis, ad quod pertinebat Helias? Cur cauit nominare aut menſam, aut Regiam Achabi regis, quæ præſentiſſima erat, vt inde facilius Angelus miniſtrum raperet? Vt nouit Achabum Heliæ aduerſantem, forſan non putauit angelicæ eſſe virtutis inde miniſterium inuenire, qui regi vellet obſiſtere, vt prophetam paſceret. Ideò cauit nominare miniſtrum de Iſraëlis regno; eſſet enim ibi ſingularis difficultas, quæ vires angeli excederet; nam facere, quod homo Regibus morem non gerat, non angelicæ, ſed diuinæ videtur eſſe potentiæ.

Ioſue cap. 10. Percuſſitque Ioſue, & interfecit eos, atque ſuſpendit ſuper quinque ſtipites; fueruntque ſuſpenſi vſque ad veſperum. Cúmque occumberet Sol, præcepit ſociis, vt deponerent eos de patibulis. Qui depoſitos proiecerunt eos in ſpeluncam, in qua latuerant, & poſuerunt ſuper os eius ſaxa ingentia, quæ permanent vſque in præſens. Eodem quippè die Macedam cepit Ioſue, & percuſſit eam in ore gladij, regemque illius interfecit, &c.

§. XXXIV.

Maximè ad ſalutem populi conducit extirpatio nefariorum.

AVdis à Ioſue peſſundatos reges, & interfectos, & ſuſpenſos; ſic enim dicit: *Percuſſitque Ioſue, & interfecit eos, atque ſuſpendit ſuper quinque ſtipites*, &c. In quo non crudelitatem tyranni, ſed clementiam debemus æſtimare Saluatoris, cuius etiam eſt omnimoda extirpatio nefariorum. Cum Iſraëlitæ premerentur ſeruitute ſub rege Moabita Eglon, excitauit Dominus eis ſaluatorem nomine Aod, qui diſſimulato negotio cum rege ad aulam profectus eſt; quid tunc? Ait Iudic. cap. 3. *Ingreſſus eſt Aod ad regem, ſedebat autem in æſtiuo cænaculo ſolus, dixitque: Verbum Dei* Iudic. 3.
habeo ad te, qui ſtatim ſurrexit de throno. Extenditque Aod ſiniſtram manum, tulit ſicam de dextro fæmore ſuo, infixitque eam in ventrem eius, &c. Quibus illud notandum venit, quod cum Aod vellet interficere regem Eglon, dixerit ſe ad illum habere verbum Dei. At Deus nullum verbum oſtenditur feciſſe de interficiendo rege, qualiter ergo Aod ait ſe tale verbum Dei habere? An bonus populi Iſraëlitici ſaluator in eo mentitus eſt? Abſit, eo enim ipſo, quod à Deo ſaluator populi ſui creatus eſt, intelligebatur verbum Dei habere, vt interficeret nefarium quemquam populo infenſum. Ait D. Auguſt. quæſt. 20. in præſenti: D. Auguſt.
dixit Aod: Verbum Dei mihi ad te rex. Sed poteſt non eſſe mendacium, quandoquidem verbi nomine ſolet etiam factum appellare ſcriptura, & re vera ita erat. Quod autem dixit, verbum Dei: intelligendum eſt hoc illi Deum, vt faceret, præcepiſſe; qui eum populo ſuo excitauerat ſaluatorem. Ex quo à Deo ſaluator excitatus fuerat Aod in populo ſuo; habebat iam ab ipſo Deo, quod perſequeretur, & interficeret, & funditus extirparet nefarios, & nocentes. Saluatoris enim pientiſſimi eſt, ſine venia deſtruere eos, qui morte ſua populo damnum eripere, & commodum poſſunt afferre. Sic cum Saul præuaricatus eſt legem Domini in Amalechitarum præda; ſtatim Dominus ait 1. Reg. 15. 1. Reg. 15.
Pœnitet me, quod conſtituerim Saul regem; & de illo proiiciendo à regno agit cum Samuele. Quanta hæc ſeueritas Dei? Cur non magis ſemel peccanti pepercit? Cur tam citò, & tam irreconciliabiliter agit de eo pellendo? Non ibi ſpectes nimiam ſeueritatem Dei, ſed potius ingentem bonitatem, & benignitatem eius in populum Iſraëlis, de qua benignitate proueniebat, quod noxium illi hominem penitus expelleret. Ait Theod. ibi quæſt. Theod.
33. *Verbis ergo vſus eſt Deus humanis loquens cum hominibus,*

hominibus, *& dixit: Pœnitet me, quòd vnxerim Saulem regem, pro eo quod eſt: Volo alij dare regni poteſtatem, facere autem, vt hic à regno ceſſet propter meam benignitatem, & in homines beneuolentiam.* Expende motiuum diuinum Saulis depellendi, nimirum ait Deus, *Propter meam benignitatem*, &c. de benignitate enim Saluatoris, non de crudelitate tyranni venit, quòd noxia membra amputentur.

§. XXXV.

Scelerum turpitudo ea eſt, qua vel pijſsimos, & benigniſsimos in ſe concitet.

NE mihi reſpicias, quòd reges peſſundentur, & turpiter interficiantur, ſed & illud conſidera; quòd id per Ioſue fiat, quippè dicit: *Percuſſitque Ioſue, & interfecit eos, atque ſuſpendit*, &c. Ioſue ille, cuius nomen ſalutem halat, cuius placidiſſimos mores vbique teſtatur ſacra lectio, cuius manſuetudo, & benignitas nota eſt populo Hebræo; ille, inquam, Ioſue tantus, tam benignus, tam ſalutaris reges Amorrhæorum peſſundatos percuſſit, interfecit; ſuſpendit. Tanta eſt ſceleratorum hominum turpitudo, vt vel à benigniſſimo ſic tractari debeat. Moyſes vbi idolum à populo adoratum vidit, in pulueremque comminuit, ſic ad Leuitas loquitur Exod 32. *Ponat vir gladium ſuper fœmur ſuum; ite, & redite de porta vſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum.* Quid ſeuerius? Interea tamen clamabat ad Dominum: *Peccauit populus iſte peccatum maximum, feceruntque ſibi Deos aureos; aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Quid amantius? Sanè maximè amabat, qui ſic ſe deuouebat pro ſuis popularibus, quos nihilominus percutiebat, mactabat. Quid ergo crudelis erat iſta mactatio profecta à corde ſic amante? Abſit; ſed tanta erat turpitudo commiſſi peccati, vt vel à benigniſſimo amatore extorquere deberet vindictam adeò maximam. Ex quo ait D. Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum, cap. 79. *Comparans ergo vnuſquiſque piè prudens illam cædem, & hanc precem, videt profectò, apertiſſiméque videt, quantum malum ſit animæ, per ſimulacra dæmonum fornicari, quando ſic ſæuit, qui ſic amat.* Non equidem crudelitati dandum Moyſi, quòd idololatras mactet; ſed ſceleris magnitudo cauenda magis; quando ſic in ſceleratos ſæuit, qui ſic homines amabat, vt pro illis ſe opponeret diuino gladio. Quid maius de ſcelerum fœditate dicatur? Vt eam horream, non neceſſum eſt, quòd videam ſceleratos excarnificari, æternis deputari flammis: hoc enim ſufficit, quòd videam ſæuire in eos eum, qui tantus eſt hominum amator. Iſaias 1. ait Dominus: *Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt: Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me ::: Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis :: Super quo percutiam vos*, &c. Duo inuenio in iis verbis maximè notanda; alterum, quod ſe patrem gentis illius Deus nominet, nec ſolum patrem, ſed & indulgentiſſimum nutritorem, ait enim: *filios enutriui, & exaltaui.* Alterum, quod ſimul in illos tot maledicta contorquear, illóſque pene inſanabili plaga feriat. Et cur cum ſic percutis Domine, patrem te eſſe meminiſti? Vt fœditatem exaggeret ſceleratorum, quæ tanta eſt, vt vel ab amantiſſimo parente tantam plagam extorquere poſſit. Quò ſpectans D Zeno lib. 3. ſerm 35. ait: *Infelix culpa eſt fratres, in qua locum qualiſcumque non inuenit excuſatio! Deteſtabilis certè filius, quem pater pius, quem pater damnat iniuſtus.* In damnatione filij per patrem, non patris crudelitas accuſatur, ſed filij fœdiſſima vita maximè explicatur, quæ vel à pio parente ſic debeat tractari. Heu impiorum hominum infelicitatem. Caue homo, caue peccata; in quæ vel benigniſſima viſcera, vel paterni animi neſciunt iacula non contorquere lethalia. Geneſ. 9. euigilans Noë in filium, & nepotem iratus ait: *Maledictus Chanaam, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis.* Quæ verba miratus Origen. non Noëmi iracundiam notat, ſed filij ſcelus nefarium. Ait enim lib. 1. in Iob: *Nihil iuuit Chanaam, neque Dei colloquium, neque creatoris benedictio, neque patris iuſtitia, cum ipſe declinauerit à iuſtitia, vt impietatem arriperet, propter quam redactus eſt in maledictum, & ſeruitutem. Nam ipſe pater Noe, qui eius libertatem, atque generoſitatem erat defenſurus, ipſe iuſto Dei iudicio, in maledictum, atque ſeruitutem eum condemnauit.* Quanta eſt hominis culpa, quæ damnationem accipit à pio parente, à quo defenſionem debebat ſperare? Hinc horreo, cum audio Matth. 21. *Intrauit Ieſus in templum Dei & eijciebat omnes vendentes*, &c. Sed & Ioan. 2. ait: *Et cum feciſſet, quaſi flagellum de funiculis omnes eiecit*, &c. Quid durius? Flagellum ſuſtinent, à quo debebent ſperare remedium.

Exod. 32. *D. Auguſt.* *D. Zen.* *Gen 9.* *Iob 1.*

§. XXXVI.

Ex damnatorum numero nullum refrigerium miſeris oritur.

NOn ſinguli, ſed quini reges modò à Ioſue interficiuntur, ſuſpenduntur, ait enim; *Percuſſitque eos Ioſue, & interfecit, atque ſuſpendit ſuper quinque ſtipites*, &c. An quia quinque in pœnam venerant, mitiorem experti ſunt iudicem? Abſit; namque apud Ieſum damnatorum numerus non extorquet refrigerium vllum: Matth. 2. quinque etiam erant fatuæ virgines; quæ ſponſi oſtium pulſabant, vt ſibi reſeraretur, & pateret aditus ad cœleſtes nuptias. An quia quinque erant, cum illis actum eſt mitius? Minimè, ſed eadem aſperitate repelluntur, dicente Domino: *Neſcio vos.* Sapienter ibi D. Chryſoſt. homil. 6. ad Pop. Ant. ait: *Neque virgines quinque altera ab altera vllam inuenerunt veniam, ſed præ ijs, quæ benefecerunt, & hæ condemnatæ, & punitæ ſunt.* Vaniſſima eſt viliſſimorum peccatorum perſuaſio, quæ in numero damnatorum, aliquid ſibi minus apud cœleſtem iudicem præſumit. Non equidem Virgines fatuæ, quia quinæ pulſarunt, mitius acceperunt reſponſum; ſed eadem verbi aſperitate repulſæ ſunt. Sed & in conſummatione ſæculi, non tantùm quinæ, verùm millenæ, & millenæ cogentur ad ſiniſtram æterni iudicis. Ibi erunt innumeri, qui eſurientes minimè cibauerunt, ad quos reſpiciens Ieſus Matth. 25. dicet: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius; eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare*, &c. Planè ſiquis numerus peccantium profuit, nuſquam maior numerus inuenitur, quàm vbi hæc ſententia proferenda

Matth 2. *Chryſoſt.* *Matth. 25.*

eſt à iudice. Miteſcet ergo tanto numero peccantium viſo æternus Iudex? Nullo modo, non enim ex numero refrigerium naſcitur miſeris apud
Chryſoſt. Ieſum. D. Chryſoſtom. ſupra: *Peccatores peccantes non adiuuant delictorum communicatione. Etenim qui Chriſtum non cibauerunt, neque potauerunt, multi erant: ſed nihil ſibi inuicem profuerunt.* Crede mihi, nil proficit numerus damnatorum in æterna miſeria; nec minuitur dolor ex conſortio perituri. Imò aliquando, quòd quis cum multis pereat, magis adauget ruinam. Dicebat euidam
Iſaias 14. Iſaias, cap. 14. *Tu autem proiectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis, pollutus, & obuolutus cum his, qui interfecti ſunt gladio, & deſcenderunt ad fundamenta laci.* Expende illa: *Et obuolutus cum his*, &c. quæ quidem minimè ponuntur ad diminutionem pœnæ, ſed ad maiorem exaggerationem illius. Inde enim oſtenditur miſerior, quòd obuolutus cum multis procedat in extremam rui-
D. Aelr. nam. Quod diabolo attribuens D. Aelredus in Allegor. Tilmanni ait: *Diabolus pollutus dici poteſt ſanguine ſcilicet multorum, quos gladio iniquitatis occidit. Obuolutus malitia, & deſperatione, vt reparari non poſſit. Cuius ſicut, quàm cæterorum maior eſt malitia, ita intolerabilior erit, & pœna. Licet enim cum cæteris perditis ad profundum laci, id eſt profunda deſcendat inferni: in ipſo tamen profundo acriora expendet ſupplicia.* Non equidem conſortium multorum eum iuuabit, quominus acriorea pœnas luat. Imò inde magis eius acuetur ſupplicium.

§. XXXVII.

Ingens pondus ſuſtinet ſupplicij qui euolantes ad Ieſum impedit, & retrahit.

IN nullos acrior Ioſue extitit, quàm in hos quinque reges, quos & calcibus conculcare iubet, & interfici, & ſuſpendi in ligno, & in ſpeluncam detrudi, & ingentia ſaxa poni ſuper illos. Ait enim: *Et poſuerunt ſuper os eius ſaxa ingentia.* Illud erat antiquitus cum defunctis miſericordiæ argumentum, quòd iniecta terra ſuper illos, dicebatur: *Sit tibi terra leuis.* At cum iis miſeris regibus nihil leue amat eſſe Ioſue, poſt conculcationem, & mortem, & crucifixionem ſuper illos euoluens ſaxa ingentia, & grauiſſima. Nec mirò; iij enim conuenerant aduerſus Gabaonitas, eo quod ad Ieſum tranſierant fœderati cum illo; & nunquam non graue pondus ſupplicij ſuſtinet, quiſquis tranſeuntes ad verum Ieſum cœli principem impedit. Caſtigaturus Dominus ſerpen-
Gen. 3. tem Gen. 3. ait ad illum: *Super pectus tuum gradieris, & terram comedes*, &c. Et quam terram illi comedendam tribuit? An leuem illam, quam communiter precamur defunctis? Abſit, ſed terram grauiſſimam, ſub qua prematur miſer; vt enim euolantem ad Deum hominem peſtifero halitu infecit; ſic non poterat non grauiſſimum experiri ſupplicium. Ait Imperator Leo orat. in exaltatione crucis habita apud Gretſer. noſtrum tom. 1. *Iam ſupra pectus lubricus ſerpens ſerpit. Cum enim ex diuina illa celſitudine ſponte exciderit, non amplius abdicabit ſeſe malitia, quæ humi repit. Terram adhuc comedit grauem illam, quæ ei dolores conciliat, eo quod conatus ſit, eum qui per viſcera miſericordiæ ex limo terræ ad cœleſtem beatitudinem euectus erat, rurſus ad limum terræ detrudere.* Nil leue experietur, quiſquis retrahit à Ieſu eos, qui euolarant ad illum: ſed ſub ingenti pondere ſupplicij torquebitur. Quò ſpectans Dominus Matth. 18. ait: *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Et cur in ſupplicio eius, qui ſcandalizat confugientes ad Ieſum, meminit molæ aſinariæ? Eſt quidem illorum proprium, quod ſub ingenti grauedinis pondere premantur. Ait enim Origen. homil. 5. in Matth. *Aſinaria mola imponitur ſcandalizanti vnum de puſillis in Chriſtum credentibus, vt demergatur in profundum maris. Aſinaria autem mola non irrationabiliter dici poteſt corpus grauiſſimum hominis mali, quod ſemper deorſum trahit, quod ſuſcipiet in reſurrectione vnuſquiſque peccator, vt demergatur in abyſſum.* Ecce tibi grauedo ſumma, & pondus ingens, quod expectat reprobos vniuerſos in reſurrectione carnis, iuxta Origenis ſententiam datur illis, qui confugientes ad Ieſum ſcandalizauerint. Exod. 15. de Ægyptiis; qui Iſraëlitas confugientes ad Deum reducere in captiuitatem tentauerant, ait: *Dixit inimicus: Perſequar, & comprehendam, diuidam ſpolia, implebitur anima mea, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos mare, ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.* Notanter in præſenti dixit *quaſi plumbum*, vt oſtendat propriam pœnam eorum, qui retrahunt confugientes ad Deum, qui ſub ingenti premuntur grauedine, vt ad imum profundi tendant. Vt dicat de iis Lyppom. in cat. *Velut talento plumbi malitiæ graues, & importabiles Deo, & hominibus abyciuntur in abyſſum inferni cum Satana diſcruciandi ſemper.* Et ſapienter eos Deo, & hominibus importabiles nominat, quis enim ferat eos, qui ſcandalis inſudant ponendis?

Matth. 18. · Orig. · Exod. 15. · Lyppom.

§. XXXVIII.

In ipſis peccatorum penetralibus pœna ſumenda eſt, pro eo, quod retraxeris aliquem à Deo.

QVam ſpeluncam miſeri reges ſibi ad præſidium elegerant, eamdem ſepulturam, & locum ſupplicij ſui habuerunt. Dicit enim: *Depoſitos proiecerunt in ſpeluncam, in qua latuerant; & poſuerunt ſuper os eius ſaxa ingentia.* Et cur miſeros in eam ſpeluncam coniecerunt, in quam latuerant? Sanè pœna eorum, qui perſequuntur confugientes ad Deum, ibi debet eſſe, vbi peccatores ſuum præſidium poſuerunt. Quiſquis ergo confugientes ad Ieſum retrahis, aut perſequeris, vt reges iſti Gabaonitas perſecuti ſunt; noſce pœnæ tuæ locum, nimirum illum ipſum, qui præſidium peccatoribus præbet. Ibi aut voluntaria pœna ſumenda, aut coacta patienda; hæc ad condemnationem, illa ad medelam. Dicebat Ieſus Matth. 18. *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Expende illa: *Expedit ei*, &c. Verba enim ſunt inſinuantia aliquod conueniens, & conducens homini, quod ad molam aſinariam religatus demergatur, vſque ad profundum maris. Sed cur non magis expediat ei, quod ſicut paſſer tranſuolet in montem Dei, & ibi peccatum ſuum defleat? Cur non magis expediat

Matth. 18.

aſſumere

aſſumere pennas colombæ, & alta cœli petere, quàm molæ aſinariæ alligatum in profundum maris demergi? In profundo maris intelligitur locus, vbi Draco magnus quieſcit, vbi peccatores babent ſuum regnum; qui antem confugientes ad Deum perſecutus eſt; tunc ſanè ſibi faciet rem conuenieotiſſimam, ſi ipſas peccatorum ſedes petat, in ipſiſque ſceleratorum penetralibus, vbi præſidia malitiæ conſtituerat, ibi demiſſus, &

Orig. humiliatus ſatisfactionem exhibeat Deo. Ait Origen. homil. 5. in Matth. *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis, quos Chriſtus oſtendit credentibus in ſe, expedit ei, quaſi vtile ad medelam peccati, vt ſuſpendatur mola aſinaria ad collum eius, & demergatur in profundum maris. Sic enim reddens dignam vindictam in mari, vbi & Draco habetur, quem formauit Deus ad illudendum ei; & ſic quod expedit paſſus, poſtea erit extra dolores, qui ſunt in profundo.* Quid pulchrius? Hoc ſanè conuenientiſſimum eſt bomini, qui alios à Deo retrahit, vt in ipſo regno peccati, in ipſo Draconis penetrali, in ipſis latronum ſpeloncis dignam de ſe vindictam ſumat, & ſatisfactionem præbeat Deo. Notus oſt Paulus in Chriſtianorum perſecutione; vt conabatur à Chriſto ſeparare vniuerſos, vt perdebat eos, qui Ieſu nomen dederant. Tandem Damaſcum proficiſcebatur, vt affligeret Chriſti ſeruos, ſed medio in itinere cæcatus oculis carneis, interiùs illuminatus eſt. Quem vt reciperet Ananias fideliſſimus Ieſu diſcipulus admonitus de cœlo; ipſe opponebat Pauli rabiem in Chri-

Actor. 9. ſtianos, cui ait Dominus Actor. 9. *Vide quoniam vas electionis eſt mihi iſte. :: Ego oſtendam illi, quanta oporteat eum pati pro nomine meo.* Nec multum diſtulit, ſed antequam Paulus Damaſeo exiret, nouit in ſe latam ſententiam mortis à Iudæis. quam vt effugeret, per murum in ſporta demiſſus eſt. Sed cur Damaſci prouidit Deus recens conuerſo Paulo mortis ſententiam? Qui ibi intenderat præſidium ſuæ malitiæ conſtituere, qoò retraheret à Ieſu homines, ibi decuit dare

Paul.Or. aliqoales pænas Deo. Ait Paul. Oroſ. in Apollog. de libero arb. *Ananiæ de Paulo dicitur. Ego monſtrabo illi, quanta patietur propter nomen meum; vt cum Paulus ibi ſolueretur, vbi ligaſſet perſequendo Chriſtum, mox patiendo pro Chriſto tribulatus vſque ad mortem, in reſurrectione glorificatus exiſteret.* Vbi ligabat ipſe aſſeclas à Chriſto remouendo, & perfidis præſidium conſtituendo, ibi pro Chriſto tribulationem mortis pertulit, vt in gloriam reſurrectionis pararetur.

§. XXIX.

Peccatorum pæna non eſt opus natura infirmæ, ſed quaſi violentia latronis.

AVdio qoòd *depoſitos proiecerunt in ſpeluncam*, &c. Et quidem qui pœnas ſcelerum luebant, meritò ad ſpeluncam raptantur; ne videantur in morte ſua aliquod ſoluiſſe naturæ debitum, ſed magis ceſſiſſe ad partes latronum. Non enim de natura venit pœna peccatorum, ſed de violentia latrooum. Hinc Ioann. 11. dicitur: *Ieſus ergo rurſus, fremens in ſemetipſo venit ad monumentum. Erat autem ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus ei.* Itaque monumentum Lazari erat ſpelunca lapide occloſa. Et cur neceſſum fuit ootari à diuino ſcriptore, quòd Lazari monumentum erat ſpelunca? Vt Lazarus figura erat peccatoris, ſic mors eius oſtendebatur non tam ad naturæ debitum pertinuiſſe, quam ad violeotiam latronis, & ideò iacens in ſpelunca proponitur. Ait D. Pe- D.Pet.

trus Chryſol. ſerm. 65. *Dixiſſe ſufficerat, veniſſe ad monumentum, quid eſt, quod tantopere ſpeluncam Euangeliſta commemorat? Spelunca planè, vbi hominem diaboli latrocinium collocarit; ſpelunca vbi virum fraus condidit mulierum, ſpelunca vbi Dei plaſma mortis rapacitas includebat.* Et meritò, quod pænale erat in peccatore, oſtendebatur pertinere ad violentiam latronum. Quò ſpectabat illud dictum à Ieſu Luc. cap. 10. *Homo qui-* Luc. 10.

dam deſcendebat ab Ieruſalem in Ieriche, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliauerunt eum, & plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto. Origen. ho- Orig.

mil. in Luc. Chryſoſtom. homil. 3. Auguſt. ſerm. 37. de Tempore, & Beda io præſenti ſub hac ſimilitudine intelligunt lapſum generis humani. Quem lapſum ideò putat Ericus ſigoificari per deſcenſum bominis à Ieruſalem in Iericho; quia via hæc ſpeluncis latronum abundabat. Ait eoim: *In quo itinere ferunt latrones in quibuſdam ſpeluncis, ac foueis latitare*, atque ſubinde de tranſeuntibus prædas agere. Quo ſuppoſito ootandum illud nimirum: *Deſcendebat ab Ieruſalem*; priùs oſtenditur homo deſcendiſſe ab ſtatu iuſtitiæ, & pacis, in quo perpetua io ſe pace fruebatur, ad ſtatum peccati; ex quo autem ad hunc ſtatum deſcendit, iam quidquid ſequitur, vel ſpoliationis, vel plagarum à latronibus peragitur. Vt di-

cat Origen. homil. 34. in Luc. *Quia voluit ipſe, &* Orig.

deſcendere: propterea in latrones incidit. Qui deſcendentem eum de Ieruſalem, cum deſcenderet in illos, ſpoliauerunt, & impoſuerunt ei plagas. Et quid ni violentia latronum manet eum, qui à gratia deſcendit in culpam? Latronum furor eſt, qui conficit peccatores miſeros. Vbi præcedit culpa, ſtatim io te latrooum furor æuitur. Quod etiam inſinuant verba illa: *Spoliauerunt eum & plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto:* Circa quæ S. Titius Boſtrorum Epiſcop. ait: *Dæmones hominem illum temperantia, fortitudine, cæteriſque virtutum indumentis miſerè exutum, peccatorum vulneribus ſauciatum, ſemiuiuum reliquerunt; nec enim facile eſt illis lethalia vulnera prius alicui inferre, quàm virtutum præſidijs, & monumentis ipſum ſpoliarint. At vbi primum virtutum arma abſtulerunt, ſtatim citra intermiſſionem cadunt, & ſæuiunt, neque ante ſæuiendi, & cadendi finem faciunt, quàm mortem intulerint.* Sic ille, quibus clarè oſtendit, qoàm ſequatur totus latronum furor aduerſus eum, qui fuerit ſpoliatus virtotibus. Cum primùm homo virtutem exuit, ſeſeque dat in vitia, quidquid à violeotia latro oum venit, in ſe experitur. Adeò vt etiam Dominus dicat Apocalypſ. 16. *Ecce venio ſicut fur*: ne peccator tribuat naturæ ſuæ firmitati, quidquid patitur poſt culpam: ſed magis id violentiæ latronum tribuat, quæ in dormitantes peccatores acuitur.

***

Caput XIII.

Bellum Iabinicum.

Textus Historia.

AT verò Iabin rex Aſor, qui inter omnia regna Chananæorum, quæ ad Septentrionem vergebant, principatum tenebat, clade vicinorum indignatus, & magis ſeruilium hominum victorijs, vniuerſos penè Chananææ regulos ad bellum conuocat. Simulque omnes quidquid erat in ditione ſua pubis validæ congregantes, cum prope immenſæ multitudinis exercitu ad Aquas Merom conuenerunt, vt Iſraëlitarum nationem funditus perderent. Interea non oſcitabat Ioſue, qui iuſſus à Deo non timere, & victoriæ oraculo confirmatus, collecta bellantum manu aduerſus ſecuros hoſtes inuolauit, quos, operante Deo, paruo temporis ſpatio ſic confregit vt nullæ eorum reliquiæ remanerent. Deinde Aſoram petit, amplam quidem, & cantatiſſimam vrbem, & muris validis ſubnixam; eam tamen expugnauit, & cum vniuerſis ciuibus in cinerem redegit. Non ſic cum aliis munitis vrbibus factum eſt, quas vt non facile capiebat Ioſue, captas & ciuibus vacuatas ſuo populo reſeruabat, vt in expugnatis regionibus & præſidia, & munimenta haberent. Quod autem valde mirandum eſt, in tot clariſſimarum vrbium funere, nulla inuenta eſt (Gabaon excepta) quæ miſericordiam à tanto duce comparare ſtuderet. Sic Deus illas ad exitium currere permittebat. Igitur in expugnandis vrbibus, in deſtruendis hoſtibus, in ſubneruandis equis, & curribus perdendis adeò fidus Ioſue extitit Deo, vt nec in minimis deflecteret ab eius præcepto; ne miremur, quod ſe etiam illi oſtenderet fidelem in adimplendis promiſſionibus de ſubiuganda terra.

Pars Moralis circa textum.

MAximum nos vocat Chananæorum bellum, vt ſic pateant maxima etiam auxilia à Deo in ſuos venientia; quæ & creſcere conſueſcunt, vbi hoſtium rabies, & impugnationes creſcunt.

Ioſue cap. 11. Quæ cum audiſſet Iabin rex Aſor miſit ad Iobab regem Madon, & ad regem Semeron, &c. Et egreſſi ſunt omnes cum turmis ſuis, populus multus nimis ſicut arena, quæ eſt in litore maris, equi quoque & currus immenſæ multitudinis. Conueneruntque omnes reges iſti in vnum ad Aquas Merom, vt pugnarent contra Iſraëlem.

§. I.

Obduratus hominis furor cæciſſimus.

AVdit Iabin vicinorum cladem extremam factam à Ioſue, cui æthera ipſa ſtante Sole fuerant famulata; & nihilominus bellatores in in prælium cogit. Sic text. *Quæ cum audiſſet Iabin rex Aſor miſit ad Iobab*, &c. Quid ferocius? Audit cladem vicinorum, & cœlos pugnantes pro Iſraëlitis, & nihilominus audet in certamen exire; adeò cæcus eſt obduratus humanæ mentis furor. Pharao ille expertus fuerat cælum, & terram, & omnia elementa aduerſus ſe pugnare pro Iſraëlitis; inſuper vidit mare ſcindi, vt illis præberet viam; & interea eos inſecutus clamabat Exod. 15. *Exod. 15.*
Perſequar, & comprehendam; diuidam ſpolia, implebitur anima mea. Euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Quid ais miſer? Quomodo interficias, quos mare ipſum tutatur, & præbet ſecuram viam? Sed talis eſt obduratus hominis furor, qui clariſſima quæque commoda, aut incommoda non videat. Ait Lyppom. in cat. *Dixerat ante hoſtis: Perſequar Iſraelem, vindicabor pro omni voto & deſiderio meo, euaginabo gladium, contumaciter inſiſtebat crudeliſſimus hoſtis. Tanta correptus erat veſania, vt in mare ipſum ſeſe credere tanto miraculo non deterritus, auſus fuerit, & intrare cum tanto exercitu, quid enim non audeat obdurata impietas, & furor tyrannicus?* Caue homo, ne tyrannicus furor, & impius tuo in corde obduretur, inter clariſſima diuinitatis miracula aduerſus Deum obcæcatus audebit. Ad ſtellæ apparentis miraculum ſtupefacti Magi venerunt Ieroſolymam quæſituri recèns natum Regem Matth. *Matth. 2.*
cap. 2. Tunc Herodes in noui regis præconio turbatus: *Congregans omnes principes Sacerdotum, & Scribas populi ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt, in Bethlehem Iuda. Sic enim ſcriptum eſt*, &c. Quanta hæc Scribarum, & Sacerdotum feritas? Vident Magos ductu noui ſyderis venire adoraturos Regē promiſſum in lege; vident etiam Herodem alienigenam turbatum in ortu eius, & aliquid mali molientem aduerſus eum. Cur non magis abſcondunt locum natiuitatis impio regi? Cur reuelant myſteria legis tyranno, & mittunt margaritam ante porcum, vt conculcet eam? Fecit hoc obduratus eorum furor, & crudelitas. Vt dicat Chryſol. ſerm. de *Chryſol.*
Epiph. *Quando Chriſtum Iudæus Herodis ſcelere prodebat, tunc Magus Deum Chriſtum muneribus fatebatur. Hinc eſt, quod gentilis, qui erat nouiſſimus factus eſt primus: quia tunc ex Magorum fide eſt gentium credulitas dedicata, & Iudæorum eſt notata crudelitas.* Sola enim obdurata hominum crudelitas, & furor potuit ſic obcæcari, vt inter conſpicua noti Dei ſigna audeat truculento hoſti recèns natum puerulum committere. Hæc Iudæi, ſed crudelius quid meditatur Herodes. Ipſe enim poſtquam audiuit de ſtella famulante puero, poſtquam reſciuit prophetiam de illo clam vocatis Magis Matth. 2. ait: *Ite, interrogate diligenter de* *Matth. 2.*
puero, & cum inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Sic impius mortem inferre parat ei, quem ſcit Chriſtum eſſe in lege promiſſum, cui æthera famulari videt. Quid magis furioſum? Pulchrè ait Hilar. Arelat. *Quàm cæca feritas? Credebat, quòd comprehendere Deum fraudibus poſſet. Fallitur ergo ſtulte furor tyranni; Chriſtum*

non

non poteſt inaenire perfidia. Expende illud: *Quàm caca feritas?* Fallar enim ſi quis inueniatur affectus adcò cæcus, vt obduratus animi furor. Adhuc rem vrget Sanct. Thom. Archiep. Valent. ſerm. in Epiph. inquiens: *O dementiam ſingularem! Meſſiam tot retro ſaculis à Deo promiſſum, à prophetis prænuntiatum, à patribus expectatum, & nunc demum ſyderen lumine demonſtratum, inſanus homancio iagulare conatur. Mira hominis ſtoliditas, vaticinia interrogat, & necem parat.* Quid magis cæcum, & ſtultum?

§. II.

Conſcientia reprobi ipſa ſibi ſupplicium eſt, etiam dum abeſt pœna.

VIcinorum cladem audiens Iabin ab Iſraëlitis peractam, ardenter curat ſimilem à ſe depellere conuocans in auxilium regum fortiſſimorum exercitus. Dicit enim: *Qae cum audiſſet Iabin rex Aſor miſit*, &c. Nulla in ſe contorta viderat tela; minimè irruentes hoſtes ſentiebat, & tamen totus eſt in conuocandis bellatoribus, in ſtruendo exercitu, in parandis curribus, quibus hoſtem depellat. Quàm verè dixit Sapiens cap. 17. *Cum ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſaua, perturbata conſcientia.* Antequam in ſe experiatur flagellum homo nequam, ipſa eius ſibi conſcientia ſupplicium eſt, nunquam non ſibi præſumens quid

D. Leo. ſæuum. Ex quo dicebat D. Leo ſerm. 5. de Epiphania: *Nec tamen dici poteſt, nulla ibi eſſe vltio, vbi nulla conuerſio eſt: quia mens dura, & ingrata iam ſibi ſupplicium eſt, & in conſcientia ſua patitur, quidquid Dei bonitate differtur.* Bonus Deus locum parans pœnitentiæ, differt ſupplicium peccatoribus, vt impune viuant mediis in ſceleribus. Et quid ſentiendum eſt de hac dilatione pœnæ? An pertinet ad miſericordiam, vel ad vltionem? Spectandus eſt fructus in ea; ſi peccator interea conuertitur ad Deum, miſericordioſiſſima fuit dilatio illa pœnæ; at ſi peccator non conuertitur, ſi nullam præbet ſpem emendæ, tunc dicit Leo. Non dici poteſt, nulla ibi eſſe vltio, vbi nulla eſt conuerſio, quippè dura mens ſuis ſemper peccatis inhærens, non rarò diuinam vltionem prælibat, & ſibi non paruum ſupplicium eſt, dum præſumens ſæua in conſcientia ſæpe patitur, quod Deus in effectu amat illi differre. Quò ſpe-

Iob. 20. ctans Iob cap. 20. ait de Impio: *Cum ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & omnis dolus irruet ſuper eum.* Itaque in media bonorum opulentia, quando in maiori abondantia videtur eſſe, tunc mille anguſtias, mille æſtus patitur, & ſic æſtuat, quaſi iam ſupra ſe omnes calamitates receperit. Ait Nicetas in cat. Græca: *Fortaſſe etiam aeque illius bona florebant, verum in ipſo flore contabeſcent. Quod ſi eius vita referta, bonisque omnibus cumulata videatur, nihilominus omnis calamitas, ac neceſſitas tunc temporis in eum incurreat, vt neceſſum ſit eius animum doloribus redundare.* Sic impius dum in bonis eſt, dum permittitur viuere in abundantia ſua, non omnimodam poſſidet quietem; quin crebro ingruentium calamitatum ſpicola præſentiat, & ſemper illi reſponſum mortis reddat conſcientia.

* * *

§. III.

Hic in hominibus lethalis prorſus affectus, quo in omnibus victoria de proximis ſtudent, nec vnquam vinci ſuſtinent.

VIdent aſtra præliantia pro Iſraële, & pereuntes vicinos vniuerſos, & adhuc inſtant certamini errones reges, quippè ait: *Quæ cum audiſſet Iabin rex Aſor, miſit ad Iobab regem: : Conuenerunt que omnes iſti reges in vnum ad Aquas Merom, vt pugnarent contra Iſraelem.* Nabuchodonoſor rex, vt vidit ignem fornacis famulantem pueris Hebræis, & ſtatim ceſſit, & ſe victum fatetur Deo, Dan. 3. Et Darius ſimiliter, Dan. 14. vbi vidit Leones fauentes Danieli, non cunctatus eſt victoriam Deo Iſraëlitarum credere. Quando ergo Nabuchodonoſor, & Darius viſis miraculis non dubitant victoriam cedere Deo; cur Iabin, & reges Chananæi ſeptentrionales poſt viſa aſtra famulantia Iſraëli, adhuc inſtaurant prælium, & in arena ſunt contra Iſraëlem? Sanè hic eſt deploratorum prorſus hominum affectus, qui neſciat vnquam victoriam cedere, qui nequeat vinci ſuſtinere. Huc adeſt Carthuſ. in præ- Carthuſ.
ſenti fatus: *Ecce quanta eſt malitia excæcatio, & obſtinatio cordis humani? Impij iſti viderunt ſuperadmirabilem ſtationem Solis, & Lunæ in cælo, nec tamen compuncti ſunt, ſed Deo, ac Iſraëli adhuc ſe opponere præſumpſerunt. Nabuchodonoſor viſa puerorum incorruptione in fornace ardente, Deum Iſrael eſt confeſſus, ſimiliter Darius, viſo quod Daniel à leonibus manſit illæſus. Hi autem viſis tot, & tantis mirabilibus non ſunt moti niſi ad reſiſtendum.* Heu humani cordis affectus neſciens credere, vinci ſuſtinere neſciens, ſed ſemper pro victoria decertans! Fallar ſi quod ſit certæ obſtinationis, & deploratæ damnationis argumentum euidentius. Sanè hæc eſt obſtinatio, & obcæcatio penè irremediabilis humanæ mentis. Apocalyp. cap. 16. *Et abijt primus, & effudit* Apoc. 16.
phialam ſuam in terram, & factum eſt vulnus ſæuum, ac peſſimum in homines, qui habeant characterem beſtiæ, & eos qui adorauerunt imaginem eius. Scire cupis, qui ſint, qui characterem beſtiæ geſtent? Merito enim habentibus beſtiæ characterem vulnus ſæuum, & peſſimum infligitur, quod incurabile videatur eſſe. Sed qui ſunt, in quibus effulgeat character beſtiæ? Ego vix aliud ſingularius beſtiæ, nimirum diabolo inuenio, quàm hoc, quod vinci neſciat, & nunquam prorſus cedat. Quippe poſt Dei potentiam notam poſt eius manum expertam in mirabilibus ſanctorum, id propriis calamitatibus, & tormentis, nunquam amat victum haberi, ſed ſemper inſtaurat bellum aduerſus Deum, & ſanctos eius. Qui ergo non ſuſtinet vinci, ſed per fas, nefaſque ſemper ſtudet victoriæ obtinendæ, is characterem habet beſtiæ; & licet liber appareat, iam deputatur inter mancipia eius. Ait D. Amb. ibi: *Sunt nonnulli ita irreuocabiles,* D. Amb.
vt quamuis ſciant prauam eſſe aſſertionem ſuam, nullo modo ab ea reuocari poſſint, timentes vinci ab hominibus. Cætera vitia, medicamento pœnitentiæ ſanantur; iſtud autem ſolum eſt, quod à ſe ſalubre medicamentum excludit, ne ſcilicet per confeſſionem, & pœnitentiam victi eſſe videantur. Quicumque ergo tales ſunt, characterem portant diaboli. Ecce tibi affectus immedicabilis, qui medelam expuat;

ecce tibi affectus in quo deplorati Angeli inuenies expreſſiſſimum characterem ; nimirum ſi in nullo ſuſtineas victum apparere, nec vnquam victi morem ſcias gerere. Obſtinatio eſt, perditio eſt, quòd ſemper pro victoria decertes, etiam quando ſalutare fuerat victi habitum, & fugam capeſſere. Addit Amb exemplum: *Fertur auis quadam eſſe, quæ ſerpentem vincit, & comedit, ſed poſt paululum veneno illam perimit. Similiter & iſti gaudent ſe viciſſe proximos, ſed talis victoria interfectrix eſt animarum illorum.* Sanè non illi nimis lethale eſt ſtudium victoriæ de ſerpente reportandæ ; dum enim ſtudet ſemper vincere, nec deſiſtit donec voret ipſum ſerpentem, vorato veneno etiam ipſa miſerè perit. Tale eſt ſtudium ſemper vincendi in hominibus ; qui ne videantur ceſſiſſe, ne videantur victi abſcedere, nihil non vorant ſerpentinum, quo tandem in immedicabilem incidant ruinam. Satius fuiſſet aui, congreſſum fuiſſe ſerpentis, quo vinceret. Et ſatius eſt homini, qui ſciat ſe oſtendere victum. Gen. 49. ait Iacob: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retrorſum.* Sed quis aſcenſor equi non priùs ſerpentem percutiat, ne admorſo equo cadat ipſe? An erit aliquis eques, qui ſinat à ſerpente morderi equum ſuum, vt inde ipſe in terram decidat? Planè eques ille, qui vehitur aliquo vitio tamquam equo etiamſi videat vltimum ſuum illud feriri, & morderi, taceat, non ſtudeat victoriæ, ſed magis victi habitum ſumat; ſi enim in eo vincatur, triumphat; & remediabiliter præcipitatur, ſi vincat. Ex quo ait Philo lib. de Agricultura: Hoc tale quiddam eſt. *Huc contendendum eſſe tanquam ad rem egregiam, vt nemo noſtrum patiatur mentem ſuam vectari ab affectu, aut vitio: Sed ſiquando cogatur aliquem aſcendere, det operam; vt quam primum deſiliat, vel decidat. Tales enim lapſus inclytam victoriam afferunt. Ideò quidam prouocatus ad conuitiandi certamen, in hoc, inquit, nunquam deſcendero, in quo victor victo ſit deterior. Ergo tu quoque noli primus eſſe in huiuſmodi certaminibus. Quod ſi quando maiori vi coactus fueris in certamen deſcendere, ne te vinci pudeat, ſic enim demum ſi vincaris, victor euades.* Quid pulchrius? Crede mihi, ſæpe ſalutare eſt, quod ſuſtineas vinci; vt prorſus lethale, quod in nullo velis non vincere.

Gen. 49. Philo.

§. IV.

Hoſtis virtutum cunabulis maximè obſiſtit.

NOn poſſum non meminiſſe locum, in quo conuenerunt pugnatores iſti aduerſus Iſraëlitas; dicit enim: *Conueneruntque omnes reges iſti in vnum ad Aquas Merom, vt pugnarent contra Iſraëlem.* Per Aquas Merom intelligunt multi apud Serar. quæſt. 4. Iordanis illam partem, quæ inter eius exortum eſt, & ſtagnum Genezareth. Nec myſterio vacat, quòd hoſtes conuenerint aduerſus Iſraël ad aquas Iordanis, in quo noſtra generatio adumbrabatur, & initium duxerat Iſraëlitarum in terram promiſſionis ingreſſus: quinimo crediderim eo ſignificari, vt virtutum cunabulis hoſtes maximè inſidientur: & ibi aduerſus recens in virtute natos inſtaurent prælia. Ad Iordanem baptizandus à Ioanne noſter diuiniſſimus Ieſus venerat, fœcundans aquas, vt inde filij Dei per illas regenerarentur. Et vix baptiſmum abſoluit, & ait Matth. capit. 4. *Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo.* Tunc, inquam, cum aquas Iordanis ſanctificarat, noſtramque in illis regenerationem conſtituerat; ſtatim imminent hoſtiles incurſus, pugnæ, & bella intentata à Dæmone. Oſtendebantur enim, vt ait D. Chryſoſt. quòd per aquas baptiſmi regeneratos manent dura ab hoſtibus prælia. Nec miror, quòd iuncta ſint cum aquis baptiſmi hoſtilia prælia; nil enim antiquius eſt hoſtibus humani generis, quàm virtutum cunabulis imminere. Pulchrè enim ait D. Cyprian. ſerm de Ieiunio, & tent. Chriſti de hoſte noſtro diabolo: *Omnia virtutum genimina in ipſo ortu ſtrangulare molitur.* Is eſt hoſtis humani generis, qui currat ſemper ad primum virtutum exortum, vt antequam adoleſcant, ipſas inuadat. Putat enim maximè conducere ad plenitudinem victoriæ, ſi in primò exortu virtutes opprimat. Hoc diaboli ingenium imitabatur Herodes, quando illuſus à Magis, & iratus valde Matth. 2. *Mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem.* Vt poſſet Ieſum occidere, penituſque à mundo eiicere, confugit ad cunabula puerorum, reputans, quòd ſi cunabulis obſiſtat, poſſit perimere Dominum. Quò ſpectans D. Leo ſerm. 5. in Epiph. ait: *Herodes in diabolo quoque fremit, & auferri ſibi iniquitatis ſuæ regnum in ijs, qui tranſeunt ad Chriſtum, ingemiſcit. Vnde ſi paruulos interficiat, Ieſum ſibi videtur occidere. Quod vtique facere ſine ceſſatione molitur, dum primordijs renatorum Spiritum ſanctum eripere, & quandam teneræ fidei velut infantiam tentat extinguere.* Ecce tibi diabolica ars, vt primordiis renatorum inſidiatur; vt eò dirigit aciem ſuam, vbi apparet nouarum exortus virtutum. Si enim tenera virtutum genimina inuadat, ectum putat de regno Chriſti.

Matt. 4. D. Cypr. Matth. 2. D. Leo.

Ioſue cap. 11. Dixit Dominus ad Ioſue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradam omnes iſtos vulnerandos in conſpectu Iſraël, equos eorum ſubneruabis, & currus igne combures. Venitque Ioſue, & omnis exercitus cum eo aduerſus illos ad Aquas Merom ſubitò, & irruerunt ſuper eos, tradiditque illos Dominus in manus Iſraël. Qui percuſſerunt eos, & perſecuti ſunt vſque ad Sidonem magnam, & Aquas Maſerephod, &c.

§. V.

Perditio nulla eſt ei, qui Deo ſeruit in bonum.

HOc nouum in præſenti bello Dei præceptum eſt ad Ioſue, quod nimirum dicit: *Equos eorum ſubneruabis, & currus igne combures,* &c. De hoſtium enim præda mandat equos ſubneruari, curruſque comburi; at Num. 31. cum ſimiliter Iſraëlitæ percuſſerint Madianitas, de illorum præda ingens multitudo pecorum aſinorumque reſeruatur; dicit enim text. *Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ouium ſexcenta ſeptuaginta quinque duo millia, boum ſeptuaginta duo millia, aſinorum ſexaginta duo millia,* &c.

Nec

Nec iubet Deus aliquem aſinum ſubneruari, ſed omnes incolumes reſeruari mádat. Cur ergo perimi vult in præſenti Chananæorum equos; qui iumenta Madianitarum amabat reſeruari? Nonne equi precioſiores ſunt, quàm iumenta? Cur illi pereunt, & iſta reſeruantur? Et qui ſolum valebant, vel ad inanem oſtentationem, vel ad prælia, vt ſub illis homines caderent. Iumenta autem in nullum ſeruiunt malum, ſed omnimodo ſeruiunt humanis vtilitatibus, imò & iumentum fuit; in quo ſaluator Ieroſolymam intrauit. Hinc meritò pereuntibus equis iumenta reſeruantur; nulla enim ex Deo particularis perditio venit ei creaturæ, quæ in bonum hominum ſcit Domino famulari.
Orig. Ad hæc Origenes hom. 15. in præſenti: *Quid eſt, quod de aſinis quidem non ſcriptum eſt, quia ſubneruati ſunt, nec Madianitarum ſpolia interempta dicantur, ſed profuiſſe Iſraeliticis vſibus, de iſtis autem precepit ipſe Dominus, & dixit, equos eorum ſubneruabitis? Lex nihil de equis, ſed de aſinis mandat, vt pote de animalibus, quæ ad humanos labores iuuandos, & ad onera eorum portanda videntur exiſtere; equi verò magis ad hominum perditionem, hoc enim eſt, quod per illos geritur in bellis. Et ſaluator oſtenditur, ſupra aſinum ſedens, nunquam autem equo ſedens refertur.* Non miror, quòd equus reijciatur à Deo, vt qui vel ſolam ad oſtentationem inanem, vel ad hominum perditionem ſeruire valet; iumentis autem detur incolumitas, quæ & vilia ſunt hominibus, & vero Ieſu Dei filio dorſum præſtarunt, vbi Ieroſolymam ſaluaturus homines intrabat. Et quis Deo in bonum ſeruit, qui perditionem non fugiat, & lucrum capiat?
Matth. 3. Dicebat Ioannes Baptiſta Matth. 3. *Ego quidem baptizo vos in aqua, in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, ipſe vos baptizabit Spiritu Sancto, & igni.* Et quidem baptiſmus Chriſti in aqua etiam inſtitutus fuit; aqua enim ſalutari abluimur, cum regeneramur. Cur ergo ſuppreſſo nomine aquæ baptiſmi Chriſtiani ſolum meminit Spiritum Sanctum, & ignem? Cur ibi ignem expreſſè ponit, & aquam tacet? Nota eſt hi-
Dan. 3. ſtoria ex Dan. 3. vbi tres pueri Hebræi miſſi ſunt propter Dei nomen in igneam fornacem; quibus cadentibus in medias flammas, Angelus Domini *excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem*, &c. Sic ibi ardentes ignes conuerſi ſunt in roſcidam auram, vt Dei ſeruis poſſint in tali æſtu opitulari. Quia ergo ignis ſuam hebetauit aciem, imò aquæ temperiem induit, vt irrorans pueros ſanctos Deo ſeruiret; fecit Deus, vt in admirabili hominum regeneratione eius magis oſtenderetur viuidiſſima, & ardentiſſima efficacia in conſumendis peccatis. Pulchrè canebat D. Damaſcen. in hymno de Epiphan.

Aſſyriorum reddidiſti roſcidam
Flammam, gerebas Chriſte quæ typum tui,
Vnde induiſti nunc adurentes aquas
Aduerſus hoſtem dimicans abſconditum.

Quando flamma roſcida facta fuit, vt ſeruis Dei ſeruiret; non ideò ſuam naturam perdidit, ſed quas tunc in Dei ſeruitio vires amiſit, eas recuperat in Chriſtiano baptiſmo, vbi aqua ignea ſit, & adurens Spirituales etiam nequitias. Sic nobilitatur, & triumphat, qui vtile hominibus aliquod
Ioan. exhibet Domino ſeruitium. Ioan. 2. *Vt guſtauit Architriclinus aquam vinum factam*, &c. Fecit illud Ieſus ad manifeſtandam gloriam ſuam, vt aquam in precioſum vinum commutaret, & vile elementum formam precioſi liquoris indueret. Et cur ad tantam nobilitatem eleuauit in primis aquam? Ait D. Maxim. ſerm. 1. de Epiphan. *Nec dubitandum chariſſimi, quia ipſe aquas traduxit in vinum,* D. Max.
qui eas ab initio concreuit in niues, durauit in glaciem, Ægyptijs vertit in ſanguinem, & Hebræis ſitientibus manare arida de rupe præcepit, quæ innumerabilium populorum multitudinem ſtillicidio noui fontis, vice maternorum vberum nutriebat. Quæ aqua toties Deo in ſui populi beneficium ſeruiuit; non dubitandum, quòd mirabili erat conuerſione nobilitanda, vt in primis gloriam Creatoris ſui, Seruatoris noſtri oſtenderet mundo. Sed & illud notandum, quod vt hanc commutationem mirabilem faceret Ieſus, priùs voluit, vt miniſtri hydrias aqua implerent; vt ſcirent ſerui Ieſu, quàm vtile ſit diſpẽdium quodlibet in Dei ſeruitium. Dicit enim D. Amb. ſerm. 4. de Epiphan. *Miniſtri* D. Amb.
hauriunt aquam de puteis, vinum in hydrijs inueniunt: atque vtiliore diſpendio perdunt, quod impleuerant; reperiunt, quod deerat. Sic ſolent inuenire, qui Deo ſeruiunt.

§. IIII.

Vel Dei halitus potentior ingente exercitu aduerſus hoſtes.

ET Si Ioſue cum exercitu irruat in hoſtes, non ipſe vnum tetigit antequam vniuerſi à Deo traderentur in manus eius. Quippè ait: *Veniſque Ioſue, & omnis exercitus cum eo aduerſus illos ad Aquas Merom ſubitò, & irruerunt ſuper eos, tradiditque illos Dominus in manus Iſrael. Qui percuſſerunt eos*, &c. Quidquid ad ſtrenuum Ducem ſpectarat, Ioſue perfecit, in induſtria, in celeritate irruendi cum exercitu in hoſtes; at qui hoſtes caperet, traderetque Iſraëliticis gladijs, non dicitur Ioſue, ſed ſolus Deus, dum inquit: *Tradiditque illos Deus*, &c. Et quidem vacant vniuerſæ creaturarum vires, nullius momenti ſunt exercitus validiſſimi, vbi vel ſolus Dei halitus eſt aduerſus hoſtiles potentias. Nonne armata cohors in hortum venerat, vt Ieſum comprehenderet? Ipſe tamen ſolus armatis occurrit, ſeſeque voce ſua manifeſtat dicens: *Ego ſum.* Quid tunc? Ait Ioann. cap. 13. Ioann. 13.
Vt ergo dixit eis, Ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. Nulla creaturarum manus, nullus Angelorum exercitus apparuit, ſola vox dicentis, *Ego ſum*, audita eſt, & continuò armatæ phalanges corruunt. Ex quo ait D. Amb. lib. D. Amb.
22. in Luc. *Locutus eſt, & ceciderunt retrorſum. Quò mihi legiones Angelorum? Quò mihi cæleſtem exercitum? Vox Domini ſola plus terret. Hanc iſte ad demonſtrandum diuinæ maieſtatis indicium, qui in pectore Chriſti recumbebat, elegit.* Equidem ſola Dei vox plus valet ad terrendos hoſtes, quàm mille legiones Angelorum, quàm omnis militia terreſtris, & cæleſtis. Quis ignoret futuri Antichriſti valentiam, immenſaſque copias; quibus ſibi ſubiugabit mundum? De illo tamen ait Paul. 2. ad Theſſa- 2. Ad
lon. 2. *Tunc reuelabitur ille iniquus quem interficiet* Theſſ. 2.
Dominus Ieſus in ſpiritu oris ſui. Circa quæ ait D. Anſel. *Quem interficiet ſpiritu oris ſui, diuina ſcilicet poteſtate, & imperio maieſtatis ſuæ, cuius iuſſiſſe feciſſe eſt, non in exercitus multitudine, neque in robore militum, nec in auxilio Angelorum. Sed quemodo tenebræ Solis fugantur aduentu.* Argutiùs adhuc Chryſoſt. in rem noſtram: *Quemadmodum enim* Chryſoſt.
ignis irruens paſſim minuta animalcula, etiam ante-

quam planè adueniat, procul adhuc diſsitus torpefacit, & conſumit; ita Chriſtus. Sufficiet ſolum iubere, & adeſſe ipſum, atque omnia peribunt. Quid vetins? Minuta animalcula, vel ad odorem ignis torpeſcunt, & ad flammas rapiuntur; ſic vniuerſi hoſtiles exercitus, vbi Deus adeſt, in extremum exitium veniũt. Quò etiam reſpiciebat Paul. 2. ad Theſſalon. cap. 1. aiens: *Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius, cum venerit glorificari in ſanctis ſuis.* Expende illud: *A facie Domini*; non enim gladius, non arma, non fulmina, ſed vel nutus faciei eius ſufficit perdere vniuerſos. Ibi D. Chryſoſt. hom. 3. *A facie, inquit, Domini. Dicitur hic facilitatem rei gerendæ exprimere. Non opus erit, multo negotio, ſed ſufficiet aduentare, & apparere Deum, & omnes mox in pœnis erunt ac ſupplicio. Præſentia duntaxat ipſius aliis quidem lux erit, aliis verò ſupplicium.* Sic vel faciei diuinæ apparitio ſceleratos omnes dabit exitio. Sed inſuper notandum eſt illud ibi ab Apoſtolo dictum, nimirum: *Et à gloria virtutis eius*; non enim à ſola Dei ira, ſed vel à radio gloriæ eius vniuerſæ aduerſariæ poteſtates perimuntur. Hinc de Antichriſto locutus Paulus ſuprà, cap. 2. vt interficiendus eſt à Ieſu, inquit: *Et deſtruet illuſtratione aduentus ſui eum.* De quo ait D. Anſelm. *Illuſtratio aduentus Ieſu non incongruè intelligitur aliqua claritas prænuntians aduentum eius, quæ tanta ſit, vt viſa ea, mox præ timore moriatur ille peſtifer.* Tam facile eſt Deo vniuerſas poteſtates in interitum mittere.

2. Ad Theſſ. 1. — *Chryſoſt.* — *Paul.* — *Anſel.*

Ioſue cap 11. Fecitque ſicut præceperat ei Dominus, equos eorum ſubneruauit, currúſque combuſſit igni. Reuersúſque ſtatim cepit Aſor: regémque eius percuſſit gladio. Aſor enim antiquitus inter omnia regna hæc principatum tenebat. Percuſſitque omnes animas, quæ ibidem morabantur; non dimiſit in ea vllas reliquias, ſed vſque ad internecionem vniuerſa vaſtauit, ipſámque vrbem peremit incendio. Et omnes per circuitum ciuitates, regéſque, &c.

§. VII.

Fiducia in vno Deo validior omnibus armis.

EXpende conſequentiam, de ſubneruatis equis, curribúſque combuſtis ad expugnationem Aſor venit: dicit namque *Equos eorum ſubneruauit, currúſque combuſſit igni. Reuersúſque ſtatim cepit Aſor, &c.* Ab exitio curruum, equorúmque irruit in Aſor validiſſimam vrbem, & cepit eam. Nec miror, vt enim equos, currúſque, mundialem fortitudinem, & valentiam belli dimittebat, fiduciam in vno Deo induebat, quæ omnibus armis valentior. Dauid 1.
1. Reg. 17. Reg. 17. Saülis armis indutus, vt exiret aduerſus Philiſthæum, arma à ſe in primis depulit; dicit namque: *Non poſſum ſic incedere, quia vſum non habeo. Et depoſuit ea, &c.* Pugnaturus, imò triumphaturus arma deponit regia. Sed ſi arma expellit, qualiter triumphabit de armato hoſte? Vt arma depellit, fiduciam induit in Deo, quæ ſuper omnia arma valet vniuerſos hoſtes contere. Ait Diuus Chryſoſtomus hom. 1. in Pſalm. 50. *Proiicit arma, & induit fiduciam: egreditur nudus, & loricatus fide.* Non inermis procedit nobilis triumphator, ſed quã regia arma depoſuit, fiduciam induit in Deo, & Dei ſibi adiicuit omnipotentiam, vt hoſtes perderet. Ea eſt enim fiducia, quæ te adglutinet fortitudini Dei. Ait Deuteron. 6. *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, ac per nomen illius iurabis.* Quæ verba ſic Philo legit: *Dominum Deum tuum timebis, & eum ſolum coles, & adglutinaberis ad eum.* Hoc faciat quiſquis amat ſuper omnia poſſe, nimirum Deum timeat, vnumque colat, & ſeſe ei adglutinet. Qui enim ſibi adiunctum habet Deum? Quid non poſſit? Sed ſcire cupis, quomodo homo ſeſe Deo adiungere, adglutinaréque poſſit, vt eius induat, vel aduerſus mortem valentiam? Ait Philo lib. de migrat. Abrah. *Adglutinaberis ad Deum. Quo glutine? Nimirum pietate, ac fiducia. Nam iis virtutibus mortalis natura cum immortali vnitur, & coaptatur.* Indue fiduciam, & habes tibi adiunctam omnipotentiam Dei, qua vel ipſam poſſis mortem conterere. Zara Æthiops egreſſus aliquando eſt contra Iſraëlitas cum exercitu ſuo, decies centena millia pugnatorum erant in illo, & trecenti currus. Quibus obuiam iuit Aſa rex Iuda; ſed quibus armis auſus eſt ire aduersùs tantam multitudinem? Ait ipſe 2. Paralipom. 14. *In tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem Domine, Deus noſter tu es ne præualeat contra te homo. Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram Aſa, &c.* Vidiſti Aſa armatum Dei fiducia tot hoſtilibus curribus præualentem; ſed accipe illum 2. Paralipom. 16. quærentem auxilium à Syris, cui ſtatim ait Dei propheta: *Quia habuiſti fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcircò euaſit Syriæ regis exercitus de manu tua. Nónne Æthiopes, & Libyes multò plures erant quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia quos, cum Domino credidiſſes, tradidit in manus tuas? Oculi enim Domini contemplantur vniuerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore aduerſum te bella conſurgent.* Sic Aſa rex vbi fiduciam induit, habuit ſibi adiunctam omnem fortitudinem Dei, qua validiſſimos contriuit exercitus; vbi autem non Deo fidit, ſed auxiliatricibus Syrorum armis, expoſitus manſit hoſtibus nudus, & inermis. Nec immeritò; ait enim D. Chryſ hom. 1. in Matth. *Quoniam autem nec accipere oportet auxilium ab inimicis Dei, docet nos ſupradicta hiſtoria de Aſa. Qui enim petit auxilium ab inimicis Dei, de auxilio Dei deſperat, validiores ſibi exiſtimans inimicos Dei, quam Deum.* Et cur non pereat, qui tam ſiniſtrè ſentit de Deo? Conueniant huc mundiales principes, & metuant ſibi auxilia quærere ab inimicis Dei; ſi enim illorum cauſa iuſta eſt, magis fidant in Deo, qui ſolus poteſt vniuerſos hoſtes facili negotio proſternere.

Chryſoſt. — *Deut. 6.* — *Philo.* — *2. Par. 14.* — *Chryſoſt.*

§. VIII.

Obedientia virtus ſupra meritum munerari ſolet à Deo.

PRomiſerat Deus, Ioſue totum illum hoſtium exercitum tradendum, qui erat ad aquas

Merom,

Metom, ſic enim dicebat: *Tradā omnes iſtos vulnerandos*, &c. Modò autem non ſolùm illi traditi ſunt, ſed inſuper tradita eſt Aſor; quippè ait: *Fecit Ioſue ſicut præceperat ei Dominus, equos eorum ſubneruauit, curruſque combuſſit igni. Reuerſuſque ſtatim cepit Aſor*, &c. Nihil in illa promiſſione dixerat Dominus de Aſor, neque de aliſs ciuitatibus, ſed ſolum de exercitu fuerat locutus. Cur ergo ſupra id, quod debebat, ad promiſſionem ſuam implendam addidit Deus, quòd non ſolùm exercitum interficeret Ioſue; ſed & Aſor cantatiſſimam vrbem expugnaret, & alias plures? Huius diuinæ largitatis cauſam explicant verba illa: *Fecitque Ioſue, ſicut præceperat ei Dominus, equos eorum ſubneruauit*, &c. Vbi autem Ioſue ſic obediuit Deo, vt nec minimum de mandatis eius præteriret, factum eſt, vt vltra merita, multa alia donaria prorſus indebita à Deo reciperet, vt nimirum expugnaret & vrbes, quod tuoc non fuerat illi pro-

Heb. 12. miſſum. Paulus ad Hæbr. 12. dicebat: *Acceſſiſtis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Ieruſalem cæleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam & Eccleſiam primitiuorum, qui conſcripti ſunt in cælis, & iudicem omnium Deum, & ſpiritus iuſtorum perfectionem, & teſtamenti noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem, quàm Abel.* In quo Ieſu ſanguis loquebatur meliùs, quàm Abel? Nonne ſanguis Abel iure exigebat à Deo ſatisfactionem? Sed, & Ieſu ſanguis, etiam iure agebat cum Deo de redimendis peccatoribus, ex quo ergo capite oſtenditur ſanguis Ieſu meliùs loqui, quàm Abel? Planè Abel ſolam iuſtitiam loquitur; at Ieſu ſanguis, vt per obedientiam effuſus eſt, non ſolùm iuſtitiam flagitat pro nobis, ſed inſuper donatiua alia, quæ vltra debita noſtra, obedientiæ reſpondeant. Pulchrè ad

D. Cypr. hæc ait D. Cyprian. ſerm. t. de Baptiſmo Chriſti in fine: *Non minus hodie in conſpectu patris oblatio Chriſti eſt efficax, quàm ea die, qua de ſaucio latere ſanguis, & aqua exiuit, ſed ſemper reſeruata in corpore plaga ſalutis humanæ exigant pretium, & obedientia donatiuum requirant.* Expende illud: *Obedientia donatiuum requirant*; non ſolùm enim Deus obedientiæ exhibet pretium, ſed vltra debitam mercedem multa etiam alia ſolet exhibere gratioſa donatiua. Abrahamus obediens Deo iugulum

Gen. 22. petebat cariſſimi filij Gen. 22. *Et ecce Angelus Domini de cælo clamauit dicens, Abraham, Abraham: Ne extendas manum ſuper puerum, neque facias illi quicquam; nunc cognoui, quòd times Dominum*, &c. Hæc inter lætus Abrahamus in ariete conſummabat ſacrificium inceptum in filio. Quid tunc? *Vocauit autem Angelus Domini Abraham ſecundo de cælo, dicens: Per memetipſum iuraui, dicit Dominus, quia feciſti hanc rem*, &c. Cur Deus non contentus fuit primo illo colloquio cum Abrahamo facto, ſed & inſuper illum affatur ſecundo? Nonne primò ſatis præmiarat facinus exhibitum? cur neceſſum fuit, ſecundo etiam ad illum venire? Fateor in primo, Abrahamo ſatisfactum à Deo fuiſſe, ſi facinoris pretium requiras; at quia opus obedientiæ fuit vltra debita, alia erant

Chryſoſt. addenda donatiua. Vt dicat D. Chryſoſt. hom. 47. in Gen. *Sufficiebat quidem iuſto præmio, quod viuus rediret Iſaac, & quod meritus erat illam eximiam laudem, nempe quod dicit: Nunc cognoui, quòd times Deum tu. Verumtamen is, qui donis certare cupit, & beneficijs, ſemper vincit mentem noſtram, coaceruat etiam nunc remunerationes, & inquit iterum ad illum: Per memetipſum iuraui, &c. Tu quidem non pepercisti, propter meum mandatum, ego autem peperci propter tuam obedientiam. Propter hanc tuam obedientiam remunerans te, benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te. Vide cumulatam benedictionem.* Supra id quod ſufficiebat, addidit Deus, quia ſic ſolet remunerari donatiuis obedientia.

Ioſue cap. 11. Omnémque prædam iſtarum vrbium, ac iumenta diuiſerunt ſibi filij Iſrael cunctis hominibus interfectis. Sicut præceperat Dominus Moyſi ſeruo ſuo, ita præcepit Moyſes Ioſue, & ille vniuerſa compleuit. Non præterijt de vniuerſis mandatis, nec vnum quidem verbum, quod iuſſerat Dominus Moyſi. Cepit itaque Ioſue omnem terram montanam, & meridianam, terrámque Goſen, &c. Multo tempore pugnauit Ioſue contra reges iſtos.

§. IX.

Laſciuia perdit vrbes, deſertáque facit regna.

NOn poſſum in præſenti diſſimulare, quòd inter ſeruatas prædas, notanter recenſeantur iumenta. Ait enim: *Omnemque prædam iſtarum vrbium, ac iumenta diuiſerunt ſibi filij Iſrael*, &c. Ecce vt expreſſè meminit iumenta hoſtium reſeruata ſibi à filijs Iſrael, eo ipſo prælio, quo iuſſum fuit illis iugulare vniuerſos equos ab hoſtibus captos. Dicebat namque ſupra: *Equos eorum ſubneruabis* &c. Et cur, qui ſic fuit manſuetus in iumenta, adeò acer, & ſeuerus fuit in equos? Intelligit Origin. hom. 15. in equo animali laſciuiſſimo luxuriam, quæ dominabatur illarum gentium, ideò reſeruatis iumentis feriuntur equi Dei ſententia, & merito, quando laſciuia nationis erat, quæ populabatur illa regna. Proh laſciuiæ malum! Crede mihi homo, cum vrbes ciuibus nudantur, cum frequentiſſima regna abeunt in deſerta pereuntibus hominibus vniuerſis, in tanta ruina principatum tenent equini mores hominum, qui eos in vltimam deſolationem præcipites ferunt. Hinc Mat. cap. 6. Ioannes Baptiſt. clamabat ad He- Mar. 6. rodem: *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Non miror, quòd publicè argueret regem, qui adulter erat publicus; ſed miror, quòd & Reginam etiam morderet publicè. Cur non magis principi fœminæ condeſcendit? Cur non magis fœmineæ infirmitati in Regina indulget? Cur ſic illam coram omnibus traducit? Vbi laſciuam fœminam vidit, nullam iam credebat frequentiam hominum in regno manſiſſe, ſed regnum, & Regiam in deſertum abijſſe. Ait D. Baſil. Sel. orat. Baſil Sel. 18. *Videns Baptiſta Reginam libidinis adminiſtram, contra dignitatis, & naturæ rationem debacchantem, quas olim voces in eremo iecerat, repetebat, vox clamantis in deſerto, &c.* Dixerat in eremo exiſtens, quòd eſſet vox clamantis in deſerto; quam vocem repetit in Regia Herodis exiſtens, dum enim ibi fœminam laſciuiæ debacchantem videt, iam frequentiſſimum regnum deſertum putat. Laſciuia enim depopulator vrbes, frequentiſſima regna in deſertum facit abire. Sic Gen. 4. Caini generatio-

nes

nes memorans peruenit, vſque ad Sellam vndecimum nepotem illius, & ait: *Sella quoque genuit* Gen. 4. *Tubelcain, qui fuit malleator, & faber, in cuncta opera æris, & ferri. Soror verò Tubalcain Noema.* Et quando Tubalcain malleatoriam artem diu exercuit, credibile eſt ab ipſo etiam fuiſſe filios generatos; cur ergo ſacer ſcriptor de illius filijs ſilet, eius autem ſororem manifeſtam facit? In cæteris alijs filij nomen ſolum exprimebatur, nulla fœminarum, nec filia, nec ſoror ex nomine memorabatur; in Tubalcain malleatore, & fabro ferrario; non filius, ſed ſoror Noëma exprimitur. Cur factum eſt hoc adeò nouum, & inuſitatum in hoc malleatore? Noëma eſt voluptas carnis; vbi autem apparuit iſtud par Tubalcain, & Noëma, faber ferrarius, & voluptas carnis, Vulcanus, & Venus iuxta prophanas fabulas; iam nullæ generationes hominum numerantur, ſed mundus hominibus orbatur, vniuerſis exterminio traditis, vt diluuio abſorbeantur. D. Aug. Non longè ab hoc aberat D. Aug. lib. 15. de ciuit. cap. 20. fatus: *Progenies ergo Adam per Cain ſceleratum vndenario numero finitur, quo peccatum ſignificatur, & ipſo numerus fœmina clauditur, à quo ſexu initium eſt peccati, per quod omnes morimur. Commiſſum eſt autem vt voluptas carnis, quæ ſpiritui reſiſtit, ſequeretur. Nam ipſa Noema, id eſt, voluptas interpretatur* Ecce tibi, vt ſceleratorum progenies prorſus ceſſauit, vbi ventum eſt ad Noëma; in qua voluptuoſæ fœminæ notabantur. Exinde nullus homo nominatur, ſed mors omnium, & interitus annuntiatur, & diluuium ſequitur, quod vniuerſum mundum deſertum faciat.

§. X.

Non opera in ſe nudè ſumpta, ſed in cauſa, & fine eorum habent pretium, & æſtimationem coram Deo.

SI Victorias, & bella Ioſue ſpectes, fecit ille, quod multi alij mundiales Imperatores fecerunt in expugnandis vrbibus, & euertendis, in perimendis hoſtibus abſque vlla venia Plenæ ſunt hiſtoriæ ſimilibus regnorum excidijs factis ab Imperatoribus, & tyrannis ſæculi. Quid ergo annumerabitur illis Ioſue? Abſit; licet enim Ioſue opera in expugnandis regnis, perdendiſque hoſtibus non abſimilia ſint operibus ſæcularium tyrannorum; tamen in cauſa, & fine longè fuerunt ſuperiora, & diuerſa. In illis enim cauſa erat propria ambitio, & lucri amor, & innata crudelitas; in Ioſue autem tota cauſa fuit Deus. Ait enim textus: *Non praterijt de vniuerſis mandatis, nec vnum quidē verbum, quod iuſſerat Dominus Moyſi. Cepit itaque Ioſue omnem terram,* &c. Ecce vt in capiendis regnis, expugnandis vrbibus, hoſtibus perimendis vnum hoc ſpectabat Ioſue, nimirum, quòd verbum Domini factum Moyſi, & ſibi adimpleretur. Et totum pretium, & valor operum ex cauſa, & fine debet cenſeri, vt illa præſtantiora ſint, quorum finis, & Pſalm. 47. cauſa ſit Deus. Hinc clamabat Pſalm 47. *Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam, de gente non ſancta.* Cum iudicium Dei exoptat, non petit opera ſua diſcerni, ſed cauſam. Et cur non petit, vt opera, & facinora potius eius diſcernantur? Nouit vates, quod opera etiam ſanctiſſimorum hominum ſæpe inferiora ſunt operibus peccatorum, vel ſaltem æqualia, ideò recurrit ad cauſam, à qua venit & operum valor, & pretium. Ait S. Thomas Archiep. concion. 2 de aduent. *Non labores, non ſudores, non pericula, & diſcrimina; non famem, ſitim, & aſperitates volo, vt diiudices: hæc enim omnia & auarus pro lucro, & guloſus pro cibo, & elatus pro honore, & lubricus pro voluptate cumulatiùs paſſus eſt. Non ergo opera nuda iudices, non agones ſolos dinumeres, ſed diſcerne cauſam meam de gente non ſancta, de populo vano; hæc eſt iudicij tota ratio, hoc pondus, hoc totius ſpes mea vnicum firmamentum, quia laborum meorum, & operum tu Domine cauſa, tu finis, propter te, & ad te ſunt facta.* Sanè ſi opera, & facinora humana nudè ſpectentur, vix vlla adeò ardua inueniuntur, vel in ſanctiſſimo, quæ non inueniantur in impijs, & voluptatum, & honorum mancipijs. Non ergo nudè conſideranda ſunt opera, ſed ex cauſa, & fine, quo fiunt; cauſa enim & finis eſt, qui pretium dant operibus, quo ſancti diſcernuntur ab impijs. Hinc Pſalm. 115. ait: *Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius.* Pſalm. 115. Vbi mirandum eſt, quòd mors dicatur in pretio eſſe apud Deum; quando ea noſcitur in mundum veniſſe diaboli inuidiâ; quomodo ergo pretioſa potuit eſſe mors, quæ inuenta fuit à diabolo, vt ſuos aſſeclas affligeret? Si mors per ſe nudè ſpectetur, infamis pœna eſt ſceleratorum, quam ſuſtinent etiam nequiſſimi. At ex cauſa aliqua, vel fine, vt ſi pro Deo, & virtute ſuſcipiatur, tunc merito precioſa dicitur. Ideò notanter dicebat Pſaltes, *Mors ſanctorum eius*, nimirum mors amore ſanctitatis ſuſcepta, eo in pretio eſt, coram oculis diuinis. Ex quo Tertul. aduerſus Gnoſtic. ait: *Honerata eſt apud illum mors religioſorum ipſius, vt canit Dauid, non opinor, iſta communis, & omniū debitum.* Tertull. *Atqui iſta etiam ignominioſa eſt ex elogio trāſgreſſionis, & merito damnationis, ſed illa, quæ in ipſo additur ex teſtimonio religionis, & prælio confeſſionis, pro iuſtitia, & Sacramento.* Ecce tibi, quæ infamis erat mors per ſe nudè ſumpta, dum pro Deo, & virtute ſumitur, pretioſa fit, & glorioſa in conſpectu illius. Semper enim cauſa ſpectanda eſt, vt pretium, & valorem habeant opera. Hinc poſt Ieſum crucifixum dicit Matth. 27. *Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam: Hic eſt Ieſus rex Iudæorum. Tunc* Matth. 27. *crucifixi ſunt cum eo duo latrones*, &c. Non ad caput latronum, ſed ad caput Ieſu mortis cauſa ſcripta eſt, vt ex illa appareret mors Chriſti non infamis, ſed glorioſa. Ait namque Euthym. ibi: *Scripſit ergo Pilatus dictam cauſam, inſtituitque, vt ſcripta cunctis nota fieret, ne poſſent ſua malitia Iudæi Chriſto aliam cauſam affigere, ſimulque hos notauit, & illi patrocinatus eſt, quòd propter inuidiam eſſet crucifixus.* Sic cauſa patrocinabatur Ieſu, ne in cruce latronibus ſimilis videretur. Et quando cauſa operis non diuidit inter bonos & malos? De bona Iudith dicitur, cap. 10. *Lauit corpus ſuum, & vnxit ſe myrto optima, & diſcriminauit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram*, &c. Iudith. 10. Quò ſpectans Diuus Aldhelmus lib. de Virgio. cap. 28. ait: *Ornatus fœminarum rapina virorum* D. Ald. *vocatur. Verùm quia hoc in Bethulia obſidione pro contribulibus doliturа compatientis affectu, non caſtitatis defectu fecit Iudith; idcirco ſalua pudoris reuerentia celebre trophæum reportauit.* Sic ibi.

§. XI.

§. XI.

Triumphus Chriſtianorum breuioris eſt conflictus.

EXpende illud non ſine myſterio notatum, nimirum: *Multo tempore pugnauit Ioſue contra reges iſtos.* Nunquam non fuit Iſraëlitis longa, & diutina pro regno pugna, quæ Chriſtianis breuiſſimè conficitur. Act. 7. Stephanus adhuc erat in primo conflictu, & iam ſibi regna cœleſtia patentia videbat, ait enim: *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei*, &c. Pro quo
Thom Arch. ait Sanctus Thom. Archiep. Valent. concion. 5. in Nat. Dom. *O magnam gratiam redemptionis, iam nos fratres, non tetra limbus, ſed hians paradiſus expectat: Cur ſtamus? Cur pauemus? Pauebant extre patres, quia quamuis boni, inferna luſtrare neceſſe erat. Nunc vere Stephanus cœlos apertos videt, hiantem gloriam, patentem paradiſi ianuam, lætus agonem aggreditur, preuocatus à præmio. Cur enim celerem pertimeat pugnã, qui æternã ſibi parari videt coronã? Cur momentaneos lapidum paueat ictus, cui cœleſtis gloria patet introitus?* Compone hæc nimirum *celerẽ pugnam, momentaneos lapides*, cum illis videlicet, *Multo tempore pugnauit Ioſue*; quippe longiores pugnæ fuerunt patribus antiquis, quando vel in inferno detinebantur longiſſimis ſæculis antequam ad celeſte regnum peruenirent. Nobis autem chariſtianis breuiſſimæ pugnæ ſunt, momentaneique labores, quando patentia habemus cœleſtia regna in vicino. Hinc Matth. 20. opera-
Matth. 20. rij dominicæ vineæ primo manè conducti mirantur gratiam illorum, qui vndecima hora venerant in vineam; quibus par merces tribuitur. Dicit enim de illis textus: *Accipientes murmurabant aduerſus patremfamilias dicentes: Hi nouiſſimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei, & æſtus.* Se ſub pondere totius diei, & æſtu laboraſſe murmurant, quando alij vna hora tantùm laborantes parem retributionem conſequuntur. Et cur ij tam horarijs laboribus retributionem acquirunt? Chriſtiani ij ſunt; illi Iſraëlitæ; qui non niſi poſt diuturni temporis labores, poterant ad regnum peruenire. Quò
D. Greg. ſpectans D. Greg. hom. 19. in Euang. inquit: *Quaſi ergo poſt murmurationem antiqui patres denarium accipiunt, qui poſt longa inferni tempora ad gaudia regni peruenerunt. Nos autem qui ad vndecimam venimus, poſt laborem non murmuramus, & denarium accipimus: quia poſt mediatoris aduentum in hoc mundo venientes ad regnum ducimur, mox vt de corpore eximus, & illud ſine mora percipimus, quod antiqui patres, cum magna percipere dilatione meruerunt.* O fœlicitas Chriſtianorum! Laborarunt quidem antiqui patres pro obtinendo cœleſti regno, & multo tempore in hac vita, & in inferno detenti ſpectabant beatam ſpem; at nos qui ſub Ieſu halitu viuimus, ſine mora vlla, ſine dilatione, vnius horæ pugna, cum primum ab hoc exilio eximus, regnum tenemus. Facit hoc veri Ieſu præſentia; qui præ oculis poſitus neſcit non breui finire pugnas ſuorum fidelium. Aiebat latro Luc. 23.
Luc. 23. *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Cui ſtatim Dominus reſpondit: *Hodie mecum eris in paradiſo.* Hodie, ait, eris in paradiſo, antequam Petrus, antequam vllus Apoſtolorum, regnum cœlorum tenebis. Et cur Domine ſic latroni acceleras poſſeſſionem regni cœleſtis? Erat illi, cordi, & oculis Ieſus crucifixus; qui vbi fidem latronis impleuit, non patiebatur illum aliqua dilatione regni torqueri. Aiebat D. Hieron. lib. D Hier.
2. contra Iouinian. de populo Chriſtiano. *Cui primo redditur merces, quia in crucifixum credens Dominum difficultate fidei, magnitudinem meruit præmiorum.* Sanè qui fidei oculis crucifixi Ieſu gloriam percipit, & in magnitudine, & in celeritate præmij cæteros antecedit.

Ioſue cap. 11. Non fuit ciuitas, quæ ſe non traderet filijs Iſrael, præter Hæuæum, qui habitat in Gabaon: omnes enim bellando cepit. Domini enim ſententia fuerat, vt indurarentur corda eorum, & pugnarent contra Iſrael, & caderent, & non mererentur vllam clementiam, ac perirent, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

§. XII.

Dona Dei, quæ in cooperatione hominis fundantur, firmiora, & ſecuriora eſſe ſolent.

PRomiſerat Dominus Iſraëlitis omnes Chananæorum ciuitates, quas denique expugnauit Ioſue, & bellando cepit. Dicit enim textus: *Omnes bellando cepit.* Et Cur neceſſum fuit pugnare pro ciuitatibus à Deo promiſſis? Cur nõ magis ſine Iſraelitarum pugna, & labore traditæ ſunt eis? Sanè dona Dei firmiora, & vtiliora in cooperatione hominum fundari debebant. O quàm fallitur, qui nimis attendit ad ea Dei dona, quæ merè gratuitò à Deo veniunt, nec hominis cooperationem expectant: illa præcipuè æſtimanda ſunt, quæ in virtutum validiſſimis operibus fundantur, vt
quæ firmiora, & ſecuriora eſſe ſoleant. Exod. Exod. 31.
31. *Dedit dominus Moyſi completis huiuſcemodi ſermonibus in monte Sinai, duas tabulas teſtimonij ſcriptas digito Dei.* At videns Moyſes vi-
tulum adoratum à populo Exod. 32. *Proiecit de* Exod 32.
manu tabulas, & confregit eas. Verùm poſt ſupplicium de reis ſumptum rediens Moyſes iterum
ad Deum Exod. 34. audit ex Deo: *Scribe tibi* Exod. 34.
verba hæc, &c. & ſcripſit in tabulis verba fœderis decem. Ecce tibi primò apparuit Moyſi Deus, & locutus cum illo tabulas legis præbuit diuino exaratas digito; quas peccata populi confringi fecerunt. In ſecundo autem apparet etiam Deus, iubetque, vt Moyſes tabulas accipiat, & in illis ipſe ſcribat verba legis. Et quando primæ ſcriptæ ſunt ſolo digito Dei, cur ſecundæ non ſimiliter ſcribuntur à Deo? Cur magis voluit, vt ſe-
cundæ Moyſi digito ſcriberentur? Ait D. Aug. D. Aug.
lib. 2. Quæſt. in Exod. quæſt. 156. *Poſteriores verò tabulæ tamdiu manſuræ, ac in tabernaculo ac templo Dei futuræ, iubente quidem Deo, tam ab homine excisæ ſunt, quàm ab homine ſcriptæ.* Expende illud: *Tamdiu manſura*, &c. quippè in quibus longioris æui duratio procurabatur, Dei gratiæ adiungebatur labor humanus; vt diſcamus æternanda Dei dona magnis virtutum operibus ex eius gratia factis debere fundari. Non enim ſic ſtabilia ſolent eſſe, quæ in mera Dei gratia,

quàm

quàm quæ in virtutum illuſtriſſimarum coopetatione fundantur. Matth. 20. Hinc Matth. 20. poſt operarios ad vineam conductos ait: *Cum ſero eſſet factum, dicit Dominus vineæ procuratori ſuo: voca operarios, & redde illis mercedem incipiens à nouiſſimis.* Cor non potius à primis incepit? Cur maluit vltimis primò loco gratificare? Ait D. Chryſoſt. hom. 34. Chryſoſt. operis impetf. *Quare non à primis vſque ad nouiſſimos, ſed primum à nouiſſimis? Attende, naturalis eſt ratio. Omnes qui ante aduentum Chriſti fuerunt, quaſi ex operibus ſuis facti ſunt ſancti. Gentes autem ex gratia Chriſti.* Itaque in vltimis maior gratia, in primis plures labores oſtendebantur; adeò vt diceret Ieſus Ioan. 4. Ioan. 4. ad Apoſtolos: *Illi laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis*; non quod antiqui patres, non operarentur etiam ex Dei gratia; ſed quia in illis minores erant gratiæ, minora auxilia, ideò labores eorum, & ſudores eminebant magis. In Chriſtianis autem ſic auxilia diuina, & gratiæ exundauerunt, vt ipſi videantur quaſi nihil operati. Ideò in quibus plus emicant diuinæ gratiæ, minor datur dilatio præmij, nec labor expectationis permittitur dilatari. In quibus autem ſub minoribus gratijs, & auxilijs plus laboris apparet, ijs creditur diuturnitas expectationis maior. Dona enim Dei quæ in maiori labore hominum fundantur, adeò firmum, & ſtabile fundamentum habent, quo poſſint contendere cum temporis diuturnitate.

§. XIII.

Nullum eſt malum, quod Ieſus non expellat.

NOtanter dixit textus de Ioſue; *Omnes enim bellando cepit*; vt oſtenderet, quàm à Ieſu Orig. omne malum ſuperetur. Ait enim Orig. hom. 15. in Ioſue: *Non dixit, quia aliquos cepit Ieſus in bello, & aliquos non, ſed cepit omnes, & peremit. Omnes enim ſpecies peccati purgauit Dominus Ieſus, omneſque deſtruxit.* Nulla mali vis tanta eſt, quam Ieſus non perimat. Licet enim Tartarus ſua in homines euomat venena, dum Ieſum habeas, eſt tibi aduerſus omnia illa remedium. Ioan. Ioan. 14. 14. *Non turbetur cor veſtrum, neque formidet, creditis in Deum, & in me credite.* Ecce tibi aduerſus omnes mundi turbellas, aduerſus formidines vniuerſas, quale remedium proponat, nimirum, *Creditis in Deum, & in me credite*: dum enim fide Ieſum teneas præ oculis, nihil reſtat, quod timere debeas. D. Ambr. Ex quo ait D. Ambr. ſerm. 8. in Pſalm. 118. *Sciens Dominus cito nos frangi ſolere, ait etiam Apoſtolis: Non turbetur cor veſtrum, neque formidet. Si te cupiditas tentauerit, dicat tibi Ieſus Chriſtus; Non turbetur cor tuum. Si quis terror ingruerit. Dicat tibi Chriſtus. Non turbetur cor tuum, neque formidet. Si qua tibi ſupplicia perſecutor inflixerit, dicat tibi Ieſus. Non turbetur cor tuum. Si in mari nauiganti grauis fluctus inſurgat, tempeſtas vitra deſæuiat, tibi dicat Ieſus: Ego ſum, noli turbari.* Nullus malus occurſus homini aderit, aduerſus quem in vno Ieſu non habeat, & remedium, & arma. Sine Ieſu vacua, & inania erant omnia; vbi Ieſus apparuit, ſimul viſa eſt omnium remediorum, & bonorum plenitudo. Quò reſpiciebat Paul. ad Ad Gal. Gal. 4. inquiens: *Quando venit plenitudo temporum, miſit Deus filium ſuum*, &c. Circa quæ ſapienter S. Thomas Archiep. Valent. inquit: *Plenitudo temporum illa eſt, in qua oſtenſo omnium fine Ieſu conſummatus eſt mundus; nam vſque tunc vacuus erat, & imperfectus.* Equidem ante Ieſum tot bonis que carebat mundus ad ſalutem vtiliſſimis, & preſtantiſſimis, vt vacuus videretur. Vbi autem venit Ieſus, cum illo venit omnium plenitudo, vt nihil poſſis requirere, quod in eo non inuenias cumulatiſſimè. Deficiant licet mundana omnia, in vno Ieſu habes omnium neceſſariorum, & vtilium, & ſalutarium plenitudinem. Dicebat Petrus Actor. 3. *Argentum, & aurum non eſt mihi; quod autem habeo, hoc tibi do; In nomine Ieſu Nazareni ſurge, & ambula.* Actor. 3. Deerat illi argentum, & aurum; ſed erat in corde eius, & in ore eius Ieſus, & inde ſuppetebant omnia, quibus poſſet vniuerſas infirmitates dimittere. Ex quo D. Ambr. D. Ambr. ſerm. 8. in Pſalm. 118. ait: *Reliquiſti Petre, quæ habebas, & cepiſti, quæ non habebas, Chriſtus tibi portio, Chriſtus tibi poſſeſſio eſt. Illius nomen tibi munificum, illius nomen tibi eſt fructuoſum, illius nomen tibi tributa dependit, & bona tributa non pecuniæ, ſed gratiæ. Portio tua non ariditate ſiccatur, non imbre diluitur, non frigore vritur, non tempeſtate quaſſatur.* Quid pulchrius? Poſt dimiſſa omnia bona mundi, adhuc in vno Ieſu habet omnia, quibus poſſet aduerſus omnes indigentias pugnare. Quæ gratia, quod remedium non eſt illi, ad omnia mala, qui Ieſum habet?

§. XIV.

A diuinæ lucis radio molleſcunt corda humana, vt ſalutem capiant.

CVm ait: *Domini ſententia fuerat, quòd indurarentur corda eorum*, &c. audit, quòd Deus credatur indurare poſitiuè corda hominum, ne ſalutem capiant. Corda enim humana velut cera ſunt; cera autem vbi feritur Solis radijs molleſcit, & tenereſcit; vbi autem Sol ſuos retrahit radios, ſtatim denſatur, & obduratur. Sic humana corda, eo ipſo, quòd Deus ſuæ lucis radios contrahat, ipſa obdurantur, & obcæcantur, ne quid percipiant ſibi ſalutare. Quod enim tenereſcant, & ſalutaria percipiant, de radijs venit diuinæ gratiæ. Ait Iſaias cap. 53. *Reuelauit Dominus brachium ſanctum ſuum in conſpectu omnium gentium, & viderunt omnes gentes terræ ſalutem, quæ à domino Deo noſtro eſt.* Iſaias 53. Licet ſalus facta eſſet in medio terræ, multiſque miraculis ſe oſtentaret, non illam viderent homines, nec perciperent, niſi Deus eorum corda pararet ſuæ miſericordiæ radijs. Priùs Deus reuelat brachium ſuum, oſtendit ſuæ beneficentiæ radios mollefacientes corda humana, deinde ſequitur, quòd homines percipiant ſibi ſalutaria. Niſi enim Dei radius præcedat, durities eſt, cæcitas eſt, vniuerſa hominum corda lapideſcunt. Ad hæc ait D. Leo ſerm. 6. de D Leo. Epiph. *Cum cernimus homines mundana ſapientia deditos, & à Ieſu Chriſti confeſſione longinquos de profundo erroris ſui reduci, & ad cognitionem veri luminis aduocari, diuina proculdubio gratiæ ſplendor operatur, vt mentes, quas ſuo fulgore contigerit, & miraculo moneat, & ad eum adorandum præeundo perducat.* Expende illud, *Et miraculo moneat*; multa licet miracula conueniant, vt oſtendant viam ſalutis, nihil efficient, niſi ſplendor diuinæ gratiæ præcedat, qui ſplendor corda mollefacit, mentes illuminat, & facit, quod vim miraculorum percipiat. Prodigus ille in ſummam

calamita

calamitatem veneat, ita vt porcos paſceret, qui fuerat regiè nutritus: dumque diu inter porcos ageret, ſine cognitione erroris ſui, tandem ait
Luc. 15. Luc. cap. 15. *In ſe conuerſus dixit. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego hic fame pereo! Surgam, & ibo ad patrem meum, &c.* Sanè antea omnia bona ſua diſſipauerat, & ad extremam redactus fuerat pauperiem; nec tamen domum patris ſui meminit, nec ad illam conauit reuertere, ſed magis adhæſit vni ciuium regionis illius, à quo porcis cuſtodiendis præpoſitus fuerat. Cur poſt hanc præfecturam magis reſipuit? Cur cum fame coactus quærebat ciuem, cui adhæreret, non magis curauit domum paternam quærere, quam quæſiuit, cum porcorum præfecturam accepit? Cauſam oſtendunt verba textus ſequentia, nimirum: *Cum autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens, &c.* Equidem non miſeriæ, non calamitates hominem facerent reſipiſcere, niſi pater accurriſſet, illúmque longè adhuc ſtantem radiis ſuæ clementiæ illuminaret, & molliretur, vt domum patris agnoſceret, & ſenſum illius abundantiæ teneret. Quo crediderim ſpectaſſe D. Syneſium in Hymno 3. ſic dicentem.

Ille verè tibi proprius in conſpectum ſe dabit
Parens, manus porrigens.
Præcurrens enim aliquis radius
Illuſtrabit ſemitas
Pandetque tibi intellectualem
Campum, pulchritudinis originem.

Hoc facit pater cœleſtis, ne corda indurentur, cæcentur, præmittit ſuæ miſericordiæ radium efficaciſſimum; ſub cuius luce, & calore ſoluuntur corda, vt veræ pulchritudinis, & abundantiæ percipiant ſenſum. In diuiniſſimi radij abſentia, lapideſcunt humanæ mentes, at vbi affulget benigniſſimæ pietatis radius, vel ipſi ſaxei montes tanquam cera liqueſcunt, & regiæ domus, glorioſæque ciuitatis percipiunt ſenſum. Niſi diuinus radius præueniens ingerat cordibus noſtris ſaporem Ieruſalem cœleſtis, ſine vllo ſalutari opere, inſtar
Pſal. 136. lapidum rigeſcemus. Aiebat Pſalm. 136. *Si oblitus fuero tui Ieruſalem, obliuioni detur dextera mea. Adhereat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui.* Rem dicit propheta manifeſtiſſimè coniunctam, nimirum, quod ſi in corde ſuo non appareat clarè memoria cœleſtis Ieruſalem, lingua faucibus hæreat, & ſic inutilis manet, quaſi non ſit dextera. Dum enim cœleſtis radius non ſic corda mollefacit, vt in eis imprimatur memoria Ieruſalem cœleſtis, nec eſt dextera ad operandum, nec
S. Thom. lingua ad rectè loquendum. Vt clamet S. Thomas Archiep. Valent. ſerm. in Quinquag. *O verba ignita! O feruidum viaterem! Ita eſt, fratres, obliuiſcitur dextera, & lingua palato hæret, ſi deſit memoria Ieruſalem; torpet manus in opere, ſi Ieruſalem non habetur in corde.* Dum diuinus radius non illuſtrat in corde ſemitas Ieruſalem cœleſtis, guſtumque eius facit percipi; quaſi inutilis truncus hæret homo ſine lingua, ſine dextera. Væ homini, cui pater cœleſtis radios clementiæ ſuæ efficacis non præſtat, ſanè obdurabitur in malo ſicut petra!

Ioſue 11. In illo tempore venit Ioſue, & interfecit Enacin de montanis Hebron, & Dabir, & Anab, & de omni monte Iuda, & Iſrael, vrbeſque eorum deleuit. Non reliquit vllum de ſtirpe Enacin in terra filiorum Iſrael abſque ciuitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt. Cepit ergo Ioſue omnem terram, ſicut locutus eſt Dominus, &c. quieuitque terra à prælijs.

§. XV.

A vero Ieſu quotidie noſtri inſtaurantur triumphi, noſtra multiplicantur bona.

SEmel Ioſue proſtrauit ſemen Enacin, eorumque ſubuertit vrbes, & ſtatim quieuit, nec vltra ad triumphos comparandos progreſſus dicitur. Ait enim: *Ioſue interfecit Enacin de montanis: : : vrbeſque eorum deleuit: : : quieuitque terra à prælijs.* Exterminatis enim ſemel gigantibus illis Ioſue deſtitit à prælijs, nullo amplius dicitur ſuos nobilitaſſe triumpho. Sic deficit ſemper creata virtus; à qua ſi pendeas, magnumque ex illa accipias, tandem eo deueniat, neceſſum eſt, vt nihil poſſit præſtare tibi. Felices nos, qui ſub vero Ieſu viuimus, qui non ceſſat pugnare pro nobis, multiſque nos in dies nobilitare triumphis. Ioan. Ioan. 5.
cap. 5. de piſcina probatica locutus ait: *Angelus autem Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam; & mouebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat.* Certum, & determinatum erat tempus, quo Angelus deſcendebat aquis commotis vnum ſanaturus. At vbi Ieſus deſcendit, non certo anni tempore, ſed ſingulis horis in aqua inuenimus ſalutem. Vt dicat Tertull. lib. de Baptiſt. cap. 3. *Profi-* Tertull.
ciente itaque in hominibus gratia Dei, plus aquis, & Angelo acceſſit: qui vitam corporis remediabant, nunc ſpiritum medentur: qui temporalem operantur ſalutem, nunc æternam reformant: qui vnum ſemel in anno liberabant: nunc quotidie populos conſeruant, deleta morte per ablutionem delictorum. Sufficiebat antiquitus aquis, & Angelo, ſemel in anno ſalutem vni impertiri; poſtquam autem acceſſit gratia Chriſti, in aquiſque reluxit, iam non ſemel in anno, ſed ſingulis horis inſtaurantur beneficia, & quotidie deleta morte peccatorum nouis triumphis inſignimur. Neſcit enim in ſuis, non multos progreſſus facere virtus Chriſti. Ioan. 2. poſt aquam Ioan. 2.
vinum factam dicebat Ieſus: *Haurite nunc, & ferte Architriclino.* Aqua vinum facta datur ſemel guſtanda Architriclino, at vinum factum ſanguis Chriſti omnibus ſingulis diebus porrigitur, in peccatorum remiſſionem, & hominum ſalutem. Quod notans D. Ambr. ſerm. 19 inquit: D. Ambr.
Si glorioſum eſt aquam in vinum mutare, quanto eſt glorioſius peccata in iuſtitiam commutare, & mores potius temperare, quam pocula? Audeo dicere illas hydrias non ſolum illi conuiuio, ſed vniuerſo mundo precioſam illam miniſtrare ſubſtantiam, niſi quod nobis melius adminiſtratur. Conſtat illos ex illis vaſculis hauſiſſe ebrietatem, nos haurire iuſtitiam; illos percepiſſe vini poculum, nos calicem ſalutaris accipere; & ſi dici fas eſt, apud illos pertranſiſſe, quod biberant, apud nos verò permanere, quod ſumpſimus. Expende illa nimirum, *Hydrias non ſolum illi conuiuio, ſed vniuerſo mundo, &c.* quippè quæ de manu diuina factum vinum miniſtrabant, non ſolum conuiuatoribus illis ſufficiebant, ſed & modò, vniuerſo mundo miniſtrant fructum gratiæ. Imò,

vt iterum expendo, *Apud illos pertranſiſſe, quod biberant, apud nos permanere, quod ſumpſimus.* Vt enim illi nil diuinum, ſed creatum ibi ſuſpicabantur, ſic breui exhauſerunt, quod bibebant; nos autem, qui non creaturam, ſed creatorem guſtamus, ſingulis diebus habemus permanentem, & inexhauribilem fontem gratiarum. Quod enim de Dei manu venit, quotidie in cordibus noſtris inſtauratur, multiplicatur.

§. XVI.

Validiſſimo quouis vitio exſufflato, reliqua facilè depellentur.

PEnè omnibus percuſſis gigantibus Chananæorum, aliquos reliquit Ioſue in tribus vrbibus: ait enim: *Interfecit Enacim de montanis, &c. Non reliquit vllum de ſtirpe Enacim in terra filiorum Iſrael, abſque ciuitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt.* Et quando omnes gigantes extirpabat, cur maluit relinquere eos, qui in iis tribus vrbibus erant? Cur non potius omnes à ſe interfectos oſtendit. Putauit bonus dux, quod multis gigantum in montana Hebron, & Dabit interfectis, reliqui ſimiliter facile poſſe interfici crederentur. Quis enim magnum aliquem expugnat, qui non credatur reliquos ſimiles etiam poſſe tradere neci? Sic prorſus Chriſtianus per id ipſum, quod magnum aliquod vitium extirpet, facilè creditur extirpare poſſe omnia reliqua. Matth. cap. 8. referens miraculum, quo Dominus permiſit dæmones eiectos ab hominibus abire in porcos; dicit hos dæmones à
Matth. 8. duobus fuiſſe expulſos hominibus, ait enim: *Occurrerunt Ieſu duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes, ſæui nimis, &c.* Marcus autem cap. 5. de eodem locutus in vno tantùm homine putat
Marc. 5. fuiſſe dæmones illos: *Exeunti Ieſu de naui ſtatim occurrit de monumentis in Spiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis. Et neque catenis iam quiſquam poterat eum ligare, quoniam ſæpe compedibus, & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, &c.* Et quando Matthæus ait duos fuiſſe illos ſæuiſſimos dæmoniacos, cur Marcus non meminit niſi vnum? An contrariatus Marcus Matthæo? Abſit, ſed Marcus eo intentus, vt oſtenderet potentiam Chriſti domini, non multum curauit de numero ſanatorum, ſed de ferocia incredibili, magnitudineque mali, reputans, quod ſi ſemel oſtenderetur Ieſus expuliſſe vnum ferociſſimum, facilè crederetur poſſe idem facere in reliquos ſimiles.
Vict. Ant. Ait Victor Antioch. in Mar. ibi: *Ad oſtendendam illius virtutem, qui miraculum patrarat, nihil omnino referebat vnius-ne, an duorum, vel etiam plurium mentionem faceret. Qui enim vnum vſque adeò inſanum, & immanem ſanauerat, & duos, & plures etiam ſimiliter affectos, curare poterat.* Quid pulchrius? Sufficiebat, quòd diceretur, vel vnus validiſſimus dæmoniacus à Ieſu ſanatus, vt ſimili modo de pluribus aliis ſimillimis agi poſſe crederemus. Vbi enim quis immane aliquod vitium à ſe depellit, ſperet facilè à ſe, & reliquos
Ioan. 16. ſimiles depellendos. Ioann. 16. aiebat Dominus ad ſuos: *In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, quia ego vici mundum.* At ſi hoſtes numerentur, à quibus in mundo premimur, tres communiter à doctoribus numerantur, iique giganteo robore clari, nimirum Mundus, Diabolus, & Caro. Cur ergo cum Dominus ſuos ad victoriam obtinendam confirmat, tantum ponit vnum à ſe hoſtem ſuperatum, aiens, *confidite, quia ego vici mundum?* Quid ſi diabolus occurrerit? Quid ſi caro inſultauerit? An non habebimus, vnde confidamus, cum Dominus nil dixerit ibi de diabolo, & carne? Abſit; vbi enim à ſe, vel vnum validiſſimum hoſtem conculcatum prædicat Dominus, in ſimilem triumphum reliquos agendos
tradit. Ex quo ſapienter D. Leo ſerm. 2. de Reſur. D. Leo. Dom. cap. 4. fatur: *Ibi blandiuntur deceptiones, hic graueſcunt labores. Sed adeſt nobis vtique Chriſti victoria, vt impleatur, quod ait: Nolite timere, quia ego vici mundum. Siue ergo contra ambitionem ſæculi, ſiue contra concupiſcentias carnis, ſiue contra hæreticorum iacula dimicemus, dominica cruce ſemper armamur.* Non te moueat Chriſtiane, quòd Ieſus à ſe dicat in cruce ſolum mundum deuictum; eo enim ipſo, quòd tam immanem belluam ibi ſuperauit, conſequens eſt, vt etiam à crucis trophæo habeas arma, quibus cæteros omnes hoſtes valeas ſuperare. Siue caro voluptatibus ſuis confirmata in arenam proſilias, ſiue diabolus veniat ſerpentinis ſibilis armatus; ſiue hæretici athæi inſurgant, omnes facile vinces, ex quo videas per crucem à Ieſu mundum ſuperatum. Nunquam enim non vincet omnes reliquos hoſtes; qui validiſſimum ſuperare valuit.

§. XVII.

Non parua Dei miſericordia eſt, quòd infirmas mentes ad gaudia amoris, non ad paſſionis bella vocet.

DE Ioſue triumphis illud natum eſt, nimirum, *Quieuit terra à prœliis:* quod etiam Ieſus verus facit in ſua Eccleſia, ſubtrahens certamina ſanguinis; conflictus cum tyrannis, & tormentis, vt infirmiores mentes non cum dolore confligant, ſed cum amore perueniant ad Deum. Hinc
Cant. 3. *Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Cant. 3. Libani; columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem.* Itaque ferculi medium totum charitate implenis diuiniſſimus Salomon, & quando lectulum armatis cinxerat, qui gladios tenentes & bella, & profuſionem ſanguinis indicerent accedentibus; in hoc ferculo ſolam charitatem voluit apparere. Et cur in lectulo armorum conſpectum, in ferculo charitatem ſolam poſuit? Ait ipſe: *Propter filias Ieruſalem,* propter infirmas mentes, quæ in ſanguinolentis bellis deficerent, vt charitatis ardore ſal-
uentur. Ait Sanct. Thomas Archiep. Valen. ſer. S. Thom. 1. in Quinquag. *O Domine quam pulchrum eſt ferculum, ſed aſcenſus arduus; quis aſcendet per illum? Sed nolite diffidere, nam media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem tenellas, & delicatas: ſanguinem in charitatem, crucem in amorem commutauit. Non exigitur hodie a te Chriſtiane mors, non ſanguis, non ſupplicia, arma, & regna. Quid facilius quàm amare? O quàm conſtrata eſt via, & quàm plana, vt diligendo peruenias, quò peruenit Laurentius patiendo!* Scit Deus regni vias ſuis fidelibus accommodare; vbi nouit fortes, validoſque athletas, bella vocat, perſecutiones permittit, vt per ferrum, & ignem brauium æternæ vocationis rapiatur. Vbi autem delicatas, teneraſque ſuorum

mentes

mentes prævidit, quidquid ſanguinolenti belli eſt, facit ceſſare, ſola permittit amotis certamina, conuertens praua in directa, & aſpera in vias planas. Sicque complanatam, & quietam viam cæleſtem reddidit, vt facilius quàm mundo, cœlo
Ioann. 3. naſceamur. Aiebat enim Ioan. 3. Dominus: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Renaſcitur Phænix ex flammis; nec miraret, quòd ad poſſeſſionem regni cœleſtis tenendam omnes homines cogerentur ſimiliter ex flammantibus caminis renaſci. Sic pueri Hebræi, ſic Laurentius, & alij renaſcebantur, ſed pientiſſimus Dominus fortibus relinquens duriora certamina, infirmis & tenellis ea parauit, quibus faciliùs cœlo, quàm ſæculo poſ-
D. Zenon. ſent renaſci. Ex quo D. Zeno lib. 3. cap. 17. ait ad baptizandos: *Iam vos ſempiterni fontes calor ſalutaris inuitat, iam mater noſtra adoptat, vt pariat. Sed non ea lege, qua vos matres veſtra pepererunt, quæ & ipſa partus dolore gementes, & vos plorantes ſordidos pannis ſordidis alligatos huic mundo dediſtitos intulerunt: Sed læta gaudentes, cœleſtis libera peccatis omnibus abſolutos, non fœtidis cun.is, ſed ſuaue redolentibus ſacri altaris fœliciter enutrita cancellis.* Equidem pariunt nos mundo matres noſtræ ſordidos, immundos, plorantes, filios iræ, innumeris obnoxios calamitatibus; at fons viuificus nos cœlo parit mundos; nullo dolore gementes, ſed multa ſuauitate perfuſos. Habes à vulua matris, quòd doleas; habes ab vnda baptiſmi, quòd gaudeas. Ab illa ad panem lachrymarum duceris, in ſudore veſceris pane tuo; ab hac ad panem Angelorum curris, quo facili negotio longam cœleſtis regni viam percurras. Huc trahe dicta tom. 2. de Chriſt. Fig. lib. 5. cap. vlt §. 9.

Capvt XIV.

Diſtributio terræ per tribus Iſraël.

Textvs Historiæ.

IGitvr Occiſis per Ioſue triginta, & vno regibus Chananæorum, nouem tribus, & dimidia Iſraëlitarum ſeparatim ſibi habitationem fecerunt, & à bellorum excuſi puluere, arearum pulueri fœcundo inſederunt. Eripuit enim Dominus ſenem ducem Ioſue à tumultu belli; ne in vitæ portu, tempeſtates mundialium fluctuum ſuſtineret. Inſuper virum admonuit de magnitudine terræ, quæ adhuc expugnanda reſtabat, & quæ tandem in Iſraëlitarum poſſeſſionem ventura erat. Quare mandat Dominus, vt ante expugnationem ipſe Ioſue hoſtilem adhuc terram in partes ſecet, ſingulaſque ſingulis tribubus aſſignet; auidiùs namque, & acriùs pro notis ſibi adſcriptis partibus pugnabunt, cum occaſio tulerit. Nec mora; Ioſue ſingularum tribuum terminos diſtinguit, vt vniuerſæ ſpectarent partes ſuas; vna Leui tribus relicta eſt ſine ſorte, quæ reliquatum dono duas, & quadraginta accepit vrbes in quibus viueret.

Pars Moralis
circa textus literam.

SOpitis bellis non infrugifera pax inuenitur; manus enim gladio ferrata non ſemel operam nauat ſtylo; vt nos dicamus etiam poſt bella, pacis ſuccus ad calamum vſque deducere.

Ioſue cap. 13. Ioſue ſenex prouectæque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum: Senuiſti, & longæuus es, terráque latiſſima derelicta eſt, quæ nec dùm ſorte diuiſa eſt, omnis videlicet Galilæa Philiſthiim, &c. Omnium qui habitabant in monte à Libano vſque ad aquas Maſerephoth, vniuerſique Sidonij. Ego ſũ, qui delebo eos, à facie filiorum Iſraël.

§. I.

Dona ſemper referunt donatoris manum.

OBtinuerat Ioſue à Chananæis tantum terræ, quantum ſufficiens erat, ad populi ſui, qui tunc erat, manſionem, & ideò quieſcens non curabat alia expugnare, ſed quietus, & contentus manebat, vt notabat Abul. quæſt. 8. in cap. *Abul. 18.*
13. Cui ſic quieſcenti adeſt Dominus aiens: *Terra latiſſima derelicta eſt, quæ nec dum ſorte diuiſa eſt, omnis videlicet Galilæa Philiſthinorum, &c. Ego ſum, qui delebo eos, &c.* Et quando Ioſue datum fuerat à Deo, quòd deleret præcedentes nationes, cur ſimiliter ei non datum eſt, quòd deleret cæteros, qui reſtabant? Cur vnus Deus ſibi aſſumit poteſtatem delendi reliquos, eamque eripit Ioſue? Deletio eorum, qui reſtabant, erat ſuperabundans, & maximè excedens indigentiam populi Iſraëlitici tunc præſentis; at deletio præcedentium fuerat, & neceſſaria, & menſurata indigentiæ populi; ideò Deus illam aſſumit, quia ſuperabundans tunc videbatur; & Ioſue ſolam illam permiſit, quæ indigentiæ populi menſurabatur, vt vel ipſa dona manũ donatoris monſtrarent. Exod. *Exod 16.*
16. cauebat Moyſes de manna colligendo: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum: gomor per ſingula capita, iuxta numerum animarum veſtrarum, quæ habitant in tabernaculo, ſic tolletis, &c.* Expende illud: *Quantum ſufficit, &c.* nil illi permittebat, quod ſupra ſufficientiam eſſet, quod poſſet ſuperare. At Ieſus Dei filius Ioan. 6. ſic pauit in- *Baſil. Sel.*
gentem multitudinem, vt multum panis ſuperaret, dicebat enim: *Colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta, &c.* Et cur in hoc conuiuio chriſtiano prouiſa fuit ſuperabundantia; in illo autem mannæ, ſolum permittebatur, quod indigentiæ eſſet ſatis? Ait D. Baſil. Sel. orat. 33. *Quia in manna miraculi adminiſter ſeruus erat, neceſſitati quoque donum ſeruiebat.* Sapiebant dona donatorum manum; vbi donator dominus magnificus, & ditiſſimus eſt, ſic donum oſtenditur in ſuperabundantia; at vbi donator eſt ſeruus, donum etiam ſeruire cogitur neceſſitati, ne vltra id quod ſufficit, extendatur. Nunquam enim dona non referunt donatorem. Hinc Ioan. 6. clamabat Domi- *Ioan. 9.*
minus de ſeipſo: *Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit.*

Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Quibus non paruam differentiam aſſignat inter viuificum Chriſti panem, & manna; quando manna proficiebat quidem ad temporalem vitam aliqualiter conſeruandam, ad mortem tollendam non proficiebat, & minùs ad æternitatem tribuendam. Panis autem viuificus Chriſti, & mortem abigit, & æternitatem concedit. Vnde hoc? Sanè quia donator eius immortalis eſt natura, & æternus, ne miremur, quod eadem appareant in donis eius. Ait D. Cyril. Alex. lib. 4. in Ioan. cap. 19. *Magna certè ſunt, quæ à magnis aguntur: ideò, quæ à Deo nobis præbentur, digna profectò diuinâ magnificentia ſunt. Si enim credis panem de cœlo deſcendiſſe, quod quidem quàm maximum eſt, cur non credis æternam ab eo vitam credentibus immitti? Decet enim æterna eſſe, quæ ab æterno donantur.* Quid pulchrius? A magno donatore magna proſiliunt, ab æterno æterna; qualis enim fuerit datoris manus, talia erunt dona ab eâ collata. Inde apparens Ieſus poſt reſurrectionem ſuam Ioan. 20. *Oſtendit eis manus, & latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli viſo Domino. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis: : accipite Spiritum Sanctum.* Ecce tibi apparens diſcipulis duo facit; in primis oſtendit illis manus, & latus; deinde pacem donat eis, & Spiritum Sanctum. Et cur ante dandum Spiritum Sanctum facit, vt videant, & probent eius manus, & latus? Forſan putabant tunc diſcipuli ſe non videre verum hominem, ſed aliquod veri hominis phantaſma, vt Luc. cap. 24. putabant; ideò Ieſus antequam donum vllum porrigeret, hoc curauit, vt certi fierent de veritate carnis in manibus, & latere, vt de veris manibus vera dona expectarent, quæ minimè poſſent eſſe vera de phantaſmate manuum. Hinc Tertull. lib. 3. in Mar. cap. 8. perimit hæreticum putantem in Ieſu non verum eſſe hominem, ſed phantaſma. Ait enim: *Cum mendacium deprehenditur Chriſti caro, ſequitur, vt & omnia, quæ per carnem Chriſti geſta ſunt, congreſſus, contactus, conuictus, ipſa quoque virtutes mendacio geſta ſint: non poteſt verè actum credi, ſine corporis ipſius veritate, nihil ſolidum ab inani, nihil plenum à vacuo perfici licuit.* Sequatur neceſſum eſt, dona donatoris manum: ſi manus inanis, & vacua eſt, quomodo plenum quid, & ſolidum præſtabit? Probetur priùs plena virtute, & veritate manus, vt talia dona credantur. Sapienter enim dixit Diuus Paulinus in S. Felicis Natali 8.

Humanis opibus ſperare ſalutem,
Nulla ſalus, nec enim mortem mortalia pellent.

Cyril. Alex.

Luc. 24.

Tertull.

§. II.

Ex ſuperabundatia promiſſionum maximè confirmantur, rapiunturque humana corda.

SIue propter peccata Iſraelitarum, ſiue ob alias cauſas Sidonij non ſunt deleti à Deo, vt bene notat Abulenſ. in præſenti. Cur ergo Dominus ſciens de facto non eſſe delendos Sidonios maluit tamen delendorum illorum promiſſionem Iſraelitis proponere? Ait enim Dominus de omnibus Chananæorum nationibus, & de Sidoniis: *Ego ſum, qui delebo eos, &c.* At defacto ſine Sidoniorum terra, & Tyriorum, manſuri Iſraelitæ erant quieti, & contenti in ſedibus ſuis. Cur ergo maluit Dominus illis proponere ea, quæ minimè præſtanda defacto ſciebat? Equidem ſciens Deus Iſraelitas timidos, & meticuloſos ad conſpectum hoſtium; vt illos confirmaret, & traheret; propoſuit illis non ſolùm ea, quæ defacto tenerent, ſed & alia plura, & maiora, quæ propter ſuam culpam non conſecuturi erant; ratus validiſſimum eſſe medium ad confirmanda & rapienda humana corda ſuperabundantiam promiſſionum. Contriſtatis diſcipulis de imminenti abſentia Ieſu ait Dominus Ioann. 14. *Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem, quia pater maior me eſt.* Et quidem conducibilius videretur, ſi ſuam cum patre æqualitatem firmaret, dicens, quia patri coæqualis, & conſubſtantialis ſum. Cur diſſimulata æqualitate cum patre, patris maioritatem expromere maluit, aiens, *quia pater maior me eſt?* Nonne ad firmandos diſcipulos magis conduceret, ſi ſe oſtenderet patri æqualem? Diſcipuli affecti ad humanitatem Ieſu, quam oculis percipiebant, in illa putabant habere, quidquid illis erat neceſſarium, & de eius abſentia triſtabantur. Ideò bonus medicus volens illos in illa triſtitiâ, & metu conſolari, ad eorum ſenſum locutus egit non de eo, quod illis ſuffeciſſet in humanitate, ſed de ſuperabundanti virtute deitatis, oſtendens in patre eſſe quid maius omni cogitatu creato; ſciebat enim humana corda maximè de ſuperabundanti confirmari. Ait Iſidorus Pel. lib. 3. epiſt. 334. *Illud maius, quod ad filij extenuationem profertis, ex comparatione dictum eſt, non autem ex incomparabili præſtantia. Nec enim doctrina, ſed conſolationis duntaxat cauſa, hoc ad Apoſtolos, qui tanquam confeſtim perituri metu confecti, ac penè extincti erant, dictum eſt. Quo nimirum bono animo eſſent, tanquam ipſe ad eum, quem illi maiorem exiſtimabant, proficiſceretur.* Sic Dominus vbi non doctrinam, ſed conſolationem, & confirmationem meticuloſis præſtabat, non contentus eſt proponere illis, quod ſibi ſufficiens crederent, ſed ad quid maius, & ſuperabundans confugit, locutus ad eorum comparationem ſenſuum. Nunquam enim ſic confirmantur humanæ mentes, quàm vbi ſuperabundantiſſimum ſpectant. Hinc Matth. 26. Petro volenti percutere miniſtros Iudæorum comprehendentes Ieſum obuiauit Dominus aiens: *An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones Angelorum, &c.* Suffeciſſet quidem, vel minimæ virtutis Angelus ad perdendos omnes illos Iudæos, & liberandos Apoſtolos cum Magiſtro ſuo; cur ergo Dominus proponebat illis non vnum, aut duos Angelos, ſed pluſquam duodecim legiones? Ad quid tot legiones, quando vel vnus ſufficiebat? Agebat Dominus cum meticuloſis Apoſtolis, ad quos confirmandos ad ſuperabundantiam confugit, quæ maximè firmat humana corda. Ait Iſidor. Peluſ. lib. 3. epiſt. 314. *Quid tanto numero opus erat, cum vnus duntaxat, Ezechia regnum tenente, centum octoginta quinque hominum millia necaſſet, ac Perſicam potentiam concidiſſet? Verum, vt dixi ad ipſorum timiditatem, & opinionem locutus eſt.* Vbi timiditas, & infirmitas mentis humanæ curatur, recurrendum eſt ad ſuperabundantiam, vt proponantur illi plura quàm neceſſaria.

Abul.

Ioann. 14.

Iſid. Peluſ.

Matth. 26.

Iſid. Peluſ.

§. III.

Præſentia Dei nunquam ferè non in ſpirituale bonum cedit peccatoribus.

NOtanter de Sidoniis putat Orig. dictum à Domino, *Ego ſum, qui delebo eos, &c.* Quippè ait ille homil. 16. in præſenti; *Cùm plurimas gentes numeraſſet Ieſus, de ſolis Sidoniis dixit; Et omnes Sidonios ego exterminabo, &c.* Quod ſi aduertas ad ſcripturam ſacram plurimis aliis Chananæorum gentibus perditis, & funditus extirpatis, Sidonios inuenies perſeueraſſe integros, incolumes vſque ad Chriſti Domini tempora. Quando ergo è multis Chananæis perditis Sidonij incolomes futuri erant; cur Deus ſibi magis attribuit eorum perditionem? Cur magis voluit oſtendere per ſuam præſentiſſimam manum delendos eos, qui nunquam de facto erant delendi? Sanè eo ipſo, quod dicebat Dominus Sidonios delendos eſſe per ſuam præſentiſſimam manum, clarè oſtendebat non ibi intelligendam eſſe deletionem materialem communem cum cæteris, ſed aliam deletionem myſticam, quæ deletis eorum erroribus ad bonum ſpirituale pertineret. Vbi enim Deus per ſe adeſt, nulla ſolet intelligi perditio, quæ in bonum ſpirituale non cedat. Quò refero illud Matth. 15. vbi ait: *Egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in partes Tyri, & Sidonis. Et ecce mulier Chananæa egreſſa de finibus illis clamauit dicens ei: Miſerere mei Domine, &c.* Ecce tibi, vt Dei filius ad infenſiſſimos ſibi Sidoniorum populos accedit, & inter eos agit, nec vllum eorum delet. Vbi eſt ergo illa in Sidonios comminatio, qua dicebat, Ego ſum, qui delebo eos? Quæ eſt iſta deletio Sidoniorum? Sanè ex quo Deus ad Sidonios accedit, inuenta eſt mulier, quæ totum Chananæorum errorem abigit, & ad verum Deum tendit fideque, & religione vincit Iudæos. Sic vbi intelligitur adueniens per ſe Dominus, ſolet perditio peccatorum fieri. Quò reſpiciens D. Chryſoſtomus homil. 53. in Matth. ait: *Cùm enim audieris Chananæam; non poteris non meminiſſe iniquiſſimarum illarum gentium, apud quas etiam leges ipſius naturæ funditus euerſæ fuerant; quòd cum memoria repetieris, virtutem aduentus Chriſti diligentius cogita. Qui enim electi ſunt, ne Iudæos peruerterent, hi adeò ipſis Iudæis meliores fuerunt, vt terminis ſuis relictis, ad Chriſtum accederent.* Proh deletionem peractam à dextera Excelſi! Vide homo quid faciat Deus per ſe peccatori accedens; ſic in eo omnia mala facit deleri, vt ad puritatem vitæ perueniat. Vbi Ieſus calcauit Sidoniorum terminos, ſtatim viſa eſt mulier, quæ Sidoniorum, & Chananæorum errores exuens ad clariſſimum fidei lumen accedat. Talis eſt Deus cum iis ad quos etiam iratus accedit. Vt dicat Iob cap. 5. *Beatus homo, qui corripitur à Deo: increpationem ergo Domini non reprobes. Quia ipſe vulnerat, & medetur, percutit; & manus eius ſanabunt.* Vbi enim percoſſura accedat manus eius, magis inſtillabit ſalutem, & medelam. Quò ſpectans Didymus in cat. Græca ait: *Arguit Deus, & flagellis arguit, non vt perimat, ſed vt eum, qui corrigitur, ſeruet.* Licèt Deus caſtigatorus peccatori accedat, dum tamen per ſe accedat, ſic illum vitiis deſtruit, vt virtuti ſeruet. Quò tradenda ſunt dicta 1. tom. in Euang. lib. 1. cap. 1. & 2. tom. lib. 11. cap. 7. § 14. & alibi.

Matth. 15.

Chryſoſt.

Iob 5.

Ioſue cap. 13. Et nunc diuide terram in poſſeſſionem nouem tribubus, & dimidiæ tribui Manaſſe, cum qua Ruben, & Gad poſſederunt terram, quam tradidit eis Moyſes famulus Domini trans fluenta Iordanis ad Orientalem plagam. Ab Aroër, &c. percuſſitque eos Moyſes, atque deleuit. Nolueruntque diſperdere filij Iſrael Geſſuri, & Machari: & habitauerunt in medio Iſrael vſque in præſentem diem. Tribui autem Leui non dedit poſſeſſionem, ſed ſacrificia, & victima Domini Dei Iſraël, ipſa eſt hæreditas eius, &c.

§. IV.

Maximè deitatis oſtenditur virtus in ſuperabundantia donorum.

IOſue mandat Dominus, vt terram totam Chananæam diuidat ſtatim nouem tribubus, & dimidiæ; ait enim: *Nunc diuide terram in poſſeſſionem nouem tribubus, & dimidiæ, &c.* At iam ſupra §. 5. vidimus ex Abulenſi, vt Iſraelitæ contenti erant regionibus expugnatis, nec egebant latiori tunc terra, in qua degerent præſentes. Cur ergo Deus voluit adeò maiorare diuiſionem totius terræ Chananæorum, & aſſignare tribubus Iſraëlis latiſſimas eius partes, quibus, pro tunc ſaltem, minimè egebant? Non equidem attendebat Deus populi neceſſitatem, ſed ſuæ oſtenſionem diuinitatis: quæ tunc maximè apparet, cum ſupra neceſſitatem ſua dona concedit. Non abſimile fecit Dominus Matth. 14. in ſaturatione quinque millium hominum, dicit namque textus: *Acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis ſuis panes: diſcipuli autem turbis. Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos, &c.* Quinque panes in tantam fragmentorum copiam multiplicauit, vt ſufficerent ſatiandis quinque hominum millibus, & præterea duodecim pane pleni ſuperarent cophini. Et cur neceſſum fuit, quòd tot cophini pleni panibus ſuperarent? Hominum turba minimè egebant reliquiis illis fragmentorum; cur ergo Deus ſupra illorum indigentiam fecit illa ſuperabundare? Ait Victor Antiochen. in cap. 6. Marci; *Quin tantam reliquiarum vim facere viſum fuit; nimirùm, quo publicè hinc conſtaret tantam rerum abundantiam magis proueniſſe ad oſtendendam facientis virtutem, quàm ad explendam præſentis populi neceſſitatem. Moyſes quondam manna Iſraelitis ſuppeditabat, verùm id tantum ad neceſſarium vitæ vſum. Sic Elias viduæ farinam, & oleum multiplicauit, verùm tantiſper hoc ſolum, dum pluuia terram irrigatura deſcenderent. Quo ergo diſcrimen inter hos, & illum appareat, magnam reſiduorum copiam reſiduam fecit.* Expende illa: *Ad oſtendendam facientis virtutem*; quippè in eo diuini productoris virtus oſtenditur, quòd ſupra indigentiam concedat dona ſua Creaturæ enim non operantur, niſi iuxta exigentiam naturæ. Sola Dei beneficentiſſima manus vltra indigentiæ metas ſe extendit, adeò, vt à ſuperabundantia donorum notiſſima fiat diuina virtus.

Matth. 14.

Vic. Ant.

Hinc explicata rot hominum ſatutatione, & reſi- *Matth. 14.* duorum fragmẽtorum collectione, ſtatim Matth. ſubdit cap. 14 *Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.* Et eur poſt ſaturatos populos à ſe dimittit diſcipulos, & cogit eos intrare nauim, & ſine magiſtro tranare fluctus? Cur non magis illos apud ſe retinet, eoſque informat virtutis ſuæ oſtenſæ in miraculo? *Ioann. 13.* Ioan. 13 poſtquam eorum pedes lauit, aduocata concione ad diſcipulos ait: *Scitis quid fecerim vobis?* & multis myſteria ibi latentia explicat. Cur modò pòſt ſaturatum populum, non etiam vocat ad ſe diſcipulos, eóſque docet facti miraculi virtutem? Cur placuit illos à ſe abigere, vt ſine magiſtro inter fluctus irent? Habebant diſcipuli ſecum ſuperabundantes illas panum reliquias; à quibus ſanè poſſent ediſcere, quidquid in Ieſu erat virtutis diuinæ; ſuperabundantia enim doni vocaliſſima eſt, vt imbuat homines diuinorum myſteriorum notitia. Ait Euthym. ibi: *Compulit illos in nauigium conſcendere, & præcedere in vlteriorem partem, vt ſecum habentes fragmentorum cophinos, per otium abſente illo, curioſè fragmenta ſciſcitarentur, ac confirmarentur.* Expende pulchra illa nimirum: *Fragmenta ſciſcitarentur, &c.* quippè vt quis confirmari poſſet in fide diuinitatis, hunc notiſſimum magiſtrum habet, à quo virtutem eius valeat ſciſcitari, nimirum diuinorum ſuperabundantiam. Dum ſupra exigentiam, & indigentiam naturæ præ oculis habeas donum aliquod; ne tibi deficere putes magiſtrum diuinitatis explicandæ; ab illo ſciſcitare, illud vocaliſſimum eſt, & luculentiſſimum, vt te faciat in cognitionem venire diuinitatis.

§. V.

Quod à Ieſu eſt, omnibus prodeſſe amat.

ANte Iordanem prouiſa fuerunt loca duabus tribubus, & dimidiæ, nunc autem nouem reliquis, & dimidiæ locus datur, dicit enim. *Et nunc diuide terram in poſſeſſionem nouem tribubus & dimidiæ, &c.* Et eur ſimiliter cum duæ illæ tribus cum dimidia ſuſceperunt locum ante Iordanem, non diuiſa eſt terra cæteris nouem reliquis? Vel eur & modò non datur terra expugnata vni, aut duabus tribubus, quibus ſufficeret, relictis aliis, vt ſibi locum compararent vlterius, vt factum eſt ante Iordanem? Quæ ante Iordanem erant, diſponebantur à Moyſe; quæ modò fiebant, à Ioſue diſponebantur in typo diuiniſſimi noſtri Ieſu; cuius eſt dona ſua ſic præſtare, vt non vni, aut alteri; ſed omnibus ſint *Luc. 5.* ſalutaria. Hinc Luc. 5. *Et factum eſt, cùm eſſet Ieſus in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, & procidens in faciem rogauit eum, dicens, Domine ſi vis, potes me mundare. Et extendens manum tetigit eum dicens, Volo, mundare.* Quis credat ab Euangeliſta fuiſſe ignoratam ciuitatem, in qua Ieſus fecit iſtud miraculum? Sciebat equidem Lucas ciuitatis nomen proprium, cur ergo illud diſſimulauit? Cur noluit exprimere, quæ fuiſſet ciuitas illa ſpectatrix, & ſusceptrix *D. Amb.* miraculi? Ait Diuus Ambroſius lib. 5. in Luc. *Bene, vbi leproſus mundatur, certus non exprimitur locus, vt oſtendatur non vnum populum ſpecialis alicuius ciuitatis, ſed omnium populos ſuiſſe ſanatos.* Ne ſanitas à Ieſu procedens crederetur in vno illo leproſo ſtagnare; non exprimitur ciuitas, in qua peracta eſt, ſed incertus proponitur locus, vt magis credatur Ieſu operatio omnia loca, & omnes populos peruadere. Non equidem is eſt Ieſus, cuius virtus in vno occupetur, ſed magis amat omnibus eſſe ſalutaris. Quò ſpectans illa fermenti parabola apud Lucam, cap. 13. *Luc. 13.* *Cui ſimile æſtimabo regnum Dei? Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.* Expende illud: *Donec fermentaretur totum*; non enim amat hoc fermentum partem aliquam fermentare; ſed expectat, donec omnes fermentari poſſint. Et quis in hoc fermento intelligitur, adeò communis omnibus? Ait Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 201, *Iſid. Pel.* *Cœlorum regnum fermento comparatum eſt, hoc eſt, Domini, ac Saluatoris noſtri incarnationi, quæ vniuerſum terrarum orbem conſperſit; & vnius corporis ex noſtra ſubſtantia, atque à Dei genitrice Maria ſumpti coagmentationi, quæ homines omnes qui ab orbe condito extiterunt, ad nouum ortum renouauit.* Sic quicquid diuiniſſimi Ieſu eſt, non in vno, aut alio ſtagnatur, ſed ad omnes procedit. Sic Matth. 14. *Acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus aſpiciens in cœlum, benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis. Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt.* *Matth. 14.* Ecce tibi panis in Ieſu manu ad omnes ſuffecit, & ab omnibus manducatur. Sed qui panis eſt hic, qui ſic omnibus ſine diminutione porrigebatur? Ait D. Amb. lib 6. in Lucam: *Hic panis, quem frangit Ieſus, myſticè quidem Dei Verbum eſt, & ſermo de Chriſto: qui cum diuiditur, augetur; de paucis enim ſermonibus, omnibus populis redundantem alimoniam miniſtrauit.* *D. Amb.* Et quidem nil Ieſu adeò paruum eſt, quod non amet omnibus communicari, & ad omnes implendos valeat. Vide infrà lib. 8. cap. 3. §. 8.

§. VI.

Non parua virtutis eſt, quod habens homo à Deo ſufficientia, nihil ab alio velit.

NOn otioſè notat textus de Iſraëlitis, quod Geſſuri, & Machati terram non eripuerint, ait enim: *Noluerúntque filij Iſrael diſperdere Geſſuri, & Machati, &c.* Cum facilè poſſent horum populos expugnare, campóſque ſibi aſſerere dilatántes ſuæ ditionis terminos, cur prorſus ab hoc abſtinuerunt? Ait Abul. quæſt. 11. quòd Ma- *Abul.* chati, & Geſſuri, non pertinebant ad terram deſignatam à Deo Iſraëlitis, licet contermini, & vicini eſſent. Priſci autem illi Hebræi tantæ virtutis erant, vt contenti terrâ à Deo ſibi datâ, nec minimum ab aliis acquirere vellent. Etſi in vicinio eſſet terra Geſſuri, & Machati, & facile capi poſſet, ab illa abſtinuerunt, vt quæ ſibi à Deo data non erat, diuinis donis, & muneribus contenti. Ioan. 6. paucis panibus ſatiauit Dominus ingen- *Ioan. 6.* tem hominum multitudinem, & poſt illius ſaturationem: *dixit diſcipulis ſuis: Colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos, &c.* Diſcipuli iuſſu magiſtri ſui colligunt fragmenta panum, quæ ſuperauerunt, & relinquebantur à conuiuis. Sed cur conuiuæ relinquebant fragmenta illa? cur

non

nõn magis ſeruabant ea, vt abundarent in poſterum? Cum de manu Dei ſufficientia accepiſſent, hoc de Ieſu vicinio habebant, vt minimè manum porrigerent ad cætera. Vnde illos commendat Victor Antioch in cap. 8 Marci ait: *Hactenus tantum beneficentis munere vſi ſunt conuiua, quatenus neceſſitas poſtulabat. Nam etſi magna reliquiarum vis ſuperfuiſſet, nihil tamen inde ſecum aſportarunt. Admonemur autem hoc exemplo percommode, nihil vnquam grauiori neceſſitate ſecluſa propter habendi ſtudium, ſubducendum.* Boni viri dum à Deo data ſibi ſufficientiſſima experti fuerant; nec manum tendunt, vt aliquid vlterius accipiant. Non afficiebantur habendi ſtudio, ſed contenti diuinis donis, vt hæc ſibi ſufficere videbant, cætera contemnebant. Mulier illa Samaritana chariſſimam habebat Iacobæi fontis aquam; ex qua Iacob, & filij eius, & pecora bibebant. At accedens Ieſus dicit ei Ioan 4. *Omnis, qui biberit ex aqua hac, ſitiet iterum; qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.* Hæc dicebat Ieſus; cum ſtatim mulier: *Domine da mihi hanc aquam, vt non ſitiam, nec veniam huc haurire.* Dominus ſolùm dixerat de aqua ſua, quòd tolleret ſitim, at non dixit, quòd tolleret voluntatem eundi ad alios fontes. Solet autem in hominibus accidere, quòd nulla in eis ſit ſitis, nulla indigentia, & nihilominus non ceſſent aliud, atque aliud requirere, propter habendi plura ſtudium. Sed Dominus in aqua ſua ſitis abolitionem promiſit, de ſtudio plura habendi nihil dixit. Mulier verò, & iſtud ſpondet, dicens; *Nec veniam huc haurire*, & quando Deus nihil dicebat de voluntate eundi ad hauriendam aquam ex fonte Iacob, neque vetabat accedere illò; cur mulier maluit ſtatim proponere voluntatem ſuam, quod ſi ſemel ſentiat à Ieſu aqua extinctam ſitim ſuam, non ampliùs ibit ad Iacobi puteum? Præſtantiſſima fœmina iam de ſpiritu Ieſu hoc tractabat, quod habens de manu Dei, quo indigentiæ ſuæ prouideret, & ſibi ſufficientia acquireret, cætera omnia contemneret acquirere. Ex quo ait Theophilact. in præſenti: *Videtur hæc fœmina eſſe prudentior Nicodemo. Nam ille quidem cum multa audiuiſſet talia, dicebat, quomodo poſſunt hæc fieri? Iſta autem incipit contemnere etiam fontem Iacob: Nam dicit, ſi talem aquam habes, da mihi, vt non vltrà veniam huc, ad hauriendum.* Proh fœmina prudentiſſima ſupra ſapientes viros! Vnum enim ſpectabat, vt à Deo donum acciperet, quo indigentiam non ſentiret, ſemel autem indigentia ſublata, ſufficientibuſque vndis acquiſitis, vel Iacobi puteum contemnit, nec ex coram poſitis fontibus vltrà poculum accipiet. Veniant huc mundiales homines; qui ſuperabundantiſſimis bonis à Deo acceptis, adhuc aliis vndequaque acquirendis inhiant; & diſcant ab hac fœmina, vt quieſcant indigentia ſublata, & minimè alia vltra ſufficientia requirant, contenti ſolis illis, quæ à Deo acceperunt. Actor. 3. Petrus dicebat pauperi claudo eleemoſynam petenti: *Aurum, & argentum non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do, In nomine Ieſu Nazareni ſurge, & ambula.* Donum ſanitatis fatetur ſe habere, ſed negat ſe habere aurum. Et quando tantum donum habebat, quod poſſit ſanitatem claudis præſtare; cur etiam non habet vel aliquid auri? Donum illud à Ieſu acceperat, aurum non acceperat, & bonis contentus diuinis donis, alia contemnebat, & à ſe ablegabat. Ait D. Ambroſ. lib. 7. in Luc. *Itaque non habeo, quod non dedit Ieſus, ſed quod dedit, habeo. In nomine Ieſu, ſurge, & ambula.* Sic bonus vltra id, quod à Ieſu accepit, nihil aliud habere gloriabatur.

Vict. An. *Ioan. 4.* *Theophil.* *Actor. 3.* *D. Amb.*

§. VII.

Miniſtris Dei indecorum eſt, quòd terram ſapiant.

VT Leuitæ diuino erant miniſterio dicati, ſic textus canit aliquid illis terrenum deſignare, ait enim: *Tribus autem Leui non dedit poſſeſſionem, ſed ſacrificia, & victima Domini Dei Iſrael ipſa eſt hæreditas eorum.* Sacrificia, & victimæ ex terrenis fructibus conſtabant, quos ſæculares viri Domino offerebant, vel pro tollendis peccatis, vel pro ſalute impetranda. Cur non dixit Leuitas debere ſuſtentari ſiue agnis, ſiue vitulis, ſiue frugibus oblatis ad ſacrificia; ſed maluit dicere ſuſtentari illos ipſis ſacrificiis, & victimis? Nihil à terra acceptum voluit nominare ad Leuitarum ſuſtentationem; quorum erat ſic Deo vacare, vt nihil terrenum, nihil non ſacrum, & diuinum ſaperent. Sic Paul. 1. ad Corinth 9. *Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altari deſeruiunt, cũ altari participant?* Ecce tibi, vt Dei miniſtri de ſacrario, & de altari dicuntur participare ad ſuſtentationem vitæ. Clariùs dixiſſet illos ſuſtentari debere, de rebus oblatis à ſæcularibus in ſacrificia; ſed placuit dicere de altari, & ſacrario, cauens offendere Dei miniſtros, ſi viderentur quid terrenum ſapuiſſe. Pulchrè ibi Theophilactus ait: *Non dixit autem, ex offerentibus edant, ſed ex ſacro, ne accipientes pudefiant, vt qui ab hominibus alantur.* Magna equidem ignominia, & verecundia debet eſſe miniſtro Dei, quòd terrenis inhiet, quòd videatur, vel ad terrenorum manus aſpicere. Quidquid terrenum eſt, expuat, qui deputatur in miniſterium Chriſti. Luc. 4. ingreſſus Ieſus domum Petri videns ſocrum eius febricitantem, *imperauit febri, & dimiſit illam. Et continuò ſurgens miniſtrabat illis.* Expende illud, *ſurgens*; debebat enim humi deiectis valedicere, quæ miniſtratura erat Chriſto Dei filio. Ex quo Diuus Ambroſ. lib. de viduis ait: *Surges illico, qui in terris iaces, vt Chriſto miniſtres. Noſtra enim conuerſatio in cœlis eſt, vnde & ſaluatorem expectamus Dominum Ieſum.* Cœleſtia aſpiret, cœleſtia ſapiat, non terrena, qui dicatur miniſterio Domini Chriſti. Eò enim promouet Ieſus miniſtros ſuos, vt terrenam nullam conſolationem percipiant. Matth. 14. compulit Ieſus diſcipulos ſuos aſcendere in nauiculam; aſcenderunt igitur illi, & nauigabant, Ieſus autem manebat in terra. Quid tunc? *Veſpere autem facto ſolus erat ibi; nauicula autem iactabatur fluctibus in medio mari. Erat enim contrarius ventus.* Ecce tibi manens ipſe in terra diſcipulos tempeſtati commiſit. Non ſic Matth. 8. vbi dicitur de Ieſu; *Aſcendente eo in nauiculam ſecuti ſunt eum diſcipuli eius, & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat.* Et hic, & illic tempeſtati committit diſcipulos ſuos, at hic ipſe erat intra ipſam nauiculam, & licet dormiens, tamen reſpiciebatur à diſcipulis. Verum illic à nauicula abeſt, nec ſe conſpiciendum præbet. Quando ergo in prima tempeſtate conſpiciendum ſe præbebat Apoſtolis in naui,

1. Ad Cor. 9. *Theophil.* *D. Amb.* *Matth 14.* *Matth. 8.*

cur modò ſe eorum oculis ſubtrahit? Volebat in ſuis diſcipulis omnem carnalem, terreumve affectum purificare, ne afficerentur adea, quæ oculis cernuntur; ſed omnem conſolationem, quæ à corporali conſpectu venit, vt terrenam excluderent. Quò ſpectans Euthym. ait: *Nunc rurſus diſcipuli fluctuant, & periclitantur, ſicut prius. Verum tunc quidem, cum eſſent imperfectiores, aderat, & ipſe ad conſolationem, quanquam dormiebat: nunc verò cum iam profeciſſent, aberat, vt nuſquam conſolationem habentes efficiantur fortiores.* Hæc eſt fortitudo diſcipulorum Chriſti, & miniſtrorum eius, vt nulla afficiantur terrena conſolatione, quæ ſenſibus percipitur; adeò, vt vel ipſa Chriſti terrena ſubſtantia ſe illis ſubtraheret in periculis, vt aſſueſcerent ſine terrena conſolatione viuere, & inde maiorem firmitatem acquirerent.

Ioſue cap. 13. Dedit Ergo Moyſes poſſeſſionem tribui filiorum Ruben iuxta cognationes ſuas. Fuitque terminus eorum ab Aroër, &c. vniuerſaque regna Sehon Regis Amorrhæi, qui regnauit in Heſebon, quem percuſſit Moyſes cum principibus Madian, Hæueum, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe duces Sehon habitatores terræ. Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filij Iſraël gladio cum cæteris interfectis. Factúſque eſt terminus filiorum Ruben Iordanis fluuius. Hæc eſt poſſeſſio Rubenitarum, &c.

§. VIII.

Luxuriæ pœnas agrè effugient, qui ſunt in eo crimine.

DVm Rubenitarum poſſeſſio recenſetur, ſimul ponitur Madianitarum ſtrages, & Balaami occiſio, cùm dicit, *Quem percuſſit Moyſes cum principibus Madian: & Balaam filiũ Beor, &c.* Et quidem de Madianitarum terra nihil pertinuit ad Iſraëlitas, nec ad Rubenitas: cur ergo neceſſum fuit commemorari Madianitarum ruinam, inſuper & Balaami ruinã in cenſu poſſeſſionis Rubeniticæ? In aliarum tribuum poſſeſſione numeratur ruina populorum illorum, in quorum terræ poſſeſſionem venerant illæ tribus, aut erant venturæ. Quando ergo de Madianitarum regione nihil Ruben cepit; nec habuit vnquam aliquis Iſraelita; cur cum Rubenitarum poſſeſſione mixta eſt commemoratio ruinæ Madian, & Balaami arioli? Fuerant Ruben, & Madianitæ, & Balaam in eodem crimine laſciuiæ: ſic enim Ru-
Gen. 49. benum mulctabat pater Gen. 49. *Non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum eius.* Madianitæ propter filias proſtitutas con-
Num. 31. ſilio Balaami pœnas dederunt Num. 31. Meritò ergo qui in eodem laſciuiæ crimine fuerunt, & in pœna laſciuiæ inuenti ſunt, coniunguntur, vt pateat clariùs, quàm ægrè effugiant laſciuiæ pœnas, qui ſunt in eius crimine. De Madianitarum interfectione dicebat dictum caput 31. Numer. *Cumque pugnaſſent contra Madianitas, atque viciſſent, omnes mares occiderunt, & reges eorum:: Balaam quoque filium Beor interfecerunt.* Nec parua quæſtio eſt, quomodo in hac pugna interfici potuerit Balaam, cum conſter illum à Madianitis iam receſſiſſe. Dixit enim Num. 24: *Surrexitque Balaam, & reuerſus eſt in locum ſuum.* Si ergo certum eſt, quòd abierat Balaam, quomodo interfectus eſt cum Madianitis? Ait Abul. quæſt. 14. *Abul.*
in cap. 14. Ioſue: *Cum pugnarent Iſraelitæ contra Madian, iuerunt quoque ad locum vbi habitabat Balaam, & occiderunt eum ſicut Madianitas; ad idem enim facinus laſciuiæ vtrique pertinebant.* Quamuis abiiſſet malus, tamen pertinuit ad Dei prouidentiam, ne diſiungeretur in ſupplicio ab eis, cum quibus fuerat in modicamento laſciuiæ. Raro enim qui in hoc conueniunt crimine, non etiam conueniunt in ſupplicio. Mar. 6. dicit: *He-* *Mar. 6.*
rodes miſit, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris ſui. Expende, vt idem ſit nomen in duobus libidinum mancipiis; vocantur enim ille, & illa, Herodes, & Herodias. Quid inde? Pulchrè in rem præſentem ait D. Fulgent. ſerm. 7. *Miranda* *D. Fulg.*
res, ſi rectè diſcutias grauitatem prophetæ, luxuriam muliebrem, & Herodis ſæuiſſimam feritatem. Dicite mihi, quid habetis cum Ioanne Baptiſta, Herodes, & Herodias, quos ad conſortium adduxit nominum impuritas criminum? An timetis, qui vobis vocabulis coniungimini, in luxuria forſitan ſeparemini? Eſtote certiſſimi, qui ſicut vno conſenſu caditis in luxuriam, ita vno nomine ſuſcipietis ſententiam. Expende ab illis: *Eſtote certiſſimi, &c.* certiſſima quippè eſt eadem pœna laſciuiæ illis, qui in eodem conuenerunt crimine, adeò, vt ſub nomine rei vnius, cenſeantur, & cæteri omnes ſimiles vocari in ſupplicium. Exod. 32. in adoratione vituli reos exardeſcens *Exod. 32.*
Moyſes iubebat Leuitis. *Occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum*; & peracto ſupplicio dicebat: *Conſecraſtis manus veſtras hodie vnuſquiſque in filio, & in fratre ſuo.* Quibus clarè oſtenditur, nullam fœminarum pœnas dediſſe cùm multæ adoraſſent vitulum. Sed Num. *Num. 25.*
25. Phinees, *arrepto pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraëlitem in lupanar, & perfodit ambos ſimul, virum ſcilicet, & mulierem.* Et Leuitæ, & Phinees eodem religionis zelo, & Dei ſpiritu agitati in peccatores exurgunt; & cum vtriuſque ſexus peccatores inuenirentur, Leuitæ nullam fœminam percutiunt, ſed tantùm viros, Phinees autem parcit nulli, ſed & virum, & fœminam occidit. Et quando Leuitæ parcunt fœminis, cur Phinees nullam fœminæ indulgentiam tribuit? Leuitæ caſtigabant idololatriam nudam, Phinees ſimul impudentem laſciuiam, quo in crimine qui ſimul ſunt, ſimul in pœnam ſolent venire. Ex quo Di- *D. Ambroſ.*
uus Ambroſ. lib. ad Virg. lapſam, cap. 9. monet corruptorem virginis iis verbis: *Nec tibi de multitudine peccantium ſimilium blandiaris, & dicas; Non ſolus hoc ego egi, multos habeo ſocios: ſed recogita, quia multitudo ſociorum non faciat impunitatem criminum: Nam Sodoma, & Gomorrha in totis quinque ciuitatibus innumerabiles vtique habitabant populi, & omnes pariter, qui libidinosè corpora ſua tractabant, igneis imbribus conflagrati ſunt.* Minimè iuuat laſciuos peccantium multitudo; vt enim multi ſunt in laſciuiæ crimine, ſic etiam multi inueniuntur in pœna, & ſupplicio.

§. IX.

§. IX.

Proprium eſt Ieſu filij Dei non labentia, ſed æterna magis nobis parare.

EXpende terminum bonorum aſſignatorum à Moyſe Rubenitis, nimirum ait: *Factúſque eſt terminus filiorum Ruben Iordanis fluuius.* Et meritò fluuius ponitur terminus eis, qui munerantur à Moyſe; vt videant eius in fluctibus, quàm fluxa, & labentia ſint omnia, quæ poſſunt nobis dare creaturæ. Solus enim Ieſus Dei filius eſt, qui non labentia, ſed æterna, & permanentia ſuis miniſtrat.

Apocal. 4.

Apoc. 4. poſt thronum agni poſitum dicit: *Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum ſimile cryſtallo.* Non flumen labile, ſed mare in cryſtallum duratum ibi monſtratur Quod notans Victorinus ait: *Ante thronum tanquam mare vitreum ſimile cryſtallo; donum baptiſmi per filium ſuum effundit. Cum autem dicit mare vitreum, aquam mundam, ſtabilem, non vento agitatam, non in pro. liuo defluentem, ſed tanquam donum Dei immobile traditum oſtenditur.* Expende illud: *Tanquam donum Dei immobile*; quippè, quod à Deo ſolet venire, ex ſe immobile, & permanens eſt. Sic

Ioan. 6.

Ioan. 6. *Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis; hunc enim Pater ſignauit Deus.* Filius hominis dicitur à Patre Deo ſignatus; & quod ſignum patris Dei eſt in filio hominis? Iam dicebat: *Operamini cibum, qui non perit; ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis.* In eo enim, quod Ieſus dat cibum non pereuntem, ſed permanentem, oſtendit in ſe clariſſimum

D. Hil.

ſignum Patris Dei Ait D. Hilar. lib. 8. de Trinit. *Quis eſt, quem ſignauit Deus? Filius vtique hominis, eſcam ſcilicet præbens vitæ æternæ.* Vt ſignum creaturæ eſt quòd ab illa non niſi fluxa, & labentia veniant, ſic ſignum clariſſimum patris Dei eſt, quod donentur nobis permanentia, & æterna. Prob miſer homo, qui ſub creaturis es, peruenies ad terminum beneficiorum ab illis venientium, & omnia inſtar fluminis labi, effluereque videbis. Quàm aliter euenit iis, qui Ieſum filium Dei ſpectant, à quo & ſolida recipiunt, & permanentia.

Paul.

Dicebat Paul. ad Roman de Filio Dei: *Semen Abrahæ apprehendit.* Et cur tantus ſibi Abrahami-

D. Iren.

des aduniuit? Ait D. Irenæ. lib. 4. cap. 27. *Sed neque Abrahæ amicitiam propter indigentiam aſſumpſit Dei verbum exiſtens ab initio perfectus; antequam Abraham eſſet, ego ſum, inquit, ſed vt ipſi Abrahæ donaret æternam vitam exiſtens bonus, quoniam amicitia Dei immortalitatis eſt condonatrix iis, qui aggrediuntur eam.* Vna equidem Dei amicitia æternitatis, immortalitatiſque fructus affert; ad quam nos Dei Verbum trahit. Verum extra tantu donatoris ianuam nihil eſt, quod non elaba-

Luc. 15.

tur. Quod facilè patet in illo filio prodigo. Luc. 15. qui accepta ſubſtantia profectus eſt, & abiit in regionem longinquam, *Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.* Quæ verba tractans D. Am-

D. Ambr.

broſ. lib. 7. in Luc. ait: *Etenim qui recedit à verbo Dei, eſurit, quia non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo Dei. Qui recedit à fonte, ſitit, qui recedit à theſauro, eget. Meritò ergo iſte egere cœpit, qui theſauros ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, diuitiarúmque cœleſtium altitudinem dereliquit. Semper famem patitur ſui, qui alimentis perpetuis neſcit impleri.* Dum de manu Verbi Dei, de manu Ieſu non accipis alimenta perpetua, neceſſum eſt, vt in egeſtatem miſeram deuenias. Labentia ſunt, quæcumque habes ſine Filio Dei, & fluctibus illis tandem areſces. Quare miſer es, niſi te perpetuis bonis impleri de manu Ieſu aſſueſcas. Vnde aiebat

Ioan. 14.

ipſe Ioann. 14 *Ego ſum via, veritas, & vita.* Quæ

D. Leo.

verba ſic expendit D Leo ſerm 18. de Paſſ. cap. 3. *Via ſcilicet eſt in forma conuerſationis iuſtæ, veritas in expectatione rei certæ; vita in perceptione felicitatis æternæ.* Sic per Ieſum habes, & certa, & æterna.

Ioan. 14.

Vt dicat etiam Ioan. 14. *Pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Et quomodo mundus dat? Mundus dat defectibiliter, nihil enim ſtabile dare nouit; Ieſus enim ſolus æterna,

D. Chryſ.

& ſtabilia præſtare ſolet. Quò ſpectans D. Chryſoſt. hom. aduerſùs Gentiles ait: *Pacem meam do vobis, non ſicut mundus dat pacem, hominum enim pax ſtatim diſſoluitur, & varias habet viciſſitudines: verum quæ à Chriſto datur, ſtabilis eſt, imò firma, ſolida, immortalis, fine carens, licet millia bellorum vndequaque ingruant, & quotidie millia inſidiarum parentur.* Sic quæ à Ieſu veniunt in nobis manent firma Is eſt enim Ieſus, qui labentia omnia faſtidiat. Hinc regulo petenti ſanitatem filiæ

Ioan 4.

ſeuerus reſpondet Ioan. 4 *Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis.* Quaſi indignans, quòd ſigna diuina amarent. Sed cur non magis æſtimat,

D. Aug.

quòd ad Dei ſigna currant? Ait D. Auguſt. lib. 4. de Conſenſ. cap. 10. *Vſque adeò ſuper omnia mutabilia voluit mentem credentium attollere, vt nec ipſa miracula, quæ quamuis diuinitus de mutabilitate corporum fiunt, à fidelibus quæri velit.* Sic faſtidiebat labentia, & mutabilia.

Ioſue cap. 13. Deditque Moyſes tribui Gad, & filiis eius per cognationes poſſeſſionem: cuius hæc diuiſio eſt. Terminus Iaſer, & omnes ciuitates Galaad, &c. huius quoque finis Iordanis eſt vſque ad extremam partem maris Cenereth, &c. Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe, &c. Tribui autem Leui non dedit poſſeſſionem, quoniam Dominus Deus Iſrael, ipſe eſt poſſeſſio eius, vt locutus eſt illi.

§. X.

Nihil permanens, nihil non fluxum in terra.

NOn otiosè poſitum eſt illud: *Huius quoque finis Iordanis eſt*: ſed quaſi inſinuans nihil non inueniendum eſſe intra mundi huius fines labens, & fluxum. Labentia flumina ſunt, quæcumque bona affluunt in mundo; ad ſolos cœlorum fines ſpectant manentia, & ſtabilia. Quò ſpe-

Ioan. 14.

ctans Ioan. 14. Dominus: *In domo patris mei manſiones multæ ſunt.* Ecce tibi vbi manſiones eſſe dicit. nimirùm in domo patris diuini, in hac autem mundi valle, nihil manens inuenitur, ſed omnia

Iſid. Pel.

perpetuo ſunt præterlabentia curſu. Vt dicat Iſid. Pel. lib. 1. epiſt. 65. *Illic enim verò manſio eſt. Nam præſens vita tentorium vile eſt; quod ſimul atque compactum, ac firmum eſt, eodem temporis puncto ſoluitur.* Oculos coniice in latiſſimas mundi poſſeſſiones, transfer earum terminos, quantumcumque potueris longè; nihil tandem non labens inuenies ibi, nihil non rapidiſſimo curſu fluens. Dum in

Thabor Ieſus fulgenti aſpectu canduit, dixit Petrus Matth. 17. *Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, &c.* De quo addit Mar. cap. 9. *Non enim ſciebat, quid diceret.* Et cur neſciebat, quid diceret? Volebat in hac mundi valle conſtitutus permanentibus bonis frui, quod ſanè non eſt huius terræ, ſed ſolùm pertinet ad manſiones diuinas. Sic Chriſtianus Druthmarus ibi: *Quia viderat ad purilum delectabilia Petrus, volebat ibi ſemper immorari, ne ad terram deſcenderet, vbi pro certo cognouerat eum crucifigendum. Neſciebat, quid diceret, & fuerat oblitus ſanctis promiſſum à Domino in cœlis regnum, non in terra; neque poſſe quemquam mortali circumdatum carne, immortalitate frui, niſi priùs morte guſtata.* Equidem priùs tibi exeundum de mondo eſt, quàm aliquid obtineas perpetuum, & indefectibile Ignorantia eſt, quod in hac mundi plaga, aliquid credas poſſe tibi firmum, & ſtabile venire. Cœleſtis regionis propria eſt firmitudo, in hac valle præter labentia, & fluxa omnia ſunt. Et adeò fluxa ſunt mundialia omnia, vt vix appareat vnius diei tota duratio mundi. Dicit enim Gen. 2. *Hic dies generationis cæli, & terra, cum facta ſunt, qua die fecit Deus cœlum & terram, & omne viride agri.* Quæ verba ſic poſita ponderans D. Ambroſ. lib. 7. in Lucam; pulchrè addubitat, quare vnâ die dicantur producta omnia bona mundi; cùm paulò antea ſeptem integri dies oſtendantur conſumpti in rerum conditione? Pro cuius ſolutione ait: *Cum enim ſupra ſeptem deſcripſiſſet dies, poſtea vno die omnia facta eſſe complexus eſt, totum mundi tempus oſtendens in conſpectu Domini tanquam diem vnum: eo quod ex incompoſitis, atque tenebroſis forma iſtius mundi operis claritate proceſſerit. Ergo ſi dies totum eſt tempus mundi, habet vtique in ſæculis horas ſuas, aut ipſa ſæcula hora ſunt.* Quid labennùs? Bonorum mundialium ſæcula hora ſunt: & tota mundi duratio vix vnum diem implet. Crede mihi nil durabile, nil non fluxum inuenies in mundo: euolandum ad cœlum eſt illi, qui amat habere bonorum firmitudinem.

Mar. 9. *Gen. 2.* *D. Amb.*

§. XI.

In Ieſu aſſeclis non diuiſio, ſed vnitas.

PArtiturus tribum Manaſſe, vt dimidia maneret ante Iordanem, notanter. Moyſes, non Ieſus introducitur; dicit enim textus: *Deditque Moyſes tribui Gad, &c. Et dedit dimidia tribui Manaſſe, &c.* Et meritò à Moyſe, non à Ieſu tribus Manaſſe diuiditur ad poſſeſſionem; Ieſus enim in ſuis non diuiſionem, ſed vnitatem diligit. Hinc
Matt. 24. Matth. 24. ait: *Vbicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Et quod illud corpus eſt, ad quod aquilæ ſic congregantur, ſic vniuntur? In communibus enim pabulis potiùs inuenio, & aquilas, & vniuerſos paſſeres inter ſe pugnare, roſtriſque, & vngulis aliam aduerſus aliam inſurgere, eo quod quæuis ſibi integrum pabulum velit præripere. Quale ergo corpus eſt, quod ſimiles pugnas ſedat in alitibus? Crediderim eſſe corpus Ieſu, cuius eſt amare vnitatem, & inſeparabilitatem in
D. Chryſ. ſuis. Ex quo D. Chryſoſtom. hom. 24. in 1. ad Corinth. ait: *Velimus inuicem vnitatem ſeruare, ad hoc enim nos inducit ſacrificium iſtud formidandum, & admirabile, quod iubet nobis, vt cum concordia, & charitate maxima ad te accedamus, & aquilæ in hac vita facti, ad ipſum cœlum euolemus, vel potius ſupra cœlum. Vbi enim cadauer, illic & aquila. Cadauer Domini corpus propter mortem, &c.* Proh diuiniſſimi Ieſu præſtantiam! pabulum ſuis parat; de ſuo corpore menſam facit, ſed quæ minimè diuidat fratres, quin potius omnes vnanimes, & concordes faciat appropinquare. Mundiales paſcuæ neſciunt non lites, & diſcordias inter propinquiſſimos parere Ieſu autem menſa non niſi vnanimes, & concordes capit Cum Ieſus recumberet in Bethania in domo Simonis leproſi, nondum menſa ſublata dicit Matth cap. 26. *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes ad principes Sacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Et mirabar, quòd qui vnus de duodecim ad menſam Ieſu fuerat, in tantum malitiæ barathrum ceciderit. Et quando vnus erat de duodecim, vnde in tantum malum venit? Erat vnus numero, non affectu, non animo, & ideò à menſa Ieſu excluditur, vt qui vnitatem non haberet cum condiſcipulis D. Hier. in cap. 14. Marci: *Vnus numero, non vnus merito: vnus nomine, non vnus numine, vnus corpore, non vnus animo abiit ad principes, &c.* Non miror, quòd qui vnitatem non habebat, qui vnus animo non erat, excluderetur à menſa Ieſu, & iret ad ſæculi principes, apud quos & diſcordiæ, & pugnæ pro nummo habendo creſcunt in dies. In ſolo enim Ieſu præualet vnitas. Ioan. 5. agens de piſcina Bethſaida ait: *Qui prior deſcendiſſet in piſcinam, poſt motionem aquæ ſanabatur, &c.* Quod meditatus D. Auguſt. in Pſalm. 102. ait: *Piſcina curabat deſcendente vno, & hoc piſcina turbata. Turbatio piſcinæ in paſſione Domini; veniens enim, & ignotus factus turbauit aquam, id eſt, turbauit populum, & in tota illa perturbatione aquæ vnus ſanabatur, quia in paſſione Domini vnitas ſanatur.* Sic ibi.

Matth. 26. *D. Hieron.* *Ioan. 5.*

§. XII.

Plus rapitur homo morum, quàm ſanguinis cognatione.

MIrabar, quòd dimidia tribus Manaſſe vellet ſcindi ab altera dimidia, vt eſſet cum Rubenitis, & Gaditis vltra Iordanem, dicit enim: *Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe, &c.* Et cur dimidia tribus Manaſſe voluit à ſuis diuidi, vt maneret cum Rubenitis, & Gaditis? Putat Abul. hanc dimi-
Abul.
diam tribum Manaſſe fuiſſe maximè affinem Rubenitis, & Gaditis in pecore paſcendo, & ideò cum illis maluiſſe manere in eo loco, qui videbatur pecori vtilior. Sic communiter fert natura, vt magis coniûgat homines morum muneriúmque communio, quàm ſanguinis communio. Matth. 26. dum
Matth. 26.
cœnat Dominus in Bethania apud Simonem leproſum cum diſcipulis ſuis accedit, Maria Magdalena afferens alabaſtrum vnguenti, quod effundit ſuper caput Ieſu. *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad Principes Sacerdotum, & ait illis, &c.* Ecce tibi Maria, & Iudas: illa venit ad Ieſum, hic abiit ad Sacerdotum principes: illa coronæ diſcipulorum iuncta vnguentum effundit in Ieſum, hic iunctus cum Sacerdotibus agit de perdendo Ieſu. Sed vnde hoc, quòd Maria veniat ad Apoſtolos, & Iudas vadat ad principes? Pulchrè ait D. Hieron in cap. 14. D Marci: *Abiit*
D. Hieron.
Iudas ad principes poſtquam exiit. Hic mox noctis indicat ſcientiam: vnumquodque animal ad ſibi ſimile iungitur. Maria currit ad Apoſtolos, vt dies

dici

diei eructet verbum ; & Iudas ad Iudaos vt nox no-ctis indicet ſcientiam. Sic quiſque ad ſuis moribus ſimiles currit, eum eiſque arctiſſunè copulatur. Non requirit parentes, nec ſanguine iunctos, qui habet moribus, & inſtituto propinquos Hinc Ieſus Ioan. 19. matri deſolatæ prouidens illi adoptat Ioannem, de quo dicit Mariæ: *Ecce filius tuus ; deinde diſcipulo, Ecce mater tua:* Sed qualiter fieri poſſet, quod Maria vnigenitum filium ſuum amittens, iret libens ad filium adoptiuum? Erat adoptiuus iſte eiuſdem virginei propoſiti cum Maria; & ideò eligitur, vt in quo propter morum ſimilitudinem aliquo modo falleret Maria deſiderium vnici filij. Quippe ait Arnoldus Carnot. tractat. in hæc verba : *Probato, dilectóque diſcipulo pudor virgineus aſſignatur, vt coſtus eſſet idoneus virgo virgini. Vices filij naturalis, filius accepit adoptiuus, & transfunditur in miniſtrum filialis affectus, formaturque, & firmatur in ambobus pietatis vnica gratia, concórſque complexus non ex traduce natura, ſed ex munere gratia. Vnum igitur contubernium Ioannis, & Maria virginitas accipit, & vnius moris in domo, vnum integritatis propoſitum, vnam habitationem meretur, communémque conuictum.* Quid pulchrius? Abeunt in vnum affectum, in vnum cor Ioannes, & Maria, nec à ſe inuicem diuiduntur: vnde illis tanta concordia, tanta vnanimitas? An ex ſanguinis cognatione? Minimè, ait enim Arnoldus: *Non ex traduce natura, ſed ex munere gratia*; virtutum munera, morúmque conformitas in duobus tenebat animum vnum, quod minimè faceret natura. De illa enim dicebat Dan. 2. *Miſcebuntur ſemine humano, non adhærebunt ſibi, ſicut ferrum miſceri non poteſt teſta.* Non ſic facit tradux naturæ vnanimos, & indiuiſos, vt morum, munerúmque ſimilitudo.

Arnold. 18. Dan. 2.

§. XIII.

Non parum accreſcit diligentia virtutis ex conſortio ſimilium.

CVm Rubenitis, & Gaditis dimidia tribus Manaſſe accipit paſcualem campum de manu Moyſi ante Iordanem ; ait enim : *Dedit & dimidia tribui Manaſſe, &c.* Sed & in regionibus poſt Iordanem erant loca paſcualia multa, ſaltem quæ ſufficerent pro paſcendis pecoribus dimidiæ illius tribus Manaſſe. Cur ergo hæc dimidia tribus non magis amauit paſcualia loca poſt Iordanem poſitá, in quibus poſſet eſſe indiuiſa, & inſeparata à ſuis? Cur maluit à ſuis diuidi, & cum Rubenitis, & Gaditis manere? Planè vt hæc dimidia tribus diligens erat in paſcendis pecoribus, ſic magis amauit eſſe inter illos, qui florebant diligentia ſimili; virtutum diligentiam mirum in modum creſcere ex conſortio ſimilium. Hinc Ioann. cap. 19. dum Ieſus prouidebat filium matri, dicit oſtendens Ioannem : *Mulier ecce filius tuus ; deinde diſcipulo, Ecce mater tua.* Et cur non magis Petrum, quàm Ioannem dedit in tutelam & obſequium matris? Erat in Maria, & Ioanne propoſitum virginitatis, quod ex conſortio alterius in alio illuſtrabatur. Ait enim Petrus Damianus ſermone 1. de Ioan. Euangel. *Rectè ergo virgo virgini ad obſequium traditur, & pro domino ſeruus vice filij ſubrogatur, vt virginalis pudicitia ſplendor ex vtraque perſona ſibimet inuicem congruat, & floridus intimi candoris aſpectus, quod in ſe virere conſiderat, hoc vernare & in altero deprehendat.* Creſcunt maximè in affectu virtutis, qui ſe mutuo conſiderant in operibus eius fulgere. Cur enim non exurgat in cumulum caſtitas, ſiue miſericordia, ſiue modeſtia videntis in ſocio has omnes nouis fulgoribus eniteſcere? Ad Philipp. 2. dicebat Paulus : *Si qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum.* De Philippenſium virtutibus non quodlibet gaudium, ſed gaudij plenitudinem ſperat, dum ait : *Implete gaudium meum.* Et cur non gaudium, ſed gaudij plenitudinem petit? Præmiſerat inter virtutes numeratas illud : *Si qua ſocietas ſpiritus* ; in quibus autem eiuſdem ſpiritus, eiuſdem affectus erat ſocietas, non poterant non eorum virtutes in cumulum excreſcere. Adeóque in illis fundantur, & radicantur, vt diuinam originem acquirere videantur. Pro quo ait D. Paulus 1. ad Corinth. 1. *Qui & confirmauit vos vſque in finem ſine crimine in die aduentus Domini noſtri Ieſu Chriſti. Fidelis Deus ; per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius Ieſu Chriſti, &c.* Præmiſerat Apoſtolus magnum illud promiſſum, quòd nimirum Corinthij ſic erant in virtutibus confirmandi, vt ſine vllo crimine in gratia adoptionis filiorum Dei permanerent. Et vnde probat tantum promiſſum poſſe in Corinthiis ſtare? Ait pro illius ratione, & probatione : *Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius* ; quippe vt fidelis Deus ſine dubio promiſſum implebit, & vt illud impleat, vocauit vos *in ſocietatem filij eius, &c.* Qui enim ſpiritu adoptionis agebantur, eo deducti, vt ſocij fiant filij Dei naturalis, ſtatim habent emolumentum ſocietatis, vt ipſi creſcant, & permaneant in cœleſti illa natiuitate. Ait ibi D. Ambroſius : *Hoc nobis donet, vt quia credimus Chriſtum filium Dei eſſe, hoc nos eſſe incipiamus manſuri in eadem dignitate, ſicut manet Chriſtus, quem credimus filium Dei. Societas enim fraternitatis eſt, &c.* Itaque ex ſocietate Chriſti hoc habebant, vt videntes fidei oculis Chriſtum eſſe filium Dei, & in filij Dei operibus exercitari; ſimiliter in illis ſimilis filiorum ſpiritus excitaretur, adeò, vt ſicut Ieſus filius permanet, & illi filij ſine vllo crimine perſeuerarent. Creſcit enim in te & firmatur virtus, & præſtantia, quam vides in ſocio ; nunquam enim, quod in te bonum eſt, de ſociorum ſimili bono non augetur, & cumulatur. Habuerat Laban ſecum Iacob, cuius ad ingreſſum cœperant creſcere diuitiæ eius; cum autem Iacob abiret à Laban, putans hic ſibi idola erepta, cucurrit poſt Iacob, & ait textus Geneſ. 31. *Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Iacob & Lia, & vtriuſque famula, non inuenit.* Quod ponderans D. Ambroſius lib. 2. de Iacob, cap. 5. ait : *Quanta virtus, cui ſocietas lucrum dabat, non irrogabat diſpendium? Hoc eſt perfectum eſſe, adhærentibus ſibi commodi plurimum dare, nihil afferre incommodi.* Hoc infert ſocietas bonorum, vt adhærentes ſibi, in ſimilitudine affectus magnum percipiant augmentum commodorum.

Pet. Dam. Philipp. 2. D. Paul. D. Ambr. Geneſ. 31. D. Ambroſ.

§. XIV.

Qui diuinis accedunt, terrena expuant.

LEuitis nulla datur poſſeſſio terræ, dicente textu : *Tribus autem Leui non dedit poſſeſſionem, &c.* Cuius enim erat diuinis ſeruire miniſteriis,

giis, terrena omnia à ſe ablegare debebit. Exuat terram, neceſſum eſt, qui diuinis obſequitur. *Ioann. 19.* Ioann. 19 Ieſus agens in cruce matrem Ioanni commendauit, ait enim textus: *Deinde diſcipulo, ecce mater tua.* Et cur Ioanni tantum depoſitum credidit? *D. Amb.* Ait D. Ambroſius in Exhort. ad Virgin. *Matrem Dominus de cruce diſcipulo ſuo dilectiſſimo tradidit, ſancto Ioanni, qui dixit patri, & matri ſuæ: Neſcio vos. Denique vocatus à Chriſto, reliquit patrem, verbum ſecutus. Huic traditur Virgo, qui ſuos neſciat; huic traditur Virgo, qui fratres ſuos non cognouit, & filios ſuos non ſcivit. Ideóque benedixit eum lex: Date Leui viros eius, date Leui ſortes eius. Unde & matrem Domini ipſe ſuſcepit.* Non antea deputatur Ioannes miniſterio Mariæ Dei matris, quàm probetur Leuitarum conditionem habuiſſe, dum terrenis omnibus ſe voluit exuere. Dum Leuita fit, terrenorum cotam abiiciens, omnibúſque renuntians, diuinæ matris miniſterio addicitur. Marc. 10. cæcus quidam clamans in via ad Ieſum filium Dauid, tandem vocatur à Chriſto. *Qui proiecto veſtimento ſuo exiliens venit ad eum.* Vt veniat ad Ieſum, prius proiicit à ſe veſtimentum, iam ex vocantis halitu ſciens, quàm debeat terrena omnia exuere, qui amat miniſtrare diuinis. *Vict. Ant.* Aiebat ibi Victor Antiochenus, *Quod cæcus hic fidelis collato beneficio dignus fuerit, id primo quidem patet ex ardenti eius inuocatione; mox vero ex eo, quod à Domino vocatus, cum omni alacritate exiliens ad illum accurreret: veſtémque qua indutus erat, quoad curſum expeditior eſſet, abiecerit; tantum non veterem hominem ſeſe exuere, totúmque ſe Chriſto dedere ſymbolo hoc teſtatum faciens.* Bonus cæcus vocatus à Chriſto, hoc prius curauit, vt veterem hominem exueret, vt terrena omnia cum veſte abiiceret, ſeſe ita aptans miniſtrando Chriſto. Mihi crede non debitè ad diuinorum miniſterium accedit, qui non prius terrenis renuntiat. *Matth. 24.* Matth. 24. dicebat: *Vbicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.* Cur ſolas aquilas meminit ad Ieſu corpus congregandas? *Chryſoſt.* Ait D. Chryſoſtomus homil. 24. in 1 ad Corinth. *Aquilas autem appellat, vt oſtendat ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus accedit, & nihil cum terra debere eſſe commune, neque ad inferiora trahi & repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in ſolem iuſtitiæ intueri, mentiſque oculum acutiſſimum habere.* Ad alta tendat, renuntiet terrenis, neceſſum eſt, qui velit diuinis attendere. Sic Abrahamo dictum fuit, vt patriam cognationem deſereret, & peregrinus in mundo, nihil poſſidens fieret. Quod & ipſe perfecit, dicit namque *Geneſ. 12.* Geneſ. 12. *Egreſſus eſt itaque Abraham, ſicut præceperat ei Dominus, &c.* De quo *D. Iren.* ait D. Irenæus lib. 4. cap. 11. *Iuſtè igitur derelinquens terrenam cognationem omnem, ſequebatur Verbum Dei, cum Verbo peregrinans, vt cum Verbo moraretur.* Vt poſſet cum diuino Verbo commorari Abrahamus, hoc merito in primis fecit, vt renuntiaret cognationi terrenæ, vt nihil in mundo terræ poſſideret. *Luc. 20.* Dicebat Dominus Luc. 20. *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* *D. Ambr.* De quo D. Ambroſius lib. 9. in Lucam ait: *Benè prius, quæ Cæſaris ſunt, reddenda decernit. Neque enim poteſt quis eſſe Domini, niſi prius renuntiauerit mundo.* Prius quis quæcumque mundi in ſe habet, mundo cedat, vt ſic poſſit miniſtrare Deo. Hinc Abrahamo manum in filium extendenti *Geneſ. 22.* [illegible] ſ. 22. ait D. Zeno lib. 22. ſerm. 5. *O pater Spiritum cupiens, corpus verè mortémque contemnens!* Quo enim terrena contemnebat, eò citius ſpiritualia, & diuina captabat.

. §. XV.

Duplicandus eſt virtutis conatus, vbi maius periculum timetur.

BIs in hoc eodem capite repetitur, quod Leuitæ poſſeſſiones terræ non haberent; namque ſupra verſ. 14 ait: *Tribui autem Leui non dedit poſſeſſionem:* & modò verſ. 33. eiuſdem capitis eadem repetit dicens: *Tribui autem Leui non dedit poſſeſſionem.* Et quando contentus eſt ſemel dixiſſe, quod cum cæteris tribubus factum eſt, cur ſemel & bis repetit, quod non dederit tribui Leui? Hoc erat valde detrimentoſum Leuitis, ſi terrenis poſſeſſionibus nauaſſent operam; ideò multis canet textus, vt debuerint eſſe à terrenis immunes, ſemper enim duplicandus eſt conatus aduerſus ea quæ poſſent minari periculum. Dicebat Ieſus Petro apud Ioannem, cap. 13. *Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus.* *Ioann. 13.* Fatetur Ieſus de Petro eſſe mundum totum, & indigere adhuc, quod pedes lauet. Si propterea, quod totus mundus eſt, non indiget, quod lauet manus, nec caput, cur indiget quòd lauet pedes? Nonne & in eo, quòd totus mundus eſt, etiam pedes ſunt ei mundi, & loti? Cur ergo præcipuè pedes etiam ſi mundi intelligantur, adhuc indigent lauacro? Ait D. Ambroſius lib. 3. de *D. Ambr.* Sacrament. cap 1. *Quia Adam ſupplantatus à diabolo eſt, & venenum ei effuſum eſt circa pedes, ideo lauas pedes, vt in ea parte, in qua inſidiatus eſt ſerpens, maius ſubſidium ſanctificationis accedat, quo poſtea te ſupplantare non poſſit.* Et ſi loti, & mundi ſint pedes, nouis ſemper debent exponi lauacris, vtpote qui magis de veneno, & inſidiis ſerpentis participant. Nunquam enim non addendus nouus virtutis conatus circa ea quæ magis de periculis habent.. Sic iuſti homines quæ ſemel lacbrymis, & confeſſione peccata diluerant, iterum, & iterum illa trahunt in examen, iterum illa confitentur, nouiſque rigant lachrymis. Maius enim ſubſidium adhibendum eſt iis; quæ maius periculum habent. *Ioan. 20.* Ioan. 20 apparens Ieſus diſcipulis ait: *Pax vobis;* & poſt pauca, cum diſcipuli gauderent in eius conſpectu: *Dixit iterum diſcipulis: Pax vobis.* Non contentus eſt dicere ſemel: *Pax vobis;* ſed iterum eamdem repetit vocem; eamdémque pacem diſcipulis indicit. Et cur eamdem repetit, niſi quia videbat diſcordiæ imminere periculum? Equidem non ſemel, ſed & bis, & ter replicandum ſubſidium eſt, vbi maius apparet periculum. *Chryſolog.* Chryſolog. ſerm. 84. *Quid repetita pacis largitas iſta manifeſtat, niſi quia quietem, quam ſenſibus indixerat ſingulorum, vult inter eos etiam repetita pacis donatione ſeruari, quos vtique non modica habituros eſſe de ſua cunctatione certamina, dum vnus ſe in fide perſtitiſſe iactaret, alter mæreret.* Præuidebat Ieſus in diſcipulis pericula imminentia diſcordiarum, ideò ſemel, & bis repetit ad illos donum pacis, vt doceat, quàm duplicandus ſit ſemper conatus virtutum in iis, quæ maiorem ſpeciem periculi habent.

Capvt XV.

Calebo datur Hebron.

Textvs Historia.

ACceſſit ego in primis tribus Iuda, vt de Ioſue manu acciperet locum poſſeſſionis; quem dum deſignat Ioſue, cantatiſſimus ille exploratorum Caleb filius Iephone ſibi Hebronis ſitum aſſignari depoſcit. Is ego, ait, ſum, ô bone dux, qui quadragenarius ab Iſraëliticis caſtris Hebron veni exploraturus Chananæorum regiones; & cum de multis alijs exploratoribus me vnum habuiſſes & fidei, & alacritatis pro religione ſocium; & prolixam vitam, & præcipuè luſtratæ Hebronis ſitum, de oraculo Dei, mihi acclamauit Moyſes. Quod attinet ad vitam, ecce octogenarius viuo adeò validus, vt nihil in me diminutum ſentiam virilis roboris. Qui me robuſtum nouerunt iuuenem; & modo noſcunt tranſſenem, ſed in eodem iuuentutis robore. Cuius virtute impellor, vt petam aſſignatam mihi Hebronis poſſeſſionem, quam à validiſſimis, inſuetæque magnitudinis incolis ereptam, mihi colligam. Annuit Ioſue præſtanti viro, & ſocio; & ex tunc antiqua illa ciuitas Cariath-Arbe, modo dicta Hebron ſeruatur adſcripta Calebi nepotibus.

MORALIS IN textus literam.

ANte nouem tribuum numeratas poſſeſſiones exprimitur Calebi poſſeſſio, vt ſciamus, quam præueniant cæteris in præmio, qui pro Deo, & virtute ſtare nouerunt.

Ioſue cap. 14. Sicut præceperat Dominus Moyſi, ita fecerunt filij Iſrael, & diuiſerunt terram. Acceſſerunt itaque filij Iuda ad Ioſue in Galgala, locutuſque eſt ad eum Caleb filius Iephone Cenezæus: Noſti, quid locutus ſit Dominus ad Moyſem hominem Dei de me, & de te in Cadesbarne. Quadraginta annorum eram, quando me miſit Moyſes famulus domini de Cadesbarne, vt conſiderarem terram, nuntiauique ei, quod mihi verum videbatur. Fratres autem mei, qui aſcenderunt mecum, diſſoluerunt cor populi, &c.

§. I.

Cæleſtia bona ea ſunt, quæ neſciant diuidi, ſed plena, & integra veniunt ſingulis.

HOc commune eſt omnibus terrenis hominibus, quod dicitur factum ab Iſraëlitis, nimirū quòd *diuiſerunt terram*; terrena enim omnia petunt diuidi, & in partes ſecari, vt ſic poſſint ad ſuos aſſeclas peruenire; & ſic per frequentes diuiſiones, tandem euaneſcunt in plurimis. Non ſic cœleſtia bona, quæ à multis integra habita, adhuc cæteris etiam manent integra, & perfecta ſine imminutione, & diuiſione vlla. Actor. 1. cum Apoſtoli ſuſpenſi ſtarent poſt Chriſti Domini in cœlos aſcenſionem; apparuerunt duo Angeli, qui dixerunt illis: *Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.* Aſſumebatur equidem Ieſus in cœlum, ſed non eum Apoſtoli perdebant; quin potiùs, vt aſſumebatur, ſic integer, & plenus dicebatur reddendus. Quippè ait: *Sic veniet, &c* Et cur ſic veniet? Nam quæ ad cœlos bona ſpectant, non minuuntur, ſed in eadem integritate, & plenitudine aliis veniunt. Vt dicat Diuus Auguſt. ſerm. 178. de Temp. *Sic veniet, inquiunt, manifeſtus, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum, quemadmodum nunc extollitur ſuper aſtra præclarus, & poli ſecreta ſuſcipiunt, quem refundant.* Expende illa: *Suſcipiunt, quem refundant*; Non enim cæli ſuſcipiunt, quem diuidant, quem ſibi, vel in parte retineant, ſed quem integrè, & plenè aliis refundant. Ea enim ſunt bona cœleſtia, quæ minui neſciant, ſed integra, & plena refundantur ſingulis. Paulus ad Corinth. 3. aiebat de Moyſe: *Ità vt non poſſent intendere filij Iſraël in faciem Moyſi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur, &c.* Habuit equidem aliquando in facie ſplendorem gloriæ, quæ & minutionem, & euacuationem patiebatur. At de eodem dicebat Lucas, cap. 9. vbi eos commemorat, qui Ieſum in Tabor comitabantur: *Erant autem Moyſes & Elias viſi in maieſtate.* Orig. legit: *Viſi in gloria.* Ecce tibi in primo gloria aderat Moyſi in parte ſecundùm ſolam faciem, in ſecundo autem non in parte, ſed in toto aderat, vt nihil eſſet in Moyſe, quod non gloria coruſcaret. Et quando in primo ſolum aderat, gloria ex parte, cur in ſecundo ex toto affuit? Erat in primo imago gloriæ temporalis, & euacuandæ; quæ diuiſionem patitur, & partita ſæpius euanet. In ſecundo autem erat Ieſu gloria, quæ cum plenitudine ſuos afficit, vt ex integro pleni, & glorioſi videantur. Quò reſpiciens Orig. hom. 11. in Exod. aiebat: *Nil ergo in lege glorioſum habet Moyſes niſi ſolam faciem. In Euangeliis autem totus glorificatur ex integro. Ecce apparuerunt, inquit, Moyſes, & Elias in gloria colloquentes cum Ieſu. Hic non refertur, quòd glorificatus eſt vultus eius, ſed quia totus apparuit in gloria, colloquens cum Ieſu.* Vbi ad Ieſu gloriam venit, non ex parte, ſed ex toto, & integro manet glorificatus. De gloria enim temporali partem ſolùm accipit, qua fulgeat ex parte ſecundùm ſolam faciem; de Ieſu autem gloria, non ſecundùm partem; ſed omnis gloriæ immergitur, & totus in gloriam abit. Hinc Matth. 17. de Ieſu in Tabor transfigurato dicit: *Reſplenduit facies eius ſicut Sol, veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.* Dubitabat ibi Abulenſ. an claritas hæc eſſet, glorioſa illa claritas, quæ per Ieſum datur omnibus glorioſis corporibus, & quæ intra beatam Ieſu animam continebatur? Et negat claritatem hanc propriè dotem gloriæ fuiſſe, quia ſecundùm partem, non ſecundùm totum dabatur. Eſt enim proprium cœleſtis gloriæ, non ex parte, ſed ex toto, & integro communicari. Quò ſpectans Diuus Cyprian.

Actor. 1. — *D. Auguſt.* — 2. *Ad Cor.* 3. — *Lucas* 9. — *Orig.* — *Matth.* 17. — *Abul.*

ſerm. de Reſur. ait: *Mirati ſumus in transfiguratione, quæ facta eſt in monte præſentibus Apoſtolis Petro, & Iacobo, & Ioanne, quando ſicut Sol reſplenduit facies Saluatoris, & veſtimenta eius candorem omnium exuperantia Apoſtolorum tuitauere conſpectum: Sed momentaneus ille decor imaginem, non ſpeciem: ſimilitudinem, non ſubſtantiam, partem non plenitudinem transformationis mirificè explicauit.* Expende illa duo: *Similitudinem, non ſubſtantiam partem, non plenitudinem*; vbi enim ſolùm pars datur, non plenitudo; ibi ſimilitudo tantùm eſt, & imago, non vera cæleſtis gloriæ ſubſtantia. Vide dicta ſupra lib. 6. cap. 7. §. 20.

§. II.

A Ieſu ſpiritu potius ſpiritualia in ipſis carnalibus, & terrenis donis ſpectantur.

NOn otioſè cauet textus diuiſionem illam dicere factam à Ieſu, ſed à filiis Iſraëlis factam, aiens: *Ita fecerunt filij Iſrael & diuiſerunt terram.* Et cur filios Iſrael meminit in hac diuiſione, & non potius Ieſum Naue? Dicebat, quod *diuiſerunt terram*, quod nihil ſupra terram ibi diuidebatur, & ideò merito cauit ibi Ieſum nominare, de veri namque Ieſu ſpiritu venit, quòd vel in terrenis donis magis ſpiritualia attendantur.
Ioan. 2. Ioan. 2. primum miraculum exprimitur, quo Ieſus ſuam gloriam manifeſtauit; iuſſit enim hydrias ſex lapideas aqua impleri, quam in vinum ſuauiſſimum tranſmutauit. Ait enim text. *Vt autem guſtauit Architriclinus aquam vinum factam,* &c. Quæ verba ponderans Chryſol. ſerm. 157. ſtatim ait: *Fœlices nuptiæ, fœlices illæ, quibus Chriſtus præſens eſt, quæ non luxui, ſed virtutibus conſecrantur. Quid ibi non tranſiuit in gratiam, vbi aqua tranſiuit in vinum?* Sapienter enim argumentatur, ex eo quod à manibus Ieſus aqua in vinum tranſit, potius credens vitioſa omnia ibi etiam conuerſa eſſe in gratiam. Numquam enim in donis Ieſu terrenis non magis debent ſpiritualia ſpectari. Diuiniſſimi Ieſu ſpiritus is eſt, qui minimè hæreat terrenis, ſed magis ſpiritualia ſpectet. Cum de amico Lazaro defuncto, imò &
Ioan. 11. ſepulto interrogaret; ait Ioan. 11. *Dicunt ei, Domine veni, & vide. Et lachrymatus eſt Ieſus.* Ecce tibi, vt defuncto amico lachrymas donabat Ieſus; ſed tanti Domini erat lachrymari in morte temporali, & corporali amici? Cur non magis filius Dei cauet videri lachrymis proſecutus defunctum hominem? Deflebat quidem Lazarum defunctum, ſed magis in Lazaro deflebat mortem hominis ſpiritualem, qua Adamus à Dei gratia dilapſus
D. Zen. terræ foſſuris fuit traditus. Ait tibi D. Zeno: *Flebat Deus, & cum Lazarum poteſtate ſua fretus mortis de vinculo reuocaret, præſtabat pietatis officium ſolatio lachrymarum. Flebat Deus, quòd eos, quibus omnia donauerat, & in poteſtatem redegerat, paradiſi etiam floribus, & lilijs ſine vllo labore præpoſuerat, diabolus docendo peccatum de omnibus fecit extorres. Flebat Deus, quòd eos, quos fecerat innocentes, diabolus per malitiam ſuam fecit inueniri nocentes.* Sic in tanto lachrymarum ſuarum beneficio, non tam corporalem amici mortem, quàm ſpiritualem geneſis nequitiam ſpectabat Dominus. Id enim in primis Ieſu cordi eſt, quod pertinet ad æterna, & ſpiritualia; non quod pertinet ad hanc terrenam ſubſtantiam, ſiue bonum, ſiue malum. Similiter Ioan. 11. excitaturus Laza- Ioan. 11.
rùm acceſſit; & ait textus *Ieſus autem eleuatis ſurſum oculis dixit: Pater gratias ago tibi,* &c. Alios mortuos excitarat Ieſus, & infirmos curarat, & cæcos illuminarat, & non dicitur gratias externè egiſſe Patri. Cur ergo modò illas agit? Ait ibi textus: *Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant, quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum.* Coniunctum erat cum temporali reſurrectione Lazari bonum ſpirituale multorum, qui fidem Ieſu fuerunt amplexati; ideò in hoc præcipuè exurgit Ieſus in actionem gratiarum externam, vt oſtendat, quando plus gaudet ſpiritualia donare, quàm corporalia. Ait Orig. ibi: Orig.
Crediderunt maximè ij, qui venerant, vt tanquam ob mortuum, & comploratum, eam, quæ cauſam fratris doleret, conſolarentur. Quorum cauſa fortaſſe magis, quàm eius, cui hæc euenerant, cum ad ſpeluncam mortui veniſſet, oculis ſurſum erectis dixit: Pater gratias ago tibi, &c. Quippè non ſic pertinebat ad Ieſum de corporalibus beneficiis, quàm de ſpiritualibus à ſe præſtitis gaudere.

§. III.

In negotijs mundialibus nulla ſolida, & certa veritas.

PRudentiſſimus homo Caleb memorans facinus ſuum, quo poſt exploratam terram promiſſionis inter aliorum exploratorũ murmura, ipſe ſolus cum Ioſue pro bonitate terræ ſteriſſet, cautè ait *Nuntiauique ei, quod mihi verum videbatur.* Cur non magis ait, Nuntiaui; quod verum erat? Cauit meritò vir ſapiens in rebus mundialibus, negotiiſque temporalibus, circa quæ, decem alij exploratores mentiebantur tanta, certo aſſerere verum eſſe aliquid, & ideò ait, nunciatum à ſe non quod verum in ſe eſſet, ſed quod verum ſibi videbatur. Plane in iis rebus, & negotiis mundialibus multum deſipit, qui ſolidam, & certam putat eſſe veritatem. Ioan. 18. cum Pilatus coram ſe haberet mundi magiſtrum Ieſum, in ciuſque ore audire voluit verbum veritatis, quaſi ad rem ignotam ſtupefactus ait: *Quid eſt veritas?* Ecce tibi, qui præſidebat omnibus forenſibus negotiis, qui iura hominum, cauſaſque bonorum temporalium tractabat, poſt muneris exerciti non paruum tempus ignorat veritatis vocabulum. Et vnde in iudice, & præſide tanta ignorantia? Crediderim, quòd ex rebus ipſis mundialibus, & negotiis, quæ nullam ſolidæ, & certæ veritatis notitiam poſſunt ingenerare. Ait D. Hier. epiſt. ad Filias Geruntij: *Certè Euangeliſta adeo iuſtum fuiſſe Pilatum commemorat, vt* D. Hier.
innocentem mallet abſoluere, quàm punire, & tamen veritatem, quaſi diſcere cupiat, inquirit. Quid ergo dicemus? Inanes ſine dubio mortalium curas, & vniformem mundialium rerum prodidit falſitatem; ibique iudicia vera non eſſe, vbi ſint mentita negotia, ſeque in rebus carentibus veritate, carere vero iudicio indicat. Quid pulchrius? Præſes ille iuſtitiam videbatur amare, & pro iuſto ſtare; & tamen vel nomen ignorat veritatis, quo oſtendebat clarè mũdialium omnium vniformem falſitatem; quando enim talia ſunt omnia mundialia negotia, vt mendaciis ſcateant, mendaciſſimoſque tractatores patiantur, quis adeò deſipiat, vt putet interea ſolidam, certamvę attingi veritatem? Nequeunt

ſanè ſolida veritas, & negotia mundialia ſimul commorari. Hinc Matth. 21. *Intrauit Ieſus in templum Dei, & eyciebat omnes vendentes, & ementes in templo. Et menſam nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. Et dicit eis; ſcriptum eſt: Domus mea domus orationis vocabitur; vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.* Sic Deus iraſcitur in eos, qui in templo negotiabantur. Sed & alij erant nocentiores, quàm iſti; multi enim Sacerdotes nequiſſimi erant, hypocritæ multiſque pleni peccatis, nullos tamen ſic eiecit è templo, niſi negotiatores. Et cur magis iraſcitur in hos Ieſus, vt eos è templo expellat? Ait D. Irenæus lib. 4. cap. 5. *Veritas erat ipſe, qui loquebatur; & verè vindicabat ſuam domum, proijciens ex ea nummularios, qui & emebant, & vendebant.* Quippè; vt veritas erat ſolida, & certa Ieſus, ſic minimè ſuſtinebat ſecum in vna domo ſua morari negotiatores mundiales. Nequeunt enim ſimul inueniri, & veritas & negotia mundialia; ſed neceſſum eſt, vt mutuò ſe excludant; adeò vt veritas non admittat hæc negotia, & hæc mundi negotia, nec ſolidæ veritatis nomen ſecum patiantur. Mundialia omnia debet ſupergredi, qui ſolidam veritatem attingere velit. Ioan. 16. dicebat Dominus: *Adhuc multa vobis habeo dicere: ſed non poteſtatis portare modò. Cum venerit ille ſpiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Sed cur Apoſtoli cum erant cum Ieſu, non poterant portare ſolidas doctrinæ veritates, ſed ad has portandas debebant expectare Spiritus Sancti aduentum? Dum cum Ieſu erant, nondum erant perfecti, adhuc erant mundialibus curis immerſi, per aduentum diuini Spiritus contempto mundo, & morte, ſuperiores imis his erant efficiendi, & propterea tunc aptiores exiſterent ad ſolidas veritates excipiendas, aliiſque tradendas, Ait D. Leo ſerm. 2. de Pentecoſt. *Vtique Apoſtoli poſteaquam Spiritus Sancti noua abundantia ſunt repleti, ardentiùs velle, & efficacius poſſe cœperunt, proficientes à præceptorum ſcientiâ ad tolerantiam paſſionum, vt ſub nulla iam tempeſtate trepidantes fluctus ſæculi, & elationes mundi fide ſupergrediente calcarent, & morte contempta omnibus gentibus Euangelium veritatis inferrent.* Itaque priùs debuerunt omnia ſæcularia calcare, & ſupergredi, & tunc ſolùm limpidiſſimam, & & ſolidiſſimam veritatem inferrent Euangelij; vt non dicant: Verum nobis hominibus videtur, ſed *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis.* Quid verius? Sanè in ſecularibus bonis nulla apparet veritas. Matth. 4. dicitur diabolus ſemel victus à Ieſu non abſceſſiſſe, ſed iterum obluctans. *Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam illorum.* De quo ait D. Irenæus lib. 5. *Qui magnè confutatus, & ſemet ipſum colligens, vniuerſam, quam habebat, virtutem in mendacium ordinans, tertiò oſtendit ei omnia regna mundi,* &c. Dum omnem ſuam virtutem in mendacium ordinat diabolus, oſtendit omnia regna mundi; nullibi enim mendacia ſcatent, & amplius apparent, quàm in mundialibus.

* * *

Matt. 21. D. Iren. Ioan. 16. D. Leo. Matth. 4. Iren.

§. IV.

Auſpicatum eſt, quidquid in conſortio Ieſu aggrederis.

AD obtinendam poſſeſſionem Hebronis, quam Celeb cupiebat, vide prudentiſſimum exordium petitionis eius dicentis ad Ieſum Naue: *Noſti, quid locutus ſit Dominus ad Moyſem hominem Dei de me, & de te in Cadesbarne,* &c. Non ſolùm ſuas, ſed ſimul ſuas, & ipſius Ieſu benedictiones aſſerit à Moyſe factas, dum ait: *De me, & de te;* & quando ſui vnius negotium agebat, cur maluit meminiſſe, quod ſimul ſecum Ieſus Naue ex ore Moyſi acceperat? Sanè ex Ieſu conſortio auſpicatam ſuam petitionem faciebat; quando enim Ieſus meus ſibi iunctos auſpicatos non reddit? Matth. 21. Dominus Iſraëlicæ vineæ miſit filium ſuum vnigenitum Ieſum, vt fructus vineæ perciperet. Viderunt eum coloni, & rabie perciti, *Apprehenſum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.* Priùs diuiniſſimum hæredem extra vineam eiiciunt, & extra vineam eiectum occidunt. Quid tunc? Vbi extra vineam apparuit eiectus Ieſus, omnes gentes quæ ſimul extra vineam erant, auſpicium ſuæ ſalutis acceperunt. Ait Diuus Irenæus lib. 4. cap. 70. *Quoniam enim filium Dei reprobauerunt, & eiecerunt eum, cum eum occidiſſent, extra vineam, iuſtè reprobauit eos Deus, & extra vineam exiſtentibus gentibus dedit fructificationem culturæ.* Cum Ieſu omnia bona veniebant, vt ei bona omnia eripiebantur; à quibus abſcedebat eiectus: ſic omnia bona appropinquabant eis, ad quos veniebat. Non amplius ſterilitas manſit extra vineam; ex quo eò fuit Ieſus proiectus, ſed de eius conſortio omnes ibi exiſtentes in maximam gratiarum fœcunditatem exſurrexerunt. Quis enim de Ieſu conſortio non creſcat in immenſum? Hinc pater ille familiâs qui ad nuptias filij ſui inuitabat Matth. 22. aiebat; *Altilia occiſa ſunt, & omnia parata, venite ad nuptias.* Cur voluit altilia præcipuè nominare? Vt præſtantiſſimos illos oſtenderet, & in ſumma omnium ſublatos, qui de menſæ diuiniſſimi Ieſu conſortio nutriebantur. Ait Diuus Hilarius can. 22. *Altilia verò ſunt homines ſpirituales, tanquam cœleſti pane ad euolandum aues parata, & cæteros accepti cibi vbertate expletura.* Nec miror, quòd vbi quis cœleſti pane Ieſu potitus eſt, eumque ſibi accepit; quòd inde efferatur in alta, & omnium rerum capiat vbertatem, etiam aliis communicandam. Similiter poſt hominum ſententias auditas de filio hominis dicit Dominus diſcipulis ſuis Matth. 16. *Vos autem quem me eſſe dicitis?* Et quando audierat; quæ homines dicebant, cur maluit, quid diſcipuli ſentirent, nominatim interrogare? Eratne in diſcipulis aliquid vnde maiora hominibus valerent ſuſpicari? Multa in rem præſentem inſinuat Paulus Emiſſ. homilia de Nat. habita in Concilio. Epheſ. tomo 6. capite 13. aiens: *Vos, qui me tres iam annos ſecuti eſtis, & qui meam virtutem, & prodigia vidiſtis, & ſuper mare ambulantem ſpectaſtis, & in eadem menſa mecum communicaſtis,* &c. Et de tam continuis Ieſu ſociis in via, & in menſa, quid magnum, & ſublime non poſſet ſperari? Planè is eſt Ieſus, qui adiunctus alicui eum

D. Iren. Matt. 22. D. Hilar. Matt. 16. Epheſ. 6.

ad ſummam gloriam euehat, & fœlicitatem. De illo dicebant Iudæi Ioan. 11. *Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem.* Et qualis erat iſta conſequentia prudentum hominum, quod ex eo, quod Ieſus dimitteretur, putarent ſic augendas vires Romanas, vt poſſent Ieroſolymam expugnare? Quid habebat Ieſu libertas commune cum augmento, & triumpho Romanorum? Credebant illi fore, vt Ieſus adiungeretur Romanis, & tantam de illo habebant opinionem, vt crederent eius conſortio non poſſe non Romanos in immenſum proſperari. Fuit aliquando Romanos miles nomine Iulianus; qui multas intulerat Iudæis clades, ſed tandem in bello cecidit; Iudæi autem vt viderunt ſtrenuum virum cadentem, accurrunt, vt cadauer capiant, ne Romani illud ante præriperent. Et cur Iudæi ſic contendunt, ne cadauer Iuliani capiatur à Romanis? Ait Egeſipp. lib. 5. cap. 30. *Sic conſternati Iuliani ſocij fuerant, ſic elati aduerſarij, vt & corpus Iuliani in poteſtatem veniret Iudæorum, quaſi adhuc, & defunctum timerent, ſi Romanis reſtitueretur.* Sic prorſus in Ieſu meo Iudæi timebant, ne adiungeretur Romanis, credentes ex Ieſu conſortio in immenſum augendas vires Romanas, vt poſſint tutiſſima quæque expugnare.

Ioan. 11.

Egeſipp.

Ioſue cap. 14. Iurauitque Moyſes in die illo mihi dicens: Terra, quam calcauit pes tuus, erit poſſeſſio tua, & filiorum tuorum in æternum: quia ſecutus es Dominum Deum meum. Conceſſit ergo Dominus vitam mihi, ſicut pollicitus eſt vſque in præſentem diem. Quadraginta, & quinque anni ſunt ex quo locutus eſt Dominus verbum iſtud ad Moyſem: hodie octoginta quinque annorum ſum, ſic valens, vt eo valebam tempore, quando ad explorandum miſſus ſum: illius in me temporis fortitudo vſque hodie perſeuerat, &c.

§. V.

Amor in Deum facit hominem mundialibus dominari.

ECce tibi præmium hominis ſequentis amore Deum, quippè ait: *Terra, quam calcauit pes tuus, erit poſſeſſio tua, quia ſecutus es Dominum Deum meum.* Proſequentis amore Deum poſſeſſio in terra eſt, quæ à poſſeſſore calcatur, ſubpedibuſque tenetur, non quæ poſſeſſorem teneat. Num. 13. ſocij Calebi murmurantes de terra explorata dicebant. *Terra, quam luſtrauimus, deuorat habitatores ſuos.* At Calebo dicebat Moyſes; *Terra, quam calcauit pes tuus, erit poſſeſſio tua.* Itaque eadem terra videbatur, exploratoribus vorare habitatores ſuos; & dicebatur à Moyſe calcanda & poſſidenda à Calebo. Et vnde ſic ſupra terram eſſe poterat, quæ videbatur ſuos vorare? Ait Moyſes: *Quia ſecutus es Dominum, &c.* Qui enim Deum proſequebatur amore, terræ dominabatur; qui autem terram amant,

Num. 13.

iſ à terra vorantur. In Matth. 14. huius rei ſymbolum non obſcurum oſtenditur. Ait enim: *Deſcendens Petrus de nauicula ambulabat ſuper aquas, vt veniret ad Ieſum. Videns verò ventum validum, timuit, & cum cœpiſſet mergi, &c.* Expende, vt Petrus dum ad Ieſum toto affectu ire contendit, fluctus maris calcat, illoſque ſubiectos habet ſub pedibus. At vbi timor tempeſtatis amantis greſſum ad Ieſum retardare cœpit; iam non ipſe tenebat ſubiectos fluctus, quin potius à fluctibus teneri, & abſorberi ipſe incipiebat. Et quid inde? Sanè exprimebatur fœlicitas proſequentium Ieſum cordis affectu, iſ enim ſub pedibus habent mundialia bona ſibi ſubiecta, illorúmque dominium in ſe oſtendunt; at aliſ prorſus abſorbentur à mundialibus bonis, & vt miſera mancipia ſub illorum flagello tenentur. Ait D. Aug. ſerm. 13. de Verbis Domini: *Attendite, ſæculum quaſi mare, ventus validus, & magna tempeſtas. Vniuſcuiuſque ſua cupiditas tempeſtas eſt. Amas Deum? Ambulas ſuper mare, ſub pedibus tuis eſt timor ſæculi. Amas ſæculum? Abſorbebit te. Amatores ſuos vorare nouit, non portare.* Quid magis ad rem? Sanè amantis Deum poſſeſſio erit in bonis, quæ eius obuoluantur pedibus, ſuper quæ gradiatur, vt Dominus poſſeſſor. Terrena enim bona hoc habent, vt abſorbeant, & deuorent ſuos amatores; & portent, & ſuſtineant amatores Dei, eorum nutibus, & pedibus ſubiecta. Felix, qui Deum ſequitur, & amore proſequitur, non dubito, quin illi bona omnia veniant ſub pedibus. Apocal. 12. *Signum magnum apparuit in cœlo. Mulier amicta Sole; & Luna ſub pedibus eius, &c.* Quæ eſt Luna ſub pedibus huius fœminæ? Ait Gloſſa: *Licet mundanis ſuſtentetur, non tamen affectat:* hoc eſt, mundana bona per Lunam ſignificata, quæ non ſunt in affectu huius fœlicis; illam ſuſtentant, & portant. Nouerunt ſemper hoc facere mundana bona, nimirum ſuſtentare eos, qui amant Deum, & minimè ſuſtentare, ſed vorare, ſed abſorbere eos, qui amant ea. Adhoc ſublimius de hac muliere ſentit Andræas Cæſarēſis ibi ex S. Methodio: *Mulier Sole induta eſt Eccleſia: aſcendit autem ſuper Lunam, quia Synagogam ſub pedibus proſtratam habet.* Ecce tibi Eccleſia Chriſti, vt dominatur omnibus Synagogæ bonis, illāque cum illis habet ſub pedibus. Vnde Synagoga ſic vorata eſt à ſuis bonis, vt iaceat humi ſerpens; & Eccleſia ſic omnium dominatur, vt ſuper omnia extollet? Accipite ex Luc. 7. in typo Eccleſiæ, & Synagogæ, vt Ieſus præfert Magdalenam Phariſæo, & rationem prælationis inſinuans dicit Phariſæo: *Oſculum mihi non dediſti.* Quæ verba ponderans Seruius in cat. Græca ait: *Comparans eam cum Synagoga ad Phariſæum ait quaſi in figura: Oſculum mihi non dediſti. Quamuis enim Synagoga præcepta quædam obſeruauerit, non tamen ex amore, ſed ex timore ſeruili, mancipij inſtar hoc faciebat.* Non amore proſequebatur Deum Synagoga, ſed ſuis bonis ſeruiebat, vt vile mancipium, ideò penitus vorata eſt, & abſorpta humi repens ad omnium proiecta pedes. Eccleſia autem, quæ Deum amauit, ſe ſuper omnia ſuperpoſuit, & habet ad pedes ſubiecta.

Id quod & tibi eueniet, ſi non ames ſæculum,
ſed Deum amore proſequi velis: te
mundialia bona poſita ſub
pedibus ſuſtentabunt,
ne pereas.

* * *

§. VI

Matth. 14.

D. Aug.

Apoc. 12.

And. Cæſ.

Luc. 7.

Seruius.

§. VI.

Verbum Dei hominis firmitudo, & valentia eſt

SVi roboris, & valentiæ firmitudinem etiam in extrema ſenectute memorans Caleb, ſic incipit: *Quadraginta & quinque anni ſunt ex quo locutus eſt Dominus verbum iſtud ad Moyſem.: hodie octeginta quinque annorum ſum ſic valens*, &c. Quippè de Calebo proſpetando ſemel Deus verbum Moyſi fecerat, ex tunc autem præterierunt quadraginta quinque anni, & deuenerat Caleb in annos octoginta, & quinque, nec vllam virium diminutionem ſenſerat, ſed & valens, & robuſtus & agilis in omnibus erat, quaſi in robuſtiori ætate eſſet. Nec mirot, quando hominis fir-
Pſalm.24. mitudo, & valentia à Dei verbo procedit. Pſalm. enim 24. dicit: *Firmamentum Dominus timentibus eum.* Symachus apud Theodor. *Colloquiũ Domini timentibus eum*: quaſi in idem recidant & colloquiũ Domini, & firmamentum ijs, qui timẽt, & ſequuntur Deum. Vbi enim Domini vox de ſuo homine tonat, neſcit natura infirmitatis, & imbecillitatis
Ioan.11. damnis concedere: Ioan. 11. *Ieſus voce magna clamauit, Lazare veni foras. Et ſtatim prodijt, qui fuerat mortuus ligatus pedes, & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata.* Non ſolùm ad Ieſu vocem mortuus recepit vitam, ſed ligatus pedes, & manus inſtitis, & ſudario oculis obuolutis procedebat è ſepulchro. Cur non magis expectat, vt ſoluantur vincula? Cur nititur eum mortis ligaturis præcedere? Dum reſonabat vox diuina, hominis natura nullum infirmitatis impedimentum nouit ſentire, nec imbecillitati cedit vlli.
D. Ambr. Ait D. Ambr. Orat. de Fide Reſur. *Comprehende, ſi potes, quemadmodum clauſis oculis iter carpat, vinctis pedibus gradum dirigat. Manebant vincula, nec tenebant, tegebantur oculi, ſed videbant Videbat denique qui reſurgebat, qui ambulabat, qui deſerebat ſepulchrum. Virtute enim diuinæ præceptionis operante natura ſui non requirebat efficium, & tanquam in exceſſu poſita, non iam ſuo ordine, ſed diuino nutui ſeruiebat.* Ad vocem Dei præcipientis attenta natura, & ſui oblita infirmitatum ſuarum leges non curat, ſed robur, fortitudinemque diuinam induit. Vox enim Dei firmamentum, & robur pro ſe timentibus indit. Hinc. Ioan. 1. *Verbum caro fa-*
Ioan.1. *ctum eſt & habitauit in nobis.* Cur munus hoc ſibi magis Dei Verbum aſſumpſit? Cur non crea-
D. Atha. turæ alicui demandatum eſt? Ait D. Athanaſ. in cat. Græca ad cap. 1 D. Lucæ: *Non enim merus aliquis homo ſe ipſum pro nobis tradidit, cum omnis homo ſit mortis obnoxius. Nec vlla alia creatura. Omnis enim creatura mutationi ſubiecta eſt, ſed Verbum*, &c. Quæſitum eſt inter omnes creaturas, ſi qua poſſet ſtare pro hominis vita & ſalute, & nulla inuenta eſt, quæ non ſit ſubiecta mutationibus, quæ infirmitatum damnis non ſubſit. Vnum Dei Verbum inuentum eſt, quod expuat infirmitatum damna, quod ſciat infirmiſſimis hominibus id robur præſtare, quo vniuerſas infirmitates rideant, & vitæ adhæreſcant immarceſcibili. Proh diuini Verbi virturem! Sonet tanti Verbi vox in auribus meis, & annorum mutationibus non timeo, & morti non timeo, ſed adhæreſcam vitæ. Luc. 19. Zachæus publicano-
Luc.19. rum princeps *quærebat videre Ieſum, quis eſſet, & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat. Et præcurrens aſcendit arborem ſycomorum, vt videret eum, quia inde erat tranſiturus. Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Ecce tibi publicanus homo mortalibus bonis inhians ſubitò adhæreſcit vitæ. Et quo factus eſt Zachæus, vt vitæ adhæreſceret? Sonuit vox Dei in auribus eius, & fecit, ne homo damna imbecillitatis ſentiret, ſed ab arbore mortis ad arborem vitæ confuge-
ret. Rem pulchrè tractat D. Chryſoſt. in cat. Græ- D. Chryſ.
ca Din. Lucæ inquiens: *Egregius vtique auceps Ieſus ab arbore animam deducit calamo ſermonis. Protendit vocem omnia petentem allicere, attraxitque Zachæum inſtar pulli alicuius per alas mentis illum apprehendens; & publicanorum princeps non ſecus ac uiſco quodam agglutinatus fuit. Dominus itaque Zachæum venabatur, & ex arbore deducens dixit: Hodie in domo tua oportet me manere.* Solent equidem pueruli venatores auiculas in arboribus quieſcentes fiſtulę cantu attrahere, vt euolent ad ramum, quo agglutinentur viſco, & capiantur. Sic præſtantiſſimus auceps Ieſus, vt vidit Zachæum in arbore, ſermonis calamo illum allexit, & ab arbore mortis ad arborem vitæ illum traxit, cui agglutinatus quaſi viſco, omnia infirmitatis damna repelleret, & cum Ieſu permaneret.

§. VII.

Gratitudo exhibita Deo maximè hominem in vita confirmat.

QVod caleb octogenarius valeat, & in iuuenili robore ſit, id gratus acceptum refert Deo dicens: *Conceſſit ergo Dominus vitam mihi, ſicut pollicitus eſt, vſque in præſentem diem. Quadraginta & quinque anni*, &c. Sic bonus factori ſuo refert acceptam validiſſimam vitam; & ſic non mirot, quòd in tot annos vitam vegetam, & pugnacem producat. Solet enim gratus animus creatori; longiſſimam ordiri, imò & texere, & habere vitam. Luc. 16. Dominus dice- Luc. 16.
bat: *Qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt.* Quippè qui cum parum accipit à Deo, illi per gratiarum actionem fidelis eſt, & magna accipit, in quibus fidelis ſit. Quod notans D. Ire- D. Iren.
næus lib. 2. cap. 64. ait: *Qui ſeruauerit datum vitæ, & gratias egerit ei, qui præſtitit, accipiet & in ſæculum ſæculi longitudinem dierum. Qui autem abiecerit eam, & ingratus extiterit factori ob hoc, quod factus eſt, & non cognouerit eum, qui præſtat, ipſe ſe priuat in ſæculum ſæculi perſeuerantia.* Ecce tibi, vt à gratitudine in creatorem vita æternatur, qui enim gratus eſt, vitam in ſæculum protendit; qui autem ingratus extat, eo ipſo non habet perſeuerantiam viuendi. Et vnde hoc colligit Irenæus? Pergit ipſe vbi ſupra: *Et ideo Dominus dicebat ingratis exiſtentibus in eum; ſi in modico fideles non fuiſtis, quod magnum eſt quis dabit vobis? Significando nobis, quoniam qui in modica temporali vita ingrati extiterunt ei, qui eam præſtitit; iuſtè non percipient ab eo in ſæculum ſæculi longitudinem dierum.* Sic ibi, quaſi robur, & longitudo vitæ proprium ſit gratitudinis præmium. Vt ij, qui acceptam referunt vitam ſuam Deo, factorémque ſuum multis prædicant, vix naturæ infirmitatem in longæuitate viuendi ſentiant. Dicebat Ieſus meus Ioan. 17. *Pater* Ioan. 17.

clarifica filium, vt filius clarificet te. Vbi autem Ieſus pro claritate ex Patre accepta, claritatem illi amat referre; ſapienter putat Magnus Hilarius (S. Hilar.) illum ab omni creaturarum infirmitate alienum eſſe. Ait enim lib. 3. de Trinit. *Non ergo infirmus eſt filius, vicem clarificationis ipſe, cum clarificandus ſit, redditurus.* Merito ſanè ab infirmitate liberat eum, qui vicem reddere amat clarificatori ſuo; quaſi nequeat gratus animus non alienare à ſe omnes infirmitates naturæ. Ne miremur, quòd Caleb octogenarius infirmitatem neſciat, qui gratiſſimus Deo refert acceptam vitam.

Ioſue cap. 14. Da ergo mihi montem iſtum, quem pollicitus eſt Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim ſunt, & vrbes magnæ, atque munitæ, ſi forte ſit Dominus mecum, & potuero delere eos, ſicut promiſit mihi. Benedixitque ei Ioſue, & tradidit ei Hebron in poſſeſſionem, &c.

§. VIII.

Magna non ſimplici petitione, ſed magnarum virium poſitione obtinentur.

PEtit ſibi dari Hebron antiquitus promiſſam à Deo, & nihilominus addit: *Si forte ſit Dominus mecum, & potuero delere eos*, &c. Cur ait: *Si forte?* Nonne id Dominus promiſerat? Nonne promiſſio Dei certa, & ſecura debebat eſſe? Cur ergo in ſecuritate, & certitudine diuinorum promiſſorum tantus vir promit verba dubia? Præmittit vir tantus verba illa dubitationis, ne tantarum vrbium expugnatio credatur fuiſſe res petitionis ſimplicis, ſed ſudoris multi, ſed ambigui certaminis, ſed poteſtatis diuinæ. Quæ enim magna ſunt, non ſimplici petitione, ſed magna poteſtate adhibita ſolent obtineri. (Matth. 14.) Matth. 14. Videns Petrus Ieſum ambulantem ſuper aquas ait: *Domine, iube me ad te venire ſuper aquas.* Et dum iubetur ire, & pergit, ſubmergi incipit, vt clamare ad Dominum incipiat, & dexteram adhibeat Ieſus, vt illum liberet. Vt quid hæc permittuntur? Ne putaretur tantum miraculum fuiſſe opus ſimplicis petitionis, ſed multi clamoris, ſed ſollicitatæ potentiæ diuinæ. (D. Hier.) Vt dicat ibi D. Hieron. *Paululum ergo relinquitur Petrus tentationi, vt augeatur fides, vt intelligat ſe non facilitate poſtulationis, ſed potentia Domini conſeruatum.* Quid pulchrius? Expende illa: *Non facilitate poſtulationis*: multum enim fallitur, qui de facili, & ſimplici oratione, ſperat ſe obtenturum magna. Neceſſum eſt enim, vt magna vis poteſtatis, & ſudoris adhibeatur, vbi magnæ ſunt difficultates ſuperandæ. (Luc. 22.) De Ieſu Domino Luc. 22. dicit: *Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* Orabat bonus pro depellenda imminente tempeſtate, & orabat in agonia, & in ſanguineo ſudore. Et cur orationi ſuæ voluit & agoniam, & ſudorem ſanguineum addere, niſi vt doceret nos aduerſus magnas tentationes non ſimplici oratione ſtare? (Elias Cret.) Ait Elias Cretenſis in orat. 4. Nazianzeni: *Ardenter orat, ac ſudor inſtar guttarum ſanguinearum de ipſo fluit: vt nos doceremur aduerſus tentationes arma precationis obijcienda eſſe.* Non precationem ſolum, ſed precationis arma docemur ſumere aduerſus pericula magna; quæ non expugnat oratio ſimplex & nuda, ſed multo ſudore & labore armata. Hinc dicebat Ieſus Mar. 9. *Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & ieiunio.* (Mar. 9.) Cur orationi ieiunium adiunxit, niſi vt oſtenderet, quàm eſſet armanda oratio, quę erat diabolum expugnatura? Non enim facilitate orationis, ſed ieiuniis & laboribus armata oratio hoſtes deuincit. Ait enim Imperf. hom. 25. in Matth. *Sicut nec miles ſine armis eſt aliquid, nec arma ſine milite: ſic nec oratio ſine ieiunio*, &c. Quod eſt miles inermis aduerſus hoſtem validum, id eſt oratio ſimplex; quæ tunc valet, cum armatur vigiliis, & laboribus multis.

§. IX.

Reincidentia in peccata maiorem Dei iram trahit.

DVm ventum eſt ad partitionem terræ, non otioſe de primaria & fortiſſima Iudæ tribu exurgit Caleb, qui Hebron ſibi expugnandam, & poſſidendam petat, inquiens: *Da ergo mihi montem iſtum: in quo Enacim ſunt, & vrbes magnæ, atque munitæ, ſi forte ſit Dominus mecum, & potuero delere eos.* Ecce tibi vrbes Enacim, nimirum Hebron in primis ad exterminationem petuntur. Et cur iſta Hebron petitur in primis ad ruinam? Supra cap. 11. Ioſue verſ. 21. iam dicitur capta Hebron à Ioſue; & in illa interfecti habitatores eius, & fugati aliqui; qui poſtea vnà cum vicinis, & ſocijs reuerſi iterum Hebron reædificarũt, & munierunt, vt magis probat Serarius, quæſt. 7. in præſenti. Merito ergo Deus excitat ſuos in primis ad deletionẽ Hebronis, vt qui maximè iraſcatur in eos, qui ſemel cõpulſi à peccatis exire, iterũ redeunt ad illa. Sic Matth. 21. *Intrauit Ieſus in templum Dei, & eijciebat omnes ementes, & vendentes in templo, & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit*, &c. (Matth. 21.) Hæc fecit Ieſus ſemel iuxta Matth. at Ioann. 2. ait: *Prope erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam, & inuenit in templo vendentes boues, & oues, & columbas, & nummularios ſedentes. Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis omnes eiecit*, &c. (Ioan. 2.) A Matthæo non dicitur, quòd Ieſus feciſſet flagellum, vt vendentes, & ementes de templo excluderet, à Ioanne autem id dicitur. Et cur iuxta Ioannem flagellum ſumpſit, quod iuxta Matthæum non ſumpſit? In Ioanne oſtendebantur mercatores illi in idem rediiſſe, ne miremur, quod magis ſollicitent diuinam iram. Ait enim Victor Antiochenus ad cap. 11. Marci: (Vict. An.) *Aggrauat autem Iudæorum cauſam non parum, quod Domino idem factum ſemel iterumque repetente, ipſi nihilominus in ſua illa arte cauponaria, & infami nundinatione obſtinatè vſque perſtabant.* Iam ſemel Iudæi eiecti à negotiatione in templo facta, iterum ad illam redierant, in illa obſtinatè perſeuerabant. Quod maximè coram Deo eorum cauſam aggrauabat, & diuinam iram ſollicitabat. Imò ſupplicium maximè exacerbabat. Matth. 18. ſeruus ille regis, qui debebat centum millia talentorum regi, audit ex ore regis, quod vænundetur ipſe cum vxore, & filijs, ait enim textus: *Iuſſit eum dominus* (Matth. 18.)

venun

vænundari, & uxorem eius, & filios, & omnia, quæ habebat, & reddi, &c. Itaque in tam immmani debito, ſolam accipit ſententiam ſeruitutis; at poſtquam ab hac dimiſſus ipſe debitorem fratrem ſuffocabat, res deducta ad Regem durius attraxit ſopplicium. Ait enim: *Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoad vſque redderet vniuerſum debitum.* Non tradidit ounc rex hominem ſeruituti, ſed tortoribus; & cur cum primùm iuſſerit illum væoundari, modò non vænundati, ſed tradi tortotibus iubet? In primo etſi magno, & immani debito mitius voluit agere cum illo; verum vbi ſecundò debitom incurrit, iam ibi mititas abſcedit, & ſeueritas, magnuſque rigor accurrit. Vt dicat Origen. homil. 7. in Matth. *Iratus tradidit eum tortoribus. Et iam non iuſſit eum vænundari, & uxorem eius, & filios eius, quia pœnas eum oportebat pati, propter malitiam ſuam traditum tortoribus*, &c. Expende illud: *Et iam non iuſſit eum vænundari*, quaſi vbi reincidentia interueniat, iam inde mediocres pœnæ obſoleſcant, & grauiora appareant ſupplicia.

CAPVT XVI.

Tribus Iudæ ſors.

TEXTVS HISTORIA.

PRIMA poſt Iordanem diſtributæ terræ ſors obogit tribui Iudæ, cuius fines noo infructuosè ſacer textus deſcribit, illudque per prolepſin addit, vt Calebi ditio in medio ipſius tribus fuerit ſita. Qui expugnatori munitiſſimæ vrbis dictæ Chariathſepher filiæ ſuæ nuptias promiſit; ea erat Axa candidiſſima puella, quam poſt expugnatam vrbem Othoniel duxit, filius Ceoez frater Caleb iunior. Suaſſu autem puella à viro ſuo ex patre petiuit partem agri irriguis aquis ſpeciatim fœcundam, quam libenti parentis animo obtinuit.

PARS MORALIS circa textum.

DVm Regia Iudæ tribus ſortitiooem accipit in terra Chanaan; non otioſom erit, ſi ſcrutemur, quid inde ad cœleſtia tenenda nobis obtingat.

Ioſue cap. 15. Igitur ſors filiorum Iudæ per cognationes ſuas iſta fuit: A termino Edom deſertum Sin contra meridiem, vſque ad extremam partem auſtralis plagæ. Initium eius à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua eius, quæ reſpicit meridiem. Egrediturque contra Aſcenſum ſcorpionis, & pertranſit in Sina: aſcenditque in Cadesbarne, & peruenit in Eſron, aſcendens ad Adar, & circuiens Careaa. Atque inde pertranſiens in Aſemona & perueniens, &c. eruntque termini eius mare magnum, hic erit finis meridianæ plagæ, &c.

§. I.

Iidem regnis, qui verbi Dei præconio fines ſunt.

REgiæ tribus fines dum deſcribuntur, ſapienter poſita illa ſunt, nimirum: *Initium eius à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua eius, quæ reſpicit*, &c. Vocabatur lingua maris ſinus quidam maris ſic efformatus, vt patet ex Iſaiæ, cap. 11. vbi ſimiliter dicit: *& deſolabit Dominus linguam maris Ægypti.* Nec crediderim primum terminum regiæ tribus abſque myſterio deſumi à forma, & nomine linguæ, ſed vt innuatur, quam pariter currant mundialis regni fines cum præconio verbi diuini. Quàm latè enim lingua verbom Dei voluens perſonare debet, tam latè extendetur regnum cuius eſt illam deducere. Hinc Iſaiæ, cap. 1. ait: *Viſio Iſaiæ filij Amos, quam vidit ſuper Iudam, & Ieruſalem in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz, & Ezechiæ regum Iuda.* Sic dum Iſaias prophetabat, ſolius regni Iuda mentio fit intra ſuos cootenti fines. At Luc. 2. vbi ad verbi diuini ortum acceditur, ait: *Factum eſt in diebus illis exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis*, &c. Iam hic noo deſignatur regoum Iuda, ſed totius imperium mundi. Et cur Lucas non iuorem gerit prophetis, & iuxta eorum calculum regnum Iuda meminit in ortu Chriſti Domini, ſed maluit imperium totius orbis meminiſſe? Tam prophetæ, quàm Lucas imperiorum, regnorumve latitudinem metiebantur ex latitudine verbi Dei io illis perſonantis. Vbi autem verbum Dei per Iſaiam apud ſolos Iudæos perſonabat, ſic Iſaias ooo reputat regnum, niſi regnum Iuda. At Lucas, vt vidit iam ex Chriſti ortu verbum Dei inualiturum in vniuerſo mundo, anguſtos regni Iuda fines dimittens magis meminit imperium totius mundi. Non equidem ſtrictos fioes agnoſcit imperium, cuius eſt deferre Dei verbum ſine fine. Huc ſpectans Ioano. Geometra in cat. Græca D. Luc. ait: *In prophetico ſermone ſolis Iudæis prædicato, regnum ſolum Iudæorum deſcribitur. Viſio enim, inquit, quam vidit Iſaias in diebus Oziæ, & Ioathan, & Achaz, qui regnauerunt in Iudæa. In myſterio autem Euangelij per totum orbem prædicandi, deſcribitur imperium Tiberij Cæſaris, qui vniuerſo orbi imperare videbatur.* Vide, vt iuxta verbi Dei perſonaturi latitudinem aſſumebatur regnorum latitudo, vt iam noſcant mundiales reges, quò protendendi ſunt eorum imperij fines, nimirum, quò protendetur præconium verbi Dei per illos. Cui regno datum eſt, vt verbum Dei perſonare faciat vſque in vltimos fines mundi, non dubitet, quod illuc vſque protendet fines ſuos. A quo non extorqueat imperium, qui verbum Dei annuntiandum comitem expeditionis ſuæ aſſumit? Baltaſſari Babylonio regi aſſuit vnus Daniel Iſraëlita captiuus, illique ſcriptum in pariete Dei verbum explicuit, imminentemque ei denuntiauit extremam ruinam. Quid tunc? Ait text. Dan. 4. *Tunc iubente rege indutus eſt Daniel purpura, & circumdata eſt torques aurea collo eius*, &c. Dira renuntiat Daniel regi, & nihilominus ab illo accipit purpuram, &

Iſaiæ, 11.
Iſaiæ, 1.
Luc. 2.
Dan. 4.

regni ligna. Et vnde fieri potuit, quod regni Babylonici inſignia obuenirent Danieli adeò dira nootianti? Ait Rup. lib. 7. de victor. cap. 9 *Authoritas verbi Dei purpuram, & torquem auream triſti, & damnate regi extorſerat, & huic ſancto interpreti ſue tranſpoſuit.* Verbi Dei authoritas in Daniele præfulgens illi & purpuram, & inſignia regni Babylonici acquiſiuit, quæ extorſit à Rege iniquo. Vt videant reges, quo regna ſibi latiora acquirant, nimirum ſi verbum diuinum ſecum deferant annunciandum impiis. Si enim coniicias oculos in chriſtianos principes, videbis aliquos intra anguſtos regni fines contineri, ſed quorum nullæ noſcuntur impenſæ pro deferendo verbo diuino; qui autem eò ſpectarunt, vt verbi Dei ſonus exiret in fines orbis terræ, vſque ad eoſdem fines extenſa experiuntur imperia ſua.

Rupert.

§. II.

Petrus Apoſtolus regnorum firmitudo.

VBi noſter poſuit: *A lingua maris*, Targum ponit *Cepha*, id eſt, *Petrum*, ſeu *Petram*, vt ait Serarius noſter in præſenti quæſt. 2. Nec myſterio vacat, quòd primus regiæ tribus terminus, ſic ab alta quadam maris rupe, ſeu petra, vt & nomen Cephas, & maris vicinitas primum Eccleſiæ caput adumbret, ſub cuius halitu regna adoleſcant, & euadant fœliciſſima. Quippe inde felicitates ſuas regna ſugunt, ſi huic myſticæ maris petræ adhæreant, ſi Petro ſua ſceptra ſubiiciant, de

D. Auguſt. eiuſque beneficiis viuant. Quò reſpiciens D. Auguſt. ſerm. 28. de Sanctis ait: *Nunc ad memoriam piſcatoris flectuntur genua imperatoris. Ibi radiant gemmæ diadematis, vbi fulgent beneficia piſcatoris.* Expende illud: *Ibi radiant gemmæ diadematis*, &c. quippe ſub piſcatoris beneficiis, ſub Petri auxilio diademata imperialia fulgentiſſimis radiis emicant; & quæ ab hac petra diſiunctæ coronæ obſcurantur; illi adhærentes in candidiſſimam exurgunt

Paul. Or. lucem. Nec grauabor referre, quod Paulus Oroſius notat de Petro ingrediente Romam; vt ad eius ingreſſum pene lapſum Cæſareum imperium, in vitam, lucemque & erectum, & confirmatum eſt. Ait enim lib. 7. cap. 6. *Exordio regni Claudij Cæſaris Petrus Apoſtolus domini noſtri Ieſu Chriſti Romam venit, & ſalutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit, potentiſſimiſque virtutibus approbauit. Atque exhinc Chriſtiani Romæ eſſe cœperunt. Senſit hoc collatum ſibi Roma beneficium. Nam cum interfecto Caligula multa de arrogando imperio, ac Republica in antiquum ordinem reſtituenda, euertendaque penitus Cæſarum vniuerſa familia ſenatus, & conſules decreuiſſent; Claudius mox, vt confirmauit imperium, magna atque adhuc Romæ incognita vſus clementia, ne in tantam nobilium multitudinem vltio, ſi eſſet capta, ſæuiret, biduum illud, quo de Republica ſtatu infeliciter actum, conſultatumque fuerat, memoria exemit, omniumque factorum dictorúmve in eo veniam, & obliuionem in perpetuum ſanxit.* Ijs & aliis plurimis pergit Oroſius ſalubrem Romano imperio Petri præſentiam confirmare. Vt enim Petrus ingreſſus eſt, ſenſit Roma collatum ſibi beneficium, dum ſic Cæſarea ſtirps confirmatur, vt minimè Romani nobiles ſentirent ſuæ coniurationis, & perfidiæ damnum. Eſt equidem Petrus fortitudo, & confirmatio maxima regni Chriſtiani. Quò forſan ſpectans Cant. 5. ait de Capite Eccleſiæ; *Caput eius aurum optimum.* Septuaginta legunt. *Aurum Cephas.* Aquila apud Pintum de Chriſto crucifixo lib. 3. tit. 2. loco 1. num. 12. legit: *Petrum aurum.* Et cur caput Eccleſiæ Petrus, ſiue Cephas dicitur aurum? In auro eſt maxima vis, & valentia regnorum, vbi enim ait Iſaias, cap. 8. de puero Ieſu; *auferetur fortitudo Damaſci*, putat Auguſtinus per fortitudinem ablatam debere intelligi aurum Ieſu oblatum, quod regnorum mundialium fortitudo eſt. Dicit enim ſerm. 4. de Epiph. *Accepit virtutem Damaſci, illius vnde Damaſcus præſumebat. In diuitijs ſiquidem ciuitas illa præſumpſerat. In diuitijs autem principatus auro defertur*, &c. Quod autem aurum præſtat roboris, & fortitudinis regnis mundialibus, id præſtat Petrus regnis chriſtianis. Ipſe enim eſt, & fortitudo maxima regnorum, & illorum confirmatio. Cui regno Petri ſedes eripitur, maxima illi eripitur fortitudo, vt neceſſum ſit cadere. Et fallar, ſi quo crimine feſtinatiorem ruinam in ſe trahat Rex, quàm ſi à Petri ſede ſeparationem faciat. Audio Gen. 4 Cainum in fratrem inſurgentem; & cum Deus in tantum parricidam iraſcitur, ait illi: *Eris vagus, & profugus ſuper terram*, non permittit tantum nefas à terra vorari. At Num. 16. cum iraſceretur Dominus in Dathan, & Abiron, & Core; *Dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit illos*, &c. Ecce vbi Cain permittitur manere ſuper terram; Dathan & Abiron à terra vorantur. Et cur terra, quæ ſuſtinet parricidam, non ſuſtinet Dathan? Ij ſeſe à ſummo Sacerdote Aarone ſeparauerant, ſchiſmaque fecerant, quo feſtinatiſſimam ruinam trahunt. Vt caueant, qui ſe à Petri Sacerdotio, pontificióque elongant; non enim adeò Deus iraſcitur in parricidas, vt in hos ſchiſmaticos iraſcitur. Ait Optatus Mileuit. lib. 1. contra Donat. citatus in Gloſſa capitis primi epiſt. ad Corinth. 1. *Parricidium principale delictum eſt, & tamen Cain nec reus à Deo percutitur, ſed occiſus inſuper a Deo vindicatur: quod non ſunt conſecuti, qui populos Dei primum auſi ſunt ſcindere. Tot millibus virorum Iſrael Aaron vnum ſanctum Deus præfecerat Sacerdotem; ſed cum miniſtri eius Sacerdotium non ſibi debitum concupiſcentes ſeducta parte populi illicitè inuaderent, ducentos & quod excurrit miniſtros ſecum perituros cum thuribulis in fronte ſeducti populi poſuerunt. Deus, cui diſplicet ſchiſma, hoc libenter videre non potuit. Iratus igitur, quod in ſacrilegos, & parricidas non fecerat, in ſchiſmaticos fecit. Mandata eſt terra fames, ſtatim fauces ſuas in populi diuiſores aperuit, & contemptores mandatorum Dei auido ore abſorbuit.* Sic qui pepercit ſaltem temporaliter parricidæ, ne abſorberetur à terra; noluit parcere eis, qui ambitione ſe à ſummo Sacerdote diuiſerant; vt timeant, qui ſimili ambitione ſeparantur à Petro.

Cant. 5. Iſaias. 8. Aug. Geneſ. 4. Num. 16. Milenit. 12.

§. III.

In regnis politicis linguæ cultus florere debet.

ADhuc pondero, quod Regiæ tribui Iuda primus terminus conſtituatur à lingua, cum ait: *Initium eius a ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua eius*, &c. Siue enim rupes aliqua, ſiue maris ſinus vocetur lingua, quod ſic inueniatur efformatus; tamen non myſterio vacat, quòd à lingua

linguа dicatur eſſe initium tribus reliquis imperaturæ. Nunquam enim non politici regni ſplendor fundatur in linguæ cultura. Accipite quæ dicat Athalaricus rex ſenatoribus ſuis, pro linguæ
9. Caſ. 21. cultoribus apud Caſſiod. 9. Variar. 21. *Prima grammaticorum ſchola eſt fundamentum pulcherrimum literarum, mater glorioſa facundiæ: quæ cogitare nouit ad laudem, loqui ſine vitio, hoc in curſu orationis, ſic errorem agnoſcit abſonum, quemadmodum boni mores crimen deteſtantur externum. Nam ſicut muſicus conſonantibus choris efficit dulciſſimum melos, ita diſpoſitis congruenter accentibus metrum nouit decantare grammaticus. Eſt grammatica magiſtra verborum, ornatrix humani generis, quæ per exercitationem pulcherrimæ lectionis, Antiquorum nos cognoſcitur iuuare conſilijs. Hac non vtuntur barbari reges: apud legales dominos manere cognoſcitur ſingularis. Arma enim & reliquæ gentes habent; ſola reperitur eloquentia, quæ Romanorum dominos obſecundat.* Expende ab illis: *Hac non vtuntur barbari Reges*; quippe vno cultoris linguæ ſtudio diſtinguuntur politica regna à barbaris; inuenies enim apud barbariſſima etiam regna, qui arma ſtrenuè tractent, militares acies diſponant, victoriis viam parent. At qui linguæ cultu vigeant, in regnis ſolis inueniuntur, quæ politicis diſciplinis ſe maximè ſuper alios exaltant. Hinc de iuuenibus in ſermone colendis non poſtrema fuit cura Imperatoribus Romanis; de Conſtantio enim, & Armentario ait Eumenius in orat. pro reparandis ſcholis: *Nobiliſſimam iſtam indolem Galliarum ſuarum, interitu ſummi doctoris orbatam reſpicere dignati ſuo potiſſimum iudicio præceptorem ei, moderatoremque tribuerunt, & inter Imperatorias diſpoſitiones, ſummis Reipublicæ gubernandæ prouiſionibus occupati, litterarum quoque habuerunt delectum, neque aliter quàm ſi equeſtri turmæ, vel cohorti Prætoriæ conſulendum foret, quem potiſſimum præficerent, ſui arbitrij eſſe duxerunt, ne ij, quos ad ſpem omnium tribunalium, aut interdum ad ſtipendia cognitionum ſacrarum, aut fortaſſe ad ipſa palatij Magiſteria proueh oporteret, veluti repentino nubile in medijs adoleſcentiæ fluctibus deprehenſi incerta dicendi ſigna ſequerentur.* Sic dicendi cultum in ſuis nobiles Imperatores vigere cupiebant, ne in regni proceribus vlla linguæ barbaries agnoſceretur.

§. IV.

Frequentiſſimum in aulis vitium, quod ſub ſpecie laudatoris venena odij diffundant.

IN Regiæ tribus progreſſu, nil prius occurrit, quàm armata Scorpionum phalanx; dicit enim: *Initium eius à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua eius, quæ reſpicit meridiem. Egrediturque contra aſcenſum ſcorpionis.* Ecce vt in primo progreſſu regiæ tribus aſcenſus Scorpionis inuenitur. Nec id otioſe, ſed vt innuatur, quæ belluæ ad mundiales regias pertineant. In adagiis de prophetia
Ezech. 1. Ezechielis, cap. 1. verſ. 6. putat noſter Delrius per Scorpiones ſignificari ſolertiam ad nocendum; maximè quando ſpecie amicitiæ rancor fouetur, & palpo venenum occluditur. Quo quid
Polyb. frequentius in aulis, & palatiis Regum? Ait Polybius Hiſtor. *At propoſito Apelles neutiquam abſiſtere, quin Taurionem calumniaretur, quo Peloponneſum procurabat, non inſimulans, ſed laudans, & idoneum prædicans, qui ſub die vna cum rege agitaret, volens Peloponneſi rebus alium à ſe præfici. Noua hæc enim calumniandi inuenta ratio, non accuſatione, ſed laudibus noxam in ſocios comparare. Inuenta eſt autem potiſſimùm, ac primùm hæc malignitas, & fraus ab ijs, qui in Palatijs degunt.* Proh Scorpiorum ad nocendum ſolertia! Faciem amicam, os laudatorium offerunt, ſed cauda periment. Sunt equidem in palatiis notiſſima conabula horum ſcorpionum. Apelles ille, vt Taurionem principatu Peloponneſi nodaret, hominem apud Regem laudabat, prædicabatque ſtrenuiſſimum, vt in Curia maneret, Regiſque lateri adhæreret. Alij vt æmulum à Regis conſpectu, & gratia amãdent, illum proſequuntur laudibus, vt qui poſſit glorioſiſſima in diſſitis prouinciis munera tractare. Hi ſunt ſcorpiaci mores in aulis, in palatiis. Accinebat Tacitus agens de Iulio Agricola: *Crebrò per eos dies apud Domitianum abſens accuſatus, abſens abſolutus eſt. Cauſa periculi non crimen vllum, aut querela læſi cuiuſquam, ſed infenſus virtutibus princeps, & gloria viri, ac peſſimum inimicorum genus laudantes.* Sic apud principem inueniebatur peſſimum inimicorum genus, nimirum laudantes; fouit enim iam antiquitus aula hoc lethaliſſimum genus belluarum, quæ amica facie, oréque pleno laudibus noxam imprimant incurabilem.

Ioſue cap. 15. Caleb verò filio Iephone dedit partem in medio filiorum Iuda, ſicut præceperat ei Dominus; Cariath Arbe patris Enac, ipſa eſt Hebron. Deleuitque ex ea Caleb tres filios Enac, Seſai, & Aimin, & Tholmai de ſtirpe Enac. Atque inde conſcendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath Sepher, id eſt, ciuitas literarum.

§. V.

Studia ſapientiæ maxima ſunt munimenta regnorum.

SImul recoluntur duæ notiſſimæ vrbes expugnatæ, & acquiſitæ à Calebo, nimirum Hebron, & Dabir; in illa erant filij Enac, gigantæo robore inſignes, in hac erant ſapientiæ ſtudioſi; dicit enim: *Inde conſcendens venit ad habitores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath Sepher, id eſt, ciuitas litterarum.* Ecce tibi ab expugnata ciuitate gigantum ad ſapientum ciuitatem expugnandam capiendamque contendit, vt in qua præcipua fortitudo erat regni. Nunquam enim ſapientes ad præcipuam regnorum fortitudinem non pertinent. Iſaias, cap. 8. dicit de veriſſimo, & validiſſi- Iſaias, 8.
mo noſtro Ieſu: *Antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ.* Quæ prophetia tunc impleta putatur, cum Ieſus paruolus adhoc adduxit ab Oriente Magos Matth. 2. qui eius dominatui Matth. 2.
ſe ſubderent. Sed in tribus hominibus Ieſu ſubiectis qualis fortitudo eripiebatur tyranno? Erant ij tres Magi, id eſt, ſapientes, quos qui à parte ſua tenet, non vanè creditur tenere maximam regni fortitudinem. Dicit enim Chryſoſt. homil. 2. in Matth. inter opera Imperfecti: *Ideò autem ſunt dicti virtus Damaſci, quia virtus vniuſcuiuſque prouinciæ ſunt ſapientes ipſius.* Nunquam non venit

magna

magna regnis fortitudo, & valentia ex frequentia ſapientum. Nouerat id Sanctus Dauid, vbi enim audiuit Iſraëlem toto corde ire poſt Abſalonem, tantaſque eius vires agnouit vt cogeretur fugere, hoc vnum auditur precatus eſſe ad Dominum, 2. Reg. 15. *Infatua, quæſo Domine, conſilium Achitophel.* Non petit, quòd arma rebellis confringantur, quòd exercitus minuatur, quòd militum corda langueſcant; ſed vnum hoc petit, quòd ſapientis hominis conſilium infatuetur, quod ſolum ſi fiat, cætera omnia nihili facit. Quaſi nec in exercitu, neque in armis fortitudo maneret, vbi cerneretur deficere vir ſapiens, quando à ſapientibus viris non parua ſoleat oriri regnorum fortitudo. Vnde Moyſes Deut. 33. *Benedictus in latitudine Gad; quaſi leo requieuit, cepitque brachium, & verticem. Et vidit principatum ſuum, quòd in parte ſua doctor eſſet repoſitus.* Vel ex cineribus ſapientiſſimi doctoris in ditione ſua depoſiti validiſſimus, vt leo fiebat, qui ictu vno noſſet brachium ſimul percutere cum capite hoſtis, & principatum ſuum maximè confirmare. Sic de ſapientum munere nouit fortitudo pullulare. Quò reſpiciebat illud Apocal. 5. *Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & diuinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam,* &c. Expende illa: *Et ſapientiam, & fortitudinem,* quibus ſapientia præponitur fortitudini, vt quæ illius ſit fundamentum principale. Ex quo Athalaricus rex Præfectum Prætorianum extollens apud Caſſiod. lib. 9. Var. 25. ait: *Reperimus eum quidem magiſtrum, ſed impleuit nobis Quæſtoris officium, & mercedes iuſtiſſima deuotione perſoluens, cautelam, quam ab authore noſtro didicerat, libenter heredis vtilitatibus exhibebat. Verum his aliquid maius adijciens primordia regni noſtri & armis iuuit, & literis. Nam dum cura litterarum regias cogitationes inceſſerent, ſubito à litterarum penetralibus eiectus, par ſuis maioribus ducatum præſtitit intrepidus,* &c. Hoc maius adiecit regno obſequium, quòd illud armis adiuuit, & literis, & de ſapientiæ penetralibus victorem exercitum duxit.

2. Reg. 15. — Deut. 33. — Apoc. 5. — Caſſiod.

Ioſue cap. 15. Dixitque Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam vxorem. Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleb iunior, deditque ei Axam filiam ſuam vxorem. Quæ cum pergerent ſimul, ſuaſa eſt à viro ſuo, vt peteret à patre ſuo agrum, ſuſpirauitque vt ſedebat in aſino. Cui Caleb: Quid habes, inquit? At illa reſpondit: Da mihi benedictionem: Terram Auſtralem, & arentem dediſti mihi, iunge, & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum ſuperius, & inferius. Hæc eſt poſſeſſio tribus Iuda, &c.

§. VI.

Literarum proſecutores præmijs alendi.

NOn pro capienda Hebron ciuitate gigantum, ſed pro capienda Cariath Sepher filiæ nuptias promiſit Caleb, dicens: *Qui percuſſerit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam.* Et quando pro capienda Hebron nullum fuit præmium propoſitum; cur illud proponit pro capienda Cariath Sepher? Erat hæc ciuitas literarum in qua & ſapientes, & doctores habitabant; & ideò in eius expugnatione præmium proponitur, vt innuatur, quàm ſint præmiis iuuandi homines, & excitandi pro capiendis ſtudiis literarum. Ex quo Athalaricus rex apud Caſſiodor. 9. Var. 21. ait: *Nuper ſiquidem, vt eſt de rebus cura noſtra ſolicita, quorumdam ſuſurratione cognouimus, doctores eloquentiæ Romanæ laboris ſui conſtituta præmia non habere, & aliquorum nundinatione fieri, vt ſcholarum magiſtris deputata ſumma videatur imminui. Quapropter, cum manifeſtum ſit, præmium artes nutrire, nefas iudicauimus, doctoribus adoleſcentum aliquid ſubtrahi, qui ſunt prorſus ad glorioſa ſtudia, per commodorum augmenta prouocandi.* Languet maximè, qui ſine præmio ad Sapientiæ contendit, vel limina: qui autem eius penetralia tenere debet, multis præmiis, & commodis eſt prouocandus. Quò ſpectans Prouerb. 9. aiebat: *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis.* Ecce tibi non primùm ad Sapientiæ ſedes obtinendas vocantur, quàm farta pretioſis vinis, & dapibus menſa proponatur, cuius commodis capiantur. Nunquam enim comparari debet ſapientiæ ſedes; niſi præmium ob oculos obambulet. Actor. 7. dicit: *Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum,* &c. quam ſapientiam, vt ex magiſtris compararet, regia præmia fecerunt, quæ filia Pharaonis exhibuit. Ait enim D. Baſil. hom. 1. in Exam. *Moyſes ille, quem ſibi adoptatum filia Pharaonis magnifico, ac regali impendio curauit educandum, & ad ſe acciſis ſapientibus Ægyptiorum, inque magiſtros præfectis puerum tradidit erudiendum.* Itaque regali impendio magiſtros acciuit, vt puero Moyſi ſapientiam compararet. In quibus præmiandis profuſiſſimi fuere multi imperatores, quod notat Ioannes Liuineius in notis ad orat. Paneg 4.

Caſſiod. — Prou. 9. — Actor. 7. — D. Baſil.

§. VII.

Humana ſtultitia vilibus inhiat, & leuidenſibus.

VT cepit Othoniel ciuitatem literarum, Axam in vxorem accepit, cui perſuadet, vt ex patre petat agrum irriguum. Annuit Axa marito, & cum pergerent ſimul, ait textus de illa: *Suſpirauitque, vt ſedebat in aſino.* Petitura irriguum in primis ſuſpirat, ſed illud notandum, quòd vt ſuſpiraſſe illa dicitur à textu, ſimul notat ſuſpiraſſe, *vt erat in aſino.* Quid ſibi vult hæc notatio? Quid quòd ſederet in aſino cum ſuſpirio fœminæ? Sapienter innuebatur, vnde oriantur ſuſpiria pro rebus vilibus, & leuidenſibus, nempe ex aſinina ſtultitia. Vna enim aſinina ſtultitia eſt, quæ pro habendis aquis, pro rebus vilibus, & leuidenſibus ſuſpirat. Maximus ille Samſon Iud. 14. ſtrangulauit leonem, proiecitque eius cadauer iuxta viam, & poſt paucos dies reuertens cadauer leonis viſurus, *ecce examen apum erat in ore Leonis, ac fauus mellis. Quem cum ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via.* Sed etiam in cap. 15. validam hoſtium manum

Iud. 14.

manum in maxilla aſini perdidit, & poſt victoriam, cum ardenti ſiti clamaret ad Deum: *aperuit Dominus molarem dentem in maxilla aſini, & egreſſa ſunt ex eo aqua. Quibus hauſtis*, &c. Compone modo maxillam, & maxillam, nimirum maxillam leonis, & maxillam aſini; illa dulciſſimum mel Samſoni effundit, hæc aquam ſcaturit. Quid aliud expectes de aſinina ſtultitia? Sanè animus virtute, ſapientiaque informatus ſuauiſſima, pretioſiſſimaque nectara fundit, ſtultus autem aſininusve animus viles ſapit aquas, nec aliquid non vile æſtimat, & commune brutis. Pulchrè canebat

Amæn. Amænus in Enchirid. veteris teſtam. inquiens.

Inuictum virtute coma Leo frangere Samſon
Aggreditur, necat ille feram, ſed ab ore Leonis
Mella fluunt, maxilla aſini fontem vomit vltro.
Stultitia exundat lymphis, dulcedine virtus.

Equidem qui virtute ſapientiáque pollet, non niſi pretioſis ſuauibuſque cœli nectaribus contentus eſt; aſinina autem ſtultitia mella non nouit, pretioſa, & diuina non guſtat, tota poſita eſt in turbidis iis & vilibus aquis Ægypti. Quò ſpectans Iacob Gen. 49. aiebat: *Iſſachar aſinus fortis accubans*

Geneſ. 49. *inter terminos. Vidit requiem, quòd eſſet bona, & terram, quòd optima, & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum factuſque eſt tributis ſeruiens.*. Et merito dum inducitur ſic ad terram affectus, aſinus vocatur; ſtultitia enim aſinina eſt in hominibus, quod nihil præter hæc vilia, & terrena ex animo ſapiant,

Matth. 17. Hinc Matth. 17. dum Dominus in gloria transfigurationis apparet, admirans Petrus tantum Ieſu ſplendorem ait: *Domine Bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula*, &c. addit Mar. cap. 9. *Non enim ſciebat, quid diceret*: & Lucas cap. etiam 9. *Neſciens, quid diceret*: Stultitiæ, & ignorantiæ condemnatur Petrus à duobus Euangeliſtis in hac petitione ſua. Et meritò, quando ad momentaneum illum ſplendorem transfigurationis ſic af-

D. Cypr. ficiebatur, vt nihil aliud requireret. Ait enim D. Cyprian. ſerm. de Reſur. *Mirati ſumus in transfiguratione, quando ſicut Sol reſplenduit facies ſaluatoris, & veſtimenta eius candorem omnem exuperantia Apoſtolorum euitauere conſpectum: ſed momentaneus ille decor imaginem, non ſpeciem; ſimilitudinem, non ſubſtantiam; partem, non plenitudinem transformationis mirificè explicauit.* Et mirabimur, quòd Petrus ignorantiæ arguatur, quòd ſic attendat ad momentanea decora? Planè de ſtultitia venit, quòd hæc momentanea, & vilia ſuſpiremus, & aliud non requiramus præter ea.

§. VIII.

Hoc vnius Spiritus diuini eſt, quod optima quæque cum ſuis partiatur.

VIde vſitatiſſimam Axæ querelam, ait enim ad patrem ſuum: *Terram auſtralem, & arentem dediſti mihi*, &c. Data fuerat Calebo optima, & irrigua terra, ipſe tamen optimam, & irriguam ſibi integram reſeruans, arentem filiæ dedit. Et quando inter creaturas hæc non vigeat querela; quòd ſola arentia dentur, quod optima ſibi quiſque integra reſeruet? Crede mihi, ſolus Deus eſt, qui neſcit non partiri nobiſcum optima quæque.

Ad Col. 1. Paul. ad Coloſ. ait de Ieſu: *Qui eſt imago Dei inuiſibilis primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipſo condita ſunt vniuerſa ::: Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis*, &c. Mirabar, quòd Paulus toties repeteret Ieſum eſſe primogenitum omnis creaturæ, imò primogenitum ex mortuis in reſurrectione; quando ius primogenituræ adeò ſuſpectum, & inuiſum ſolet eſſe fratribus minoribus. Qui enim audit in humanis primogenitum; audit illum, qui ſibi optima quæque capiat; qui nihil non paruum & leuidenſe cæteris fratribus relinquat. Cur ergo Paulus nobis minimis fratribus non cauet oſtendere Ieſum primogenitum? Nonne timeamus ab illo ſpoliari optimis quibuſque? Abſit hoc in Ieſu, de quo Paulus præpoſuit illud: *Qui eſt imago Dei inuiſibilis*, &c. qui purus homo eſt, puraque creatura optima quæque reſeruat ſibi, cæteris etiam fratribus, etiam intimis, & chariſſimis leuidenſia ſola relinquit. At Ieſus, vt Deus eſt, etiam primogenitus naſcens, & à mortuis reſurgens, nihil ſibi tunc optimum accipit, quod non

dignetur partiri nobiſcum. Ad hæc ait D. Cyprian. D. Cypr.
ſerm. de Reſur. *Agunt in cœleſtibus hac paſchalia gaudia, angelici ſpiritus, & reſurgentis Domini gloriam admirantur, & delectantur in eo, quòd forma ſerui reuerſa ſit in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad depoſita altitudinis redierit maieſtatem. Sed & in hoc multiplicata ſunt gaudia, quod & his, pro quibus ſe humiliauerit, tanta excellentia beneficium dignatur eſſe commune, & partiri nobiſcum ſua abundantiam voluit claritatis*, &c. Duo dicit Cyprian. alterum quòd reſurgente Ieſu forma ſerui reuerſa eſt in formam Dei; alterum, quòd reſurgens glorioſus vbi Dei formam in maieſtate cæpit monſtrare; noua inde gaudia multiplicantur, quando tantæ excellentiæ beneficium non ſibi vni præripuit, ſed commune illud nobis fecit, vt glorioſæ reſurrectionis participes fiamus. De ſpiritu enim Dei eſt, quod magnum accipiens illud

nobis commune faciat. Matth. 3. iuit Ieſus ad Ior- Matth. 3.
danem, vt baptiſmum Ioannis ſuſciperet: *Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli; & vidit Spiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.* Actor. 1. venit Spiritus Sanctus ſuper Apoſtolos in ſpecie ignearum linguarum; Ieſum autem venit in columbæ ſpecie. Et cur in ſpecie columbæ venit ad Ieſum? Vna columba in diuinis literis filio Dei ſimilis apparuit, in eo, quod nihil magnum accepit, quod illud & hominibus non com-

municaret. Sic Geneſ. 8. poſt diluuium miſit Noë Geneſ. 8.
coruum ex aqua, qui referret altori ſuo nuntium ſerenitatis; ille autem exiens vbi inuenit ſibi eſcas, nihil Noëmo curauit renuntiare. Quid tunc? Miſſa columba ſemel, & iterum eſt, *At illa venit ad eum ad veſperam portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore ſuo.* Inuenit columba poſt diluuium expectatam tranquillitatem humi cubare, vidit amæniſſima prata, floridiſſimas arbores, ſplendentem ſolem; nihil hoſtile, nihil inimicum ſentiri, ſed omnia in placidiſſima quiete verſari. Inter hæc oblita ne eſt altoris ſui? Minimè; quin potius accepto virenti oliuæ ramo pergit ad arcam, referens Noëmo pacem, qua ipſa iam fruebatur. Quod celebrat Amænus in Enchirid. veter. teſtam. fatus:

Nuntia diluuij iam decreſcentis ad arcam
Ore columba refert ramum viridantis Oliuæ.
Coruus enim ingluuie per fœda cadauera captus
Hæſerat, illa datæ reuehit noua gaudia pacis.

Heu ſpiritum mundanum! O Spiritum diuinum! Mundialis ſpiritus coruinus eſt, dum ſibi habeat, aliorum non meminit. Ales principem hominem,

aut

aut potentem, multiſque muneribus illum obligabis; pergens ille ad ſua, præſtantiſſimiſque ſuis bonis incubans, nec oculos ad te conuertet. Spiritus autem diuinus columbinus eſt, columba eſt Chriſtus meus, de qua veriſſimè dicam: *Illa data reuehit noua gaudia pacis*; datam pacem ſibi à patre, & tranquillitatem & gloriam poſt diluuium paſſionis, ſtatim illam nobis reuehit. Nihil enim gloriæ, nihil pacis datum ſibi accepit, quod nobis non partiatur. Contemplor enim à ligno crucis emiſſum candidiſſimum ſpiritum Ieſu; qui vt ſe expedit à ligaminibus crucifixæ carnis tranquilla omnia inuenit, & plena æternæ pacis. At non manſit diu inter illa, quin veniens ad ſepulchrum, & reuniens ſibi carnem, florido corporis ſui & virenti ramo aſportato ad diſcipulos redit, clamatque, *Pax vobis*, *Pax vobis*; vt enim candidiſſima columba datæ reuehit noua gaudia pacis. Neſcit tantam gloriam, tantamque pacem ſibi datam accipere, quin eam nobis partiatur. Implete chriſtiane hoc ſpiritu, & nulla à Deo tibi data habeas, quæ tuis proximis non partiaris.

§. IX.

Ieſus dolet homines non madefieri ſuo pretioſo ſanguine.

SVſpirat Axa, quia terram acceperat arentem, & non irriguam; dicit enim textus: *Suſpirauitque, vt ſedebat in aſino. Cui Caleb: Quid habes inquit? At illa reſpondit: Da mihi benedictionem; Terram auſtralem, & arentem dediſti mihi.* Ecce tota cauſa ſuſpiriorum Axæ, nimirum quòd data fuerit illi terra arida. Et fallar, niſi & hoc ſolicitauerit præcordia mei Ieſu; nimirum quòd homines pateretur aridos, qui minimè epoto eius
Ioann. 19. diuiniſſimo ſanguine rigabantur. Ioann. 19. ait: *Sciens Ieſus, quia iam omnia conſummata ſunt, vt conſummaretur ſcriptura, dicit: Sitio.* Et mirabar tunc ſitire Ieſum, adeò vt de ſiti doleret, quando eius præcordia erant plena aquâ; dicit enim ibi Ioannes: *Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit ſanguis, & aqua.* Cui aqua ſuppetebat in viſceribus, cur ſe ſitire, & areſcere queratur? Illa magis ſitis, & ariditas ſaluatorem vexabat, quam homines patiebantur, qui eius ſan-
Arnold. guinis irriguum non participabant. Ait Arnold. Carnot. tractat. ad illa verba: *Profluentibus de ſacro latere aquis viuentibus, emanantibus de fonte vberi largis liquoribus, Chriſtus ſitire ſe perhibet, & ipſe mundum irrigans, & fœcundans de ariditate cauſatur. Omnino ſanè ſitis illa exprimit, vt adhuc non illabebatur ſanguis, & aqua in corda diſcipulorum radicitus; nec immaduerant ebrietate ſpiritus, quorum animas timor, & dubietas ſiccauerat.* Quando Ieſus meus totus manabat aquis, ſitim, & ariditatem eius, de qua querebatur, nô dubito pertinuiſſe ad diſcipulorum ſitim, & ariditatem, qui timore, & dubietate ſiccati, ſicut terra ſine aquâ, & ſicut ſitibundi ſine potu diuiniſſimi ſanguinis coram illo repræſentabantur. Calix diuiniſſimi ſanguinis non radicitus profluebat in corda credentium; nondum credentes maduerant fluento Spiritus Sancti: hic Ieſus ſitire ſe queritur, quaſi adhuc ex patre terram fluentem, & aridam nactus.

***

§. X.

Diuina, & cœleſtia ſemina dum corde excipiantur, ipſa pluuiam afferunt. Vbi de Euchariſtia.

QVeritur Axa de accepta terra arida, dum ait: *Terram auſtralem & arentem dediſti mihi, iunge & irriguam.* Et merito, quæ frumentum mundiale ſpectabat, irriguam terram quærit, arentem abiicit; licet enim terra optimè culta ſit, & granum in illa tempeſtiuè ſeratur, ſi aqua defecit, perit totus humanus labor. Non ſic in cœleſtibus ſeminibus, quæ ſi corde bono capiantur, ipſa ſecum pluuiam afferunt, qua alantur. Et cor paratum requiritur, & ſemen cœleſte ibi applicatum; quod ſi ita ſit, inibi iam eſt pluuia, & humor ſalutaris. Dauid nactus Saulem infenſiſſimum ſibi hoſtem, noluit eum occidere, cum poſſet, ſed oſtenſo ſigno datæ ſalutis verba miſericordiæ, & pacis ad illum loquebatur 1. Reg. 24. *Cum autem* 1. Reg. 24.
compleſſet Dauid loquens ſermones huiuſcemodi ad Saul, dixit Saul: Nunquid vox tua hæc fili mi Dauid? Et leuauit vocem ſuam Saul, & fleuit. Mirabèris, quòd lapideus Saulis animus ſic in lachrymas ſoluatur. Vnde tam arido cordi ſuperarunt tot venæ aquarum? Seuit in illo Dauid virtutum verba; quæ dum in corde ſerantur, ſecum ſolent afferre pluuiam ſalutarem. Quò reſpiciens D. Chryſoſtom. homil. 3. de Dauid, & Saule fa- D. Chryſ.
tur: *Non ſuſtinuit Saul hanc vocem audire ſine lachrymis, ſed plorauit amare, animi ſan[…]tem, ac philoſophiam, quam Dauid inſeuerat, lachrymis manifeſtans.* Equidem riui lacrymarum oſtendebant ſemina virtutum ibi à Dauide fuiſſe ſata, ſolent enim diuina ſemina coniuncta eſſe pluuiis ſaluta-
ribus. Hinc Matth 26. paraturus Ieſus ſegetem di- Matth 26.
uiniſſimi panis aiebat: *Accipite, & comedite, Hoc eſt corpus meum.* Video ibi Eccleſiæ meſſem excreſcere, & nullam pluuiam video, de qua exurgat tantus panis. Et quando ibi ſeges eſt diuini pa-
nis, vbi ſunt rigationis aquæ? Ait D. Damaſ. lib. 4. D. Dam.
de Fide, cap. 14. *Dixit Deus: Hoc eſt corpus meum: atque omnipotentis ipſius præcepto, donec ipſe veniat, hæc efficitur, ac pluuia huic nouæ segeti per conſecrationem exiſtit Sancti Spiritus vis inumbrans.* Non poteſt deficere tantæ ſegeti pluuia; vbi enim apparet triticum hoc viuificum coaleſcere, certum eſt illi Spiritus Sancti pluuiam ſuppetiuiſſe. Felix, qui ad hanc meſſem aſpicit, dum eius culturæ ſatis intendat, non queretur de ariditate terræ, nec
requiret fluenta. Aiebat Ioann. 6. *Caro mea verè* Ioann. 6.
eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus: Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Cibus datur nobis in pane, qui non aſcẽdit de terra, ſed deſcendit de cœlo. Et quid ſingulare habet panis cœleſtis? Quantumuis terra colatur pro pane terreno; deficit aqua, & labores pereunt pane deficiente. At longè aliter in pane cœleſti, qui ſi ſolum ab homine colatur, vt decet, nunquam deficit ex aquarum defectu, nec ex cœlorum intemperie. Pro quo ſa-
pienter aiebat D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 18. D. Amb.
Caro Dei cibus mihi, & Dei ſanguis eſt potus. Non iam ad ſatietatem mei annuos expecto prouentus, Chriſtus mihi quotidie miniſtratur. Non verebor, ne qua mihi cœli intemperies, aut ſterilitas ruris immineat, ſi pij cultus diligentia perſeueret. Quippè ſi perſeuerat pij cultus diligentia, nunquam hic cœleſtis panis deficit. Poſt ſummas agricolarum

dili

diligentias in coleodo agro, poſt cultiſſimum agrum panis ſoler deficere terrenus propter iniurias cæli, ſiue ob defectum, ſiue ob abundantiam pluuiarum. Ar panis diuinus ſi piè, & debitè à nobis colatur, ſuperabundar ſemper, nec ſiccitates vllæ, aut aliæ cœlorum intemperies timentur.

CAPVT XVII.

Ephraim & Manaſſe ſors.

SECVNDO in ſortem deuenere Ioſephi filij, Ephraim, & Manaſſe, quorum ſecuodus, iam partem ſortis acceperat ante Iordaoem, nunc autem qui reliqui erant ex Manaſſis tribus ſortem accipiunt cum Ephraimitis; ſeparatim tamen vtraque tribus ſedit io parte ſua. Quæ primò & querulæ, & infideles recenſentor extitiſſe; querulæ aduerſus Ioſue, quod anguſtum ſpatium & ſyluis impeditum, & captu difficile illis attribuerit. Infideles aduerſus Deum, nam Chananæos amore lucri maluerunt tributarios facere; quàm perimere;

PARS MORALIS
circa textus literam.

IN filiis Ioſephi prima tranſgreſſio auditur mandati diuini de perimendis Chananæis, onnquam enim amor oummi in tranſgreſſionibus ooo fert primas.

Ioſue cap. 16. Cecidit quoque ſors filiorum Ioſeph à Iordane, &c. Vrbeſque ſeparatæ ſunt filiis Ephraim in medio poſſeſſionis filiorum Manaſſe, & villæ earum: Et non interfecerunt filij Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: habitauitque Chananæus in medio Ephraim vſque in diem hanc tributarius.

§. I.

Sub nimis ſenibus gubernatoribus nunquam non vitia conſurgunt.

ACcepta terræ ſorte Ephraim tribos ſibi populos, & ciuitates fecit; ſed non omnino hoſtes excluſit, maluit enim tributarios ſibi facere Chananæos, quàm perdere. Sic namque dicit textus; *Non interfecerunt filij Ephraim Chananæum*, &c. Et quando Deus iuſſerat omnes Chananæos interfici, cur iſti permittuntur contra
D. Aug. Dei præceptum illis parcere: Ait D. Aug. quæſt. 20. *Hæc iam contra præceptum fiebant, & adhuc viuebat Ieſus, ſed dux eorum in illis prælijs iam præ ſenectute non erat.* Ecce tibi Ioſue ſenectute grauatus, vt noo poterat omnibus prælijs adeſſe; ea relinquebat cuiuſcumque tribus ducibus, & inde oriebantur diuinarum tranſgreſſiones legum. Vt iam pateat, quàm damnoſa ſit in gubernatore nimia ſenectus, quæ vel in Ioſue oon potuit cauere, ne legis diuinæ tranſgreſſiones minimè fierent. Diſcurre per totam ſcripturam, fallar, niſi vbi nimis ſenex aſſeritur gubernator, ſtatim vitia, & ſcelera non videantur pullulare. Sic 1. Reg. 2. *Heli* 1. Reg. 2.
autem erat ſenex valde, & audiuit omnia, quæ faciebant filij ſui vniuerſo Iſraëli; & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ obſeruant ad oſtium tabernaculi, & dixit eis. Quare facitis res huiuſcemodi, quas ego audio, res peſſimas, ab omni populo? Nolite filij mei, non enim eſt bona fama, &c. Non antea talia ſcelera audita fuerant in Iſraële; & modo publicè perpetrantur: & perpetrata, & audita à gubernatore, mitiſſimis verbis caſtigantur. Et vnde talia, & tam horrenda crimina audiebantur impunè committi in populo? An quia gubernator nequam erat? Abſit, pius & ſanctus communiter Heli habebatur, ſed non otioſè notat textus de illo, quòd *erat ſenex valde.* Vbi autem in gubernatore nimia ſenectus eſt, noo mirandum, quod crimina exuberent, & impune committantur. Similiter 1. Reg. 8. *Factum* 1. Reg. 8.
eſt, cum ſenuiſſet Samuel, poſuit filios ſuos iudices Iſrael:: Et non ambulauerunt filij illius in vijs eius, ſed declinauerunt poſt auaritiam, &c. Seneſceote Samuele filij eius in vitia ruere; quorum vitia, quòd à patris ſenectute orirentur, apertè exiſtimabant Iſraëlitæ vniuerſi, quando clamabant: *Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant in vijs tuis.* De ſenectute namque boni Samuelis veniebat; quòd filij in vitia ruere non vererentur. Impotẽtes enim ſunt ſenes, vt vitioſos affectus frænent, maximè in iis, qoos amore proſequuntur: & ideò non mirandum, quòd inde vitia creſcant. Non abſimile 3. Reg 1. *Et rex Dauid ſenuerat, habebatque* 3 Reg. 1.
ætatis plurimos dies ::: Adonias autem filius Haggith eleuabatur dicens, ego regnabo, &c. Saoè iam Abſalon eleuatioois, præſumptioniſque ſuæ pœnas dederat, interfectus miſerè à patris Dauidis duce; cur Adonias non caoet ſimile ſupplicium? Cur auder corã ipſo rege caſtigatore Abſalonis, in ſimilia Abſalonis crimina ire? Præfixit textus illud: *Rex Dauid ſenuerat*, &c. cernebatur rex iam nimis ſenex, & inde minimè potens aduerſus iniquos vi irrumpere, quò ſecurus Adonias ferebatur in crimina. Ait Lyra ibi: *Quia patrem videbat impotẽtem, fuit elatus Adonias ad vſurpandum ſibi regium honorem.* Et ſanè vidit impotentem, vt nimis ſenem vidit; noo equidem eſt in profunda ſenectute ea valentia, quæ requiritur, vt doli caueantur, & extirpetur malitia. Dicebat Dominus Petro Ioann. 21. Ioan. 21.
Cum eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas, vbi volebas; cum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet, quò tu non vis, Scio iis explicari, vt Petrus violenta morte pro Domino erat occubiturus, ſed æſtimo metaphoram ſumptam ab eo, quod quotidie ſenibus ſolet accidere; quia adeò debilis ſunt virtutis, vt facilè ab aliis ferantur huc, atque illuc, nec valent reſiſtere etiam in iis, quæ noo placent ſibi. Quod ootabat Plinius in Paneg. Traiani de anteceſſore eius Nerua dicens: *Magnum quidem illud ſæculo dedecus, magnum Reipublicæ vulnus impreſſum eſt, Imperator, & parens generis humani obſeſſus, captus, incluſus, ablata mitiſſimo ſeni ſeruandorum hominum poteſtas, ereptumque principi illud in principatu beatiſſimum, quod nihil cogitur.* Vt ſeniſſimus erat Nerua, ſic Reſpublica ſcatebat facinoroſis hominibus; & quod vltimę erat miſeriæ, cum Nerua eſſet mitiſſimus, à tyrannis cogebatur ire in crudeliſſimas ſententias. Amabat bonus ſenex liberare plurimos, ſed ſeni mitiſſimo liberandi alios poteſtas auferabatur. Et qoid non auferant inſolentes ſeni principi?

§. II.

Temporalibus lucris addictus animus facilè abnegabit Deum.

VIde, regia Idololatrarum Iſraëlitarum tribus, quos faciat primos progreſſus: *Non interfecerunt Filij Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer, habitabatque Chananæus in medio Ephraim vſque in diem hanc tributarius.* Vt tributorum lucellum caperet perpercit Ephraim Chanæo contra mandatum Dei. Ne miremur, quod Ephraim tribus ſic aſſueta temporalibus lucellis, poſtea 3. Reg. 12. relinquat Deum, & ad idola diuertat. Nonne regnauit tribus Ephraim in Ieroboam Idolis ſeruiens? Chriſtiane caue tibi, ne nimis adhæreas lucris temporalibus habendis, niſi velis præ illis habere Deum, & religionem contemptui.

Eccl. 10.

Aiebat Eccleſiaſticus cap. 10. *Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam, hic enim & animam ſuam venalem habet, quoniam in vita ſua proiecit intima ſua.* Quid non committat auarus? In vita ſua proiecit intima ſua, & vt nihil magis homini intimum eſt, quàm Deus ſuus, & ille ipſe; ſic auarus pro lucro non æſtimat vendere & diſperdere animam ſuam, & commutare Deum ipſum.

D. Leo.

Vt merito dicat D. Leo ſerm. 9. de Paſſ. *Videte, dilectiſſimi, & prudenter inſpicite, quæ germina, & quales fructus de auaritiæ ſtirpe naſcantur, quam merito Apoſtolus radicem omnium malorum eſſe definiuit: quia nullum peccatum ſine cupiditate committitur, & omnis appetitus illicitus iſtius auiditatis eſt morbus. Amore pecuniæ vilis eſt omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire non metuit, nullumque eſt in illo corde iuſtitiæ veſtigium, in quo ſibi auaritia fecit habitaculum.* Sanè quidquid timetur de Athæis circa religionem, id meritò timeri poteſt de auaris. Nihil illis adeo intimum eſt, quod non proiiciant, vbi ſpes lucri apparet. Quam intima fuerat religio, Chriſti dominique diuinitas Oſio illi cantatiſſimo Epiſcopo Cordubenſi? Quàm acerrimè pro vtraque decertauit?

D. Iſid.

Accipite tandem de illo D. Iſidorum ſantem lib. de Scriptor. Eccleſiaſticis cap. 1. *Oſius autem poſt longum ſenium vetuſtatis, arceſſitus à Conſtantio principe, minisque perterritus, metuens ne ſenex, & diues damna rerum, vel exilium pateretur, illico Arrianæ impietati conſenſit.* Expende illud, quod hominem propugnatorem fidei acerrimum traxit in hæreſim, nimirum, *ne ſenex, & diues damna rerum pateretur.* Heu diuitiæ intimis adhærentes viſceribus, quàm excluditis omnem diuinitatis æſtimationem, & ſcientiam! Sanè nullum eſt in illo corde iuſtitiæ veſtigium, in quo ſibi auaritia fecit habitaculum. De hac labe plura in præſenti tomo, & in aliis habes.

§. III.

Ingens dolor, quòd ſe in illa ſede quis videat deiectum, in qua ipſe triumpharat.

PEccauit Ephraim non occidens Chananæum, ſed illum tributarium faciens; quippè dicit: *Non interfecerunt filij Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: habitauitque Chananæus in medio Ephraim vſque in diem hanc tributarius.* Et quando Chananæi Gazeritæ ſeruati fuerant ab Ephraim contra mandatum Dei, cur Deus non fecit illos occidi? Simile piaculum commiſerat Saul 1. Reg. 15. nam iuſſus interficere omnes Amalecitas, poſt illos deuictos ait textus: *Et pepercit Saul & omnis populus Agag, & optimis gregibus,* &c. Sed parum poſt Samuel ſpiritu Dei plenus ipſum Agag in fruſta concidit, dicit enim textus: *Et in fruſta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.* Sic qui contra mandatum Domini liberatus fuerat à Saule, occiditur à Samuele. Cur ergo ſimiliter, qui Chananæi liberati fuerant ab Ephraim contra mandatum Domini, non trucidati ſunt ab alio, ſed magis relicti ſunt in Gazer tributarij Ephraimi? Relinquebantur Chananæi Gazeritæ tributarij Ephraimitarum, non in bonum, ſed in malum eorum; vt ſe deiectos videntes in ea ipſa ciuitate, in qua regnarant, & alios ibi regnantes, magis morderentur, & affligerentur. 1. Reg. 15.

Sic minabatur Dominus Heli 1. Reg. 2. *Ecce dies veniunt; & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, vt non ſit ſenex in domo tua. Et videbis æmulum tuum in templo, vniuerſis proſperis Iſraël: & non erit ſenex in domo tua omnibus diebus. Verum tamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo, ſed vt deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua,* &c. Ecce tibi Deus iratus in Heli eum ſummi Sacerdotis dignitate ſpoliat, quin omnes illius poſteros remouendos aſſerit à tali dignitate, alioſque eorum loco conſtituendos. Sed & illud etiam iratus aſſerit, nimirum: *Verum tamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo.* Et cur quando iratus remouet Deus omnes Heli poſteros ab altari ſuo; adhuc aſſerit aliquem ſemper eorum relinquendum altari ſeruientem? Nonne in hoc iam ira Dei videtur aliquo modo emollita circa Heli genus? Minimè; ſed inde apparet magis acerba, quòd velit manere aliquem ex Heli familia in templo, vt videns ſe deiectum in ea domo, in qua præcipuis infulis floruerat, & videns alium ibi in gloria, & honore eſſe, magis morderetur, & affligeretur. 1. Reg. 2.

Ait Rupert. lib. 1. in lib. Reg. cap. 7. *Ideo ſe Dominus non penitus ablaturum ex domo Heli virum ab altari ſuo dicit, vt ſemper de domo Heli eſſet in domo Domini vir, qui in dignitate Sacerdotis alium conſtitutum videret, vt ſe eadem dignitate priuatum videns, oculi eius deficerent, & anima eius tabeſceret.* Et quis non tabeſcat, & ſupra dolorem mortis doleat videns alium elatum in bonis, quæ ipſe perdidit? Rupert.

Iudæis dicebat Dominus Luc. 13. *Tunc incipietis dicere, Manducauimus coram te, & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti. Et dicet vobis, Neſcio vos, vnde ſitis, diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cum videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Auſtro & accumbent in regno Dei.* Expende illa: *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium, cum videritis,* &c. non ſolum cùm flammis dentur, nec ſolum cùm æternæ tradantur morti; ſed & cùm ſolùm videant Gentes ab Aquilone, & Auſtro venientes conſtitui Abrahæ filios, & recumbere in regno, quod ipſi perdiderunt, & extra quod manent foris, hoc illis in ſummum fletum, & ſtridorem dentium cedet. Luc. 13.

Ait Tertul. lib. 4. in Mar. *Ibi erit fletus, & frendor dentium Vbi? Foris ſcilicet, vbi erunt excluſi oſtio clauſo ab eo. Erit ergo pœna, cum videbunt iuſtos introeuntes in regnum Dei; ſe verò detineri foris.* Tertul.

Planè

Planè omni morte durior pœna eſt, quod quis videat alios intrantes in gloriam, in eàque triumphantes, à qua ipſe excidit, & ſine qua manet in ſummum opprobrium deiectus.

Ioſue cap. 17. Cecidit autem ſors tribui Manaſſe, &c. Salphaad verò filij Hephet, filij Galaad, filij Machir, filij Manaſſe, non erant filij, ſed ſolæ filiæ: quarum iſta nomina ſunt, Malaa, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa. Veneruntque in conſpectu Eleazari Sacerdotis, & Ioſue filij Nun, & principum dicentes: Dominus præcepit per manum Moyſi, vt daretur nobis poſſeſſio in medio fratrum noſtrorum. Deditque eis iuxta imperium Domini poſſeſſionem, &c.

§. IV.

Fœminarum nomina pro ingenti virtutum cumulo ponuntur in ſcriptura.

SAlphaad filias memorans diuinus ſcriptor, non grauatur eorum nomina recenſere, quippè ait: *Quarum iſta nomina ſunt, Malaa, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa.* Et dictis nominibus nihil de illis magnæ virtutis dicit, niſi quod petierunt hæreditatem paternam dari ſibi. Cur ergò nihil magnæ virtutis dicturus de iis fœminis, voluit ſic exactè earum nomina ſcribere? Equidem quarum nomina dicebat, eo ipſo oſtendebantur magnæ virtutis eſſe; ſtat enim pro ingenti virtutum cumulo nominis fœminei commemoratio, quæ
Matth. 28. per diuinum ſcriptorem fiat. Ait Matth. 28. *Veſpere autem Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre ſepulchrum.* Verum Lucas cap. 24. ait: *Vna autem Sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum portantes quæ parauerant aromata, &c.* A Matthæo exprimuntur mulieres cum nominibus ſuis, ſed nihil magnum de illis dicit, niſi quod venerunt videre ſepulchrum. A Luca autem mulieres exprimuntur tacito earum nomine, ſed non tacita virtute, & deuotione, qua vnguenta pretioſa emerunt, vt vngerent Ieſum. Et cur Matthæus, qui nomina earum expoſuit, nihil de aromatibus emptis, nihil de animi deuotione in iis expenſis oſtenſa voluit dicere? Sanè quarum nomina meminerat, vel in eo ſolum pares illas faciebat in-
D. Ambr. genti præditis virtute. Ait D. Ambroſ. ibi: *Denique aliæ cum vnguento prima Sabbati veniunt, aliæ ſine vnguento veſpere Sabbati. Illarum nomen exprimitur, illæ de Galilæa ſecutæ Dominum deſignantur.* Ecce tibi quarum nomina dicebantur, tacebantur virtutes: quarum tacebantur nomina, virtutes dicebantur, quòd emerint aromata, quòd ſecutæ fuerint Ieſum: pro quibus omnibus vna ſtabat nominum deſignatio in primis. Quando enim ſacer ſcriptor ſic fœminarum nomina proferret, niſi multarum virtutum gloria ſplen-
Nazianz. deſcerent? Nazianzen. epiſt. 95. ſic ſic glorioſæ meminit fœminæ: *Quid faciamus aduerſus Dei legem, iam olim vigentem, ac dominantem, quæ Theoſebiam meam habet, Theoſebiam Eccleſiæ decus, Chriſti ornamentum, ætatis noſtræ vtilitatem, fœminarum fiduciam; Theoſebiam verè ſacram, & Sacerdotis coniugem, & honore parem, magniſque myſterijs dignam; Theoſebiam, quam futurum quoque tempus excepturum eſt in immortalibus columnis, hoc eſt, omnium animis ſitam. Nec vero mirum tibi videatur, quod eam ſæpe appellem. Nam etiam beatæ illius fœminæ memoriam pro delitijs habeo.* Sic ſanctiſſimus pater fœminæ beatitudinem, & gloriam oſtendebat ex eo, quòd eius nomen tam crebra repetitione volueret. Neſcit enim ſacer ſcriptor, & integerrimus theologus Eccleſiæ fœminarum nomina meminiſſe, quæ non ſunt in maxima virtutum gloria. Ieſus Mar. 2. mortuam *Mar. 2.*
excitaturus ait: *Puella, tibi dico, ſurge.* Petrus autem Actor. 9. in ſimili faciñore conſtitutus ait: *Actor. 9.*
Thabita ſurge. Ieſus à puellæ nomine recenſendo abſtinuit, Petrus autem nihil prius profert, quàm nomen proprium defunctæ. Et cur cum ſciret Petrus à Ieſu diſſimulatum fuiſſe nomen puellæ ſuſcitatæ, maluit ille nomen prædicare Thabitæ? In nomine Thabitæ à Petro prolato, oſtendebantur ingentes fœminæ virtutes. Niſi enim illa eſſet apud Apoſtolos præclaris operibus inſignis, minimè eius nomen Petrus proferret. Hinc poſt eius numeratas virtutes aiebat Chryſoſtom. ho- *Chryſoſt.*
mil. 21. in acta: *Hanc igitur primam mortuam excitat Petrus, vocans nomine.* Tanta debuit eſſe mulier, quæ ex nomine vocaretur à Chriſti Apoſtolo.

§. V.

Non parua calamitas eſt, quæ nobiles fœminas cogit adire magiſtratuum fora.

NOn parui pudoris res dicitur de filiabus Salphaad, quod pro habenda hæreditate paterna tot adirent virorum conuentus. Ait enim: *Veneruntque in conſpectu Eleazari Sacerdotis, & Ioſue filij Nun, & principum dicentes, &c.* Et quantum hoc in nobilibus puellis, ingenuè educatis? Accipite D. Nazianz. epiſt. 146 de Simplicia nobili vidua differentem apud Iudicem Iacobum: quippe ait: *Ornatiſſimam matrem noſtram Simpliciam, probi, atque honeſti viri Alypij quondam vxorem, cum miſeris viduitatis, atque orbitatis nominibus tibi affero, vt abs te, de his rebus, in quibus ope tua indiget, ius ſuum obtineat. Ac calamitatis magnitudinem quæſo conſpice. Nondum luctibus finem impoſuit, & de pupillis laborat, ac longas peregrinationes, in tam imbecilli corpore, ac negotiorum inſolentia, ea ſuſcipit; quæ nec quidem vltra domus limen egredi conſueuit. Quo quid miſerabilius? Nempe nobilitatis pudorem calamitate opprimi?* Sanè ad magnam miſeriam, & calamitatem refert, quòd pudor ille nobilium fœminarum, quo domi clauduntur, ſic opprimatur, vt contempto illo cogantur ſe dare virorum conuentibus, magiſtratus adire, iudicum circumcurſare domos, & litigantium more nullorum officialium conſpectum fugere. Hoc expauerat illa Cant. 1. dum ait: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum, &c.* Verebatur equidem maximè, *D. Naz.*
ne cogeretur circumcurſare domos magiſtratuum, & principum mundi, quærens inde ius ſuum. Et Maria, quæ non cauit approximare cruci Ieſu, cauit principum domos adire, aliquid poſtulans ab illis. Ait enim Ioann. cap. 19. de illa: *Stabat* *Cant. 1.*
autem iuxta crucem Ieſu Maria mater eius, &c.

Verum vbi deponendum à cruce erat diuiniſſimum cadauer, ait Matth. 27. *Venit quidam homo diues ab Arimathia nomine Ioſeph; hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu.* Maria acceſſit ad crucem, Ioſeph ad Pilatum acceſſit petens corpus Ieſu; cur & Maria non etiam iuit, vel ſola, vel cum Ioſeph ad Pilatum, vt peteret corpus filij? Metaphraſtes de vita Mariæ ait: *Venit ad Ioſeph virgo Maria, & ait: Da ergo mihi hanc gratiam, & commune, inquam, huic magiſtro. Audacter pete illius corpus, vt deponatur, & mandetur ſepulturæ. Ex me non poſſum quidquam facere, vt vides, cum ſim ſola, & hoſpita*, &c. Ecce tibi Maria Ioſephum conuenit, ab illoque petit, vt Pilatum adeat, & depoſcat dari ſibi corpus Ieſu ſepeliendum. Et cum hoc petat Maria à Ioſeph, ipſa ſe à tali munere excuſat. Et cur non magis ſeſe offert ſociam ad petendum filij corpus à Iudice? Sanè prouidebatur, ne nobiliſſimæ, diuiniſſimæque fœminæ grauaretur pudor, dum circumcurſare cogeretur domos prophanorum iudicum. Miſerrimum enim putat Nazianz. ſic nobilem fœminam concuti, vt coram iudicibus & magiſtratibus ſe ſiſtat.

Matth. 27. Metaphr.

§. VI.

Dei eſt tam viris, quàm fœminis prouidere.

VIde, quas leges pro ſe afferant bonæ puellæ coram diuiſoribus terræ, nimirum dicunt: *Dominus præcepit per manum Moyſi, vt daretur nobis poſſeſſio*, &c. Dominus, inquiunt, præcepit; homines enim ſæpiſſimè filias ab hæreditate paterna excludunt, maluntque rem potiùs ad remotum, vel extraneum deuolui, quàm ad filias. Non ſic Deus, cuius eſt vtrique ſexui æqualiter proſpicere. Ioël cap. 2. *Erit poſt hæc, & effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ.* Sic in diuina dona admittuntur & filij, & filiæ; nec minima, & deſpecta puella excluditur. Ait enim ibi D. Cyril. Alex. *Prophetaturos autem dicit filios, & filias, gratiæ plenitudinem in hoc, & omnium in eo æqualitem ſubindicans. Nec enim aſpernatur Deus muliebre genus, ſi, quæ ipſi placent, promptè præſtiterit, & ſapere voluerit. Nec irremuneratum, aut ſanctificationis expers erit, ſi per fidem, & operum bonorum bonitatem alicunde inclaruerit.* Hominum eſt filias à paterna hæreditate eiicere; Deus autem & filios, & filias æquè amplectitur, parique bonorum affluentia dignatur ditare ſexum vtrumque, dũmodo per illas non deſit. Dixerat Dominus Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Sed & Gen. 2. de fœmina facienda ait: *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi:* Quæ expendens D. Baſil. Sel. orat. 2. ait: *Faciamus, ait, adiutorium. Haud diſſimilia conſilia: etenim quæ formabantur, generis eiuſdem erant; figura ſimiles, quia pari in pretio, quæ fiebant. Iterum igitur deliberatio, vt quod formabatur, in honore eſſet: æquali cum dignitate hominem efformemus, æquali gloria cum eo coniungemus, ne ſit honore defectior mulieroula.* Vide quàm bonus Deus, quàm æquus in fœminas, & viros; anxiè, vt ſic dicam, cauebat, ne quid minus fœminæ ſuis diuiniſſimis manibus haberet. Sola enim ratio meritorum valet apud Deum, non ſexus, quippe ait D. Paul. 1. ad Corinth. 11. *Neque vir ſine muliere in Domino, neque mulier ſine viro.* Non vtique apud Deum valet vir excluſa muliere, neque è contra valet mulier excluſo viro, neſcit enim virtus ſexus differentiam, ſed meritorum. Aiebat D. Baſil. ſt. 51: *Neque enim generis diſcretione fides oritur. Sic Paulo diſſerente: Neque vir ſine muliere, neque mulier ſine viro, cum natura differentiam virtutis curſus neſciat. Æqua namque profectò viris, & mulieribus eſt pietatis ratio, & par virtutis conſectandæ ſtadium alteri cum altero apertum eſt.* Neſcit equidem virtutis curſus differentiam ſexus, ſolam meritorum differentiam ſcit.

Ioël 2. Cyril. Alex. Geneſ. 1. Baſil. Sel. D. Paul. D. Baſil.

Ioſue 17. Locuti ſunt filij Ioſeph ad Ioſue, & dixerunt: Quare dediſti mihi poſſeſſionem ſortis & funiculi vnius, cum ſim tantæ multitudinis, & benedixerit mihi Dominus? Ad quos Ioſue ait: Si populus multus es, aſcende in ſyluam, & ſuccide tibi ſpatia in Terra Phærezæi, & Raphaim: quia anguſta eſt tibi terra montis Ephraim, &c.

§. VII.

Quæ peculiari Dei fauore nituntur, vel abſque vllis medijs fieri ſolent.

COmponamus filios Ioſeph, cum filiabus Salphæ in petitione ſua; de filiis Ioſeph dicitur modò: *Locuti ſunt filij Ioſeph ad Ioſue*, &c. verum de filiabus Salphæ dixerat: *Venerunt in conſpectu Eleazari Sacerdotis, & Ioſue filij Nun, & principum dicentes*, &c. Illæ vnum Ioſue conueniunt, vt accipiant ſortes latiores, hæ non ſolùm Ioſue, ſed & Eleazarum Sacerdotem, & principum conuentus adeunt, vt ſuam accipiant ſortem. Et cur filiæ Salphæ per tot diſcurrunt magiſtratus pro iure ſuo obtinendo, & filij Ioſeph ſolum vnum Ioſue conueniunt? Filij Ioſeph nitebantur particulari Dei gratia; & fauore ſibi promiſſo; dicunt enim: *Quare dediſti mihi poſſeſſionem ſortis vnius, cum ſim tanta multitudinis, & benedixerit mihi Dominus?* Sic benedictionem de augendo Ioſepho iam pridem à Deo datam in medium proferunt, qua nitentes non multa media requirunt, vt obtineant, quod volunt, contenti ſi vel vnum verbum ad Ioſue loquantur. Filiæ autem Salphæ nitebantur communi lege à Deo lata pro omnibus filiabus Iſraëlitarum, vt ſi fratribus carerent, ipſæ adeant paternam hæreditatem. Nec miror, quòd hæ pluribus vtantur medijs pluriumque officia negotientur. Quæ enim de lege communi veniunt, plurimis negotianda, & maturanda ſunt; quæ ex particulari naſcuntur fauore, pene abſque tot medijs fieri ſolent. Ioan. 11. clamauit Dominus: *Lazare veni foras. Et ſtatim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis*, &c. Vocatur vt veniat, & ipſe ſtatim prodit, ligatus pedes inſtitis prodit; cur ligatus pedes prodit? Cur non magis expectat, vt ligaturæ ſoluantur, & ſic aptetur, vt prodire poſſit? Vbi Dei gratia & fauor operatur, non requiruntur diſpoſitiones præcedentes, nec multa media, ſed immediatè habentur Dei dona. Ait ibi D. Ambr. de Fide Reſur. *Comprehende ſi potes, quemadmodum clauſis oculis iter carpat, vinctis pedibus gradum dirigat, inſeparabili greſſu, ſeparabilique progreſſu. Manebant vincula, nec tenebant: tegebantur oculi, ſed videbant.*

Ioan. 11. D. Ambr.

Virtute

Virtute enim diuina præceptionis operante, natura ſuum non requirebat efficium; & tanquam in exceſſu poſita, non iam ſuo ordini, ſed diuino nutui ſeruiebat. Rumpebantur priùs mortis, quàm ſepulturæ vincula, agebatur priùs, quàm parabatur inceſſus.
Quid pulchrius? Expende illa: *Agebatur priùs, quàm parabatur*, &c. vbi iuxta communes regulas, & leges procedis, multis indiges diſpoſitionibus, multis præparationibus, vt concupita obtineas; verum vbi iuxta peculiarem Dei fauorem & gratiam operaris, priùs videbis rem actam, quàm paratam.
Nec miror, quòd qui Dei particulari gratia niti-
Eccleſiaſt. tur, non nimis diſpoſitionibus fidat. Ait Eccle-
ſiaſticus, cap. 39. *Obaudite me diuini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper riuos aquarum fructificate. Quaſi libanus odorem ſuauitatis habete. Florete flores, quaſi lilium & date odorem, & frondete in gratiam.* Cum fructibus loquitur, & petit vt floreant, & vt inſtar roſa fructificent; at flores priùs præmitti debent, vt ſequantur fructus; imò in florum abundantia, præparatio eſt, & diſpoſitio ad fructus. Cur ergo modò antè agit cum fluctibus, quàm cum floribus? Rationem indicant verba illa: *Frondete in gratiam*; vbi enim non legibus naturæ, ſed gratiæ peculiari fauore nitimur, poſſumus ſperare, quòd priùs res agatur, quàm patetur, priùs veniant fructus, quàm flores. Hinc
Marc. 16. Mar. cap. 16. mulieribus Ieſum ſepulcrum quærentibus ait Angelus: *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, ſurrexit, non eſt hic.* Quem ſurrexiſſe annuntiat, Nazarenum, id eſt, floridum vocat. At reſurrectio ad fructum ſpectat; cur ergo poſt fructum reſurrectionis editum, florentem vitæ arborem annuntiat? In tantæ gratiæ operatione,
D. Hieron. ſimul & fructus, & flores exiſtunt. Vt dicat D. Hieron. ibi: *Ieſum quæritis Nazarenum. Radix amara crucis euanuit; flos enim vitæ cum fructibus erupit*, non fuit neceſſum flores præmitti, in illiſque colendis, parandiſque multum temporis conſumi, ſed ſimul erupere flores, & fructus. Sanè vbi Dei operatur ſingularis benedictio, ſine mediis præparationibuſque multis in fructum itur. Vide infra cap. 23. §. 10.

§. VIII.

Dona ad potentes faciliè currunt, non ſic ad imbecilles.

ITaque, *locuti ſunt filij Ioſeph ad Ioſue, & dixerunt*, &c. at filiæ Salphæ, *Venerunt in conſpectu Eleazari Sacerdotis, & Ioſue filij Nun, & principum dicentes*, &c. Vide, quot viros conueniunt puellæ, vt petant ſortem paternam; per quot tribunalia circumferũtur; at filij Ioſeph cum vno Ioſue dicuntur locuti. Et quando illæ tot adeunt viros, cur hi ad vnum ſolum vadunt? Potentes erant viri, illæ autem infirmæ puellæ; dona autem quæ ad infirmos, & inualidos ægrè veniunt, & difficulter, & poſt mille negotiationes, ad potentes fortesque viros facilè currunt. Planè natus erat puerulus Ieſus in Bethlehem, & ecce tibi
Matth. 2. Matth. 2. *Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam dicentes: Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Veniunt equidem Magi ab Oriente adorare puerulum Ieſum, illique pretioſa munera deferunt. Et cur non ſolùm veniunt; vt adorent, ſed
D. Max. vt munera præſtent? Ait D. Maxim. homil. 6. de

Epiph. *Hodie gentilitas edocta de cælo redemptorem mundi inquirit, vt regem; muneratur, vt fortem; adorat, vt Deum.* Expende illa: *Muneratur, vt fortem*: quippè danda munera non niſi validos, potenteſque ſpectant. Vbi infirmus aliquis, & inualidus apparet; Deus bone, quàm illum fugiunt munera, quantis ſunt ad illum trahenda. Vbi autem apparet aliquis validus, & potens, licet domi ſedeat, ad primum eius verbum, munera, &
dona currunt ad eum. Matth. 15. mulier Chana- *Matth. 15.*
næa clamabat ad Dominum pro filia ſua, & poſt multos clamores, & poſt Apoſtolorum preces ſollicitatas audit: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus*; verum Matth. 8. Centu- *Matth. 8.*
rio pro filio petens ſtatim audit: *Ego veniam, &*
curabo eum. Pro quo ſapienter addubitat D. Baſil. *Baſil. Sel.*
Sel. orat. 19. *Quid ergo, dic mihi Domine, non parem animi promptitudinem in te nacta eſt Chananæa filia, etſi per matrem eadem precaretur? At illa rogans canum loco, numeroque eſt; Centurio propè ante ſupplicationem curationem reportat.* Vnde hoc? Vnde tam citus ad Centurionem, tardus ad Cha-
nanæam? Aiebat ibi D. Baſil. Sel. *Nauis guberna-* *D. Baſil.*
torem mundi gubernator imitatur: quippe multa & diuiniſſima in eo ſpectabat omnipotens Dominus, ſed & vt credo, inter alia etiam mundialium gubernatorum agebat perſonam eorúmque oſtendebat mores, quorum eſt, ad validos, & potentes euolare cum muneribus, ad infirmos lentare gradus. Erat Centurio nobilis vir, & adeò potens, quòd ſuis expenſis vnam ædificarat Synagogam; erat Chananæa & mulier, & inualida, & paupercula. Vnde non mirandum, quòd hæc vix magnis clamoribus, multiſque ſollicitatis interceſſoribus aliquid obtineat ab eo, qui repræſentabat mundiales gubernatores: quorum munera, vt ægrè, & difficulter ad inualidos pergunt; ſic ad potentes euolant etiam ante petitionem.

§. IX.

Infirmis, fœmineiſque mentibus difficultates tollere cura.

IOſephi filiis petentibus ſortis latitudinem ait Moyſes: *Aſcende in ſyluam, & ſuccide tibi ſpatia*, &c. filiabus autem Salphæ; *Dediſque eis poſſeſſionem in medio fratrum ſuorum*, nil illis ſuccidendum mandat, ſed facilia, & tuta illis adſcribit. Et cur illis ſyluam ſuccidendam tradit, iis facilia, & tuta committit? Aiebat ipſe Moyſes ad Ioſeph filios; *Populus multus es, & magna fortitudinis, non habebis ſortem vnam, ſed tranſibis ad montem, & ſuccides tibi*, &c. Et meritò difficilia proponuntur validis, & fortibus viris; fœmineiſque animis nil relinquendum eſt difficile, ſed remouen-
dum omne, quod difficultatem inducat. Matth. *Matth. 28.*
28. *Venit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrum. Et ecce terræmotus factus eſt magnus, Angelus enim Domini deſcendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem*, &c. Et cur Angelus reuol-
uit lapidem? Ait Victor Antioch. in Marcum 16. *Marc. 16.*
Poſtquam Dominus reſurrexerat, venit Angelus Domini, & ſubmouit monumenti lapidem. Submouit autem à ſepulchri oſtio grande illud ſaxum, propter mulieres. Quæ veniebant fœminæ ad Chriſti ſepulchrum, magnum & difficile impedimentum
habebant in lapide; dicebant enim Marc. 16. *Quis* *Marc. 16.*

reuoluet nobis lapidem? Hanc vnam ſentiebant ſuæ deuotionis difficultatem, quam Angelus abſtulit reuoluens lapidem. Sic fœmineis, infirmiſque mentibus remouendæ ſunt difficultates. Similiter
Marc. 16. idem Angelus Marc. 16. dicebat illis: *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, ſurrexit, non eſt hic. Ecce locus, vbi poſuerunt eum. Sed ite, dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam:* Cur in Galilæam? Cur non magis Ieroſolymam
Vict. Ant. meminit? Ait Victor Antioch. ibi: *Rectè in Galilæam, non etiam in Ieruſalem: per hoc enim ab omni difficultate, & diſcriminis formidine illas abſoluit, idque tum ob alia, tum verè præcipuè, ne metus fidem illarum plus iuſto conturbet.* Suſpecti erant Ieroſolymitani omnibus Ieſu aſſeclis, aduerſus quos tunc temporis furebant; ideò Angelus mulieribus Chriſti præſentiam promittit in Galilæa; ab omni illas difficultate, & metu liberans. Nil enim magis curandum eſt præceptori, quàm quòd infirmis mentibus auferantur difficultates omnes, & occaſiones timoris.

Capvt XVIII.

Sortes datæ in Silo.

Textvs Historia.

ACceperant regiæ tribus ſortes ſuas Iuda, & Ephraim, atque inſtructo agmine Iſraëlitæ à Galgalis Siluntem petunt, vbi propter munitionem loci, & amænitatem tabernaculum teſtimonij conſtituunt. Diuinitus, credo, motus Ioſue amauit ſedem religioni adſcribere Siluntc, quia locus pertinebat ad Ephraimum, à cuius gente ipſe genus ducebat, & quia non amplius, quàm trium horarum itinere diſtabat à Ieroſolymis, quò tandem tabernaculum erat demigraturum. Et vt Siluntc erat religionis ſedes, ſic eò coacta concione ſeptem tribuum proceres arguit Ioſue, quòd non & ipſi euolent ad capiendas ſortes ſuas. Nec non, vt locum occludat murmuri de inæquali partitione facta Iudæ, & Ephraimo, iubet alios deſignari, qui omnia luſtrent, & dimetiantur, ſinguliſque debitam menſuram attribuant. Ergò dum Beniamino, & reliquis per ordinem aſſeruntur fines; neceſſum fuit Iudæ eripere ſpatium, quo Simeon viueret. Tandem vniuerſus populus locum deſignauit duci ſuo Ioſue, dederúntque illi Vrbem Thamnath Saraa in monte Ephraim, quam bonus ſibi concupiuit.

PARS MORALIS circa textus literam.

CVm tabernaculo Dei progrediente, neceſſum eſt, vt progrediatur noſter ſtylus qui de ſola Dei arca eſcas educit, quibus homines veram nutriantur in vitam.

Ioſue cap. 18. Congregatique ſunt omnes filij Iſraël in Silo, ibique fixerunt tabernaculum teſtimonij, & fuit eis terra ſubiecta. Remanſerant autem filiorum Iſraël ſeptem tribus, quæ necdum acceperant poſſeſſiones ſuas. Ad quos Ioſue ait: Vſquequo marcetis ignauia, & non intratis ad poſſidendam terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorum dedit vobis?

§. I.

Pauſtum tibi erit, quòd tibi aliquid auferas, quod religioni exhibeas.

VEnerunt Iſraëlitæ in Silo, *ibique fixerunt tabernaculum teſtimonij*; erat enim Silo in parte Ephraim, cuius gentis erat nobiliſſimus dux Ioſue. Nec immeritò bonus dux ſuis demit locum, quem religioni exhibeat; illa namque oblatio auſpicata eſt, quæ de tuis fit, vt religioni concedat. Exod. 35. pro tabernaculo conſtruendo ait: *Si quis habebat aurum, hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byſſum, & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & ianthinas, argenti, ariſque metella obtulerunt Domino*, &c. Quæ ex alijs exemplaribus apud D. Aug. quæſt. 168. ſic leguntur: *Omnis afferens demptionem, argentum, & æs, attulerunt demptionem Domino.* Ecce tibi quidquid argenti, aut æris offerebatur Domino, vocabatur demptio. Et cur hæc dona exhibita Domino placuit vocare demptiones? Erat hoc auſpicatum in oblationibus quod de tibi demptis offerres Domino. Ait ibi D. Aug. *Appellata eſt autem demptio, eo quòd ſibi demeret, qui Domino offerret.* Sunt equi- D. Aug.
dem qui multis ſe Deo deuouent, qui amant altaribus ſacris adeſſe, religioſis intereſſe miniſterijs, ſed ita vt nihil ſibi demant, ſed omnia ſua ſibi integra reſeruent, ij inauſpicatè accedunt ad Dominum. Felices illi, qui afferunt Domino demptiones, qui de ſibi demptis parant oblationes. Quò reſpiciens D. Orientius ait: D Orien.

Qui ſanus, metuenſque nihil, qui mente quieta,
Qui ſibi dum viuit, dempſerit, ille dedit.
Et ſibi, quod dempſit, melius reparabitur illi,
Integra mox capiet, qui peritura dedit.

Planè qui de ſibi demptis Deo dederit, is omnia integra & in diuiniorem ordinem redacta recipiet. Proh felix oblatio, quæ tibi aliquid demit, vt tribuat Domino! Hinc offerens Areuna aream Dauidi, vt in ea ædificaret altare Domino, holocauſtaque crematet, ait Dauid 2. Reg. 24. *Nequa-* 1. Reg. 24.
quam, vt vis, ſed emam pretio à te, & non offeram Deo meo holocauſta gratuita. Emit ergo Dauid aream & boues argenti ſiclis quinquaginta; & ædificauit ibi Dauid altare Domino, & obtulit holocauſta, & pacifica, & propitiatus eſt Dominus terræ, &c. Cauit Dauid offerre Domino *holocauſta gratuita*, hoc eſt, holocauſta, quæ illi nihil auferrent; ſed maluit aream, & boues holocauſtorum emere; vt ſic oblatio procederet de proprijs, & ſibi auferret Domino. Quo facto Dominus propitiatus fuit, vt diſcant homines vnum, quo poſſint auſpicatam reddere ſuam oblationem; nimirum ſi in illa ſibi auferant, quod offerant Domino. Fauſtiſſima quidem ſemper eſt oratio, & oblatio eius, qui aliquid ſemper proponit tollendum de ſuo. Exod. 32. cla- Exod. 32.
mabat Moyſes: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* De quo locutus ait D. Ambr. lib. 1. de Pœnit. cap. 8. *Quid enim talis affectus non impetraret, quando ſe obiecit*

obiacis pro populo? Non equidem poterat non eſſe auſpicata illa oratio, quæ ſe ſibi auferebat, vt Deo pro populo ſatisfaceret. Ioan. 3. aiebat Baptiſta: *Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, quòd dixerim; Non ſum ego Chriſtus, ſed quia miſſus ſum, ante illum.* Circa quæ ait Guarricus Abb. ſerm. 3. de Ioan. *Nobis non ſolum miranda, ſed & imitanda proponitur virtus humilitatis eius, qua maior ſe credi cum potuit, noluit. Fidelis enim amicus ſponſi magis amator domini ſui, quam ſui, ſe minui, vt ille creſceret, optabat: & de mineratione ſui gloriam illius augere ſatagebat.* Expende illud: *mineratione ſui,* quippè de ſibi demptis gloriam Dei augere parabat. Vnde infra, cap. 20. §. 7.

Ioan. 3.
Guarr. Abb. 3.

§. II.

Quod quidquis fuerit Deo, id ſibi inueniet in Deo.

Expende illud, ibi, nimirum, in Silo, *fixerunt tabernaculum teſtimony, & fuit eis terra ſubiecta.* Et tabernaculum fuit in Silo poſitum, & inde terra non inquietauit amplius Iſraëlem. Nec miror, Silo enim ſignificat quietem, & ſalutem, & pacem, teſte Serario in præſenti, quæſt. 6. prope finem. Vbi autem quis locum quietum, & pacificum exhibuit Deo, & religioni, conſequens erat, vt ipſe quietem, & pacem experiretur ex Domino. Reddidit Dominus terram quietam, & pacificè ſubiectam illis, qui quietum locum dederant religioni. Dat enim Deus eadem, quæ tu illi dederis. Irruerunt quondam Hæretici vnitatem, conſubſtantialitatemque diuiniſſimæ Trinitatis diuidentes, & volentes Cappadoces viros perdere; at Cappadoces pro indiuidua Trinitate ſtantes, nullum damnum receperunt. De quo ait Nazianz. orat. 20. *Illi ſanè ſic infectis rebus diſceſſerunt, mali malè tunc primum pudefacti, & ſuperati, atque edocti, etiam ſi alios omnes homines, Cappadoces tamen non ita temere contemnere, ac pro nihilo putare; quorum nihil tam proprium eſt, quàm fidei firmitas, atque erga Trinitatem fides, & ſinceritas: cuius etiam beneficio hoc habent; quòd animis coniuncti ſunt, atque concordes, viribuſque pollent, eadem videlicet auxilia, quæ diuinitati ferunt, accipientes, multoque præſtantiora, & firmiora.* Expende illa: *Eadem videlicet auxilia, quæ diuinitati ferunt, accipientes,* &c. ſcilicet quam reddebant vnitatem Trinitati, eamdem accipiebant, vnanimes, & concordes ipſi facti; nunquam enim non à Deo tu habes ipſum id, quod videris præſtare Deo. Crede mihi Chriſtiane, id in Deo inuenies, quod tu dederis Deo; ſi pacem dederis, pacem inuenies; ſi dederis bellum, inuenies bellum. Gen. 32. de Iacob dicitur: *Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus: & ecce vir luctabatur cum eo vſque mane.* Dum Iacob ſolus eſſet, illi Deus apparet ſub luctatoris ſpecie, non paruamque homini luctam offert. Et cur voluit Deus ad Iacobum venire ſub luctatoris ſpecie? Cur non magis placida & amica forma illum conuenit? Repræſentabantur in Iacob Iudæi, qui acriter obluctaturi erant Deo in omnibus, & ideò eamdem formam Deus in ſe illis exhibet. Ait D. Cyrill. Alex. epiſt. ad Anaſtaſ. *Patriarchæ Deus antea oſtenſus eſt, quòd & homo futurus eſſet olim vnigenitus eius Verbum, & quòd obluctantem habiturus eſſet Iſraëlem, & quòd coram eo non eſſent inceſſuri recti.* Expende illa *Quòd obluctantem habiturus eſſet Iſraëlem:* hæc enim erat cauſa, quòd Deus quaſi luctator appareret Iacob, nimirum quòd Iſraelitæ in eo repræſentati obluctaturi erant Deo, & talis ſe Deus hominibus exhibet, quales ipſi ſe Deo exhibent. Hinc dicebant Iudæi cæco, Ioan. 9. *Da gloriam Deo; nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt.* Ad quæ verba ſpectans Auguſt. in Pſalm. 58. ait: *Hædus viſus eſt eis agnus; & quia veluti hædum occiderunt, ab agno redimi non meruerunt.* Non fiebat agnus auferens peccata eis, à quibus hædus putabatur. De quo in præſenti dixi ſupra cap. 6. §. 12. infra cap. 22. §. 3.

Gen. 32.
Cyril. Al.
Ioan. 9.
Auguſt.

§. III.

Non ſic diuinitatis decora repræſentata, vt paſſionis benignitas humanos animos afficit.

Vt marceſcentes Iſraëlitarum animos excitaret Ioſue, proponit illis beneficia Dei terram donantis, aiens: *Vſquequo marcetis ignauia, & non intratis ad poſſidendam terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorum dedit vobis?* Dominus Deus dedit, inquit, oſtendens in eo diuinitatis liberalitatē erga Iſraëlitas, quam toto conatu deberent amplexari. Aliter Paul. Actor. 20. ait: *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo.* Vt ſimiliter excitet regentiū animos, non proponit, quod Deus dedit; ſed quod Deus paſſus eſt; non loquitur de donis datis, ſed de effuſo ſanguine. Et quando Ioſue Dei dona proponebat, vt Iſraëlitas excitaret; cur Paulus Dei dona diſſimulans ſolam Dei paſſionem in mediū affert? Sanè cōfugit Paulus ad ea, quæ in Deo eximia erant ad trahendos hominum animos, quæ conſiſtunt in effuſione diuini ſanguinis. Sic 1. ad Corinth. 1. volens efficaciter fideles à ſchiſmate reuocare ait: *Hoc autem dico, quòd vnuſquiſque veſtrum dicit: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Chriſti. Diuiſus eſt Chriſtus? Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt?* Ecce tibi vnius crucifixionis meminit, cætera diſſimulans: quando crucifixi mentio eximia erat, vt homines traheret, atque compeſceret. Ait ibi D. Chryſoſt. *Animaduerte Pauli prudentiam. Non enim dicit; Nunquid mundum Paulus condidit? Nunquid Paulus vos ex nihilo vt eſſetis, fecit? Sed ea tantum, quæ eximia erant fidelium, & multa beneuolentiæ opera meminit, crucem ſcilicet, & baptiſma, & quæ ex iis prouenerunt bona. Mundi namque opificium, ſed maximè Dei in crucem conſcenſus eius oſtendunt benignitatem.* Paſſiones, & vulnera, & crux vt euidentiùs erga homines oſtendunt Dei benignitatem, ſic aſſumuntur à Paulo, vt animos hominum ad bonam frugem reuocaret. Quis enim viſa Dei cruce, non reuocetur, & euolet ad Dei placita? Cum filij prophetarum ſuccidiſſent ligna iuxta Iordanem 4. Reg. 6. à manu vnius decidit ſecuris in aquam; ait enim textus: *Accidit autem, vt cum vnus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquā, exclamauitque ille, & ait, heu, heu, heu, domine mi, & hoc ipſum mutuo acceperam. Dixit autem homo Dei, Vbi cecidit? At ille monſtrauit ei locum. Præcidit ergo lignum, & miſit illuc, natauitque ferrum, & ait, Tolle,* &c. Ecce tibi vbi lignum ſuper aquas apparuit, ferrum deorſum dilapſum,

Actor. 20.
1. Ad Cor 1.
D. Chryſ.
4. Reg. 6.

& in profundo ipſo inhærens aquarum, ſurſum reuocatur, & cogitur ad ſuperna natare. Quod ſapienter canit Amænus in Eochirid. veter. teſt. fatus.

Forte prophetarum nati dum ligna recidunt
Fluminis in ripa, cecidit diſcuſſa bipenais.
Gurgite ſubmerſum eſt ferrum, ſed mox leue lignũ
Immiſſum ſtagnis, ferrum reuocabile fecit.

Planè lignum immiſſum aquis fecit ferrum reuocabile. Et quæ adeò ferrea viſcera erunt, & deorſum tendentia quæ non reuocentur à ligno crucis ſibi oſtenſo? Sis homo durior, & grauior ferro; magnoque pondere in malorum profundum præcipiteris; fallar, ſi te lignum crucis ob oculos poſitum ooo faciat reuocabilem. Et magis fallar, ſi ad lignum noo euolaueris ocior, quàm ferrum ad magnetem.

Ioſue 18 Eligite de ſingulis tribubus ternos viros, vt mittam eos, & pergant, atque circumeant Terram, & deſcribant eam iuxta numerum vniuſcuiuſque multidinis, referantque ad me, quod deſcripſerint. Diuidite vobis terram in ſeptem partes. Iudas ſit in terminis ſuis ab auſtrali plaga, & domus Ioſeph ab Aquilone, mediam inter hos terram in ſeptẽ partes deſcribite; & huc venietis ad me, vt coram Domino Deo veſtro mittam vobis hîc ſortem, &c.

§. IV.

Dei dona maiora ſolent inueniri in re, quàm apparebant in promiſſione.

AD terram dimetiendam, partiendamque de facto per tribus terni ordinaotur viri de ſingulis tribubus: ait enim Ioſue: *Eligite de ſingulis tribubus ternos viros, vt mittam eos, & pergant, atque circumeant terram, & deſcribant eam*, &c. Sic
[Num. 13.] ibi: verùm Numer. 13. agens Dominus de exploratoribus mittendis ad terram explorandam dicit: *Mitte viros, qui conſiderent terram Chanaan, quam daturus ſum filijs Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus.* Singuli tantum iubentur de ſingulis tribubus mitti ad explorandam terram; ad dimetiendam autem non ſinguli, ſed terni deſignantur. Et cur ad dimetieodam terni, ad explorandam autem terram ſinguli de ſingulis tantùm dantur? In exploratione adhuc terra in meta manebat promiſſiooe, ideò videbatur, quòd vel à paocis poſſet comprehendi; in dimenſione, & menſuratione iam eius poſſeſſio proprior cernebatur, & quaſi manibus contrectabatur; & tunc adeò inueniebatur magoa, vt oiſi à multis noo videretur poſſe menſurari. Sic ſolent dona diuina in re maiora inueniri, quàm in promiſ-
[Num. 28.] ſione videbantur, Numer 28. dum eligendus eſſet ſummus ſacerdos, petit Moyſes ſibi virgas duodecim virorum dari, & ait ex præcepto Domini: *Quem ex his elegero, germinabit virga eius*: datæ ergo ſunt virgę, & aſſeruatæ in ſequentem diem. Quid tunc? Ait text. *Sequenti autem die regreſſus inuenit germinaſſe virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis in amygdalas deformati ſunt.* Expende promiſſionis verba, & compone illa cũ rei effectu. Promiſſionis verba hæc erant: *Germinabit virga*; ſed in rei effectu inuenitur non ſolùm germinaſſe, ſed & flores ab illa erupiſſe, & amygdalæ fuiſſe efformatæ. Et cur tot inueniuntur in effectu, quando in promiſſiooe fuerant adeo pauca? Hoc habent proprium ſibi dona diuina, quòd maiora iure inueniantur, quàm appareant, dum ſolom ſunt promiſſa. Ad hæc Orig. hom. 9. in Num. *At-* [Orig.] *tendite, ſi forte poſſimus liberalitatem Dei largiorem ipſis ſuis promiſſionibus oſtendere. Hoc eſt ſolum, quod promiſit Deus, vt virga eius, quem elegerit, germinet. Vbi verò ad rem venitur, vt quod promiſſum eſt, oſtendatur impletum, non vnum illud, quod promiſſum fuerat, effectum dicitur, ſed vide quanta addantur. Ait enim: Ecce germinauit virga Aaron, & produxit frondes, & protulit flores, & germinauit fructus: Vnum promiſit Deus fructum, in virga, & dedit plures.* Sic in re ipſa largior Deus inuenitur, quàm in promiſſis. Ex Dei ore aſſerebat Paul. 1. ad Cor. 15. *In Chriſto omnes viuificabun-* [1. Ad *tur.* Quid ſimplicius? Omnes mortui dicuntur vi- Cor. 15.] uifiandi per Chriſtum: omoes in vitam ibimus. Et poſt pauca ait: *Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione, ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute. Seminatur corpus animale, ſurget ſpirituale.* In primo reſurrectio promittebatur, vita omnibus recuperanda proponebatur; in ſecundo non ſola vita, ſed inſuper quatuor perfectiones ibi inueniendæ proponuntur, nimirum quòd ſurgent in incorruptione, io gloria, in virtute, & ſpirituales, vt oſtendatur, quàm ſæpe à rei effectu vincatur diuina promiſſio. Ait vbi ſupra Orig. *Sicut in ijs* [Orig.] *promiſſionem ſuam Deus in quadruplum dedit, & multo plura, & pretioſiora largitus eſt, quàm promiſit, ita multo magis in omnibus ſcripturæ locis, vbi aliqua Dei promiſſio continetur, ſiquis tamen ad eam peruenire mereatur, in futuro multipliciter præparabitur.* Felix qui Dei promiſſiones attigerit, proculdubio plura ioueniet, quàm ſibi perſuaſerat ex promiſſis. Ioan. 11. promiſerat Dominus Marthæ: *Reſurget frater tuus*; vbi autem ad rem veotum eſt, vocauit Ieſus Lazarum; *Et ſtatim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis*, &c. Non ſolùm reſurgit, ſed & ligatus pedes inſtitis ambulat duplicato miraculo; vt dicat Theophilact. *Et miraculum erat* [Theoph.] *verè videlicet moueri coniunctum miraculo reſurrectionis.* Sic duplo maius in re præſtat, quàm verbis promiſerat.

§. V.

In Ieſu non admittenda diuiſio, ſed amanda vnitas, & integritas.

ELigendis à populo diuiſoribus, & meoſuratoribus ait Ioſue: *Diuidite vobis terram in ſeptem partes*, &c. non ait; afferant ad me, vt diuidam; ſed ipſi pergentes diuidite. Et cur ipſe non magis diuidat? Vt Ieſu nomine gaudebat, ſic ablegat à ſe diuidendi munus, vt ſciamus in Ieſu nullam diuiſionem debere admitti, ſed perfectam vnitatem, & integritatem inueniri. Vnum, & indiuiduum habes in Ieſu, in alijs extra illum nunquam non viget diuiſio. Gen. 25. de conce- [Gen. 25.] pto fœtu querenti Rebeccæ reſpondit oraculum diuinum: *Duæ gentes in vtero tuo, & duo populi de ventre tuo diuidentur.* Quæ verba ponderans

D. Hie

D. Hieron. in explanatione Pſalm. 44. ad Principiam, ſimul expendit Principiæ felicitatem, in eo, quòd ſe ſacrarat Ieſu, in quo nulla eſt diuiſio: Ait enim: *Rebecca pergit ad interrogandum Deum, & ſua reſponſione condigna audit oracula: Duæ gentes in vtero tuo, & duo populi de ventre tuo diuidentur. Illa duos generat diſſidentes; tu vnum quotidie concipis, parturis, generas Ieſum, vnione fœcundum, maieſtate multiplicem, trinitate concordem.* Felix, qui Chriſto habendo dat operam; nihil in illo diuidendum habet; nihil partiendum cum diminutione acquirit: vnus eſt Ieſus, & indiuiſus, ſed vnitate hac fœcundos, & multiplex, vt in illo habeantur omnia. Mundialis fœtus diuiſiones halat, diſſenſiones generat, nequit eſſe, niſi vbi eſt diuiſio, & diſſidium; de ſolo Ieſu venit indiuiſio, & in omnibus bonis perfecta vnitas.

Luc. 18. Hinc Luc 18. *Amen dico vobis, quicumque non acceperit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.* Expende illud: *ſicut puer*, Matth. 18. aiebat: *Niſi efficiamini ſicut paruuli.* Cur in Matthæo dixit: ſicut paruuli, & in Luca ait, ſicut puer? In Luca docebamur induere Ieſum, in quo maximè apparet vnitas, & indiuiſio, & ideò quod pluralitatem, & diuiſionem ſonabat, ſapienter fugit. Ait

D. Ambr. D. Ambr. ſerm. 53. *Niſi efficiamini ſicut puer iſte; non dicit, ſicut pueri iſti, ſed, ſicut puer, vnum elegit, vnum proponit. Non hunc de publico eſſe arbitror, ſed de cœlo, ipſe eſt enim de cœlo puer, de quo dicit Iſaias: Puer natus eſt nobis.* Vbi vnum & indiuiduum proponit ſumendum, & amplexandum; non loquitur de publico, non loquitur de mundo, ſed de cœlo, ſed de puero illo, qui natus eſt nobis; ſolus Ieſus eſt, qui indiuiſionem, & vnitatem affert nobis; mundiales enim fœtus ad diſſidia, & diuiſiones oriuntur. Velis, nolis, partienda tibi ſunt, & diuidenda etiam cum diminutione tua quæ à terris habes; at in Ieſu & indiuiſionem, & integritatem bonorum ſuſcipis.

Mar. 15. Mar. 15. de Ioſeph ab Arimathia dicitur: *Venit homo quidam diues ab Arimathia nomine Ioſeph: hic audacter introiuit ad Pilatum, & petijt ab eo corpus Ieſu.* Qui petijt corpus Ieſu, & habuit, diues dicitur, & cur non diues, qui habebat in eo totam, & integram plenitudinem? Ait D. Epiphan. orat. de

D. Epiph. Chriſti ſepultura: *Verè diues, vtramque enim ſubſtantiam Chriſti à Pilato, dono acceperas. Verè diues, ſiquidem margaritam illam, quæ omnem pretij æſtimationem excedit, ſecum exportare promeruerit. Verè diues: Sacculum namque plenum geſtabas, nempe ipſummet diuinitatis theſaurum.* Vt corpus accepit Ieſu, vtramque ſubſtantiam diuinam, & humanam accepit; ibi in vno habuit totam bonorum plenitudinem, & theſaurum diuinum.

Ruth. 2. Ruth. cap. 2. dicebat Booz: *Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias à Domino Deo Iſrael.* Plenam ei mercedem optat, quam quidem recepit, in eo, quod facta eſt progenitrix Ieſu. Ait Theodor. ibi:

Theod. *Finem conſecuta eſt Booz benedictio. Accepit enim Ruth plenam mercedem à Domino, vt quæ fuerit progenitrix benedictionis gentium.* Vt enim attigit Ieſum, nihil inde non plenum accepit, & integrum.

§. VI.

Quod ex Deo habes, validius eſt omnibus aduerſis.

TErræ partitiones ad ſe afferri mandat Ioſue, vt illas coram Domino largiatur; dicit enim: *Terram in ſeptem partes deſcribite, & huc venietis ad me, vt coram Domino Deo veſtro mittam vobis hic ſortem*, &c. Et cur neceſſum erat, vt in Silo coram Domino mitterentur, & darentur terræ ſortes, niſi vt inde acciperent firmitatem, & robur aduerſus contraria omnia? Quæ enim ex Deo veniunt, Deóque adſcribuntur, ſic firmantur, vt in iis plus poſſit, quod Dei ſunt, quàm innumera alia contradictoria. Num. 16. nota eſt contradictio Dathan, & Abiron, vt ſibi ærea thuribula fecerunt, quibus incenſa poſuere, quæ adolerentur Domino. Abſumpti denique ſunt miſeri rebelles, poſt quorum perditionem ait Dominus: *Præcipe Eleazaro filio Aaron Sacerdoti, vt tollat thuribula, quæ iacent in incendio, ignem huc, illucque diſpergat: quoniam ſanctificata ſunt in mortibus peccatorum: producatque ea in laminas, & affigat altari, eo quod oblatum ſit in eis incenſum Domino.* Perditis hominibus thuribulorum laminas affigi mandat altari, quæ verba ſic apud D. Auguſt. leguntur: *Et fac eas laminas ductiles circumpoſitionem altari, quoniam oblata ſunt ante Dominum.* D. Aug. Et cur laminas illorum thuribulorum circumponi mandat ante altare? Cur non magis abominatur thuribula eorum, quos ſic ſeuerè perdidit? Rationem inſinuat textus aiens: *Quoniam oblata ſunt ante Dominum*, quæ ante Deum oblata fuerant, id quo Dei erant, pro ſe habebant, ne proijcerentur, ſed magis ſeruarentur. Ait D. Auguſt. quæſt. 30. ibi. D. Aug. *Circumpoſitionem autem altari cur ex eis fieri voluit, addidit, dicens: quoniam oblata ſunt ante Dominum: non enim in eis reprobare voluit, quod à talibus oblata ſunt, ſed hoc potius attendit, ante quem oblata ſint: id eſt, quia ante Dominum, vt plus in eis valeret nomen Domini, ante quem oblata ſunt, quàm peſſimum meritum eorum, à quibus oblata ſunt* Sic tota malitia, & perditio rebellium non potuit officere iis, quæ ante Deum oblata fuerant; plus illis contulit ad manendum, id quo Dei erant, quàm offuit malitia perditorum. Nec dubites, quod ex eo, quo ante Dominum offeraris, multum roboris accipias aduerſus pericula omnia: & nulla aduerſus te poterunt mala tantum, quantum valet, quod te obtuleris ante Dominum. Hinc 2. Ad Corinth. 11. Paul. ad Corinth. 11. ait: *Deſpondi enim vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem, ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto.* Quia timebat Paulus, ne ſeducerentur fideles, & corrumperentur, & exciderent, & perirent; hoc fecit, nimirum illos deuouit Chriſto, ait enim; *deſpondi enim vos vni viro; virginem caſtam exhibere Chriſto*; & vt Chriſto ſunt exhibiti, ſupra omnia procedunt pericula. Vt dicat Paſcaſ. Pſalm. 44. Paſcaſ. in Pſalm. 44. *Omnis Eccleſia iure virgo, quia de viro Chriſto Ieſu ſumpta eſt, appellatur & ſponſa. Quæ propter nec ſeductione decipitur, nec violentia vincitur confortata in Chriſto, nec vllis perſecutionum generibus ſuperatur.* Sic roboratur, qui exhibetur Chriſto, de eiuſque procedit auſpicio. Huc trahe dicta ſupra libro 6. capite 45. 12.

Ioſue

Ioſue cap. 18. Itaque perrexerunt, & luſtrantes eam, in ſeptem partes diuiſerunt, ſcribentes in volumine. Reuerſique ſunt ad Ioſue in caſtra Silo. Qui miſit ſortes coram Domino in Silo, diuiſitque terram filiis Iſrael in ſeptem partes. Et aſcendit ſors prima filiis Beniamin per familias ſuas, vt poſſiderent terram inter filios Iuda, & filios Ioſeph. Fuitque terminus eorum, &c.

§. VII.

Auſpicatiſsima ſunt loca virtutibus praſtandis dicata.

NOn otioſè notatur locus, in quo miſſæ ſunt ſortes pro terra Iſraëlitis diuidenda, dicit enim: *Qui miſit ſortes coram Domino in Silo, diuiſitque terram*, &c. Expende illud; *in Silo*; quippè locus is erat religioſis virtutibus deſtinatus, vbi arca erat, & quò vniuerſi Iſraëlitæ conueniebant, vt diuinam gratiam ſolicitarent. Nec immeritò tot virtutibus ſacer locus eligitur, pro mittendis ſortibus, & pro hæreditate danda; nihil enim ab illo loco veniret niſi maximè auſpicatum.
Matt. 3. De Ioann. Baptiſ. dicit Matth. 3. *Venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudaa, & dicens. Pœnitentiam agite: Tunc exibant ad eum Ieroſolyma, & omnis Iudaa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur*, &c. Prædicaturus baptiſmum pœnitentiæ in deſerto Iordanis morabatur: cur non magis in mediis ciuitatibus? Vt Paulo iniunctum fuit officium prædicandi, ſic ipſe non in deſerto, ſed in hominum frequentia, in oppidorum conuentibus prædicabat. Cur Ioannes prædicaturus in deſertum abit? Erat deſertum nobilitandum frequentia virorum, qui Ieſum ſecuti miraculoſis panibus erant ſaturandi; ideò Ioannes ad locum tantæ virtuti deſtinatum confugit, vt inde auſpicium
D.Chryſ. ſuæ prædicationis caperet. Ait D. Chryſ. hom. 17. in Ioan. *Propterea in deſerto conuerſabatur Baptiſta iuxta Iordanem, quò omnes ſummo feruore ad baptiſma concurrebant, parum ſecularia curantes, & vt Chriſtum ſectarentur, triduo cibis omnibus abſtinebant.* In deſerto frequentia hominum viſenda erat, qui Chriſtum ſequerentur, qui propter ſequendum Chriſtum obliti ſunt panem manducare, & trium dierum ieiunium tolerabant, donec ſaturati ſunt diuinis è manibus. De loco ergo tantæ virtuti ſacro, non mirer, quod auſpicium prædicationis ſumat Ioannes. Huc trahenda dicta tom. 2. in Euang. lib. 6. cap. 8. §. 10. & tom. 4. lib. 18. cap 9. §. 2.

§. VIII.

Vbi diuini myſterij gratia adeſt, non ſpectandus eſt ordo natura.

MInimus erat Iacobi filius Beniamin, qui tamen poſt regias tribus in ſortibus tulit primas; ait namque: *Aſcendit ſors prima filiis Beniamin*: Sic ſæpe vbi myſteria fundantur diuina,
1. Reg. 16. ordo naturæ negligitur, & inuenitur primus, qui erat vltimus. Iſai. 1. Reg. 16. maiores natu filios repræſentabat ad regnum, quos repulſos videns aiebat: *Adhuc reliquus eſt paruulus, & paſcit oues*. Et qui vt paruulus, & minimus contemnebatur, factus eſt omnium primus, in regem vnctus? Et cur maiores contemnuntur, & minimus eligitur? Pulchrè rem tractat D. Baſil. Sel. orat. 14. inquiens: Baſil. Sel.
Rex ordi David prophetica manu ad regnum prouectus, & cœleſti approbatione dignitatem conſecutus, ſubitòque primus fratrum comperiebatur, qui poſtremus, ordoque natura cedebat gratia, & legis partus ſuccumbebat. Arcana erant regni exordia, neque ab ipſa natura illuceſcebat imperium. Quæ ad diuinæ gratiæ arcana ſpectabant, nullum in naturæ ordine veſtigium exhibebant. Cedit naturę ratio, & diſparet illius ordo, vbi diuinitatis confirmantur myſteria. Ioan. 1. dicit: *Erat autem Andreas frater* Ioan. 1.
Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne, & ſecuti fuerant eum. Inuenimus Meſſiam, quod eſt interpretatum Chriſtus. Et adduxit eum ad Ieſum. Ecce tibi Andræas frater minor Simonis eligitur, vt trahat maiorem fratrem ſuum ad Chriſtum; ſed & maior natu fratrem ſequitur minorem. Cur non potius è contra maior minorem ducat? Ait Beda ibi: *Non dedignatur maior minorem ſequi, quia non erat ordo atatis, vbi erat meritum fidei.* Vbi fidei merita penſabantur, & res iuxta diuinæ gratiæ menſuras procedebat; non erat ordo ætatis, nec naturæ iura æſtimabantur. Quidquid naturæ eſt, ſe abſcondebat, & vna ſpectabatur virtus gratiæ. Proh Deus, quàm tuæ virtutis eſt conſuetos creaturarum calles deſpicere! Quàm tuum eſt magnos præterire, & paruis deferre primas! Luc. Luc. 1.
1. ait Elizabeth ad Mariam: *Vt facta eſt vox ſalutationis tua in auribus meis exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Id quod ponderans D. Chry- D.Chryſ.
ſoſt. apud Metaphraſtem ait: *O res admirabiles, qua ſuperant opinionem! Qua in cœlo ignorauerunt Angeli, cognouit Ioannes, qui geſtabatur in vtero. Thronos latuit, & eum, qui geſtabatur in vtero minimè præterijt. Celauit Dominationes, & ei, qui erat in ventre, reuelauit myſterium ſuſceptæ carnis.* Ecce tibi, vt diuina gratia operante cõſuetus ordo rerum turbatur, & minimus eleuatur ſupra magnos, & ante datur paruulo diuini conſilij notitia, quàm Angelis.

Ioſue cap. 19. Et egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum Simeon per cognationes ſuas: fuitque hæreditas eorum in medio poſſeſſionis filiorum Iuda, &c. Hæc eſt hæreditas filiorum Simeon iuxta cognationes ſuas, in poſſeſſione, & funiculo filiorum Iuda, quia maior erat: idcirco filij Simeon poſſederunt in medio hæreditatis eorum, &c.

§. IX.

Ieſu adiungeris per ſolas animi virtutes.

PRæponitur in ſorte Simeon Iſſachari, licet Iſſachar maior natu fuerit ex Lia Gen. 30. & 35. Gen. 30.
& non ſolum Iſſachari præponitur Simeon, ſed & 35.
intra Iudæ ſortem admittitur. Et cur Simeon præponitur fratri maiori, vt adiungatur Iudæ, dum ait: *Fuitque hereditas eorum in medio poſſeſſionis Iuda?* Serarius quæſt, 6. putat hoc obſcurius

eſſe,

eſſe, quàm vt diuinum in eo enucleari arcanum poſſit. Ego autem crediderim, quamcumque illius prælationis cauſam fuiſſe, eam non aliunde, quàm ab internis animæ deſumptam virtutibus: vt enim in tribu Iuda Chriſti veri ſaluatoris noſtri erat proſapia, ſic qui illi adiungerentur, id habebant ex intimis animi virtutibus. Nemo non nouit, vt Ruth Moabita adiuncta fuit domui Iuda per nuptias cum Booz, & ita adiuncta, vt ex illa progigneretur Saluator mundi. Ait enim Matth. 1. *Booz autem genuit Obed ex Ruth.* Sed *Matth. 1.* quando multæ puellæ ſuppetebant tribui Iuda, quas Booz ſibi adiungeret, vt inde naſceretur Chriſtus; cur Deus eò rem deduxit, vt puella Moabita præferretur puellis Iudæis? Ruth patriam, propinquoſque ſuos reliquit, & idola omnia, vt ſe Iſraëlitis aſſociaret; in quo aſſimilabatur Ieſu, qui omnia reliquit, vt ſe nobis ſociaret, & ideò fuit omnibus prælata. Ait D. Ambr. *D. Ambr.* cap. 3. D. Lucæ. *Ruth intrauit Eccleſiam, & facta eſt Iſraelitis, & meruit inter maiores Dominici generis computari, propter cognationem mentis electa, non corporis. Hanc æmulemur, vt quia moribus hanc prærogatiuam meruit, nos quoque propter morum electionem in Eccleſiam Domini meritis ſuffragantibus adlegamur. Eius exemplo relinquemus paternam domum,*&c. Expende illa: *Propter mentis cognationem electa, non corporis*: vt enim Ieſu adiungaris, nihil magis attenditur quàm mentis cognatio; Solæ mentis dotes, & virtutes poſſunt facere, vt Ieſu adhæreas. Vis homo intra Ieſu ſortem excipi? Vis Ieſu maximè appropinquare, & in eo cæteris omnibus præferri? Hoc cura, vt eius æmuleris virtutes, vt mentem tuam aſſingas ad eius formam, & vt propinquus Ieſu, de eius ſorte putaberis. Ioan. 20. Magdalenæ appropinquanti obuiat Ieſus dicens: *Noli me tangere: Nondum enim aſcendi ad patrem meum.* Et cur non permittitur tangere Ieſum? Si Magdalena *D. Ambr.* non tangit, quis eum dignè tanget? Ait D. Ambr. ibi. *Qui vult Chriſtum tangere, ſua membra mortificet, & reſurrecturo ſimilis induat viſcera miſericordiæ, non ambigat renuntiare terrenis.* Ecce qui poteſt appropinquare Ieſu, nimirum qui miſericordiam induat, qui terrena abneget, qui ſimilis illi fiat virtute animæ, non corporis. Samuel 1. *1. Reg. 13.* Reg. 13. dicebat: *Quæſiuit ſibi Dominus virum iuxta cor ſuum, & præcepit ei Dominus, vt eſſet dux ſuper populum ſuum.* Virum dicit eligendum cordi diuino propinquum: de illo tamen dicebat Iſai. cap. 16. *Adhuc reliquus eſt paruulus, & paſcit oues.* Si paruulus, ſi contemptus erat in oculis patris ſui Dauid, quomodo vocatur vir iuxta cor *Baſil. Sel.* diuinum? Ait Dominus iuxta D. Baſil. Sel. orat. 14. *Tu mortali oculo corporis magnitudinem dimenſus miraris; ego verò quæ mihi ſoli videtur pulchritudo, eam exambio. Vbi anima theſaurum inuenio, ibi miratur oculus meus.* Expende illud *Vbi animæ theſaurum inuenio*; mentis enim cognatio, non corporis nos iungit Deo.

§. X.

Quod libenti animo proximis præbes, minimè à te alienas.

DE Sorte Iudæ datur hæreditas tribui Simeonis, dum dicitur: *Hæc eſt hæreditas filiorum Simeonis iuxta cognationes ſuas in poſſeſſione, & funiculo filiorum Iuda.* Ex quo maximè extollit tribum Iuda noſter Serarius quæſt. 4. in præſenti, quod ſine reluctantia partem iam habitæ ſortis conceſſerit Simeonitis. Sed illud notandum, quòd etiam poſt hanc conceſſionem dicantur Simeonitæ eſſe in poſſeſſione, & funiculo Iudæ, cum ait: *Hæc eſt hæreditas filiorum Simeonis in poſſeſſione, & funiculo filiorum Iuda*; & etiam ſubdit: *idcirco filij Simeon poſſederunt in medio hæreditatis eorum*, &c. nec vllum verbum ponitur, quo manifeſtè dicatur tribus Iuda ſpoliata fuiſſe hac parte, in qua fuerunt Simeonitæ. Cur ergo cum pars illa data fuerit à Iuda Simeonitis, amplius dicitur vel poſſeſſio, vel hæreditas Iudæ? Cur non magis nomen Iudæ ab illa tollitur, vel explicatur, vt iam nullo modo ad illam pertineat? Ioſue cap. 15. dicitur: *Caleb filio Iephone dedit partem* *Ioſue 15.* *in medio filiorum Iuda, ſicut præceperat ei Dominus, Cariatharbe patris Enac, ipſa eſt Hebron. Deleuitque ex ea Caleb tres filios Enac*, &c. Vt Caleb dicitur poſſediſſe Hebron, ſtatim explicatur, vt ex ea vrbe eiecerit primus illius poſſeſſores, nimirum filios Enac. Cur ſimili modo, vt dicitur Simeon poſſediſſe partem filiorum Iuda, non dicuntur excluſi Iuda filij ab ea parte? Filij Hebron non ipſi dederunt vrbem Caleb, ſed expugnati, & ceſſi illam ceſſerunt; & ideò explicatur eorum ſpoliatio in poſſeſſione Calebi: at Filij Iuda grato, & libenti animo dederunt ſortis ſuæ partem Simeonitis, quæ autem gratuito animo dantur, tunc magis putantur ab ipſo datore teneri. Adhæc aiebat Venantius Fortunat. in laudem Sigiberti Regis.

Muneribus largis replet tua gratia cunctos,
Vt mea dicta probes, plebs mihi teſtis adeſt.
O bonitas immenſa Dei, quæ diuite cenſu
Quod famulis tribuit, hoc putat eſſe ſuum.

Eſt hoc proprium munificentiſſimi animi, quod non perdat, ſed magis acquirat dona ſua; quod nihil à ſe datum putet amiſſum, ſed magis illud ſuum credat, quod dedit proximo. Monebat Dominus Luc. 12. *Vendite, quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt.* *Luc. 12.* Et vendi omnia, & dari pauperibus mandat, & inde ſacculos mandat comparari. Si omnia vendenda, & danda ſunt, ad quid ſacculi? Fiunt enim ſacculi ad aſſeruandam, & retinendam pecuniam; vbi nulla eſt retinenda, non ſunt neceſſarij ſacculi. Sed iubet Deus, vt omnia vendantur, & ſtatim dentur omnia, ad quid ergo parari ſacculos mandat? Sapienter iubet omnia dari, & ſacculos parari, vt doceat tunc maximè retineri, & ſeruari quaſi in propriis ſacculis, cum dantur. Quò ſpectans D. Orientius ait: *D. Orien.*

Ferre tamen poteris contempta hic munera mundi
Mitte ſecuturus, quæ duplicentur opes.
Nam ſeruata nimis, quæ mox bona, non tua ſunt,
Si tibi non ſerues, ſic erit, vt tua ſint.

Tunc ſeruantur tibi omnia, cum das omnia; tunc magis in tua poteſtate ſunt, cum ea libenti animo proximis egentibus impertiris.

Ioſue cap. 19. Cecidit ſors tertia filiorum Zabulon per cognationes ſuas, & factus eſt terminus poſſeſſionis eorum vſque Sarid. Aſcenditque de Mari, & Merala &c.

§. XI.

§. XI.

Ariditas cordis, & viſcerum cauenda.

ZAbuloni ſors venit in littore maris, ait enim: *Aſcenditque de mari*, &c. Raro in terrâ aridâ, & inaquosâ inuenitur, quæ aſcendat planta. De aquarum habent beneficio, quòd creſcant, & aſcendant vniuerſę plantæ; vt diſcat homo vnde debet aſcenſiones ſuas diſponere; nimirum de ariditate cordis, viſcerumque vitata. Quò (D. Iren.) ſpectans D. Irenæus lib. 4. cap. 76. monebat: *Præſta Deo cor tuum molle, & tractabile, & cuſtodi figuram, qua te figurauit artifex, habens in temetipſo humorem, ne induratus amittas veſtigia digitorum eius. Cuſtodiens autem compaginationem aſcendes ad perfectum.* Vt aſcendamus ad perfectum, retinenda ſunt in nobis veſtigia diuinæ manus. Sed qualiter hæc veſtigia ſeruabuntur firma, ne euaneant? Ait ipſe: *Habens in temetipſo humorem*, &c. Veſtigia in arido, & duro non manent; ideò qui amat Dei veſtigia in ſe retinere, humorem habeat; quo & curetur, & viſcera tenereſcant, & molliantur ad proximorum neceſſitates. De cuius humoris beneficio & firma in te Dei veſtigia habes, & creſces velut planta ad riuos aquarum fundata. Hinc (Eccl. 11.) Eccleſ. 11. *Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas.* Vbi Chald. complut. *Porrige eſcam tuam pauperibus.* Et quando hortatur, vt demus panem pauperibus, cur dicitur panis ſuper aquas mittendus? Quid aquæ cum pane dando? Ait Caten. Græca: *Cum ſympathia, & lachrymis fac eleemoſynam omni tranſeunti.* Petitur, ne panis dandus procedat de corde arido, de viſceribus aridis, ſed de humectatis teneritudine quadam compaſſionis. Quò ſpectat verbum illud: *Cum ſympathia*; eſt equidem ſympathia illa affectuum proportio, qua in te ſentias, quidquid calamitatis in fratre vides, & inde tenereſcas ad conſpectum illius. Non enim tanti æſtimatur apud Deum eleemoſyna, quæ de duro, & arido corde procedit, quanti æſtimatur, quæ de tenero, & compaſſiuo procedit animo Vt dicat (Olymp.) Olympiodor. ibi: *Cum lachrymis, & miſericordi affectu facite eleemoſynam; huius enim fructus tecum permanebit in ſæculum.* Huius enim fructus, nempe huius eleemoſynæ cum lachrymis, & miſericordi affectu factæ fructus permanet ſecuriſſimus Quæuis enim virtus, quæ de corde irriguo oritur, maximè creſcit & æternatur. Ideò de beato, (Pſalm 1.) & felici viro dicit Pſalm. 1. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit*, &c. Circa quæ D. (D. Ephr.) Ephræm ait: *Beatus cuius fuerit anima tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum habens ſine intermiſſione lachrymarum imbrem, à quo crebrius irrigatur. Beatus, qui plantat bonam plantationem in anima ſua, virtutes ſcilicet. Beatus, qui irrigat plantationes ſuas lachrymis, Chriſtum ſemper exorans, vt ſint fructifera, & acceptiſſima Deo.* Sic de irriguo corde naſcitur beatitudo, & coaleſcunt virtutes. Vnde Luc. 23. de ſe locutus Dominus ait: *Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* (D. Hilar.) D. Hilar. legit: *Si in humido ligno hæc faciunt*, &c. Ligno ſe humido comparat Dominus. Et cur (D. Hilar.) humido ligno? Ait D. Hilar in Pſalm. 1. *Huius quoque beati ligni non dedignatus eſt in ſe docere virtutem, cum pergens ad crucem ait: Quia ſi in humido ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Per humidi ligni exemplum nihil in ſe ariditati mortis obnoxium eſſe ſignificat.* Ecce tibi beati ligni virtutem inde putat à Ieſu monſtrari, quòd in humido ſit, & ariditatem fugiat.

Ioſue cap. 19. Cúmque compleſſet ſorte diuidere terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filij Iſrael poſſeſſionem Ioſue filio Nun in medio ſui, iuxta præceptum Domini vrbem quam poſtulauit Thamnath Saraa in monte Ephraim: & ædificauit ciuitatem, habitauitque in ea, &c.

§. XII.

Bonus princeps non aliam, quàm ſubditorum ſortem ſibi æſtimat.

CVm Iſraëlitæ vniuerſi ſuas in Terra ſortes accipérent, tunc & Ioſue accipit ſuam; ait enim: *Cúmque compleſſet ſorte diuidere terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filij Iſrael poſſeſſionem Ioſue* &c. Non antea quàm omnes Iſraëlitæ accepit Ioſue; quandiu enim aliqua tribus ſine poſſeſſione manſit, ſimiliter Ioſue voluit manere ſine illa; nec vllam ſortem amauit quam non haberent vniuerſæ tribus. Magnum in eo exemplar præbuit principibus, vt à ſe depellant fortunam, quam non habent ſubditi. De Theoderico (Theod.) Theodomiri filio ait Iordanus Epiſcop. in Hiſt. de rebus Geticis: *Inter hæc ergo Theodericus Zenonis imperio, fœdere ſociatus, dum ipſe in vrbe bonis omnibus frueretur, gentemque ſuam in Illyrico reſidentem, non omnino idoneam, aut refertam audiret, elegit potius ſolito more gentis ſuæ labore quærere cibum, quàm ipſe otioſe frui Regni Romani bona, & gentem ſuam mediocriter victitare.* Sic boni, & præſtantes viri principes ad ſubditorum ſuorum amant viuere fortunam, reſpuentes omnia magna, quæ ſui non pertingunt. Cautiſſimus in hoc eſt Moyſes vel cum Regiam Pharaonis reliquit, vt cum ſuis ſeruiret; vel eò maximè, quòd videns ſuos duriter propter ſcelera à Deo tractari, clamabat Exod. 32. (Exod. 32.) *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Cur ipſe deleri volebat, quando delebantur ſui? Ait D. Hieron. epiſt. ad Gaudent. (D. Hier.) *Vult perire cum pereuntibus, nec propria ſalute contentus eſt.* Bonus princeps nullum bonum æſtimat, quod non habeant ſui, nec ſupra eorum fortunam vult conſtitui; ſed vel in perditionem temporalem vult ire cum illis. Hos principes ſic in ſuos affectos crediderim promiſſos eſſe à Deo fidelibus ſuis, quando aiebat Iſaiæ, cap. 60. (Iſaia 60.) *Mammilla regum lactaberis.* Nec otioſè ait, quòd Reges habebunt fidelem populum ad mammillas, ſed vt oſtendat, quàm erunt affecti ad illum, nequid bonum ſibi arrogent ſine illo. Quò ſpectabat D. Bernar. (D. Bern.) ſerm. 12. in Cant. vbi extollens Moyſi facinus ait: *O verè hominem vnctum vnctione miſericordiæ. Loquitur planè parentis affectu, quam nulla poſſet delectare fœlicitas, exortibus quos parturiit. Verbi gratia, ſi diues quiſpiam mulierculæ pauperi dicat; Ingredere tu ad prandium meum, ſed quem geſtas infantulum, relinque foras, quoniam ploras, & moleſtus eſt nobis, nunquid faciet? Nonne magis eliget ieiunare, quàm expoſito pignore charo, ſola prandere*

cum diuite? Ita neque Moyſe ſedet ſolum introduci in gaudium Domini ſui, foris ſcilicet remanente populo. Nec vlli bono principi gratum eſt ad abundantiam, & fœlicitatem ire, cum ſui remaneant in penuria, & in infortunio. Sic principes deſignati à Deo populo ſuo, non differunt à matribus reſpectu puerorum, quos habent ad mammillas; ſed vt illæ minimè depellent à mammilla puerum, vt abeant in lautiſſima conuiuia; ſic nec principes Dei relinquent populum in egeſtate, dum ipſi ſunt in delitiis. Non aliter Ioſeph in fame Ægyptiaca
Geneſ.43. videns fratres ſuos Gen. 43. *Præcepit diſpenſatori domus ſuæ dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue conuiuium; quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.* Et quale conuiuium inſtrui mandat? Ait Philo ibi: *Interim cibi non valde lauti apponuntur, quod conuiuatori non liberet vti delitiis in publica penuria:* O verè regaliſſimum principem, qui etiam in die lætitiæ ſuæ cauit lautitias in conuiuio admittere, quando populus eius fame peribat!

§. XIII.

Præclari principis eſt, nil prius à populo accipere, quàm ipſe populo dederit.

POſt diſtributas ſortes vniuerſis, à populo accipit Ioſue partem ſuam; dixit enim: *Cum compleſſet ſorte diuidere terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filij Iſrael Ioſue filio Nun poſſeſſionem in medio; vrbem quam poſtulauit,* &c. Caleb vt ſupra vidimus Ioſue cap. 14. ante omnes, & poſtulauit, & accepit partem ſuam: Ioſue autem non antea poſtulat, nec accipit; ſed poſt datas ſingulis partes ſuas, ipſe petit, & accipit. Et cur ipſe non antea cum Calebo petiuit? Erat Ioſue populi princeps, ad cuius præſtantiam pertinet, quòd non accipiat ipſe à populo niſi de datis priùs. Quod
Ioſue.24. ponderans Origen. homil. 24. in præſenti ait: *Nec ipſe hæreditatem ſorte præſumpſit, ſed à populo accepit, & illi dat populus hæreditatem, à quo ipſe acceperat.* Expende cui principi dat populus hæreditatem, nimirum, *à quo ipſe acceperat.* Hoc præclariſſimum in principe, quod illi tribuat populus, qui ab illo accepit prius. Nec alios principes promittebat Dominus fideli populo ſuo,
Iſaia. 49. cum ait Iſaiæ cap. 49. *Erunt reges nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ,* ſiue vt ex Hebræo, *lactatrices tuæ.* Nutrix enim ipſa primùm confert infanti, quo alatur, & creſcat; nihilque ab illo ſperat accipere, niſi poſtquam illum nutriuerit, & aluerit. Sic principes dati à Deo populo fideli, nil prius amabunt, quàm dare populis, quo nutriantur, & creſcant, vt ipſi poſtea accipiant fœnus de ſuis primò exhibitis muneribus. Inde extollit Traianum Plinius in Paneg. inquiens: *Omnes antequam te viderent, adirentve recipi, incidi iuſſiſti* (incidebantur enim tabulis nomina eorum, quibus donaria principum parabantur) *te iam inde ab infantia parentem publicum munere educationis experirentur, creſcerent de tuo, qui creſcerent tibi, alimentiſque tuis ad ſtipendia tua peruenirent, tantumque omnes vni tibi, quantum parentibus ſuis quiſque deberet ::: Atque adeò nil largiatur princeps, dum nil auferat; non alat, dum non occidat. Contra largiatur, & auferat, alat, & occidat.* Hoc habeas quiſquis principatum ex Deo obtinuiſti, vt ſic accipias ſubditos, qualiter nutrices accipiũt infantes, vt creſcant de tuo, qui creſcunt tibi, vt de tuis donis parent dona tibi. Si princeps nolit dare, nolit etiam auferre; dum autem ipſe primus largiatur, ipſe primus dona exhibeat, auferat de ſuis, quod videatur bonum ſibi. Parcendum videtur principi, quod auferat à ſuis, quibus ille dederat prius; in eo enim eſt maxima eius gloria, & præſtantia, quod nihil accipiat, niſi id ſit de primò collatis donis ſuis. Vnde Dauid cum ingentem auri, argentive copiam templo ædificando parabat, inde maximè extollebat Dei regnum, & imperium 1. Paral. vlt. dicens: *Tua eſt Domine magni-* Paral.1.
ficentia, & potentia, & gloria, atque victoria, & tibi laus. Cuncta enim quæ in cælo ſunt, & in terra tua ſunt; Tuum Domine regnum, & tu es ſuper omnes principes. Tuæ diuitiæ, & tua eſt gloria, tu dominaris omnium ::: Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Maxima hæc gloria eſt principis, quòd nil ei præbeant ſubditi, quod priùs non acceperint ab illo.

§. XIV.

Quidquid verus Ieſus pertingit, maximè ornat, & illuſtrat.

QVam dirutam, & ſolo æquatam ciuitatem accepit Ieſus, & habitauit in ea, & ædificauit, vt ampliſſima, & illuſtriſſima fieret vrbs, quippè ait: *Ædificauit ciuitatem, habitauitque in ea.* Erat enim Thamnath Saraa tunc temporis Vrbs vilis, malè ædificata, vel certè, vt placet Saliano, & Serario, prorſus diruta; quam accipiens Ieſus Naue filius denuo excitauit, & ampliſſimè ædificauit, maximéque illuſtrauit. Et quò ſpectat hoc, quòd vnus Ieſus dicitur ciuitatem vilem, & dirutam accipere, eámque ædificare, & exornare? Planè ibi exprimebatur, quod quotidie fit in nobis à vero Ieſu Dei filio, qui quem capit locum in animis noſtris, quæ tangit corda, mirificè illa exornat, & ædificat. Ait Origen. hom. 24. in præſenti: Orig.
Si darem locum filio Dei in me: acceptum locum à me in anima mea Dominus Ieſus ædificaret eum, & adornaret, & faceret in eo muros inexpugnabiles, & turres excelſas, & ædificaret in me manſionem, ſi mererer, dignam ſe, & patre. Neſcit meus Ieſus locum, quem in nobis accipit, & inhabitat, in ruina, & vilitate relinquere, ſed ſtatim in eo multa decora excitat, validiſſima propugnacula ædificat, omnia eius ornatu candidiſſimo, precioſiſſimo nobilitat. Et quid tangit Ieſus, quod non maximè ornet, & illuſtret? Matth. 27. poſt Ieſum Matth. 27.
crucifixum: *Accepto corpore Ieſu Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo.* Mundum erat linteamen, & nouum ſepulchrum, quod accepit Ieſum; ſed vbi Ieſus illa tetigit, quis dicat qualem munditiem, & innouationem perceperunt inde ipſa? Ait Origen hom. 35. in Matth. *Puto autem magis munditiam ſindon illa habebat, ex quo inuolutum eſt corpus Chriſti, quàm prius: corpus enim Ieſu etiam in morte conſtitutum, quaſi corpus Ieſu mundabat omnia, quæcumque tangebat, & magis innouabat monumentum illud nouum, quod fuerat exciſum.* Quàm felix homo eſt, ad quem accedat Ieſus! Quàm felix homo eſt, qui debitè capiat Ieſum, à quo profectò & omnis vetuſtatis abolitionem, & omnis infirmitatis remedium, & maximum virtutum ornatum, & ſplendorem accipiet. Tene fide, & amore Ieſum,

& omnem vtilitatem exues, & omnem gloriam, Ioan. 20. & nobilitatem indues. Ioann. 20 cum Maria Magdalena eſſet ad monumentum Ieſu, ſtans foris, & plorans; acceſſit Ieſus, & ait illi: *Mulier, quid* D. Ambr. *ploras?* Quæ verba ponderans D. Ambr. ibi ait; *Mulier, quæ non credit, mulier eſt, & adhuc corporei ſexus appellatione ſignatur. Nam, quæ credit, occurrit in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, carens iam nomine ſæculi, corporis ſexu, lubrico iuuentutis, multiloquio ſenectutis.* Dum Chriſtum nec fide excipis, nullo bono inſignitis; at vbi accedens Ieſus fide ſentitur, omnia infirma reiicis, & vilia, & ad omnia perfecta habenda curris. Ieſus enim eſt, qui omnia nouo ornatu, nouóque ſplendore valet veſtire. Gen. 22. dicebat Dominus ad Abraham. *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli.* Et qualiter Abrahamides ad ſtel- D. Iren. larum ſplendorem deuenirent? Ait D. Irenæus lib. 4. cap. 15. *Doctus eſt Abraham repræſentatione, quod inter homines homo futurus eſſet filius Dei, per cuius aduentum ſemen eius erat futurum, quaſi ſtella cæli.* Sic vbi Ieſus ſe immiſcuit Abrahami ſemini, eius ſemen nouo lumine veſtiuit.

§. XV.

Quo minus de terrenis bonis in corde habueris, eò firmior eris in via virtutis.

ACcepit ergo Ioſue Tamnath Saraa, *ciuitatémque ædificauit, & habitauit in ea.* Et mirabar, quod Ieſus hanc vrbem ſibi elegerit, de qua Arias Montan. ait: *Vrbi huic ex regionis plaga Thamna, hoc eſt, Auſtralis nomen: ab arborum vero granceolentia, & ſoli ſterilitate Zarabh cognomen factum videtur.* Cur ergo adeò ſterilem, & vacuam bonis omnibus partem ſibi Ioſue aſſumpſit? Quærebat bonus virtuoſæ vitæ firmitudinem, quæ ſanè tunc eſt, quando magis terrena bona deficiunt. Vbi crucifixus Dominus emiſit ſpiri- Matth. 27. tum, ait Matth. 27. *Terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.* Et ſimul pedes Ieſu viſebantur firmiter fixi in cruce, & terra moueri & quaſi fugere. Crede mihi, vbi terrena bona remouentur, & fugiant, pedes hominis maximè firmantur in via virtutis. Orig. Pro quo aiebat Orig. hom. 35. in Matth. *Beatus eſt autem, & cui terra, & omnia terrena mouentur; propterea enim & à Chriſto ſunt mota; nec mouebuntur pedes eius, nec dicet, Mei autem pene ſunt moti pedes.* Equidem cui terrena mouentur, vt abeant ab oculis, vt abeant à corde; ſic manent in virtute fixi, & firmi pedes eius, vt vix ab illa dimo- 1. Reg. 4. ueri nequeant. Hinc 1. Reg. 4. clamantes Philiſthæi dicebant: *Quis nos ſaluabit de manu Deorum ſublimium iſtorum?* Vbi Septuag. poſuere: *Quis nos eruet de manu Deorum firmorum horum?* Quos noſter vocat Deos ſublimes, Septuaginta vocant Deos firmos, quippè in eo maxima eſt firmitudo in bono, quòd quis à terrenis bonis ſit ſublimis, ne illa affectu videat. Diſpareant neceſſum eſt, infima, & terrena bona ab oculis affectus tui, ſi amas maximè in virtute conſummari, confirmari. Luc. 21. Luc. 21. *Quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus, & donis ornatum eſſet, dixit: Hæc quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis* Matt. 24. *ſuper lapidem* Quibus dictis addit Matth. 24. quòd ſtatim diſcipuli interrogauerunt de glorioſo Ieſu aduentu dicentes. *Dic nobis quando hæc erunt? Et quod ſignum aduentus tui, & conſummationis ſæculi?* In euerſione templi annuntiata meminerunt & conſummationis ſæculi, & ſecundi Chriſti aduentus. At in ruina templi, in mundi conſummatione omnia oſtenduntur mutabilia, & peritura; in Chriſti ſecundo aduentu magis effulgebit ſtabilitas vitæ, magis apparebit firma bonorum æternitas. Vnde ergo diſcipuli coniungunt res adeò diſſitas, & de ruina, conſummatione mundialium rerum tranſeunt ad firmitatem, & æternitatem bonorum ſecundi aduentus? Planè ſapienter hæc coniunxerunt; vbi enim terrena diſparent, & mundialia abſcedunt ab humanis affectibus; ſic firmamur in virtute, vt Deus, & virtus videatur in nobis æterna. Ait D. Ambr. lib. 10. in Lucam: *Fit* D. Ambr. *autem Domini ſecundus aduentus in defectione mundi, quando poſſumus dicere, Mihi autem mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Sed hunc virum mundi defectus ſi in ſuperioribus inuenias, vt conuerſatio eius in cælis ſit, tunc deſtruetur templum corporale, lex corporalis, paſcha corporale, audeo & dicere, Chriſtus temporalis, vt fuit Paulo, antequam crederet, quia in eo, cui mundus deficit, Chriſtus æternus eſt.* Planè æternari poteſt & virtus & Chriſtus in eo, cui mundus propter Deum deficit.

CAPVT XIX.

Aſyla deſignantur.

TEXTVS HISTORIA.

POST aſſertas vnicuique tribui poſſeſſiones, nihil prius cordi fuit Deo, quàm in rem deducere, quod pridem dixerat de ſtatuendis ciuitatibus, quæ ius aſyli haberent. Hæ fuere Cedes, Sichem, Hebron, Boſor, Ramoth, Gaulon; ad quas confugeret, qui occiſo fratre innocens probaretur, nec ab illis impunè diſcederet, niſi poſtquam vita functus fuerit Summus Sacerdos. Non equidem ibi dabatur ſcelerũ impunitas, ſed perfugium duntaxat ſtatuebatur innocentiæ.

PARS MORALIS circa textus literam.

DE Aſylis Iſraelitarum locuturus libenti animo meditor, quod mihi parauit aſylum Ieſus meus, nimirum ſi non moriatur, ſed viuat quidquid Chriſtiani Sacerdotij in me reſidet.

Ioſue cap. 20. Et locutus eſt Dominus ad Ioſue dicens; Loquere filiis Iſraël, & dic eis; Separate vrbes fugitiuorum, de quibus locutus ſum ad vos per manum Moyſi, vt confugiat ad eas, quicumque animam percuſſerit neſcius, & poſſit euadere iram proximi, qui vltor eſt ſanguinis: cum ad vnam harum confugerit ciuitatum, ſtabit ante portam ciuitatis, & loquetur ſenioribus vrbis illius, ea, quæ ſe comprobent innocentem: ſicque ſuſcipient eum, &c.

Patentiſſimè

§. I.

Patentiſſimi Dei Spiritus eſt, quòd in primis damna innocentum caueantur, etiam cum nocentum impunitate.

QVando lege politicâ viodicta permittebanior, moltus eſt Deus io tollenda occaſione innoccotis caſtigandi, iubens in præſenti, vt aſyla conſtituantur, nimirum eiuitates refugij, *vt confugiat ad eas, quicunque animam percuſſerit neſcius, & poſſit euadere iram proximi, &c.* Et ſanè Deus acerrimus erat perſecutor homicidarum, & contra illos ſic caucbat Exod. 21. (Exod. 21.) *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo euelles eum, vt moriatur.* Qui ſic acer erat in homicidas, vt nulla illis aſyla permitteret, nec ipſum diuinum altare; cur modo tantus eſt in parandis aſylis pro homicidis inuoluntariis? Cur noo potius omni homicidæ ſpem tollit immunitatis, vt ſic magis homicidia caoeantur? Cur mauult inter leges de homicidis perdendis prouidere refugia, quibus ſaluentur homicidæ inuoluntarij? Sanè Spiritus diuinus eò propeoſiùs tendit, ne quis innocens patiatur. (Num. 5.) Sic Numer. 5. *Vir, cuius vxor errauerit maritúmque contemnens dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiuerit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inuenta in ſtupro: ſi ſpiritus Zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem ſuam quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur: adducet eam ad Sacerdotem, & efferet oblationem pro illa, &c.* Sic multis coram Deo, & Sacerdote probari, & examinari Deus mandat ſuſpicionem adulterij. Sed cur non magis cum manifeſtis adulteris percutiantur etiam ſuſpectæ fœminæ de tam nefario crimine apud diuiniſſimum caſtitatis vindicem? Planè Deus etſi maximè oderit adulteria, cauit tamen non conuictas, ſed ſuſpectas committere iudicio hominis, qoi falli poteſt, & innocentem percutere. Nunquam enim Deo placere potuit iudicium, in quo ex ſe æquè periclitantur oocentes, ac innocentes. Quò crediderim reſpexiſſe catenã Græcam, eum dicit: *Velut hoc lege cauere Deus, conſcius, quam procliue eſſet ingenium eius gentis leui de ſuſpicione ſanguinem fundere; examen igitur Zelotypiæ ſibi, quem nihil preterit, reſeruari voluit, &c.* Etſi adulteria acerrimè perſequeretur Deus, quando tamen non clarum, & euidens probationi erat adulterium; ſapienter parauit ſuſpectis fœminis effugium, vt coram Deo, & Sacerdote ſiſterentur, nec mitterentur maritis, qui falſis ſuſpicionibus, & teſtimoniis vſi vel innocentem perimereot. Semper enim Deus amat eſſe cautum, ne innocens in pericula incurrat: adeò, vt pro liberandis innocentibus, oon æſtimet, quòd & nocentes euadant liberi. (Matth. 5. Chryſoſt.) Hioc de Deo dicebatur Matth. 5. *Pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos.* Quæ mednatus D. Chryſoſtom. hom. 13. inter opera Imperfecti ait: *Cautè poſuit, ſuper iuſtos & iniuſtos, non ſuper iniuſtos, & iuſtos. Quia omnia bona Deus non propter omnes homines dat ſuper terram, ſed propter paucos ſanctos. Contentus eſt enim magis, vt peccatores contra meritum ſuum bonis Dei fruantur, quam vt iuſti contra meritum ſuum à bonis eius fraudentur.* Expende ab illis: *Contentus eſt enim magis, &c.* quippè diuinus Spiritus contentus eſt magis, vt euadant nocentes, quàm quod innocentes perimantur. Vt diſcas, quàm longe à Dei Spiritu ſint illi, qui ſtulto zelo iuſtitiæ ea faciunt, vt nocentes inueſtigent; quibus etiam innocentes poſſunt periclitari. Hoc dixerim propter nonnullos iudices, qui quæſtionibus reorum nimiam acerbitatem addunt, & ſupra ipſas leges tormenta exacerbant, & tegnas fallaces adhibent, vt extorqueant delicta, quæ puniant, rati magnum inconueniens, ſi adhibitis, qoæ lex poſtulat, & ratio permittit, reus poſſit euadere liber. Nec reputant, quàm maius ſit ineonueniens, quòd illis vel innocentes poſſint cogi in pœnam ire. Sanè ij alieniſſimi ſunt à Dei Spiritu, & à ſenſu omnium prudentum communi, qui peractis, quæ ratio humana, & lex poſtulat contentus magis eſt, vt rei immunitate fruantur, quàm vt innocentes affligentur. Sic etiam alij nimis ſcelerum perſecutores malunt aliquem reum habere inauditum, quàm ſi audiat, eas excuſationes prætendat, quibus non poſſit conuinci. Proh ſtultiſſimus iuſtitiæ zelus, qui ne reus euadat, innocenti etiam occludit datam à natura, & Deo defenſionis viam. Mihi credant, nunquam talis zelus venit à bono ſpiritu, cuius eſt innocentibus ſubuenire; etiam ſi neceſſum ſit, quod inde nocentes ſimili fruantur beneficio. Ait enim D. Nazianz. orat. 19. (Nazianz.) *Multo ſatius eſt ob eos, qui digni ſunt, indignis quoque largiri, quâm dum metuimus, ne de indignis bene mereamur, dignos etiam beneficio fraudare.* Ad quam ſententiam ait Elias Cretenſis, *Hanc ſententiam mutuatus eſt ex Demoſthenis oratione de corona: cuius hæc ſunt verba: Præſtat propter dignos indignis etiam honorem habere, quam dignos merito honore ſpoliare propter indignos.* Hoc diuina, & humana ſapientia ſanxerunt, vt bonis, & innocentibus ſuus ſemper honor habeatur, ſeruetur, etiam ſi inde naſcatur, quod indigni & rei, non ferant ſuam pœnam; quod reſpectu illius, aut nullum, aut parum cenſetur à Deo, & ſapientibus inconueniens.

§. II.

Apud ſolum Ieſum nocentes, & innocentes refugium habent.

SEx ponuntur in Iſraele ciuitates refugij, in quibus non vniuerſi, ſed qui ſe probauerint innocentes, ſaluantur. Ait enim; *Stabit ante portam ciuitatis, & loquetur ſenioribus vrbis illius, ea, quæ ſe comprobent innocentem, ſicque ſuſcipient eum,* &c. Non prius in ciuitate admittitur, vt eius refugio gaudeat, quàm ſe innocentem probauerit. Crede mihi, qui nocens eſt, nullo capitur loco, ſolus Ieſus eſt, qui innocentes, & nocentes ad vitam capit. Quò reſpiciens D. Paul. ad Epheſ. (D. Paul.) cap. 3. *Vt det vobis ſecundum diuitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum eius in interiore hominem; Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati, & fundati, vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, ſublimitas, & profundum.* Et quæ eſt latitudo in Chriſto? Sanè latitudinem dixit, vt repellat anguſtias legis veteris, cuius ſex ciuitates nec vnum reum in ſalutem capiebant; at Ieſu refugium adeò latum eſt, vt capiat nocentes, & innocentes, illos vt ſeruet, hos vt in vitam conuertat. Aiebat Arnold Carnotēo. orat. in illa verba: (Arn. Carn.) *Pater ignoſce illis*, &c. Vbi ſic: *Latitudo charitatis in Chriſto*

celi amplitudine vniuerſa complectitur, cum agris infirmatur, cum iis, quibus eſt ſcandalum, vritur. Extendit ſe, & ſuperfertur afflictis affectu nutritio: expanſiſque alis pullos implumes aggregat, & fouet; & protegit, & ſeipſam in tutelam paruulorum exponens, negligit; neque, alios vt defendat, formidat. Iuſtum & impium ſimul complectitur; alterum, vt reſurgat. Hæc eſt chriſtiani refugij latitudo; non expectat innocentiæ probationem, vt admittat; ſi iuſtus, & innocens ſis, admitteris, vt ibi ſtare poſſis in innocentia, & iuſtitia. Si autem iniuſtus, & peccator fueris, omniumque reus conuincaris criminum, nihilominus admitteris, vt ibi confotus reuiuiſcas, & reſurgas in vitam. Nemini Ieſus meus negat refugium. Matth. 27. poſt crucifixum Dominum oſtenſum ait: *Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones, vnus a dextris, & vnus a ſiniſtris.* Et principes quidem iis ſociis pœnæ datis volebant Ieſu obſcurare virtutem; at Ieſus cur in conſortium crucis hos latrones admiſit? Pulchrè ait Arnold. Carnot. vbi ſupra: *Huius latitudinis myſteria Chriſtus etiam inter ſupplicia commendans, in eo, quod expanſis manibus, eleuatáque læua, & dextera inter latrones ſe medium exhibebat, volebat intelligi commune eſſe illud beneficium; & non ſolum bonis, ſed & impiis, quod agebatur, proficere, & ſe potius medicamina illa ægris propoſuiſſe, quam ſanis: & gratia illa, pari libertate donaſſe eos, qui de libera, & eos, qui nati fuerant de ancilla.* Tam ampla eſt mei Ieſu latitudo, qui omnes ex ſe capit, neminem excludit, etſi multorum flagitiorum reum conuictum. Huc trahenda dicta ſupra tom. 2. de Chriſto figur. lib. 5. cap. 9. §. 26.

Matth. 27.

Arn. Carn.

§. III.

Ad ſedandam Dei iram non tam aſſumenda innocentiæ teſtatio, quàm culparum confeſſio.

IVbetur homicida inuoluntarius ſtare pro foribus ciuitatis refugij, ibique coram ſenioribus loqui ea, quæ ſe comprobent innocentem; ſic ait: *Stabit ante portam ciuitatis, & loquetur ſenioribus vrbis illius, ea, quæ ſe comprobent innocentem.* Mirabar à Deo iuberi, quòd homo ſe innocentem clamaret; cum videam ſanctiſſimum iuuenem inter flammas Babylonis agentem Daniel. 3. ſic clamantem ad Deum; *Iudicia vera feciſti, iuxta omnia quæ induxiſti ſuper nos, & ſupra ciuitatem ſanctam patrum noſtrorum Ieruſalem: quia in veritate, & iudicio induxiſti omnia hæc propter peccata noſtra: Peccauimus enim, & iniquè egimus*, &c. Ecce tibi hic iuſtus cum eſſet, reum ſe, & peccatorem confitetur; ille autem ea profari cogitur, quæ ſe probent innocentem. Et quando iuſti etiam ſe reos clamant, cur homicida inuoluntarius ad ſalutem cogitur ſe probare innocentem? Inſinuabat textus cauſam præmittens: *Et poſſit euadere iram proximi, qui vltor eſt ſanguinis*; merito cum res cum hominibus eſt, vt liber quis euadat, cogitur ſe probare innocentem; cum autem res eſt cum Deo, tunc ſecuriùs agit, qui ſe reum, & peccatorem fatetur. Vt reſpectu hominum ille tutior, qui ſe probat innocentem; ſic reſpectu Dei tutior eſt, non qui ſe innocentem probat, ſed qui ſe fatetur reum Luc. 18. *Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, iniuſti: ieiuno bis in Sabatho, decimas do, &c. Et publicanus à longè ſtans:::percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.* Ecce tibi duo homines; alter ſe iuſtum probabat, & innocentem coram Deo, alter ſe peccatorem confitetur. Ille loquitur ea, quæ ſe innocentem probent, hic loquitur, & quæ ſe probent reum. Quid tunc? Vter euaſit liber? Non equidem qui ſe probauit innocentem, ſed qui ſe reum fuit confeſſus. Ait D. Auguſt. epiſt. 58. *Ille in corde contrito ſui accuſator accipitur, & obtinet veniam de confeſſis propter gratiam humilitatis; ſancto illo Phariſæo reportante ſarcinam peccatorum de iactantia ſanctitatis.* Non enim apud Deum, qui iactat ſanctitatem, qui innocentiam prædicat ſuam, ita tutè procedit, vt qui ſe reum, & peccatorem confitetur. Reatum prorſus tegit coram Deo, & ſanctis eius, qui reum ſe fatetur illius. Aiebat Mar. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* In aquarum ingreſſu ſeſe omnes nudant; ad ſalutem autem rei magis amant tegi, multiſque palliis operiri. Cur ergo Dominus iubet abiici veſtes, & baptiſmi nuditatem amari ab iis, qui ſalui fiunt? Ait putatus Hieron. de vera Circumciſ. *Omnique in procinctu baptiſmatis indumento nudati, ſola ſanctorum oculis confeſſione veſtimur.* Eſt in promptu veſtis, qua operiamur, qua excluſa omni nuditate appareamus coram Deo, & angelis eius ornati, & amicti, nimirum ſi nos reos confiteamur, & peccatores. Vbi mediat confeſſio, euanent perditionis pericula. Peccatori Adamo dicebat Dominus Gen. 3. *Maledicta terra in opere tuo*; Caino autem dicebat Gen. 4. *Maledictus eris ſuper terram*: hunc maledictioni tradit, illum minimè, ſed ſolam terram illius. Et quando ambo peccatores erant, imò, & damnoſius peccauit Adamus, quàm Cainus; cur Adamus maledictioni eripitur? Requiſitus Adamus ſtatim confeſſus fuit culpam dicens: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi*: qui ſic faſſus eſt crimen, ita illud operuit, vt ſeſe maledictionibus eriperet. Ait Tertull. lib. 2. in Mar. *Ideóque nec maledixit ipſum Adam, nec Euam, vt reſtitutionis candidatos, vt confeſſione releuatos. Cain verò maledixit, &c.* Quia loquebatur Cainus, quæ ſe innocentem probarent, Dei iram, & maledictionem incurrit; Adam autem & Eua vt confeſſi ſunt crimen, ſic in propriis perſonis liberantur à maledictis. De confeſſione habes plura in præſenti tomo, & in aliis.

Daniel 3.

Luc. 18.

D. Aug.

Marc 16.

Hieron.

Geneſ. 3.

Geneſ. 4.

Tertull.

Ioſue 20. Cúmque vltor ſanguinis eum fuerit perſecutus, non tradent in manus eius: quia ignorans percuſſit proximum eius, nec ante biduum, triduúmve eius probatur inimicus. Et habitabit in ciuitate illa, donec ſtet ante iudicium cauſam reddens facti ſui, & moriatur ſacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc reuertetur homicida, & ingredietur ciuitatem, & domum ſuam, de qua fugerat, &c.

§. III.

Deo maximè cordi eſt ſtudium pacis.

ETſi dabatur refugium homicidæ inuoluntario, vbi probata eius innocentiâ liber maneret,

tamen

tamen cogebatur à patria exulare; & manere in ciuitate refugij vſque ad mortem ſummi Sacerdotis. Ait enim: *Et habitabit in ciuitate illa donec, &c.* Et quando innocens probatus eſt, & dignus omni indemnitate, cur exul à patria detinctur? Cur non magis permittitur liber redire ad propria? Ait Rabbi Kamba apud Selarium quæſt. 5. *Exul eſt, vt eius, qui ſanguinem vlciſci parat, pacetur interea animus, dum eum, qui cædem fecit, à conſpectu remotum non videt.* Vel innocentem Deus exilio damnat ſtudens paci; vt interea dum ille abeſt, pacificentur vltorum animi. Sic Deo cordi eſt pax inter ſuos; neſcit enim dum adeſt, non

Matth. 24. oſtendere in ſe maximum ſtudium pacis. Matth. 24. petebant diſcipuli ex Ieſu, *Quod ſignum aduentus tui, & conſummationis ſæculi?* Quibus Dominus reſpondit: *Audituri enim eſtis prælia, & auditiones præliorum, &c.* Itaque pro ſigno vltimi aduentus Ieſu, in conſummatione ſæculi, quando conſumptis his mundialibus bonis, ſic redeat ad patrem, vt nunquam amplius hinc veniat, ponuntur prælia, & auditiones præliorum; & merito, clariſſimè enim oſtenditur Ieſu abſentia in ablatione pacis; vt eius præſentia clarè per pacem

Orig. procuratam monſtratur. Ait Origen. hom. 28. in Matth. *Sicut aduentus Chriſti in plurimis gentibus diuina virtute fecit pacem, ſecundùm quod dicit. Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis ::: ſic conſequens eſt, vt cum propter abundantiam iniquitatis refrigeuerit charitas multorum, & ideò dereliquerit eos Deus, & Chriſtus eius, iterum fieri prælia.* Cum præſentia, vel abſentia Ieſu, vel pax, vel prælia veniunt; vbi Deus, & Chriſtus eius adeſt, ibi pax procuratur, ibi pax regnat; cum primum Deus abeſt, ſtatim ſurgunt & prælia, & cædes. Huc ſpectent, qui Dei amant induere ingenium; induent enim illud, ſi paci æternandæ operam de-

1. Ad Corinth. 15. derint. Vnde monebat Paul. 1. ad Corinth. 15. *Igitur ſicut portauimus imaginem terreni: portemus & imaginem cæleſtis.* Sed in quo cœleſtis imagi-

D. Bern. nem portabimus? Ait D. Bern. in medit. cap. 1. *Oportet id, quod ad imaginem eius eſt, cum imagine conuenire, & non in vacuum nomen imaginis participare. Repræſentemus ergo in nobis imaginem eius in appetitu pacis, in intuitu veritatis, & in amore charitatis.* Expende illud; *in appetitu pacis*, in eo enim maximè Dei imaginem repræſentas, ſi pacem apperis; de eàque in omnibus æternanda ſemper ſatagis. Nec melius pacem æternabis, quàm ſi ad Ieſum ducaris, cuius præſentia omne prælium abi-

Cant. 3. git. Cant. 3. mirabundæ cæleſtes poteſtates clamabant: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij? En lectulum Salomonis*, &c. Quæ hæc conſequentia lectuli pacifici Salomonis de admiratione aſcendentis animæ? Modò prædicant aſcenſum eius, & ſtatim ad lectulum Salomonis oſtendendum tranſeunt. Sed quid cum aſcenſu lectulus habet? Equidem vt cœleſtes poteſtates mirabantur aſcendentem animam, rentes illam eſſe Salomonis veri ſponſam, eam ſtatim ſunt comitatæ, & deduxerunt vſque ad lectulum, in quo & pax, & quies æternatur. Nequit enim fieri, quòd Ieſu appropinques, quin ſtatim ſopitis præliis pax rutilet, & quies clareat.

D. Ambr. Ait D. Ambr. lib de Iſaac cap. 5. *Hanc igitur aſcendentem, & non reſiſtentem videntes, & meritorum eius odoribus delectata, agnoſcentes quoque Salomonis illius pacifici eſſe ſponſam, etiam comitatu ſedulo proſequuntur vſque ad lectum Salomonis, eo quod & vera requies in Chriſto debeatur. Lectus enim ſanctorum Chriſtus eſt, in quo vniuerſorum feſſa ſæcularibus præliis corda requieſcunt.* Euaneſcent prælia, & requies pacis exſurget, vbi noueris Chriſto Ieſu appropinquare.

Tom. 3.

§. V.

A morte Chriſti magnæ vtilitates in nos veniunt.

COgitur homicida inuoluntarius exulare extra patriam, vſque dum moriatur magnus ſacerdos; ſic enim dicit; *Et habitabit in ciuitate illâ, donec moriatur ſacerdos magnus ::: tunc reuertetur homicida, & ingredietur ciuitatem. &c.* Sic volebat Deus, vt mors magni Sacerdotis proficua eſſet iis exulibus, vt inde clareret, quàm ſit nobis vtilis mors Ieſu Sacerdotis veri. Sanè moriente Sacerdote magno Ieſu filio Dei, homicidæ, & latrones, & peccatores ſic afficiuntur, vt poſſint ingredi ciuitatem cœleſtem. Quæ enim vtilitates de Ieſu morte non deſcendunt? De ducatu populi Iſraelitici per Moyſem adminiſtrato locutus Exod. cap. 13. ait: *Circumduxit per viam deſerti,* Exod. 13.
quæ eſt iuxta mare, &c. at de Ieſu ait Matth. 12. Matt. 12.
Abiit Ieſus per ſata Sabbato; diſcipuli autem eius eſurientes cœperunt vellere ſpicas, &c. Expende vias, quas aggreditur populus ſub Moyſe, & quas aggreditur diſcipulus ſub Ieſu. Ille per viam graditur deſertam, ſterilem, inaquoſam: hic per ſata procedebat, hinc inde exurgentibus, & inuitantibus ſpicis. Et quando Moyſi aſſeclis adeò deſerta, & ſterilis via erat, cur diſcipulis Ieſu fructifera ſata applaudebant? In Ieſu eius mors, & paſſio è vicino oſtendebatur, de cuius beneficio non poterant non apparere omnia hominibus proficua, & valde vtilia. Ait D. Ambr. lib. de Iſaac cap. 6. in fine.
Moyſes per deſertum duxit populum Iudæorum, Chri- D. Ambr.
ſtus per ſeminata ducit: Chriſtus per lilia ducit, quia per paſſionem eius deſertum floret vt lilium. Vbi Chriſti paſſio, & mors affulget, nihil marcidum, & ſterile permittitur, ſed vel deſerta ipſa currunt in campos floridos, & fructiferos, vt inde eius aſſeclæ exaltentur, & viuant. Hinc Ioan. 21. cruci-
fixum, & mortuum Ieſum vnus militum lancea Ioan. 21.
percuſſit, & *continuò exiuit ſanguis & aqua.* In aqua præfigurabatur baptiſmus, quo Chriſtiani vniuerſi immergimur, ibique conſepelimur Chriſto. Cur ergo aquæ baptiſmo ſanguis adiungitur? Datur nobis aqua, vt mergamur, & conſepeliamur, ſanguis ad quid datur? Quando datur aqua, vt ibi immergamur, & conſepeliamur, neceſſarium fuit quod ibi etiam Chriſti ſanguis adderetur, ne immerſi maneremus ſemper, & ſepulti, ſed inde leuaremur in vitam. Vt enim aqua nos mergit, & ſepelit in ſe, ſic Chriſti ſanguis, & mors nos leuat, vt in alta poſſimus ire. Quò reſpiciens Tertull.
lib. de Baptiſm. cap. 16. *Vt nos faceret aqua vocatos,* Tertull.
ſanguine elatos, hos duos baptiſmos de vulnere perfoſſi lateris emiſit. Expende illud: *Sanguine elatos,* quippè ſanguis Chriſti ſummi Sacerdotis facit, ne hæreamus immerſi, & ſepulti, ſed inde in altum efferamur, & euolemus liberi in vitam.

§. VI.

Sanguis Chriſti diuinæ iræ flammas extinguit.

AD ſua permittitur ire homicida ille poſt mortem Sacerdotis magni, cum dicit: *Donec moriatur Sacerdos magnus ::: tunc reuertetur homicida, & ingredietur ciuitatem.* Quaſi in morte magni Sacerdotis non debeat iam vltorem homicidij timere. Et quando tota ratio exilij eò ſpectabat, quòd vltoris ira ſopiretur; cur etiam in Sacerdotis morte id ipſum non ſpectatur? Vnde enim conſtabat, quòd in morte Sacerdotis iam eſſet vltoris ira ſopita? Sanè ibi magis credo reſpectum fuiſſe myſterium Sacerdotis diuiniſſimi pro nobis occiſi, ad cuius ſanguinis præſentiam, vel feriſſimæ ſopiuntur iræ. Canebat enim Prudent. in Carm. contra Iudæos:

Vox euangelica Hyrcanas quóque feruida brumas
Soluit, vt exutus glacie, iam mollior amnis
Caucaſea de cote fluat Rhodopeius Hebrus,
Manſueuere Getæ, feruaſque cruenta Geloni
Lacte mero ſitiens exanguia pocula miſcet,
Libatura ſacros Chriſti de ſanguine potus.

Ecce tibi Getarum, Gelenorúmque cruenta feritas manſueſcit, & qui carnibus veſcebantur humanis, calentémque ſanguinem proximorum ebibebant, iam exanguia pocula bibunt, à ſanguine hauriendo abſtinent. Et vnde hoc? Ait Prudent. *Libatura ſacros Chriſti de ſanguine potus*, vbi ſibi Chriſti ſanguinem ob oculos poſuit, euanuit feritas, ceſſit ſanguinarius ſpiritus, flammantium irarum extincti ſunt ignes. Quæ feritas? Quæ violentia? Qui ignes non cedant ad diuiniſſimi Sacerdotis ſanguinem viſum? Armata Iſraelitarum manus gladios, ignémque parabat, vt perderet Hierichuntinos. Quorum vt à ſe depelleret ferociam mulier Ioſue cap. 2. *appendit funiculum coccineum in feneſtra.* Et vnde funiculus coccineus oculis obiectus tantos ignes extinguet, tam violentas ſedabit iras. In coccino illo repræſentabatur mors, & paſſio, & ſanguis effuſus diuiniſſimi Sacerdotis Ieſu Dei filij, quæ viſa feriſſimas quaſque iras valent comprimere, & extinguere ignes. Accinit Amœnus in Enchirid. Veteris teſtam.

Procubuit Hiericho, ſola aſtant atria Raab
Hoſpita ſanctorum meretrix, tanta eſt fidei vis;
Incolumis ſecura domo ſpectabile coccum
Ignibus aduerſis in ſignum ſanguinis offert.

Vbi pro ſe habet ſignum paſſionis, & mortis, & effuſi ſanguinis diuini Sacerdotis, quod ignibus obiiciat; ſecura eſt, nullum telum iam timet. Nulla enim ira, nulla violentia, nullus ignis non ſopitur, vbi videat & Ieſu mortem, & eius ſanguinem
Iſaiæ 19. effuſum. Iſaias cap. 19. *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini iuxta terminum eius. Et erit in ſignum, & teſtimonium Domino exercituum in terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis ſaluatorem.* Vnde Ægyptij tam propitium experti ſunt Deum; vt clamantes à facie tribulantis, ſtatim ſalutem, & protectionem extorqueant? Inſinuant illa verba rem; *Erit altare Domini in medio Ægypti.* Quod altare putat Cyrill. Alex. fuiſſe crucem Ieſu. Magis ego referrem iſtud altare ad ſacrificium agni, in quo Ægyptus prima videbat ſan-
D. Anaſt. guinem Ieſu. Ait enim D. Anaſt. Sinaita lib. 8. Exam. *Ægyptus prima vidit agni ſanguinem ad veſperam in domibus ſignatum ad ſalutem, & oſtendit agni Chriſti ſanguinem ad veſperam effuſum, domus domum Eccleſiæ colorantis.* Et tanto altaris ſanguine munita quas iras non extinguat hoſtium? Quas non impetret ſalutes? Huc trahenda dicta tom. 3. in Euang. lib. 14. cap. 7. §. 11. & alibi.

Ioſue cap. 20. Decreuerúntque Cedes in Galilæa montis Nepthali, & Sichem in monte Ephraim & Cariatharbe, ipſa eſt Hebron in monte Iuda. Et trans Iordanem contra Orientalem plagam Iericho, ſtatuerunt Boſor, quæ ſita eſt in campeſtri ſolitudine de tribu Ruben, & Ramoth in Galaad, de tribu Gad, & Gaulon in Baſan de tribu Manaſſe. Hæ ciuitates conſtitutæ ſunt cunctis filiis Iſrael, & aduenis, qui habitabant inter eos; vt fugeret ad eas, qui animam neſcius percuſſiſſet, &c.

§. VII.

Ieiunium luxuriam perimit.

QVæ trans Iordanem ponuntur vrbes refugij, vt tres ſunt, ſic oſtendunt tres virtutes, quibus propugnatur poſt baptiſmum. Sic enim in præſenti docent Gloſſa moralis, Lyra, & Carthuſ. quippè aiunt. *Poſt baptiſmum fuerunt tria remedia, ieiunium contra vitia carnalia; oratio contra ſpiritualia; eleemoſyna, quæ eſt opus pietatis valentis ad omnia.* Ecce prima refugij ciuitas poſt baptiſmum, nimirum, *Ieiunium contra vitia carnalia*; vbi enim ieiunium eſt, vim perdunt incendia carnis, luxuriæ faces. Luc. 18. dicebat Phari- Luc. 18.
ſæus: *Non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in Sabbatho, &c.* Vt ſe longè ab adulteris ſtatuat, vide, quo vſus eſt argumento, nimirum *Ieiuno bis in Sabbatho*; vbi enim ieiunium regnat, non præualere ſolet carnis concupiſcentia. Ait D. Ephræm D. Ephr.
in cat. Græcâ D. Lucæ: *Adulterij a ſe crimen remouens ieiunium iactauit, ſatietas enim ſtupri pater eſt, & in ſaturitate reperitur laſcinia.* Non abit in adulteria ieiunum pectus: à parte laſciuiæ conuiuia ſunt, regiæque epulæ quotidianæ; à parte victricis caſtitatis abſtinentia, & ieiunium eſt. Propone tibi ob oculos periculoſum luxuriæ cum caſtitate prælium. Hoc fuit Iudith cap. 12. vbi Iudith 12.
ait: *Factum eſt in quarta die Holofernes fecit cœnam ſeruis ſuis, &c.* Inſtructum eſt ab Holoferne conuiuium regium, & opiparum, ad quod vocauit Iuditham, cuius ardebat concupiſcentia. Adeſt illa lubens, nulli tamen carnali maculæ conſenſura; *& manducauit, & bibit coram ipſo ea, quæ parauerat illi ancilla eius, &c.* non de conuiuio Holofernis, ſed de abſtemiis epulis ſibi ab ancilla paratis mãducat. Vide modò in vnius cubiculi ſtadio duas validiſſimas acies; hinc Iudithæ caſtitas, illinc Holofernis luxuria; à parte Holofernis cæna eſt regia, conuiuium inſtructiſſimum; à parte Iudith abſtemiæ dapes ponuntur, non tam ad gulã, quàm paratæ ad ieiunium. Et vtri victoria venit? Sanè vbi abſtinentia, & ieiunium caſtitatis partem ſequebãtur, caſtitas vicit, & proſtrauit laſciuiam armatam conuiuiis.

D. Amb. conuiuiis. Ait D. Ambroſius lib. 10. epiſt. 82. *Iudith luxurioſe Holoferni haudquaquam inflexit conuiuio, ſola tutulo ſobrietatis deſperatum lacertis virilibus reportauit triumphum, patriam obſidione exuit. Exemplum euidens, quod illum terribilem bellatorem virum luxuria ſua emollinit, & hanc fœminam temperantia cibi fortiorem viris fecit.* Erat equidem Iudith in ſtadio pro caſtitate aduersùs laſciuiſſimum hoſtem, quem vt vinceret, cauit conuiuium, ſobrietatem cibi aſſumpſit. Et quem conuiuia comitabantur, in luxuriam mollefactus ibat, quæ autem cibi temperantiam ſibi adiunxit, ſic munita fuit, vt vniuerſam voluptatum tyrannidem detriumpharet. Neſcit enim luxuriæ mollities viuere, vbi confligitur cum ieiunio, & cibi temperantia. Sapienter enim dicit D. Ambro-
D. Ambr. ſius ſerm. 33. *Abſtinentiam indicamus corpori, vt à vitijs magis animam abſtinere poſſimus. Frænum enim quoddam eſt luxuriantis animæ corpus exhauſtum.* Sic perſuadet ieiunium, vt luxuriæ destructionem ſuadeat.

§. VIII.

Oratio tota debet eſſe ſpiritualibus intenta.

SEcunda ciuitas refugij, quæ poſt baptiſmum nobis proponitur, oratio eſt: aiunt enim Gloſſa, Lyra, & Chartuſianus de illa: *Oratio contra ſpiritualia*, quaſi in oratione illud ſemper debeat ſpectari, quod ſpirituale eſt, ſiue vt ſpiritus malum repellatur, ſiue vt bonum admittatur. Id
Matth. 6. quod etiam monebat Dominus Matth. 6. aiens: *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito, &c.* Et cur intra cubiculum clauſo oſtio, iubemur orare, niſi vt inſtruamur non tam pro viſibilibus iis, & temporalibus, ſiue malis depellendis, ſiue bonis procurandis, quàm pro ſpiritualibus orationi
Paſcaſ. operam dandam? Ait enim ibi Paſcaſius: *Clauſo itaque oſtio Deum orat, quiſquis ea, quæ à foris improbè ſe immergunt vi ſpiritus & obſerationis cuſtodia, funditus, ne ſubrepant, repellit. Appetunt enim noſtra interiora, & obſtrepunt ad cordis oſtium viſibilia, & omnia quæ huius vitæ ſunt temporalia. Propterea obſerandum eſt, & totus interior homo intrinſecus colligendus; &c.* Quia temporalia hæc, & viſibilia foris obſtrepunt, & conantur ſeſe immergere in animum orantis; ideò qui orat, ſeſe colligere, & obſerare ita debet, vt non pro temporalibus, caducisve, ſed pro ſpiritualibus inſtruat
Pſalm. 118. orationis certamen. Aiebat Dauid Pſalm. 118. *Clamaui in toto corde meo, exaudi me Domine, iuſtificationes tuas requiram.* Et merito clamorem ſuum, orationem ſuam audiendam putat, quæ ſtat pro diuinis iuſtitiis inueniendis, confirmandiſque.
D. Ambr. Ex quo monebat D. Ambroſius ibi ſerm. 19. *Et tu cum oras, magna ora: id eſt, ea ora, quæ æterna ſunt, non quæ caduca. Ora, quæ diuina ſunt, atque cæleſtia, vt ſis ſicut angeli in cælo. Noli orare pro pecunia, quia ærugo eſt: noli pro auro, quia metallum eſt; noli pro poſſeſſione, quia terra eſt. Iſta oratio ad Deum non peruenit. Non audit Deus, niſi quod ſuis dignum ducit beneficijs.* Nunquam non ſpectanda ſunt in oratione ea, quæ ad ſpiritum pertinent, ſi velimus, quòd oratio noſtra placeat Deo. De quibus multa dicta ſunt à 1. tom. in Euangel & per omnes reliquos.

§. IX.

Eleemoſyna præſtanda, niſi velis perire.

PRo tertio refugio poſt baptiſmum, à prædictis authoribus proponitur eleemoſyna; de qua dicunt: *Eleemoſyna quæ eſt opus pietatis valentis ad omnia* Et quidem validiſſimum præſidium eſt, quod venit à virtute eleemoſynæ, quo qui caruerit, non niſi ingens aliquod malum debet metuere. Hinc Apocal. 2. Angelo Epheſi dicitur iuxta Apoc. 2.
lectionem Gloſſæ: *Habeo aduerſum te, quod charitatem priſtinam reliquiſti, &c.* Et quidem Angelo Pergami dicitur, *Habeo aduerſum te pauca: quia habes ibi tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandala coram filijs Iſrael, edere, & fornicari, &c.* Si aduerſus Angelum Pergami, & alios, quorum crimina non parua refert, ait ſe habere pauca, dicens: *habeo aduerſum te pauca.* Aduerſus autem Epheſi Angelum iuxta gloſſam ſolum dicit, *habeo aduerſum te*, nec addit *pauca*. Et cur in hoc non ponit pauca? Andræas Cæſarienſ. Andr. Cæſ.
in Gloſſa referens, cur hic Epiſcopus reprehendebatur, ait: *Quod primam dilectionem, ſolitámque erga egenos beneficentiam remiſſiùs, quàm par erat, exerceret, id vitio vertit.* Erat in hâc culpâ iſte Epiſcopus, ſiue iſte Angelus, quòd in pauperes beneficentiam dimiſerat, ideo aduerſus illum non dicitur Ieſus pauca habere; non enim pauca, ſed multa, & horrenda habet Deus aduerſus eos; qui minimè inſtant eleemoſynis faciendis. Et quid non magnum timeat, qui in pauperes non eſt miſericors? Luc. 19. vt Zachæum traheret Ieſus dice- Luc. 19.
bat: *Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Ad quid oportebat Ieſum manere in domo hominis gentilis, & peccatoris?
Ait Chryſolog. ſerm. 54. *Cuius domum non intrauerit Chriſtus, ille ad diuinam non perueniet manſionem: & cuius hic ad menſam non ſederit Chriſtus, ille cæleſtem non accumbet ad menſam.* Crede homo, & nota periculum perditionis tuæ; ſi Chriſtum in paupere non receperis, non paueris; minimè pertinges tabernacula æterna, ſed excluderis vt cum purpurato diuite fameſcas, & ſitias in ſæculum ſæculi. Quære de eleemoſyna paſſim. Chryſolog.

CAPVT XX.

Vrbes dantur Leuitis.

TEXTVS HISTORIA.

SIne hæreditate adhuc manebat vna Leuitarum tribus; vt enim Deo erant dicati, ſic à ſe abdicabant hæreditatem terrenam. Ne tamen exulum, peregrinorúmve agerent vitam, prouiſum eſt à Deo, vt dono acciperent ex cæteris tribubus vrbes, quas incolerent, vt honeſtè, & vrbanè degerent. Diuiſi igitur ſunt in quatuor familias Leuitæ vniuerſi; diuinitúſque familia Caath de filiis Aaron primatum renuit; cui de Iudæ tribu, Simeonis, & Benjamin tredecim vrbes fuerunt electæ; quæ Sacerdotali familiæ magis conueniebant, quoniam in iis regia olim ſedes & Sacerdotalis collocanda erant. Inſuper reliquis

Caathitis decem aſſignantur vrbes ex tribubus ad Boream vergentibus Ephraim, Dan, & dimidia tribu Manaſſe. Nec non & familia Gerſonis primogeniti Leui tredecim vrbes accepit, quas ipſi dederunt Iſſachar, Aſſer, Nephthalin, & alia dimidia tribus Manaſſe. Tandem Merarirarum familiæ ad cripræ ſunt ciuitates duodecim, tam ex tribubus Ruben, & Gad trans Iordanem, quàm ex Zabulon, quæ cis flumen habitabat. Omnes itaque ciuitates Leuitis datæ, quadraginta & octo fuerunt, inter quas ſex illæ refugij ciuitates numerati deberent.

PARS MORALIS
circa textus literam.

AD Leoitarum habitationem accedimus, quorum vt vnus Deus erat portio, ſic inde nihil non ſanctum & diuinum mentibus noſtris affulgebit.

Ioſue cap. 21. Acceſſerunt principes familiarum Leui ad Eleazarum Sacerdotem, & Ioſue filium Nun, & ad duces cognationum per ſingulas tribus filiorum Iſraël; locutiq; ſunt ad eos in Silo Terræ Chanaan, atque dixerunt: Dominus præcepit per manum Moyſi, vt darentur nobis vrbes ad habitandum, & ſuburbana earum ad alenda iumenta. Dederuntq; filij Iſraël de poſſeſſionibus ſuis iuxta imperium Domini, ciuitates, &c.

§. I.

Efficaciſſima eſt in oratione ſimilitudo petentis cum eo à quo petimus.

DE filiis Ioſeph dicit ſuprà cap. 17. *Locutique ſunt filij Ioſeph ad Ioſue, & dixerunt*, &c. in præſenti autem dicit: *Acceſſerunt principes familiarum Leui ad Eleazar Sacerdotem*, &c. Et filij Leui, & filij Ioſeph agebant de hæreditate accipienda; & filij Ioſeph loquuntur de illa re cum Ioſue ſolùm; filij autem Leui in primis acceſſiſſe dicuntur ad Eleazarum Sacerdotem. Et quando illi ad Ioſue loquebantur, cur hi in primis ad Eleazarum tendunt? Erat Ioſue de filiis Ioſeph, Eleazarus autem ad Leuitarum ordinem pertinebat, vniquique autem ad ſuum contribulem, & affinem contendunt, vt efficacius ſua poſſint poſtulata reducere ad effectum. Efficaciſſima quippe eſt in oratione ſimilitudo, & affinitas morum petentis cum eo, à quo aliquid petit. Ex quo lib. de
Tertul. Orat. Tertull. vniuerſos oratores monebat: *Ab omni omnino confuſione animi libera debet eſſe orationis intentio, de tali ſpiritu emiſſa, qualis eſt Spiritus ad quem mittitur. Neque enim agnoſci poterit à Spiritu ſancto ſpiritus inquinatus, aut triſtis à læto, aut impeditus à libero. Nemo aduerſarium recipit, nemo niſi comparem ſuum admittit.* Planè ad ſimile ſe habitum efformet cum eo, quem muneratorem habet, qui velit ex eo obtinere efficaciter aliquod munus. Nemo non magis annuit ſimilibus. Tunc à Deo habebis, quod optas, cum eius ſimilitudinem indues. Matth. 15. clamanti Chananææ *Matth. 15.*
reſpondit Dominus: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus; at illa reſpondit & dixit illi, etiam Domine, nam & catelli*, &c. Deus dicebat *non*; mulier dicebat *etiam*. Vnde tanta mulieris præſumptio, quod ſibi audeat aſſerere, quod à Deo negatum ſibi viderat? Ex quo ſe canem vidit compellare, & tanti opprobrij patientia ſe agnouit Ieſu ſimilem, cuiuſdam neceſſitudinis compos facta, ſecura redditur de petito. Quò ſpectans Victor Antiochenus in cap. 7. Marci ait: *Ex* *Vict. Ant.*
illato probro, familiaris cuiuſdam neceſſitudinis occaſionem arripuit. Prudens fœmina de opprobrio accepto fecit neceſſitudinem, & affinitatem cum Ieſu; & inde non dubitat de accipiendo munere. Sic enim ſimilitudo, & affinitas facit orationes efficaciſſimas. Hinc latro crucifixus cum Domino clamabat è cruce Luc. 23. *Domine me-* *Luc. 23.*
mento mei, cum veneris in regnum tuum. Vnde latro viliſſimus audet à rege poſtulare memoriam ſui? Cur non magis timet à iuſtiſſimo rege vapulare? Ideò dicebat ille, Memento mei, id eſt, ſimiliter crucifixi. Ait D. Cyrill. Ieroſol. Catecheſ. *D. Cyrill.*
13. *Non dico, vt operum meorum memineris: hæc enim metuo, ſed omnis homo afficitur ad comitem ſuum: ſimul tecum eo ad mortem, memineris comitis tui.* Nil aliud proponebat, quàm id, in quo habebat aliqualem cum Deo ſimilitudinem, de ſimilitudine enim veoire ſciebat, quòd obtinere poſſet à tanto rege munera. Et quidem neceſſum eſt, vt Deo attempereris, & aſſimileris, vt valeas apud illum. Geneſ. 1. *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*, & alij legunt: *incubabat ſuper aquas*, eas fœcundans vt alites parturirent. Sed cur etiam ad fœcundandam terram non viſitur Spiritus Domini ſuper illam? Terra longè diſtat à Spiritu; at aqua tenuitate ſua magis appropinquat, & affinis eſt Spiritui; & ideò de Spiritu poteſt habere fœcunditatem, qua alites parturiat. Ait Theophilus *Theoph.*
Alex. lib. 2. ad Authol. *Spiritum, qui ferebatur ſuper aquas, largitus eſt Deus creaturæ, vt eius operâ poſſet producere viuentia, non ſecus ac homini animam tribuit, tenue tenui commiſcens.* Vt tenuis eſt Spiritus, ſic tenuis additur illi, ad virtutem producendi viuentia requiritur proportio, & affinitas inter eum, qui dat, & qui vult accipere.

§. II.

Ille ad Deum beneficum parentem, non iudicem pergit, qui mundiala omnia ab affectu depellit.

PLane Leui principes in præſenti ad Eleazarum Sacerdotem accedunt, dicit enim: *Acceſſerúntque principes familiarum Leui ad Eleazarum Sacerdotem*, &c. Et cur non priùs ad Ioſue accedunt, qui dux erat, & princeps populi? Supra cap. 14. ait: *Acceſſerunt itaque filij Iuda ad Ioſue, in Galgalis, locutúſque eſt ad eum Caleb*, &c. Et filij Iuda, & Caleb, & filij Ioſeph pro obtinenda hæreditate, minimè accedunt ad Eleazarum, ſed ad ſolum accedunt Ioſue. Cur ſimiliter Leui filij non prætermittunt Eleazarum Sacerdotem, & ſolum Ioſue conueniunt? Cur magis amant Eleazarum conuenire? Erat Eleazarus non paucorum Leuitarum pater, & omnium conſanguineus, qui vt in ſumma Sacerdotij dignitate erat, ſic vt pa-

rcos

rens omnium Leuitarum apparebat. Leuitæ autem vt ab omni mundiali poſſeſſione abſtinebant, vno Deo contenti, ſic præ omnibus tribubus hoc ſpeciale habebant, quod inter iudices diuiſores haberent parentem, ad quem confugerent. Hoc eſt enim priuilegium ſingulare eorum, qui mundialia, & terrena à ſe repellunt, qui ad parentem benigniſſimum Deum contendunt, cùmque parentem inueniunt, quando alij iudicem ſeuerum.

Ioann. 13. De Ieſu meo dicebat Ioann. 13. *Sciens Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem,* &c. Ecce tibi Ieſus oſtenditur iam iam tranſiturus ad patrem. Et in quo oſtendit, quod Ieſus tranſiturus eſt ad patrem? Ait: *ex hoc mundo*, faciens mundum terminum à quo; qui enim mundum ſic à ſe dimiſerit, vt nil eius ſecum vehat, is ad patrem pergit, & nunquam non patrem benigniſſimum inuenit. Pro quo & acutè, & ſapienter

D. Auguſt. D. Auguſt. tractat. 55. in Ioann. ait: *Ecce tranſitus. Vnde, & quò? De hoc ſcilicet mundo ad patrem. Spes membris in capite data eſt, quòd eſſent illum tranſeuntem ſine dubio ſecutura. Quid ergo infideles, & ab hoc capite alieni? Nonne & ipſi tranſeunt, quia non permanent? Tranſeunt planè, & ipſi, ſed aliud eſt tranſire de mundo, aliud eſt tranſire cum mundo; aliud tranſire ad patrem, aliud eſt tranſire ad hoſtem.* Commune habent omnes homines cum Ieſu, quòd tranſeant; ſed qui illi adhærent, tranſeunt ad patrem, qui ab illo alieni ſunt, tranſeunt ad hoſtem, & ad ſeuerum Iudicem. Et qualis eſt habitus tranſeuntium ad patrem, & tranſeuntium ad hoſtem? Aiunt illa: *Aliud eſt tranſire de mundo, aliud eſt tranſire cum mundo*; quippe longè aliter euenit iis, qui tranſeunt de mundo, vt enim à ſe mundum depellunt, ſic paternum euolant ad ſinum, nec in Deo aliud, quàm patrem poſſunt inuenire: Et aliter euenit iis, qui tranſeunt cum mundo, qui vt ſecum mundum animo infixum gerunt, ſic Deum non tam patrem inueniunt, quàm iudicem; non tam amicum quàm hoſtem. Proh fœlicitas hominis, qui omnia mundialia ex ſe vacuat propter virtutem tenendam, proculdubio ad patrem ibit:

Luc. 15. Luc. 15. prodigus ille omnia bona diſſiparat, & vel inuitus vacuatus iacebat omnibus bonis huius mundi: *In ſe autem reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus; ego autem hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum*, &c. Mirabar ego, quòd prodigus homo, qui omnia diſſipauerat ſua viuendo luxurioſè, non magis meminerit iudicem terribilem, quàm patrem benignum. Solent equidem magni peccatores frequentius terreri memoria ſeueriſſimi iudicis. Cur iſte nulla tangitur iudicis memoria, ſed totus ad patrem currit, & patrem inuenit.

Chryſolog. Ait Chryſolog. ſerm. 2. *Fames illi patrem dedit ſapere:* vt vacuatus erat vel inuitè omnibus mundialibus bonis, quibus poſſit viuere, ab illis tranſiens etiam affectu conuerſionis, ſtatim patrem inuenit, non iudicem. Pulchrè ad hæc Beda: *Iam ſcilicet ab eis, quæ forinſecus fruſtra illiciunt, & ſeducunt, in conſcientia interiora reducem faciens conſcientiam ſuam, dixit: Quanti mercenarij patris mei*, &c. Vbi ab illecebus mundialibus tranſiit, omnia terrena dimittens in ſe rediit, ſtatim in patrem incurrit; nihil ſeueritatis, aut hoſtilitatis expertus eſt, ſed paterna attigit viſcera. Expende illa: *Iam ſcilicet ab eis*, &c. vbi à mundialibus tranſierat, & non cum illis ibat; patrem inuenit. Sic ad patrem tranſiunt; qui tranſiuit de mundo; qui autem cum mundo tranſeunt, ſecum ſemper deferentes in corde affectum ad mundum; ij non patrem, non amicum inueniunt, ſed hoſtem, ſed iudicem. Amans illa Dei ciuitatem patriam mente percurrebat Cant. 5. & ait: *Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem, percuſſerunt me, & vulnerauerunt me: tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum.* *Cant.* 5. In ciuitate patria, in ipſo paternæ domus limine, nil paternum videtur inuenire, ſed inimicum, à quo vulneretur, & percutiatur. Vnde hoc? Ait D. Ambroſius lib. de Iſaac cap. 6. *D. Ambr.* *Tulerunt ei pallium, quia ſine integumento quis in illam cœleſtem ciuitatem debeat intrare, nulla deferens ſecum operimenta fucorum. Sunt etiam, qui requirant, ne qua anima exuuias ſecum vehat carnalis illecebræ, & concupiſcentiam corporalem.* Ecce tibi in paternæ domus limine, vt ſunt, qui requirant, ne quis ſecum mundiale aliquid deferat; qui enim cum mundialibus accedit affectibus, percuſſores inuenit, non amicos.

§. III.

Vnus Ieſus eſt, qui humanas mentes in mundi abnegatione facit quieſcere.

AB hæreditate terrena excluſi Leuitæ, modò accedunt ad Eleazarum, & Ioſue petentes ſibi dari habitationem inter Iſraelitas, ait enim: *Vt darentur nobis vrbes ab habitandum*, &c. Antea dederat Moyſes duabus tribubus & dimidiæ ſortes, ab illo tamen Leuitæ non petunt habitacula; modò cum Ioſue ſortes diſtribuit tribubus aliis, ſtatim accedunt Leuitæ & petunt ſibi dari habitationes. Et quando id non petierunt à Moyſe, cur à Ioſue petunt? Non Moyſe, ſed Ieſus eſt, qui homines mundiali omni ſubſtantia carentes, quales Leuitæ erant, habitatione quietis valet donare. Quò ſpectans Origen. homil. 17. in præſenti fatur: *Origen.* *Non enim potuit dicere Moyſes, vade vende omnia tua, quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me. Hoc eſt partem dare Leuitis. Nec potuit dicere Moyſes, quia qui non renuntiauerit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Hoc Moyſes dicere non potuit, idcirco ipſa habitacula Sacerdotum & Leuitarum diſpenſare non potuit.* Sanè non Moyſi, non creaturæ alicuius, ſed diuiniſſimi Ieſu poteſtas fuit homines à mundo exhæredatos, mundialibus omnibus renuntiantes, ſolo Deo contentos, in ſede quieta firmare. Quis enim ciuitates impleret hominibus, qui omnia renuntiarent mundialia; niſi Ieſus diuiniſſimi filius patris? Prouerb. 9. aiebat: *Prouerb.* 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem*, &c. Sto à communi ſententia Patrum, qui hæc ad ſapientiam incarnatam, nempe Ieſum referunt, cuius fuit in mundo ædificare domum Eccleſiæ. Sed illa ponderanda veniunt, nimirum *excidit columnas ſeptem*; quæ enim ſunt columnæ hæ, adeò firmæ, & ſtabiles, vt merito videantur eſſe columnæ; quæ non niſi per manum Ieſu excidi potuerunt? Solent enim communiter columnæ Regiarum non per manus regis, ſed per manus artificis excidi, & dolari: cur ergo neceſſum fuit, vt in ædificatione domus Eccleſiæ, eius columnæ non per alias manus, quàm per manus ipſius regis, ipſius incarnatæ ſapientiæ, ipſius Ieſu exciderentur? Sunt hæ columnæ euangelici prædicatores, qui excidendi erant à poſſeſſione, & amore ſæcularium rerum: in eoque firmandi, vt per mundi

abnega-

abnegationem diuino ſeruirent miniſterio; propterea nullis aliis manibus, quàm Ieſu manibus excidi potuerunt. Ad hæc dicebat Salonius: *Quomodo ergo excidit ſapientia columnas? Excidit ſanè columnas; quia mentes prædicatorum ab amore præſentis ſæculi; velut à ſua lapidicina ſeparauit, & ad portandam eiuſdem Eccleſiæ fabricam erexit.* Ne mireris, quod vbi excidendæ erant humanæ mentes ab amore ſæculi; tanto operi per ſe inſiſtat ipſa incarnata ſapientia, ipſe Dei filius Ieſus. Accinit Iſaias cap. 11. dicens: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit: vitulus & leo, & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Cur puer datur paruulus tot feris regendis? Solent pueri agniculos, vitulóſve ducere; at lupos, pardos, leones nec vir valet tractare. Cur ergo non magis dantur viri ſtrenui, qui leonum greges inter oues ducant? Cur ad hoc munus paruulus eligitur? Eſt hic puer paruulus ille, qui paulò minus quàm angeli minoratus eſt, qui ſolus poteſt facere, ne brutæ, feræve hominum mentes mundialibus paſcuis inhæreant, ſed euolent ad cœlorum ſublimia. Ait D. Gregorius PP. lib. 2. in Ezech. homil. 6. *Puer ergo nos paruulus minat, quia is, qui paulò minus, quàm angeli minoratus eſt, per charitatem, quam nobis tribuit, in hoc nos mundo mentem figere non permittit. Vnde & donis ſuis flagella permiſcet, vt nobis omne, quod nos in ſæculo delectat, amareſcat; & illud incendium ſurgat in animo, quod nos ſemper ad cœleſte deſiderium inquietè excitet.* O diuini pueri efficacia! Solus puer qui Ieſus eſt, carnaliſſimos, feriſſimóſque animos à mundo abſtrahit, vt quieti in ſublimibus cœlorum viuant.

Iſaias 11.

D. Gregor.

§. IV.

In ſolo Ieſu ſolida veritas inuenitur.

ERgo Leuitæ non à Moyſe, ſed à Ioſue petunt habitacula, cum ait: *Acceſſerunt principes familiarum Leui ad Eleazarum Sacerdotem, & Ioſue filium Nun, &c. vt darentur nobis vrbes ad habitandum, &c.* Nunquam id petierunt à Moyſe Leuitæ, nec etiam eum Moyſes aliis poſſeſſiones daret; ſed expectant Ioſue tempora, & tunc ad Ioſue accedunt, ab illoque habitacula expoſcunt. Et cur non à Moyſe, ſed à Ioſue habitacula poſcuntur Leuitis? In Moyſe figuræ, & vmbræ erant, in Ioſue, vt in mei Ieſu typo vera ſoliditas; qui autem ſolidas veritates amat ſapere, imò capere, tendat ad Ieſum, in quo vera ſapientium pabula ſunt, in cæteris tantùm vmbræ. Ex quo aiebat Origen. in præſenti homil. 16. *Ille ordo Leuiticus ſeu Sacerdotalis, qui Dei ſapientiæ, & ſcientiæ operam impendit, non potuit à Moyſe ſortem habitationis accipere, quia non erat Moyſes veritatis, ſed vmbra, & exemplaris miniſter. Ieſus verò Dominus noſter, qui erat ſapientia Dei, ipſe habitacula ſapientibus præbet.* Planè qui ſapit, à Ieſu petit, à Ieſu ſperat bona, qui ſolus eſt vera Dei ſapientia, & ſolidam veritatem attingit; non à Moyſe, non à creatura huius mundi, in quâ non veritas eſt, ſed figura, ſed vmbra. Nihil, mihi crede, ſolidum extra Ieſum, ſed adumbrata omnia inueniuntur. Ioan. 7. monitus Ieſus à ſuis propinquis, vt aſcenderet Ieroſolymam celebraturus diem feſtum ait: *Vos aſcendite ad diem feſtum: ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum, quia tempus meum nondum adimpletum eſt.* Ecce tibi nunc Ieſus cauet adire feſta, in quibus ſuæ manifeſtationis tempus non adimplebatur, ad illa tamen remittit propinquos ſuos. Sed quando ipſe cauebat illa feſta adire, in quibus eius manifeſtatio non futura erat, cur remittit illò propinquos? Cur non magis detinet illos, ne & ipſi aſcenderent? Propinqui illi non ad ſolidam veritatem affecti erant, magis rapiebantur vmbris, & figuris, ideò remittebantur ad feſtum, in quo non erat Ieſus. Qui autem ſolidas amat veritates, vnius Ieſu manifeſtationem expectat, qui longè à ſe abigit vmbras. Ait ibi D. Cyrillus Alexandr. lib. 4. cap. 35. *Vos igitur, qui vmbris adhuc inhæretis, qui Iudaicè affecti eſtis, aſcendite in hunc feſtum diem per vmbras celebraturi. Ego verò cui vmbra tam cordi non ſunt, non aſcendo. Expecto veræ ſolemnitatis tempus. Tunc enim in ſplendore ſanctorum cum eis conuiuam in gloria patris, quæ ſuper omnia fulget.* Sanè qui vmbras fugere amas, & vera gaudia, veráque bona cupit, fugiat omnia illa, in quibus Ieſus non apparet, expectet vnum tempus Ieſu, quando in gloria patris luceſcat cum ſanctis ſuis. Ibi enim in Ieſu vera ſunt omnia, & ſolida; in reliquis huius mundi bonis non inuenies niſi vmbras. Huc trahe dicta tomo 2. de Chriſto figur. lib. 5. cap. 18. §. 28. & in præſenti ſæpius. Supra lib. 6. cap. 5. §. 9.

Ioan. 7.

Cyr. Alex.

§. V.

Præſtantes viri, vel à carnaliſſimis, & temporaliſſimis poſſunt accipere, quo æternum viuant.

MIrabar, quòd Leuitæ petituri habitationem remittantur ad populares duces, ait enim: *Acceſſerunt principes familiarum Leui ad Eleazarum Sacerdotem, & Ioſue filium Nun, & ad duces cognationum per ſingulas tribus filiorum Iſraël, &c. Dominus præcepit per manum Moyſi, vt darentur nobis vrbes ad habitandum, &c.* Eſto, quòd Leuitæ ab Eleazaro Sacerdote habitacula petant, cur non detrectant adire pro habendis illis duces populares? Erant Leuitæ viri Deo dicati, quorum portio Deus erat; cur ergo viri tanti non magis cauent habitacula à ducibus temporalibus petere? Sanè ibi inſtruebantur viri Dei, viri præſtantes virtute, ne detrectent carnalium etiam conuictum & conuerſationem, vt qui de carnalibus, & de temporalibus viris poſſint accipere, quo in æternis gaudeant manſionibus. Matth. 27. *Cùm autem ſerò eſſet factum, venit quidam homo diues ab Arimathæa nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu, hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu.* Bonus Ioſeph vt peteret, & haberet Ieſum, ad Pilatum acceſſit, tantúmque theſaurum æternitatis de manu Pilati intendebat accipere. Quem viri prophetæ à cœlis petebant, & de manu patris expectabant, eum Ioſph à Pilato poſtulat. Cur non magis ab omnipotenti Deo? Cur non magis à cœleſtibus poteſtatibus? Hæc eſt vita noſtra mortalis, vt agentes in ea viri præſtantes virtute, vel ex ipſis mundi fœcibus poſſint theſaurum immortalitatis acquirere. Id ſtupens ponderabat D. Epiphan. orat. de Chriſti ſepultura, inquiens: *Introiuit mortalis ad morti obnoxium, quo mortalium omnium Deum, & Dominum vel precario obtineat. Lutum implorat lutum, quò eum ab illo auferre liceat, qui omnes è luto effinxit. Fœnum à fœno*

Matth. 27.

D. Epiph.

cæleſtem ignem petit. Miſeranda anguſtáque ſtilla, immenſam a ſtilla abyſſum accipit. Quis vnquam audiuit talia? Homo hominum conditorem impertit homini. Si adeundæ tantùm eſſent cæleſtes virtutes; ſi throni ſolum eſſent ſolicitandi; ſi tantum ſublimes Empyrij portæ pulſandæ forent, vt acciperemus diuinitatis, æternitatiſque theſaurum: Quis eò pertingeret mortales? At reſpiciens Deus ad noſtram infirmitatem, quia lutei ſumus, vt inter luti negotia dedit, quod à luto poſſumus æternitatis figulum acquirere; & quia infirmi, inter infirmos ſubleuandos ab infirmitate virtutem; & quia pauperes inter pauperes ſuſtentandos à pauperie diuitias; & quia peccatores inter peccatores reducendos, ipſum Deum negotiari poſſumus. Nulla eſt creatura adeò obſcura, ad quam ſi Deum quærentes accedimus, quæcumque Dei ſunt non accipiamus. Iſaias cap. 45. clamabat: *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant iuſtum, aperiatur terra, & germinet ſaluatorem.* Vel vt ex Hebræo vertit noſter Cornelius: *Aperiatur terra, & fructificetur ſalus, & iuſtitia:* ſiue vt Forerius: *Aperiatur terra & germinet ſalutem.* Non ſolùm à nubibus cœli, nec ſolùm ab ipſo cœlo, ſed vel à terra ipſa ſibi expectat poſſe parturiri ſalutem, & virtutes. Et meritò; qui enim Dei ſpiritu agitur, dum terrenus eſt, & hanc terrenam habitationem incolit, à terreniſſimis etiam negotiis poteſt & virtutes ſperare, & ſalutem. *Luc. 7.* Luc. 7. *Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quod accubuiſſet Ieſus in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum,* &c. Ad Phariſæi domum peccatrix mulier contendit, vt Ieſum, ſalutémque inueniat. Cur non magis expectat extra domum Phariſæi? Cur non magis in domo faſtuoſi hominis timet perdere, quàm inuenire Ieſum? Sanè quæ vnum Deum reſpiciebat, vel de terreniſſimi Phariſæi domo ſperabat accipere theſaurum cœlorum; & de tantarum tenebrarum ſede credebat à ſe trahendos clariſſimos virtutum *Chryſoſt.* Soles. Ait Chryſoſtomus homil. de Peccatrice, & Phar. quæ habetur inter opera S. Ephremi: *Quid moras nectam, & attendam? Accipiam vnguentum, & ibo ad ipſum: faciámque Phariſæi domum illuminatricem; ac lachrymarum fluentis lauacrum, atque piſcinam mihi parabo,* &c. Non putat alienum ab ſpiritu diuino hominem inhabitante, quod de tenebroſis ſedibus lumen ſibi acquirat, & de Phariſæorum faſtuoſorum domibus faciat id, quo in vitam poſſit illuminari. Eò peruenerunt Iſraelitæ, vt dicat Pſalm. 77. *Pluit illis manna ad manducandum; panem cæli dedit eis.* Sed de Ioanne Euangeliſta proditum eſt, quòd cùm ſepultus fuiſſet, de eius ſepulchro manna frequentiſſimè ſcaturierit. Quid mirabilius? Quod Iſraëlitæ à cœlo habebant; Ioannes à putredinis, & vermium ſedibus ſcaturire fecit. Rem ponderat *Damian.* Damian. ſerm. 1. de Ioan. *Veniant, & admirantes aſpiciant, quia in ſepulchro, quod proculdubio domus eſt vermium, panis oritur Angelorum, vt cum propheta pronuntiet; quod Iſraelitico populo manna Deus conceſſit in cibum, dicens: Panem cæli dedit eis. Quod illis tunc mittebatur de cælo, nunc ſcaturire conſpicitur è ſepulchro.* Tanta eſt iuſtorum potentia; quæ de vermium ore, de fœtoris domo excipiat, quæ bona fœliciſſimi quique excipiebant à cœlis.

§. VI.

Pro carnalibus donis ſpiritualia multa accipis à ſanctis.

NOn datur ſors terræ Leuitis, ſed permittuntur accipere à ſingulis tribubus ciuitates; ait enim, *vt darentur nobis vrbes ad habitandum.* Sed quando ipſi habituri erant vrbes, & ſuburbana: cur non admiſſi ſunt in terræ ſortem cum cæteris tribubus; ſed relicti ſunt ſine ſorte, vt peterent ab aliis ciuitates, illáſque de ſingulorum acciperent manu? Cur cum ſolis Leuitis ſeruatum eſt hoc, ne ipſi ſicut cæteri acciperent hæreditatem, ſed magis ſibi neceſſarias vrbes ab aliis poſtularent, ab illiſque acciperent? Erat Leuitica tribus conſtituta pro negotiandis bonis populi ſpiritualibus in ſacrificiorum religione, in cultu ſacrorum, in legis doctrina explicanda. Qui igitur pro populi ſpiritualibus erant conſtituti, æquum fuit, quòd eò adducerentur, vt peterent, & acciperent à populo commoda temporalium. Per acceptionem enim temporalium, carnaliúmve bonorum largiſſimè à ſanctis ſpiritualia communicantur. Luc. 1. *Factum eſt, vt audiuit ſalutationem Maria Elizabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt à Spiritu ſancto Elizabeth,* &c. *Luc. 1.* Gaudium ſpiritus primò impleuit infantem, & inde proceſſit ad matrem. Et cur ab infante venit ad matrem, & non potiùs è contra à matre proceſſit ad infantem? Vt ſanctificatus infans in vtero matris erat, ſic ſtatim gratiam ſpiritus deriuauit in eam, à qua accipiebat carnis ſubſtantiam. Ait Guarric. Abb. ſerm. 1. in Ioann. *Guar. Abb.* natiuit. *Qui propheta, & pluſquam propheta futurus erat; imò ante prophetare, quàm profari, prius Deum, quàm ſe ipſum ſentire cœperat, parentes quoque ſuos prophetas faciebat: & in eos, qui in ſe transfuderant carnis ſubſtantiam, ſpiritus ſui, & gratiæ ſuperabundantiam refundebat.* Expende illa: *in eos, qui in ſe transfuderant carnis ſubſtantiam,* &c. quippe quaſi eadem calle carnalia ad Ioannem veniebant, & à Ioanne ſpiritualia deſcendebant. Eo enim ipſo, quod temporalia noſtra, & carnalia ſanctis dentur, illorum ſpiritualia, & diuina ad nos deſcendunt. De muliere illa peccatrice dicit Lucas cap. 7. *Luc. 7.* *Vt cognouit quod Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti,* &c. Non vacua accedebat ad Ieſum, ſed alabaſtrum vnguenti afferebat. Et cur vnguentum maluit afferre? Attulit Ieſu temporale hoc vnguentum, vt ſpirituale à Ieſu in illam proflueret. Ex quo ait D. Ephrem ſerm. in Peccat. *D. Ephr.* *Pro vnguento ſuo vnguentum vitæ recepit, pro corruptibili incorruptibile & permanens. Obtulit illa vnguentum bonum cum charitate, & debitorum atque peccatorum veniam accepit.* Sic bona pro carnali vnguento Ieſu oblato merita eſt ſpirituale metere; neſciunt enim à ſanctis non venire multa ſpiritualia bona in eos, qui temporalia ſua ad illos deferunt.

§. VII.

Ille præſtantior, qui ſibi aufert, quod offerat Deo.

SIngulis tribubus dabatur portio terræ à Deo per Ioſue; ſolis Leuitis nulla terræ portio da-

ta

ta eſt, ſed ſingulæ tribus dederunt illis ciuitates in parte ſua. Sic enim ait: *Dederúntque filij Iſraël de poſſeſſionibus ſuis iuxta imperium Domini ciuitates, & ſuburbana*, &c. Et cur cauit Deus, ne Iſraëlitæ acciperent Leuitas in conſortium ſortis, ſed quòd de ſuis quiſque ſortibus, & poſſeſſionibus tribuerint illis ciuitates? Vt quod dabatur Leuitis, Deo dabatur, ſic debuit eſſe de propria cuiuſque ſubſtantia; ille enim præſtantior, & gratior eſt Deo, qui in eius obſequium offert, quod ſibi adimit.

Iſaias 6. Iſaias cap. 6. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum.: Seraphin ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes*, &c. Velamentum equidem præbebant Seraphin Deo alis ſuis;

Matth. 27. at Matth. 27. poſt acceptam facultatem à Pilato ſepeliẽdi Dominum Ieſum ait: *Et accepto corpore Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo*, &c. Ecce tibi Ioſeph velat Deum ſindone, & monumento ſuo nouo; Seraphin autem velat Deum alis ſuis: vter Deo gratius obſequium præbet? Sanè Seraphin velant Deum alis, quas non à ſe depellunt, ſed illas ſibi adhuc retinent; Ioſeph autem velat Ieſum ſindone, & ſepulchro, quæ ſibi prorſus adimit, vt Deo præſtet, ex qua parte aliquid gratius Deo crediderim à Ioſepho præſtitum fuiſſe.

D. Epiph. Quò ſpectans D. Epiphanius orat. de Chriſti ſepultura locutus de Ioſeph & Nicodemo ait: *Prælati ſunt aquè hi Dei miniſtri ſex alis inſtructis Seraphim, quippe qui Chriſtum non alis, ſed ſindonibus, & linteis operuerint, & honorauerint.* Expende in quo puter Ioſephum, & Nicodemum præferendos Seraphinis; nimirum, *qui Chriſtum non alis, ſed ſindonibus operuerint*, quia non alis, ſed ſindonibus vſi ſunt in Dei obſequium, ideò putantur præferendi Seraphinis, & meritò, quia in obſequio illarum, nihil ſibi adimebant Seraphin; in obſequio autem ſindonum, ſibi ſancti adimebant, quæ Deo præſtabant lintea. Huc trahe dicta ſuprà cap. 18. §. 1.

§. VIII.

In donis datis illud attendendum, quòd nullam Dei iniuriam inuoluant.

MAgnum eſt, quòd ſingulæ tribus dederint ciuitates Leuitis, ſed illud maius, quòd dederint illas nullam Dei inuoluentes iniuriam; dicit namque: *Dederúntque filij Iſraël de poſſeſſionibus ſuis iuxta imperium Domini ciuitates*, &c. Expende illud: *Iuxta imperium Domini*; ſic dona hæc attemperabantur legibus diuinis, vt nullam offenſam, nullam iniuriam ſiue Deo, ſiue proximo irrogatam traherent. Quod maximè attendendum eſt in omnibus donis, quæ æſtimationem habeant vllam.

Exod. 6. Exod. 6. *Ego Dominus, qui apparui Abraham, & Iſaac, & Iacob in Deo omnipotente, & nomen meum Adonai non indicaui eis*, &c. Et quando Abrahamo non indicauit nomen Adonai, nec Iſaaco, nec Iacobo, cur illud indicat Moyſi? Nomine Adonai ſignificabatur, vt Dominus erat rerum omnium, quas iure, & auferre, & dare poterat, cuicumque vellet: & quia in Moyſe promiſſiones ſuas expleturus erat, de auferenda terra Chaldæis, & danda Hebræis, ideò tunc maluit meminiſſe nominis Adonai, vt oſtenderet, quàm iuxta omnes iuſtitiæ leges procedebant eius dona, ne quid inde exiſteret accipientibus ſcrupuloſum.

Victor. Ad hæc Hugo Victorinus ibi ait: *Nomen meum Adonai non indicabo eis, quod modo indicabo dans terram promiſſionis filijs Iſraël. Qui ergo hactenus omnipotentem me dixi, nondum me Dominum eſſe oſtendi, ſicut modo faciam; vt ſciant iure ſe poſſidere, quod me tribuente accipiunt.* Cauit ipſe Deus, ne donum è ſua manu in ſuos prodeat, quin clarè oſtendatur, quàm iuxta iuſtitiæ præcepta procedat, quàm nulla alteri facta iniuria ſit, & quàm ſecurè, & ſanctè poſſit haberi. Vtinam hanc vniuerſi homines exhiberent Dei mentem, nullúmque donum, nullámque ſubſtantiam à ſe in ſuos paterentur ire, quin oſtenderetur nullius iniuria procedere, & ſanctè poſſe teneri. Huc ſpectent parentes, cum ſubſtantiam multam tranſmittunt ad filios, tranſmittunt ad hæredes, in qua tranſmittenda, clarè oſtendunt, quàm id fiat integro iure, nullis confractis diuinis præceptis. Ab hac etiam regula ſteor principes viri, qui nullum donum præſtent, quin diuinis præceptis regularum procedat. Tunc enim ſolum æſtimabile eorum donum eſt. Quò proſpiciebat Eccleſiaſtic. cap. 20. dum ait: *Datus inſipientis inutilis eſt tibi.* Ecclеſ. 20. Mirabar enim quòd ſic omnia inſipientium, ſiue iniquorum dona damnarentur, quando multa etiam præſtantiſſima ab iniquis donari conſueuerunt. Cur ergo omnia vniuerſim iniquorum dona inutilia cenſentur? Ait Chartuſianus ibi: *Donum callidi, & iniqui erit tibi nociuum, quia quamuis donum illud in ſe ipſe ſit pretioſum, ac vtile, tamen propter annexa mala inutile tibi redditur.* Carthuſ. Quidquid malitiæ donis miſcetur, potens eſt illa omnia, etſi pretioſa maximè ſint, inutilia, imò nociua reddere.

Ioſue cap. 21. Deditque Dominus Deus Iſraëli omnem terram, quam traditurum ſe patribus iurauerat, & poſſederunt illam, atque habitauerunt in ea. Datáque eſt ab eo pax in omnes per circuitum nationes, nullúſque eis hoſtium reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditionem redacti ſunt. Nec vllum quidem verbum, quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat, irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt omnia.

§. IX.

His malis dominaris, ex quibus vtilitatem ſpiritualem excipis.

VNiuerſam terram promiſſam datam Iſraëlitis in præſenti aſſerit Ioſue, dicens: *Deditque Dominus Deus Iſraël omnem terram; quam traditurum ſe patribus iurauerat*, &c. Sed illud certiſſimum conſtantiſſimúmque eſt, aliquas nationes tunc temporis ſupereſſe de promiſſis, quæ minimè deuenerant in Iſraëlitarum dominium. Qualiter ergo verum eſt, quod omnem terram promiſſam dederit Dominus tunc temporis Iſraëlitis, cùm multæ reliquiæ adhoc eſſent minimè illis ſubiectæ? Reſtabant, fateor, reliquiæ nationum promiſſarum, quæ adhuc tunc temporis hoſtilitatem cum Iſraëlitis gerebant, quarum incurſibus Iſraëlitæ continebantur in timore Dei,

ne

ne inſoleſcerent aduerſus Deum; & meritò putantur ad Iſraëlitarum dominium pertinere hoſtes illi, ex quibus tantam vtilitatem ſpiritualem D. Aug. percipiebant. Quò ſpectans D.Auguſtin. in præſenti quæſt.21.ait: Reſtat ergo, vt quod ait, *Dedit Dominus Iſraëli omnem terram, quam iurauerat*, ſecundùm hoc intelligatur, quia etſi adhuc erant illis gentibus reliquiæ conterendæ, & exterminandæ; tamen in vſum eorum relictæ ſunt, in quibus exercerentur, ne carnalibus affectibus infirmi repentinam rerum temporalium proſperitatem modeſtè, ac ſalubriter ſuſtinere non poſſent, ſed elati citius interirent. *Omnis ergo illis terra data eſt, quia & illa pars, quæ nondum fuerat in poſſeſſionem data, iam data fuerat in quandam exercitationis vtilitatem.* Non minus dominari putantur Iſraëlitæ illis, quos ſubiectos habebant; quàm illis, qoos dum hoſtes ſuſtinent, ex illis vtilitatem ſpiritualem recipiunt. Habemus ſanè vnde omnibus malis incurſibus valeamus dominari, ſi illos in noſtram ſpiritualem vtilitatem detorqueamus. Dominus vt oſtenderet, quàm & inter ſuos numerare poſſet etiam rebelles, & contrarias poteſtates, ait de diabolo ſub
Iob 40. nomine Leuiathan Iob cap.40. *Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſeruum ſempiternum?* Quaſi inde exaltet gloriam ſuam Deus, quòd vel diabolo dominetur, cúmque habeat inter ſuos ſubiectiſſimos ſeruos in omnibus, & ſemper. Nec mirarer, quòd diabolus in aliquo diceretur ſeruus Dei, quando & rebelles quique aliquod ſeruitium principi exhibere non multum detrectant. Sed maximè illud mirandum eſt, quòd dicatur diabolus Dei ſeruus ſempiternus, hoc eſt, in omnibus, & ſemper. Nonne diabolus notiſſimus Dei hoſtis, & contrarius eſt? A primo conditionis ſuæ inſtanti in Deum rebellauit, diuinum ſibi thronum præripere tentauit; deinde hominem in ſimiles auſus traxit, totumque genus humanum in ſimilem defectionem coniecit. Poſtremò nactus filium Dei in terris, eius exterminationem, & mortem procurauit: qualiter ergo habebitur ſeruus Deo ſubiectus, qui tam hoſtiliter ſe aduerſus Deum geſſit? Fateor omnes illas diaboli hoſtilitates in Deum; ſed quando Deus illis vſus eſt in commodum ſpirituale ſuorum, & in propriam gloriam, ſic dominatus creditur diabolo, quaſi ipſi ſit fideliſſimus eius, & ſubditiſſi-
Rupert. mus ſeruus. Ait Rupert. lib. 2. de oper. Spir. Sanct. lib. 2. de Sap. cap. 25. *Voluntate quidem diabolus aduerſatur Deo, actu autem eſt ſeruus ſempiternus, & ſic ſeruus, tanquam ſit fidelis, ita cooperatur, & bonis proficit tanquam adiuuare velit ſpiritum Domini, & ſic vigilantia eius procedis, tanquam maturet conſilium dare, & oſtendere illi. Immò quando quippiam egit diabolus, quod non proficeret Deo, vnde non accreſceret ampliùs laus, & gloria Domino Deo? Ex quo cecidit, quicquid vnquam egit, vel agere voluit, totum ad obſequium, & honorem Dei profecit, & proficere non deſinit vſque in finem ſæculi.* Meritò numeratur diabolus inter ſubditiſſimos Deo ſeruos, quando Deus ab eius hoſtilitate, & ſuis vtilitatem, & ſibi non paruam gloriam excipit. Vt nos diſcamus, qualiter malis omnibus dominemur, ſi faciamus, vt vtilitati ſpirituali ſeruiant. Crede mihi, non minus ad tuum dominium, ad tuam poſſeſſionem pertinent hoſtes, & inimici mala inferentes, quàm fideliſſimi ſerui, ſi ex illorum hoſtilita-
Matth.17. tibus fructum ſpiritualem percipis Hinc Matth. 17. vt tributum ſolueret Ieſus, ait ad Petrum: *Vade ad mare: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtaterem, illum ſumens, da eis pro me, & pro te.* Creditur ſub huius piſcis nomine, & re, intelligi Stephanus, qui primus de ſagena Euangelij per martyrium in regna cœlorum aſcendit. Sed cur ad huius ora mittit Ieſus, vt inde trahat ſtaterem auream? Erat in ore Stephani oratio pro inimicis, qua de inimicorum hoſtilitatem ingentia lucra percipiebat, omnemque referebat chriſtianorum cenſum. Ait D. Ambroſ. lib. 5. Exam. ca-
D. Amb. pit. 6. *Miſit Petrus retia, & complexus eſt Stephanum, qui in Euangelio primus aſcendit, habens in ore ſuo ſtaterem iuſtitia. Pro hoc piſceſtabat Ieſus; ſciebat enim eſſe in ore eius pretium ſui cenſus.* Expende illud: *Pretium ſui cenſus*; quippè alij habent cenſus ſuos in ſeruis, in mancipiis, in vineis, in oliuetis; at Ieſus æque eoſus ſuos habet in iniuriarum, hoſtilitatiſque venia, quæ à ſanctorum linguis dependent. Nec minus ad chriſtianum cenſum pertinent hoſtes, quàm ſerui, ſi de illorum iniuriis acceptis lucrum ſpirituale prætendis.

§. X.

Concordibus in vnum nullus obex ad bona ſolet eſſe.

Illud etiam expendendum, quod ait: *Nullusque eis hoſtium reſiſtere auſus eſt*; cum putet D. Auguſtin. non paruam Danitis reſiſtentiam fuiſſe ab hoſtibus. Si ergo Danitis hoſtes reſtiterunt, quomodo dici poteſt, quod nullus hoſtis reſtitit Iſraëli? Reſtitit Danitis hoſtis iam ſeparatis à reliquis; vbi autem omnes tribus ſimul iunctæ, & concordes ſub vno capite Ioſue manſerunt, nullam reſiſtentiam, nullúmque obicem inuenerunt. Sic D. Auguſtin. in præſenti, quæſt. 23.
D. Aug. *Non reſtitit quiſquam ante faciem illorum ab omnibus inimicis eorum, cum ſimul ſub vnius ducis imperio bellum gererent; antequam ſingulis tribubus ſua defendenda dividerentur loca.* Itaque antequam diuiderentur tribus in diuerſa, dum ſub vno duce vnanimes, conſormeſque manebant, nullus eis obex, nolla reſiſtentia officiebat, quominus ad plenam fœlicitatem euolarent. Nulla enim difficultas non cedit, vel nominibus concordium, vnanimorúmque vocabulis. Matth.3.
Matth. 3. *Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli; & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe. Et ecce vox de cœlis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit.* Ecce tibi cœleſtis vox intonat Filij cum Patre, & Spiritu ſancto inuoluens concordiam, & vnanimitatem, qualis eſt inter patres, filioſve, ſe inuicem amantes. Et interea cœleſtia rumpuntur repagula, ait enim *ecce aperti ſunt ei cœli.* Et cur cæli aperiuntur, niſi quia nullus obex poteſt manere ad fælicitatem; vbi vel ſonare incipiunt concor-
Petr. Dam. dantium vocabula? Ait Petr. Damian. ſerm. de Sanct. Ioanne Baptiſt. *Vide, quia cœli aperiuntur ibi, & deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie ſicut columba in Chriſtum, & vox Patris audita eſt: Hic eſt filius meus dilectus. Vides, quia ad ſacratiſſimorum nominum vocitatem cælorum palatia reſerantur?* Ecce tibi ad ſacratiſſimorum nomi-

num, patris, & filij nouitatem ruptis obicibus cœleſtia omnia reſerantur. Vbi enim quæ eſt inter patrem, filioſve concordia ſentitur, nihil obeſſe poteſt, quominus tota fœlicitas appareat.

Capvt XXI.

Rubenitæ cum ſocijs dimittuntur.

Textvs Historia.

CVm ergo, fundata pace, nō vltra neceſſarius Rubenitarum, Gaditarum, & dimidiæ tribus Manaſſe exercitus videretur; & communia prælia, communibuſque peragenda viribus expedita eſſent; eis, vt qui in auxilium fratrum venerant, vacationem militiæ deinceps concedendam conſuerunt. Laudauit Ioſue virorum ſtrenuè nauatam operam, quam & multis hoſtium ſpoliis munerauit; fecitque, vt diuites, & læti vltra Iordanem redirent in deſignatas ſedes. Vnum abeuntibus maximè cordi voluit eſſe, vt auitam religionem tenerent, nec interiectum flumen illos à fratrum charitate, à parentum Deo auocare valeret. Itaque poſt amicorum oſcula, poſt amplexus ad ſua redeunt victrices tribus, & vix propriarum ſortium limina terunt, cum in Iordanis oris ingentis magnitudinis altare ſtruunt. Cuius fama quàm breuiter Ioſue, & Iſraëlitas vniuerſos impleuit, quibus abeuntes fratres non parum de fide reddidit ſuſpectos. Iſſent ſtatim in prælium pro vindicanda religione; ſed maturiore conſilio mittunt, qui omni diligentia perquirant, quo fine altare inſtructum fuerit. Nec mora; Phinees filius Eleazari cum decem honoratis ſociis ad Rubenitas, & Gaditas venit, quorum ore perſuadentur altare in monumentum poſteris, & ſignum coniunctionis cum reliquis erectum, abſque vllo auitæ religionis diſpendio.

MORALIA CIRCA textus literam.

OBſirmata pace Rubenitæ Gaditæque in ſua redeunt, vt doceamur, quàm læti & nos poſt confecta cupiditatum bella, in noſtra recipiemur.

Ioſue 22. Eodem tempore vocauit Ioſue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe, dixitque ad eos: Feciſtis omnia, quæ præcepit vobis Moyſes famulus Domini; mihi quoque in omnibus obediſtis, nec reliquiſtis fratres veſtros longo tempore vſque in præſentem diem; cuſtodientes imperium domini Dei veſtri.

§. I.

Magnum facinorum præmium eſt, præſtantiſſimorum virorum præconium mereri.

POſt bella confecta, & obſirmatam pacem Ioſue Rubenitas, Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe vocat, eorumque coram omnibus extollit facinora; dicit enim: *Vocauit Ioſue Rubenitas, &c. dixitque ad eos: Feciſtis omnia*, &c. Et quidem non paruum nauatæ operę præmium fuit, quod ſic à tanto duce coram omnibus eorum facinora recenſerentur, extollerentur. Semper enim maximum eſt, magnorum virorum præconia mereri. Similiter Matth. 25. Dominus in iudiciaria ſede conſtitutus dicet his, qui à dextris eius erunt; *Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare. Sitiui, & dediſtis mihi bibere.* Sufficiſſet participes eos facere ſui regni, quid neceſſum fuit proprio ore illorum, vel minima facinora recenſere? Faciebat hoc ad maximum laborum præmium, quod tanti ducis ore coram omnibus laudarentur. Ait ibi D. Chryſoſt. hom. 80. *Nam ſi iſtud ſolummodo eſſet, nonne ita ſibi ſufficeret, vt retributum eſſe videretur? Non dico vocem illam à ſedente in patris ſolio, terrarum præſente audias, & regnum conſequaris: ſed ipſum operari nonne ſibi ad retributionem ſufficit? Nunc autem ad hoc coram vniuerſis, cum apparuit ineffabilis illa gloria, præconio te manifeſtat, & coronat patronúmque ac hoſpitem profitetur.* Itaque ad regnum, ad facinorum ſplendorem, addit Rex noſter præconium ſuum, quo ſuos aſſeclas exaltat, & coronat coram omnibus. Et quis neget ingentem gloriam eſſe tanto celebrari præconio? Ideò ait Dominus Luc. 12. *Omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei.* Expende quale præmium proponat ſuis ſectatoribus, nimirum, quòd illos confitebitur, & prædicabit coram Angelis. Quantum hoc? Ait Euſeb. in præſenti apud D. Thom. in cat. *Quid autem erit glorioſius, quàm ipſum Dei Verbum atteſtari pro nobis in diuino iudicio; ac ipſo refectu remunerationem teſtimonij promere?* Equidem glorioſiſſimum eſt, quod Ieſu aſſecla in iudicio habeat ipſiſſimi Dei Verbi teſtimonium, pro ſuorum facinorum præconio. Accinit Imperfect. hom. 25. in Matt. fatus: *Ecce præmium. Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram patre meo. Vide ergo quanto maius eſt præmium Dei, quàm iuſtitia noſtra. Quis eſt tam lapideus, qui non deſideret iuſtitiæ ſuæ teſtem habere Chriſtum?* Quippè longè excedit merita humanorum facinorum, quòd prædicentur teſtimonio Ieſu filij Dei. Tanti enim ducis præconio celebrari, quis non putet eſſe ſupra humana merita? Huc trahe dicta 1. tom. de Chriſto figur. lib. 3. cap. 3. §. 17.

Matth. 15.

D. Chryſ.

D. Thom.

Imperf.

§. II.

Non parum commendatur ille, cuius imperia mandantur executioni.

NOn otioſe meminit Ioſue in præſenti Moyſem, & ſeipſum in cenſu præceptorum obſeruatorum;

uatorum ; ait enim : *Feciſtis omnia, quæ præcepit vobis Moyſes famulus Domini; mihi quoque in omnibus obediſtis.* Sufficeiſſet enim ad Rubenitarum commendationem, quod diceretur in communi mandatis omnibus obtemperauiſſe; quid neceſſum fuit addere in particulari, quod Moyſi, & ipſius Ioſue mandatis paruiſſent? An hoc faciebat ad Moyſi, & Ioſue commendationem præcipuam? Crediderim non paruam commendationem ducis inde oriri, quòd eius imperia omnia executioni dentur, nec vacua & inania inueniantur vlla.

Marc.16. Marc. 16. ait : *Dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlis, & ſedit à dextris Dei.* Verùm Actor. 7. de Stephano ait : *Cum autem eſſet plenus Spiritu Sancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei :: & ait : Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei :* Sic non pauci codices latini legunt, & communiter in margine illa particula *virtutis* ponitur. Et quando à Marco ſimpliciter dicitur Ieſus ſediſſe à dextris Dei; cur à Luca in Actis ponitur expreſſius eſſe *à dextris virtutis Dei?* Sanè in Actis aliqua præcipua virtus, & gloria Chriſti magis exprimebatur, veniens à confeſſione Stephani, qui executioni mandabat quidquid erat Chriſtiani imperij. Ait

D. Proſ. enim D. Proſper. lib. 2. de vita contemplatiua, cap. 2. *Quid eſt Chriſtum ſequi, niſi præſtare beneficia etiam ingratis, non retribuere ſecundum merita ſua malè vobis, & operare pro inimicis,* &c. Quando ergo Stephanus executioni mandabat totum Chriſti imperium quantumuis arduum, & difficile eſſet, non miror, quòd ſub præcipua aliqua, & diuina virtute Ieſus oſtenderetur magis apud patrem fulgere. Me in hanc excogitationem coniecere Titi Veſpeſiani Imperatoris filij verba, timentis, ne imperia ſua parui apud milites valerent.

Egeſipp. Sic enim eos fugientes alloquitur apud Egeſipp. lib. 5. cap. 7. *Quid nequius poteſt eſſe, quàm præſente Cæſare diſciplinam repudiare militia? Multum arbitror ingemiſcere ipſas militiæ leges tanta diſſolutionis flagitio, multum Imperatorem, cum hæc compererit, qui ſemper audiri ſe à milite ſuo, quam ab hoſte timeri maluit. Quid iudicaturum de filio patrem putatis, cuius tam vile imperium ſit apud exercitum?* Expende hæc vltima aurea verba Imperatoris filij timentis ſua imperia contemni, nimirum : *Quid iudicaturum de filio patrem putatis, cuius tam vile imperium,* &c. Quippè vel apud iudicium paternum filius parui æſtimabitur, cuius imperata apud famulos vileſcunt. Vt tunc eſt in magna æſtimatione filius apud patrem, quando imperia eius vel ardua, vel difficilia à ſubditis militibus adimpleri cernit. Vt hinc iam pateat quantæ virtutis, & gloriæ apud patrem oſtendatur Ieſus mens eo præcipuè tempore, quo difficilia ſua mandata à ſuis athletis adimpleri oſtendit. Nunquam enim imperium effectione rei comitatum

Geneſ. 22. nouam gloriam imperanti non præbet. Geneſ. 22. poſt adimpletum præceptum de immolando filio, quantum fuit ex parte parentis, ait textus: *Appellauitque Abraham nomen loci illius, Dominus videt. Vnde vſque hodie dicitur, in monte Dominus videbit.* Quæ verba tractans, & explicans

D. Auguſt. D. Auguſtin. libr. 16. de ciuit. cap. 32. ait : *Sicut dictum eſt, Nunc ſciui, pro eo, quod eſt, nunc ſcire feci; ita hic Dominus vidit, pro eo, quod ait, Dominus apparuit, hoc eſt, videri ſe fecit.* Sed cur in illo loco dicitur, quod Deus præcipuè videri ſe fecit? Sanè ſæpè alias apparuerat Dominus

Geneſ. 18. Abrahamo, Geneſ. 18. *Apparuit ei Dominus in conualle Mambre,* imò præſit apud eum & nihilominus non dicitur, quod ibi ſe fecerit Dominus videri. Cur hoc præcipuè dictum eſt de loco, vbi Iſaac immolandus erat? Tunc quis ſe præcipuè facit videri, cum aliquo præcipuo ſplendore oculos intuentium ad ſe conuertit. Cum autem Deus imperium ſuum de immolando Iſaaco à parente in illo monte videt impleri, tam nouam inde, & præcipuam gloriam excipit, vt merito dicatur, quod ibi ſe faciat videri rapiens ad ſe oculos intuentium. Adimpletio enim præcepti nunquam non reddit conſpicabilem præcipientem.

Marcus 15. de mulieribus ait : *Introeuntes in monumentum viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. Qui dixit illis, Nolite expaueſcere, Ieſum quæritis Nazarenum, crucifixum, ſurrexit :: Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro :: At illæ exeuntes fugerunt de monumento :: & nemini quicquam dixerunt.* Marc. 15.

Verùm Luc. 24. ſimiliter de mulieribus dicit : *Cum mente conſternatæ eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti :: Et regreſſa à monumento, nuntiauerunt hæc omnia,* &c. Luc. 24.

Qui apparuit apud Marcum nullo dicitur ſplendore fulgere; ſed in veſte candida eſſe; qui autem apud Lucam apparebat, ſub tot ſplendebat radiis, vt ſe faceret videri. Et cur hic tam fulgens oculos rapit intuentium, ille ſine fulgore in veſte ſimplici venit: Erat illis externa vultus maieſtas conformis mulierum obedientiæ; quæ enim apud Lucam accedunt, quod accipiunt mandatum ab angelis de nuntianda reſurrectione, ſtatim impleuerunt, dicit enim Lucas : *Nuntiauerunt hæc omnia,* ne miremur, quòd ſplendeſcant Angeli, de ſuis mandatis adimpletis. Quæ autem apud Mar. acceſſerunt, minimè impleuere Angeli mandatum, quippè ait Mar. *Nemini quicquam dixerunt,* & ideò ſub nullo ſplendore Angelus præcipiens videtur. Ait ibi Victor Antioch. *Statim fugerunt, neque quicquam omnino ex ijs, quæ in mandatis acceperant, cæteris patefecerunt. Et quia tales erant, neque quia Saluatorem viderent, neque quia Angelum inſtar fulguris fulgentem conſpicerent, digna viſa ſunt. Viderunt autem quendam canitùm iuuenem alba ſtola amictum, hoc eſt, viſionem animi illorum exilitati, & ſimplicitati planè conformem.* Vict.

Sic conformabatur maieſtas apparentis obedientiæ videntium; ſine ſplendore, & ſine maieſtate erat Angelus, vbi nullum ſuum mandatum impletur à fœminis. At cuius mandata implebantur, miro ſplendore intuentium oculos trahebat. Quis enim non auidè intueatur maieſtatem, cuius vel ardua imperia cernuntur comitata rei effectu? Huc trahe dicta tomo 2. in Euangelia. lib. 10. cap. 10. §. 8. vt diſcant principes quàm conſpicabilem poſſint facere gloriam ſuam; ſi curent, vt iuſta imperia ſua executioni mandentur.

§. III.

Magna apud Deum gloria eſt hominis, qui minorum imperia iuſta ſequi minimè detrectat.

NEc minus puto ad gloriam Rubenitarũ fuiſſe, quòd imperium Moyſi, Ioſuéque ſecuti fuerint; ait enim : *Feciſtis omnia, quæ præcepit vobis Moyſes, famulus Domini; mihi quoque in omnibus*

obediſtis. Et quantum erat quoòd Rubenitæ ſecuti fuiſſent præcepta Moyſi, & Ioſue; vt inde laudarentur, & extollerentur apud tribus omnes? Ruben maior natu erat ex omnibus filiis Iacob, quapropter non immeritò laudantur Rubenitæ, quod ſecuti fuerint ductum Moyſi, & Ioſue, qui de minoribus fratribus deſcendebant. Nunquam enim non eſt magnæ laudis dignus, qui vel in rebus ſanctis, & iuſtis ductum minorum ſequitur.
Ioann. 1. Ioann. 1. poſtquam Andræas cognouerat Ieſum, eiuſque doctrina captus fuerat; *Inuenit hic primum fratrem ſuum Simonem, & dixit ei: Inuenimus Meſſiam (quod eſt interpretatum, Chriſtus) Et adduxit eum ad Ieſum. Intuitus autem eum Ieſus, dixit, Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas*, &c. Primò viderat Ieſus Andræam, & tamen illi nomen nouum minimè impoſuit; ſed vt vidit Simonem, ſtatim illum petræ nomine ornauit, & futuræ dignitatis indicium dedit. Cur Ieſus ſic maluit ornare Simonem? Aut quid fecit amplius Simon, vt mereretur clarius à Ieſu accipere ornamentum? Vt audiuit Andræam dicentem de Ieſu, non detrectauit Simon Andræam ſequi, licet Andræas minor frater eſſet; & inde minorem fratrem ſecutus ad primatum Eccleſiæ
Beda peruenit. Ait Beda ibi: *Nec dum aliquid Petrus fecerat, iam nomen meruit mutare. Nunquid plus crediderat Andraa? Quid maius fecit, vt à fratre plus acciperet? Quid maius fecit? Minorem fratrem ſecutus eſt, & quem habebat diſcipulum, non dedignatus eſt habere magiſtrum.* Hinc ſeſe extulit Petrus, hinc multa apud Deum promeruit, quod minoris ductum ſequi minimè detrectat, vt ad Ieſum perueniat. Maximè enim ſalutare eſt maioribus, quòd minores in rebus iuſtis ſequi dignentur.
Ioan 4. Ioan. 4. mulier vilis Samaritanis viris annuntiabat Chriſtum; an illi dedignati ſunt mulierem ſequi? Imò ait text. *Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris, teſtimonium perhibentis; quia dixit mihi, quacũque feci. Cum veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum, vt ibi maneret. Et manſit ibi duos dies:* Miraberis, quòd Ieſus ſic placidè Samaritas excipiat, eorúmque audiat preces, nec dubitet apud illos diuerſari duobus diebus.
Ioan. 2. Non ſic cum Iudæis actum eſt, quippè Ioann. 2. dicit: *Cum autem eſſet Ieroſolymis in paſcha, in die feſto, multi crediderunt in nomine eius, videntes ſigna eius, quæ faciebat. Ipſe autem Ieſus non credebat ſemetipſum eis.* Compone modò Iudæos, & Samaritas reſpectu Ieſu; & Iudæi, & Samaritæ credunt in eum, acceduntque ad eum, at Ieſus ſe credit Samaritis manens apud eos duobus diebus; & minimè ſe credit Iudæis; ſed conſpectum eorum quàm primùm vitat. Quid ergo fecerunt maius Samaritæ, vt malit Ieſus ſe illis credere, & non Iudæis? Iudæi non veniebant ad Ieſum, niſi videntes ſigna; de Samaritanis autem ait: *Multi crediderunt in eum propter verbum mulieris*, &c. Non expectarunt ſignorum illuſtria, ſed vel vilis, infimæque mulieris ſequentes
Rupert. ductum venerunt ad Chriſtum. Ad hæc Rupert. lib. 4. in Ioan. ait; *Ergo quia non propter ſigna, quæ nulla viderant, ſed propter id, quod dictum eſt* (nempe verbum mulieris) *crediderunt Samaritani in eum. Audi, quod ſequitur: Cum veniſſent ergo ad eum Samaritani, rogabant eum, vt ibi maneret, & manſit ibi duos dies. Et hoc manifeſtè in comparatione Ieroſolymitarum dictum eſt. Cum enim ciuitatem vltro introiſſet, & in templo docuiſſet, & multi crediſſent in eum ob ſigna, quæ faciebat, non tamen Ieſus credebat ſe ipſum illis.* Credebant Iudæi, credebant Samaritæ, vtrique adhæreſcebant Chriſto; ſed Chriſtus minimè ſe vtriſque credebat, ſed Iudæos cauens, morabatur cum Samaritis; quia illi non niſi de magnis, & per magna veniebant ad Ieſum, hi autem vel infimæ fœminæ non detrectarunt ſequi ductum, dum peruenirent ad Chriſtum.

§. IV.

Propter vnius Dei reſpectum poteris diu in bono perſeuerare.

NOn poſſum non ponderare verba illa Rubenitis in præſenti data, nimirum: *Nec reliquiſtis fratres veſtros longo tempore vſque in præſentem diem cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.* Tunc ſolùm meminit imperium Dei, cum dicuntur Rubenitæ, & ſocij non reliquiſſe fratres, ſed illis adhæſiſſe longo temporis ſpatio. Antea dicuntur feciſſe omnia Moyſi, & ipſius Ioſue præcepta, dicit enim: *Feciſtis omnia, quæ præcepit vobis Moyſes, mihi quoque in omnibus obediſtis:* non meminit ibi Deum, ſed Moyſem, & Ioſue meminit tantùm. Vbi autem ventum eſt ad id, quod fratribus adhæſerunt longo tempore, iam non Moyſem, nec Ioſue, ſed Deum meminit, fatus, *cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.* Sed vt Moyſes, & Ioſue præceperant cætera omnia, ſimiliter præceperant, ne Rubenitæ cum ſociis diſcederent à fratribus: cur ergo vt in cæteris obſeruantiis Moyſem meminit, ſiue Ioſue; in hac de fratribus comitandis, cuſtodiens maluit non Moyſem, ſed vnum Deum memorare? Vbi exprimebantur Rubenitæ perſeueranter, longo temporis ſpatio duraſſe in cuſtodiendis, ſeruandiſque fratribus; meritò non ibi Moyſi, ſed Dei imperium attendit, nullus enim reſpectus creaturarum, ſed vnius Dei reſpectus valet homines facere longo tempore in bonis durare. Ioan. cap. 2. poſt dictum Ioann. 2.
de Petro, & Ioanne, & Magdalena, vt cucurrerunt ad ſepulchrum Domini, vt viderunt vacuum, vt inuenerunt ſola diuiniſſimi cadaueris linteamina, ait: *Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.* Ecce tibi quàm citò Apoſtoli ſepulchrum deſerunt; & quàm perſeueranter Maria iuxta ſepulchrum manet, etſi illud non ſemel vidiſſet vacuum. Et cur Apoſtoli videntes ſepulchri vacuitatem, non ampliùs expectant, ſed ſtatim abeunt; Maria autem etiam vacuitate viſa mauult ibi perſeuerare? De Apoſtolis ait textus: *Abierunt iterum diſcipuli ad ſemetipſos*, vt ſe, ſuaque reſpexerunt, non miror, quòd inde abiiſſent, cum vacuum ſepulchrum reperiſſent, Maria autem, vt nihil aliud præter Deum reſpiciebat, ſic à Dei manu tenebatur, vt ibi diutius permaneret. Ait Rup. Rupert.
lib. 14 in Ioan. *Diſcipulis abeuntibus ad ſemetipſos, Mariam refert ſolam ſtetiſſe ad monumentum::: Pulchrè ſiquidem hanc præ omnibus mulierem manus reſurgentis pio deſiderio ligatam ad ſepulchrum ſuum retinuit.* Non equidem creaturarum reſpectus, ſed ſola Ieſu reſurgentis manus mulierem pio deſiderio ligatam ad ſepulchrum potuit retinere. Omnium licet creaturarum manus conueniant, non te in bono diu detinebunt, niſi Dei manus accedat, & pio deſiderio ad Deum ligeris.

Matth.

Matt.26. Matth.26. de ſua morte locutus Dominus aiebat: *Et filius hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo, væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur.* Se filium hominis vocat, cum abire ſe dicit; & cur non etiam filium Dei? Hoc curabat Dominus, vt in diſceſſu ſuo filius Dei crederetur adhuc apud ſuos manere, vt ſic poſſent in eius diſciplina perſeuerare, nemo enim diu in bono permanet, niſi de aſſiſtentia Dei. *Origen.* Origen. homil. 35. in Matth. *Et Ieſus quidem ſecundum quod videbatur, ibat paſſus per crucem; ſecundum autem quod verè erat, ibat, & remanebat in mundo cum diſcipulis ſuis cuſtodiens eos in fide. Non enim potuiſſent permanere in fide ipſius, præcipuè cum eum mortuum vidiſſent, niſi ab ipſo inuiſibiliter cuſtodita fuiſſent corda eorum.* Et quis cum mortuo permaneret, niſi à Deo teneretur? Sanè ſolus eſt Deus, qui poteſt nos permanere facere diu in bonis inceptis.

Ioſue cap. 22. Quia igitur dedit Dominus Deus veſter fratribus veſtris quietem, & pacem, ſicut pollicitus eſt; reuertimini, & ite in tabernacula veſtra, & in terram poſſeſſionis, quam tradidit vobis Moyſes famulus Domini trans Iordanem; ita dumtaxat, vt cuſtodiatis attentè, & opere compleatis mandatum, & legem, quam præcepit vobis Moyſes famulus Domini, vt diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus viis eius, & obſeruetis mandata illius, adhæreatiſque ei, ac ſeruiatis in omni corde, & in omni anima veſtra. Benedixitque eis Ioſue, & dimiſit eos, &c.

§. V.

Deus, & terrena bona ægrè, & difficulter conueniunt.

DE pace, & quiete locutus non refugit Ioſue Deum nominare; at locutus de terrena poſſeſſione, ibi non meminit Deum, ſed Moyſem. Sic enim dicit: *Quia igitur dedit Dominus Deus veſter fratribus veſtris quietem, & pacem; reuertimini, & ite in tabernacula veſtra, & in terram poſſeſſionis, quam tradidit vobis Moyſes*, &c. Ecce tibi terram poſſeſſionis traditam dicit à Moyſe pacem autem & quietem à Deo. Et quando Deus non minus dedit terrenas poſſeſſiones, quàm pacem illam & quietem; cur non dicit ſimiliter terram datam, ac pacem à Deo? Meritò vbi terrenas poſſeſſiones nominat, cauit illas Deo attribuere; non quod illæ à Deo non ſint, ſed quòd Deus & illæ difficulter conſeruentur in humanis cordibus. Vbi enim Deus eſt, terrenum quid, & carnale
Exod.22. non debet intelligi Exod. 22. ait: *Reuerſus eſt Moyſes de monte portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua, ſcriptas ex vtraque parte, & factas opere Dei*, &c. Et hæc erat tota Iſraëlitarum gloriatio, quod legem non à Lycurgo, non à Numâ, nec ab aliquo homine accepiſſent, ſed eam à cœlo miſſam haberent ſcriptam ipſiſſima manu Dei. Quid ergo tanta hæc lex Dei manu ſcripta, à cœlo miſſa ad carnalia hæc, & terrena bona reſpiciebat? Sic putabant vaniſſimi Iudæorum, nihil ſupra terram ſentientes; quos ſapienter conſicit Prudentius lib. Apotheoſis fatus:

Nec enim lex cœlo carnem fluxit
Quam tu carne colis; ſed Chriſto fœta, meamque
Spem paritura vtero, &c.

Eò ipſo, quòd lex creditur de cœlo à Deo miſſa; ſimiliter credenda eſt, minimè in terrenis, & carnalibus hærere, ſed vno Deo, vno Ieſu eſſe fœta, ad illumque aſpicere. Non enim terrena & Deus, carnalia, & Chriſtus facilè coniunguntur. Hinc
Luc.1. Luc. cap. 1. accedens vt oſtendat Chriſti ad homines aduentum, ſic incipit: *Fuit in diebus Herodis regis*, &c. Et cur neceſſum fuit peſſimum hunc regem meminiſſe in hiſtoria aduenientis Chriſti? Nullus alius Euangeliſta meminit Herodem regnantem ante Chriſtum; ſed poſt Chriſti ortum dictum, & explicatum, tunc meminerunt Herodem, vbi aliquod eius facinus fuit neceſſarium ſcribi. Cur Lucas ſolus voluit ante proponere Herodis regnum, quàm diceret ortum Chriſti? In regno Herodis oſtendebantur Iudæi temporali regno vacuati, quia Herodes Iſraëlita genere non erat. Ideo Lucas vt aduentum Ieſu, natiuitatemque eius probaret, ſapientiſſimè incipit, oſtendens vacuitatem terreni regni apud Iſraëlitas; non enim facilè concurrerent in vnum terrenæ excellentiæ, & Chriſtus. Ait Hugo Victor. lib. 4. *Hug.Vict.*
Inſtitut. Monaſt. *Venit Herodes, qui non erat de Iſrael, & arripuit ſceptrum dominationis in populum, vt ad exortum cœleſtis imperij carnale regnum deficeret; & promiſſus à ſæculis rex Iſrael, cum non eſſet ſceptrum de Iuda, æternum reciperet, quod temporale tranſierat:* Et temporalia, & terrena bona, tranſeatis, neceſſum eſt, & in cordibus noſtris deficiatis, ſi ibi apparitutus eſt Dei filius, ſi videndus ibi eſt Chriſtus. Abiicienda à corde ſunt terrena, ſi excipiendus Chriſtus. Quò ſpectans Paul. 1. ad Teſſalonicen. 4. *Deinde nos, qui viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus.* Expende concluſionem, *& ſic ſemper cum Domino erimus*; quomodo ſic? Nimirum rapti de terra, & ſubleuati in aëra; ſi enim ſubiecti terrenis maneremus, ſi terræ hæreremus, non poſſemus diu cum Ieſu eſſe. Ait Anaſtaſius in cat. Græca ad caput 2. D. *Anaſtaſ.*
Luc. *Qui verò in perturbationibus ſæcularibus conuerſatus eſt, & nunquam diuinis verbis obediens exiſtit, quomodo dicet illud, viderunt oculi mei ſalutare tuum? Semper oculis ipſius ſenſibilibus, atque intellectualibus in phantaſiis mundanis, ac concupiſcentijs impudicis occupatis. Non ſic, inquam, non ſic celebrandum feſtum Domino, nec cum talibus operibus audiendum, aut ſperandum ipſi occurrere, iuxta illud. Rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aëra.* Excutienda eſt terra à corde tuo; eripiendus es de bonis terrenis, de carnalibus curis, & ſic obuiam ibis Chriſto, qui diu amas permanere cum illo.

§. VI.

Pax vera, & quies à ſolo Deo, & Chriſto eius.

ERgo pacem Deo acceptam refert Ioſue; terram poſſeſſionis Moyſi, cum ait: *Dedit Dominus veſter fratribus veſtris quietem & pacem: reuertimini, & ite in tabernacula veſtra, & terram poſ-*

ſeſſionis , quam tradidit vobis Moyſes , &c. Vbi
de pace acquiſita agebat, merito non Moyſem ſed
Deum meminit , à Deo enim ſolum , & Chriſto
D. Amb. eius pax venit ad homines. Vt dicat D. Ambroſ.
ſerm. 21. in Pſalm. 118. *Lex pacem non potuit dare;*
ideò Moyſes, quoad vixit, ſemper præliatus eſt , ſem-
per legis populus verſatus in ancipite bellorum eſt:
Ieſus autem Naue plebis animos profunda pace com-
poſuit. Non à lege, non à Moyſe , non à creatura
vlla in te pax deueniet , ſed à Deo , ſed à Chriſto
eius. Quotieſcumque tibi pax arriſerit , neceſſum
Pſalm. 118. eſt , vt in illa agnoſcas manus filij Dei. Pſalm. 118.
clamabat Dauid : *Pax multa diligentibus nomen*
tuum , & non eſt illis ſcandalum. Expectabam ſalu-
tare tuum Domine. Simul & pacem , & ſalutare
Dei conſpicit ; ex quo enim pacis aduentum de-
cantat , non poteſt non expectare ſalutare Dei,
qui eſt Ieſus, cum quo ſolo eſt coniunctus aduen-
D. Hilar. tus pacis. Quò reſpiciens D. Hilar. ibi ait : *Saluta-*
ris Ieſus eſt. Hoc ad Ioſeph Angelus eſt locutus. Hoc
Simeon , ex inde in pace remittendus agnouit. Non
enim aliter dimitteretur in pace, niſi ex Ieſu; quem
vt cognouit , vt in vlnis tenuit Simeon , exinde
ſeſe in pace dimittendum aſſerit. In ſolo enim Ie-
Cant 3. ſu requies vera, & pax nobis paratur. Can. 3. cœ-
leſtes virtutes videntes ſponſam aiunt : *Quæ eſt*
iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex
aromatibus myrrhæ , & thuris , & vniuerſi pulueris
pigmentarij ? En lectulum Salomonis , &c. Aſcen-
denti ſponſæ per deſertum applaudunt cœleſtes
virtutes ; nec deſinunt applaudere , donec perue-
niant ad lectulum Salomonis ; ibi ceſſant , ibi aſ-
cendentis ſponſæ totus quieſcit apparatus. Nec
miror, lectus enim ille Ieſus erat ; à quo ſolo quies,
D. Amb. & pax vera claret. Ait D. Amb. lib. de Iſaac cap. 5.
Hanc aſcendentem , & non reſiſtentem videntes cœ-
leſtes virtutes, & meritorum eius odoribus delectata,
agnoſcentes quoque Salomonis illius pacifici eſſe ſpon-
ſam , etiam comitatu ſedulo proſequuntur vſque ad
lectulum Salomonis , eo quod ei vera requies in Chri-
ſto debeatur. Lectus enim ſanctorum Chriſtus eſt , in
quo vniuerſorum feſſa ſæcularibus prælijs corda re-
quieſcunt. Quam amant quieſcere à deſerti labo-
ribus, & malis incurſibus, ad Chriſtum deducunt;
minimè enim inuenitur quies , nec pax , nec bel-
Luc. 2. lorum ceſſatio , niſi vbi Chriſtus eſt. Hinc Luc. 2.
exortum Ieſu narraturus ſic incipit : *Exijt edictum*
à Cæſare Auguſto, &c. Hic ille Cæſar eſt , qui pa-
cem inuexit mundo , & Iani fores clauſit , & pri-
mus ſibi nomen Auguſti aſſumpſit. Et cur neceſ-
ſum fuit huius principatum notari , vt exponatur
Chriſti natiuitas : niſi vt credamus tantam pacem
non potuiſſe eſſe , niſi ibi naſcebatur Chriſtus?
Paul. Or. Ait Paulus Oroſ. lib. 6. cap. 20. *Cum Ianum poſt*
ducentos annos primum ipſe clauſit , & clariſſimum
illud Auguſti nomen aſſumpſit ; quid fidelius , aut
verius credi poteſt , concurrentibus ad tantam mani-
feſtationem , pace , nomine , die , quàm hunc, occul-
te quidem geſtorum ordine , ad obſequium præpara-
tionis Ieſu prædeſtinatum fuiſſe , qui eo die quo ille
manifeſtandus mundo poſt paululum erat , & pacis
ſignum prætulit , & poteſtatis nomen aſſumpſit?
Equidem ex pacis ſigno facilè credi poterat
principeio illum aliquo modo
pertinuiſſe ad Chriſtum, in
quo ſolo pax
inuenitur.

***

§. VII.

Neſcit Deus in corde teneri quin exteriùs multa
affulgeant virtutes.

EXpende cooiunctiooem illam virtutum, nimi-
rum : *Diligatis Dominum Deum veſtrum , &*
ambuletis in omnibus vijs eius , & obſeruetis manda-
ta illius , adhæreatiſque ei , ac ſeruiatis in omni cor-
de, & in omni anima veſtra. Et quando ad hoc per-
ueniendum erat , vt ſeruirent Deo *in omni corde,*
quid neceſſum fuit præmittere omnia illa, *vt am-*
buletis in vijs eius , & cuſtodiatis mandata illius?
Ah eo qui in omni corde ſeruit Doinioo , quid
neceſſum eſt alia petere circa externam manda-
torum , & conſiliorum executionem ? Nonne ad
omnia ſufficit , quòd Deo in omni corde ſeruias?
Sufficit quidem ſi Deum in omni corde, & in om-
ni anima colas ; ſed ideò præter hæc adduntur ex-
terna illa circa externam executionem virtutum,
ne te fallas , & putes te Deo poſſe in omni cor-
de ſeruire ſine illis ? nequit enim fieri , quòd
Deus in corde teneatur , quin omnimodæ vir-
tutis rami exteriùs erumpant. Matth. 27. *Ieſus au-* Matth. 27.
tem iterum clamans voce magna , emiſit ſpiritum.
Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à
ſummo vſque deorſum , & terra mota eſt , & petræ
ſciſſæ ſunt , & monumenta aperta ſunt, &c. Quan-
diu Ieſus in cruce figebatur, in illaque fixus viuus
permanebat multis expoſitus blaſphemiis , nul-
lum externum doloris ſignum orbis dabat. At
cum primum emiſit ſpiritum Ieſus , ſtatim omnis
viſibilis creatura commouetur. Et cur quæ quieſ-
cebat creatura ad tot Ieſu tormenta , ad eius ſpiri-
tus emiſſionem in tot , tantoſque motus currit?
Sanè emiſſus Spiritus Ieſu in terræ viſcera deſcen-
derat, ibique ſanctos patres in terræ corde quieſ-
centes beabat , ab illiſque per tres dies tenebatur;
nec potuit Deus in corde terræ teneri , ibique tan-
ta operari , quin externis motibus , & ſignis pan-
deretur tota illa externa operatio. Ait D. Hilar. D. Hil.
canone 33. *Tertius dierum trium , totidemque no-*
ctium numerus expletur , & occultum diuina opera-
tionis myſterium , totius creationis ſtupore ſentitur.
Erat equidem Deus , erat diuiniſſimus Ieſu ſpiri-
tus in corde terræ per triduum illud , vbi mul-
ta in ſanctis illis occultè operabatur. Sed quæ
opera à Deo in illo corde terræ fiebant , ſimul
externis totius creationis motibus manifeſtaban-
tur. Ridendus eſt , qui putet diuinæ operatio-
nis myſteria ſibi cordi eſſe , cum nullus externos
virtutum motus in illo videatur ; cum terreni af-
fectus in illo firmiter ſtent ; cum ſplendentium
bonorum cupiditas non ceſſet ; cum morticina
opera non currant in vitam. Equidem vbi Deus
in occulto cordis operatur , corde tenetur ; ſta-
tim omnium externarum operationum ſancta
exercitatione ſentitur. Statim amamus obtene-
brari , & obſcurari ; ſtatim velamina culparum
ſcindimus ; ſtatim à terrenis ad cœleſtia moue-
mur , ſtatim ſepulchra noſtræ mortalitatis aperi-
mus , in omneſque virtutes imus. Iſaias cap. 2. Iſaiæ. 2.
Conflabunt gladios ſuos in vomeres , ſic loqueba-
tur de tempore Chriſtiano , quando gladius ille
anceps, quod eſt verbum Dei , in vomere con-
flatum apparuit. Vomer enim ferrum eſt illud,
quod in aratro poſitum terræ includitur , vt illam
ad fructus fœcundet. Sic Verbum Diuinum , qui
gladius acutus factus in mediam terram proſiluit,

conflatum fuit io vomerem quando adiunctum fuit crucis ligno, & inde terræ mandatum, ſepulturæ incluſum. At vbi Ieſus meus terræ incluſus fuit manſit ibi ſterilis, & in vtilis? Abſit, quin imò terræ incluſus vomerem ibi agebat, illam exarans, & fœcundaos, vt vitæ fructus parturiret. D.Max. Ait enim D. Maxim. ſerm. 2. de cruce, & ſepult. Dom. *Ex quo homo Dominus Ieſus, qui ipſam crucem geſtabat, ſepultus in terra eſt, veluti dirupta ab eo exarata terra, omnes, quos retinebat mortuos, germinauit.* Nullibi Deus includitur, quin inde multi erumpant fructus. Vt enim ſegetum copia vomerem terræ viſceribus inhærentem denuociat; ſic viridiſſimæ vitæ fructus à terra germinantes oſtendunt in eius viſceribus latuiſſe Chriſtum. Nequit enim fieri, quod tantus Dominus alibi claudatur, quin inde manifeſti omnibus fructus erumpant.

Ioſue cap. 22. Cúmque dimitteret eos in tabernacula ſua, & benedixiſſet eis, dixit ad eos: In multa ſubſtantia, atque diuitiis reuertimini ad ſedes veſtras cum argento, auro, ære, ac ferro, & veſte multiplici; diuidite prædam hoſtium cum fratribus veſtris. Reuerſique ſunt, & abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manaſſes à filiis Iſrael de Silo, quæ ſita eſt in Chanaan, vt intrarent Galaad, &c.

§. VIII.

A Ieſu Spiritu benedictiones ſcaturiunt.

QVam multus eſt Ioſue in benedicendo Rubenitis; dixerat immediatè: *Benedixitque eis Ioſue, & dimiſit eos*; curſus modò ait: *Cum dimitteret eos, & benedixiſſet eis.* Nec miror, de Ieſu enim ſpiritu benedictiones ſolent ſcaturire. Deut.27. Deuter. 27. diuiduotur tribus Iſrael, aliæ ad maledictiooes effundendas, aliæ vt populis beoedicant. De iis ait: *Hi ſtabunt ad benedicendum Domino ſuper montem Garizim Iordane tranſmiſſo; Simeon, Leui, Iudas, Iſſachar, Ioſeph, & Beniamin.* Et cur hæ potius tribus ad beoedictiones promendas eliguntur? Omnes hæ aliquo modo pertinebant ad Chriſtum, illumque attingebant, ideoque merito ad benedicendum eliguntur, quando à Chriſto Ieſu benedictiones affluentiſſimè D.Irenæus. ſcaturiunt. Ait D. Irenæus in cat. Græca: *Notandum benedicendi munus iis tribubus demandatum, ex quibus Chriſtus deſignatur, cognoſcitur, & generatur. Ioſeph enim typus Chriſti fuit. De Leui, & Iuda tanquam rex, & Sacerdos natus eſt, quantum ad corpus. Per Simeonem agnitus in templo. De Beniamin Paulus per gentes Chriſti nomen propagauit.* Ecce tibi vt particulariter tribus hæ ad Chriſtum ſpectabant, ſic aptiores putantur, vt benedictiones effundant; nunquam enim à ſpiritu Ieſu be- Pſalm. 44 oedictiones non ſcaturiunt. Dauid Pſalm. 44. in Ieſu perſona dicebat: *Eructauit cor meum ver-* Tertul.4. *bum bonum.* Circa quæ Tertull. lib. 4. in Mar. ait: *Eructauit, inquit, cor meum ſermonem optimum. Hic erit ſermo optimus, benedictionis ſcilicet, qui & noui quoque teſtamenti initiator eſt.* Nunquam enim noo Chriſti pectus eructat beoedictiones, qui- Cant 2. bus repleamur omnes. Hine Sponſa Cant. 2. *Vox dilecti mei pulſantis; Ecce iſte venit,* &c venientem lætans oſtendit; & cur ſic lætatur de veniente? Ait D. Bern. ſer. 57. in cant. *Benedictiones, & diuitiæ cum eo, & vniuerſa, quæ de ipſo ſunt, affluunt delicijs, redundantia certe iucundis, ac ſalutaribus* D.Bern. *Sacramentis.* Neſcit greſſum facere Ieſus, quin benedictiooes effundat; & Ieſu beoedictiooes id habent præcipuum, quòd nunqoam caſſæ ſint, ſed per ſe afferant effectum. Deut. 27. io moote Hebal erant ſex tribus Iſrael maledicentes Deut.27. tranſgreſſoribus legis: dicebant enim: *Maledictus homo, qui facit ſculptile, & conflatile, &c. & reſpondebit omnis populus, Amen. Maledictus, qui non honorat patrem ſuum, & matrem ſuam, & dicet omnis populus, Amen,* &c. Verùm cap. 28. quæ in monte Garizim erant, ſic benedicebant: *Benedictus tu in ciuitate, benedictus in agro. Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ,* &c. In maledictionibus dicit populus *Amen*; in benedictiooibus tacet populus, nullum *Amen* auditur. Et cur non dicunt *Amen* in beoedictionibus? Erant hæ benedictiooes à Ieſu; imò ipſe Ieſus benedictio noſtra inibi, quaſi in imagine erat, ideò ipſæ per ſe ſine adiumento aliorum effectum trahebant. D. Baſil. in cat. Græca: *Dicat aliquis, cur* D.Baſil. *recitatis execrationibus, adiungitur* Amen: *benedictionibus verò nulla ſequitur affirmatio? Diluit hanc dubitationem Apoſtolus dicens: Filius Dei non eſt etiam, & non, ſed in ſe ipſo eſt etiam. Omnes enim Dei promiſſiones in ipſo ſunt etiam Amen. Ipſe nimirum eſt, qui benedixit nobis, in omni benedictione ſpirituali.* Quando ergo ipſe Ieſus eſt, qui benedicit, noo requiritur aliorum adiumentum, ſed ipſe per ſe ſufficit, effectum tribuere. Qui creaturarum benedictiones expectas, forſan neceſſe eſt tibi multarum ſuffragia quærere, verum vbi Ieſus benedictioni tuę inſeritur, ipſe ſolus per ſe poteſt facere, vt benedictus ſis, & in benedictiooe perſeueres.

§. IX.

Non ſomno ſtertentes, ſed operoſi fratrum pugnantium fortunas participant. Vbi de Sanctorum patrocinio.

REmiſſi Rubenitæ & ſocij in patriam mandatum habent ex Ioſue, quòd ſpolia, & diuitias cum fratribus partiantur, dicit enim? *Diuidite ſpolia veſtra cum fratribus veſtris.* Cum quibus fratribus? An cum illis, qui ſomno ſtertebant, dum hi præliarentur? An cum illis, qui deſides, & otioſi prorſus iocabaotur, dum hi pro vincendis hoſtibus deſudabant? Abſit; ſudoris enim, laboriſque fructus minimè ad otioſos, & inertes venit. Cum ergo audis diuidenda ſpolia cum fratribus, intellige cum fratribus operoſis, qui ſuam operam impenduot cuſtodiendis familiis, & ſubſtantiis eorum, qui ſunt in prælio. Sic Lyran Sic Carthuſ. in præſenti; non enim fructus fraterni laboris ſperare debet, qui nullam operi manom adhibet, ſed iners, & otioſus ſedet. Quippè ridendus eſt, qui de cognatorum, fratrum, amicorúmque virtutibus multa ſperans, deſidioſus ipſe ſedet, nullique virtuti operam impendit. Cantatiſſima illa Machabæorú iuuenum mater 2. Mach. 7. viderat iam ſex filios in glorioſiſſimum Mach.7. triumphum iſſe, apud Deum eſſe, & accedens ad minimum fratrem, qui reſtabat; quid dicit illi?

An iubet quieſcere, & quieſcentem fidere in fratrum triumphis? Iubet, quòd à labore vacet certus de auxilio, & patrocinio triumphantium fratrum, quorum facinorum ipſe participabit præmia? Abſit; ſed magis ait: *Peto à te nate, vt aſpicias cælum, & terram, & omnia, quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit ea Deus, & hominum genus, ita fiet, vt non timeas carnificem iſtum, ſed dignus fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem, vt in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam.* Itaque bona & prudens mater filium hortatur, ne fidat fratrum triumphis ipſe à labore deſiſtens; ne ſpectet de fratrum virtutibus fructum deſidioſus ipſe, ſed magis labori incumbat, vt & laboris particeps fructus participet. Ait D. Cyprian. lib. de Exhortat. ad Martyr. cap. 11. *Magna laus matris in exhortatione virtutis: ſed maior in Dei timore, & in fidei veritate, quod nihil ſibi, aut filio de ſex martyrum honore promiſit, nec fratrum precem profuturam credidit ad negantis ſalutem: perſuaſit potius participem paſſionis fieri, vt in iudicij die poſſit cum fratribus inueniri.* Chariſſimi erant in cælum præmiſſi fratres, qui triumphis ſuis plurimum apud Deum poſſent, ſed prudens fœmina nihil de eorum honore, aut diuitijs, ſibi aut filio promiſit, quo à labore deſiſteret, nec profuturam credidit fratrum valentiam deſidioſo, & inerti; ſed magis hortabatur, vt vigilaret, & laboraret cum fratribus, qui velit eſſe eorum triumphorum particeps. Nunquam iuuant virtutes fratrum, propinquorum, aut amicorum eos, qui in deſidiam lethalem abiecunt. Gen. 9. Noë vt filij impietatem mulctaret, ait: *Maledictus Chanaam*, &c. Sed Cham habebat duos fratres ſanctiſſimos, imò & ſanctiſſimum parentem, cur non magis participat benedictiones fraternas? Cur maledictione feritur? Ait Orig. lib. 1. in Iob: *Nihil illum iuuit neque Dei colloquium, neque patris iuſtitia, cum ipſe declinauerit à iuſtitia, & impietatem arriperet. Nam ipſe pater Noe, qui eius libertatem erat defenſurus, ipſe iuſto Dei iudicio in maledictum, atque ſeruitutem eum condemnauit. Nequaquam ergo, ô amici, iuuat patrum iuſtitia iniuſtos, atque impios filios.* Dum tu deuias, dum tu ſomno ſtertis, dum deſidiæ, voluptati indulges, vanè de tuorum ſiue parentum, ſiue fratrum, ſiue amicorum iuſtitia, & valentia apud Deum præſumis. Nullus tantum apud Deum valet, cuius nitaris patrocinio, niſi operam aliquam tu ipſe adhibeas. De validiſſimo apud Deum fratre noſtro aiebat. Ioan. 1. epiſt. 2. *Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum.* Eſt frater noſter Ieſus apud patrem; ſed eſt aduocatus; & quis aduocato cauſam ſuam committit, & ſomno ſepelitur? Sanè eo ipſo, quod aduocati diligentiam tibi proficuam quæris, & tu debes adeſſe, & pulſare iudicem, & officiales mouere, & aduocatum adducere, & introducere, alioquin vacuus redibis. Sic eo ipſo, quòd Ieſus aduocatum agat; petit vigilantiam, & diligentiam noſtram, vt percipiamus aduocationis fructus. Quò ſpectans Arnoldus Carnot. tract. in illa verba: *Ecce mater tua*, dicit: *Intueor igitur quadrigam, quæ curriculum eſt ad patrem, ſic debere diſtingui; vt per te ad matrem, per matrem ad filium, per filium verò attingere p[illegible]it pœnitentis affectus ad patrem.* Expende illud; *pœnitentis affectus*; non deſidioſi [illegible], non luxuriantis ſtupor, ſed pœnitentis affectus per matrem, & filium valet ad patrem peruenire.

D. Cypr. — Mat. — Geneſ. 9. — Orig. — Ioan. 1. — Arn. Car.

§. X.

Fortiſſimorum lachrymæ non tam pro caſibus, quàm pro triumphis.

TAndem redeunt in ſua Rubenitæ; ait enim: *Reuerſique ſunt & abierunt filij Ruben, & filij Gad*, &c. Neque ſine lachrymis ſociorum facta creditur hæc reuerſio. Ait enim Ioſephus lib. 5. cap. 3. *Multitudo vniuerſa, cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur.* Reuertentes in ſua Rubenitæ, & Gaditæ pleni ſpoliis, & triumphis pleni, cum lachrymis bellatorum ſociorum reducuntur. Et meritò tantorum virorum lachrymas ibi inuenio, vbi triumphatores ſpoliis inimicorum onuſtos in ſua progredi ſpecto; fortiſſimorum enim lachrymæ non tam clades, quàm triumphos comitari debent. Querebat Ieſus ſepulchrum defuncti Lazari Ioan. 11. vt eum vocaret ad vitam: *Et dicunt ei: Domine veni, & vide; Et lachrymatus eſt Ieſus.* Vocaturus in vitam defunctum plorat Ieſus, qui Luc. 7. videns matrem flentem pro mortuo filio, *miſericordia motus ſuper eam dixit illi, Noli flere.* Qui matrē prohibet flere, pro mortuo filio, ipſe flet reuocaturus amicum in vitam. Et cur qui vel in matre defuncti lachrymas non permittit, ipſe ſic lachrymatur pro amico? Matris lachrymæ, vt pro clade accepta oriebantur, ſic non miror; quòd offenderent fortiſſimum virum, cuius eſt non tam in clade flere, quàm in triumpho. Vt dicat D. Chryſol. ſer. 64. *Quis ergo ex humana infirmitate exiſtimet hic fleuiſſe Chriſtum, cum cœleſtis pater luxurioſum filium, non quando abijt, ſed quando recepit, tunc deplorat? Chriſtus recipiens fleuit Lazarum non amittens.* Componitè modò duas diuiniſſimas perſonas, Patrem, & Filium: ille amiſit luxurioſum filium, qui longè à patre proceſſit, & omnia ſua conſumpſit, nec tamen interea dicitur pater aliquam oſtendiſſe teneritudinem; hic amicum amiſit, qui fatis conceſſerat, nec pro mortuo amico in lachrymas iuit. At cum luxurioſus filius à malo culpæ excitatus in patris recurrit ſinum, tunc pater teneréſcit, & teneris oculis occurrit, illum amplexu excepturus. Similiter & Lazarus cum iam iam educendus adſtat, & in vitam reuocandus prope eſt, fletum extorquet à Dei filio. Vter fletus ab infirmitate poſſuit? Neuter; vt enim vterque erat non pro clade accepta, ſed pro cladis reſtauratione; non pro vulnere, ſed pro triumpho; ſic non ab infirmis pectoribus, ſed à validiſſimis videbantur proſilire. Vt enim infirmorum eſt flere in cladibus; ſic non dedecet fortiſſimos flere in triumphis. Hinc dicebat Ieſus Ioan. 11. *Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter vos*, &c. Cladem videt amici, & tanta in clade non plorat, ſed ridet; ploraturus ſtatim cum totam illam cladem fuget. Pro quo D. Chryſol. ſuprà: *De quo gaudet mortuo, ipſum cum reſuſcitat tunc lamentatur: qui cum amittit, non flet; cum recipit, tunc deplorat; tunc fundit mortales lachrymas, vita ſpiritum cum refundit. Fratres, habet hoc natura humana, vt producat lachrymas vis gaudij, vis mæroris*, &c. Quando lachrymæ, vel à mærore, vel à gaudio ſcaturiunt, mæroris lachrymæ infirmis, puſilliſque remittuntur, ad validiſſimos, fortiſſimosve magis ſpectant lachrymæ, quæ ſunt pro gaudiis, pro triumphis.

Ioan. 11. — Luc. 3. — D. Chryſ. — Ioan. 11. — D. Chryſol.

Ieſus

Ioſue cap. 22. Cúmque veniſſent ad tumulos Iordanis in Terram Chanaan, ædificauerunt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitudinis. Quod cum audiſſent Iſrael, & ad eos certi nuntij detuliſſent ædificaſſe filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe altare in terram Chanaan, ſuper Iordanis tumulos, contra filios Iſrael; conuenerunt omnes in Silo, vt aſcenderent, & dimicarent contra eos.

§. XI.

Quidquid magnum eſt, vni Deo debetur.

RECedentes Rubenitæ altare ædificauerunt in vltimis Chanaan limitibus, cum dicat textus: *Cumque veniſſent ad tumulos Iordanis in Terram Chanaan ædificauerunt altare infinitæ magnitudinis*. Græcè. *Magnitudinis viſendæ*: apud Vatablum: *magnificum, & ſpectabile*. Et quando in eo nulla volebant ſacrificia offerre, nullas oblationes volebant ponere, vt interrogati faſſi ſunt, cur illud altare eſſe, & videri voluerunt? Ad ſignum, & teſtimonium quodlibet ſuffeciſſet, vel columnam, vel aliquod aliud erigi; cur magis placuit altare fieri? Sanè vt quidquid à tam numeroſis tribubus fieret, deberet eſſe infinitæ magnitudinis, maximéque ſpectabile, maluerunt, quòd vel ipſa forma, & ſpecie oſtenderetur dicatum vni Deo, ab illiſque ædificatum, qui vnum, & verum Deum reſpiciebant, cui ſoli magna omnia debentur. Et quæ magna non ad Deum ſpectant?
Matth. 27. Matth. 27. vbi Ioſeph clauſit Ieſum ſepulchro: *aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti*. De
Marc. 16. quo ſaxo ait Marcus, cap. 16. *Erat quippè magnus valde*; debebant enim Ieſu Dei filio admo-
Orig. ueri omnia magna. Vt dicat Orig. hom. 35. in Matth. *Omnia, quæ circa corpus Ieſu munda ſunt, & noua, & non ſimpliciter magna, ſed valde omnia magna*. Petunt ex ſe hoc omnia magna, vt Deo aduoluantur. Quò vt peruenio, non poſſum non meminiſſe facinus illud magnum, & ſpectabile, quo tres validiſſimi duces Dauidis per medios confertiſſimos hoſtes penetrarunt vſque ad Bethleemiticum fontem, vt inde aquam traherent regi
2. *Reg.* 23. ſuo ſitibundo. Quid tunc? Ait 2. Reg. 23. *Irruperunt ergo tres fortes caſtra Philiſthinorum, & hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, ſed libauit eam Domino*. Et cur magis placuit tam deſideratam aquam Deo libare, quàm
D. Amb. ſibi ſumere? Ait ſapienter D. Ambr. lib. 1. de Apol. Dau. cap. 7. *Vt quod erat viuida virtutis inſigne, fieret pietatis ſacrificium*. Tantæ virtutis facinus, tam magnum, tam inſigne dedeceret, quod alteri, quàm Deo ſeruiret. Habent enim hoc quælibet
Ioan. 4. bet magna, vt Deum reſpiciant. Ioan. 4. ait: *Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia, quæcumque feci*. Ecce tibi ad vnius mulierculæ verbum multi Samaritani credunt Ieſum filium Dei eſſe. Et quale erat verbum mulieris, quod ſic in Dei agnitionem viros trahebat? Ait textus: *Teſtimonium perhibentes, quia dixit mihi omnia, quæcumque feci*; audiebat mulier omnia ſua ſcelera & adulteria patuiſſe Chriſto; & inde ad ſuos progrediens publicè fatebatur coram peccatorum ſuorum ſeriem à Ieſu deprehenſam. Vt autem audierunt Samaritani mulierem in tantum virtutis facinus veniſſe, vt non erubeſceret publicè confiteri omnia ſua ſcelera, ſapienter collegerunt Deum eſſe illum, propter quem fiebant opera virtutum adeò ingentia.
Ait Theophilact. *Propter ſermonem mulieris multi Samaritani credunt, vt pote prudenter apud ſe iudicantes, quòd vitam ſuam mulier nō vulgaſſet ad hoc, vt gratificaretur alteri, niſi verè magnus quis eſſet, & ſuper multos, qui ab illa prædicabatur*. Tam magnum confeſſionis opus, quo mulier ſua crimina publicè manifeſtare non erubeſcebat, ſapientiſſimos Samaritanorum ducebat in notitiam Dei, in Ieſu latentis, neceſſum enim erat, vt Deus eſſet, cui tam magna dicarentur. Qualiter enim, qui Deus non eſſet, poſſet extorquere à carnali corde tam ingens virtutis opus, vt non erubeſceret, ſuam adulterinam vitam in medium proferre? Equidem tanta virtutis magnitudo apertiſſimè nobis Deum oſtendit, cui ſoli magna cedunt. *Theoph.*

§. XII.

Sine Ieſu nulla Deo grata religio, nulla virtus.

CVm Iordanis diuideret inter Amorrhæos, & Chananæos, & Rubenitæ cum ſociis partem ſuam in Amorrhæorum terra haberent, nihilominus altare ædificant non in iis Iordanis ripis, quæ ad Amorrhæos pertinebant, ſed in iis, quæ Chananæorum erant. Sic enim dicit: *Cumque veniſſent ad tumulos Iordanis in terram Chanaan, ædificauerunt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitudinis*, &c. Expende illud: *in terram Chanaan*, hoc eſt, cum adhuc eſſent in Chananæorum limitibus, in parte filiorum Iſrael, vt probat Serar noſter quæſt. 2. in præſenti ex Aria, Maſio, Adrichomio, & Abulenſi. Sed cur abeuntes ad ſua non magis in ſua parte, quàm in parte Iſraëlitarum altare ædificare voluerunt? Res diuino inſtinctu agebatur, qui homines mouebat, vt ædificarent altare in ea parte, in qua Iſrael cum duce ſuo Ieſu filio Naue erat, vt diſceremus, quod ſine Ieſu vero, nullum altare, nulla religio, nulla virtus poteſt placere. Aiebat Iſaias, cap. 1. *Iſaias.* 1.
Incenſum abominatio mihi eſt, Neomenias, & Sabbatum, & feſtiuitates alias non feram; iniqui ſunt cœtus veſtri: calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odiuit anima mea. Et vnde tot Religiones, tot virtutes adeò diſplicuere Deo? Ioan. 8. poſt enarratam longam Ieſu diſputationem cum Phariſæis dicit: *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo*. Vbi autem à templo, à religione illa abſuit Ieſus, ne miremur, quòd & templum, & ſacrificia, & virtutes odioſæ exiſtant Deo. Ait Rupert. lib. *Rupert.*
9. in Ioan. *Quid eſt, quòd Iudæi vſque nunc longè ſunt à ſalute, niſi quia Ieſus, id eſt, ſaluator ab illis abſcondit ſe? Et quid eſt, quòd ciuitas, & templum ſuper oculos, imò ſuper cadauera illorum cecidit, exterminantibus Romanis, & quæcumque illic Deo patrum ſuorum offerre, vel celebrare conſueuerant, holocauſta arietum, adeps pinguium, & ſanguis vitulorum, & agnorū, neomenia, & Sabbatha, & alia feſtiuitates eorum quaſi ſtercus ſuper vultus illorum*

proiecta

proiecta ſunt, Deo proteſtante, Calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odiuit anima mea? Quid, inquã, hoc eſt, niſi quia Ieſus abſconditus exiuit de templo? Sanè vbi neque in templo, neque in ſacrificiis, nec in tota religionis pompa Ieſus inuenitur, ſed abſcedit inde; & templum, & religio, & virtutes ſordent, minimeque placent Domino. Quare

Cant. 8. monebat Sponſam ſuam Dominus Cant. 8. *Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, ſignaculum ſuper brachium tuum*: Super brachia, & corda dilectorum amat poni, nequid operis, ac cogitationis in illis ſit, quod Ieſum non oleat, ſine

Theod. ſ. quo euanida ſunt omnia. Ad quæ ait Theodor. ibi: *Vult ergo ſaluator noſter, vt eum pro ſignaculo in contemplationibus, & in actionibus noſtris habeamus, & notam ipſius in omnibus tum dictis, tum factis imprimamus. Sic enim erunt numiſmata regia non adulterina, ſed regiam imaginem præferentia.* Vt enim nummi nullo regis ſigno præſignati adulterini ſunt, inanes ſunt; ſic vel ipſæ virtutes ſine Ieſu inanes ſunt, & adulterinæ. Adeò vt ſacratiſſimum illud quondam Iudæorum Paſcha; iam non Paſcha, ſed turpis laniena pecorum, ſeu carnificina horribilis habeatur. De illo dice-

Exod. 12. bat Exod. 12. *Erit autem agnus abſque macula, maſculus agniculus, iuxta quem numerum tolletis, & hædum. Et ſeruabitis eum vſque ad quartam decimam diem menſis huius, immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael.* Ecce vobis vt iuxta Dei placitum ſeligebatur agnus immaculatus, vt fieret Deo gratiſſimum holocauſtum.

Pſalm. 39. Sed aiebat Pſalm. 39. *Sacrificium, & oblationem noluiſti; aures autem perfeciſti mihi, Holocauſtum, & pro peccato non poſtulaſti; tunc dixi: Ecce venio.* In Exod. dicitur Deus petere ſacrificium immaculati agni; in pſalm. dicitur nullum ſacrificium, nec oblationem, nec holocauſtum poſtulaſſe Et quando ſacrificium agni, & gratum extitit, & à Deo mandatum; quomodo dicitur nullum ſacrificium Deo fuiſſe gratum? Dubium tollitur illis verbis; *tunc dixi: Ecce venio*; erant equidem ſacrificia in quibus ſaltem in typo veniebat Chriſtus, quæ ex tanti Saluatoris, & Regis imagine & valorem habebant, & gratiam, vt poſſet Deus illa petere, & acceptare. Verùm vbi Ieſus ſublatus fuit à ſacrificiis, ita vt nec eius vmbra illis maneret, tota illa pompa ſacrificiorum quaſi fœda

D. Zeno. carnificina cœpit repudiari. Quò ſpectans D. Zeno lib. 3. ſerm. 36. fatur: *Agnus ſalutaris, qui deſignatur ex ouibus, & hœdis, inter pecora non poteſt inueniri. Superba illa ciuitas ſeruit. Sanè eorum greges infinitos interficit, quos in amaritudine aſſumit. Quis non intelligat fratres illud paſcha non eſſe, ſed bramoſum latronis cruenti conuiuium.* Cur non

Ioan. 10. latro, qui Ieſum non habet? Dicebat Ioan. 10. Dominus: *Omnes quotquot venerunt ante me, fures ſunt, & latrones.* Sed ante Ieſum venit Abel, & Abraham, & Moyſes, imò Baptiſta Ioan. dicebat de Ieſu: *Qui poſt me venturus eſt*, quaſi & ipſe ante Ieſum veniret. Ergo ij omnes fures erant, & latrones? Abſit, ij enim licet ante Ieſum venerint in carne; in Spiritu tamen Ieſum ſequebantur. Solæ rebelles Angelorum poteſtates primas auferre Ieſu voluerunt, & vt ſine Ieſu à cœlo excluſæ ſunt, ſic in omnibus furum, latronúmque

Anaſtaſ. mores exercent. Anaſtaſ. Sinaita lib. 1. Examer. ait: *Non loquor de ijs, qui ante me nati ſunt in carne. Sed quoniam veni è cœlo miſſus à patre meo; omnes, qui ex eodem cœlo cum eodem ſcopo venerunt, ante me, ſunt fures, & latrones, nempe aduerſariæ poteſtates.* Quippè angelicæ poteſtates, quæ Ieſum excluſerunt, & ſine Ieſu à cœlo deſcendere maluerunt, crudelium latronum mores exhibent abominabiles in omnibus Deo. Equidem vbi immaculati agni non inuenitur vel vmbra, nihil ibi niſi cruentum, & Deo odioſum inuenitur. Hinc accedant, qui exterminant facies ſuas non in Chriſto, ſed in laudis humanæ lucro; in quo ſanè non Deo, ſed cruento latroni bramoſum

exhibeor conuiuium. Hinc Malachias, cap. 1. *Contaminauit Iudas ſanctificationem Domini quam dilexit, & habuit filiam Dei alieni. Diſperdat Dominus virum, qui fecerit hæc.* Sanè ſacramenta vniuerſa Moyſi diligebantur maximè à Deo; at verò Iudæi illa contaminauerunt, & mutauerunt in res alieniſſimas à vero Deo. Sed quomodo res adeò ſanctæ potuerunt fieri adeò alienæ à Deo? Eo ſolum, quòd Chriſtum ab illis expellerent, Malac. 1.

Ait Rup ibi: *Ex tunc habet Iudas filiam Dei alieni, ex quo Chriſtum occidit, quia quidquid ex tunc obſeruare videtur in ceremonijs huiuſmodi, non eſt religio veri Dei, ſed religio Dei alieni, abominatio, & contaminatio ſanctificationis Domini.* Sic ibi. Rup.

§. XIII.

Hac hoſtis noſtri cura, vt arma ſalutis noſtra noſtram conuertat in perniciem.

AEdificati altaris à Rubenitis occaſione vniuerſi Iſraëlitæ accinguntur in prælium, quo ſe mutuo conficiant. Quippè ait: *Quod cum audiſſent filij Iſrael, & ad eos certi nuntij detuliſſent ædificaſſe filios Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manaſſe altare in terram Chanaan ſuper Iordanis tumulos contra filios Iſrael, conuenerunt omnes in Silo, vt aſcenderent, & dimicarent contra eos.* Quis ibi ignoret cruentiſſimi Dæmonis artes, vt implacabilia ſeminaret inter fratres diſſidia, & bella accenderet, quæ niſi multo Iſraëlitarum ſanguine poſſent extingui? Propterea ad altare ſanctè, & religioſè à Rubenitis ſtructum confugit, & religioſum altare ſpecie irreligioſitatis facit eſſe bellorum incentiuum. Sic ſolet malus quæ ſalutis noſtræ arma ſunt, & quibus ipſe maximè feritur, in

noſtram retorquere perniciem. Matth. 4. ſic tentator dicebat ad Ieſum: *Mitte te deorſum; ſcriptum eſt enim, Quod angelis ſuis mandauit de te*, &c. Matt. 4. Non ſolum audet belligerare cum Dei filio, ſed vt illum trahat in ruinam ad verbum Dei confugit in ſacra exaratum ſcriptura, aiens: *Scriptum eſt enim, Quod Angelis ſuis*, &c. Et cur peſſime ad ſacram confugis ſcripturam? Defecerant ne tibi tela alia, quæ iaceres in Ieſum? Cur mauis de ſacris telum acuere? Se paulò antea viderat percuſſum ſacræ ſcripturæ teſtimonio dicentis, *Non in ſolo pane viuit homo*, &c. inde aſtutus amat ipſa ſacramenta ſcripturæ in noſtram conuertere perniciem. Ait D. Chryſoſt. hom. 5. ex varijs in Matth. D. Chryſ.

O nefanda artis aſtutia! Qui viderat ſe à Domino, reſponſo legis fuiſſe percuſſum, iam non tantum nequitia ſua armis vtitur, in quibus inutilis repertus eſt; ſed & ipſe legis teſtimonium mutuatur. Et inde tentat vincere, vnde dolet ſe fuiſſe iam victum. Hæc eſt tota Dæmonis aſtutia; vt ſe altaris ſacramentis gemit victum, eò tendit, vt altaria ipſa faciat multis ſcandalo eſſe, qui erant in ruinam. Quis diuinæ ſcripturæ telis confoſſus eſt; quot ſchiſmata, quot pernicies inuexit abutens ſcriptu-

tas

Nihil illi magis cordi eſt, quàm ſi ſacramenta ſa-
Zach. 3. lutis retorqueat in ruinam. Hinc Zachar. 3. ait: *Et oſtendit mihi Ieſum Sacerdotem magnum ſtantem coram Angelo Domini, & Satan ſtabat à dextris eius*, &c. Mirabar diabolum eſſe à dextris Ieſu, & non magis eſſe à ſiniſtris, quando in ſiniſtris ei pabula ſuppetunt. Et cur in dextris? Ait
Rupert. Rup. ibi: *Videlicet hoc intendens, vt de dextris faceret ſiniſtra, vt peruerteret, quæ dixerat, quæ fecerat bona.* Nil ſic cupit Satan, quàm, vt de dexteris tela contorqueat, quibus nos mittat in ſiniſtram. Et quantus dolor eſt, quòd de ſalutis re-
Pſal. 136. mediis venena nobis hoſtis extorqueat? Pſalm. 136. *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus, dum recordaremur Sion. In ſalicibus, in medio eius ſuſpendimus organa noſtra. Quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum. Et qui abduxerunt nos, Hymnum cantate nobis de canticis Sion, &c.* Flebant illi, & maximè dolebant, quando petentibus hoſtibus cantare tenebantur Hymnum de Sion. Et quanta hæc cauſa fletus, & doloris? Equidem magnus dolor erat, quod nefariſſimus hoſtis ſibi delicias pararet, ex canticis illis, quibus Iſraëlitæ mulcere Deum ſolebant. Ait Nicetas Epiſcop. Daciæ.

Namque dabat nobis durum grauis ira dolorem,
Quòd ſoluta in ſancto deprom̃i cantica templo
Hæc ad delicias ſibi nos cantare iubebat
Impius ille, domo, qui nos abduxerat hoſtis.
Heu male de noſtro læti mœrore canemus?
Deque pio ritu luxum faciemus iniquum
Myſtica ad hoſtilem modulantes cantica ludum?

Hinc dolor, hinc gemitus, hinc fletus; quòd hoſtis peſtifer, quæ ſancta, & pia in nobis erant, ea retorqueat ad ſuas delicias; & velit gaudere in iis, quæ habueramus nos ad ruinam illius. Vtinam, & nos diſcamus artem iſtam, & de peccato damnemus peccatum; vt ille de virtutibus amat damnare virtutes.

Ioſue cap. 22. Et interim miſerunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari Sacerdotis, & decem Principes cum eo, ſingulos de ſingulis tribubus. Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad & dimidiæ tribus Manaſſe in terram Galaad, dixeruntque ad eos: Hæc mãdat omnis populus Domini: Quæ eſt iſta tranſgreſſio? Cur reliquiſtis Dominum Deum Iſraël ædificantes altare ſacrilegum, & à cultu illius recedentes? &c.

§. XIV.

Humana prudentia eſt præſtantia, & magna non expectare à paruis.

ATtentiſſimè exprimitur tantæ legationis dux fuiſſe Phinees filius Eleazari; vir ſapientia, ſanctitate, zelo, atque eloquentia ſpectatiſſimus. Dicit enim: *Et interim miſerunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari Sacerdotis, & decem Principes, &c.* Hic eſt ille Phinees Dei teſtimonio, & inſigni ſempiterni ſacerdotij munere commendatiſſimus, ex quo fornicantem Iſraëlitem cum Madianitæ transfoderat. Nec immerito pro tanto negotio conficiendo tantus eligitur. Supra cap. 18. aiebat Ioſue: *Eligite de ſingulis tribubus ternos viros, vt mittam eos, & pergant, atque circumeant terram, & deſcribant eam, &c.* Ad explorandam, & ſcribendam terram viri triginta mittuntur, nullus tamen inter eos illuſtris, præcellenſque vir nominatur; in præſenti autem præterquam quod de ſingulis etiam tribubus viri mittuntur, etiam præcellentiſſimus, commendatiſſimuſque Phinees nominatur. Et quando illic nullus vir nominis exprimitur, cur hic ponitur tantus? Magnum erat duas cum dimidia tribu de defectione in fide ſuſpectas reprehendere, illaſque in auitam religionem reuocare, in eaque confirmare: magna autem, & inuſitata non à gregalibus, vulgaribuſque hominibus, ſed à magnis, & præcellentiſſimis viris expectanda. Notabat Matth. *Matth. 1.*
cap. 1. *Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph, antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto.* Ecce vt à virgine concipitur Ieſus, & à virgine paritur. Et cur à virgine potiùs quàm à muliere parturiri maluit? Rectè in rem noſtram aiebat Ruſticus Helpidius de Chriſti beneficiis canens.

Virginitas fœcunda tulit, partuque pudico
Expletum eſt pietatis opus, nec enim ederet ortum
Vulgaris natura nouum.

Quid pulchrius? Expende illud: *Nec enim ederet ortum vulgaris natura nouum*; de vulgaribus, gregalibúſque nil magnum, nil ſingulare, & præcipuum expectandum nobis communiter eſt. Sed ad magna, & præclara magni, & præclari eligendi ſunt. Scio de rudibus piſcatoribus electos eſſe à Ieſu, qui conuertant mundum, ait enim Matth. *Matth. 4.*
4. *Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare (erant enim piſcatores) & ait illis, Venite poſt me, &c.* Hos elegit Ieſus, qui mundum conuertant; at Actor. 1. vbi *Actor. 1.*
conueniunt Apoſtoli, vt pro Iuda perdito vnum alium in ſortem apoſtolatus ſibi adſciſcant; *Cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum vndecim*, de quo Matthia locutus D. Antoninus in prima parte titul. 6. cap. 15. ait fuiſſe doctiſſimum, diſertiſſimumque in euoluendis diuinis ſcripturis. Et quando Apoſtoli de rudibus, & ſimplicibus piſcatoribus eligebantur à Ieſu, cur eligendus pro Iuda eligitur ſapientiſſimus, diſertiſſimúſque? In vtroque oſtendebat Dominus, quàm nunquam debeant magna expectari à minimis; volens enim oſtendere conuerſionem mundi non veniſſe ab humana potentia, eligit eos, qui & ruditate, & ſimplicitate ſua teſtentur non in ſe, ſed in omnipotenti aliqua virtute tantum opus fũdatum fuiſſe. Rurſus oſtendere volens, qui regulariter ad magna quærendi ſint, oſtendit doctiſſimum, & diſertiſſimum, qui eligatur in orbis magiſtrum. Pro quo aiebat D. Antoninus part. 1. tit. *D. Ant.*
6. c. 2. *Elegerunt duos ex Septuaginta, videlicet Ioſeph, qui vocabatur Barnabas, cognominatus Iuſtus, & Matthiam in lege erudititiſſimum. Quod ſi Dominus elegerit Apoſtolos ſimplices, & illiteratos, ne ſcilicet conuerſio mundi per prædicationem illorum attribueretur humanæ induſtriæ, ſed virtuti diuinæ, voluit tamen ab Apoſtolis aſſumi Matthiam in lege eruditum, ad inſinuandũ poſteris, quod periti, & non idiotæ ſunt aſſumendi, &c.* Nuſquam Deus non amat oſtendere, quod magna non fiant per minima; & quòd ſtultiſſimus ſit, qui neſciens magnam cauſam adhibere ſperat effectus præſtantiſſimos.

Hinc

Hinc ridendi ſunt, qui de leuibus diligentiis, ineptiſque miniſtris prætendunt præclara educere; quæ nunquam procedunt niſi à magna, clariſſimáque virtute. *Iſaiæ.46.* Aiebat Dominus, Iſaiæ cap. 46. *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet: Vocans ab Oriente auem, & de terra loginqua virum voluntatis meæ*, &c. Vt firmet Deus conſilium ſuum, & voluntatem ſuam de magnificandis ſuis fidelibus, de proſperandis aſſeclis ſuis, vide, quid præſtiterit, nimirum ait: *Vocans ab Oriente auem*, &c. Quid auis Orientalis ad tam magnifica præſtanda? An fundatur in præſenti ethnica opinio de dextris, ſiniſtriſue auium volatibus ſpectandis? Nonne erat ridicula Romanorum ſuperſtitio, quæ in auium ſiue volatu, ſiue occinio præclara ducum ponebat facinora? Et ſi auis dextra, ſiue orientalis, clariſſimas victorias præſtabat; ad quid Deus auem orientalem habens, adhuc addit dicens; *& de terra loginqua virum*, &c. Ad quid vir requiritur, vbi auis orientalis auolat? Abſit à Deo, abſit à ſano capite, quod in auis volatu, & non potius in ſtrenuis, & electis viris præclara conſtituantur facinora. Non enim magna vnquam venerunt niſi de magnis, & præſtantiſſimis. Pulchrè ex hoc ridebat Romanam prudentiam Aurelius Prudentius lib. 2. contra Symmach. aiens:

Fœlix affuit ales.
Quid ſibi vult virtus? Quid gloria? Si Coruinum
Coruus Appollineus penna, vel gutture iuuit?

Exaltabatur maximè Coruinorum gens, quod ruens in prælium coruus dexter auolarit, & occinuerit; cui volatui, & occentui tribuebant ingentem victoriam. Cur ergo de virtute, & gloria exaltabantur, ſi tota facinoris proſperitas, non ab eorum dextris, ſed à dextro corui venit volatu? Sanè ſtultiſſimi hi, dum in iis inanibus, & leuibus conſtituebant cauſas victoriarum; ſimul & ducum dexteritatem, & militarem valorem, virtutemque condemnabant, tanquam res minimè ſpectandas, ſed prorſus inanes. In quam ſtultitiam ſimul veniunt, qui de quolibet ligno (vt ſic dicam) Mercurios faciunt, hoc eſt, qui quemlibet, vel amicum, vel affectum ad præfecturas, ad cathedras & honores promouent. Sanè ſi vel corui penna, vel guttur ſufficit ad cauſas agitandas, ad bella conficienda, ad Rempublicam moderandum, quid ſibi vult virtus? Quid gloria? Inſcienter ab initio quæſiti ſunt ſtrenui Duces, ſapientes miniſtri, diſertiſſimi iudices: inſcienter extolluntur ab hiſtoricis cantatiſſimi Imperatores, Duces, Præfecti, ob præclara facta, quæ eodem modo à muribus, & coruis expectantur.

§. XV.

Præſtantis Principis eſt ſe alienare à iudicio imperitæ multitudinis.

NOn prætereundum eſt, vt ſeſe gerit Phinees, & ſocij principes in alloquendis Rubenitis, quippè de illis ait textus: *Qui venerunt ad filios Ruben: dixeruntque ad eos: Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ eſt iſta tranſgreſſio?* Antequam verba promant, vniuerſum populum loquentem talia præmittunt; quaſi illa non à ſe, ſed à populo fuerint dicta. De aliis nuntiis miſſis à populo dicit, Iudicum cap. 20. *Et miſerunt nuntios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent, cur tantum nefas in vobis repertum eſt?* *Iudic.20.* In vtroque nuntio correctio fratrum exquirebatur, ſed in hoc, non præmittitur illud à nuntiis, nimirum: *Vniuerſus populus dicit*; quod in ſuo nuntio præmiſit Phinees, & ſocij principes. Et quando miſſi ad Beniamin corrigendum, non refugiunt ſe authores correctionis illius oſtendere, nec illam multitudini tribuunt, ſed ſic loquuntur, quaſi & ipſi ex ſe corrigerent; cur & Phinees, & ſocij non ſimiliter loquuntur? Cur maluerunt Phinees & ſocij multitudinem potius præmittere loquentem, quàm ſe ipſos? Qui agebant cum Beniaminitis, agebant de crimine eorum comperto, & apertiſſimo, & ideò non detrectant illos per ſe obiurgare, & corrigere; verùm Phinees, & ſocij eius principes non agunt de crimine Rubenitarum comperto, ſed de eo, quod populari murmure agitabatur, ideò boni principes præmittentes populare iudicium, nihil ex ſua ſententia dicunt, ſed ſe quaſi alienos ab illa obiurgatione oſtendunt, dum aiunt: *Hæc mandat omnis populus Domini.* Nec immerito, præſtantis enim principis eſt, ſe oſtendere alienum à iudicio imperitæ multitudinis, quod qui ſequitur, rarò non errat, ſiue priuatus ſiue princeps. Ioan. cap. 18. narrans, *Ioan.18.* vt Ieſus meus comprehendebatur ab impiis, ait: *Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, & percuſſit Pontificis ſeruum, & abſcidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen ſeruo Malchus.* Mirabar, quod vacaret Ioanni inter tot tantáque diuinæ patientiæ facinora meminiſſe nomen ſeruuli percuſſi, quod nullus alius fecit Euangeliſta. Imò Marcus, cap. 14. memorans *Marc.14.* eum, qui relicta ſindone fugit, non meminit nomē eius, ſolum dicit: *Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo, & tenuerunt eum. At ille reiecta ſindone nudus profugit.* Et cur cum Marcus præterit nomen huius adoleſcentis, ad maiora feſtinans; & omnes Euangeliſtæ præterierunt nomen ſerui percuſſi eadem ratione, ſolus Ioannes notanter illud voluit exprimere dicens: *Erat autem nomen ſeruo Malchus?* Malchus idem ſonat, ac rex, & oſtendebantur ibi reges, principeſque ad ſeruilem conditionem venire ex auditu expoſito imperitæ multitudini. Ait Theophil. Antiochenus lib. 1. Allegor. *Theo. An.* in Euang. *Is autem, cui ablata eſt auricula, Malchus dicebatur, id eſt, rex quondam populi Iudæorum, ſeruus factus impietate Iudaica, qui ideò perdidit dextera auris auditum, quia totam liberè ciuitatem audire conſueuerat per feneſtram.* Ecce tibi ex ſanctiſſimi Patris ſententia, vnde Iudæorum princeps, & rex in miſeram deuenit ſeruitutem, qua nihil dextrum, nihil ſalutare audiret; nimirum ex eo, quod conſueuerat toti ciuitati, vniuerſo populo, imperitæ multitudini aures præbere, & iuxta illius iudicium ſentire. O quàm ſeruile hoc, & indecorum, imò, & lethale regibus, principibus; qui ſerui fiunt, & abiectiſſimi ex quo iudicio populari feruntur; vt ſerui ſe ſupra reges extollunt, cum populi corrigunt errantia iudicia. Seruiebat Daniel Babylone, qui videns Suſannam honeſtiſſimam fœminam à popularibus ſuis duci in ſupplicium, ſeſe prorſus alienum clamabat à tali iudicio, cap. 13. *Et conuerſus omnis populus ad eum dixit*, &c. Quantus hic ſeruulus, qui damnans populare iudicium, omnem populum traxit in bonam frugem?

D. Auguſt. frugem? Ait Diu. Auguſt. ſerm. 18. de Tempore: *Daniel ergo melius, quàm Pilatus. Ille peccantis populi reuocauit errorem: hic autem furentis Synagoga ſacrilegium confirmauit.* Princeps erat Pilatus Ieroſolymis; ſeruus erat Daniel Babylone; at ſeruus hic longè clarior, & præſtantior, & fœlicior rege, & principe illo; quia Daniel tantum abfuit, quod multitudinis iudicio ferretur, quin potius ipſe ad ſe traxit multitudinem; Pilatus autem miſerè ſe tradens clamoribus populi, eius ſacrilegiis ſubſcripſit, & ſeſe perdidit, & illum. Hoc monebat Dominus Exod. 23. *Non ſuſcipias vocem mendacij ::: Non ſequeris turbam ad faciendum malum; nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententia, vt à vero devies.* Sanè ſtultiſſima eſt, & erronea vox, quæ nullum aliud habet fundamentum, quàm vulgi linguas. Quare dicebat Seneca de vita beata, cap. 2. *Nulla res maioribus malis implicat, quam quod ad rumorem componitur; optima rati ea, quæ magno aſſenſu recepta ſunt. Nec ad rationem viuimus.* Illa dicebantur à Deo, hæc ab homine gentili; vt videas, quàm turpe ſit viuere rumoribus, iudiciiſve vulgi.

Exod. 23.

Seneca.

Ioſue cap. 22. Cur reliquiſtis Dominum Deum Iſrael, ædificantes altare ſacrilegum, & à cultu illius recedentes? An parum vobis eſt, quod peccaſtis in Beelphegor, & vſque in præſentem diem macula huius ſceleris in nobis permanet? Multique de populo corruerunt, &c.

§. XVI.

Quæ ſemel ſe Deo iunxerunt opera, nunquam dimittenda.

MErito Phinees obiicit Rubenitis, quòd aliud altare erexiſſent, cum in Silo verum Deo altare ſacratum relinquerent; ait enim: *Cur reliquiſtis Deum Iſrael, ædificantes altare ſacrilegum?* Qui enim altare Deo dicatum in Silo habebant, cui ſe non ſemel proſtrauerant, & in quo aſſueuerant Deo ſacrificare, cur ſacrilego altari imponerent manus? Debent ſanè minimè ſtulti viri in iis ſemper eſſe, quibus ſemel in Dei cauſa fœliciter applicuere manus. Hinc D. Cyprian. lib. de lapſis extollit validiſſimos Chriſti athletas fatus: *Religioſa vox Chriſtum locuta eſt, in quem ſe ſemel credidiſſe confeſſa eſt. Illuſtres manus, quæ non niſi diuinis operibus aſſueuerant, ſacrificiis ſacrilegis reſtiterunt. Sanctificata ora cœleſtibus cibis poſt corpus, & ſanguinem Domini profana contagia, & idolorum reliquias reſpuerunt.* Nec manus, nec ora, nec vox vt abirent ad mala, defecerunt à Chriſto, quem ſemel attigerant, & cui ſe ſemel ſacrarant. Quando per vocis confeſſionem, per operis exhibitionem, per corporis, ſanguiniſque Diuini eſum ſe Chriſto adiunxerant, ſic illi hæſerunt, vt quaſi nequiret aliud lingua ſonare, nec manus, nec ora profanum aliud tangere. Hinc Luc. 7. de Magdalena accedente ad Ieſum dicit: *Stans retro ſecus pedes eius lachrymis cœpit rigare pedes eius.* Hoc primum audis de Magdalena accedente ad pedes Ieſu, quòd acceſſit rigans illos lachrymis. Sed & Ioann. 20. poſt inuentum ſepulchrum vacuatum corpore Ieſu etiam lachrymis inſtabat. Dicit enim:

D. Cypr.

Luc. 7.

Maria ſtabat ad monumentum foris plorans; & interrogata de cauſa lachrymarum reſpondit, *Quia tulerunt Dominum meum.* Ablatum à ſepulchro Dominum requirit, & plorat. Apud Lucam præſentem Ieſum lachrymis rigabat; modo quando ei aufertur Ieſus, adhuc inſtat lachrymis. Cur non magis in Ieſu abſentia ceſſat à lachrymis, quas in Ieſu præſentia effundere cœperat? Vbi per lachrymas cœpit Deo appropinquare, ſic lachrymas amat, vt licet poſſint corporalem Ieſu præſentiam auferre illi, non poſſint illi lachrymas auferre, quibus appropinquare Deo cœperat. Ait Drogo Hoſtienſis lib. de Sacram. Paſſ. *Stabat, inquit, plorans. Id ſolum de eo reſidebat, corpus erat ſublatum, ſed quis auferat ei ploratum?* Nullo planè modo ei ploratus auferetur, vt enim per ploratum primò ad Deum acceſſit, ſic ploratui adhæſit, vt ægrè, & difficulter à lachrymis deſiſtere vellet. Ebibat vtinam hanc mentem homo fidelis, & ſic afficiatur ad opera, quibus ſemel ad Deum acceſſit, vt nequeat ſine illis videri. Ab aliis licet dimoueatur operibus; ab illis tamen per quæ primò Deum tenuit, nullo modo permittat ſe dimoueri.

Drog. Hoſt.

§. XVII.

Sic homo rapitur ad honorem, vt vel lapis ſi in honore ſit, Deus illi habeatur viuidiſſimus.

EX ſimplici altaris conſtructione putantur Rubenitæ rei idololatriæ, quia lapides colant, & ligna. Dicitur enim illis: *Cur dereliquiſtis Dominum Deum ædificantes altare ſacrilegum?* In Hebræo habetur; *ædificantes altare ad deficiendum*, ſiue, *ad apoſtatandum à Deo.* Equidem vt ait Ioſephus lib. 5. cap. 4. *Cum altare ſtructum ſcirent, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere.* Sed cur timeant lapidum, lignorúmve adorationem introducendam ex eo ſolum, quòd illis altare erigi videant? Quis timeat lapidem habendum numen, etiam ſi in mille altaribus conſiſtat? Crede mihi; tantus eſt hominum affectus ad honorem, vt ſi vel lapis, vel lignum in honore ſit, & in altaris ſublimitate appareat, ſtatim ſe faciat credi Deum viuidiſſimum. Pſalm. 113. *Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt. Aures habent, & non audient, nares habent, & non odorabunt. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent & non ambulabunt.* Cum certiſſimè aſſeruiſſet idola gentium ærea eſſe, mirabar quòd tantus ſit, in explicando, vt non videant oculis, nec palpent manibus, nec pedibus ambulent, nec ore loquantur. Quis hæc de argentea, ſiue lapidea ſtatua crederet? Cur ergo in iis perſuadendis tempus inſumit? Etſi euidentiſſimum ſit, quòd inanimatæ ſtatuæ omnibus iis careant; tamen tantus eſt hominis circa honores affectus, vt ex quo illæ honoratæ in altaribus appareant, viuidiſſima numina poſſent reputari, niſi cœlum frequentibus vocibus earum clamet inſenſibilitatem. Ait D. Auguſt. epiſt. 49. *Idola quidem omni ſenſu carere, quis dubitet? Veruntamen cum in locantur ſedibus, honorabili ſublimitate, vt à precantibus, atque immolantibus attendantur; ipſa ſimilitudine animatorum membrorum, atque ſenſuum, quamuis inſenſata, & exanimata efficiunt*

Pſalm 113.

D. Auguſt.

infirmos animos, vt viuere, ac ſpirare videantur, accedente præſertim veneratione multitudinis. Quibus morbidis affectionibus medetur ſcriptura, quæ rem quidem notam, ſed tamen ſalubri remedio admonitionis inculcat dicens: Oculos habent, & non vident, &c. Tantum valet apud infima hominum corda honor exhibitus, vel lapidi, vt inde & vitam, & numen habere credatur; vt indigeant frequentibus admonitionibus, ne putent ligneas, & lapideas ſtatuas videre, loqui, ambulare, & quidquid magnum ſupra homines poſſe facere. Sic honoris æſtimatio humanas mentes afficit. Ierem. cap. 2. *Ipſi & reges eorum, principes, & Sacerdotes, & prophetæ eorum, dicentes ligno, Pater meus es tu; & lapidi, Tu me genuiſti.* Quis talia crederet? Et vnde lapis, aut lignum in tantam ſtultitiam trahere potuit mentem humanam, vt illi & Deus, & creator appareat? Ex eo præcisè quòd in aliqua honoris ſublimitate appareat. Accipite Minutium Felicem in Octauio: *Quando igitur hic naſcitur? Ecce funditur, fabricatur, ſcalpitur, nondum Deus eſt. Ecce plumbatur, conſtruitur, erigitur, nec adhuc Deus eſt. Ecce ornatur, conſecratur, oratur; tunc poſtremò Deus eſt.* Pulcherrimè explicuit vir doctus ligneorum Deorum natales. Dum enim lignum ſub artificis manu ſcalpitur, dolatur, conſtruitur, lignum eſt, non Deus. Cum autem in altari ponitur, ibique adoratur, multiſque honoratur, tunc poſtremò Deus eſt, ex quo in honore cœpit ſe demonſtrare. Nihil enim non ſperabunt homines ab eo, quem vident honoribus celebrari.

Ierem. 2.

Ioan. 12. Hinc aiebat Dominus Ioan. 12. *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum. Hoc autem dicebat, ſignificans, qua morte eſſet moriturus.* Significabat, vt exaltandus erat, & eleuandus à terra in lignea cruce; & tunc ad ſe humanas mentes rapiendas, & trahendas aſſerit. Sed qualiter fieri poterit, vt crux lignea, quæ maximo erat & ſcandalo, & terrori hominibus, ſic illos afficeret, vt ad ſe raperet cunctos? Ex quo lignea crux ornata apparuit, & honorata membris diuinis, iam non horrori, ſed amori, & ſaluti hominibus fuit. Vt dicat Sedul. lib. 4. Paſchal.

Pax crucis ipſe fuit, violentáque robora membris
Illuſtrat propriis, pœnam veſtiuit honore;
Suppliciúmque dedit ſignum magis eſſe ſalutis.

Veſtitum ergo honore fuit crucis lignum, & inde ad illud euolarunt homines ſperantes ab eius brachiis ſalutem. Maximus enim eſt honor humanorum pectorum illex. Hinc Matth. 3. *Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua*, qui enim homines vocaturus veniebat ad baptiſmum, honorare voluit baptiſmum, vt gratius acciperetur ab hominibus. Ait Diu. Cyrill. Ieroſol. catech. 3. *Baptizatus eſt Ieſus, vt per eius participationem, nos deinceps vna cum ſalute honorem conſequamur.* Honorauit aquas ſua præſentia Dominus, vt de honore aliqualem illicem faceret, homines traheret.

D. Cyrill.

§. XVIII.

Diſcrimen, periculúmque vitæ ob oculos poſitum, efficax; vt faciat fugere, vel ab vmbra peccati.

EFficaciſſimum adornat monitum Phinees, ingentem Dei iram, & vindictam terminando, quæ in ſimilibus reis fuerat monſtrata, dicit namque; *Multi de populo corruerunt*, &c. Inſuper addit ſupplicium Achami, nequis audeat in ſimili crimine commorari. Quis enim videns vitæ diſcrimen, ingénſque periculum imminere, non fugiat, vel vmbram peccati? Gen. cap. 8. poſt hominum genus diluuio abſumptum ait text. *Egreſſus eſt ergo Noe, & filij eius; & vxores filiorum eius.* Expende, vt ſeorſim viri, & ſeorſim fœminæ egrediebantur de arca. Sed fœminæ vxores erant illorum virorum; cur ergo viri ſe ab vxoribus ſeparant? Cur non magis quiſque cum vxore ſua egrediebatur? Inſtante Sodomorum ſupplicio Gen. 18. monebant Angeli Lothum: *Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias*, &c. Non iubetur, quod exeat à fœminis ſeparatus, ſed medius inter fœminas, inter vxorem, & filias permittitur egredi ciuitatem. Et cur Loth medius inter fœminas ciuitatem relinquat, & Noe non audeat egredi ex arca, niſi ab vxore, & filiabus ſeparatus? Loth nondum viderat laſciuientium Sodomorum ſupplicium, Noe autem & filij eius præ oculis habebant totius generis humani laſciuientis cadauera, quæ ab oculos poſita maximè illos ab ipſa laſciniæ vmbra auocabant. Aiebat ad hæc D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 69. *Seiungimini, inquit, viri priuatim, & vxores priuatim. Per illatas aquas, & laſciuia ſupplicio multlabatur. Vos igitur ne labiis quidem, ac macula expers cubile attingetis.* Adeò affici debebant ſupplicio viſo laſciuorum, vt & vellent fugere honeſtam, & licitam coniugij voluptatem. Nec mirum eſt, quòd ob viſum vitæ diſcrimen fugias, vel vmbram peccati; quando ſunt, qui non ſolum fugiant, ſed diriſſima quæque amplectantur, vt illud euadant. Nox erat valde frigida, quando Ieſus meus à Iudæis ligatus ab horto in ciuitatem ferebatur. Marc. 14. *Adoleſcens autem ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo, & tenuerunt eum. At ille relicta ſindone nudus profugit ab eis.* Caſtantiſſimus ille Ioſeph, dum ab adultera tenebatur. Gen. 39. *Relicto in manu eius pallio fugit*; reliquit Ioſeph pallium, ſed manebant illi aliæ veſtes, quibus opertus fugiebat. At adoleſcens hic nullas præter ſindonem veſtes habebat, & nihilominus ſindone nudus profugit. Cor non magis & nuditatem, & hyemem veretur? Ait Drogo Hoſtienſ. lib. de Sacram. Paſſ. *Non dormiuit adoleſcens, quando tenuerunt eum, & relicta ſindone fugiebat nudus; Et tamen frigus erat, quia ſtabat Petrus, & calefaciebat ſe. Magnitudo periculi & frigus, & famem facit obliuiſci.* Vbi periculum magnum oculis cernebatur, & nuditas, imò & fames contemnitur. Quando enim Petrus veſtitus propter dimittendum frigus calefaciebat ſe; hic adoleſcens nudus toti ſe frigoris rigori credit, ne laqueos incurrat, quos iam ſenſerat. O ſi imminentia nobis pericula videremus, fallar, niſi & frigora, & nuditates, & fames auidè amplecteremur, vt illa euadere poſſemus.

Geneſ. 8. *Geneſ. 18.* *Iſid. Pel.* *Marc. 14.* *Gen. 39.* *Dr. Hoſt.*

Ioſue cap. 22. Reſponderunt filij Ruben, & Gad & dimidia tribus Manaſſe principibus legationis Iſrael; Fortiſſimus Deus Dominus, Fortiſſimus Deus Dominus, ipſe nouit, & Iſrael ſimul intelliget; ſi præuaricationis animo hoc altare conſtruximus, non cuſtodiat nos, ſed puniat nos in præſenti, &c.

§. XIX.

§. XIX.

Tota fortitudo hominis in Dei adiutorio, & cuſtodia.

FOrtiſſimum Deum ſemel, & bis in præſenti nominant Rubenitæ dicentes: *Fortiſſimus Deus Dominus, Fortiſſimus Deus Dominus*; nec otioſè fortiſſimum appellant relictis aliis nominibus, ſed vt oſtendant, per hanc imprecationem, quantæ ſe infirmitati deuoueant, quando cuſtodiam, & adiutorium Dei à ſe depellunt, in quo conſiſtit tota fortitudo hominum. Conflatur equidem tota humana fortitudo ex Dei adiutorio. Poſt magnam Philiſtinorum ſtragem ab Iſraelitis peractam 1. 1.Reg.7. Reg.7. ait textus: *Tulitque Samuel lapidem vnum, & poſuit eum inter Maſphath, & inter Sen, & vocauit nomen loci illius, Lapis adiutorij. Dixitque: Huc vſque auxiliatus eſt nobis Dominus.* Ioſephus lib.6. cap.2. legit: *Appellauit eum Fortem*: Quem noſter vocat lapidem adiutorij; propter adiutorium præſtitum à Domino, Ioſephus vocat Fortem, vt credatur tota fortitudo noſtra conſiſtere in Dei adiutorio. Vnde ex Ioſepho ait Gloſſa ibi: *Lapidem fixit velut terminum victoriæ, & hoſtium fugæ, eúmque lapidem fortitudinem appellauit, qui Hebræis ſignum eſſet diuini ſolatij contra hoſtes adhibui.* Merito, qui lapis ſignum erat adiutorij exhibiti à Deo Iſraelitis, vocatur fortitudo; in nullo enim magis noſtra conſiſtit fortitudo quàm in Dei tutela, & auxilio. De puerulo Samſone Iudic.13. dicit Iudic. cap.13. *Creuitque puer, & benedixit ei Dominus; cœpitque Spiritus Domini eſſe cum eo in* D. Ambr. *caſtris Dan.* Ambr. in Prologo lib.2. de Spir. Sanct. legit: *Cœpit Spiritus Domini comitari cum eo.* Ex quo Chaldæus Paraphr. ait: *Cœpit Spiritus fortitudinis Domini roborare eum*; nec miror, quod vbi puerulus habebat comitem Dei Spiritum ſibi fauentem, auxiliantémque ebiberet fortitudinem, qua à nullo valeret ſuperari. Tota enim fortitudo hominis de Deo comite, & auxiliatore naſci- Pſal.22. tur. Hinc clamabat ad Deum Dauid Pſalm.22. *Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me. Impinguaſti in oleo caput meum.* Quod ſunt dapes ad vires humanas ſuſtentandas, robúrque corporis augendum, id eſt Deus, à cuius auxilio, & vires vniuerſæ, & fortitudo manat. Vt ſapienter ibi canat Drepanius Florus:

Tu mihi delicias; tu menſam epulaſque paraſti,
Quéis ſatur inuictas adipiſcar pectore vires
Aduerſáſque acies pulchro certamine vincam:
Vt mihi poſt validos pugnæ victricis agones
Lætitia largo caput aſpergatur oliuo.

Equidem de Dei inſtructa nobis menſa inuictæ nobis vires ingenerantur, & id robur, & fortitudo, quibus facilè hoſtiles vniuerſos incurſus deuincamus.

§. XX.

Veræ religioni ſtudentes, hærentéſque maximè implet fortitudo ex Deo.

ET re, & ratione oſtendunt Rubenitæ, quàm firmiter adhæreant religioni auitæ, dum reſpondentes accuſatoribus ſuis illa proferunt verba nimirum: *Fortiſſimus Deus Dominus, fortiſſimus Deus Dominus, ipſe nouit, & Iſrael intelliget, ſi præuaricationis animo*, &c. Vt animum minimè alienum à fide Iſraelis oſtendant, ſemel & bis compellant Deum fortiſſimum, & cur toties fortiſſimum Deum replicant? Quæ illos implebat ex Deo fortitudo cogebat homines nihil magis ſentire, quàm fortitudinem in Deo; quo maximè teſtabantur ſuum ſtudium conſeruandæ religionis auitæ. Simul enim & pene inſeparabiliter gradiuntur, & vera religio, & fortitudo. Deut 32. ex le- Deut.32. ctione Græca habes hæc verba: *Lætamini gentes cum populo eius. Et fortes faciant in ipſo omnes filij Dei.* Dixerat Vulgata noſtra illud ſolum: *Laudate gentes populum eius.* At Græcus addidit; & illa: *Et fortes faciant in ipſo omnes filij Dei*: Nec immerito, vbi enim exprimebantur gentes vnitæ Dei populo, cum illóque lætari, & iubilare ſub eadem religione, & fide; quaſi iure exquiritur ab angelica militia, vt fortitudinem illis indant, vt fortes faciant, quoſcumque fideles viderint. Aiebat Seuerus Antioch. in cat. Græca: *Dictum eſt* Antioch. *Hebræis ſcribente diuino Paulo, Nonne omnes ſunt Spiritus miniſterij in adminiſtrationem miſſi propter eos, qui futuri ſunt heredes ſalutis? Dixit & diuinus Dauid, Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Fortes igitur facite eos, qui ad ſuum auxiliarem accedunt, & tanquam conſeruos honorate.* Hoc ſit Angelorum munus fortitudine implere eos, qui ad Deum accedunt, ne ſit, qui in veri Dei fide perſiſtat, quin ſimul in magnum fortitudinis augmentum deueniat. Iudic. cap. 6. Iudic. 6. meminerat Gedeon Dei magnalia dicens: *Si Dominus nobiſcum, cur apprehenderunt nos hæc omnia? Vbi ſunt mirabilia eius, quæ narrauerunt patres noſtri, atque dixerunt, de Ægypto eduxit nos Dominus?* Ad quem ſtatim: *Reſpexitque ad eum Dominus, & ait, vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael*, &c. Videt mirabilia Dei prædicantem, & iubet hominem ire *in hac fortitudine.* In qua fortitudine? Siue, quæ fortitudo tunc in Gedeone oſtendebatur, in qua poſſet ire aduerſus hoſtes? Si hominem aſpicias purgantem frumenta, vt fugeret Madian, potius infirmitas, & imbecillitas eius apparebat. Quæ ergo fortitudo viſebatur in fugituro? Ex quo auditus fuit Gedeon mirabilia Dei patrum ſuorum recolere, firmitérque ei adhærere, hæc eius fides, & memoria Dei tantam fortitudinem halare cœpit, vt merito in illa hoſtes victurus videretur. Ait Theodor. quæſt.12. *Quo-* Theod. *niam ergo memor erat mirabilium Dei firmámque de Deo tenebat opinionem, meruit audire ab Angelo: Proficiſcere in robore fidei huius, & vinces.* Firmam, conſtantémque de Deo opinionem, aut fidem, quam tunc verbis exprimebat Gedeon, fortitudinem vocat; quaſi nequeas Deo fidelis eſſe, & in multa fortitudine non eſſe, qua hoſtes perimas. Eo etiam accedens Caietanus ait: *Non dixit, vade in fortitudine tua, ſed adiungit pronomen, iſta; ad inſinuandum, quod de fortitudine fiduciæ in Deo, de fortitudine Gedeonis iuxta Deo, loquitur. Profeſſus enim erat Gedeon à Deo fuiſſe ſalutem patrum; in hac ergo fortitudine liberaturus dicitur Iſrael.* Quantum tibi fuerit veræ fidei, & religionis, qua firmus Deo adhæreas, eiúſque prædices magnalia; tantum in te fortitudinis exurget, quo inexpugnabilis appareas. O quàm fortis Deus pro te ſtabit! ô quantam fortitudinem ex Deo ebibes, vbi in te fides, religióque vera inuenit ſtabilimentum! Dicitur 4. Regum 16. *Tunc aſ-* 4.Reg.16. *cendit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ*

rex Iſrael in Ieruſalem ad præliandum. Cúmque obſiderent Achaz, non valuerunt ſuperare eum. Armis, & robore exercitus maiores erant ij duo reges, quàm qui ab Achaz poſſent ſuſtineri, & tamen Achaz præualuit aduerſus eos. Et vnde præualuit Achaz? Ait Angelomus in præſenti: *Non potuerunt Ieruſalem debellare, quia auxiliatus eſt ei Dominus, vt ſub occaſione miſericordiæ, qua populum obſeſſum liberauit, filium ſuum nunciaret de virgine naſciturum, ſicut Iſaiæ propheta liber commemorat.* Felix populus, qui vel occaſionem dat fidei diuinæ ſtabiliendæ, enuntiationi euangelicæ; ſic fortem pro ſe Deum exhibebit, vt nullum non peſſundet hoſtilem exercitum.

§. XXI.

De magna Dei fortitudine venit, quòd quis manſuetè iniurias audiat, illiſque reſpondeat.

MErito in præſenti Rubenitæ acclamant Deum fortiſſimum dicentes: *Fortiſſimus Deus Dominus, fortiſſimus Deus Dominus ipſe nouit, & Iſrael intelliget, ſi præuaricationis animo*, &c. Equidem quando accuſati à Phinee vocabantur deſertores auitæ religionis, perduelles aduerſus Deum; nec iraſcebantur in adeò iniurium hominem, ſed placidè, & manſuetè tantæ calumniæ reſpondebant, in eo maximè oſtendebatur fortiſſimus Deus, qui humanam ferociam ſub fræno

2. Reg. 16. manſuetudinis contineret. Ait 2. Reg. 16. *Venit ergo Dauid vſque Bahurim: & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, & maledicebat. Mittebátque lapides contra Dauid, & contra vniuerſos ſeruos regis Dauid: omnis autem populus, & vniuerſi bellatores à dextro, & ſiniſtro latere regis incedebant.* Ecce tibi rex cinctus militibus, validiſſimo exercitu medius iniurium homuncionem au-

D. Auguſt. dit, & ſuſtinet. Vnde hoc? Ait D. Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum cap. 66. *Ibi memorabilis humilitas ſub flagello Dei, & ceruix regia dominico iugo ita ſubdita, vt armatus & comitatus armatis amara ex inimici ore conuicia patientiſſimè ſuſtineret.* Merito Dei flagello, & iugo tribuit, quòd inter tot conuitia humilis, & ſubdita appareat ceruix regia. Quis enim niſi potentiſſimus Deus ſub iugo tenebit humanas ceruices, ne inter iniurias recalcitremus? A quo niſi à fortiſſimo Deo vires ebibemus, vt manſueti, & humiles de iniurioſis hoſti-

Pſal. 22. bus triumphemus? Clamabat ipſe Dauid Pſal. 22. *Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me.* Quid ſibi vult, quod aduerſus tribulantes, & iniuriantes paretur nobis menſa, & non potius arma, & non potius tela? Sanè qui ſe aduerſus hoſtem parat, magis oſtenditur gladios, arcum, & tela parare, quàm menſam; cur ergo Dauid gaudet magis ſibi à Deo parari menſam, quàm tela aduerſus hoſtes? Sanè hoc in vna Dei menſa inueniebat, quòd eas inde vires acciperet, quibus non ſanguinolento, ſed manſueto, pacificóque certamine poſſet hoſtes ſubſternere, eorum iniuriis minimè reſpondendo. Huc traho

Drep. etiam Drepanij Flori verſus paulò ante alibi datos: ſic enim ibi canit:

Tu mihi delicias, tu menſam, epuliſque paraſti
Queis ſatur iniuctas adipiſcar pectore vires,
Aduerſáſque acies pulchro certamine vincam.

Equidem de ſola potentiſſimi Dei menſa reficiendas ſibi inuictas vires expectat, vt pulchro certamine aduerſarios vincat. Et quid eſt pulchro certamine vincere? Dicebat Valerius Maximus: *Speciosius animo vincuntur beneficiis, quam mutui odij pertinacia.* Planè ſpecioſum, & pulchrum certamen eſt, cum manſuetudinem, & patientiam, imò beneficia paras aduerſus iniuriantes, in quo ſucceſſum habes magnis pollere viribus. Quò ſpe-

ctabat Pſalm. 44. *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime. Specie tua & pulchritudine tua, intende proſpere, procede, & regna. Propter veritatem & manſuetudinem tuam, & deducet te mirabiliter dextera tua:* Gladius accingitur ad ſpeciem, & pulchritudinem; ſtringitur ad necem, ad percuſſionem; & vocatur potentiſſimus Dominus non ſub ſtricto gladio, ſed ſub gladio accincto. Et cur cùm accingendus gladius eſt, non cùm ſtringendus; cùm proceſſurus eſt pulchro & ſpecioſo certamine, non ſanguinolento; cum deducendus eſt manſuetudine, non ira, vocatur potentiſſimus? Sanè nunquam maior oſtenditur potentia, & fortitudo, quam in pulchro, & ſpecioſo certamine ſuſtinendi iniurias per manſuetudinem, implendi iniuriatores beneficiis. *Pſal. 44.*

Ioſue cap. 22. Putauimus itaque melius, & diximus: Extruamus nobis altare, non in holocauſta, neque ad victimas offerendas, ſed in teſtimonium inter vos, & nos, & ſobolem noſtram, veſtrámque progeniem, vt ſeruiamus Domino, &c.

§. XXII.

Fratrum diſſidia non ſtant, vbi Chriſti vel vmbra apparet.

VErebantur Rubenitæ & ſocij diſſidia oritura inter filios ſuos & aliarum tribuum filios, quæ manebant cis Iordanem; & vt Rubenitæ ab illis ſæpius repellendi erant de ſacris; quæ diſſidiorum mala vitantes altare erexerunt in ſignum vnionis, & conformitatis fraternæ. Aiunt enim: *Extruamus nobis altare non in holocauſta, neque ad victimas offerendas, ſed in teſtimonium inter vos, & nos*, &c. Et cur altare eligitur in ſignum ad fratrum diſſidia tollenda, concordiam, vnanimitatémque firmandam? In altari adumbrabatur Chriſtus, ad cuius vel vmbram fraterna omnia diſſidia cedunt, vnanimitas, conformitaſque veniunt. Matth. 5. *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſus te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* *Matth. 5.*

Circa quæ verba non inutilis quæſtio agitari poteſt, quam indicabat Paſcaſ. in præſenti. Cum enim multa Deo offeramus etiam ab altari remoti, nimirum preces, eleemoſynas, gratiarum actiones, & alia huiuſmodi: cur in iis dum longè ab altari fiunt, ſpecialiter non monemur, vt priùs reconciliemur fratribus; & in donis ante altare oblatis ſtatim monemur, nè illa offeramus, quin priùs reconciliatio cum fratribus fiat? Ait ſolum; *cum offers munus tuum ante altare*, &c. *Paſcaſ.*

cur

cur etiam non petit, vt id fiat, vbicumque munus offerimus, etiam ſi non ante altare noſtra offerantur munera? Quæſtionem ſapienter diluit Paſcaſ. dicens. *Hæc ſecundum hiſtoriam impleta de cultu religionis non abhorrens, vt fides templum intelligatur, & altare Chriſtus, ante quem noſtræ fides donaria efferimus. Ille quippè eſt illa ſublimis ſanctorum ara coram patris vultu, ſub qua ſanctorum animæ requieſcunt. Vbi ſi recordamur, quod aliquis habeat aliquid aduerſus nos, oportet coram eo munus noſtræ deuotionis relinquere, & quem læſimus ſatisfacere, donec reconciliatis munus offerre liceat.* Et quidem quando altare eſt Chriſtus, non miror, quod præcipuè ibi moneamur de fratrum offenſione tollenda, is enim eſt Chriſtus Dominus, cuius vel ad vmbram non liceat accedere cum minima fratris iniuria. Dauid. 1. Reg. 24. nactus Saulem in ſpelunca; cum facilè poſſet hoſtem occidere, maluit illi parcere, ſolum particulam chlamydis eius abſcidit, *Poſt hæc percuſſit cor ſuum Dauid eo quod abſcidiſſet oram chlamydis Saul.* Et cur Dauid de tam leui re ſic concutitur? Non enim leuiſſimum erat, quo particulam chlamydis abſcidiſſet, quando & caput impunè potuiſſet abſcindere? Cur ergo ſic compungitur in tam leui vulnere? Ait D. Auguſt. lib. 22. in Fauſtum, cap. 66. *Ibi tam religioſus Dei timor, ſacramentum Chriſti in ſancta vnctione ſeruabat, vt cor eius pia ſollicitudine trepidaret, quando exiguam particulam de veſte ipſius Saulis latenter abſcidit.* Expende illud: *Sacramentum Chriſti in ſancta vnctione ſeruabat*; quippè in eo, quòd fuerat à Samuele vnctus, in vnctionis illius oleo totum ſeruabat ſacramentum Chriſti, de cuius vmbra hoc habebat, vt pro particula chlamydis abſciſſa trepidaret, non enim Chriſtus patitur apud ſe eſſe, qui proximi ſui aliqualem offenſam incurrit. Quis enim vel leuiter proximum lædens non trepidat adeſſe, vel vmbræ Chriſti?

Paſcaſ. — *1. Reg. 24.* — *D. Auguſt.*

Ioſue cap. 22. Dixitque Phinees filius Eleazari ſacerdos ad eos: Nunc ſcimus, quòd nobiſcum ſit Dominus, quoniam alieni eſtis à præuaricatione hac, & liberaſtis filios Iſrael de manu Domini. Reuerſúſque eſt cum principibus à filiis Ruben, & Gad de terra Galaad, finium Chanaan ad filios Iſrael, & retulit eis. Placuitque ſermo cunctis audientibus. Et laudauerunt Deum filij Iſrael, & nequaquam vltra dixerunt, vt aſcenderent contra eos, &c.

§. XXIII.

Concordia cum bonis Deum tenet.

VBi Rubenitas, Gaditáſque ſibi videt Phinees in religione conformes, ſtatim ait: *Nunc ſcimus, quòd nobiſcum ſit Dominus, quoniam alieni eſtis à præuaricatione hac*, &c. Expende illud: *Nunc ſcimus*, &c. Multa enim antea pro religione facinora ediderant; nam vbi ſuſpectos Rubenitas habuerunt, ſtatim conuolarunt in Silo; ibique de illorum correctione tractarunt, legatos miſerunt, qui deficientes reuocarent, confirmaréntque; & interea non dicunt ſe ſcire, quod Dominus cum illis erat. At vbi norunt Rubenitas minimè à fratrum religione diſcedere; ſed & in cultu, & aliis conformes prorſus cum cæteris tribubus eſſe, ſtatim aiunt, *Nunc ſcimus, quod nobiſcum ſit Dominus*; nec immerito, nam concordia, & vnanimitas eſt, quæ maximè Deum tenet. Luc. 2. ad Ieſu natiuitatem narrandam accedens notat totius orbis pacem ſub vno Romano Principe, ait enim: *Exiit edictum a Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis*, &c. Et fallar, ſi de quo alio Principe dici potuit, quòd ſic pacatum haberet ſub ſe vniuerſum orbem, vt ſingulos ad tributum ſoluendum deſcribi cogeret. Et vnde tanta quies aduenit Romæ? Sapienter canit Prudentius lib. 2. aduerſus Symmachum:

Vis dicam, quæ cauſa tuos Romane labores
In tantum extulerit? Quis gloria fortibus aucta
Sic cluat, impoſitis, vt mundum frenet habenis?
Diſcordes linguis populos, & diſſona cultu
Regna volens ſociare Deus, ſubiungier vni
Imperio, quidquid tractabile moribus eſſet,
Concordíque iugo retinacula mollia ferre
Conſtituit, quo corda hominum coniuncta teneret
Religionis amor; nec enim fit copula Chriſto
Digna, niſi implicitas ſociet mens vnica gentes;
Sola Deum nouit concordia, ſola benignum
Rite colit tranquilla patrem, placidiſſimus illum
Fœderis humani conſenſus proſperat orbi,
Seditione fugat, ſæuis exaſperat armis.

Ibat ad pulcherrima multa alia calamus; ſed cogor ponderare illa: *Nec enim fit copula Chriſto digna, niſi implicitas ſociet mens vnica gentes*, &c. Quippè ſeditio, bellum, diſcordia fugat Deum; vnanimitas, & concordia illi ſedem parat digniſſimam, vt malit apud concordes, & vnanimos viuere. Quò ſpectans Pſalm. 75. ait: *Factus eſt in pace locus eius.* Circa quæ D. Hieron. ait: *Non eſt vmbraculum Domini, niſi vbi pax eſt. Vbi zelus, atque diſcordia, ibi non eſt protector Deus. Locus Dei non eſt niſi in anima, quæ pacem habet. Quæ ergo anima pacem non habet, ſciat ſe non eſſe locum Dei.* O quanta eſt pax, & vnanimitas, vt Deum teneat! Habes homo, qua facile ad Deum peruenias, nimirum ſi pacem colas, ſi vnanimitatem in fide ſerues. Dan. 3. tres pueri Hebræi immiſſi ſunt in fornacem ardentem; quia nolebant adorare ſtatuam regis Babylonici. Ceciderunt ergo pueri in medias flammas: *Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis eius in fornacem, & excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis.* Duo facta ſunt mirabilia circa hos pueros; alterum, quòd eos ignis non tetigit; alterum, quòd Angelus Domini illis apparuit in fornace, imò non Angelus, ſed ipſe filius Dei, vt ipſe rex paulò poſt teſtatur aiens: Species quarti ſimilis filio Dei. Et cur tanta hæc accidunt tribus pueris captiuis; immiſſis in flammas? De igne attingento eos ait D. Zeno lib. 2. ſermon. 32. *Immiſſis camino pueris æſtuans ignis deſiluit, vt eos vnius virtutis eſſe præſenſit.* Nec non & Dei aſſiſtentiam, qua illis apparet in fornace, ſimiliter tribuit vnanimitati eorum in fide fatus ſerm. 34. *Ecce pueri ſacramento muniti tres numero, ſed vna virtute anhelantibus flammis, camino rugiente non læduntur, ſed conſi hymnum canunt, barbarum regem fidei tenacitate confundunt, vindicantur de incenſoribus ſuis, Deum vident*, &c. Expende ab illis: *Sed vna virtute*, &c. Ab vnanimitate in fide, & victore eò perueniunt, vt victis flammis, & hoſtibus combuſtis

Luc. 2. — *Pſal. 75.* — *Daniel 3.* — *D. Zeno.*

Deum pro ſe aſſiſtere experiantur. Et adhuc ſerm. 36. fatur: *In caminum miſſi, vt ſubmerſi ſunt flammis, ſtatim inuiſibili rore incendia temperantur; mors refugiens officium mutat; incenſores cremantur, incenſis hymnum canentibus flamma blanditur; Deus a creatura benedicitur vniuerſa. In tribus vna mens, vna virtus, vnus triumphus exultat.* Inter tot mirabilia, inter quæ Deus apparet, & ab vniuersâ creaturâ celebratur, vna puerorum mens, vna fides, vna virtus, triumphum agit. Vt videant quanta perdant, qui ſe ſcindunt à fratribus. Non abeſt Chriſtus ab eo, qui vnanimitatem cum iuſtis habet, Matth. 1. *Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui dicitur Chriſtus.* Nec vllum latet celebris difficultas, quæ de iis verbis oritur; quòd nimirum Ioſeph poſitus fuerit in genealogia Chriſti, quando minimè ab illo Chriſtus oriebatur. Quod ſi Ioſeph non erat pater Chriſti, cur in Chriſti genealogia conſtituitur? Erat Ioſeph Mariæ ſponſus, & licet maritalem coniunctionem minimè habuerit cum illa, at perfectam vnanimitatem habebat, vnde euenit vt cum Maria, etiam Ioſepho Dei filius obueniret. Ait D. Auguſt. lib. 23. contra Fauſtum, cap. 8. *Cogitare enim debemus fieri potuiſſe, vt & Ioſeph maritus Mariæ diceretur habens eam coniugem continenter; non concubitu, ſed affectu; non commixtione corporum, ſed copulatione, quod eſt charius, animorum, ideò non dediſſe virum virginis matris Chriſti ſeparari à ſerie parentum Chriſti.* Non potuit negari Chriſtus ei, qui animo copulabatur eius matri Mariæ; vt enim cum tanta matre vnanimus viuebat, ſic cum illa recepit Dei filium.

Matth. 1.

D. Aug.

§. XXIV.

Vnanimis in fide nihil non lætum accidere ſolet.

VNanimitatem, & concordiam Rubenitarum in religione lætiſſimè acceperunt filij Iſrael, dicit enim: *Placuitque ſermo cunctis audientibus. Et laudauerunt Deum filij Iſrael*, &c. Sic in lætas acclamationes, & plauſus, & diuinas laudes exurgunt Iſraëlitæ, cùm trans Iordanis fratres ſibi audiunt in religione, & pietate concordare. Nec miror, namque fratres vnanimes in pietate, & fide nihil non lætum nouerunt prægustare. Ex quo Paul. ad Rom. 15. *Deus autem patientiæ, & ſolatij det vobis id ipſum ſapere in alterutrum ſecundum Ieſum Chriſtum, vt vnanimes, vno ore honorificetis Deum.* Expende titulos, quibus ornat Deum, cùm iubet ab illo vnanimitatem expectari, nimirum ait: *Deus patientiæ, & ſolatij*; hoc eſt, iuxta D. Anſelm. & Remig. & alios, Deus, qui gaudet cum iis, qui in patientia ſunt, & ſolatio. Et cur præcipuè meminit Deum gaudere exiſtentibus in ſolatio, cum ex illo optat ad nos venire vnanimitatem, in fide, & pietate? Sunt equidem duo hæc maximè connexa: vnanimitates, & ſolatia; vix enim Deus vnanimitatem ſuis largitur, quin illos repleat ſolatiis, vt nihil triſte capiant. Aiebat in præſenti Origen. *Vt autem quanta ſit vnanimitatis virtus, & quanta gratia clarius fiat; aiebant Hebræi illos filios Core, cum pater eorum peccaſſet vna cum Dathan, & Abiron, & omnibus, qui conſenſerunt eis, & diuinæ vltionis in eos pararetur excidium; iſtos ſegregaſſe ſe ab actu nefario; & ab impia conſpiratione ſequeſtratos, vnanimiter ad Deum oraſſe,*

Ad Rom. 15.

Orig.

atque exauditos à Deo, non ſolum veniam pœnæ, ſed & propheticæ gratiam meruiſſe: & hoc quoque eis à Deo poſcentibus eſſe præſtitum, ne quid triſte, aut exitiabile prophetare iuberentur, & ob hoc omnes pſalmos, quicumque nominibus eorum attitulati ſunt, nihil triſte contra peccatores aut aſperum continere. Hoc protulimus, vt quanta ſit vnanimitatis virtus magnificentius noſceretur. De vnanimitate horum fratrum, qui in fide & pietate perſeuerabant; obuenit illis, ne perirent; ſed & nequid vnquam triſte mente voluerent; ſed magis ſemper canerent gaudia, & victorias. Quo etiam refero illud Dan. 3. vbi tres pueri Hebræi in flammantem fornacem miſſi ſunt; ſed affuit Angelus, qui flammas frænaret: *Et non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtauit, nec quicquam moleſtiæ intulit. Tunc hi tres quaſi vno ore laudabant, & glorificabant*, &c. Ecce ubi in media fornace nihil triſte ſentiunt, nihil moleſtum, aut aſperum; ſed magis dulciter canunt. Vnde hæc niſi ex fidei vnanimitate? Ait D. Zeno lib. 2. ſerm. 33. *Credulo peruipe corda rem miram Chriſtiane. Hebræi verè tres pueri ſenum conſtantia maiores, immanium virium fortiores, ſibi pares, Trinitatis ſacramento præmuniti, vnanimitate vna fide ſolidi, æquæuitate pares, paſſionis victoria glorioſi. Qui vbi iactati ſunt in fornacem, hos auidè cupidus ignis ſuſcepit. Mira eſt opacitas intus, incendium foris eſt. Intus hymnus canitur, &c.* Vbi pueri tres de Trinitatis myſterio, vnitatis vna fide ſolidi intrant fornacem, neſciunt non gaudia, & victorias canere. De vnanimi illorum fide ſtatim triſtitia tormenti exploſa cœperunt illorum labia hymnis canticiſve lætis perſonare.

D. Zeno.

§. XXV.

Vnanimitas fratrum in fide, & pietate ferrum non patitur.

VT Rubenitæ, Gaditæque vnanimes, & conformes in cultu religionis cum Iſraelitis inuenti ſunt, ſtatim Iſraelitæ à ferro ſtricto in pugnam ſubmouerunt manum. Dicit namque: *Nequaquam vltra dixerunt, vt aſcenderent contra eos, & pugnarent*, &c. Habet enim hoc vnanimitas in fide, & pietate, vt ferrum à ſe ableget, nec illud in ſe patiatur. Supra Ioſue, cap. 8. dicitur: *Tunc Ioſue ædificauit altare Domino Deo Iſrael in monte Hebal, ſicut præceperat Moyſes: Altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit, &c.* Quò ſpectabat D. Petrus 1. epiſt. 2. monens; *Et ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini*; vt enim ad exemplum illius altaris Moyſaici nos etiam lapides viui efficiamur, ex quibus altare etiam viuum diuini ſimus holocauſti. Sed eſto, quòd lapides viui effici poſſimus, qualiter ſic conſtituemur, vt ferrum minimè patiamur, iuxta illud: *Quos ferrum non tetigit?* Quis mortalium ſic à ferro liber erit? Rem pulchrè attingit Origen. hom. 9. in Ioſue: *Quis putas ſunt illi integri lapides? Nempe vniuſcuiuſque conſcientia, qui ſit integer, quis ſit incorruptus, impollutus: vel quis ſit, qui ferrum pugnæ, ferrum belli, ferrum litium, nunquam recepit, ſed ſemper pacificus fuit, ſemper quietus. Iſti ſunt lapides viui, ex quibus Ieſus noſter altare conſtruxit ex lapidibus integris, quibus ferrum non eſt iniectum. Ego puto, quod iſti tales lapides ſancti Apoſtoli eſſe poſſunt, omnes ſimul altare vnum facientes propter vnanimitatem, & concordiam*, &c. Itaque qui vnanimes ſunt, intimàque gaudent pace,

Ioſue. 8.

D. Petrus.

Orig.

pace, & concordia in fide, & pietate, ſic inter ſe compinguntur, vt non ſolùm altare Deo fiant, ſed altare his lapidibus conſtructum, quod minimè ferrum admittat, ſed illud à ſe abiiciat. Nec miror, quando hoc ipſum inuenio in malorum *Iob 41.* vnanimitate. Ait enim Iob, cap. 41. de impiorum corpore locutus: *Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus: Membra carnium eius cohærentia ſibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur: Cum apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non poterit, neque haſta, neque thorax. Reputauit enim quaſi paleas ferrum*, &c. Equidem tanta eſt vnanimitatis valentia, vt ſi impij mutuo inter ſe cohæreant, vnanimeſque in malum fiant; & gladium, & ferrum à ſe excutiant, nulláque vi poſſint diſ- *D.Gregor.* iungi. Vt dicat D.Gregorius lib.34. Moral.cap.4. *Idcirco contra bonos vehementer prævalent, quia in malo ſe concorditer tenent.* Ridebunt ſanè ferri vim, qui ſe quaſi in vnum corpus vnanimiter compingunt.

CAPVT XXII.

Concio Ioſue ſeneſcentis.

TEXTVS HISTORIA.

VERVM Ioſue vltimam iam ſenectutem attingens, pacis vitia in populatibus ſuis alta prudentia cernens eminere, ne & ſibi dedecus, populóque vltimum gigneretur periculum, coacto in vnum populo, quæ à Deo in illos beneficia venerint, non leui verborum pondere recenſet. Vt nimirum, pugnante Deo aduerſariæ nationes extinctæ fuerint; vt optima illis diuiſa ſit terra, cuius magnam tenebant partem, facili negotio obtenturi vniuerſam, ſi Deo in legis obſeruatione exiſtant fideles. Tria deinde maximè ob oculos proponit habenda; Alterum, ne mixti gentibus Idolorum ſub nominibus emittant iuramenta, ſed vni Deo & obſequium, & cultum exhibere contendant. Alterum, ne gentium connubia quærant, à quarum conſuetudine, & amicitia maximè ſibi ſemper debeant timere. Tertium, quod & primum fœlicitatis eſt fundamentum, ne vel minimam affectus ſui partem Deo eripiant, quem ſolum proſequi integra animi dilectione debeant. Interea, teſte Saliano, Angelus Dei adeſt, qui poſt Ioſue verba durâ percutit populum obiurgatione, eiúſque ſcelera memorat, quibus impedimento fuerit adimplendis diuinis promiſſionibus. In tantúmque conſternati ſunt Iſraëlitæ, vt largis lachrymarum fluentis, & loco nomen dederint, & ſpem conceperint melioris conditionis.

MORALIA CIRCA textum.

NOn ceſſat Ioſue commonefacere ſuos de obſequiis præſtandis Domino; ne nos ceſſemus nucleum quærere ſalutis de literæ cortice.

Ioſue cap. 23. Euoluto autem multo tempore, poſtquàm pacem dederat Dominus Iſraëli, ſubiectis in gyro nationibus vniuerſis, & Ioſue iam longæuo, & perſenilis ætatis: vocauit Ioſue omnem Iſraëlem, maioréſque natu, & principes, ac duces, & magiſtros, dixitque ad eos: Ego ſenui, & progreſſioris ætatis ſum: vóſque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus veſter cunctis per circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipſe pugnauerit.

§. I.

Senes ad res ſpirituales tractandas valentiores ſunt, non ad ſæculares.

SEnex Ioſue vniuerſi populi conuentum cogit, dicit enim textus: *Ioſue iam longæuo, & perſenilis ætatis: vocauit Ioſue omnem Iſraëlem*, &c. Ipſe iam ſenex conuentum inſtruit, ipſe conuenientibus præeſt, omniáque diſponit. De Samuele autem dicit, 1.Regum 8. *Factum eſt autem, cum ſe-* *1.Reg.8.* *nuiſſet Samuel, poſuit filios ſuos iudices*, &c. Samuel ſenex ſe negotiis eripit, filios ſuos illis præponit; Ioſue autem etiam ſenex magis videtur ſe ſe implicare negotiis, cùm ipſe per ſe populi conuentum cogat, cui præſideat, in quo omnia diſponat. Et cur non magis ſenectuti ſuæ timet, illámque eripit negotiis? Cum Samuel, & alij prudentes ſenes aliis committant negotiorum molem; Ioſue etiam ſenex comitiorum negotia magis ſuſcipit? An Ioſue principatus auidior, quàm Samuel? Abſit; ſed in comitiis illis tractanda erant ſpiritualia omnia, de legis Moſaicæ obſeruatione, de memoria diuinorum beneficiorum, de cauenda Idololatria, de colendo vno Deo; negotiis autem ſpiritualibus tractandis valentiores ſunt ſeniores. Bene ergo Samuel ſenex conſtituens iudices filios ſuos, ſe eripit negotiis ſæcularibus, ad quæ ſenes inutiliores ſunt. Ioſue autem ſenex minimè ſe eripit ſpiritualibus negotiis, quæ de cana prudentia prouentum accipere ſolent. Ait Ieſus meus Petro Ioann. 21. *Cùm eſſes iunior, cingebas* *Ioann 21.* *te, & ambulabas, vbi volebas; cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius cinget te*, &c. Ecce tibi maiora certamina reſeruantur Petro ſeni: & quando ſenectus infirmior eſt, fragilior eſt; cur illi opponuntur maiora diſcrimina, & mortis, & tormentorum? Eſt equidem ſenectus imbecillior pro ſæcularibus periculis, negotiiſque; at pro ſpiritualibus, & diuinis longè eſt robuſtior iuuentute. Ait ibi D. Chryſoſtomus homil. 87. *Quomodo* *D.Chryſoſt.* *autem cum dixiſſet: Cum eſſes iunior: ſubdit: Cum ſenueris? Sed cur ſuperioris vitæ meminit? Vt ſignificet in rebus ſæcularibus iuuenem vtilem eſſe, ſenem inutilem, non ita in diuinis; ſed cum aduentauerit, inquit, ſenectus, tunc fortior eris, atque præſtantior, nihil te ætas impediet.* Meritò ſeni ſeruata ſunt, quæ ad ſpiritualem ſalutem, diuinitatiſque prædicationem pertinebant, ad quæ ſenectus inuenitur expeditior, & promptior. Qui enim præ ſenectute ad temporalia negotia hebetantur; ad ſpiritualia acutiores, & fortiores fiunt. Paulus ad Roman. 12. monebat: *Si eſurie-* *Ad Rom.12.* *rit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi: hoc*

enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius. Quod expreſſiſſimè adimplebat Dominus Ieſus, cum Ioann. 13. buccellam Iudæ porrexit, ſecum in menſa accumbenti. Tunc enim ſimul ſæcularem illi cibum præbebat, & inde ſpirituales carbones in eius corde congerebat, quibus ſaxeum pectus molliret ad pœnitentiam. Sed qualis vtrumque hoc munus præſtabat? Ait pulchrè Rupert. in rem præſentem, lib. 11. in Ioannem: *Adeò patienter tanquam puer innocuus inimicum ſuum cibat, ſed velut antiquus dierum carbones ignis ſuper caput eius congerebat. Denique neque carbonibus eſt attactus pœnitentia,* &c. Quid pulchrius? De ſæculari cibo porrecto Iudæ à Ieſu ait: *tanquam puer innocuus inimicum cibabat:* non enim excedunt iuuenilem, imò nec puerilem virtutem, quæ circa temporalem profectum miniſtrantur. Verum vbi ad ſpiritualem medelam ventum eſt, qua illius animus accendebatur in pœnitentiam, tunc ſapienter ait: *Velut antiquus dierum carbones congerebat ſuper caput eius.* Cana enim prudentia, & ſeniles anni eſſe debent, qui valeant pro ſpiritualibus ſtare. Geneſ. 48. ait: *Dictúmque eſt ſeni: Ecce filius tuus Ioſeph venit ad te. Qui confortatus ſedit in lecto.* Et vnde ſenex languens, & iam iam moriturus potuit confortari? Ait Rupert. *Confortatus igitur à Deo mente eſt, qui ægrotabat corpore, ita vt corpus quoque feſſum alleuiaretur mentis alacritate, & cuius oculi corporei caligauerant præ nimia ſenectute, interioris eius hominis acies clarificata eſt,* &c. Sic ſenectus in ſpiritualibus conſtans eſt, nec nouit caligare.

Ioan. 13. — Rupert. — Geneſ. 48. — Rupert.

§. II.

Infirma hominis nihil magnum à Deo non veniſſe cognoſci faciunt.

NOta connexionem verborum Ioſue, ait enim: *Ego ſenui, & progreſſioris ætatis ſum: vóſque cernitis, quæ fecerit Dominus Deus veſter cunctis per circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipſe pugnauerit,* &c. Et qualis illa connexio eſt, *Ego ſenui, vóſque cernitis, quæ fecerit Dominus?* Quid neceſſum fuit præmittere, & coniungere ſenectutem ſuam cum eo, quòd illi cernerent opera Dei? An quòd illi cernerent Dei erga ſe facinora in perdendis hoſtibus, perdebat, aut connexum erat cum ſenectute Ioſue? Planè vbi Ioſue Imperator ſenectute confractus, & inualidus apparebat; apertè demonſtrabat, priſtina facinora in hoſtibus perdendis, in ciuitatibus, regniſque expugnandis, non illi, ſed Deo tribuenda, & ſic expectanda quaſi à Deo ſolo profecta eſſent. Faciunt equidem infirma hominis viſa, vt credamus præſtantiſſima quæque facta à ſolo Deo. Viderat Ezechias, ingentem hoſtium multitudinem occiſam in campo iacere: & immediatè de illo dixit 4. Regum 20. *In diebus illis ægrotauit Ezechias vſque ad mortem,* cum hoſtium exercitus iacere videt, ipſe ægrotat vſque ad mortem: & meritò, quia tantum facinus ſibi attribuebat. Ait enim Rabanus: *Eo quidem tempore mori merebatur, quia elatus Domino gratias pro inopinata victoria non reddidit; ſcilicet, quia iuſtitia, & merito deputauit.* Solent hoc homines facere cum valent, robori & virtuti ſuæ attribuunt præclara geſta; ſed vbi ad ægritudinem, & infirmitatem ventum fuit, tunc aperuit oculos Ezechias, & multa dicens Deo; tandem aiebat iuxta Iſaiæ cap. 38. *Sicut pullus hirundinis, ſic clamabo, meditabor vt columba.* Circa quæ Theodor. in Gloſſa ait: *Leuatus morbo, & reſtitutus vitæ, ait imitaturum ſe auiculas, & ſemper laudes cantaturum.* Quippe morbus ſic hominem erudierat, vt non amplius ſibi aliquid magnum attribueret, ſed omnia proſpiceret à Deo veniſſe, pro quibus Deo inceſſanter gratias agebat more canoræ auiculæ. Sic frequenter accidere ſolet, vt valentia hominis ſibi laudes facinorum attribuat, infirmitas autem ſtatim nos in eam ſapientiam ducit, qua videmus nihil fortè niſi à Deo exire potuiſſe. Aiebat Nabuchodonoſor Dan. 4. *Nonne hæc eſt Babylon ciuitas magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?* Hæc dicens eiectus à regno eſt, & coactus cum feris ambulare, herbis viuere, in quo miſer ſeptennium conſumpſit. Quid tunc? *Igitur poſt finem dierum ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cælum leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & altiſſimo benedixi, & viuentem in ſæcula laudaui,* &c. Vbi ſapienter Theodor. ait: *Ille ego, qui tanta olim arrogantia dixeram: Quis eſt Deus, qui eruat vos de manu mea? Qui ſomniaueram fore, vt in cælum aſcenderem, & ſupra aſtra ponerem thronum meum: experientia doctus didici quid deceat, meam ſeruitutem agnoui, idcirco in cælos oculos meos ſuſtuli. Cum enim experientia didiceris, quid homo, quid Deus; altiſſimum & viuentem appellat, propriámque tenuitatem agnoſcit.* Sic in infirmitate omnia magna attribuit Deo, séque nihil pendit, & quaſi nihil vnquam fuerit, æſtimat. Docent equidem infirma humanas mentes, quàm non ſit hominis, ſed Dei, quod magna in lucem procedant. Quò ſpectans Dauid Pſalm. 118. *Bonum mihi, quia humiliaſti me.* Et vnde humiliatio in bonum cedit, niſi quia nos perducit ad bonorum authorem Deum? Ait Nazianzenus orat. 17. *Prudenter illi faciunt, qui calamitatibus erudiuntur, Dauídicum illud in ore habent: Bonum mihi, quia humiliaſti me: quod videlicet ea res iuſtificationum Dei cognitionem pariat. Qui quidem ob dolorem ſeſe magis Deo adiungunt, ac beneficiorum omnium authorem per afflictionem ſibi conciliant.* Quidquid ad infirmitatem pertinet, vt facit nos in infirmitatis noſtræ cognitionem venire, ſic etiam authoris bonorum omnium Dei cognitionem parit.

4. Reg. 20. — Raban. — Iſaia 38. — Theod. — Dan. 4. — Theod. — Pſal. 118. — Nazianz.

Ioſue cap. 23. Et nunc quia vobis ſorte diuiſit omnem terram ab Orientali parte Iordanis vſque ad mare magnum, multæque adhuc ſuperſunt nationes: Dominus Deus veſter diſperdet eas, & auferet à facie veſtra, & poſſidebitis terram, ſicut vobis pollicitus eſt. Tantùm confortamini, & eſtote ſoliciti, vt cuſtodiatis cuncta, quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi: & non declinetis ab eis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

§. III.

§. III.

Qualis tu Deo fueris, tales tibi creaturas inuenies.

VT promiſſa terra omnis Iſraelitis ſubeſſet, hoc vnum ab eis Ioſue poſtulabat, quod ſic ipſi Deo ſubiicerentur, vt nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram ab eius præceptis deflecterent. Monet enim: *Tantum confortamini, & eſtote ſoliciti, vt cuſtodiatis cuncta, quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi: & non declinetis ab eis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.* Tantum hoc petitur ab Iſraelitis, ne ipſi à Dei præceptis declinent, ſi velint, ne à ſe prouinciæ, & regna promiſſa declinent. Habent enim hoc temporalia bona, quod talia ſint hominibus, quales fuerint Deo ipſi.

Pſal.101. Querebatur namque Dauid Pſalm. 101. *Dies mei ſicut vmbra declinauerunt.* Et mirabar, quòd homini tot ſplendenti virtutibus dies & pleniſſimi, & luciduſſimi non fuiſſent. Et quando Ioſue noſtro iubenti cap. 10. *Steterunt Sol, & Luna*; cur Dauidi clamanti, & vociferanti non ſteterunt dies, ſed declinauerunt ab illo? Pulchrè rem

D.Aug. tractat D. Auguſt. ibi: *Potuerunt eſſe dies tui non declinantes, ſi tu à die vero non declinaſſes. Declinaſti, & accepiſti dies declinantes. Quid mirum ſi dies tui facti ſunt ſimiles tui? Ipſi ſunt enim dies declinantes, quia declinaſti: qui ſunt dies fumi, quia tumuiſti. Supra dixerat: defecerunt ſicut fumus dies mei: & nunc dicit: Dies mei ſicut vmbra declinauerunt.* Quid pulchrius? Planè per id, quod homo eſt Deo, & dies & bona omnia erga eum menſurantur. Stant cum ſtante, declinant cum declinante. Quò ſpectabant pulchra carmina Si-

Sid. Apoll. donij Apollin. data amico defuncto, qui Abraham vocabatur. Ea autem ſunt lib. 7. epiſt. 16.

Elapſus regi truculento Suſidis ore
Occiduum properas ſolus ad vſque ſolum.
Sed confeſſorem virtutum ſigna ſequuntur,
Spiritibuſque malis fers, fugitiue, fugam.

Sic qui propter Deum fugiebat ſua, experitur malos Spiritus à ſe fugientes. Sic cum declinante propter Deum, & mala declinant. Dum quis firmiter Deo adhæret, ô quàm ſtabilia, & firma ſibi experietur temporalia! Si autem à Deo declinat, non miretur, quòd vniuerſæ creaturæ ament ab illo declinare, ſolent ſanè bona hæc induere faciem, quam erga Deum homo habet. Monebat

Matth.7. Matth. cap. 7. *Nolite ſanctum dare canibus; nec mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi diſrumpant vos.* Eſto quod de porcis quodcumque malum timeatur, at de canibus quid timeri poteſt, cum præcipuè aliquid eſcæ illis datur? Quis non magis molleſecit rabidiſſimos canes, exhibito illis pane? Cur ergo canibus dari vetat, ne ab illis diſrumpamur? Expende, quid vetet dari canibus, nimirum *Sanctum*: quod ſi tu adeò es impius in Sanctum Dei, vt illum tradas edendum canibus; proculdubio tales in te inuenies, vel inter ipſa dona, canes, qui te mandent. Nota eſt hiſtoria Donatiſtarum, qui Euchariſticum panem canibus immiſerunt, & ſtatim quæ Sancto Dei pararunt, inuenerunt ſibi ab ipſis canibus. Ait Optatus Mileuit. contra Parmenian. lib. 2. *Iuſſerunt Euchariſtiam canibus fundi, non ſine ſigno diuini iudicij: nam iidem canes accenſi rabie ipſos dominos ſuos quaſi latrones, ſancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos, & inimicos laniarunt.* Fallar, ſi quod animal fidelius, & gratius ſit domino ſuo, quàm canis; & tamen cum iſti Deum ſub ſpeciebus panis voluerunt ignorare, illúmque rabie perciti ſuis fideliſſimis dederunt canibus, ſtatim ea omnia experti ſunt in ſuis canibus, quæ contra Dominum fuerant machinati. Rabidi in Deum rabidos experti ſunt proprios canes; voluerunt Deum ſub panis ſpeciebus non agnoſcere; illos & ſui canes ignorarunt, pararunt caninos dentes cœleſti pani; inuenerunt ſibi paratos dentes canum, quibus fuerunt ſtatim dilaniati. Sic in ſuis inuenerunt, quæ ipſi Deo parabant. Quò traheuda ſunt dicta tom. 2. de Chriſt. Fig. lib. 5. cap 9. §. 33. Et in præſenti, cap. 18. §. 2.

§. IV.

Conformes in virtutibus, conformes erunt & in præmio.

NOn eſt, cur non expectent eadem à Deo illi, qui ſe conformant in virtutibus cum iis, qui à Deo receperunt magna; vnde monet Ioſue Iſraelitas dicens; *Quia multæ adhuc ſuperſunt nationes; Dominus Deus veſter diſperdet eas ::: Tantum confortamini, & eſtote ſoliciti, vt cuſtodiatis cuncta*, &c. Multæ fuerant iam nationes à Deo diſſipatæ, & bona earum tradita Iſraelitis iuxta Dei promiſſionem; reſtabant tamen adhuc multæ aliæ dandæ. Quas vt accipiant, vnum ab illis petitur, vt ſint ſoliciti in ſeruanda lege Moyſi; ait enim: *Tantum confortamini, & eſtote ſoliciti, vt cuſtodiatis*, &c. Vt enim prima data fuerant Iſraelitis cuſtodientibus legem Moyſi; ſic & reliqua acciperent, qui eandem legem ſolicitè ſeruarent. Nequit enim fieri, quòd non conformentur in præmio ex Deo, qui in virtutibus, & obſequiis conformantur. Dan. 3. tres pueri Hebræi Dan. 3.
nolentes alteri, quàm Deo viuo adorationem præſtare, miſſi ſunt in ardentem fornacem; *& non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtauit, neque quicquam moleſtiæ intulit.* Quam rem miratus D. Zeno, & quærens cauſam tanti miraculi, illam inuenit in numero ternario, quem tres illi pueri complebant in ſignum ſanctiſſimæ Trinitatis. Ait enim lib. 2. ſerm 32. *O inæſtimabilis gloria Dei! Sacramento Trinitatis tam potentis elementi ſubacta natura eſt.* Quid tunc? Vt ſemel datum eſt pueris Sacramento Trinitatis munitis, quòd potentiſſimi elementi naturam vincant; ſic & deinceps qui in tanto Sacramento conſtiterint, rebelles quaſcumque poteſtates peſſumdabit. Ait D. Auguſt. in D.Zeno. D.Auguſt.
Pſalm. 101. conc. 2. *Quod fuit caminus regis tribus pueris, hoc erit ardens mundus iuſtis in Trinitate ſignatis.* Planè ſub eiſdem virtutum, fideique ſignis eoſdem triumphos de aduerſariis reportabimus. Hoc curet homo, vt conformetur in virtutibus cum illis, qui ex Deo aliqua reportarunt; & prorſus ſibi ex Deo ſimilia venire faciet. Lucæ, Luc.2.
cap. 2. clamabat Maria de Deo ſalutari ſuo: *Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes.* Reſpiciebat famelicas nationes gentium, vt à Deo bonis implebantur; & vnde famelici illi per tot ſæcula derelicti tantam repletionem bonorum ſibi compararunt? Accipite D. Gregorium Taumaturg. ſerm. 2. de Annunt. Virg. fantem: *Humiles, qui ex gentium populis iuſtitiam exercebant,* D.Gregor.

bant, exaltati ſunt, & diuinæ cognitionis famem, qua detinebantur, oſtendentes, diuinum Verbum, ſicut Chananæa micas, deprecabantur, & propterea diuinorum myſteriorum repleti ſunt diuitiis. Expende illud: *Sicut Chananæa micas:* quippè mulier Chananæa Matth. 15. [Matth. 15.] accedens ad Ieſum, eo ſe demiſit humilitatis, vt inſtar canis fieret, pro obtinendis à Ieſu micis, quibus diabolum expugnaret, quod & accepit. Quid tunc? Acceſſerunt poſt hanc nationes gentium, & dum ſeſe mulieri illi conformant in humilitate, & fide poſtulationis, ſic vt illa implentur bonis, quibus triumphent de diabolo. Similis enim in virtute, ſimilis etiam in præmio apparet. Quod etiam in contrariis ſeruatur, vt ſimiles peccatoribus in ſceleribus, [Exod. 12.] ſimiles etiam pœnas patiantur. Exod. 12. *Factum eſt autem, in noctis medio percuſſit Dominus omne primogenitum,* &c. Cur non in die, ſed in nocte percutit primogenitos? Monebat iam tunc vniuerſos in lege dormitantes, quod ſi ſimiliter dormiant; prope neceſſum ſit, vt ſimiliter pereantur. [Rupert.] Ait Rupert. *Verum cum poſſet media die cunctis vigilantibus idem fieri, cur potius medio noctis dormientes placuit interfici? Videlicet, vt hiſtoricum quoque exemplum dormitantibus proficeret, atque ad vigilandum eos percelleret: ſcientes, quia quiſque Ægyptiorum exemplo theſaurizauerit ſibi iram, nihilominus exemplo illorum improuiſam accipiet vindictam.* Qui in ſimilibus ſceleribus fuerint, ſimiles ſuſtinebunt pœnas. Quando dormientes manus Dei in Ægypto oppreſſit; caue homo, ne obdormiſcas in lege Dei, ſimile namque malum te premet. Expectet quiſque in ſe quod malum, vel bonum in ſimili altero factum cernit. [Matt. 8.] Matth. 8. *Occurrerunt Ieſu duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis; ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam. Et ecce clamarunt dicentes, Quid nobis, & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos.* Sanè hoc erat Angelis reprobis commune ſupplicium, quod alterius ſæculi torrerentur igne; at dæmones iſti ſæui, & crudeles cum tranſeuntibus, queruntur, quod etiam in præſenti torqueantur ſæculo; quod non ſolum dent pœnas inferni igne, ſed inſuper huius temporis tormenta ſubeant. Quid tunc? [Iſid. Pel.] Inde D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt 168. monet crudeles, ſæuóſque omnes, vt caueant ſimile & in præſenti & in futuro ſupplicium. Ait enim: *Quoniam igitur Chriſtus & hic ante tempus dæmones torquet, & in altero æuo ſempiternum illis ignem vna cum patre ipſorum promiſit; aut tumultuariam vitam ſectari deſine; aut illud ſcito, te & hîc flagris obnoxium eſſe, & illic vindictam minimè vitaturum.* Sic ſæuis hominibus non defuturum ait, quod accidit ſæuis ſpiritibus; vt qui ſimiles ſunt in ſceleribus, ſimiles ſint in ſuppliciis,

Ioſue cap. 23. Ne poſtquam intraueritis ad gentes, quæ inter vos futuræ ſunt, iuretis in nomine deorum earum, & ſeruiatis eis, & adoretis illos; ſed adhæreatis Domino Deo veſtro, quod feciſtis vſque in diem hanc. Et tunc auferet Dominus Deus in conſpectu veſtro gentes magnas, & robuſtiſſimas, & nullus vobis reſiſtere poterit: Vnus è vobis perſequetur hoſtium mille viros, quia Dominus Deus veſter pro vobis ipſe pugnabit, ſicut pollicitus eſt.

§. V.

Vni Deo ſi ſeruias, nil eſt temporale, quod non poſſis obtinere.

IVbentur Iſraelitæ ab idolis gentium abhorrere, vni Deo vero adhærere, vt ſic dante Deo, hoſtes proſternant. Eò enim ſpectant hæc verba: *Ne iuretis in nomine Deorum earum, & ſeruiatis eis, & adoretis illos, ſed adhæreatis domino Deo veſtro. Et tunc auferet Dominus Deus in conſpectu veſtro gentes magnas,* &c. Sed quid debellatio hoſtium cum Deo? Nonne is eſt Deus, qui cogitat cogitationes pacis? Non ne ipſe vitam fecit? Cur ergo in gratiam vnius populi ſeruientis ſibi, tot hominum nationes amat conterere? Dicebat ipſe Matth. 5. *Ego autem dico vobis non reſiſtere malo, ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram; & ei, qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, præbe ei & pallium.* [Matth. 5.] Compone modò hæc cum illis; in iis adeò ſe pacificum Deus oſtendit, vt vel percuſſionem hoſtilem iubeat ſuſtinendam; in illis prorſus exterminandas gentes magnas, & robuſtiſſimas offert: in Ioſue ſic Iſraelitas confortat, vt vnus perſequatur mille hoſtes; in Matthæo, nec permittit reſiſtere tunicam eripienti. Cur ergo qui tantus eſt apud Matthæum in cohibendis ſuis, ne hoſtes feriant; apud Ioſue tantus eſt in confirmandis ſuis, vt hoſtiles nationes exterminent? Firmabatur apud Ioſue Dei cauſa reſpectu idolorum gentium, à quo poſſint haberi vniuerſa bona; & quando in bonis etiam cenſeri ſolent temporalia, & inter hæc ſint victoriæ de iniuſtis hoſtibus, eorúmque contritiones; debuit oſtendi, hæc omnia in Deo vero haberi poſſe, ne vlla maneret excuſatio ſeruiendi aliis eorum largitoribus. Quò ſpectans D. Auguſt. lib. 22. cap. 76. aduerſus Fauſtum Manichæum ait: [D. Auguſt.] *Eam rerum diſpenſationem, ac diſtributionem temporum ordo poſcebat, vt prius appareret etiam ipſa bona terrena, quibus & humana regna, & ex hoſtibus victoria deputantur, propter quæ maximè ciuitas impiorum diffuſa per mundum, ſupplicare idolis, & dæmonibus ſolet, non niſi ad vnius Dei veri poteſtatem, atque arbitrium pertinere.* Equidem in fundanda, oſtendendáque vnius veri Dei potentia; & exufflanda Idolorum religione, illud in primis oſtendendum erat, vt ab vno Deo vero veniebant omnia bona, etiam temporalia hæc, & leuidenſia, quæ adeò afficiunt humana corda, vt pro illis habendis, vel malum dæmonem colerent. Vt autem hæc oſtenderentur à Deo vero venire, nullo clariori argumento id fieri poterat, quàm cum de facto Deus verus illa eriperet potentioribus nationibus, & diis, & ea traderet ſuis ſectatoribus, præbens illis abundantiam honorum, regna, & frequentes victorias de validiſſimis hoſtibus. Quis inde non rideat idola gentium? Quis non exufflet ſacramenta ethnicorum? Quis fidat in homine carnis perituræ? Quis ferat faſtuoſorum diuitum fores? Quis ferat faſtidia potentiſſimorum, ſciens à vero Deo habere poſſe quæcumquè ab illis contendebat? Hinc Paulus ad Hebræos, cap. 11. [Hebr. 11.] *Deficiet me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Iephte, Dauid, Samuel, &*

& prophetis : qui per fidem deuicerunt regna, &c. Et mirabar, quod viri adeò ſancti, & perfecti, in eo occupati fuerint, vt terrena hæc regna expugnarent, & fidem æternis ſpirantem eò traxerint, vt hoſtium ſanguine rigarent terram. Cur dimiſſis his lenidenſibus, non magis elegerunt eum Abrahamo peregrinos eſſe in terra, ſperantes ſola permanentia? Cur fidem circa hæc parua laborare voluerunt? Erat etiam virtus non parua oſtendere in iis, quòd non erant de Idolorum manibus, ſed de Deo vero quærenda. Ad hæc D. Augustinus ſuprà in fine capitis: *Chriſtiani quoque imperatores plenam gerentes fiduciam pietatis in Chriſto, de inimicis ſacrilegis, qui ſpem ſuam in ſacramentis idolorum, dæmonúmque poſuerant, glorioſiſſimam victoriam perceperunt; tum apertiſſimis, notiſſimiſque documentis illos fallerent vaticinia dæmoniorum, hos firmarent prædicta ſanctorum.* Equidem res Chriſti agebatur etiam in prælus, etiam in expugnatione regnorum mundialium; quando oſtendebantur in Dei nomine venire victoriæ; fallaciæ, & doli in nomine dæmoniorum. Quiſquis enim ad alium, quàm ad Deum contendit; fallacias inueniet, & dolos; in vno namque vero Deo habebimus, quidquid eſt bonum.

D. Auguſt.

§. VI.

Temporalia bona iuſti ſæpe habent, ne putentur ea à diabolo venire.

PArua res erat, fateor, quòd Dei alumni cædendo hoſtes triumpharent, ait enim textus: *Nullus vobis reſiſtere poterit. Vnus è vobis perſequetur hoſtium mille.* Sic & ethnici duces, & idololatræ Imperatores expugnarunt nationes, hoſtes ſine reſiſtentia perimendo, & comburendo. Parum ſanè quòd has etiam habeant alumni Dei victorias. Illud maximum, & diuinum, quòd occiſi, & interfecti Dei alumni detriumphent orbem. Vt dicat D. Nilus apud Cerdam in Aduerſ. cap. 153. *O religionem omnibus regibus potentiorem, magiſque regiam! Quæ enim reges armis excitabant, hæc abſque armis diſſoluebat. Quæ iſti mactando prohibebant, hæc dum mactaretur excitabat, & ſuorum cædibus contra mactantes erigebat.* Quis neget hanc maiorem gloriam homini, quòd mactatus triumphet, & dum cæditur ſub coronis rutilet? Cur ergo Deus ſuis aſſeclis paruas illas victorias promittebat, quas vel ethnici reportant communiter? Cur non magis obſeruatæ legis ſudoribus dedit clariſſimus hos triumphos, quibus exaltatur maximè chriſtiana militia. Dum Iſraëlitæ cædentes hoſtem vincebant, oſtendebantur & victoriæ illæ à Dei manibus venire, quod vix crederetur, ſi viderentur eſſe in ſolis iniuſtis, & impiis. Quæ enim frequenter viſuntur in ineptorum, & iniuſtorum manibus, qualiter putarentur non eſſe à diabolo, niſi etiam ea habeant iuſti? Quare Paulus ad Hebræos, cap. 11. priſtinos prophetas recenſens, non veretur aſſerere de illis: *Qui per fidem vicerunt regna.* Cur non magis dicit de illis, quòd per mortem glorioſos egerint triumphos? Minimè iudicauit prætereundum in prophetis id, licet minimum videretur, per quod oſtendebatur bonorum terreſtrium donatrix diuinitas. Ait D. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum, cap. 76. *Regnauerunt hic ergo Prophetæ, & Patriarchæ, vt iſta regna Deum dare, & auferre oſtenderetur. Non hic regnauerunt Apoſtoli, & martyres, vt regnum cælorum potius deſiderandum panderetur. Illi reges bella geſſerunt, vt tales quoque victorias appareret Dei voluntate præſtari; iſti non reſiſtendo interfecti ſunt, vt potiorem docerent eſſe victoriam pro fide veritatis occidi.* Sic Deus temperauit gubernationem mundi, vt cum præſtantiſſimas æternitatis palmas ſeruaret ſuis, quæ ſolæ deberent appeti, & quæri à prudentibus; etiam temporalia hæc, & lenidenſia bona dedit religioſiſſimis, & ſanctiſſimis, ne hæc putarentur à diabolo venire, ſi ſemper viderentur in impiis, & iniuſtis. Habuerunt ergo prophetæ, & patriarchæ, & de facto nunc multi iuſti habent temporalia bona, vt fidem faciant hæc etiam à Deo dari, & à diſpoſitione pendere diuina. Nunquam enim euidentius patet temporalia hæc à Deo venire, quàm vbi apparent erepta impiis, data iuſtis. Dan. 4. Nabuchodonoſor regni ampliſſimi gloria elatus in Deum rebellauit, ſtatuam ſuam adorari præcepit, Hebræos iuuenes in ardentem fornacem iniecit, ſuæ fortitudini omnem gloriam ſuperbus attribuebat. Inde à Deo caſtigatus, regno pulſus, velut fera in montibus agebat, herbas cum brutis comedebat integro ſeptennio. Tunc oculos ad cœlum leuauit, cum Deo egit; tandem ait: *In ipſo tempore ſenſus meus reuerſus eſt ad me, & ad honorem, decorémque perueni, & figura mea reuerſa eſt ad me. Et optimates mei, & magiſtratus mei requiſierunt me, & in regno meo reſtitutus ſum, & magnificentia amplior addita eſt mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo, & extollo, & glorifico regem cæli, quia omnia opera eius vera*, &c. Expende illud: *Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo*, quippe nunc, quando in maiori regni gloria erat, quando poſt ſpoliationem vniuerſorum bonorum ampliorem gloriam recuperauerat, tunc Dei opera, & manus erga ſe beneficas recognoſcit. Et cur modò magis agnoſcit Deum bonorum mundialium gubernatorem? Planè expertus erat, vt ſibi impio, & ſuperbo omnia erepta fuerant; & vt ſibi humiliato, & contrito, & pio iterum data erant, quando autem videt temporalia bona impiis eripi, & piis & iuſtis dari, euidentiſſimè colligit ea ab vno vero Deo gubernari. Ad hæc Theodor. ibi: *Expertus moleſta, deinde ab illis liberatus, laudo & celebro eum, qui hæc & illa mihi vtiliter intulit, & ſapientiſſimè: ac noui ipſum regem, & omnium dominum, veritate, & iuſtitia omnia moderantem, quiquè ſuperbia elatos poteſt ad humilitatem redigere.* Cognoſcitur equidem Deus ſapientiſſimus orbis moderator, vbi impios ſuperbóſque ſpoliat, iuſtos & pios ditat. Qui enim hæc experitur, clariſſimè poteſt in Dei cognitionem venire.

D. Nilus.

Ad Heb. 11.

D. Auguſt.

Dan. 4.

Theod.

Ioſue cap. 22. Hoc tantum diligentiſſimè præcauete, vt diligatis Dominum Deum veſtrum. Quod ſi volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum eis miſcere connubia, atque amicitias copulare; iam nūc ſcitote, quòd Dominus Deus veſter non eas deleat ante faciem veſtram, ſed ſint vobis in foueam, & laqueum, & offendiculum ex latere veſtro, & ſudes in

oculis

oculis veſtris, donec vos auferat, atque diſperdat, &c.

§. VII.

Dilectio Dei vera nihil admittit dilecto contrarium.

NOn paruam faciunt quæſtionem verba iſta, nimirum: *Hoc tantùm diligentiſſimè præcauete, vt diligatis Deum veſtrum.* Quando innumeras alias leges illis propoſuerat; tandem ait, hoc tantum obſeruandum, vt diligant Dominum Deum ſuum. Ergo vult, hoc tantum præceptum dilectionis diuinæ obſeruandum, reiectis aliis; aut ſi alia etiam obſeruanda ſunt, cur petit hoc tantùm obſeruari? Hoc equidem obſeruandum eſt, vt Deum diligamus: quod ſi fecerimus, procul-dubio nullum aliud prætéribimus mandatum, quando Dei dilectio nihil admittit dilecto ſuo contrarium, ſed omnia illius libenti animo amplexatur. Abul. Vt dicat Abulenſ. in præſenti: *Sub illo præcepto dilectionis includuntur omnia alia, quia intelligitur, quod diligerent ex toto corde, & viribus, vt patet Deuter. 6. & tunc quidquid Deus iuberet facerent*, &c. In illo ſolo præcepto dilectionis reliqua omnia clauduntur, nequit enim dilectio ſecum admittere aliquid dilecto ſuo contrarium. Ioan. 13. Ioan. 13. dicebat Ieſus: *In hoc cognoſcent omnes, quod eſtis mei diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.* Multæ aliæ virtutes ſunt, & ſanctæ obſeruationes, quæ poſſent Chriſti diſcipulos demonſtrare; cur relictis illis ad ſolam dilectionem mutuam attendit pro ſigno ſui diſcipulatus? An quia dum dilectio exiſteret, non intereſſet, quòd cæteræ omnes deficerent? Abſit; imò, quia ſi dilectio exiſteret, cæteræ omnes exiſterent magis; cum nullum virtutis defectum; nullum malum poſſet ſecum ſancta dilectio capere. Rupert. Ait Rupert. lib. 11. in Ioan. *Non, inquit, in hoc cognoſcent, ſi exterminaueritis facies veſtras, vel ſi longas orationes feceritis, aut certè ſi tuba præcinente multam eleemoſynam dederitis, qua & omnia iis ſimilia facere poſſunt hypocritæ, conſcia ſiniſtra ſua; ſed in hoc cognoſcent, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Quod profectò non niſi bono poteſt corde fieri, nec enim aliquod malum, vel alicuius violatio præcepti poteſt in eodem corde cohabitare dilectioni.* Dilectio nullius præcepti admittit violationem, Hoc ſatage, vt in te moretur ſancta dilectio Dei, & proximi; & omnium legum in te oſtendis adimpletionem. D. Bern. Vt dicat D. Bernard. tractat. de diligendo Deo: *Bona itaque lex charitas, & ſuauis, quæ non ſolùm leuiter, ſuauitérque portatur, ſed & ſeruorum, & mercenariorum leges portabiles, ac leues reddit, quas vtique non deſtruit, ſed facit, vt adimpleantur. Illam temperat, iſtam ordinat, vtramque leuigat. Implet ergo charitas legem ſerui, cum infundit deuotionem, implet & mercenarii, cum ordinat cupiditatem.* Sic vniuerſæ leges adimpletæ intelliguntur in dilectione.

§. VIII.

Dilectio Dei perfecta, & ſecura eſt bonorum noſtrorum cuſtodia.

VT integras ſibi diuinas promiſſiones de exterminandis hoſtibus, de poſſidenda terra optima Iſraëlitæ haberent; hoc illis iniungit Ioſue, dicens: *Hoc tantùm diligentiſſimè præcauete, vt diligatis Dominum Deum veſtrum.* Et quidem pro illis ſapientiſſimè hoc à præſtanti principe conſulebatur; quando ea eſt dilectio Dei, quæ integra, & ſecura valet ſeruare omnia bona noſtra. Geneſ. 2. Geneſ. 2. dicit: *Tulit ergo Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Voluptatis paradiſus à Deo formatus eſt, qui & traditus eſt homini, vt operaretur, & cuſtodiret illum. Sed ſcire cupis quale opus requirebatur ex homine, quod coniunctum eſſet cum paradiſi cuſtodia? Rupert. Pro quo ait Rupertus lib. 6. in Ioan. *Quod enim laboris arbitramur illi fuiſſe iniunctum ab eo, quod dictum eſt, vt operaretur, & cuſtodiret illum? Putamus ne quod impoſitum fuerit illi hoc opus, vt operando in ſudore vultus ſui veſceretur ex omni ligno paradiſi? Aut vt poma paradiſi cuſtodiret, ne dirutis ſepibus aliquis prædo nocturnus illa decerperet?* Planè nullus labor ſudoris mandabatur in illo fœlici ſtatu; nullus prædo timebatur, quando ſolus erat Adamus. Quale ergo opus illi mandatur, quod & cuſtodiam tantæ hæreditatis traheret? Ait ille: *Ergo quod dictum eſt: vt operaretur, & cuſtodiret eum, hoc eſſe intelligere debemus, vt creatori ſuo in laude, & gratiarum actione fidelem animum gereret, plúſque Deum, quàm vllam creaturam Dei diligeret, & credendo conſilio eius paradiſum cuſtodiret ſibi, ne peccando habitationem eius amitteret: Quid eſt enim in Deum credere, niſi Deum non propter ſua, ſed propter ſe ipſum diligere?* Ecce tibi opus requiſitum pro cuſtodia paradiſi conſiſtebat in dilectione Dei, ſiue in fide, quæ ipſam dilectionem includeret. Amando enim Deum non propter ſua, ſed propter ſe ipſum homo totam illam hæreditatem præſtantiſſimam retineret ſibi. Proh Dei dilectio, fidiſſima cuſtodia paradiſi, & bonorum omnium, quæ à Deo in nos proficiſcuntur! En quo Moyſes Deuter. 6. ſic ſuos monebat po- Deut. 6. pulares: *Audi Iſrael & obſerua, vt facias, quæ præcepit tibi Dominus, & bene ſit tibi, & multipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte, & melle manantem. Audi Iſrael, Dominus Deus noſter Deus vnus eſt. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, &c. Ecce tibi ad tenenda promiſſa, & dona diuina, quid petat iterum, atque iterum Moſes, nimirum, vt diligamus Deum; in hac enim dilectione omnia ſecuriſſimè tenebis, ſine hac nihil inuenies. Quò ſpectans D. Zeno lib. 1. ſerm. 2. D. Zeno. ait: *Videamus vnde vera charitas veniat, vbinam conſiſtat, vel cui maximè debeatur. Vtique illi, qui hominem fecit, qui ei manus perpetuæ charitatis ſimilitudinem ſuam tradidit; qui ei orbem terræ donauit: qui omnia elementa mundi cum omnibus animantibus ſuis eius poteſtati ſubiecit; qui ei annos, tempora, dies ſeruire præcepit, qui eum regni cœleſtis participatione ditauit. O charitas, quàm pia, & quàm opulenta! O quàm potens! nihil habet, qui te non habet.* Adſit nobis hæc charitas, & hæc omnia ſecuriſſimè habemus; opulenta enim eſt, vt immenſa largiatur; & potens eſt, vt largita faciat perſeuerare; ſi autem hæc charitas abſit, ſic neceſſum eſt, vt omnia abſint cum illa, vt ſine illa nihil habeamus.

§. IX.

§. IX.

Carnalis amor maximè dilectioni Dei contrariatur.

POſito præcepto de diligendo Deo, ſtatim ſubdit quod illi contrariatur dicens: *Quod ſi volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum eis miſcere connubia, atque amicitias copulare*, &c. Dixerat Deum in primis diligendum, vt eius promiſſiones impleri valeant; cui dilectioni viam contrariam indigitans, vt caueatur, ait: *Quod ſi volueritis*, &c. Ibique connubia cum gentibus, & amicitias notat copulatas. Et mirabar, quòd amicitias cum gentibus vicinis traducat, vt dilectioni diuinæ contrarias, quando de Dei charitate venit, vt etiam hoſtes, & inimicos diligamus. Si hoſtes diligendi ſunt, cur caueant amicitias cum gentibus copulare? Sapienter monet in præſenti Carthuſ. ne intelligamus amicitias ſpirituales vetari, quibus vel hoſtes proſequi tenemur; ſed amicitias carnales, quilibet enim carnalis amor maximè dilectioni diuinæ contrariatur. Geneſ. 22. Geneſ. 22. dicebat Dominus ad Abraham: *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum*, &c. Si filium à patre mactari iubes, Domine, quid neceſſum eſt paterni amoris flammas excitare, dum ais *filium vnigenitum, quem diligis?* Ad quid patris affectum memoras? Volebat Deus in Abrahamo oſtendere triumphum diuinæ charitatis, & ideò in medium amat proferri validiſſimos eius contrarios, nimirum amores ſecundùm carnem; qui enim amor in carne fundatur validiſſimus hoſtis eſt ad extinguendam diuinam charitatem. Baſil. Sel. Ait D. Baſil. Seleo. orat. 7. *Machinas admouet murorum fortitudinē expetans; natura fluctus iniuſtum ſuſtollit, vt amicitia diuina nundinatorem admireris. Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Iſaac. Arma natura exacuit, omniaque amoris ingentis tela exhaurit. Ferit animum amoris commemoratione, multiplicat appellationes, quibus flammas acriùs accendat, omnes effundit in eum natura niues.* Quid pulchriùs? Expende illa: *Omnes effundit in eum natura niues*, quippè quot naturæ carnalis exacuit affectus, tot niues parat aduerſus diuinæ charitatis flammas; tot machinas, tot tela contorquet, quæ diuinum amorem quatiant. Sunt equidem amores vniuerſi in carne fundati niuales globi, ſunt validiſſima tela, ſunt machinæ militares diſpoſitæ contra Dei charitatem. Ne miremur, quod Deus ſuſpectos ſibi Ioan. 1. 2. habeat affectus creaturis traditos. Dicit enim Ioan. 1. epiſt. 2. *Nolite diligere mundum, neque quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. Quoniam omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt*, &c. Itaque amor mundi, vt carnalis prorſus excludit Dei charitatem. Hinc Iſaias, 1. Iſaias, c. 1. *Omnes principes tui infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera.* Quando furti accuſantur, quid magnum eſt, quòd diligant munera? Cur poſt infidelitatem, poſt furta, meminit munerum dilectionem? An quia dilectio mundialium acriùs ſe opponit Dei dilectioni? Non alienùs eſt ab hac D. Baſil. mente D. Baſil. ibi: *Sanè quàm dictum exactè eſt hoc, diligentes munera, non item accipientes munera, ſeu dona. Coarguuntur autem principes, qui ſanctam dilectionem totam effundunt circa hæc caduca, & terreſtria: quando neceſſe eſt diligere Dominum Deum tota virtute, quæ nobis ineſt ad diligendum.* Qui dilectionem vanis, & terreſtribus, & carnalibus præbent, directè magis ſeſe diuinæ dilectioni opponere videntur, cui nullum relinquunt locum, ſed totam illam exhauriunt, & effundunt in carnalibus iis, & exterioribus.

Ioſue cap. 23. En ego hodie ingredior viam vniuerſæ terræ, & toto animo cognoſcetis, quod de omnibus verbis, quæ ſe Dominus præſtiturum vobis eſſe pollicitus eſt; vnum non præterierit in caſſum.

§. X.

In defectu inſtrumentorum diuina virtus euidentiſſimè claret.

VT diuinam poteſtatem oſtendat in adimplendis promiſſionibus Iſraëli factis, ſeſe iam à viuis excedendum Ioſue proponit. Ait enim: *En ego ingredior viam vniuerſæ terræ, & toto animo cognoſcetis, quod de omnibus verbis*, &c. Vide conIexionem rerum, & ſe moriturum dicit, & Iudæos cognituros diuinorum promiſſorum impletionem, quaſi de morte Ioſue cognitio illa oritura videatur! Sed quid quod Ioſue moriatur, vt inde Iſraëlitæ cognoſcant à Deo adimpletas promiſſiones? Equidem dum Ioſue viuebat, eius diligentiæ, & induſtriæ attribui poſſet hoſtium expugnatio, terræ promiſſæ acquiſitio; at dum mortuo Ioſue hæc peraguntur, vnicam diuinam fuiſſe virtutem in iis adimplendis clariſſimè patet. Tunc enim diuina virtus, & poteſtas euidenter monſtratur, cum omnia humana inſtrumenta abſunt. Mar. 5. poſt hominem à dæmonio liberatum aſcendit Ieſus nauiculam, vt inde abiret. Mar 5. *Cumque aſcenderet nauim, cœpit illum deprecari qui à Dæmonio vexatus fuerat, vt eſſet cum illo: & non admiſit eum, ſed ait illi, vade in domum tuam ad tuos*, &c. Et cur non magis voluit illum ſecum morari? Cur deprecantem à ſe reiicit, & mauult quod à ſe viuat ſeparatus? Vt in hominis ſanitate magis clareret diuina virtus & poteſtas, voluit Ieſus ab illo præſentiam ſuam corporalem abſcondere. In abſentia enim cuiuſcumque viſibilis inſtrumenti, magis diuina virtus monſtrabatur. Ait ibi Victor. Vict. An. Antioch. *Ne Dominus ſua præſentia illum tueri, & cuſtodire videatur, ſolum dimittit; ac ne quem dæmonem in poſterum metuat, præcipit. Præſentia namque miraculi magnitudinem eleuat; abſentia autem vim illius clariùs demonſtrat:* Expende illud: *Abſentia autem vim illius clariùs demonſtrat:* equidem in abſentia, & defectu cuiuſlibet viſibilis cauſæ, diuina vis ſola clariſſimè in effectu monſtrabatur. Aiebat Dominus Ioan cap. 14. Ioan. 14. *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado*, &c. Expende rationem datam à Ieſu, cur ſint à ſuis maiora opera facienda, hoc eſt, clariora, euidentiora virtutis diuinæ miracula: nimirum, *quia ego ad patrem vado:* quia ipſe ſe ſubtrahit hominum oculis, & à viuis abſcedit, vt eat ad patrem, ideò euidentiora opera ſunt facienda, quæ oſtendant virtutem diuinitatis. Et cur hæc euidentiora diuinitatis teſtimonia ex eius diſceſſu oriantur? Ait D. Baſil. Sel. oration. 41. Baſil. Sel. *Quænam illa maiora? Vmbra illorum mortuos excitarunt, ac ea*

ratione potentia depradicabitur. Nec enim paris eſt admirabilitatis miracula viuentem patrare, & eo mortuo plus poſſe cateros in eius nomine: : At qui eius ſolo nomine, & mero, maiora miracula prouenire videbat, quam ab ipſo in carne inter mortales agente, non poterat non credere. Equidem quando mortuo Ieſu, ſoloque eius nominis ſono in præſentiarum manente maiora in virtute eius nominis fiebant, adeò manifeſtè diuinam eius poteſtatem manifeſtabant, vt à nemine poſſet ignorari. Amens ſit, neceſſum eſt, qui non aſſentiatur diuinæ virtuti in Ieſu exiſtenti; quando illo mortuo, ſub eius mero nomine tanta in effectum vocantur. Solius enim virtutis diuinæ eſt poſſe operari, omnibus etiam inſtrumentis de medio ſublatis. Nec, mihi crede, magis ſperanda eſt, appareat virtus diuina; quam vbi omnia viſibilia diſparent auxilia. Hinc primi parentes eiecti à diuitiis paradiſi primum filium vocant Cain, dicens mater *Gen. 4.* Geneſ. 4. *Poſſedi hominem per Deum.* Vnde peccatores homines Dei virtutem in prole data mirantur? Pulchrè Claudius Mar. Victor. de illis canit lib 2. in Gen. fatus:

Tandem cunctarum, quibus indiget vſus egenos
Atque inopes rerum, docuit ſors vltima ſummi
Auxilium ſperare patris.

Expende illa: *Docuit ſors vltima ſummi auxilium ſperare patris:* vbi omnia illis deerant, vbi nihil præ oculis apparebat, quos miſeros foueret; tunc ſors vltima, defectus rerum vniuerſalis dedit illis Deum ſapere, Deique auxilium ſperare, cuius eſt deficientibus cunctis euidentiſſimè demonſtrari. Vide ſupra cap. 18. §. 7.

Ioſue cap. 23. Sicut ergo impleuit opere quod promiſit, & proſpera cuncta venerunt: ſic adducet ſuper vos quidquid malorum comminatus eſt, donec vos auferat, atque diſperdat de terra hac optima, quam tradidit vobis, eò quod prætereritis pactum Domini Dei veſtri, quod pepigit vobiſcum, & ſerųieritis diis alienis, & adoraueritis eos: citò velociter conſurget in vos furor Domini, & auferemini ab hac terra optima, quam tradidit vobis.

§. XI.

Temporalia Dei dona dum non culpabiliter perduntur, aterna ſolent ſignare.

NOn ſemel, ſed bis repetit Ioſue priuandos Iſraëlitas rebelles terra promiſſionis, ait enim in primis: *Donec vos auferat, atque diſperdat de terra hac optima:* & poſt pauca rurſus ait: *Conſurget in vos furor Domini, & auferemini ab hac terra,* &c. Sufficiſſet in tam paucis verbis id ſemel dixiſſe; cur maluit ſemel & bis id inculcare? Crediderim in duplici repetitione eiuſdem pœnæ, duplicis terræ priuationes notari; nimirum tam terræ huius temporalis, quàm terræ viuentium. Culpæ enim, quæ dona temporalia à Deo profecta, & ſpeciali prouidentia ad animæ ſalutem ordinata perdunt, etiam ſolent æternam perditionem nuntiare. *Gen. 3.* Gen. 3. *Emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram,* &c. Ecce tibi Adamus per peccatum amiſit donum terreni paradiſi à Deo ſibi datum, & quid interea? Sanè cum videret terrenum paradiſum amiſſum, maior hominem ſolicitudo mordebat, an ſimiliter à cœleſti eſſet excludendus paradiſo: Ait Claudius Marius Victor. lib. 1. in Gen. *Cl. Mar. Victor.*

Erge hinc eiecti iuuenes, terriſque relati
Perdita dimiſſi ſuſpirant gaudia Luci.
Quò ruerint, quid perdiderint, qua vita ſequatur,
Qua fuerit, tacita triſtes in mente voluunt.
Porrò etiam quid ſe ſupremo in fine futurum eſt
Harent ſoliciti, ſibi num grauiora ſuperſint.
Nullane ſpes ſuperet miſeris, num morte perenni
Perdant, quod ſupereſt.

Sic in temporali amiſſo dono ſolicitantur metu perdendi æterna. Perditio enim temporalis doni ad æternitatem ſpecialiter dati annuntiare ſolet perditionem æterni futuri. Nec miror, quando non amiſſa Dei dona temporalia etiam æterna annuntiant. Dixerat 3. Reg. cap. 11. *Dormiuitque Salomon cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in ciuitate Dauid,* &c. *3. Reg. 11.* Ad quæ diſputari ſolet de ipſius Salomonis ſalute æterna, ſi eam obtinuerit. Pro qua quæſtione ſoluenda ait Tichonius Afer in 4. Regula de Promiſſ. diuin. *Tich. Af.* *Quid dicimus de Salomone? Cum Deo eſt, an poſt idololatriam reprobatus? Si reprobatum dixerimus, occurrit vox Dei, qua dicit, nec terra quidem regnum auferri Salomoni propter Dauid, ſicut ſcriptum eſt in libro regnorum. Quo manifeſtum eſt, cum Deo eſſe Salomonem, cui regnum terra non eſt ablatum, & cui dictum erat; Miſericordiam meam non auferam ab eo.* Sic vir doctus firmat regulam ſuam quartam de cognoſcendis diuinis promiſſionibus, vt quando eò deductus eſt Salomon, ne ſibi promiſſum à Deo & datum regnum quaſi æterni regni pignus perdiderit, ſed ſemper in eo perſeuerarit, creditur ad æterna etiam regna euolaſſe. Sic enim ait: *Quo manifeſtum eſt, cum Deo eſſe Salomonem, cui regnum terra non eſt ablatum.* Habent enim hoc dona diuina etiam temporalia, quæ particulariter à Deo proficiſcuntur, & ordinantur ad ſupernaturalem finem, vt dum tenentur, æterna etiam ſecum trahant. Quis enim velit, æternis ſpoliari bonis eos, quos Deus peculiari affectu ſua manu ditauit; nec pœnitentia ductus, eos donis temporalibus ſpoliauit? *Dan. 13.* Dan. 13. de Suſanna ait: *Cum duceretur ad mortem, ſuſcitauit Dominus ſpiritum ſanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel: & exclamauit voce magna: Mundus ego ſum à ſanguine huius.* Et poſt iudicium factum, conuictoſque falſos ſenes, & necatos, ait: *ſaluatuſque ſanguis innoxius die illa.* Magnum hoc, quod innocens fœmina vita donaretur à puero Daniele Spiritu diuino imbuto, cum eſſet in penè deſperato diſcrimine, & deplorata iam eſſet à ſuis. Sed accipe maius, nimirum ex quo Suſanna vitam temporalem accepit, & morte liberata eſt per Danielem plenum Spiritu Sancto, putat Aug. à nemine de eius ſalute æterna *Auguſt.* poſſe dubitari. Ait enim lib de Virginit. *Abſit, vt à Daniele de temporali iudicio liberatam Paulus mittat in Gehennam:* quaſi nec Paulus, nec ſapiens aliquis velit damnationis reos putare eos, quos vident Dei ſpiritu in temporalibus fuiſſe ſpecialiter iuuatos, vt in illis permanerent. Credebatur enim Paulus à multis hæreticis, damnaſſe coniugatos; quorum obſtruit os Auguſtinus exemplo Suſannæ coniugatæ, quam vt liberauit Daniel ex Dei ſpiritu à temporali periculo, non illam conijceret Paulus in æternum. Spiritus

enim

enim diuini eſt, ſic ſua diligere beneficia, vt ex primis poſſint ſperari ſumma. Quò refero illud *Ioan. 13.* Ioan. 13. *Cum dilexiſſet ſuos, qui erant in hoc mundo, in finem dilexit eos.* Primam temporis huius di- *Fil. Carn.* lectionem comitata eſt ſumma. Vt dicat Filibert. Carnotenſis epiſt. 5. ad Adeodatum: *Potentis myſterij ſecretum hoc tantum fides teneat, quia quidquid inter homines Deus egit, aut pertulit, cauſa ſeruandi generis humani, aut reparandæ gratiæ fuit; in quo beneficia ſua, quæ ab initio dederat, ſic ſemper dilexit, vt noſtris malis licet offenſus, pronior ſemper ad indulgentiam foret, quàm ad vindictam.* Sic ibi. Sic enim diligit ſua beneficia Deus, vt in quo aliqua videat, pronior ſit ad indulgentiam præſtandam, quàm ad vindictam ſumendam de eius delictis.

Iudicum cap. 2. Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in terram, pro qua iuraui patribus veſtris, & pollicitus ſum vt non facerem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternum, ita dumtaxat, vt non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ huius, & aras eorum ſubuerteretis, & noluiſtis audire vocem meam: cur hoc feciſtis?

§. XII.

Sub Ieſu radijs, vel carneus homo angelus apparebit.

ORanti Ioſue apud populum dicitur Angelus apparuiſſe, qui Ioſue orationi quaſi colophonem appoſuit reprehenſionem criminum, quibus Iſraëlitæ paſſim hoſtibus parcebant, nec *Salianus.* exterminabant, vt noſter Salianus refert in anno 17. Ioſue principis. Quippè ait textus; *Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis*; nec eſt prorſus ignobilis opinio Vatabli & Saa, qui putant nomine Angeli huius intelligi debere aliquem hominem prophetam à Deo miſſum, qui Ioſue loquenti aſſiſteret, & inſuper adderet reprehenſionem de ſuo. Non enim mirarer, quòd homo propheta Ioſue annuens Angelus diceretur: vt ſic noſtri diuiniſſimi Ieſu gloria euidentiùs effulgeret, cuius ſub radiis etiam carnei homines Ange- *Actor. 6.* lorum ſpecies præmittunt. Actor. 6. dum Stephanus coram iudicibus iniquis ſiſteretur; *Intuentes eum omnes, qui ſedebant in concilio, viderunt faciem eius, quaſi faciem Angeli.* Sic vel inimicorum oculis præſentabat Stephanus Angelicos vultus. Sed vnde carneus homo potuit apparere An- *Actor 7.* gelus ipſis inimicis? Aiebat ille Actor. 7. poſitus in eodem concilio: *Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Erat illi è regione Sol iuſtitiæ Chriſtus Ieſus, ſub cuius radiis eam ſpeciem recipiebat vultus, vt Angelus poſ- *D. Auguſt.* ſet putari, vel ab inimicis. Ait D. Auguſt. homil. 55. de Sancto Steph. *Adapertis cœlis aſpectus mutatus eſt confeſſoris. Et cæpit tanquam ſole illuſtratus iuſtitia ita ſplendeſcere, vt humanam ſpeciem non haberet, ipſis patentibus cœlis, ipſis teſtantibus inimicis. Nam ſtabat in medio luporum, & erat facies eius tanquam facies Angeli.* Expende illa: *Et cæpit tanquam Sole illuſtratus iuſtitia ita ſplendeſcere, &c.*

Quibus aliquid in Stephano meditatur de Iridis exemplo; cum enim obſcuris, nigriſque nubibus cœlum obducentibus è regione Sol apparet, pulchros in ſpeciem arcus colores ebibit nubes, quæ talis picta coloribus Iris vocabatur à gentibus, eaque velut Iunonis nuntia cæpit haberi. Sic Stephanus carneus homo, & inde obſcurus, dum adeſt concilio nequiſſimorum, habens cœlis apertis è regione Ieſum verum iuſtitiæ ſolem, de eius radiis ſic cæpit ſplendeſcere, vt ſupra hominem cæperit haberi, & Angelus, hoc eſt, Dei nun- *Matth. 11.* tius reputari cæperit. Hinc Matth. 11. dicebat Ieſus de Ioanne: *Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Et quando vniuerſi prophetæ miſſi fuerant ante Chriſtum, vt ei viam pararent, eiuſque aduentum prædicerent, ſignificarent; cur de ſolo Ioanne intelligenda ſunt illa verba dicentia: *Ego mitto Angelum meum?* Cur ſub Angeli miſſi vocabulo ſolus Ioannes debet intelligi? Ait D. Chryſoſt. in operibus Imperfecti *D Chryſ.* homil. 27. in Matth. *Quomodo de ſolo Ioanne, quaſi gratia ſingularis eſt iudicium: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam? Omnes quidem prophetæ ante faciem Chriſti tranſmiſſi ſunt, ſolus autem Ioannes ſic miſſus eſt ante faciem Chriſti, vt penè cum ipſo Chriſto veniret.* Quando ſolus Ioannes è prophetis iunctior Chriſto fuit, eiuſque poſitus eſt è regione diuiniſſimæ præſentiâ, ſic ſub eius radiis illuſtratus eſt, vt meritò ſolus angelus haberetur. Dicitur Ioannes Matth. 11. miſiſſe diſci- *Matth. 11.* pulos ad Ieſum, qui interrogarent: *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Ex quibus aliqui malè collegerunt, Ieſum non fuiſſe notum Ioanni. Quos penitus conficit D. Hilar. ibi eo ſolo argumento, quòd Ioannes dicatur Angelus; vt enim homo carneus angelus appareret, debebat oriri ex radiis Ieſu, vt ex radiis Solis oritur, quòd Iris appareat. Ait Hilar. *Et quomodo Chri- Hilar.* *ſtum ignorare creditur, qui miſſus in angeli poteſtate viam venturo parauerit?* Expende illud: *Qui miſſus in angeli poteſtate, &c.* quippè vt in poteſtate angeli apparebat, non poterat Ieſum ignorare, de cuius conſpectûs radiis habebat, vt appareret angelus. Is eſt noſter Ieſus, qui quos propinquiùs irradiat, faciat Angelos. Quò reſpiciens Sapiens, *Sap. 16.* cap. 16. aiebat: *Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum.* Ea eſt enim eſca diuina, qua Chriſtus ſumitur, vt per eam in ſortem angelicam tranſire poſſimus.

§. XIII.

Cæleſtia omnia commouentur in peccatores.

CErtius creditur Angelus veniſſe, vt increparet, morderetque Iſraëlitas ob inertiam, qua hoſtibus ſuis parcebant, ſic enim ait: *Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos, &c.* Erant equidem tot Iſraëlitæ præuaricatores legis diuinæ in parcendo hoſtibus, vt minimè eos Ioſue cohibere poſſet, vt notat Abul. quæſt. 9. & 10. in Iudices: quapropter venit Angelus Dei, qui eos maximè increparet, fortitérque reprehenderet. Et non dicitur Angelus miſſus à Deo, ſed quòd ipſe aſcenderit de Galgalis. Nec mirum hoc debet videri, quando vbi Deus iraſcitur in peccatores, omnia cœleſtia ex ſe in eos commouentur. Dum Balaam Madia-

nitatum legatis aduerſus Iſraëlitas annueret, ait
Num. 22. Numer. 22. *Et iratus eſt Deus, ſtetitque Angelus Domini in via contra Balaam.* Expende illa: *Iratus eſt Deus, ſtetitque Angelus,* &c. vbi in miſerum hominem Deus iram concepit, ſtatim Angelus ex proprio motu ſeſe aduerſus eum dedit, & euaginato gladio hominem perterrefaciebat. Eſt enim hoc naturale angelicis ſpiritibus, vt ſe oſtendant aduerſus eos, qui iram Dei merentur. Aiebat D.
D. Auguſt. Auguſtin. quæſt. 49. ſuper Numer. *Et iratus eſt animatione Deus, quia ibat ipſe, & ſurrexit Angelus Dei differre eum in via. Vbi primò notandum eſt, quemadmodum iratus eſt Deus, & inſurrexit Angelus Dei: nec interpoſuit, iratum Deum miſiſſe Angelum, ſed tanquam per Angelum iratum Deum ſignificabat; quoniam veritas, & iuſtitia Dei iraſci angelum fecit.* Ponderanda ſunt illa: *Nec interpoſuit, iratum Deum miſiſſe Angelum,* &c. quippè non videtur expectare Angelus, quòd mittatur à Deo aduerſus eos, qui diuinam iram peccatis ſuis excitant, ſed ipſi ſtatim auolant, vt increpent, & cohibeant reos. Eſt hæc virtus omnibus cœleſtibus, vt in peccatores, in quos Deus iraſcitur,
Geneſ. 3. ipſa armari vellent Hinc Gen. 3. poſt Adæ peccatum, poſt iram Dei in illum oſtenſam, ait textus: *Fecit quoque Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.* Sanè pellibus muniri ſolent homines aduerſus hoſtes, vt tela inimica repellant. Et quorum tela duo illi primi, & ſoli homines timeant, propter quæ depellenda muniti debeant pellibus? Fateor nullum fuiſſe in terris hoſtem illis timendum, at ex quo peccato ſuo iram Dei meruerant, omnia cæleſtia armabantur in eos, eoſque percuterent, niſi ſe defenderent. Pulchrè ait
Clau. Mar. Claudius Marius Victor lib. 1. in Gen.

Dixit, & ignaros ne cœli iniuria lædat,
Veſte tegit pecudum.

Addidit prouidus Deus pelleum veſtimentum homini; ne miſeros cœli iniuria peteret, & læderentur; quando cœleſtia omnia prona ſunt ad percutiendos eos, qui in Deum peccant.

§. XIV.

Magna eſt malitia peccatoris, quæ beneficum ſibi priùs querulum facit, quàm vindicem.

DIcitur in præſenti venire Angelus, qui voce querula proponat, imò exprobret beneficia à Deo populu exhibita, cum ait: *Aſcendit Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in terram &c. ita dumtaxat, vt non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ huius, & aras eorum ſubuerteretis, & noluiſtis audire vocem meam,* &c. Non gladium ſtringit, non percutit reos, ſed exprobratis beneficiis, ſe querulum in Dei nomine de eorum in-
Num. 22. gratitudine oſtendit. Numer. 22. peſſimus ille Balaam: *Vidit Angelum ſtantem in via euaginato gladio,* &c. In maleficum hominem Angelus Domini gladium ſtringit, in populum idololatram & rebellem, nullum ſtringit gladium, ſolas promit querelas de malè acceptis beneficiis. Et cur non potius gladium oſtendit, quàm querelas? Cur non magis in præſenti ſe percuſſorem, & vindicem ſceleratorum oſtendit, quàm querulum? An quia horum ſcelera minora erant? Abſit; non enim parua ſed magna eſt malitia, quæ in benefactore priùs querelas excitat, quàm extorquet verbera.
Iſaiæ cap. 1. ſic Deus: *Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt. Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui; Iſrael autem me non cognouit, & populus meus non intellexit: Væ genti peccatrici,* &c. Mirabar ſic Deum querentem de Iudæis, quos facili negotio poſſet conterere. Si adeò peſſimi ſunt miſeri Iudæi, cur Domine citiùs non curris ad ferrum, quàm ad querelas? Cur mauis queribundus videri, quàm vindex iniquitatum? An quia leuiores erant, quàm quæ deberent ferro vindicari? Imò inde notantur grauiſſimæ eſſe Iudæorum iniquitates, vt quæ in adeò benefico Deo priùs extorqueant querelas, quàm gladium. Aie- Iſaia 1.
bat D. Zeno ſerm. 3. de Iſaia: *Humanus circa impietatem Iudaici populi deficit ſermo, qui Dei patientiam ſui obſtinati cordis impatientia ſuperauit: non enim leue crimen eſt, cum de eo ille queritur, qui mox eum poterat & punire.* Poterat equidem Deus confeſtim ſtringere gladium, & percutere Iudæos peccantes; ſed quòd gladio dimiſſo priùs in querelas ire malit, hoc ſignum eſt criminis Iudæo- D. Zeno.
rum immanis. Ioſue noſter cap. 10. poſt clariſſi- Ioſue 10.
mam de hoſtibus ſuis victoriam reportatam, quos nouerat abſconditos in ſpelunca quinque Reges coram ſe iubet adduci. *Cumque adducti eſſent ad eum, vocauit omnes viros Iſrael, & ait ad principes exercitus, qui ſecum erant: Ite, & ponite pedes ſuper colla Regum iſtorum: Percuſſitque Ioſue, & interfecit eos, atque ſuſpendit,* &c. Ecce tibi Ioſue captos Reges minimè alloquitur, nec exprobrat eorum inhumanitatem, qua in populum immerentem ſumpſerant arma: ſed nullo facto de iis verbo, illos à ſuis calcari, & occidi mandat.
Aliter factum fuit cum Sedecia Rege 4. Reg. 4. Reg. 25.
25. Is enim accipiens Regnum de manu Nabuchodonoſoris, tandem rebellauit aduerſus Babylonios, à quibus expugnatus fuit, & miſerabiliter captus, & ad Regem Nabuchodonoſorem adductus. Ait enim textus: *Apprehenſum ergo eum duxerunt ad Regem Babylonis in Reblatha: qui locutus eſt cum eo iudicium,* &c. Quod ſi cupis ſcire, quæ iudicia locutus fuerit, accipe Ioſephum lib. 10. cap. 11. fantem: *Quem poſtquam in conſpectu habuit Nabuchodonoſor, impium & fœdifragum vocare cæpit. Exprobrabat etiam ingratitudinem, quod cum à ſe accepiſſet Regnum Ioacime fratri debitum, accepta poteſtate abuſus eſſet in authorem beneficij.* Mirabar ſæpè barbariſſimo Regi ira pleno potuiſſe vacare, in verba & querelas aduerſus perduellem ſuum ire, cum vacaret in gladium ire. Ioſue infenſiſſimos ſibi hoſtes capiens, nihil prius attendit, quàm eos conculcare, & interficere; barbarus autem Nabuchodonoſor perduellem habens in manibus, gladium differt, & totus in querelarum verba effunditur. An quia patientior quàm Ioſue Nabuchodonoſor differt gladium, & ſolis querelis inſtat? Abſit; ſed quia maior culpa rebellis Sedeciæ, graniorque offenſa prius debebat oſtendere benefactorem ſuum querulum, quàm vindicem. Pulchrè namque aie-
bat Zeno: *Non leue crimen eſt, cum de eo ille queritur, qui mox eum poterat & punire.* Zeno.

Facit magnitudo commiſſi, vt antea querelis petatur, quàm ſuppliciis.

§. XV.

Quæ de proprijs Dei nobis dantur, maiora ſunt, quàm quæ ab alio poßint recenſeri.

ANgelus mittitur, qui populo Iſraëlitico exprobret beneficia à Deo in illum profecta, quippè ait: *Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi vos in terram*, &c. At beneficia, quæ à Ieſu in nos deueniunt, non Angelo percenſenda credentur, ſed ipſiſſimus Ieſus deueniet, vt illa percenſeat, & rationem exigat,
Matth. 25. iuxta illud Matth. 25. vbi poſt data talenta ſeruis dicitur: *Poſt multum verò temporis venit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum eis.* Expende illud: *Venit Dominus ſeruorum illorum:* non miſſus eſt alius conſeruus, ſed ipſe per ſe Dominus venit, & data ſua recenſet. Et cur id munus non magis Angelo creditur? Cur Angelo illi, cui credita ſunt beneficia facta à Deo Iſraëlitico populo; non creduntur beneficia facta à Ieſu omnibus populis? Beneficia populo Iſraëlitico facta à Deo, de bonis Dei erant; ſed de illis bonis, quæ extrinſeca, & exteriora erant, & ideo facilè creaturis committitur eorum cenſus: at beneficia à Ieſu in nos profecta, de bonis propriis, & intrinſecis Deo veniebant, quando in Ieſu datus eſt nobis ipſe Deus, & data vita, & ſanguis Dei in redemptionem; quæ dona, vt de propriis ipſius Dei erant, ſic non ab alio, quàm ab ipſo debe-
Euſeb. Gal. bant exigi. Vt dicat Euſeb. Gallicanus hom. 2. de Symbolo: *Ipſa neceſſitas veniendi ingentem conteſtatur ſolicitudinem iudicaturi. Per ſe definiuit exigere, quod de ſe dedit.* Equidem quæ ipſam Dei ſubſtantiam, ipſaque Deo intrinſeca bona nobis præſtant, maiora beneficia ſunt, quàm quæ ab alio poſſent recenſeri, niſi ab ipſo Deo. Ipſe per ſe exigit, neceſſum eſt, quæ ipſe de ſe dedit. Quò
D. Paul. ſpectans fortè D. Paul. 1. ad Cor. 11. dicebat: *Qui manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Quid eſt iudicium ſibi manducare? Aut cur iudicium in ipſa eſca ponitur? Poterat enim dicere, quòd qui indignè manducat, in rigidum deuenit iudicium. Dicebat Sapiens, cap. 6. *Horrendè, & citò apparebit vobis quoniam iudicium duriſſimum in ijs, qui præſunt, fiet.* Cur ſimili modo indignè manducantibus cæleſtem panem non minatur futurum iudicium; ſed mauult ibi in ipſa eſca oſtendere eſſe iudicium? Vt in eſca donum erat corporis Domini, ſic crediderim ibi ſignificatum, vt non aliunde, nec ab alio iudicium expectandum ſit; vbi enim donum ipſa Dei ſubſtantia eſt, ibi ſimul eſt, qui rationem exquirat, qui iudi-
Bald. cet accipientem. Ait Balduinus in Alleg. Tilmanni: *Quare iudicium ſibi manducat? Quia magis iudicem quàm ſaluatorem manducas, non dijudicans corpus Domini.* Qui abutitur tanto dono, quod de ſe Dominus dedit, in illo ipſo habet iudicem; ipſe enim Ieſus exquiret, non erit alius
D. Pac. qui repoſcat. Ex quo pulchrè D. Pacianus in Paræneſi ad pœnitentiam ait: *Qui manducat, inquit, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit. Euigila peccator; time in viſceribus tuis præſens iudicium ſiquid tale feciſti.* Non alia ſpectes, non aliunde putes venturum, qui donum repoſcat cæleſtis conuiuij: vt enim ibi datur Chriſtus Dei filius, ſic inibi adeſt ipſemet exactor tanti doni; mauult enim per ſe exigere, quod de ſe dedit; nullique creditur creaturæ de tanto beneficio iudicium.

Iudicum cap. 2. Quam obrem nolui delere eos à facie veſtra: vt habeatis hoſtes, & dij eorum ſint vobis in ruinam. Cumque loqueretur angelus Domini hæc verba ad omnes filios Iſraël, eleuauerunt vocem ſuam, & fleuerunt. Vocatum eſt nomen loci illius, Locus flentium, ſiue lachrymarum, immolaueruntque ibi hoſtias Domino. Dimiſit ergo Ioſue populum, & abierunt filij Iſraël vnuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, vt obtinerent eam; ſeruieruntque Domino cunctis diebus eius.

§. XVI.

Illæ lachrymæ & fletus ſunt ſaluti, quibus opera virtutis adduntur.

PRob diuini verbi efficaciam! Vix per os angeli innouit, & ſe audiri ab Iſraëlitis fecit, dicit namque: *Cum loqueretur Angelus Domini hæc verba ad filios Iſraël, eleuauerunt vocem ſuam, & fleuerunt:: immolaueruntque ibi hoſtias Domino:* Non quòd fleuerint ſolum, ſed quòd fleuerint ſimul & immolauerint hoſtias Domino, oſtendunt vt ſalutariter audierint diuinum verbum. Quis enim verbi Dei exauditi ſalutem ſperaret in flente, & nihil faciente? Dicit Ieſus Dominus
Ioan. 8. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit.* Et quis magis audit verbum Dei, quàm ille, qui ſic ad ſonitum eius commouetur, vt totius abeat in lachrymas, & in fletus? Nonne qui de verbo Dei audito lachrymatur, ille & verbum Dei ſic audiſſe creditur, vt ex Deo eſſe reputetur? Non ſanè ſi ſolùm lachrymetur, & nihil aliud faciat, ſalua res eſt: ſed tunc lachrymæ illi ſaluti erunt, cum & manus virtutum operibus adhibuerit. Ait enim D. Gregor. Pap. in homil. *Sunt nonnulli, qui libenter verba Dei ſuſcipiunt, ita vt etiam in fletibus compungantur: ſed poſt lachrymarum tempus ad iniquitatem redeunt; hi profectò verba Dei non audiunt, quia hæc exercere in opere contemnunt.* Non fletus, nec lachrymarum flumina ſufficiunt, vt ad ſalutis portum, ad Deum deferant, niſi fletibus tuis virtutum opera adiuncta fuerint. Thren. 2. ait Ieremias: *Conſurge, lauda in nocte in principio vigiliarum; effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame, in capite omnium compitorum.* Duo ibi petuntur; & quòd corda ſicut aquam effundamus coram Domino, & quòd manus porrigamus ad deficientes paruulos. Nec enim ſufficiet quòd à cordis vena erumpant fontes lachrymarum, niſi & manus extendantur ad pauperes, aliáque virtutum opera præſtanda. Rupert. lib. 1. in Ierem. cap. 54. *Conſurge igitur, & arma tua corripe, arma vigiliarum, arma lachrymarum, quod eſt effundere ſicut aquam cor tuum, & hoc ante conſpectum Domini, vt fortiſſimum Dominum ordinata fortitudine tenere poſſis. Memento interea leuare ad eum manus tuas; parum*

Margin notes (right column): Ioan. 8. — D. Greg. — Thren. 2. — Rupert.

quippè fortitudinis eſt in vigilijs, in lacrymarum effuſione, niſi porrigendo eleemoſynam, & cætera faciendo pietatis opera, leues ad Deum, leues ad cœlum manum. Huc conueniant muliereulæ, quæ vt ſunt promptiſſimæ ad lacrymas, ſic difficiles ſunt ad robora virtutum præſtanda; vel Dei verbulo audito ſuſpirant, lachrymantur largiter, ſed vanitati minimè renunciant, ſed manus non tendunt ad fortia. Huc etiam accedant viri, profluentibus lachrymis rigant altaria, cum interea manus aridæ illis ſunt, quæ minimè extenduntur ad pauperes. Profectò parum fortitudinis eſt in lachrymis, quas opera virtutum minimè comitantur.

§. VII.

Sacrificia Deo de lachrymis pingueſcunt.

A Lachrymis ad immolationem accedunt hoſtiarum; cum dicat: *Eleuarunt vocem ſuam, & fleuerunt: immolaueruntque ibi hoſtias Domino.* Et quàm pingues Deo ſunt hoſtiæ, quæ lachry-
Pſalm. 19. mis litantur! Ait Pſalm. 19. *Memor ſit omnis ſacrificij tui, & holocauſtum tuum pingue fiat.* Et ſcire cupis, qualiter impinguari poſſit holocau-
D.Greg. ſtum? Ait D.Greg. Pap. homil. 20. in Ezech. *Sunt quidam, qui etiam ſæculum relinquentes, totum quidem, quod habent, offerunt, ſed tamen in bonis, quæ agunt, minimè compunguntur: & bonum, quod agunt, holocauſtum eſt, ſed quia flere, ac ſemetipſos dijudicare non ſciunt, ſeque ex amore ad lachrymas non accendunt, perfectum eorum holocauſtum non eſt. Holocauſtum quippè ſiccum eſt bonum opus, quod orationis lachrymæ non infundunt. Holocauſtum verò pingue eſt, quando hoc, quod bene agitur, corde humili etiam per lachrymas irrigatur.* Sic lachrymæ & pinguedinem, & perfectionem addunt noſtris holocauſtis; ſine quibus & arida, & exilia ſunt omnia. Vis homo ſacrificium, holocauſtúmve Deo offerre perfectum, quod vndequaque placeat? adde holocauſto tuo teneritudinem cordis, fluentum lachrymarum; quæ ſi deficiant communibus holocauſtis tuis, non eam pinguedinem referent, qua perfectè Deo placeant. At ſi immaculati agni à te in altari oblati ſacrificio hæc cordis teneritudo, quæ ſolet lachrymis explicari, deficiat, fallar, niſi inde poſſis timere aliquod
Amos. 6. malum, ſiue aliquam infirmitatem. Aiebat Amos, cap. 6. *Væ, qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates, capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſraël:: Qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti:: & nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph.* Hæc pauca è multis ibi obiectis ſecernere malui; obiicitur enim populi proceribus, quòd domum Dei pompaticè ingrediantur, ibique comedant agnum diuiniſſimum, vitulúmque ſaginatum; & nihilominus nihil patiantur ſuper contritionem Ioſeph. Cum enim totum illud conuiuium cœleſtis agni habet Ieſu contritionem, Ieſu crucifixionem, Ie-
ſu mortem, quis inter hæc nihil patiatur? Quis
Rupert. ſiccis oculis valeat iſta recordari? Ait Rupert. lib. 6. in Ioan. *Dicit eis rex tàm acriter, quàm ſapienter: Tota beatitudo veſtra eſt, ingredi pompaticè domum Domini, comedere agnum de grege; & nihil patimini ſuper contritionem Ioſeph. Verè enim non compatimini, neque compaſſione charitatis paſcimini in contemplatione ſignorum, quæ videtis, id eſt, myſteriorum, quæ in altari commemoratis, nihilque omnino patimini ſuper contritione dicentis: Hæc quotieſcumque feceritis, in mei memoriam facietis.* Acris hæc querela Dei eſt aduerſus eos, qui diuiniſſimum agnum comedentes, in altarique ſacrificium offerentes, omnes illa myſteria duro corde, ſiccis oculis peragunt; nullumque vel cordis, luctum, vel animi teneritudinem patiuntur. Suſpectum equidem eſt ſacrificium diuiniſſimi altaris; quod corde duro, & ſiccis affectibus, ſine vllo compaſſionis motu peragitur. Sanè ad minimum deficit medulla ſacrificio tali. Aiebat Pſalm. 65. *Holocauſta medullata offeram tibi.* Pſalm. 65.
De quibus ait D. Greg. vbi ſupra: *Quiſquis bonum opus agit, ſed omnipotentis Dei amore flere neſcit, holocauſtum habet, ſed medullam in holocauſto non habet. Qui verò bona operatur, ſeque ipſum ex amore, quo accenditur, in fletibus mactat, holocauſta Domino medullata dedit.* Hinc medulla accedit noſtris holocauſtis, ſi ea comitantur lachrymæ. D.Greg.

Capvt Vltimvm.

Ioſue mors.

Textvs Historia.

TAndem morti vicinior Ioſue vocata in Sichem populi vniuerſi concione, ſummatim perſtringit quæcumque à Deo in illos profecta fuerant beneficia. Nil reliquit eorum, quæ fecit Deus Abrahamo, Iſaaco, & Iacobo, & Eſau. Rurſus addidit facta in Ægypto, in ſolitudine, in terra Amorrhæorum, vſque dum ad Iordanem peruentum fuiſſet. Tandem percenſet vniuerſas poſt Iordanem victorias, & triumphos. Quibus propoſitis, idola omnia funditus perdi iubet: licet enim nullum in aperto Idolum coleretur, in tanta & tali populi turba credebantur aliqua occultè ſeruari idola, quæ ſedulò exterminari curat bonus princeps. Res vt alacriùs fiat, artificioſam optionem populo permittit, nimirum vt eligant ſibi colendum Deum, authorem tantorum bonorum; aut Idola gentium caſſa, & inutilia. Vna fuit totius populi vox, vnum votum, quo ſe Dei veri ſeruituri obſtrinxit; pro cuius ſigno lapidem Ioſue ſtatuit iuxta tabernaculum, qui æternum teſtaretur populi deuotionem in Deum viuum. Poſt hæc dimiſſis populis in terras ſuas, Ioſue in ſenectute bona euolauit ad ſuperos, nulla enim terra meruerat diutius retinere tantum principem. Datum tantum eſt popularibus, quòd eius tractarent ſepulchrum in Tamnathſare, vbi ab vniuerſo populo cohoneſtatum fuit eius funus.

MORALIA CIRCA textum.

VIdimus aliquando ab oculis viuentium abſcondi Moyſi ſepulchrum; nunc Ioſue ſepulchrum ob oculos omnium conſtituitur; vt innoteſcat mundo, diuiniſſimi Ieſu quàm ſit mors, & ſepultura conſpicua.

Ioſue

Ioſue cap. 24. Congregauitque Ioſue omnes
tribus Iſrael in Sichem, & vocauit ma-
iores natu, ac principes, & iudices, &
magiſtros, ſteteruntque in conſpectu
Domini, & ad populum ſic locutus
eſt: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Trans fluuium habitauerunt patres ve-
ſtri ab initio, Thare pater Abraham, &
Nachor, ſeruieruntque diis alienis.

§. I.

Nil eſt in Ieſu, quod noſtrum non ſit, nempe nobis datum, nobis natum.

QVi trans fluuium habitauerunt, Thare, &
Nachor, patres Abrahami, ſeruierunt diis
alienis, ſic enim dicit: *Trans fluuium habitauerunt
patres veſtri ab initio, Thare pater Abraham, &
Nachor, ſeruieruntque diis alienis.* Omnia equidem
aliena, & extranea inueniebant in diis ſuis,
qui minimè odorabantur fluminis tranſitum in
Chriſtiano baptiſmate. Nos autem ſalutiferi flu-
minis impetu lætificati, hoc habemus in primis,
quòd nihil alienum, & extraneum agnoſcamus
in Deo noſtro Ieſu; nihil enim illius eſt quod
noſtrum non ſit. Luc 19. videns Ieſus ciuitatem
Luc. 19. Ieroſolymitanam fleuit ſuper illam, dicens: *Si co-
gnouiſſes & tu, & quidem in hac die tua; quæ ad
pacem tibi; nunc autem abſcondita ſunt ab oculis
tuis.* Expende illud: *In hac die tua*; præſens enim
ille dies notanter dicebatur dies Ieroſolymitano-
rum. Et cur dies ille vocabatur dies illius vrbis?
An quia diei illius fruebatur vſurâ? Hoc qui-
dem commune erat omnibus animantibus tunc
exiſtentibus; nec inde magis erat dies Ieroſoly-
mæ, quàm aſelli, qui vectabat Ieſum. Qua ergo
ratione dicebatur dies ille eſſe proprius dies il-
lius ciuitatis? Sumpſerat ſibi Ieſus illum diem;
& vt erat dies Ieſu filij Dei, inde ſingulariſſimè
erat Ieroſolymæ dies; quando nihil eſt Ieſu,
quod noſtrum non ſit ſingulari iure. Ad hæc
Euthymius aiebat: *Si cognoſceres & tu in die
hoc, id eſt in hoc tempore, quo ego hic conuerſor:
Euthymi. tuum enim eſt, quia propter te potiſſimum huma-
nitatem aſſumpſi, & peregrinus effectus ſum.*
Vbi tempus illud Ieſu erat, non potuit non eſ-
ſe hominum expectantium Chriſtum; quidquid
enim eſt Ieſu, non alienum, ſed noſtrum reputa-
mus illud. Hinc Matth. 6. iubemur petere: *Panem
Matth. 6. noſtrum quotidianum da nobis hodie.* Et mirabar,
quòd noſtrum vocemus quod petimus humili-
ter, & non exigimus. Si non exigere poſſumus
illum panem, qualiter illum noſtrum dicimus?
Vnde habemus actionem ad illum, vt dicatur
noſter? Erat hic panis Chriſtus Dei filius, pro-
pterea meritò noſtrum reputamus illum. Vt
dicat D. Cyprian. ibi: *Nam panis vita Chri-
D. Cyprian. ſtus eſt & panis hic omnium non eſt, ſed noſter eſt, &
quomodo dicimus pater noſter, quia intelligentium,
& credentium pater eſt: Sic & panem noſtrum vo-
camus, quia Chriſtus noſter, qui corpus eius contin-
gimus, panis eſt.* Fœlices nos, quorum eſt noſter
Chriſtus, quorum noſtrum eſt quidquid in Deo
Iſaias. 9. noſtro inuenitur. Iſaias namque, cap. 9. dicit:
Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, &c.
D. Bern. Quæ verba pulchrè expendens D. Bern. hom.
3. ſupra Miſſus eſt, dicit: *Nobis, inquam, non ſibi,
qui vtique ante tempora multo nobilius natus ex
patre, naſci temporaliter non indigebat ex matre.
Non angelis quoque, qui quem magnum habebant,
paruulum non requirebant. Nobis ergo natus, no-
bis & datus, quia nobis neceſſarius. Iam de nobis da-
to, & nato faciamus ad quod natus eſt, & datus.
Vtamur noſtro in noſtram vtilitatem.* Quid pul-
chrius? Vtinam vt Ieſus noſter eſt, hoc tanto bo-
no noſtro ſic vtamur, vt magnam inde vtilitatem
percipiamus.

§. II.

Baptiſmi aqua facit, vt verum Deum non alienum, ſed patrem ſentiamus.

MEritò dicit: *Trans fluuium habitauerunt pa-
tres veſtri ab initio, Thare pater Abraham,
& Nachor, ſeruieruntque dijs alienis.* &c. Et qui-
dem non miror, quòd Deos haberent alienos,
qui trans fluuium habitabant, nec eius tranſi-
bant aquas: Ipſiſſimus enim Deus verus quaſi
alienus oſtenditur iis, qui nondum Baptiſmi
aquas tranarunt. Vt meritò dicat D. Chryſoſt. *D. Chryſt.*
hom. 20. in Matth. *Nondum quippe initiatus ba-
ptiſmatis ſacramento, non poteſt Deum patrem vo-
care.* Sic quaſi alienum experiuntur etiam crea-
torem ſuum nondum baptizati, vt illum patrem
vocare minimè audeant. Nec mirum, quando di-
uini patris notio, & vox primò in aquis intonuit,
dum Ieſus baptizabatur; dicit enim Lucas, cap. 3. *Lucas, 3.*
*Ieſu baptizato, & orante apertum eſt cœlum, & deſ-
cendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie ſicut colum-
ba in illum, & vox de cœlo facta eſt, Tu es filius meus
dilectus*, &c. Non equidem alterius, ſed patris
vox intonabat compellans Ieſum filium ſuum: qui
enim antea per creaturas loquebatur, vt vidit Ie-
ſum ab aquis emergentem, per ſe ipſum voluit fi-
lium nominare, vt inde iam Deum patrem agnoſ-
cerent baptizati. Ait enim D. Cyprian. orat. de *D. Cypr.*
Baptiſ. Chriſti. *Vox patris audita eſt cœlitus: Hic eſt
filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum
audite. Huc vſque Domine ſancte pater, non
audiuimus te loquentem, qui multifariè olim patri-
bus locutus es in prophetis, & per Angelos ſanctos,
quibus ad diuerſa ſæpe myſteria à te legatio eſt iniū-
cta. Te ipſum non ita ante hoc tempus locutum audi-
uimus, vt perſonaliter tibi aſſignetur locutio, quam
proferres. Hanc vocem à paternitate tua delatam, ne-
mo eſt qui ambigat*, &c. Nulla ante hoc baptiſmi
myſterium audita vox eſt, quæ cogeret putari
eſſe vocem patris. Sic alienum Deus pater ſe ab
hominum conuerſatione oſtendebat, vt ſiquid illis
vellet mandare, id vel prophetarum, vel Angelo-
rum vocibus commendaret. Vbi autem ad baptiſ-
mum ventum eſt, & Ieſus honorabat, imò fœcun-
dabat aquas, quæ filios Dei parerent, tunc ſtatim
intonuit vox, patris; itaque ſeſe oſtendit, vt ne-
mo ſit, qui ambigat in diuinis eſſe patrem, quem
& noſtrum meritò poſſimus appellare. Quò
reſpiciens Paul. ad Rom. cap. 8. ait: *Quos præſciuit, Ad Rom. 8.*
*& prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui,
vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.* E Chri-
ſto Domino, & nobis fit non paruus chorus fra-
trum; in quo ipſe primogenitus, & nos eius mi-
nores fratres eundem communem patrem appel-
lamus. Et vnde homines errones eò deducti ſumus,
vt eundem cum Dei filio patrem habeamus?

Id nobis præſtant baptiſmi aquæ: ait enim D. Niſſen. *D. Niſſen.* in cat Græca D. Lucæ ad cap. 3. *In multis rurſus fratribus primogenitus eſt, vt pote qui nouæ regenerationis parta progenitus in aquâ illa, cuius partitudini columba aduolans obſtetricata fuit, per quam etiam ſui comparticipes conſimilis quoque generationis fratres ſibi adſciſcit, ac primogenitus inter illos exiſtit, qui poſt ipſum ex aqua, & ſpiritu renaſcuntur.* Ecce tibi vt aqua baptiſmi faciat, ne ſe Deus alienum nobis oſtendat, ſed vt cognati, & proximi in eius domo habeamur; & eum patrem, filiumque eius primogenitum fratrem teneamus.

§. III.

Quidquid allectiuum in Idolis mundi, alienum eſt illis.

VOcantur idola gentium à vero Deo dij alieni, dum ait: *Seruieruntque dijs alienis*: & merito alieni dij dicuntur, in quibus nil allectiuum proprium eſt, ſed omnia emendicata, & aliena illis ſunt. Conijce oculos in omnia mundi Idola, & nihil in illis non alienum inuenies. Malignus ille ſpiritus dum rapere ad ſe animum mulieris primæ ſtudet, factus ſerpens, *Geneſ. 3.* ad Dei præcepta recurrit, dicens Gen. 3. *Cur præcepit vobis Deus*, &c. primum verbum ſuum præcepti diuini recordatione adornat; & cur magis non aliud obijcit fœminæ, vt eam trahat? Cur de theſauris ſuis non prætendit aliquid allectiuum, ſed magis ad Dei *D. Atha.* præcepta feſtinat? Ait D. Athanaſ. orat. 1. contra Arian. *Sinuoſus ille, & mille doli fraudiſque magiſter diabolus, nihil ſibi fidens, vt pote qui ſciat humani generis ad veritatem amores, veritatis ſpeciem vultumque prætendit, ſuum tamen interim virus comitibus ſuis & aſſeclis inſpergit. Ita quoque & Euam decepit, non ſua loquens, ſed Dei verba aſſimulans*, &c. Expende illud, *Non ſua loquens*, &c. nihil ſuum præmiſit, quia nihil ſuum habuit, quo mulierem alliceret. Sic omnia idola mundi, vt diabolico ſpiritu pinguntur, nihil non alienum habent, vt homines decipiant, & ſibi cultum acquirant. Ad non ſua, ad prorſus aliena; imò ad ea, quæ veri Dei ſunt, re- *Act. 19.* currere debent, ſiquid ſplendoris amant adipiſci. Actor. 19. *Tentauerunt autem quidam de circumeuntibus Iudæis exorciſtis, inuocare ſuper eos, qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini Ieſu, dicentes: Adiuro vos per Ieſum, quem Paulus prædicat*, &c. Sic diabolico ſpiritu pleni Iudæi iſti, vt de poteſtatis oſtentatione oculos rapiant vulgi, ad nomen Ieſu confugiunt, ni- *D. Cypr.* hil enim lucrarentur, niſi ſibi alienum & extraneum Ieſu nomen aſſumerent. Vt dicat D. Cyprian. Orat. de Baptiſ. Chriſti: *Ecce in nomine ſuo nihil quæſtuarij peragunt exorciſta, nec ſe eis deferre ipſi dæmones profitentur, ſed nomen Chriſti etiam per lucrorum ſectatores ſua gloria retinet poteſtatem.* Dum non ſe de alienis componunt, nihil peragunt diaboli miniſtri. Hæc eſt enim tota diaboli politia in Idolis ſuis, in miniſtris ſuis, quod aliena inuadant, & de alienis ædificent illa, quibus ad ſe homines alliciant. Quod vt proprium eſt diabolici ſpiritus, ſic à vero Deo maximè diſtat, *D. Aug.* cuius eſt aliena omnia maximè fugere: adeò vt dum creatoris omnium nomine inſigniretur, ſtatim caueat D. Aug. lib. 22. contra Fauſ. cap 91. *Fabricatoris cœli, & terræ non de alieno, ſed de nihilo.* Non enim veræ diuinitatis eſt in alienis firmare potentiam ſuam. Id faciunt, qui diabolico aguntur ſpiritu, non qui veri Dei ſpiritu aguntur.

Ioſue cap. 24. Tuli ergo patrem veſtrum Abraham de Meſopotamiæ finibus, & adduxi eum in Terram Chanaan, multiplicauique ſemen eius, & dedi ei Iſaac, illique rurſum dedi Iacob, & Eſau: è quibus Eſau dedi montem Seir ad poſſidendum, Iacob verò, & filij eius deſcenderunt in Ægyptum.

§. IV.

De religione, & pietate in Deum cenſetur hominis proſapia.

VIdeo in Iſraëlitarum ſerie per Ioſue recenſita poni Iacobi fratrem Eſau, & minimè poni Iſmaëlem charitiſſimum Iſaaci fratrem. Quippè locutus de Abrahamo dicit: *Dedi ei Iſaac: Illique rurſus dedi Iacob, & Eſau*, &c. Et quando in illa generatione Abrahamidum meminit Eſau, cur non meminit Iſmaëlem? Cur magis dignatus eſt recenſere Eſau in adeò ſancta proſapia; & de Iſmaële nullam fecit mentionem? De illo dicebat *Geneſ. 21.* Gen. 21. *Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Ejice ancillam hanc, & filium eius*, &c. Ludus Iſmaëlis fuit cauſa, quòd eijceretur ab Abrahamidum familia; nec miror, nam ludus ille, teſte Lyra, & Hebræis alijs, vergebat ad Idololatriam, ideòque fortaſſe ludum illum vocabat ſeductionem D. Aug. tract. 11. in Ioannem. Qui ergo ad Idololatriam ibat, non miror, quòd à tam ſancta Abrahamidum proſapia excludatur; quando non tam ex carnali ortu, quàm ex pietate, & religione hominis genus, & proſapia cenſeatur. *Ezec. 16.* Ezech. cap. 16. *Hæc dicit Dominus Deus Ieruſalem. Radix tua, & generatio tua de terra Chanaan.* At Iſraëlitæ non de Chanaan, ſed de Sem originem ducebant; quomodo ergo vocantur ſemen Chanaan, & non magis Sem? Deſciuerant à pietate Semi; & Chanaan impietates ſectabantur, ideóque non in Semi, ſed in Chanaan cenſentur proſapia. Ait Theodor. ibi: *Chanaan ſiquidem execrationibus obnoxius factus fuit, & ab auo Noe ſeruitutis eſt condemnatus. Ab hoc, inquit, es oriundus, & nulla es cum Abraham, & Sem cognatione coniunctus. Quorum enim pietatem repudiaſti, horum etiam cognationem amiſiſti, & illa nobilitate prorſus ſpoliatus es.* Sic religio, & pietas in Deum deſignat ſingulorum proſapiam, nequis præſumat nobile genus habere, quod impietate fœdauerit. Qui enim Deum negat, credat ſe bonis, & nobilibus parentibus negatum. Hinc baptiſmus chriſtianus meritò vocatur regenera- *Ioan. 3.* tio, dicente Ioan. cap. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*, &c. Tunc enim renaſci quis intelligitur, quando per profeſſionem fidei, nobiliſſimæ cœleſtique familiæ coaptatur. *D. Zen.* Vt dicat D. Zeno. lib. 3. ſerm. 19. *Quid ſtatis genere, ætate, ſexu, conditione diuerſi, mox vnum futuri? Fontanum ſemper virginis matris dulcem ad vterum conuolate, ibidemque vos veſtra nobilitati*

tari fide ſcientes , quoniam quantum quis crediderit,
tantum beatitudinis habebit. Expende illud : *Veſtra*
nobilitari fide ſcientes : ab vtero enim ſacri fontis
iuxta fidem conceptam nobilibus iam familiis , &
Iſaia 1. principiis coaptamur. Hinc Iſaiæ cap. 1. ait Domi-
nus: *Filios enutriui,* & *exaltaui,* &c. de quibus poſt
pauca etiam dicit: *Væ genti peccatrici, ſemini nequã.*
Qui filij Dei vocabantur, ſtatim ſemen nequam di-
Fauſt. Manichæ. cuntur. Quod notans Fauſtus Manichæus hereti-
cus , inſcitiæ & contradictionis accuſabat ſacrum
textum. Qui enim Dei filij erant, qualiter poterant
D. Aug. eſſe nequam ſemẽ? Aduerſus quem D. Auguſt. lib.
1. contra aduerſarios legis, & prophetarum ait cap.
22. *Neſciens, ob hoc vocari ſemen peſſimum, quoniam*
gratia Dei, qua eius filij facti fuerant, peccando de-
generes extiterunt, eorum filij facti, quorum imitato-
res eſſe voluerunt. Vnde illis alio loco dicit, Pater tuus
Amorrhæus , & mater tua Cethæa, quarum gentium
ſunt impietatem & malitiam ſectati , ex quibus car-
nis originem non ducebant. Sic de morum imitatio-
ne hominum genus cenſetur.

§. V.

Suauitas in fratres aptiſſima virtus eſt excipiendis diuinis.

NOn prætereundum eſt, quod Iſaac ſolus dica-
tur datus à Deo Abrahamo, cum ait: *Et dedi*
ei Iſaac. Sedò bone, Abraham & Iſmaelem habuit,
nonne & tu dediſti etiam ei Iſmaëlem? Cur homi-
nem hunc à donorum tuorum cenſu tollis? Scio
Eſau antequàm boni, aut mali aliquid feciſſet, à te
Ad Rom. 9. odio habitum: ait Paulus ad Roman. 9. *Cum enim*
nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent , aut
mali ::: Iacob dilexi; Eſau autem odio habui: & nihi-
lominus hunc dignaris meminiſſe in familia
Abrahamidum. Quid maius fecit Iſmaël , quòd
non ſolum eiectus ſit, ſed nec nominatus in Abra-
hamidum cenſu, nec datus ex Deo dicatur? Inuenio
ab Iſmaële multùm maturatam fuiſſe feritatem, &
inſolentiam in fratrem, eòque non miror ſi eiicia-
Gen. 21. tur vt ineptus diuinis gratiis. Gen. 21. *Cum vidiſſet*
Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac
filio ſuo , dixit ad Abraham : Eijce ancillam hanc,
& filium eius , &c. Cum viſus fuerit Iſmaël lu-
dere cum Iſaac , tunc eiectus eſt à familia Abra-
hami ; qui luſus erat ſuperba quædam & arro-
gans deſpectio minoris fratris , qua illum depelle-
Ad Gal. 4. bat, vt dicat Paul. ad Gal. c. 4. *Ille , qui ſecundùm*
carnem natus erat, perſequebatur eum, qui ſecundùm
ſpiritum.. Oderat Eſau fratrem poſt benedictio-
nem ſibi vſurpatam , ſed non tunc exterius illum
depellebat , nec arroganter perſequebatur. At
Iſmaël ante vllum damnum acceptum , ſic matu-
rauit feritatem ſuam in fratrem , vt puer puerum
perſequeretur, & arroganter tractaret etiam in cõ-
ſpectu matris. Quo dignè eiectus fuit à familia
Abrahamidum, vt maximè ineptus recipiendis di-
uinis gratiis , quibus mirum in modum nos aptat
D. Aug. ſuauitas in fratres. Ad hæc D. Aug. tract. 12.
in Ioan. ait. *Iſmael autem , non quia ex ancil-*
la natus , exhæreditatus ; ſed quia ſuperbus matri,
ſuperbus in filium matris, mater enim eius magis Sa-
ra , quàm Agar : Sed quia ſuperbus in fratrem , &
ſuperbus ludendo , quia deludendo. Quid ait Sara?
Eijce ancillam, & filium eius. Non ergo illum viſcera
ancellæ eiecerunt foras , ſed ceruix ſeruilis. Crede-
retur ideo eiectus Iſmaël ab ingenua & nobili
familia Abrahamidum , quia filius ancillæ erat;
ſed non obeſt coram Deo natiuitas carnis , vbi
adeſt virtus animi. Ideo Auguſt. totam cauſam
reiecti Iſmaëlis non ad natiuitatem carnis , ſed ad
affectus refert animi , nimirum quia durus , &
ſuperbus erat in fratrem. Hinc ſolùm tota eie-
ctio , & expulſio Iſmaëlis cenſeri debet , quod
ſe faſtuoſum , & inſolentem oſtendebat erga
minimum fratrem ; qualiter enim tolerari poſſet
in familia diuinis donis excipiendis electa ille,
qui in fratrem durus , & ferus habebatur ? Crede
mihi, vna ſuauitas in fratres nos ſingulariter aptat,
vt diuina dona excipiamus. Ioan. 11. poſt La-
zarum mortuum duæ ſorores eius domi ſedebant
dolentes, & multi Ieroſolymitani nobiles comita-
bantur eas. Interea nuntiatus fuit Ieſu aduentus:
Martha ergo vt audiuit, quia Ieſus venit, occurrit illi:
& poſt pauca etiam vocatur à Ieſu Maria : *Illa vt*
audiuit, ſurgit citò, & venit ad eum :: Iudæi ergo, qui
erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cum vi-
diſſent Mariam, quia citò ſurrexit , & exijt , ſecuti
ſunt eam dicentes. Quia vadit ad monumentum,
vt ploret ibi : Nihil tale exiſtimatum fuit de Mar-
tha : exiit , omnes manent , nemo eſt , qui putet
illam ire ad monumentum, vt ploret. Cum autem
exiit Maria , omnes ſtatim putant illam in monu-
mentum fratris ire, vt magis ibi ploret, & ſequun-
tur illam. Et cur hoc magis exiſtimarunt de Ma-
ria , quàm de Martha ? Credebatur Maria magis
fratrem diligere , ſuauiori , & teneriori affectu
illum proſecuta ; ne miremur , quòd inde ad ſe
magis nobilium aſſidentium affectus trahat ;
quando & inde à Deo adiuta aptior reddita
fuit , vt plura dona exciperet diuina. Accipe Ru- *Rupert.*
pertum ſic fantem lib. 10. in Ioan *Quando Mar-*
tha ſurrexit , vt Domino occurreret , non ſecuti
ſunt Iudæi ; quando verò Maria exiuit , vocante
Martha , non vocantem Martham, ſed Mariam ſo-
lam ſunt ſecuti , dicentes : Quia vadit ad monumen-
tum, vt ploret ibi. Cur hoc ? Niſi quia Maria tenero
magis affectu fratrem diligebat, & plus diligens am-
plius dolebat. Non ergo mirum, quòd accedente gra-
tia Spiritus Sancti , & cum hac naturali pietate ſu-
perno munere coniuncta dominum Ieſum tanto amore
dilexit, quem & plorans ad monumentum prima om-
nium mortalium videre , & Apoſtolis æternam con-
ſolationem nuntiare digna extitit. Quid pulchrius?
Acceſſit Dei grãtia naturali illi ſuauitati , & tẽ-
neritudini erga fratrem; & ſuauitas illa Dei mune-
re eleuata tantorum donorum fecit capacem fœ-
minam, vt Ieſum ardentiſſimè diligens reſurrectio-
nem eius prima viderit poſt Deiparam , & illam
nuntiaret cæteris diſcipulis. Quando ad hæc
venerint viſcera acerba , & in fratres dura ? Ap-
tamur equidem ex ſuauitate in fratres donis ex-
cipiendis diuinis.

§. VI.

Præſtantia hominis non à bonis temporalibus.

POſt nominatos Abraham, Iſaac, & Iacob , vni
Eſau dicitur data poſſeſſio bonorum tempora-
lium ; ait enim : *E quibus Eſau dedi montem Seir*
ad poſſidendum. Et quando Eſau dicitur datus
mons Seir in poſſeſſionem ; cur nulla terrena poſ-
ſeſſio dicitur nunc data Abrahamo , nec Iſaaco,
nec Iacobo? An Eſau his præſtantior, quia præ illis
ditatus

ditatus fuerat terrenis poſſeſſionibus; Abſit; præſtantia enim hominis minimè metienda eſt bonis temporalibus, ſed magis in eorum contemptu, & deſpectu. Vt enim Abraham, Iſaac & Iacob præſtantiores erant, quàm Eſau, ſic nil terræ poſſidebant, in caſulis habitantes. *Matt. 11.* Matth. 11. cæpit Dominus dicere de Ioanne: *Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid exiſtes videre? Hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt ::: Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta.* Ecce tibi per quos gradus aſcendat Dominus vt oſtendat ſublimitatem, & præſtantiam Ioannis ſuper omnes alios. Primò illum nudum omnibus bonis proponit temporalibus. Deinde ex alia parte ponit vniuerſos principes aulicos precioſis veſtibus coopertos, plenos omnium abundantia. Et vter maior, princeps plenus diuitiis, an Ioannes omnibus vacuus? Sanè non à poſſeſſionibus ſæculi, ſed ab illarum contemptu præſtantia, & excellentia hominis cernitur. Quò ſpectans D. *D. Baſil.* Baſil. hom. de ieiunio ait; *Ioannis vita vnicum ieiunium erat, qui non tectum habebat, nec menſam, nec terram arandam, non bouem aratorem, non frumentum, non piſtorem, non aliud quicquam rerum temporalium. Quapropter inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* In eo quod Ioannes nil temporalium bonorum habuerit, ſundat Baſilius, quòd maior omnium fuerit. Et quomodo maior omnibus non erit, qui ſe ſuper omnia terrena ponit, deſpiciens ea? Aiebat Iſaias cap. *Iſaias 33.* 33. *Qui proycit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere; qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos, ne videat malum: Iſte in excelſis habitat, munimenta ſaxorum ſublimitas eius: panis ei datus eſt, aqua eius fideles ſunt. Regem in decore ſuo videbunt oculi eius, cernent terram de longè.* Præcellentia mundialium principum ea eſt, qua omnibus abondantes ſe ſuper alios ſuſtollant, & ſic hæreant Regi, vt cæteros alios videant de longè. Horum autem præcellentiam longè ſuperant, qui totam materiam auaritiæ à ſe depellunt, nec in terrena poſſeſſione ſua munera ponunt; quorum ſanè ſublimitas, & celſitudo tanta eſt, vt veri Regis laterones aſſidui, quidquid terræ eſt, & reſpiciant & deſpiciant de longè. Proh ingens altitudo, & ſublimitas, quæ fundatur in deſpectu mundialium bonorum, fallar, niſi inde cõſtituatur *D. Bern.* homo maior omnibus! Ad hæc monebat D. Bern. ſerm 4. de Aſcenſ. fatus: *Sequere etiam Chriſtum aſcendentem crucem, exaltatum à terra, vt non ſolùm ſuper te; ſed & ſuper omnem quoque mundum mentis faſtigio collocerit; vniuerſa, quæ in terris ſunt, deorſum aſpiciens, & deſpiciens, ſicut ſcriptum eſt; Cernent terram de longè.* Qui in nuditate, & terrenorum omnium bonorum expulſione Chriſtum aſcendentem in crucem ſequitur; ad tantam ſublimitatem peruenit, vt omni mundo appareat ſuperpoſitus, adeóque vero Regi aſſiduus ſit, vt terrena omnia à longè reſpiciat. Crede mihi, hinc metienda *Luc. 1.* eſt vera altitudo, & ſublimitas hominis. Hinc Luc. 1. Angelus dicebat de Ioanne: *Erit enim magnus* *Beda.* *coram Domino.* Circa quæ ait Beda hom. 1. in Vig. D. Ioan. *Magna coram Domino virtus eſt, prædicantem in deſerto cœleſtia gaudia, terrenas ex integro ſpreuiſſe delicias. Sed & hoc coram Domino magnum eminet, quamuis hominibus videatur deſpectum, quod is, cui in natis mulierum maior non eſt, laſciuientis ob ludum puellæ capite truncatus eſt. Cuius ordinem magnitudinis ipſe Angelus exponens: Et vinum, inquit, & ſiceram non bibet.* Sic à contemptu bonorum omnium terrenorum venit vera magnitudo. Huc trahenda dicta ſupra lib. 6. cap. 8. §. 18.

§. VII.

Bona terrena maximè traducuntur ex perſonis, à quibus retinentur, & à quibus deſpiciuntur.

ESau in poſſeſſione terrena quieſcit, Iacob cum filiis nullam habet terrenam poſſeſſionem, ſed in alienis morantur, dicit namque: *Eſau dedi montem Seir ad poſſidendum; Iacob autem, & filij eius deſcenderunt in Ægyptum.* Tu vide qualis terræ poſſeſſio, quæ negatur Iacob, & datur Eſau. Equidem hinc maximè infamantur terrena bona, quæ rarò inueniuntur in præſtantis virtutis, ſapientiæque viris. Quando Iacob non terrenis vacuus, quæ Eſau abundanter poſſidet? Quando quæ implent mundiales homines, non ſunt deſpectui illis, qui æſtimant ſola duratura, & ſolida? Sanè inde ſolùm aſpernanda eſſent terrena omnia; nimirum ſi inſpiciamus, qui ea vilipendunt, & qui ea ardenter poſſident. Luc. 1. de *Luc. 1.* Ioan. locutus textus ait: *Fuit in diebus Herodis regis ſacerdos quidam nomine Zacharias*, &c. Sacerdotium vetus in patre Ioannis notabatur eſſe, quod neceſſariò deuenturum eſſet ad filium. Sed quando Ioannes nunquam in templo inter Sacerdotes fuit, ſed magis coluit ſolitudinem, in deſerto viuens; cur neceſſum fuit paternum illi præmittere? Volebat Dominus illius ſacerdotij oſtẽdere infirmitatem, vt quod dimitteret tantus vir, vt viam pararet Chriſto. Ait enim Beda hom. 2. *Beda.* in Vig. D. Ioan. *Maluit Ioannes doctus in Spiritu, vocatus in deſertum populis, noui teſtamenti ſacramenta prædicare, quam ad ſe venientibus in templum, glorioſiſſimo illo tunc temporis ſacerdotij veteris officio præeſſe. Prætulit longam ſolitudinis ſitim, & eſuriem continuis hoſtiarum ſolennijs: pilis camelorum, & cinctui zona pellicea, auro textas Pontificum poſtpoſuit ſtolas: vt is, qui merito iuſtitia perfectioris authoritatem ſibi prædicandi aſciuerat, ipſe etiam neglecto ordine paterni pontificatus oſtenderet, quia non dubiè melioris pontificatus præco, & præcurſor exiſteret.* Ecce tibi totus antiqui ſacerdotij ſplendor, dum à tantæ ſanctitatis, & authoritatis viro negligitur, haud dubiè oſtendit quàm infimæ æſtimationis fieret. Nunquam enim non vileſcunt res, quæ deſpiciuntur à clariſſimis, & præſtantiſſimis viris, præcipuè ſi eæ frequẽter iam nõ videantur niſi in perditis hominibus. Luc. 3. *Anno autem quinto decimo im-* *Luc. 3.* *perij Tiberij Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæã, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius Tetrarcha Ituræa, & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ Tetrarcha, ſub principibus Sacerdotum Anna, & Caypha, factum eſt verbum Domini ſuper Ioãnem Zachariæ filium in deſerto.* Deum verbum Domini factum Ioanni dicit, nec Ioannem, nec parentem eius Sacerdotes vocat, quam quidem dignitatem generis merito habebant. Cuius etiam alij prophetæ in ſuis prophetiis meminerant. Quippè Ierem. cap. 1. *Verba Iere-* *Ierem. 1.* *miæ filij Helciæ de Sacerdotibus, qui fuerunt* &c.

Ezech,

Ezech. 1. Ezech. 1. *Factum eſt verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi Sacerdotem.* Et quando hoc obſeruabant omnes prophetæ, vt auitam ſacerdotij dignitatem in ſe meminerint, quando ad ſe factum Dei verbum referebant; cur Lucas eam conſuetudinem in Ioanne non ſeruat? Cur illum Sacerdotem, & filium Sacerdotis non meminit, quando ad illum Dei verbum factum refert? Crediderim à Luca tunc traduci vendibile Iudæorum ſacerdotium tunc temporis, & reliquas omnes dignitates, & principatus ſæculi, quando hæc omnia habebantur à Pilato, Herode, Anna, & Cayapha perditiſſimis hominibus, & reijciebantur à Ioanne, adeò vt vel à nomine earum in ſe abhorreret. Et quidem nihil vilius, & abiectius de dignitatibus illis poterat oſtendi, quàm quòd in illis Pilatus, & Herodes, & Annas, & Cayphas eſſent; & Ioannes illas reſpueret, ac contemneret. Quis enim non amens æſtimet quod Ioannes depulit, & Cayphas tenuit? Quod ſapientiſſimi, & præſtantiſſimi contempſerunt; & perditiſſimi, & ineptiſſimi frequentius tenent? *Nazian.* Nazian. orat. 20. de nobiliſſimo ſacerdotio Chriſtiano dicebat: *Nunc autem periculum eſt, ne ordo omnium ſanctiſſimus, omnium maximè ſit ridiculus: : Atque ille quidem in inferiori ſede acquieſcit, humiliſque ſtat, qui ſublimem promeretur, atque & multum diuque carni leges ſanxit ad ſpiritui parendum, hic contra ſuperbè, & arroganter præſidet, ſuperciliumque aduerſus meliores attollit, nec thronis intremiſcit, nec ex aſpectu horrorem concipit, hominem continentia ſtudioſum infra ſe videns, verum ſimul cum imperio ſapientiorem ſeſſe exiſtimat*, &c. Sic ſanctiſſimus doctor, eò ſolum quòd ſacerdotium Chriſti indigni & mali aliqui teneant, illòque careant ſapientiſſimi, & ſanctiſſimi, putat periculum eſſe, ne ridiculus habeatur ordo ſanctiſſimus. Quid diceret de illis alus dignitatibus, & bonis, quæ raro non tenent mali; & ſemper ab optimis contemnuntur, reijciuntur? Equidem ea vel ex hoc capite cenſeri debent vilia, & ridicula.

§. VIII.

Boni viri eſt maiorum ſuorum errores tegere.

DIcitur Iacob eum filiis deſcendiſſe in Ægyptum; dum ait: *Iacob autem, & filij eius deſcenderunt in Ægyptum.* At non explicat illius deſcenſus cauſam. Nota erat venditio Ioſephi, vt à fratribus venditus fuit, vt ductus in Ægyptum, vt ibi clauum obtinuit regni, qua occaſione domum ad ſe vocauit paternam. Et cur Ioſue non meminit filiorum Iacob ſcelera in fratrem, quæ occaſionem dederunt, vt in Ægyptum deſcenderent? Cur illis omiſſis tantùm dixit, quòd deſcenderunt in Ægyptum? Bonus, & prudens vir gentis *Dan. 4.* ſuæ errores maluit tegere. Ioan. 4. Samaritana mulier nacta Ieſum ſapientiſſimum præceptorem ait: *Domine, vt video, propheta es tu. Patres noſtri adorauerunt in monte hoc; & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus, vbi adorare oportet.* Vulgò erat trita hiſtoria Hieroboami, vt in Samariæ montibus vitulos aureos poſuit 3. Reg. 12. quos adorari fecit à decem tribubus, ne haberent occaſionem eundi Ieroſolymam. Ex tunc decem tribus in idololatriam dilapſæ à tribu Iuda deſciuerunt, obijcientes Samariæ vitulos Salomonico Ieroſolymitanorum templo. Mulier autem referens adorationem ſuorum popularium in monte Samariæ, nihil de vitulis loquitur. Tantum dicit, quòd eorum patres adorauerunt in monte illo, & tacet, quòd adorauerunt vitulos, propter quod à Domo Dauidis defecerunt. Et quare notiſſimam defectionem, & vitulorum adorationem non meminit? Bona iam ad præſentiam Ieſu, quæ non erubuerat coram illo peccata ſua confiteri, ſatius duxit, ſi gentis ſuæ errores tegeret. Ait Rup. lib. 4. in Ioannem poſt memora- *Rup.* tos Samariæ vitulos, cauſſas defectionis. *Has cauſas ita mulier in propoſita quæſtione reticuit. At illa propria culpa maculas ſatis humiliter confeſſa fuerat. Non ergo vitio, ſed laudi potius illi eſt, quod communem gentis ſuæ ignominiam, ſatis omnibus notam prædicare non properauit.* Hoc laudandum fuit in fœmina, quòd à notiſſimis ſuæ gentis ſceleribus prædicandis abſtineret. Quæ facilè manifeſtauit culpas ſuas, maluit gentis ſuæ culpas ſilentio operire, in quo maximè apparuit laude digna.

Ioſue cap. 24. Miſique Moyſem & Aaron, & percuſſi Ægyptum multis ſignis, atque portentis. Eduxique vos, & patres veſtros de Ægypto, & veniſtis ad mare: perſecutique ſunt Ægyptij patres veſtros cum curribus, & equitatu vſque ad mare rubrum. Clamauerunt que ad Dominum filij Iſrael, qui poſuit tenebras inter vos, & Ægyptios, & eduxit ſuper eos mare, & operuit eos. Viderunt oculi veſtri cuncta, quæ in Ægypto feceꝛim.

§. IX.

Vel vnus pauper homo Deo plenus validiſsimos quoſque Reges proſternere ſufficit. Vbi de reliquijs Sanctorum,

VIde qualem exercitum parat Deus, vt percutiat validiſſimum Tyrannum Ægypti, nimirum ait: *Miſique Moyſem, & Aaron, & percuſſi Ægyptum*, &c. Vnus erat Moyſes è ſeruis Iſraëlitis, fugitiuuſque ab Ægypto paſtorem agebat, qui oues ſoceri ſui cuſtodiret. Hunc ergo ſeruum, & fugitiuum cum fratre Aaron mittit Dominus, & huius manui ſubſternit validiſſimum Regem Ægypti. Nec miror, vnus enim vel pauper, & deſolatus homo à Deo adiutus valentior eſt omnibus Regibus mundi. Quatuor Regum exercitus ingreſſus eſt Sodomam, quam ſpoliauit, captiuoſque duxit eius ciues, & Lothum, qui habitabat cum illis. Quid tunc? Ait textus Gen. 14. *Ecce vnus, qui euaſerat, nuntiauit Abram Hebræo, qui habitabat in conualle Mambre: : Quod cum audiſſet Abram, captum videlicet Loth fratrem ſuum, numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos & decem, & octo, & perſecutus eſt eos vſque Dan, & diuiſis ſociis irruit ſuper eos nocte. Percuſſitque eos*, &c. *Gen. 14.* Sæpè aliàs textus ſacer ſcripſerat de Abrahamo, & nunquàm eum vocauerat Hebræum, vſque dum ventum eſt ad narranda præſentia facinora, quibus validiſſimum quatuor Regum exercitum illæſus fudit. Nunc enim primò Hebræus dicitur, dum

dum ait textus : *Nuntiauit Abram Hebrae.* Et cur nunc primùm Hebræus notatur ? Cur in tam celebri victoria de quatuor Regibus parta, Hebræus dicitur? Idem ſonat Hebræus, ac tranſitor: oſtendebatur ergo, vt vel vnus homo Deo confortatus, & adiutus ſit ſupra omnes valẽtias mundi; quando vel vnus Hebræus, hoc eſt, vnus peregrinus & aduena Deo protegente valuit quatuor Reges comprimere. Sic rem definiebat Rupert. *Rupert.* ibi: *Quare autem cum iam toties Abram nominatus, & adhuc in hac ſcriptura nominãdus ſit, & nuſquã Hebræus dicatur, hoc illum loco Hebræum, id eſt, trãſitorem nominari placuit? Videlicet ob commendandam magnitudinem rei, ac virtutis, quod ſcilicet tranſiter, id eſt peregrinus & aduena Deo protegente fecerit rem, quam indigena quinque Reges facere non potuerant, & de victoribus quatuor Regibus vnã vltionem, & plenam reportauerit victoriam.* Sic vel vnus peregrinus in mundo, Deo plenus ſe ſuper quatuor validiſſimos Reges extulit. Exue mũdana omnia, & vnum tecum habe Deum, & multis mundi Regibus euades valentior. Redeunti Dauidi poſt proſtratum Goliath canebant fœminæ 1. Reg. 18. *1. Reg. 18.* *Percuſſit Saul mille, & Dauid decem mille.* Quibus non ſolùm Allophyli, ſed & Saul à Dauide ſuperatum gemebat. Et quis Dauid, qui & Principes hoſtium, & Saulem ſic ſuperauit? Is erat puer, & paruulus ouium paſtor, qui inermis, regia arma dimittens, à ſolo Deo protectus aduerſus validiſſimos hoſtes auſus eſt procedere, & ſeſe ſuper multos Principes euexit. Ex *D. Ambr.* quo monebat D. Ambr. lib. 10. in Lucam ad cap. 21. *Si quis Goliath exurgat immitis, atque procelſus; timentibus cæteris, exurgit humilis Dauid, Regis abijciens arma terreni, ſumens fidei tela leuiera, & iaculum puræ confeſſionis intorquens, perſecutoris vulnerat impudentiam : Huic victori occurrunt incœcula dicentes: Percuſſit Saul in millibus, Dauid in decẽ millibus. Quod indicio eſt, victores ſæculi Principibus anteferri.* Et quis Princeps mundialis, quis tyrannus ſæculi comparari poterit eum eo, qui ſæcularia contemnens, vel nudus, & inermis, plenus tamen Deo in arenam deſcendet? Sanè quò minora mundi ſubſidia teneas, ſi Deum tenes, vniuerſas mundialium tyrannorum valentias ridebis. Scimi validiſſimos Chriſti Athletas ſic omnia mundialia munimenta à ſe expuliſſe, vt etiam ſpiritum efflarent; ſola manente nuda carne, & oſſibus in arena: Sed & illa eorum nuda oſſa etiam vitæ experria bellum mouiſſe aduerſus tyrannos, quo eos proſternerent. *Prudentius* Hinc pulchrè canit Prudentius in hymno de Sancto Vincentio, cuius ſanctum cadauer oblatum feris, ab auibus rapacibus cuſtoditum fuit:

Tu ſolus, ò bis inclyte.
Solus brauij duplicis
Palmam tuliſti in duas
Simul paraſti laureas.
In morte victor aſpera,
Tum deinde poſt mortem pari
Victor triumpho proteris
Solo latronem corpore.

Expende illa; *Proteris ſolo latronem corpore:* cæteri in anima & corpore pugnabant cum tyrannis, eorumque malitiam ſuperabant, humanis omnibus auxiliis vacui, ſed Deo pleni; at Vincentius hic ſimiliter in corpore, & anima deuicit principem furentem; ſed & cum res eò deduceretur, vt mortuus iaceret, & ſolum corpus in arena maneret, ſolo corpore pugnat, & latronem proterit. Tanta enim à Deo ſuis athletis virtus conceditur, vt omnibus nudi, vel ſolo corpore valeant principes ſæculi proſternere. Mirabar ego aliquando id quod dicebat Dominus Ioan. 10. *Ioan. 10.* *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.* Proh Deus immortalis! ſi paſtor dat animam ſuam, quid fiet de ouibus eius? Quomodo defendet eas à lupis? Abeunte enim è viuis paſtoris anima; iacebit in terra eius cadauer ſolum; iacebunt eius oſſa nuda, & arida; qualiter ergo defendentur oues? Ea eſt virtus boni paſtoris à Deo confortati, cuius ſi vel ſolum corpus exanimo manear, vel ſolo corpore ſuas oues aduerſus validiſſimos contrarios iuuabit. Accipite exemplum in Samſone, qui Iudic cap. 15. mandibulam aſini *Iudic. 15.* arripuit, & in illa ingentem hoſtium exercitum profligauit. Poſt victoriam autem proiecit mandibulam de manu, & iacebat mandibula in terra; ipſe ſiti confectus ad Deum pro ſolatio potus clamabat. Quid tunc? Ait textus. *Aperuit itaque Dominus molarẽm dentem in maxilla aſini, & egreſſæ ſunt aquæ; quibus hauſtis refocillauit Spiritum,* &c. Itaque mandibula arida, & nuda humi iacens, & hoſtes contriuit, & eam virtutem manauit, qua & Samſonem à morte liberauit. Sic ſic Sanctorum oſſa nuda, & arida humi iacentia valent ſuos aduerſus pericula confirmare, Vt dicat Ruper. ibi cap. 20. *Rupert.* *Grandis erat metus, ne decidentibus Apoſtolis, periret religio, fides infirmaretur, & ad delendum Chriſtianum nomen manus impiorum roborarentur. Sed quid? Aperuit, inquit, Dominus molarem dentem in maxilla aſini, & egreſſa ſunt ex eo aquæ. Nihil verius, nihil maniſeſtius. Proſtratis enim in mortem ſanctis, ſepulchra illorum viuas aquas emanauerunt, corpora illorum miraculorum gratiam profuderunt. Exinde creuit fides, roborata eſt ſpes, charitas magis inualuit, Itaque refocillauit ſpiritum Samſon, & vires recepit.* Sic vel ſolo corpore paſtores Chriſti ſuas ouiculas valent aduerſus validiſſimos hoſtes confirmare.

§. X.

Quidquid mali, aut pœna, aut culpæ in alijs videmus, quaſi nobis remiſſum æſtimandum.

NOn otiosè inculcat textus, quod Iſraëlitæ viderint mala omnia illata Ægyptiis, ait enim: *Viderunt oculi veſtri cuncta, quæ in Ægypto fecerim,* &c. Et quid ad Iſraëlitas, quòd ipſi viderint oculis ſuis, quæ fuerint mala Ægyptiis illata? Equidem quod Ægyptiis ſupplicium erat, dum eis inferebatur; beneficium erat Iſraëlitis, dum ab eo liberabantur. Quidquid enim in altero vides mali, aut culpæ, aut pœnæ, quaſi tibi remiſſum crede, cum à Dei gratia venerit, quòd tu, ſicut & alius, in illud non labaris. Quò ſpectans D. Proſper. 8. in Reſpon. ad Excerpta Genuenſium ait: *D. Proſper.* *Quid nobis remiſſum ſit, in eis diſcamus, de quorum queri damnatione non poſſumus.* Nullus à Deo in damnationem mortis, aut gehennæ vadit, de cuius damnatione alius poſſit iuſtè queri. Quando ergo nos oculos conijcimus ad infinitum numerum damnatorum, ſacrilegorum, latronum, furum, adulterorum, & ſimilium, de quorum damnatione nullam querelam habere

poſſu

poſſumus; illud faciamus, vt in iis diſcamns, quid nobis remiſſum ſit; qnæcutnque enim in inferno caſtiganiur, à me fierent. niſi miſericors Dominus mihi parceret; hoc eſt, meæ miſereſceret infirmitatis, & ſua gratia cuſtodiret, ne caderem. Et qnis Deo acceptum non referat, quòd in ſe non ſit, quod in aliis videt, damnum? Sanè Phariſæo aſpernaoti peccatricem fœmioam, aiebat Luc. 7. Dominus Luc. 7. *Duo debuores erant cuidam fœneratori, vnus debebat denarios quingentos. alius quinquaginta*, &c. Sic Dei Sapientia homini præſumenti de iuſtitia oſtendit differeotiam eius, & peccatricis illius fœminæ exemplo duorum debitorum; quorum alter debebat quingentos, alter qoinquaginta deoarios. Et quod mirere magis, ipſe Phariſæus iotelligebatur nomine eius, qui quingentos debebat; peccatrix autem ſignabatur in eo, qui quinquaginta debebat Sed vnde fieri poterat, quòd hnmo nulla viriotum macula infamis plurium eſſer debitor Deo, quàm mulier peccatrix moltis ſceleribus plena? Sanè quæcumque erant peccata io illa fœmina, fuiſſent etiam in illo Simone, niſi eius miſereſceret Deus, illúmque ſua gratia præueniret. Vode ille longè maiori debito obſtrictus erat Dei graniæ, quàm illa peccatrix fœmina; maiorémque amotem debebat Deo, vt à quo maiori beneficio eſſer præuentus. In illa enim peccattice debebat cernere, quæ ſibi remiſſa erant à Deo, hoc eſt, à quibus ipſe liberatus eſſet, & inde in maiorem Dei amorem accen- D. Auguſt. di. Ait D. Auguſt. lib. de Virginit. *Forte veneta ideò minus timebis, magis inflaberis, vt modicum diligas Deum; quia modicum tibi dimiſit, viuenti videlicet à pueritia religiosè, pudicè, pia caſtitate, illibata virginitate; quaſi verò non tu multò ardentius diligere debeas eum, qui flagitioſis ad ſe conuerſis, quæcumque dimiſit, in ea te cadere non permiſit? Aut verò ille Phariſæus*, &c. Equidem illud certiſſimum eſt, quod tu multo ardentius debes diligere Deum, qui flagitioſis ad ſe conuerſis quæcumque dimiſit, in ea te cadete oon permiſit. Quæcumqoe peccatores vniuerſi incurreruot ſiue dimittenda, ſiue non dimittenda; horum omnium debitor ſum Deo, eiòus gratia accepi, ne ad illa venirem. Hinc in miſeris aliis debeo addiſcere, quid mihi fuerit remiſſum, & quanto maiori debito amoris Deo obſtringor. Aiebat Iob. 28. Dominus Iob cap. 28. *Qnis demiſit lapidem angularem eius? Cum me laudarent ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.* Deiicicbat equidem Deus lapidem terræ angularem, nimirum apoſtatam Angelom, principem tenebtarum harum, & deiiciebat eum in profundum. Quod cum filij Dei, nempe Angeli ſancti viderent, ſummis laudibus proſequebantur Deum, maximo erga diuinitatem amore affecti. Et cur Angeli ſancti ſic erga Deum afficiuntur in deiectione, & ruina Angeli rebellis? Quippè in eo diſcebant, quid illis fuerit remiſſum, quando niſi à Dei gratia fuiſſeot protecti in ſimilia ipſi laberentur. Ad Rupert. hæc Rup. lib de Vict. cap. 30. ait: *Fortitudinem namque creatoris in magna creatura deiectione viderant; gratiam & miſericordiam creatoris eiuſdem in ſemetipſis agnouerant, qua ſeſe ne & ipſi corruerent prauentos fuiſſe non ignorant. Eiuſdem quippè conditionis cum eſſent, ſuam in perditione illorum ſalutem conſeruatam, ſtatúmque retentum non leuiter appendere potuerunt::: & ad creatorem ſuum æterno amore aſtricti ſunt.* Ardebant equidem canticis amatoriis in Deum, dicentes in damnatione Angeli, vt ipſi ſuſtentabantur à Deo, qui eiuſdem cum cadente conditionis erant.

Ioſue cap. 24. Et habitaſtis in ſolitudine multo tempore, & introduxi vos in Terram Amorrhæi, qui habitat trans Iordanem. Cúmque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus veſtras, & poſſediſtis terram eorum, atque interfeciſtis eos. Surrexit autem Balaac filius Sephor Rex Moab, & pugnauit contra Iſraelem. Miſítque & vocauit Balaam filium Beor, vt malediceret vobis, & ego nolui audire eum, ſed contrariò per illum benedixi vobis, &c.

§. XI.

Ille præcipuè tibi hoſtis habendus, qui te ad peccandum allicit.

POſt Ægyptiorum necem meminit Ioſue Amorrhæorum hoſtilitatem in Iſraelitas, & nominatim eam, quæ per Balac, & Balaam fuit exercita. Dicit enim: *Surrexit autem Balac filius Sephor Rex Moab, & pugnauit contra Iſraelem. Miſitque & vocauit Balaam*, &c. Sed ante hos cantaotiſſima fuit pugna Amalecitarum, qua perſecuti Iſraelem fuerunt, de quo Deut. 25. *Memento,* Deut. 25. *quæ feceris tibi Amalech in via, quando egrediebaris ex Ægypto: quomodo occurrerit tibi, & extremos agminis tui, qui laſſi reſidebant, ceciderit*, &c. De quibus clariſſimam victoriam reportauit ipſiſſimus Ioſue, ad illam primo inauguratus imperator exercitus, Exod. 17. Vnde ergo hanc Amalecitarum hoſtilitatem, & primam, & cantatiſſimam, & ſibi tam multi laboris, quàm gloriæ, prætetit, nullámque eius facit mentionem; ſed quam primum proponit hoſtilitatem Balaci, & Balaami aduerſus Iſraelem? In hoſtilitate Amalecitarum nihil inuenit præter ſanguinolentum certamen, qoo corpora perderentur; in hoſtilitate autem Balaci, & Balaami præter arma bellica, fuit & illud puellarum inuentum ad animas Iſraelitarum perdeodas. Ex quo non miror, quòd Ioſue prætereat bellum illatum pro ſolis corporibus perdendis, & ad illud feſtinet, in que potuiſſent omnium animæ perdi. Illud enim ſolum cenſetur bellum, & illa ſola hoſtilitas vera cenſetur, quæ ordinatur ad animas perdendas. Matth. 13. *Simile eſt Regnum cælorum homini, qui* Matt. 13. *ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo: Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & superſeminauit zizania in medio tritici.* Haud dubium, quin in iſto ſuperſeminatore zizaniorum intelligatur diabolus, qui totis viribus ſuis curat diuinum in nos ſemeo perdere. Sed illud notandum, quòd in eo præcisè, quòd zizania ſeminet; inimicus abſolutè dicatur. Marc. 1. dicitur Marc. 1. homo eſſe in Synagoga Spiritu immundo, qui dum expelleretur à Ieſu: *Diſcerpens eum Spiritus immundus*, & exclamans voce magna, exiit ab eo. Similiter Marc. 9. *Ieſus comminatus eſt Spi-* Marc. 9. *ritui immundo, dicens illi; Surde, & immunde Spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo::: Et exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit.* Ecce nbi vbi diabolus apparebat diſcerpens homines, ſolùm vocatur

Spiritus; vbi autem zizania ſeminat, vocatur inimicus. Cur non magis inimicus habetur diſcerpens homines, quam zizania ſeminans? Cum diſcerpens oſtenditur, totus illius furor erat circa corporalem afflictionem, in qua non cognoſcitur inimicus; in zizaniæ ſeminatione oſtendebatur corrumpens mores, trahens homines ad vitia, quibus Deo exoſi fiant. Et in nullo magis oſtenditur hoſtilitas, & inimicitia in homines, quàm dum trahuntur in vitia, quibus Deo odioſi fiant.

D. Iren. Ait D. Irenæus lib. 4. aduerſus Hæreſes, cap. 78. *Cum autem dormirent homines venit inimicus, & superſeminauit zizania inter frumentum, & abiit. Ex tunc enim Apoſtata eſt Angelus hic, & inimicus, ex quo zelauit plaſma Dei, & inimicum illum Deo facere aggreſſus eſt.* Expende illud: *Ex tunc Apoſtata eſt Angelus hic, & inimicus.* &c. multa licet mala corporibus inferret, non adeò haberetur inimicus; ex quo autem eò attendit, vt homines ſepararet à Deo, vt mentes humanas traheret inoffenſam diuinam, iam tunc verus apparuit hominum inimicus. Hæc enim eſt ſumma, & vnica hoſtilitas in homines, qua in Dei offenſam trahuntur.

Geneſ. 21. Gen. 21. *Cum vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Eiice ancillam hanc, & filium eius,* &c. Mirabar, quòd prudens Sara ſic de puerorum ludo iraſcatur, vt ludentem cum filio ſuo prorſus abiiciat. Et vt mirarer magis, veni in locum Pauli

Ad Gal. 4. ad Gal. cap. 4. vbi ad hunc ludum reſpiciens, agebat: *Quomodo tunc is, qui ſecundum carnem fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum Spiritum,* &c. quippè ludum illum perſecutionem vocat, qua tunc creditur Iſmael perſecutus Iſaacum fuiſſe. Sed quæ in ludo pueruli ſpecies perſecutionis eſſe potuit? Vafer Iſmael ſeducebat Iſaacum puerulum ſimplicem, vt ſaltem ioco aliqua turpia, & inhoneſta efficeret. Quæ aſtutia meritò ab Apoſtolo vocatur perſecutio; quando ea ſola debet putari hoſtilitas, & perſecutio in homines, qua ſeducuntur, vt conſentiant vitiis.

D. Auguſt. Ait D. Aug. in Ioan. tract. 11. *Quam luſionem dicit Scriptura viſſe Saram, hanc perſecutionem dicit Apoſtolus. Plus ergo vos perſequuntur, qui vos illudendo ſeducunt.* Sanè nunquam maior perſecutio, quàm vbi ſeducimur, vt conſentiamus vitiis.

D. Anſelm. Ad hæc D. Anſelm. in epiſt. ad Gal. *Spirituales ergo patiuntur perſecutionem à carnalibus, quia ludus carnalium perſecutio eſt, & afflictio ſpiritualium. Ludit namque Iſmael, & fratrem ſuum ludendo quærit ſeducere, quando carnales dulcibus verbis illicita ſuadent, vanitates loquuntur, ad delectationes prouocant, riſum mouent, libertatem excitant, malis colloquiis mores bonos corrumpunt. Et talibus ludis grauiùs perſequuntur ſpirituales, quàm ſi eos gladiis appeterent.* Sic ibi; quæ enim bona ad peccandum alliciunt, proculdubio pertinent ad perſecutionem validiſſimam.

Matth. 4. Matth. 4. hoſtis noſter duxit Ieſum in montem, *& oſtendit illi omnia regna mundi, & gloriam illorum.*

D. Cypr. De quo agens D. Cypr. orat. de Tentat. Chriſti ait: *Regnum hoc non eſt natura, ſed malitia, perſecutio eſt, non defenſio.* Quippè Regnum obiectum, vt traheret in diaboli ſeruitutem, pro perſecutione erat rabidiſſima.

§. XII.

Vnius Dei virtus, & valentia eſt, quòd homo præponat veritatem regiis fauoribus.

NOn paruas ſuas vires Deus oſtendit in præſenti, cùm ait de Rege Moabitarum: *Miſitque, & vocauit Balaam filium Beor, vt malediceret vobis, & ego nolui audire eum, ſed è contrario per illum benedixi vobis.* Et quantum hoc, quod per hominem vocatum à Rege, & muneratum à Rege, & degentem apud Regem Deus veritatem ſuarum in Iſraelitas benedictionum educere potuit? Sanè à Deo ſolo venire potuit, quòd inter Regia dona, inter principum conuerſationem homo fieret veritatis dicendæ ſtudioſus. Conſule caput Num. 22. vbi Balaam iſte multis ſolicitatus *Num. 22.* muneribus trahebatur ad Regem; ibat ille & poſt renitentem aſellum; *Aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum ſtantem in via euaginato gladio,* &c. Inſuper ait illi Angelus: *Vade cum iſtis, & caue, ne aliud quàm præcepero tibi loquaris. Iuit igitur cum principibus.* Et quod mirere magis, ſtans coram Rege ait: *Ecce adſum: numquid loqui potero aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo?* Sic coram Rege ſtans inter Principes aulicos, inter munera Regia audet aſſerere tantùm à ſe dicenda, quæ à vero Deo venerint. Et vnde homo non magis afficitur ad Regem? Vnde non magis capitur regiis fauoribus; ſed mauult ſtare pro veritate, & Deo? Vidit angelum ſtantem in via euaginato gladio; ſolus enim Dei ſpiritus ſic poſſet hominem commouere, vt veritatem præponeret regiis muneribus. Ait Diodorus in cat. Græca ad cap. 4. *Diodor.* Exodi: *Balaam cum oraculo Dei monitus ne iter illud arriperet, attamen perſeueraret, ab Angelo ſtricto enſe perterritus eſt ita, vt regiis muneribus veritatem præpoſuerit.* Et quis ſic hominem poſſet afficere; & perterrefacere, vt inter regios fauores, inter munera regia magis fieret ſtudioſus veritatis, niſi Spiritus Dei? Crede mihi, non eſt inermis poteſtatis opus, ſed diuinæ gladio armatæ eò adducere hominem, quòd velit veritatem manifeſtare, antequàm regios fauores mereri. Neceſſum pene eſt, quòd Deus gladio ſtricto armatus inſtet homini, qui regios fauores poſtponat veritati. Hinc 3. Reg. 20. *Vir quidam de filiis prophetarum* *3. Reg. 20.* *dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini: Percute me,* &c. Sic iſte Propheta ſolicitabat vnum, & alterum ſocium, vt percuteretur ab eis; & tandem ab altero percuſſus eſt, & vulnus inuoluit; & ſic iuit ad Achab Regem, cui propoſita quadam parabola, dixit diſtrictam Dei ſententiam in eum. Et cur voluit ad hoc præſtandum ex ſermone Domini percuti? Omnia enim præſtare potuit ſine vllo vulnere accepto; poſſet enim abſque vulnere obuoluere vultum ſuum, ne agnoſceretur à Rege; ad quid ergo maluit ex ſermone Domini percuti? Sapienter Propheta diſtrictam veritatem diuinæ ſententiæ dicturus Regi, curabat prius in vulnere accepto gladium Dei ob oculos ferre. Neceſſe enim eſt, vt Deus gladio armatus vrgeat hominem, qui vt veritatem dicat; fauores regios amet perdere. Non longè ab hac excogitatione abfuit Lyra, dicens. *Propheta de mandato* *Lyra.* *Domini volens proponere ipſi Achab parabolam per quam ignorans contra ſe ipſum daret ſententiam. Et ideò ad proponendum, primò diſponitur per plagam ſuſceptam.*

ſuſceptam. Ecce tibi per plagam ſuſceptam dicitur Propheta diſpoſitus, vt Regi ea proponat, quæ odioſa illi eſſent. Niſi enim de plaga accepta, ſeu gladio obuolitante ob oculos diſpoſitionem acciperet, indiſpoſitus eſſet; vt aliquid aſperum proponeret; quo perderet gratiam Regis.

Ioſue cap. 24. Tranſiſtíſque Iordanem, & veniſtis ad Iericho. Pugnauerúntque contra vos viri ciuitatis eius, Amorrhæus, & Pherezæus, & Chananæus, & Hethæus, & Gergeſæus, & Heuæus, & Iebuſæus, & tradidi illos in manus veſtras. Miſi ante vos crabrones, & ejeci eos de locis ſuis, duos Reges Amorrhæorum, non in gladio, nec in arcu tuo. Dedíque vobis terram, in qua non laboraſtis; & vrbes, quas non ædificaſtis, vt habitaretis in eis; vineas, & oliueta, quæ non plantaſtis. Nunc ergo timete Dominum, &c.

§. XIII.

Vbi Dei fauor adeſt, quidquid moleſtiæ & laboris eſt in operibus virtutis abeſt.

IN omnibus victoriis de Amorrhæo, & Chananæo reportatis multus eſt Deus in explicando; quàm pauca, aut nulla fecerint Iſraelitæ. Primò dicit: *Ejeci eos de locis ſuis, non in gladio, neque in arcu tuo.* Rurſus addit: *Dedi vobis terram, in qua non laboraſtis.* Quibus, vt ſapienter notat Abulenſis, non ſignificatur, quòd Iſraelitæ non pugnauerint, & non percuſſerint hoſtes gladiis ſuis, & arcubus, & non multum operis impenderint terræ acquirendæ. Sed ſignificantur ea omnia peracta ab Iſraelitis tantâ facilitate, & ſuauitate, quaſi nihil peragerent. Nec miror: vbi enim adeſt Dei fauor, ſpecialis etiam in difficillimis, & arduis virtutum operibus, nihil moleſtiæ, aut laboris inuenitur, ſed omnia fiunt faciliter, & ſuauiter. Excitaturus Ieſus Lazarum, in quo peccatoris ſuſ-
Ioann. 11. citandi ſpecies dabatur, dicebat Ioan. 11. *Tollite lapidem.* Et mirabar, quòd in ſpecie excitandi peccatoris tolli lapidem iubeat Dominus, quando in lapide durities pœnitentiæ neceſſaria exprimebatur. Sanè D. Hieronymus ſumpto lapide, & percuſſo pectore ſe peccatorem excitabat. Et cur qui Hieronymo inſpirabat, vt lapidem ſumeret, pectúſque ſuum flagellaret; in Lazaro iubet, vt lapis tollatur? An non placebat illi in peccatoribus pœnitentiæ lapis? Abſit; non enim iubet auferri, quod arduum eſt, & difficile in pœnitentia; ſed vult oſtendere vt iuuante Deo, & eius gratia aſpirante difficilia omnia ſuauiantur. In quibus dum manet, quidquid velle, & proficuum adeſt, quidquid moleſtum, & durum abeſt. Quò ſpectans D. Bernard. ſerm. 1. in Paſch. ait:
D. Bern. *Tollatur lapis, ſed pœnitentia maneat, non tam premens, & onerans, ſed viuidam, & robuſtam mentem roborans, atque confirmans: nimirum cibus eius ſit, quem antea neſciebat, Domini facere voluntatem.* Expende illud: *Non tam premens & onerans,* &c. quod oneris eſt, & moleſtiæ in pœnitentia, in virtutum executione, ſic tollitur à Dei gratia opitulante, & confortante; vt videatur nihil laboris in illis poſuiſſe homo. Quò reſpiciens baptiſta Luc. 3. clamabat: *Parate viam* *Luc. 3.*
Domini, rectas facite ſemitas eius. Omnis vallis implebitur & omnis mons, & collis humiliabitur, erunt praua in directa, & aſpera in vias planas, & videbit omnis caro ſalutare Dei: auxilio enim Dei ad nos venientis nil inuenimus aſperum & difficile in via ſalutis. Pulchrè ait D. Chryſoſt. hom. 10. in *D. Chryſoſt.*
Matth. *Erunt praua in directa, & aſpera in vias planas: oſtendit difficultatem legis, fidei facilitate mutandam. Non iam, inquit, ad iuſtificationem merendam ſudores peccatoribus imminent, & labores: ſed gratia omnibus occurrit, ac venia plurimo ſalutis plena compendio.* Vbi gratia Dei affulget, labores & ſudores in virtutibus exercendis abſcedunt: non longa virtutis videtur via, ſed ſuauiſſimum, & facillimum compendium, quo ſic euolamus ad requiem, quaſi nil nos præſtiterimus diligentiæ. Ideò dicebat Dominus Matth. 11. *Iu-* *Matt. 11.*
gum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Vt inueniant requiem, proponit ſumendum iugum, & portandum onus. Sed quid iugum & onus cum requie? Tanta eſt gratia offerentis, vt vel onera non portare videamur, ſed magis portari ab illis. Ait Galfridus in Alleg. Tilmanni: *Verumtamen ſi* *Galfrid.*
labor omnis, & onus omne culpatur; quid eſt, quod idem ipſe, qui refectionem pollicetur, adiungit; Tollite iugum meum ſuper vos? Sed labor eius reficit laborantem, & onus eius portat potius, quam portatur. Sic Dei gratia afficit ſuos, vt in difficillimis operibus videantur ipſi nihil agere, & magis portari, quàm portare.

§. XIV.

Timor reuerentialis erga Deum maximè nos conducit ad vitam.

POſt tot beneficia Dei enumerata, vnum in primis petit Ioſue ab Iſraelitis, nimirum: *Nunc ergo timete Dominum,* &c. Proponit Deum benefactorem illorum, & petit timorem ab illis; cur non magis petit amorem? Beneficia amorem extorquent, vt ſupplicia timorem. Cur ergo quando beneficum Deum oſtendit in Iſraelitas, non magis ait; *Nunc ergo amate Dominum?* Cur magis placuit dicere: *Nunc ergo timete?* Quis non timeat illum, quem in omnibus beneficum ſibi videt? Eſt timor reuerentialis, qui ab amore procedit, & maximè extorquetur beneficiis: qui in eo conſiſtit, vt maximè vereamur contriſtare, & offendere eum, cui nos agnoſcimus beneficiis obſtrictos. Hic timor vt debitus benefactori; ſic maximè nos conducit ad vitam. Matth. 9. *Ecce* *Matth. 9.*
mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius. Dicebat enim intra ſe; Si tetigero tantum veſtimentum eius, ſalua ero. Audierat hæc mulier beneficia, quæ ſingulis momentis proficiſcebantur à Ieſu in ſuos populares, viros, fœminas; indéque certiſſimam conceperat fiduciam, ſe ab illo non multis impenſis, ſed vel leui veſtimenti tactu ſanandam eſſe. Quid tunc? *Acceſſit retrò:* cur retro accedis ad eum, quem beneficentiſſimum, & profuſiſſimum in ſuis beneficiis noſcis? Cur vereris facie ad faciem accedere? Cur tanta fidei tuæ magnitudo, quæ te de ſalute

dubitare non permittit, permittit metuere faciem eius? Erat iſte timor reuerentialis, quo vt ſe immundā nouerat, metuebat aliquid irreuerentiæ facere, quod tanto benefactori iniurioſum eſſet. Ne miremur, quod inde faſtigium diuinitatis pertingat fœmina. Ait ſapienter Chryſol. ſerm. 34. Chryſol. *Agebat mulier, vt ſibi & redderet ſanitas, & verecundia non periret; curabat, ne cura ſua ad curantis redundaret iniuriam; prouidebat, vt redderetur ſibi ſalus, ſalua reuerentia ſaluatoris. Tali ergo ſenſu mulier merito de ſummitate fimbriæ peruenit totam ad deitatis ſummam.* In re ſalutis obtinendæ fœmina illa vt beneficentiſſimum Ieſum noſcebat, de eiúſque donis minimè dubitabat, ſic maximè cauebat inter dona capienda nihil illi iniurium facere; tantúmque cupiebat recipere commoda, *ſalua reuerentia ſaluatoris.* Fœlix cuius in pectore flamma reſidet huius reuerentialis timoris, quem ſi non perdat, facilè ſuperabit omnia, & ſuper altiſſima quæque ſuperponet. Aiebat Iſaias cap. 26. Iſaiæ 26. *Sicut quæ concipit, cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis: ſic facti ſumus à facie tua Domine; concepimus, & quaſi parturiuimus ſpiritum:* in margine ponit, *ſpiritum ſalutis.* Et qui ſalutis ſpiritus ſic concipitur à facie Domini, & ſic parturitur? Crediderim illum eſſe ſpiritum reuerentialis timoris, quem de facie Dei concipimus, & ſi legitimè naſcatur in nobis, ipſe erit nobis, & ſalutis, & gloriæ. Ait Euſeb. in cat. Euſeb. Græca: *Similes ſumus mulieri parturienti, & clamores edenti, dum laborat in lucem edere, quod in vtero conceptum eſt, ſi enim & nos facti ſumus tuæ dilecti. Quandoquidem habemus intus in noſtra anima vnigenitum tuum verbum, timorémque tuæ pietatis, à te in nobis ſeminatum, omnes labores generosè perferimus: calamitatéſque, quæ nobis infliguntur, fortiter ſuſtinemus, laborantes ne per abortum abiiciamus tuum dilectum in nobis conceptum, timorémque diuinum abs te in nobis diſſeminatum. Etenim viriliter tolerando à ſpe non decidimus, ſed ſpiritum ſalutis parimus.* Nec immerito quilibet labor ſuſcipitur, vt timor à facie Dei in nobis dilapſus, nimirum timor reuerentialis in nobis conſeruetur, de quo ad præſtantiſſimam ſalutem euolabimus.

Ioſue cap. 24. Sin autem malum vobis videtur, vt Domino ſeruiatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui ſeruire potiſſimùm debeatis: vtrùm diis, quibus ſeruierunt patres veſtri in Meſopotamia; an diis Amorrhæorum, in quorum terra habitatis; ego autem & domus mea ſeruiemus Domino. Reſpondítque populus, & ait: Abſit à nobis, vt relinquamus Dominum, &c.

§. XV.

Ea ſit erga tuos inſtitutio, quâ nil rectum ſperare dubites de illis.

BOnus Ioſue non ſolùm ſe pro Deo ſtatutum aſſerit, cadentibus Iſraelitis, ſed & vniuerſam domum ſuam; ſic enim dicit: *Ego autem, & domus mea ſeruiemus Domino.* Tá de ſe, quàm de ſuis indubitanter promittit, quòd Domino ſeruient, etiam ſi vniuerſi Iſraelitæ deficiant. Et ſanè pro ſe id indubitanter promittat; at pro ſuis quo fundamento idem dicit? Vnde ſcire poterat, quòd ſui non raperentur exemplo multitudinis? Id docebat virum optima inſtitutio, quâ ſic domeſticos omnes tenebat affectos, vt nihil rectum liceret dubitare de illis. Mirabar ego aliquando in Abrahamo, quòd vellet propria manu mactare Deo filium: Sed & illud maximè mirabar, quòd cum filius eſſet adeò robuſtæ ætatis, qua poſſet portare humeris ligna ſufficientia hominem comburere, nihil cum illo agat Abrahamus de re meditata. Sed indubitanter filium à domo educit, in montem ducit, ligna ſecat, imponit humeris, aram ſtruit, ignem parat; & poſt hæc omnia filij manus petit, illas ligaturus ad victimam: Ait enim text. Geneſ. 22. *Cumque ligaſſet Iſaac filium ſuum, &c.* Geneſ. 22. Et cur ante hæc certus de ſacrificio omnia parabat, cum nihil de voluntate filij reſciret? Si filius reſiſtere vellet, maior erat viribus patre ſene; nulláque eſſet ſenis poteſtas, vt illum feriret. Cur ergo antequam paret omnia; antequam viam arripiat, antequam ſolus cum ſolo, ſenex cum valido iuuene montem aſcendat, non requirit à filio, an vellet mortem pati, & illum multis perſuadet rem tantam? Planè ea fuerat filij Abrahamidis inſtitutio erga diuinam fidem, vt tanta fide inſtitutum & innutritum non dubitaret diuinis aſſenſurum. Quò ſpectans D. Zeno lib. 2. ſerm. 5. ait: *Aſcenditur in montem; omni myſterio ſacrificióque diſpoſito; ductus filium gaudens, gaudente patre, patris dextera feriendus. Qui antequam veniret in mentem, cum de patre quæreret, vbi eſſet victima, quàm diſponeret immolare: ſecurus de fide generis ſui pater, filio, de quo non dubitabat, patefecit, quia ſe Domino poſtulaſſet, & quia ipſe Domino promiſiſſet, &c.* D. Zeno. Expende illud: *Securus de fide generis ſui:* quippè ipſe Abrahamus erat primus fidelis in ſuo genere; pater, & auus Idololatræ fuerant in Meſopotamia; & ipſe ſolus Abrahamus fidem colebat, in eáque inſtituebat & filios, & domeſticos ſuos. Cur ergo fidem generis ſui vocat, quam ſolus colebat Abrahamus, & in qua ipſe primus inſtituerat filios? Equidem tanta vis eſt bonæ inſtitutionis, vt cum primum appareat vnus paterfamilias in aliqua virtute inſtituens ſuos, ſic tota familia, imò & totum genus credatur affectum ad illam, vt indubitanter quidquid illi conducit, poſſit ſperari ab illis. Vix vnquam fraudata eſt Patrisfamilias ſpes de ſuis circa ea bona, in quibus fuerant inſtituti. Ruth. 1. celebris eſt illa Noemi, quæ Ruth. 1. cum alieno ſolo peregrina eſſet duobus filiis orbata pene ad extremam deſolationem venerit. Huic tamen adeò deſolatæ bona nurus ait: *Non aduerſeris mihi, vt relinquam te, & abeam; quocumque ergo perrexeris, pergam; & vbi morata fueris, & ego pariter morabor; Populus tuus, populus meus; & Deus tuus, Deus meus.* Quanta hæc pietas nurus in ſocrum? Quàm noua, quàm rara? Quæ vnquam ſocrus ſic nurum habuit conſortem & in humanis, & in diuinis? Sed hoc fecit bona Noemi inſtitutio, quâ familiá ſuam formabat, vnde factum eſt, vt nihil illi in nunc eſſet contrariú. Ex quo monebat D. Ambr. lib. de Viduis: *Hoc ad* D. Ambr. *ſuſpicium, & gratiam viduarum proficit, vt ita inſtituant nurus ſuas, quò poſſint in bis matura habere ſubſidium ſenectutis, & quaſi ſtipendium magiſterij, mercedem quoque ſuæ capere diſciplinæ. Etenim quæ benè inſtituerit, benè erudierit nurum ſuam Ruth, ei deeſſe non poterit, quæ viduitatem ſocrus paterna domui præferat.*

præferat. Neſcis enim egere optima diſciplina. Tan-
ta eſt bona inſtitutio familiæ, vt vel nurus ſocrui
parentes reddat! Vix enim poſſunt domeſtici vir-
tutibus Patrisfamiliâs deeſſe: adeò, vt quæ in hoc
videntur, indubitantet poſſint ſperari de dome-
Luc. ſticis. Luc. 2. videns Eliaabeth Mariam Deiparam
apud ſe, exclamabat: *Vnde hoc mihi, vt veniat ad
me mater Domini mei?* Mirabar ego tantæ humili-
tatis verba in Elizabeth ad ingreſſum Mariæ Ieſu
fœtæ. Sed tunc cœpi magis mirari, quando pene
eadem verba video in ore filij eius Ioannis. Is
Math. 3. enim Matth. 3. videns Ieſum ad ſe venientem,
aiebat: *Ego à te habeo baptizari, & tu venis ad me?*
Sic quæ in bona matrefamilias verba virtutis
erant, reperiebantur in filio eius. Vt de illa dicat
Titus Boſtr. Titus Boſtrorum Epiſcop. *Cuiuſmodi verbis ſue poſt-
ea tempore depromptiurus erat Ioannes, eiuſmodi ferè
hoc loco depromit mater illius Elizabeth. Vt ille enim
indignum ſe pronuntiabat, qui Chriſto proximè aſſi-
ſteret: ita hæc quoque Deiparæ virginis præſentia in-
dignam ſe pronuntiabat.* Reſpondent equidem &
filiorum & totius familiæ virtutibus bonorum pa-
rentum.

Ioſue cap. 24. Et Ioſue ad populum: Te-
ſtes, inquit, vos eſtis, quia ipſi elegeritis
vobis Dominum, vt ſeruiatis ei. Reſ-
ponderúntque: Teſtes. Nunc ergo, ait,
auferte Deos alienos de medio veſtri,
& inclinate corda veſtra ad Dominum
Deum Iſrael. Dixítque populus ad Io-
ſue: Domino Deo noſtro ſeruiemus,
& obedientes erimus præceptis eius.
Percuſſit ergo Ioſue in die illo fœ-
dus, &c.

§. XVI.

Ea ſingulis diebus cura nobis ſit & ſolicitudo, quæ idola cordis abiiciat.

MVltis certum eſt, nulla idola tunc temporis
culta fuiſſe ab Iſraelitis, vt aſſerebat D. Au-
guſt. quæſt. 29. & tamen Ioſue adhuc ſeriò monet:
Nunc ergo auferte Deos alienos de medio veſtri, &c.
Et quando iam pridem omnia erant abiecta ido-
la, nullúmque permanebat in toto populo ido-
lum, vt cenſet Auguſt. Caiet. & alij; cur pruden-
tiſſimus vir Ioſue adhuc inſtat; vt tunc tollantur
etiam idola? An fruſtra dicebat oculatiſſimus
imperator, vt tunc etiam idola tollerentur? Ab-
ſit; imò illis verbis inſinuabat, quæ debeat eſſe
cura ſingulis momentis homini fideli, nimirum
vt non contentus ſemel abieciſſe idola de medio
ſui, bis, & ter, & ſæpe ad ſimile ſcrutinium fa-
ciendum tedeat pro abiiciendis idolis, ne quod
abſconditum lateat, vel abſconditè exſurgat de-
nuò. Nullo tempore, nullo puritatis, & ſancti-
tatis gradu ſuperſedendum eſt homini fideli ab
hoc ſcrutinio, ab hoc examine, quo intima ſcru-
tetur, vt inde ſi quæ appareant idola, depellat.
Geneſ. 1. Dominus Gen. 1. Stabiliturus vniuerſum, prima
die *diuiſit lucem à tenebris.* Omnia confuſa vi-
dens & permixta, hoc curauit, vt inter ſe diui-
derentur; & prima, vt dixi, die tenebras à luce
abire; & ſeparatione facta contentus, ſtatim ſe-
cunda die aliam ſeparationem eſt aggreſſus. Ait
enim: *Fiat firmamentum in medio aquarum, & di-
uidat aquas ab aquis.* Et quod mirere magis, nul-
lum diem inuenies, in quo aliquam ſeparationem
rerum Deus non fecerit. Et cur prima ſtatim die
non faciebat omnes ſeparationes? Cur vbi man-
dauit, quòd tenebræ à luce ſepararentur, non
ſimul de aliis mandauit ſeparationibus faciendis,
ſed maluit illas in ſingulos dies differre? Præ-
monſtrabat iam ſuorum œconomiam fidelium,
quorum cura, & ſolicitudo eſſet ſingulis diebus
attendere, vt ſepararent ab anima errores ſæculi.
Aiebat Diu. Anaſtaſ. Sinaita lib. 2. Exam. *Oſtende* D. Anaſt.
*tibi in ſingulis ſex dierum Deum feciſſe aliquam eiuſ-
modi ſeparationem. Primo ergo die facta eſt ſepa-
ratio aquæ, & aquæ. Tertio ſeparatio terræ ab aquis.
Quarto ſeparatio luminarium inter diem, & noctem.
Sexto die ſeparatio, diſtinctio, & diuiſio hominum,
& volucrum. Quo facilè admittas per omnia ſigni-
ficari ſeparationem Eccleſiæ ab errore, & incredduli-
tate.* Equidem ſeparabat Deus ſingulis diebus
aliquid ab aliquo, vt ſignificaret Eccleſiæ ab er-
rore ſeparationem. Vt enim Deus ſingulis die-
bus accedebat ad orbem, & rerum inibi confu-
ſionem cernens, ſtatim faciebat diuiſionem, &
ſeparationem: Sic Eccleſia Dei, ſic quiſque fide-
lium ſingulis diebus, imò ſingulis horis, pectus
ſuum conuenire debet, & notare, ſi qua ibi inge-
neretur confuſio, ſi quis error exurgat, ſi quod
emergat idolum; & ſtatim hæc ſeparare, & abii-
cere à corde. Sic D. Ignatius noſtræ Societatis D. Ignat.
erector ſingulis horis mentem ſuam conueniebat,
& omnia intima, & externa ſcrutabatur, diiudica-
bat. Et Iob cap. 1. vbi filij Iob vacabant conuiuiis Iob. 1.
ait: *Cùmque in orbem tranſiſſent dies conuiuij, mit-
tebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos; conſurgénſque
diluculo offerebat holocauſta per ſingulos. Dicebat
enim: Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixe-
rint Deo in cordibus ſuis. Sic faciebat Iob cunctis
diebus.* Hæc vltima verba explicant prima; non
enim expectabat bonus, vt omnes dies conuiuio-
rum tranſirent, ſed ſingulis diebus poſt conui-
uium peractum, ſtatim mittebat ad eos. Et quem
mittebat? Ait Origen. lib. 1. in Iob: *Mittebat ad* Origen.
*eos qui pietatem admonerent, iuſtitiam, & iudicium
terribile teſtificarentur.* Imò & ipſe ſurgebat dilu-
culò, vt pro eis offerret holocauſtum. Sic bonus
pater curabat, vt filij ſingulis diebus monitorem
haberent, quo ſua opera examinarent, expiarent.
Quò reſpiciens Olymp. in cat. Græc. ait: *Id quoti-* Olymp.
*die factitabat ad exacti diei expiationem mutata ho-
ſtia.* Et planè S. Dorothæus aiebat Doctrin. 4. *Af-* S. Doroth.
*firmauerunt patres communi ſententia, poſſidere eum
timorem Dei, qui mortis crebrò, & gehennæ remini-
ſcitur, quique veſpere à ſeipſo rationem exigit, quem-
admodum die ambulauerit; manè ſimiliter, quo pacto
noctem tranſegerit.* Sic ibi.

§. XVII.

Duriſſima eſt homini accuſatio propria conſcientia.

DEo iurati officij nullum aliud iudicium,
nullum aliud teſtimonium Ioſue proponit,
quàm proprias conſcientias illorum, qui ſe Deo
deuouent. Ait enim: *Teſtes vos eſtis, quia ipſi ele-
geritis vobis Dominum,* &c. Et cur ad illos confun-
dendos, & confodiendos, ſi reſiliant, non magis

quæris alios teſtes? Cur ſolùm committis rem eorum conſcientiæ? Sanè nullum ſeuerius, & rigidius iudicium illis parari poteſt, quàm id quod
D. Ambroſ. ex propria conſcientia prodit. Ait meritò D. Amb. lib. 3. officior. cap. 4. *Quæ enim pœna grauior, quàm interioris vulnus conſcientiæ? Quod ſeuerius iudicium, quàm domeſticum, quo vnuſquiſque ſibi eſt reus, ſéque ipſe arguit?* A nullo ſeuerius, rigidiúſque iudicium ſurgit in hominem, quàm à conſcientia propria, quæ interna viſcera corrodit. Hinc Gehennæ tormenta proponens Dominus
Marc. 9. Marc. 9. ait: *Vbi vermis eorum non moritur*, quod deſumptum eſt ex Iſaiæ cap. 60. Vocatur meritò conſcientia propria vermis hominum damnatorum: vt enim lignum vermem ſuum habet, qui intima eius corrodit, & fructus intra viſcera etiam ſua gignunt vermem, quo perduntur: Sic homini rationali ſuus proprius vermis eſt, natus intimo mentis penetrali, quæ eſt conſcientia propria, à qua indefectilibus latratibus agitatur, & morſibus corroditur. Quo, fallor, ſi acerbior inueniatur
Vict. Ant. dolor. Pro quo aiebat Victor Antioch. in cap. 9. D. Marci: *Deſignatur autem hoc vermis nomine impura ſceleratáque conſcientia: ſiquidem vna hæc animam peccatricem, nulliúſque boni ſibi conſciam, inutilis pœnitentiæ aculeis, inſtar edacis vermis; continuò pungit, & rodit. Vnuſquiſque ergo ſceleratorum ſui ipſius accuſator erit. Etenim dum ea ſecum perpendet, animóque iugiter reuoluet, quæ improbè geſſit, vel inuitus ſe reum confiteri compelletur. Omni enim ſupplicio grauius eſt, immortalem illum vermem perpetuo auidè vorantem, diréque corrodentem circumferre.* Sanè acerbiſſimè caſtigantur, qui traduntur morſibus propriæ conſcientiæ, quæ animum corrodere nunquam ceſſat, nulliſque car-
Luc. 16. minibus miteſcit. Luc. 16. *Homo quidam erat diues; & induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus*, &c. Vter horum duriorem vitam agere creditur? An qui vlceribus plenus, imò & vermibus corroſus; an qui in byſſo, & purpura menſæ ſplendidæ accumbebat? In illo multi vermes videbantur ab vlceribus cadere; in hoc nullus vermis foris erumpebat, ſed ſummæ deliciæ extrinſecus apparebant. At vnus qui intrinſecus verſabatur in anima vermis, nimirum morſus malæ conſcientiæ, hominis vitam duriorem, & miſeriorem reddebat, quàm vniuerſi illi vermium exercitus, qui Lazari carnes rodebant. Ex quo ait D.
Chryſoſt. Chryſoſt. hom. 1. de Lazaro. *Ne mihi dixeris illum menſa ſumptuoſa frui, veſtibus circumdari ſericis; ſed explica mihi iſtius conſcientiam, & videbis intus grauem peccatorum tumultum, ingentem metum, tempeſtatem, turbationem; videbis velut in curia mentem ad thronum conſcientiæ conſcendiſſe regalem, & tanquam iudicem ſedentem, cogitationes loco carnificum adhibentem, latera conſcientiæ radentem vngulis. Etenim qui commiſit adulterium, obambulat amarum accuſatorem circumferens conſcientiam. Nam & in lecto, & in menſa, & in foro, & in domo, & noctu, & interdiu, & in ipſis frequenter ſomnis hæc iniquitatis ſimulacra videt, ipſiuſque Cain vitam viuit, gemens ac tremens ſuper terram, cum nemo ſciat, intus tamen ignem ſuppliciorum.* Sic Sanctus Doctor explicat duritiem vitæ, quam facit propriæ accuſatio conſcientiæ.

Ioſue cap. 24. Scripſit quoque omnia verba hæc in volumine legis, & tulit lapidem pergrandem, poſuítque eum ſubter quercum, quæ erat in ſanctuario Domini, & dixit ad omnem populum: En lapis iſte erit vobis in teſtimonium, quòd audieritis omnia verba Domini, quæ locutus eſt vobis; ne forte poſtea negare velitis, & mentiri Domino Deo veſtro. Dimiſítque populum, &c.

§. XVIII.

Qui non ſtudet veritati, aduerſarium habet Ieſum.

LApis pergrandis opponitur Iudæis in teſtimonium aduerſus illos, qui vellent Deo mentiri. Dicit namque: *En lapis iſte erit vobis in teſtimonium, quòd audieritis omnia verba Domini, quæ locutus eſt vobis, ne forte poſtea negare velitis, & mentiri Domino*, &c. Et cur lapis erigitur aduerſus eos, qui relicta veritate ſequerentur mendacia, & mentiri vellent? Erat lapis iſte figura Ieſu filij Dei, cuius eſt damnare veritati minimè ſtudentes. Ait enim in præſenti quæſt. 30. D. Auguſt. *Per hunc* D. Aug. *lapidem profectò illum ſignificauit, qui fuit lapis offenſionis non credentibus Iudæis, & petra ſcandali: qui cum reprobaretur ab ædificantibus, factus eſt in caput anguli: quem præfigurauit illa petra, de qua dicit Apoſtolus: Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus. Sic ergo & iſtum lapidem ſpiritualiter debemus accipere in teſtimonium Iudæis infidelibus, hoc eſt, mentientibus*, &c. Oſtendebatur equidem in hoc lapide Chriſtus Ieſus reprobans Iudæos minimè credentes, ſed relicta veritate ad vmbras & mendacia volantes. Qui enim ſic depellunt veritatem, nil aliud inueniunt in Ieſu, quàm teſtimonium damnationis, & petram ſcandali. Luc. 19. *Cum appropinquaret Ieſus Ieruſa-* Luc. 19. *lem, videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes & tu*, &c. Non deflet Dominus Iudæorum laſciuiam, nec auaritiam, nec crudelitates; vnam deflet eorum ignorantiam, qua non cognoſcebant, nec videbant, quæ fiebant ſibi ad pacem. Et cur non magis deflet eorum immania ſcelera, & vitia, quàm ignorantiam? In ignorantia oſtendebatur animus eorum prorſus inimicus veritatis, D. Tho. quo ſolo à Ieſu deberent damnari. Ait ibi D. Tho. in cat. ex D. Cyrill. *Non enim erant digni percipere diuinitus inſpiratas ſcripturas, quæ narrant Chriſti myſterium. Quoties enim legitur Moyſes, velamen obnubilat cor eorum. Et quia non ſunt intuiti veritatem, indignos ſe fecerunt ſalute, quæ manat à Chriſto.* Non inuenient in Chriſto ſalutem, ſed damnationem, qui nolunt intueri veritatem. Hoc ſit ſtudium noſtrum, hæc noſtra cura, vt veritati inueniendæ inſtemus; vt in mendacio non ſimus, niſi velimus malè haberi à Chriſto. Aiebat Sponſa Cant. 3. *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit* Cant. 3. *anima mea: quæſiui illum, & non inueni. Surgam, & circuibo ciuitatem; per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea, quæſiui illum, & non inueni: Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem*, &c. Quærebat ipſa dilectum Ieſum, & non inueniebat; ſed magis ipſa inuenta eſt à cuſtodibus vrbis. Et cur prius inuenta eſt ipſa à cuſtodibus, quàm Ieſum inueniret? Sanè qui ſponſam inueniebant, mittebantur à Ieſu, vt prius

illam

illam veritatem docerent, & ſic fierent cuſtodes illius; ſi enim ſine affectu ad veritatem procederet, non tam inueniret Ieſum, quàm excidium. D. Bern. Vt dicat D. Bernard. ſerm. 77. *Et miſit in occurſum eius, qui eam erudirent, & confirmarent in omni certitudine veritatis, hoc eſt, indicarent illi, certámque redderent de dilecto: quia veritas eſt, quam quærit, & quam verè diligit anima eius. Et re vera quis fidus, veriúſve animæ amor, niſi vtique is, quo veritas adamatur? Non ſum ſecurus à ſecuri, ſi abſque eo inuenior.* Non Ieſum, non cuſtodes fidos inueniet, quiſquis ſine affectu ad veritatem procedit; ſed magis inueniet ſecurim, Ioan. 4. & extremum excidium. Aiebat Ieſus Ioann. 4. *Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veri-* Sedul. *tate.* Circa quæ Sedul. lib. 2. Paſc. cap. dicit: *Magnificè verò poſtquam dicit, in ſpiritu, adiecit, & veritate: quoniam ritum Dei gerentes veritas ſequitur, alienum fallacia comitatur.* Sic ibi.

§. XIX.

In Ieſu omnium virtutum, bonorúmque firmitas.

IN iurati officij erga Deum teſtimonium, meritò lapis erigitur, dum dicit: *En lapis iſte erit vobis in teſtimonium, quòd audieritis omnia verba Domini.* Et quando in lapide figurabatur Chriſtus iuxta Auguſt. ſapienter ponitur pro teſtimonio religionis populi Iſraelitici. In Chriſto enim omnium virtutum, & bonorum fundamentum, & Geneſ. 1. firmitas conſiſtit. Gen. 1. ait Moyſes: *In principio creauit Deus cœlum, & terram* &c. Sic cœli, terræque creatio ſimultanea proponitur ante omnes rerum creationes & productiones; quæ poſtea diuiſim apparebant in tempore ſuo. Et cur neceſſum fuit ſimul creari cœlum & terram in principio? Cur non magis aut cœli, aut terræ creatio dilata fuit; vt prius alterum crearetur, & poſterius tempore alterum, vt factum fuit in cæteris rebus? Cur magis voluit hæc duo in principio ſimul creari? In duobus iis ſimul iunctis Chriſtus ſignificabatur, vt cœleſtis ſimul erat & terrenus, homo & Deus; qui meritò præmitti debuit, vt in ipſo vniuerſitas bonorum firmaretur, ſine D. Anaſt. quo in nihilum euaneſcerent. Ait D. Anaſt. Sinaita lib. 1. Exam. *Vt ſibi oſtenderet, magis quàm omnia eſſe neceſſariam Verbi incarnationem, & propter ea facta eſſe omnia, ſine qua vana ſunt, & inania, peccato effecta, inutilia, & ad nihilum redeuntia; ſtatim ab initio, & ab ipſis proœmiis illam ſibi tradit, dicens: In principio creauit Deus cœlum & terram; ſeu placuit, vt fieret cœlum tanquam Deus, & terra propter Ieſum hominem.* Expende illa: *Sine qua vana ſunt & inania, & ad nihilum redeuntia:* niſi enim homo Deus, Chriſtus Ieſus præmittatur, omnia euaneſcunt, & abeunt in nihilum, vt quæ in ſolo Ieſu habent firmitudinem. Dicebat meritò Ioann. cap. 1. *Omnia per* Ioan. 1. *ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Quæ D. Auguſt. verba expendens D. Aug. in ſoliloquiis ait: *Ad nihilum duxerunt me, quia tu es Verbum, & ego non eram tecum, per quem facta ſunt omnia: ſine quo factum eſt nihil: & ideò ſine te factus ſum nihil, quia eſt nihil, quod ad nihilum ducit: Separari ergo à Verbo, eſt eſſe ſine via, ſine veritate, ſine vita, ſeparari autem à Verbo, per quod facta ſunt omnia, nihil aliud eſt, quàm deficere, & à facto tranſire in defectum; quia ſine ipſo eſt nihil.* Vbi Dei Verbum, Deus, homo Chriſtus non eſt, omnia vergunt in nihilum; quia ipſe eſt omnium bonorum fulcrum & ſuſtentaculum. Si quod bonum, ſi quod fælix ſtare debet, ne prorſus euaneſcat, id fundari debet in Ieſu. Hinc Luc. 19. *Videns ciuitatem fleuit ſuper illam.* Luc. 19. Nec ſemel, ſed & bis audio Ieſum flentem; ridentem nunquam. Et cur maluit Ieſus flere, qui erat riſus mundi? In lachrymis erat conſtituenda fœlicitas, & beatitudo; ideò lachrymas ſibi ſumpſit, vt quod lachrymarum ad fœlicitatem pertinebat, firmaretur in Chriſto, ne abiret in nihilum. Origen. homil. 38. in Lu- Orig. cam: *Omnes beatitudines, quas locutus eſt in Euangelio Ieſus, ſuo firmat exemplo. Beati, inquit, mites. Huic ſimile eſt de ſe ipſo: Diſcite à me, quia mitis ſum. Beati pacifici. Et quis alius ita pacificus, vt Dominus meus Ieſus, qui eſt pax noſtra? Beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Nemo ſic perſecutionem paſſus eſt, vt Dominus Ieſus, Omnes igitur beatitudines in ſe ipſo Dominus oſtendit. Ad quam ſimilitudinem, quia dixerat, beati flentes, ipſe fleuit, vt huius quoque beatitudinis iaceret fundamenta.* Niſi enim ſanctorum lachrymarum fundamenta iaceret Ieſus, nihil in lachrymis eſſet, quod non euaneſceret, & abiret in nihilum. Felix qui in Ieſu omnia ſua conſtituit, in eo enim vel lachrymæ æternam fœlicitatem ſpirant; & ſine eo omnia ſunt inania, & inutilia.

§. XX.

Nullius hominis opera ſuperant leges, ſub quibus viuitur: niſi vbi veri Ieſu gratia aſpirat.

QVàm aliud teſtimonium Ioſue Iſraëlitis exhibet, ab eo quod verus Ieſus præſtat ſuis fidelibus. Ioſue ait: *En lapis iſte erit vobis in teſtimonium,* &c. Ieſus autem Nathanaeli dicit Ioann. Ioann. 1. 1. *Videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſupra filium hominis,* &c. Et cœlum, & Angelorum deſcenſum proponit pro ſuæ diuinitatis teſtimonio. Et cur Ioſue non cœlum, non Angelos meminit, ſed lapidem vnum exhibet in teſtimonium Iſraelitis? Viuebat Ioſue ſub lege ſcripta lapidibus, quo non miror, ne ſupra lapides euolet. Non enim hominis opera ſuperare ſolent leges, ſub quibus viuit, niſi vbi aſpirat gratia Ieſu veri. Dicitur 1. Æſdr. 3. *Surrexit* 1. Æſd. 3. *Ioſue filius Ieſedech, & fratres eius Sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & fratres eius, & ædificauerunt altare Dei Iſrael,* &c. Quod notantes multi Iudæi conabantur oſtendere in hac templi reædificatione conditum fuiſſe à Deo nouum teſtamentum promiſſum in Prophetis. Quos ſapienter refellit D. Irenæus ex ipſo lapideo opere templi; nihil enim ibi nouum, nihil ſublime, nihil non ſpectans ad veterem legem lapidibus ſcriptam. Vt enim ſub lapidea lege adhuc viuebant, ſic nihil ſupra lapides ſapiebant; à Ieſu enim ſolùm gratia venit, quòd nouum aliquid audeamus ſupra legem. Ait Irenæus l. 4. aduerſus Hæres, c. 67. *Si autem aliquis Iudæis aduocationem præſtans, erectionem templi, quæ facta eſt ſub Zorobabel, dicat hoc eſſe nouum teſtamentum, cognoſcat, quoniam lapideũ*

quidem templum reſtitutum eſt, tunc adhuc enim illa, quæ in lapideis tabulis facta fuerat lex, ſeruabatur. A Domini autem aduentu nouũ teſtamentũ ad pacẽ reconciliãs, & viuificatrix lex in vniuerſam exiuit terram, &c. Expende illa: *Quoniam lapideum templum reſtitutum eſt, tunc enim adhuc illa, quæ in lapideis tabulis facta fuerat lex, &c.* quippè quando nihil ſupra lapideum templum meditabantur; clarè oſtendebant adhuc ſub lege ſcripta lapideis tabulis agere. Qui enim ſub legis tabulis lapideis erant, ſolos lapides cogitabant, quibus altare lapideum Deo conſtruerent. Vbi Ieſus venit, & aſpirante eius gratia, ad noua ferimur, vt ſupra omnes leges euolemus, de viuida lege eius

Exod. 16. viua etiam templa conſtruentes. Hinc Exod. 16. aiebat: *Veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus, ſcietiſque quòd ego ſum Dominus Deus veſter. Factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix, cooperuit caſtra, mane quoque ros iacuit, &c.* Itaque veſpertino tempore coturnix dabatur populo in eſum, nimirum auis, quæ paulò leuatur à terra; mane autem dabatur manna, nimirum panis cœleſtis, qui à cœlo veniebat, & in cœlum erigebat humanas mentes. Et quid portendebat

Cyril. Alex. iſta ciborum differentia? Ait D. Cyril. Alex. lib. 3. in Ioan. cap. 34. *Attende, diſtingue ſingula diligentius. Nam coturnix legem quemadmodum denotabat; nunquam enim effertur volatu, ſed propè terram ſemper hæc auis volat. Nam & diſciplina legis terreſtris quodammodo eſt, animalium oblationes, & purificationes Iudaicas continens, quibus illi non multum è terra leuabantur. Nondum enim aderat gratia. Quod ipſe ſignificauit dicens, Mane videbitis gloriam Dei, dum det vobis panes in ſaturitate. Sole nobis intelligibili orto, præſentis Domini gloriam intuentes, panem cœleſtem, ipſum rurſus Chriſtum aſſequimur.* Vbi lex vigebat, quæ inſtar coturnicis prope terram tantùm volabat; & homines parum à terra leuabantur, & penè ſola terrena cogitabant. Nec miror, non enim affulgebat Chriſti gratia, quæ facit nos ſupra omnes leges volare, ſublimiaque cœli culmina ſpectare. Quid nouum non audeat, & quid ſupra leges non quærat, qui ſe Chriſti gratia afflare ſentit? Ait Iſaias cap. 43. *Ne memineritis prio-*

Iſai. 43. *rum, & antiqua ne intueamini; noua quoque ego*

Gill. Abb. *facio.* Circa quæ Gillib. Abb. ſermone 4. in Cant. *Iure noua, quæ ab antiquo currentis natura nequaquam concluſa ſunt legibus.* Vbi enim gratia Chriſti affulget, ea fiunt quæ nullis legibus valeant claudi.

§. XXI.

Reſpectus temporales non valent homines in virtute firmare.

NOn aliud, quam lapidem propoſuit Ioſue in teſtimonium Iudæis, dicens: *En lapis iſte erit vobis in teſtimonium*, &c. Non ſe ipſum, non domum ſuam proponit, dicens: Ego, & domus mea teſtabimur, ſiue in teſtimonium vobis erimus; quod dicere homines conſueuerunt. Sed maluit lapidem erigere, qui ſolus illis vias ſalutis teſtetur. Et cur ad id ſolum lapidem erexit? Vt lapis ille in typo Chriſtus erat iuxta D. Auguſtinus ſupra adductum, ſic curabat bonus, ne quid aliud reſpicerent quàm Chriſtum, quos in virtute firmare volebat. Nullos enim temporalis reſpectus potens eſt facere, vt homines in virtute diu firmentur. Ioan. 1. *Stabat Ioannes, & ex di-* Ioan. 1.
ſcipulis eius duo, & reſpiciens Ieſum ambulantem, dixit: Ecce agnus Dei. Mirandum valde eſt, quòd Ioannes, cuius erat viam ad Ieſum parare, videns Ieſum, tantum hoc commune verbum diſcipulis ſuis de illo fecerit, dicens: *Ecce agnus Dei.* Cur non magis diſcipulos hortatur, vt ad illum eant? Cur non diſcipulos conuenit, multiſque illis perſuadet, quàm ſibi gratum, & iucundum facient, ſi currant ad Chriſtum? Cur non ait, quod dicunt communiter homines ſuis aſſeclis, vt illos ad optata deducant, nimirum: Hoc mea maximè intereſt, in hoc maximo me beneficio afficietis, ſi ad Ieſum verum Dei agnum conuoletis? Cur maluit iis relictis nudum Ieſum proponere intuendum communibus verbis? An quia non ſibi gratiſſimum, & iucundiſſimum eſſet, ſi ſui ad Ieſum irent? Abſit; quin imò curabat, vt firmiſſimè Ieſu adhæreſcerent, ideò abſtinuit à proponendo quolibet alio temporali reſpectu. Rem tractat D. Chryſoſtomus homil. 17. in Ioan. Chryſoſt.
fatus: *Quanam gratia non ſeorſum ſuis conuocatis diſcipulis Ioannes hæc cum iis loquitur, ſed omnibus præſentibus inquit ad eos; Ecce agnus Dei? Ne videretur id ex compoſito feciſſe. Nam ſi ipſius hortatu, & tanquam gratiam ei haberent, Chriſtum petiiſſent, reſiliiſſent fortaſſe; nunc autem ex communi doctrina eum ſecuti, firmique perſtiterunt diſcipuli; non magiſtri gratiam, ſed propriam ſpectantes tantùm vtilitatem.* Expende illa: *Nam ſi eius hortatu, & tanquam gratiam ei haberent, Chriſtum petiiſſent, reſiliiſſent fortaſſe*, &c. Non putabat Ioannes firmum, quod in ſui gratiam diſcipuli irent ad Chriſtum: & vt volebat illos ſic Chriſto firmiter adhærere, ne timeretur, quòd reſilirent; ita vnum illis oſtendebat Ieſum, quouis reſpectu temporali dimiſſo. Certius equidem in virtute perſtat, qui nullo temporali reſpectu, ſed ſolius Ieſu affectu in illa tenetur. Ioann. 20. Ioan. 20.
Magdalena, & Petrus, & Ioannes venerant ad ſepulchrum Domini, quod vacuum inuenerunt. Quid tunc? Ait text: *Abierunt ergo diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.* Diſcipuli abeunt; Maria magis ſtat, & perſeuerat. Et cur Maria firmiùs illic hæret? Ait Origen. ibi homil. vlt. de diuerſ. *Petrus, &* Origen.
Ioannes timuerunt, & ideò non ſteterunt. Maria autem non timebat, quia nil ſuſpicabatur ſibi ſupereſſe, quod timere deberet. Perdiderat enim magiſtrum ſuum, quem ita ſingulariter diligebat, vt præter ipſum nihil poſſet diligere, nihil poſſet ſperare. Vide vt ſepulchro ſola hæret illa, quæ nullo metu, aut ſpe temporali agebatur, ſed vnum Ieſum reſpiciebat. Quos ducit temporalis reſpectus ſiue ſpei, ſiue metus, ſiue reuerentiæ; periculum eſt, quod reſiliant à virtute incepta: in qua firmius perſiſter, qui omnes hos ſupergreditur reſpectus, & vnum Ieſum intuetur.

Ioſue cap. 24. Et poſt hæc mortuus eſt Ioſue filius Nun ſeruus Domini centum & decem annorum: ſepelieruntq́ue eum in finibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnathſare, quæ eſt ſita in monte Ephraim, à ſeptentrionali parte montis Gaas. Seruiuitque

uiuitque Iſraël Domino cunctis diebus
Ioſue, & ſeniorum, qui longo vixerunt
tempore poſt Ioſue, & qui nouerunt
omnia opera Domini, quæ fecerat
in Iſraël. Oſſa quoque Ioſeph, quæ tule-
rant filij Iſraël de Ægypto, ſepelierunt
in Sichem:: Eleazar quoque filius Aa-
ron mortuus eſt, &c.

§. XXII.

Fœlix qui in morte retinet quidquid virtutis habuit in principio vitæ.

BIs, & ter nominatur Ioſue in præſenti capite,
& nunquam dicitur filius Nun, niſi tandem
cum dicitur eſſe defunctus. Tunc enim ait: *Et*
poſt hæc mortuus eſt Ioſue filius Nun, &c. Et cur
nunc poſtremò dicitur Nun filius? Ea erat fre-
quentiſſima appellatio Ioſue in principio ſuæ ele-
Exod. 33. ctionis. Exod. 33. *Ieſue filius Nun.* & ſupra cap. 1.
ad Ieſue filium Nun. Cap. 2. *Ieſue filius Nun*, &
ſæpe aliàs. Similiter in morte ea appellatio in-
terrupta reſumitur, vt oſtendatur, quàm ſui ſimi-
lis ſit Ioſue in principio, & in fine; & quàm
illi conueniant mortuo omnes nobilitates, &
virtutes, quæ illum comitabantur à principio
vitæ. Quæ fœlicitas proculdubio conuenit ma-
Matth. 27. gnis, & fœliciſſimis viris. Matth. 27. poſt
crucifixum Dominum: *Venit quidam homo di-*
ues ab Arimathia, nomine Ioſeph, qui & ipſe
diſcipulus erat Ieſu. Hic acceſſit ad Pilatum, &
petijt corpus Ieſu. &c. Et cur neceſſum fuit no-
tari nomen huius viri, qui corpus Ieſu ſepe-
liuit? Crediderim ideò & nomen Ioſeph, &
petræ ſpelæum denotari in ſepulchro Domini,
vt oſtenderetur, quam ſibi reſponderent mors,
& ſaluatoris exortus. Nihil enim in prima nati-
uitate ex Maria aſſumpſit, cui ſimile non exhi-
beret in morte. Ait D. Epiphan. orat. de Ie-
D. Epiph. ſu ſepult. Qui autem geminus exortus in Chri-
ſtum conueniat, audi, & ob rei miraculum plau-
de. Qui Chriſti Mariæ generationem nuntia-
bat, Angelus erat: Angelus rurſum erat, qui
Magdalenæ eiuſdem ex ſepulchro regeneratio-
nem nuntiabat. Noctu Chriſtus in Bethlehem
naſcitur, noctu in Sion ex mortuis renaſcitur.
Spelæum ſaxeum erat, vbi Chriſtus naſceba-
tur: ſpecus æquè ſaxea erat, vbi ex mortuis re-
natus eſt. *Faſcia illius exortum ſuſceperunt, &*
hic quoque faſciæ, quibus inuolueretur, non defue-
re. Myrrham ſuſcepit natus: myrrham rurſus, &
aloe ſuſcepit in ſepulchrum illatus. Ibi adfuit Io-
ſeph Mariæ maritus, hic etiam Ioſeph ab Arima-
thia deſideratus non fuit. Partus, in Bethlehem edi-
tus, in præſepi depoſitus eſt; in ſepulchro itidem ac
in quodam præſepio collocatus Chriſtus eſt. Nihil
prætermitti paſſus eſt Ieſus ex iis, quibus eius
ſplenduerunt cunabula, quæ etiam in ſepul-
chro non rutilarent. Vtrobique enim Angeli,
Maria, Spelæum ſaxeum, myrrha, Ioſeph: vt
iam inde oſtendatur, quàm fælix ſit Chriſtianus,
cui nec in morte deficiunt virtutes, inter quas
fuit natus, alitus, & educatus; ſed magis ad
ſepulchrum vſque illum comitantur.

Huc trahe dicta tom. 1. de
Chriſto figurato,
pag. 316.

§. XXIII.

Fœlix ille diſceſſus, qui nulli eſt calamitoſi luctus.

VIdeo morientem Ioſue, & nullum audis in
tanti viri interitu luctum. Dicit enim: *Mor-*
tuus eſt Ioſue filius Nun:: ſepelieruntque eum in fi-
nibus poſſeſſionis ſuæ. Nulla ibi memoria luctus.
Non ipſe, qui moriebatur, lugebat filiorum or-
bitatem, aut imminentia pericula: non filij fue-
runt, qui patris euigilarent ad ſepulchrum; nul-
lus alius dicitur mortem flere tanti viri. Nec pa-
rum crediderim ad eius fœlicitatem pertinuiſ-
ſe, quòd eius diſceſſus nulli fuiſſet calamito-
ſi luctus. Ruinam per diluuium illatam me-
morans Geneſ. 7. ait: *Conſumptaque eſt omnis* Geneſ. 7.
caro, quæ mouebatur ſuper terram:: Vniuerſi
homines, & cuncta, in quibus ſpiraculum vitæ
eſt. Quæ meditati non pauci hæretici Deum cru-
delitatis inſimulabant, vt qui ſic in vniuerſos ho-
mines iratus fuerit, quos omnes ſimul perderet.
Solent enim Principes magis parcere multitudi-
ni; cur Deus maluit vniuerſos perdere? Acu-
tior, & fidelior Auguſt. in hac diuina ſeuerita- Auguſt.
te rationem etiam pietatis inuenit: quia pereun-
tibus cunctis, nulli calamitoſi luctus materies
maneret. Ait enim lib. 1. contra Aduerſar. le-
gis & Prophet. cap. 21. *Quid autem intereſt mo-*
rituris cunctis, quantum ad mortem attinet corpo-
ris vtrum ſingulatim, an ſimul omnes pariterque
moriantur? niſi quod cùm ſinguli moriuntur, &
omnes mortem, & omnes de morte patiuntur dolo-
rem; cum autem ſimul vniuerſos rapit vnus interitus,
ſaltem nemini relinquitur luctus? Expende hæc:
Saltem nemini relinquitur luctus; quaſi hoc ad ali-
qualem fœlicitatem referat D. Auguſt. in com-
muni omnium excidio, quòd nemini relinqua-
tur luctus, quòd in nullo corde maneat calami-
tatis veſtigium. Et quidem nunquam non æſti-
matur quis fœliciter occumbere, quando nul-
lorum angitur orbitate, deſolatione, ac periculis.
De glorioſiſſima Machabæorum matre dicitur 2.
Machab. 7. *Nouiſſimè autem poſt filios, & mater* 2. Mac. 7.
conſumpta eſt. Et cur ipſa nouiſſimè? Eo curabant
carnifices maiorem illi dolorem incutere; at Deus
ad maiorem eius quietem, & fœlicitatem id
prouidebat, vt tunc temporis occumberet, quan-
do nullam orbitatem, aut luctum, aut pericu-
lum ſuis relinqueret. Ait D. Chryſoſt. hom. de D. Chryſ.
Machab. *Ergo callidus omnis malitiæ machinator*
diabolus vltimam eam duxit ad certamen, ea cauſa,
qua ſupra expoſui, vt virtute eius fractâ in ſpectacu-
lo filiorum per tormenta morientium debilitatâ, faci-
lè poſtea debellaret afflictam. Sed per orbitates ſuas
non fracta eſt, ſed fortior facta eſt. Non enim iam re-
liquerat ſibi pro quibus angeretur, vel quibus time-
ret, ne forte infirmitate fraudarentur coronis. Facie-
bat hoc maximè ad plenam requiem, & fœlicita-
tem tantæ Heroinæ, vt tunc decederet, quando
nullum ſuis relinqueret luctuoſum periculum.
Quam fœlicitatem ſuis parentibus attribuit Na-
zianzen. orat. 10. in morte fratris, aiens: *Om-* Nazian.
nes fœlicitatis numeros expleuerunt, excepta hac
poſtrema, ſiue probatione, ſiue diſpenſatione: hoc eſt,
meo quidem iudicio, vt præmiſſo eo filio, cui propter
ætatis lubricum magis timendum erat, ita iam ipſi
ſecuro

ſecuro animo vitam claudant, & cum vniuerſa domo ad ſuperna transferantur. Proh fœlicitas hominum nullam relinquentium orbitatem.

§. XXIV.

Præſentia Ieſu efficacißima, vt homines in bonum trahat.

NOn parum profuit Iſraëlitis Ioſue præſentia; de quo dicit: *Seruiuit Iſraël Domino cunctis diebus Ioſue*, &c. Dum Ioſue aderat, nullum idoli in Iſraële præualuit, nulla vexatio illos ad idololatriam traxit. Nec mirum, ibi enim exprimebatur, quid veri Ieſu præſentia valeat, vt homines in bonum trahat. Ioan. 21. aderat Ieſus Petro, cui dixit: *Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit: etiam Domine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos. Dicit ei iterum Simon Ioannis diligis me? Ait illi, etiam Domine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei iterum: Paſce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Ioannis amas me?* Et ſemel, & bis, & ter Dominus exagitat Petrum, nec deſiſtit, donec ille tertiò profiteatur amorem ſuum. Et cur vſque ad tertiam amoris oſtenſionem perſeuerauit? Oſtendebat Ieſus ſuæ diuiniſſimæ præſentiæ efficaciam, quæ in trahendis hominibus ad bonum à nullo malo poſſet ſuperari. Beda ibi fatur: *Redditur negationi trinæ confeſſio, ne minus amori lingua ſeruiat, quàm timori: & plus vocis eliciſſe videatur mors imminens, quàm vita præſens.* Iudæorum gladij ob oculos Petri verſantes hominem in trinam negationem traxerant: quibus ſuam præſentiam opponens Ieſus clarè oſtendit à nullo ſuperari in trahendis hominibus ad gratiam. Sint licet hic eculei, rotæ, preſſuræ, & vniuerſa tormenta à tyrannis excogitata, vt homines in negationem fidei trahant; dum aliunde præſentia Ieſu adſit, proculdubio non plus eliciet vocis *mors imminens, quàm vita præſens.* Super omnia enim efficax eſt præſentia Ieſu, vt homines ad ſe alliciat. Ioan. 11. De Martha excipiente Ieſum in domo ſua: *Et cum hæc dixiſſet; abijt, & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.* Et ſanè in tota illius capitis hiſtoria non apparet, quòd Ieſus vocaſſet Mariam; vnde ergo Martha dixit, quòd illam vocaret? Expende, quòd præmittat, nimirum: *Magiſter adeſt*: vbi enim Ieſus præſens oſtendebatur, iam ibi intelligebatur vocatio efficaciſſima, quæ traheret ad ſe Mariam. D. Thom. in cat. ex Theophylacto ait: *ipſam Chriſti præſentiam vocationem reputauit.* Et meritò Chriſti præſentia intelligitur eſſe vocatio, & tractio; eò enim ſolum quòd præſens eſt, humana corda ad ſe rapit. Parum dixi, quòd humana corda rapiat, quia vel rebelles ſpiritus maximè afficit. Matth. 4. dum Ieſus eſſet in deſerto: *Accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant*, &c. Et ſæpe mirabar tentationis leuitatem, quæ famelico homini proponebat lapides; cur non vehementius aliquod allectiuum illi proponit? Cur tam leuiter odoritur athletam maximum? Cur non magis proponit paradiſi poma iam nota in hominibus deturbandis? Ait D. Maxim. hom. 1. in præſenti: *Errabundus, & anceps tentator mollia, ſuſpenſàque tentamenta rimatur: quia licet carnalis viri ſpeciem contemplaretur in Chriſto, præſentiâ tamen diuinitatis eius, concitatus ſuſpicabatur, eum plus eſſe, quàm hominem.* Expende illud: *Præſentiâ diuinitatis eius concitatus*, &c. Vel enim diuiniſſima Ieſu præſentia in adeò rebelli creatura moderationem inſtillabat, quâ molleſceret aliquantulum. Vt videant; qui Ieſum in Euchariſtia præſentem habent, quanta bona inde poſſint ſperare.

Ioan. 21.

Beda.

Ioan. 11.

D. Thom.

Matth. 4.

D. Max.

§. XXV.

Mortis meditatio vtilißima homini.

VIde quot ſepulchris erectis claudat textus cantatiſſimi iudicis hiſtoriam, quippè ait: *Mortuus eſt Ioſue: ſepelierunt eum in finibus poſſeſſionis ſuæ; Oſſa quoque Ioſeph ſepelierunt: Eleazar quoque filius Aarõ mortuus eſt*, &c. Quot verba pro fine ſeu coronide ponuntur hiſtoriæ, tot mortui, tot ſepulchra proponuntur. Nec immeritò, quando meditatio mortis nunquam non cenſetur homini vtiliſſima. Mirabar Ionam à Deo fugientem, ne iret Niniue, & in mare iactatum, & à piſce abſorptum, & tandem in illo litore euomitum, ex quo breui poſſet Niniue peruenire. Vix enim à ventre piſcis exierat, & ſtatim audit ex Domino, cap. 3. *Surge, & vade in Niniue*, &c. Et quomodo qui fugiebat Niniuem, poſt tot caſus, poſt iactatum in mare, poſt voratum à piſce, tandem ad Niniue appulit litora? Erat illi piſcis venter ſepulchrum, cuius meditatio tam efficax eſt, vt hominem in debitam viam reducat. Quò ſpectans D. Zeno aiebat lib. 1. ſerm. 10. inquiens: *Ceto inhiante miſerabilius Ionas ſepelitur; & tamen litus, quò tendit, inuenit, antequam videat; fœlix magis ſepulchro, quàm naui.* In naui Deum fugiebat, & ciuitatem Niniue; vbi autem in ventre Ceti ſepelitur de ſepulchri beneficio, quod debebat attigit litus. Sic fœliciorem viam à ſepulchro, quàm à naui arripuit. Nunquam enim meditatio mortis fœlicius non dirigit homines in viam ſalutis. Hinc reuertenti prodigo filio ad patrem pater occurrit Luc. 15. *& cecidit ſuper collum eius*, &c. Et cur infirmi filij pater maluit grauare ceruicem, cadens ſuper collum eius? Vt vidit pater filium venientem, voluit illi præſtare indicem ſecuriſſimæ viæ ad ſalutem, & ideò eius grauat ceruicem, vt curuato collo verſus terram, puluerem videat in quem eſt deſiturus. Quaſi à nullo fœlicius poſſet dirigi in viam, quàm à mortis puluere. Ait Rupert. lib. 8. de Spiritu Sancto, cap. 10. *Non vanè dici poteſt; quod cecidit pater ſuper collum eius, & pondere ſuo confregit ceruicem cordis eius, vt fixis oculis terram aſpiciat, commemorans ſibimet, quia puluis eſt, & in puluerem reuerſurus.* Hoc ſtudet diuinus pater in filiis, quos dirigit in viã ſalutis, vt præ oculis habeant ſuæ mortalitatis puluerem. A mortis enim memoria efficaciſſimus venit ad rectam viam fœliciter ſequendam ſtimulus. Hinc poſt diluuium ſuperatum, in quo vniuerſos homines ſubmerſos viderat, commendat Noëmi fœliciſſimum curſum D. Baſ. Sel. orat. 5. inquiens: *O Noëme hominum progenitor Adamo anteferende! O imaginis Dei firmior aſſeruator; O qui finis, vnàque principium naturæ fuiſti! O fauſtum humanitatis confine!* Adamo præſtantior, & fœlicior, & obſeruantior prædicatur, & vnde Adamum ſuperauit in fœlicitate, in conſer-

D. Zeno.

Luc. 15.

Rupert.

Baſil. Sel.

uatione

uatione diuinæ imaginis? Exprimant id illa verba: *O qui finis, vnáque principium naturæ fuiſti! O fauſtum humanitatis cenfine!* Quippe Adamus exiſtebat humanæ naturæ principium, non exiſtebat aliorum finis; nullos ante ſe mortuos videbat. At Noëmus ſic extitit principium humani generis, vt etiam finis exiſteret, videns vniuerſos ante ſe homines diluuio ablatos, ſicque mortuorum, viuorúmque confinis erat, vnde fœliciorem curſum putatur à Baſilio habuiſſe, quàm Adamus. Nec mirór, morte enim ob oculos poſita, facillimè abiiciuntur tentamenta deliciarum.

2.Reg 23. Sic 2.Regum 23. ſtreuui Dauidis milites ſeſe morti obiicientes aquam de ciſterna Bethlehemitica compararunt, quam ſitienti, concupientique Regi obtulerunt, qui effudit illam, *& libauit eam Domino.* Cur non magis bibit adeò concupitam aquam? Conſiderauit periculum militum, vt ſeſe mortis diſcrimini dederant, & dum mortem meditatur, totas expuit delicias in

D.Ambr. aqua illas excogitatas. Ait D. Ambroſius in Apolog.cap.7. *Aqua tot virorum quæſita ſanguine ſuauitatem bibendi habere non poterat, quia propoſita mortis horrore conſtaret.* Heu humanæ deliciæ quàm inſipidæ, quàm abiiciendæ apparent, vbi horrorem mortis meditamur!

§. XXVI.

Virginitati addictus eſt principatus.

IOſue mors & ſepultura non otioſè ſignificatur à textu, dum dicit: *Sepelierunt eum in Thamnathſare*, &c. Eſt enim Thamnath Sareth idem, ac perfectus principatus; ſed cur notatur Ioſue in perfecto requieſcens principatu, niſi quia floruit virginitate? Principatus enim, qui in cæteris morte euanet, in virginibus ſemper claret. Quò

D. Hieron. ſpectans D.Hieron.lib.1.in Iouinianum ait: *Oſtende mihi Ieſum Naue, vel vxorem habuiſſe, vel filios; & ſi potueris, victum me eſſe fatebor. Et certè pulcherrimum terræ Iudææ in partitione accepit locum. Sepelitur autem in Thamnath Sareth, id eſt, in perfectiſſimo principatu.* Eſt equidem vel in morte perfectiſſimus principatus iis, qui ob amo-

Apoc.12. rem virginitatis nuptiis renuntiarunt. Apocal. 12. de ingenti exercitu virorum regali Dei nomine coronatorum ait: *Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum, quocumque ierit.* Quid eſt,

D. Ald. *Quocumque ierit?* D.Aldelmus de Virgini cap.3. ſolum intelligit cœleſte Regni ſpatium, ne virginitas extra Regnum, & principatum vel pedem mittere videatur. Ait enim: *Cæteri fideles audituri. Iſti modulaturi ſunt carmina, & cum Agno pariter per auguſtam æthralis Regni gloriam gradituri.* Cum audis Virgines ſequi Agnum, nihil extra cœleſtem cogites principatum; ſequentur ſanè Agnum, quocunque ierit, ſed intra Regni cœleſtis tramitem. Semper enim Regnum, & principatus ſanctè defunctos Virgines comitatur. Et quando Virginitas ſine Regno? Aſſuerus Rex

Æſther 2. Æſther, cap.2. poſt repudiatam Vaſthi, puellas Virgines ſibi iuſſit comparare, ex quibus eligeret, quæ mereretur ſecum regnare. Ait enim textus: *Cúmque percrebuiſſet Regis imperium, & iuxta mandatum illius multæ puellæ virgines adducerentur Suſan, & Egeo traderentur Eunucho, Æſther quoque inter cæteras puellas ei tradita eſt, vt ſeruaretur in numero fœminarum. Quæ placuit*, &c. Non ait, quòd multæ puellæ pulchræ, & ſpecioſæ adducerentur, ſed diſſimulata pulchritudine virginitas commendabatur earum, quæ ad Regnum vocabantur. Et quando non tam pulchræ, quàm virgines quærebantur, vnde Æſther præ cæteris placuit? Crediderim adeò euidenter in omnibus etiam externis ſe virginem oſtendiſſe Æſtherem, vt inde in Regnum deberet quàm primum coaptari. Ait D.Iſidor.Hiſpalenſ. lib de vita & mor- D.Iſidor.
te Sanct. vet. Teſtam cap.63. *Æſther regina filia fratris Mardochæi de ſtirpe Beniamin, captiua de Ieruſalem in vrbem Suſan tranſlata, atque adſpectu formæ, & perſpicua virginitatis excellentia Regi Perſarum connubijs copulata.* Expende illud: *Perſpicua virginitatis excellentia*, &c. vt virgines videant, qua virginitate in conſortium diuini principatus ſe parent; non quippe virginitate, quæ abdita intra ſolam conſcientiam eſt; ſed illâ, quæ perſpicua, & manifeſta eſt. Vt taliter ſe gerat virgo in geſtu, in habitu, in verbis, in factis, vt perſpicuam, & claram faciat ſuam virginitatem. Quæ talis eſt, non carebit cœleſti principatu, ſed ſummo Regi cœlorum copulabitur.

§. Vlt.

Præſtantes virtute viri etiam poſt abſceſſum ſalutares ſuis ſunt.

NOn immeritò textus in defuncti Ioſue elogio meminit ſeniores, qui poſt eum continuerunt populos in religione, ait enim: *Seruiuit Iſrael Domino cunctis diebus Ioſue, & ſeniorum, qui longo vixerunt tempore poſt Ioſue.* Et quid ad Ioſue, quod populus etiam tempore ſeniorum illorum poſt illum viuentium in pietate perſeueret? Videbantur in ſenioribus illis virtutes Ioſue, qui vt illius coætanei fuerant, & laterones, ſic de eius habitu habebant, quo populum in religione continerent. In illis enim reliquerat Ioſue ſuarum virtutum teſtimonia, quæ etiam defunctus iugi ſui memoria promouebat; præſtantes enim virtute viri, etiam dum abſcedunt, multa virtutum incentiua in ſuos ſolent compluere. Cum verus noſter Ieſus abſcedebat à nobis, & aſcendebat in cœlum, Apoſtoli intuebantur aſcendentem. Interea ait textus Actor. 1. *Nubes ſuſcepit eum ab oculis* Actor.1.
eorum. Et cur ſub nube ſeſe Dominus abdidit, cum à ſuis abſcedebat? Ait D. Auguſtinus homil.7. de Aſcenſ. *Apparuit nubes: intrauit in eam, qui educit nubes ab extremo terræ, vt oblectaret oculos eorum nubis amœnitas, & irroraret eos aſcendentis de cœlo ſuauitas ne ſola deſiderantium inanis remaneret anxietas.* Nubes erat, quæ aſcendentis Ieſu abſcondebat aſpectum, vt Ieſu ſuauitas etiam cum abſconditur, cum abſcedit, irroraret ſuos, multiſque virtutum incentiuis illos complueret. Id enim proprium eſt omnium præſtantium virtutibus virorum, qui vel poſt abſceſſum ſuum non ceſſant multa ad virtutem pertinentia compluere ſuper eos, quos dilexerunt. Illos mirabatur Iſaias, Iſai. 60.
cap.60. quando dicebat: *Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant?* Videbat profectò multos ab hoc ſæculo euolare ad cœleſtia; pernicique volatu ſe eripere temporalibus, & inferre æternis. Quos in volatu ſuo non abſimiles eſſe nubibus cernebat.

Et

Et in quo nubibus ſimiles apparebant, niſi in eo quòd euolantes, & abſcedentes; ſimul cœleſtibus gratiis ſuos compluebant? Ex quo monebat D. Ambroſius lib. de fuga ſæculi, cap. 9. *Sic igitur volare, vt dicatur de vobis: Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant? Vt nebulæ veſtræ rorent iuſtitiam.* Et quidem nebulæ; quæ ſanctorum dies obnubilant, illóſque eripiunt ab oculis viuentium, non ſterilem faciunt terram, ſed illam virtutibus irrorant cœleſtibus. Crede mihi, non areſces, etiam ſi tibi nubes eripere videantur Ieſum, iuſtitiæ Solem; quæ enim nubes Ieſum tenent, non ceſſabunt compluere ſuper ſuos, eáque nos ſuauitate perfundere, qua fœcundi, & fructiferi exultemus, vt videamus diem eius. De cuius rore ſpero, qui adhuc reſtant in eius figuris fructus, cumulatiſſimè metere.

Cui honor, & imperium in ſæcula.

* * *

Laus Deo, Virginíque Matri, & Parenti meo Ignatio.

INDEX

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ.

Geneſis.

Cap. 1. IN principio creauit Deus cœlum,&c. 41.113.427
Terra autem erat inauis,& vacua. 81
Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. 381
Diuiſit lucem à tenebris, appellauitque lucem diem. 23 425
Fecitque Deus duo luminaria magna. 178
Germiner terra herbam virentem. 100
Producant aquæ reptile animæ, &c. 154
Faciamus hominem ad imaginem, &c. 63.99.364
Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. 425
Creauit Deus cete grandia, &c. & benedixit eis. 66.279
2 Faciamus ei adiutorium ſimile. 188.227
De ligno ſcientiæ boni & mali ne comedas; in quocumque die comederis, &c. 54.94
Hic dies generationis cœli & terræ, cum facta ſunt, qua die fecit Deus, &c. 346
Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus, &c. 142.152
Tulit ergo Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis: vt operaretur,& cuſtodiret illum. 213.408
Eritis ſicut dij. 166
Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam, &c. hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. 7
Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus,&c. vt videret, quid vocaret ea. 23
Erunt duo in carne vna. 83
3 Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit, &c. 23.376
Maledicta terra in opere tuo. 376
Puluis es,& in puluerem,&c. 247
Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, qui dixit ad mulierem. 192
Cur præcepit vobis Deus, &c. 416
Super pectus tuum gradieris,& terram comedes. 326
Timui, eo quod nudus eſſem, & abſcondi me. 173
Emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram,&c. 410
In dolore paries...
Fecit quoque Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas,& induit eos. 412
4 Reſpexit ad Abel, & ad munera eius; ad Cain, &c. 93.221
Conſurrexit Cain aduerſus fratrem. 208
Maledictus eris ſuper terram. 376
Adam cognouit vxorem ſuam Euam, &c. 37
Poſſedi hominem per Deum. 410
Eris vagus,& profugus. 536
Neſcio. Nunquid cuſtos ſum fratris? 272
Et peperit filium,& vocauit nomen eius Seth, dicens poſuit mihi Deus,&c. 156
Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator, &c. Soror Tubalcain Noëma. 334
5 Et facti ſunt omnes dies Mathuſalæ, &c. 64
6 Deleuit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram,&c. 37
Hæ ſunt generationes Noë, Noë vir iuſtus. 265
Videntes filij Dei filias hominum, &c. 42.193
Et ingreſſus eſt Noë,& filij eius,vxor,&c. 81
Facta eſt pluuia ſuper terram quadraginta diebus..
7 Porro arca ferebatur ſuper aquas. 339
Conſumptaque eſt omnis caro, quæ mouebatur. 117.429
Remanſit ſolus Noë, & qui cum illo erant in arca. 286
Menſe ſecundo ſeptimo die menſis rupti ſunt,&c. 287
Cum non inueniſſet, vbi requieſceret pes eius. 44
8 At illa venit ad eum ad veſperam portans ramum oliuæ, &c....
Ædificauit altare Domino. 77.242
Egreſſus eſt ergo Noë, & filij eius,& vxor illius, & vxores filiorum eius. 398
9 Omne,quod mouetur,& viuit, erit vobis in cibum :: excepto quòd carnem cum ſanguine non comedetis. 85
Cœpit Noë vir agricola exercere terram, &c. 105
Hoc eſt ſignum fœderis, quod do inter me, & vos:: arcum meum ponam in nubibus. 55.144
Maledictus Chanaam,ſeruus ſeruorum erit. 235.392
10 Nemrod robuſtiſſimus venator. 284
11 Tulit itaque Thare Abram filium ſuum,& Loth, &c. 3.9 113
Eduxit eos de Vr Chaldæorum, vt irent in ter-

tam Chanaan, veneruntque vſque in Haran. 262
Faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmen, &c. 227
12 Egreſſus eſt itaque Abraham, ſicut præceperat ei Dominus. 43 48
Dic, obſecro, quod ſoror mea es. 27.190
Egredere de terra tua, de cognatione tua, &c. 4
13 Erat autem diues in poſſeſſione auri. 35
In loco altaris, quod fecerat prius, & inuocauit ibi numen, &c. 136
Ne, quæſo, ſit iurgium inter me, & te, &c. 38
Vide à loco, in quo nunc es, ad Aquilonem, & Meridiem, &c. 41.42
Mouens igitur Abraham tabernaculum, habitauit iuxta conuallem Mambre. 42
Homines autem Sodomitæ erant peſſimi. 43
Faciam ſemen tuum ſicut puluerem. 60
14 Egreſſi ſunt Rex Sodomorum, & Rex Gomorrhæ, & direxerunt aciem. 45.46
Vallis ſiluestris habebat puteos multos. Itaque Rex Sodomorum, &c. 47
Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum. 148
Ecce vnus, qui euaſerat, nuntiauit Abram Hebræo, &c. 419
A filo ſubtegminis, vſque ad corrigiam non accipiam, &c. 117.125.140
Cum audiſſet Abraham captum videlicet Loth fratrem ſuum, numerauit expeditos, &c. 243
15 Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes, &c. &c. 61 75.313
Qui egredietur de vtero tuo, ipſum habebis hæredem. 199
Deſcenderúntque volucres ſuper cadauera. 66. 67
Cúmque Sol occumberet, & ſopor irruit ſuper Abraham, &c. 68 69
16 Ecce ancilla tua in manu tua eſt, vtere ea, vt libet. 314
17 Ponam te in gentibus, Regeſque ex te. 146
Maſculus, cuius præputij caro circumciſa non fuerit. 263
18 Apparuerunt ei tres viri ſtantes ſuper eum. 149. 231 228. 302
Apparuit ei Dominus in conualle Mambre. 387
Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, non pertranſeas ſeruum tuum, ſed afferam pauxillum, &c. 228.302
Surge tolle vxorem tuam, & duas filias. 398
Eſt ciuitas hæc iuxta, ad quam poſſum fugere, parua, & ſaluabor, &c. 179
Clamor Sodomorum, &c. 92
Sara riſit poſt oſtium. 83
19 Reſpiciénſque vxor eius poſt ſe verſa eſt in ſtatuam. 114 172
Venerunt duo Angeli Sodomam veſpere, &c. 141.142.231
Nolite, quæſo fratres, nolite malum hoc facere, habeo duas filias, &c. 194
At illi dixerunt: recede. 305
Nec poſſum in monte ſaluari, 128.262
20 Tulit oues, & boues, & ſeruos, & ancillas, & dedit Abraham. 140
Soror mea eſt. 172
Ecce dedi mille argenteos fratri tuo, hoc tibi erit in velamen. 231
21 Tollens panem, & vtrem aquæ impoſuit ſcapulæ Agaris, &c. 187
Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: eiice ancillam hanc, & filium eius, &c. 416.417. 422
22 Tolle filium tuum vnigenitum, &c. 247.429
Cumque ligaſſet Iſaac filium ſuum. 424
Leuauit Abraham oculos ſuos, viditque arietem inter vepres. 253
Quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio. 257
Appellauitque nomen loci illius, Dominus videt. Vnde vſque nunc, &c. 199 387
Vocauit Angelus Domini Abraham ſecundò de cœlo dicens: Per memetipſum, &c. 200. 333
Ecce Angelus Domini de cœlo clamauit dicens: Abraham, Abraham ne extendas manum, &c. 221 333
Dixitque ad pueros: expectate hîc cum aſino, ego & puer, &c. 215
Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli. 374
24 Puella, cui ego dixero: inclina hydriam tuam, vt bibam, &c. 92
Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam. 160
Tulit decem camelos de grege Domini ſui, & abiit, ex omnibus bonis eius portans ſecum, profectuſque eſt, &c. 137
Poſtquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, &c. 41
Erat autem Abraham ſenex, &c. 3
25 Pertexitque vt conſuleret Dominum, qui reſpondens ait: Duæ gentes ſunt, &c. 299. 368
Abraham aliam duxit vxorem nomine Ceturam, &c. 144
26 Ob hoc inuidentes ei Palæſtini omnes puteos, quos fecerant ſerui patris eius, &c. 80
27 Benedicens illi ait: Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni. Det tibi Deus de rore, &c. 55.101
Viues gladio, & fratri tuo ſeruies...
Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem. 97
In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio. 174
Ego ſum Eſau primogenitus tuus: feci ſicut præcepiſti mihi: Surge. 196
28 Cumque veniſſet ad quendam locum, & vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum, tulit de lapidibus, &c. 131
Deus omnipotens apparuit mihi in Luza. 216
Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, &c. 7
30 Modicum habuiſti, antequam venirem ad te, & nunc diues, &c. 36
31 Furata eſt idola patris ſui. 83
Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Iacob, &c. 347
32 Ecce vir luctabatur cum eo. 113
Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus, &c. 367
34 Egreſſa eſt Dina filia Liæ, vt videret mulieres, &c. 114 210
Depopulati ſunt vrbem in vltionem ſtupri. 242

35 Dede

35 Dederunt omnes Deos alienos, quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum, &c. 126
37 Vidi per ſomnium quaſi Solem, & Lunam, & ſtellas vndecim adorare me. 312. 540
Iſrael diligebat Ioſeph ſuper omnes filios; eo quòd in ſenectute, &c. 127
38 Ecce autem poſt tres menſes, &c. 85.320
In ipſa effuſione infantium vous protulit manum, &c. 21.37.276
Quam cum vidiſſet Iudas ſuſpicatus eſt eſſe meretricem, &c. 591
39 Relicto in manu eius pallio, fugit. 166. 173. 398
Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum? 124
Inuenit Ioſeph gratiam coram Domino ſuo, & miniſtrabat ei, &c. 302
His auditis Dominus, & nimis credulus verbis coniugis iratus eſt, &c. 193
Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo ſua ::: præter te. 207
40 Eleuauítque vocem cum fletu, quem audierunt Ægyptij, &c. 80
Nunquid non Dei eſt interpretatio? Referte mihi, &c. 75
41 Erat ibi puer Hebræus eiuſdem militum ducis famulus, cui narrantes ſomnia, audiuimus quidquid, &c. 120
43 Præcepit diſpenſatori domus ſuæ: dicens: introduc viros domum, & occide victimas. 373
45 Ego ſum Ioſeph frater veſter, &c. 130. 187
Ite in terram Chanaan, & tollite inde patrem, veſtrum, & cognationem.
48 Extendens manum dexteram poſuit ſuper caput Ephraim, &c. 186
Dictúmque eſt Seni: ecce filius tuus Ioſeph venit ad te. Qui confortatus ſedit in lecto. 404
49 Fiat Dan coluber in via, Ceraſtes in ſemita mordens vngulam, &c. 330
Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos: Vidit requiem quod eſſet bona, &c. 359
Non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui. 344
Simeon, & Leui fratres, vaſa iniquitatis, &c. 121

Ex Exodo.

Cap. 1. IMpeditioris, & tardioris linguæ ſum. 227
2 Adultúmque tradidit filiæ Pharaonis, quem illa adoptauit. 218
Conſpexit duos Hebræos rixantes, dixitque eis, &c. 187
3 Hæc dices filiis Iſrael: Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, &c. 23
Videns vidi afflictionem populi mei. 84
Educam vos de afflictione Ægypti in terram Chananæi, &c. 36
4 Quam cum miſiſſet in ſinum, protulit lepro ſam. 198
6 Ego Dominus, qui apparui Abraham, & Iſaac, & Iacob in Deo omnipotente, & nomen meum Adonai non indicaui eis, &c. 384
7 Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. 88. 235
Dixit ergo Moyſes: Vadam, & videbo viſionem hanc magnam. 247
9 Dominus dedit tonitrua, & grandinem. 30
11 Poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua vaſa argentea, &c. 108
12 Non comedetis ex eo crudum quid, nec aqua coctum. 195
Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus. 81.394
Et ſument de ſanguine eius, & ponent ſuper vtrumque poſtem. 53
Tenentes baculos in manibus. 296
In noctis medio percuſſit Dominus omne primogenitum. 406
13 Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, &c. 496.210
Circunduxit per viam deſerti, quæ eſt iuxta mare. 378
14 Tu autem eleua virgam, & extende manum tuam, &c. 286
Filij autem Iſrael perrexerunt per medium ſicci maris. 154
Et erat nubes tenebroſa, & illuminans noctem, ita vt ad ſe inuicem, &c. Cúmque extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus. 153.34
15 Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſrael carmen hoc Domino, &c. 290
Dixit inimicus: Perſequar; & comprehendam; diuidam ſpolia, &c. 306.316.328
Dominus quaſi vir pugnator &c. 126
Ingreſſi ſunt filij Iſrael per medium ſicci maris, erat aqua quaſi murus. 219
16 Veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus ::: factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix. &c. 428
Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis mane, & ſcatere cœpit vermibus. 40
Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum, &c. 316.339
17 Fecit Ioſue, vt locutus erat Moyſes, & pugnauit contra Amalech, &c. 36
Cum leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael, &c. 61.72.123
19 Ecce cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes denſiſſima. 310
Totus mons Sinai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus, &c. 99
Cauete, ne aſcendatis in montem, nec tangatis fines illius, &c. 128
20 Cunctus autem populus videbat voces, & lampades. 87.184
21 Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari non euelles eum, vt moriatur. 375
22 Reuerſus eſt Moyſes de monte portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua. ſcriptas ex vtraque parte & factas opere Dei. 389
23 Ecce ego mittam Angelum meum qui præcedat te, & cuſtodiat in via, &c. 23
Non ſuſcipias vocem mendacij; non ſequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententiæ, vt à vero deuies. 397
Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes. 298

24 Aſcende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta, &c. 166
Surrexerunt Moyſes, & Ioſue miniſter eius, 198
Miſitqoe inuenes de filiis Iſrael, & obtulerunt holocauſta, &c. 34
28 Facies & laminam auro puriſſimo, in qua ſculpes, &c. 87
29 Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te : : : quia noo dimittet. 24
31 Dedit Dominus Moyſi, completis huiuſcemodi ſermonibus, in monte Sinai duas tabulas, &c. 335
32 Hi dij tui Iſrael, qui eduxerunt te de Ægypto. 255
Tollite inaures aureas de vxorum, filiorum, filiarúmque veſtratum auribus, & afferte. 231
Moyſes arripiens vitulum, qnem fecerant, combuſſit vſque ad puluerem, &c. 53
Proiecit de manu tabulas, & confregit. 335
Occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum : : : conſecraſtis, &c. 344
Ponat vir gladium ſuper fœmur ſuum, ite & redite, de porta vſque in portam, &c. 325.366
Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti. 372
33 Mittam præcurſorem tuum Angelum, vt eiiciam Chananæum, &c. 291
Noui te ex nomine, & inueniſti gratiam. 297
Ioſue Filius Nun. 429
34 Scribe tibi verba hæc, & ſcripſit in tabulis verba fœderis decem. 335
35 Si quis habebat aurum, hyacinthum purpuram, &c. 366

Ex Leuitico.

Cap. 5. PRæcipe filiis Iſrael, vt eiiciant de caſtris omnem leproſum. 265
24 Accipies quoque ſimilam, coques ex ea duodecim panes, &c. 42.145
Præcipe filiis Iſrael, vt offerant tibi oleum de oliuis puriſſimum, &c. 146
26 Noo facietis vobis idolum, & ſculptile, &c. 237

Ex Numeris.

Cap. 2. MOyſes percutiens virgula bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ. 222
3 Aaron autem, & filios eius conſtituet ſuper cultum Sacerdotij...
5 Vir, cuius vxor errauerit : : : dormieritque cum altero viro : : : & non eſt inuenta in ſtupro: ſi ſpiritus Zelotypiæ concitauerit virum : : adducet eam. 375
9 Cúmque ablata fuiſſet nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiſcebantur, &c. 269
11 Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis, &c. 105
Det vobis Dominus carnes, & comedetis, non vno die, nec duobus : : : ſed vſque ad menſem. 116
12 Locuta eſt Maria, & Aaron contra Moyſem, &c. 322
13 Qui pergentes ingreſſi ſunt in domum mulieris meretricis. 190
Terra, quam luſtrauimus, deuorat habitatores ſuos : : : terra, quam calcauit pes tuus, erit poſſeſſio tua. 352
Mitte viros, qui conſiderent terram Chanaan, quam daturus ſum, &c. 368
Alij dicebant, nequaquam ad hunc populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt. 208
16 Tulit ergo Eleazar thuribula ærea, in quibus obtulerant hi, quos incendium deuorauit, & produxit ea in laminas. 77
Diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum, deuorauit illos. 356
Præcipe Eleazaro filio Aaron, Sacerdoti, vt tollat thuribula, quæ iacent in incendio. 369
20 Dixitque Dominus ad Moyſem & Aaron, quia non credidiſtis mihi, &c. 165
Quamobrem diuerte ab eo Iſrael. 200
21 Fecit Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno, quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur. 136
22 Videns Balach filius Sephor omnia, quæ fecerat Iſrael Amorrhæo : : : Miſit ergo numos ad Balaam, &c. 166
Et iratus eſt Deus : Stetitque Angelus Domini in via contra Balaam. 412
Et vidit Angelum ſtantem in via euaginato gladio. 275.412.422
Venit ergo Dominus ad Balaam nocte ; & ait ei; Si vocare te venerint, &c. 264
Caue ne aliud quam præcepero tibi loquaris : : : Nuoquid loqui potero aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo? 422
23 Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus; qua ratione deteſter, quem Dominus non deteſtatur? 322
Vade cum eis, ita dumtaxat, vt quod tibi præcepero facias. 258
De ſummis ſilicibus videbo eum, & de collibus conſiderabo illum. Quis dinumerare poſſet puluerem Iacob, &c. 191
24 Surrexitque Balaam, & reuerſus eſt in locum ſuum. 344
25 Arrepto pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitem in lupanar, &c. 444
Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt, &c. 145.106.192
26 A quo familia Ieſuitarum...
Prædixerat enim Dominus, qood omnes morerentur in ſolitudine : Nullúſque remanſit ex eis, &c. 261
27 Acceſſerunt autem filiæ Salphaad, atqoe dixerunt : : : Date nobis poſſeſſionem. 264
28 Quem ex his elegero, germinabit virga eius ::: ſequenti autem die, &c. 368
31 Cúmque pugnaſſent contra Madianitas, atque viciſſent, omnes mares occiderunt : : : & Reges eorum : Balaam quoque filium Beor, &c. 344
Separabis partem Domino ab iis, qui pugnauerunt, & fuerunt in bello, vnam animam de quingentis, &c. 86
Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ouium ſexcenta, &c. 331
34 Vidiſti eam oculis tuis, & tranſibis ad illam, mortuúſque eſt Moyſes ſeruus Domini. 278
35 Profectique de mari rubro, caſtrametati ſunt in deſerto Sin, &c. 293

Ex

Ex Deuteronomio.

Cap. 1. NOn accipies cuiuſquam perſonam in iudicio,quia Dei,&c. 138
Ioſue filius Nun miniſter tuus. 164
6 Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies. 332
Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. 408
7 Maledictus, qui dormit cum ſorore ſua,filia patris ſui. 27
10 Dominum Deum tuum timebis,& ei ſeruies,ipſi adhærebis. 238
Et nunc Iſraël Dominus Deus tuus, quid petit à te, niſi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules, &c. 241
15 Si vnus de fratribus tuis ad paupertatem deuenerit,non obdurabis cor tuum. 14
16 Non apparebis coram Deo vacuus. 111
20 Quis eſt homo, qui plantauit vineam, & necdum fecit eam eſſe communem, &c. 51
25 Memento quæ fecerit tibi Amalech in via,quando egrediebaris ex Ægypto, quomodo occurrerit tibi,& extremos agminis tui:: ceciderit, &c. 412
Quando habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit,&c. 6
27 Maledictus qui facit ſculptile:: & reſpondebit omnis populus, Amen. 391
Hi ſtabunt ad benedicendum Domino:: Simeon, Leui, Iudas, Iſſachar, Ioſeph, & Beniamin. 391
28 Benedictus tu in ciuitate,&c. ibid.
32 Conſtituit eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum, &c. 157
Peccauerunt ei, & non filij eius:: generatio praui,&c. 187
Laudate gentes populum eius. 399
33 Benedictus in latitudine Gad, quaſi leo requieuit,&c. 358
34 Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus Domini in terra Moab,&c. 167

Ex Ioſue.

Cap.2. ANima noſtra ſit pro vobis in mortem, ſi tamen non prodideris nos. 208
Dominus Deus veſter ipſe eſt Deus. 160
Appendit funiculum coccineum in feneſtra. 378
3 Ioſue de nocte conſurgens mouit caſtra, egredienteſque de Sethim,&c. 152
Populus per aream alueum tranſibat. 154
Vt ſciant,quòd ſicut cum Moyſe fui,ita & tecum. ibid.
Steterunt aquæ deſcendentes in loco vno, & ad inſtar montis,&c. 155.271
Quæ inferiores erant in mare ſolitudinis, quod nunc vocatur mortuum. 40
4 Populus autem aſcendit de Iordane. 154
5 Hodie abſtuli opprobrium Ægypti à vobis. 25
Cum eſſet Ioſue in agro Iericho, vidit virum ſtantem contra ſe, &c. 47
8 Tunc Ioſue ædificauit altare Domino:: Altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit. 402
10 Steterunt Sol & Luna. 425
Cumque adducti eſſent ad eum:: ait ad Principes exercitus:: ite, & ponite pedes ſuper colla Regum iſtorum, &c. 412
15 Caleb filio Iephone dedit partem in medio filiorum Iuda, ſicut præceperat ei Dominus. 371
18 Eligite de ſingulis tribubus ternos viros,vt mittam eos,& pergant,atque circumeant terram, & deſcribant eam. 395

Ex lib. Iudicum.

Cap.3. ET reuerſus de Galgalis, vbi erant idola, dixit ad Regem: verbum ſecretum habeo,&c. 311 325
4 Surge,hæc eſt enim dies, in qua tradidit Dominus Siſaram, &c. 73
Ibo quidem tecum, ſed in hac vice victoria non reputabitur tibi. 206
6 Feceratque Deus nocte illa, vt puſtulauerat,& fuit ſiccitas in ſolo vellere. 84
Si Dominus vobiſcum, cur apprehenderunt nos hæc omnia? Vbi ſunt mirabilia eius, &c. reſponditque ad eum Dominus: & ait: vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſraël. 399
Dominus tecum vir fortiſſime,vade in hac fortitudine. 50
7 Vidi ſomnium,& videbatur mihi, quaſi ſubcinericius panis,&c. 147
10 Peccauimus, redde tu nobis quidquid placet, &c. 144
13 Vir venit ad me habens vultum Angelicum. 207
Creuitque puer, & benedixit ei Dominus, cœpitque Spiritus Domini eſſe cum eo, &c. 399
14 Ecce examen apum erat in ore leonis, &c. 358
15 Aperuit Dominus molarem dentem in maxilla aſini &c. 19. 420
Et egreſſæ ſunt aquæ, quibus hauſtis refocillauit ſpiritum. 420
16 Veneruntque ad eam Principes Philiſthinorum, atque dixerunt, &c. 192
Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris, & clauum his circumligatum, &c. 51
Cumque moleſta eſſet ei,& per multos dies iugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens, &c. 166
Eruerunt oculos eius, & duxerunt eum Gazam, &c.
20 Miſerunt nuncios ad omnem Tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum eſt? 396

Ex lib. Ruth.

Cap.1. NOn aduerſeris mihi, vt relinquam te, &c. 414
2 Reddat tibi Dominus pro opere tuo. 362

Ex 1. Regum.

Cap.1. ET adorauerunt ibi Dominum, & orauit Anna, & ait: Exultauit cor meum. 147
2 Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum,&c. 210

Samuel autem miniſtrabat ante faciem Domini, &c. 171
Quicumque immolaſſet victimam, veniebat puer Sacerdotis, &c. 93
Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum: veruntamen, &c. 362
Heli autem erat ſenex valde, & audiuit omnia, quæ faciebant filij. &c. 361
3 Doeg Idumæus irruit in Sacerdotez, & trucidauit, &c. 278
4 Ceciderunt de Iſraël triginta millia peditum. & arca, &c. 131
Quis nos ſaluabit de manu Deorum ſublimium iſtorum. 374
5 Philiſthiim autem tulerunt arcam Dei, & aſportauerunt eam, &c. 9
Aggrauata eſt manus Domini ſuper Azotios, & percuſſit eos in ſecretiori, &c. 121
6 Arca erat vſque in die illa in agro Ioſue Bethſamitis; percuſſit autem, &c. 171
7 Venerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, &c. 131
Hauſerunt aquam, & effuderunt, &c. 85
8 Declinauerunt poſt auaritiam. 275
Omnia, quæ ſunt in corde tuo, indicabo tibi, & de aſinis. &c. 82
Rex erit ſuper nos, & erimus nos quoque ſicut omnes gentes, & iudicabit, &c. 306
Non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos. 207
Factum eſt cum ſenuiſſet Samuel, poſuit filios ſuos iudices, &c. 361 403
Tulitque Samuel lapidem vnum, & poſuit eum inter Maſphath, & inter Sen, & vocauit nomen loci illius, lapis adiutorij, &c. 399
10 Peruenit vſque ad Saul filium Cis. Quæſierunt ergo eum, &c. 141
Ecce abſconditus eſt domi. Cucurrerunt itaque & tulerunt eum inde. 162
12 Si autem non audieritis vocem Domini, ſed exaſperaueritis ſermones eius, erit manus eius, &c. 273
13 Quæſiuit ſibi Dominus virum iuxta cor ſuum, & præcepit ei Dominus, vt eſſet dux ſuper populum. 371
14 Ecce nos tranſimus ad viros iſtos, manete, donec veniamus ad vos, ſi autem dixerint, aſcendite, &c. 49 50
15 Et pepercit Saul, & omnis populus Agag. 362
16 Surge, & vnge eum, ipſe eſt enim. Tulit ergo Samuel cornu, &c 5
Erat autem adoleſcens rufus, & pulcher aſpectu. 26
Ne reſpicias vultum eius, neque altitudinem ſtaturæ, &c. 159
Miſitque Saul ad Iſai, dicens: Stet Dauid in conſpectu meo, inuenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocunque Spiritus Domini malus, &c. 164
Adduxit itaque Iſai ſeptem filios ſuos coram Samuele, &c. 174
Mittam te in Bethleem ad Iſai. Prouidi enim in filiis eius mihi Regem. 175
Tulit ergo Samuel cornu olei, & vnxit eum in medio fratrum eius, &c. ibid.
Adhuc reliquus eſt paruulus, & paſcit oues. 371
17 Procedebat vero mane, & veſpere, & ſtabat quadraginta diebus. 49
Ego venio ad te in nomine Domini exercituum Iſraël, &c. 257
Maledixit Philiſthæus Dauid in diis ſuis, dixitque ad Dauid. &c. 305
Non poſſum ſic incedere, quia vſum non habeo. 332
Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel vrſus &c. 95
Præualuitque Dauid aduerſus Philiſthæum. 117
18 Percuſſit Saul mille, & Dauid decem millia. Iratus eſt autem Saul, &c. 234.429
19 Miſit Saul lictores, vt caperent Dauid, qui cum vidiſſent cuneum prophetarum, &c. 67
Miſit appatitores, qui caperent Dauid, & reſponſum eſt, quod ægrotaret. Ruſuſque miſit, &c. 192
Miſit ſatellites ſuos in domum Dauid, vt cuſtodirent eum, & interficerent mane, &c. 192. 193
20 Fac ergo miſericordiam in ſeruum tuum, quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire feciſti. 207
Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia miſit hodie te in occurſum meum, &c. 116
21 Surrexit itaque Dauid, & fugit in die illa à facie Saul. 279
23 Ecce Philiſthiim oppugnant Ceilam, & diripiunt eam. Conſuluit Dauid, &c. 299
24 Surrexitque Dauid poſt eum, & egreſſus de ſpelunca clamauit, &c. 117
Dixit Saul: Nunquid vox hæc tua eſt fili mi Dauid, & leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit, &c. 360.129.130
Poſt hæc percuſſit cor ſuum Dauid, eò quòd abſcidiſſet oram clamidis. 323.401
25 Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonſoribus, &c. 295
In die bona venimus. Quodcumque inuenerit manus tua, da ſeruis tuis. 146
26 Tulit igitur Dauid haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, &c. 206
28 Quid interrogas me, cum Dominus receſſerit à te: & tranſierit ad æmulum tuum, &c. 119
Cras tu, & filij tui eritis mecum. 178

Ex 2. Regum.

Cap. 4. ET percutientes interfecerunt eum, ſublatoque capite eius, abierunt, &c 203
5 Conſuluit autem Dauid Dominum, ſi aſcendam contra Philiſthæos, &c. 169
Cum audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, &c. 73
6 Extendit Oza manus ad arcam Dei, & tenuit eam, &c. 249
11 Arca Dei, & Iſraël, & Iuda habitant in papilionibus, & dominus meus Ioab, & ſerui Domini mei ſuper faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam? &c. 320
Præualuerunt aduerſus nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum; nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus vſque ad portam ciuitatis. Et direxerunt iacula:: quin etiam ſeruus tuus Vrias, &c. 193
12 Ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam vxores tuas in oculis tuis, &c. 50
Pauper nil habebat omnino præter ouem vnam, quam emerat, &c. 53

13 Quin potius loqoere ad Regem, & oon negauit me tibi. 27
14 Nati ſunt Abſalon filij tres, & filia vna. 161
Sicut Abſalon, non erat vir pulcher in omni Iſraël à veſtigio pedis, &c. 229
15 Egreſſus eſt ergo Rex, & omnis Iſraël pedibus ſuis. 294
Si veneris mecum, eris mihi oneri. *Si autem in ciuitatem reuerraris, & dixeris Abſalon, &c. 296
Infatua, quæſo Domine, conſilia Achitophel. 358
16 Ait Rex Sibæ, tua ſunt omnia, quæ fuerunt Miphiboſeph. 115
Et ecce egrediebatur inde vir :: oomine Semei :: & maledicebat, &c. omnis aotem populus, & vniuerſi bellatores à dextro, & ſiniſtro latere Regis incedebant. 400
17 Hoc mihi videtur rectum eſſe conſilium. Congregetur ad te vniuerſus, &c. 27
Dixit ergo Achitophel ad Abſalon: Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar, &c. 265
18 Accidit autem vt occureret Abſalon ſeruis Dauid ſedens mulo. Cumque ingreſſus fuiſſet mulus, &c. 288
Porro Abſalon erexerat ſibi titulum, &c. 161
19 Fac quod placitum eſt tibi :: tu poſuiſti me ſeruum tuum iotet conuiuas, &c. 111
Surrexit ergo Rex, & ſedit in porta, & omni populo nuntiatum eſt. 51
Quot ſunt dies vitæ meæ vt aſcendam cum Rege in Ieruſalem, octogenarius ſum, &c. 72
23 Hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem :: & attulerunt ad Dauid, at ille ooloit bibere, ſed libauit eam Domino. 393 431
24 Nequaquam vt vis, ſed emam pretio à te, & non offeram Deo meo holocauſta gratuita, &c. 366
Et mortui ſunt ex populo à Dan vſque ad Berſabe ſeptuaginta millia virorum. 50
Et ædificauit ibi Dauid altare Domino, & obtulit holocauſta, & pacifica, &c. 242
Dixitque Dauid ad Dominum, com videret Angelum cædentem populum, ego ſum qui peccaui, &c. 244

Ex 3. Regum.

Cap. 2. EGo ingredior viam vniuerſæ terræ. 150
10 Audita fama Salomonis in nomine Domini venit. 296
11 Apprehendens Abias pallium ſuum, quo opertus erat, ſcidit, &c. 48
12 Pater meus poſuit ſuper vos iugum grande. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus. 45
13 Cumque audiſſet Rex ſermonem hominis Dei, extendit manum ſuam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit, &c. 244
Inuenit eum leo, & occidit, & erat cadauer eius proiectum in itinere; aſinus autem ſtabat iuxta illum, & leo, &c. 130
14 Nomen autem matris eius Naamæ, &c. 60
17 Da mihi filium tuum. Tulit eum de ſinu eius, & portaoit in cœnaculum, &c. 16
Hydria farinæ non deficiet, oec lecythus olei minuetur. 101 316
Viuit Dominus Deus Iſraël, in cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros, &c. 274
En colligo duo ligna, vt faciam illum mihi. 135
Viuit Dominus Deus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus, &c. 108
Mihi primo fac de ipſa farinula ſubcinericiū panem paruulum :: Hydria farinæ non deficiet. 37. 201
Corui quoque deferebant & panem, & carnes mane. 324
18 Vocauit Achab Abdiam diſpenſatorem domus ſuæ. Abdias autem, &c. 265. 324
20 Deus mootium eſt Dominus, & oon eſt Deus vallium. 316
Vir quidam de filiis prophetarum dixit ad ſocium ſuum in ſermooe Domini: Percute me, &c. 8. 287. 422
21 Achab ipſe ſcidit veſtimenta ſua & operuit cilicio, &c. 197
Dormiuitque Salomon cum patribus ſuis, & ſepultos eſt in ciuitate Dauid. 411
22 Rex Iſraël, & Ioſaphath Rex Iuda ſedebant vnuſquiſque in ſolio ſuo veſtiti cultu Regio, &c. 196. 197
Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem à dextris, & ſiniſtris, ait Dominus: Quis decipiet Achab Regem, &c. 129
Dixit Rex Iſraël ad Ioſaphath: ſume arma, & ingredere prælium, & induere veſtibus tuis, &c. 46. 196
Vir autem quidam tetendit arcum, in iocertum ſagittam dirigens, & caſu percuſſit Regem, &c. 251
Tranſierunt igitur tres anni abſque bello inter Syriam, & Iſraël. Dixitque Rex Iſraël ad ſeruos ſuos: Ignoratis, quod noſtra ſit Ramoth, &c. 38.

Ex 4. Regum.

Cap. 1. DEſcendit ergo ignis de cœlo, & deuorauit illum. 289
2 Tulit Elias pallium ſuum, & inuoluit illod, & percuſſit aquas, &c. 152. 155. 234
Ecce currus igneus, equi ignei diuiſerunt vtrumque, aſcendit Elias, &c. 152. 155
Leuauit pallium Eliæ, qund ceciderat. 238
3 Adducite mihi pſaltem. 251
4 Venit vir de Baal Saliſa deferens viro Dei panes primitiarum :: ille dixit, da populo, &c. 201
Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meom in manu tua. 179
Pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua, &c. 24
Surge ad prædam Moab, &c. 251
6 Cras modius ſimilæ vno ſtatere erit, &c. 69
Cum audiſſet Rex ſcidit veſtimenta ſua, & tranſibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, &c. 268
Accidit autem, vt cum vnus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum, &c. 367
Facta eſt fames magna io Samaria, & tandiu obſeſſa eſt, donec, &c. 298
Cum audiſſet Rex, ſcidit veſtimeota ſua :: Hæc faciat mihi Deos, &c. 304
Ecce mons pleous equorum. 17
11 Athalia vero mater Ochoziæ videns mortuum filium ſuum, ſurrexit, &c. 177
13 Quidam ſepelientes hominem viderunt la-

ttunculos, & proiecerunt cadauer in ſepulchro Eliſæi, &c. 15. 64
Affer arcum, & ſagittas, cumque attuliſſet arcum, & ſagittas dixit ad Regem, &c. 251
16 Tunc aſcendit Raſin Rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ Rex Iſraël in Ieruſalem ad præliandum, cumque obſiderent Achaz, non valuerunt ſuperare eum. 399. 400
19 Dies tribulationis, & blaſphemiæ. 24
Venit Angelus Domini, & percuſſit caſtris Aſſyriorum, &c. 32
Scidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco. 295
20 Præcipe domui tuæ, morieris enim. 178
In diebus illis ægrotauit Ezechias vſque ad mortem. 404
24 Egreſſuſque eſt Rex Ioachin Rex Iuda ad Regem Babylonis. 200. 79
25 Fugit itaque Sedecias per viam, quæ ducit ad campeſtria, &c. 201
Duxerunt ad Regem Babylonis :: qui locutus eſt cum eo iudicium. 412

Ex 1. Paralip.

Cap. 11. PVgnauerunt aduerſus Roboam & Ieroboam cunctis diebus. 45
Iſti ſunt qui tranſierunt Iordanem menſe primo, quando inundare, &c. 179
14 Fugerunt filij Iſraël, & tradidit eos Dominus in manus, &c. 45
15 In tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem, &c. 332
16 Quia habuiſti fiduciam in Rege Syriæ, & non in Domino, &c. 332
21 Tabernaculum autem Domini, quod fecerat Moyſes in deſerto, & altare holocauſtorum ea tempeſtate erat in excelſo Gabaon, &c. 241
Miſit igitur Dominus peſtilentiam in Iſraël, & ceciderunt de Iſraël, &c.
24 Ego totis viribus meis præparaui impenſas. 123
29 Mortuus eſt in ſenectute bona. 147
Tua eſt, Domine, magnificentia ::: Tua ſunt omnia & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. 373

Ex 2. Paralip.

Cap 9. MAgnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes Reges. 147
Dormiuit cum patribus ſuis, &c. 147
13 Noſter Dominus Deus eſt, quem non reliquimus; Sacerdoteſque, qui miniſtrant Domino, de filiis Aaron, &c. 211
17 Fuit Dominus cum Ioſaphat, quia ambulauit in viis Dauid, &c. 213
22 Ipſe ingreſſus eſt per vias Achab, mater enim eius impulit eum. 171
26 Iratus Ozias, & tenens manu thuribulum, vt adoleret, &c. 76
29 Salomonem filium meum vnum elegit Deus adhuc puerum :: Ego autem totis viribus meis paraui impenſas. 123

Ex 1. Æſdra.

Cap. 3. SVrrexit Ioſue Filius Ioſedech, & fratres eius Sacerdotes :: & ædificauerunt altare Dei, &c. 427

7 In me inclinauit miſericordiam ſuam, coram Rege, &c. 201

Ex 2. Æſdra.

Cap. 5. ADde autem illa, quæ præceperat mihi Rex, vt eſſem dux in terra Iuda, ego & pueri mei annonas, quæ iudicibus debebantur, non comedimus, &c. 182

Ex 4 Æſdra.

Cap. 7. QVoniam repoſita eſt gloria altiſſimi protegere eos, qui tarde conuerſati ſunt, nos autem peſſimis, &c. 312

Ex lib. Eſther.

Cap. 1. INterrogauit ſapientes, qui ex more Regio ſemper eam adorant. 201
2 Cum multæ puellæ virgines adducerentur :: Eſther quoque inter cæteras puellas tradita eſt, vt ſeruaretur in numero fœminarum. Quæ placuit, &c. 451
5 Induta eſt regalibus veſtimentis. 305
5 At illa reſpondit, ſi Regi placet, obſecro, vt venias, &c. 32
6 Tulit itaque Aman Stolam, & equum, indutumque Mardochæum, &c. 58
10 Paruus fons, qui creuit in fluuium, in ſolemque conuerſus eſt. 153. 261
14 Tribue ſermonem compoſitum in ore meo, in conſpectu Leonis. 32
15 Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis, ac nitentibus oculis, &c. 58

Ex Iudith.

Cap. 2. FActum eſt verbum in domo Nabuchodonoſor Regis Aſſyriorum, vt defenderet ſe. 299
6 Indignans Holofernes vehementer dixit ad Achior :: gladius militiæ meæ tranſiet per latera tua, &c. 305
9 Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me. 28
Qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum. 29
10 Lauit corpus ſuum, & vnxit ſe myrto, & induit ſe, &c. 105. 334
Cumque intraſſet ante faciem eius, ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holofernes. 206
Impoſuit Abræ ſuæ aſcopam vini, & panes, & caſeum. 52
11 Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne :: bona eſt promiſſio tua, &c. 29
12 Et factum eſt in quarto die Holofernes fecit cœnam ſeruis ſuis, &c. 28. 378
Et manducauit, & bibit coram ipſo ea, quæ parauerat illi ancilla eius. 378
13 Proferens de pera caput Holofernis Principis militiæ, oſtendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis, &c. 203

Ex Tobia.

Cap. 5. EGreſſus Tobias inuenit iuuenem ſplendidum, ſtantem, præcinctum, &c. 241. 319
8 Domine Deus Patrum noſtrorum: Tu feciſti Adam de limo terræ, dediſtique ei adiutorium

rium Eνam, &c. 193
12 Quando orabas cum lacbrymis, & ſepeliebas mortuos, &c. 73

Ex lib. Iob.

Cap. 1. VIr erat in terra Hus, &c. 35. & 60
Erat vir ille magnus inter orientales. 265. 271.
Ecce vniuerſa, quæ babet, in manu tua ſunt, 73. 74. 271
Mittens ad eos Iob ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculo offerebat holocauſta. 75 252. 425
Nati ſunt ei ſeptem filij, & tres filiæ. 71. 148
Scidit veſtimenta ſua, & tonſo capite, &c. 276
Quòd non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex, &c. 29
Filiis tuis, filiabuſque veſcentibus, & bibentibus vinum, &c. 293
Sit nomen Domini benedictum. 75
Fuit poſſeſſio, &c. 22
2 Conſideraſti ſeruum meum Iob vir ſimplex, &c. 66. 87
Ecce in manu tua eſt, verum tamen animam illius ſerua. 73. 74. 276. 87
Egreſſus Satã à facie Domini percuſſit Iob, &c. 10
Sic faciebat Iob cunctis diebus. 425
5 Cum ſe mouerit ad quærendum panem, nouit, quòd paratus ſit in manu eius tenebrarum dies. 33
Beatus homo, qui corripitur à Deo, &c. 341
10 Manus tuæ fecerunt me. 96
12 Deridetur iuſti ſimplicitas. 66
13 Et ipſe erit ſaluator meus. 309
15 Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum ſicut Regem. 47. 199
Sonitus terroris ſemper in auribus illius, & cum pax ſit ſemper inſidias ſuſpicatur, &c. 243
17 Pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet contra me. 43
Oculi filiorum eius deficient. 68
Poſt tenebras ſpero lucem. 89
18 Arctabuntur greſſus virtutis eius, & precipitabit eum conſilium, &c. 252
Non celebretur nomen eius in plateis. 15
38 Quis demiſit lapidem angularem eius? Cum me laudarent ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei. 421
19 Derelicta ſunt tantummodo labia mea. 322
Cum ſederem quaſi Rex circunſtante exercitu. 307
Fugite ergo à facie gladij. 178
Quis mihi tribuat vt ſcribantur ſermones mei, &c. 222
20 Diuitias, quas deuorauit, euomet. 57
Cum ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit. 329
24 Sicut ſummitates ſpicarum conterentur. 136
25 Poteſtas, & terror apud eum eſt, qui facit concordiam in ſublimibus. 315
28 Quando ponebat pluuiis legem, & viam procellis ſonantibus. 282
Omne pretioſum videt oculus eius, profunda quoque fluuiorum ſcrutatus eſt. 196
29 Petra fundebat mihi riuos olei. 227
33 Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſuper homines, & dormiunt in lecto, &c 110
Increpabat quoque per dolorem in lectulo, & omnia oſſa eius marceſcere facit, &c. 307
34 Qui regnare facit hypocritam. 167
39 Pulli eius lambunt ſanguinem, & vbicunque cadauer fuerit, ſtatim adeſt. 141
Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila? 176
40 An extrahere poteris Leuiatan hamo? 104
Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſeruum ſempiternum. 551
41 Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus :: membra carnium eius cohærentia ſibi :: cum apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non poterit :: reputauit enim quaſi paleas ferrum. 403

Ex Pſalmis.

Pſalm. 1. IN cathedra peſtilentiæ non ſedit. 160
Beatus vir, qui non abijt in conſilio impiorum :: & erit tanquam lignum, &c. 533. 183.
2 Tanquam vas figuli confringes eos. 185
Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt, &c. 122
10 Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis, & ſulphur, &c. 204
Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt ſagittas, &c. 115
13 Ibi trepidauerũt, timore, vbi non erat timor. 199
16 Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam. 302
Sicut lætantium omnium. 39
17 Deus præcinxit me virtute, qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum. 50
18 Exultauit vt gigas, &c. 318
In omnem terram exiuit ſonus eorum. 76
9 Memor ſit omnis ſacrificij tui, & holocauſtum tuum pingue fiat. 414
22 Paraſti in conſpectu meo mẽſam aduerſus eos, &c. 182. 399. 400
23 Attollite portas principes veſtras, &c...
24 Firmamentum Dominus timentibus eum. 355
26 Legem pone mihi Domine in via tua. 183
28 Vox Domini intercidentis flammam ignis. 310
Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſtatis intonuit, &c. 252
30 Perfeciſti eis qui ſperant in te in conſpectu filiorum hominum. Abſcondes eos in abſcondito faciei. 276
31 Quoniam tacui inueterauerunt oſſa mea.
33 Accedite ad eum, & illuminamini. 101. 212
Venite filij audite me, timorem Domini docebo vos. 240
34 Iudica Domine nocentes me, impugna impugnantes me. 193
36 Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius, &c. 222
Vidi impium ſuperexaltatum, &c. 6
37 Curuatus ſum vſque in finem. 62
Excelſus Dominus, & humilia reſpicit, & alta à longe cognoſcit. 285
39 Sacrificium, & oblationem noluiſti :: holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti. Tunc dixi: Ecce venio. 394
40 Beatus vir, qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, &c, 181
44 Proſpere procede, & regna. 400. 236
Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere, &c. 18
Accingere gladio tuo ſuper fœmur tuum, &c. 64. 400

Propter

Propter veritatem,& manſuetudinem. 64.400
Speeie tua , & pulehntudine tua,&c. 159
Eructauit cor meum verbum bonum. 391
47 Iudica me Deus & diſcetoz cauſam , &c. 334
49 Meus eſt orbis terrarum, pulchritudo agri me-
eum eſt. 35
51 Propterea Deus deſtruet te in finem :: videbunt
iuſti , & timebunt,&c. 190
54 Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ , & vo-
labo,& requieſcam ? 284
57 Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam pecca-
torum. 44
59 Moab olla ſpei meæ. 98
60 Deduxiſti me,quia factus es ſpes mea. 208
61 Rapinas nolite concupiſcere. 14
65 Holocauſta medullata offeram tibi. 415
67 Diſſipa gentes,quæ bella volunt. 67
Aſcendiſti io altum,cepiſti captiuitatem. 102
68 Ne me demergat tempeſtas aquæ. 40
70 Quia non cognoui literaturam,&c. 58
Introibo in potentias Domini. 146
71 Deus iudieium tuum Regi da, &c. 62
Sit nomen eius benedictum in ſæcula , ante ſo-
lem , &c. 161
75 Factus eſt in paee locus eius. 401
77 Audiuit Dominus,& ſpreuit , & ad nihilum re-
degit , &c. 217
Mandauit oubibus deſuper , & pluit illis manna,
&c. 55. 383
84 Miſericordia , & veritas obuiauerunt ſibi.
64
85 Tu Domine Deus miſerator,& miſericors. 64
Poſuiſti ſæculum noſtrum in illuminatiooe. 2
88 Vſquequo Domine auertis in finem, exardeſcet
ſicut ignis ira tua? 108
92 Eleuauerunt flumina fluctus ſuos à vocibus
aquarum multarum. 219
Domious regnauit , decorem indutus eſt. 107
Mirabiles elationes maris , mirabilis in altis Do-
minus. 151
95 Annuociate inter gentes gloriam eius, &c. 106
101 Dies mei ſicut vmbra declinauerunt 405
103 Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani,&c.
76
Hoc mare magnum , & ſpatioſum manibus.
167
104 In ſeruum venundatus eſt Ioſeph : eloquium
Domini inflammauit , &c. 121
113 Quid eſt tibi mare , quod fugiſti , & tu Iorda-
nis , &c. 121. 40. 227
Simulacra gentium argentum , & aurum :: os
babent , & non loquentur,&c. 397
115 Pretioſa in cooſpectu Domini mors Saoctorum
eius. 334
117 Bonum eſt confidere in Domino , quàm con-
fidere in homine. 110
118 Bonum mihi,quia humiliaſti me. 404
A fructu frumenti , vini , & olei multiplicati
ſunt. 104
Reuela oculos meos , & conſiderabo opera tua,
&c. 183
Defecerunt oculi mei in eloquium tuum , &c.
303
Clamaui in toto corde meo :: iuſtificationes tuas
requiram. 378
Pax multa diligentibus nomeo tuum , & non eſt
illis ſcaodalum ; expectabam ſalutare tuum
Domine. 390
127 Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu
menſæ tuæ. 303
Beati omnes , qui timent Dominum. 240
Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus
tuæ. 90. 106
Labores manuum tuarum , quia manducabis,
&c. 39
135 Qui facit luminaria magna, quoniam in æter-
num , &c. 165
136 Super flumina Babyloois illic ſedimus , & fle-
uimus :: quia illic interrogauerunt nos :: ver-
ba cantiooum. 395
Si oblitus fuero tui Ieruſalem , obliuioni detur
dextera , &c. 337
140 Singulariter ſum ego , donec tranſeam. 207
143 Filiæ eorum compoſitæ , circumornatæ , vt ſi-
militudo templi. 197

Ex Prouerbijs.

Cap.4. IVſtorum ſemita quaſi lux ſplendens pro-
cedit , & creſcit. 25
5 Longè fac ab ea domum tuam. 191
7 Eece occurrit illi mulier ornatu meretricio , pa-
rata ad decipiendas animas, &c. 196. 204
Intexui funibus lectulum meum , ſtraui tapeti-
bus, &c. 39
8 Ab æterno ordinata ſum , & ex antiquis ante-
quam terra fieret. 77
9 Sapientia ædificauit ſibi domum :: & propoſuit
menſam , &c. 104. 558
Excidit columnas ſeptem. 382
14 Ambulans recto itinere, & timens Deum,deſpi-
citur. 66
16 In hilaritate vultus Regis vita, & clementia eius
quaſi imber ſerotinus. 159
17 Munera de ſinu impius accipit , vt peruertat ſe-
mitas iudicij. 298
18 Turris fortiſſima nomen Domini , ipſam currit
iuſtus , &c. 161
20 Miſericordia & veritas cuſtodiunt Reges.
129
24 Vir ſapiens fortis eſt , &c...
26 Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercu-
rij ita , &c. 175
29 Seruus verbis non poteſt erudiri. 213
30 Tria ſunt difficilia mihi , quartum penitus igno-
ro,&c. 239. 286
Stellio manibus nititur , & moratur in domibus
Regum. 300
Verba congregantis , filij vomentis , viſio,quam
locutus eſt vir , cum quo eſt Deus,&c. 56
Regem locuſta non habet. 308
31 Mulierem fortem quis inueniet , &c. 143
Noli Regibus ô Lamuel , ooli Regibus dare vi-
oum,quia oullum ſecretum, &c. 178

Ex Eccleſiaſte.

Cap.7. COacernaui mihi argentum , & aurum
& ſubſtaotias Regum.. 35
3 Omnia tempus habent , & ſuis ſpatiis tranſeunt
vniuerſa. 6
7 In die bona fruere bonis. 146
Melius eſt nomen bonum , quàm vnguenta pre-
tioſa. 313
Ne temere quid loquaris, neque cor tuum ſit ve-
lox , &c. 262
10 Væ tibi terra , cuius Rex puer eſt,& cuius prin-
cipes mane comedunt. 39

11 Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas. 372

Ex Canticis Cant.

Cap.1. INdica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, &c. 101.203.363
Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol. 139
O pulcherrima mulierum, regredere & abi poſt veſtigia, &c. 184
Trahe me poſt te, curremus in odorem, &c. 43
Oleum effuſum nomen tuum, &c. 227.244
Oſculetur me oſculo oris ſui, &c. 244.246
2 Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. 314
En dilectus meus loquitur mihi, ſurge, propera amica mea. 87
Ecce iſte venit ſaliens in montibus. 121.180. 391
3 En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt, &c. 17.39
Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis libani, columnas, &c. 338.43
Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem, &c. 4.43.210
Inueni quem diligit anima mea, tenui eum. 181. 235.426
Surgam, & circuibo ciuitatem; per vicos, & plateas quæram, &c. 145. 102. 203. 299. 426
Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum? 140. 195.377.390
4 Veni de Libano ſponſa, veni coronaberis de capite Amana, &c. 157
Dentes tui ſicut greges tonſarum quæ aſcenderunt de lauacro omnes gemellis, &c. 25.154. 173
Surge Aquilo, & veni Auſter, perfla hortum. 74
Odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata. 65
5 Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem, percuſſerunt me, &c. 212.381
Caput eius aurum optimum. 356
Quò abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum, quò declinauit? 235
Vox turturis audita eſt in terra noſtra. 80
Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus meæ diſtillauerunt myrrham. 81
Ego dormio, & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulſantis. 120
6 Terribilis vt caſtrorum acies ordinata. 245
Pulchra es amica mea, ſuauis, & decora ſicut Ieruſalem, terribilis, &c. 76
Quæ eſt iſta, quæ progreditur, &c. 77.86
Quæſiui, & non inueni illum ::: inuenerunt me cuſtodes. 102
Vna eſt columba mea. 148
8 Ego murus, & vbera mea turres. 244
Si murus eſt, ædificemus ſuper eam propugnacula argentea. 246
Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, &c. 93
Fortis vt mors dilectio. 134
Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, &c. 86.285

Ex Sapientia.

Cap.1. SPiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc, quod continet, &c. 13
2 Coronemus nos roſis antequam marceſcant, nullum pratum ſit, &c. 26
Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. 309
4 Senectus enim venerabilis eſt; non diuturna, &c. 65
5 Nos nati continuo deſiuimus eſſe. 6
6 Horrende, & cito apparebit vobis: quoniam iudicium duriſſimum in his, qui præſunt, fiet. 413
8 Attingit ergo à fine vſque ad finem fortiter, &c. 273
16 Angelorum eſcâ nutriuiſti populum tuum. 411
17 Cum ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis, &c. 241
18 Abſconsè ſacrificant iuſti pueri, &c. 49
Sicut enim læſiſti aduerſarios, ſic nos prouocans, &c. 218
Dum quietum ſilentium tenerent omnia, & nox &c. 281

Ex Eccleſiaſtico.

Cap.2. SVſtine ſuſtentationes Dei, coniungere Deo, &c. 69
7 Noli quærere fieri iudex, niſi valeas, &c. 174
10 Nil eſt iniquius, quam amare pecuniam, hic enim & animam, &c. 363
11 Eſt homo laborans, & feſtinans, & dolens impius, & tanto magis non abundat, &c. 147
20 Xenia, & dona excæcant, &c. 271
Datus inſipientis inutilis eſt tibi. 384
23 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur, &c. 125
24 Quaſi plantanus exaltata ſum iuxta aquas. 140
Ego ex ore altiſſimi prodiui primogenita ante omnem creaturam, &c. 257
39 Obaudite diuini fructus, &c. 365
45 Dilectus Deo & hominibus Moyſes, 154
46 Fortis in bello Ieſus Naue, &c 160
51 Inuocaui Dominum patrem Domini mei, vt non derelinquat me, &c. 194

Ex Iſaia.

Cap.1. VIſio Iſaiæ filij Amos, quam vidit ſuper Iudam, & Ieruſalem diebus Oziæ. 355
Audite cœli, auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt: filios enutriui, &c. 325. 114.412.417
Principes tui infideles, ſocij furum, &c. 270.409. 274 264
Erit fortitudo veſtra, vt fauilla ſtupæ, &c. 287
Incenſum abominatio mihi eſt, &c. ...
Væ genti peccatrici ſemini nequam. 412.417
2 Abſcondere in foſſa, humo à facie Domini. 236
Conflabunt gladios ſuos in vomeres, &c. 204. 390
3 Dominus exercituum auferet à Ieruſalem, & Iuda validum, &c. 237.245
Erit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine, &c. 285

Eleuatæ ſunt filiæ Sion & ambulauerunt exerto collo. 83
Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, &c. 114
4 Et apprehendent ſeptem mulieres virum vnum in die illa dicentes, panem noſtrum,&c. 285
5 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, &c. 276
6 Primo tempore alleuiata eſt terra Zabolon. 22
Sex alæ vni, & ſex alæ alteri, duabus velabant faciem eius,& duabus velabant pedes. 384
7 Ad extremum aquæ ductus piſcinæ ſuperioris in agro fullonis. 154
Egredere in occurſum Achaz, tu, & qui derelictus eſt, &c. 155 225
8 Congregamini populi mei, & audite vniuerſæ procul terræ, &c. 252
Auferetur fortitudo Damaſci. 78 556
Antequam ſciat puer vocare patrem,&c 78.357
9 Paruulus enim natus eſt nobis, &c. 12.98.233. 415
Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam. 37
11 Habitabit lupus cum agno,& pardus,&c. 382
Et deſolabit Dominus linguam maris. 355
Egredietur virga de radice Ieſſe, &c. 158
Delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis,&c. 322
Et puer paruulus minabit eos. 382
12 Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. 62
14 Ponam ſedem meam ad Aquilonem. 315
Tu autem proiectus es de ſepulchro tuo quaſi ſtirps inutilis, &c. 326
Quomodo cecidiſti Lucifer,&c. 254
Super aſtra exaltabo ſolium meum, ſimilis ero, &c. 166
Contriuit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, &c. 290
16 Venter meus ad Moab quaſi cithara,&c 245
19 In die illa erit altare Domini : : Clamabunt ad Dominum à facie tribulantis,& mittet eis Saluatorem. 378
20 In tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij Amos,dicens : vade,& ſolue ſaccum, 31
Væ coronæ ſuperbiæ,ebriis Ephraim. 275
21 Pone mulam, contemplare in ſpecula, &c. 72
27 Sic facti ſumus à facie tua Domine,concepimus, & quaſi parturiuimus,&c. 340.424
Vrbs fortitudinis noſtræ Sion Saluator ponetur in ea murus. 161
28 Vt faciat opus ſuum,alienum opus eius : vt operetur opus ſuum,&c. 26.185
Quem docebit hanc ſcientiam ? : ablactatos à lacte,auulſos ab vberibus. 122
30 Ecce nomen Domini venit à longinquo,&c. 24
32 Princeps ea, quæ ſunt digna Principe cogitabit, 125
Obſtupeſcite opulentæ, &c. 197
Erit opus iuſtitiæ pax,&c. 254
33 Qui proiicit auaritiam ex calumnia,iſte in excelſis habitat : : Regem in decore ſuo videbunt oculi eius cernent terram de longe. 107 321
Oculi tui videbunt Ieruſalem habitationem opulentam :: quia ſolummodo ibi magnificatus eſt Dominus. 161
Panis ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt. Regem in decore,&c. 236.418
Qui ambulat in iuſtitiis, & loquitur veritatem, &c. 54
35 Deus ipſe veniet,& ſaluabit nos. 307.309
37 Cum adoraret in templo Neroch, filij eius percuſſerunt eum. 169
38 Ecce ego reuerti faciam vmbram linearum per quas deſcenderat in horologio,&c. 318
Sicut pullus hirundinis, ſic clamabo : meditabor, vt columba 474
42 Calamum quaſſatum non confringet,&c. 82
43 Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini, noua quoque ego facio. 428
Educ foras populum cæcum, & oculos habentem, &c. 214
Noli timere,quia redemi te, & vocaui te nomine tuo,&c. 180
45 Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius, &c. 6
Ipſe ædificabit ciuitatem meam. 234
Rorate cœli deſuper, & nubes pluant iuſtum : aperiatur terra,& germinet Saluatorem. 383
46 Onera veſtra graui pondere vſque ad laſſitudinem contabuerunt,&c. 232
Conſilium meum ſtabit : : vocans ab Oriente auem,& de terra longinqua virum voluntatis meæ. 396
47 Deſcende,ſede in puluere virgo filia Babylonis, &c. 230
49 Erunt reges nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ. 373
50 Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammas,ambulate in lumine ignis veſtri, &c. 252
53 Reuelabit Dominus brachium ſanctum ſuum, &c. 336
55 Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur,&c. 55
56 Omnes beſtiæ agri venite ad deuorandum. ibid.
Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis. 54
Et diligant nomen eius,&c. 203
60 Super te autem orietur Dominus,& gloria eius in te videbitur,&c. 234
Mammilla Regum lactaberis. 372
Qui ſunt iſti,qui vt nubes volant? 431
64 Facti ſumus, vt immundi omnes nos, & quaſi pannus,&c. 245
65 Tota die expandi manus meas ad populum non credentem. 283
66 Ecce ego declinabo ſuper eam, quaſi flumen pacis,&c. 261

Ex Jeremia.

Cap. 1. VErba Ieremiæ filij Helciæ de Sacerdotibus,qui fuerunt,&c. 418
Ego dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, &c. 21.161
2 Audiens audiui Ephraim tranſmigrantem. 184
Ipſi,& Reges eorum,Principes, & Sacerdotes,& Prophetæ eorum,dicentes ligno : Pater meus es tu, &c. 398
3 Vide vias tuas in conualle, ſcito, quid feceris. 61
5 Percuſſit eos leo de ſylua,&c. 168
12 Reliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meam,facta eſt,&c. 185
13 Ego implebo omnes habitatores terræ huius,& Reges,qui ſedent,&c. 270
24 Calathus vnus ficus bonas habebat nimis, &c. 248

38 Audiuit

38 Audiuit autem Abdemelech æthiops vir eunuchus, qui erat in domo Regis, quod miſiſſent Ieremiam in lacum, &c. 122.318
50 Calix aureus Babylon in manu Domini inebrians, &c. 125. 231
51 Egredimini de medio eius popule meus, &c. 49
Erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, &c. 52

Ex Threnis.

Cap.2. PLauſerunt ſuper te manus omnes tranſeuntes per viam: ſibilauerunt, & mouerunt caput ſuum, &c. 258
Repulit Dominus altare ſuum: maledixit ſanctificationi ſuæ, tradidit in manus, &c. 320
Conſurge, lauda in nocte in principio vigiliarum; effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, &c. 413
3 Bonum eſt viro, cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua; ſedebit ſolitarius, &c. 3

Ex Baruch.

Cap.4. CIrcunſpice Ieroſalem ad orientem, & vide iucunditatem à Deo tibi venientem. Ecce enim veniunt filiis tuis, quos dimiſiſti, &c. 234

Ex Ezechiele.

Cap.1. FActum eſt verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi Sacerdotem. 419
16 Hæc dicit Dominus Deus Ieruſalem: radix tua, & generatio tua de terra Chanaan. 416
19 Quare mater tua leæna inter Leones cubauit, in medio leunculorum nutriuit catulos, &c. 144
27 Nunc contrita es à mari in profundis aquarum, opes tuæ, & omnis multitudo, &c. 290
32 Non dormiens cum fortibus cadentibúſque, & incircunciſis, qui deſcenderunt in infernum, &c. 136
33 Dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad necem. 178
34 Cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. 258
Quo pulchrior es, deſcende, & dormi cum incircunciſis. 136
47 Orietur ſuper torrentem in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum, &c. 101

Ex Daniele.

Cap.1. VEnit Nabuchodonoſor Rex Babylonis in Ieruſalem, & obſedit eam, &c. 36
2 Tunc Rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, &c. 51.120
Daniel autem poſtulauit à Rege, & conſtituit ſuper opera prouinciæ Babylonis Sidrach, &c. 163
Lapis abſciſus eſt ſine manibus. 127.238
Sermo, quem tu quæris Rex, grauis eſt, nec reperietur quiſquam, qui indicet, &c. 75
Tu Rex videbas, & ecce ſtatua grandis ::: huius ſtatuæ caput ex auro, &c. 31
Miſcebuntur ſemine humano, non adhærebunt ſibi, &c. 347
3 Ecce video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, &c. 75
Species quarti ſimilis filio Dei. 308
Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis. 89
Benedictus Deus eorum, qui crediderunt, &c. 232
Et non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtauit, neque quicquam moleſtiæ, &c. 290. 405
Erupit, & incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis. Angelus autem Domini deſcendit, &c. 169.178.310.331.401
Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi egredimini. 51
Viri autem tres, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago, ceciderunt in medio camini ignis, &c. 73
Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum. 74.218
Notum ſit tibi, ô Rex, quòd ſtatuam tuam non colimus. 301
Cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adorauerunt ſtatuam. 308
Non oportet nos de hac re reſpondere tibi; ecce enim Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos, &c. 323
Benedictus Deus Sidrach, Miſach, & Abdenago, qui miſit Angelum ſuum, & eruit ſeruos ſuos ::: & verbum Regis immutauerunt, &c. 323
Iudicia vera feciſti ::: peccauimus enim, & iniquè egimus. 376
4 Tunc iubente Rege indutus eſt Daniel purpura, & circundata eſt, &c. 355
Nonne hæc eſt Babylon, ciuitas magna, quam ego ædificaui :: in robore fortitudinis meæ :: Igitur poſt finem dierum :: ſenſus meus redditus eſt mihi, & altiſſimo benedixi, &c. 404. 407
5 Aſpiciebat articulos manus ſcribentis. Tunc facies Regis commutata eſt, &c. 130
Diuiſum eſt Regnum tuum, & datum eſt Medis. 131
6 Non nocuerunt mihi. 52
7 Videbam in viſione mea nocte, & quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari diuerſæ inter ſe, &c. 31
13 Ioachim accepit vxorem nomine Suſannam filiam Helciæ pulchram nimis, &c. 145
Et cum duceretur ad mortem, ſuſcitauit Deus Spiritum Sanctum pueri iunioris, &c. 182. 410
Erat cor eius fiduciam habens in Deum. 19
Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, &c. 124.167
Videbant eam ſenes quotidie ingredientem, & deambulantem, & exarſerunt in concupiſcentiam eius, &c. 124

Ex Oſea.

Cap. 1. ABſque miſericordia ::: non populus meus. 157
2 Liberabo linum meum, & lanam meam, &c. 142
4 Ligauit eum Spiritus in alis ſuis. 79

7 In malitia ſua lætificauerunt Regem,& in mendaciis ſuis principes. 129
10 Et tranſiui ſuper pulchritudinem colli eius, & aſcendam ſuper Ephraim. 79
Ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillam eorum. 79
Ero quaſi ros Iſrael, germinabit ſicut lilium, & erumpet radix eius, &c. 216
Diuiſum eſt cor eorum, nunc interibunt. 67
11 Ego quaſi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis, &c. 305

Ex Amos.

Cap. 5. NVnquid hoſtias obtuliſtis mihi in deſerto? 34
6 Væ qui opulenti eſtis in Sion :: optimates :: ingredientes pompaticè domum Iſrael :: & nihil patiebantur, &c. 414
7 Ecce Dominus ſtans ſupra murum litum, in manu eius trulla cæmentaria. 219
9 Vidi Dominum ſtantem ſuper altare, & dicit: percute cardinem, & commoueantur ſuperliminaria, &c. 275

Ex Ioele.

Cap. 2. ET effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ. 364

Ex Michea.

Cap. 2. AScendet pandens iter ante eos. 208
Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem. 284
3 Prophetæ eius pecunia diuinabant :: propterea, &c. 126
Principes eius in muneribus iudicabant, & Sacerdotes eius in mercede, &c. 138
5 Et tu Bethleem paruulus eſt in millibus Iudæ. Ex te mihi egredietur, &c. 318

Ex Zacharia.

Cap. 3. OStendit mihi Dominus Ieſum Sacerdotem magnum ſtantem coram Angelo Domini, & Sathan ſtabat, &c. 196
11 Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti. 77
Ecce Rex tuus venit tibi iuſtus, & Saluator, &c. 99

Ex Iona.

Cap. 1. DEum cœli ego timeo, qui fecit mare, & aridam, tollite me, &c. 241
2 Proieciſti me in profundum in corde maris, & flumen circundedit me. 178
3 Surge, & vade in Niniue. 430
Adhuc quadraginta dies ſunt, & Niniue ſubuertetur, &c. 432.268
Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat, &c. 64
Surrexit de ſolio, & abiecit veſtimentum ſuum, & indutus eſt ſacco. 268
Operiantur ſaccis homines, & iumenta, & clament, &c. 269
Peruenit verbum ad Regem Niniue, & ſurrexit de ſolio, &c. 284.294
Tu doles ſuper hederam, in qua non laboraſti, &c. 48

Ex Abacuch.

Cap. 3. DEus ab Auſtro venit, & ſanctus de monte Pharan, &c. 281
Cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius, &c. 282

Ex Malachia.

Cap. 1. COntaminauit Iudas ſanctificationem Domini :: & habuit filiam Dei alieni 304
2 Si nolueritis ponere ſuper cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egeſtatem, &c. 220

Ex Sophonia.

Cap. 1. DIſperierunt omnes inuoluti argento. 35

Ex 1. Machabæor.

Cap. 1. ET vocauit pueros nobiles, qui ſecum erant nutriti à iuuentute, & diuiſit illis Regnum, &c. 163.164
5 Miſit Iudas ſpeculari exercitum, & renuntiauerunt ei dicentes, quia conuenerunt ad eum omnes gentes, &c. 224
9 Vidit Iudas, quòd defluxit exercitus ſuus; & bellum perurgebat eum, & confractus eſt corde. 193
Abſit iſtam rem facere, vt fugiamus ab iis, & ſi appropinquauit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres, &c. 285
12 Et credidit ei; & fecit, ſicut dixit, & dimiſit exercitum, & abierunt in terram Iuda. Retinuit autem ſecum tria millia virorum, &c. 129
18 Vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretauit primus, &c. 207

Ex 2. Machabæor.

Cap. 6. SEnectute dignus apparebo. 72
7 Contigit autem ſeptem fratres vnà cum matre ſua apprehenſos compelli à Rege. 16.23
Iuſſit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam. 173.18 71.322
Tunc Rex accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudelius deſæuit, &c. 311
Peto à te, nate, vt aſpicias ad cœlum, & terram, & ad omnia, quæ in eis ſunt, vt intelligas, &c. 89
Fili mi miſerere mei, quæ te in vtero nouem menſibus portaui, &c. 17
Supra modum mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios, &c. 10.309
Nouiſſime autem poſt filios mater conſumpta eſt. 8.68.70.419
10 Cum vehemens pugna eſſet, apparuerunt aduerſariis de cœlo viri quinque in equis, frenis aureis, decori, ducatum Iudæis præſtantes, &c. 249
11 Nuſquam recogitans Dei poteſtatem, ſed mente effrænatus in multitudine peditum, &c. 211
Et quia non inſipiens erat, ſecum ipſe reputans

tans factam erga ſe diminutionem, & intelligens iouictos eſſe Hebræos, &c. 211
15 Extendiſſe Ieremiam dexteram, & dediſſe Iudæ gladium aureum, dicentem: accipe ſanctum gladium, &c. 250
Machabæus autem ſemper confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi à Domino affuturum, &c. 259

Nouum Teſtamentum.

Ex Matth.

Cap. 1. Liber generationis Ieſu-Chriſti, &c. 71
Ieſſe autem genuit Dauid Regem, Dauid autem Rex. 150
Iacob genuit Iudam, & fratres eius. 6
Booz genuit Obeth ex Ruth. 11
Salmon autem genuit Booz de Raab. 11
Iudas autem genuit Phares. 12
Dauid autem genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ. 15.191
Ioſeph autem cum eſſet vir iuſtus, & nollet eam traducere, &c. 27
Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus. 157.402
Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar. 60
Salomon autem genuit Roboam. 209
Antequàm conuenirent, inuenta eſt in vtero habens. 395
2 Vidimus ſtellam eius in oriente. 229.231.236.241
Accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge. 67.236.218.190
Stella, quam viderant in oriente antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret, &c. 312
At illi dixerunt ei: In Bethleem Iudæ, ſic enim ſcriptum eſt, &c. 318.328
Conſurgens accepit puerum, & matrem eius nocte, ſeceſſit in Ægyptum, &c. 297
Inuenerunt Puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt, &c. 13.34.281.291
Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum? Vidimus, &c. 70.162.176.86.213.218.210.565
Reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem, &c. 287
Videns quòd illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde, & mittens occidit, &c. 263.330
Ite, interrogate diligenter de puero; & cum inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego, &c. 328
Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt, &c. 200
Gauiſi ſunt gaudio magno valde. 201
Veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth. 12
3 Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua, & aperti ſunt ei cœli. 80.171.369.154.214.237.385.398
Venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. 12.151.223
Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam; qui poſt me venturus eſt; &c. 331
Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. 269.38
Eſca autem eius erat locuſta, & mel ſilueſtre. 246
Ego à te habeo baptizari; & tu venis ad me? 425
4 Dic vt lapides iſti panes fiant. 43.243.1[illegible]
Non in ſolo pane viuit homo. 394
Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum. 351.422
Si filius Dei es, mitte te deorſum: ſcriptum eſt enim, quoniam Angelis ſuis, &c. 295.168.308.394
Venite poſt me, faciam vos piſcatores hominum.
At illi continuo relictis, &c. 74.92.103
Ductus eſt Ieſus à ſpiritu in deſertum, vt tentaretur, &c. 141.330
Scriptum eſt: non tentabis Dominum, &c. 86
Vidit duos fratres :: mittentes rete in mare :: & ait illis: venite poſt me. 395
5 Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita. 161
Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem, &c. 166
Ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros: benefacite iis, qui oderunt vos. 206
Eſto conſentiens cum aduerſario tuo, citò dum es in via, &c. 80
Vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens, &c. 255.400
Pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos. 375
Ego autem dico vobis non reſiſtere malo, ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram, &c. 406
6 Egreſſus inde Ieſus abiit in patriam ſuam. 232
Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim, &c. 61
Acceſſerunt diſcipuli Ioannis dicentes: quare nos, & Phariſæi ieiunamus, &c. 293.303
Tu autem, cum ieiunas, vnge caput tuum. 105
Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, &c. 105
Cum oraueris, intra in cubiculum tuum, &c. 379
Panem noſtrum quotidianum da nobis, &c. 415
7 Nolite ſanctum dare canibus :: ne forte conuerſi diſrumpant vos. 405
8 Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis, &c. 126.249
Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, &c. 249
Aſcendente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius, & ecce motus magnus factus eſt, &c. 343
Ego veniam, & curabo eum. 365
Si vis, potes me mundare: volo. 281
Acceſſit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: puer meus iacet, &c. 283.295
Occurrerunt Ieſu duo habentes dæmonia, &c. 338.406
Ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, & dico huic: vade, &c. 14.30.319
Multi ab oriente, & occidente venient, & recumbent, &c. 20
Veniſti ante tempus torquere nos. 7.406
Ita vt nauicula operiretur fluctibus. 272
9 Cum tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio, &c. 83
Cum veniſſet Ieſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, &c. 227

Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiu ſponſus eſt cum illis? Venient autem dies, &c. 303

Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius. 423

10 Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſeruus, &c. 294

Non pacem veni mittere in terram, ſed gladium. 14.90

Nolite poſſidere aurum, neque argentum, &c. 126

11 Tu es, qui venturus es? an alium expectamus? 415

Euntes renuntiate Ioanni, &c. 224.261

Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. 423

Non ſurrexit maior inter natos mulierum Ioanne. 65.418

Venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam. 44

Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam. 411

12 Abiit Ieſus per ſata ſabatho, diſcipuli autem eius cæperunt vellere ſpicas. 377

Ecce mater mea, & fratres mei. 11

Prandium meum paraui::: venite ad nuptias. 103

Qui non eſt mecum, contra me eſt. 248

13 Solicitudo ſæculi huius, & fallacia diuitiarum ſuffocant verbum. 264

Venit inimicus, & ſuperſeminauit Zizania, &c. 421

14 Et deſcendens Petrus de nauicula, ambulabat ſuper aquas, &c. 266. 296.314. 354.228.59. 218.352.226

Statim compulit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam, & præcedere, &c. 342

Acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus aſpiciens in cœlum benedixit, & fregit, &c. 341.342

Quarta vigilia noctis venit ad eos Ieſus ambulans ſuper mare, &c. 226

Veſpere autem facto ſolus erat ibi, nauicula autem iactabatur, &c. 343

15 Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. 365.380

Etiam Domine, nam & catelli comedunt, de micis, &c. 222

Hypocritæ bene prophetauit de vobis Iſaias dicens: Populus hic labiis, &c. 254

Dimitte illam, quia clamat poſt nos. 283

Mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit dicens ei: Miſerere, &c. 261.341

16 Tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti ::: tu es Petrus, &c. 148.149

Cauete à fermento Phariſæorum. 311

Vade poſt me Satana. 33

Abſit à te Domine, non erit tibi hoc. 107

Tu es Petrus, & ſuper hanc petram, &c. 87.239

Vos autem quem me eſſe dicitis? 351

17 Domine bonum eſt nos hic eſſe, ſi vis faciamus hic tria tabernacula, &c. 346.359

Reſplenduit facies eius ſicut Sol, veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix. 350

Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. &c. 25

Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, &c. 112

Transfiguratus eſt ante eos. 114

Vade ad mare; & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle; & aperto ore eius, inuenies ſtaterem; illum ſumens, da eis pro me, & pro te. 385

18 Miſertus autem Dominus ſerui illius dimiſit eum, &c. 188

Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, &c. 315

Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, &c. 326.230

Da eis pro me. 214

Quis putas maior eſt in regno cœlorum? 214

Procidens autem ille, rogabat eum, dicens ::: & iratus Dominus tradidit eum tortoribus. 243.258.354.355

19 Facilius ſit camelum per foramen acus tranſire, &c. 35

Multi autem erunt primi, nouiſſimi; & nouiſſimi, primi. 37

Ecce nos reliquimus omnia. 16

20 Vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram, alius, &c. 177.285

Voca operarios. & redde illi mercedem, incipiens à nouiſſimis. 336

Accipientes murmurabant, dicentes: hi nouiſſimi, &c. 335

Non eſt meum dare vobis, &c. 281

Quid ſtatis tota die otioſi? dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. 289

Adorans, & petens aliquid. 102

21 Apprehenſum eum eiecerunt extra vineam, &c. 351

Intrauit Ieſus in templum Dei, & eiiciebat omnes ementes, & vendentes, &c. 351. 350. 370. 325. 138

Videntes filium dixerunt intra ſe: Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, &c. 274.203

22 Intrauit Rex, vt videret diſcumbentes, &c. 149

In reſurrectione neque nubent, &c. 231

Altilia occiſa ſunt, &c. 351

23 Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis prophetas, &c. 154.285

Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis, &c. 277

24 Vbicunque fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ 346.348

Auditum eſtis prælia; videte, ne turbemini. 48. 377

Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, Sol obſcurabitur. 103

Seceſſit inde in nauicula in locum deſertum. 90

Cum videritis abominationem deſolationis in loco ſancto, &c. 30

Erit tribulatio magna, qualis non fuit, &c. 167

Refrigeſcet charitas. 147

Tunc parebit ſignum filij hominis. 215

25 Venit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum eis. 413

Non habentes oleum ſecum. 146

Domine, quando te vidimus eſurientem, &c. 105

Clamor factus eſt: ecce ſponſus venit, &c. 39

Simile eſt Regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades, &c. 266

Acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum. 313

Neſcio vos. 325

Diſcedite à me maledicti in ignem æternum 325

Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi: eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare, &c. 386

26 Iterum negauit cum iuramento. 305

An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi? &c. 340

Venit

Venit Ieſus ad diſcipulos ſuos, & inuenit eos dormientes, &c. 235
Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem, &c. 257
Tunc abijt vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas, &c. 346.270.50
Accipite, & comedite, &c. 360
Vnus veſtrum me traditurus eſt, & contriſtati, &c. 272
Cœpit pauere, & tædere, &c. 69
Triſtis eſt anima mea. 96
Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, &c. 93
Vt quid moleſti eſtis huic mulieri? 33
Ego non ſcandalizabor. 185
Si poſſibile eſt tranſeat à me calix, &c. 273
Petrus verò ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, &c. 133
Amice ad quid veniſti? 33
Et filius hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo; væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. 389
27 Si Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce. 135
Aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti. 393
Nil tibi, & iuſto illi, &c. 120.145
Peccaui tradens ſanguinem iuſtum, &c. 274
Conſilio inito emerunt ex illis agrum figuli, &c. 515
Terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt. 107.390
Similiter & Principes Sacerdotum illudentes, &c. 15
Non audis quanta aduerſus te dicunt teſtimonia? &c. 10
Et venerunt in locum, qui dicitur Golgothâ, &c. 44
Et poſtquam illuſerunt eum, exuerunt eum clamyde, &c. 46
Velum templi ſciſſum eſt. 208 390
Dimiſit illis Barabbam, Ieſum autem flagellatum, &c. 367.309
Hunc angariauerunt, &c. 286
Venit quidam homo diues ab Arimathia, nomine Ioſeph, &c. 364.382.429
Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam, &c. 314
Deus Deus meus vt quid dereliquiſti me? 319
Illi autem abeuntes munierunt ſepulchrum, &c. 321
Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones, vnus à dextris, & vnus à ſiniſtris. 376
Et accepto corpore Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud, &c. 384
28 Exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio, &c. 311
Veſpere autem Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati, venit Maria Magdalena videre ſepulchrum. 363.365.61
Terræ motus factus eſt magnus: Angelus enim, &c. 365
Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, &c. 220.181
Nolite timere vos. 303
Euntes ergo docete omnes gentes. 84

Ex Marco.

Cap. 1. IEſus autem miſertus eius extendit manum ſuam, & tangens eum, &c. 139
Diſcerpens eum Spiritus immundus. 421
2 Cum præteriret Ieſus, vidit Leui Alphæi ſedentem ad telonium, &c. 276
Puella, tibi dico, ſurge. 362
3 Et impoſuit Simoni nomen Petrus & Iacobum Zebedæi, &c. 35.36
Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? 400
Cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim, quoniam in furorem verſus eſt. 300
5 Exeunti Ieſu de naui ſtatim occurrit de monumentis in ſpiritu immundo: &c. 338
Egreſſi ſunt videre, quid eſſet factum, & veniunt ad Ieſum: & vident illum, qui à dæmonibus vexabatur, &c. 233
Cumque aſcenderet nauim, cœpit illum deprecari qui à Dæmonio vexatus fuerat, vt eſſet cum illo, & non admiſit eum. 409
6 Non licet tibi habere vxorem fratris tui. 120, 333
Cumque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet. 81
Volo, vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis. 197
Herodes miſit, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum, &c. 344.238
Propter ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtare, ſed miſſo ſpiculatore, &c. 258.259
9 Vbi vermis eorum non moritur. 426
Non enim ſciebat, quid diceret. 346.359
Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & ieiunio. 354
10 Qui proiecto veſtimento ſuo, exiliens venit ad eum. 348
14 Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum, amictus ſindone ſuper nudo, & tenuerunt eum. At ille relicta ſindone, nudus profugit ab eis. 396.398
15 Venit homo quidam diues ab Arimathia, nomine Ioſeph ::: & petiit ab eo corpus Ieſu. 369
Viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida ::: & nemini quicquam dixerunt. 387
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. 321, 376
Introeuntes in monumentum viderunt iuuenem, &c. 134
Ieſum quæritis nazarenum crucifixum: &c. 365
Ecce locus, vbi poſuerunt eum; ſed ite, dicite diſcipulis, &c. 366
Quis reuoluet nobis lapidem? 365.366
In nomine meo dæmonia eiicient, &c. 169
Poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum, & ſedit à dextris Dei. 387

Ex Luca.

Cap. 1. VNde hoc mihi, vt veniat ad me Mater Domini mei? 415
Factum eſt, cum Sacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum ſecundùm conſuetudinem, &c. 132
Non erat illis filius, eò quòd eſſet Elizabeth ſterilis, &c. 127
Fuit in diebus Herodis Iudææ Sacerdos, &c. 109. 418. 389
Occultabat ſe menſibus quinque. 109.85.520
Ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium, &c. 110
Quæ, cum audiſſet, turbata eſt, & cogitabat, &c. 112

Dixit Zacharias ad Angelum, vnde hoc ſciam? &c. 111
Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi, &c. 148
Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ; ecce enim, &c. 157
Concipies, & paries filium, &c. 179
Magnificat anima mea, &c. 158
Fecit mihi magna, qui potens eſt. 158
Et Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu Sancto, &c. 104
Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? 76
Eris tacens, nec poteris loqui. 8
Miſſus eſt Angelus Gabriel, &c. 13.21
Vxor eius de filiabus Aaron. 20
Sorte exiit, vt incenſum poneret Zacharias, &c. 217
Eſurientes impleuit bonis, & diuites, &c. 405.213
Erit enim magnus coram Domino, vinum & ſiceram, &c. 239 4 8
Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ. 248
Vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. 370
Exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt Spiritu Sancto Elizabeth. 383
2 Exiit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis ::: factum eſt autem cum eſſent ibi, &c. 288 98.355.390.421
Paſtores loquebantur ad inuicem: tranſeamus vſque Bethleem, &c. 215
Inuenietis infantem pannis inuolutum, &c. 97 291
Cum factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis, &c. 2.3
Inuenerunt illum in templo ſedentem, &c. 2
Deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis. 4
Et requirebant eum inter cognatos, & notos, & non, &c. 4
Tuam ipſius animam doloris gladius, &c. 14
Tulerunt Ieſum in Ieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, &c. 15
Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, &c. 19
Poſtquam impleti ſunt dies purgationis, &c. 81
Neſciebatis, quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me? &c. 78.170.173
3 Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. 418
Erunt praua in directa, & aſpera in vias planas, & videbit omnis caro ſalutare Dei. 423
Nec cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham, Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus, &c. 63
Factum eſt autem, cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, &c. 86.179
Deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie ſicut columba. 148
Qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei. 156. 284.271
Miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: noli flere. 391
Ieſu baptizato ::: vox de cœlo facta eſt: tu es filius meus dilectus, &c. 415
4 Illi laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis. 336
Imperauit febri, & dimiſit illam, &c. 343
Surgens autem Ieſus de Synagoga, introiuit in domum Simonis, &c. 16
Erat homo habens dæmonium immundum, & exclamauit voce magna: quid nobis, & tibi? &c. 86
Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo vſque ad, &c. 68
In poteſtate erat ſermo ipſius. 74
Ieſus autem plenus Spiritu Sancto regreſſus eſt à Iordane, & agebatur à ſpiritu in deſertum, &c. 225
5 Extendens manum tetigit eum, dicens: Volo, mundare, &c. 110
Et factum eſt, cum eſſet Ieſus in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, &c. 342
6 Beati pauperes ſpiritu, quia veſtrum eſt regnum Dei ::: veruntamen væ vobis diuitibus, &c. 112
Cum dies factus eſſet, vocauit diſcipulos, & elegit duodecim, &c. 50
7 Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. 421
Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, &c. 26.61.383
Stans retrò ſecus pedes eius, cœpit lauare, &c. 181.182.283.397
Dimittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. 191
Et cum audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores, &c. 283.295
Oſculum mihi non dediſti, &c. 352
Si habueritis fidem vt granum ſinapis, &c. 214
Vt cognouit, quòd Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti. 282.383
8 Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius. 202
Manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli. 113
9 Facta eſt ſpecies vultus eius altera, & ecce duo viri, &c. 36
Generatio infidelis & peruerſa, vſque quò apud vos ero? 40
Dico autem vobis verè, ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem. 214
Filius hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet. 173
Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos. 122
Conuerſus increpauit illos, dicens: Neſcitis, cuius ſpiritus ſitis. 189
Erant autem Moyſes, & Elias viſi in maieſtate. 349
Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem, &c. 289
Neſciens quid diceret. 359
10 Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, &c. 327
Deſignauit ſeptuaginta duos, & miſit illos binos. 149
Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, &c. 114
Maria optimam partem elegit, &c. 109
11 Beatus venter, qui te portauit, &c. 145.147
Et cum eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus. 323
12 Omnis quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei. 386
Lucernæ ardentes in manibus veſtris. 248

Beati ſerui illi, quos, cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. 106
Baptiſmo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, vſque dum perficiatur? 285
Ait quidam de turba: Magiſter dic fratri meo, vt diuidat, &c. 41. 57
Vendite quæ poſſideris, & date eleemoſynam; facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt. 378
13 Tunc incipietis dicere: manducabimus coram te, & bibemus, &c. 362
Cui ſimile æſtimabo Regnum Dei? Simile eſt fermento, &c. 342
Succidite ergo illam. 212
14 Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabunt, &c. 184
Simile eſt Regnum cœlorum homini Regi, &c. 124
Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, &c. 125
15 Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida, &c. 345
In ſe conuerſus dixit: quanti mercenarij, &c. 337
Cum autem longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia, &c. 437. 83. 82
Ego fame pereo. 173
Da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit. 173
Cito proferte ſtolam primam, &c. 155. 244
Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam, &c. 50
Diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſe. 32
Ego autem hic fame pereo, ſurgam, & ibo ad Patrem meum. 381
Cecidit ſuper collum eius. 430
16 Portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. 20
Homo quidam erat diues, & induebatur purpura, &c. 275. 426
Habent Moyſem, & prophetas, audiant illos. 91. 119
Mitte Lazarum, &c. 169
Erat quidam Lazarus, qui iacebat, &c. 195 426
Qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt. 353
17 Dum irent, mundati ſunt. 4
Si habueris fidem, vt granum ſinapis. 214
18 Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri. 171. 376
Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat: Deus gratias, &c. 282. 376
Quicunque non acceperit Regnum Dei ſicut puer, &c. 369
19 Zachæe feſtinans deſcende. 46. 379
Mna tua fecit quinque mnas. 2
Videns ciuitatem fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidem in hac die tua. 415. 78. 31. 426. 427
Quærebat videre Ieſum, quis eſſet, & non poterat, &c. 353
20 Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, &c. 348
21 Quibuſdam dicentibus de templo:: dixit:: non 374
Vidit Ieſus quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo, &c. 42
22 Factus in agonia prolixiùs orabat. Et factus eſt ſudor, &c. 354
Conuerſus Dominus reſpexit Petrum, &c. 237
Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, &c. 146
Tranſeat à me calix iſte. 285
Apparuit autem ei Angelus de cœlo confortans eum. 185
Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum, &c. 82
Accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens, &c. 94
Deſiderio deſideraui hoc paſcha, &c. 95
23 Domine memento mei, dum veneris, &c. 127. 335. 59. 380.
24 Vna autem Sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum, &c...
& cognouerunt eum in fractione panis. 108
Nonne hæc oportuit Chriſtum pati? &c. 71
Habetis hic aliquid, quod manducetur? At illi obtulerunt ei, &c. 284
Ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti:: nunciauerunt hæc omnia. 387

Ex Ioanne.

Cap. 1. VIdebitis cælum apertum, & Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ſupra filium hominis, &c. 427
Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. 427
Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, &c. 37. 394
Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. 226. 353
In ipſo vita erat, &c. 216 218
Ecce agnus Dei. 428
Ego vox clamantis in deſerto. 282
In principio erat verbum, &c. 9. 149
Erat autem Andreas:: inuenimus Meſſiam:: & adduxit eum ad Ieſum. Intuitus autem eum Ieſus dixit: tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas. 370. 383
2 Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana. 112 224
Vt autem guſtauit Architriclinus aquam vinum factam. 182. 331
Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, &c. 77. 355. 325
Cum autem eſſet Ieroſolymis:: multi crediderunt in nomine eius:: ipſe autem Ieſus non credebat ſemetipſum eis. 388
Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, &c...
Quid mihi, & tibi mulier? &c. 54 97
Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem, &c. 223. 257. 310
Aſcendit Ieſus Ieroſolymam, & inuenit in templo vendentes, &c. 325. 354. 270
Haurite nunc, & ferte Architriclino. 337
3 Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, quòd dixerim: non ſum ego, &c. 367
Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto. 228. 152. 154 155. 399 416
Spiritus, vbi vult, ſpirat, &c. 93
4 Vade, filius tuus viuit. 199
Si ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forſan. 203
Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis. 345
Omnis, qui biberit ex aqua hac, ſitiet, &c. 343
Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate 427

Voca virum tuum. 320
Vis ſanus eſſe? 285
Multi crediderunt in eum Samaritanorum : : & manſit ibi duos dies. 388. 393
Patres noſtri adorauerunt in monte hoc. 419
5 Vos miſiſtis ad Ioannem, & teſtimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine, &c. 315
Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem ; & cognouiſſet, quia iam multum tempus, &c. 260
Angelus autem Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam, &c. 346
Tolle grabatum &c. 228
6 Vident Ieſum ambulantem ſuper mare, & proximum, &c. 225
Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis, colligite, &c. 221. 342. 315. 317. 339
Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter patrem, &c. 218
Ego ſum panis vitæ. 217
Ego ſum panis viuus, qui de cœlo, &c. 54
Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis, &c. 360. 36
Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos, &c. 41. 316. 345
Operamini, non cibum qui perit, ſed qui permanet, &c. 345
Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit, &c. 339. 342
7 Vos aſcendite ad diem feſtum ; ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum, quia &c. 382
8 Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. 413
Si veritatem dico vobis, quare non creditis? &c. 63
Abraham exultauit, vt videret diem, &c. 4. 97
Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum : Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo. 394
9 Abiit ergo, & lauit, & venit videns. 153
Da gloriam Deo : nos ſcimus, quia hic homo, &c. 367
10 Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. 450
Omnes quotquot venerunt ante me, fures ſunt. 394
11 Iudæi ergo, qui erant cum ea in domo : : ſecuti ſunt eam, dicentes : Quia vadit ad monumentum, vt ploret. 417
Abiit, & vocauit Mariam ſororem ſuam. 317. 430
Magiſter adeſt, & vocat te. 430
Ieſu ergo rurſus fremens in ſemetipſo, &c. 327
Vt vidit eam plorantem ; & Iudæos, qui venerunt cum ea plorantes, infremuit, &c. 388. 350. 279
Reſurget frater tuus. 268
Multi ergo Iudæi, qui venerant ad Mariam, &c. 392
Ieſus voce magna clamauit : Lazare, &c. 353. 364. 369
Tollite lapidem. 228. 423
Vtique, Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus, &c.
Lazarus amicus noſter dormit, &c. 177
Si dimittimus hunc ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, &c. 352
Dicunt ei : Domine veni, & vide ; & lacrymatus eſt Ieſus. 395
Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter vos. 392
12 Fur erat, & loculos habebat, & ea, quæ mittebantur, &c. 305
Cum autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non credebant in eum, vt ſermo Iſaiæ impleretur, &c. 214
13 Sciens Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, &c. 381
Sciens, quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit, ſurgit à cœna, &c. 214. 302
Cum accepiſſet ille buccellam, continuo exiuit. 34
Vt ergo dixit eis, ego ſum ; abierunt retrorſum, &c. 335
Scitis, quid fecerim vobis. 345
Cum hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu : : & dixit, amen dico vobis, quia vnus ex vobis, &c. 278
Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet. 348
In hoc cognoſcent omnes, quòd eſtis mei diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. 407
Cum dilexiſſet ſuos : : in finem dilexit eos. 411
14 In domo patris mei manſiones multæ ſunt. 345
Ego ſum via, veritas, & vita. 28. 345
Si diligeretis me, gauderetis, quia vado ad patrem, &c. 109. 340
Pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, &c. 345
Vado, & venio ad vos. 109
Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet : quia ego ad patrem vado. 409
15 Ego ſum vitis vera. 127
Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos. 563
Quia vero non eſtis de mundo, &c. 25
16 Adhuc multa vobis habeo dicere, ſed non poteſtis portare modò, &c. 351
In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, &c. 358
17 Pater clarifica Filium, &c. 353. 354
18 Erat autem nomen ſeruo Malchus. 396
Regnum meum non eſt de hoc mundo, ſi ex hoc mundo eſſet, &c. 38
Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe, &c. 40
Quid eſt veritas? 201. 350
Quem quæritis? 291
Miniſtri Iudæorum comprehenderunt Ieſum. 292
19 Ecce filius tuus. Deinde diſcipulo : ecce mater tua. 14. 347
Stabat autem iuxta crucem, &c. 363. 271. 107
Ibi eum crucifixerunt, & cum eo alios duos, &c. 90
Et inclinato capite tradidit ſpiritum. 96
Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis, &c. 204. 377. 360
Baiulans ſibi crucem exiuit. 286
Erat autem tunica inconſutilis, &c. 48
Sciens Ieſus, quia iam omnia conſummata ſunt, &c. 360
20 Oſtendit eis manus, & latus. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo Domino, &c. 340. 348
Sic eum volo manere, quoad veniam, quid ad te, &c. 514
Sicut miſit me pater, & ego mitto vos, &c. 534
Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, &c. 63. 135
Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos, &c. 388. 205. 428

Noli me tangere, nondum enim aſcendi, &c. 91. 111. 156. 220. 235. 371
Mulier quid ploras? &c. 184. 308. 317. 93
Vidit duos Angelos in albis ſedentes :: quia tulerunt Dominum meum, &c. 103. 400. 221
Cucurrit ergo, & venit ad Simonem, &c. 105
Stabat ad monumentum foris plorans. 107. 388. 428
Illa exiſtimans, quia hortulanus eſſet, dicit : ſi tu ſuſtuliſti, &c. 220
Cum ergo ſerò eſſet die illa, vna Sabbatorum; & fores eſſent clauſæ, &c. 368
21 Miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere [illegible] 219
Cum eſſes iunior cingebas te, &c. 403 361
Vidit illum diſcipulum, quem diligebat Ieſus :: Hic autem quid? &c. 150
Simon Ioannis diligis me plus his? :: Dicit ei iterum :: diligis me? :: Paſce agnos meos, &c. 430

Ex Actis Apoſt.

Cap. 7. S[illegible] viſcera, &c. 34
Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus, &c.
Tunc reuerſi ſunt Ieroſolymam à monte, &c. 297
Nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. 431
3 Aurum, & argentum non eſt mihi, quod autem habeo, &c. 336. 343
4 Quotquot enim poſſeſſiones agrorum, aut domorum erant, vendentes, &c. 102
6 Intuentes eum omnes, qui ſedebant in concilio, viderunt faciem eius, &c. 23. 105. 26. 33. 132. 411
7 Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, &c. 7
Ecce video cœlos apertos, & Ieſum, &c. 8. 158. 23. 70. 114. 69. 135. 387. 248. 411
Tunc Abraham exiit de terra Chaldæorum, &c. 9
Intendens in cœlum vidit gloriam, &c. 135
Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. 205
Tradidit eos ſeruire militiæ cœli. 312
8 Cum vidiſſet Simon, quia per impoſitionem manus, &c. 126
9 Paulus adhuc ſpirans minarum & cædis, &c.
Vas electionis, &c. 327. 88
Thabita ſurge. 363
Dans autem illi manum, erexit eam. 108
12 Herodes autem cum requiſiſſet inquiſitione facta de cuſtodibus, &c. 300
Statuto die Herodes veſtitus veſte regia ſedit pro tribunali, & concionabatur, &c. 196
16 Iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis :: dolens autem Paulus, &c. 323
19 Tentauerunt autem quidam de circumeuntibus Iudæis exorciſtis inuocare ſuper eos, qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini Ieſu, dicentes, &c. 416
20 Attendite vobis, & vniuerſo gregi in quo vos Spiritus Sanctus poſuit, &c. 367
21 Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? 277
23 Et cum magna diſſenſio facta eſſet; timens Tribunus, ne diſcerperetur Paulus, &c. 293
26 Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantùm te, ſed etiam, &c. 173
27 Prætetiens, & videns ſimulacra veſtra, inueni & aram, in qua ſcriptum eſt : Ignoto Deo, &c. 198

Ex Epiſt. P. ad Romanos.

Cap. 4. TRadidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. 212
4 Tribulatio patientiam operatur, patientia autem, &c. 94. 95
6 Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius, &c.
8 Primogenitus in multis fratribus. 156. 416
Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imagini, &c. 92. 415
Quis ergo nos ſeparabit à Charitate? &c. 89
9 Cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali :: Iacob dilexi; Eſau autem odio habui. 417
10 Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem. 317
Semen Abrahæ apprehendit. 345
12 Qui miſeretur in hilaritate. 102
Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum : ſi ſitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius. 403
13 Induimini Dominum Ieſum Chriſtum. 156
15 Deus autem patientiæ, & ſolatij det vobis id ipſum ſapere in alterutrum ſecundum Ieſum Chriſtum, vt vnanimes vno ore honorificetis Deum. 402
16 Salutate inuicem in oſculo ſancto. 273

Ex 1. ad Corinth.

Cap. 1. HOc autem dico, quod vnuſquiſque veſtrum dicit : Ego ſum Pauli, &c. 88. 153. 367
Abſorpta eſt mors in victoria. 207
Qui & confirmabit vos vſque in finem ſine crimine, &c. 347
Videte vocationem veſtram, quia non multi ſapientes, &c. 60. 61
5 Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua, &c. 303
7 Dico autem non nuptis, & viduis, bonum eſt illis, &c. 100
9 Neſcitis quoniam qui in ſactario operantur, &c. 343
10 Bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petra, &c. 87
Omnes mare tranſierunt, &c. 84
11 Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, &c. 63
Neque vir ſine muliere in Domino, &c. 364
Qui manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini. 413
13 Nunc autem manent fides, ſpes, &c. 179
15 Abundantiùs illis omnibus laboraui, non ego, ſed gratia Dei mecum. 182
Cum tradiderit Regnum Deo & Patri, cum euacuauerit omnem, &c. 146
Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem, &c. 148
Sicut portauimus imaginem terreni, &c. 92. 377
Portemus imaginem cœleſtis. 237. 377
In Chriſto omnes viuificabuntur :: ſeminatur, &c. 368

Ex 2.

Ex 2. ad Corinth.

Cap. 3. MAnifeſtati, quod Epiſtola eſtis Chriſti miniſtrata à nobis, & ſcripta, &c. 222. 291.
Miniſtratio mortis literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, &c. 291. 3,0.
Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, &c. 153
6 Vos enim eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Deus, &c. 217
8 Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, &c. 102
11 Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ ſunt, &c. 149
A Iudæis quinque quadragenas, vna minus accepi, &c.
Deſpondi enim vos vni viro :: Timeo autem, ſicut ſerpens Euam ſeduxit, &c. 369
12 Nihil enim minus fui ab his, qui ſunt ſupra modum Apoſtoli. 186

Ad Epheſios.

Cap. 2. CHriſtus pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. 14
3 Vt det vobis ſecundum diuitias gloriæ ſuæ :: vt poſſitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ ſit latitudo; & longitudo, ſublimitas, &c. 375
4 Qui deſcendit, ipſe eſt, qui aſcendit ſuper omnes cœlos, &c. 76
Propter quod dicit aſcendens in altum, &c. 102
5 Ant auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, &c. 275
6 Induite vos armaturam Dei, &c.

Ad Galatas.

Cap. 9. QVanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, &c. 35
2 Chriſto confixus ſum cruci, viuo autem, iam non ego, &c. 90
3 Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. 83
4 Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere. 13. 317. 319
Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus, &c. 96. 336
Miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda veſtra clamantem: Abba, &c. 292
Ille, qui ſecundùm carnem natus erat, perſequebatur eum, qui ſecundùm ſpiritum. 417. 422
6 De cætero nemo mihi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata, &c. 137

Ad Coloſſenſes.

Cap. 1. VT ſit in omnibus ipſe primatum tenens; qu[illegible] plenitudinem inhabitare, &c. 38
Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ; quoniam in ipſo condita ſunt vniuerſa, &c. 359
2 Videte, ne quis vos decipiat vos per Philoſophiam, &c. 98

Ad Philippenſes.

Cap. 2. HOc ſentite in vobis, quod in Chriſto I[illegible] 106. 322. 319
Humiliauit ſemetipſum vſque ad mortem, &c. 226
Siqua ergò conſolatio in Chriſto, ſiquod ſolatium charitatis, &c. 347
4 Gaudete in Domino ſemper. 97

Ad Timotheum.

Cap. 5. SAluabitur per filiorum generationem. 256

1. ad Theſſalonicenſes.

Cap. 4. SImul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus. 389

2. ad Theſſalonicenſes.

Cap. 1. QVi pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, &c. 332
2 Tunc reuelabitur ille iniquus, quem interficiet Dominus Ieſus, &c. 331
Et deſtruet illuſtratione aduentus ſui, &c. 332

Ad Philemonem.

PRopter charitatem magis obſecro, cum ſis talis, vt Paulus ſenex, &c. 186

Ad Hebræos.

Cap. 2. SEmen Abrahæ apprehendit. 219
7 [illegible] tium dierum, &c. 53. 54
9 Nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum, &c.
10 Homines per maiorem ſui iurant, & omnis controuerſiæ eorum finis, &c. 331
11 Fide Noë reſponſo accepto, &c. 128
Fide Moyſes grandis factus, negauit ſe, &c. 231. 267
Fide obtulit Abraham Iſaac, &c. 134
Deficiet me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon :: Qui per fidem deuicerunt regna. 407
12 Ideoque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium, &c. 128
Acceſſiſtis ad Sion montem, & ciuitatem :: meliùs loquentem, quàm Abel. 333

1. Petri.

Cap. 2. QVaſi modò geniti infantes rationabile, & ſine dolo, &c. 216
Ad quem accedentes lapidem viuum, &c. 217
4 Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.

1. Ioannis.

Cap. 2. SI quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, &c. 392
Siquis diligit mundum, non eſt charitas Patris

cris in eo. 479
5 Filioli abſtinete vos à ſimulacris. 301

Apocalypſis Ioan.

Cap.1. DE ore illius gladius ex vtraque parte acutus. 29
Fecit nos regnum, & Sacerdotes. 139
2 Prima opera fac, ſin autem venio, &c. 248
Habeo aduerſum te, quòd charitatem priſtinam reliquiſti. 379
Habeo aduerſum te pauca; quòd habes, &c. 379
3 Flebam multum; quoniam nemo dignus inuentus eſt aperire librum, & vnus, &c. 72
Noui opera tua, quia nomen habes, quòd viuas, & mortuus es. 190
4 Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum ſimile Cryſtallo. 345
5 Ecce vicit Leo de tribu Iudæ, radix Dauid, &c. 90
5 Ecce in medio throni: agnum ſtantem tanquam occiſum, &c. 353
Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipere, &c. 358
7 Poſt hæc vidi turbam magnam, &c. hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna. 149
Audiui numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor, &c. 48
12 Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, &c. 358
Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, virgines enim ſunt. Hi ſequuntur agnum quocunque ierit. 431
13 Quorum nomina ſunt ſcripta in libro vitæ agni qui occiſus, &c. 237
14 Hi ſequuntur agnum quocunque ierit. 146
16 Venio ſicut fur.
Et abiit primus, & effudit phialam ſuam in terram, & factum eſt vulnus, &c. 319
17 Hi cum agno pugnabunt. 122
Et decem cornua, quæ vidiſti, decem Reges ſunt, &c. 139
18 Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam Reges terræ qui cum illa, &c. 287.288
Et negotiatores flebunt, &c. 144
19 Vide, ne feceris: conſeruus tuus ſum. 166

INDEX

Rerum præcipuarum & notabiliorum, quæ in hoc Tomo diſcutiuntur.

NVMERVS PAGINAM INDICAT.

A

ABIECTIO proprij muneris non reſpuenda. 285
Sponte ſumpta nulli etiam Principi ingloria. 319
Ob fugienda vitia glorioſa. 172
Voluntaria non derogat gloriæ ſe humiliantis. 226
Abnegatio mundi à Ieſu perſuadetur homini. 381
Abſentia Dei cauenda. 234
Acceptio munerum iudicium peruertit. 298
Acceſſum ad Ieſum qui impedit, multis vapulat. 326
Adoleſcentes à maiorum virtutibus diſcant. 17
Adulatio potentiſſima apud Principes. 295
Aduerſa certiſſimè promittunt proſpera. 62
Ætatis prærogatiua nihili apud Deum æſtimatur. 185
Ætatis infirmitas non impedit, vbi fides viget. 18
Æquanimitas in laboribus ſacrificium gratum Deo. 75
Æſtimationi ſunt ſola illa, quæ propria. 95
Afflictiones noſtræ ad ſe inclinant Deum. 81
Fœlicem exitum habentes virtutis præmitini ſunt. 72
Affabiles viros amat Deus. 80
Affectus quiſque poſtponendus ordini. 76
Aliena ingrata Deo. 95. 416
Ambitioſorum caſus nemini miſerandus. 289
Amatori Dei duriſſima quæque vileſcunt. 131
Amici trahendi in communionem bonorum operum. 104
Amor carnalis Deo contrariatur. 409
Amoris, non belli puluere, qui ad Deum ducitur, fœlix. 318
Amor Dei facit, quòd dominemur mundialibus. 352
Amor liberorum acerbat illorum mortem. 67
Amor Dei verus nil admittit dilecto contrariũ. 408
Eſt bonorum noſtrorum cuſtodia. ibid.
Animarum ſaluti qui ſtudet, in libro vitæ ſcribitur. 6
Animoſitas aduerſus iniquitatem, principatus ſignum. 173
Antiquioris ætatis prærogatiua non æſtimatur à Deo. 185
Apparitiones diuinæ non ad otium. 7
Aqua luſtralis fons vitæ. 84
Arma hoſtilia in ſalutaria qui conuertit, Dei ſpiritum habet. 264
Ariditas cordis cauenda. 372
Arrogantia maximè exelodenda. 249
Aſpera facilè ſoperas, ſi Deum aſpicias. 89
Humiliter præcipienda. 99
Suauiantur Ieſu duce. 178
Aſtris dominamur ſub Ieſu. 312
Non ab illis, ſed à Deo victoriæ. 313
Auarum etiam validiſſimi auxiliatores non ſaluant. 272
Auaritia vbi eſt, veritas non eſt. 264
Auaritiæ vt nequeunt non ſeruire nobiles. 264
Auaritia vbi eſt, Deus non inuenitur. 270
Infirmat Eccleſiaſticos. ibid.
Præcipuus Dei hoſtis. 274
Lethalis. 275
Terræ hominem tradit. 276
D. Auguſtinus. 222
Aula religioſiſſimos facit periclitari. 318
Non permittit putas oſtendi veritates. ibid.
Aulicorum eſt nocere laudando. 357
Aurum innocentius retinetur à priuatis, quàm à Rege. 35
Eius ſeruitus malè apud Deum audit. ibid.
Semel acceptum reſtitui, præſentis Dei argumentum. 56
Illo impeditos non ſaluant validiſſimi. 372
Authoritas iuſti in iubendo. 74
Auxilia creaturarum impediuntur, non Dei. 179
Auxilij diuini ſub fiducia non ſunt dimittenda media conuenientia. 19

B

BAcchanalia cauenda. 105
Baptiſmus Chriſtianorum origo vitæ noſtræ. 84
Baptiſmus facit, vt Deum Patrem ſentiamus. 415
in Baptiſmo impellimur ad alta. 154
Per illum familiarem Deum habemus. ibid.
Ad primum gratiæ nos reduxit. 155
Baptiſmi ab aquis ſuperiores ſimus hoſtibus. 224
à Baptiſmate nouus ortus. 236
Patet cœleſtis ciuitas. ibid.
ab aquis Baptiſmi Ieſu exaltatio. 151
Baptiſmus non transfert in cœlum. 152
à Baptiſmo ſoſfecit nobis Ieſus. ibid.
in Baptiſmo omnia lucida. 153
Beatitudo in hac vita peſſimè quæritur. 39
Bellatores fugiant fœminas. 266
Bellum qui in peccato init, vinci amat. 72
Bellum carni, & ſanguini religio indocit. 89
Benefactoris Dei nos facit recordari labor immiſſus fœlicitatibus. 229
Benefactor humilis erga eos, quos beneficijs impleuit. 116. 117
Benedictiones cœleſtes accreſcunt ei, qui vtilis eſt proximis. 24

A Ieſu

A Ieſu ſpiritu ſcaturiunt. 391
Beneficia diuina non exhauriuntur ab vſu, vt creata. 97
Beneficia non extollant benefactorem. 216
A re collata potius extenuanda, quàm verbis amplificanda. 227
Sic præſtanda ingratis, ne poſſint occultari. 228
Eorum locus, & inſtrumenta gratitudinem extorquent. 203
Beneficentia Chriſtiana etiam ad hoſtes. 205
Glorioſa & vtilis Principibus. 225
Larga fulcit Regnum. 146
Bona aliorum periculis empta cauenda. 140
Partienda cum proximis. 359
Terrena indecorè quæruntur à Dei miniſtris. 343
Ableganda ab eo, qui in virtute firmus vult eſſe. 374
Aliena à veritate. 39.350
Perdantur omnia licet dũ non perdatur Deus. 42
Omnia habebis, ſi Deo ſeruiàs. 406
Haberi ſolent à iuſtis, ne putentur eſſe diaboli. 407.4
Bona terrena infamantur ex poſſeſſoribus. 418
Bona perdẽda ob oculos poſita cruciant hominẽ. 152
Bona temporalia honorantur, dũ bonis ſeruiunt. 142
Eorum negotiatio aliena à Chriſtu. 144
Bona temporalia bellum inferunt affectis ſuis. 168
Si illa prius tuis, quàm tibi velis, perfectus es. 200
Magis fauent iis, à quibus contemnuntur. 232
Viléſcunt ad crucis conſpectum. 106
Ruinæ proximiora. 136
Pro illis plures ſubeuntur ærumnæ, quàm pro Deo. 137.140
Cum Deo ægrè ſtant. 389
Bona æterna à leſu. 345
Cœleſtia integra ſolent ſingulis obuenire, non diuiſa. 142
Ea qui guſtat, ægrè ab iis auellitur. 349
Bonis ſpiritualibus leuantur mala temporalia. 278
Bonum ipſum à Deo veniet, vbi vel eius vmbra venerit. 237

C

CAlamitas filiorum parentibus acerbiſſima. 67
Venit ab Idolis. 169
Magna eſt perdi ab iis, qui ſeitum agant. 218
Carni, & ſanguini acerrimus hoſtis religio. 89
Carnis maceratione propter Deum optimè fundantur merita. 94
Carnalia excluduntur à Chriſto. 12
Carnaliſſimi etiam poſſunt dare ſanctis, quo æternum viuant. 382
Caſtitatem vt tuteris, illud elige, quod violentiam ab hoſte fugat. 27
Celer eſt Deus in audiendis precibus peccatoris humiliati. 82
Certamen laborum requiritur, vt Chriſti Regnum acquiratur. 280
Non vacant certamine terreni. 284
Ciuitas cœleſtis patet à baptiſmo. 236
Charitas fraterna nõ eget iudice, aut magiſtratu. 187
Chariores trahendi in bonorum operum communionem. 104
Chriſtus illuſtrem reddit ſuorum mortem. 71
Chriſtus magis de Iudæ interitu, quàm de ſua cæde triſtatur. 69
Vbi non eſt, nulla eſt perfectio. 85
Ei aduerſatur laſciuia. 90
Eſt fons gaudiorum verorum. 97
vbi Chriſtus, omnia ſuppetunt. 223
à Chriſti virtute venit, quòd mediis fluctibus tentationum ſecuri aſcendamus ad patriam. 225
Chriſti halatu Regnum cadit peccati. 253
Chriſtus non acquiritur ſine certamine. 280
Chriſti ſimilitudo in pœnis ipſas pœnas ſuauiat. 134
A Chriſto aliena temporalium negotiatio. 144
Chriſti mortificatio in corpore noſtro conducit ad ſalutem. 145
Chriſti perfectus aſſecla illi aſſimiletur. 156
Dolet Chriſtus, quòd eius ſanguine non madeamus. 360
Vide Ieſum.
Chriſtianorum triũphus breuioris eſt conflictus. 335
Commoda cum aliorum periculis cauenda. 140
Communi bono non officiat Chriſtianus. 214
Communia ſalutis periculosè relinquantur. 209
Confeſſio peccatorum ſincera à vera pœnitentia venit. 84
Confeſſio peccatorum. 320
Potior, quàm innocentiæ atteſtatio ad ſedandum Deum. 376
Cognatio ſanguinis non ſic rapit homines vt ſimilitudo morum. 346
Contemnenda propter Deum. 4
Eius contemptus facit, quod Deum videamus. 4
Validiſſimum habet præſidium. 17
Cognati, qui cum Deo haberi poſſunt, non dimittendi. 16
Illis proſpiciendum. 200
Concordiæ amatores vix mala vident. 48
Concordia cum bonis Deum tenet. 401
Tollit obices ad bonum. 385
Conformes in virtute, & in præmio erunt. 406
Connubia educationem bonam puellæ ſpectant. 145
Conuiuiorum lautitiæ fatales regibus. 52
Conuiuia cauenda. 105
Rixas gignunt. 170
Conſcientia reprobi ipſa ſibi ſupplicium. 329
Conſciẽtiæ propriæ accuſatio duriſſima homini. 425
Conſiderationis pondus in re virtutis. 123
Conſiliis impiorum Deus vtitur, vt eos trahat in pœnam. 251
Conſortium iuſtorum vtile impiis. 116
Conſortium Ieſu ad maximum augmentum. 351
Conſortium iuſti ſeruat peccatoris vitam. 67
In diuinis muneribus admittendum. 171
In honore admittendum. 173
Conſuetudo peccati grauedinẽ, & duritiẽ infert. 114
Coniux iuſtus coniugem Deo lucratur. 82
Contritio peccatorum vena eſt confeſſionis. 84
Cooperatio hominis cum Dei virtute facit victorias. 343
A Dei venit gratia. 357
Cor nequit Deum intus tenere, quin multis exterius illum prodat. 392
Cor hominis ſedes Dei. 93.217
Eius aridit as cauenda. 378
Molle fit à radio diuinæ lucis. 136
Corde integro aggrediendæ res ſunt, vt proſperentur. 50.51
Confirmatur ſignis paſſionis. 267
Cultus ornatior dolor parit. 156
Sacrorum religionem facit. 337
Hominem firmat. 242
Deum trahit. 397
Creaturæ diſpareant, vbi Deus ſentitur. 102
Earum proprium, quòd abſint. 108
Creaturarum auxilia multis impediuntur. 181
Tales tibi erunt, qualis tu Deo. 405.367

Crucis ad conſpectum mundialia vileſcunt. 106
Crux Chriſti humanæ virtutis fulcrum. 107
Crux Deum manifeſtat hominibus, magiſque reddit gratum. 135
Crucis ſub ſigno euaneſcunt mala. 286
Cultus, & religio Dei eſt hominum munimen. 131

D

DAtor munerum magis, quàm acceptor videatur homo 127
Damnum periculosè excipis ab iis, à quibus alij ſalutem. 211
Dæmon ibi prædam inuenit, vbi diuiſionem. 67
Dæmonem ſequi poſt deguſtatum Deum ſumma miſeria. 78
Delicias inter ne te imperat hoſtis. 47
Deliciæ mundiales bellu inferũt cultoribus ſuis. 168
Pariunt ruinas. 168
Defectus nullus vbi Chriſtus. 223
Deus tibi erit, quod tu Deo. 367
Ex Deo quod habemus, fortius omnibus eſt. 369
A Deo ad dæmonem transfuga abiectiſſimus. 78
Deus nos ſociabiles amat. 80
Et qui ſeruit, nil perdit. 331
Noſtris afflictionibus mouetur. 81
Cito exaudit preces peccatorum. 82
Ea petit, quæ vult dare. 12
Deus potens mulierem conſtantem facere. 83
pro Deo quidquid effundis, tibi inſtauratur. 330
Ab illo qui aſpicitur prius, aſpicit diuina. 83
Facinoribus peractis nomina indit. 87
Dei nomine inſignitus expectet quidquid virtutis in illo eſt. 87
Viriliter pugnat. 88
Teneatur Deus, licet omnia alia perdantur. 42
conſpecto Deo facilè labores ſuperabis. 89
Deus miſerans ſuos, eos amore, nõ ſudore ducit. 338
Dei vmbra mundo valentior. 51
Deus ad corda humana propendet. 93
Colendus de tibi demptis. 366
Sola propria æſtimat. 95
Præſentiſſimus ſuis. 316
Deus inclinatus præcelſa quæque inclinari facit. 96
Dei largitas ad omnes. 97
Beneficentiſſimus in eos, à quibus accipit. 98
Deus vtitur impiorum conſiliis, vt eos in pœnas trahat. 251
à Deo tracti proſperantur in via. 295
à Deo inferendæ morti nullus non patet aditus. 251
à Deo quæ tibi fieri cupis, fac tu propter Deum. 268
Deus non eſt, vbi auaritia. 270
Deus præcipuè à reis reſpiciendus. 274
Deus in iuſtitia exercenda claret. 138
Dei halitus potentior exercitu ingenti. 331
Deus dum ſit in honore, omnia mala effugies. 219
Deo exhibita obſequia cui ſunt honori, non oneri, ille fœlix. 221
Deo ſi dura ſubdas, facilè cætera ſubdes. 222
Deus neſcit aliquid ſumere è nobis, quin aliquid ſimile impendat. 231
Deus muſtratur in multitudine eunciũ ad ſalutẽ. 234
Dei abſentia cauenda. 234
à Deo vbi vel vmbra boni venit, & ipſum veniet bonum. 237
Dei ſtrictus gladius viam ſalutis peccatoribus eripit. 242
Qualis tu Deo, talis tibi Deus. 247
Deo charior, qui eum in paſſione, quàm qui in gloria ſequitur. 247
Dei eſt fauor, quòd muneri tuo reſpondeas. 175
Eius auxilium non impedimenta ſentit. 179
In Dei fiducia homo ſecurus. 182
Ægrè ab illo euellimur poſt eius guſtata bona. 181
à Deo vt magna obtineas, priùs peccatum fuge. 182
Deus vel viliſſima ordinat in bonum Electorũ. 198
Quæ facienda decernit, quaſi facta putentur. 199
Arma hoſtilia in ſalutaria conuerti facit. 204
Præcipuè ſpectandus in omnibus. 305
Gratius in cordibus, quã in manufactis habitat. 217
Dei præſentia vitam nobis halat. 217
à Dei manu ipſa infirmitas roboratur. 219
Deus proſpera miſcet aduerſis. 69
Dux adeſt pro ſe pugnantium. 75
Deo qui ſeruit, inſenſibilia ſibi ſeruire facit. 74
Deus nunquã non adeſt propter ſe patientibus. 308
A magnis incipit. 41
Solus ſeruat numerum integrum. 50
Deus trahitur honore. 297
Supplet media. 364
Deus eſt, qui facit primas non amari. 255
Deo qui ſe adiungit in iis, quibus ab aliis deſeritur, ille fœlix. 255
Dei dona multis acquirenda. 272
Deus capitur humilitate. 282
Deus eget feraciſſimus in reddendis fructibus. 100
Deus vbi præſentitur, moleſta eſt creatura. 102
Dei præſentia reuerentiam extorquet. 103
Deum vt excipias, hominem exuas. 112
Deus vt iuſtis gratiam, ſic peccatoribus infert pœnam. 112
quod Deus peccatorem fugiat, ad Dei ſpectat iram. 118
Diſciplina Dei vel per ſomnium efficaciſſima. 119
in Deum irruet, qui ſeruos eius offendit. 122
vt Deus in ſuorum pœnis dolet. 134
in Deo plura lucra, quàm in diuitiis. 137
Deo qualis fueris, tales inuenies tibi creaturas. 405
Vbi inſtrumẽta deſunt, diuina virtus apparet 409
Deus & bona terrena ægrè coniunguntur. 389
Non tenetur intrinſecus in corde, quin extrinſecus multis pateat. 390
Deum patrem inuenit, non iudicem, quia terrenis abſtinet. 381
Deſerti penuriam fugit, qui Deum ſequitur. 284
Difficultates vorantur ob paſſionem Chriſti. 207
Tollendæ infirmis. 365
Dignitates dandæ ſocius facinorum bonorum. 164
Quòd indignus ad illa non aſcendas, Dei fauor eſt 174
à Deo venit dignitas, cui ſatisfacis. 175
Dignitas quælibet perfectiſſimos ſuſtinet. 125
Diſcrimina fugiunt intrepidum pro Deo. 218
Diſcriminibus medius, qui non cauit, miſer. 304
Diſcipuli defectus aſperrimus magiſtro. 68
Diſcordiæ non ſunt, vbi eſt iniuriarũ tolerantia. 79
Diſſenſiones, & rixæ à conuiuiis. 179
Diuinis multa exhibenda reuerentia. 249
Diuinitatis eſt nudis ſe manifeſtare hominibus. 19
Diuitiæ malè ſecuræ. 239
Non tot lucra patiunt, quot Deus. 137
Diuiſio tutam dat hoſtibus prædam. 67
Cauſa eſt interitus Reipublicæ. ibid.
Doctrinæ vtilitas reſpicienda. 113
Doli, & fraudes ſub cultioribus veſtibus. 196
Dolor maximus in reprobis, quod ſua perdi videant. 287
Dona ſuperabundantia ſub vno Ieſu. 315
Quæ in noſtra cooperatione fundantur, firmiora ſolent eſſe. 335

Semper

Semper referunt donatoris manum. 339
Superabundantia virtutẽ Deitatis oſtendunt. 341
Dona temporalia, quæ à Ieſu veniunt, ad ſpiritualia tendant. 350
Facilè ad potentes currunt. 365
Dona parua quaſi neſcit Deus dare. 45
Minima ſic præſtandã, vt in iis magna præſtari videantur. 232
Datoris manibus reſpondent. 139
Dona Dei maiora ſolent eſſe in re, quàm in promiſſione. 368
Multis acquirenda. 272
Eorum indicium, quòd pluribus vtilia ſint. 112
Dona Dei temporalia, vt æterna ſignant. 410
Dona grata Deo offers de tibi ablatis. 383
Nullã Dei iniuriã inuoluãr, quæ dãtur dona. 384
Dona, quæ de propriis Dei ſunt, maiora omni cenſu videntur. 413
Domino improbo ſeruire opprobrium eſt. 243
Durities exuenda in hominibus gubernandis. 227
Non ad ſalutem, ſed ad fugam eſt ſubditis. 72
Duriſſima ſi Deo ſubdis, facilè cætera ſubdes. 222
Ducis fortitudo non ſufficit, vbi deeſt Principis pietas. 164
Duci infideli non ſunt committenda vexilla victricia. 164

E

Eccleſiaſtici infirmantur auaritia. 270
Educatio bona maximè claret in fœminis. 192
Spectanda in connubio. 145
Electis vel viliſſima quæque deſeruire poſſunt in bonum. 98
Egeſtas & penuria deſerti per Ieſum fugitor. 284
Eleemoſyna roborat hominẽ ne in hoſtes incidat 181
Sic danda eſt, vt magis accipere videaris. 162
Præmium proſilit intra ipſas Eleemoſynæ res. 107
Eleemoſyna facit, ne ſupremus iudex in pœnam exurgat. 111
in Eleemoſyna non perdis tua, ſed habes. 371
Auget bona. 41
Præſtanda niſi velis perire. 379
Error à multitudine. 208
Euchariſtiæ abſtinentia lethalis. 184
Dolori eſt Chriſto. 360
Euchariſtia Teſtimon prophanata. 213
Euchariſtia ſola ſatiat. 221
Euchariſtiæ eſum præparatio antecedat. 244
Euchariſtia petit vitæ rẽnouationem. 245
vbi Euchariſtia non eſt, nihil eſt ad robur verum pertinẽns. 245
Euchariſtiæ virtus in operibus appareat neceſſum eſt. 246
Euchariſtiæ menſa clariſſimum infert meridiem. 101
Efficaciſſima ad animos expiſcandos. 103
ad Euchariſtiam hominem exuas. 110
Et vetus homo exuendus. 303
Euchariſtiæ cultus dum adhibetur, fertiliſſimi inde fructus. 360
Auri cupiditatem tollit. 34
Euchariſtiæ potus nos Deo arctiùs coniungit. 52
Eius epulum nos filios Dei facit. 53
Ab infimis cauet, & participes amat, qui ſublimia petant. 53
Ex Maria diuitias ſuas habet. 54
Signum pacis inter Deum, & hominem. 55
In ea omnes benedictiones cœleſtes. 55
Euchariſticus ſanguis diuinam extinguit iram. 378
Vires, & robur ingenerat. 399

Examen quotidianum, ſiue horarium. 425
Exactiones tolerabiliores quàm bella. 45
Excidium ſalutare impiis. 117
Exercitium in difficilibus promptiores facit ad facilia. 257
Exemplum Principum auſpicatum. 45
Exempla maiorum efficacia. 17
Exhortatione etiam ſapientiſſimi proficiunt. 185
Experientiam non habens, caueat periculum. 46

F

Facinora propria hominem verendum faciunt. 233
Fama poſthuma colenda Principibus. 129
Fames ſuperari poteſt amore virtutis. 168
Familiæ regendæ ordo in primis ametur. 76
Fauor Dei media ſupplere ſolet. 365
Labores & moleſtias virtutis abſumit. 909
Fauores principum ne offenſam generent. 261
Ferdinandus Hiſpaniarum Princeps. 212
Fiducia in Deo potentior armis. 332
Securum facit hominem. 180
Non tollat opera congruentia. 190
Filiorum virtutes appropriantur parentibus aſſentientibus. 9
Boni non eripiant ſubſtantiam parentibus. 146
Eis conſulit, qui cauſas aufert diſcordiæ. 147
Iugloꝛij decidunt inter parentum vlnas. 70
Præmittantur in cœlum. 71
Firmitas, & ſtabilitas vbi peccatum non eſt. 239
Firmitas meritorum in carnis maceratione fundatur. 94
Flagello imperfecti, perfecti voce trahuntur 212
Fortitudo Ducis non ſufficit, vbi deficit pietas Principis. 163
Fœmina vitam poſtponit pulchritudini. 197
Carnalis temeritatem pudendam facit, ſpiritualis cautelam triumphalem. 42
Fortitudo victrix in eo eſt, quòd rem aggrediaris integro corde. 50. 51
Fortuna ridente, qui ſe continet, nobilis eſt. 75
Fortunæ aduerſæ reſiſtes facilè, ſi Deum intueris. 89
Fœminarum nomina in ſcriptura pro ingenti bonore ponuntur. 363
Fœminæ nobiles calamitosè fora adeunt. 363
quod Fœminæ æquè, ac viri curentur, à Deo ſolo venit. 364
Vna formoſa vniuerſos nobiles rapit. 33
Illarum victoriæ in ſilentio conſiſtunt. 32
Illarum nomen vni Deo ſit notum. 108
Illorum munera aurea indecora. 125
Conſortium nociuum. 125
pudicitia vel leuiſſimis ſordet. 121
Fœminea facies fugienda bellatori. 206
cum Fœminis ſeueritas oſtendenda. 206
Fœminæ turpiſſimæ, quæ ob famẽ ſeruiũt vitiis...
Efficaciſſimæ ad trahendos viros. 192
Malæ efficaces ad perdendum, caſtè educatæ neſciunt perdere. 192
Poſtponunt vitam pulchritudini. 197
Diuinam cum viris conuerſationem caueãt. 204
Fœminea leuitas contraria virtuti valde. 81
Fœminæ volubilitas virtute Dei in conſtantiam mutatur. 83
Fraterna charitas vbi eſt, nõ eſt neceſſarius iudex. 187
Fraterna charitas nos aptat diuinis excipiendis. 417
Frauduleuti non malè audiunt apud Principes mundi. 300
Frœnũ opportunũ magnis mentibus ſeruitus eſt. 79

Frugalitas vitæ. 22
In Principe abundat bonis. 147
Futura mala imminentia maximè cauenda. 315
Furor obduratus hominum cæciſſimus. 328

G

GLadius Dei ſtrictus ſalutis viam eripit peccatoribus. 248
Gaudia mundi parinot dolorem parem. 320
Gaudia inter hoſtilia perdi, calamitas magna eſt. 258
Quæ à Chriſto ſunt, permanent. 97
Gloriæ, & honoris conſortes ſuſtineri, magnæ virtutis eſt. 176
Gloriæ, & dignitatis priuatio duriſſima homini. 362
Non minuitur voluntaria abiectione. 216
Gratiæ referendæ ſtimulus à luco, & inſtrumento beneficij. 213
Gratię opus, non naturę, quòd primas alteri cedas. 37
Gratiæ perfectioris effectus. 71
Gratitudo Dei. 98
Confirmat in poſterum beneficia. 290
Exhibita Deo hominem in vita confirmat. 354
Gubernatoris ſuauitas neceſſaria. 77
Gubernator bonus facit, quę exigit fieri à ſubditis. 13

H

HOlocauſtum Deo gratius æquanimitas in laboribus. 75
Homo propriæ non fidat prudentiæ. 298
Miſer, qui vel in diſcrimine non ſibi cauet. 304
Neſcit ſe intra neceſſitatem continere. 516
Eius firmitudo Verbum Dei. 353
Homo temporalis facilè Deum abnegabit. 362
Duriſſima illi gloriæ, & dignitatis priuatio. 360
Vt ſeruiat Deo, demat ſibi. 366
Homines nudi accepti Deo. 19
Carnales ſolos vident ſplendores bonorum temporalium, ſpirituales magis latentia ibi mala. 30
Peſſimè amant beati in hac vita. 39
Homo dator magis, quàm acceptor fit. 127
Stultus vilibus inhiat, & leuibus. 358
Hominem exuas, vt Deum excipias. 110
Homo ſecurus, quando non ſibi, ſed Deo creditur. 180
Homine in retinendo maior virtus, quàm in retinendo flumine. 224
in Hominibus curandis durities exuenda eſt. 227
Homo propriis facinoribus reuerendus. 233
Homines capiendi ſunt per ſibi gratiora. 241
Homo firmatur ex cultu religionis. 241
Hominis calamitas eſt, quòd perdatur ab iis, qui feſtum agant. 258
Hominis quò minus habes, eo excellentior. 110
Homo vel carneus fit Angelus ſub Ieſu. 411
Hominis præſtantia non à bonis temporalibus. 417
Honor Chriſto D. accreſcit ex ſuorum fuſo ſanguine. 72
Honoris, & gloriæ conſortes ſuſtineri magnæ virtutis eſt. 176
Honor Deo exhibitus mala fugat. 219
Honori cui ſunt obſequia diuina, non oneri, fœlix ipſe. 221
Hoſtis acerrimus carnis religio vera eſt. 89
Hoſtis Chriſti laſciuia. 90
Hoſtes virtutis nō ſimul, ſed per partes inuadendi 91
Hoſtis præcipuè habendus, qui ad peccatum allicit. 421
Humiliatio voluntaria non derogat gloriæ ſe humiliantis. 226
Humilitas neceſſaria ad præcipienda dura. 99
Facit conſpici Ieſum. 291
Humilitas in cultu corporis ad ſalutem. 294
Humilitas vera perit, ne ſolus in diuinis velis eſſe. 71
Humilitatis opera exercenda à viris præſtantibus, qui triumphent. 234
A nobilioribus, & magis ingenuis fiunt. 232
Humilitas Deum capit. 215
Humilitas quæ reiicit extorquet. 141
Præſentiſſimos nos facit Deo. 283
Hypocriſis in Principibus exitialis. 166

I

IDola mundi ruinam, & calamitatem pariunt cultoribus. 169
Idola cordis crebrò excludenda. 415
Idola mundi nihil allectiuū habent non alienū. 416
Ignatius Societatis Ieſu fundator. 222
Ieſu acceſſus fœlicitatem cauſat. 311
Qui illum impedit, multis vapulat. 316
Ieſus inſtaurat, & multiplicat triumphos. 337
Non labentia, ſed æterna parat. 345
In ſuis non diuiſionem, ſed vnitatē amat. 346. 360
à Ieſu venit, quòd in temporalibus ſpiritualia ſpectentur. 350
Ieſu conſortium auſpicatum ad omnia. 352
Ieſu adiungeris per ſolas animi virtutes. 370
quidquid Ieſus pertingit maximè ornat. 373
apud ſolum Ieſum & nocentes, & innocentes habent refugium. 375
vbi Ieſus, nil carnale. 12
nihil eſt in Ieſu, quod noſtrum non ſit. 415
Ieſus à Baptiſmo ſufficit nobis. 152
Ieſus in Baptiſmo ad alta nos impolit. 154
Facit fugere penuriam deſerti. 264
à Ieſu cum Maria omnis victoria. 317
Ieſus habuit ex Maria, quo amabilis ſit hominib. 157
Eius omnipotentiam vna Maria claret. 158
Ieſu duce aſpera ſuauiantur. 178
in pugna ſub Ieſu immaturi excluduntur. 186
Inuenitur inter ſublimia petentes, non inter deiectos ad terram. 194
Eius nomen efficax ad trahendum. 201
vbi Ieſus interuenit, nullo alio egemus. 228
à Ieſu venit, quòd vilium ſaluti conſulas. 260
à ſolo Ieſu veritas ſolida. 382
Ieſu conſortium ad maximū augmentū pertinet. 352
Ieſus conuertit mala in bonum. 321
Expellit omnia mala. 336
quod Ieſu eſt, omnibus amat prodeſſe. 342
Ieſu infirmitas validior mūdialibus poteſtatibus. 288
vbi Ieſus eſt, nil aliud ſuſpiciendum. 289
In humilitate & abiectione, nō in mundiali pompa conſpicitur. 291
A mitibus & pacificis inuenitur. 291
Eoidē cum illo pati perſecutores glorioſum. 294
Non patitur ſuos ſub dominio alterius videri. 307
ſub Ieſu halitu dominamur aſtris. 312
ſub Ieſu dona ſuperabundantia. 316
Ieſus vnus horrores mortis aufert. 69
Glorioſior apparet ex iis, qui pro illo ſanguinem fuderunt. 71
Omnium bonorum firmitas. 427
Ieſu præſentia validiſſima ad trahendum. 430
benedictiones à Ieſu ſpiritu manant. 391
Ipſe nos in mundi abnegatione firmat. 381
Ieiunium luxuriam perimit. 378
Impiis excidium ſalutare. 117

In vno conueniunt, vt perdant iuſtum. 293
Certiſſimè in illos iacula Dei veniunt. 310
Illorum ſocietas grauis. 40
Imperia inferiorum qui ſequitur, magnus eſt. 387
Imperfecti flagello perfecti voce feruntur. 212
Indigni quòd dignitates non habeant, Dei fauor eſt. 174
Infantilis virtus in virilem tranſit tolerantiâ laborum. 95
Inferioris ductum ſequitur vir. 387
Infirma hominis à Deo magna veniſſe oſtendit. 404
Infirmis mentibus difficultates tolle. 365
Infirmitatum medela in Maria. 158
Infirmitas à manu Dei roboratur. 219
Ingratis ſic præſtanda beneficia, ne lateant. 228
Iniuriæ patienter toleratæ odia leniunt. 79
Ingenuus ille verè eſt, qui intra ſuæ naturæ limites in qualibet fortuna ſe continet. 71
Ingenuum eſt vtilem ſeruitutem libertati perituræ præferre. 78
Inimica Ieſu laſciuia. 90
Inimicorum amor à virtute Chriſtiana. 205
Innocentum damna cauenda etiam cum nocentum impunitate. 375
Innocentem eſſe in ſuppliciis melius eſt, quàm nocentem eſſe liberum. 166.167
Inſtrumenta vbi deficiunt, Dei virtus oſtenditur 409
Inſtitutio eorum ea ſit, quæ omnia bona promittat. 424
Intrepidum pro Deo animum ipſa diſcrimina fugiunt. 218
Interceſſionibus concedendum. 115.116
Ira quod cupit malum, certo inferendum putat. 305
Iudex non eſt neceſſarius, vbi fraterna charitas viget. 187
Caueat, ne ſuppliciis augeantur, ſed tollantur delicta. 33
Iudicij diuini ſub gladio, quæ modo horremus, appetimus, & è contra. 306
Iuramenti religio non frangenda. 259
Iuſtitiæ diuinæ gladius ſtrictus ſic turbat peccatores, ne vel cogitent ſalutaria. 242
Iuſtitia exercita Deum oſtendit. 138
Iuſtis quæ paras mala, in te venient. 254
Iuſtus multis eſt ſalutis refugium. 254
Eius conſortium vtile impiis. 116
Iuſtos qui lædit, & in Deum irruet. 122
à Iuſtis timeant ſibi peccatores. 128
Iuſti impiorum colligationes aduerſus ſe ſuſtinent 293
Iuſti ſocietas vtilis. 36
Iuſti viri falſis rumoribus mordentur. 65
Iuſtis debetur peccatorum vita. 67
Iuſtorum mors ingloria apparet in comparatione martyrum. 70
Iuſtos Deus ærumnis excolit. 73
Iuſtus ſibi facit ſeruire inſenſibilia. 74
Iuuentus in templis virum facit diuinum. 170

L

Lachrymarum vis ad Deum mouendum. 81
Lachrymæ viri fortis non pro caſibus, ſed pro triumphis. 392
Lachrymæ, quæ operibus virtutis coniunguntur, ſaluti ſunt. 414
Lachrymæ impinguant ſacrificia. ibid.
Labores æquanimiter tolerati ſanctitatis ſignum. 75
Illos facilè vinces, ſi in Deum, non in illos faciem defigas. 89

Illorum tolerantia tenellæ virtutis altrix. 95
Labores quies ſequitur. 69
Labor medius fœlicitatibus immiſſus nos Dei benefactoris facit recordari. 229
Laborum certamen neceſſarium, vt Regnum Chriſti acquiratur. 180
Labores plures ſubeuntur pro terrenis, quàm pro Deo. 139.140
Lætitia vera à Ieſu. 97
Largitas diuina ab vno non exhauritur, ſed in omnes emanat. 97
In eos ſe effundit, à quibus aliquid accipit. 98
Largitas in donando facit Regna. 146
Laſciuia inimica Ieſu. 90
Perdit vrbes. 333
Publica abſumit nomen viris bonis. 190
Ex ea explorantur peritura Regna. 191
Illi annexum mendacium. 193
Frænatur timore Dei. 124
Vbi eſt, ibi omne ſcelus. 26
Cum illa nequeunt bona temporalia eſſe. 31
Laudis ſub ſpecie aliis nocere, vitium aularum. 357
Lectio ſacra maximè Principes ornat. 183
Legatorum ſecuritas inuiolabilis ..
Lex Chriſti non in lapide, ſed in corde. 292
Legum rigor debet à Principe emolliri. 167
Legum diuinarum meditatio certiſſimè dirigit in viam ſalutis. 183
Leges non ſuperantur, niſi vbi Ieſu gratia aſpirat. 427
Libertas peritura vtili ſeruituti poſtponenda. 78
Libertate priuari magnis mentibus opportunum. 79
Literarum profeſſores præmiis alantur. 318
Loca virtutibus præſtantiis dicata auſpicata ſunt. 370
Lucra temporalia non quærenda è rebus diuinis. 126
Eis addictus animus fidele Deum abnegabit. 362
Lucis diuinæ radius mollefacit humana corda. 336
Lumen meridianum ab Euchariſtia. 101
Luxuriæ pœnæ non fugiuntur. 344
Luxuria perimitur ieiuniis. 178
Vide Laſciuiam.

M

Maiorum deuia minimè ſequenda. 276
Errores tegendi. 419
Magiſtris optimis duri diſcipulorum defectus. 68
Magiſtratus pacifici minus de veritate ſciunt. 201
Magna qui ſuperat, ne in minimis decidat. 265
Magna vni Deo debentur. 293
Mala omnia fugient, dum Deus in honore ſit. 219
Temporalia ex bonis ſpiritualibus leuantur. 278
Leuantur ex multitudine ſuſtinentium. 145
Comitantur irreligioſos. 144
Immerentibus parata veniunt in eos, qui pararant. 252
Malorum in diminutione qui ſteterit, non longè abeſt à Dei acceſſu. 262
Mala conuertuntur à Ieſu in bonorum cauſas. 321
Omnia expelluntur à Ieſu. 336
Malorum longiores induciæ eligendæ. 27
Mala aliorum nobis erepta credamus. 410
Mala ea à te vincuntur, ex quibus vtilitatem ſpiritualem eruis. 384
Manus Dei ipſam infirmitatem roborat. 219
Manibus datoris reſpondent dona. 109
Manus diuina ſecuritatem habet. 59
Mandata præueniantur operibus. 166
Manſuetudo diuinitati amica. 63
Illi veracitas adiuncta. 64
Maria cum Ieſu omnes facit victorias. 17

Mariæ debetur cœli, terræque regnorum reſtauratio. 157
Dedit Ieſu, quo amabilis ſit hominibus. ibid.
vna Maria Saluatoris omnipotentiam oſtentat. 158
Ab illa infirmitatum medela. ibid.
ſine Maria nec gradus faciendus. 235
de Mariæ patrocinio venit, quòd difficilia quæque vincamus. 136
Maria priuilegium primogenitæ adimpleuit, & munus. 156
De ipſa venit, quòd Eucharistia nos ditat. 54
Maritus ſanctus vxorem Deo acquirit. 82
Matris improbitas validiſſima, vt filios perdat. 144
Maternis ſuſpiriis non acquieſcendum, dum ad patris facinora vocamur. 133
Media non nimis requiruntur, vbi Dei fauor aſpirat. 364
Meditatio diuinarum legum ducit in viam ſalutis certiſſimè. 183
Meditatio mortis vtiliſſima homini. 430
Mendacium annexum impudicitiæ. 193
Mendaces non male audiuntur apud Principes. 300
Merita non ex tempore, ſed ex corde metienda. 64
Meritorum noſtrorum menſuram dat Deus nomina. 87
Merita firmiora maceratione carnis firmantur. 94
Miles inglorius occidit, qui Chriſto non occidit. 70
Miles de victoria ſecurus, ſi pro Deo pugnat. 72
Minima ſic præſtanda, vt voluerit in illis præſtari videantur. 92
Miniſtri apti à ſolo Deo eliguntur. 161
Illi præſtantes, qui primi in rectè factis Principis ſui, in male actis nulli. 164
Vni ſtudent laudi Principis ſui, non ſibi. 165
Præueniant operibus mandata. 166
Recti ſunt ſignum regalis potentiæ. 86
Miniſtris Dei indecorum, quod terram ſapiant. 343
Mirabilia Dei circa nos, nouis operibus virtutis comitanda in dies ſunt. 213
Eorum vt percipiatur fructus, interna animi virtus requiritur. ibid.
Miſeriæ extremum eſt à virtutis cultu ad vitia transfugere. 78
Miſericordia Dei citò occurrit afflictis. 81
Miſericordia, & humanitas ab ingenuo animo. 188
Mites inueniunt Ieſum. 291
Etiam in ſceleſtos irritantur. 525
Mores pueritiæ ſeruari ſolent in finem. 148
Morum immaturitas à Ieſu excuditur. 186
Morum ſimilitudo plus rapit homines, quàm ſanguinis cognatio 346
Mors ob oculos ſit Principibus. 177
Morti inferendæ à Deo nullus non patet aditus. 251
Mors præſtantiſſimorum maximè nos munit aduerſus carnem. 136
Mors facit, quòd caro ſuſtineatur. 149
Leuatur ex reſurrectione. 134
Mors facit euaneſcere vitam præteritam. 6
Mors iuſtorum à Ieſu illuſtratur. 70
Mortis dolorem lenit ſpes beatitudinis. 69
Mors filiorum parentibus duriſſima. 67
Mors exhibeat virtutes incipientis vitæ. 429
Mors fœlix, quæ nulli calamitatem relinquit. ibid.
Mortis meditatio vtiliſſima. 430
Chriſti mors vtiliſſima. 377
Mortificatio carnis firmiſſimum meritorum fundamentum. 94
Conducit ad ſalutem. 145
Monita Dei ad amuſſim exequenda, non examinanda. 186
Multitudo ſociorum in ſuppliciis non affert leuamen. 325
in Multitudine non poſſunt non eſſe mala. 57
Multitudo errorem facit. 203
Multitudo currentium ad ſalutem, Deum oſtendit adeſſe. 244
non in Multitudine nimia pugnatorum victoria. 265
Multitudo ſuſtinentium leuat temporales pœnas. 142
Mundi gaudia pariunt dolorem parem. 320
Mundus ſuis contemptoribus fauet. 232
Munificentia diuina largiter deriuatur in eos, à quibus aliquid accipit. 98
Munera Dei in eo à creatis differunt, quòd ab vno non exhauriantur. 97
Munera aurea indecora fœminæ. 125
Munerum acceptio iudicium præuertit. 298
Muneri qui ſatisfacit, illud Deo referat. 175
Munera datoris manui reſpondent. 139
Muneris proprij abiectio non eſt reſpuenda. 285
Myſteria diuina non requirunt naturæ ordinem, 370

N

NAtiuitatis præſagia in magnis viris. 126
Natiuitatis miracula ingens bonum naſcituro portendunt. 127
Naturæ ordo non ſpectandus, vbi diuina adeſt gratia. 370
Nec in re Chriſti. 5
Naturæ opus non eſt, quòd alteri primas cedas. 37
Neceſſitatis metas neſcit ſeruare homo. 315
Negotia mundialia non habent veritatem. 352
Inter illa non alendi nobiles. 58
Negotiatio temporalis cauenda ab iis, qui ad Chriſtum pertinent. 144
Nobilitas iuncta virtuti, magnum. 59
Nobilitatis carnalis præſumptio abeſt à Dei ſeruis. 60
Nobilitas mundialis vix quit non ſeruire auaritiæ. 264
Nobilitas vera à pulchris operibus. 265
Ridenda quæ priùs parentis Dei virtutes non refert. 271
Nobilitas natalium decet primarios viros. 109
Nobiles minimè alendi inter negotiationes. 58
Nobiliores promptiores ſunt ad Chriſtianam humilitatem. 215
Nomina auſpicium futurorum ſolent habere. 160
In principibus æternari debent facinoribus. 164
Abſumuntur in viris bonis à laſciuia. 190
Nomen diuinum munimen ſuis eſt. 160
Ab illo confirmatur homo. 161
Populoſa turma in nomine diuino. ibid.
Nomen diuinum infringit hoſtium vires. 269
Nomen Ieſu efficax ad trahendum. 203
Nomen Dei auſpicatum ad triumphos. 297
Puro ore veriatum validiſſimum hominis munimen. 22
Hoſtibus ruinam affert. 24
Iunctum myſteriis paſſionis efficaciſſimum. 36
Nomen Chriſtianum operibus declarandum. 313
Nomina præcellentium virorum auſpicata. 5
Nomina eorum, qui operam dant ſaluti animarum, in libro vitæ ſunt. 6
Nomen hominis in ſolo Deo amplificatur, æternatur. 14
Nomen ampliatum per longas generationes glorioſum. 20
Quod à Deo venit non eſt vacuum. 87
Pro Dei nomine ſtandum. 88

Ex

Ea Dei nomine potentiam habebis ad mira patranda. 87
Nouiſſima ob oculos ponenda. 177
Numeratos non minui à ſolo Deo venit. 50

O

Obedientia dum te ſola cogit acceptare principatum, præſtantiſſimus es. 175
Obedientia exhibetur humaniter præcipienti etiam aſpera. 99
Supra meritum munerari ſolet. 332
Auſpicata eſt. 4
Obedientibus Deo, vt Deus obedit. 74
Odia ceſſant, vbi adeſt patientia. 79
Odio habet Deus aliena, propria æſtimat. 95
Obſequia Deo exhibita honori ſint, non oneri. 221
Obſequium humile extorquet, quæ bona fugit. 141
Opera ex fine cenſenda. 344
Congruentia fini non dimittenda prætextu diuini auxilij. 190
Operibus agendum, non ſolis verbis. 282
Præueniant mandatum. 166
Per humilitatem præſentiſſima Deo ſunt. 283
Quæ in perditionem facta, in bonum conuertenda. 283
Illorum firmitas in carnis maceratione. 24
Oratio vocalis non prætermittitur ſine damno...
Oratio iuſti validiſſima. 256
efficaciſſima, 311
Non ſimplex, ſed multis firma virtutibus ad magna. 354
Etiam quæ peccatoris eſt, citò auditur à Deo. 82
Debet eſſe pro ſpiritualibus bonis. 379
Efficax eſt ex ſimilitudine petentis cum eo, à quo petitur. 380
Ordo in familia primus curetur. 76
Ornatus vilis homines hoſtibus eripit. 196
Pretioſus dolos facit. 196
Ornatus ſacrorum religionem facit. 237
Oſſa chariſſimorum faciunt homini patriam. 11

P

Panis Ægyptius auri ſit imbaber. 34
Parentum cultus. 3
Parentes ne dedignentur doceri à filiis. 8
Filiorum virtutes ſuas faciunt aſſentiendo. 9
Illis nunquam non duriſſima filiorum mors. 98
Malè conſulunt filiis, qui illos inter ſuas vlnas habent. 70
Boni amant filios in cœlum præmittere. 71
Actiùs in filiis caſtigantur. 263
Parentem Deum inuenit, non iudicem, qui à terrenis abſtinet. 380
Vide Maiores.
Paſſio Chriſti nequit abſcondi. 95
Paſſionis Chriſti vel vmbra fœlicia omnia facit. 204
Chriſti Domini Paſſio facit difficilia vorari. 207
Nos in viam deducit ſalutis. 208
à Paſſione, & cruce magnitudo, & præcellentia virtutis. 215
per Paſſionem qui Deum ſequitur, charior illi eſt, quàm per gloriam. 247
Chriſti Paſſio efficaciſſima, vt homines à peccatis deterreat. 252
Paſſionis Ieſu ſigna valde confirmant humanum cor. 267
à Paſſionis conſpectu mundialia vileſcunt. 106
Paſſio crucis Deum manifeſtat. 135
Paſſionis benignitas pluſquam diuinitas cogitata nos afficit. 367
Paſſio Chriſti omnibus innoteſcit. 93
Ob oculos poſita confirmat Dei promiſſa. 62
Efficax ad trahendos homines. 64
Multas vtilitates parit. 377
Extinguit diuinas iras. 378
Pati æquanimiter labores ſignum ſanctitatis. 75
Patientia humilis odia pacat. 72
Patria homini ea eſt, vbi oſſa chariſſimorum. 10
D. Paulus. 222
Ea Maria habuit triumphare ſub vulnere. 136
Paupertas ſecura. 230
Apoſtolica validiſſima. 238
Pauperum ſaluti conſulere, Ieſu ſpiritus eſt. 260
Pauper vnus cum Deo valentior Regibus. 419
Pax licet ſit, Princeps munimenta tractet. 128
Pacis ſtudium cordi eſt Deo. 376
Qui illi ſtudet, inuenit Ieſum. 291
Pax vera à ſolo Deo, & Chriſto eius. 389
Peccatoribus qui virtutes perſuadeat, magnæ virtutis eſt. 239
Peccatores ſub ſtricto Dei gladio, vix ſciunt ire ad ſalutaria. 242
Illis à Deo pœna infertur, vt iuſtis gratia. 112
Quem peccatorem Deus fugit, magnam patitur iram. 118
Peccatores ſibi poſſunt timere à iuſtis. 129
Peccatoris vnius ſocietas ingentes turbationes parit. 278
Dolori eſt iuſto. 40
Illi nunquam deficiunt pœnæ. 43
Illum ſeruant iuſti. 67
Induratus ſemper latere præſumit. 272
in Peccatores commoneantur cœleſtia. 411
Peccatoris malitia magna eſt, quæ beneficium querelis implet. 412
Peccatorum vel vmbra fugienda. 300
Peccata manifeſtanda. 320
Peccati Regnum cadit, cum deficit, qui iuſtis obloquatur. 322
Peccatorum locus, & locus eſt pœnæ. 326
Peccatorum pœna violentia latronis eſt. 327
Peccati fortitudo cadit vel balatu diuini agni. 253
à Peccatis deterremur per Paſſionem Ieſu. 252
Peccata publica reputantur apud ſapientem Principem. 114
Peccati conſuetudo grauedinem, & duritiem infert lapideam. 114
Peccatorum reiteratio iram Dei trahit. 354
Peccata proximi ne videas, quin ſimul videas virtutes. 172
Qui aduerſus illa animoſus eſt, ad principatum ſpectat. 173
Prius illa fugiat qui à Deo magna obtinebit. 182
Peccati notitia vel in mediis facinoribus ingeritur. 32
Peccata certiſſimam pœnam inferunt. 310
Vbi ſunt, non poteſt eſſe firmitas. 239
Illorum verus dolor illa in confeſſione nudat. 84
Hoſtibus dant victorias. 72
Perfectio nulla, vbi Chriſtus non eſt. 85
Ad illam per partes accedendum. 91
Perfecti viri eſt vel vmbras virtutis ſequi. 91
Perfectus poteſt inueniri in qualibet dignitate. 122

Pericula cauenda ab inexpertis. 46
Pericula fugiunt intrepidum pro Deo. 218
Bona minimè ames cum periculis proximorum. 140
Periculum maius maiorem virtutem requirit. 348
Perſeuerantiam in bono ſolus Deus facit. 358
Perſuaſoris ſunt, quæ perſuaſus facis. 309
Petrus Apoſtolus Regnorum firmitudo. 356
Ei vaſa ſacra multis ſalutaria. 261
Ex Maria pœnitentiam accepit. 137
Pietas in Parentes. 5
Pluribus quod proficit, præſtantius eſt. 179
Ex Deo eſt. 112
Pœnæ non indecoræ homini niſi ob culpam. 25
Pœna exacerbatur in te, cum tuis etiam moleſta eſt. 277
Suauiatur ex ſimilitudine Chriſti D. 134
In pœnis ſuorum Deus dolet. 134
Pœnæ infamis terror viros ingenuos continet. 219
Certiſſima à peccatis venit. 310
Pœnitentia Principum magnum eſt præſidium ſubditorum. 268
Potentiam Dei habes, vbi nomen Dei habes. 87
Pulitia mundialis, aut cœleſtis quæ? 38
Populi fidelis commodis qui propria poſtponit, Deo acceptiſſimus. 11
Poteſtas ibi apparet, vbi bonis vteris miniſtris. 86
Præcepta Dei non examinanda, ſed exequenda. 286
Aſpera humiliter precipienda. 99
Quæ à præſtantibus ſunt, facile obſeruantur. 8
Diuina hominem illuminant. 183
Præceptis non ſunt omnia extorquenda. 65
Vim habent diuina, quæ executioni mandantur. 100
Prælium ſecurè indicitur Deo vindice contra hoſtium peccata. 72
Præparatio præcedat eſui agni diuini. 244
Præſentia Dei ſemper lucroſa. 341
Vitam nobis halat. 217
Reuerentiam extorquet. 103
Præſentia Ieſu validiſſima ad trahendum. 430
Præſul recens ſub prædeceſſoris legibus aliquandiu viuat. 232. 233
Præſuli neceſſaria humanitas in præcipiendo 99
Primas alteri cedere, non naturæ, ſed gratiæ opus. 37
Primas non amari à Deo venit. 215
Principatus in ſede natus præſtantior ad gubernandum. 158. 159
Ad principatum ſpectat animoſitas aduerſus iniquitatem. 173
Principatum qui acceptat, obedientia præſtantiſſimus. 175
Principes pulchri, non fucati. 159
Æternent nomen facinoribus. 161
Neſciunt ſibi miniſtros aptos eligere. 161
Non committant vexilla niſi fideli Duci. 162
Niſi illorum pietas in Deum adſit, non ſufficit Ducum fortitudo. 163
Principis manſuetudo ſalus eſt populorum. 77
Non aliam, quàm ſubditorũ ſortem requirãt. 373
Ni à populo prius accipiant, quàm ipſi prius populo dederint. 373
In nullo potentiam æquè oſtentat, ac in bonis miniſtris. 86
Princeps quaſi vnus è ſubditis ſic ſe habeat. 123
Principibus beneficentia glorioſa; & vtilis. 115
In aliquibus priuatorum munera non defugiat Princeps. 131
Princeps clarior virtutibus, quàm prouinciis. 138
Principi non in glorium, quòd ſe propter vtilitatem ſerui dimittat. 379
Principi non ingloria abiectio ſponte ſumpta. 319
Princeps cœleſtis ſe, ſuaque poſtponit ſubditis, non mundialis. 38
vbi Princeps primus eſt, auſpicata eſt congreſſio. 45
Princeps non ad propriam poteſtatem reſpiciat, ſed ad conducentia ſubditis. 273
Subditis æquetur. 106
Peccata publica ſola reputat. 114
Princeps nullius teſtimonijs ita credat, vt non ipſe per ſe reos conueniat. 115
Interceſſionibus concedat. 215
Principes ad ſomnia attentiores. 120
Etiam inter pacis fœdera, meminerint munimenta. 128
Principibus nocet, qui eis veritates celat. 129
Debent colere famam poſthumam. 129
Vt ſeuerus in reos, ſic beneficus in correctos. 130
Frugalis abundat bonis. 147
Eos ad dignitates promoueant, quos facinorum ſocios habuerunt. 163
Principum cubicula faciant duces validos. 164
Eorum virtus animos bellicoſos facit in miniſtris. 164
Hypocritæ Principes exitiales ſunt. 166
Molliant rigorem legum. 167
Illi glorioſa eſt nuditas, vel abiectio ob fugienda vitia. 172
Sui obliuiſcantur, vt populis prouideant. 176
Ornantur ſacris lectionibus. 183
Mali ardentiùs amant ſuas cupiditates, quàm Regni conſeruationem. 193
Non reſpiciunt abiectos. 195
Glorioſi, qui faciunt ſubditos, vel viliſſimos in glorias ire. 256
Caueant iuramentorum fractionem. 259
Sciant cauere offenſam in fauoribus. 261
Eorum pœnitentia præſidium ſubditis. 268
Proficientes vel diris cogendi ſunt, vt à carnalibus decedant. 122
Promiſſa Dei quaſi data habeantur. 199
Eorum abundantia confirmat corda humana. 340
Proſapia hominis de religione, & pietate cenſenda. 416
Proximorum ſola notari mala peſſimum eſt. 66
Proximorum peccata ne attendas, quin ſimul & virtutes. 172
Eorum ſalutem qui curat, Deo viuit. 24. 216
Prudentiæ propriæ ne fidat homo. 298
Prudens vir pro ſolo Dei nomine ſtet. 88
Pueritiæ mores ſeruantur in finem. 148
Pueritia magiſterium ſalutis. 2
Pueri ſenes docent. 2
Pugnantium victoriæ non à nimia multitudine. 265
Pulchritudo non fucata in Principibus. 159
Præponitur vitæ à fœminis. 197
Interna externam auget. 26
Facit verba efficaciſſima. 29
Pulueris beneficio exurgunt homines in ſydera. 61

R

Regna citò euaneſcunt, vbi Principi ſuauitas abeſt. 72

Regnorum reſtauratio debetur Mariæ. 157
confirmantur Regna à religione. 211
Et auſpicium ſumunt ab illa. 171
Et Principem largitate fulciuntur. 146
Regnis idem fines, qui præconio Verbi Dei. 355
Illorum firmitudo à D. Petro. 356
in Regnis politicis linguæ cultus floret. 356
Illorum firmitudo à ſapientiæ ſtudiis. 357
Reincidentia in peccata iram Dei trahit. 354
Religio, & Dei cultus validiſſimum hominum munimen eſt. 131
Colenda de tibi ablatis.
Religio & pietas Principis vbi deficit, non ſufficit Ducis fortitudo. 163
Auſpicata imperaturis. 171
Confirmat Regna. 211
Omnia mala vitat. 219
Religionem facit ornatus ſacrorum. 234
Religionis cultus hominem firmat in bono. 248
Religioni qui non dat operam, mala ſibi comitantia habet. 244
Religio validior omnibus telis contra hoſtes. 250
Religio iuramenti obſeruanda. 259
Inimica carni, & ſanguini. 89
Religiò, & pietas facit homini proſapiam. 416
Reliquiæ ſanctorum. 419
Reſtauratio Regnorum Mariæ debetur. 157
Reſtitutio bonorum præſentiſſimi Dei argumentum. 56
Reſurrectionis expectatio nos facit lætos in mortem ire. 134
Reipublicæ ſtatus ex ſtatu iuſtorum in illa. 48
Reſpectus temporalis infirmus ad virtutem. 428
Reuerentia exhibenda diuinis. 249
Illam extorquet Dei præſentia. 103
Reus præcipuè Deum reſpiciat. 274
Reprobi maximè affliguntur in eo quòd videant ſua perdi. 287
Et quòd non videant pœnarum effugium. 288
Etiam afferunt vtilitates Dei populo. 301
Vile putant non ad maiora crimina audere, cum poſſunt. 305
Eorum conſcientia ſibi ſupplicium eſt. 329
Regum notio ex bellis. 306
In auro aſſeruando vix ſine culpa poſſunt eſſe. 35
Illis fatalia ſunt lauta conuiuia. 52
Regum offenſa acerbiſſima eſt viris ingenuis. 323
à Regibus ſibi non timere de magna Dei virtute venit. 323
Regis potentia, & virtus in bonis miniſtris oſtenditur. 86
Ei manſuetudo neceſſaria. 77
Rigor legalis molliri debet à Principe. 167
Rigor, & ſeueritas à ſeruili animo venit. 188
Robur verum ab Euchariſtia. 245

S

SAcerdotes preſtantes regiis fauoribus læduntur. 56
Sacrificium Deo gratiſſimum æquanimitas in aduerſis. 75
Salutis via à meditatione legis diuinæ. 283
Salutis in munere feſtinandum. 21
Salutis via à Chriſti Domini paſſione. 208
Saluti quæ ſunt aliis, periculosè aliis damno ſunt. 212
Salutem proximorum qui curat, Deo viuit. 24. 216
Salus à multis quæſita Deum demonſtrat. 234
Sancti viri ſpiritualia rependunt pro carnalibus. 383
Illorum patrocinia. 398
Sancti viri etiam poſt abſceſſum vtiles. 431
Sanguis pro Deo effuſus Chriſtum ornat. 71
Sanguis Chriſti extinguit diuinas iras. 379
Sapientiæ ſtudia firmant Regna. 357
Eius profeſſores præmiis alendi. 358
Sapientiſſimi licet, exhortatione proficiunt. 185
Satietas vera à ſola Euchariſtia. 221
Scelera in ſe etiam benigniſſimos irritant. 325
Securitas in Dei manibus. 59
Seleuciæ Regis mors. 202
Semina diuina corde excepta ipſa pluuiam afferunt. 360
Senes valde inutiles ſunt ad gubernandum. 361
A pueris docentur. 2
Caueant illecebras. 72
Senes valentiores ad res ſpirituales. 403
Senectus pura à labe ſpectanda. 72
Portus eſt nauigantium. 72
Delicioſa ridenda. 109
Seruile ingenium neſcit ſe in proſperis continere. 75
Seruilis animus ſeueritatem parit. 188
Seruitus præferenda perituræ liberti. 78
Opportunum frænum magnis mentibus. 79
Seruitus ſub tributis tolerabilior bellorum periculis. 45
Seruorum Dei vis, & poteſtas. 74
Seruorum vtilitas non ingloriè facit ſubmitti Dominos. 319
Seueritas oſtendenda fœminis à viris probis. 206
Silentium in ſacris. 253
Similitudo magis trahit, quàm ſanguinis cognatio. 346
Similitudo conſortium affectum acuit ad virtutem. 347
Simulatio cum pietate coniuncta proſperatur. 295
Singularitas periculoſa. 209
Societas Ieſu. 20
Societas iuſtorum vtilis. 36
Impiorum dolori eſt iuſto. 40
Societas vnius peccatoris ingentes turbationes parturit. 472
Societas iuſti vtilis peccatori. 116
Societas cum fratribus à Deo. 60
Socij geſtorum promouendi ad dignitates à Principe. 163
Somnia gratiora mundialibus Principibus. 120
Sponſa quo notior, eò gratior eligenda. 7
Spes vitæ æternæ mortis horrores mitigat. 69
Stabilitas gaudij à Ieſu. 97
Stultitia leuibus inhiat. 358
Suauitas imperantis extorquet difficillima obſequia. 273
Subditi ſuauiter tracti in obſequia difficilia currunt. 273
Sufficientia ex Deo habens, & alia non quærens magnæ virtutis eſt. 342
Superflua abiicienda. 22
Suppliciorum monimenta ſapidiſſima. 44
Supplicium nefariorum ſalutare populis. 324
Non leuatur ſociorum multitudine. 325
Ingens manet eum, qui impedit accedentes ad Ieſum. 326
Suſpicionem de aliis habes in iis, quæ in te expertus. 299

T

TEmeritas pudeoda à fortitudine carnali. 94
Temporalitati non ſeruiendum. 314
Temporalis reſpectus non firmat in virtute. 422
Templorum cultus virum oſtendit diuinum. 170
Nunquam non auspicatiſſimum regnaturis. 178
Templorum locus fauſtus homini. 132
Tentatiooibus mediis in patriam imus ſecuri ſub Chriſto. 225
Tepiditas exoſa Ieſu. 248
Teſtimon prophanata Eucbariſtia. 212
Terrena bona indecorè quæruntur à Dei miniſtris. 343
Terrena omnia fluxa. 345
Terrena expuenda, vt percipiantur diuina. 347. 348
Illa, & Deus ægrè coniunguntur. 389
Terreni homines alieni à Ieſu. 194
Non vacant certamine. 284
Teſtimonus nullius ita fidat princeps, niſi & ipſo teos conueniat. 115
D. Thomas. 22. 23
Timor ſaluti vtilis fœlicitatis eſt. 199
Timor bonus opera extorquet. 240
Timor Dei, & timor temporalium mutuo ſe expellunt. 241
Timor Dei efficaciſſimus contra laſciuiam. 124
Timor pœnæ in famis viros ingenuos continet. 229
Timor inter proſpera proprius virtuoſi. 57
Timor Dei conducit in vitam. 423
Tolerantia laborum virtutis altrix. 91
Facit Deum apparere. 75
Transfuga ad vitia miſerrimos. 78
Triumphi à Ieſu. 337

V

VEracitas adiuncta manſuetudini. 64
Verba non ſola, ſed cum operibus. 282
A pulchro ore profecta efficaciſſima. 29
Verbum Dei hominis fortitudo. 313
Veritatem qui abſcondit principibus, eos perdit. 129
Veritas nulla ſolida in mundialibos. 39. 350
Qui non aquieſcont illi, vt dimittendi. 10
Veritas anteponenda vel mundi ſaluti. 194
Veritas ignotior apud pacificos magiſtratus. 201
Veritas non eſt, vbi auaritia. 264
Veritatem periculoſam manifeſtare non hominis eſt. 129
Veritatem præponi regiis fauoribus Dei potentia eſt. 412
Veritati qui non ſtudet, contrarium habet Ieſum. 426
Veritas ſolida in ſolo Ieſu. 382
Veſtis ornatior dolos celat. 196
Vilis homioes eripit hoſtibus. 196
Veſtium qualitas correſpondeat ſubſtantiæ rei familiaris. 275
Illius contemptus validiſſimus ad ſalotem. 294
Via illorum, qui à Deo trahuntur, proſperatur. 296
Victoria & triumphus in eo, quòd præſtantes viri opera humilitatis non fugiant. 214
Victoriæ à Dei virtute, & hominis cooperatione. 313
Victoria omnis à Ieſu cum Maria. 317
Victoriæ in omnibus ſtudere vt lethale eſt. 319
Vilia, & præſtantia æquanimiter tractanda ſunt à viro forti. 302
Violentia cauenda, vt tueteris caſtitatem. 28
Virginitati addictus principatus. 431
Virginibus vel cœleſtia ſydera ſubiiciuntur. 312
Viri fortis eſt io magnis, & in vilibus ſe ſtrenuè gerere. 302
Viri præſtantes etiam poſt abſceſſum vtiles. 431
Virtutis dignitas in eo apparet quòd illam ſemel cultam deſpicere ſumma ignominia ſit. 78
Virtuti contraria valde fœminea leuitas. 81
Virtutis & poteſtatis ſignum bonis vti miniſtris. 86
Virtutis quidquid in Deo eſt, ille largiter probet, quem ſuo honorat nomine. 87
Virtutes non omnes ſimul, ſed per partes æmolandæ. 91
Virtutis vel vmbra ipſa ſectanda perfectis. 91
Vmbras ipſas virtutis ſequuntur perfecti. 91
Virtutis infantilis altrix eſt tolerantia laborum. 95
Virtutis conatus duplicandus, vbi maius diſcrimen. 348
Virtus breui longa implet ſæcula. 2
Virtutis præſtantia clarior in alienis, quam in propriis, Virtutis in re prius ſibi quis conſulat. 15
Virtus maiorum efficax pro iuuenibus inſtituendis. 17
Virtutis in via progrediendum. 25
Virtutem qui ſequitur, multos patitur hoſtes. 293
Virtus maximè probanda eſt illius, cuius te credis voluntati. 188
Virtutes qui perſuadeat peccatoribus, magnæ virtutis eſt. 239
Virtutes abſcondendæ. 281
Principem extollunt plus, quàm prouinciæ. 138
Virtus vera petit, ne ſolus eſſe in diuinis ames. 171
Virtutis in re parem habere ne fugias. 173
Eius magnitudo à paſſione & Cruce Chriſti. 215
Virtutibus quòd cooperemur, ex Dei gratia venit. 257
Virtus maior in continendis hominibus à lapſu, quam in retinendis flumioibus. 224
Virtutis Chriſtianæ excellentia in eo apparet, quod illius vmbras colant perfecti. 91
Virtutum cunabulis hoſtis obſiſtit. 330
Virtus fœcuodior in ſemine, quàm oatura. 42
Virtus iuncta nobilitati magnom. 59
Virtutum lumina vel viliſſimos extollunt. 60
Virtutis primus inuentor, nunquam eſt ſine aliqua prærogatioa. 148
Virtus cum conſideratione arripieoda. 123
Virtuoſis labores abſumuntur Dei fauore. 423
Vita etiam longiſſima euanet in conſpectu finis. 6
Vitæ nouitas ad Euchariſtiam. 245
Vita eſt Chriſtiani aqua. 84
Vitio magoo exſufflato cætera facilè ruunt. 338
Vnanimis in fide omnia læta. 403
Vngariæ regis triumphus. 213
Vnitas perfecta è duobus, aut pluribus. 142
Vnitatem in ſuis amat Ieſus. 344. 368
Voluptati carnali nec cum vitæ diſcrimine aſſentiendum. 28
Voluntati alterius non te credas ſine probatione. 188
Voluntaria abiectio noo derogat gloriæ ſe humiliantis. 226
Voce perfecti, imperfecti flagello. 212
Vtilitas reſpicienda in doctrinis. 103
Vxor bona commodiſſima viro. 143
Vxoris erga maritum pertinaciſſimus amor. 10
Vxoris ſpirituale lucrum maritus iuſtus. 82

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

1-6-2.